

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

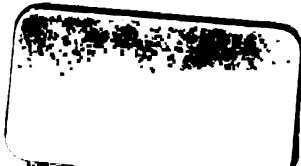
=1406

NO. 664 OF R. M. DAWKINS' COLLECTION
OF BOOKS OF USE TO THE HOLDER OF
THE BYWATER AND SOTHEBY CHAIR
OF BYZANTINE AND MODERN GREEK
IN THE UNIVERSITY OF OXFORD

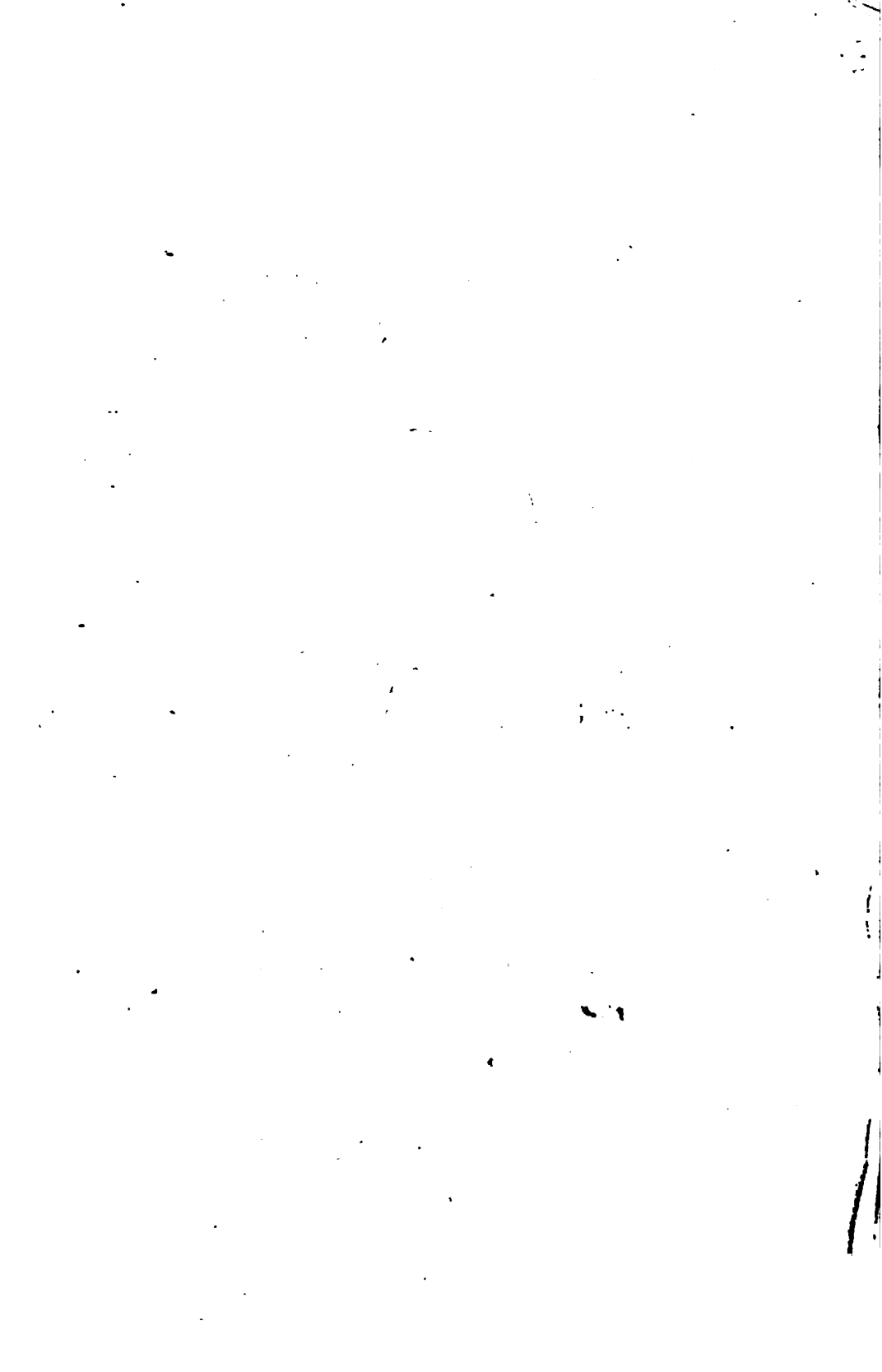
TAYLOR INSTITUTION LIBRARY

~~CANCELLED~~

Dawk DFS50, C8, F8

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

 INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE

BORUSSICAE

CONTINUATA.

GEORGIUS PHRANTZES.
IOANNES CANANUS. IOANNES ANAGNOSTES.

BONNAE . ?

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

GEORGIUS PHRANTZES,

IOANNES CANANUS,

IOANNES ANAGNOTES

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVIII.

IMMANUELIS BEKKERI PRAEFATIO.

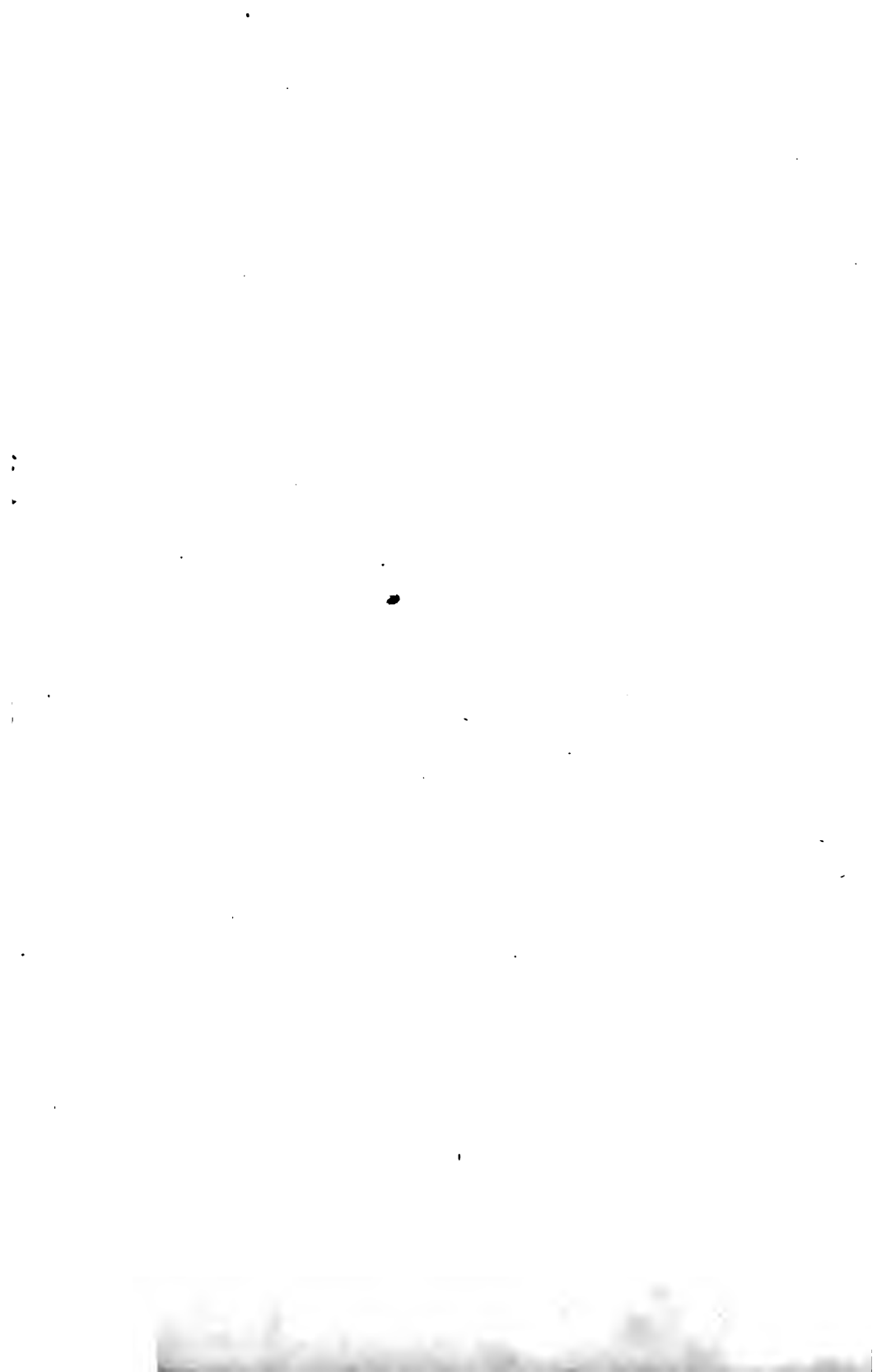
Georgii Phrantzae chronicon Graece primus edidit Franciscus Carolus Alterus, Vindobonae, anno superioris seculi nonagesimo sexto. Latine versum vel excerptum Iacobus Pontanus publicaverat, cum Simocatta suo, Ingolstadii, anno 1604. codice usi ambo eodem, Monacensi olim 203 nunc 239, seculi decimi sexti, chartaceo, quadrato. quem mendis scatere querenti Altero fidem habemus: tale et ipsi specimen eius libri vidimus. ut recte fecerit Alterus quod non omnia inde lectionum monstra protulit: modo quae protulit lenius et prudentius procurasset. Monacensi recentior, non deterior est quo ego nunc utor, Parisiensis Regius, supplementi 80, emptus Patris a Ferando anno 1774. cuius scriba ab initio *ἐν ἔτει Ἰηκὺτ ἀψέβ̄ δεκεμβρίου β̄ ἡρέάμην γράφειν τὴν παροῦσαν βίβλον ἐν τῇ πόλει ἀρακιδία ἔνδον τῆς μητροπόλεως. καὶ ἀξιῶσαι με τὸ δεῖον τελέσαι ταύτην. κωνσταντῖνος ἀντωνίου ὁ ἐκ πατρῶν ἀχαΐας.* sub finem vero: *κατὰ τὸ ἀψέγ' σωτήριον ἔτος σεπτεμβρίου δ' εἴληφε τέρμα τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ εὐτελοῦς κωνσταντῖνου ἀντωνιάδου τοῦ ἀπὸ πατρῶν*

τῆς ἀχαΐας ἐν βυτινῇ. οὐ οἱ ἐντυχόντες τούτῳ ὑπε-
εύχεσθε ἐπονοροῦντες εἰ τι σφαλερὸν εὔρητε. et
insunt σφαλερά plurima, quae incredibili bonarum
lectionum numero redimuntur. earum ope emendatis
Graecis versio accessit Latina nova et integra, molestum
sane negotium, quo fortiter instituendo sollerter confi-
ciendo praeclarum eruditionis diligentiaeque documen-
tum dedit Eduardus Brockhoffius, Schopeni nostri di-
scipulus.

Scrib. Berolini idibus Iuniis a. 1838.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ

ΧΡΟΝΙΚΟΝ.

ΧΡΟΝΙΚΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΥ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ANNALES
GEORGII PHRANTZAE
PROTOVESTIARII.
PROOEMIUM.

Τὸ τῆς ἱστορίας χρήσιμον καὶ πρὸ ἡμῶν οἱ πολλοὶ Ed Alt. συγγραψάμενοι διωρίσαντο· καὶ ἄπερ ἂν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, P.² ταῦτ' ἂν καὶ ἡμεῖς εἶρεῖν ἔχομεν. τί γὰρ καὶ εὖροιμεν καινότερον νόημα τοσοῦτων ἱστορησάντων καὶ σύμπαν τῆς ἱστορίας ἀποφηναμένων ἐν τοῖς σφαιτέροις συγγράμμασιν; τάχα δὲ ὁ πλέον ἐκείνων ἐν τοῖς νῦν προκειμένοις ἡμῖν λέξειν ἄξιον,

ΧΡΟΝΙΚΟΝ] *κωνσταντίνου τοῦ παλαιολόγου P i. e. codex Parisiensis. Γεωργίου τοῦ φρατζῆ μεγάλου λογοθέτου τῆς ἐν κωνσταντινουπόλει ποτὲ βασιλείας ῥωμαίων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ μετέπειτα γεγονότος μεγάλου λογοθέτου καὶ ἐν ὑστέροις μετονομασθέντος Γρηγορίου μοναχοῦ codex Turinensis 102. 1. Τὸ τῆς —] cf. Ge. Acropolitae prooemium. om haec Τὸ τῆς — p. 5, 19 βούλομαι διηγῆσασθαι P 2. ἀπῆλθεν M i. e. codex Monacensis. 5. σφαιτέροις Acropolita : ἱεροῖς M*

Historiae quanta sit utilitas scriptores ante nos plerique docuerunt, et quae illis se obtulerunt dicenda, eadem nos possimus in medium proferre. quid enim novi excogitemus post tot viros, qui historiam tractarant, universamque libris suis sunt complexi? enimvero quod in hoc instituto dignius est de quo dicamus, id nostrae prae-

τοῦτό γε ἂν τῆς ἡμετέρας συγγραφῆς προβαλούμεθα. τὸ δὲ ἐστὶν ὅτι καινότερων ἡμῖν προκειμένων πραγμάτων, ἃ μήπω τις γραφῆ παραδέδωκε, καινότερον συμβαίνει εἶναι καὶ τὸ ὠφέλιμον ἐκείνων ἐν γνώσει τῶν ἀνθρώπων γεγενημένων, ἅπερ ὁ ῥέων χυδην λόγος οὐκ ἀληθῶς ἀποφαίνεται. οἱ μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς 5 ἱστορικῶς συγγραψάμενοι ἄλλην ἄλλως πεποιήνται τὴν ἀρχήν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἤρξαντο, οἱ δὲ ἐξ ἀξιολόγου τινὸς τῆς ἀρχῆς, ἢ Περσῶν ἢ Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων ἢ ἄλλου οὐτινοσούντων ἐθνῶν, ἕκαστος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν τὸ οἰκεῖον καταρτιζόμενος σύγγραμμα. καὶ 10 ἡμῖν οὐχ ἥκιστα οὕτω τὰ τῆς συγγραφῆς τελεσθήσεται. τὰ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ ἀπ' ἀρχῆς γεγενημένα τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως πολλοῖς τε καὶ πολλαῖς ἐξιστορήθη· οὐκ ἦν λέγειν μοι· καὶ ὡς πρὸς ἀλλήλους οἱ πλείους οὐ συνεφώνησαν, τὰ τῶν βασιλέων συγγράφοντες, ἀλλοιώσεις τε χωρῶν καὶ πό- 15 λεων στάσεις καὶ πολέμων συρρήξεις καὶ ἀνδραποδισμούς καὶ νίκας καὶ ἤττας, καὶ ὅσα τοιαῦτα σύμμικτα τοῖς καθ' ἡμᾶς· πολυσχεδῶς γὰρ τὰ αὐτῶν τελούντων καὶ μηδὲ παρ' αὐτῶν ἴσως τῶν ἐνεργούντων γινωσκομένων σχολῆ γε ἂν τοῖς ἐξιστοροῦσι τὸ ἀληθὲς παντάπασι γενήσεται ἢ ἐπίτευξις. ἐκ τοῦ 20 μόνου δὲ καὶ ὅσα τῇ κοινῇ φήμῃ γνωρίζεται, ταῦτα τὸν ἐξιστοροῦντα παραλήψεσθαι δεόν, εἰ μὴ ἀδικεῖν οὗτος ἐθέλησεις τὴν ἀλήθειαν ὡς οἱ τοὺς ὀβολοὺς κερματίους ἐλλυμαινό-

12. γὰρ et ἀπ' ἀρχῆς add Acropolis. 16. στάσεις Acropolis: καὶ τὰς M 18. τελούντων add Acropolis. 19. ἂν τοῖς Acropolis: αὐτοῖς M

tendamus narrationi. nempe quoniam res recenti aetate gestas scribere instituimus, quas nemo dum litteris consignavit, consentaneum est, recentem etiam fructum fore, quum in notitiam hominum veneriat, quae nunc vago rumore parum ad veritatem feruntur. iam qui res nostras scripserunt historici, alii aliunde ceperunt initium: quidam a mundo inde condito inceperunt, nonnulli a memorabili aliquo imperio, Persarum, Graecorum, Romanorum, vel alius gentis cuiuscunque, ad suum quisque consilium opus accommodantes. atque hac utique ratione nos in his utemur commentariis. nam a rerum inde principio quae facta sunt, quum a multis sint et saepe enarrata, non erant mihi cuncta commemoranda. accedit, quod plerique non consentiunt, qui regnorum conscripserunt historias, mutationes regionum et civitatum turbas, contentiones bellorum, servitia, victorias, clades et quae alia id genus solent contingere. res principum enim multiplices sunt, et fortasse ne ab iis quidem, qui gerendis illis intersunt, satis perspiciuntur: nedum historici veritatem ubivis attin-

μενοι ἢ καὶ παραχαράττειν βουλόμενοι. οὔτε γοῦν πρὸς χά-
 ριν οὔτε πρὸς φθόνον, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς μίσος ἢ καὶ πρὸς
 εὐνοίαν συγγράφειν χρεῶν ἔστι τὸν συγγράφοντα, ἀλλ' ἱστο-
 ρίας μόνον χάριν καὶ τοῦ μὴ λήθης βυθῶ παραδοθῆναι, ἣν
 5 ὁ χρόνος οἶδε γενναῖν, τὴν ἱστορίαν, μένειν δὲ ζῶσάν τε καὶ
 λαλοῦσαν φωνὴν καὶ ἔμψυχον καὶ διαπρύσιον κήρυκα δι'
 ἀπεράντων αἰώνων. οὕτως τοίνυν καὶ γὰρ Γεώργιος Φραντζῆς,
 ὁ χρηματίας καὶ πρωτοβεστιάριος καὶ Γρηγόριος τάχα μο-
 ναχός, ταῦτα ἔγραψα περὶ τῶν καθ' αὐτὸν καὶ τινῶν μερι-
 10 κῶν ἀναγκαίων γεγονότων ἐν τῷ τῆς ζωῆς μου χρόνῳ πρὶν
 τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. καὶ πρῶ-
 τον μὲν διηγησάμεθα περὶ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν τῆς τῶν
 Παλαιολόγων βασιλείας ἐκ πρώτου βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ γέ- 3
 νους αὐτῶν ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ
 15 Τούρκων, καὶ πόσοι καὶ τίνες οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες καὶ δε-
 σπότες ἐγένοντο αὐτοῖς· καὶ τῶν γεγονότων πολέμων ἐν τῇ
 Πελοποννήσῳ ἀνὰ τοῖν δυοῖν ἀνταδέλφοιν, τοῦ δεσποτιοῦ
 κυρίου Δημητρίου λέγω καὶ δεσποτιοῦ κυρίου Θωμᾶ, καὶ
 ἑτέρων ἀναγκαίων καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγήσασθαι.

4. παραδοθῆναι et 5. οἶδε γενναῖν add Acropolis. 5. τὴν ἱστο-
 ρίαν μὲν ζῶσάν — κίνησαν δι' ἀπεράντων αἰώνων M: ἢ δ' ἱστορία
 ζῶσα τε καὶ λαλοῦσα φωνὴ καὶ ἔμψυχος καὶ διαπρύσιος κήρυξ
 διαπερῆ τὸν αἰῶνα Alterus. 9. περὶ] πρὶν M 13. ἐκ τοῦ
 πρώτου? 17. δεσπότης κύρ? 19. ἑτέροι M

gere possint. at enim nonnisi ea, quae communis fama divulgavit,
 excipere debent, nisi veritatem infringere velint, eorum instar, qui
 numos circumcidunt vel cudunt adulterinos. certe quidem neque ad
 gratiam vel studium, neque ad invidiam vel odium scribendum est,
 sed solius memoriae causa, ut res oblivione ne deleantur, in quam
 temporis diuturnitate solent adduci, sed quasi viva et clara voce
 praeconis saeculorum aeternorum personent spatia. itaque ego quoque
 Georgius Phrantzes, protovestiarii olim functus dignitate et deinde
 Gregorii nomine monachus factus, de rebus memoria mea gestis, et
 speciatim miseris quibusdam, quae partim ante, partim post captam
 Cpolim nos affixerunt, hos conscripsi commentarios. ac primum qui-
 dem originem explicabo imperii Palaeologorum, et historiam eorum a
 primo eius domus imperatore ad Cpolim usque a Turcis expugnatam
 perscribam, dicamque quot et qui eius gentis filii filiaeve et despo-
 tae fuerint, atque de bellis in Peloponneso inter Demetrium et Tho-
 mam, fratres despotas, gestis, aliisque de rebus necessariis et memo-
 ratu dignis exponam.

B I B Λ I O N A.

1. Ὁ τῆς ἀρχῆς ἐπιβήτωρ Ἀλέξιος Ἄγγελος ὁ Κομνηνός, ὁ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον τυφλώσας καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν, ἐφ' οὗ καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κακὰ τῆ Ῥωμαϊδὶ ἀρχῇ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἐφύη, ἄρρεν μὲν οὐκ εἶχε, θυγατέρας δὲ δύο· καὶ τὴν μὲν πρωτογενῆ Εἰρήνην τοῦνομα 5 ἐρυθροῖς πεδίλοις ὑποδέδεσθαι ἔταξεν, ἵνα αὐτῇ τε καὶ ὁ ταύτῃ μνηστευθεσόμενος διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τῆς βασιλείας ᾧσι μετὰ τὸ τεθνάναι αὐτόν· ἔθεν καὶ εἰς λόχος δέδωκεν αὐτὴν Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ καὶ εὐθύς αὐτὸν δεσπότην τετίμηκε. καὶ εἰ μὴ ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐγένετο, αὐτὸς 10 ἂν ἐβασίλευσε μετὰ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. ἐπεὶ δὲ θανὼν ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος θυγατέρα μόνην κατέλιπεν, ἐλθὼν δὲ εἰς νόμον ἡλικίας τὸ κοράσιον Εἰρήνην ἢ μητέρα αὐτῆς συνέξεν αὐτὴν Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ, ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁ τὴν ἑτέραν θυγατέρα τοῦ βασιλέως 15 Ἀλεξίου εἰς γυναικα λαβὼν, μέγαν δομέστικον ἐτίμησεν ὅποτε-

1. Ὁ τῆς] Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αἰτιῶν τῆς τῶν Παλαιολόγων βασιλείας. Ὁ τῆς P 2. ὁ τυφλώσας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰσαάκιον Ἄγγελον M 3. ἐφ' οὗ om M 4. τοῖς Ῥωμαϊδοῦ ἀρχῆς ἐγενε παρὰ τῶν Ἰταλῶν δι' αὐτοῦ M 5. οὐκ ἦν αὐτῷ, θυγατέρας δὲ εἶχε δύο M 6. τοῦνομα om M 7. ταύτην M 8. αὐτὸς ἐβασίλευσεν εἰς μετὰ M 9. ἐπειδὴ θ. M 10. νόμου ἡλικίας M 11. ὁ ante Λάσκαρις om M 12. ἐποίησε καὶ τετίμηκεν P

L I B E R I.

1. Alexius Angelus Comnenus imperator, qui, excaecato Isaacie fratre, regnum occupavit, cuiusque imperio tot tantisque cladibus res Romana ab Italis afflicta est, nulla virili prole suscepta, filias duas habuit natu maiorem, Irenem nomine, calceos purpureos induere iussit, ut ipsa et is, cui desponderetur, semet mortuo, successores sibi essent et imperii heredes. itaque Alexium Palaeologum filiae matrimonio iunctum continuo dignitate despotae honestavit et tenuisset is post socerum imperium, nisi praematura morte e vita cessisset. reliquit Alexius Palaeologus unam filiam: eam viro maturam Irene mater Andronico Palaeologo collocavit, quem imperator Theodorus Lascaris, qui alteram Alexii imperatoris filiam duxerat,

ρον· ἐξ οὗ ἐγεννηθησαν υἱοὶ τρεῖς, Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός, Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος καὶ Ἰωάννης διπλοπαλαιολόγοι ὄντες πατρόθεν καὶ μητρόθεν. εἶχε μὲν κἀντεῦθεν ἀφορμὰς εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ὡς εἰρήσεται· ἀνδρυνθεῖς δὲ ὁ Μιχαὴλ, πρῶτος υἱὸς ὢν τῷ Ἀνδρονίκῳ κατὰ γέννησιν, μεταξὺ τῶν ἐν τέλει τῶν ἄλλων ἐπέκεινα εἰς ἦν, πολλὴν ἔχων τοῦ προσώπου τὴν ἰλαρότητα, τῇ ὁμιλίᾳ χρηστός, ἀστεῖος τὸ ἦθος, πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τὴν χεῖρα ἔχων φιλότιμον. καὶ διὰ ταύτας οὖν τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ καὶ χάριτας πολλοὶ αὐτὸν ἠγάπουν καὶ ἤθελον, καὶ ἐν εὐκολίᾳ πάντας εἰλικεῖς στρατηγούς ταξιάρχας δημάρχας καὶ τῆς συγκλήτου πολλούς. διὰ τοῦτο γοῦν διαβολαὶ τινες ἀνεφύησαν κατ' αὐτοῦ, ὅτι βασιλείας δόξεται· ἦν γὰρ τότε ὁ βασιλεύων Ῥωμαίων Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ νέος. καὶ ταῦτα ψιθυρίζοντες ἦσαν τινες 15 τῶν φίλων αὐτοῦ, λέγοντες Μιχαὴλ τοῦ Κομνηνοῦ. ὅθεν προστάγματι βασιλικῷ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς ἐξέτασιν. ἦσαν δὲ οἱ Β ἐξετάζοντες ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀρσένιος, ὁ καὶ πολλὰ δυνάμενος τότε παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἕτεροι τῶν ἐλλογίμων. κωραστάς δὲ Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός καὶ πολλὰ ἐρωτηθεὶς καὶ εἰσοπόντες αὐτῷ, εἶτα λέγει ὁ ἀρχιεπίσκοπος “μὴ γὰρ τοὺς ἀμαρ-

1. ἐγένοντο M	2. τῷ διπλῷ παλαιολόγοι M	3. καὶ μη-
τρόθεν om M	ἐντεῦθεν M	ἀφορμὰς, ὡς εἰρήσεται, εἰς τὴν
τοιαύτην ὑπόθεσιν M	6. τοῦ προσώπου ἔχων M	8. πρὸ
τῆς ἄλλης M	9. γοῦν M	αὐτοῦ om M
10. τρέφεται P	13. Ῥωμαίους Ἰωάννης ὁ βασιλέως P	12. βασιλ. ἔρατι
11. ψιθυρίζοντες M	15. Μιχαὴλ om M	14. ψι-
17. Ἀρσένιος om P	16. οἱ ποιοῦντες τὴν ἐξέ-	15. ἀρσένιος om P
18. μὴ] μία P, εὐγενῆς ὢν καὶ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος· μὴ M, qui haec eūg. — καταγ. mox om	19. δὲ M	20. λέγει αὐτῷ ὁ ἐπί-

postea declaravit magnum domesticum. huius erant filii tres, Michael Comnenus, Constantinus Palaeologus et Iohannes, ab utroque parente Palaeologi. atque ab his profecta initiis gens Palaeologa, ut iam narrabitur, ad imperium accessit. nam adultus Michael, filius Andronici natu maximus, unus inter omnes proceres excellebat, insignis suavitate oris, consuetudinis comitate, morum elegantia et liberalitate insuper largitionum. propter has eius virtutes et gratias a multis diligebatur et habebatur carus, inque sui studium omnes trahebat duces, centuriones, plebeios, ac senatorii ordinis permultos. unde adversus eum criminationes quaedam affectati imperii natae sunt, quod tunc Theodorus Lascaris minor tenebat. talia qui susurrarent, in ipsius numerabantur amicis, in amicis, inquam, Michaelis Comneni. itaque iussu imperatoris vocatur in quaestionem. habebant eam quaestionem Arsenius archiepiscopus, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, et alii viri illustres. adductum Michaelem Comnenum multa

τανοουσιν ἀπολείπεται συγγνώμη τὸ σγαῖν καὶ μηδὲν ὑπὲρ τῶν γεγεννημένων φθέγγεσθαι· εὐγενῆς οὖν ὢν καὶ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος, τιμιατάτε ἄνερ, ἐρωτῶ σε, καὶ δηλοποιήσον μοι τὴν ἀλήθειαν. τίνες ὑπάρχουσι συνωμοταὶ καὶ συνίστορες καὶ συνήγοροι τῆς βουλῆς ταύτης καὶ οἱ συμβουλευσάντες ἐν 5 τούτῳ; φράσον μοι τὰληθῆς· καὶ ὁμνύω σοι ἐν τῷ σωτηρίου μου Χριστῷ ὅτι αὐτοὶ μὲν κολασθήσονται ταῖς τοῦ νόμου ποιναῖς, σὺ δὲ ἐλευθερος ἔσῃ ἀπὸ παντὸς πειρατηρίου.” ᾧ ἀπελογίσαστο οὗτος “ἐγὼ μὲν εἰπὼν σοι καὶ λέγω ὅτι οὔτε ἐνεθυμήθην περὶ τούτου πώποτε, οὔτε ἐν τῇ διανοίᾳ μου ὁ 10 αὐτὸς σκοπὸς ἦλθεν, οὔτε τις μικρὸς ἢ μέγας περὶ τοιαύτης ὑποθέσεως ἀνέφερε μοι. εἰς τὸν αἰῶνα μὴ γένοιτο. μάρτυρα χρῶμαι τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀοράτως παρισταμένους μοι. εἰ δὲ οἱ συκοφαντήσαντές με τοῖς ὡσὶ τοῦ βασιλέως μου ἐβάρυνναν ψεύδη κατ’ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ, 15 καὶ εἰ οὐ πιστεύετε μοι, οὐκ ἔχω τί λέγειν. ἢ τίς ἔσεται μοι μάρτυς τῆς ἀληθείας μου; εἰ μὴ, ὃ δέσποτά μου, δέομαί σου, ποιήσῃ μοι χάριν. βάλον σιδήρον ἐν τῇ φλογὶ τῆς καμίνου, καὶ ἔασον αὐτὸν ὑπερμέτρως ἐκκαῆναι, καὶ φέρετέ μοι αὐτόν, καὶ πιάσω ταῖς χερσὶ μου, καὶ ἀνδρακας πυρὸς 20

3. δῆλόν μοι ποιήσον M 4. ὑπαρχουσονομιται M 5. συμβουλεύοντες M 6. Χριστῷ μου σωτηρί M 7. κολασθῶσι M 8. ᾧ om P 9. ἀπελογήσατο P 11. μικρὸν ἢ μέγα M 13. καὶ πάντας ἀγγ. M 14. μοι om M 15. δε καὶ οἱ M 15. μου om M 16. ψεύδει P 16. εἰ om M 17. μάρτυρ M 17. μόν alterum om M 18. βαλὼν M 19. ὑπὲρ μίτρον M 20. ἀνδρακα καὶ τοῦ πυρὸς M

interrogant et cohortantur, tandemque archiepiscopus his verbis compellat: “qui quid peccarunt, inquit, iis non haec venia datur, ut taceant et nihil quidquam pronuntient de patrato crimine. quare tu, vir honoratissime, quum sis generosus et ex generosis oriundus, interroganti mihi aperi veritatem: quinam tecum coniurarunt consiliique istius concilii sunt et participes vel comprobatores? dic, quod res est, ac iuro per Christum servatorem meum, illos legibus poenas daturus esse, te liberum fore et ab omni quaestionis genere immunem.” cui ille sic respondit: “ego et antea tibi dixi, et nunc dico iterum, nec ipsum unquam me istius rei concepisce cogitationem consiliumve, nec alium sive humilis sive illustris conditionis hominem de tali negotio mecum egisse: idque utinam nullo unquam modo fiat. cuius rei testes invoco deum optimum maximum atque angelos, qui inveni mihi adstant. quodsi ii, qui me criminati sunt, aures imperatoris mendaciiis adversum me, servum eius, confictis oneraverunt, nec mihi fides est, non habeo, quod dicam. aut quis erit, qui vere me dicere te-

ἐπὶ τὸ στῆθος μου θέλῶμαι· καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν θεὸν τὸν
 λυτρώσαντα τοὺς τρεῖς παῖδας ἐκ τῆς φλογὸς τῆς καμίνου·
 καὶ ὁ ἀλάθαστος καὶ ὁ ἀκοίμητος ἐκεῖνος ὀφθαλμὸς, ὁ ἐρευ-
 νῶν καρδίας καὶ νεφρούς, εἰδὼς ὅτι οὔτε ἐνεθυμήθην οὔτε
 5 ἔλογισάμην περὶ ὧν με ἐρωτᾷς, φυλάξει με, εἰ τύχοι,
 ἀβλαβῆ ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου.” λέγει δὲ αὐτῷ ὁ ἐπί-
 σκοπος “τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς σοφοῖς Ἑλληνῶν οὐκ ἔστι νό-
 μος οὐδὲ ἔθος ἵνα βασανίζωσι τοὺς ἐξεταζομένους, καὶ μάλι-
 στα τοὺς εὐγενεῖς, ὡσαύτως· ἀλλὰ βαρβαρικὸν ἔστι τὸ
 10 πρᾶγμα καὶ ἄτοπον, καὶ ἐθνικὸς ὁ νόμος.” λέγει δὲ αὐτῷ
 ὁ Κομνηνός “ἔπει, ἄγχι δέσποτα, οὐκ ἔστιν ἔθος οὔτε νόμος
 Ῥωμαίοις ἢ εἰπὼν σοι, καθὼς λέγεις, ἀλλὰ τῶν βαρβάρων
 καὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ γὰρ τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ ταπεινὸς Ῥω-
 μαῖος εἰμί, καὶ ἀνακρίνατέ με καὶ ἐξετάσατέ με, εἰ τῇ ὑμε-
 15 τέρα βουλῇ ἀρεστόν ἔστι, κατὰ νόμους Ῥωμαίων καὶ ἐθ-
 καὶ εἰ μὲν νομίμως αἴτιος εὐρεθῶ καταδίκης, ἔλεος μὴ ἔστω
 μοι· εἰ δὲ καὶ ἀναίτιος κατὰ τοὺς νόμους πάλιν, μὴ μοι
 τὸ κριτήριον, καὶ μὴ ὄρα τοὺς λόγους τῶν συκοφαντούντων
 με ἀδίκως καὶ παραλόγως ἔνεκεν φθόνου καὶ ἔριδος.” ἀκού-
 20 σας δὲ ταῦτα ὁ ἐπίσκοπος ἀναφέρειν τοὺς λόγους πάντας τῷ

1. θέλῶμαι M	εἰς θεὸν τὸν λυτρώσαντα M	2. καμίνου
τῆς φλογὸς M	3. ἀλάθαστος?	4. ὅτι om M
5. ἐπερω-
τῆς M	τύχη M	9. ὡς αὐτός M
12. τοι M	ἐίρηκας M	13. post ἐθνῶν P
λέγω δὲ οὕτως
εἶναι.	14. ἀνακρίνατε M	ἐξετάσατε M
18. καὶ μὴ ὄρα] χώρα M	20. ὁ ἐπίσκοπος — πάντας] διὰ P	11. δέσποτα ἄγχι M

stetur? verumtamen obsecro te, mi domine, hanc mihi benevolentiam praesta, ut ferrum in camini flammis coniectum et bene candelatum mihi apportetur: manibus illud tractabo prunasque in sinum immittam, deo confisus, qui tres pueros in ardente fornace servavit. namque oculus ille omnituens semperque vigil, qui scrutatur corda et renes, ea, quae interrogor, me nec animo concepisse nec meditatum esse novit atque illaesum me, si voluerit, praestabit a vi ignis.” occurrit episcopus: “Romanis et sapientibus Graecis nec lege, nec more receptum est, ut reos, nobiles praesertim, extorquerent. barbarus iste mos est et nefastus planeque gentilis.” hic Comnenus “quoniam, domine venerande, inquit, Romanis id, quod volui, nec legibus nec moribus sancitum est, ut tu quidem dicis, sed barbaris gentibusque, ego autem Christi munere humilis Romanus sum, examine me et in me inquire, si ita vobis placet, secundum leges moresque Romanos. si legitime videbor criminis reus esse, ne esto mitis; sin ex iisdem legibus non reus, ne vocato me in iudicium neu respicito sermones hominum, qui iniique mihi ac praeter rationem obtractant, invidia

μεγάλας συκοφαντίας καὶ μηχανὰς εἰς τέλος κορυφωθείσας
μακρὸν οἱ ἀντίδικοι αὐτοῦ ἐποίησαν καὶ τὰς τοῦ ἀνακτος ἐπέ-
πλασαν ἀκοάς, διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ παθεῖν φυγῆ τὴν σωτηρίαν
ἐχρήσατο. ἀπελθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰκονίῳ, εὗρε τὸν
5 σουλτάνον σπουδῆ τὰς ἑαυτοῦ ἀθροίζοντα δυνάμεις, ἵνα ἐξέλ-
θῃ κατὰ τῶν μαχομένων αὐτῷ Σκυθῶν. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν
ὁ σουλτάνος μετὰ χαρᾶς μεγάλης, καὶ συλλέξας στρατὸν ἐκ
τῶν Χριστιανῶν (ἦσαν γὰρ ὑπ' αὐτῷ πάλαι δεδουλωμένοι
τενὲς Ῥωμαῖοι) καὶ ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Παλαιολόγον ἔταξεν
10 αὐτούς, καὶ Ῥωμαϊκὴν καὶ ξένην στολὴν κελεύσας ἵνα φορέ-
σωσιν, ὅπως καταπλήξῃ τοὺς πολεμίους. ὃ καὶ ἐγένετο· ἰδόν-
τες γὰρ οἱ Σκύθαι ἐξαιφνης στρατὸν ἐπαγόμενον ὃν οὐκ ἤλι-
πον, φεύγοντες ᾤχοντο. καὶ οὕτως τὰ ἐν τῷ Ἰκονίῳ γε-
γόνασι.

15 Οἱ δὲ Νικαεῖς γράφουσι τῷ βασιλεῖ, ἔνθα ἦν, περὶ
τῆς φυγῆς τοῦ Παλαιολόγου. καὶ ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς,
περίλυπος ἐγενόη καὶ εἰς ταραχὴν λογισμῶν οὐκ ὀλίγην ἐπέ-
πεσε. καὶ ὀλίγον παρελθόντος καιροῦ γράφει πρὸς τὸν Πα-

ἔπος

1. τέλος P 2. οἱ ἀντικείμενοι ἦτοι ἀντίδικοι P ἐπλησαν P
3. π. σωτηρίας ὁδὸν ἐχρ. P. an ἐπορίσαστο? cf. p. 14 im. 4.
ἐπεὶ δὲ ἀπελθὼν αὐτὸς εἰς τὸ Ἰκόνιον P a secunda manu 5.
ἀθροίζ.] συγκροτοῦντα vel, si Pindero fides, συγκροτοῦντα margo P
7. καταλέξας M 9. συγχοὶ ῥωμαίων P a secunda fortasse manu
ἐποστρατηγὸν M, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν M 10. αὐτοῖς M 11.
ἵνα M ἐναντίους ὡς M 13. ἐγεγόνασι P 18. καὶ ὁ
λόγος παρελθὼν καιρός. εἶτα γράφει M

nium imperatoris, nec ullam mansuetudinis vel misericordiae spem fore sibi persuaserat. itaque quum calumnias machinasque ad summum fastigium commoliti essent eius inimici imperatorisque occupassent aures, antequam funesta pateretur, fuga saluti prospexit. Iconium ut venit, sultanum studiose copias comparantem reperit, contra Scythas, quibuscum dissidebat, profecturum. recepit eum magno cum gaudio sultanus et exercitui conscripto e Christianis (erant enim ei pridem nonnulli subiecti Romani) praefecit, iussitque milites Romanum ac peregrinum induere vestitum, quo hostibus incuterent terrorem. nec eum spes fefellit. nam Scythae, quum subito exercitum contra se duci vidissent, quem non sperarant, in fugam praecipitem se tradiderunt.

Haec dum Iconii geruntur, Nicaeenses de fuga Palaeologi ad imperatorem litteras dederunt; quo nuntio ille tristitia non mediocri affectus et animo admodum perturbatus, brevi tempore intermisso, Palaeologum litteris ad reditum invitat, summam ei pollicitus benevolentiam securitatemque, interposito iureiurando. atque hoc

λαιολόγον, ἀνακαλούμενος αὐτὸν καὶ πολλὴν ὑπισχνούμενος τὴν στοργὴν, καὶ ἔγορκον ἔχοντα τὴν ἀσφάλειαν ὧν διελάμβανεν. καὶ οὕτως πάλιν τὸν Κομνηνὸν ἢ Ῥωμαίων γῆ ἔλαβε. ὁμοίως προῶτον καὶ αὐτὸς μετὰ ὄρκων φρικωδεστάτων δέδωκε τὴν ἀσφάλειαν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ἐμμένειν αἰεὶ πιστὸς 5 καὶ ὑποτεταγμένος, καὶ μὴ ζητεῖν ποτὲ βασιλεῦσαι, ἀλλ' ἔχειν τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν στοργὴν πρὸς τε τὸν βασιλέα Θεόδωρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους τῆς βασιλείας. καὶ ἐπὶ τοῦτο πάλιν ὁ βασιλεὺς μέγαν κοντόσταυλον ἐτίμησεν, καθὼς αὐτὸς εἶχε καὶ πρότερον. 10

B Ἐν τούτῳ γοῦν ἀσχολούμενος ὁ βασιλεὺς ἀσθενεῖα περιπεσὼν βαρυντάτῃ ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει, καὶ πρὶν τῆς τελευτῆς αὐτοῦ μοναχὸς γενόμενος, καταλιπὼν ἐπίτροπον τῶν βασιλικῶν πραγμάτων Ἀρσένιον τὸν πατριάρχην καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλανα πρωτοβεστιάριον ὄντα, μέχρις ὁ υἱὸς αὐτοῦ 15 Ἰωάννης φθάσῃ εἰς τὴν ἀνήκουσαν ἡλικίαν· ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ ἔκτου ἔτους ὁ παῖς. καὶ ἐν τούτοις ὁ πατριάρχης τὴν σύγκλητον πᾶσαν συνάξας καὶ δημηγορήσας, πάντες ὄρκους ἐποίησαν φρικτοὺς ἵνα φυλάσσωσιν τὴν πρόπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν πρὸς τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ ὑποταγὴν εἰς τὸν Μουζάλανα 20 ὡς ἐπίτροπον αὐτοῦ. ὀλίγαι οὖν παρεῖλθον ἡμέραι, καὶ τινες

1. τὴν τιμὴν καὶ στοργὴν P a secunda manu, cum prima dedisset παύσαι τὴν ὄργην 2. ἦν διελάμβανον P 4. φρικτῶν ἢ μάλλον εἰπεῖν φρικωδεστάτων P 6. ζητεῖν ἢ θέλειν βασιλεῦσαι ποτε M 7. Θεόδωρον om M 8. ἐφεξῆς] ἐτέρους M 9. δομέστικον P, κοντόσταυλον margo P 11. γὰρ M 12. πρὶν] καὶ περὶ M 21. ὀλίγων οὖν παρελθουσῶν ἡμερῶν τινές P

modo Romano solo Comnenus restitutus est, postquam et ipse sacramentis horrendis se obstrinxit imperatori, ut in fide et obedientia semper maneret, neu unquam appeteret imperium, sed benevolentiam et amorem tum ipsi imperatori Theodoro tum Iohanni, eius filio, et secururis deinde successoribus praestaret. quibus peractis imperator eum rursus magnum contostaulum nominavit, qua etiam antea ornatus fuerat dignitate.

His curis distentus imperator, morbo correptus gravissimo e vita cessit, quum paulo ante mortem monachi habitum induisset et procuratores imperii Arsenium patriarcham et Georgium Muzalonem protovestiarium designasset, donec filius Iohannes, qui tum annum sextum agebat, ad iustam pervenisset aetatem. itaque patriarcha, senatu convocato et habita concione, omnes in dira adigit sacramenta, quibus studium et fidem imperatoris filio, et obedientiam Muzaloni tutori eius, adiurant. at paucis interiectis diebus quidam honoribus et

τῶν ἐν ἀξιώματι καὶ λαμπρότητι ταχέως ἐνωτέρωσαν, φθορήσαντες τὸν Μουζάλωνα. ἔννατος ἡμέρα ἦν μετὰ τὴν θάτην τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι αἱ τῶν ἐνδόξων συνήχθησαν γυναῖκες ἐπὶ τὴν μονὴν τῶν Σωσάνδρων, ὅπου τέθραπται ὁ 5 βασιλεὺς, ἵνα ποιήσωσιν τὸ νενομισμένον πένθος καὶ τὰ μνημόσυνα. παρόντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, καὶ ἔτι τῆς ἱερᾶς τελουμένης λειτουργίας τὰ ξίφη γυμνώσαντες πάντες οἱ στρατιῶται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ τραπέζῃ φυγόντα τὸν Μουζάλωνα κατέσφαξαν ἀπηνῶς. καὶ οὕτως αἱ 10 γυναῖκες καὶ ὁ λοιπὸς λαὸς τὸ πένθος εἶασαν καὶ ἔφηνον, καὶ πολὺς θρήνος καὶ θόρυβος ἐγένετο. φεῦ τῶν χθῆς καὶ πρότερα τελεσθέντων φρικτῶν ὄρκων εἰς ἐκείνους καὶ παλαμναιοτάτων ἀρῶν, αἱ σημερον ἀντ' οὐδενὸς ἐλογίσθησαν. ὦ τῆς εὐσπλαγχνίας σου, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ τῆς μακροθυμίας σου. ὁ δὲ 15 πατριάρχης μόνος ἐναπολειφθεὶς καὶ οὐ τοσοῦτον ἔμπειρος ὢν περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν εἰς λογισμοὺς καὶ φροντίδας μεγάλας ἐπέπεσε, φανταζόμενος τὸν κίνδυνον τοῦ παιδὸς καὶ τῶν ὄλων πραγμάτων. θλιβόμενος καὶ στενοχωρούμενος ἔπηρχε καὶ κατὰ νοῦν ἐθορυβεῖτο, τίς ἂν εἴη ἐκ τῆς συγκλήτου ὁ δυ-

3. αἱ om M 4. γυναικῶν M 6. post ἀρχόμενοι margo P: ἐν οἷς καὶ οἱ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξαρτύσαντες ἦσαν. 7. πάντες οἱ στρατιῶται supra versum P, om M 8. φυγῶν ὁ Μουζάλωνας, ἐνθα αὐτὸν κατ. M et pr P 9. post ἀπηνῶς margo inf. P: Παχ. καπὶ τούτῳ τοὺς δύο ἀδελφούς, Ἀνδρόνικόν τε φημι τὸν μέγαν δομῆστικον καὶ Θεόδωρον τὸν πρωτοκωνηγόν, καὶ τὸν σφῶν ὑπογραμματέα δι' ὁμοιότητα προσώπου τινος. 11. θρούς M τὸς χθῆς καὶ πρῶτα M 12. παλαμναιοτάτες ἀρῆς M
13. α? | καὶ M 15. ὁ τοσοῦτον P, οὐ τοσοῦτος M 16. ἦν περὶ διοικήσεως τοιαύτης M 17. μεγάλας] ἐμμείνας P 19. ὁ om M

nobilitate illustres viri, Muzaloni invidentes, res novas moliantur. dies ab obitu imperatoris nonus erat, quum quiddid erat nobilium matronarum, in Sosandrium monasterium, ubi sepultus est imperator, ad memoriam eius sollenni luctu cohonestandam confluisset. aderant proceres ac plebeii. medio liturgiae sacrificio, milites in templo enses stringunt et trepidantem Muzalonem ad sanctam divinumque mensam crudeliter trucidant. matronae et reliquus populus omissis sacris foras se proripiunt, strepitu ac tumultu ingenti. heu hominum perfidiam, qua horrendis sacramentis et dirissimis exsecrationibus, vix devincti, proterve illudunt. pro, Christe rex, misericordiam et patientiam tuam! patriarcha solus relictus, nec admodum peritus administrandae rei publicae, curis ac sollicitudinibus vehementer aestuabat, quum reputaret pueri et rerum omnium periculum. afflicto et perturbato animo anxie circumspiciebat, quis potissimum

νάμενος τσοσούτους και τοιούτους κλύδωνας και θαλάσσας κυβερνήσαι και τὰς ναῦς και τοὺς πλέοντας οὐ βλάψαι ἢ καταποντίσαι. ἐφάνη αὐτῷ περὶ τοῦ εἰρημένου Κομνηνοῦ Μιχαὴλ ἵνα διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ τῷ παιδί βοηθήσῃ. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τοῖς πᾶσιν ἐπίσημος και περιβλεπτος, και ἡ φήμη αὐ- 5 τοῦ τὰς τῶν ἀπάντων ἀκοῦς ἐνηχίζουσα. φιλούμενος ἐπὶ πολλῶν, ὡς εἴρηται, ὁμοίως και ὁ πατριάρχης τῶν ἐκείνων ἀγαπῶντων οὐ μακρὰν δέεικτο, ἀλλὰ κρείττον και πλεον τῶν ἄλλων και αὐτὸς ἐφίλει τοῦτον. καίτοι γε και τὰς κλεῖς τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν αὐτῷ μόνῳ ἐνεπίστευεν· και ὁπότε 10 χρημάτων τὰ στρατιωτικὰ ἐδέετο πράγματα και ἡ τῶν κοινῶν χρεῖα, αὐτῷ ἀπήθουν· ὅπερ εἰς τὰ μελετώμενά ποτε καιρὸν ἔμπροσθεν δι' αὐτοῦ ἀνυσιμώτατον, και τοῖς θρυλλομένοις ἐκ πολλοῦ πέρας ὄξύτατον παρέσχεν: λαβόμενος γὰρ ἀδείας εἰς τσαῦτα μεταχειρίζεσθαι χρήματα, πάντα τοὺς 15 ἐν γένει και τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους ἐπέπλησεν, ἀλλὰ και τῶν δοσι τὴν γλώσσαν ῥαδίαν εἶχον δημαγωγεῖν τὸν ὄχλον [ἐδύναντο]. ἦν δὲ και αὐτὸς ὁ Κομνηνὸς ἱκανὸς ἐν γνώσει τε και πράξει, και ἐν τῷ λέγειν ἐπιτηδειότατος, και ἔμπειρος πραγμάτων παντοίων και βασιλείαν και λαὸν διοικῆσαι. τί 20

1. τσοσούτους κινδύνους και τοιούτους και θ. P	2. νῆας P
3. μιχαὴλ τοῦ κομνηνοῦ P	4. παιδί πατριάρχη M
5. φοβού-
μενος P	6. ὁπότε] ὅψ δὴ καιρῷ P
7. ἀπαιτούσα· δ M	8. καιρῷ περὶ αὐτοῦ P
9. ἦν P	10. ἐδέοντο M
11. ἀδείας τσαῦτης P	12. παρέσχεν] ἦν P
13. και πάντα ἄρας εὐγενεῖς P	14. ἔδύναντο pr P, πλεον sec.
15. και δσων P	15. ἔδύναντο pr P, πλεον sec.
16. ἡδύναντο pr P, πλεον sec.	17. βασιλείας και λαῶν διοικήσεως P

e principibus navem cum vectoribus in tanta fluctuum aestuatione sine aliqua offensione aut demersione moderari ac regere posset. in mentem occurrit is, de quo diximus, Michael Comnenus, cuius ope saluti pueri prospiceret. erat is nobilis et illustris fama que apud omnes inclitus. accedebat, quod, sicut apud multos eum gratiosum fuisse docuimus, ita patriarcha minime abhorrebat ab eius amore, sed ceteris etiam magis amice eum amplectebatur. itaque illi soli claves fisci tradidit, ita ut, quae opus erat ad rem sive bellicam sive civilem administrandam pecunia, omnis petenda esset a Comneno. quae res ad consilia olim inita perficienda occasionem ei opportunissimam dedit, et exitum iis, quae pridem fama iactarat, celerem imposuit. adeptus enim tantae pecuniae liberam potestatem proceres omnes et milites non paucos, eosque, qui linguam facilem habebant ad pertentandam plebem, cumulabat praemiis. erat etiam ipse Comnenus strenuus in consiliis tum ineundis tum perficiendis, exercitatus in dicendo et rerum omnium ad administrandam rem publicam regendam-

χρη λέγειν; οἱ πάντες αὐτὸν ἐψηφίσαντο. οὗτος καὶ ὁ πα-
 τριάρχης αὐτὸν ἐβεβαίωσε καὶ σύμφηφον ἐποιεῖτο, ἕως οὗ ὁ
 τοῦ βασιλέως παῖς φθύσῃ ἐν ἡλικίᾳ τῇ προσηκούσῃ. καὶ ἦν
 ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων πάσῃ ἐξουσίᾳ διαζωσμένος ὁ Πα-
 5 λαιολόγος ὁ Μιχαὴλ· καὶ αὕτη ἡ αἰτία γίνεται πρὸς τὸν 5
 Μιχαὴλ τῆς εἰς βασιλείαν ἀναγωγῆς καὶ κατάστασις. μετὰ
 δέ τινος ἡμέρας πάλιν ἐτέρας μηχανὰς ἔαπτοουσιν οἱ σπουδά-
 ζοντες ἀναβιβάσαι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπῆν.
 βουλὴν καινὴν ἀνὰ μέσον αὐτῶν ποιήσαντες ἔλεγον ἔν τε πλα-
 10 τεύεισι καὶ ὅμαισι "οὐκ ἔστι κρῆπον οὐδὲ δίκαιον τὸν τὰ κοινὰ
 διοικοῦντα πράγματα καὶ πρεσβείας ἐθνῶν πολλῶν ἀναδεχό-
 μενον μὴ ἔχειν καὶ τι ἀξίωμα μέγα ἄγγυς τῆς βασιλείας,
 ἵνα πρῶτον ἔσται φήμη καὶ μεγαλοπρέπεια τῷ γένει τῶν
 Ῥωμαίων καὶ βεβαίωσις τῆς τῶν γινομένων καταστάσεως ἐν
 15 τοῖς ἔθνεσι." μετὰ τοιαύτη γὰρ αἰτία καὶ ὑποκεχυμένη ἐν-
 νοία καὶ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα φέχεται γνώμη τοῦ λαοῦ καὶ
 τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ δυστυχούς κληρονόμου τῆς βασιλείας.
 (2.) ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς καιροῖς τὰ βασίλεια καὶ ὁ πατριάρ-
 χης ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας ὑπῆρχε διὰ τὸ κρατεῖσθαι τὴν
 20 τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. καιροῦ δὲ πα-

1. πατρ. στέρξας καὶ σύμφηφον ἑαυτὸν ἐποιεῖτο, ἵνα μέχρις ὁ
 τοῦ β. υἱός — προσηκούση, ἢ M 4. πᾶσαν ἐξουσίαν P 5.

ἐγένετο πρώτη πρὸς P 9. ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ὅμαισι P
 10. καὶ πολιτικὰ supra κοινὰ P 11. πρέσβεις M 13. τοῦ
 γένους M 14. βεβαίωσεις τῶν γενομένων καταστάσεων μετὰ M
 15. δὲ ἦν αἰτίαν καὶ ὑποκεχυμένην ἐννοίαν P 20. a καιροῦ
 caput alterum incipit P

que multitudinem necessariarum peritia insignis. quid multa? omne
 ferebat punctum. qua re etiam factum est, ut patriarcha eum promo-
 veret sibi que deligeret muneris consortem, donec imperatoris filius
 iustam aetatem attigisset. itaque Michael Palaeologus rei publicae
 summam nactus est potestatem, eamque habebat occasionem occu-
 pandi imperii. nam diebus aliquot post rursus alias moliantur ma-
 chinas, qui ad fastigium imperii eum evehere nitentur. communi
 consilio in plateis vicisque dictitabant, non decere nec aequitati con-
 sentaneum esse, qui omnem administraret rem publicam multarumque
 gentium legationes exciperet, eum non dignitate insignem esse, quae
 prope accederet ad imperium: id quod primum ad augendam gloriam am-
 plitudinemque Romanorum facturum esset, deinde pactiones cum exte-
 ris gentibus initas confirmaturum. ex tali igitur causa et simulato
 consilio despotae honorem adipiscitur, consensu populi, patriarchae et
 infelicis heredis imperii. (2.) illo tempore imperii et patriarchae
 sedes Nicaeae in Bithynia erat, Cpoli ab Italis occupata. tempore

ρελθόντος πάνυ ὀλίγου καὶ οἱ τὰ παντοῖα κακὰ συρράπτοντες, καὶ τινες τῶν ἐν δόξῃ καὶ γένους [καὶ] λαμπρότητι ὑπερέχοντες καθίσταντες αὐτὸν ἐπὶ ἀσπίδος βασιλεῖα ἀναγορευουσι. ἀκούσας δὲ ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος τὴν τοιαύτην παράνομον ἀναγόρευσιν ξίφος ὡς εἶπεν χαλεπὸν ἐδέξατο κατὰ τῆς καρ- 5
 δίας, καὶ ἐν ἀφορισμῷ φρικώδει καθυπέβαλε τοὺς τε ἀναγορευσαντας καὶ τὸν ἀνηγορευμένον ὡς ἐπίδροκος καὶ παρανόμους καὶ ἐπιβάτας καὶ δυνάστας. ἔπειτα βουλευσάμενος ἐν τῇ δια-
 νοίᾳ καὶ μετὰ τῶν τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε καὶ λαϊ-
 κῶν, βέλτιον ἤγησατο ὄρκοις ἀσφαλίσασθαι φρικωδεστάτοις 10
 τὴν τοῦ παιδὸς ζωὴν, μὴ χεῖρας ἐπιβάλῃ ἐπιβουλῆς μήτε πα-
 ρευδοκίμησιν τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἢ ὑστέρησιν τινα ἐνθυμη-
 θῆ. καὶ οὕτως ἐγγένοι, καὶ Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν οἰκείαις
 χερσὶν ὁ πατριάρχης διαδήματι ἔστυψε τῷ βασιλικῷ, καὶ οὐ
 τὴν αὐτοκρατορίαν διηνεκῶς χαρίζεται, ἀλλὰ διὰ τὰ συμ- 15
 βάντα τοῦ καιροῦ, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκαζόντων, καὶ
 διοικητὴν αὐτὸν ποιῆ μετὰ ἐξουσίας βασιλικῆς, μέχρις ὅ τῆς
 βασιλείας κληρονόμος ὁ γνήσιος καὶ διάδοχος φθάσῃ ἐν τῷ
 προσήκοντι καιρῷ· τότε δὲ παραχωρῆσαι τῶν αὐτοκρατορι-
 κῶν θρονῶν, καὶ τῶν ἐτέρων ἀπάντων βασιλικῶν συμβόλων. 20
 καὶ ἀνὰ μέσον τούτων πάλιν αὖθις ὄρκοι φρικωδέστατοι τῶν
 προτέρων ἐτελοῦντο.

2. λαμπρότητος M 3. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος P, qui in margine περι-
 τὴν Μαγνησίαν 7. καὶ ante παρ. et ἐπ. om P 9. καὶ prius
 om P 12. ἢ om M 15. αὐτοκρατορικὴν M χαρίζ[ε] ἠναγκά-
 ζετο P 19. παραχωρήσῃ M τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον P
 20. συμβόλων βασιλικῶν P 21. μέσου P πάλιν om P

perexiguo interiecto tum isti malorum omnium machinatores tum alii nonnulli homines auctoritate et generis splendore illustres Michaelē in clipeum sublatum imperatorem consalutant. qua comperta iniuria, Arsenius patriarcha quasi gladium sibi in praecordia defigi sensit, atque execrationi horribili subiecit et eum qui consalutatus erat imperator, et a quibus erat consalutatus, ut homines periuros et iniustos seditiososque. deinde re apud se pensitata et deliberata cum proceribus nonnullis tum clerici tum laici ordinis, satius arbitrabatur sacramentis gravissimis pueri tueri vitam, ne Michael illi insidiaretur neve imperii ei eripiendi aut differendi consilium caperet. quo facto, Michaelē Comnenum patriarcha ipse diademate ornavit regio, nec tamen perpetuam illi tribuit eam dignitatem, sed, cogente temporum rerumque ratione, rei publicae eum fecit administratorem potestate imperatoria, donec heres et successor legitimus aetate maturiorem attigisset: tum solio et omnibus insignibus imperatoris se abdicaret. atque haec rursus sanctiore etiam, quam priora, iureiurando confirmantur.

Ἀναζωσάμενος δὲ τὴν ὅλην βασιλείαν, καὶ πολέμου μεγάλου συμβεβηκότος ἀνὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἠπειροῦ κρατοῦντος Μιχαῆλ τοῦ δεσπότου, ἔχοντος καὶ συμμαχοῦς τοὺς δύο γαμβροὺς αὐτοῦ τὸν τῆς Σικελίας ῥήγα 5 Μαρφὲ καὶ τὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαιῶν πρίγκιπα· καὶ κατὰ κράτος νικῆσαντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πολλοὺς ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμαλώτων ὁ τῆς Πελοποννήσου καὶ Ἀχαιῶν πρίγκιψ. καὶ εἰς ὠνησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ὁ πρίγκιψ ἰδωρῆσατο χώρας τρεῖς τὰς ἰσχυροτέρας τῆς Πελοποννήσου τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, τὴν τε Μονεμβασίαν καὶ τὰ 10 Αεῦκτρα Μαΐνης, ἣ καὶ Ταιναρία πάλαι ἄκρα ἔκαλεῖτο παρ' Ἑλλήσι, καὶ τὴν Λακωνικὴν Σπάρτην. καὶ οὕτως πάλιν οἱ Ῥωμαῖοι ἐν τοῖς Πελοποννήσου χεῖρα ἐπέβαλον, καὶ ἔξ αὐ- 15 τῶν τῶν τριῶν καὶ ἅπανα ἡ νῆσος Ῥωμαίοις ἐγεγόνει ὡς καὶ τὸ πρότερον ἦν, πλὴν ὀλίγων φρουρίων καὶ χωρῶν ὧν ἡ ἀριστοκρατεία τῶν Ἐνετῶν ἐγκρατὴς ἐγένετο.

Καὶ πάλιν ἑτέρα νίκη περιφανῆς καὶ μεγάλη καὶ ἀξία μνήμης αἰωνίου ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἐγεγόνει. τὸν γὰρ Καίσαρα Ἀλέξιον τὸν ἐπίκλην Στρατηγόπουλον, ὃς 20 καὶ τὰ φηθέντα νικητήρια Ῥωμαίοις ἐποίησε κατὰ τοῦ τῆς

6. καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτίσαντες M 8 καὶ διὰ τὸ ὠνησε τὴν
ἐλευθερίαν ὁ P 11. μαΐνην P ὁ M 12. οἱ om M
13. τῆ τοῦ πελοποννήσου χώρας M 15. ὀλίγω χρόνω χωρῶν
ἦν ἄρ. M 18. ἐγεγόνει κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς P 20.
φηθέντα] ἐξώτερα M τοῦ τῆς] τὸν Αἰτ. — δεσπότην M, qui
addit καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὡς εἶπομεν.

Rerum iam potitus Comnenus gravi bello decertavit cum Aetolorum et Epirotarum despota Michaelē, qui belli socios duos generos habuit, Manfredum, Siculorum regem, et principem Peloponnesi et Achaiae. Romani, ingenti de hostibus reportata victoria, multos eorum ceperunt, in quibus Peloponnesi et Achaiae principes redimendae libertatis causa Imperatori urbes tres munitissimas Peloponnesi tradidit, Monembasiam, Leuctra Mainae, quod antiquitus Taenarum promontorium dicebatur a Graecis, et Spartam Laconicam. qua ratione quum Romani in Peloponnesi possessionem rursus pedem possissent, ex tribus illis profecti urbibus insulam recuperarunt universam praeter castella et regiones aliquot, quae in potestate Venetorum manserunt.

Alia insuper victoria magna et praeclara et per totum terrarum orbem perpetuo commemoranda illis temporibus reportata est. Alexium enim Caesarem, cognomento Strategopulum, qui etiam priorem triumphum Romanis pepererat ex Aetolis Epirotisque actum, iterum imperator

Αἰτωλίας καὶ Ἠπείρου δεσπόζοντος, στεῖλας πάλιν ὁ βασι-
 λεὺς κατὰ τοῦ ἀποστάτου Μιχαήλ, δούς αὐτῷ τινὰς τῆς τῶν
 Βιθυνῶν μοίρας ὡσεὶ ὀκτακοσίους ἱππότας καὶ ἑτέρους στρα-
 τιώτας ὀλίγους Θρακίας καὶ Μακεδόνας. ὁ δὲ Καῖσαρ θέ-
 λων περᾶσαι νυκτὸς μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ μέρους τῆς 5
 πόλεως ὀλίγον ἐγγύς, κατὰ συγκυρίαν συνήνητησεν αὐτοῖς γη-
 ραίως τις ἀνήρ· ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ἤγαγον
 αὐτὸν πρὸς τὸν Καῖσαρα. λέγει δὲ αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “πόθεν
 ἔρχῃ καὶ ποῦ πορεύῃ;” εἶπε δὲ ὁ γέρον “ἐκ τῆς πόλεως.” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Καῖσαρ “οὐκ ἔστιν ἀληθῆ ἃ λέγεις· νυκτὸς οὐ- 10
 σης πῶς ἐξῆλθες τῶν τειχῶν;” ὁ δὲ γέρον θειλιάσας ἔφη
 “ἔστιν ὅπῃ ὑποκεκρυμμένη, κύριέ μου, τῇ γῆ, ἣν οὐδεὶς
 οἶδεν εἰ μὴ ἐγώ, ἣν καὶ ἔκπαλαι γινώσκω· καὶ δι’ αὐτῆς ἐξέρ-
 χομαι καὶ εἰσέρχομαι, ὅταν βούλωμαι, ἀνεμποδίστως.” ὡς δὲ
 ἤκουσεν ὁ Καῖσαρ περὶ τοῦ τοιοῦτου πράγματος, χαρίεις 15
 ἐγένετο. καὶ λέγει τῷ γέροντι πολλῶν δωρεῶν ἐπαγγελίας, ἵνα
 δεῖξῃ αὐτῷ τὸν τόπον, ὅπως καὶ ὁ Καῖσαρ εἰσέλθῃ ἔνδον τῆς
 πόλεως μετὰ τοῦ στρατεύματος. ὁ καὶ ἐποίησε. καὶ προστά-
 ξας πῦρ βαλεῖν ἐν τοῖς οἴκοις, εὐθὺς ἐνέπηρσε τὴν πόλιν κατὰ
 τόπους οὐκ ὀλίγους τὸ στράτευμα· ἦν γάρ καὶ πνεῦμα ἀνέ- 20
 μου βορέως πολὺ πνέον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ ἀνῆψεν ἡ
 φλόξ, καὶ ἀλαλάζοντες οἱ στρατιῶται “νίκη Ῥωμαίοις” ἔκρα-

1. στελλειν M πάλιν ἐκ δευτέρου ὁ P 2. αὐτῷ βιθυνί-
 οὺς μέρος M 3. στρατοῦ M 4. ὀλίγους — ὁ δὲ om M
 6. ἐαυνήνητησεν αὐτοῦς M 9. ὁ δὲ γηρεὸς ἔφη M 12. ἐν
 τῇ γῆ, κύριέ μου P 16. ἐγγεγόνει M 17. τόπον, καὶ ὁ
 καῖσαρ εἰσεῖσι μετὰ τοῦ στρατεύματος ἔνδον τῆς πόλεως, καὶ
 προστ. M 22. ἀλαλάξαντες οἱ στρ. Ῥωμαῖοι νίκη ῥ. M

contra Michaellem rebellem mittit cum Bithynis equitibus circiter octin-
 gentis et aliis aliquot militibus e Thracia et Macedonia conductis. is
 noctu cum copiis suis prope ad Byzantium traiecturus, in senem
 quendam forte incidit, quem interceptum milites adducunt. inter-
 roganti Caesari, unde veniret et quo tenderet, ille ex urbe se venire
 respondit. Caesar “falsa, inquit, narras: nox enim quum sit, quo pacto
 e moenibus egredi potueris?” terrefactus senex “occultus est, domine,
 inquit, cuniculus, praeter me nemini, at mihi iam pridem cognitus,
 per quem, quoties libet, libere egredior ingrediorque.” his auditis
 Caesar gavisus senem magnis praemiorum conditionibus cohortatur,
 ut sibi in urbem cum exercitu intraturo eum locum demonstrat.
 voti compos factus, ignem aedibus infici iubet, atque illico locis
 haud paucis urbem milites incendunt. aquilo qui forte flabat vehe-
 mens suscitabat flammam, militesque exsultantes victoriam conclama-
 bant. Latini, repentino tumultu exciti, hostium et incendii conspectu

ζον. οἱ δὲ Ἴταλοι τὸν θόρυβον ἀκούσαντες ἄφνω, μέγας ἐνέπεσε θόρυβος ἐπ' αὐτοὺς ἐκ τε τοῦ πυρὸς καὶ τῶν πολεμίων, καὶ γυμνοὶ ἐκ τῶν κοιτῶνων ἐξήρχοντο, καὶ φόνος πολὺς κατ' αὐτῶν ἐγένετο καὶ ἀπώλεια, καὶ ἡ νίκη τοῖς Ῥωμαίοις περιφανής. καὶ οὕτως ἡ βασιλεύουσα παντοκρατορικῆ βοηθεία καὶ διὰ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας τοῦ Καίσαρος Ῥωμαίοις ἐγένετο καὶ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν χειρῶν ἠλευθέρωτο. ἦν δὲ ἡ μεγαλόπολις κρατουμένη ὑπ' αὐτῶν ἔτη νθ' μῆνας γ' καὶ ἡμέρας δ'.

Ἀγγελθεῖσα δὲ ἐν Νικαίᾳ ἡ τοιαύτη μεγάλη νίκη τῷ βασιλεῖ, ἐθαύμασε καὶ οὐκ ἐπίστευε πῶς μετ' ὀλίγον πᾶν στρατοῦ ἐγένετο ἐγκρατῆς ὁ Καῖσαρ τῆς τοιαύτης καὶ τηλικαύτης πόλεως. καὶ ἐκ δευτέρου ἕτερος ἐλθὼν δρομαῖος τὰς ἀγγελίας νομίζων τῷ βασιλεῖ καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Καίσαρος γράμματα, ὡς εἶδεν, ἐπίστευσε καὶ τῷ θεῷ χαριστήρια ἀπέδωκε, καὶ προστάξας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ γνώμης τῆς συγκλήτου πάσης διὰ τὴν νίκην τὴν θανυμοστήν καὶ ἔργα μεγάλα αὐτοῖς ἐποίησεν ὁ Καῖσαρ εἰς αὐξήσιν τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων, ἵνα εἰς πᾶσαν τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων ὁ τε πατριάρχης ἀρχιεπίσκοποι ἐπίσκοποι καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος φήμην εὐφημήσωσι καὶ μνημονεύσωσι

6. ἐμπειρίας καὶ μηχανῆς τοῦ M 7. Ἰταλῶν M ἦν δὲ om M 10. πῶς] ἵνα μετ' ὀλίγων πᾶν στρατιωτῶν ὁ Καῖσαρ γεννησάι ἐγκρατος M 12. δρομαῖος] καὶ M 14. γράμματα ἰδῶν πιστεύσας καὶ τῷ θεῷ τὰ χαριστήρια δούς M 15. βασ. γνώμη τε τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς πόλεως συγκλήτου M 17. ἡ αὐξήσις M 18. Ῥωμ. μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων ὁ πατριάρχης ἀρχιεπίσκοποι καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἐφήμουν καὶ ἐμνημόνεον τὸν Καῖσαρα ἐν M

vehementer consternantur; plerique nudi e cubilibus prosiliunt et ingenti caede trucidantur: Romanis praeclara constat victoria. tali modo Cpolis auxilio dei omnipotentis et Caesaris peritia rei militaris Romanis restituta est et ab Italorum manibus vindicata, in quorum potestate fuerat annos novem et quinquaginta, menses tres et dies quatuor.

Nuntiata Nicaeam magna haec victoria fide carere videbatur imperatori, miranti, quo pacto cum perexigua manu Caesar tali ac tanta urbe potitus esset. postquam deinde alius advenit nuntius idque cum litteris ab ipso Caesare conscriptis, tum demum his lectis dubitationem a se amovit, deoque gratias egit, atque, consentientibus patriarcha et omni senatu, propter victoriam illam admirabilem et praeclara facinora, quibus Caesar auxisset Romanum imperium, eius nomen toto regno a patriarcha, archiepiscopis, episcopis et universa concione in divinis sacrisque liturgiis et omnibus aliis sanctarum ecclesiarum

τὸν Καίσαρα ὁμοῦ τοῖς βασιλεῦσιν ἐν ταῖς θείαις καὶ ἱεραῖς λειτουργίαις καὶ ἐν πάσῃ ἐτέρᾳ ἱεροτελετῇ καὶ ἀκολουθίᾳ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν μεγαλοφώνως· ὁμοίως καὶ τὰ παράσημα τοῦ Καίσαρος φορεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν παντὶ τύπῳ καὶ ὥρᾳ ἐφ' ὅλης τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ θριάμβ-
 6 βους μεγάλους ποιήσαντες αὐτῷ, ὡς ἔθος ἦν ποιεῖν τοῖς νικη-
 ταῖς ἐν ταῖς τοιαύταις νίκαις. εἶτα ἐξογκωθεὶς ταῖς τῆς τύχης νίκαις ὁ βασιλεὺς, γνωρίσας καὶ τῆς συγκλήτου τινὰς καὶ τοῦ δήμου πολλοὺς διαφυλάττοντας πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν καὶ ἀγά-
 πην καὶ πίστιν, καὶ ἐπαρθεὶς τὴν διάνοιαν, μὴ φοβούμενος 10
 τοὺς φρικώδεις καὶ φοβεροὺς δροκούς οὓς κατενώπιον τοῦ τοῦ Χριστοῦ βήματος ἐποίησεν, ἀλλ' ἐξαποστείλας ἑλεεινῶς ἐστέ-
 ρησε τῶν ὀφθαλμῶν τὸν διάδοχον καὶ κληρονόμον τῆς βασι-
 λείας Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν δεκαετῆ ὄντα, καὶ οὕτω ἀνύ-
 ποπτον φόβον παντὸς τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ κατεστήσατο. ὡς 15
 δὲ ἤκουσεν ὁ πατριάρχης τὴν τοῦ ταιλαιπώρου κληρονόμου τῆς βασιλείας τύφλωσιν, χερσὶ μὲν ἔτυπτε τὰ στέρνα, ξίφει δὲ ὡς εἰπεῖν ἐτέρωτο τὴν καρδίαν. γῆ καὶ ἡλίφ τὴν ἀδικίαν ἐβόα καὶ τὰ στοιχεῖα πρὸς ἐπικουρίαν ἐπεκαλεῖτο, κλαίων καὶ στεναίζων καὶ τὸν πώγωνά χερσὶν ἐκριζῶν. καὶ μετὰ λίθων 20
 ἀγρίων τὸ στήθος καὶ τὰ γόνατα ὀδυρόμενος ἔτυπτε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους ἔρριπτε κράζων γοερῶς ὡ φροῖζον ἦλιε, ὦ στέναξον γῆ, καὶ κλονομένη βόησον τὴν ἀδικίαν καὶ
 2. τῶν — καθ' τὸ τοῦ Καίσαρος φέρειν ὄνομα καθ' P 5.
 καὶ ἐν παντὶ καιρῷ om P 10. τῆ διανοία M 14. δεκαετῆ
 ὄντα om M καὶ ἀνύποπτον φ. π. οὗτος τὴν β. ἑλευθέραν ἑαυ-
 τῷ M 15. ἀπεκατεστήσατο P 20. ἐκριζῶνων M 21. ἔτυ-
 πτε om P καὶ τὴν — ἔρριπτε om P

actionibus post imperatorem una cum principibus clara voce commemo-
 rari ac laudari iussit praeterea constituit, ut insignia Caesaris gesta-
 rentur quotidie, quavis hora et loco, donec eius vita suppeteret,
 eidemque triumphū eximii agerentur, quales victoribus in eiusmodi
 victoriis agi solebant. deinde his fortunae blanditiis inflatus imperator,
 praesertim quum optimatum quorundam et plurimorum civium erga
 se propensionem, fidem et caritatem perspexisset, animos ac spiritus
 capiebat, nec quidquam veritus dira et horribilia sacramenta, quibus
 coram Christi tribunali se obstrinxerat, heredem imperii Iohannem Lasca-
 rim, novem tum annos natum, ablegavit et miserabiliter oculis privavit,
 ac sic omnis expertus metus sibi vindicavit imperium. patriarcha
 ubi comperit infelicis pueri excaecationem, manibus pectus plangere
 et gladio, ut ita dicam, perfodi, terrae ac coelo scelestum facinus quæri
 et elementa ipsa ad ulciscendum invocare, gemitus et lacrimas fun-
 dere, barbam evellere et saxo aspero pectus ac genua contundere,
 caput demittere et lugubriter exclamare: "o sol, horresce, o tellus,

ἐπιβουλὴν καὶ ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπότητα.” ὡς δὲ ὁ πα-
 τριάρχης μὴ ἔχων τί ἕτερον πράξει, ἐν ἀφορισμῶ ἀλύτῳ τὸν
 βασιλέα καὶ τοὺς συνίστορας καὶ συνηγόρους καθυπέβαλεν,
 καὶ τὴν ἐκκλησίαν παραιτησάμενος καὶ τὸν θρόνον ἐν τῷ ὑπ’
 5 αὐτοῦ κεισθέντι ἀσκητηρίῳ ᾤχετο. καὶ τοιοιυτοτρόπως ἦλθεν
 ἡ βασιλεία, ὡς εἰρήκαμεν, ἐπὶ Μιχαὴλ τὸν πρῶτον τῶν Πα-
 λαιολόγων, ὡς μὴ ὄφελεν.

3. Οὗτος μὲν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, μετὰ τὸ κερδῆσαι
 τὴν πόλιν καὶ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, τὸν διαδράσαντα βασιλέα
 10 Βαλδουῖνον ἀκούσας εἰς Ἰταλίαν ἀφικόμενον καὶ μετὰ Καρό-
 λου τοῦ ῥηγὸς τῆς Ἰταλίας καὶ ἐτέρων αὐθεντῶν ὁμονοήσαν-
 τα, καὶ συνθήκας ἀνὰ αὐτῶν ποιησάντων ἵνα κατὰ τῆς βα-
 σιλευσύνης τῶν πόλεων διὰ ξηραῶ καὶ θαλάσσης παρασκευά-
 ζονται ἐλθεῖν, ἵνα πάλιν τὸν Βαλδουῖνον εἰς τὴν ἀρχὴν ἣν
 15 ἀπώλεσεν ἀποκαταστήσωσι, καὶ τὸ τῆς πόλεως ἀσθενὲς θεω-
 ρῶν καὶ οὐκ ἔχων ἕτερόν τι πράξει, διαπρεσβεύεται πρὸς
 τὸν πάπαν Ἀλέξανδρον περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως, εἰ
 μὴ μόνον ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν. καὶ ὁ πά-
 πας ἀσμένως τὴν πρεσβείαν δέχεται, καὶ ὑπίσχεται ἐκτελέ-
 20σαι ὅποσα τῷ βασιλεῖ ἀρσστά. καὶ ἡ ἐνωσις ἐγγεγόνει ἐφ’ ὄρω
 τριῶν κεφαλαίων, πρῶτον ἐν ταῖς ἰσραῖς ὑμνωδίαις τὸν πά-
 παν μνημονεύεσθαι μετὰ τῶν ἐτέρων τεσσάρων πατριάρχων,

2. τὸν] καὶ τὸν M	7. ὡς μὴ ὄφελεν om P	8. αὐτός P
10. βαλδουῖνον M	ἐλθεῖν ἀφικόμενον M	καρούλου M
11. ὁμονοησάντων P	12. ποιησάντων om M	κατὰ — πό- λεων om M
15. τὸ] ὅτι M	13. προσπαρασκευάζονται M	14. ἵνα M
ἐπόσχηται P	17. Ἀλέξανδρον om P	18. ἵνα om P
	20. ὄρων P	19.

ingemisce et concussa atrocissimum crimen, insidias, saevitiam, im-
 manitatem ulciscero.” quia vero non habebat, quod aliud faceret, im-
 peratorem eiusque socios ac conscios anathemate perpetuo constringit;
 deinde relicto solio patriarchali in monasterium a se exstructum sece-
 dit. hoc igitur modo, quo nequaquam debebat, imperium ad Michae-
 lem pervenit, primum e Palaeologis imperatorem.

3. Hic in recuperatam urbem ingressus, quum profugum Balduinum
 regem in Italiam pervenisse audivisset et cum Carolo, Itolorum rege,
 aliisque principibus se coniunxisse atque pactum esse, ut terra marique
 Cpolim proficicerentur, regnum, quod amisisset, sibi restitutum, quum-
 que urbis cerneret infirmitatem, nec, quid aliud ageret, videret, ad
 Alexandrum papam legatos misit de conciliandis ecclesiis, modo ille
 istam impediret expeditionem. papa legationem benigne excipit et,
 quae expetat imperator, facturum se pollicetur. conciliatio convenit in
 tres has condiciones. prima erat, ut in sacris hymnis papa cum reliquis

δευτερον δὲ τοῦ ἐκκλήτου τὸν βουλάμενον ἐξεῖναι πρὸς αὐτὸν καθάπερ ὡς μείζον ἀνυτρέχειν δικαστήριον, τρίτον τοῦ πρωτεύειν ἐν πᾶσι· περὶ δὲ τῶν ὅσα αὐτοὶ καινοτομοῦσιν οὐδὲν ἐρρέθη. ἐπὶ τούτοις ὁ ἱερός τῆς ἐκκλησίας κατάλογος οὐκ ἤρρεμῆσεν καὶ τὸν ὄχλον ἀνέσειεν, ὡς μέγαν ἐντεῦθεν ἐγείρει- 5 σθαι θόρυβον καὶ ἐπὶ μέγιστον κορυφουῖσθαι τὰ πρᾶγματα κλύδωνα. καὶ ὁ βασιλεὺς οἰκονομίᾳ ἔλεγε γενέσθαι τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ καινοτομίᾳ, καὶ τῶν μὴ πειδομένων πολλοὺς ἐμαστιγῶσε καὶ ἐκάκωσε καὶ ἐξώρισε. καὶ ταῦτα πάντα μεθοδεύων ὁ βασιλεὺς οὐδὲν ὠφελήθη ἢ κατάρθωσεν. ἀλλὰ τοῦ Καρόλου 10 καὶ Βαλδουίνου μετὰ στρατοῦ πολλοῦ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐλθόντων καὶ πολέμου γεγονότος ἡ ἄμμος δυνάμεις τὰς βουλὰς καὶ τὰς δυνάμεις τῶν Ἰταλῶν ἀπράκτους καὶ ἐξημω- μένας μετὰ αἰσχύνῃς ἀπέπεμψε, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ θεῖον 15 βῆτόν ἐπληρώθη τὸ "ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἐπιζῶν ἐν' ἄνθρω- 15 πον." καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ πάλιν ὁ στόλος τῶν Ῥωμαίων τὸν τοῦ Καρόλου στόλον ἐτρόπωσεν· εἴτα ἐξελθὼν προσέλαβε καὶ τὰς ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους μικρὸν πύσας, Ῥόδον τε καὶ Κῶον, Χίον καὶ Λήμνον καὶ ὅσας ἐτέρας, αἱ τοῖς Λατίνοις ἐδόλευον. Ἀρσένιος δὲ ὁ πατριάρχης τὸν θρόνον 20

1. τῆς ἐκκλήτου M, τοῦ ἐκκλήτου ἦτοι τῆς συγκλήτου P πρὸς αὐτὸν om M 3. τὰ M ὅσων P 6. ἐπὶ τὸν μέγιστον P 7. λέγων M 8. τοὺς μὴ πειδομένους M 9. μεθοδεύοντος τοῦ βασιλέως M 10. ἐκατάρθωσεν M 12. γεγ. τὰς ἀμά- χους δυνάμεις τῶν M 14. μετὰ αἰσχύνῃς om P 16. ἐκ τῆς θαλάσσης M τῶν Ἰταλῶν P 17. προσελήφθη M 18. πύσας P, ut μικροῦ legatur aut παρὰ μικρὸν. 19. τῶν Λα- τίνων M

quatuor patriarchis nominaretur; altera, ut integrum esset cuilibet, ad eundem ut summum iudicem provocare; postrema, ut papae in omnibus rebus concederetur principatus. haec quae novabantur, quum initio celata essent, sacrum clericorum collegium non quiete ferebat, sed concitabat plebem, ita ut graves inde orirentur tumultus et fluctus rerum omnium excitarentur vehementissimi. imperator prudenti consilio, non studio novandi, duci se aiebat, atque eorum, quos non sedaret, multos flagellavit vel mutilavit vel eiecit. ceterum haec omnia frustra laboravit, nec quidquam effecit aut praecavit. etenim quum Carolus et Balduinus magno cum exercitu contra imperium Romanum profecti bellum commovissent, invicta nostrorum virtute consilia copiaeque Latinorum re infecta et cum damno atque ignominia repulsa sunt, et comprobatum est divinum Davidis dictum. "exsecrandus est, quicumque confidit homini." etiam mari Romana classis classem Caroli dissipavit; atque mox cum navibus egressus imperator Aegaei maris insulas levi oppugnatione recuperavit, Rhodum, Coum, Chium, Lemnum, et quotquot alias Latini occuparant, Arce-

καταλιπὼν χειροτονεῖται Γερμανὸς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀδρια-
νουπόλεως. εἶτα δὲ πάλιν ὁ Γερμανὸς ἀκούων ὑβριζόμενος
ὡς παρὰ νόμους τὸν θρόνον ἔχων τοῦ Ἀρσενίου ἐτι ζῶντος, πα-
ρεχώρει τοὺς βουλομένους τὸν θρόνον· καὶ χειροτονεῖται ἀντ'
5 αὐτοῦ Ἰωσήφ, πατριαρχεύσας ἔτη δύο, εἶτα ὁ Βέκκος ὁ τῆς
μεγάλης ἐκκλησίας χαρτοφύλαξ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τοῦς πο-
λέμους τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ παρὰ τῶν Ἰταλῶν ἀρχὴ τῶν δει-
νῶν τῆς ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐγεγόνει παρὰ τῶν Τούρ-
10 κων· ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ γὰρ πόλεμον ἔχων μετὰ τῶν Τούρ-
κων, τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν καὶ εἰς φυγὴν
ἐτρέψησαν, καὶ ἐν τῷ φεύγειν πολλοὺς αἱ Τούρκοι ἀπέκτει-
νον καὶ ἠχμαλώτιζον· αὐτοὶ δὲ πάντοτε ἔφενγον πικρὰ τὰν
ποταμὸν ἀμεταστρεπτί. καὶ ὅσῃν αἰχμύλωτον ἔσχον γῆν οἱ
15 σαυτράπαι αὐτῶν, αὐτῇν διελόμενοι φθῆσαν πᾶσαν ἀπὸ Θα-
λάσσης τῆς περὶ τὸν Πόντον καὶ Γαλατίαν ἕως Θαλάσσης τῆς
περὶ Λυκίαν καὶ Καρίαν καὶ τὸν ποταμὸν Εὐρυνμέδοντα. καὶ
οὕτως ὁ πόλεμος ἀρχὴ ἦν καὶ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς τῶν Ῥω-
μαίων βασιλείας καταστροφῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπηγορευτικῶς
20 πολεχνίοις συχνοῖς τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ἀχύρωσεν, ἵνα μὴ
ἀποβάντες κυριεύσωσι καὶ τῆς Βιθυνίας.

καταλιπὼν
3. ὡς om M τοῦ] καὶ τοῦ M 4. τοῖς P. 5.
17' M τῆς ἐκκλησίας μέγας P 11. εἰς prius om M 12. οἱ Τούρ-
κοι om M 14. ἀμετάστρεπτοι P εἶχον P 15. αὐτῶν om P
διελωμένην M διέλωσαν P 17. τὸν ποτ. τὸν εὐρ. M 21.
ἐπιβάντες Alterus

nus quum se abdicasset patriarchatu, excipitur a Germano, archiepi-
scopo Adrianopolis, qui rursum ipse, quum male audiret ut iniuria,
vivo Arsenio, ea ornatus dignitate, solium cupientibus concessit sub-
rogatur huic Iosephus, qui patriarchatui annos duos praefuit; dein
Beccus, magnae ecclesiae chartophylax.

Commeno regnante, e bellis in Europa contra Latinos gerendis
magnae illae calamitates ortae sunt, quas Romano in Asia imperio
Turcae infixerunt. nam in Paphlagonia Romani cum Turcis bellantes
graviter afflicti inque fugam conversi sunt, quorum in fluminis ripa
trepidantium magnam partem Turcae aut occiderunt aut ceperunt.
deinde eorum satrapae quotquot occuparant regiones, eas omnes in-
ter se distributas populabantur, a Ponto et Galatia ad mare usque
Lycium et Carium et Eurymedontem fluvium. atque hoc quidem bel-
lum evertendi imperii Romani initium, causa et occasio fuit. ceterum
imperator, fessus tantis malis, ripas Sangarii fluminis frequentibus
oppidus communivit, ne in ipsam quoque Bithyniam Turcae de-
scenderent.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν πορφυρογέννητον, καὶ θυγατέρας τρεῖς, Εἰρήνην Εὐδοκίαν καὶ Ἄνναν. καὶ ἐν τῷ Θετταλικῷ πολέμῳ ἐρχόμενος καὶ ἐν τινι χωρίῳ εὐρισκόμενος λεγομένη Παχωμίου καὶ Ἀλλαγῆς, νόσος ἐνοσκήπτει δεινὴ περὶ τὴν καρδίαν, θά-5 νατον σύντομον ἀπαγγέλλουσα· καὶ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ διὰ ἡμερῶν δύο τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν ἐπὶ ἔτους 575^α, Ἰνδικτιῶνος ἰδ', ἐτῶν ὑπάρχων ἐξήκοντα καὶ ὀκτώ, ἐξ ὧν ἐβασίλευσεν ἑτη τριάκοντα καὶ πέντε. ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ καὶ βασιλεὺς κύριος Ἀνδρόνικος τηρικαῦτα παρὼν τῆς νενομισμένης τοῖς βασιλεῦσι 10 ταφῆς τὸν πατέρα οὐκ ἤξιῶσεν, ἀλλ' οὐδ' ὅποια δημόταις ἢ ἀπόροις ἐφέλται· μόνον δὲ κελεύσας νυκτός τινας ὀλίγους ἄνδρας πόρρω τοῦ στρατοπέδου τὸ πτώμα ἀπαγαγεῖν, πλείστην ἐπεσώρευσαν γῆν, ἵνα μὴ θηρίων στόμασι τὸ βασιλικὸν σῶμα διαμερισθῆ. τὸ δὲ αἷτιον ἢ τοῦ ὄρθου τῆς ἐκκλησίας 15 δόγματος παρατροπή, ἢ ζῶν μὲν ἐκεῖνος, ὡς εἰρήκαμεν, ἐχρήσατο.

4. Ἐπειδὴ λοιπὸν πρὸς τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον ἢ τοῦ κράτους καὶ τῶν βασιλικῶν σκήπτρων μετέβη διαδοχῆ, εἰς τα-
ραχὴν οὐκ ὀλίγην ἦλθον τὰ πράγματα· ἵνα δὲ μὴ νεωτερι- 20

2. τρεῖς — Ἄνναν om P 8. πενήκοντα sec P 9. αὐτοῦ om M κύριος om P. usitatius κύρ. 11. ὅποιας P, omisso
ἐφέλται 13. ἀγαγεῖν P 14. ἐπισωρεῦσαι P 18. 4.] Βασιλεῖα
ἀνδρονίκου παλαιολόγου τοῦ πρώτου. κεφάλαιον τέταρτον P 20.
ἵνα μῆτε νεωτερίαις γένηται ἦτοι ἀπόστασις ἢ ἀφηνιασμός, αὐ-
τός δὲ σ. M

Procreavit filios duos, Andronicum imperatorem et Constantium Porphyrogenitum, filias tres, Irenen, Eudociam et Annam. quum ad bellum Thessalicum proficiscens in locum quendam Pachomium et Allagen appellatum venisset, gravi quodam morbo cordis correptus, qui citissimam praesagiebat mortem, ibidem biduo post animam efflavit, anno ab orbe condito 679, indictione XIV, aetatis anno octavo et sexagesimo, imperii quinto et tricesimo. filius eius Andronicus imperator, qui tum praesens aderat, sepultura imperatoribus legitima patrem non honestavit, imo ne ea quidem, quae plebeis et inopibus concedi solet, sed paucis quibusdam hominibus mandavit, ut noctu cadaver procul a castris elatum multa terra obruerent, ne augustale corpus a bestiis dilaniaretur. cuius rei causa fuit, quod Michael, dum vivebat, ut supra a nobis expositum est, a vera ecclesiae doctrina desciverat.

4. Posteaquam deinceps ad Andronicum, filium eius, imperium et regia potestas transiit, tumultus haud leves exorti sunt. at ille, ne quid novandis rebus detrimenti afferret, ut vir intelligens futuri-

σμοῖς γένηται ἀφανισμός, αὐτὸς συνετός ὢν καὶ προθεωρῶν
 τὰ ἐρχόμενα ἤτοι μέλλοντα πάντα σάλον καὶ σκάνδαλον φρο-
 νίμως ἐκυβέρνησε, καὶ τὰ ὅσα ἀρεστὰ τοῖς ὑπηκόοις ἐποίησε.
 καὶ πρῶτον μὲν τὴν τῆς ἐκκλησίας κατὰστασιν καὶ διόρθωσιν
 5 ἐπρομηθεύσατο καὶ ἐποίησε· ζῶντος γὰρ τοῦ πατρὸς, ὡς
 ἔφημεν, ἔκρυβε· καὶ θεσπίσματα βασιλικὰ καὶ διδάγματα 7
 διεπέμποντο τὴν τῆς ἐκκλησίας διόρθωσιν εὐαγγελιζόμενα καὶ
 ἅμα τοὺς διὰ τὸν τῆς ἐκκλησίας ζῆλον ὑπερορίους καταγόνατα.
 καὶ τὸν πατριάρχην Βέκκον εὐθὺς ἐκ τοῦ θρόνου καταβιβά-
 10 σαντες ὡς τὰ Λατίνων φρονοῦντα, διαδέχεται δὲ τὸν πατριαρ-
 χικὸν θρόνον μοναχὸς τις Ἀθανάσιος τοῦνομα, παιδιόθεν τοῖς
 ἀσκητικοῖς γεγυμνασμένος πόνοις, διατρίβων δὲ ἐν τοῖς τοῦ
 Γάνου ὄρεσιν, ἠρώμενος ἐκ Πελοποννήσου ἐκ χώρας λεγο-
 μένης Ἀνδρουῆς· καὶ διὰ τοῦτο μὲν προστάξει βασιλικῇ καὶ
 15 ψήφῳ συνοδικῇ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα Ἀνδρουῶσαν ἐπισκοπὴν
 ἐτίμησε, καὶ τῇ μετροπόλει Μονεμβασίας ὑποτάσσεσθαι.
 μετὰ δὲ τὴν καθαιρέσιν καὶ ἐξορίαν τοῦ πατριάρχου Βέκ-
 κου τοὺς ἐτέρους ἀρχιερεῖς τοὺς συγκοινωνοὺς τῇ γνώμῃ
 τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου μετ' αἰσχύνῃς πάντας
 20 τῆς ἀρχιερωσύνης ἐγύμνωσεν. καὶ ἕτερα σκάνδαλα ἄξια
 θρήνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γεγόνασιν παρὰ τῶν τότε ἀρχιερέων.
 καὶ τὸ φιλότιμον, ὡς σύνηδες, τοῖς στρατιώταις ἔπειτα μὲν
 ἄσμενος ἐδωρήσατο· καὶ τὸ ὑπήκοον πᾶν χαρᾶς ἐνεπλή-

2. ἐρχόμενα] γενησόμενα P 3. καὶ τοι P 6. ἐκρύβη?
 δόγματα P 10. δὲ om P 11. ὀνόματι ἀθανάσιος P 18.
 τοὺς] πάντας τοὺς M ἐτέρους om P τοὺς ὄντας συγκ. P
 23. ἀσμένως M

que prospiciens, omnes fluctus et offensiones prudenter temperabat
 atque civium voluntati se praestabat facilem. ac primum quidem, quum
 patre vivo dissimulasset, ut diximus, consilia sua, corrigendae et compo-
 nendae ecclesiae operam dedit. atque circummisit decreta edictaque,
 quibus correctio illa denuntiabatur et revocabantur ii, qui ob eiusdem
 ecclesiae studium exsulabant. itaque Beccum patriarcham, ut qui sen-
 tiret cum Latinis, solio statim depulsum monachus quidam, Athanasius
 nomine, excepit. is a puero vitam coluerat asceticam in Gani mon-
 tibus, e Peloponneso oriundus, patria Andrusa, quam ob id ipsum
 auctoritate imperatoris et suffragio synodi episcopatus dignitate hone-
 stavit, Monembasiae metropoli subiectam. exactorato et eiecto Becco,
 ecclesiae antistites reliquos Michaelis imperatoris et patriarchae asseclas
 omnes cum dedecore loco movit. ac praeterea alia lugenda faci-
 sora edita sunt ab ecclesiae tum principibus. militum autem in
 tuenda re publica fervorem Andronicus pro consuetudine libens re-

σθησαν. ἔλθων δὲ ἐν τῇ πόλει, καὶ εἰς μνήμην ἑλληθῶς ὦν ὁ πατὴρ ἔπραξε κατὰ τοῦ νέου Ἰωάννου τοῦ Λουσκάρεως, ἧ καὶ ἡ τῆς βασιλείας μᾶλλον προσῆκε διαδοχῇ, καὶ τῆς συνειδήσεως κέντρῳ πληττόμενος, καὶ μείζονα τῶν ἀρετῶν τὴν διακρίσιν ἔχων, ἤκε παρὰ τὸν τυφλωθέντα δι' αὐτὸν παρὰ 5 τοῦ πατρὸς ἐν τιμῇ πολικῆ τῆς Βιθυνίας εὐρισκόμενον, καὶ ἰδὼν αὐτὸν καὶ τὰ ἀνήκοντα παραμυθούμενος καὶ μεγάλῳ σχήματι ταπεινώσεως συγχώρησιν αἰτῶν παρ' αὐτοῦ, οὐκ εἰδῶς ἂ ὁ πατὴρ ἐποίησε· καὶ ἐὰν ἦν δυνατὸν καὶ ἀρεστὸν ὑπάρχει, ἵνα τὴν βασιλείαν πάλιν μερίσῃσι καὶ πᾶσα ἐξουσία 10 εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἔσται· καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀφθόως πάντα καὶ πλουσίως παρέσχεν αὐτῷ διὰ τοῦ βίου. ὃ δὲ πεπραχὸς καὶ πρᾶττεσθαι προσεταχὸς ἄσμενος ἀπῆγε πρὸς θεο.

Ἀνεφύθησαν δὲ τινες διαβολαὶ κατὰ τοῦ προφουρογενήτου 15 ἀνταδέλφου τοῦ βασιλέως, ὅτι βασιλείας ἔρωτι τρέφεται· καὶ στείλας πιάσας αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς συνομλοῦντας γηναίως, ἐν οἷς ὁ προῦχων ὑπῆρχε τὰ μάλιστα καὶ πλοῦτι καὶ γένους λαμπρότητι καὶ ἐν στρατηγίαις περιβόητος Μιχαὴλ Στρατηγόπουλος ὁ Μελισσηνός, ὃς καὶ ἐν δεσμοτηρίαις καθείργνηται 20 καὶ καὶ πολλὰ ὦν ἐκέκτητο ἀγαθῶν ἐδημοσίευσεν.

1. ἔλθων hoc quoque loco P 5. δι' αὐτὸν om M 12. διὰ τοῦ βίου om P δ δὲ] ὡς P 14. πρὸς θεο om P, qui ἀπῆγε an ἐποίησ primitus habuerit non liquet. addiderat autem, quod nunc inductum est, πάντοτε. 21. ἐδημοσίευσεν M

muneratus est, civesque omnes implevit laetitia. in urbem reversus ac recordatus, quae in puerum Iohannem Lascarum pater admisisset, praesertim quum illi potius deberetur imperium, augore conscientiae stimulatus, utpote aequi rectique sensu patre praestantior, iuvenem suo commodo excaecatam in oppidulo quodam Bithyniae convenit. allocutus eum, quemadmodum decebat, vultu admodum demisso veniam petit eorum, quae se inscio pater in illum statuisset; cohortaturque, ut, si fieri posset et ipsi acceptum esset, partirentur imperium summaeque in illius manus rediret potestas. ad vitam quae erant necessaria, omnia illi, quoad in vivis erat, affatim suppeditabat. haec quum fecisset atque ut florent, imperasset, hilaris in orientem profectus est.

Intendebantur criminationes quaedam Constantino Porphyrogenito, imperatoris fratri, ut imperii appetenti. missis satellitibus, ipsam comprehendit cunctosque eius familiares, in quibus prae ceteris tum divitiis tum generis claritate et belli peritia eminebat Michael Strategopulus Melissenus, qui et ipse cum reliquis in vincula conicitur, bonis, quae possidebat, magna ex parte publicatis.

Ἐγέννησε δὲ υἱοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ἀνδρό-
 κος τούσδε, *Μιχαὴλ τὸν βασιλέα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν*
δεσπότην ἐκ τῆς Οὐγγρων πρώτης αὐτοῦ συζύγου· ἐκ δὲ
τῆς δευτέρας Εἰρήνης τῆς ἀπὸ Λογγοβαρδίας, τῆς ἐπ' ἀδελφῇ
5 θυγατρὸς τοῦ ἑθγὸς Ἰσπανίας, ἀπογόνου δὲ μαρκίωνος Μον-
τεφerratου τοῦ κληρωσαμένου τὴν Θεσσαλονίκην, ὡς προέ-
φημεν, ὃς καὶ ῥῆξ Ὀστυλιῆς ἐγεγόνει ὅτε οἱ Ἴταλοι τῆς Ῥω-
μαίων γῆς ὀλίγον καιρὸν τινα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο, ἐγέννησεν
οὐν Ἰωάννην Θεόδωρον καὶ Δημήτριον καὶ Θυγατέρα οὐμίτα
10 Σιμωνίδα, ἣν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ὁ δεσπότης Σερβίας, καὶ
ὁ μὲν Ἰωάννης γυναῖκί συζευχθεὶς ἄποις τέθνηκεν· ἡ δὲ βα-
σιλὸς καὶ δέσποινα Εἰρήνη ἐνήγειο εἰς τοῦτο μάλιστα. ζηλό-
τυκος ἦν αὐτῆς μητροιά, καὶ περὶ τὸν προγονὸν ἔτρεφεν. ὕθεν
οὐ διέλιπε νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐνοχλοῦσα τὸν βασιλέα καὶ
15 σύζυγον, ἕνα καὶ τοὺς υἱὰς αὐτῆς κοινονοῦς καὶ συμμερι-
στὰς καταστήσῃ τοῦ κράτους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀδύνατον εἶναι
ἔλεγεν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων πολυαρχίας ποιῆσαι, πολλὰ
δὲ πράξασα καὶ εἰπούσα καὶ τῶν ἐλπίδων ψευδοθεῖσα, θυμῶ
ληθηθεῖσα καὶ λύπη, πλείστα χρήματα τῷ ἐαυτῆς υἱῷ Θεο-
20 δώτῃ δόσασα εἰς Λογγοβαρδίαν ἀπέστειλεν, καὶ μαρκίωνα

3. τῆς] τῆς τῶν M 5. inter Ἰσπανίας et ἀπογόνου versum
 dimidium vacuum P μαρκεῖστου εἰς P 8. ἐγένοντο καὶ
 ἡγήγον M 12. post Εἰρήνη Alterus: ἐβούλετο κατὰ διαδο-
 χὴν παῖδας καὶ ἀπογόνους αὐτῆς κληροῦσθαι τὴν ἀρχήν. ἐνή-
 γε δὲ εἰς M: quare Alterus μάλιστα γνώμη ζηλότυπος, ἦν ὡς
 13. περὶ τῶν προγονῶν P. ante ἔτρεφεν addendum fortasse φθό-
 νον. 15. τοῖς υἱέσσιν M 17. ἔλεγεν ἀδύνατον P, omisso
 εἶναι πολυαρχίαν M 18. πράξασης καὶ εἰπούσης M

Procreavit imperator Andronicus filios hosce: Michaelem imperato-
 rem et Constantinum despotam ex Hungarorum regis filia, coniuge priore;
 ex altera, Irene, e Lombardis oriunda atque filia sororis regis Hispaniae et
 nepoti marchionis Montisferratensis, eiusdem, qui Thessalonicam, ut ante
 explicavimus, nactus est et Thessalorum rex fuit, quando Latini aliquam-
 diu Romanorum tenuerunt provincias, ex hac igitur procreavit Iohan-
 nem, Theodorum, Demetrium et filiam Simonidem, quam Serviae de-
 spota sibi iunxit matrimonio. et Iohannes quidem uxori iunctus, nullis
 tamen susceptis liberis decessit. ceterum Irene imperatrix studiosissime
 sua quaedam sequebatur consilia. invidiose, ut noverca, filium natu
 maximum habuit, nec unquam cessavit imperatorem maritum urgere,
 ut suos filios imperii consortes et participes faceret. negabat impera-
 tor fieri posse, ut monarchia Romanorum ad polyarchiam redigeretur.
 itaque multa rebus ac verbis experta, tandem, quum spe sua exci-
 disset, ira et dolore abrepta Theodorum filium cum grandi pecunia

τοῦτον τῇ ἑαυτῆς πατρίδι κατέστησε. ἐκείσε δὲ γυναικὶ συζευχθεὶς τὸ γένος Σπίνουλα καὶ υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐγέννησεν.

5. Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ εἰρημέτου αὐτοκράτορος ἐκ τῆς Ἀσίας τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀνερράγησαν πελάγη. συνασπισμὸν οἱ τῶν Τούρκων σατράπαι ποιήσαντες πάλιν, ἐν 5 οἷς ὑπῆρχεν εἰς τῶν σατράπων καὶ ὁ Ὀτθμάνης, νεώστει πάντα τόπον κατέδραμον ἄχρι Θαλάττης ἀκτῶν. τῇ νίκῃ ἐκείνῃ θρασυθέντες, διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης περάσαντες πᾶν κακὸν καὶ δεινὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι διέπραξαν, καὶ πολλὸν τόπον διήρχοντο ληΐζοντες, ὥστε μήτε ἀρο- 10 τριᾶν μήτε σπείρειν οὔτε τῶν πόλεων ἐξιέναι δύναντο ἐπὶ ἑὸς ἔν καὶ μῆνας δέκα. ἔτυχε δὲ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις, ἐμπεσεῖν Λατίνον τινα, Καταλάνον τὸ γένος, Ῥογέριον τούτομα. ἀθροίσας ἐκ τῆς κάτω Ἰβηρίας στρατόπεδον, καὶ τριή- 15 ρεις τέτταρας πληρώσας, ληστρικὸν ἀδελφὸς μετῆι βίον, δεινότατος ἐν τούτῳ γενόμενος· οὐ μόνον γὰρ ναυσὶ φορτίους ἐπειθήτεο, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς δὴ τὰς μεγάλας τῶν νησῶν ἐσκύλευσε, καὶ φοβερός ἐν τῇ κάτω Θαλάσῃ ἐδόκει εἶναι. ἔδοξε τοίνυν τούτῳ τῷ ἄρχοντι διαπρεσβευσασμένῳ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον συμμαχεῖσθαι αὐτῷ κατὰ τῶν Τούρκων· καὶ ὁ 20 βασιλεὺς τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ἄρας ἐκείνος ἐκ τῶν ἐσπε-

5. ἐν — Ὀτθμάνης post πελάγη M, ἐν οἷς σατράπαις ὑπῆρχε καὶ οἰμάνης εἰς αὐτῶν post ἀκτῶν (vel, ut Pinderus scribit, αὐτῶν) P: transposuit Alterus. 7. θρασ.] τραπέντες P 8. ἐν] καὶ ἐν P 13. τὸ γένος om M 14. καὶ ἀθροίσει P στρατόπεδα P 21. post βασιλεὺς margo P: γαμβρόν ἐπ' ἀδελφιδῇ Μαρίε πεποίηκε καὶ

in Longobardos misit et patriae suae constituit marchionem. ibi is e gente Spinularum ducta uxore, utriusque sexus liberos generavit.

5. Imperante eo, quem diximus, Andronico, ingentes calamitatum fluctus in Asia concitati sunt. etenim Turcarum satrapae, in quibus unus erat Othmanes, foedere coniuncti modo omnes tractus ad mare usque pervagari coeperant, ac victoria feroces, per Hellespontum in Chersonesum Thraciae traieci, omne malorum scelerumque genus ediderunt latrocinisque multas regiones ita vexarunt, ut nec arare, nec serere nec ex oppidis egredi per unum annum et menses decem liceret. accidit eodem tempore, ut Latinus quidam adveniret, natione Catelanus, nomine Rogerius. is, ex inferiore Iberia collectis copiis et trimibus quatuor impletis, libere piraticam faciebat, in qua exercitatissimus erat. etenim non solum naves onerarias aggredebatur, sed etiam magnas depopulabatur insulas et mare inferum habebat infestum. huic igitur duci visum est, legatione ad imperatorem Andronicum missa, societatem cum eodem contra Turcas

ρίων πρὸς τὸ Βυζάντιον ἔρχεται, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διαχι-
 λίους ἀνδρας μαχηκούς. καὶ ὁ βασιλεὺς τῆ τοῦ μεγάλου δουκὸς
 ὀφφικίῳ τοῦτον εἰμίησε. μετ' ὀλίγον δὲ ἦκει καὶ ἕτερος Κατα-
 λάτος τοῦνομα Πιριγκέριος Τέντζας, συγγενὴς τοῦ Ρογέριου.
 5 καὶ ὁ βασιλεὺς μὲν τὴν τῶν χρημάτων δαπάνην τὴν ἀρ-
 κουῦσαν περὶ τὰ ἐκείνων ἐνδύματα καὶ δωρεὰς καὶ τὰ ἐπίλοιπα
 σιτηρεσία εἰς πλησμονὴν δέδωκεν· ὀλίγου δὲ καιροῦ παρελ-
 θόντος διέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ στρατοῦ τοῦ πολεμειν
 10 τὸ ἐχθρούς. καὶ οὐ περὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῖς ἔμελεν, ἀλλὰ
 τὸ ὑπήκουον πλεῖστα ἐλύπουν. καὶ τί χρὴ λέγειν ὅποια εἰργά-
 σαντο κακὰ παριόντες καὶ δευὰ; τοῖς Χριστιανοῖς ἀνδρασι τε
 καὶ γυναιξίν οὐδὲν ἄμεινον ἢ ὡς ἀνδραπόδοις ἐχρήσαν-
 το· καὶ οὐκ ἤλεον τινὰ δακρύοντα, ἀλλὰ τοῖς ὑπηκόοις
 15 μᾶλλον ἐποίουν κακὰ ὑπὲρ ἄσεβεῖς καὶ ἐχθρούς. καὶ ἦν
 οὐ μόνον τὰς οὐσίας ἀρπατίζοντας τῶν ταλαιπώρων
 Χριστιανῶν, ἀλλὰ θυγατέρας καὶ γυναῖκας ὑβρίζοντας. πρε-
 σβῦται δὲ καὶ ἰσρεῖς ἐδεδουμένοντο καὶ ἐμαστιγοῦντο. ταῦτα
 μαθὼν ὁ βασιλεὺς θυμῷ ἐτήκετο καὶ τινος μηχανῆς βοηθοῦ-
 σης ἐδέετο. διαβαίνειν πρὸς τὴν Θράκην τὸν Ρογέριον μετὰ
 20 τοῦ στρατοπέδου ἐκέλευσε πρὸς τὸ τῆς Καλλιουπόλεως φρού-
 ριον. καὶ τὸ στρατόπεδον ἐκεῖ καταλιπὼν πρὸς τὸν βουσιλέα
 ὁ Ρογέριος μετὰ τινῶν εἰς προσκύνησιν ἔρχεται. οὗ γενομέ-

3. τετμήκε P ἦκε P 4. μικροεπιτέρας M ῥοντζερίου P 5.
 μὲν] μετὰ P 7. ἔδωκεν M. post δέδωκεν margo P: καὶ τὸν μὲν
 Ροντζέριον Καίσαρα, τὸν δὲ Πιριγκέριον δοῦκα μέγα τετμήκε
 8. τοῦ ante στρατοῦ P 9. καὶ οὐ om P ἐχθρῶν ὀλίγα αὐ-
 τοῖς M 12. οἷον ἀνδραποδισμῷ M 15. ἀρπατίζων M 22.
 post μετὰ P inter versus διακοσίω ἐν Ὁρσειάδι δὲτα, omissio
 τινῶν

pacisci. legatis ab Andronico auditis, ipse Rogerius, cum bellicoso ex-
 exercita duorum millium ex occidente Cpolim profectus, magni ducis
 dignitate ab imperatore ornatur. paulo post alius Catelanus supervenit,
 Pirincerius Tentzas nomine, Rogerii cognatus. in horum vestimenta,
 donativa et rem frumentariam ubi imperator sumptum fecit libera-
 lissime, brevi tempore interiecto, in Asiam cum exercitu traiciunt ad de-
 bellandos hostes. at de hostibus illi parum solliciti, Romanos gravissime
 premunt. quid commemorem, quanta, quocunque venerunt, mala edide-
 riat et scelera? Christianos tum viros tum feminas nihilo mitius quam
 mancipia habuerunt; nullius lacrimas miserati, gravius, quam ipsi ho-
 stes et impii, Romanos vexarunt. videres Christianorum infelicitium
 non solum bona direpta, sed etiam filias et uxores vitiatas, senes et
 sacerdotes vinctos et flagellatos. quae ut rescivit imperator, ira conta-
 bnit nec consilium reperit, quo his malis mederetur. in Thraciam ad

του ὁ βασιλεὺς τοὺς παρεστῶτας ξιφῆρεις προστάξας τούτους κατέκοψαν. μαθόντες δὲ οἱ ἕτεροι Λατῖνοι οἱ ἐν τῇ Καλλιουπόλει τὰ γινόμενα εἰς ἀποστασίαν ἐτρόπησαν καὶ τοὺς ἐκεῖσε Ῥωμαίους κατέσφαξαν, τὰ δὲ τείχη ὀχυρώσαντες κράτιστον δρυμητήριον εἶχον καὶ μετὰ τῶν Τούρκων ὁμονοήσαντες εἰς φανεράν ληστείαν καὶ ἀρπαγὴν ἐξῆλθον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὰς Θρακικὰς καὶ Μακεδονικὰς δυνάμεις λαβὼν ἦλθε κατ' αὐτῶν, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς οὐδὲν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐζημιωμένος ἐπανέστρεψεν. εἴτα οἱ ἀρχηγοὶ αὐτῶν διαφερόμενοι ἐμερίσθησαν, καὶ τινὲς μὲν πρὸς τὸν βασιλέα ἦλθον, ἕτεροι δὲ μετὰ τῶν Τούρκων ἐστράτευσον, ἕτεροι δὲ ληστεύοντες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζοντο, ἕως καὶ εἰς τέλος ἐξουθενήθησαν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ στρατὸν πάλιν συναθροίσας ἐρχεται πρὸς τὴν Χερρόνησον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τοσοῦτον ἐσφάλη· καὶ αἰφνιδίως τὸν στρατὸν οἱ ἐναντίοι περικυκλώσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρόπησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καταλιπόντες τὰς σκηνὰς τὰς βασιλικὰς καὶ τὰ βασιλικὰ χρῆματα καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ παρύσημα. καὶ ἐκ τρίτου ἕτερον στρατὸν φκοτόμησεν, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς οὐ παραγίνεται, εἰ μὴ καταστήσας

1. περιστάνας M 2. κατακόπτειν M οἱ prius om M 3. καὶ — τείχη] καὶ τὸ φρούριον M 4. κράτιστον] ὡς M 7. post Μακεδονικὰς P inter versus: καὶ τὰς Μασσαγετῶν, post δυνάμεις: καὶ τὰς τῶν Τουρκοπούλων φάλαγγας 12. μεταληστεύοντες τοῦ ζῆν M 14. Μιχαὴλ om P συνάξας P ἐρχεται om M 16. ἐναντίοι] Τούρκοι P 17. οἱ Ῥωμαῖοι om M 19 καὶ πάλιν ἐκ P

oppidum Calliopolim cum copiis transire iussus Rogerius, relicto illic exercitu, cum paucis ad salutandum imperatorem venit. qua ille usus occasione, satellitibus, qui praesto aderant, statim mandat, ut Rogerium et comites eius obruncent. quod quum audissent reliqui Latini, qui erant Calliopoli, ad defectionem conversi Romanos trucidarunt; deinde oppido operibus probe communito, utebantur eo ut receptaculo firmissimo, atque, facta cum Turcis conspiratione, in aperta latrocinia ac rapinas erumpabant. Michael, cum Thraciis et Macedonicis copiis contra eos profectus, frustra cum iis decertavit, immo vero cum damno et iactura rediit. mox autem illorum duces discordes facti, partim in partes imperatoris, partim in Turcas concesserunt: nonnulli etiam tum latrociniiis quaesiverunt victum, donec postremo consumpti perierunt.

Imperator Michael, coacto rursus exercitu, in Chersonesum contra Turcas proficiscitur ac gravem cladem accipit. nam repente ab hostibus circumventi Romani, tabernaculo et omnibus opibus et insignibus regniis relictis, in fugam vestuntur. iam tertio exercitum comparat,

ἔξαρχον τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως Φιλῆν τὸν Παλαιολόγον, τὸν τότε τὴν πρωτοστρατορικὴν ἀρχὴν διεξωσμένον, ὃς καὶ στρατεύσας κατὰ τῶν Ἀγαρηῶν καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς τέλος ἐνίκησε καὶ πολλοὺς ἐθανάτωσε καὶ ἠχμαλώτισε. καὶ 5οὶ ἐναπολειφθέντες ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ὀλίγοι ζῶντες κακῶς ἐκ τῆς Χερρονήσου Θράκης ἐδιώχθησαν.

Ἀθανάσιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐπὶ ἔτη τέσσαρα τὸν θρόνον διοικῶν, εἴτα ἐγγράφως παραιτησάμενος, ἐν τῷ ἀσκητηρίῳ τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ἐλθὼν ἡσύχαζεν· καὶ ἀντ' αὐτοῦ 10 χεירוτονεῖται Ἰωάννης ὁ ἐκ Σωζουπόλεως, ὅστις γυναῖκα καὶ τέκνα ἔχων, ἔπειτα θανάτῳ τὴν γυναῖκα ἀποβαλὼν τὸ μοναδικὸν ὑπέδω τριβῶνιον, καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ ἀρετὴ προβιβάσαντες αὐτόν, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχηρμάτισε. καιρῷ δέ τινι τὸν θρόνον διαπρέψας, εἴτα παραιτησάμενος, 15 καὶ πάλιν Ἀθανάσιος ἐκ δευτέρου τὸν θρόνον ἔλαβε. κρατήσας τοὺς οἰκάκας τῆς ἐκκλησίας ἔτη ὀκτώ, εἴτα πάλιν σκάνδαλά τινα ἀνεφύησαν, καὶ οὗτος τὴν ἡσυχίαν πάντοτε ἦν ἀσπαζόμενος. αὐθις τὸν θρόνον παρητήσατο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Νήφων ὁ τῆς Κυζίκου πρόεδρος. ὃς καιρὸν ὀλίγον διαπρέψας εἴτα καταβιβάζεται, καὶ ἀνάγεται ἀντ' αὐτοῦ 20 εἰς τὴν πατριαρχικὴν περιωπὴν Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς, λογοθέτης ὢν τοῦ δρόμου, ἔχων καὶ αὐτὸς τέκνα τε καὶ γυναῖκα.

10. χεירוτονήθη P σωζουπόλεως P 12. ὑποδύς M 13. αὐτόν om M 15. καὶ om M ἀνέλαβε M 16. ἔτη] χρόνους P 17. τινα om M οὕτως M 19. νύμφων M ὀλίγον τὸν θρόνον δ. M

quæ ipse non educit, sed præficit Philem Palaeologum, protostatoris honore tum conspicuum. is igitur in Agarenos castris motis, postremum eos proelio vicit multosque partim occidit, partim cepit. qui reliqui tum erant exiguo numero et superstites, turpiter e Chersoneso Thraciæ eiiciuntur.

Athanasius patriarcha, quum annos quatuor solium tenuisset, tradito libello munus deprecatus, in monasterium a se constructum quietis causa secessit. in eius locum subrogatur Iohannes Sozopolitanus: qui quum uxorem et liberos haberet, illa mortua monachicum induerit pallium. is igitur, procedente tempore, auctus virtute, patriarchæ Cpolitani honorem assecutus est; quo tamen, munere aliquamdiu functus, ultro se abdicavit; et solium patriarchale iterum occupavit Athanasius, tenuerat is deinde per annos octo clavum ecclesiæ, quum rursus turbæ quaedam orientur. itaque, ut quietis semper amantissimus, iterum loco cedit, in quem subrogatur Nephō, Cyzici episcopus: qui brevi post solio patriarchali deiectus, excipitur ab Iohanne Glycy, logotheta dromi, qui et ipse uxorem et

ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ πάνυ σοφώτατος, ἔλαχε δὲ φιλασθενῆς εἶναι καὶ οὐκ ἐδύνατο τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν τελείως ἐκπληροῦν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θρόνον παρητήσατο. καὶ χειροτονεῖται ἀπ' αὐτοῦ μοναχός τις ἐκ τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων τὸννομα Γεράσιμος, πολὺς μὲν τὴν τρίχα ἀνωφελῆς δὲ τὸν τρόπον· καὶ 5 πατριαρχεύσας ὀλίγον, ἐκὼν καὶ ἄκων καὶ μὴ ἀρέσκον τι αὐτῷ τὸν θρόνον ἀφήσας, ἀπ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἡσαΐας ἀνὴρ γηραιός καὶ τίμιος ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Ἄθωνος, κατὰ συγχυρίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαχὼν ἐγεγόνει πατριαρχῆς.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ συνέβη γενέσθαι σεισμόν τὸν παμ-10 μέγιστον, καὶ πολλοὶ οἴκοι περιφανεῖς καὶ ἀγίον ναοὶ οἱ μὲν πεπτώκασιν οἱ δὲ ἐρράγησαν, καὶ πολλοὶ στῦλοι τῶν ἱσταμέ-νων εἰς τοὺς κίονας ἄνωθεν ἔπεσον.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Βαί τριήρεις ἠΰξησαν εἰς πληθός· καὶ τινες τῆς συγκλήτου 15 βουλῆς τῷ κρατοῦντι βουλευούσιν εἰκῆ ἐτοιμάζειν καὶ διορθοῦν καὶ κρατεῖν αὐτάς. ματαίως ἄρα τῶν νηῶν ἡ διαπάνη, ἔλεγον, μικροῦ τῶν ἄλλων πάντων ἐπέκεινα τὸ βασιλικὸν ἐπι-τρίβουσα ταμεῖον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς λόγοις αὐτῶν πεισθεὶς τὰς τριήρεις ἀνεπιμελήτους καταλείψας, τῷ χρόνῳ διεφθά-20 ρησαν, καὶ αἱ μὲν διερράγησαν αἱ δὲ κατέδυσαν εἰς πυθμένα

2. τελειν και P 5. πολὺς τὴν P 6. ἀρέσκων τι M 8. συγκαίριαν P
 14. αὐτοκράτορος και βασιλέως P 15. τὰς τριήρεις αὔξησεν M
 16. εἰκῆ] οὐκ οὖν M διορθώγειν M
 17. αὐτάς om M

liberos habebat. erat is vir sapientissimus, sed admodum infirmæ valetudinis, ut oblatam sibi provinciam recte administrare non posset. itaque munus deprecanti Gerasimus, monachus e Manganio monasterio, suffectus est, homo canis capillis, sed pravis moribus. hic quum aliquantis per ecclesiam præfuisset, sedem volens nolens concessit Isaïae, viro seni et venerando e monte Athone monacho, qui forte in urbe aderat.

Illo tempore terra motu ingenti contremuit, multaeque domus magnificae et sanctorum aedes partim destructae sunt, partim egerunt rimas, atque statuæ haud paucae de columnis deciderunt.

Quum regnante hoc imperatore triremium numerus admodum auctus esset, optimatum nonnulli suaserunt, temere eas parari ac refici. nequidquam enim, aiebant, impensas in naves factas propemodum magis, quam omnes reliquas, aerarium exhaustire. horum ille consilio obsecutus, triremium curam abiecit, quae tempore procedente partim situ corrumpebantur fatiascentes, partim in mare demergebantur. itaque premente postea necessitate, quum nec gubernatores ad-

θαλάσσης. ὕστερον δὲ χρείας καὶ ἀνάγκης οὐσας οὐκ ἦσαν κυβερνήται, καὶ αἱ τριήρεις ὡς προείπομεν γεγόνασαι, καὶ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ βούλευμα πολλὰ κακὰ προσέξήτησε καὶ δεινὰ.

5 Ὁ οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐγέννησε θυγατέρας δύο, Ἀνναν καὶ Θεοδώραν, ἄρρενας δὲ δύο, Ἀνδρόνικον τὸν βασιλεῦ καὶ Μανουὴλ τὸν δεσπότην. καὶ ἦν πλεῖστα φιλούμενος ὁ Ἀνδρόνικος ὑπὸ τοῦ πάππου καὶ βασιλέως, καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐκέλευσε τρέφεσθαι. ἀνδρονθίεις δὲ νύκτωρ ἐκόμισα
10 πρὸς γυναῖκά τινα ἑταίραν ὠραίαν πάνυ, καὶ ταύτης ἐρωσθεὶς ἦν καὶ ἐρώμενος· καὶ ζηλοτυπία γὰρ τις ἐπυρρόλει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ξιφηφόρους καὶ τοξότας ἠνάγκαζε προσμένειν καὶ προλογίζεσθαι περὶ τὴν τῆς ἑταιρίδος οἰκίαν. ἐν μιᾷ δὲ
15 ἀδελφὸν ζητῶν ἔτυχε παριέναι τὴν τῆς ἑταιρίδος οἰκίαν· ὃν οἱ τοῦ ἀδελφοῦ σκόποι θεασάμενοι, καὶ διὰ τὸ σκότος μὴ γνόντες τίς ἦν, ἀλλ' ὑποτοπήσαντές τινα τῶν ἐρωμένων εἶναι τῆς γυναικός, βέλη συνεχῶς κατ' αὐτοῦ ῥίπτοισι, καὶ πλήζαντες αὐτὸν ἀπέθανε. μαθὼν δὲ τοῦτο ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ
20 Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ ἐκ τῆς χολῆς καὶ τῆς πολλῆς λύπης ἀσθενεῖα περιπεσὼν βαρυντάτῃ ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει. ὡς δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους παρηλθον, ὁ πάππος καὶ βασιλεὺς τὸν βασιλεῦ Ἀνδρόνικον προσκαλεσάμενος, μετὰ

1. ἀνάγκης καὶ χρείας P 2. ἐγεγόνασαι MP, οὐ γεγόνασαι Al-
terus. 9. νύκτωρ προσεκόμισε γ. P 13. προολογίζεσθαι P
17. γυνῶναι M 20. καὶ] αὐτοῦ καὶ P

essent, et triremium esset ea, quam dixi, conditio, Romanis illud consilium multa eaque gravia mala peperit.

Imperator Michael procreavit filias duas, Annam et Theodoram, et filios item duos, Andronicum imperatorem et Manuelem despotaem. ex his Andronicum avus imperator habebat longe carissimum, et in regia educari iussit. is, ubi adolevit, noctu ad mulierem egregie formosam, quae ei erat in deliciis et amoribus, comissatum ibat, ac, zelotypia incensus, satellites gladiis et arcubus armatos circum aedes meretriculae iubebat excubare. quadam nocte Manuel despota, fratrem quaeritans, forte ad scorti aedes devenit. speculatores quum eum conspiciunt nec agnoscunt propter tenebras, amatorem quempiam mulieris suspicati, tela in eum crebra coniciunt et percussum occidunt. quod quum imperator Michael pater Thessalonicae accepisset, ex ira et aegritudine morbo correptus gravissimo, e vita cessit. postquam dies luctus exierunt, avus imperator Andronicum ad se arcessitum

κλαυθμοῦ νουθετῶν αὐτὸν καὶ ἐνειδίσας, ὡς ἔθος τοῖς πα-
τρῶσι ποιεῖν πρὸς τοὺς φιλιτάτους παῖδας, οὗτος μὲν κατη-
φῆς γενόμενος οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ θυμῷ ληφθεὶς καὶ
φοβηθεὶς, ἵνα μὴ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τὰς ἐτέ-
ρας τῆς κέκτητος ἀκαταστασίας ὡς ἐποίει γυμνώσῃ τῆς βασι-
5 λείας αὐτὸν ὁ πάππος καὶ τῷ θεῷ Κωνσταντίνῳ αὐτὴν δόσῃ,
μετὰ τινῶν συνηλικιωτῶν καὶ συνωμότων φυγόντες ἐν τῷ
Λιδυμοτείχῳ ἐπῆλθον, καὶ στρατὸν συναθροίσαντες εἰς μά-
χην ἐξῆλθον κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ πάππου αὐτοῦ, καὶ πολ-
λῶν πολέμων ἐμφυλίων γεγονότων καὶ φόνων πάλιν εἰς συμ-
βάσεις ἦλθον. καὶ μετ' ὀλίγον διὰ μικρὰς αἰτίας αὐθις τὰς
συμβάσεις καὶ συνθήκας ἤθετον, καὶ ἦν τὰ σκάνδαλα
πλεῖστα.

6. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεό-
δωρος ὁ μαρμυρῶν, ὁ πρὸ ἐτῶν συγγῶν εἰς τὴν τῆς μητρὸς 15
πατριδα πεμφθεὶς ὡς εἰρήκαμεν, μετὰ τὸν ταύτης θάνατον
ἐπανήκε πρὸς τὸν πατέρα, παῖδας καὶ γυναῖκα ἐκείσε κατα-
λιπών· ὅστις καὶ γνώμῃ καὶ πίστει καὶ σχήματι καὶ γενέσων
κουρᾷ Λατίνος ἦν ἀκραιφνής. καὶ κηδεμονίας ἀπόσης καὶ
εὐμενεσίας καὶ χορηγίας χρημάτων ὁ πατὴρ ἐχαρίσατο· αὐ-
20 τὸς δὲ τὸν Ἰούδαν ἐκεῖνον μμησάμενος προδότης εἴλετο γε-
νέσθαι τοῦ βασιλέως καὶ πατρός, καὶ θερμότερος πάντων

2. παῖδας om M 5. τῆς β. στερώσῃ M 6. αὐτὴν om M
8. καὶ τὸν στρατὸν P 10. συνηβάσεις MP 11. ὀλίγον
διόσθημα διὰ P 12. συνηβάσεις MP 13. πλεῖστα καὶ πολ-
λά M 18. ὅστις] ἴδε ὅτι M

multis cum lacrimis obiurgat cohortaturque, quemadmodum paren-
tes liberos amatissimos cohortari solent. ille demissus nihil respon-
det, sed ira commotus ac metuens, ne propter necem fratremam et
reliqua iuvenilis insolentiae facinora, quae patrasset, avus imperium
sibi abrogatum in Constantinum patrum transferret, cum quibusdam
aequalibus sociisque Didymotichum aufugit, ibique collectis copiis
bellum adversus avum imperatorem movet. postremo, multis proeliis
civilibus factis caedibusque, cum eodem in pacem redit. at mox levi-
bus de causis pactiones et conventa rescinduntur turbaeque excitantur
plurimae.

6. Illo tempore imperatoris filius Theodorus marchio, qui
ante multos annos in matris suae patriam missus fuerat, ut supra
narravimus, post huius obitum ad patrem rediit, relictis domi liberia.
et uxore. is, animo, religione, cultu et tonsu barbae plane Latinus,
quum omni enrae, benignitatis ac munificentiae genere a patre or-
natus esset, Iudam illum imitari et patrem imperatorem prodere ma-
luit, atque hostis eius factus reliquis vehementior, deposita omni erga

ἐχθρὸς ἐγένετο, καὶ πᾶσαν αἰδῶ πατρικὴν ὀπίσω λιπὼν πρὸς τὸν νέον βασιλέα καὶ ἀνεπιὼν αὐτόματος παραγίνομαι, καὶ πλείον τὸ σκύνδαλον ἐποίησε. τότε μὲν διὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς ἀκαταστασίας ὁ Ὀθμάνος ὁ τῆς Βιθυνίας 9
 5 κρατῶν εὐκαιρίαν ἐθρῶν ἐκ τοῦ ἐναπολειφθέντος μέρους τοῖς Ῥωμαίοις οὐκ ὀλίγον ἔλαβεν. ἡ δὲ εἰσόδος τοῦ νέου βασιλέως ἐπὶ τῆς πόλεως οὕτως ἐγένετο· προδότες δὲ δύο εἰς τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες, τοῦνομα ὁ εἷς Καστελιῶνος καὶ ὁ ἕτερος Κάμαρις, οἳ ἦσαν φύλακες ἐν τῇ τόπῃ τῆς πόλεως τοῦ γηγῆς τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ἀδριανουπόλεως, καὶ συμβάσεις μετὰ τοῦ νέου βασιλέως ἐποίησαν. καὶ ἐλθὼν ὁ στρατὸς νυκτὸς ἐν τῇ τόπῃ ἐκείνῃ τὰς κλίμακας ἔβαλον, καὶ ἔσω τῆς πόλεως μέρος ἐξ αὐτῶν γενόμενοι καὶ τὴν πύλην ἀναπετύσαντες, ὁ ἐναπολειφθεὶς στρατὸς μετὰ τοῦ νέου βασιλέως 15 ἔσθον γέγονε. καὶ εὐθὺς συγκαλέσας πάντα τὸν ὕψ' αὐτῷ στρατὸν παρεκέλευτο μάλᾳ σφοδρῶς μῆτε χεῖρα φονεῦσθαι μῆτε γλαῦσθαι ὑβρίσθαι ἐπενεχεῖν μῆτε τῷ κάππῳ καὶ βασιλεὺς μῆτ' οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· “ὅσ' γὰρ” φησὶν “ἡμεῖς ἀλλ' ὁ θεὸς ταύτην παρέσχε τὴν νίκην,” καὶ περὶ τῆς τοῦ 20 κάππου καὶ βασιλέως ζωῆς ἐφρόντισεν. ἐγκρατῆς δὲ τῆς πόλεως καὶ τῆς βασιλείας γενόμενος τοῦ κάππου ἔτι ζῶντος, ληστρικῶς τῶν τῆς βασιλείας τοῦτον ἐξέσωσεν. ἐβασιλευσθε μετὰ τοῦ υἱοῦ Μιχαὴλ ὁ γηραιὸς Ἀνδρόνικος, ἕως οὗ ἐξώ-

3. ἠῤῥησε M 4. τὰς om P ὀπιμῆς P 7. πόλεως ταύτης ἐγγέγονε M δὲ] δὴ P, neutrum apte 10. συνηβάσεις P 11. ποιήσαντες M 15. καλέσας P 16. παρεκέλευσε P μάλλον MP: correxit Alterus 22. ληστρικῶς καὶ δυναστικῶς M

cum reverentia, ad juniorem imperatorem, fratris filium, transit auxilium rei publicae turbas. tum enim, e bellis his domesticis et rerum perturbatione petita occasione, Othmanes, qui Bithynis imperabat, de terra Romanis reliqua partem haud exigua occupavit. urbem iunior imperator hoc modo intravit. proditores duo, alter Castelanus, alter Camaris nomine, quibus regio quaedam urbis prope portam quam dicunt Adrianopolitanam custodienda tradita erat, in imperatoris iunioris castra profecti, pactionem cum eodem composuerunt. itaque noctu adveniens exercitus in illo loco scalas moenibus admovet, per quas nonnulli in urbem traieci portam aperiant. imperator, postquam cum reliquo exercitu intus adest, festinim convocatos milites severissime vetat, ne in imperatorem avum vel alium quemquam vi aut contumeliis utantur. “non enim, inquit, ipsi, sed deus hanc nobis victoriam paravit.” omnino curae habuit avi salutem: quamquam avo superstito urbe et imperio potitus, in modum latronis regno eum expulit. imperaverat An-

σθη ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ καὶ νέου Ἀνδρονίκου, ἔτη μὲ, ἔτει ἀπὸ μὲν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως αἰκῆ, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ζωλς.

7. Καὶ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πόλιν ὁ νέος Ἀνδρόνικος καθ' ὃν τρόπον εἰρήκαμεν, καὶ κύριος καὶ δεσπότης εἰς πᾶσαν ἔξουσίαν γενόμενος τὸν πάππον καὶ βασιλέα προμηθείας ἰκανῆς τοῦ βίου καὶ τοῦ ζῆν ἤξιώσε, τὸν δὲ θεῖον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον πιάσας ἐν εἰρκτῇ ἐξοφωμένη ἔθετο, καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου τοῦ Μετοχίτου, τοῦ ποτὲ ἀνακαινισαντος τὴν μονὴν τοῦ Ζωοδότου τὴν καλουμένην τῆς Χώρας, 10 τὰ κτήματα πάντα καὶ χρήματα ἐδημοσίευσεν· εἴτα ὕστερον πάλιν συμπαθῆς ὢν ὁ βασιλεὺς τοὺς πάντας ἐπρομηθεύσατο. ἄρτι δὲ τῆς ὥρας ἐπιστάσης τοῦ ἔαρος τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις συναθροίσας κατὰ τοῦ Ὁρχάνου τοῦ τῆς Βιθυνίας ἀμνηρεύοντος περάσας ἐστράτευσεν, καὶ τὴν προκαθεζομένην 15 τῆς Βιθυνίας πόλιν Νίκαιαν διπλῶ πολέμῳ πολιορκουμένην καὶ κινδυνεύουσαν εἰς ἄκρον ὀρῶν βοηθῆσαι ἔγνω. τὰ οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐσφάλησαν τρόπῳ τοιῷδε. ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἀκροβολισμῶν γενομένων καὶ συμπλοκῆς τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα ἐκ τῆς ἑκτης ὥρας 20 τῆς ἡμέρας ἕως τῆς ἑσπέρας καλῶς καὶ ἀνδρείως ἀντελέγοντο τοῖς Ἀγερνοῖς, καὶ οἱ Τοῦρκοι σχεδὸν πρὸς τὸ κλῖναι ὀλί-

4. 7.] βασιλεία Ἀνδρονίκου τοῦ νέου. κει. ζ. MP 10. τὴν]
καὶ οἰκοδομήσαντος τὴν M et margo P χώρας καὶ οἰκοδομή-
σαντος αὐτὴν τὰ P 17. ἔγνω om M οὖν om M 18. ἤ-
θεν οὖν ὁ M 20. ἕκτης om M

dronicus maior cum Michaele filio, donec ab Andronico minore deturbatus est, annos quinque et quadraginta, h. e. ad annum a Christo nato 1328, ab orbe condito 6836.

7. Urbem et imperium iunior Andronicus eo, quo diximus, modo adeptus atque dominus et despota cum summa rerum omnium potestate factus, avo de vita commode agenda prospexit, Constantinum autem patrum comprehensum in carcerem tenebrosum coniecit, et Metochitae magni logothetae, qui quondam monasterium Christi Salvatoris, quod Chorae nominatur, instauraverat, facultates opesque omnes publicavit. sed mox, misericordia commotus, cunctis bene consuluit. vix ineunte vere collectas Romanorum copias contra Orchaniem, Bithyniae ameram, ducit, et Nicaeam, urbem Bithyniae primariam, duplici exercitu circumsessam atque in summum adductam periculum, liberare decrevit. succubuit res Romana hoc modo. postquam advenit imperator et proelium commisit, Romani primum eminus iaculando, deinde dimicando conserta manu, a sexta diei hora ad

γον ἀρχὴν ἐποιούον, καὶ ὁ ἀμηρῶς εἰς δειλίαν ἐνέπεσε. τοῦ
 δὲ πολέμου λυθέντος διὰ τὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἐγγίξαι,
 εὐρέθη τετραμένος τὸν πόδα ὁ βασιλεὺς ἐλαφρῶ τινὶ βέλει
 καὶ θέλοντος εἰσελθεῖν εἰς τὸ τῆς Φιλοκρινῆς πολίχνηον πλείστα
 5 ἐγγῶς ὃν θεραπείας ἔνεκα τοῦ ποδός, οὐκ οἶδα πῶς, ἐξ ἀμαρ-
 τιῶν ἐπιθυρήσθη ἐν τῷ στρατῷ, τὴν αἰτίαν μὴ εἰδότες, ἀλλὰ
 φεύγειν τοῦτον ἐνόμιζον ἀπὸ δειλίας αὐτοῦ, καὶ ὁ στρατὸς
 πᾶς ἀσυντάκτως καὶ μετὰ βίας φεύγειν ὄρμησαν ὑπὸ τιος
 μὴ διωκόμενοι. καὶ ἐν τῷ φεύγειν διὰ τὸ σκότος ὑπ' ἀλλή-
 10 λων κατεπατήθησαν, καὶ πολλοὶ τινες ἀνὰ μέσον ἐτρώθησαν. B
 καὶ ἐν τοῖς ὀρύγμασι τοῦ πολιχνίου μέρος φθάσαντες αὐτῶν
 ἀσυντάκτως κατεκρημνίζοντο· ἄλλοι δὲ ἐν τῷ αἰγιαλῷ φθά-
 σαντες, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀπεπνίγησαν διὰ τὸ ἐμβῆν πλῆθος ἐν
 τοῖς ἀκατίοις. οἱ δὲ σκόποι τοῦ Ὀρχάνου, ὡσεὶ τριακόσιοι
 15 ἔφιπποι στρατιῶται ὄντες, τὴν ἀσύντακτον φυγὴν καὶ θόρυ-
 βον ὄρωντες μετὰ φωνῶν μόνον αὐτοὺς ἐδίωχον, καὶ ἐγκρατεῖς
 τῆς σκηνῆς τῆς βασιλικῆς καὶ πάσης παρασκευῆς καὶ ἵππων
 βασιλικῶν καὶ ἐφεστρίδων πολυτίμων παρ' ἐπίδα κύριοι γεγό-
 νασαι, καὶ νίκην μεγάλην χωρὶς πολέμου ἐκέρδησαν. ὁ δὲ
 20 βασιλεὺς ἐν τῷ πολιχνίῳ ἐκείνῃ προσμείνας ἡμέρας τρεῖς,
 μετὰ λύπης μεγάλης καὶ δακρύων ἀπαρμυνθῆτων τὴν τῶν
 Ῥωμαίων δυστυχίαν κλαίων ἐπὶ τὴν Κωνσταντινίου ἐπανε-

4. φιλοκρινῆς P

5. ἀμ. πῶς μικρὸν ἐψ. M

11. μέρος et

αὐτῶν om P

12. δὲ ἐν τοῖς ἀκατίοις ἐν P

16. θεωροῦν-

τες P ἀπεδίωχον P

20. μῆνας P

22. Κωνσταντι-

νούπολις P

vesperam usque praeclare et strenue pugnarunt, ut Turcae iam inclinarentur prope et ameras percelleretur timore. sed diremto proelio propter ingruentis noctis tenebras, quum imperator, levi sagitta in pede vulneratus, Philocrenen, oppidulum in proximo situm, curandī vulneris causa intrare vellet, nescio quo modo factum est, ut errore militum, eius rei causam ignorantium, fama exiret, perterritum imperatorem fuga salutem quaerere. itaque cuncti nullo ordine et magna contentione, a nemine pressi, ad fugam incumbunt, in fuga propter tenebras invicem conculcantur, et non pauci laeduntur graviter: pars in fossas oppidi confuse se praecipitant: alii ad litus delati scaphas inveniunt, quibuscum nimia multitudine gravatis multū summerguntur. speculatores Orchanis, equites circiter trecenti, animadversa eorum tumultuaria fuga et perturbatione, clamore duntaxat eos insecuti, tabernaculo imperatoris cum omni apparatu, equis eius et pretiosis vestimentis praeter spem potiuntur et praeclaram reportant victoriam citra pugnā. imperator in oppidulo illo tres

στρεψα. και ὁ ἀμηνῶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγκρατῆς τῆς πό-
λεως ἐγένετο Νικαίας.

8. Τοῦ δὲ φθινοπώρου ἰσταμένον συλλεξάμενος ὄσαι ἂν
ἦσαν τριῆρεις Ῥωμαίοις, κατὰ Μαρτίνου τινὸς τοῦ τὴν Χίον
ἐπιτροπεύοντος τὸν πλοῦν ποιησάμενος τὴν τε νῆσον κατέσχε 5
σὺν εὐδενὶ κέπη καὶ πόνῳ, καὶ αὐτὸν τὸν Μαρτίνον χειρω-
σάμενος δεσμώτην παρέπεμψεν τοῖς Βυζαντιοῖς. εἶτα κατὰ
τῶν Φωκαίων Λατίνων πλεύσας ὑποκτελεῖς τῆς βασιλείας αὐ-
τοῦ ἐποίησε· καὶ ἐπέχυρον τοὺς αὐτῶν υἱοὺς τῆ βασιλεῖ
ἔδωσαν. 10

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦδε τοῦ αυτοκράτορος καὶ ἡ Νικο-
μήδεια τῶν Βιθυνῶν μητρόπολις ἔαλε ὑπὸ τοῦ Ὑραγάνου, τῆ
πολλῆ λιμῶ καταπονηθεῖσα. ὁ δὲ βασιλεὺς στρατεύει κατὰ
τῶν Ἀκαρῶν καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἑπικερίων καὶ Ἰλλυρίων καὶ
αὐτοὺς ἐδούλωσα, καὶ τινα φρούρια ἀπὸ τῶν Βουλγάρων 15
ἔλαβεν.

Ἐν τούτῳ τῆ χρόνῳ ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει τοῦ Κωνσταν-
τίνου παιδίον συμφυῆς μὲν ἀπὸ ποδῶν ἄχρησ ὁμφαλοῦ, τὰ
δ' ἐξῆς δαιουρούμενον, ὠμούς καὶ στέρνα καὶ ῥάχιν, καὶ δύο
μὲν ἔχουσα κεφαλὰς, χεῖρας δὲ τέσσαρας· καὶ μετ' ὀλίγας 20
ἡμέρας ἐξεπαπνεύκει.

3. ὄσαι ἂν εἶχον τριῆρεις οἱ Ῥωμαῖοι P 4. μαρτίνου τοῦ τῆς
χίου P 8. τῆς βασιλείας om P 12. ὑπὸ τοῦ πολλοῦ λοι-
μοῦ P 14. Ἀκαρῶν καὶ om P καὶ αὐτοὺς] αὐτῶ M
17. τοῦ om P 20. εἶχε P

dies commoratus, atque cum ingenti moerore lacrimisque assiduis Ro-
manorum conquestus fortunam, Cpolim revertit. ameras paucis diebus
post Nicaeam in potestatem suam redegit.

8. Autumno ineunte, collectis quotquot erant trirēibus Roma-
norum, contra Martinum quendam, Chii procuratorem, profectus, in-
sulam nullo labore occupavit, ipsumque Martinum captum in vincu-
lis Byzantium misit. deinde Phocaeenses Latinos classe adortus, obsi-
dam loco eorum filiiis acceptis, vectigales fecit.

Imperante Andronico etiam Nicomedia, Bithyniae caput, intole-
rabili fame vexata, Orchani cessit. contra imperator in Acarnanas,
Aetolos, Epirotas, Illyriosque duxit sibi que eas gentes subiecit, ac ca-
stella quaedam eripuit Bulgaris.

Per id tempus Cpoli homo natus est ab imis pedibus ad umbilli-
cum concretus, inde discretus, circa humeros, pectus et spinam dorsi,
praeditus duobus capitibus et manibus quatuor. obiit intra dies
paucos.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦλθεν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς Κωνσταντινούπολιν μοναχός τις Καλαβρός τοῦτομα Βαριλάμ, ὃς μέγας καὶ πολὺς ἔδωκε εἶναι ἐν τῷ λέγειν καὶ διαλέγεσθαι περὶ ὧν οἱ Λατίνοι καινοτομοῦσι, καὶ τὸ φῶς τὸ ἐν τῷ Θαβουρίῳ 5 λέγων εἶναι πιστόν· ὄθεν καὶ εἰς διάλειψιν πάντας ἐκάλεσε. καὶ ὁ βασιλεὺς προστάξας τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, τὸν τότε τὸν τῆς Θεσσαλονίκης θρόνον περιέποντα, ἵνα μετὰ τοῦ Καλαβροῦ διαλεχθεῖη, καὶ πολλὰς διαλέξεις ἀναμύσσειν αὐτῶν ποιήσαντες, τὰς πιθανολογίας καὶ φληναφίας τοῦ Καλαβροῦ Βαριλάμ ὡς ἰσὺν ἀρχῆς ὁ Παλαμᾶς ἐξέτινάξῃ. καὶ τοῦ Χρυσολοῦ Ἰωάννου τὰ ἕμμοια δοξάζοντος, καὶ δεινοῦ ἐν τῷ λέγειν καὶ διαλέγεσθαι καὶ αὐτοῦ ὄντος, καὶ οὗτος τὰ ἕμμοια ἔπαθεν.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς θεσκοίνης Βιρῆνης τῆς ἐξ 15 Ἀλαμᾶτων ἄπαις ἦν, ἀποθανούσης δὲ αὐτῆς δευτέραν γυναῖκα ἔλαβεν, Ἄνναν τοῦνομα, μεθ' ἧς ἐγέννησεν θυγατέρας δύο, ὧν τὴν μὲν πρωτότοκον τῷ υἱῷ τοῦ τῶν Ἄντων ἀρχηγῶ εἰς γυναῖκα ἔδωκε, καὶ Βιρῆνη μεγάλη ἀναμταξὺ Μνῶσων καὶ Ῥωμαίων γέγονε, τὴν δὲ ἑτέραν ὕστερον ὁ ἀμνηστὸς 20 Ὀρχάνης εἰς γυναῖκα ἔλαβεν. εἴτα ἐγεννήθη τῷ βασιλεῖ ἄρρεν Ἰωάννης. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς τελευταίας αὐτοῦ τὸν βασιλεῖα Ἰωάννην τὸν υἱὸν αὐτοῦ θεωρῶν ἐν νεορᾷ τῇ ἡλικίᾳ ὄντα καὶ 10 μὴ τὴν βασιλείαν διοικεῖν εἶναι ἐπιτήδειον, εἴασεν ἐπίτροπον

1. καὶ ἐκ M εἰς Κωνσταντινούπολιν om M 4. τὸ post
καὶ om P 5. πάντας] τινὰ M 6. ἅγιον] κύριον M 12.
καὶ οὗτος om M 19. ἐγένετο P 20. ἄρρεν μὲν ἢ τῷ
βασιλεῖ κυρῶ Ἰωάννη M 22. Ἰωάννην τὸν] καὶ P

Eodem tempore ex Italia Cpolim monachus quidam Calaber, Barlaamus nomine, venit, qui in iis, quae Latini novarunt, explicandis defendendisque exercitatus et eximius esse sibi videbatur, atque tamen illud Thaberis montis creatum esse dicebat. qui quum omnes ad disputandum provocaret, imperator id negotium venerabili Gregorio Palamae, Thessalonicensem ecclesiam tum moderanti, dedit. quam diu disputassent, captiosas Calabri nugas Palamas velut aranearum telas discussit. Iohanni Chrysolorae, eadem sentienti et dicendi ac disputandi similiter perito, idem accidit.

Andronicus, ex Irene Alemanna nullis susceptis liberis, post eius mortem aliam uxorem duxit, Annam nomine, ex qua filias duas procreavit, quarum maiorem filio principis Mysorum nuptum dedit, unde firma pax inter Mysos et Romanos coagmentata est, alteram postea Orchanes ameras in matrimonium accepit. deinde filius imperatori natus est, Iohannes, quem quam sub exitum vitae adhuc impubere nec

αὐτοῦ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν καὶ οἰκονόμον τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐποίησεν, ὃς καὶ πολλὰ δυνάμενος ἦν τότε ἐγγὺς τοῦ βασιλέως, ἄχρι καιροῦ ἡλικίας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ προστάξας συζευχθῆναι τὸν παῖδα. ὑπῆρχε δὲ οὗτος ὁ βασιλεὺς χαρίεις 5 τῷ εἶδει καὶ τῇ γνώμῃ φιλόανθρωπος, τῷ ἴθει ἰλαρός, συμπαθῆς τοῖς πᾶσιν. ἐμίσει περὶ αὐτὸν πλῆθος ἀνθρώπων ὄραν, ἠγάπα δὲ πλείστα τὰ κυνήγια· διὸ καὶ ἔτρεφε κύνας πλεον τῶν χιλίων καὶ τετρακοσίων, ὄρνεα δὲ ἤτοι ἰερακάς πλεον τῶν χιλίων, καὶ τοὺς αὐτὰ ἐπιμελουμένους ἐγγὺς τοσοῦτους 10 εἶχεν. ἐτεθνήκει δὲ κατὰ τὸ ζωμθ' ἔτος· ὁ δὲ τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἅπας χρόνος πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐτύγγανεν, εἷς ὧν ἐβασίλευσεν ἕτη εἴκοσι.

9. Ἦδη δὲ ἀποθανόντος τοῦ βασιλέως ὁ Καντακουζηνὸς τὴν βασιλείαν καὶ πᾶσαν τὴν διοίκησιν καὶ ἐξουσίαν ἀνά- 15 ζωσάμενος εὐθὺς βασιλεύει καὶ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δέσποιναν ἔστειψε, καὶ τῷ πρώτῳ υἱῷ αὐτοῦ ἐρυθροῦ πεδύλου μετέδωκε, τὸν δὲ ἕτερον δεσπότην ἐν τῇ Σπύρτῃ ἐποίησε, βουλόμενος πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ ἀρχὴν ὑφ'

2. αὐτὸν ἐποίησεν om M καὶ ἐπὶ πολλὰ M 4. προστάξε P 9. τῶν] ἢ M 10. ἐπιμελοῦντας M 11. post etos margo P: ἀπὸ χριστοῦ αἴμα^ω. 12. πέμπτος καὶ τεσσαρακοσὶς ἐτύγγανεν P 14. 9.] πῶς ἐβασίλευσεν Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός, καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. M, πῶς ἢ τῆς βασιλείας ἀρχὴ ἦλθεν ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ πῶς ἐβασίλευσε. P 16. βασιλεύει καὶ om P 19. πεποίηκε P ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν P

administrandae rei publicae parem esse videret, Iohannem Cantacuzenum, magnum domesticum, cuius magna tum apud imperatorem auctoritas erat, ei tutorem reliquit et imperii designavit administratorem, donec Iohannes filius iustam aetatem attigisset, eiusdemque filiam iussit adolescenti iungi matrimonio. erat Andronicus ore suavi, ingenio miti, blandis moribus, animo erga omnes misericordii. oderat hominum stipantium turbam; venationis amantissimus erat. qua de causa alebat canes amplius mille et quadriugentos, aves sive accipitres supra mille; quos qui curarent, propemodum totidem numerabantur. obiit anno 6849; vixit annos quinque et quadraginta, e quibus viginti annos imperavit.

9. Mortuo Andronico, Cantacuzenus, rerum omnium summa potestate et administratione regni auctus, statim imperium capessit imperatorque proclamatur, ac coniugem ut dominam coronat et filio natu maximo calceos purpureos impertit, minorem despotam Spartae

ἐαυτῶ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κληροποιῆσαι. περὶ δὲ τοῦ βα-
 σιλέως Ἰωάννου καὶ γαμβροῦ αὐτοῦ οὐκέτι αὐτῶ ἐμελεν. ἀν-
 δρυνθεὶς σὺν τῇ ἡλικίᾳ ὁ Ἰωάννης ἀπῆλθε τὴν βασιλείαν λα-
 βεῖν ὡς γνήσιος διαδοχος καὶ κληρονόμος ἐκ τῶν τοῦ πενθε-
 5 ροῦ χειρῶν. ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐβούλετο, ἀλλ' ἐαυτῷ καὶ τοῖς
 υἱοῖς αὐτοῦ θέλων κληρον ποιῆσαι. καὶ πολλαὶ μάχαι καὶ
 πόλεμοι ἐμφύλιοι ἀναμεταξὺ τῶν τοιούτων διαφορῶν ἐγένοντο
 καὶ κάκωσις καὶ φθορὰ μεγάλη καὶ οὐαὶ καὶ κλαυθμοὶ εἰς τὸ
 ὑπήκσον τὸ ταλαιπώρον. καὶ ὁ Ὀρχάνης τότε ἀδείης καὶ εὐ-
 10 καιρίας δραξαίμενος τὰ ἐναπομείναντα ὑποτελῆ Ῥωμαίοις ἐν
 τῇ Βιθυνίᾳ ὑφ' ἐαυτὸν ἐποίησατο, καὶ αὐθις ἐν τῇ Θράκῃ
 πρὸς τὴν Χερρονεῖαν περάσας πολέχνιᾳ τινα καὶ φρούρια
 ἔλαβε. καὶ τινὲς μὲν τῶν ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν καὶ τοῦ δή-
 μων τὸν Παλαιολόγον ὡς διαδοχὸν γνήσιον καὶ κληρονόμον
 15 τῆς ἀρχῆς βασιλεῖα ἤθελον, βοηθοῦντες καὶ συμπονοῦντες
 αὐτῷ. τινὲς δὲ πάλιν τὰ ἐναντία φρονοῦντες ἔλεγον τὰ ὅσα
 ὁ Μεγαλὸς ὁ βασιλεὺς ὁ προπάππος αὐτοῦ ἐποίησε τῷ Ἰωάννῃ
 τῷ Λασκάρει, τυφλώσας αὐτὸν καὶ τὴν βασιλείαν λαβῶν, καὶ
 20 αὐτὸς ὁ ἕκγονος αὐτοῦ τὰ νῦν ὑπὸ ἐτέρων ἀνταποδίδεται.
 καὶ τῷ μέτρῳ ᾧ ἐμέτρησαν οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν
 ἔλαβον, καὶ οὗτος τὰ νῦν ἀντιμετρηθήσεται. καὶ ὁ Παλαιο-
 λόγος ἀπορηθεὶς καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθὼν, καὶ οὐκ ἔχων τι

1. κληρ.] ἔχειν P 6. καὶ om P 10. Ῥωμαίων M 11.
 αὐθις τὴν τῆς Θράκης χερρονήσον περάσας P 17. ὁ ante βασ.
 om P 18. τῷ ante Λασκάρει om P 20. τὸ μέτρον ὁ M

declarat, omne imperium potestatemque sibi et filiis suis comparare
 visus. imperatorem Iohannem, generum, nihil curat. hic quum adul-
 tas imperium ut heres germanus et legitimus e manibus socieri reci-
 pere cuperet, recusabat ille, sibi ac filiis possessionem eius tueri
 studens. multa certamina ac bella domestica ex his dissidiis orta
 sunt, unde magna calamitas, perniciēs, lamenta fletusque in miseros
 cives redundarunt. Orchanes, tum facultatem nactus et occasionem,
 quae Romanis adhuc in Bithynia tributaria erant, in potestatem
 suam redegit, ac rursus in Chersonesum Thraciae traiectus, oppida
 nonnulla et castella expugnauit. ceterum e proceribus optimatibusque
 ac plebe alii Palaeologum, ut successorem et heredem imperii legi-
 timum, imperatorem esse volebant eumque adiuuabant sustentabantque,
 alii, qui contraria sentirent, dicitabant, quae imperator Michael, il-
 lius abavus, in Iohannem Lascarum fecisset, quum eum oculis cum
 imperio priuaret, eorum nunc poenas abnepotem eius aliis luere; et
 qua mensura maiores eius aliis mensi fuissent eripuisissentque impe-
 rium, eadem illi nunc metiendum esse. Palaeologus, consilii inops

ἕτερον πράξει, πρὸς τὸν Τούρκων ἀμηρῶν Ὀρχάνην διέδρα-
 μεν βοήθειαν αὐτῶν, ἵνα τῆς βιαιότητος τῆς πατρικῆς ἐγκρα-
 τῆς γένηται, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γυναῖκα δῶσαι τῷ
 Ὀρχάνῃ. καὶ αὐτὸς μετὰ χαρῆς τὴν αἴτησιν δεξιόμενος, καὶ
 μάλιστα δῶν τὴν συγγένειαν, καὶ τὰ φρονήρια ἃ ἐν τῇ Θράκῃ⁵
 διαρκόμενος ἦτοι περῶσας ἔλαβεν αὐδὶς τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ
 τῷ ἑαυτοῦ γυναικαδέλφῳ ἐχαρίσατο. καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν δούς
 Β αὐτῷ ὄσαν ἐβούλετο, καὶ ἐν τῇ πόλει περῶσας τὸν Καντα-
 κουζηνὸν καὶ πενθερὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς βασιλείας ἔξευσε καὶ
 ἐγκρατῆς πάσης πατρικῆς ἀρχῆς ἐγένετο. ὁ δὲ Καντακουζή-
 να τὸς ὡς φυγὰς ἐν τῇ Σερβίᾳ πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν
 ταύτης κρατοῦντα ἔλθων τὰς διαστροφὰς ἐποιεῖτο, ἡσυχάζων
 διὰ τὸν φόβον τοῦ Ὀρχάνου· καὶ ἐξήτει πάντοτε κειρὸν ἐπι-
 τήθειον, ἵνα, εἰ δυνατόν, πάλιν δοκιμάσας τὴν βασιλείαν ἐφ'
 ἑαυτὸν ποιῆσαι ἔλθειν. ἀκούσας δὲ τὸν τοῦ Ὀρχάνου θάνα-
 15 τος, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο,
 πτωτῶν οἰκονομήσας ἐκ τε τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας,
 ἵνα πάλιν κατὰ τοῦ γαμβροῦ καὶ βασιλέως Ἰωάννου ἔλθῃ. ὁ
 δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ταῦτα μαθὼν ἔστειλε πρότερον πρὸς τὸν
 πενθερὸν μετ' ἐπιστολῆς περιεχούσης οὕτως. 20

10. “Ἐγὼ μὲν πολλὰκις κατὰ νοῦν συλλογιζόμενος ἐδω-
 μασα πῶς ἢ συνειδήσεις καὶ ἢ διακρίσεις καὶ τὸ γῆρας οὐκ

1. Τούρκων om P 7. καὶ χεῖρα δῶσας M. 8. ἐν om P
 11. ὡς] ὄχετο P παρα P 14. δοκιμάσαι καὶ τὴν M 21.
 10.] ἐπιστολὴ Ἰωάννου τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν τὸν
 πενθερὸν αὐτοῦ. MP μὲν οὖν π. P

et rebus suis diffusus, quum aliud quod faceret non haberet, ad Or-
 chanem Turcarum ameram confugit, eiusque opem ad paternum regnum
 vindicandum imploreat, sorore illi in matrimonium oblata. Orcha-
 nes, eam conditionem, propter affinitatem maxime, cupide ample-
 xus, castella, quae in Thraciam traiectus occupaverat, imperatori
 Iohanni, fratri uxoris, donavit. deinde Iohannes, instructus ab eo-
 dem rebus omnibus, quibus egeret, et Cpolim adortus, Cantacuze-
 num socerum imperio deturbavit et paternum regnum recuperavit.
 Cantacuzeus fuga se in Serviam ad generum, eius regionis princl-
 pem, recepit, ibique quiete agebat, metuens sibi ab Orchano, atque
 tempus exspectabat opportunum, quo, si posset, efficeret, ut in ma-
 nus suas imperium rediret. itaque audito, Orchanem obisse filiumquo
 eius Amuratem suscepisse imperium, e Servis et Bulgaria exercitum
 parat, adversus Iohannem generum profecturus. Imperator, re com-
 perta, legatum ad socerum cum epistola misit in hunc sensum con-
 scripta.

10. “Saepenumero cogitanti mihi mirum visum est, quomodo

ἡλέγησεν, ἵνα καὶ τὰ νῦν ἐνθυμηθῆς τὸν θάνατον καὶ τὴν κρίσιν τοῦ ἀπροσωπολήπτου ἐκείνου κριτοῦ, ἐν ᾗ μέλλομεν πάντες γυμναῖ καὶ τετραχηλισμένοι παρίστασθαι, καὶ κατὰ τὰς πράξεις καὶ ἔργα αὐτοῦ ἕκαστος τὴν ἀντάμειψιν λήψεται. Ἰδοὺ γάρ σε ὡς συνεχρὸν καὶ πρακτικὸν καὶ τὰς γραφὰς καλοῦς εἰδὸτα καὶ εἰς πάντα ἐπιτηδειον, ὡς σὺ λέγεις καὶ μεγαλαυχεῖς καὶ ἐπαίρεισαι, ἵνα εἰς αἰδοῦσιν ἔλθῃς τοσοῦτον καιρὸν τί ἂν εἴη ὁ παρ' ἐμοῦ αἰτεῖς, καὶ τί τὸ σὸν δίκαιον τομίματος καὶ κανονικῶς κατὰ τὰς Ῥωμαίων καὶ σενήθειάν ἐστι, καὶ ἐν ἡρέσειδος ἰδοὺ τοῦ νῦν τὰ τοσαῦτα σκάνδαλα καὶ τοσαύτους ἄμφυλους πολέμους καὶ φόνους καὶ αἱματοχυσίας καὶ ἀνδραποδισμούς τῶν δημοφύλων καὶ Χριστιανῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ τοσαύτην φθορὰν εἰς πᾶν τὸ ἕπίμοον. ἔασον διὰ τούτους οἰκτιροῦς τοῦ πατωγάθου Θεοῦ ἵνα ἄνεσιν λάβωσι καὶ ἀνάπαυσιν μικρὰν ἰσῶν κακῶν καὶ δεινῶν οἱ ταπεινοὶ καὶ ἄλλοι καὶ δυνατωχεῖς Χριστιανοί. ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ, ὡς οἶδας, τὸ μέγιστον κακὸν καὶ θηρόν ἢ τοῦ Ὀθωμανοῦ γονῆ τούτους πάντας διάφθειρε καὶ ἀπόλλεσσι καὶ ἡφάνισσιν· καὶ ἄμφω, τοῖς τε φηγόντας ἐκ τῶν ἐκείθεν χειμῶνων καὶ συμφορῶν καὶ τούτους ἐπαπομείναντας ἐκποσῶσθαι, ἀφήσωμεν ἵνα ἀναυρυχῆν λάβωσι. καὶ εἰς περὶ τῶν ἰσῶν τῶν μὴ νόμον ἔχοντων ὁ Θεὸς Δαβὶδ παρακαλῶν φησὶν ἵνα διασκορπισθῶσι τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, πόσον

1. ἡλέγχε σε? ἵνα κατὰ νοῦν ἐνδ. M 2. ᾗ P 3. ζη-
 τες P 15. δεινῶν] ὀδόνων M 17. γονῆ] ἀρχῆ P

conscientia, prudentia et senectus te non admonuerint, ut tandem de morte tua cogitationem susciperes, et iudicis illius, qui nullius homini respicit personam, perpenderes iudicium, in quo omnes nudi et manifesti sistemus, et suorum quisque facinorum et operum accipiet mercedem. oportebat enim te, hominem, ut tu quidem gloriari soles, cordatum et rerum usu tritum et in sacris literis apprime versatum et ad omnia habilem atque idoneum, tam longinquo tempore intellexisse, quid illud esset, quod a me peteres, quidve legibus, more et institutis Romanorum tibi conveniret, qui ne nunc quidem tantas turbas ac pagas caedesque civiles et servitutes popularium et Christianorum fratrum, summas denique subiectorum omnium miseries excitate cessas. per misericordiam dei clementissimi te obsecro, ut humiles, miseros et infelices Christianos a malis et infortunis aliquantum respirare et quiescere patiaris, in Asia quidem, ut nosti, detestabilis ista pestis et bellua, Othmanica gens, omnes pessumdedit, perdidit, delevit. utrosque, tum qui effugerunt illas calamitatum tempestates, tum qui hic remanserunt, sinamus, quaeso, animum recipere. quodsi de gentibus, quo lego careant, sanctus David, ut dispen-

μᾶλλον κρημα ἔξομεν ἡμεῖς, οὓς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν δι' ἄφατον αὐτοῦ εὐσπλαγγίαν τῷ οἰκείῳ αἵματι ἐξηγόρασε, καὶ νόμον καὶ ἐντολὰς ἐχαρίσατο ἡμῖν, τὴν τε εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἐνομοθέτησος σημεῖον πρῶτον καὶ κεφάλαιον τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς θέλων εἶναι ἔφησεν· οἶδας γὰρ καλῶς καὶ 5 τοῦτο, καὶ τοῖς πᾶσι φανερόν ἐστι. καὶ ὁ ἐμὸς ἀείμνητος πατήρ καὶ βασιλεὺς ἐκ μικροῦ ὄντα σε εἰς μέγα ἀξίωμα καὶ δόξαν ἀνεβίβασε, καὶ ἔως καὶ βασιλείας ὀνόματος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ἤξιώσέ σε. ἐνδυμήθητι καλῶς τὴν ἀγάπην καὶ πνευματικὴν διάθεσιν ἣν εἶχε πρὸς σέ. καὶ ἐμὲ τὸν ταλαί- 10 πωρον καὶ δυστυχεῖν εἰς χεῖράς σου παρέδωκε, καὶ τὴν συγγένειαν προστάξας, ὥστε καὶ ἐν ὑπέροις ὄραις τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἀνὰ ἡμῶν καὶ ὑμῶν γενήσῃται, ὥρισ· καὶ τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν τοῦ διοικεῖν καὶ ποιμαίνειν ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλείαν 11 Ῥωμαίων εἰς χεῖράς σου ἐνεπίστευσε. σὺ δὲ οὐχ ὡς ποι- 15 μὴν ἀλληθινὸς εἰς ἅπαντα ἐποίησας καὶ οὐ πάντοτε ποιεῖν, ἀλλ' ὡς ἄντικρυς λύκος καὶ ληστής καὶ κλέπτης· καὶ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, εἰ δυνατόν, θέλεις καὶ βούλεσαι ἵνα ἐμὲ τὸν κληρονόμον τῆς ἀρχῆς καὶ διάδοχον καὶ τεσσάρων βασιλείων ἀπόγονον τῆς βασιλείας γυμνώσῃς καὶ ιδιωτεύσῃς καὶ σὲ τὸν 20 ἰδιώτην ὄντα βασιλέα ποιήσῃς. ἐγὼ δὲ τῇ ἀμάχῳ δυνάμει τὴν

2. ἔλεος αὐτοῦ M 5. θέλω P 7. ὄντος P 8. ὄνομα M
 13. γενήσεσθαι P 17. καὶ κλέπτης om P 18. θέλεις καὶ
 βούλεσαι ἵνα ἐμὲ om P 19. κληρονόμος τ. ἀ. καὶ διάδοχος P
 21. βασιλεύσαι P

tur, quae bella excitent, precatur: quanto rigidius iudicium nos manet, quos Christus, deus noster, infinita commotus misericordia, sanguine suo redemit, et lege mandatisque donavit, quibus pacem caritatemque mutuam imperat ut summum ac praecipuum discipulorum suorum insigne? hoc nec te fugit, nec ignotum est cuiquam. accedit, quod pater meus imperator, perpetua colendus memoria, ex obscuro te ad magni muneris amplitudinem evexit, adeoque imperatorii nominis claritate morti iam vicinus te honestavit. reminiscere igitur, quo fuerit erga te animo et amore, quomodo miserum me et infelicem in manus tuas tradiderit atque affinitate nos etiam post ipsius obitum coniunctos esse voluerit, et omne tum imperii, tum mei regendi custodiendique arbitrium tibi uni commiserit. at tu non verum omnium custodem, sed lupum et furem et latronem te praebuisti, nec talem te praebendi modum facis, aut quidquam praetermittis, quo, si possis, me, regni heredem atque successorem et quatuor imperatorum progeniem, imperio exutum, ad privatam vitam detrudas, te ex privato facias imperatorem. ego vero

ἀδικίαν ἦν ἐποίησας εἰς ἐμὲ καὶ ποιεῖς, καὶ σὲ τὸν τὰ πάντα σκάνδαλα ποιούντα καὶ ἀρχὴν τούτων ὄντα ἀνατίθημι· καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου γενήσεται.”

11. Λαβῶν δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζηνὸς καὶ τὰ γε-
5 γραμμένα ἰδὼν τὴν συνείδησιν οὐκ ἐκάμφθη καὶ τὴν καρδίαν οὐκ ἐμαλάχθη, ἀλλὰ τὴν παρασκευὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ πολέμου πάντοτε ἡτοιμάζεν, ἐλπίζων ἵνα καὶ βοήθειαν ἔξη παρὰ τοῦ ἀμηνῶ. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης ὡς εἶδε καὶ ἤκουσεν τὸν στρατὸν τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ πενθεροῦ ἐρχόμενον καὶ ἐτοιμαζόμενον
10 καὶ μὴ ἔχων ἀντιστῆναι πρὸς τὸν ἀμηνῶν Ἀμουράτην ἐπρε- σβεύσατο, ἵνα ἔλθῃ καὶ συμμαχήσῃ αὐτῷ. ὁ δὲ ἀμηνῶς δεινὸς ὢν καὶ τὰς ἐνοιίας ἑαυτοῦ ὑποκεκρυμμένας δολίως ἔχων, μετὰ χαρᾶς δεξιόμενος τὴν πρεσβειαν καὶ δώδεκα χιλιάδας στρατὸν στείλας ἔμπροσθεν εἰς βοήθειαν τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ,
15 εἶτα καὶ αὐτὸς μετὰ πλήθους στρατοῦ περάσας ἐκ τῆς Ἀβύδου ἦλθεν ἐν τῇ Θράκῃ, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἵνα τὸν βασι- λέα βοηθήσῃ, ὑποκεκρυμμένως δὲ ἵνα, εἰάν τὸν καιρὸν εὖρη ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ ἀρέσκοντα, ὃ καὶ ἐγένετο, τόπους καὶ χώρας ἑαυτῷ περιποιήσῃται ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ τὴν ἀρχὴν
20 αὐτοῦ αὐξήσῃ. ὁ δὲ Καντακουζηνὸς μετὰ τῶν Σέρβων καὶ τῶν Βουλγάρων ἔλθων κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ εἰδὼς τὸν

1. σὲ om M 4. 11.] πῶς λαβε τὴν ἐπιστολὴν ὁ Καντακουζι-
νός. M 10. ἀμουράτι M 12. διπλῶς M 17. εἰ καιρὸν P
18. ἐπιτήδειον καὶ αὐτῷ om M

iniuriam, quam mihi et ante intulisti et infers etiamnunc, teque ipsum, omnium turbarum auctorem, divinae potentiae committo, et quod deo placitum est, fiat.”

11. Acceptis perlectisque his litteris, Cantacuzenus, nulla reli- gione tactus, nihil mutavit mentem, sed bellum adornare continen- ter pergebat, etiam ameram opem sibi laturum esse confisus. im- perator Iohannes, quum exercitum Cantacuzeni soceri instructum esse et adversus se proficiaci cognovisset, nec copias haberet, quibus illis resisteret, ad Amuratem ameram misit, qui, ut se adiuvaret, eum invitarent. is, ut erat homo versutus et callide occultabat animi consi- lia, legationem cupide et laetus excepit, ac duodecim millibus ad subsi- dium Iohanni ferendum praemisit, ipse deinde cum magno exercitu Abydum in Thraciam traiecit, specie, ut imperatorem adiuvaret, re- vera, ut, si favorer occasio, quemadmodum savit, oppidis et regio- nibus in Europa acquirendis regni sui fines prolataret. Cantacuzenus cum Servii ac Bulgaris contra Palaeologum profectus, quum amerae solium animadvertisset nec quidquam effecisset, fortunae suae diffisus,

αἰμηρᾶν ὅτι δειπλῶς διέκειτο, καὶ οὐδὲν κατορθώσας τὰ πάντα καταλιπὼν μοναχὸς ἐγένετο καὶ ἀντὶ Ἰωάννου Ἰωάσαφ ὀνομάσθη, κρατήσας τὴν βασιλείαν, ἕως οὗ καὶ ἐξώσθη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ πολεμῶν, ἔτη ἕξ καὶ μῆνας ἑπτὰ. ὁ δὲ Ἀμουράτης τὸν καιρὸν εὐρῶν ἐπιτηδεῖον, καὶ ἐν τῇ Θράκῃ εὐρισκόμενος 5 ἐτοιμος καὶ παρεσκευασμένος μετὰ τοσούτου στρατοῦ καλῶς, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων βλέπων εἰς ἄκρον τεταπεινωμένα διὰ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ συγχύσεις, καὶ οὐκ εἶχον ἀντιστῆναι ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ. τότε δὴ πρῶτον ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸ τῶν Ὀθμανλίδων γένος αὐθένταις χεῖρα ἐν τῇ 10 Θράκῃ ἔβαλον, καὶ τὴν Καλλιούπολιν ἔλαβεν καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους τόπους καὶ χώρας καὶ φρούρια ἕκ τε τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ ἐκ τῶν ἑτέρων αὐθεντῶν Χριστιανῶν, καθὼς ἐν ὀλίγῳ ἐν τῇ τῆς ζωῆς αὐτοῦ διηγήσει ῥηθήσεται. ἦσαν γὰρ περάσαντες, ὡς προέφημεν, καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς 15 οἱ Τούρκοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς τὴν Χερρόνησον τῆς Θράκης, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν στήναι οὔτε κυριεῦσαι τοσούτους τόπους καὶ φρούρια καὶ πόλεις ὡς τὰ νῦν, διότι πολλάκις μὲν νόμῳ πολέμου ἐδιώχθησαν, πολλάκις ὡς λησταὶ περάσαντες πάλιν ἐφυγον. λοιπὸν ὁ Ἀμουράτης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγκρα- 20 τῆς γενόμενος καὶ πολὺ μέρος ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, τέλος πάντων δὲ ἀγάπην μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν ποιήσαντες καὶ ὄρκους

3. τῆς βασιλείας P 10. ἀφέντες P 17. μῆνας ἀλλ' οὐδὲ P
18. διατὶ P 21. πολυμερῶς M

monachum induit ac pro Iohanne Iosaphi nomen adscivit, rerum potitus, donec a genere bello devictus et regno exutus est, annos sex et menses septem, iam quum Amurates, occasionem opportunam nactus, tanto cum exeroitu in Thracia paratus instructusque adesset, et res Romanas propter turbas et bella civilia summopere afflictas esse videret, opibus eius non iam poterat resisti; ac tum primum in Europa Othmanidarum genus in Thraciae principes impetum fecit, atque Amurates Calliopolum cepit aliaque non pauca loca, oppida et castella tum Romanorum, tum aliorum Christianorum principum, sicuti mox in vita eius exponemus. etenim transierant quidem, ut supra docuimus, etiam alias in Europam Turcae, in Chersonesum Thraciae, nec tamen consistere potuerant, aut tot loca, oppida, castella, quot tum ceperunt, expugnare, quoniam nunc iusto bello devicti repellebantur, nunc latronum instar traieci refugiebant. deinde Amurates, etiam Adrianopoli et magna parte Macedoniae, Bulgariae et Serviae potitus, postremo cum imperatore, quoad viverent, amicitiam fecit, inter-

ἀναμέσον αὐτῶν, ἵνα τὰς συνθήκας καὶ τὴν ἀγάπην φυλάξωσι B
καὶ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου ἔσται βοηθός.

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἔσχε τούσδε τοὺς υἱούς,
Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην, Μανουὴλ τὸν βασιλέα, Θεόδωρον
5 τὸν πορφυρογέννητον καὶ Μιχαὴλ τὸν δεσπότην· ὃς τῷ μὲν
προπογογενεὶ Ἀνδρονίκῳ ὡς διαδόχῳ τῆς βασιλείας ἐν τῇ πόλει
προστάξας εἶναι, τὸν δὲ βασιλέα κῦρ Μιχαὴλ τοῦ διοικεῖν
καὶ κυβερνᾶν τὴν Θεσσαλονίκην, τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν πορ-
φυρογέννητον μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν τοῦ Καντακουζηνοῦ υἱόν
10 ἐν τῇ Σαύρτῃ κῦρσον καὶ ἀνθέντην ἀπέστειλεν. ἔλθων δὲ ἐν
τῇ Θεσσαλονίῃ ὁ βασιλεὺς κῦρ Μανουὴλ καὶ ἀγάπην καὶ
φιλίαν εἶχε μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ πρώτων τῆς πόλεως Σερ-
ρῶν, βουλὴν ποιήσαντες ἵνα τοὺς φύλακας Τούρκους τοὺς
φρουροῦντας τὸ φρούριον ἀποκτείνωσι καὶ τὸ ἄστυ τῷ κῦρ
15 Μανουὴλ δώσωσιν. αὕτη δὲ ἡ βουλὴ οὐκ ἔλαθε τὸν ἀμη-
ρῶν, καὶ στείλας τὸν Καραλί-πασιᾶν μετὰ στρατοῦ πλήθους
πολλοῦ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἔλθειν καὶ τοῦ Μανουὴλ, πα-
ρήγγειλεν αὐτῷ μὴ ὀπισθεν εἰλεῖν ἕως οὗ τὴν Θεσσαλονίκην
ἐλεύσῃ καὶ τὸν Μανουὴλ δέσμιον ἀγάγῃ. ἀκούσας δὲ τοῦτο
20 κῦρ Μανουὴλ, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐκ ἐδύνατο ἀντιστῆναι το-
σοῦτῃ στρατῷ, εἰς δειλίαν καὶ φόβον ἐπέπεσε, καὶ μὴ ἔχων
τι ἕτερον πρᾶξι φυχῇ τῇ σωτηρίᾳ ἐχρήσατο, θάλων ἐλθεῖν

4. Μανουὴλ τὸν βασιλέα om P 6. προπογογεννήτη P 10. κυ-
ρὸν M 12. ἔχων M 16. κατὰ ἀλλῇ P 22. τὴν σωτη-
ρίαν P

positis utrimque sacramentis, quibus se foedus et amicitiam culturos
et invicem sibi auxiliarios esse sponponderunt.

Habuit imperator Iohannes hosce filios: Andronicum despotam,
Manuelem imperatorem, Theodorum Porphyrogenitum et Michaelem
despotam: quorum natu maximum Andronicum, ut heredem im-
perii, in urbe esse, Michaelem imperatorem gubernare et ad-
ministrare Thessalonicam voluit, Theodorum Porphyrogenitum post
mortuum Cantacuzeni filium Spartam cum imperio misit. Thessalo-
nicam Manuel ingressus cum magistratibus et primoribus civitatis
Serrarum pacem amicitiamque firmavit. itaque hi consilium inierunt,
Turcas praesidiarios, qui arcem tenebant, interficiendi urbemque de-
dendi Manuelli. non latuit hoc consilium ameram, qui Carali-pasia-
nem cum magnis copiis adversus Thessalonicam et Manuelem misit,
ac, nisi capta urbe et vincto Manuele, eum redire vetuit. hac re comper-
ta, Manuel dominus, quum tanto exercitui non posse se resistere in-
telligeret, metu ac timore percellitur, atque inscius, quid aliud agat,
fuga salutem quaerit et Byzantium ad imperatorem et patrem reverti

πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἐν τῇ πόλει. ὁ δὲ πατὴρ διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηρᾶ οὐκ ἤθελε δεχθῆναι αὐτόν, δεικνύων ὀργὴν αὐτῷ καὶ μᾶλλον ἀπειλήσας σφοδρῶς. ἐλπίζων δὲ δεχθῆναι αὐτόν οἱ τῆς Λεάβου δεσποζόντες ἐλθόντα ἐκέλευε, αὐτοὶ ἀληθῶς καὶ φανερῶς οὐκ ἀνέσχογοντο ἰδεῖν ἢ συνομιλῆσαι 5 αὐτῷ διὰ τὸν τοῦ ἀμηρᾶ φόβον, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ κινδυνεύωσιν. ἀποτυγῶν δὲ καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίδων, καὶ θεωρῶν ὅτι οὐδεὶς ἤθελεν δεχθῆναι αὐτόν, ταῦτα λογίζεται ἵνα αὐτοθελῆς ἐν τῇ Προύσῃ πρὸς τὸν ἀμηρᾶν ὑπάγῃ καὶ συγχώρησιν αἰτήσῃ. ἐλθὼν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ ἀμηρᾶ ὠμολόγει 10 τὰ ὅσα ἀγνοῶν ἔπρῴξεν· οὗτος δὲ ὁ ἀσεβῆς φρόνιμος ὢν, καὶ ἰδὼν τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξεν ὁ κύριος Μανουήλ, καὶ αὐτοθελῶς ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐλθόντος, μετὰ εὐσπλαγχνίας μεγάλης ἐνηγκαλισάμενος κατεφιλεῖ αὐτόν καὶ χαρᾶς ἔμπλεως γέγονε. καὶ ἡμέρας τινὰς καθίσαντες τρώγοντες καὶ πίνοντες 15 καὶ εὐθυμήσαντες καὶ πολλὰ εἰπόντες, καὶ χάριτας ἐπηγγείλατο, καὶ σιτηρέσια δώσας ἔχειν ἐκ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ. εἶτα ἐν τῇ μέλλειν ἐπαρνεῖται εἶπεν αὐτῷ κύριος Μανουήλ "τξελεπη, γίνωσκε τοῦτο ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἔμπροσθεν. διὰ τὴν ὑποταγὴν ἣν ἔδειξας ἐλθὼν πρὸς με καὶ ὁμολογήσας ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ τοῦ 20 θεοῦ τοῦ πάντα τὰ κρύφια τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντος τὰ

6. ἀμουράτου P 10. ἀμηρᾶ ἀμουράτου ὠμ. P 11. ἐξ ἀγνοίας P 13. αὐτοῦ ἐν ἔμπροσθεν M 15. ἡμέραις τισὶ M τρώγοντες καὶ πίνοντες καὶ εὐθυμοῦντες post ἐπηγγείλατο P 20. ἐλθεῖν MP

decernit. at ille, ameram veritus, recipere eum noluit, ei iratum se esse ostendens adeoque vehementer minatus. sperans iam Manuel, a Lesbi principibus receptum se iri, ad hos se confert. at nec hi palam eum videre et recipere ausi sunt, metu amerae, ut sibi ea res periculo ne esset. itaque quum, hac quoque spe deiectus, neminem se recepturum esse intelligeret, Prusam ultro abeundi et amerae conveniendi atque ab eo veniam petendi consilium cepit. in eius conspectum admissus, quae imprudens patrasset, confitetur. impius iste, homo callidus, quum demissionem animi videret, qua sua sponte Manuel se adisset, magna eum benevolentia amplexus et osculatus ac summo gaudio perusus est. diebus aliquot in epulis, compotationibus, oblectationibus, colloquiis consumptis, ameras ei beneficia tribuit et victum e regia praebuit et abiturum ita allocutus est: "sic dehinc, vir nobilissime, inquit, tibi persuadeto: propter obedientiam, quam praestitisti, ut adires me et coram me et deo, qui arcana hominum omnia perspicit, peccata tua confiterere, te non secus, ac filium, mihi carum esse scito. itaque nunc iam cave, ne quid simile in posterum agas, quando

ἐσφαλιμένα σοι, πληροφορήθητι τοῦτο ἀληθῶς· ὡς υἱὸν ἔχω
 ἀγάπην πρὸς σε. πλὴν πρόσθε ἐκ τοῦ νῦν καὶ ἐμπροσθεν,
 ἵνα μὴ τοιούτων ἔργων ἐπιχειρηθῆς, ὅτι μέγα σκανδαλὸν
 ἔστιν· οἶδας γὰρ ὅτι φίλοι καὶ ἀδελφοὶ ἐσμέν, καὶ ἀνὰ
 5 ἡμῶν οὐκ ἔστι δίκαιον διαφορὰν καὶ μάχην εἶναι, ἀλλὰ μᾶλ-
 λον φιλίαν καὶ ἀγάπην. σὺ δὲ νέος φρόνιμος καὶ καλὸς εἰς
 τὰ πάντα καὶ ἐπιτήδειος ὑπάρχεις, καὶ οἶδας τοῦ ποιεῖν καὶ
 λέγειν. ἄρχου τῶν σῶν ἐν εἰρήνῃ, καὶ μὴ ζήτηε τὰ ἀλλό-
 10 τρια. καὶ ἐὰν ἀνάγκη ἔστί σοί τις ὑπὲρ χρημάτων ἢ ἐτέρας
 χρήσεις, ἐγὼ πάντοτε ἔτοιμος ἔσομαι μετὰ χαρᾶς
 πληροῦσά σου τὴν αἴτησιν.” καὶ ἕτερα πολλά εἰπόντες, ἀπέ- 12
 λυσαν αὐτὸν φιλοδώρησας τὰ μέγιστα καὶ πρὸς τὸν βασιλέα
 καὶ πατέρα γραψίας, ἵνα ἀσπασίως δέξηται αὐτὸν παρακα-
 λῶν, καὶ φιλεῖν ὑπὲρ αὐτὸν καὶ συγχωρῆσαι αὐτῷ περὶ ὧν
 15 κατὰ ἄγνοιαν ἔπραξε. περῶσας δὲ ὁ Ἄμουράτης ἦλθεν ἐν τῇ
 Ἀδριανουπόλει, βουλόμενος πόλεμον ποιεῖσθαι κατὰ τῶν Οὐγ-
 γρῶν· τινὰς δὲ τῶν σατραπῶν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποστα-
 τήσαντας μαθὼν, τὴν παρασκευὴν ἐκείνην ἀφείς, μετὰ τοῦ
 βασιλέως κροῖται Ἰωάννου ὡς φίλοι κατὰ τὰς συμβάσεις αὐ-
 20 τῶν περῶσας ἦλθον καὶ αὐτῶν μετὰ πλήθους στρατῶν,
 παρῶν καὶ ὁ κύριος Μανουὴλ ἐγγὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

12. καὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι αὐτούς, λέγω δὴ τὸν ἀμη-

i. υἱὸν P 3. τοιοῦτο ἔργον P μεγάλων σκανδάλων αἰτίων P
 8. ζήτησον M 11. εἰπόντος M 16. πολέμου P 22.
 ἐπαπέχεσθαι M

maguae inde turbae orientur. nosti enim, amicos et fratres nos esse,
 nec fas est, exerceri inter nos discordiam pugnaeque, sed amicitiam
 potius et benevolentiam coli, atque es tu adolescens prudens et ge-
 nerosus et ad omnia idoneus et dicendi agendique peritus. quare
 quiete tua administra, aliena ne concupisce. quodsi pecuniae inopia
 labores vel alio egeas auxilio, semper paratus ero ad studiose grati-
 ficandum tibi, quod rogaveris.” haec et alia multa postquam sermoni-
 bus agitarunt, ameras Manuelem liberalissime donatum dimisit, datis
 ad imperatorem, patrem eius, litteris, quibus illum hortabatur, ut sua
 causa filium benigne reciperet et amaret, eique, quae imprudens deli-
 quisset, ignosceret. deinde Amurates in Europam traiectus, Adria-
 nopolim proficiscitur, Hungaros bello domiturus. nonnullos autem
 de satrapis suis in Asia defecisse quum audisset, relicto illo apparatu,
 cum Iohanne imperatore, ut amico et socio, ad eos compescendos cum
 exercitu revertit. comitabatur patrem Manuel dominus.

12. Hi quum discederent, adversus satrapas in Asia seditiosos

ρᾶν καὶ τὸν βασιλέα, κατὰ τῶν ἀποστατησάντων σατραπίων
 ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὃ μὲν ἀμηρᾶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν τξελεπὴν
 κατέλιπεν, ἵνα πάντα τὰ ὑποτελῆ αὐτῷ ἐν τῇ Εὐρώπῃ φυ-
 λάτῃ, ὃ δὲ βασιλεὺς τὸν δεσπότην κῦρ Ἀνδρόνικον τὸν πρω-
 τογενῆ υἱὸν αὐτοῦ τὰ τῶν Ῥωμαίων κυβερνᾶν εἶασεν καὶ ἐνεμ- 5
 πίστευσεν αὐτῷ. αὐτοὶ δὲ οἱ νέοι ἀνθεντόπουλοι εὐκαιρίαν
 εὐρόντες καὶ εἰς ἄκρον φιλιωθέντες καὶ ὁμιλήσαντες συγχῶς
 ὠμονόησαν μετὰ ὄρκων ἀναμεταξὺ αὐτῶν ὡς ἀδελφοὶ ὄσιν
 ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ εἰς τῷ ἑτέρῳ βοήθῃς ἔσῃται κατὰ
 πᾶν, καὶ οὕτως ἀπεστάτησαν κατὰ τῶν πατέρων αὐτῶν, πε- 10
 ριερχόμενοι τὰς χώρας καὶ πόλεις· καὶ τὰς μὴ ὑποκυπού-
 σις τῷ θελήματι αὐτῶν, ἀλλὰ φυλαττούσας τὴν πρέπουσαν
 εὐνοίαν εἰς τοὺς πατέρας, ἡχμαλώτιζον σκυλευόντες καὶ ἀν-
 δραποδιζόντες. μαθόντες δὲ τοῦτο ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὃ ἀμηρᾶς καὶ
 ὃ βασιλεὺς λίαν ἐλυπήθησαν καὶ ἠγανάκτησαν. ὃ οὖν ἀμη- 15
 ρᾶς ὑποψίαν ἔχων ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ διὰ θελήσεως καὶ βου-
 λῆς τοῦ βασιλέως οὕτοι ἀπεστάτησαν, ἀποστείλας μηνύων
 αὐτῷ μετὰ θυμοῦ εἶπεν ἵνα τρόπον τινὰ ποιήσῃ ὅπως τὸν
 Ἀνδρόνικον παιδεύσῃ, καὶ πληροφορηθῆσεται εἰ ὃ βασιλεὺς
 οὐκ ἦν αἴτιος τῆς τοιαύτης βουλῆς· εἰ δὲ ἄλλως γινήσεται, 20
 αὐτὸς καὶ ὃ οἶκος αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ ἀρχὴ τῶν Ῥωμαίων
 ὄψεται. ὃ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο λέγων ὅτι οὐκ οἶδεν οὔτε
 ἐπίστατο, μετὰ ὄρκων μεγάλων, τὸ γεγονός· καὶ ἐὰν εἰς

2. μουσᾶν P 19. εἰ ὃ βασιλεὺς] ὡς P 23. ὄρκων, καὶ
 μεγάλως τὸ γεγονός ἐλυπεῖτο P

profecturi, ameras Mosem Tzelepem filium reliquit, qui interim omnia
 Europae loca sibi vectigalia in officio contineret, imperator Andro-
 nico despotae, filio natu maximo, rem Romanam administrandam tra-
 didit commisitque. adolescentes regiae potestatis vicarii, hac usi op-
 portunitate, amicitiam arctissimam coniungunt, crebro in colloquium
 veniunt tandemque sacramento se obstringunt, ut ab illo inde tem-
 pore alter alteri quasi frater sit et in omni re socius. deinde a patribus
 deficient, atque provincias et urbes obeuntes, quae ipsorum voluntati
 non obsequebantur, sed debitam patribus fidem servabant, diripiunt
 inque servitutem redigunt. hoc ubi in Asia Amurates et imperator
 comperere, dolore et iracundia exarserunt; et ameras quidem au-
 ctoritate et consilio imperatoris illos descivisse suspicatus, ei iratus
 significatum mittit: videret, quo modo Andronicum filium puniret et
 sic fidem sibi faceret, non esse se istius consilii auctorem, sin aliter
 faxit, et ipsum et domum eius et totum Romanum imperium exper-
 turum, quo ea res evaderet. imperator respondet et gravi affirmat

χείρας τὸν υἱὸν τυχὸν εἶχεν, ἄνευ τινὸς ἐλεημοσύνης εἶχε
 παιδεῦσαι αὐτόν. ὥς δὲ τὰ τῆς Ἀσίας διώρθωσαν καὶ εἰρή-
 νευσαν, περᾶσαντες ἦλθον εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ στρατὸν
 εὐθὺς οἰκονομήσαντες ἔστειλαν κατὰ τῶν ἀποστατησαντων
 5 υἱῶν. καὶ πολέμου γεγονότος τὸν τῶν ἀποστάτων στρατὸν ὁ
 ἀμηνῶς χρήμασι καὶ λόγοις ἠπατήσας, ἐπιβουλήν τοιαύτην
 ἐποίησαν· ἀφέντες αὐτοὺς ἔφυγον, καὶ τοὺς αὐθεντοπούλους
 ἐν τινι φροσρήῳ τοῦ Διδυμοτείχου καταφρόντας ἐπίσταν,
 καὶ τοῖς πατράσι δῶρον τούτους προσέφερον. καὶ ὁ ἀμηνῶς
 10 εὐθὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπεκεφάλισεν, ὁ δὲ βασιλεὺς θέλων
 καὶ μὴ θέλων διὰ τὸν φόβον τοῦ ἀμηνῶ τὸν δεσπότην κύρ-
 ᾿Ανδρόνικον τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστέρησε καὶ ἐν
 τοῖς πύργοις τοῖς λεγομένοις ᾿Αδεμανίδες πλησίον Βλαχέρων
 ἀπέκλεισε. τυχόντες μὲν καὶ ἕτεροί τινες σὺν αὐτοῖς νέοι
 15 σσηληκιῶται ἐπλανήθησαν, παῖδες ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν Χρι-
 στιανῶν καὶ Τούρκων, καὶ αὐτοὶ σαγηνευθέντες τῇ ἀμηνῶ
 ἐδόθησαν· καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν παρόντες μετὰ δακρύων Β
 ἐκελεύθησαν ἵνα ἕκαστος τὸν υἱὸν αὐτοῦ οἰκιοχείρως θανα-
 τώσῃ· καὶ τοὺς μὴ πειθομένους πρᾶξαι κατὰ τὸ προσταχθὲν
 20 αὐτοῖς ἐν τῷ ᾿μα κατὰ τὸν ποταμὸν δεδημένους ἐβύθιζεν
 ὁμοθυμαδόν, πατέρα τε λέγω καὶ υἱόν. ταύτην ὁμοίτητα καὶ
 ἀπανθρωπίαν ὁ ᾿Αμουράτης ἐποίησεν, αἰεὶ εἰς τὰ πάντα κα-
 λῶς πολιτευόμενος. καιροῦ δὲ τινος παρελθόντος τινὲς τῶν

1. ἐλεμ. τινὸς παιδεῦσαι ἤθελεν P 13. ἀνεμάδες P 18.
 ἰδιοχείρως P 22. αἰεὶ] καὶ ἦν αἰεὶ P

sacramento, facti ignarum et inscium se esse; atque filium, si in manu
 haberet, quominus puniret, nulla se misericordia commotum iri. re-
 bus in Asia compositis pacatisque, in Europam traieci, exercitum con-
 festum instructum contra filios seditiosos miserunt, commisso bello,
 adolescentium milites, pecunia et blanditiis ab amera corrupti, insi-
 diose eosdem deseruerunt et profugos in castello quodam Didymoti-
 chi comprehenderunt patribusque dono obtulerunt. ameras filium sta-
 titim decollari iussit, atque eiusdem metu imperator facere non po-
 tuit, quin suum filium Andronicum despotam oculis privaret et turri-
 bus, quae Ademanides dicuntur, iuxta Blachernas sitis, includeret.
 erant alii praeterea decepti, illustrium ac nobilium tam Christiano-
 rum quam Turcarum filii illis aequales, qui et ipsi capti amerae tra-
 ditum sunt. eorum patres cum lacrimis adstantes suum quisque filium
 manu sua interficere iubentur; qui imperio non paruerunt, cum filiis
 colligati, in praeterfluentem fluvium sunt demersi. adeo inhumanum
 crudelisque se praestitit Amurates, alioquin in regenda re publica

ἐνδοξῶν καὶ εὐγενῶν Χριστιανῶν καὶ Ἀγαρηνῶν τοῦ ἁμφοῦ
 δεηθέντες γράψαι πρὸς τὸν βασιλέα κύριον Ἰωάννην ἵνα τὸν
 δεσπότην κύριον Ἀνδρόνικον τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐλευθερώσῃ· ὃ
 καὶ ἐγένετο.

Καὶ τῶν πραγμάτων οὕτως ἔχόντων θεωρῶν ὁ βασιλεὺς 5
 τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα παντοιοτρόπως ὑποκορίζεσθαι
 ταπεινούμενα καὶ εἰς ἀφανισμόν παντελῆ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ
 ἐρχόμενα, τὰ δὲ τῶν Τούρκων εἰς ἄκρον προκόπτοντα, τριή-
 ρεις τινὰς ἤτοιμασεν ἐμβὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐλθεῖν αἰτῆσαι βοή-
 θειαν παρὰ τῶν ἐκεῖσε αὐθέντων, ἵνα μὴ ἡ βασιλεία Ῥω- 10
 μαίων κατὰ κράτος εἰς τέλος ἐκπέσῃ. καὶ ἐν τῷ μέλλειν
 ἐπανέρχεσθαι τὸν δεσπότην κύριον Ἀνδρόνικον πάλιν εἴασε δι-
 οικεῖν καὶ κυβερνᾶν τὴν πόλιν καὶ τὴν βασιλείαν. πλεῖ-
 σαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἔφθασεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἐν τῇ τῶν
 Ἑνετῶν ὠραία πόλει, καὶ ἡ γερουσία ἅπασα τῆσδε τῆς πό- 15
 λεως ἀσμένως τοῦτον ἐδέξαντο· περὶ δὲ τοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ
 οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις. κάκειθεν ἐξελθὼν πρὸς
 τὸν ῥῆγα Φραγκίας Κύρολον ἐλθὼν οὐδὲν ἐκατώρθωσε διὰ
 τὸ περισπωμένους εἶναι αὐτοὺς καὶ ἀναμεταξὺ μάχας καὶ
 σκάνδαλα ἔχοντας. καὶ χρημάτων μόνον πλῆθος ἀναλώσας 20
 καὶ δάνεια πολλὰ λαβὼν διὰ τὸ εἶναι μεγάλην τὴν ἐν Ἰταλίᾳ
 δαπάνην, καὶ εἰς Ἑνετίαν ἀναστρέψας ἔγραψε διὰ ταχυδρο-
 μου τῷ νιῷ αὐτοῦ Ἀνδρονίκῳ ἵνα ποιήσῃ τρόπον στείλαι
 αὐτῷ χρήματα, ὅπως τὰ δάνεια ἃ ἔλαβεν ἀποδώσῃ, καὶ ἀνα-

2. Ἐγραψε P 7. τῆ] τρίτη M

Jaudatus. aliquanto post nonnulli spectati et nobiles Christiani atque
 Agareni Amuratem rogaverunt, ut litteris Iohanni imperatori suade-
 ret, Andronicum despotam e vinculis liberaret: nec non satisfactum est
 illorum voluntati.

Rebus ita constitutis, imperator, quum Romanum imperium omni
 modo vilescere et in angustum redigi et in dies magis ruere in per-
 niciem, contra Turcarum regnum ad summum crescere fastigium ani-
 madverteret, comparatis aliquot triremibus, in Italiam vela fecit, ab
 eius terrae principibus, ne Romanorum imperium prorsus everteretur,
 petiturus auxilia. commisit rursus, dum rediret, Andronico despotae
 urbis et imperii procurationem. in Italiam delatus, primum Venetorum
 florentem urbem adiit, et honorifice quidem a toto senatu exceptus
 est, sed de subsidiis frustra verba fecit et plano non audiebatur. inde
 ad Carolum, Francorum regem, profectus, ne ibi quidem quidquam
 obtinuit, quoniam principes inter se dissidebant ac factionibus bel-
 lique erant distracti. itaque nihil aliud, quam grandi pecunia inuti-
 liter absumpta et gravi contracto aere alieno propter sumtum in
 Italia magnitudinem, Venetias reversus, faselo misso, Andronico filio

λαοση̄ ἐτι ἐν τῇ ὁδοῦ. αὐτὸς δὲ πάντοτε τῷ τῆς ἀρχῆς τρε-
 φόμενος ἔρωτι καὶ εἰς χεῖρας ταύτην λαβὼν οὐδὲν ἐφρόν-
 τιζε περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ἔγραφεν, ἀλλὰ μᾶλλον,
 ὡς εἶπεν τις, τὰς τοῦ πατρὸς προστάξεις καὶ γραφὰς ὡς ἐν
 5 ὕδατι γεγραμμένας ἐλογίσατο. ἀκούσας δὲ ταῦτα ἐν τῇ Θεσ-
 σαλονίῃ κὺρ Μανουὴλ ὁ νεώτερος υἱός, μετὰ σπουδῆς καὶ
 προθυμίας συνάξας χρήματα πολλὰ τὸν ἀριθμὸν χρυσοῦ καὶ
 ἀργυρίου ὡς ἐνὶ καὶ τριήρεις ἐτοιμάσας, ἐμβὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 τὸν πλοῦν, ὅπου ἦν ὁ πατὴρ, ἐποίησε· καὶ προσκηνήσας
 10 αὐτὸν καὶ καταφιλήσας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ τοῖς δανει-
 σταῖς τὸ δάνειον δώσας, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα λαβὼν ἐν
 τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπανέστρεψε. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰ-
 τίαν καὶ ὑποταγὴν ὁ Μανουὴλ τὰ μέγιστα ὑπὲρ τοῦ πατρὸς
 καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἦν φιλούμενος, ὁ δὲ Ἀνδρόνικος
 15 ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ὑπὸ πάντων ἦν μισούμενος. καὶ ὁ πα-
 τὴρ σὺν τῇ συγκλήτῳ πάσῃ τὸν Μανουὴλ εἰς βασιλέα ἐψη-
 φίσατο, τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἀπώσαντο. καὶ προσμένειν ἐν τῇ
 πόλει προστάξας ὁ πατὴρ καὶ ἐρυθροῦ πεδίου μετέδωκεν
 αὐτῷ, καὶ διάδοχος τῆς βασιλείας ἀπὸ πάντων ἐλέγτο εἰ-
 20 νοται. ὁ δὲ δεσπότης κὺρ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς μαινόμενος
 ἦν τῷ θυμῷ καὶ τῷ ζήλῳ καὶ τὴν ἀδικίαν βοῶν, καὶ ἐκ τῆς
 περιφρονήσεως περιαλγῆς ἐγένετο. διισχυριζόμενος ἔλεγεν
 ὅτι κατὰ τοὺς νόμους Ῥωμαίων τάξιν τε καὶ συνήθειαν ἡ
 βασιλεία ἐντιμῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἀρμόζει ὡς πρωτοτόκος, 13

2. λαχὼν εἶχεν οὐδὲν M

litteris mandavit, ut pecuniam sibi mittendam curaret, qua aes alienum,
 quod contraxisset, solveret et in reditu sumtum faceret. at ille, perpe-
 tuo imperii amore flagrans atque manu id tenens, nihil curabat, quod
 mandarat pater, sed eius iussa in aqua, ut quispiam dixerit, scripta
 existimabat. at Thessalonicae filius minor Manuel, re comperta, stre-
 nue ac studiose auri argentique quantum poterat conquisivit, para-
 tisque tiremibus, in Italiam ad patrem cursum tetendit. reverenter
 eum salutavit, manus pedesque eius osculatus, ac pecunia, credito-
 ribus quae debebatur, numerata, cum eodem Cpolim rediit. propter
 hanc causam et pietatem Manuel a patre et universo senatu non mi-
 nus diligebatur, quam iisdem exosus erat Andronicus: unde, reie-
 cto Andronico, Manuel a patre et senatu imperator designatus, in
 urbe manere iubetur, et purpureis ornatur calceamentis atque ab
 omnibus habetur heres imperii. contra caecus iste Andronicus ira
 invidiaeque insanire et iniuriam sibi illatam clamare, contentum acerbo
 ferre, atque dicitare, e legibus, institutis et moribus Romanorum
 sibi ac filio suo, ut primogenitis, imperium deberi; a patre impera-

ὁ δὲ πατὴρ καὶ βασιλεὺς τὸν Μανουὴλ ὑστερογενῆ ὄντα προτιμῆσαι θέλει καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ἀφῆσαι. καὶ ἦν πάντοτε ἐσθικῶς καὶ διαλογιζόμενος, ζητῶν καιρὸν ἐπιτήδειον τρόπον ποιῆσαι καὶ βουλὴν ὅπως ἡ βασιλεία ἐαυτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰωάννῃ πάλιν γενήσεται. 5

13. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀμηνῶ Ἀμουράτη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μπαγιαζήτης Ἀλευτορῆς τὴν ἀρχὴν ἐδέξατο. ὁ οὖν κὺρ Ἀνδρόνικος ὁ τυφλὸς καιρὸν εὐρὼν ἐπιτήδειον ἐφάνη αὐτῷ ἵνα τοῦ ποθουμένου τύχη· καὶ μετὰ τινων τῶν φίλων αὐτοῦ συμβουλευσάμενος καὶ τῶν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ συγγενῶν 10 καὶ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Μάρκου τοῦ τῆς Βουλγαρίας ἔτι μέρος δεσπόζοντος, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου φρυγῶν πρὸς τὸν ἀμηνῶν Μπαγιαζήτην ἦλθον δεόμενοι ὅπως αὐτοῖς βοηθήσῃ καὶ τῆς βασιλείας γένωνται ἐγκρατεῖς, ἢ κατὰ κληρονομίαν καὶ νόμους Ῥωμαίων καὶ συνηθῆσαν αὐτοῖς ἀρμό- 15 ζει ὡς πρωτοκόκοις· ὁ δὲ πατὴρ καὶ πάμπως βούλεται ἀδικῆσαι αὐτούς καὶ τῷ ὑστερογενεῖ, ὡς εἶπομεν, δῶσαι. ἐπηγεύλαντο ἔτι τελεῖν τῷ ἀμηνῶ κατ' ἔτος χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου κεκτηνάρια οὐκ ὀλίγα καὶ προνομία τινα ἔχειν ἐκ τῆς πόλεως. ὁ οὖν ἀμηνῶς τὰς διχονοίας καὶ μάχας αὐτῶν θω- 20 ρῶν ἠγάλλετο κατὰ τὸν λόγον τὸν ἐπιχώριον τὸν λέγοντα "ὁ λύκος τὸ τοῦ ἀνέμου σφοδρὸν μετὰ κονιορτοῦ ἰδῶν ἠγάλλετο

2. ἀφίησι M 4. ἀναβολὴν M 6. Ἀποθανόντος — p. 56,
24: ἔτους 5ῶ' capiti 12 tribuit P 7. μπαγιαζήτης Μαντιμ P
8. ἐπιτήδειον] ἔκρινε καὶ M 14. ἦ] ὡς P 22. κονιορτοῦ M,
κορνιατοῦ P

lore Manuelem, natu minorem, sibi praeferrī et designari successorem, pertinaciter in sententia perstabat, neque cessabat occasionem ac viam meditari, qua imperium sibi et Iohanni filio vindicaret.

13. Amurate amera mortuo, filius eius Baiazetes Aleutores regnum suscepit. iam Andronicus caecus ille, occasionem, ut sibi videbatur, opportunam nactus, qua voti compos fieret, cum amicis quibusdam et coniugis propinquis et Marco socero, qui etiam tum partem Bulgariae tenebat, re deliberata, una cum Iohanne filio ad Baiazetem confugit, eumque rogavit, ut se adiuvaret ad recuperandum imperium, quod ex legibus et consuetudine Romanorum hereditate ad ipsos pertineret, ut primogenitos, a patre autem et avo per summam iniuriam Manueli, minori natu, destinaretur. promiserunt praeterea, amerae se quotannis auri et argenti centenaria multa pensuros esse et in urbe iura quaedam praecipua concessuros. ille gaudio exsultabat, quum eorum discordiam videret litesque, ut est vulgare proverbium: "exsiliebat lupus, ubi vi venti excitari pulverem vidit." "opportuna, inquit, mihi ista res est," atque laete eorum voluntati obsecutus, equitum

πηδῶν." εἶπεν "ἀγαθὸς καιρὸς δι' ἐμέ," καὶ μετὰ χαρᾶς τὴν
 αἴτησιν δεξάμενος καὶ δώσας αὐτοῖς σπυρατὸν ἰππέων χιλιά-
 δας ἔξ καὶ πεντῶν τέσσαρας ἤλθον κατὰ τῆς πόλεως. καὶ
 5 ἐξαίφνης ἔξω τῆς πόλεως νυκτὸς φθάσαντες εὗρον ἐν τοῖς
 5 παλατίοις τῆς Πηγῆς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα μετὰ τοῦ υἱοῦ
 αὐτοῦ Μανουὴλ καὶ ἀδελφοῦ· καὶ πιάσας ἀπέκλεισεν αὐτοὺς
 ἐν οἴκῳ τινὶ καὶ φυλάττεσθαι προσετάξατο μετὰ μεγάλης φυ-
 λακῆς. καὶ οὕτως ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος μετὰ τοῦ υἱοῦ
 Ἰωάννου ἐγκρατεῖς τῆς πόλεως ἐγένοντο καὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ
 10 ἔτη δύο καὶ μῆνας ἔξ. καὶ τὸν υἱὸν Ἰωάννην ἐλογίσατο πολ-
 λάκις ἀναγορεύσαι εἰς βασιλέα. πλὴν ἀδύνατον ἦν διὰ τὸν
 βασιλέα καὶ πατέρα εἶτι ζῶντα. καὶ ὁ ἀμηρᾶς πολλάκις ἐμή-
 νυσεν αὐτῷ ἵνα αὐτοὺς ἀποκτείνῃ καὶ ἐκποδῶν ἐκτινάξῃ, ἐὰν
 θέλῃ ἐν τῇ ἀρχῇ ἀνεόχλητος ἕσσεσθαι· ὁ δὲ εὐλαβούμενος
 15 οὐκ ἠθέλησέ ποτε πατροκτόνος καὶ ἀδελφοκτόνος γενήσεσθαι.
 ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν ἀπατήσαντες οἱ βασιλεῖς τοὺς φυ-
 λίσσοντας Βουλγαροὺς ἔφηνγον καὶ περάσαντες καὶ οὗτοι πρὸς
 τὸν ἀμηρῶν Μπαγιαζήτην ἤλθον. καὶ ὁ γηραιὸς βασιλεὺς
 ἀναμιμνήσκων τὴν συγγένειαν τοῦ πάππου Ὀρχάνου καὶ τὴν
 20 φιλίαν Ἀμουράτου τοῦ πατρός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον
 οὐδέ τις νόμος συγχωρεῖ τοῖς πατράσιν οὕτω τοὺς φιλιότους
 πράττειν καὶ ποιεῖν. ὁ δὲ καὶ βασιλεὺς Μανουὴλ ὑπέσχετο

6. καὶ ἀδελφοῦ om P 9. καὶ μέρος τῆς M 19. ἀναμνή-
 σας P 21. τοῖς φιλιότοις τῶν πατέρων οὕτω P, τοῖς πατράσι
 οὕτω ol φιλίτοι M: accusativos posuit Alterus.

millia sex et peditum quatuor iis concessit, quibuscum adversus
 urbem proficiscuntur. quum ex improvise noctu prope urbem adve-
 nissent, in palatio Peges imperatorem cum Manuele filio reperiunt.
 comprehensus in domum quendam concludunt et diligentissime cu-
 stodiri iubent. hoc modo Andronicus despota cum Iohanne filio
 urbe potitus, imperium annos duos et menses sex tenuit. Iohannem
 filium imperatorem declarare saepe cogitabat, sed non poterat pro-
 pter patrem adhuc superstitem. suadebat saepe ameras, occidendos
 et e medio tollendos eos esse, si quiete tenere imperium vellet: at
 prudenter ille molebat parricidii et fraticidii crimine se contaminare.
 itaque accidit, ut quodam die captivi principes, Bulgaris custodibus
 deceptis, e carcere aufugerent. in Asiam traiectioni, hi quoque Baiazetem
 ameram adierunt. ibi imperator pater affinitatem Orchanis, avi Baia-
 zetis, et eiusdem patris, Amuratis, amicitiam commemorabat, mone-
 batque, quam iniquum esset nec ulla lege permissum, parentes isto
 modo a liberis haberi; Manuel imperator tributum maius, quam
 frater, se illi pensurum esse pollicebatur, inque primis promittebat,

δοῦναι τέλος ὑπὲρ τὸν ἀδελφόν· ἐξόχως δὲ ὑπέσχετο καὶ τοῦτο, ἵνα κατ' ἔτος ἐπὶ τὴν ἄφραν τοῦ ἔαρος ἔσθται ἔτοιμος μετὰ στρατοῦ χιλιῶδων δυοκαίδεκα πεζῶν τε καὶ ἵππέων εἰς συνδρομήν, ἕπον δ' ἂν καὶ ὁ ἀμηρεῶς βουλήσεται ἀπελθεῖν, καὶ ἔσθται τοῖς φίλοις φίλος καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐχθρὸς ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. καὶ 5 μετὰ ὄρκων ταῦτα ἡσφαλίσαντο. καὶ ὁ ἀμηρεῶς ταῦτα ἀκούσας ἔστειλε πρέσβυν τινὰ ἐκ τῆς ἀθλῆς αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἵνα γνωρίσῃ τὰς γνώμας καὶ τὰς θελήσεις καὶ βουλὰς τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ δήμου, ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς βασιλέα ἡγάπουν. ἔλθων δὲ ὁ πρέσβυς καὶ καταλεπτιῶς μαθὼν 10 κατέλαβε τὰς γνώμας καὶ τὰς βουλὰς σχεδὸν πάντων τῶν πολιτῶν, ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας τὸν κύρ Μανουὴλ ἤθελον βασιλεύειν αὐτοῖς. καὶ ποιήσας ταῦτα πάντα ἀναφορεῖν τῷ ἀμηρεῷ, εὐθύς στρατὸν δώσας αὐτοῖς ἦλθον ἐν τῇ πόλει. τοῦ οὖν δεσπότου κύρ Ἀνδρονίκου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μὴ 15 ἔχόντων τί πρᾶξαι ἢ πῶς ἀντισταθῶσι, ὁ κύρ Μανουὴλ μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐγκρατεῖς γέγονασι τῆς βασιλείας καὶ τῆς πόλεως· καὶ εὐθύς προστάξει τοῦ πατρὸς ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ τῷ διαδήματι τῷ βασιλικῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολεῖσθαι ταινιοῦται. ἐβασίλευσεν 20 λοιπὸν ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης μετὰ τὸ ἐξεῶσαι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ τῆς βασιλείας, ἕως οὗ τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν βασιλείαν ἐξουσίαν πᾶσαν ἔδωκε τῷ υἱῷ κύρ Μανουὴλ καὶ βασιλέα ἔστειψεν αὐτὸν ἐπὶ ἔτους 50'. τῷ δὲ δεσπότῃ κύρ Ἀν-

3. ἕπον ἂν ὁ P

5. ὁ om P

13. ἀναφορᾶν P

quotannis verna tempestate paratum se fore ad comitandum eum cum peditum equitumque duodecim millibus, quocumque ameras voluisset; postremo suadebat, ut eosdem uterque amicos vel inimicos haberet. horum fidem iureiurando stabiliunt. haec quam ameras audisset, legatum e regia Cpolim misit, qui animis, voluntatibus et consiliis tum optimatum, tum plebeiiorum explorandis cognosceret, utrum e fratribus Romani imperatorem sibi exoptarent. legatus postquam advenit, civium animis sententiisque occulte exploratis intellexit, tantum non omnes multis de causis cupere, ut imperaret Manuel. ameras, omnibus sibi renuntiatis, statim illis exercitum expedit, quocum Byzantium venerunt; quumque Andronicus despota et filius eius, quid agerent quoque pacto se tuerentur, nescirent, Manuel cum imperatore patre urbe et imperio potitus, protinus eiusdem iussu a patriarcha in templo apostolorum diademate imperatorio ornatus est. regnavit ceterum Iohannes post pulsum imperio socerum, donec solium et imperium Manuelli filio dedit eumque coronari imperatorem

δρονική τὴν Θεσσαλονικήν μετὰ συμβάσεως δέδωκε τοῦ κα-
τοικεῖν ἐν αὐτῇ· καὶ οὕτως πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρή-
νευσαν.

Ἐδρισκομένου δὲ τινι καιρῷ τοῦ ἀμηρᾶ Μπαγιαζήτου ἐν
5τῇ Μακεδονίᾳ ἔγγυς τῶν Σερρών μητροπόλεως, παρῶν ἦν ὁ
βασιλεὺς κύρ Μανουήλ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις
αἷς εἶχον, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος
καὶ ὁ κύρ Κωνσταντῖνος ὁ Δραγάσης καὶ ὁ τῆς Σερβίας δε-
σπότης κύρ Στέφανος. ἐλθόντος Παύλου τοῦ Μαμωνᾶ ἐκ
10τῆς Πελοποννήσου, οὗ τὴν Μονεμβασίαν κυβερνῶν ἐκ πολ-
λοῦ ὁ πατήρ, εἶτα καὶ αὐτὸς τὴν διοίκησιν τὴν τοῦ πατρὸς
προσάξει τοῦ βασιλέως διεδέξατο, διὰ δὲ τὸ μακρὸς τοῦ
χρόνου ἀφορμὴν εὐρῶν περιποιεῖτο τὸ ἄστν ὡς κτήμα ἴδιον.
ἐπεκάλει τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἀμηρᾶν, ἀδικεῖ-
15σθαι λέγων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὴν Μονεμβασίαν ἐκ τῶν χειρῶν
αὐτοῦ δυναστικῶς ἐξέλαβε, καὶ μετὰ ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ
αἰσχύνης ἐκ τῶν ἐκεῖθεν ἐδίωξε. ὁ δὲ Μαμωνᾶς οὗτος γνώ-
ριμος ἦν ἐκ πολλοῦ τῷ ἀμηρᾶ. λυπηθεὶς οὖν μετὰ θυμοῦ
ὁ ἀμηρᾶς μηνύσας εἶπεν τῷ βασιλεὶ οὕτως ὅτι "οὐκ ἀρκεῖ ἡμῖν
20εἰρηνεύειν, ἀλλὰ οὕτως θέλετε πράττειν κατὰ τῶν ἐμῶν ὑπο-
χειρίων; ἐγὼ γὰρ ὁμνύω σοι εἰς τὸν Θεόν, παιδεῦσαι ἔχω
τοὺς τὰ τοιαῦτα τολμῶντας." καὶ ἑτέρους λόγους σκληροῦς
ἔφησε κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἐτέρων ἀθρότων Χρι-

7. ὁ δεσπότης om P 14. ἔγκάλει M 16. ἐξέωσε M 20.
ταῖν ὑποχειρίων ἑμῶν P

iussit, ad annum 6800. Andronico despota e pactione Thessaloni-
cam habitandam dedit; atque ita universa res Romana pacata est.

Cum Bajazetes ameras in Macedonia prope Serras urbem aliquando
commoraretur, imperator Manuel secundum pacta conventaque, quae fe-
cerant, eiusque frater Theodorus et Constantinus Dragases et Step-
hanus, Serviae despota, praesto fuerunt. advenit etiam e Peloponneso
Paulus Mamonas, qui, quum eius pater diu gubernasset Monembasiam,
ipse quoque eam provinciam iussu imperatoris acceperat, sed, diu-
tornitate possessionis occasionem nactus idoneam, urbem sibi ut
propriam vindicaret. is igitur fratrem imperatoris apud ameram cri-
minabatur, quod Monembasiam violenter sibi eripuisset, indeque
se cum contumelia, dedecore et infamia expulisset. erat autem Ma-
monas hic amerae dudum notus: unde is indignabundus imperatorem
ita increpat: "num vobis satis non est pace frui, sed isto modo
meos habere subiectos audetis? equidem per deum iuro tibi, posse
me, talia qui audeant, punire." alia praeterea aspera verba adversus

στιατῶν, περὶ ὧν εἰρήκαμεν. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἕως καρδίας ἐλυπήθησαν, καὶ ἔκτοτε ἐζήτουν καιρὸν ἐπιτήδειον καὶ εὐλογον αἰτίαν ἵνα τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις καὶ ὑποταγῆν, ἣν εἶχον μετὰ τοῦ ἀμηνῶ, φύγωσιν. καὶ συμβάσεις καὶ ὄρκους φρικτοὺς λάθρα ἀναμέσον αὐτῶν ποιήσαντες τοῦ εἶναι ἡ γνώμη καὶ ψυχῇ μᾶ ἕως θανάτου, διὸ βεβαιότερον τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ συνδέσμου τούτου ἔστησαν ἵνα ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ εἰς νόμιμον γυναικα λάβῃ τὴν θυγατέρα τοῦ κύρ Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάση.

Τοῦ δὲ ἀμηνῶ Μπαγιαζήτου ἐλθόντος καὶ πολὺν τῆς 10 Βουλγαρίας τόπον ἀλώσαντος ἔτι καὶ δουλώσαντος, ὁ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς Σιγισμόνδος ἔμαθε τὰ γενόμενα. (14.)
 14 ὁ οὖν Σιγισμόνδος τῆς Γερμανίας ὁ βασιλεὺς πρέσβην στείλας πρὸς αὐτόν, ἦτοι τὸν ἀμηνῶν, ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἦν δίκαιον φλοι ὄντες ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἐπιβαλεῖν χεῖρα τὸν ἀμηνῶν, 15 ὅτι κατὰ τὸ προνόμιον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ τοιοῦτος τόπος ἐστίν. ἐλθόντος δὲ τοῦ πρέσβεως καὶ ταῦτα εἰπόντος τῷ Μπαγιαζήτῃ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰ μὴ μόνον ἐκ τῆς χειρὸς παραλαβῶν αὐτόν ἔδειξεν οἰκόν τινα τούτῳ μέγαν γέμοντα ἔσωθεν ἀπὸ παντοίων ὀργάνων πολεμικῶν, ῥομφαίων 20 τε καὶ ξίφων, ἃ καλῶς ἠτοιμασμένα καὶ παρεσκευασμένα ὑπῆρχον. εἶτα λέγει τῷ πρέσβει "λέξον ταῦτα τῷ αὐθέντῃ σου τῷ βασιλεῖ, ὅτι τὸ ἐμὸν δίκαιον, ὃ ἔχω ἐν τῇ Βουλγα-

4. μετὰ τοῦ] τῷ P 6. διὰ τὸ β.? 9. τοῦ om P 12. 14.] πῶς ὁ τῆς Γερμανίας βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀμηνῶν ἀπέστειλε πρέσβην. M 13. ὁ ante βασ. om P 14. ἦτοι om P

imperatorem et reliquos principes Christianos, de quibus diximus, iactavit: quibus illi aliquamdiu afflicti, mox occasionem idoneam et causam speciosam quaeaverunt, qua promissa, pacta et officia, quibus amerae se obstrinxerant, effugerent. itaque postquam pactionibus et diris sacramentis clam se invicem devinxerunt, ut consensionem et concordiam servarent usque ad mortem, quo firmitus esset huius foederis vinculum, statuerunt, ut imperator Manuel Constantini Dragases filiam matrimonio legitimo sibi iungeret.

Quum Baiazetes ameras multa Bulgariae loca cepisset et in potestatem suam redegisset, Sigismundus, Germaniae rex, de ea re certior factus, (14.) legato ad eum misso, aequum esse negavit, quum essent amici, ameram manum iniicere Bulgariae, quae iure ad sui regni provincias pertineret. haec dicenti legato Baiazetes nihil respondit, sed manu apprehenso domum amplam ostendit, omni armorum genere, rhomphaeis gladiisque, bene dispositis et adornatis, refertam. tum legatum allocutus: "haec, inquit, regi, domino tuo, renuntia: ius

ρία, ταῦτα τὰ ὄπλα καὶ αἱ παρασκευαὶ ἃς εἶδας εἰσίν.” καὶ
 τοῦ πρέσβεως ἀναφορὰν ποιήσαντος τῷ βασιλεῖ Σιγισμόνδῳ
 ἐν τῷ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν περὶ τούτων, ὁ βασιλεὺς ἐλυ-
 πηθή λίαν διὰ τὸ ἀκοῦσαι ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ τοιαῦτα καὶ
 5 τὴν τοῦ ἀμηνῶ ὑπερηφάνειαν· καὶ εὐθὺς στρατὸν μισθοφο-
 ρικὸν πολὺν συνάξας, καὶ τὸν αὐτοῦ μᾶλλον ἐτοιμάσας καὶ
 πολλοὺς ἑτέρους αὐθέντας προσκαλεσάμενος εἰς βοήθειαν, ἄνευ
 τινὸς μισθοῦ ἢ ὄψωνίου καὶ μετὰ πλείστης χαρᾶς καὶ γενναίας
 ψυχῆς καὶ ἀνδρικοῦ φρονήματος διήρχετο ὁ λαμπρὸς οὗτος στρα-
 10 τός, καὶ πάντα τοῖς ποσὶν ὑπέτασεν τὰ τῶν Τούρκων φρούρια,
 ἀλῶν καὶ σκυλεθῶν καὶ ἀφανίσων, ἕως καὶ τῆς Νικοπόλεως
 περσάσαντες ἔφθασαν, καθάπερ ἕλη ἐπιτυχοῦσα φλογὶ ἰσχυρᾷ.
 εἶτα ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος, καὶ ἑτέρως θέλων στρατηγήσαι
 15 κατὰ τοῦ Μπαγιαζήτη, πρέσβυν ἐστειλε λάθρα πρὸς τὸν βα-
 σιλεὺς κὺρ Μανουήλ καὶ τοὺς ἑτέρους αὐθέντας, οὓς πρόφη-
 μεν, ἵνα ἐτοιμοὶ καὶ προπαρασκευασμένοι οὗτοι ὄσιν καὶ τὸν
 ἐχθρὸν τῆς πίστεως, εἰ δυνατόν, ἀφανίσωσι. αὐτοὶ τὸν και-
 ρὸν ὡς γῆ διψῶσα τὸν ἄμβρον ἐξ οὐρανοῦ ἀναμένοντες, τὸν
 πρέσβυν μετὰ χαρᾶς δεξάμενοι τὰ πρὸς ἀνάγκην τοῦ πολέμου
 20 καὶ αὐτοὶ λαθραίως ἠτοίμαζον. ὁ Μπαγιαζήτης οὖν ἀκούσας
 τὴν τοῦ Σιγισμόνδου βασιλείως ἔφθορον εἰς λογισμοὺς οὐκ ὀλίγους
 καὶ φόβον ἐπέπεσε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ ἐτοιμῶς καὶ μετὰ
 βίαις συναθροίσας καὶ καλῶς ἐτοιμάσας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους
 ᾤδευσεν. φθασάντων δὲ τῶν στρατῶν ἕγγυς τὸν πόλεμον ἀνῆ-
 25 ψαν οἱ Γερμανοὶ πρῶτον καὶ οἱ Γαλάται, καὶ συμπλοκῆς γε-

meum, quod in Bulgaria exerceo, haec esse arma apparatusque, quos vidi-
 sti.” Sigismundus rex haec quum audisset a legato, ex eo nuntio
 et arrogantia amerae gravem dolorem percepit; et confestim magno
 exercitu mercenario coacto et suis ipsius copiis instructis aliisque
 multis principibus auxilio vocatis, sine ulla mercede vel victu, prae-
 clarum hunc et generosi animi spiritusque plenum exercitum educit,
 qui omnia Turcarum castella capit, subiicit, diripit, evertit, donec
 Nicopolim perventum est, velut silvam invadens flamma. tum Sigis-
 mundus rex, etiam aliunde Baiazetem bello lacessere cupiens, clam ad
 imperatorem Mannelem et reliquos principes, quos supra commemoravi,
 legatum misit, ut prompti et parati essent ad hostem hunc fidei fundi-
 tus, si-possent, defendendum. illi talem occasionem, ut sitiens terra aquam
 et coelo, exspectantes, legatum laetabundi exceperunt et bellum ipsi
 quoque occulte parabant. interim Baiazetes, Sigismundi regis adventu
 comperto, in varias cogitationes metumque incidit, et copiis suis
 prompte et strenue coactis ac bene instructis, adversus hostes profi-

νομένης διὰ κακοβουλίαν τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐσφάλησαν, καὶ τὸ πᾶν ἀπόλωσαν στρατεύματα, καὶ φεύγοντες ἦσαν ἀμεταίρετοι. καὶ ἐν τῷ φεύγειν οἱ Τούρκοι πολλοὺς ἀπέκτειναν καὶ ἠχμαλώτιζον, οὐ μόνον ἀσήμου καὶ στρατοῦ κοινου, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν περιφανῶν καὶ ἐνδόξων καὶ εὐγενῶν αὐθέντων, 5 ἐν οἷς ἦσαν ὁ δούξ τῆς Μπουργουνδίας, ὁ κόμης τῆς Ἀβέρσας καὶ ὁ μέγας ἀρχιτρικλινος τοῦ τῆς Φραγκίας ἡγῆτος καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι περιφανεῖς καὶ ἐνδοξοὶ. μόλις δὲ καὶ σφ- τὸς ὁ βασιλεὺς Σιγισμόνδος μετὰ τοῦ πρωτεύοντος τὸν σταυ- ρὸν φοροῦντος τῆς ἀδελφότητος Ῥόδου, ἀκάτιστον μικρὸν τυ- 10 χόντες εὗρεν, ἐμβάντες τὸν Ἴστρον ἐπέρασαν καὶ τὴν σωτη- ρίαν ἐπορίσαστο. ὁ δὲ ἀμνηστὴς πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν Β κερδήσας καὶ τῆς τοιαύτης θανάστῆς νίκης περιτυχῶν ἀνελ- πίσιως καὶ δόξης ἔμπλεος καὶ χαρῆς γενόμενος, καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς κὺρ Μανουήλ καὶ οἱ ἕτεροι αὐθένται, περι 15 ἔφημεν, οὐ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις καὶ συμβάσεις ἃς εἶχον ἀνα- μεταξὺ ἐποίησαν, ἵνα αὐτῷ ἀκολουθήσωσι, καὶ ἐνωτισθεῖς τὰ ὅσα σὺτοι πάντες ἐβουλεύοντο κατ' αὐτοῦ, μάχην μεγάλην κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκήρυξε, καὶ ἐλθὼν τὴν πόλιν διὰ ξηρῆς καὶ θαλάσσης ἀπέκλεισεν ἐν ἔτει 59, πολιορκῶν αὐτὴν παν- 20 τοιοτρόπως καιρὸν καὶ χρόνον πολύν.

6. Ἀβερσίας P 8. δὲ μετὰ βίας καὶ M 9. στρατὸν M
13. κερδήσας ἐπεπορίσαστο καὶ M 20. 5α P 21. καιρῶ
καὶ χρόνον πολλῶ P

ciscebatur. quum sibi propinqui essent exercitus, Germani et Galli pugnam primi civerunt, et congressu facto, imprudentia res Christiana labefactata et exercitus universus dissipatus est. fugiebant sine respectu, et in fuga a Turcis multi occidebantur aut capiebantur, non obscurae solum et gregariae multitudinis, sed etiam ex ipsis claris et honoratis nobilibusque principibus, in quibus dux Burgundiae, comes Aversae et magnus architriclinus regis Francorum alique haud pauci clari et illustres viri fuerunt. quin aegre rex ipse Sigismundus cum magistro fratrum Rhodiensium crucem gestante, inventa parvula cymba, Istrum traiecit salutemque expedit. ameras omnibus eorum sarcinis positus tamque admirabilem victoriam praeter opinionem consecutus, gloria et laetitia redundabat, quumque imperatorem Maxuelem et ceteros principes, de quibus diximus, conventis, quae fecerant, ut se sequerentur, non stetisse videret, atque cuncta audivisset, quae illi omnes adversus se moliebantur, grave bellum imperatori indixit, et anno mundi 6900 terra marique obsidione urbi admota, diu eam omni modo oppugnavit.

15. Ἐν τῇ τοῦ καιροῦ ἐκείνου διαλήμματι ὁ Ἰωάννης ὁ τοῦ δεσπότηου κύρ Ἀνδρονίκου υἱὸς καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ, περὶ οὗ πολλάκις ἐφημεν, ἐγγὺς ὑπάρχων πάντοτε ἐκ πολλοῦ τῇ ἀμηνῶ (καὶ σιτηρέσια μεγάλα εἶχεν 5 ἐξ αὐτοῦ, ἀκολουθῶν καὶ συνοδευῶν αὐτῷ, καὶ οἰκιακὸς ἦν πάντοτε καὶ φιλούμενος), μαθὼν ὅτι τινὲς διέβαλλον αὐτὸν πρὸς τὸν ἀμηνῶν λέγοντες ὅτι "οὐκ ὀρθῶς φρονεῖ πρὸς σὲ ὁ ἀμηνῶ ὁ Ἰωάννης, ἀλλ' ἐπίβουλός ἐστι· καὶ εἰ οὕτως οὐκ εἶχεν, ἢ πόλις καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ θεὸς αὐτοῦ ὑπέκυπτεν ἂν 10 καὶ ἐδουλώνατο," ἐνωτισθεὶς δὲ οὕτως τὰ γενόμενα καὶ τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλλούμενα, φοβηθεὶς τὸ ὄξυ καὶ ἀπότομον τοῦ Μπαγιαζήτου, ἵνα μὴ τὴν ζωὴν κινδυνεύσῃ, ἐν μιᾷ τῶν νυκτῶν ἔφυγε καὶ πρὸς τὸν θεὸν καὶ αὐτοκράτορα ἔρχεται. ὃν ὁ βασιλεὺς καὶ θεὸς ἀσμένως ἐδέξατο ὡσπερ τι δῶρον πο- 15 λυτελές, καὶ καταφίλησε καὶ ἠγκαλίσαστο αὐτὸν καὶ τὰ πρόσωπα σιτηρέσια σημειωσάμενος ἔδωκεν αὐτῷ. ἡμερῶν οὖν παρελθουσῶν ὁ βασιλεὺς ἐβουλήθη ἐλθεῖν εἰς Ἰταλίαν καὶ τινα βοήθειαν αἰτῆσαι, λογιζόμενος τοῦ ἀπολαῦσαι τῆς βο- 20 θείας, ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἀσθένται ὑπῆρχον ἢ αἰτία τοῦ ἄρχει τὸν ἀμηνῶν τὴν μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἣν ἐποίησε καὶ ποιεῖ ἔνεκεν τοῦ ἀπεσταλμένου παρ' αὐτῶν πρέσβεως, ὡς εἶπομεν, δι' οὗ τὴν ὁμοφωνίαν ἐποίησαν ἵνα ὡσι πάντοτε κατὰ τοῦ ἀμηνῶ καὶ ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου βοηθὸς ἔσῃται, καὶ ἀλλή-

4. καὶ om P 12. τῇ ζωῇ P: cf. p. 63, 23.

15. Ea tempestate Iohannes, Andronici despotae filius et imperatoris Manuelis ex fratre nepos, de quo saepe verba fecimus, e longo inde tempore apud ameram assiduus, a quo victum habebat largum, quem sequebatur comitabaturque quacunq̄ue, et cui semper in familiarissimis et intimis erat, postquam apud ameram a quibusdam se accusari sensit, qui eum Baiazeti non bene velle, sed struere insidias dicebant: id enim nisi faceret, aiebant, urbem et imperatorem, patrum eius, in officio futurum fuisse et servitio: haec igitur et quae alia de eo circumferebantur postquam audivit, propter acre et praecipuus Baiazetis ingenium vitae suae timens, nocte quadam aufugit et recepit se ad patrum imperatorem is eum cupide, tanquam munus aliquod pretiosum, osculo et amplexu excepit, victumque idoneum ei praebere iussit. interiectis aliquot diebus, imperator subsidia petitum in Italiam proficisci decrevit ea nacturum se esse propterea confidebat, quod eius ipsius regionis principes in causa erant, cur ameram bellum adversus Cpolim susceperat: quod is fecerat faciebatque propter legatum, ut docuimus, ab illis missum, cuius opera pactionem interant, ut ameram semper ad-

λοισ συναραγωγῶν. καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἐξιέναι τὸν βασιλέα ἐκ τῆς πόλεως, τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ κύρ Ἰωάννην καταλιπὼν ἵνα διοικῆ καὶ κυβερνᾷ τὴν πόλιν καὶ ἀντιμάχῃται τοῖς ἐναντίοις, ὃ δὲ βασιλεὺς τὴν δέσποιναν καὶ σύζυγον λαβὼν καὶ εἰς Πελοπόννησον ἔλθων ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐγγὺς τοῦ ἀδελφοῦ κύρ Θεοδώρου 5 ταύτην εἶασεν ὃ δὲ ἐν Ἰταλίᾳ ὄδευει. φθάσας οὖν ὁ βασιλεὺς ἐν Ἐνετία κἀκεῖθεν πρὸς τὸν δούκα Μεδιολάνων ἔλθων παρὰ τοῦ δονκὸς μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ διαφιλείας ἔτι δὲ καὶ δορυφορίας ἐδέχθη, καὶ ἵππους καὶ στρατιώτας πολλοὺς δώσας αὐτῷ ἵνα πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκίας ἔλθῃ, ἐπαγγειλάμενος ὁ δούξ τῷ 10 βασιλεῖ, ἂν καὶ οἱ ἕτεροι ὁμοφρονήσωσι, καὶ αὐτὸς ὁ δούξ ἰδίως καὶ αὐτομάτως ἔλθῃ καὶ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ βοήθησιν καὶ μὴ εὐση κινδυνεύουσαν. ἔλθων οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγκῶν εὗρεν αὐτὸν ἐν ἀσθενείᾳ βαρυτάτῃ ἔχοντα καὶ ἔξω φρενῶν ὑπάρχοντα· καὶ οἱ 15 σύμβουλοι αὐτοῦ οὐκ εἶχον τι ἀποκριθῆναι μόνου. ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπρακτος ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανέστρεψεν ἐπὶ ἔτους ἀνέ Σεπτεμβρίου ιγ'.

15 16. Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ὁ ἀμυρᾶς Μπαγιαζήτης κατὰ τῆς Πελοποννήσου τὸν Γιακούπ - πασιᾶν καὶ τὸν Βρενάζην 20 ἔστειλε μετὰ στρατοῦ χιλιῶδων πεντήκοντα· καὶ ἐν τῷ ἀπέρ-

8. δορυφορίας M 10. βασιλέα P 11. ὁμοφρονήσωσι P 12. καὶ τῷ — κινδυνεύουσαν] κινδυνεύουσαν τὴν πόλιν τὴν περιμα- νῆ καὶ ἀραϊαν καὶ τῶν πόλεων βασιλεύουσαν βοηθήσαι P 20. βρενέζην σιέλας M 21. ἐπανέρχεσθαι M

versarentur et mutuo sibi opem et auxilia praestarent. abiturus ex urbe imperator, Iohannem ex fratre nepotem ad eam interea regendam et impetum hostium propulsandum reliquit. ipse cum imperatrice coniuge in Peloponnesum profectus, Spartaе eam apud Theodorum fratrem deposuit et Italiam versus processit. primum Venetias venit; inde ad ducem Mediolanensium perrexit, qui eum honorificentissime atque magno cum sumtu et cum satellitibus excepit, eidemque equitum peditumque magnum comitatum ad regem Francorum dedit, pollicitus, si ceteri consentirent, semet illi et imperio Romano sua sponte auxilio venturum ac discrimen depulsurum esse. ad regem Francorum quum venisset, morbo gravissimo eum confictantem et mentis impotem reperit; nec habebant consiliiarii eius, soli quod illi responsum darent. itaque re infecta imperator Cpolim rediit, anno 1405, mensis Septembris die 13.

16. Eodem anno Baiazetes ameras Giacup-pasianem et Brenazem in Peloponnesum cum exercitu quinquaginta millium misit: qui et in ipso itinere et in Peloponneso multis incommodis, calamitatibus ac servitiis

χεσθαι αὐτούς ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἔνδον τῆς Πελοποννήσου φθά-
 σαντες πολλὰ κακὰ καὶ δεινὰ καὶ ἀνδραποδισμοὺς τοῖς Χρι-
 στιανοῖς ἐπέθηκαν, καθὼς ἐν ὀλίγῳ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ Μπα-
 γιαζήτου ῥηθῆσεται. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θεόδωρος Θεωρῶν
 5 τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα ὅτι οὕτως κακῶς διέκειντο, καὶ
 τὴν πόλιν τοσοῦτον καιρὸν κινδυνεύουσαν ἀποκεκλεισμένην καὶ
 στενοχωρουμένην ὑπὸ λιμοῦ πολλοῦ, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς Πε-
 λοποννήσου πόλεμον, καὶ βλέπων ὅτι οὐδεὶς τῶν Χριστιανῶν
 αὐθῆναι ἤθελεν αὐτοῖς βοηθῆσαι, καὶ ἀπορηθεὶς ὅλως, πε-
 10 ράσας ἐν τῇ Ῥόδῳ μετὰ τριήρεως τὴν τῆς Σπάρτης ἀρχὴν
 ἐπεπωλήκει τῇ ἀδελφότητι τοῦ προφήτου καὶ βαπτιστοῦ Ἰω-
 ἀννου. στείλαντες οὖν ἡ ἀδελφότης τινὰς τῶν σταυροφόρων
 ἐν τῇ Σπάρτῃ ἵνα ἐγκρατεῖς τῆς ἀρχῆς ὡς κύριοι καὶ δεσπόται
 γενήσωνται, ὁ λαὸς ὡς εἶδεν αὐτοὺς καὶ ἤκουσε τὰ γενό-
 15 μενα, ὤρμησαν μετὰ ξύλων καὶ πετρῶν μετὰ θυμοῦ δραμόν-
 τες, ἵνα τοὺς ἀπεσταλμένους σταυροφόρους ἀποκτείνωσι. ὁ
 δὲ ἀρχιερεὺς τοῦ τόπου σταθεὶς καὶ ὁμιλήσας, ἵνα μὴ τοι-
 αῦτη ἀταξία γενήσεται, ἐδυσώπει τὸν λαόν, καὶ πειθόμενοι
 τοῖς τούτου λόγοις τοῖς σταυροφόροις τριῶν ἡμερῶν διορίαν
 20 ἔδωσαν, ἵνα ἐκ τῶν ὁρίων τῆς Σπάρτης μετὰ εἰρήνης ἀνα-
 χωρήσωσιν· εἰ δὲ ἄλλως πράξωσιν, αὐτοὶ ὄψονται. ἰδόντες
 οὖν οὗτοι ὅτι οὐδὲν κατώρθουν ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος καὶ
 σκάνδαλα ἐγίνοντο καὶ τὴν ζωὴν μάλιστα ἐκινδύνεον, ἐγε-

3. ἐποίουν P

6. κινδυνεύουσαν om M

8. βλέπων] κακὸν

Θεωρῶν M

11. ἐπεπωλήκει infra

17. τοῦ τόπου om M

19. λόγοις καὶ δημηγορίαι τοῖς P

Christianos affligerunt, ut paulo infra in vita Baiazetis narrabitur. Theo-
 dorus despota, quum rem Romanam tam male affectam et urbem tam diu
 periclitantem, obsessam et gravi fame oppressam, deinde Peloponne-
 sum bello vexatam, et Christianorum principum nullum sibi auxi-
 liaturum videret, omni spe abiecta, una triremi Rhodum traiecit,
 Spartae principatum societati Iohannis prophetae et baptistae vendidit.
 misit ea societas Spartam crucigeros aliquot ad eam provinciam occu-
 pandam et sibi vindicandam ut dominis quibus incolae conspectis et
 auditis, quae acta essent, hortante iracundia, cum clavis et saxis ad
 eos occidendos procurrunt. at superveniens et intercedens eius regio-
 nis episcopus, ne tales turbae oriantur, obiurgabat multitudinem,
 quae dictis eius obsecuta, trium dierum spatium crucigeris concessit,
 quo e Spartae finibus quiete excederent. si secus fecissent, ipsos ex-
 perturos, quo ea res evasura esset. illi, quum nihil se efficere, sed
 turbas ac tumultus excitari atque vitam suam in discrimen adduci vi-

θίντες ἐπανέστρεψαν οἴκαδε. οἱ δὲ Σπαρτιάται τὸν πρόεδρος ἀυτῶν καὶ δοῦκα ἐψήφισαν εἶναι, καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἤθελον κρίνεσθαι καὶ κυβερνᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θεόδωρος ὡς εἶδε τὰς ἐλπίδας ψευθεύσας, τὰ χρήματα ἃ ἔλαβε τῇ ἀδελφότητι ἐκτίνας ὀπισθεν, εἰς 5 Σπάρτην ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ θέλων ἔλθειν, οὐκ ἤθελεν δεχθῆναι αὐτὸν ὁ δῆμος, ἀλλὰ μάλιστα καὶ ὕβρουν ἐπέπλυνον. καὶ πολλῶν λόγων γενομένων καὶ σκανδάλων τέλος ἐμειλίτευσεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ πάλιν ἐδέχθησαν καὶ ἔστρεξαν αὐτὸν εἶναι ὡς καὶ τὸ πρότερον. πλὴν πρὶν τοῦ τὴν κατοχὴν λαβεῖν αὐ- 10 τὸν συνθήκας μετὰ ὄρκων συνέστησαν, ἵνα μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνθυμηθῇ ὅσα ἐποίησαν.

17. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπὶ ἔτους, δι' ἣν αἰτίαν εἰρήκαμεν, καὶ ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος τὴν Θεσσαλονικὴν τῇ τῶν Ἑνετῶν γερουσίᾳ ἐμπεπωλήκει διὰ φλωρία 15 χιλιάδας πεντήκοντα.

Ἡ δὲ ἐλευθερία τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ οὕτως γέγονεν. ἀκούσας ὁ ἀμηνᾶς ὅτι ὁ Ντεμίρης ὁ βασιλεὺς Σκυθῶν καὶ Μουσσεγετῶν ἐρχεται κατ' αὐτοῦ ἵνα μετὰ στρατοῦ μωριαριθμῶν πόλεμον συνάρη, θέλων καὶ μὴ βουλόμενος τὴν 20 πολιορκίαν καὶ τὸν πόλεμον καὶ ἀποκλεισμὸν τῆς πόλεως ἔλυσε, καὶ ἀγάπην μετὰ τοῦ βασιλέως ἐποίησε μεθ' ὄρκων, καὶ ἐν

2. εἰς δοῦκα P 4. ψευθεῖναι M 5. τὰ χρήματα ἀπέδωκε· καὶ θέλων ἔλθειν ἐν τῇ Σπάρτῃ οὐκ P 11. μηκέτι M 12. τί-
δε ποιῆσαι P 13. Ἐν — πενήκοντα om P 19. καὶ Μασ-
σαγετῶν om P 20. μωριαριθμῶν πολλοῦ M

derent, castris motis, domum redierunt. Spartani episcopum etiam praesidem suffragiis constituerunt et ab eo rem suam tam civilem quam ecclesiasticam administrari voluerunt. Theodorus, quum se spe falsum esse vidisset, pecunia, quam acceperat, societati restituta, Spartam in provinciam suam rediturus, non recipiebatur a populo, sed exagitabatur conviciis. post multos tandem sermones et tumultus, conciliante episcopo, eum recipiunt et pristinum obtinere gradum patiuntur. priusquam tamen restitueretur, sacramentis eum obstrinxerunt, ne unquam memor esset, quae fecissent.

17. Illo tempore, anno . . . propter eam, quam commemoravimus, causam, etiam Andronicus despota Thessalonicam Venetorum senatus quinqueagenis florenorum millibus vendidit.

Urbs obsessione hoc modo liberata est. ameras, audito, Demirem, Scytharum et Massagetarum regem, cum innumeris copiis contra se proficisci, quamvis invitus, tamen obsidionem et oppugnationem urbis solvit, atque pace cum imperatore facta et sacramentis confir-

τῇ Ἀσίᾳ περάσας τοῦ δεχθῆναι τὸν πόλεμον καὶ τὴν ἔφοδον τοῦ Ντεμίρη τὸν στρατὸν ἡτοίμαζεν.

18. Ἐπὶ τῆς βασιλείας λοιπὸν τοῦδε τοῦ αὐτοκράτορος Β κύρ Μανουήλ, ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τῆς πόλεως, τῇ τότε καιρῷ 5 ἔγεννήθη ἐγὼ ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου 539, Ἀυγούστου λ', ἀνεγεννήθη δὲ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ὑπὸ τῆς ὁσιωτάτης μητρὸς ἁγίας Θωμαΐδος, περὶ ἧς ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ καὶ ἀρμόζοντι διηγησόμεθα ταληθῆς. ἀπ' οὗ δὲ τοῦ δεκατοῦ 10 ἔτους μέχρι καὶ τοῦ ὄγδοηκοστῷ ἔκτου πολλῶν γενομένων ἀναγκαιῶν καὶ μνήμης ἀξίων βούλομαι διηγήσασθαι. λέγω δὲ ἐν πρῶτοις περὶ τῆς εἰς τὴν δύσιν ἀφίξεως τῶν πέντε υἱῶν τοῦ ἀμηνῶ τοῦ Μπαγιαζήτου, ἧγον τοῦ Μουσουλμάνου, τοῦ Μωσῆ, τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Μεμεῆτη καὶ τοῦ Ἰωσοῦφ, ὃς ἐγενόνη Χριστιανὸς καὶ Δημήτριος ἐπωνομάσθη, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ βασι- 15 λέως κύρ Ἰωάννου ἐν τῇ Θεσσαλονικῇ καὶ τῆς ἐλευσεως ἐκεῖσε τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ καὶ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δεσπότητος κύρ Ἀνδρονίκου ἐκεῖ ἀποκαταστάσεως, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότητος κύρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογενήτου εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ἧγον εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ 20 τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κύρ Μανουήλ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐλευσεως. καὶ τὸν θύνατον τοῦ ἀμηνῶ Μουσουλμάνου

2. ἡτοιμάζων M. caput autem 18 cum hoc coniungit P, omissio summario 3. 18. | Πῶς ἔγεννήθη ὁ Φραντζῆς ὁ καὶ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου. M 5. ἐγὼ τῆς βασιλείας κυτοῦ ἔτει ἀπὸ δὲ τοῦ κόσμου γενέσεως 539 M 8. δὲ τοῦ om P 9. ἔκτου | ἐκ τῶν P 13. τοῦ μεμεῆτη τοῦ Ιεσαι P 14. περὶ om M 16. καὶ τοῦ υἱοῦ P 17. δεσπότητος om P 19. ἦτοι P ἐν τῇ Σπάρτῃ M

mata, in Asiam traiectus, ad excipiendos impetus Demiris exercitum parabat.

18. Ceterum regnante hoc imperatore, Manuele domino, dum urbs obsidetur, ego in lucem editus sum, anno ab orbe condito 6099, die Augusti tricesimo. regeneratus sum per sacrum baptisma opera venerabilis matris Thomaidis, de qua loco opportuno ad veritatem referam. a decimo autem anno ad octogesimum sextum quae acciderint multae et memorabiles calamitates, enarrabo. dicam primum de quinque Baiazetis amerae filiis in occidentem traiectis, Musulmano, Mose, Iessai, Mehemete et Iosupho, qui Christianus factus Demetrius appellatus est, de imperatore Iohanne Thessalonicae mortuo, et Manuele imperatore, filio eius, illuc profecto, et eius filio, Andronico despota, ibidem restituto, de Theodoro porphyrogenito despota Lacadaemone sive Spartaee extincto, et de imperatore Manuele, fratre eius, profecto in Peloponnesum; deinde exponam, quomodo

νου παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μωσῆ διηγῆσομαι, καὶ περὶ τῆς
 τρίτους μάχης αὐτοῦ δὴ τοῦ Μωσῆ μετὰ τοῦ βασιλέως κύρ
 Μανουήλ, καὶ τῆς περὶ τὰ μέρη τῆς Λαρίσσης ἐκτυφλώσεως
 Ὁρχάνου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μουσουλμάνου παρὰ τοῦ Θεῖου αὐτοῦ
 Μωσῆ, καὶ τῆς ἐλεύσεως ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς εἰς τὴν δὲ-5
 σιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Μεμεῆτη τοῦ καὶ Κυρίτζη, καὶ
 τῆς ἀποστροφῆς εἰς τὴν ἀνατολὴν καὶ πάλιν ἐλεύσεως αὐ-
 τοῦ διὰ τῆς πόλεως ἐν τῇ Θράκῃ ἦτοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ,
 καὶ τῆς νίκης αὐτοῦ. καὶ τὸν θάνατον τοῦ Μωσῆ εἶπω, ἐτι
 δὲ καὶ τοῦ δευτέρου υἱοῦ τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ, τοῦ 10
 πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου, τὸν θάνατον ἐν τῇ Μονεμβασίᾳ.
 ἀλλὰ καὶ περὶ δύο θυγατέρων αὐτοῦ, καὶ τῆς γεννήσεως τοῦ
 ἀθρητοπούλου κύρ Μιχαήλ, καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπὸ
 λοιμώδους νοσήματος. ὁμοίως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ τζελεπῆ
 κύρ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ σουλτὰν Μπαγιαζήτη καὶ ἀδελ- 15
 φοῦ τοῦ ἀμηνᾶ Μεμεῆτη· αὐτὸς δὲ γενόμενος Χριστιανός,
 ὡς πρὸ ὀλίγον ἔφημεν, καὶ τῷ Θεῷ βαπτίσματι ἀνεγεννήθη,
 καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἀμηνᾶς Μεμεῆτης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 πλεῖστα σιτηρέσια ἔδωσαν αὐτῷ, ζήσας μετὰ τὸ βαπτισθῆναι
 ἕτη ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε. καὶ περὶ τῆς γεννήσεως 20
 τοῦ ἀθρητοπούλου κύρ Θωμᾶ. ταῦτα μὲν διὰ τὸ τῆς ἡλι-
 κίας μου ἐντελὲς καλῶς καὶ ἀκριβῶς εἰδύτος μου· τὰ δὲ

3. Λαρίσσου M 6. μεχεμέτ P 7. ἐπιστροφῆς P 10. τοῦ
 πρὸ τοῦ om P 16. μεχεμέτ καὶ τῷ ἀνωτέρῳ Ἰωσήφ τῷ γε-
 νομένῳ Χριστιανῷ, ὡς P 17. ἀναγεννηθέντι ὁ P 18. με-
 χεμέτης P 19. ὅς ζ. P 20. περὶ om P 21. μὲν] δὲ MP
 22. ἀτελὲς οὐ καλῶς M

Moses Musulmano amerae fratri suo mortem intulerit, cum Manuele
 imperatore per tres annos bellum gesserit et circa Larissam excaeca-
 verit Orchanem, Musulmani filium; quomodo huius frater Mehemete-
 tes, qui etiam Cyritzēs appellatur, ex oriente in occidentem trans-
 ierit, inde redierit in orientem, et rursus trans urbem in Thraciam
 vel Europam traiectus, reportaverit victoriam. tum obitum Mosis ex-
 plicabo, et filii secundi Manuelis imperatoris, qui Constantinum
 praecessit, mortem, qua is Monembasiae decessit. dicam etiam de
 duabus filiis eius, atque Michaelis principis natali ac morte pestilen-
 tia ei allata. item mortem attingam Demetrii Tzelepis, Baiazetis sul-
 tani filii, et Mehemetis amerae fratris, qui Christianus factus, ut
 paulo ante monuimus, et sacro baptismate regeneratus, ab impera-
 tore et fratre Mehemete amera magna salaria accepit, et annos se-
 ptem postquam baptizatus erat, ad dominum concessit; dicamque de
 Thomae principis natali: atque haec quidem propter aetatis maturi-
 tatem bene et accurate doctus; quae autem ante me natum facta nar-

πρὶν τῆς γεννήσεως τῆς ἐμῆς ὅσα εἰρήκαμεν, τὰ μὲν ὑπὸ ἀξιοπίστων καὶ σοφῶν συγγραφέων γεγραμμένα μέρος εἶδομεν, τὰ δὲ ὑπὸ ἀρχόντων τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ βουλῆς καὶ τῆς συγκλήτου σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ γηραιῶν ἀκούσα-
5 μεν. καὶ πῶς σιγῶν παραλείπω.

19. Τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ 591 ἔτους ὁ Ντεμίρης ὁ βασιλεὺς Μασσαγετῶν καὶ Περσῶν καὶ βορείων Σκυθῶν τὸν ἀμηραῖν Μπαγιαζήτην ἠχμαλώτισε καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους ἔρχον-
10 τας τῆς αὐλῆς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διεσκέδασεν. 16 ἀλλὰ πόλις ἦν αὐτὸς καὶ πῶς ὁ βασιλεὺς Ντεμίρης, οὐκ ἀφήσωμεν εἰπεῖν καὶ διηγήσασθαι. οὗτος μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο τῶν Μασσαγετῶν καὶ Σκυθῶν Τυρῶν κέραν Ἀράξου τοῦ ποταμοῦ πρὸς ἀνατολὰς τὴν οἴκησιν ἔχου-
15 σιν, εἰσὶ δὲ γένος λίαν τοξικώτατοι καὶ κακοξενώτατοι, ἔθνος δὲ μέγα καὶ πολὺ καὶ ἄλκιμον, παρ' οἷς Κῦρος ἐκείνος ὁ μέγας βασιλεὺς ποτε καιρῷ κῆκεῖ ἐτελεύτησεν βασιλευούσης Ντεμίριδος. αὕτη δὲ ἡ βασιλὶς Ντεμίρις μετὰ τὸ ἀποκεφα-
20 καταλατοῦσα τὸν ἀσκὸν καὶ τὴν τοῦ Κῦρου κεφαλὴν ἔλεγε "ἀκόρεστε Κῦρε, κορέσθητι." εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ Μασσαγεταὶ γένος πάνυ ἀγριώτατον, καὶ ἐν τῷ ἱππέειν ἀγαθώτατοι καὶ

1. ὅσα om M εἴρηται P 5. σιωπᾶν M 6. 19.] δέκα-
τον ἕβδοον P 11. πῶς — οὖν] ποῦ M 14. ἀρξον pr P, τδ-
γαῖν margo 15. κακοξενώτατοι M. an κακοξενώτατοι? 17.
καιρῷ ἐβασίλευσε κῆκεῖ P 19. κύρον οὐ τὴν P

ravi, ea partim a fide dignis et eruditis scriptoribus memoriae pro-
dita didici, partim ex proceribus aulae imperatoriae et viris sena-
torii ordinis sapientibus ac prudentibus senibusque audivi, quae silen-
tio praetereunda non putavimus.

19. Die vicesimo octavo mensis Iulii anni 691o Demires, Mas-
sagetarum, Persarum et Scytharum septentrionalium rex, Baiasetem
ameram cum uxore et filio Mose aliisque aulae optimatibus non pau-
cis cepit, totumque eius exercitum dissipavit. at enim qualls et ille
et Demires rex fuerit, ne omittamus exponere. hic igitur atque po-
pulus eius, Massagetae et Scythae Turcae, trans Araxem fluvium
orientem versus sedes habent, gens sagittandi peritissima et hospiti-
bus infestissima, late se porrigena, frequens et strenua, quae quon-
dam Cyrum, magnum illum regem, occidit, Demiride regina. haec ca-
put Cyri amputatum in utrem vino impletum demersit, deinde utram
cum capite conculcans "insatiabilis, inquit, Cyre, satiare." Massage-
tae sunt longe barbarissimi, equites velocissimi, latrones maxime ra-

πεζοὶ ληστρικώτατοι. ἐν δὲ ταῖς μάχαις καὶ ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς τοιοῦτοις χρῶνται ὄπλοις ἤγουν μαχαίραις καὶ θώραξι καὶ τόξοις καὶ σάγαις χαλκοῖς. τὰ δὲ ἐνδύματα αὐτῶν καὶ αἱ ζῶναι ὑπάρχουσι χρυσαῖ, καὶ διαδήματα ἐν ταῖς μάχαις ἔχουσιν. οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν χρυσοχάλινοι, μασχαλιστήρες δὲ 5 χρυσοῖ καὶ τὰ πλῆκτρα. καὶ ὁ σύμπαρ βίος αὐτῶν αὐθέκαστος μὲν, σκαιὸς δὲ καὶ ἄγριος καὶ πολεμικὸς ὑπάρχει πάντοτε. καὶ οὕτως τὰ τῶν Μασσαγετῶν καὶ τοῦ Ντεμίρη αὐτοῦ βασιλείως ἢ πολιτεία καὶ ὁ βίος ἔχει.

Καὶ τούτους ἀφέντες πρὸς τὸν ἀμηρῶν Μπαγιαζήτην 10 ἐπανέλθωμεν καὶ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, πόθεν κατάγονται, καὶ τίνα τὰ ἔργα καὶ ἀνδραγαθήματα αὐτῶν κατ' ἐπιτομὴν διηγησώμεθα.

Οὗτος ὁ ἀμηρῶς Μπαγιαζήτης ἦν πέμπτος αὐθέντης τοῖς κυριεύσασιν ἐκ τοῦ τῶν Ὀθμανλίδων γένους· ὁ Ἐρτογρού- 15 λης γὰρ ἦν ὁ πρῶτος, υἱὸς τοῦ Γοῦ. περὶ ὧν μὲν πολλοὶ καὶ ἑτέροις ἐξιστορήθη, καὶ διαφορὰς εἰλήφασιν ἀλλήλων, ἀλλ' ὡς εἶδον καὶ ἤκουσαν ἕκαστος, οὐ συνεφώνησαν· ὁμοῦ οὕτως καὶ ἡμῖν καλῶς ἐφάνη καὶ ἐκρίναμεν ἱστορηῆσαι ἔτι τὰ ὅσα ἐκ μακρῆς ἀκοῆς ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν ἐμάθομεν καὶ ὅσα 20 ἐγγράφως περὶ τῆς γενεαλογίας ταύτης εἶδομεν.

3. καὶ σαγάρεσι καὶ σάγαις χαρικοῖς παῖκοις P 6. ἀνδ' ἕκα-
στον P, αὐθεντικῶς margo 9. ὑπάρχει P 11. ἀπογόνους P 14. μπαγιαζήτης om P 15. ὀθουμαλίδων M ἐρ-
τογρούλλης M 16. ὁ om P γων P 17. εἰς ἀλλήλους P, omissis ἀλλ' ὡς — συνεφώνησαν 19. καλὸν ἔδοξεν P

paces. in bello et pugnis armis hisce utuntur: machaeris, loriciis, arcubus, sagis aeneis; eorum vestimenta et cingula aurea sunt; in proelia coronati procedunt. equorum frena, cincta pectoralia et scuticae item ex auro. universa eorum vita simplex quidem, sed rigida, ferox et militaris semper. talis igitur Massagetarum et Demiris, eorum regis, conditio et vivendi ratio.

His missis, ad Baiazetem ameram et maiores eius praevertamur, unde originem ducant et quae eorum facinora et res fortiter gestae fuerint, paucis dicturi.

Baiazetes ameras princeps quintus erat ex regia Othmanidarum familia. primus enim Ertogrulus erat, filius Gui. de his quum multi alii scripserint, sed valde in diversa abeant dissentiantque, quandoquidem singula ut quisque viderat et audiverat, ita narraunt; tamen idem mihi quoque placuit, atque constitui, quae ex longinqua fama de eorum genere aut a viris doctis didicissem aut litteris invenissem consignata, exponere.

20. Ὁ ἀναξ Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς τινὶ καιρῷ ἐν τῇ ἐφ' ἑσθρυσκόμενος κατὰ τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας τῆς Νεοκαισαρείας πόλεως, μαχόμενος μετὰ τῶν Περσῶν καὶ τοῦ Ἰκονίου σουλτάνου, καὶ πολλὰ φρούρια τῶν Περσῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιή-
 5 σατο· εἶχε δὲ μεθ' αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ. ἡμέρας δὲ πολλὰς διατρίβον τὸ στρατόπεδον ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, καὶ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ περὶ ἔππων ἐσπάνιζον διὰ τὸν τόπον λυπρὸν καὶ κρημνώδη εἶναι, καὶ τὸ κλίμα ἐκείνο
 10 ψυχρὸν καὶ ὀριμύτατον ἦν. τότε καὶ χειμῶνος ἐπιγενομένου οἱ Ἴπποι πλείστα ἐσαθρώσαντο. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τῶν ἔππων μεθοδεύων κυλλότητα, περιῶν τὸ στρατεύμα τὰ εὐγενῆ τῶν ὄχημάτων συνέλεγε, καὶ ταῦτα διδοὺς Ῥωμαίοις τε καὶ Ἰταλοῖς καὶ ὀπόσει κοντοφόροι εἶδεσαν δεξιοστρόφοι, ἐπι-
 15 στάμενος δι' αὐτῶν ἀνθίστασθαι τοῖς πολεμίοις καὶ ἀντιμάχεσθαι. καὶ ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων, καὶ συμπλοκῆς μελλούσης γενέσθαι, ἰππότην ἐπίσημον ἐξ Ἰταλίας δρωάμενον ἔριππον θεασάμενος παρεστῶτα πεζόν, Ἰωάννην τὸν ἀνεψιὸν ἐκέλευσεν ὑποβῆναι τοῦ Ἀραβικοῦ ἵππου τούτου ἐφ' ὃ

1. 20.] δέκατον ἔγνατον et sic porro P qui hic addit γνῶμαι διάφοροι περὶ τοῦ πόθεν κατάγεται τὸ τῶν Ὀθμανλήδων γένος ποικιλοτρόπως P. at M διάφοροι ἱστορίαι περὶ τοῦ τῶν Ὀθμανλήδων γένους πόθεν κατάγεται ποικιλοτρόπως. 2. τῆς ἐπαρχίας et πόλεως om P 3. τοῦ τοῦ P 6. ἡμέραις δὲ πολλαῖς P 10. ψυχρὸν P 11. ἐθρώσαντο P 12. κυλλ.] ἔλλειψιν P περιῶν P, περὶ ὧν M 14. ὀπόσει κοντοφόροις εἶδεσαν, δεξιοστρόφοις ἐπισταμένως δοράτια, ἀνθιστάτους πολεμίους καὶ παρέχειν καὶ ἀντιμάχεσθαι M 16. τοῦ βασιλέως μεθοδεύοντος M 17. ὀρημμένον?

20. Iohannes Comnenus imperator, in oriente quondam in praefectura Neocaesareae urbis cum Persis et sultano Iconii bellans, multa iis castella eripuit. habebat secum Iohannem, Isaacii sebastocratoris, fratris sui, filium. quum exercitus diu in locis illis moraretur, res necessariae quum reliquae, tum equos pabulum deficiebat, propter solum gracile et saxosum, atque, ingrumento hieme, propter coeli frigus et asperitatem summam, equi maxime conficiebantur. quorum pernicii imperator ita subvenit, ut exercitum obiens generosos deligeret eosque praeberet Romanis et Italis et quotquot perite hastas versabant, horum opera hostibus obviam ire et resistere se posse confusus. haec ille administrans, quum proelium commissurus, equitem insignem, ex Italia advectum, peditem adstare vidisset, Iohannem de Arabico equo, cui is insidebat, descendere eumque Italo tradere iussit. Iohannes, elati et supra modum ferocis animi, imperatoris et patrii imperio repugnat, sermone audaciore oblocutus. verum quum diu illi

Β ἦν ἐποχοῦμενος, καὶ δοῦναι αὐτὸν τῷ Ἰταλῷ. ὁ δὲ φρονη-
 ματίας ὦν καὶ γαῦρος πλέεν τοῦ δέοντος τῷ τοῦ βασιλέως
 καὶ θείου ἀντίστη κελεύσματι, ἀνθαδεστέραν τὴν ἀντίρρησιν
 ποιησάμενος· μὴ ἐπὶ πολὺ δὲ ἔχων ἀνθίστασθαι τῷ θείῳ
 καὶ βασιλεῖ (ἰώρα πρὸς ὄργην γὰρ ἐπιβράζοντα) ἄκων καὶ 5
 μὴ βουλόμενος τὸν ἵππον τῷ Ἰταλῷ δίδωσι, μετακελίπσας
 εἰς ἕτερον ὄχημα. αὐτὸς ἀθυμίας πλήρης καὶ βράζων θυμῷ
 ἀντικρυς γενόμενος, φυγῶν πρὸς Πέρσας αὐτόμολος γίνεται.
 ὦν καὶ ἀσμένως καὶ ἀσπασίως προσεδέξατο ὁ ἀμηνῶς καὶ πάν-
 τες οἱ βάρβαροι· καὶ τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν ἐξομολογούμενος 10
 ἀντὶ Ἰωάννου Τζελεπῆς ἀνόμασται, καὶ τινα δνόματι Κα-
 μαρω τοῦ ἀμηνῶ θυγατέρα γυναῖκα ἔλαβε, καὶ προῖκα ἔδω-
 σεν αὐτῷ τόπους καὶ χώρας καὶ πόλεις καὶ χρήματα πολλὰ.
 ἦν δὲ ὁ ἀνήρ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας εὐκ ἀμέδεκτος καὶ ἐν
 τῷ λέγειν τῇ Ἀραβικῇ διαλέκτῳ ἰκανώτατος. ἦν δὲ καὶ φ- 15
 λοδαροτάτος καὶ δαυιλῆς ὁ νέος, ὃ πᾶσιν ἀρεστόν ἐστι, καὶ
 μᾶλλον τοῖς βαρβάροις, καὶ ἄλλως κοινωνικῶς τὸ ἦθος τοῖς
 ὑπ' αὐτὸν παρεχόμενος, ἦδη κράτιστον τοῖς στρατηγούσιν,
 ἐν οἷς καὶ τρόπαια· ὄθιν καὶ εἰρειν εὐθύς τοῦ σκοποῦ,
 καὶ ὡς κοινὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐχόμενα ἐποίει καὶ ἔλεγεν εἰ- 20
 ναι. τοῖς πᾶσιν ἦν συμπονών ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν καὶ
 ἐβοῆθει καὶ ἐθεράπευε, καὶ τὰς διαφορὰς τὰς φουμένας ἀνα-

3. καὶ ἀναιδεστέραν M 5. ἐπιβράζοντα P 6. δίδωκε με-

ταβάς P 7. βράττων θυμοῦ M 11. τζελεπῆς P. τζελεπῆς
 μὲν ἐρμηνεύεται τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ ἔξ εὐγενῶν καταγέ-
 μνος. Pachomius in margine M 17. τοῖς ante βαρβ. om P

resistere non posset, quem iam ira effervesce videret, quamvis in-
 vitus, Italo equum concessit, atque ipse alium conscendit. mox,
 stomacho tumens et inflammatus ira, ad Turcas transfugit, atque
 cupide et amice excipitur ab amera cunctisque barbaris. deinde, eiurata
 Christi fide, pro Iohanne Tzelepes nominatur, et ipsius ameræ fili-
 am, Camero nomine, cum dote locorum, regionum, urbium et pecu-
 niae haud mediocri in matrimonium accipit. erat iuvenis ille Graecæ
 eruditionis haud expertus, et peritissimus sermonis Arabici; idem mu-
 nificentissimus et lautissimus, quæ res omnibus, inque primis bar-
 baris, grata esse solet, atque exhibebat se facilem subditis quum reli-
 quis, tum ducibus maxime, in quibus spes tropaeorum sita est.
 unde statim instans operi, sua volebat et dicebat esse communia,
 omnibus in rebus angustiis succurrebat, auxiliabatur et conferebat
 officia, atque exorientes inter eos controversias sedabat, componebat
 dirimebatque. nec quisquam eius vel verbis vel consiliis adversaba-

μέσον αὐτῶν ἐθεράπευε καὶ διώρθου καὶ εἰρήνευε. καὶ οὐ-
 δεῖς ἀντιλέγετο τοῖς λόγοις καὶ θελήμασιν αὐτοῦ· καὶ ὑπὸ
 τοῦ πενθεροῦ τοσοῦτον ἠγαπήθη καὶ τῶν ἐτέρων πάντων ὥστε
 τὰ ὅσα ἤθελεν ἔπραττε καὶ οἱ βάρβαροι ὡς δευτέρον Μωά-
 5 μεθ' ἐδόξαζον. οὗτος δὲ γεννᾷ υἷὸν δνόματι Σωλιμάν - Σιάχ
 ἐκ τῆς Καμερώ, καὶ παιδεύσας αὐτὸν Ἑλληνικῇ καὶ Ἀραβικῇ
 σοφίᾳ, κατὰ πάντα ὁμοίως ἦν τῷ πατρὶ, καὶ πλεῖστα ἠύλα-
 βοῦντο αὐτὸν οἱ βάρβαροι. καὶ ἐν τῷ τόπῳ καὶ πόσῃ τῇ ἐπαρ-
 χείᾳ, ἔνθα τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο, ἀθρότης καθίσταται·
 10 καὶ ἡ φήμη αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν Ἀσίαν διέδραμε καὶ διέτρ-
 ρεε. καὶ πλεῖστας νεαρὰς τῶν βασιλείων Ῥωμαίων μεταγλωτ-
 τίσας Ἀραβιστὶ τοὺς Τούρκους τοῦ κρίνειν οὕτως ἐδίδαξεν.
 αὐτῶν δὲ καὶ εὐκαιρίαν τινὰ διὰ τὰς συγχύσεις ἄς ἐποιοῦν
 οἱ Ἴταλοὶ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, τὰ ὅσα ἐγγὺς τῆς δε-
 15 σποτείας αὐτοῦ Ῥωμαίων ὑπήκοα ὑφ' ἑαυτοῦ ἐποίησατο. καὶ
 οὐδένα Χριστιανὸν ἀδικεῖν ποτὲ ἤθελεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοὺς
 τυχόντας ὑποπεταγμένους αὐτῷ πολλὰς χάριτας καὶ εὐεργε-
 σίας ἐποίει καὶ ἔχαρίζετο. καὶ ἦν ἀξάντων ὀλίγον πρὸς ὀλί-
 γον τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν. αὐτὸς γεννᾷ τὸν Ἐρτογρούλην πατέρα
 20 τοῦ Ὀθμάνου.

Ἐτεροὶ μὲν ὑπὲρ τούτων συγγράψαντες ἕτεραν ἔνοιαν
 ἔχουσιν, ὅτι αὐτὸς ὁ διαληφθεὶς Τζελεπῆς οὐχ οὗτος ἦν ὁ

ἐδόξαζον καὶ

1. ἐθεράπευε καὶ διώρθου] ἐδιώρθωνε M 5. ἐδόξαζον P
 Σωλιμάν - Σιάχ] locum vacuum P 7. εἰς πάντα ἔοικε M
 20. οἰμάνου P more suo 22. ὅτι οὐχ αὐτὸς ὄδε τς. M

tur; atque a socero ceterisque omnibus tantopere diligebatur, ut et
 faceret, quaecunque vellet, et barbari eum ut alterum Mohametum
 haberent. suscepit e Camero filium, nomine Solimanem Siachum, quem,
 Graecis Arabicisque litteris eruditum, sibi rebus omnibus simillimum
 reddidit, ac summopere barbari colebant. is in omni loco vel provincia,
 ubi sedem collocabat, constitnebatur princeps, ac fama eius totam
 pervagabatur Asiam. idem plurimas imperatorum Romanorum novel-
 las, in Arabicam linguam conversas, ut Turcae in iudiciis adhiberent,
 effecit. idoneam autem occasionem nactus propter turbas, quas im-
 perio Romano Itali excitabant, quidquid Romanae ditionis suis fini-
 bus vicinum erat, in suam redexit potestatem, nec tamen ullum un-
 quam Christianum laedere voluit, quin imo, qui subiecti sibi erant,
 eos beneficiis ac donis augebat, regni fines paulatim prolatans. ge-
 nuit hic Ertogrullem, patrem Othmanis.

Alii, qui de his rebus scripserunt, diversam opinionem secuti,

ταῦ ἀνακτος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἀνεπιός ἀλλ' ἕτερος συν-
άνυμος καὶ αὐτὸς τὸ ὄμοιον ὄνομα ἔχων.

Ὅστις ἦν ὁ ταιούτος, λέγουσιν. (21.) ὁ σουλτάν Ἀζα-
τίνης Χριστιανῶν γονέων ὑπῆρχεν υἱὸς καὶ τῷ θεῷ τετελε-
σμένος βαπτίσματι, τύχης δὲ φορᾶ χρησάμενος καὶ αὐτὸς, 5
οἷα παρ' ἐλπίδα συμβαίνει, σουλτάν καὶ ἀμηνῶς καὶ ἀρχηγὸς
ἔγεγόνει τῶν Τούρκων· ὃς καὶ ἐν τῷ κρουτῷ ἐτήρει τὰ τῆς
εὐσεβείας κυριώτερα, καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθῶν συμμαχίαν ἤτησε
17 τῷ βασιλεῖ διὰ τὸν πόλεμον ὃν εἶχον ἀναμέσον Σκυθῶν καὶ
Τούρκων· αὐτὸς δὲ καὶ τὰς θείας εἰκόνας ἠσπάζετο, καὶ 10
πάντα εἰς προὔπτον τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐργαζόμενος. ἐν δὲ
τῷ ἐπαναστρέφειν ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ καὶ υἱὸς αὐτοῦ Με-
λέκ παρῶν ἦν, καὶ διαβὰς τὸν Ἰστρον ἐκεῖ τὸ κοινὸν χρέος
ἐπλήρωσε. ὁ οὖν υἱὸς αὐτοῦ Μελέκ διαβὰς πρὸς τοὺς ἐν
Ἀσίᾳ Σκύθας, ἀπ' ὧν τὸ ἐνδύσιμον εἰληφῶς ἦκε ζητῶν τοῖς 15
Τούρκοις τὴν πατρικὴν ἀρχήν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σαιρα-
πῶν πάντων ὡς δεσπότην καὶ αὐθέντην καὶ ἀμηνῶν αὐτὸν
προσκυνησάντων, τὶς δὲ τοῦνομα Ἀμούριος οὐχ ὑπέσχετο,
ἀλλὰ δῆμον ἀφροίσας ληστρικὸν πόλεμον ἤρατο κατ' αὐτοῦ,
καὶ τέλος τρεψάμενος ἐδίωξεν ἄχρι θαλάττης· καὶ εἰς τὴν 20
κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν διεσώθη καταφυγῶν. ἕαρος δὲ ἐπι-
στάντος παρὰ τοὺς Τούρκους αὐθις ἐλθῶν τὴν πατρικὴν ἔλα-

3. 21.] ἔτερα διήγησις περὶ τοῦ πόθεν κατάγεται τὸ τῶν Ὀγμα-
λίδων γένος MP. ὀιμαλίδων M 9. εἶχε P 12. ἐπαναστρέ-
φεισθαι M 13. ἦν om P 18. δὲ om P 19. ἤγειρε P

Tzelepem hunc non Iohannis Comneni imperatoris ex fratre filium,
sed alium illi cognominem, fuisse dicunt.

Quis is fuerit, ita narrant. (21.) Azatines sultanus Christianis parentibus ortus et sacro baptismate initiatus fuerat, sed fortunae ludibrio, sicut multa praeter expectationem accidunt, sultanus et ameras et dux Turcarum factus erat. occulte tamen colebat praecipuas Christianae pietatis religiones, et Cpolium profectus imperatoris auxilium adversus Scythas Turcasque petiit, quibuscum ei bellum erat, sacras imagines venerabatur et omnes Christianorum ceremonias palam obibat. revertens in regnum suum, postquam Istrum transiit, Melec filio praesente, naturae satisfacit. Melec deinde in Asiam ad Scythas traiecit, a quibus impulsus, a Turcis patrum regnum poposcit. quum reliqui satrapae omnes ut dominum et principem et ameram eum venerarentur, quidam, Amurius nomine, detrectabat obedientiam, et collecta manu, praedatorio more bellum ei intulit tandemque fugatum usque ad mare persecutus est. ille Heracleam Ponti salvus devenit. ineunte autem vere ad Turcas reversus, pa-

βεν ἀρχήν. ἀλλ' οὐκ εἰς μᾶκρος καὶ αὐτὸς τὸν βίον ἀπολιμ-
 πᾶναι, λαθραίως παρὰ τινων τῶν τῆς βουλῆς καὶ τῆς αὐλῆς
 αὐτοῦ φανευθεῖς. τῆς δὲ τῶν Τούρκων ἀρχῆς οὕτως φθαρεί-
 σης, καὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐξ εὐταξίας καὶ τύχης λαμ-
 5 πρῶς εἰς ἀταξίαν μεγίστην κεχωρηκότων, οὐ μόνον σατραπᾶι
 καὶ ἄσοι τῷ γένει καὶ δόξῃ διαφέροντες εἰς πλείστα ἔτεμον,
 τὴν ὅλην διέλαβον ἐγκράτειαν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἀδόξων
 καὶ ἀνωνύμων, ὄχλους τινὰς συμπεριτώδεις προσεταιρισάμε-
 νοι, πρὸς ληστρικὸν ἀπέκλιναν βίον καὶ τὰς ὁμόρους χώρας
 10 καὶ πόλεις τῶν Ῥωμαίων κακῶς διετίθεισαν. ἐκ τούτων τῶν
 ἀρχόντων εἰς ὑπῆρχεν, ὡς ἱστοροῦσι, καὶ ὁ κατα-
 γόμενος μὲν ἐκ γένους οὐ τοσοῦτον περιφανοῦς, ὡς φασιν,
 ἐν δὲ ἀρεταῖς καὶ ἀνδρείαις περιβόητος. ἦν γὰρ συνετὸς καὶ
 ἐπιδεδξιος καὶ ἐν τῷ λέγειν καὶ πράττειν πάννυ καλὸς καὶ ἐπι-
 15 τῆδειος. ὄρμητο δὲ ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ἐκ τινος ἐπαρ-
 χίας καλουμένης, καὶ διὰ τὴν σύνεσιν καὶ ἀρετὴν
 καὶ δικαιοσύνην αὐτοῦ πᾶν τὸ τῶν Τούρκων γένος ἰδόντες
 καὶ ἀκούσαντες, αὐτοὶ καὶ ὁ συναθροισθεὶς ἐκεῖνος λαὸς,
 πλείστα ἠγάπουν καὶ ὑπετάσσοντο καὶ ἤκουον αὐτοῦ εὐλα-
 20 βῶς. οὗτος γεννᾷ τὸν υἱόν, ὃς καὶ τὴν πατρικὴν
 ἀρχὴν διαδεξάμενος εἰς τὰ πάντα ὁμοιος ἦν τῷ πατρί. καὶ
 κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ἡ φήμη αὐτοῦ ἔδραμε, καὶ ὑπ' αὐ-

6. ἔτυχον? 7. διέλαγον M 8. συμπεριτώδεις M. an συμπερι-
 θεῖς? προσεντερισάμενοι M 11. εἰς ὑπῆρχεν om P lo-
 cum vacuum om M 16. καλουμένης cum loco vacuo om M
 20. τὸν om M

ternum regnum recepit, sed non multo post excessit e vita, a qui-
 busdam consiliariis et proceribus aulicis dolo interfectus. Turcarum
 regno hunc in modum turbato, et rebus ex ordine et splendida for-
 tuna in maximam confusionem traductis, non modo satrapae et quot-
 quot genere et auctoritate maxime insignes erant, totum imperi-
 um inter se distribuerunt, sed etiam multi ignobiles et obscuri ho-
 mines, e faece populi collectis gregibus, ad latrocinia incubuerunt
 ac finitimas regiones et urbes Romanorum misere vexarunt. in qui-
 bus unus erat, ut traditum est, genere, ut dicunt, non ita
 illustri oriundus, sed a virtute et strenuis facinoribus nobilis. erat
 enim prudens et promptus, atque in dicendo et agendo plane egre-
 gius. exierat grex eius e provincia, cui nomen, quumque eius
 prudentiam, virtutem et iustitiam Turcae viderent audirentque, omnes
 eum non secus atque ipsi socii eius summopere amabant, verebau-
 tur et audiebant diligenter. hic filium habuit, qui, paterno
 imperio potitus, rebus omnibus patri similis erat, cuiusque gloria per

τὸν ὑποτεταγμένοι καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἡγάπουν καὶ εὐλαβοῦντο, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καλῶς διοίκει, καὶ παντοιοτρόπως καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἦν αὐξάνων. αὐτὸς γεννᾷ τὸν Ἐρτογορούλην.

Ὅμως μὲν, εἴτε οὕτως ἦν εἴτε οὕτως, ἐάσωμεν ταῦτα, καὶ τοῖς φιλομαθεῖσι καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι τὴν κρίσιν ἀφήνιμι 5 διὰ τὴν ἀμφιβολίαν τῆς διηγήσεως καὶ τῶν ἱστορησάντων τὰς ἐννοίας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἐρτογορούλην ἐπανέλθωμεν.

22. Ὑπῆρχεν οὗτος ὁ Ἐρτογορούλης δεινὸς εἰς τὰ πάντα καὶ μεγαλόψυχος ὑπὲρ τὸν πάπαν αὐτοῦ καὶ πατέρα, καὶ ἐν πολέμοις ἐν ὀλίγῳ καιρῷ δόκιμος ἐγεγόνει, καὶ τινὰς τόπους καὶ χώρας 10 ὑποτελεῖς Ῥωμαίων αἰφνιδίως ἤρπασε. καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ καιροῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐτέρων σατραπῶν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ πολλά τινα φρούρια οὗτος ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο, καὶ ἦν φοβερὸς τοῖς πᾶσιν. ἱστοροῦσι δὲ τινες ὄραμα ἰδεῖν τοῦτον τοιούτου. ἐρχομένου ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ 15 Βσωνος ὄντος πολλοῦ, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναπαυθῆναι μικρὸν (κακοπιακῶς γὰρ ὑπῆρχεν ἐκ τῆς ὀδοιπορίας), καὶ ἀναπεσὼν ὑπὸ τὴν σκιάν τινος δένδρου ἐκοιμήθη. ἐνθα ἐφάνη αὐτῷ οὐρεῖν μετὰ πόνου μεγάλου αἷμα ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ· καὶ ὄπου τὸ οὖρον ἔπεσε, δένδρον πᾶν ὄραλον μικρὸν ἀνέφυνεν, ἔχον 20 τοὺς κλάδους ὡς χρυσοῦς καὶ ἀπαλοὺς καὶ τρυφεροὺς, καὶ ἡ ῥίζα αὐτοῦ στερεά, καὶ δι' ὀλίγου καιροῦ τοσοῦτον οἱ τοῦ δένδρου κλάδοι ἠϋξύνθησαν ὥστε φαίνεσθαι σκέπειν τὸν κό-

2. διοίκουν M 8. 22.] περὶ τοῦ Ἐρτογορούλου MP 11. κίφιν-
δίως om P 15. καὶ καύσων ἦν πολὺς M 20. ἀνέφυνε M

totam volitabat Asiam, multos is sibi alios subiecit, a quibus similiter amore et observantia colebatur, atque regnum suum tum pulcre administrabat tum omni modo in dies augebat. hic Ertogrulem genuit.

Sed mittamus haec, sive hoc sive illo modo se habent, reique iudicium lectoribus discendi cupidis committamus propter narrationis ambiguitatem et diversas historicorum sententias, ad Ertogrulem ipsam iam reversuri.

22. Erat Ertogrules homo ad omnia impiger, et supra avum et patrem magnanimus; armis brevi tempore excelluit, ac loca nonnulla regionesque Romanis vectigalia confestim iis eripuit. idem, temporum perturbatione usus, etiam suae gentis satrapis castella non pauca extorsit eratque terribilis omnibus. tradunt nonnulli, huiusmodi ei visum oblatum esse. aliquando quum magno solis aestu iter faceret, libuit ei, ut fesso de via, paulum quiescere. itaque recubans sub umbra arboris obdormivit. mox ei magno cum dolore de ventre urina profluere sanguinea visa est, et, qua in terram flueret, repente arbor sane quam speciosa enasci, ramis praedita aureis, te-

σμον ἅπαντα. καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ δένδρου σκέπησιν καθήμενοι ἦσαν πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν, καὶ μέσον τῶν πτηνῶν τούτων τῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων καὶ τινες ἀστοὶ ὑπὸ πτερῶν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι. ἐκ μακρόθεν δὲ ἐξ ἐναντίας τοῦ δένδρου 5 ἕτεροι ἀστοὶ τινες ἦσαν καθήμενοι, σκοπεύοντες τὴν τοῦ δένδρου καλλονήν, καὶ τοὺς ἀστοὺς καὶ τὰ πτηνὰ τὰ ὑποκάτωθεν ὡς τάχῃ μεμφομένοι καταγέλων. καὶ ἀπὸ μὲν τις ἐκ τῆς τοῦ δένδρου ῥίζης ἐνεφύσησεν πύκνῃ σφοδρῶς, καὶ ἀστρικαίαι καὶ βρονταίαι καὶ χειμῶν πολὺς· οἱ δὲ ἀστοὶ ἐκ μακροῦ ἰοτά- 10 μνοι, μὴ δυνάμενοι ὑποφέρειν τὴν τοῦ πνεύματος καταγίδα καὶ τοῦ χειμῶνος τὸ ἰσχυρὸν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ αὐτοὶ τοῦ δένδρου τοῦ θαυμαστοῦ καὶ ἐσκειοφύλλου ἦλθον· ὧν τινῶν οἱ ὄνυχες ἐκ τοῦ χειμῶνος τοῦ πολλοῦ ἐκλάσθησαν, τινῶν δὲ αἱ πτέρυγες ἔπεσον καὶ οὐκέτι 15 ἐδύναντο πέτεσθαι, τινὲς δὲ αὐτῶν καὶ τὸ καθόλου ἐνεκρώθησαν. ἔξυπνος δὲ γενόμενος μετὰ φόβου τὸ ὄραμά τιμι δειροκρίτη τῇ τὴν ἀστρολογίαν εἰς ἄκρον γεγυμνασμένῳ προσελθὼν διηγήσατο. αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς τῶν πλανητῶν καὶ ζῳδιῶν καὶ ἀστέρων κινήσεως γνωρίσας εἶπεν αὐτῷ οὕτως· οἱ ὑπὸ 20 σοῦ καταγόμενοι βασιλεῖς μεγάλοι δι' ὀλίγου γενήσονται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτῶν λίαν ἀϋξυνθήσεται ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐθέντας καὶ βασιλεῖς ἑτέρους δουλώσουσι καὶ ἐξώσουσι τῆς

4. ἐκ om P 6. πετεινά P 7. ἀνήρ P 17. γευσαμένῳ ἐλθῶν M 19. ἀπό?

neris et mollibus, et radice solida; brevi intervallo arboris rami adeo ausuccreverant, ut totum orbem terrarum viderentur obtegere. sub tegmine arboris omne genus volucrum consederat, in quarum innumerabili multitudinē etiam aquilae aliquot et parvae et magnae erant. procul, e regione arboris, aliae aquilae consederant, arboris pulchritudinem contemplantes, et alteras illas, quae sub arbore erant, aquilae volucresque quodammodo deridentes. mox a radice arboris ventus vehementissimus exortus est, et excitabantur fulgura et tonitrua et gravis tempestas. aquilae, quae procul erant, quum procellae impetum et vim tempestatis sustinere non possent, ipsae quoque, quantumvis gravate, sub tegmen admirabilis et egregie umbrosae arboris se receperunt. harum alii ungues vi tempestatis fracti erant, alii pennae deciderant, ut non iam possent volare, aliae denique plane erant extinctae. expergefactus Ertogrules et percussus animo, somniorum interpretem astrologiae peritissimum adiit, ei que visum enarravit is, ex planetarum et siderum stellarumque motibus re cognita, sic respondit: "a te oriumdi reges brevi tempore magni evadent eorumque regnum mire

ἀρχῆς καὶ ἀποκτενοῦσι, καὶ πολλὰ ἔθνη ὑποτελῆ ποιήσουσι, καὶ δουλεύουσιν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται εὐλαβούμενοι καὶ φοβεροὶ εἰς πᾶν ἔθνος καὶ γένος καὶ γλώσσαν καὶ φυλὴν." ἀκούσας δὲ ὁ Ἐρτογρούλης περιχαρῆς γενόμενος, καὶ εἰς τὰ πάντα ἃ ἐποίει ἰσχυροτέρως καὶ μετὰ ἐλπίδων μεγάλων καὶ ἀγερῶχου γνώμης ἦν ἀγωνιζόμενος. μετὰ τινὰς ἡμέρας νῆας ληστροικὰς ὡς ἔνι οἰκονομήσας, διήρεις καὶ μονήρεις εὐθύς ἐτοιμάσας καὶ μετὰ ἀνδρῶν μαχίμων καλῶς παρασκευάσας, πολλὰς τῶν Κυκλάδων νήσους τὰς ἐν τῇ Αἰγαίῳ πελάγει τῆς Ἀσίας ἐλεηλάτησε καὶ ἀνδραποδίσατο. περάσας δὲ καὶ πρὸς τὴν Θράκην ἐν τῇ 10 ἐπαρχίᾳ Αἰνον καὶ Περιθεωρίου πολλοὺς Χριστιανοὺς ἡχμαλώτισε, καὶ ἕως τῆς Εὐβοίας ἐλθὼν καὶ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τινὰς τόπους ἐξημίωσε. φθάσας δὲ ἄχρι καὶ τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος καὶ πολλὰ σκῦλα ποιήσας, τὸν πλοῦν τρέψας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπανέστρεψε μετὰ πλήθους αἰχμαλώτων καὶ πλούτου. 15 καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἐτέρων σατραπῶν καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἀσπασίως ἐδέχθη, καὶ μετὰ φωνῶν ἐτίμουν αὐτὸν οἱ βάρβαροι· καὶ ἐκ τῶν σατραπῶν ἔκτισε μάλιστα ἦν εὐλαβούμενος, καὶ προτιμητέος ἐκ πάντων διὰ τὸ ἰκανῶς πλέειν καὶ θαλαττουργεῖν, διότι μὲν οὐκ εἰσὶν ἀγαθοὶ τὸ γένος τοῦτο 20 τῶν Τούρκων ἐν τῇ θαλάσῃ πλέειν, αὐτὸς δὲ διὰ τὸ πλέειν

12. εὐρίπου M
20. μὲν om P

19 τὸ εἶναι ἰκανοπλοῖον καὶ θαλαττουργόν M
τοῦτο om P

gebitur per orbem terrarum, principes et reges alios domabunt, ex ipsorum finibus eos eiicient et occident, nationesque multas sibi vectigales facient subiicientque. denique venerabuntur eos et timebunt omnes populi, gentes, linguae, tribus." his auditis Ertogrulus magna laetitia perfusus, ad omnia, quae agebat, etiam alacriori studio summaque cum fiducia et ferocia incumberebat. post aliquot dies, navibus praedatoriiis, quantum fieri poterat, adornatis, navigiisque, quae partim simplici partim duplici remorum ordine instructa erant, confestim paratis et idoneo militum numero impletis, complures de Cycladibus insulis in mari Aegaeo sitis depopulatur earumque incolas redigit in servitutem. mox in Thraciam traiectus, ex Aeni et Peritheorii provincia non paucos Christianos captivos abducit et, ad Euboeam usque progressus, etiam Graeciae loca quaedam vexat. in ipsam adeo Peloponnesum pervenit, unde, magna ditatus praeda, in Asiam cursum reflexit et cum captivorum et divitiarum magna multitudine rediit, a reliquis satrapis et universo populo benigne exceptus et barbarorum honestatus acclamationibus. ex eo tempore prae ceteris satrapis dignitate et auctoritate insignis erat propter rerum maritimarum navaliumque peritiam, quandoquidem Turcarum gens mari non exercitata est, ille autem ex navigandi arte sua laudem tanto

τότε πλέον ἦν θαναζόμενος. οὗτος γεννᾷ τὸν Ὀθμάνον, ἐξ οὗ καὶ Ὀθμανλίδες τὸ γένος ἐκλήθη ἄπαν.

25. Ἀποβιώσαντος οὖν τοῦ Ἐρτογορούλου σταθεῖς ἐν τῇ 18 ἀρχῇ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀθμάνης, ὡς εἶπομεν, τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλικὴν εἰς χεῖρας ἔλαβεν, ἔπει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ψυχῶν, καὶ ἐν ὀλίγῳ καιρῷ ὁμοφωνήσας μετὰ τῶν ἐτέρων σατραπῶν, καὶ πολέμους τινὰς ποιήσας κατὰ τῶν ὑψηλῶν Ῥωμαίων· καὶ ἦν τὰ πάντα τοῦ πολέμου διοικῶν καὶ κυβερνῶν ὁ Ὀθμάνης. εἶτα οὐκ ἤρρεσεν αὐτῷ ἵνα κοινῶς οἱ πάντες ἐν ὧσιν 10 καὶ οὐδεὶς αἰεὶ διαφέρει τοῦ ἑτέρου. μετὰ μικρῶς τινὸς ἀφορμῆς αἰτίαν εὗρεν, καὶ διαφορᾶς ἀναμέσων γενομένης εἰς σύμβασιν ἤλθον ὅπως τὰ ὅσα ἐκ τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων ἐκέρδησαν μερῖσωσιν, ἵνα ἕκαστος εἰς τὸ τυχόν κύριος καὶ δεσπότης μόνον γνωρίζηται. καὶ πρῶτον μὲν οἱ τοῦ Ἀμορίου παῖδες, ὁ 15 Χασσάν καὶ Μαχουμέτ, ἔλαβον τὰ ἀπὸ τοῦ Σαγγάρεως ποταμοῦ μέχρι Παφλαγονίας, τὰ δὲ περὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ Πέργαμον καὶ Ἐφεσον ὁ Σασάν, τὰ δὲ ἐκείθεν μέχρι Σμύρνης καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἰωνίας ὁ Σαρχάνης, τὰ δὲ πλείονα τῆς Μεσοφρυγίας καὶ ἔτι μέχρι Φιλαδελφίας καὶ τῶν ἐγχοριστῶν πάντων ἀπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ Ἀπιοχειᾶς ὁ Καραμάνος Ἀλίσσουριος, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Λυδίας καὶ Αἰο-

3. 23.] περὶ τοῦ Ὀθμάνου MP 5. λαβὼν εἶπει ἐκ τοῦ κόσμου
γενέσεως M 10. διαφέρειν P 11. ἀναμέσων αὐτῶν γεν. P
14. παῖδες om P 15. μεχεμέτης P διέλαβον M 17. Πέρ-
γαμον] Πρινήην M χασσάν P 21. ἀλίσσουριος P Αἰολί-
δος] κοχλίδος P

maiores nanciscebatur. hic Othmanem genuit, a quo universa familia nomen Othmanidarum invenit.

23. Ertogrulæ mortuo, eius filius Othmanes, in regno, ut diximus, collocatus, paternum imperium suscepit, anno mundi 6773. is aliquamdiu cum ceteris satrapis concors, bella quaedam adversus Romanos gessit, ipse omnem rem bellicam administrans et adornans. mox eidem non placuit, ut communia cuncta haberent, nec quisquam sua ab alienis secerneret. facili opera causam reperit, unde exorto dissidio, tandem pepigerunt, ut, quaecunquæ de Romano imperio detraxissent, distribuerent inter se, et, quæ cuique pars obtigisset, eius is dominus et princeps esset. ac primum quidem Amorii filii, Chassan et Mahumetus, acceperunt, quicquid terrarum a Sangario fluvio usque ad Paphlagoniam porrigitur; Magnesium, Prienen, Ephesum et quæ his oppidis adiacent regiones, Sasan accepit; inde ad Smyrnæ et maritimam oram Ioniae quæ pertinent, obtinuit Sarchanes; maiorem partem Phrygiæ Magnæ, adeoque Philadelphiam

λίδος ἄχρι Μυσιάς τῆς πρὸς τὸν Ἑλλάσποντον ὁ Καλάμης
 καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καραάσης, τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀλυμπον καὶ
 ὅσα τῆς Βιθυνίας ἐξῆς ὁ Ὀτθμάνης. καὶ οὕτως τὴν αἰχμάλ-
 λωτον γῆν ἐκείνην μερίσαντες καὶ ὄρια ἐπιθέντες, ὁ Ὀτθμά- 5
 νος φίλαρχος ὢν καὶ πλεονέκτης οὐκ ἠρέμησεν, ἀλλὰ ἀπο-
 πηδῶν τὰ ὄρια τῶν ἐτέρων, ἀδικῶν αὐτούς, πολὺν τόπον ἐξ
 αὐτῶν περιεκοίησατο καὶ πολλὰ ἐλόπει αὐτούς. καὶ θέλων
 παντοιοτρόπως ἵνα αὐξήσῃ τὴν ἑαυτοῦ μαρίδα καὶ ἀρχήν,
 εἶτα πόλεμον ποιήσας κατὰ Ῥωμαίων μέρος τῆς Βιθυνίας ὑφ'
 ἑαυτὸν ἐποίησατο, καὶ μετὰ τοῦ τῆς περιφήμου πόλεως Σε- 10
 βαστείας ἀμνησθέντος πόλεμον ποιήσας καὶ πιάσας αὐτὸν ἀπέ-
 κτεινε, καὶ ἐγκρατῆς καὶ κύριος ἐγένετο τῆς τοιαύτης πόλεως
 καὶ ἐπαρχίας, καὶ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἐκείνην ὑπέταξεν. ἐκείθεν
 ἢ βασιλεία αὐτοῦ ἀρχὴν λαβοῦσα ἐφημίσθη καὶ ἐμεγαλύνθη.
 εἶτα πάλιν στραφεῖς τὰ ὅσα ἐδυνήθη ὑπὸ τῶν ἐτέρων ὁμο- 15
 φύλων σατραπῶν καὶ συντρόφων αὐτοῦ τῆς ἐκείνων μοίρας,
 ληστροικῶς καὶ μετὰ συμβάσεως, τινὰς τόπους καὶ φρούρια
 ἔλαβεν. εἶτα ἀπέθανεν, βασιλεύσας ἔτη κη', ἔτους 500', ἰν-
 δικτιῶνος ια'. καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀρχάνης ἐγκρατῆς τῆς πα-
 τρικῆς ἀρχῆς γέγονεν. 20

24. Ὀρχάνης δέ, ὡς εἶπομεν, κύριος τῆς βασιλείας γε-
 νόμενος τοῦ πατρὸς τῷ πατρὶ εἰς πάντα ἦν μιμούμενος, καὶ

14. ἐπίστη καὶ ἐμεγάλυνεν M 21. 24.] περὶ τοῦ ὀρχάνου P,
 capite non distincto. περὶ τῆς βασιλείας Ὀρχάνου M 22. τοῦ
 — μιμούμενος καὶ om P

usque, et proxima omnia a Maeandro fluvio usque Antiochiam, Cara-
 manus Alissurius; terram a Lydia et Aeolide usque ad Mysiam, quae
 est in Hellesponto, Calames cum Carase filio; finitima Olympi et
 inde quae patet pars Bithyniae, Othmanes habuit. hunc in modum
 terra, quam armis occupaverant, distributa et constitutis finibus, Oth-
 manes, dominandi habendique cupidine incensus, quiescere non po-
 tuit, sed ultra fines evagatus, reliquos laedebat, ac multa iis loca eri-
 piebat affligebatque eos graviter; atque omni modo nisus, ut augetet
 regnum suum, mox etiam Romanos armis adortus est et partem Bithy-
 niae sibi subiecit, ac principem Sebastiae, urbis clarissimae, aggres-
 sus, ipsam captam occidit, urbem eius et totam provinciam in pote-
 statem suam redegit sibi vindicavit. ab his profectum initia, re-
 gnum eius inclaruit et auctum est. deinde rursus ad aliorum satrapa-
 rum popularium sodaliumque provincias conversus, quidquid inde
 potuit locorum et castellorum, sive vi sive pactis usurpavit. tan-
 dem, expletis in regno annis duodetriginta, mortuus est, anno 680,
 indictione 11, herede Orchane filio relicto.

24. Orchanes igitur regno paterno potitus, patrem in omnibus

ἔπει τὸν τρόπον καὶ ἀφορμὰς ἵνα πλουσίως αὐξήσῃ τὸν κλῆρον καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ ἡμέραν τε καὶ νύκτα οὐχ ἡσύχαζεν αἰεὶ πολέμους ἔχειν καὶ ἀγωνίζεσθαι. καὶ μάχην ἐγείρας κατὰ τῶν δημοφύλων αὐτοῦ ἀμηνόων καὶ πολλὰς νίκας ἤφατο καὶ πᾶσαν τὴν Μυσίαν νόμῳ πολέμου ἐκέρδησε, Ἀνακονίαν καὶ Φρυγίαν καὶ Καρίαν καὶ ἕως θαλάττης τῆς περὶ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν, καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν μέρος τῆς Βιθυνίας, Νικομήδειαν καὶ Νίκαιαν καὶ ἕτερα πολίχνια οὐκ ὀλίγα B καὶ ἄστυα, καὶ τὴν περίφημον καὶ ὠραίαν πόλιν τῆς Προύσης, 10 ἣ κεῖται ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ὀλύμπου, ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἀρχομένην ἐκέρδησεν. ἐν ἐκείνῳ τῷ πολέμῳ τῆς Προύσης καὶ τὸν πόδα τὸν δεξιὸν ἐπλήγη. περάσας δὲ καὶ ἐν τῇ Χερρονήσῳ τῆς Θράκης πολίχνια τινα πολεμήσας ἐπῆρεν· ὕστερον δὲ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου εἰς γυναῖκα λαβὼν 15 διὰ τὴν συγγένειαν τῷ βασιλεῖ τῷ καὶ γυναικαδέλφῳ τὰ ἐν τῇ Χερρονήσῳ φρούρια αὐθις ἐχαρίσατο, ὡς ἀλλαχοῦ ἐφημυ, καὶ τῷ γυναικαδέλφῳ βοηθήσας εἰς τὴν βασιλείαν τὴν πατρικὴν ἀποκατέστησεν. εἶτα ἀπέθανεν, ὃς ἐβασίλευσεν ἑτη πετηήκοντα καὶ ἑπτὰ καὶ μῆνας ἑννέα καὶ ἡμέρας ιβ', καὶ ὁ 20 υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης τὴν ἀρχὴν διεδέξατο.

25. Μετὰ τὸν θάνατον οὖν τοῦ Ὀρχάνου ὁ Ἀμουράτης

5. ἤφατο P 9. πόλιν Προύσαν P 10. παρὰ P 15. καὶ om P 18. ἀποθανὼν γὰρ δε M ἕτεροι μὲν λέγουσιν, ἑξήκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν. Pachomius in margine P 21. 25.] περὶ τῆς βασιλείας Ἀμουράτη M, περὶ τοῦ ἀμουράτου P, capite non distincto. οὖν om P

rebus imitabatur, ac modum quaerebat occasionesque, opes et regnum, quantum posset, augendi, nec unquam cessabat commovere bella et certamina. itaque populares principes adortus, multas de iis victorias reportavit, armisque sibi paravit totam Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, usque ad mare et Eurymedontem fluvium progressus. idem reliquam partem Bithyniae, Nicomediam et Nicaeam et alia non pauca oppida et urbes, inque primis celebratissimam et pulcherrimam Prusam, ad radices Olympi montis sitam, quae etiam tum Romanis parebat, suis provinciis addidit. in bello Prusensi in dextero pede vulneratus est, copiis item in Chersonesus Thraciae transductis, oppida nonnulla expugnavit, quae tamen postea, imperatoris Iohannis sororem in matrimonium adeptus, huic et uxoris fratri propter affinitatem ultro concessit, ut alibi diximus; atque auxilio suo effecit, ut levir in patrum imperium restitueretur. deinde mortuus est, postquam regno praefuit annos septem et quinquaginta, menses novem, dies duodecim; ac suscepit imperium filius eius Amurates.

25. Post mortem Orchanis Amurates imperio potitur anno 6858,

εἰς χεῖρας λαβὼν τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν, ἐν ἔτει *ξωνή* ἰνδικτιῶνος ιβ', ὃς ἦν εἰς τὰ πάντα ἐπιτήδειος, ἀνδρείως καὶ ἀγχείνους ὑπῆρχε καὶ πολύτροπος καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δεξιὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ πολλὰ κατώρθωσεν ἔργα μνήμης ἄξια εἰς αὐξήσιν τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς καὶ βασι- 5
 λείας. οὗτος πρῶτος μὲν, ὡς εἰρήκαμεν, ἐν τοῖς τῆς Εὐρώ-
 πης μέρει περάσας τὴν Καλλιούπολιν κατέλαβεν, εἶτα καὶ
 τὴν Ἀδριανούπολιν. ὁμοίως καὶ ἕτερον οὐκ ὀλίγον μέρος τῆς
 Θράκης καὶ Μακεδονίας ἔλαβεν. ὕστερον δὲ ἀγάπην καὶ ὀρ- 10
 κωμοσίαν μετὰ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἐποίησεν. ἀπο-
 στατησάντων τινῶν τῶν σατραπῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡρᾷ μετὰ τοῦ
 βασιλέως περάσας ὁμοθυμαδὸν τούτους ἐτροπώσατο· καὶ
 μάχην ποιήσας μετὰ τῶν τοῦ Ἀμορίου ἀπογόνων πᾶσαν Πα- 15
 φλαγονίαν καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σαγγάρεως αὐτοὺς νική-
 σας καὶ διαώξας ἐκυρίευσε. καὶ ἐν τῇ μέλλειν περάσαι αὐθις 15
 ἐν τῇ Εὐρώπῃ μαθῶν ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μωσῆς μετὰ τοῦ
 τοῦ βασιλέως υἱοῦ τοῦ κύρ Ἀνδρονίκου ἀπεισάτησαν, λίαν
 λυπούμενος ἦν. καὶ περάσαντες ταχέως ἤλθον, καὶ στρατὸν
 στείλαντες κατ' αὐτῶν, νικήσαντες αὐτούς, ἔφυγον. ὕστερον
 πιάσαντες αὐτοὺς ὁ μὲν ἀμηρᾶς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐθύς ἐθα- 20
 νάτωσεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐτύφλωσεν. εἶτα
 μάχην κατὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας ποιήσας πολὺ μέρος
 ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησατο καὶ νίκας μεγάλας ἔκρατο. καιροῦ δέ

1. εἰς χεῖρας om P 2. ἦν om P: malim ὦν 3. ἀγχείνους M
 6. πρῶτος om M 7. κατέλαβεν — Ἀδριανούπολιν om M 9.
 ὀρκομοτικά M 17. τοῦ ante κύρ om P 18. λυπηθεῖς καὶ M

indictione 12. is in rebus omnibus strenuus, fortis et solers, atque versutia et peritia rei bellicae supra omnes maiores insignis, multa praeclara facinora ad augendum regnum edidit. namque primus in Europam traiectus, ut supra docuimus, Calliopolim, mox etiam Adrianopolim, atque aliam haud exiguam partem Thraciae et Macedoniae occupavit. postea foedus et amicitiam cum Iohanne imperatore iniit; et cum eodem in Asiam traiectus, quosdam e satrapis suis, a fide desciscentes, coniunctis viribus ad officium revocavit, atque Amorii posteris certamine divictis fugatisque, tota Paphlagonia usque ad Sanganium flumen potitus est. deinde in Europam reversurus, Mosem filium cum Andronico, Iohannis filio, defecisse magno cum dolore audivit. confestim traieci, exercitum adversus eos mittunt, vincunt eos fugantque; mox iisdem comprehensis, ameras statim filium suum morte mulctavit, imperator suum privavit oculis. tum Bulgaris et Servis bello illato et praeclaris reportatis victoriis, magnam iis provincia-

τινος παρελθόντος πάλιν κατὰ τοῦ δεσπότου Λαζάρου τοῦ τῆς Σερβίας κρατούντος πόλεμον ἐποίησατο. τρέψας καὶ νικήσας αὐτὸν ἐδίωξε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ δισκόρησε, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Σερβίας αὐθις ἐκράτησε. τριάκοντα καὶ ἑπτὰ μάχας ποιήσας μεγάλας πάντοτε ἦν τροπαιοῦχος καὶ νικητής. ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ προορηθέντος δεσπότου Λαζάρου ἐφονεύθη δόλῳ, βασιλεύσας ἕτη τρία καὶ εἴκοσι. οἱ δὲ βιζιριδες αὐτοῦ, μὴ εἰδότες τινός, στείλαντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μπαγιαζήτην ἤγαγον· καὶ ἐγκρατῆς τοῦ στρατοπέδου καὶ πάσης ἀρχῆς ἐν Εὐρώπῃ τε καὶ Ἀσίᾳ ἐγένετο. ἦν δὲ οὗτος ὁ Μπαγιαζήτης λίαν τοῖς πᾶσι φιλοδωρότατος καὶ θαυσιλῆς, καὶ τοῖς αὐθένταις καὶ ἄρχουσι Χριστιανοῖς τοῖς ὑποτεταγμένοις καὶ δεδουλωμένοις αὐτῷ καὶ εὐρισκομένοις ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ πλείστα σιτηρέσια καὶ ἑτέρας εὐεργασίας καθ' ἐκάστην ἐχαρίζετο, συνεσθίων καὶ συνομιλῶν αὐτοῖς μετὰ πλείστης χαρᾶς καὶ ἰλαροῦ προσώπου [οὐ διέλιπε ποιεῖν].

26. Ἄρξας τῆς βασιλείας ὁ λεγόμενος Ἀλευτορῆς ἐν 19 ἔτει ζωπᾶ, ἰνδικτιῶνος ς'. ἐν δὲ τῇ τῶν Τούρκων διαλέκτῳ ἄλευτορῆς ἀστραπή καὶ ἄρκον λέγεται· καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν 20 τὸν δξὸν εἰς πάντα καὶ ὀρητικόν, καὶ τὸ πᾶν ταχέως καὶ μετὰ βίας θέλειν ποιεῖν ὡς ἀστραπὴν, ἐπωνόμασαν οὕτως. φοβηθεῖς δὲ ἵνα μὴ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσουλμάνος ἐνωτισθῇ τὸν τοῦ πατρὸς θάνατον καὶ τι ἐναντίον συμβῆ, μηχανῆ ἔλογί-

11. περὶ τοῦ μπαγιαζήτου. ἦν δὲ ὁ ἀμῆρᾶς οὗτος λίαν P 15.
διέλειπεν P, omissio ποιεῖν. 17. 26.] περὶ τῆς βασιλείας Μπαγιαζήτου MP 21. θέλων MP οὕτως om M

rum partem eripuit. intermisso aliquo tempore, Lazarum, Serviae despotam, bello denno aggressus, devicit fugavitque, et dissipato eius exercitu, multas rursus urbes et regiones Serviae in potestatem suam redegit, septem et triginta magnis proeliis conflictatus, e quibus omnibus superior ac victor discessit. tandem ab eo, quem ante nominavi, Lazaro dolo necatus est, regno potitus annos tres et viginti. vezires eius, sciente nemine, Baiazetem, eius fillum, accessiverunt, qui exercitum et universum in Europa et Asia regnum in potestatem suam accepit. erat Baiazetes erga omnes liberalissimus et sumtuosus, atque Christianis principibus sibi subiectis, qui in ipsius regia essent, benignissime alimenta et alia beneficia quotidie tribuebat, nec cessabat hilariter vultuque laeto cum iis vivere et convivari.

26. Suscepit imperium Aleutores qui dicitur, anno 6881, indictione 6. nimirum Turcico sermone aleutores fulmen et ursum significat. quia enim ad omnia acer et promptus erat et fulminis instar celeriter cuncta et cum impetu fieri volebat, idcirco hoc eum cognomento appellarunt. veritus autem, ne Musulmanus frater, patris morte

σατο· στείλας εὐθὺς ὡς ἐκ προσώπου τοῦ πατρὸς προσκα-
λέσατο, οὗτος δὲ μὴ εἰδὼς τὰ γεγόμενα ἐν ἀκακίᾳ ἔλθων καὶ
πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀπεπνίγη, καὶ οὕτως ἀμεριμνῶς διῆγεν.
ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἤγγικε, πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας
καὶ ἐν τῇ Ἀσίᾳ περάσας, εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἔλθων, πολε- 5
μήσας πάσαν ἐκυρίευσεν καὶ τοὺς Κολχοὺς ἐτροπώσατο καὶ τὴν
Ἀμαστριν καὶ τὸν ἀμηρᾶν αὐτῆς τὸν Δίνον. εἶτα στρατεύει
κατὰ τοῦ ἀμηρᾶ Σαρκάνου, νικᾷ αὐτὸν τε καὶ τὸν ἀμηρᾶν
Μαιδέες. τοῦ δὲ φθινοπώρου ἐπιστάντος, τοῦ χειμῶνος ἔλ-
θων κατὰ τοῦ Θεχόει ἀμηρᾶ καὶ Μεθήνου, νικήσας αὐτούς 10
καὶ διώξας καὶ κύριος τῆς αὐτῶν ἀρχῆς πάσης ἐγένετο καὶ
τὰς γυναῖκας καὶ τέκνα αὐτῶν ἠχμαλώτισεν. εἶτα ἐν τῇ Εὐ-
ρώπῃ αὐθις ἐπιστρέψας ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Οὐγγρῶν, καὶ
ἅπαξ καὶ δις αὐτούς ἐνίκησε, καὶ τῆς Ἀλβανητίας μέρος
ἐδούλωσε. καὶ κατὰ τοῦ Μίλιτζα τοῦ τῆς Βλαχίας ἄρχοντος 15
στρατεύει, πολὺν τε τόπον ζημιώσας, εἶτα ὁ Μίλιτζας ἦλθεν
εἰς μάχην φανεράν ἐν τινι τόπῳ δυσκόλῳ, ὁ ἀμηρᾶς δὲ με-
θοδεύων τὸ τοῦ τόπου ἀτύχημα, τὴν μάχην καταλιπὼν ἀνε-
χώρησεν. ὕστερον εἰς συμβάσεις ἔλθόντες, τέλος ἔταξεν ὁ
Μίλιτζας δίδοναι αὐτῷ, καὶ εἰρήνευσαν, καὶ ἐκ τῶν ἐναπολει- 20
φθέντων τῆς Βουλγαρίας καὶ Σερβίας πολὺν τόπον ἔλαβε. καὶ
μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Σιγισμούνδου πόλεμον ποιή-

7. ἐνδίνου M, ἐνδῆνου P. vide infra. 9. μαεδέ P 10.
πεχοῆ P μεθεύου P 16. τε om P ἔλθων M 22.
ποιήσας P

audita, sibi obsesset, fraudem comminiscitur. statim misit, qui eum
tanquam patris nomine arcesserent ille, rerum ignarus nec quidquam
formidans mali, adest; comprehensus strangulatur. ita deinceps sol-
licitudine vacuus Baiazetes, vere appropinquante, copias omnes in
unum colligit, atque in Asiam traiecit, impressionem facit in Ar-
meniam totamque sibi subiicit. idem Colchos domat atque Amastrim
et huius urbis ameram, Dinum. deinde contra Sarcanem ameram du-
cto exercitu, ipsum et Maëdes, alium ameram, devincit. auctumno
vergente et inita hieme Thechoeium et Methenem ameras aggressus,
ipsis victis ac fugatis, tota eorum terra potitur, uxores cum liberis
in servitutem rapit. tum in Europam reversus, in Hungaros movet,
eosque semel atque iterum vincit, ac partem aliquam Albaniae oc-
cupat. idem adversus Miltzam, Blachiae principem, profectus, multa
loca eius vexat, sed quum ad iustum proelium in locum quandam
difficilem Miltzas prodisset, incommoditati loci cedens, ommissa pugna,
revertit. postea ad pactiones ventum est, quibus Miltzas tributum illi
pensurum se esse promisit, et pax convenit. idem o locis reliquis

σαντες, και ἔως τῆς Νικοπόλεως ὁ Σιγισμόνδος ἔφθασε, και τὰ στρατεύματα συνητήθη, και κακοβουλίας ἔνεκεν τὰ τῶν Χριστιανῶν εἰς ἄκρον ἐσφάλησαν, και τρέψαντες αὐτούς μετὰ φόβου πολλοῦ και αἰχμαλωσίας ἐδίωξαν. εἶτα τὴν Κωνσταντινούπολιν και ἡμετέραν πατρίδα ἐλθὼν ἀπέκλεισε πολιορκῶν αὐτήν. και τοσοῦτον ὄξυς εἰς τὰ πάντα ἦν ὥστε οὐκ ἤρκείτο μόνον τὴν πόλιν πολιορκεῖν, ἀλλὰ τὸν Γιακούμπ - πασιᾶν και τὸν Βρενέζην στείλας μετὰ στρατοῦ χιλιάδων πενήκοντα και ἔξ ἤλθον κατὰ τῆς Πελοποννήσου, και εἰσελθόντες ἐν τῇ νήσῳ τὰ ὄσα ἐδύνατο κακὰ ἐποίησαν, ἐφθασαν δὲ και ἔως ἐγγὺς τῆς Κορώνης και Μεθώνης, εἶτα στραφεύντες τὴν παλαιὰν και ὀνομαστὴν πόλιν τοῦ Ἄργους πολεμήσας ἔλαβον, και ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας αἰχμαλώτους λαβόντες ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποίκους ἐποίησαν, και τὰ τεῖχη αὐτῆς χυλάσαντες ἔρημον κατέλιπον, ἐν ἔτει 537, Ἰνδικτιῶνος ε'. Αἶνος δὲ ὁ ἀμνηστὸς και οἱ ἕτεροι οἱ τῆς ἀρχῆς ἐξωσθέντες παρὰ τοῦ Μπαγιαζήτου, ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα Ντεμίρην, κλαίοντες τὴν ἀδικίαν ἣν ἠδικήθησαν· και ὁ Ντεμίρης θέλων αὐτοὺς βοηθῆσαι, στείλας πρόσβυν τινὰ εἰς τὸν Μπαγιαζήτην λέγων ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιον κατὰ τῶν ὁμοφύλων μᾶλλον και ὁμοπίστων πράττειν οὕτως, και παρῆνει αὐτὸν ἵνα τὴν ἀρχὴν ἐνός ἐκάστου αὐθις δώσῃ, εἰ θέλει ἵνα φίλοι ἔσονται.

2. ἑνεκα P 4. ἐδίωξεν P 8. χιλιάδας M 13. ὑπὲρ om P
 14. 537^ω P 22. θέλει φίλους ἔσεσθαι P

Bulgariae et Serviae non pauca accepit. deinde adversus Sigismundum, imperatorem Germaniae, bello excitato, quum Nicopolim usque Sigismundus processisset, et occurrissent sibi exercitus, imprudentia factum est, ut Christiani funditus devicti, cum magno hominum partim occisorum partim captorum clade fugarentur. iam Cpolim patriam nostram adortus, obsidione clausit, adeoque praeceps erat ad omnia, ut non satis haberet, urbem obsidere, sed Giacub-pasianem et Brenezem cum sex et quinquaginta millibus mitteret in Peloponnesum. hi insulam adorti, omni eam malorum genere lacerarunt, prope Coronen et Methonen usque progressi. inde reversi, vetustam et inclitam urbem Argos expugnarunt, eamque, triginta amplius millibus captivorum in Asiam missis deductisque in colonias, eversis moenibus, desertam reliquerunt, anno mundi 6903, indictione 5. interea Dinus ameras et reliqui, qui a Baiazete sedibus suis pulsati fuerant, Demirem regem adierant, iniurias, quas accepissent, conquirentes. Demires, succurrendi iis cupidus, per legatum Baiazeti suadebat, iniustum esse, erga homines eiusdem gentis et reli-

Β ὁ δὲ ἀμηνῶς ἄκρον πλεονέκτης ὢν καὶ οὐδέποτε ἤραετο πλούτου καὶ τρόπου· ὀρηκτικὸς καὶ δεινὸς ὢν τοῦ πρέσβεως τοὺς λόγους εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο, καὶ τὸν Ντεμίρη τὸν αὐθέντην αὐτοῦ ὡς ἄγροικον λέγων ἐνέπαιζεν. ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας ὑπὸ τοῦ πρέσβεως τὰ ὅσα ἐφθέγγετο κατὰ τούτου ὁ ἀμηνῶς, 5 καὶ τὴν κενοδοξίαν αὐτοῦ εἰδὼς ἐθυμώθη, καὶ πάντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ συναθροίσας κατ' αὐτοῦ βαδίζων ἦν. ὡς δὲ ἤκουσε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης, τὰς αὐτοῦ δυνάμεις συναθροίσας μετὰ σπουδῆς εἰς συνάντησιν τοῦ Ντεμίρη ἦν ἐρχόμενος ἀνδρείως καὶ θαρσαλέως μετὰ μεγάλης ψυχῆς. ὑπῆρχε δὲ ὁ 10 στρατὸς τοῦ ἀμηνῶ χιλιάδες πενήκοντα καὶ ἑκατόν, τοῦ δὲ Ντεμίρη χιλιάδες ἦσαν ὀκτακόσιοι καὶ εἴκοσι· καὶ πάλιν ἡ μεγαλοψυχία τοῦ Μπαγιαζήτου εἰς οὐδὲν τὸν Ντεμίρη ἐλογίζετο. φθάσαντες τὰ στρατεύματα εἰς τὰ μέρη τῆς Φρυγίας συνήντησαν, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ σύνταξις καὶ ἡ συμπλοκὴ 15 μεγάλη ἐγεγόνει. τέλος οἱ τοῦ Μπαγιαζήτη εἰς φρυγὴν ἐτρέπησαν· καὶ ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὺς πιάσαντες, οἷς οὐδὲν ἕτερον ἀνιαρὸν ἐποίουν εἰ μὴ μόνον τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν ἦρουν καὶ γυμνοὺς ἀπέλυον. καὶ ἐν τῷ φεύγειν καὶ τὸν Μπαγιαζήτην πιάσαντες καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ 20 τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μωσῆν καὶ ἑτέρους πολλοὺς ἄρχοντας τῆς αὐλῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Ντεμίρη ἤγαγον. καὶ ὁ Ντεμίρης ἐπλήσθη χαρᾶς διὰ τὴν νίκην, καὶ λέγει τῷ Μπαγιαζήτη

10. μεγαλοψυχίας P

15. συννητήθησαν P

gionis isto modo agere, eumque cohortabatur, ut suam cuique satrapiam restitueret, si se amicum sibi vellet. ameras, homo inexplebili avaritia et habendi cupiditate, idemque vehemens et praeceps, orationem legati nihili aestimavit, et Demirem, dominum eius, ludificans rusticum appellavit. Demires, quum audisset ex legato, quae in se dixisset ameras, eiusque nosset ambitionem, ira incensus, collectis omnibus copiis suis, adversus eum castra movit. re compta, etiam Baiazetes, confestim suis collectis copiis, Demiri strenue et fortiter confidenterque obviam profisciscitur. constabat amerae exercitus centum et quinquaginta millibus: Demiris octingenta et viginti millia erant: at confidentia Baiazetis nihili faciebat Demirem. quum in Phrygiam ab utrisque ventum esset, concurrerunt exercitus magnamque ortum est proelium. tandem Baiazetis exercitus in fugam conversus est: in qua multi capti sunt, quibus nihil aliud molestiae factum, nisi quod vestibus et armis nudati dimittebantur. ipse Baiazetes cum uxore et filio Mose aliisque multis aulae suae proceribus comprehensus, ad Demiream adductus est. qui propter victoriam, quam repor-

“κακή κεφαλή, διὰ τί τὰς ὀρέξεις τὰς κακὰς τῆς σῆς γνώμης οὐκ ἐκυβέρνησας, ἵνα μὴ εἰς τοῦτο ἔλθῃς; οὐκ οἶδας ὅτι οὐδεὶς δύναται τῷ ἐμῷ στρατῷ ἀντιστῆναι;” εἶτα θαναμαζῶν ὁ Ντεμίρης τὴν βασιλικὴν παρασκευὴν τοῦ Μπαγιαζήτου καὶ ἠρώριαν καὶ τὰς σκηνὰς ἐκείνας τὰς θαναμαστίας, τὰ τοσαῦτα ὄρεα καὶ κύνας κυνηγετικούς οὓς εἶχε, λέγει πάλιν αὐτῷ “εἰπέ μοι, ὃ σαλὸ καὶ παράφρων, τίς ἡ ὠφέλεια τῆς μεγάλης σου κενοδοξίας μετὰ τοσαύτης παρασκευῆς;” ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Μπαγιαζήτης λέγει τῷ Ντεμίρη “οἶδα καλῶς, διὰ τὸ ¹⁰εἶναι σε ἄγροικον Σκύθην καὶ ἐξ ἀσήμεον γένους, διὲ αἱ βασιλικαὶ παρασκευαὶ οὐκ ἀρέσουσίν σοι, διότι οὐδέποτε ταῦτα ἔπρεπόν σοι. ἐγὼ γὰρ ὡς υἱὸς τοῦ Ἀμουράτη καὶ ἔγγονος τοῦ Ὀρχάνου καὶ δισέγγονος τοῦ Ὀτθμάνου καὶ τρισέγγονος τοῦ Ἐρτογρούλη, καὶ ταῦτα καὶ πλείονα πρέπον μοί ἐστι ¹⁵ποιεῖν καὶ ἔχειν.” ὁ δὲ Ντεμίρης ἀκούσας τοὺς αὐθάδεις λόγους τοῦ Μπαγιαζήτου, θυμωθεὶς, κουβούκλιον ἐκ σιδήρου ποιήσας ἔσω αὐτὸν ἐνέβαλε καὶ μετ’ ὀλίγον αὐτὸν ἀπέπεισε, βασιλεύσας ἔτη ἕξ πρὸς τοὺς εἴκοσι, ζήσας δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ μῆνας ὀκτώ.

²⁰ 27. Τοιοῦτοτρόπως οὖν τῶν πραγμάτων, ὡς εἰρήκαμεν, ἠδόντων, καὶ τοῦ ἀμηρᾶ Μπαγιαζήτου αἰχμαλωτισθέντος, εἰς ἀταξίαν καὶ κίνδυνον μεγάλον ἢ τῶν Ὀτθμανλίδων βασι-

20. 27.] περι τῶν συγχύσεων τῶν γινομένων διὰ τὸν τοῦ Μπαγιαζήτου θάνατον ἀγαμέσον (ἀνά P) τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἄλλα τινὰ (ἄλλων τινῶν P) M et, qui caput numerat xγ, P

taverat, laetitia exultans, Baiazetem allocutus, “homo nequam, inquit, cur pravis animi tui cupiditatibus non imperasti, ne huc devolverere? an nescis, meis copiis neminem parem esse?” deinde regium eius ornatum et elegantiam, et tentoria illa eximia tantamque avium et canum venaticorum multitudinem miratus, rursus “dic mihi, inquit, homo turbulente et excors, qui est fastus tui cum tanto apparatu fructus?” tum ille: “bene novi, non placitum tibi, ut agresti Scythae et ex obscuro genere oriundo, apparatus regium, qui nunquam te decuit, at me decet, Amuratis filium et Orchanis nepotem et Osmanis pronepotem et Ertogrulis abnepotem, haec et plura facere atque habere.” sermonis insolentia iratus Demires, caveam ferream fabricari iussit, in quam eum coniectum paulo post occidit. regnaverat annos sex et viginti, captivus fuerat menses octo.

27. Rebus sic transactis, ut exposuimus, et Baiazete capto, in perturbationem et magnum discrimen Othmanidarum imperium incidit propter dissidia quaedam et bella inter filios eius enascentia,

λεία ἐνέπεσε διά τινας διαφοράς καὶ πολέμους τῶν υἱῶν τοῦ
 Μπαγιαζήτου, οἱ ὡς ἤκουσαν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς
 αὐτῶν, ἠγωνίζοντο ἵνα ἕκαστος τῆς βασιλείας τῆς πατρικῆς
 κύριος γένηται. καὶ περάσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ τέσσα-
 20 ρες ἀδελφοί, διὰ τὸν Μωσῆν ὡς εἰρήκαμεν αἰχμάλωτον 5
 μετὰ τοῦ πατρὸς ἐναπομείναντα, Ἰωσοῦφ, ὡς εἶπομεν, φω-
 τισθεὶς τῇ αἰγλῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος Χριστιανὸς ἐγεγόνει,
 οἱ δὲ ἕτεροι ἀναμέσον διεφέροντο, καὶ μάχης γενομένης τὰ
 τοῦ Ἰεσσαὶ ὀλίγον καιρὸν ὑπερίσχυσε. καὶ φιλίαν μεγάλην
 ἔχων μετὰ τοῦ βασιλέως κύρ Μανουήλ καὶ στρατὸν συνα- 10
 θροίσας κατὰ τοῦ ἑγγύς Οὐγγαρίας ἐλθὼν οὐδὲν κατώρθωσε.
 καὶ κατὰ τοῦ δεσπότη Σερβίας ἐλθὼν οὐδὲν αὐτῷ χρήσιμον
 ἐγεγόνει. καὶ περάσας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἵνα ἔλθῃ κατὰ τοῦ ἀδελ-
 φοῦ Μουσουλμάνου, καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Καππαδοκῶν ἐπαρ-
 χίας συναντήσαντος ἐκείνου Ἰεσσαὶ ἠτηθεὶς ἔφυγε, καὶ ἐν 15
 τῷ φεύγειν πιάσαντες αὐτὸν προσήγαγον τῷ ἀδελφῷ. ὁ δὲ
 ἐναπέπνιξεν αὐτὸν σταθεὶς ἐν τῇ ἀρχῇ μῆνας. . . (28.) καὶ
 ὁ Μουσουλμάνος ἐγκρατῆς γενόμενος τῆς ἀρχῆς, ὁ Ντεμίρης
 ἔπειτα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μωσῆν ἠλευθέρωσεν, ὃς περάσας
 κρυφῶς ἦλθεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ὁ δεσπότης Σερβίας χεῖρα 20
 ἱκανὴν δώσας καὶ βοηθήσας αὐτῷ, λέγω τῷ Μωσῆ, ἐγκρατῆς
 κατὰ τῆς Εὐρώπης ἐγεγόνει. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς
 αὐτοῦ Μουσουλμάνος ἐν τῇ Ἀσίᾳ περάσας διὰ τῆς πόλεως

1. τινας ἀφορμὰς διαφοράς τε P 6. ἐναπομείνας P 17.
 ἐστάθη P. post μῆνας Alterus add ὀλίγους 18. ἀρχῆς ἦν τότε.
 ἔπειτα ὁ Ντ. P

qui, audita morte patris, pro se quisque nitebantur, ut regno pa-
 terno potirentur. transeunt in Europam fratres germani quatuor:
 Mosem enim captivum fuisse cum patre, monuimus: diximus etiam,
 Iosuphum, spiritus sancti lumine impletum, Christianum factum esse.
 reliqui inter se dissidebant. proelio facto, arma Iesses aliquamdiu
 praevalabant. is, arcta amicitia cum imperatore Manuele coniunctus,
 collectis copiis, adversus Hungarorum regem profectus est, nec tamen
 quidquam egit; nec Serviae despotam aggresso, expeditionis fructus
 constitit: et, quum in Asiam traiecisset, Musulmanum fratrem ador-
 turus, in Cappadocum finibus cum eo congressus, fugatus est et, in
 fuga comprehensus, ad fratrem adductus, qui eum strangulari iussit,
 imperio potitum menses (28.) regno a Musulmano occupato,
 Demires Mosem, fratrem eius, liberum dimisit, qui clam in Europam
 transgressus et a despota Serviae sufficiente manu instructus et adiu-
 tus, ea parte superior fit. hoc quum primum Musulmanus, frater eius,
 in Asia accepit, in Europam traiecit, ut per Byzantium fratri obviam

ἔλθειν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ φιλίαν μεγάλην μετὰ τοῦ βασιλέως ἔχων, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ δεσπότου τοῦ κῦρ Θεοδώρου δώσας αὐτῷ εἰς γυναῖκα, ἡμέρας ὀλίγας ἐν τῇ πόλει διατριψάς ἐξῆλθε κατὰ τοῦ Μωσῆ. καὶ πολέμου γεγονότος ὁ 5 Μουσουλμάνος ὑπὸ τοῦ Μωσῆ ἐνικήθη, καὶ πιασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐθανατώθη. (29.) καὶ ὁ Μωσῆς γενόμενος τῆς ὅλης ἀρχῆς κύριος στόλον ἠτοιμάσας διὰ θαλάσσης καὶ στρατὸν διὰ ξηρᾶς ἔλθειν κατὰ τῆς πόλεως. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, Ῥωμαϊκὸν στόλον ἔτοιμάσας καὶ οἰκοδομήσας, 10 ὁδρουγγάριον καταστήσας Μανουὴλ τὸν νότον ἀδελφόν, καὶ ἐγγὺς τῆς νήσου τῆς λεγομένης Πλάτης οἱ στόλοι συναντηθέντες, ὁ τοῦ Μωσῆ στόλος ἐσφάλη, καὶ μέρος μὲν τι κατεποτίσθη μέρος δὲ ἐβυθίσθη, καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα πάνυ ὀλίγα πλοιάρια κακῶς ἔφυγον, καὶ ἡ νίκη Ῥωμαίοις ἦν. καὶ 15 ἔκ τῆς ξηρᾶς τὰ ὅμοια ὁ Μωσῆς ἔπαθεν. ἀκούων ταῦτα ἀνεχώρησε μετὰ αἰσχύνης. καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς μεθοδεύων μηχανὰς ἵνα παντελῶς νικήσῃ τὸν Μωϋσῆν, στείλας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔφερε τὸν τοῦ Μουσουλμάνου υἱὸν Ὀρχάνην καὶ ἐν τῇ 20 Εὐρώπῃ αὐθέντην ἐπέβαλε. καὶ πολέμου γεγονότος τὰ τοῦ Ὀρχάνου ἐσφάλισαν, ἐπιβουλευθέντος παρὰ τοῦ κυβερνήτου καὶ πρώτου βεζίρη αὐτοῦ Σαμπάνη, καὶ πιάσας αὐτὸν ὁ Μωσῆς ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐνύφλωσε. Μεεμέτης δὲ ὁ ὑστερογενὴς υἱὸς τοῦ Μπαγιαζήτου διὰ τὸ εἶναι ἐκ πάντων νεώτερος καὶ ὑπὸ τῶν

5. πιάσας αὐτὸν ἐθανάτωσεν P

22. μεχεμέτης P

iret; et, quoniam eum nou vulgaris amicitia cum imperatore coniungebat, isque Theodori despotaе filiam ei dederat in matrimonium, dies aliquot in urbe commoratus, contra Mosem movit. proelio commisso, Musulmanus a Mose devictus, captus et necatus est. (29.) Moses, universo regno potitus, classem adornat, qua mari, exercitum, quo terra urbem aggrederetur. qua re comperta, imperator quoque Romanorum classem parat et instruit, cui drungarium praefecit Manuelem, fratrem nothum. ad Platen insulam classes sibi occurrunt: naves Mossis devictae, partim demersae, partim captae sunt: pauca admodum navigia, quae restabant, turpiter fugerunt: victoria penes Romanos stetit. similem in terra cladem Moses accepit. haec ubi audiit, cum ignominia recessit. imperator denuo excogitatis artibus, quibus prorsus devinceret Mosem, missis in Asiam legatis, Orchanem, Musulmani filium, accessivit et in Europa dominum constituit. at collatis signis, succubuit Orchanes, a duce suo et primario veziro Sabane proditus. captum Moses patruus oculis privavit. Mehemetes autem, filius Baiazetis natu minimus, fratrum omnium metu, cum quodam artifice arcuario in locum quendam aufugit, ubi mercenarius vixit, ne

ἀδελφῶν πάντων φοβούμενος φυγῶν ἤλθεν ἐν τινι τόπῳ μετὰ
 τινος τεχνίτου τοξοποιοῦ, καὶ ἐκεῖ μισθωτὸς ἐγένετο, ἵνα μὴ
 γνωσθῇ τοῖς ἀδελφοῖς· ἀνδρυνθεὶς δὲ τῇ ἡλικίᾳ ὀλίγον μετὰ τοῖς
 αὐτῆς κακουχίας, θεωρῶν οὕτως ἔχοντα τὰ πρόγυμνα, καὶ αὐτὸς
 τῇ τῆς τύχης φορᾷ χρησάμενος ταῦτα συλλογίζεται καὶ πρὸς 5
 τὸν ἀμηνῶν Καραμάνον ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐρχεται βοήθειαν
 αὐτῶν. καὶ ὁ ἀμηνῶν Καραμάνος δεξιόμενος αὐτὸν ἠδέως
 Β καὶ χεῖρα δώσας ἐξῆλθεν οὗτος κατὰ τοῦ ἀνταδέλφου Μωσῆ.
 πρώτης καὶ δευτέρας μάχης γενομένης ὁ τοῦ Μωσῆ στρατὸς
 ὑπερίσχυσε καὶ ὁ Μεμετής καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ διεσκορπί- 10
 σθησαν. ἐκ τρίτου δὲ τὴν τύχην λογισάμενος δοκιμάσαι, πρὸς
 τὸν τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας αὐθέντην καὶ πρὸς τὸν βα-
 σιλέα ἐλθὼν βοήθειαν αἰτῆσαι παρ' αὐτῶν, καὶ δώσαντες
 αὐτῷ χεῖρα ἱκανὴν καὶ στρατὸν ἐξῆλθεν αὐθις κατὰ τοῦ
 Μωσῆ· καὶ μάχης γενομένης ὁ Μεμετής ἀπατήσας μετὰ 15
 χρημάτων πολλοὺς τῶν πρώτων στρατηγούς καὶ κυβερνήτας
 τοῦ Μωσῆ, ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πρὸς τὸν Μεμετήν. ὁ δὲ
 Μωσῆς ἰδὼν καὶ αὐτὸς εἰς φυγὴν ἐτράπη καὶ ἐλθὼν ἐν τινι
 τόπῳ ὑλώδει ἐκρύβη· ὃν εὐρών τις στρατηγὸς τοῦ Μεμετή
 ἐκεῖ ἀπέπνιξε προστάξει τοῦ αὐθέντου αὐτοῦ. ἐστάθη οὖν ἡ 20
 αὐτῆ βασιλεία κινδυνεύουσα διὰ τὰς διχονοίας τὰς ἐν ἀλλή-
 λοις ταῖς τέσσαρσιν ἀδελφοῖς ἔτη τρία καὶ μῆνας δύο, (30.)
 Μεμετής δὲ ἐγκρατῆς πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ βασιλείας τῆς

2. καὶ ἐκεῖ om P 5. λογίζεται P 17. μεμετήν, ὁ δὲ με-
 χεμήτης ὑπερίσχυσε. ἰδὼν δὲ P, omissis καὶ αὐτὸς 22. τέσ-
 σαρσιν om P 30.] περὶ τοῦ μεμετέου P, qui alias μεχεμήτης
 περὶ τῆς βασιλείας Μεμετή M.

fratribus innotesceret. aetate paulo grandior factus in vili hac con-
 ditione, quum rerum statum considerasset, ipse quoque fortunae se
 permisit, et ad Caramanum ameram in Cappadociam confugiens, eius
 auxilium implorat: amice ab eo receptus et instructus copiis, adversus
 Mosem fratrem proficiscitur. atque e primo quidem et secundo proel-
 io Mosis exercitus superior discessit, Mehemetes eiusque exercitus
 fugati sunt; sed tertium fortunam experiendam esse ratus, principem
 Serviae et Bulgariae et imperatorem adiit eorumque imploravit opem,
 atque acceptis ab iis copiis idoneis, denuo adversus Mosem duxit.
 proello inito, e primariis multi duces centurionesque Mosis, pecunia
 a Mehemete corrupti, illo relicto, ad hunc transfugiunt. hoc quum
 animadvertisset Moses, in fugam et ipse conversus, in loco silvoso de-
 lituit, sed a duce quodam Mehemetis repertus, huius iussu suffocatus
 est. versata igitur in discrimine fuerat huius imperii salus propter
 intestinas quatuor fratrum discordias annos tres et menses duos, (30.)

πατριᾶς μετὰ τοσούτων κόπων καὶ ὀδύνων γέγονεν ἐν ἔτει 597, ἰνδικτιῶνος γ'.

Πρῶτον μὲν ἔργον μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν ἐποίησε τοῦτο. τὰ τέλη τῆς Μολδοβλαχίας καὶ Μπογδανίας, ὅσον 5 ἢ δυνατὸν, ἐβάρυνε, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ τόπον ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐν αἷς οἱ Σκύθαι ἐγίνοντο ἐγκρατεῖς μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ πατρὸς, πάλιν μετ' ὀλίγον ὑφ' ἑαυτὸν ἀπεκατέστησε· καὶ τοὺς ὁμοφύλους καὶ ὁμοπίστους αὐθέντας οὓς ὁ πατὴρ ἐξέωσε τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ Ντεμίρης ἐλθὼν πάλιν μετέ- 10 ὄκων αὐτοῖς, οὗτος νόμῳ πολέμου αὐθις ἐδίωξε, τὴν Γαλατιαν Καππαδοκίαν τε καὶ Πόντον καὶ ὅσα τῆς ἄνωθεν Ἀσίας ἐκέρδησε. τὸν Ἰσμαῆλ ἀμηνᾶν τοῦ Σινωπίου ὑποτελῆ ἐποίησε, καὶ ἀπὸ Λυδίας ἕως Αἰολίδος καὶ ἄχρι Μυσιάς τῆς πρὸς τὸν Ἑλλησποντον κύριος ἐγένετο, καὶ μετὰ τῆς γερονσίας τῶν 15 Ἐνετῶν μάχην ποιήσας. ὁ οὖν τῶν Ἐνετῶν στόλος εἶχεν ναύαρχον τὸν Πέτρον Λορδᾶν· καὶ ἄμφω οἱ στόλοι συναντήσαντες, λέγω τῶν Ἐνετῶν καὶ τοῦ ἀμηνᾶ, ἀναμέσον Προικονήσου καὶ Καλλιουπόλεως, καὶ ναυμαχίας γενομένης πολλὰι τριήρεις καὶ νῆες τῶν Τούρκων κατεποντίσθησαν· μετὰ 20 δὲ ταῦτα ἀγάπην ἐποίησαν. ἡγάπα δὲ τὸν βασιλεῦ κὺρ Μανουῆλ οὗτος ὁ ἀμηνᾶς καὶ τοὺς ἐτέρους αὐθέντας Χριστιανούς τοὺς ἐγγῶς τῶν ὀρίων αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν τε-

7. ὀλίγον καιρὸν ὑφ' M 16. ὁ Λορδᾶς Λαυρεδανὸς λέγεται
τῇ τῶν Λατίνων διαλέκτῳ. Pachomius in marg. M. Λαουρεδάνον P
20. τὸν κύριον M

atque Mehemetes universi regni et imperii paterni cum tantis aerumnis et molestiis potitus est anno 697, indictione 3.

Primum post susceptum imperium opus hoc edidit. Moldoblachiae et Bogdaniae tributa quam poterat gravissima imperabat, et quidquid regionum in Asia Scythae, capto eius patre, occupaverant, brevi intervallo recepit, atque suae gentis ac religionis principes eos, quos a patre sedibus expulsos Demires restituerat, de integro eiecit, et Galatiam, Cappadociam, Pontum totamque Asiam superiorem in potestatem suam redegit, Ismaëlem, Sinopes ameram, vectigalem fecit, et a Lydia ad Aeolidem usque et Mysiam, quae est in Hellesponto, dominabatur, etiam cum Venetis proelio confictatus, quorum classi Petrus Lordan praecerat. quum ambae classes, Venetorum et amerae, inter Proconnesum et Calliopolim essent congressae et pugna commissa, multae Turcarum naves et tiremes depressae sunt. deinde pax inter eos composita. amice hic ameras amplectebatur imperatorem Manuelem et reliquos principes Christianos sibi vicinos, et moribundus Amuratae filio mandavit, ut is quoque

λευτῶν τῷ υἱῷ Ἀμουράτῃ παρήγγειλεν ἐν ἔσῃται φίλος καὶ βοηθὸς τῷ βασιλεὶ κὺρ Μανουήλ. οὗτος πρῶτος ἐν τῇ Ἀδρια-
νονπόλει τὴν καθέδραν ἐποίησεν, ἣν οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐν τῇ
Προούσῃ εἶχον. ὑπῆρχε δὲ λίαν φιλόδωρος καὶ τοῖς φίλοις
ἄριστος· ὁμοίως δὲ τοῖς ἐχθροῖς ἕως τέλους ζωῆς καμηλοει- 5
δῶς διέκειτο, καὶ πάντοτε νέα ἐφευρήματα καὶ μηχανὰς γυ-
ρεύων, ἵνα βλάβῃ καὶ ἀφανίῃ τοὺς κακῶς διακειμένους μετ'
αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ βασιλεύσας ἕτη δέκα καὶ ἑπτά.

31. Ἀποθανόντος οὖν τοῦ ἀμηρᾶ Μεσεμέτη καὶ Κυρίτζῃ
ὀνομαζομένου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμουράτης ἐλθὼν τὴν ἀρχὴν 10
21 διεδέξατο ἐν ἔτει 592δ', Ἰνδικτιῶνος ἧ', καὶ τοῦ φθινοπώρου
ἵσταμένου οὐκ ἤρέμῃσεν διὰ τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ τὸν στρατὸν
αὐτοῦ συνύξας ἔρχεται κατὰ τοῦ θείου αὐτοῦ Μουσταφᾶ,
καὶ νικήσας αὐτὸν ἐθανάτωσε. καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην
καὶ τὸν Μιχαήλ-μπέην στείλας, ἐλθὼν τὴν πόλιν ἀπέκλεισε. 15
ἡ αἰτία ἦν ὅτι τῷ Μουσταφᾶ, ὡς ἔμπροσθεν εἰς πλάτος ῥη-
θῆσεται, οἱ βασιλεῖς ἐβοήθουν. εἶτα καὶ αὐτὸς ἐλθὼν καὶ
οὐδὲν κατορθώσας ἀγάπην μετὰ τῶν βασιλέων ἐποίησε, με-
σιτευσάσης τῆς κερᾶς Μάρως τῆς μητρουῖας αὐτοῦ. εἶτα ἔρ-
χεται κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης κρατουμένης οὐσης ὑπὸ τῶν 20
'Ενετῶν· ἦν πολιορκήσας καὶ ἀποκλείσας ἔλαβε. καὶ ἐκ τῆς
Οὐγγαρίας μέρος οὐκ ὀλίγον ἐδούλωσε, καὶ μάχην ποιήσας

5. ἕως τέλους ζωῆς om P 6. γυρεύων] ζητῶν P 9. 31.] περὶ
τῆς βασιλείας Ἀμουράτῃ M, περὶ τῆς τοῦ ἀμουράτου βασιλείας P,
novum caput non exorsus. 15. ἐλθεῖν P 22. οὐγκρίας με-
ρος ἔλαβε καὶ ἐδούλωσεν οὐκ ὀλίγον P

amicus et socius esset Manueli. idem primus Adrianopoli sedem
regiam collocavit, quam maiores eius Prnsae habuerant. erat munificen-
tissimus et sicut in amicos liberalissimus, ita hostibus usque ad finem
vitae infensissimus, semperque novarum artium machinarumque studio-
sus, quibus male erga se animatis damnatum atque interitum afferret.
mortuus est anno regni decimo septimo.

31. Mortuo Mehemete amera, qui cognominatur Cyritzes, Amu-
rates, eius filius, imperium capessivit, anno 6924, indictione 8. au-
tumno ineunte, ut quiesceret, instante hieme commoveri non poterat,
sed, collecto exercitu, patrum Mustapham aggressus est, victumque
occidit. ac statim post eam victoriam praemisso Cpolim Michael-
bego, ipse supervenit eamque urbem obsedit: cuius rei causa erat,
quod Mustaphae, ut postea fusius dicitur, imperatores auxilium tu-
lerant. verum quum nec ipse quidquam proficeret, amicitiam cum im-
peratoribus composuit, conciliante Maro domina, eius noverca. inde
Thessalonicam, Venetis tum subiectam, aggressus est eamque obses-

μετὰ τοῦ ῥηγῶς Λαδισλαίου αὐτὸν ἐνίκησεν. ἐλθὼν δὲ κατα
 τῶν Βλάχων καὶ Μολδοβλάχων οὐδὲν κατώρθωσεν, ἀλλὰ ζη-
 μιωμένοις ἐπανέστρεψεν. εἶτα αὐθις δευτέρον στρατεύει κατ'
 αὐτῶν· καὶ οἱ Βλάχοι εἰς βοήθειαν τοὺς Οὐγγάρους προσκα-
 5 λεσάμενοι, καὶ πόλεμον γενομένου ἢ νίκη τῷ ἀμνηρᾷ ἦν καὶ
 αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν φεύγοντες. λέγουσι δὲ ὅτι ἀπέθανον
 ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ πλεον ἢ τριακοντα χιλιάδες Οὐγγαροί τε
 καὶ Βλάχοι, Τοῦρκοι δὲ πάντ' ὀλίγοι. τῆς παλαιᾶς Ἠπει-
 ρου μέρος καὶ Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνοὺς Θῆβάν τε καὶ Ἀθῆ-
 10 ναν καὶ πᾶσαν Βοιωτίαν καὶ Ἑλλάδα καὶ Ἰωάννινα ἐδοῦλωσε
 πόλεμον, καὶ τὸν τῆς Καισαρείας ἀμνηρᾷ εἰς τέλος ἐνίκησε
 καὶ ἠφάνισε, καὶ κύριος τῆς ἀρχῆς ὅλης ἐκείνης ἐγένετο,
 ἄχρις δὲ τινῶν φρουρῶν, αἳ ἦσαν ἐν τισιν ὄρεσιν ὑψηλοτά-
 τοις, ἐνθα ἦλθεν ὁ Καραμάνος καὶ τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο.
 15 καὶ ὁ ῥῆξ Λαδισλαός ὁμοφωνήσας μετὰ τινῶν ἐτέρων αὐθέν-
 των Χριστιανῶν ἔρχεται αὐθις κατὰ τοῦ Ἀμουράτου, καὶ
 ἔως τῆς πόλεως Βάρνης φθάσαντες καὶ ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀμνηρᾷ
 συνατηθέντες, δὲ ἀγνωσίας ὁ Λαδισλαός ἐσφάλη· καὶ νική-
 σας αὐτὸν ἀπέκτεινε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διασκέδασεν. εἶτα
 20 ἐξέρχεται κατὰ τῆς ἄνω Μυσίας, καὶ πολὺ μέρος ὑποτελεῖς

4. οὐγγαρους P, qui sic ubique 7. πλεονες P 10. Ἰωνίαν M
 13. ἄχρις δὲ] πλὴν P ἐν τίνουσιν M ὄρεσι ὑψηλοῖς P
 15. λαδισλαός M et h. l. et mox 16. καὶ om P 17. φθά-
 σαντες om P ἀμουράτου P

sam oppugnatamque in potestatem suam redegit. etiam Hungariae par-
 tem non exiguam sibi subiecit ac, proelio cum Ladislao rege conserto,
 superior discessit. contra Blachos autem et Moldoblachos profectus, suc-
 cessu caruit, imo cum detrimento recessit. mox iterum in eos ducit:
 Blachi Hungaros subsidio vocant; sed conserta manu, victoria penes
 ameram est, illi dissipati fugiunt. in ea pugna Hungarorum Blacho-
 rumque amplius triginta millia, Turcarum perpaucos cecidisse dicunt.
 partem veteris Epiri, Aetolos, Acarnanes, Thebas, Athenas, totam
 Boeotiam, Helladem et Iohannina bello sibi vindicavit, atque
 ameram Caesareae postremum devicit delevitque, et universa illa
 ditione potitus est, exceptis quibusdam castellis, quae in montibus
 altissimis erant, ubi sedem collocaverat Caramanus. Ladislaus rex,
 cum aliis quibusdam principibus Christianis foedere iunctus, denuo
 contra Amuratem suscepit expeditionem, sed Varnam usque progres-
 sus ibique cum amera proeliatu, imperitia rei bellicae rem male
 gessit. namque certamine devictus et occisus, exercitusque eius di-
 persus est. iam Amurates Mysiam superiorem ingressus, magnam eius
 partem sibi vectigalem fecit, ac Bosnam et Iohannem Castriotam plane

ἐποίησε, καὶ τὴν Μπόσαν καὶ τὸν Καστριώτην Ἰωάννην εἰς ἄκρον ἐδούλωσεν. οὗτος πρῶτος τοῖς ἰαννιτζάροις τὰ προνόμια ἃ ἔχουσι ἐχαρίσατο, καὶ εἰς τὰξιν ἦν ἕως τῆς σήμερον ἔταξε πορεύεσθαι· παλαιότερον μὲν τὸ αὐτὸ τάγμα ἐτέρας συνηθείας καὶ τάξεις καὶ ἐνδύματα εἶχον. καὶ γυναῖκας μὴ 5 λαμβάνειν ἔταξεν, ἵνα μὴ ἀσχολῶνται διὰ γυναικῶν καὶ παιδῶν τροφῆς καὶ φροντίδας, ἀλλὰ μετὰ προθυμίας ἐν τῇ πολέμῳ πάντοτε ἀμερίμῳ εἴσονται, καὶ υἱοὺς αὐτοῦ καλεῖσθαι ἐκέλευσε. ὑπῆρχε δὲ εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ πᾶν δίκαιος, προθεωρῶν τὰ ἐρχόμενα. οὐδένα ἀδικεῖν ποτὲ τοὺς σατρα- 10 πῶν καὶ κριτῶν πάντας μᾶλλον ἐπρόστατε· καὶ εἰάν τις τὸ πρόσταγμα μικρὸν παρέβαινε, χωρὶς τινος συμπαθείας κεφαλικῶς αὐτοὺς ἐπαίδευεν. ἦν δὲ ἐν ταῖς μάχαις ῥιψοκίνδυνος, καὶ ἡ τύχη πάντοτε αὐτῷ ἐβοήθησεν. ὕστερον ἐφάνη αὐτῷ δερβίσης γενέσθαι ἦγον μοναχός, καὶ ἐν τῇ Προύσῃ περάσας 15 ἐγένετο, καὶ ζῶν ἔτι τῷ υἱῷ Μεεμέτῃ τὴν πῦσαν ἔξουσίαν καὶ βασιλείαν ἔδωκε, βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα καὶ τέσσαρα.

52. Ἐλθούσης δὲ πάσης τῆς ἀρχῆς καὶ ἔξουσίας ἐπὶ Βτὸν Μεεμέτην ἐν ἔτει 539ῃ, ἰνδικτιῶνος ιδ', διὰ τὸ εἶναι

1. Πόσαν καὶ τὸν καστηλιώτην P, στρατιώτην margo 3. δ
 — σήμερον om P 11. ἐπρόστατε P 12. τις μικρὸν τὰ
 πράγματα P 15. τερβίσης περάσας ἐν τῇ προύσῃ ἐγένετο
 ἦγον μοναχός, καὶ ζῶντος αὐτοῦ τῷ M 18. 32.] λβ
 om P. περὶ τῆς βασιλείας Μεεμέτῃ (μεεμέτ P) βασιλέως τῶν
 Τούρκων τοῦ τὴν πόλιν λαβόντος (τοῦ καὶ τὴν πόλιν ἀλώσαν-
 τος P) MP 19. μεεμέτ P

sibi subiecit. idem primus ianitzaris iura, quae illi habent, praecipua impertivit, eosque eo, quo etiam hodie utuntur, exercitio uti iussit. antiquitas enim eius legionis aliae consuetudines, alia exercitia, alia vestimenta erant. vetuit eosdem matrimonia contrahere, ne detinerentur uxorum liberorumque cura et victu, sed alacri et soluto semper animo in militia versarentur, voluitque eosdem filios suos appellari. in subiectos egregie iustus, et futuri intelligens erat; severe satrapis et iudicibus omnibus edicebat, ne cuiquam iniuriam facerent; quod edictum si quis vel minime violasset, nulla misericordia prohibebatur, quominus eum capite mulctaret. in proeliis se obiciebat periculis, atque nunquam non favit ei fortuna. postremo ei visum est, ut derbises sive monachus fieret. itaque Prusam profectus, derbises factus est concessitque adhuc vivus Mehemeti filio regnum et omnem auctoritatem regiam, postquam ipse suuctus est imperio annos triginta quatuor.

32. Translato Mehemeti regno omnique potestate regia anno 6958, indictione 14, quoniam is admodum adolescens erat, quidam

αὐτὸν πάνν νέον τινὲς τῶν γηραιῶν βεξιρίδων ἔλεγον τῷ Ἀμου-
 ράτῃ ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἐμπιστευθῆναι τὴν τοσοῦτην ἀρχὴν ἐτι
 τῷ νήῳ, ἵνα μὴ οἱ τῆς νεότητος καπνοὶ τὴν βασιλείαν κινδυ-
 νεῦσαι ποιήσωσιν. ὁ οὖν Μεεμέτης ταῦτα αἰσθανόμενος ἐμαί-
 5 νετο κατ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ὕστερον ἐθανάτωσε, καὶ παι-
 δαριόγερον ἐν ταῖς μάχαις καὶ ταῖς διοικήσεσιν εἰς ἄκρον
 ἐγένετο. ἦν δὲ ὁ νέος δραστικός καὶ δεινὸς κατὰ πάντα, τοὺς
 ἐναρέτους καὶ σοφοὺς ἄνδρας ἀγαπῶν· καὶ αὐτὸς οὐκ ἀμέ-
 10 γκετος ἦν σοφίας, καὶ τὴν τέχνην τῆς ἀστρολογίας οὐκ ὀλί-
 γον γευσάμενος ἀναγινώσκειν αἰεὶ ἠγάπα. τὰ τε κατορθώματα
 καὶ βίους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοιο καὶ τοῦ Ὀκταβίου Καί-
 σαρος, Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου τοῦ καὶ Φλαβίου καὶ Θεο-
 δοσίου τοῦ ἐξ Ἰσπανίας βασιλέωιο Κωνσταντινουπόλεωιο ἀνε-
 γίνωσκεν, αἰτῶν καὶ ἐρευνῶν μηχανὰς ἵνα τοὺς πάντας ὑπερβῇ
 15 καὶ τὰ ὄρια τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς ἄκρον αὐξήσῃ· ὁ καὶ
 ἐποίησεν. ἀκούσας οὖν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀμουράτῃ ὁ
 Καραμάνοιο Ἀλισούριοιο ἐκ τῶν ὀρέων καταβάς πολὺν τόπον
 ἑαυτῷ περιεποίησατο. ὁ δὲ νέοιο ἀυθέντῃς ὁ Μεεμέτης στρα-
 τὸν ἐτοιμάσας ἔρχεται κατ' αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ φυγῶν πάλιν
 20 εἰς τὰς κόρυφὰς τῶν ὀρέων διήρχετο, ἕωιο οὐ μετὰ τινα και-
 ρὸν παντελῶιο ἠφανίσθη. μετὰ δὲ τὸ διωχθῆναι τὸν Καρα-
 μάνοιο περῶσας ἐν τῇ Καλλιουπόλει καὶ εἰς Ἀνδριανούπολι

2. ἔστι δίκαιοιο P
 om P

4. ἐχθρὸιο ἐγένετο P

13. ἀνεγίνωσκεν

seniores vezires Amuratem monuerunt, licitum non esse, tantam re-
 gni molem iam tum committi filio, ne spiritus iuveniles regno excita-
 rent pericula. Mehemetes haec ubi sensit, ira furebat, multosque de
 his veziribus postea interemit, in rebus tum domesticis tum bellicis
 administrandis sapientiam plane senilem praestans. erat impiger et
 acer in rebus omnibus, atque amore amplectebatur homines virtutis
 et litterarum studiosos; nec ipse rudis erat litterarum, et in disci-
 plina astrologica progressus non mediocri fecerat; assidua lectione
 occupatus, res gestas et vitas Alexandri Macedonis, Octavii Caesaris,
 Flavii Constantini magni, imperatoris Theodosii Hispani legebat, quae-
 rens et indagans artes, quibus omnes antecelleret et regni fines pro-
 ferret quam latissime: quod etiam praestitit. audita morte Amura-
 tis, Caramanus Alisurius e montibus descendit multaque sibi loca
 subiecit. iuvenis rex Mehemetes, comparata manu, adversus eum
 proficiscitur; qui in fugam versus, rursus in montium iuga se abdit,
 donec aliquanto post omnino deletur. Caramanum persecutus, Callio-
 polim, deinde Adrianopolim concessit, unde, instructis copiis, adver-
 sus urbem et imperium Romanum proficiscitur, ac tanta hac tamque

φθάσας ἠτοιμιάσθη καὶ ἦλθε κατὰ τῆς πόλεως καὶ Ῥωμαίων βασιλείας, καὶ τῆς τοιαύτης περιφρήμον πόλεως κύριος ἐγένετο, καὶ ἡμᾶς ἐκέλευεν ἠχμαλώτισαι καὶ ἠφάνισαι καὶ ἐξέωσεν. εἶτα στρατεύει κατὰ τῆς βασιλείας Τραπεζοῦντος, καὶ ἐν εὐκολίᾳ μετ' ὀλίγον πόλεμον πᾶσαν ἐκέλευεν τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, 5 καὶ τὸν βασιλεῦσιν αὐτῆς Δαβὶδ τὸν Κομνητὸν αἰχμάλωτον ἐν τῇ πόλει Κωνσταντίνου ἔφερεν. καὶ τὴν περιβόητον πόλιν Σινωπίου ἦν ὑποτελῆ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίησαν, οὗτος πολέμῳ τὸν αὐτῆς ἀμνηρῶν νικήσας κύριος τέλειος ἐκέλευεν τῆς ἀρχῆς ἐγένετο. εἶτα τὴν ἀγαπὴν λύσας ἦν εἶχε μετὰ τῶν δεσποτῶν στρα- 10 τεύει κατὰ τῆς Πελοποννήσου, καὶ τοὺς δεσποτάς διώξας πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον ἔλαβε. καὶ τὸ ἐναπολειφθὲν τῆς Σερβίας μέρος, καὶ τὸν δεσπότην αὐτῆς διώξας καὶ τὴν μητέρα πολέμῳ, ἐγκρατῆς εἰς πάντα ἐγένετο. Χίον δὲ τὴν νῆσον καὶ Λέσβον ἄνευ πολέμου ὑφ' ἑαυτῶν ὑποτελεῖς ἐποίησεν. ὕστερ- 15 ρον δὲ τῆς Λέσβου πάσης καθ' ὅλον ἐγκρατῆς ἐγένετο. εἶτα ἐρχεται κατὰ τῆς νήσου Κύπρου, καὶ μετὰ τοῦ ῥηγὸς εἰς συμβάσεις ἐλθόντες, τέλος ἔταξε δίδοναι αὐτῷ καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν. εἶτα στόλον ἕτερον ἐτοιμάσας, κατὰ τῆς νήσου Ῥόδου ἐλθὼν ἄπρακτος ἐκ τῶν ἐκεῖθεν διέβη, καὶ πολλοὶ ἐκ 20 τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀπεκτάνθησαν διὰ τὸ ἐλθεῖν στόλον τινὰ ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς βοήθειαν. αὐτὸς δὲ θυμῷ καχλάζων, ἐνα τὴν ἀνταμοιβὴν τοῖς Ἰταλοῖς ποιήσῃ, στόλον βαρὺν ἐτοιμάσας μετὰ στρατοῦ πολλοῦ ἵππικοῦ τε καὶ πεζοῦ ἔστειλε κατὰ τῆς

5. μετ' ὀλίγου πολέμου ἐκέλευεν P

nobili urbe politus, nosmet inde captivos expulit et exterminavit. mox Trapezuntiorum regnum adortus, facili opera illud quoque brevi bello sibi vindicavit, et regem eius Davidem Comnenum captivum Cpolim duxit, quumque celeberrimam urbem Sinopen decessores eius tantummodo vectigalem habuissent, Mehemetes, armis devicto eius amera, prorsus eam in potestatem suam redegit. deinde rupta pace, quam cum despotis habebat, in Peloponnesum duxit, eamque, pulsus despotis, totam occupavit, sicut etiam reliquam partem Serviae, eius despota cum matre fugato, imperio suo subiecit. Chium et Lesbum insulas citra bellum sibi tributarias fecit: ac Lesbo quidem mox universa politus est. deinde Cyprum aggressus, cum eius rege de tributo sibi solvendo pactum iniit atque ita recessit. mox alia classe comparata et contra Rhodum ducta, re infecta, inde rediit, amissis non paucis militibus, quoniam classis ex Italia auxillio venerat. ipse ira et cupidine aestuans Italos ulciscendi, classem ingentem multis instructam peditibus et equitibus in Calabriam et Apulliam misit,

Καλαβρίας καὶ τῆς Ἀπουλίας, καὶ ἐν τῇ ἀπέρχεσθαι τὸν
 στόλον Ζάκυνθον καὶ Κεφαλονίαν ὑποταλεῖς ἐποίησε· φθά-
 σας δὲ ὁ στόλος ἐν τῇ Καλαβρίᾳ, τὸ φρούριον τὸ ἐν τῇ
 Ἀπουλίᾳ τὸ λεγόμενον Ὑδροῦς ἀποκλείσας καὶ πολιορκήσας
 5 αὐτὸ ἔλαβε, καὶ ἕτερα φρουριά τινα λαβὼν πρόσω ἐπορεύε-
 γο. καὶ ἐὰν μὴ ὁ θεὸς ἐξ ἀνθρώπων ἐποίησεν αὐτὸν οἷς
 οἶδε τρόποις, τὰ ὅμοια ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἴταλοὶ ἔπαθον ἄν. 22
 ἀκουσθεῖς δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἱ σατράπαι
 καὶ οἱ κυβερνήται τοῦ στόλου καὶ τοῦ στρατοῦ μετὰ συμβά-
 10 σεως τὰ φρουρία ἀφέντες ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀνεχώρησαν· καὶ
 οὕτως τὰ ἐν τῇ Καλαβρίᾳ γέγονασιν. ἐβασίλευσεν δὲ ἔτη
 δύο καὶ τριάκοντα, καὶ δέκα βασιλείας ὑπέταξε καὶ ἐδού-
 λωσε, καὶ διακοσίας πόλεις ἐκ τῶν Χριστιανῶν ἔλαβε. πέντε
 δὲ διαλέκτους χωρὶς τῆς αὐτοῦ οἰκίας ὀμίλει, Ἑλληνικὴν,
 15 Λατινικὴν, Ἀραβικὴν, Χαλδαϊκὴν καὶ Περσικὴν. λίαν ἦν
 εὐφραϊνόμενος ὀμιλεῖν καὶ διαλέγεσθαι μετὰ σοφῶν καὶ συνε-
 τῶν ἀνδρῶν· διὰ τοῦτο καὶ τὸν πατριάρχην κύρ Γεννάδιον
 ἠγάπα καὶ ἤκουεν αὐτοῦ καὶ συχνάκις ὀμίλει αὐτῷ. ἔλεγε
 δὲ ὅτι ἐκ τῆς τῶν ἀστρῶν κινήσεως ἐγνώριζεν ὅτι βασιλεῖς
 20 ἑμέλλεν ὑποτάξαι καὶ πολλοὺς τόπους δουλώσαι, καὶ οὕτως
 ἐγένετο.

Καὶ οὕτως μὲν, καθὼς ἱστορήσαμεν κατ' ἐπιτομήν, ἡ
 ἀρχὴ τοῦ γένους τοῦ ἀμνηρᾶ Ὀθμανίου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπο-

1. ἐπανερχεσθαι M 2. ἐποίησαν P 4. ὑδρου P, ὑδρινθόν
 margo. Ὑδροῦς παρ' Ἰταλοῖς Ὀτραγον. Pachomius in margine M
 12. βασιλεια P.

atque in itinere Zacynthum et Cephaleniam vectigales fecit. appules
 classe ad Calabriam, oppidum Apuliae Hydruntem obsedit cepitque,
 atque aliis quibusdam oppidis occupatis, ultra processit. ac, nisi
 deus eum, quibus solet rationibus, e vivis abstulisset, aerumnæ no-
 stris pares subeundæ Italis fuissent. comperta eius morte in Ita-
 lia, satrapæ et duces classis atque exercitus sub conditionibus qui-
 busdam oppida restituerunt et ex Italia decesserunt. res in Calabria
 igitur ita evenerunt. regnavit annos duos et triginta; acquisivit et
 subiecit sibi regna decem, et Christianis urbes ducentas eripuit. quin-
 que linguas præter suam probe noverat, Graecam, Latinam, Arabi-
 cam, Chaldaicam, Persicam. in congressibus et colloquiis cum homi-
 nibus eruditus ac prudentibus hilaris erat: quare etiam Gennadium
 patriarcham diligebat et audiebat frequenterque conveniebat. dicebat,
 didicisse se ex astrorum conversionibus, se reges et loca multa sub-
 acturum esse: id quod sane evenit.

Tale igitur, quale paucis adumbravimus, Othmanis amerae eius-

γόνων ἄχρη καὶ τοῦ Μεσεμέτη ἀμηρῶ ἐν ταῖς ζωαῖς αὐτῶν μάχαις καὶ πολέμους καὶ νίκαις ἐπολιτεύθησαν καὶ ἐποίησαν. ἡμεῖς δὲ τῆς τῆς ἱστορίας ὁδοῦ κατὰ ταῖς αὐτῶν ἀρξώμεθα.

53. Ἐν δὲ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 539^α ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ. ἀπελθὼν εἰς τὴν 5 νῆσον Θάσον ἐπῆρεν αὐτὴν ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τοῦ 539^β ἔτους· καὶ αὐθις ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἶτα εἰς τὸν Μωρέταν, ἔνθα ψκοδόμησε τὸ Ἐξαμίλιον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ὅπου καὶ ἐν ἑτέροις καιροῖς ψκοδομήθη, ὅταν ὁ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς περάσας ἐκ τῆς Ἀσίας μετὰ τοῦ μν-10 ριαριθμήτου ἐκείνου στρατοῦ ἤρχετο κατ' αὐτῶν. εἰ δὲ διὰ τὸ μακρὸς τοῦ καιροῦ τὸ τὰ πάντα δαμάζον καὶ ἀνεμιέλητον ἀφεθῆν διεφθάρη· ἐκ δευτέρου δὲ κτισθὲν ἦν παρὰ τοῦ ἐν βασιλεῦσιν ἀειμνήστου μεγάλου Ἰουστινιανοῦ, οὐχ ὑπὲρ ἀνάγκης (ὅτι αὐτὸς γὰρ σχεδὸν εἶπεν τὸν κόσμον ἅπαντα 15 ὑπέταξε,) ἀλλὰ μόνον ἐφάνη αὐτῷ καλόν· ἐπεὶ καὶ ἄλλας ἐτέρας κτίσεις καὶ οἰκοδομὰς ἐποίησε, τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν καλλωπίζων, ἐδόξεν αὐτῷ καὶ ἡ κτίσις τοῦ Ἰσθμοῦ. προστάξας ἐγένετο ἐν τῷ τόπῳ ἔνθα ἔν τινι καιρῷ καὶ ὁ πατρικίος Νικητίας ὁ ἐπονομαζόμενος Ὀρειφᾶς τὰς νῆας ἤγουν τὰς τριη-20

1. μεχεμέτ P ζωαῖς μάχαις καὶ πολέμοις καὶ νίκαις ἐπολ. P
4. 33.] κδ P. ἐντεῦθεν ἀνακάμπει τὰ τῆς ἱστορίας, περὶ τῶν
βασιλέων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὡς ἐν πρώτῳ κεφαλαίῳ εἰρηκα-
μεν. MP 8. εἰς Πελοπόννησον P 10. περάσας ἐκ τῆς
Ἀσίας] Περσίας P 12. τοῦ τὰ π. δαμάζοντος M 13.
ἀφέντες P 14. οὐ περὶ P 20. Ῥούφος P. immo Ὀρούφας.

que posteriorum genus usque ad Mehemetem ameram fult, eorundem-
que, dum vixerunt, ista bella, pugnae et victoriae. nunc ad interrup-
ptum historiae ordinem revertamur.

33. Mense Julio anni 692¹ imperator Manuel Cpoli discessit. Thasum insulam profectus, expugnavit eam mense Septembri anni 692²; inde rursus Thessalonicam abiit, deinde in Moream, ubi Hexamiliium extruxit eo loco, quo ante exstructum fuerat, quando Artaxerxes rex cum infinito illo exercitu ex Asia contra Graecos traiecit. postea, quum diuturnitate temporis omnia consumentis et incuria hominum collapsum fuisset, instauratum erat a magno Iustiniano, imperatore sempiterna colendo memoria, non quidem propter necessitatem aliquam, quandoquidem ei parebat orbis terrarum paene universus, sed quia laudabile esse susceptum ei videbatur: nam sicut alia quaedam aedificia extruxit, quibus ornabat imperium Romanum, ita Isthmum munire eidem placuit. factum est iussu eius in eo loco, in quo quondam patricius Nicetas, cognomento Oripphas, naves sive

ρεις τὰς Ῥωμαϊκὰς διὰ τῆς ξηραῖς τοῦ Ἴσθμοῦ ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάττης εἰς τὴν δυτικὴν περάσας τοὺς Κρήτας Ἀγαρηνοὺς ἐτροπώσατο. ἀλλὰ πῶς καὶ διὰ τί τὸ αὐτὸ μέγα στρατήγημα καὶ ἔργον περιφανὲς καὶ ἄξιον μνήμης ἐγεγόνει, 5 οὐκ ἐγκαταλείψω, ἀλλὰ τῇ ἡμετέρᾳ ἐνώσω διηγήσει, ἔτι δὲ καὶ πῶς ἡ νῆσος Κρήτη καὶ τίνι τρόπῳ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀγαρηνοῶν ἔτυχε γενέσθαι, καὶ αὐθις πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων ἐγένετο, καὶ πῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς γερουσίας τῶν Ἐνετῶν ἐπέπεσε. καὶ πάλιν τοῦ ἡμετέρου ἔργου ἀψώμεθα
10 καὶ τὸν πλοῦν τῆς νέας ἱστορίας ποιήσωμεν.

34. Οἱ τοῦ καταράτου Μωάμεθ ἀπόγονοι διάδοχοί τε B καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς πρῶτον μὲν τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς ἐγκρατεῖς γενόμενοι καὶ Μηδίας καὶ Βαβυλώνος καὶ Ἀσσυρίων κυριεύσαντες, ἤδη δὲ καὶ Αἰγύπτου καὶ Συ-
15 ρίας καὶ Ἀσσυρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ Λιβύης καὶ Ἀφρικῆς καὶ μέρους οὐκ ὀλίγου ἐκ τῆς Εὐρώπης, μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἀλλήλοις στασιάζοντες, ἡ μία αὕτη μεγάλη ἀρχὴ εἰς πολλὰ διμεμερίσθη, καὶ ἄλλον μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Περσία, ἄλλον δὲ ἡ Βαβυλών, ἕτερον δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἄνω καὶ κάτω
20 μέρη. ἓνα μὲν ἀρχηγὸν εἶχεν ἡ Ταρσός, ἕτερον δὲ ἡ Τύρος, ἄλλον τὸ Ἰκόνιον καὶ ἕτερον ἡ Μελιτηνὴ ἢ τὰ πολλὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ῥέουσα. ἕτερον δὲ τὸ Χαλέπι εἶχεν καὶ

11. 34] κέ P περι τῶν τοῦ Μωάμεθ διαδόχων, ἔνθα καὶ ποῦ ἔβασίλευσαν M. περι τῶν τοῦ M—θ ἀπογόνων, omissis ἔνθα καὶ ποῦ ἔβασίλευσαν, P

triremes Romanas per continentem terram Isthmi ex mari Graeco in occidentale traxit fuditque Agarenos Cretenses. quomodo autem et quare hoc praeclarum strategema et perpetuo celebrandum facinus patratum fuerit, non praetermittam dicere, sed narrationi nostrae inseram; item commemorabo, quo pacto Creta insula in potestatem Agarenorum venerit, et rursus, qua ratione ad Romanos redierit, et tandem sub Venetorum ditionem concesserit: tum denique ad institutum redibimus et recentioris historiae filum pertexemus.

34. Exsecrandi Mohametis posteriori et successoris et imperii eius heredes, primum Persarum regno atque Media, Babylonia et Assyria potiti, deinde etiam Aegyptum, Syriam, Assyriam, Palaestinam, Libyam, Africam et Europae regiones non paucas consecuti, aliquanto post discordes inter se facti sunt, unde unum illud magnum imperium in multa regna divisum est, et alium principem Persis nacta est, alium Babylo, alium superior et inferior Asia, alium Tarsus, alium Tyrus, alium Iconium, alium multis illa et praeclaris rebus

ἄλλον ἢ Λαμασκὸς καὶ ἕτερον ἢ Αἴγυπτος καὶ ἄλλον ἢ Αἰβυη, καὶ ἢ Ἀφρικὴ ἕτερον, καὶ ἕτερον ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἢ Ἰβηρία εἶχεν, ἢ λέγεται Ἰσπανία. καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ γει-
 τνιώτεες καθ' ἑκάστην διαφορὰς εἶχον ἀναμέσον αὐτῶν φρο-
 μένας καὶ ἐμάχοντο. οἱ δὲ τὴν Ἰσπανίαν οἰκοῦντες Ἀγαρη-5
 νοὶ εἰς πολυανθρωπίαν ἐλθόντες, καὶ ἦν ἑκατόκων γῆν λυ-
 πρὰν καὶ μετριῶς εὐδαίμονα ὄρωντες καὶ διὰ τοῦτο τρέφειν
 αὐτοὺς μὴ δυναμένην, προσῆλθον τῷ ἄρχοντι αὐτῶν Ἀπο-
 χὰς ἀμερμουνη καὶ μετανάσασιν ἀπήτουν γενέσθαι αὐτοῖς,
 πολλὰ στενοχωρούμενοι λέγοντες, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐσπίαν- 10
 ζον. ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς τὸν λόγον δεξάμενος, νῆας μακρὰς
 εὐθύς ἐπίσκεύασας καὶ δύνάμιν ἐξ αὐτῶν ἐμβιβάσας, ἐπὶ
 λησιεῖαν ἔχων τὴν ἔννοιαν, πρὸς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ κειμένας
 νήσους, ἐτράπητο καὶ πολλὰ ἐποίουν ταῖς νήσοις, οὐδένα
 εὐρίσκοντες ἀντιπαρτασσόμενον· πᾶσαι γὰρ ἦτον βοήθειαν 15
 καὶ οὐκ ἐλάμβανον διὰ τὸ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Μιχαὴλ τὸν
 τραυλὸν περισπώμενον εὐρίσκεσθαι ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ.
 διὰ τοῦτο πολλὰ κέρδη ἐκ πασῶν τῶν νήσων ἐκαρποῦντο.
 ἔφθασε δὲ ποτε καὶ ἕως τῆς Κρήτης, καὶ ταύτην καταδρα-
 μῶν καὶ ἀνδραποδισάμενος ὡς ἐνι, καὶ τὴν τῆς νήσου κατα- 20
 μαθῶν ἀρετὴν καὶ χάριν, ἔφη πρὸς τοὺς ὑπηκόους "Ἰδοὺ γῆ

8. δυνάμενοι M ἀπόχα P 10. ὄντες P 13. ἔννοιαν
 τῶν πρὸς τὴν ἢ κειμένων νήσων ἐτρέποντο M 15. βοήθειαν
 διὰ τὸν M 17. πολέμοις ἔπει ἀπὸ χριστοῦ αὐτῶν. διὰ P

abundans Melitene, alium Chalepi, alium Damascus, alium Aegyptus, alium Libya, alium Africa, alium in Europa Iberia, quae Hispania dicitur. itaque factum est, ut vicini, quotidie exorientibus inter eos controversiis, ad pugnas descenderent. Hispaniam qui incolebant Agareni, numero aucti, quum regionem, quam habitabant, steriliorem, nec admodum felicem esse ideoque alendis sibi haud sufficere viderent, Apochapem amermunem, principem suum, adierunt, rogantes, ut sedes tuendae sibi liceret, ut qui valde premerentur angustiis et rebus tuendae vitae necessariis egerent. ille, petitione laetatus, statim naves longas aedificandas curavit, et piraticae faciendae consilio manum iis idoneam imposuit, quae ad Aegaei maris insulas conversa, multis eas calamitatibus afflixit, quum nemo esset, qui resisteret. omnes auxilium flagitabant, nec nanciscebantur tamen, quoniam Michael balbus, imperator Romanus, bellis civilibus distrahebatur. itaque illi ex omnibus insulis commoda sibi multa comparabant. quum aliquando ad Cretam usque venisset, eamque, quantum poterat, pervagatus et populatus esset, comperta bonitate et fertilitate insulae, ad suos conversus, "en terra, inquit, fluens lacte et melle." haec

ῥέουσα γάλα καὶ μέλι.” καὶ ταῦτα ὁ βάρβαρος εἶπε περὶ τῆς
 Κρήτης· ὁ δὲ ποιητὴς ταύτην ἐγκωμιάζων φησὶ “Κρήτη τι-
 μησοσα τιθῆναι Διός, ἥς τὸ μέγεθος περιούσιον, πολλή τε λι-
 παρὺ τε καὶ εὐβοτος.” καὶ οὐδὲν πλέον ἔφη αὐτοῖς, καὶ οὕτω τὸν
 5 στόλον ἐμπλήσας παντὸς ἀγαθοῦ πρὸς τὴν Ἰσπανίαν ἐπανέστρε-
 ψεν. ὡς δὲ ὁ χειμῶν παρήλθε καὶ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψε, τεσσαρά-
 κοντα νῆας πληρώσας ἀνδρῶν μαχίμων καὶ ἄνεμον ἐπιτήδειον
 τηρήσας πρὸς Κρήτην τὸν πλοῦν ἐποίησε, τὰς ἄλλας τῶν νήσων
 παρατρέχων. φθάσας δὲ ἐν τῇ νήσῳ ἐν ἀκρωτηρίῳ τῷ λεγομένῳ
 10 Χάρακι προσορμίζεται, καὶ οὐδὲν οὔτε κατὰ τὴν ἀπόβασιν οὔτε
 κατὰ τὴν ἀγωγήν ἐφάνη πολέμιον. ἐλθὼν δὲ πορρωτέρω σταδίων
 ὡς ἑκατὸν καὶ πῦρ ἐμβαλὼν τὰς νῆας πάσας κατέφλεξεν, οὐδε-
 μιᾶς φεισάμενος. ὁ δὲ στρατὸς ταραχθεὶς ἐπὶ τὸ πραχθὲν
 καὶ καταπληγέντες τὴν αἰτίαν ἐπηρώτων, ἐλθόντες καὶ εἰς
 15 λόγους νεωτερικούς. αὐτὸς δὲ μυνεὶς ἀκούων εἶπεν “ὅμοις
 τούτων αἰτιοὶ ἔστε, ἀποικίαν ζητοῦντες καὶ γῆν ἀγαθὴν. ἐμοὶ
 δὲ ταύτης ἑτέρα οὐ νενομίσταί κρείττων· καὶ ἐνταῦθα ἦλθον
 ἵνα τὰς ὑμετέρας θελήσεις καὶ ὀρέξεις πράξω. καὶ τὰ νῦν, 23
 μὴ εἰδότες ἂ ἐγὼ ποιῶ, φλυαρεῖτε.” οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐσι-
 20 γήσαν. ὡς δὲ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐμέμνηντο καὶ φιλιώτατον
 τινές, εἶπεν αὐτοῖς “ὥδε ὠραταὶ γυναῖκες εἰσι, καὶ παῖδας
 ποιήσατε.” εἶτα τάφρον ὄρυσαν βαθεῖαν καὶ χάρακα περιέ-

2. μέλισσα P
ποιήσατε M

3. εἰς M

16. ζητοῦντές μοι καὶ M

22.

barbarus de Creta: quam poeta his verbis commendavit: "Creta, ho-
 norata nutrix Iovis, insignis magnitudine, ubertate et pascuorum abun-
 dantia." nullo verbo praeterea addito, cum classe, omni rerum genere
 repleta, in Hispaniam revertit. postquam autem hiems exiit et instabat
 verna tempestas, quadraginta naves strenuis bellatoribus complet,
 ventumque nactus secundum, Cretam cursu petit, ceteris insulis
 praetermissis. ubi advenit, ad promontorium, cui nomen Charax,
 appellitur: nec ei quidquam vel descendenti, vel populanti hostile
 comparuit. progressus stadia circiter centum, naves ad unam omnes,
 iniectione igne, comburit. ea re conturbati et obstupefacti milites, cau-
 sam sciscitabantur, voces etiam seditiosas immiscentes. ille iratus
 "vos, inquit, huius rei causa estis, qui coloniam quaeritis et terram
 beatam: namque mihi nulla hac melior esse videtur, et huc vela feci, ut
 vestrae satisfacerem voluntati. itaque inscii, quae ego agam, ista bla-
 teratis." his auditis, conticuerunt. quum autem nonnulli uxores et
 liberos commemorarent, occurrit iis: "hic sunt formosae feminae, e
 quibus liberos procreabitis." deinde fossa profunda ducta et χάρακι

πηξαν (ὄθεν καὶ ὁ τόπος τὴν ἐπωνυμίαν λαβῶν σώζει τὴν προσηγορίαν, Χάνδαξ ὀνομαζόμενος) κακέισε διενυκτέρευον. μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ μετ' ὀλίγον τὰ ἐν τῇ Κρήτῃ πραττόμενα ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Φωτεινοῦ πρωτοσπα-
 θαρίου καὶ στρατηγοῦ τῆς Κρήτης, ὃς δυνάμιν ἤξιόν αὐτῷ 5
 στέλλαι ἵνα τοὺς ἐχθροὺς ἀποσοβῆσῃ. καὶ Δαμιανὸν τινα κόμητα τοῦ βασιλικοῦ ἰπποστασίου μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ παρασκευῆς ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Κρήτῃ εἰς βοή-
 θειαν τοῦ στρατηγοῦ Φωτεινοῦ, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν οὐδὲν χρήσιμον αὐτοῖς τέλος ἐγεγόνει. προσβο- 10
 λῆς δὲ γενομένης ὁ Δαμιανὸς καιρίως πληγείς καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς τροπῆς γέγονεν αἴτιος, καὶ ὁ Φωτεινὸς μόλις ἐν δρό-
 μῳ διασωσέσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ ἄγγελος γίνεται. ἐγεγόνει
 δὲ αὐτὸς ὁ πόλεμος καὶ ἡ προσηβολὴ μακρόθεν, ἔνθα ἡ πόλις
 τοῦ Χάνδακος ᾠκοδόμηται, ὡσεὶ στυδίους εἴκοσι, πρὸς τὰ 15
 μέρη τοῦ τόπου τοῦ λεγομένου Ἀλμυροῦ, ἐν ἔτει 571. καὶ
 πάλιν τοῖς Ἀγαρηνοῖς οὐ διέλιπον φροντίδες καὶ λογισμοὶ καὶ
 δειλίαι καὶ ταραχὴ καὶ μέριμνα. καὶ αὐτῶν οὕτως ἐχόντων
 μοναχός τις ἐκ τῶν ὄρεων τῆς νήσου ἐπικαταβὰς ἀμαρτάνειν
 ἔφησεν οὐ ἀσφαλῶς ὑπολαμβάνουσι κατοικήσειν οἰκοδομήσαν- 20
 τες ἐν τῷδε τῷ τόπῳ. καὶ ἅμα λέγων τόπον δεξιὸν καὶ
 εὐφρῆ πρὸς πᾶσαν εὐετηρίαν ὑπέδειξε. καὶ ἐν τούτῳ φρού-

4. πρωτοσυγγέλου σιρ. P 8. πρὸς τὴν Κρήτην P 11. τὰ
 καιρία P 20. ἀσφ. οἰοντίας ἐξῆς ἰδρυθέντίας M 21. ἐν τῷ
 λέγειν ἅμα τ. P 22. εὐκτηρίαν MP

i. e. vallo communita, (unde ductum nomen Chandax locus hodieque servat.) ibidem noctem transegerunt. imperator Michael brevi post, quae in Creta a Saracenis agerentur, per Photinum protospatharium et praefectum Cretae certior factus, qui copias sibi mitti voluit, quibus hostes dispelleret, Damianum quendam, comitem stabuli imperatorii, cum ingenti exercitu et apparatu in Cretam ad illum adiu-
 vandum misit. verum enim vero, coniunctis licet viribus, nihil ad-
 versum Agarenos profecerunt. quippe proelio commisso, Damianus, plaga mortifera vulneratus, etiam reliquis causa fugae fuit, et Pho-
 tinus in equo veloci acgre servatus, rei nuntium imperatori attulit. facta est haec pugna loco ab urbe Chandace stadiis circiter viginti
 dissito, cui nomen Almyri est, anno mundi 6340. rursus Agarenos
 non deficiebant curae, cogitationes, timor, perturbatio et angor; atque ita illis affectis, monachus quidam e montibus insulae descen-
 dit et errare illos affirmavit, si eo in loco collocatis sedibus, secure se posse habitare existimarent; simulque locum idoneum et ad omnem
 ubertatem accommodatum demonstravit. ibi oppidum exstruxerunt et'

ριον ιδρύσαντες καὶ καλῶς ἀκροπολίσαντες, ὃ καὶ Χάνδακα
 ὠνόμασαν, καὶ ἐκ τούτου ὀρμώμενοι τὴν ὅλην νῆσον κατέ-
 τρεχον καὶ τὰς λοιπὰς πάσας πόλεις τῆς νήσου ἐδούλωσαν,
 πλὴν τῆς Γορτύνης καὶ Κυδωνίας. καὶ οὕτως μὲν ἡ Κρήτη
 5 ἢ μία τῶν περιφήμων ἐπὶ μεγάλων νήσων ἕλω ὑπὸ τῶν
 Ἰσπανῶν Σαρακηνῶν. καὶ αὐθις μετὰ ἔτος ἐν ὃ βασιλεὺς
 Μιχαὴλ ἕτερον στόλον ἐκπέμπει κατ' αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἄξιον
 ἔργον ἐποίησαν· καὶ οἱ Σαρακηνοὶ τοῦ λοιποῦ ἀμερίμμως
 διήγον, καὶ πάσης τῆς νήσου κληρονόμοι καὶ κύριοι γεγόνα-
 10 σιν, καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ ὑπὲρ τῆς ὑγιούς ἡμῶν πίστεως
 τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμαρτύρησαν. ἔστι δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὄρεινῃ
 καὶ δασεῖα, ἔχει δὲ καὶ αὐλῶνας εὐκάρπους· τὰ δὲ ὄρη αὐ-
 τῆς οὐκ ἐλάττονα τοῦ Ταῦγέτου ἐν τῷ ὕψει. ἔχει δὲ πόλεις
 παλαιάς, πλείονας ἢ τῶν ἐννεηκόντα, μεγίστας δὲ καὶ ἐπι-
 15 φανεστάτας τρεῖς, Κνωσσὸν Γόρτυναν καὶ Κυδωνίαν. ὢν δὲ
 Μίνος ὁ βασιλεὺς Κρήτης, Θαλαττοκρατῶν ποτέ, τὴν νῆσον
 τριχῆ διελών, ἐν ἐκάστῳ μέρει κτίσας πόλιν, τὴν Κνωσσὸν
 κατάντικρον τῆς Πελοποννήσου· αὕτη δὲ ἐστὶ προσβόρειος.
 20 τὴν ἐξημερώσας νομοθέτης ἐγένετο σπουδαῖος· διὸ λέγει καὶ
 ὁ ποιητὴς περὶ αὐτοῦ “διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην Μίνος καὶ
 Ῥαδάμανθος Κρήται ὄντες ὑπὸ τοῦ Διὸς κριταὶ κατεστάθη-

2. ἐπωνόμασαν P 10. ἀγίας Alterus 20. ἀνεξετημάσας M,
 ἐξετημάσας καὶ P, ἐξημέρωσε καὶ Brumetus

arce bene communiverunt, cui Chandacis nomen datum est: unde
 progressi, totam insulam incursabant, omnesque urbes eius, praeter
 Gortynam et Cydoniam, in ditionem suam redegerunt. hoc igitur
 modo Creta, una ex septem nobilioribus insulis, ab Hispanis Sara-
 cenis occupata est. uno anno post rursus Michael imperator aliam
 classem adversus eosdem misit, quae tamen nihil memorabile gessit.
 iam Agareni curis omnibus soluti vixerunt totaque insula sunt potiti:
 ac multi Christiani pro sana fide nostra illo tempore martyrium tulerunt.
 est autem haec insula montana et silvosa atque valles fertiles
 habet; montes altitudine Taygeto non cedunt. habet urbes antiquas
 supra nonaginta, atque in primis magnas et nobiles tres, Cnossum
 Gortynam et Cydoniam, a Minoe, Cretensium rege, qui imperium ma-
 ris olim tenebat, extractas: qui in tres partes insula divisa, in qua-
 libet parte unam condidit, et Cnossum quidem e regione Pelopon-
 nesi et ad septentrionem. hunc regem proditum est primum Cretam
 literis excoluisse et legibus studiose moderatum esse: unde poeta di-
 cit: “propter summam iustitiam Minos et Rhadamanthus, Cretenses

σαν ἐν ταῖς τῶν μακάρων νήσοις." καὶ ταῦτα περὶ τοῦ Μίνωος. ἡ δὲ Γόρτυνα κεῖται ἐν πεδίῳ πρὸς τὸ Λιβύης πέλαγος, ἀπέχει δὲ τῆς θαλάττης σταδίων ἐξήκοντα, παλαιότερον μὲν τετειχισμένη, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ καιροῦ τὰ τεῖχη φθάρ-
 B ρέντα ἢ πολιτεία αὐτῆ ἤθελον πάλιν τεχίσαι, καὶ ἀρχὴν λα-5
 βούσα κτίσαντες τεῖχος στάδια ὀγδοήκοντα, καὶ στάσεως γε-
 νομένης ἀναμέσον τὸ ἔργον ἀτελὲς διέμεινε. ἡ δὲ Κυδωνία
 μεγίστη τὴν προσθήκην ἦν, κεῖται δὲ αὕτη ἢ πόλις πρὸς τοὺς
 ἐσπερίους τῆς νήσου πέρασι, τὰ δὲ ὄρη τὰ ἐγγύς αὐτῆς τὰ
 ὑψηλὰ Τίτυρος καλοῦνται· ἰδρυνται δὲ ἐπὶ θαλάσσης, βλέ- 10
 πουσα πρὸς τὴν Λακωνικὴν πεδιάδα, ἀγαθὴ καὶ λίαν πανεύ-
 μορφος καὶ πολλὰ κύκλωθεν ἔχουσα. λοιπὸν εἰς τρία ἢ νῆ-
 σος, ὡς προείπομεν, μεμέρισται, καὶ τὸ μὲν πρὸς ἤψαν μέ-
 ρος ἐν τοῖς τῆς Γορτύνης μέρεσι Λωριεῖς ἐκάλουν, τὸ δὲ νό-
 τιον Ἐτεόκρητας, ἐν ᾧ ἔστι καὶ τὸ πολίχριον Πράσου, τὸ 15
 δὲ δυτικὸν μέρος Κυδωνας· καὶ ἀναμέσον αὐτῶν πολλάκις
 μάχαι καὶ πόλεμοι ἐγίνοντο. λέγουσι δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῆς
 Κρήτης, ὅτι διὰ τὸ τῆς νήσου τραχὺ οὐκ ἐδύνατο μετὰ ἀμα-
 ξῶν προσβολὰς ποιεῖν καὶ ἀκοντίζεσθαι, καὶ πρῶτον διὰ τοῦτο
 ἐφιπποὶ οἱ Κρηῖτες ἔδειξαν μάχεσθαι. 20

Κύριοι δὲ γεγονότες τῆς τοιαύτης μεγάλης νήσου τρόπον

1. Μίνου Μ	2. Γορτύνη Ρ	4. φθαρεῖσα τὴν πολιτείαν	
	αὐτῶν		
ταύτην Ρ	7. ἀναμέσου Ρ	8. τις πρὸς δύσειν Alterus	10.
τέτρα Ρ	12. πολὺ Ρ, loco vacuo post ἔχουσα relicto		16.
ἀναμέσου Ρ	21. τῆς νήσου ταύτης τοιῶδε τρόπῳ οἱ Ἀγαρη-
νοί, ὡς ἔφημεν, Ρ		

genere, a Iove in beatorum insulis iudices constituti sunt." haec de Minoe. Gortyna in planitie sita mare Libycum spectat, a quo abest stadiis sexaginta. antiquitus muris cincta erat, quos, iniuria temporis labefactatos, magistratus instaurare coeperunt, sed ad octo stadia productos, exorta seditione, reliquerunt inchoatos. Cydonia incrementis, quae paulatim cepit, maxima fuit, in occidentalibus finibus insulae posita. alti montes, qui in vicinia sunt, Tityri nomen habent ad mare sita est, et Laconicam spectat, egregia et mirifice elegans et ampla in circuitu. ceterum in tres partes, ut diximus, insula divisa est: partem versus orientem circa Gortynam Dorienses nominarunt, australem partem Eteocretenses, in qua etiam Prasus oppidulum est, occidentalem Cydonenses. inter hos saepe bella et proelia commissa sunt. tradunt etiam hoc de Creta, propter asperitatem soli non potuisse in ea cum curribus impetus fieri et iaculari, unde Cretes primi ex equis pugnarint.

Potiti igitur magna hac insula eo, quo diximus, modo Aga-

ὄν ἔφημεν οἱ Ἀγαρηνοί, καὶ νῆας μακρὰς ποιήσαντες, καὶ
 Θαλασσοκρατοῦντες νεωστὶ τὸν Μίνωα μιμούμενοι, ληστεύον-
 τες ἦσαν καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους ἐλήϊζον καὶ πολλὴν φθο-
 ρὰν εἰς τοὺς Χριστιανούς καθ' ἡμέραν ἐποίουν. χρόνων δὲ
 5 παραδραμόντων τεσσαράκοντα καὶ ἑπτὰ, ἐπὶ τῆς βασιλείας
 Βασιλείου τοῦ Μακεδόνας, Σαῆλ Ἀπόχαψ ὁ ἀρχηγὸς Κρή-
 τῆς, υἱὸς τοῦ ἀμερμουνη Ἀπόχαπος τοῦ τὴν Κρήτην κερδή-
 σαντος, αὐθις αὐτὸς ληστρικὰς νῆας μακρὰς οἰκονομήσας,
 ἃς ἤδη γαλέας κατονομάζειν εἰώθασιν ἦτοι τριήρεις, τὸν
 10 αἰριθμὸν ὥσει τριάκοντα (καρπαρίων εἴκοσι καὶ δύο ἐκάστη
 αὐτῶν), καὶ ἑτέρας νῆας ληστρικὰς, ἔξορμήσας ἐκ τῆς Κρή-
 τῆς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους ἐληΐσατο, εἶτα καὶ αὐ-
 τὴν τοῦ Πέλοπος νήσον κατέβαλε καὶ τὰς κάτωθεν αὐτῆς νή-
 σους ἔλπιε, Ζάκυνθόν τε καὶ Κεφαλληνίαν. ἐμηνύθη δὲ
 15 τοῦτο τῷ βασιλεῖ διὰ ταχυδρόμου, καὶ ἔξαρτίσας στόλον ἰκα-
 νὸν στέλλει κατ' αὐτῶν, καταστήσας δρουγγάριον τῆς αὐτῆς
 ναυτικῆς δυνάμεως τὸν πατρίκιον Νικήταν, ἄνδρα δεινὸν καὶ
 δραστηρὸν καὶ ἐμπειρον παντὸς πολέμου, ὑδραίου τε καὶ χειρ-
 σαίου, ὃς μηχανὰς οἶδεν ὡς οὐχ ἕτερος. πνεύσαντος δὲ ἀνέ-
 20 μου βορείου ἡδίστου δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαμβάνει τὴν
 Πελοπόννησον. καὶ φθάσας ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρῆων, ὡς
 εἴρηται, μαθὼν δὲ ὅτι αἱ τῶν ἐχθρῶν τριήρεις τὰ δυτικώ-
 τερα μέρη τῆς Πελοποννήσου ληϊζουσι, Μοθῶνης καὶ Πύλου

2. τῷ Μίνω M 7. ἀπόχαψ P 10. δύο ἐπὶ εἴκοσι P 13.
 κατέλαβε? 15. ταχυδρόμων M 18. αὐστηρόν P

reni, navibus longis exstructis et vindicato sibi imperio maris, ad
 Minois exemplum piraticam exercebant et Cycladas insulas popula-
 bantur et multam quotidie perniciem Christianis inferebant. post an-
 nos septem et quadraginta, imperante Basilio Macedone, Sael Apo-
 chaps, Cretæ princeps, eius, qui Cretam occupavit, APOCHAPS amer-
 munnis filius, denuo naves piraticas, quas nunc galeas sive triremes
 nominare solent, numero fere triginta et remigibus viginti duobus in-
 structas, atque alias naves praedatorias comparavit: deinde e Creta
 progressus, insulas maris Aegæi populatus est, ipsamque adeo Pelo-
 ponnesum invasit, et insulas infra eam sitas, Zacynthum et Cephalo-
 niam, vexavit. qua re imperatori per faselum nuntiata, idoneam is
 classem adversus illos misit, drungario facto Niceta patricio, viro pru-
 denti et strenuo ac scienti omnis rei bellicae, tum terrestris tum naval-
 lis. idem bellicarum artium peritus erat, ut nemo supra. flante lenis-
 simo borea, paucis diebus in Peloponnesum pervenit. delatus in por-
 tum Conchrearum, ut dictum est, quum hostium triremes occidentales

καὶ Γλαρέντζας καὶ Πάτρας, καὶ τὰ ἕτερα ἐκεῖθεν χωρία, βουλὴν βουλευέται ἐν τῇ διανοίᾳ συνετὴν καὶ σοφὴν. καὶ ἦν ἡ βουλὴ καὶ ὁ λόγος ἔργον εὐθύς· ἀγγιγιάσας γὰρ περιοδεύσαι τὴν Πελοπόννησον διὰ Μυρμιδόνων καὶ Ἐπιδαύρου καὶ Μαλέου καὶ Νεταρίου, διὰ δυσκόλου πλοῦ καὶ χιλίων μιλίων 5 μῆκος τηράλλως ἀναμετρήσας τε καὶ προσήκοντος ὑστερήσας καιροῦ, ὡς εἶχεν, εὐθύς τῇ αὐτῇ νυκτί διὰ τοῦ Κορινθιακοῦ Ἰσθμοῦ πολυχειρῶς χρησάμενος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν δυτικὴν θάλασσαν, πλησίον τοῦ ὀρύγματος ὅπου τὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος ἐγγόνει, κατὰ τὸ ξηρὸν διαβιβάζει τὰς νῆας. ἐμβιβάσας δὲ λαὸν 10 καὶ ἄνδρας μαχίμους συντόμως ἐν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ ἀρκετὸν, ὅσον ἦν δυνατὸν, ἔργου εἶχετο. καὶ μηδὲν ἐλπίζοντες οἱ πολέμιοι Κρηῖτες (ἐπὶ Μαλέου γὰρ εἶχον τὰς ἡμεροσκόπους καὶ νυκτοσκοπούς ταχεῖς νῆας φυλάττειν, ἐάν τις στόλος Ῥωμαϊκὸς ἔλθῃ 24 κατ' αὐτῶν) οὕτως αἰφνιδίως ἐπιτίθεται αὐτοῖς, καὶ συγγύσας 15 καὶ συνταράξας αὐτούς, εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν. τὰς μὲν οὖν πυρπολήσας τῷ ὕγρῳ πυρὶ τὰς δὲ καταποντίσας τὰς δὲ ζωγρήσας τῶν πολεμίων νηῶν, τοὺς δὲ βαρβάρους τοὺς μὲν ἀνελῶν τῷ ξίφει τοὺς δὲ ὑποβρυχίους ποιησάμενος, καὶ τὸν ναυάρχην καὶ αὐθέντην αὐτῶν ἀνελῶν, τοὺς λοιποὺς διασκε- 20 δασθῆναι κατὰ τὴν νῆσον ἠνάγκασεν· εἶτα αὐτὸς πάντας ζωγρήσας καὶ σαγηνεύσας διαφόροις τιμωρίαις ἐνέβαλε. καὶ

5. τετάρου δυσκόλου P 6. τῆς ἄλως M ἀναμετρήσαντος P
11. ἀρεστόν P 17. τῷ ὕγρῳ πυρὶ om M 18. τῶν δὲ βαρβάρων P

partes insulae, Mothonen, Pylum, Glarentzam, Patras et reliqua illius regionis loca populari audivisset, consilium animo cepit prudens et callidum. atque consilium et verbum statim excepit ipsa res. quum enim horreret circumire Peloponnesum per Myrmidones, Epidaurum, Maleam et Nectarium, ne navigationem molestam subiret aut, mille milliarium longitudinem nequidquam emensus, adveniret sero, statim illa ipsa nocte, multorum usus opera, per Isthmum Corinthiacum ad occidentale mare, prope fossam, ubi murus Isthmi erat, per terram naves transfert. imposito confestim strenuorum militum numero maiori, quam satis erat, operi, quantum poterat, incumbibat, atque nihil tale sperantes Cretes hostes, qui ad Maleam diu noctuque celoces habebant, quae observarent. si qua Romanorum classis contra ipsos cursum tenderet, subito invadit, confusosque et turbatos in fugam vertit. naves eorum partim igne Graeco incendit, partim depressit, partim cepit; barbaros ipsos aut gladio interemit, aut undis summersit, atque, occiso eorum duce et principe, reliquos per insulam ut se dissiparent coegit: quos tamen postea omnes comprehensos variis

οὕτως οἱ Κρήτες Ἀγαρηνοὶ ἰδόντες ἐδειλίασαν, τὰς τῶν Ῥωμαίων στρατηγίας καὶ μηχανὰς θαυμάζοντες· καὶ τὴν τοιαύτην ἀπώλειαν ἐξαίφνης παθόντες, φοβηθέντες καὶ δειλιάσαντες ἠρέμησαν τοῦ λοιποῦ καιρὸν τινα καὶ φόρους τῷ βασιλεῖ 5 Βασιλείῳ ἔταξαν δοῦναι.

Καιροῦ παρελθόντος ἐτῶν ὡσεὶ δέκα τὰ συνήθη αὐτῶν οἱ βάρβαροι πάλιν οὐκ ἔπανον πρῦττειν καὶ ληΐζειν τὰς νήσους, καὶ τοὺς φόρους τοῖς βασιλεῦσι κατὰ τὰς ὑποσχέσεις ἠθέτησαν καὶ οὐκ ἔπεμπον. ἐτῶν δὲ παρελθόντων ἐβδομή- 10 κοντα, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ τοῦ παιδίου, τρισεγγόνου τοῦ βασιλέως Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα, ὁ βασιλεὺς Ῥωμαῶς στόλον ἱκανὸν καὶ ἀξιόλογον οἰκονομήσας καὶ προπαρασκευάσας στέλλει κατὰ τῶν ἐν τῇ Κρῆτῃ Σαρακηνῶν, κατα- 15 στήσας ἔξαρχον καὶ δεσπότην τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὕδραϊας τε καὶ χειραίου, τὸν μάγιστρον Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν τὸν καὶ ὕστερον βασιλεύσαντα. καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Κρῆτῃ καὶ συμβαλὼν πολλάκις τοῖς Ἀγαρηνοῖς καὶ προσβολῆς γενομένης πάντοτε ὑπερεῖχεν ὁ στρατὸς τοῦ Φωκᾶ· καὶ οὐ δυνάμενοι 20 ἀντιστῆναι οἱ Κρήτες φόβῳ ληφθέντες ἔφυγον, καὶ τῶν φρουρίων ἐντὸς εἰσελθόντες ἐκλείσθησαν. ὁ δὲ Φωκᾶς κατὰ πῦσαν μηχανὴν πολιορκήσας πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτήδειον τοῖς ἄσπε- 25 σιν ἐπαγαγὼν, καὶ φοβερὸς φανεὶς τοῖς ἐναντίοις, ὑφ' ἑαυτὸν πᾶν φρούριον τῆς νήσου ἐποίησατο καὶ τὴν μητρόπολιν

1. Ἰαν ἐφοβήθησαν M 2. ἐθαύμαζον P 5. ἔστησαν M 7. ἔλιπον P 10. παιδὸς P 20. κατὰ om P

affecit suppliciiis. his compertis, Agareni Cretenses terrore perculti sunt, admirantes rei bellicae peritiam artesque Romanorum; ac tali clade repente affecti, prae timore ac metu postea quieverunt aliquamdiu, et imperatori Basilio tributa pendere statuerunt.

Exactis annis prope decem, barbari non desinebant rursus solita sibi facere, sed populabantur insulas atque mittere recusabant promissa imperatoribus tributa. at annis post septuaginta imperator Romanus puer, Basilii Macedonis pronepos, classem non contemnendam contra Saracenos Cretenses misit, harum copiarum tum terrestrium tum navalium duce constituto Nicephoro Phoca magistro, eo, qui postea imperavit. is in Cretam delatus et frequentibus proeliis cum Agarenis confictatus, semper superior discessit; atque Cretenses cum illi resistere non possent, timore perculti, in castella sese abdidērunt. Phocas omnes machinas urbibus expugnantibus aptas moenibus admovit, et incusso hostibus terrore, insulae castella omnia in potestatem suam redegit, adeoque ipsum eius caput Chandacem ex-

αὐτὴν Χάνδακον ἐξεπόρθησε, καὶ ἑτέρα τινα πολίχνηα ἅμα
 ὑπέκλυψε τῇ αὐτοῦ θελήματι· καὶ τὸν ἀρχηγὸν Κρήτης Κου-
 ρούπην καλούμενον ἐχειρώσατο, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν ἄλλον
 πρωτεύοντα Ἀνεμῶν. καὶ ταῦτα πάντα κατορθώσας ὁ Φω-
 κᾶς διὰ μηνῶν ἑπτὰ, καὶ τὴν νῆσον πᾶσαν τοῖς Ῥωμαίοις 5
 ἐποίησεν ὡς τὸ πρότερον, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἀγυρηνῶν
 οὐσαν ἔτη ρκδ'. ἀπεκατεστάθη δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν
 τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Φωκᾶ
 ἐν ἔτει ζτξή', Ἰνδικτιῶνος η'. ὁ δὲ Φωκᾶς στρατηγούς καὶ
 κυβερνήτας ἐν τῇ νήσῳ καταλιπὼν προστάξει βασιλικῇ ἐν τῇ 10
 Κωνσταντινουπόλει ἐπανέστρεψε, καὶ τοὺς θριάμβους αὐτῷ
 ἐποίησαν τῆς νίκης. ἐστάθη δὲ ἡ νῆσος αὐτῇ ὑπὸ τὴν ἔξου-
 σίαν τῶν Ῥωμαίων μέχρι τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Ἀγγέ-
 λου τοῦ τυφλώσαντος τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν βασιλείαν λαβόν-
 τος, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας ἐρρέθη. ἔπειτα 15
 μὲν τῶν Ἰταλῶν εἰς πολυμερίαν τὴν μοναρχίαν Ῥωμαίων
 κληρωσαμένων, καὶ τοῦ μὲν κόμητος Φλανδρίας Βαλδουίνου
 βασιλέως ἀναγορευθέντος Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δὲ Ἐνρί-
 κου Δυντούλου δουκὸς Βενετίας, ὃς καὶ αὐτὸς αὐτοτρόπως
 παρῆν, μερίδα οὐ μικρὰν ἔχειν ἐξ ὄλου πρὸς τὸ ὄλον, δσας 20
 χώρας τε καὶ τόπους τὸ τῶν Ἰταλῶν ἐκτήσατο γένος, τούτων
 ἔχειν τὸ τέταρτον καὶ τοῦ τετάρτου ἡμῖσιν, καὶ δεσπότης

1. αὐτῶν P	6. ποιήσας ὡς καὶ πρ. M	11. ἐπ. τῆς νίκης
τοὺς θριάμβους	αὐτῷ ποιήσαντες. σιαθεῖσα δὲ M	13. ἕως
καὶ μέχρι M	15. ἀρχὴν P	16. μὲν] μέντοι? πο-
λυμοίριαν P	17. φιλανδρίας P	19. ἐνετίας P
ἀξιοθέντος ἐξ?	21. τούτων ἔχειν om M	20. ἔχειν

pugnavit: cum qua urbe alia quaedam oppidula illius se permiserunt
 arbitrio. idem cepit principem Cretae, Curupem nomine, et dignitate
 illi secundum Anemanem. confecit Phocas haec omnia septem mensium
 spatio, ac tota insula Romanis, ut ante fuerat, restituta est, ab
 Agarenis annos 120 possessa. revocata est virtute Phocae sub imperium
 Romanum anno 6368, indictione 8. Phocas, ducibus et gubernatori-
 bus navium in insula relictis, iussu imperatoris Cpolim rediit ac vi-
 ctoriarum suarum egit triumphos. mansit insula in potestate Roma-
 norum usque ad imperium Alexii Angeli, qui, excaecato fratre, regnum
 invasit, ut in principio historiae nostrae docuimus. deinde, quum Itali
 imperium Romanum in plures partes dividerent, Balduinus, comes Flan-
 driae, imperator Cpolitanus salutatus est, Henrico Dadulo, Veneto-
 rum duci, qui et ipse sua sponte aderat, pars non mediocris de toto
 regno destinata est: obtinuit enim terrarum locorumque omnium, quae
 Itali occupaverant, quadrantem unum et dimidium atque ab imperatore

παρὰ τοῦ βασιλέως τετίμηται· ὁ δὲ Λύβαλος πρίγκιψ Πελο-
 πονήσου ἐγένετο, ὁ δὲ Ῥωμανὸς Δελατζιόλης, ὁ ἐκ Φλωρεν-
 τίας ὀρμώμενος, χρήματα δανείσας τῷ συνδέσμῳ πολλὰ καὶ
 ἀναλώσας καὶ αὐτοτρόπως παρῶν ἦν, τὴν τῆς Ἀθῆνας καὶ
 5 Θήβας μερίδα ἐπέτυχεν ἐνέχυρον. καὶ οἱ Λιγούριοι ἦτοι Γε-
 τουββῆται ὁμοίως τὴν τῆς Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρων τόπων
 μοῖραν ἐπέτυχον· ὕστερον δὲ καὶ αὐτοὶ τοῖς Ἑνετοῖς τὴν
 Εὐβοίαν ἔδωσαν. ἐπειδὴ καὶ ὁ Βονιφάτιος μαρκίων τοῦ
 Μοντεφερράτου ἀξιολόγῳ μοίρᾳ τὴν συμμαχίαν ἦν ἐνεγκάμε-
 10 ος καὶ κυβερνήτης παντός τοῦ χερσαίου στρατοῦ ἐγνωρίζετο,
 ῥῆξ Θεσσαλονίκης παρὰ τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου τετίμηται,
 καὶ ἡ νῆσος αὕτη τῆς Κρήτης μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ ἰδίᾳ
 μοίρᾳ ἐπέτυχε. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ἐπεπωλήκει αὐτὴν τῇ
 τῶν Ἑνετῶν γερουσίᾳ, καὶ οὕτως ἄχρι τῆς σήμερον ὑπὸ τὰς
 15 χεῖρας αὐτῶν ἔστί.

Καὶ ταύτην τὴν ἱστορίαν τῷ λόγῳ ἠνώσαμεν τῷ ἡμετέρῳ
 βιβλίῳ εὐρίσκεισθαι· καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Ἴσθμοῦ οἰκοδομήν
 ἐπανέλθωμεν.

35. Τῷ 5θῷ ἔτει, Μαρτίου 13, ὁ βασιλεὺς ἀπέσπασεν
 20 ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεγχρεῶν ὀνομαζομένων· καὶ τῇ 8ῃ ἡμέρᾳ
 Ἀπριλλίου ἤρξατο ἀνακαθαίρειν καὶ ἀνοικοδομεῖν αὐτὸν δὴ

1. post τετίμηται M: ἡ δὲ δημοκρατία τῶν Λιγουριῶν τὴν τῆς
 Εὐρίπου νῆσον καὶ ἐτέρους τόπους ἐπέτυχεν 2. Ῥωμανὸς δὲ
 ὁ ἐκ P 3. ὀρμώμενος, ὅς χρ.? δανείσας σὺν δασμῶ ὀκ
 ὀλίγα P 4. παρῶν ἦν om P 5. ἔτυχεν. καὶ οἱ Γετουβῆται M
 7. μοῖραν om M ἐναντίως τὴν εὐροπον M 8. ἐπεὶ δὲ καί?
 17. τὴν add A 19. 35.] κς' P

insuper dignitate despotae ornatus est. Dabalus Peloponnesi princeps
 declaratus est, Romanus Delatzioles, Florentia oriundus, qui gran-
 dem pecuniam foederatis principibus crediderat impenderatque, et
 ultro praesens aderat, Athenarum et Thebarum tractus pignori accepit.
 Ligures sive Genuenses Euripi insulam aliarumque regionum parti-
 culas sortiti, postea Venetis Euboeam dederunt. Bonifacius, mar-
 chio Montisferrati, quum manu non mediocri adiuvisset socios to-
 tiusque terrestris exercitus summus dux esset, rex Thessalonicae ab
 imperatore Balduino creatus est et Cretam insulam cum aliis locis
 propriam accepit, sed mox eam Venetorum senatui vendidit, in quo-
 rum hodieque ditio est.

Hanc igitur narrationem libro huic nostro intexendam putavimus;
 revertamur nunc ad communionem Isthmi.

35. Anno 6913, die Martii 13, imperator incolumis in portum
 Cencrearum pervenit et 8 die Aprilis expurgare et instaurare Isth-

τὸν Ἴσθμόν, οὗ πέρ ἐστι τὸ μῆκος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ εὖρος ἐκ μιᾶς θαλάττης εἰς τὴν ἑτέραν ὀργυίας, τρισχιλίας, καὶ ὀκτακοσίας· τὸ δὲ μᾶκρος ἐκ τῆς χέρσου τῆς Ἑλλάδος ἦτοι τῆς Ἀττικῆς γῆς μετὰ τὸ καταβῆναι τὴν τραχεῖαν ὁδὸν τὴν λεγομένην Πλάγιον Κακόν, ἕως τῆς πεδιάδος κάτωθεν φθάσαι, ἐν ᾗ τόποι ἦν κτισθέντα τὰ τεῖχη ταῦτα τοῦ Ἰσθμοῦ, στάδια τριάκοντα. ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν τοῦ Ἰσθμοῦ ἕως τῆς Κορίνθου τοῦ ὑπὲρ νεφέλας φρουρίου βουνῶν καὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τέλος στάδια ὑπάρχουσι πολλά. ἔοικε δὲ ἡ Πελοπόννησος πλατάνου φύλλῳ εἰς πάντα, τοῦ δὲ φύλλου τὸ καυλὸς ὁ 10 Ἰσθμός ἐστιν. ἀνέστησε δὲ πύργους ἐκ αὐτῶ ἑκατὸν πενήκοντα καὶ τρεῖς. καὶ ἐν τινι μαρμάρῳ εἶδρον γράμματα γεγραμμένα λέγοντα οὕτως "φῶς ἐκ φωτός, θεός ἀληθινός ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ φυλάξῃ, τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν καὶ τὸν πιστὸν δοῦλον αὐτοῦ Βικτωρίον καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἑλλάδι 15 οἰκοῦντας, τοὺς ἐκ θεοῦ ζῶντας."

Τῷ δὲ 5914 ἔτει, μηνὶ Μαρτίῳ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ μετ' αὐτοῦ οὐσα πῦσα ἡ σύγκλητος, ἐν ᾗ μηνὶ μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως ἀπέθανε καὶ ὁ πατριάρχης κύρ Εὐθύμιος· καὶ τῇ 20 καὶ τοῦ Μαΐου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγενόνη πατριάρχης

1. μᾶλλον] πάλιν M 2. ὀργυίας τρισχιλίας καὶ ὀκτακοσίας P
 5. φθάσας M 7. τριάκοντα καὶ . . . ἀπὸ P 8. τοῦ]
 τῶν P βουνῶν καὶ λόφων καὶ M 9. pro πολλά locum vacuum P
 12. εὐρών M 14. κατὰ P 15. βικτόριον P
 20. κύρ om P

mum ipsum coepit, cuius longitudo, sive, ut melius dicam, latitudo ab uno mari ad alterum orgyias ter mille et octingentas patet, longitudo a terra Graeca vel Attica, postquam descenderis via aspera, quae Πλάγιον Κακόν dicitur, donec in planitiem venias, quo in loco muri illi extracti erant, stadia triginta; a muris deinde usque ad Corinthi colles arcemque supra nubes eminentem et finem Isthmi stadia multa sunt. Peloponnesus folio platani simillima est, cuius caulem Isthmus refert. in eo exstruxit imperator turres centum quinquaginta tres. invenerunt tum in marmore has litteras insculptas: "lumen ex lumine, deus verus ex deo vero custodiat imperatorem Iustinianum et fidelem eius ministrum Victorinum et omnes Graeciae incolae, qui vitam conformant ad voluntatem dei."

Anno 6914, mense Martio, imperator et, qui eum comitatus erat, procerum ordo universus, Cpolim redierunt: quo eodem mense, post illius adventum, excessit e vivis Euthymius patriarcha, in cuius locum die Maii 21 eiusdem anni surrogatus est Iosephus, metropolita Ephesi. anno 6915, autumnali tempestate, imperator Iohannes, quum, in Pe-

κὺρ Ἰωσήφ ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης. καὶ τῷ ἑξήκω ἔτει ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ βασιλεὺς κὺρ Ἰωάννης ἐν καιρῷ φθινοπώρου, ἐν ᾧ δὴ καιρῷ τὴν Θεσσαλονικὴν διερχόμενος τὸν πλαστὸν υἱὸν τοῦ Μπαγιαζήτου ἐκείνου τὸν Μουσταφᾶν, 5 διωκόμενον ὄντα παρὰ τοῦ ἀμειβᾶ Ἀμουράτου τοῦ τάχα ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἐπῆρε, καὶ ἀποστείλας εἰς Λήμνον, εἶτα εἰς Μιζιθρᾶν.

Ἐν δὲ τῷ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους λοιμικῆς νόσου γενομένης ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἦτοι ἐν τῇ μαύρῃ θαλάσῃ, καὶ 25 10 πανοικί ὄντες ἐν τινι ἄστει τῶν ἐκεῖσε κεφαλατεύοντες ὁ γαμβρός μου Γρηγόριος Παλαιολόγος Μαμωνᾶς, ἀνὴρ ἄριστος, υἱὸς τοῦ μεγάλου δουκὸς Μαμωνᾶ τοῦ κυριεύοντός ποτε τῆς Μονεμβασιάς καὶ τῶν περὶ αὐτὴν, καὶ σὺν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ μου ἡ γυνὴ αὐτῷ ὄσα· καὶ ἐν παιδίον αὐτῶν Θῆλυ, ὃ ἐλ- 15 γον, ἀπέθανε, καὶ μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας τῆς θανάτης τοῦ παιδίου ἀπέθανεν ὁ πατήρ, καὶ πάλιν μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας τῆς τούτου τελευτῆς ἐτελεύτησε καὶ ἡ μήτηρ, εἶτι δὲ καὶ ἕξ τῶν ὑποχειριῶν αὐτῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν· καὶ δύο ἕξ αὐτῶν μόνοι ἐναπελείφθησαν, καὶ ἐλθόντες εἰς Κωνσταν- 20 τινούπολιν εἶπον ἐν μιᾷ φωνῇ ταῦτα τοῖς ἀθλίοις μου γονεῦσι· καὶ ἐκ τῆς τοσοῦτης θλίψεως καὶ ἀπαραμυθῆτου λύπης ἐν ἀσθενείᾳ πεσόντες καὶ σχεδὸν εἰς κίνδυνον θανάτου

4. ἐκείνον P	6. ἀπῆρε M	7. Λακεδαιμονίαν P	10.
κεφαλεύοντες P	12. Μαμωνᾶ om P	14. ἡ om P	αδ-
τοῦ P	αὐτοῦ P	15. θανάτης P	17. εἶτι δὲ καὶ of λοι-
ποι P	18. ἀνδρῶν — αὐτῶν om P	22. καὶ om P	

loponnesum proficiscens, transiret Thessalonicam, Mustapham, spurium Bajazetis filium, quem Amurates ameras, frater eius, persequeretur, recepit et in Lemnum indeque Mizithram misit.

Per hiemem eiusdem anni ad Pontum Euxinum sive Mare Nigrum saeviente pestilentia, quum in urbe quadam eius regionis cum tota familia esset eamque regeret affinis meus Gregorius Palaeologus Mamonas, filius magni ducis Mamonae, eius, qui aliquando Monembasiam cum finitimis oppidis administrabat, et apud eum esset soror mea, eius uxor: eorum filia, quam unicum prolem habebant, extincta est, et post filiolae mortem die septimo obiit pater, rursumque post totidem dies etiam mater mortua est, et praeterea sex domestici utriusque sexus, duobus tantum relictis, qui Cpolim profecti, uno ore miseris parentibus meis istum nuntium attulerunt. hi ex magnitudine calamitatis et dolore solatii impatienti in morbum adeo non levem inciderunt, ut in periculum vitae venirent. qua de causa, quum pater meus esset

ἦλθον. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἦλθεν ὁ γεννήσας με, καὶ γὰρ εἰς τὴν Πελοπόννησον σὺν τῷ αὐθεντοπούλῳ κυρ Θωμᾷ εἰς τὴν αὐτοῦ τάξιν ἦν, εἰς ὑπηρεσίαν ἐπὶ τραπέζης καὶ κελλιώτης αὐτοῦ, ὡς ὠρίσθημεν παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἡτοιμαζόμεθα, καὶ ἐπεὶ ὁ μὲν πρῶτός μου ἀδελφός ἦν εἰς 5 τὴν Πελοπόννησον μετὰ τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ μετ' ἐμὲ ἕτερος, ὡς ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἄρσις πατέρα καὶ μητέρα καὶ ἀδελφούς ἀπῆλθεν εἰς τὴν μονὴν τὴν λεγομένην τοῦ Χαρσιανίτου, ὅπου ἦν καὶ ὁ κατὰ ἀλήθειαν διδάσκαλος κυρ Ἰωσήφ, καὶ ἐκεῖσε ἐγένετο μοναχός. 10

Ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔαρι καὶ θέρει λοιμοῦ γεγονότος ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Ἄννα ἡ ἀπὸ Ῥωσσίας λοιμῶδε νόσῳ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Ἀβὸς μονῇ.

36. Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ 936 ἔτους ἐστάλη εἰς Πελο- 15 πόννησον ὁ αὐθεντόπουλος κυρ Θωμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς αὐτοῦ· ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ ἐπανέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτοῦ, καμὲ εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ προσηγάγετο Μαρτίου 15 ὑπάρχοντός μου ἐτῶν 15 καὶ ἡμισυ, ἐκείνου δὲ τοῦ ἀειμνήστου καὶ μακαρί- 20 του ἐτῶν ἐξήκοντα ὀκτὼ ἡμισυ.

Καὶ τῷ 937 ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἦλθεν εἰς τὴν Κων-

1. δι' αὐτὴν τὴν M	ἐκλύθεν P	5. καὶ ἀφ' οὗ ἐπεὶ M
6. μετὰ τοῦ βασιλέως ὅτι P	9. διδάσκαλος] ὄντως M	10. ἔγιγε M
13. ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας M	14. Ἄβυος P	15. 36.]
17. κωνσταντινούπολιν.	ὁ δὲ β. P	19. κελλίον P
20. δέκα πέντε καὶ ἡμίσεως P		

praepeditus, ego cum Thoma principe in Peloponnesum profectus, illius fungear officio in coenatione et cubiculo, quemadmodum iussi ab imperatore, patre eius, et parati eramus. frater meus natus maximus in Peloponneso erat cum imperatore, et alter, me minor, quum morte occubuissent eius fratres, relictis patre et matre et fratribus, in monasterium abditus, quod dicitur Charsianitae, ubi etiam verus ille magister Iosephus versabatur, monachicam vitam agebat.

Vere et aestate pestilentia Cpoli grassante, Anna domina, e Rossis oriunda, obiit et sepulta est in monasterio Libis.

36. Principio autem anni 6926, ab imperatore patre Thomas princeps iuvenis in Peloponnesum missus est. quo quidem tempore Cpolim rediit imperator, eius pater, et me in cubiculum assumpsit Martii die 17, annos natum sedecim et dimidium, quum ipse ille aeternae et beatae memoriae vir sexagesimum octavum cum dimidio ageret.

Anno 6927, mense Novembri, Cpolim venit domina Sophia, filia

στατινούπολιν καὶ ἡ δέσποινα κυρὰ Σοφία ἡ τοῦ Μοντεφερ-
ράτου μαρκιῶνος θυγάτηρ, καὶ τῇ ιθ' τοῦ Ἰανουαρίου ηῤ'λο-
γήθη αὐτὴν καὶ ἐστέρθη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἐν τῇ ἀγίᾳ
Σοφίᾳ, καὶ μεγάλη ἐορτὴ ἐγένετο ἐν τῇδε τῇ στέψει, καὶ ὄν-
5 τως ἐορτῶν ἐορτὴν καὶ πανήγυριν πανηγύρεων ἐποίησαν.

37. Καὶ τῇ ς'αχῆ ἔτει ἦλθεν ὁ ἀμηνῶς ὁ κύριος Κυ-
ρίτζης καὶ Μεεμέτης, ἵνα διὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέλ-
θη εἰς τὴν ἀνατολήν· καὶ ἔπρομαθητεύθη παρὰ τῶν κατα-
σκόπων ὅτι ὑπῆγεν ἵνα τὰ τῆς ἀνατολῆς διορθώσῃ, καὶ ἐν
10 τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν κατὰ νοῦν ἐλογίζετο ἐλθεῖν κατὰ τῆς
πόλεως, ὡς ἐμελέτα. πάντες οὖν οἱ τῆς βουλῆς τοῦ βασιλέως
οἱ ἐμπιστευθέντες τὸ μυστήριον, ἄρχοντες καὶ ἐκ τῶν ἱερο-
μένων, παροξύνοντες ἐβούλευον τῇ βασιλεῖ ἵνα πιύσῃ αὐτόν·
ἐκεῖνος δὲ οὐκέτι κατεπέοθη λέγων "οὐκ ἀθετῶ τοὺς ὄρκους
15 οὓς πρὸς ἐκεῖνον ἐποιησάμην, εἰ καὶ ἂν ἐβεβαιούμην ὅτι
ἔλθῃ καθ' ἡμῶν, μέλλει νικῆσαι καὶ ἀλχμαλωτεῦσαι ἡμᾶς.
εἰ δὲ πάλιν ἐκεῖνος ἀθετήσῃ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ, πρὸς θεόν B
τὸν περισσοτέρως ἐκείνου δυνάμιμον τὰ πάντα ἀνατίθῃμι."
δι' ἣν αἰτίαν οὐδέ τινα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς συνάν-
20 τῆσιν τῷ ἀσεβεί, εἰ μὴ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας, Δημήτριον
τὸν Λεοντάρην, Ἰσαάκιον τὸν Ἀσάνην καὶ Μανουήλ τὸν πρω-
τοστράτορα τὸν Καντακουζηνὸν μετὰ πολλῶν ἀρχόντων καὶ
στρατιωτῶν καὶ δωρεῶν βασιλικῶν. καὶ συναντήσαντες αὐτῇ

6. 37.] κῆ P κύριος] καὶ P 8. προμαθεύθη P 13.
παροξύναντες P 15. εἰ καὶ ἐβ. ὅτι ἂν? 19. ἦν δὲ τὴν
αἰτίαν P 21. λεονταρῆν P, et mox λεονταρῆ

marchionis Montisferrati. eam die Ianuarii 19 solenni ceremonia du-
xit inauguratusque est in aede S. Sophiae imperator Iohannes; quae
inauguratio summam habuit festi diei celebritatem fuitque revera so-
lenne soleanium et panegyris panegyrium.

37. Anno 6928 adfuit ameras Cyriztes Mehemetes, per Cpolim in
Asiam profecturus. praenuntiatum autem fuerat ab exploratoribus, eum
orientem ordinatum advenire atque in reditu urbem invasurum.
omnes igitur consiliiarii imperatoris, quibus creditum est hoc secre-
tum, principes et ecclesiastici, suadebant magnopere, ut comprehen-
deret ameram, ab ille renuens, "non violarem, inquit, quod illi dedi,
iusiurandum, etiamsi eum nos adorturum devictosque servituti addi-
cturum esse certo scirem. si ipse violarit sacramentum, cuncta deo
committam, qui est illo potentior." nullum tamen e filiis impio isti
obviam misit, sed optimates quosdam, Demetrium Leontarim, Isaa-
cium Asanem et Manuelem Cantacuzenum prototratorem cum multis

περὶ τὰ Κουτούλου ἦλθον μετ' ἐκείνου ἕως τοῦ διπλοῦ κίονος· καὶ δι' ὅλης τῆς ὁδοῦ ἀμίλει ὁ ἀμηρᾶς μετὰ τοῦ Λεοντάρη. ἐκεῖσε περὶ τὸν διπλοῦν κίονα εὐρέθη καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἔν τινι τριήρει, ἔχοντες καὶ ἑτέραν ἡτοιμασμένην βασιλικῶς, ὅπως δι' αὐτῆς διέλθῃ ὁ ἀμηρᾶς. ἐμ-
 βῆς οὖν ὁ ἀμηρᾶς ἐν τῇδε τῇ τριήρει, πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ
 θαλάσῃ χαιρετισθέντες ἠπάσθησαν, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ
 τριήρει ὦν· καὶ ὁμιλοῦντες ἦλθον ἄχρι τῆς Ἀσίας ἥτοι τῆς
 ἀνατολῆς πέραν, ὅπου τὰ νῦν Σκούταρι ὀνομάζεται, πρότε-
 ρον δὲ Χρυσόπολις. ἐκεῖνος μὲν ἐξελθὼν τῆς τριήρεως εἰς-
 ἦλθεν εἰς τὰς σκηνὰς ἥτοι παρεμβολὰς τὰς αὐτῷ προετοι-
 μασθείσας, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔνδον τῶν τριή-
 ρεων ἤσθιον καὶ ἐπινον, καὶ ἀποστολὰς τροφίμους εἰς πρὸς
 τὸν ἕτερον ἀπέστειλλον. περὶ οὖν τὸν ἑσπερινὸν ὁ ἀμηρᾶς
 ἐφιππος ἀπῆλθε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς περὶ τὴν
 Νικομήδειαν φερούσης, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
 ἀπῆλθον οἰκαδε.

38. Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπαναστρέψας ὁ ἀμη-
 ρᾶς εἰς τὴν δύσιν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς Καλλιουπόλεως ἀπῆλ-
 θεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐτοιμάσας τὸν
 Λεοντάρην Δημήτριον πρὸς ἐκεῖνον ἀπέστειλεν, ἵνα περὶ τῶν
 προμελετωμένων μάθῃ καὶ αὐτῷ προμηνήσῃ, ὃν καὶ ἐλέγξῃ

3. περὶ] δὲ εἰς P 9. Σκούταρις M 15. ἐπι? 18. 38.]
 xP P ἐπαναστρέψαντος τοῦ ἀμηρᾶ M 22. καὶ ὡς λέξῃ P

ducibus et militibus muneribusque regis. circa Cutulum obvii facti, prosecuti eum sunt ad duplicem columnam: quo toto itinere sermonem ameras conferebat cum Leontari. illic etiam imperator et eius filii in triremi aderant, cum alia triremi cultu regali ornata, qua Mehemetes veheretur. eam postquam conscendit ameras, invicem se in mari consalutarunt, in sua quisque triremi vecti. itaque inter colloquendum ad Asiae seu orientis litus pervenerunt, ubi urbs est, quae prius Chrysopolis, nunc Scutari dicitur. ibi ameras e triremi egressus, in tentoria sive tabernacula sibi parata concessit; imperator cum filiis in triremibus edebat ac bibeat: atque invicem sibi partes delicatas mittebant. sub vesperam ameras, equo insidens, et qui eum comitabantur, Nicomediam versus abierunt, imperator cum filiis domum discessit.

38. Vere eiusdem anni revertens ameras in occidentem, via, quae trans Calliopolim ducit, Adrianopolim profectus est. imperator ad eum expeditivum Demetrium Leontarim, ut, quae inisset consilia, cognosceret sibi que renuntiaret, eumque de gratia et honore, quae ei praestitisset, et de transvectione moneret, legatus tum personae

περὶ τῆς καλῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς ἦν πρὸς ἐκεῖνον ἐπεδείξατο καὶ περὶ τοῦ περιμάτου καὶ διὰ τοῦ τοιούτου πρόσβνος, καὶ πρόσωπον λέγω καὶ τὰ δῶρα ἃ προσεκόμισεν αὐτῷ. ἰδὼν αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης πολλῆς ἐδέξατο τὸν 5 τοιούτον. καὶ τέλος εἶπεν αὐτῷ ὁ ἀμηνῶς ὅτι ἀσθενῶν εἶχε τινὰς ἡμέρας, καὶ μετὰ τὸ ὑγιᾶναι αὐτὸν ὁμοῦ συναυλίσσονται καὶ συνομιλήσουσιν. ἐκεῖνος δὲ μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε. καὶ οἱ τοῦ παλατίου αὐτοῦ βουλευφόροι οὐκ ἀπεκάλυψαν τὸ συμβῆναι τῷ Λεοντάρει· ἀλλ' ἐν τῇ σκητῇ 10 αὐτοῦ ἦν, τάχα θαναμάζων πῶς οὐ προσεκαλεῖτο αὐτὸν ὁ ἀμηνῶς, ὅπως καὶ τὰς δουλείας αὐτοῦ ἀκούσῃ. κατ' αὐτὴν γὰρ τὴν ὥραν τούτου τὸν θάνατον μαθὼν πολλοὺς γραμματοκομιστὰς ὁ Λεοντάρης ἀπέστειλεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἀπελθεῖν διὰ τὸ εἶναι κλεισμένους τὰς λύθρα 15 φερούσας ὁδοὺς εἰς τὴν πόλιν. καὶ οὕτως ἡμέραι πλείσται παρήλθον, ἄφ' οὗ δὴ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ἀπεκαλύφθη μυστήριον, καὶ θροῦς μέγας ἐγένετο καὶ βουλή καὶ μελέτη, καὶ πολλοὺς ἐλέγχους ὁ βασιλεὺς ἔλαβε παρὰ τῶν συμβουλευσάντων αὐτὸν ποτε ἵνα πιάσῃ αὐτόν· εὗρισκετο δὲ 20 τότε ὁ βασιλεὺς δι' αἰτίαν λοιμοῦ ἐν τῇ μονῇ τῆς Περιβλέπτου. μόλις οὖν δι' ἄλλης ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Μεσημβρίαν ἀπαγούσης ποτὲ ἔστειλεν ὁ Λεοντάρης δρομέα, καὶ ἐκεῖθεν διὰ θαλάσσης ἐλθὼν ἐκομίσαστο γραφὴν περὶ τοῦ θανάτου

3. ἰδὼν οὖν αὐτόν P 9. λεονταρῆ P 10. ἦν ὡν καὶ M
 14. κλ. λάθρα τὰς? 15. πρὸς P 19. βουλευόντων ἵνα M
 εὗρισκόμενος γὰρ τότε M

dignitate, tum donorum, quae afferret, amplitudine insignis. excepit eum admodum et honorifice et amice ameras, tandemque ei dixit, aegrotare se dies iam aliquot: postquam convaluisset, sermonem se collaturus esse. at post diem tertium vitam posuit. consilarii eius palatini, quod evenerat, non aperuere Leontari, qui in tentorio suo degebat, mirans, cur non vocaretur ab amera ad explicandum ei legationis consilium. ipsa autem hora, qua eum obisse cognovit, tabellarios complures ad imperatorem misit, qui tamen, quoniam viae, quae Cpolim ferebant, clam praecclusae erant, eo pervenire non potuerunt. itaque multi dies effluxere, ex quo arcanum invadendae urbis consilium patuit, tumultusque ingens exortus est, multaue deliberatio et sollicitudo erat, et vehementer reprehensus est imperator ab iis, qui ameram comprehendendum esse olim suaserant. versabatur tum imperator pestis vitandae causa in monasterio Peribleptae. vix tandem alia via, quae Mesembriam ferebat, Leontaris mittere potuit cursorem, qui inde per mare profectus, litteras de obitu amerae

τοῦ ἀμνηρᾶ· καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸ “ἐσπέρας
 26 ἀυλιόθησεται κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωὶ ἀγαλλίσις.” καὶ
 ἰδοὺ ἔπεσον εἰς ἑτέραν βουλήν καὶ μελέτην, πότερον ἔχουσιν
 μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτου ἀγάπην καὶ παραχωρήσω- 5
 σιν εἶναι αὐτὸν ἀυθέντην, ὡς καὶ τὰ ὀρκωμοτικά αὐτοῦ διε-
 λάμβανον, ἢ ἵνα φέρωσι τὸν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆν Μιζιθρᾶν
 καὶ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀυθέντην εἰς τὴν δύσιν, καὶ ὁ Ἀμου-
 ράτης ἔσεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀυθέντης, τοῦ μὲν βασιλέως καὶ
 πατρὸς τὸ πρῶτον βουλευομένου καὶ κρίνοντός δικαίως ἐκ
 πολλῶν αἰτιῶν ἵνα ὁ Ἀμουράτης ἀυθέντης γένηται, τοῦ δὲ 10
 υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Δημητρίου ἵνα ποιήσωσι τὸν
 Μουσταφᾶν, λέγοντες ὅτι ἔδιδεν αὐτοῖς καὶ τὴν Καλλιούπο-
 λιν. μόλις δὲ ποτε οἰονεὶ κατὰ παραχώρησιν ὁ βασιλεὺς δέ-
 δωκεν ἐξουσίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων “ἐγὼ γὰρ εἰμί, νίε μου,
 γέρον καὶ ἀσθενῆς καὶ ἐγγὺς τοῦ θανάτου· τὴν οὖν βασι- 15
 λείαν καὶ τὰ αὐτῆς δέδωκά σοι, καὶ πρᾶξον ὡς βούλει.” ἐν
 δὲ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 5928 ἔτους μετὰ πλείστων τριή-
 ρεων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν ὁ βασιλεὺς κὺρ Ἰωάννης
 ἄγων σὺν αὐτῇ καὶ τὸν ἀμνηρᾶν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆς Πελο-
 ποννήσου, καὶ ἀυθέντην ἐξέβαλεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ ἡ Καλ- 20
 λιούπολις προσεκύνησεν αὐτόν· καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ζη-
 τηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τάχῃ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, ἀπε-

6. ἢ om M ἀπὸ τῆς Ἀκεδαιμονίας P 8. μὲν] δὲ MP
 13. οἰονεὶ ὡς κατὰ M 16. ἐν δὲ τῷ] hinc caput 3o incipit P
 21. αὐτῇ P ζητηθεῖσαι P 22. τάχα αἱ ὑποσχέσεις P ἐν
 φ-ἀπ. M.

attulit: atque comprobatum est eo die dictum illud: “vesperi fletus erit, et mane laetitia.” en autem, ad aliam curam conversi sunt et consultationem, utrum cum filio eius Amurate amicitiam inirent eumque sinerent principem esse, quemadmodum sane eius exigebant sacramenta, an Mustapham, Mizithra reductum, in occidente principem constituerent, Amurates princeps esset in oriente. imperator pater, qui primus sententiam dixit, multis de causis aequum iudicabat, ut penes Amuratem rerum summa esset, filius autem eius et Demetrius Cantacuzenus, ut Mustaphas princeps fieret, quod is Romanis dedisset Calliopolim. tandem, licet aegre, imperator filio agendi, quod vellet, potestatem concessit his verbis: “fili mi, ego senex infirma valetudine et morti propinquus sum: itaque tibi trado imperium et quae ad id pertinent: facito, quod placuerit.” mense Septembri anni 6929 multis cum trirēibus Calliopolim venit Iohannes imperator, Mustapham e Peloponneso secum ducens, quem in occidente principem constituit. coluit quidem Iohannem ea civitas,

κρινι

R 292

THE BYZANTINE PERIOD

Χαρά εις τὴν χρυσοπλάτανον καὶ ἐκείνον τὸν τεχνίτην
 ποὺ τὴν ἐτεχνοποίησε καὶ ἐκατέστησέν τὴν,
 πολλὴ χαρὰ εἰς τὴν δέσποιναν ὅπου ὤρισε νὰ γένη,
 χαρὰ εἰς τὴν θυγατέραν τῆς, ἐκείνην τὴν κουργέσσαν,
 ὅπου τὰ ἐκατετρέπεντο καὶ ἐκατεχαίρετόν τα.

45
22

17
17

II

The Love-letters

A

Χαρτὶν σὲ γράφω ἐρωτικόν, πιττάκιν ἀπὸ πόνου,
 καὶ δέξου τὸ στὰ χέρια σου, μὴ τὸ περηφανέσῃς·
 γνῶριζε, κόρη ἐρωτικὴ, ψυχὴ μου καὶ καρδιά μου,
 ἔμην σπαθιά οὐκ ἐντρέψασιν κοντάρια τοῦ πολέμου,
 ἡ ἀγάπη σου μὲ μάραναν, τὸ βλέμμα σου μὲ πῆρεν,
 καὶ δουλευτὴν σου μ' ἔκαμες καὶ δούλον τῆς ἀγάπης·
 παρακαλῶ σε, ὠραιστικὴ, μυριοχαριτωμένη,
 τὸν ἔρωταν διὰ νὰ δεχθῆς στὴν μέσην τῆς ἀγάπης·
 καθόλου μὴ ἀλαζονευτῆς καὶ μένα νὰ σκοτώσῃς,
 ἀλλὰ ἀποδέξου τὸ γλυκεὰ, καὶ μάθε τὰ λυπούμαι·
 καὶ τὴν ψυχὴν μου δρόσιζε, πολλὰ ναι φλογισμένη,
 τὰ πάσχω καθημερινὸν δι' ἐδικὴν σου ἀγάπην·
 ἐάν εἶσαι ἀμάθητη εἰς ἔρωταν καὶ ἀγάπην,
 ἐγὼ νὰ σύρω τὸ σπαθὶν νὰ σφάξω τὸ κορμί μου,
 νὰ σκίσω τὴν καρδίαν μου, μέσα νὰ τὴν χωρίσω.

28

17
17

5

17

10

17
17
17

15

17
17
28

B

Ἐκαμεν ὁ Ἔρωσ, κύρις μου, θέλημαν ἐδικό σου,
 καὶ μέναν ἐξεστράτισεν στὴν ἐδικὴν σου ἀγάπην·
 τὸν νοῦν μου τὸν ἀδούλωτον ἐκαταδούλωσές τον,
 τὸν πύργον τῆς καρδίτσας μου, τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν,

28

17

τοῦ ἀμηνῶ· καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸ "ἐσπέρας
 26 ἀλλιοθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωτὶ ἀγαλλίσις." καὶ
 ἰδοὺ ἔπεσον εἰς ἑτέραν βουλὴν καὶ μελέτην, πότερον ἔχειν
 μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτου ἀγάπην καὶ παραχωρήσω-
 σιν εἶναι αὐτὸν ἀθέντην, ὡς καὶ τὰ ὀρκωμοτικὰ αὐτοῦ διε- 5
 λάμβανον, ἢ ἵνα φέρωσι τὸν Μουσταφᾶν ἀπὸ τὴν Μιζιθραῖν
 καὶ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀθέντην εἰς τὴν δύσιν, καὶ ὁ Ἀμου-
 ράτης ἔσεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀθέντης, τοῦ μὲν βασιλέως καὶ
 πατρὸς τὸ πρῶτον βουλευομένου καὶ κρίνοντός δικαίως ἐκ
 πολλῶν αἰτιῶν ἵνα ὁ Ἀμουράτης ἀθέντης γένηται, τοῦ δὲ 10
 υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Δημητρίου ἵνα ποιήσωσι τὸν
 Μουσταφᾶν, λέγοντες ὅτι ἔδιδεν αὐτοῖς καὶ τὴν Καλλιούπο-
 λιν. μόλις δὲ ποτε οἰονεὶ κατὰ παραχώρησιν ὁ βασιλεὺς δέ-
 δωκεν ἔξουσίαν τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων "ἐγὼ γὰρ εἰμί, υἱέ μου,
 γέρον καὶ ἀσθενής καὶ ἐγγὺς τοῦ θανάτου· τὴν οὖν βασι- 15
 λείην καὶ τὰ αὐτῆς δέδωκά σοι, καὶ πρῶτον ὡς βούλει." ἐν
 δὲ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τοῦ 5929 ἔτους μετὰ πλείστων τριή-
 ρων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Καλλιούπολιν ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης
 ἄγων σὺν αὐτῷ καὶ τὸν ἀμηνῶν Μουσταφᾶν ἀπὸ τῆς Πελο-
 ποννήσου, καὶ ἀθέντην ἐξέβαλεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ ἡ Καλ- 20
 λιούπολις προσεκύνησεν αὐτόν· καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ζη-
 τηθεῖσα παρὰ τοῦ βασιλέως τύχη κατὰ τὰς ὑποσχέσεις, ἀπε-

6. ἢ om M ἀπὸ τῆς Λακεδαιμονίας P 8. μὲν] δὲ MP
 13. οἰονεὶ ὡς κατὰ M 16. ἐν δὲ τῷ] hinc caput 3o incipit P
 21. αὐτῷ P ζητηθεῖσαι P 22. τύχα αὶ ὑποσχέσεις P ἐν
 ᾧ· ἀπ. M.

attulit: atque comprobatum est eo die dictum illud: "vesperi fletus erit, et mane laetitia." en autem, ad aliam curam conversi sunt et consultationem, utrum cum filio eius Amurate amicitiam inirent eumque sinerent principem esse, quemadmodum sane eius exigebant sacramenta, an Mustapham, Mizithra reductum, in occidente principem constituerent, Amurates princeps esset in oriente. imperator pater, qui primus sententiam dixit, multis de causis aequum iudicabat, ut penes Amurates rerum summa esset, filius autem quos et Demetrius Cantacuzenus, ut Mustaphas princeps fieret, quod is Romanis dedisset Calliopolim. tandem, licet aegre, imperator filio agendi, quod vellet, potestatem concessit his verbis: "fili mi, ego senex infirma valetudine et morti propinquus sum: itaque tibi trado imperium et quae ad id pertinent: facito, quod placuerit." mense Septembri anni 6929 multis cum triremibus Calliopolim venit Iohannes imperator, Mustapham e Peloponneso secum ducens, quem in occidente principem constituit. coluit quidem Iohannem ea civitas,

κριναντο πάντες οἱ Τοῦρκοι λέγοντες ὅτι ἐγγὺς τῆς πίστεως ἡμῶν ἡ Καλλιούπολις ἐστὶ καὶ μεγάλη τις εὐλάβεια, ἐπεὶ ὁ πρῶτος τόπος ὃν ἐλάβομεν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἐστὶ τοῦτο τὸ φρούριον, ἔνθα καὶ τὰς τῆς ἡμῶν πίστεως προσκυνήσεις καὶ τὰ 5 λοιπὰ πρῶτον ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ οὐκ ἔξειστιν ἡμῖν κατὰ τὸν ἡμέτερον κορὰν δοῦναι αὐτήν. ἀλλὰ δάσωμεν ὑμῖν ἑτέρους τόπους καὶ χώρας ἀντ' αὐτῆς. ἔτι καὶ ὁ Ἀμουράτης ἐκ τῆς ἀνατολῆς διὰ πρέσβειον πολλὰ ἔτασσε τοῖς Ῥωμαίοις, δεόμενος ἵνα μὴ γενέσθαι τὸν Μουσταφῶν 10 αὐθέντην βοηθήσωσιν· οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰ ἐναντία φρονού- τεσ οὐδὲν ἀπεκρίναντο. περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ μπεγλέρ μπέης Μπαγιαζήτης διερχόμενος διὰ τοῦ ἐπάνω στενοῦ εἰς τὴν δύσιν, ἀνὴρ χρήσιμος καὶ πρακτι- κὸς ἐν πολέμοις καὶ βιζιρις ὢν τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀμουράτου, 15 ὃς τὴν Ἄγκυραν ἐκέκτητο εἰς κεφαλατικόν, βουλόμενος, εἰ δυνατὸν ἦν, κρατῆσαι εἰς τὴν τοῦ Ἀμουράτη ἔξουσίαν, τὴν δύσιν δηλονότι. καὶ τοῦ Μουσταφᾶ πάλιν ἐξελητότος ἐκ τῆς Καλλιουπόλεως, διήρχετο κατ' αὐτοῦ εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀδρια- νούπολιν. καὶ συναντηθέντες πόλεμος ἐγένετο, καὶ ὁ Μπα- 20 γιαζήτης ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ κηθεις καὶ πιασθεις ἀπεκτάν- θη, καὶ τὴν εἰς τὴν δύσιν πᾶσαν ἀρχὴν τῶν ἀσεβῶν ἐκυρί-

1. ὅτι παρὰ τῇ πίστει ἡμῶν ἐν τῇ Καλ. ἐστὶ μεγ. P 8. δια-
 πρεσβέτων P 9. γενέσθαι om M 13. διερχομένου τοῦ
 μπεγλέρπει μπαγιαζήτου M 16. ἦν om P 17. δηλονότι
 om P 19. γέγονεν ἀλλήλοις, ὁ P

sed quam post dies aliquot requireret eam, ut pactum erat, impe-
 rator, Turcae omnes responderunt, ipsorum sacris addictam esse Cal-
 liopolim, et magna se adstringi religione, siquidem primus locus, quem
 obtinuissent in Europa, hoc oppidum esset, in quo primo inter omnia
 Europae oppida religionis suae auspicia et reliquas ceremonias fecis-
 sent: unde non liceret per coranem, eam urbem dare Romanis. da-
 turos se illis esse huius loco alia oppida ac regiones. interim Amu-
 rates ex oriente per legatos multum instabat Romanis orabatque,
 ne Mustapham ad principatum proveherent. at nostri, ut qui contra-
 ria sentirent, nihil responderunt. circa initium hiemis eiusdem anni
 beglerbegus Baiazetes, vir strenuus et bello exercitatus, idemque
 vezires patris Amuratis et praefectura Ancyrae auctus, per superiores fan-
 ces in Europam transiit, eam, si posset, in potestatem Amuratis re-
 ducturus. Mustaphae, qui Calliopoli exierat, ad Adrianopolim ob-
 viam fit. pugna commissa, Mustaphas Baiazetem vincit captumque ob-
 truncat, et universo Turcarum in occidente imperio potitur. eodem
 autem anno Mustaphas Calliopolim reversus, susceptaque adversus

ευσε. καὶ πάλιν ἐπιστρέψας ὁ Μουσταφᾶς εἰς τὴν Καλλιούπολιν τῷ αὐτῷ ἔτει, καὶ περάσας εἰς τὴν ἀνατολὴν κατὰ τοῦ ἀνεπιού αὐτοῦ Ἀμουράτη εἰς Προῦσαν εὐρισκομένου, ἤτηθείς ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν δύσιν. καὶ τῷ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους διήλθε καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Ἀμουράτης μετὰ Λιγουρικῶν ἤτοι 5 Γενοῦιτῶν νηῶν, καὶ διώξας τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ καταλήψας ἀπέκτεινε. ψευθέντες δὲ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἤλπιζον ἔχειν, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουσταφᾶ οἱ βασιλεῖς [οἱ] εἰς ταραχὴν λογισμῶν καὶ φόβον ἐπέπεσον διὰ τὴν ἔχθραν ἣν ἔδειξαν κατὰ τοῦ Ἀμουράτη, ζητοῦντες τρόπον καὶ αἰτίαν ἵνα, εἰ δυνατόν 10 ἦν, εἰρήνην καὶ ἀγάπην ἀναμέσσω τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ῥωμαίων γενήσεται· καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν ἀμηνῶν πρέσβεις Β Δημήτριον τὸν Καντακουζηνόν, Ματθαῖον τὸν Λάσκαριν καὶ τὸν γραμματικὸν Ἄγγελον τὸν Φιλομμάτην. ὁ δὲ ἀμηνῶς μαινόμενος ἦν τῷ θυμῷ κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς δι' 15 αἰτίας ἃς εἶπομεν· καὶ εὐθὺς ὡς εἶδεν αὐτούς, προστάξας ἐν εἰρκτῇ ἔξοφωμένη δεσμίους ἔθετο, καὶ ἀσφαλῶς τηρεῖσθαι κελεύσας.

39. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, τῇ ὀγδόῃ τοῦ Ἰουνίου, τῷ 5^ῳ ἔτει ἀποστείλας ὁ Ἀμουράτης διὰ τὸν Μιχαήλ-20 μπεη, καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κωνσταντινούπολιν πολιορκῶν αὐτὴν. καὶ τῇ 11^ῃ τοῦ αὐτοῦ ἔφθασε καὶ αὐτὸς ὁ ἀμηνῶς μετὰ

5. ἦλθε καὶ ὁ P	6. γενουβικῶν P	7. ταῖς ἐλπίσιν M	10.
τῷ ἀμουράτῃ P	11. ἀγαμέσσω P	12. σιελιαντῆς M	14.
φιλομάτην P	15. γεμῶν θυμοῦ ἦν P	17. δεσμίους om P	19.
39.] λα' P	ὀγδ.] κη P	22. 11 ^ῃ τοῦ	τοῦ αὐτοῦ ἔτους P

Amuratem, qui Prusae erat, expeditione in Asiam, victus in occidentem rediit; et aestate eius anni patrum Amurates cum Ligurum sive Genuensium navibus persecutus est, comprehensumque interemit. iam morte Mustaphae spe sua delusi imperatores, turbari ac sibi metuere coeperunt, propterea quod hostilem in Amuratem animum prodidissent. itaque modum et occasionem quaerebant, qua concordia et amicitia inter Turcas et Romanos conciliaretur, miseruntque ad ameram legatos Demetrium Cantacuzenum, Matthaeum Lascarium et Angelum Philommatem grammaticum. ameras, ira incensus adversus Romanos propter eam, quam significavimus, causam, ubi primum legatos vidit, victos in obscurum carcerem detrudi diligenterque custodiri iussit.

39. Ineunte aestate, octavo die Iunii, anno 6930, misit cum exercitu Michalbegum Amurates, clausitque et obsedit Cpolim. die eiusdem mensis decimo quinto ipsemet cum magnis copiis accessit, legatos in vinculis adducens, et die vicesimo secundo mensis Augusti

πλήθους στρατιῶν, ἔχων σὺν αὐτῷ καὶ τοὺς ἀποσταλέντας πρὸς αὐτὸν πρέσβεις δεσμίους. καὶ τῇ κβ' τοῦ Ἀνυούστου μηνὸς ἐπολέμησεν αὐτήν δὲ τὴν πόλιν πολέμῳ καθολικῷ. καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 5' Ἰλα' ἔτους ἀπῆλθεν ἄπρα- 5 κτος ἀπὸ τῆς πόλεως Θεοῦ βοηθεία. καὶ τῇ λ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἦλθεν ὁ Μουσταφάπουλος ὁ τοῦ αὐτοῦ Ἀμουράτη ἀδελφός, καὶ διελθὼν τὴν πόλιν ἔπεσεν ἔξω εἰς τὸν αὐθεντικὸν περιβόλον, καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον τῇ α' τοῦ Ὀκτωβρίου ἦλθε προσκυνῆσαι τὸν βασιλέα καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ τῇ αὐτῇ 10 ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἄριστον ἐπῆλθε τῷ βασιλεῖ τὸ τῆς ἡμιπληξίας νόσημα, ὃν ἰδόντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Τούρκοι ἔλεγον θανα- μάζοντες ὅτι ὅμοιος τῷ τῆς αὐτῶν πίστεως προφήτῃ Μπαχουμέτῃ ἐστὶ τῇ θεωρίᾳ, ὡς ποτε καὶ ὁ Μπαγιαζήτης ὁ καὶ ἐχθρὸς αὐτοῦ περὶ τούτου εἶρηκε "καὶ ὅστις οὐκ οἶδε τὸν 15 βασιλέα, ἀπὸ μόνης τῆς θεωρίας αὐτὸν λέξῃ εἶναι βασιλέα." ὁ δὲ Μουσταφάπουλος πλημμυλῆσας πλείσταις ἡμέραις ἐν τῇ πόλει ἔνεκεν τοῦ τῷ βασιλεῖ συμβάντος τέλους ἀπῆλθε μέχροι τῆς Σηλυμβρίας, καὶ μὴ διατρίψας ἐκεῖσε ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ διελθὼν ἀπῆλθεν εἰς τὴν Προῦσαν. τῷ δὲ 20 ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπῆλθε καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν προδοσίᾳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ.

40. Τῷ δὲ Μαίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔαλω τὸ Ἐξυ-

2. 19⁷ P 10. ἀριστῆσαι P 12. προφήτῃ om M μωά-
 με9 P 15. ἔλεξεν P 16. ποιήσας πλείστας ἡμέρας P 19.
 καὶ διῆλθεν εἰς P 23. 40] λδ' P 5'ελα^{ου} P

urbem universis viribus oppugnavit. die tandem sexto Septembris anni 6931 dei gratia re infecta ab urbe recessit. eiusdem mensis die tricesimo Mustaphopulus, Amuratae frater, per urbem profectus, in septimum dominicum pervenit, et proximo die, qui fuit primus Octobris, ad imperatorem et filios eius adorandos accessit. eodem die post ientaculum imperator semplexia correptus est: quem Turcae Asiani mirabundi dicebant specie simillimum esse auctori religionis suae Mahometi; quemadmodum aliquando eius hostis Baiazetes de eodem aspectu imperatorem illum esse intellecturum. Mustaphopulus per dies multos propter casum imperatoris flagitiis in urbe designatis, postremo Selymbriam usque abiit, sed inde statim Cpolium reversus, Prusam se contulit. vere huius anni frater eius in Asia adversus eum profectus est proditumque a suis morte multavit.

40. Mense Maio eiusdem anni captum est a Turachane Hexamilium sive Isthmus Peloponnesi, ac multi ex Albanitis occisi sunt. ae-

μίλιον ἤτοι ὁ τῆς Πελοποννήσου Ἰσθμὸς ὑπὸ τοῦ Τουρ-
 χάνη, καὶ πολλοὶ τῶν Ἀλβανιτῶν ἀπεκτάνθησαν. καὶ τῷ
 θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔφυγεν ὁ ἀθροιστὸς κύρ Δημή-
 τριος μετὰ Ἰλαρίωνος Δόρια καὶ Γεωργίου Ἰσαοῦλ γαμβροῦ
 τοῦ αὐτοῦ Δόρια, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν Γαλατῶν, ἵνα ὑπά-
 γωσι πρὸς τοὺς Τούρκους· καὶ πάλιν οὐκ ἀπῆλθον, ἀλλ' εἰς
 τὴν Οὐγγαρίαν. καὶ τῇ ἐ' τοῦ Νοεμβρίου, τοῦ 538 ἔτους,
 διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, ποιήσας
 δεσπότην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ἀθροιστὸν κύρ Κων-
 σταντῖνον, καὶ καταλείψας αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀντ' αὐτοῦ. 10
 τῇ δὲ κβ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐποιήσα-
 μεν ὀρκωμοτικὸν ἀγάπης μετὰ τοῦ ἀμηρᾶ Ἀμουράτη, καὶ
 τότε τοὺς πρέσβεις ἤλευθέρωσε. τότε οὖν ἀθροιστὸν ἀπῆλθομεν
 πρέσβεις, Λουκᾶς ὁ Νοταρᾶς ὁ καὶ ὕστερον μέγας δούξ γε- 15
 αῦτης, ὅτι ὁ μὲν Μελαχρηνὸς καὶ ἄλλοτε ποτε προαπῆλθε πρὸς
 τὸν ἀμηρᾶν καὶ ἔγνω ὅτι ἔμελλε γεννηθῆναι ἡ ἀγάπη, ὁ δὲ
 Νοταρᾶς ἵνα τελέσῃ αὐτὴν ὡς χρήσιμος καὶ καλὸς, ἐγὼ δὲ
 27 ὡς παρὰ τῆς ἀγίας δεσποίνης τῆς συγγενοῦς τοῦ ἀμηρᾶ ἐκ
 τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀποσταλεῖς· καὶ εἴ τι ἂν δέησῃ, χρά- 20
 ψω καὶ διὰ ὑφελιτῶν γραμμάτων πρὸς τε τὸν γηραιὸν βα-
 σιλέα καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην
 εἰς τὴν Οὐγγαρίαν εὐρισκόμενον. ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ Ὀκτω-

3. ὁ κύριος M 9. τὸν κύριον M 12. ὀρκωμοτικὴν ἀγά-
 πην P 16. καὶ ἄλλοτε ποτε| Μανουῆλ M 18. αὐτὴν κα-
 λῶς ὡς P

state sequenti princeps Demetrius cum Hilarione Doria et huius ge-
 nero, Georgio Hizaulo, profugus Galatam venit, ut ad Turcas
 abirent: ad quos tamen non venerunt, sed in Hungariam profecti
 sunt. die decimo quinto Novembris, anno 6932, imperator Iohannes
 in Hungariam transiit, despota facto et in urbe relicto fratre Con-
 stantino, qui suum interim locum teneret. die vicesimo secundo Februa-
 rii eiusdem anni amicitiam sacramento firmavimus cum Amurata ama-
 ra, qui legatos iam liberos dimisit. tum rursus legati missi sumus,
 Lucas Notaras, qui postea magnus dux factus est, Manuel Melachre-
 nus et ego, propterea, quod Melachrenus iam prius ad ameram vene-
 rat pacemque esse conventuram cognoverat, Notaras ad perficiendam
 eam imprimis utilis et idoneus esse videbatur, et ego a sancta despoe-
 na, quae a materno genere ipsi amerae cognata fuit, missus eram,
 cui etiam hoc munus datum est, ut, si quid opus foret, litteris id
 consignatum ad imperatorem senem et filium eius, Iohannem impe-
 ratorem, in Hungariam perscriberetur. exeunte autem Octobri mense

βρίου τοῦ ἑθλῆ ἔτους ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ μέρους τοῦ εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν κατερχομένου ἐν χώρᾳ τινὶ Κελλίῳ ἐπονομαζομένῳ ὁ βασιλεὺς κῦρ Ἰωάννης, ἀπελθουσῶν τριήρων ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκεῖσε· προέπεμψε γὰρ ἀπὸ Οὐγγαρίας ἄνθρωπον ἀλλόγλωσσον καὶ ἀλλογενῆ τοῦ ἐλθεῖν διὰ ξηραῦς μετὰ πιττακίον ὑφειλτοῦ, ὃς ἐλθὼν ἐζητεῖ ἰδεῖν τὸν βασιλέα λέγων ὅτι ἀνάγκη ἦν αὐτῷ ἰδεῖν αὐτὸν καὶ ὁμιλῆσαι σὺν αὐτῷ. ἄπορον· πῶς ἐδύνατο τοιοῦτον ἄνθρωπον ἰδεῖν βασιλέα ἀσθενῆ; κατὰ τοιοῦτον γὰρ ἦν, καὶ μόνος πρὸς μόνον ἤθελεν συνᾶραι λόγον. πολλῶν οὖν λόγων διαπανθηθέντων ἐστάλησαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον δύο τῶν σεκρέτων σὺν ἐμοί, καὶ εἶπον αὐτῷ “ἢ εἰπὲ ὁ βούλει τῷ παρόντι” δείξαντες ἐμέ “ἢ ἀπελθε ἔνθα βούλει,” ἠνίκα παραλαβὼν με κατ’ ἰδίαν δέδωκέ μοι χάρτην ὑφειλτόν, ὃς δεδήλωκέ μοι ἔτι δὲ πόθεν καὶ πότε ἐξῆλθεν. ὡς δὲ διώρθωσα τὸ ὑφειλτόν καὶ ἀπῆλθον ἀναγνῶναι τοῦτο, ἀνέφερον ὅτι ζητῶ εὐεργεσίαν, ἐπεὶ χαρίεντα ἐμελλον μνηύεσθαι διὰ τῶν ὑφειλτῶν. ἐκεῖσε καὶ τῆς δεσποίνης καθεζομένης καὶ τῆς νύμφης αὐτῆς, τοῦ δεσπότου ἀπόντος εἰς τὸ κυνήγιον, κἀγὼ ἀνέγνωσα τὸν χάρτην, καὶ ἀκούσαντες ὅτι ὑγιαίνει καὶ ἐμελλεν ἐλθεῖν καλῶς εἰς τὰ περὶ τὴν μεγάλην Βλαχίαν, καὶ ὅπως ἀπέλθωσι τριήρεις εἰς τὸν τόπον τὸν ἐπονομαζόμενον Κελλίον

8. ἄπορον] τοῦτο λοιπὸν P 12. δύο] τινὲς P συγκρήτων
μοι M 15. ὄθεν M 18. τοῦ ὑφειλτοῦ P 20. ἀναγνώ-
σας τὴν M ὑγιαίνει καὶ ἀπῆρχετο κ. M 22. κελίον, ἄρα
αὐτὸν καὶ φέρωσι, περὶ οὗ ἐχάρισαν M

anni 6933, per regionem, cui Cellii nomen est, ad Istrum fluvium pertinentem, imperator Iohannes in urbem reversus est, missis illic Cpoli triremibus. praemisera enim ex Hungaria Iohannes hominem peregrinum et peregrina utentem lingua, qui cum tabella obsignata terrestri via in urbem proficisceretur. is, ubi advenit, imperatorem videre cupiebat, affirmans, necesse esse, ut videret eum et cum eo colloqueretur. at enim quo pacto fieri poterat, ut imperatore, qui aegrotus decumbebat, iste homo conveniret et solus, id quod volebat, cum eo conferret sermonem? itaque, quum multum esset disceptatum, missi ad eum sunt mecum duo viri imperatori a secretis, qui ita eum compellarunt: “aut aperi, quid velis, huic viro” (me autem demonstrabant), “aut abi, quo libet.” sic tandem seducto mihi literas tradidit obsignatas, e quibus didici, unde et quo tempore Iohannes discessisset. deinde quum abissem ad recitandas eas, praemium me dispectare significavi, ut qui laetum nuntium essem allaturus. consedentes ibi imperatrix et filia eius, absente venandi causa imperatore, quum ego literas praelegissem, magnam ex iis voluptatem perceperunt, quippe e quibus discerent, Iohannem bona

καὶ ἄρασαι αὐτὸν φέρωσι, ἐχάθησαν λίαν. καὶ μετὰ μικρὸν
 κελεύσας ὁ βασιλεὺς τὸν ἱματοφύλακα ἔδωκε μοι καβύδιον
 μολιβδὸν χαμουχᾶν μετὰ βαρεοκοιλίας ἐνδεδυμένον καὶ χρυ-
 σίου κεντητᾶριον, ἔτι δὲ καὶ τὸν κάλλιστον γλωσσόκομον τὸν
 μέγαν καὶ ὠραιον, ὃν πέρ ποτ' ἐμοῦ ἐζήτηι· εἶχε γὰρ ὄδε 5
 ὁ γλωσσόκομος ἐνδον λάφυρα ἄξια θεᾶς πολλὰ καὶ καλὰ καὶ
 ἕτερα εἶδη θυμαῖα, ἅπερ ἐδώθησαν ὕστερον μετὰ τὴν ἀπο-
 B θημίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνθεν ζωῆς τὰ μὲν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὰ
 δὲ ὑπὲρ τῆς ἀγίας ψυχῆς αὐτοῦ. τοῦτον γὰρ τὸν ὠραιον καὶ
 θυμαστὸν γλωσσόκομον ἀπὸ καιροῦ ὠρέχθη αὐτὸν· διὸ 10
 ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τοῦτον, δεόμενος τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ ἀπε-
 κρίνατό μοι ὅτι αὐτὸς ὁ γλωσσόκομος ὑπῆρχεν τοῦ πατρός μου
 τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν αὐτῷ, ὡς οἶδας, εἶχε πολλὰ καλὰ λά-
 φυρα καὶ λίθους πολυτίμους καὶ ἕτερα πλείιστα βασιλικά εἶδη,
 πλείονα ὢν οἶδας. ἐγὼ δὲ πάλιν θέλω δωρησασθαι αὐτὸν 15
 τῷ βασιλεῖ τῷ υἱῷ μου, ἵνα ἐν αὐτῷ ἔχη κάκεινος μετὰ τῆς
 εὐχῆς αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ τὰ ἑαυτοῦ. καὶ ἀπέπεμψέ με· καὶ
 τότε διὰ τὰς χρηστὰς ἀγγελίας, ἃς ἐκόμισα αὐτῷ, προσέτα-
 ξεν ἵνα λάβω τὸν εἰρημένον γλωσσόκομον, ὃν καὶ ἔσχηκα με-
 τὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ εὐχῆς πληρῆ πολλῶν χρησίμων καὶ τι- 20
 μίων πραγμάτων τούτου τοῦ ματαίου βίου, κελεύσασα ἔτι καὶ

2. post ἱματοφύλακα M: ἦτοι τὸν τὰ ἐνδύματα φυλάγοντα δῶ-
 σαι M 3. μολιβδὸν καβύδιον χαμουχᾶν P 5. πέρ om P
 9. ζωῆς iterum M 11. αὐτὸν P 13. ὡς οἶδας εἶχε| εἰσι P
 16. τὴν εὐχὴν τοῦ πατρός μου καὶ ἐμοῦ· ταῦτα εἰπων ἀπέμ. P
 21. τοῦ βίου τούτου τοῦ ματαίου P

uti valetudine et in magnam Blachiam profecturum esse atque cupere,
 ut in regionem, Cellium quae appellatur, mitterentur triremes, quae
 se recipere et in urbem reducerent. ac brevi post imperator per
 praefectum vestimentorum donavit mihi vestem sericam egregiam et
 centenarium auri, atque arcam insuper vestiariam amplam et mire
 pulcram, quam olim mihi recusaverat. continebat enim ea arca multam
 supellectilem visu dignam et praeclaram, aliasque res mirabiles, quae
 deinceps post obitum imperatoris partim filiis eius donata, partim ob
 salutem beatæ eius animæ sacrificata sunt. huius igitur arcae egre-
 giae et plane mirabilis quum diu flagrassem desiderio, visum est mihi
 ab imperatore eam expetere. at ille ita respondit: "fuit ea arca im-
 peratori, patri meo, qui, ut nosti, multa praeclara opera, lapides
 pretiosos aliaque regia ornamenta plura, quam credas, in ea asservabat.
 ego eam rursus imperatori, meo filio, donabo, ut is quoque ex votis
 tum suis tum meis in eadem res suas asservet." ita dimisit me. tum
 autem propter laetos, quos ei attuleram, nuntios imperavit, ut tra-

ἡ δέσποινα ἵνα σηρικὸν ἔνδυμα προσφέρωσί μοι καλὸν πράσινον καὶ νομίσματα πεντήκοντα, ἡ δὲ νέα δέσποινα μηνύσασά μοι ὅτι τὸ δεῖνα αὐτῆς ἔνδυμα ἔσθεται τῇ ἐμοῦ συνεννῶ, ὅταν γυναικὶ συναρμοσθῶ, καὶ χρυσίνοι τεσσαράκοντα.

5 Τῇ δὲ καὶ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους κεκοίμῃται ὁ ἐν τῇ μακαρίᾳ τῇ λήξει αἰοίδιμος καὶ εὐσεβὴς βασιλεὺς κύρ Μανουήλ, ὃς δι' αὐτοῦ Θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετωνομάσθη πρὸ ἡμερῶν δύο τῆς θανάτης αὐτοῦ Ματθαῖος μοναχός· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ σεβασμίᾳ βασιλικῇ καὶ περικαλιεῖ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος, μετὰ πένθους καὶ συνδρομῆς οἷα οὐ γέγονε πώποτε πρὸς τινα τῶν ἄλλων. ἦσαν δὲ πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη οὗ καὶ ἡμέραι κέ, ἕξ ὧν ἐβασίλευσεν ἔτη δύο καὶ τεσσαράκοντα.

15 Οὗτος οὖν ὁ βασιλεὺς κύρ Μανουήλ πρῶτον θυγατέρα ἐγέννησε τὴν, εἶτα Κωνσταντῖνον, Ἰωάννην τὸν βασιλέα καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην, καὶ θυγατέρα δευτέραν τὴν, Θεόδωρον τὸν δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον, Μιχαὴλ τὸν αὐθεντόπουλον, Κωνσταντῖνον τὸν δευτερον τὸν καὶ βασιλέα γενόμενον, Δημήτριον τὸν δεσπότην καὶ Θωμᾶν 20 τὸν δεσπότην. ζῶν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ αὐτῶν διεμέρισεν ἑκάστῳ τούτων τοῦσδε τοὺς τόπους, δι' ἣν αἰτίαν καὶ μέγα

1. συρικὸν P καλὸν om P πρῶσινον P 4. χρυσία P
6. εὐσ. ὁ εἰρημένος βασ. M 14. Οὗτος — ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ add P

deretur mihi ista arca, quam cum pio eius voto rebus utilibus et in hac inani vita laudatis repletam accepi. similiter imperatrix vestem sericam eximiam prasino colore et numos quinquaginta mihi dari iussit; eius filia autem significavit, postquam uxorem duxissem, huic se vestem suam praestantissimam et numos aureos quadraginta donaturam esse.

Die Iulii 21 eiusdem anni beatorum sorte obdormivit gloriosus et pius imperator Manuel dominus, biduo ante mortem divino et angelico habitu indutus et appellatus Matthaeus monachus. sepultus est in venerabili basilica et pulcherrimo monasterio Pantocratoris, cum luctu et concursu, qualis nulli unquam alii contigit omnino vixerat annos 77 et dies 25, e quibus regnaverat annos duos et quadraginta.

Hic igitur imperator, Mannel dominus, primum filiam procreavit nomine, deinde Constantinum, imperatorem Iohannem et Andronicum despotam, tum alteram filiam, cui nomen erat, Theodorum despotam et porphyrogenitum, Michaellem principem, Constantinum minorem, qui imperator fuit, Demetrium despotam et Thomam despotam. his imperator pater, quem in vivis adhuc esset, locos hosce

κακὸν προεξένησε τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Ἰωάννην βασιλέα εἶασε, τῷ δὲ δεσπότη κῦρ Ἀνδρονίκῳ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ ἐαυτῆς δέδωκεν. οὗτος δὲ βλαβεῖς ὑπὸ βαρυστάτης ἀσθενείας, ἔδοξεν αὐτῷ πωλῆσαι τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ ἐαυτῆς τῇ τῶν Ἑνετῶν γερουσίᾳ διὰ χρυσίου 5 χιλιάδας πενήκοντα. εἶτα περὺσας ἦλθεν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἐν χώρᾳ λεγομένη Μαντινεῖα, καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τὴν διατριβὴν ἐκεῖ ἐποίησεν ἕνεκεν τῆς τοῦ ἀέρος εὐκρασίας. ὕστερον δὲ μοναχὸς γενόμενος κατέκησεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ λεγομένη. τῷ δὲ 10 δεσπότη κῦρ Θεοδώρῳ τὴν Λακεδαιμονίαν καὶ τὰ ἐαυτῆς. τῷ δὲ βασιλεὶ κῦρ Κωνσταντίνῳ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου μέρη, λέγω Ἀγχιάλον καὶ Μεσημβρίαν καὶ τὰ αὐτῶν, καὶ τῷ δεσπότη κῦρ Θωμᾷ τὰ ἐναπομεινάντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

Καὶ τῷ 534^δ ἔτει μηνὶ Ἀυγούστῳ ἡ δέσποινα κυρὰ Σο- 15 φία φυγοῦσα διέβη εἰς τὴν αὐτῆς πατρίδα, δι' αἰτίαν τοιαύτην ὅτι ὁ βασιλεὺς κῦρ Ἰωάννης ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ εἶχε τοσαύτην εὐνοίαν καὶ ἀγάπην πρὸς αὐτὴν καὶ εἰρήνην ἀνὰ αὐτῶν οὐ διεκείτο διὰ τὸ ἐρᾶσθαι τὸν βασιλέα ἐτέρων γυναικῶν, οὐνεκα οὐκ ἦν ἡ δέσποινα ἐκ φύσεως ἐστολισμένη τὴν 20 ὠραιότητα.

15. κυρία P

19. ἐτέραις γυναιξὶ M

20. τούτου ἕνεκα P

distribuit: quae res imperio Romanorum magnam calamitatem attulit. ac primum quidem Iohannem sivit imperatorem esse, Andronico autem despotae Thessalonicam eiusque urbis territorium donavit. visum autem est huic propter summam imbecillitatem, Thessalonicam urbem et quae ad eam pertinent Venetorum civitati vendere numis aureis quinquagies mille: quo facto, ipse, in Peloponnesum profectus, Mantineam urbem se contulit ibique cum Iohanne filio vitam agebat propter commodam aeris temperiem. postea monachus factus, Cpoli sedem collocavit in monasterio Pantocratoris. Theodoro despotae pater Lacedaemonem eiusque territorium assignavit; imperatori Constantino domino tractus ad Pontum Euxinum, h. e. Anchialum et Mesembriam cum territoriis, ac Thomae despotae partes Peloponnesi reliquas.

Anno 6934, Augusto mense, imperatrix Sophia domina fuga se in patriam recepit, quoniam imperator Iohannes dominus, eius coniux, parum ei amoris caritatisque praestabat, nec concordia inter eos erat, quia ille alias amabat mulieres, quum imperatrici formam natura negavisset.

BIBLION B.

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΘΑΝΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΟΥ
ΜΑΝΟΘΗ ΤΟΥ ΠΑΛΛΑΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΤΙΟΥ ΑΥΤΟΥ.

5 1. Ἐν τῷ καιρῷ οὖν τοῦ 534^δ ἔτους μηνὶ Αὐγούστῳ 28
διέβη τὰ βασιλικά σκήπτρα καὶ πᾶσα ἡ τῆς βασιλείας ἐξου-
σία πρὸς Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει κύρου Μα-
νουὴλ βασιλέως, ὃς καὶ προσεστεμμένος ἦν εἰς βασιλεῖα. καὶ
τῷ 534^ε ἔτει, Αὐγούστου 29^ς, ἤγαγον διὰ θαλάσσης μετὰ
10 τριήρων τὴν κυρὰν Μαρίαν τὴν Κομνηνὴν ἐκ Τραπεζοῦν-
τος, θυγατέρα Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ βασιλέως Τραπεζοῦν-
τος· ἐν δὲ τῷ 535^ς ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἠύλογηθη αὐτὴν
ὁ βασιλεὺς κύρος Ἰωάννης, ἦν καὶ ἀγούσταν ἀνηγόρευσε. καὶ
τῷ αὐτῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐξῆλθεν αὐτὸς, δὴ ὁ βασι-
15 λεὺς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον
τῇ 25^ῃ Δεκεμβρίου σὺν τῷ αὐτοῦ ἀγαθέλφῳ κύρῳ Κωνσταν-
τίνῳ δι' αἰτίαν τοιαύτην ὅτι ὁ αὐτῶν ἀγαθέλφος ὁ δεσπότης

2. τὸν θάνατον P κυρίου M 3. καὶ ἀρχὴ τῆς βασιλείας
Ἰωάννου M 5. δὲ τῷ καιρῷ P 7. τῇ μηνίμῃ εἰρημένου κυ-
ρίου M 15. διὰ τὸν ἑαυτῶν ἀγαθέλφον τὸν δεσπότην κύριον
θεόδωρον βούλεσθαι μοναχὸν γενέσθαι M

LIBER II.

INCIPIENS POST MORTEM IMPERATORIS MANUELIS PALAEOLOGI
ET AB INITIO IMPERII IOHANNIS, FILII EIUS.

1. Anno igitur 6934, mense Augusto, imperium omnisque po-
testas imperatoria, in Iohannem transiit, Manuelis, beatæ memoriæ
imperatoris, filium, qui iam ante diademate imperatorio ornatus fue-
rat atque anni sequentis die Augusti 29 per mare triremibus Maria
Comnena Trapezunte advecta est, Alexii Comneni, Trapezuntiorum
regis, filia. eam mense Septembri anni 6936 imperator Iohannes ma-
trimonio sibi iunxit declaravitque Augustam; atque eodem anno, mense
Novembri, imperator ipse ex urbe profectus, die Decembris 26 cum
Constantino fratre in Peloponnesum pervenit, ut hic totius insulæ

κὺρ Θεόδωρος ἐβούλετο γενέσθαι μοναχός, καὶ ὁ κὺρ Κων-
 σταντῖνος ἐναπομείνη ἀυθέντης εἰς πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον·
 ὃς μεταμεληθεὶς ὕστερον οὐκ ἐγένετο μοναχός. μεθ' ὧν ἀρχῇ
 εἰς τὴν Πελοπόννησον ἦλθον, εἰς δουλοσύνην τοῦ βασι-
 λέως τοῦ ἀυθέντου μου ὧν, καὶ ἵνα ἀποβλέπω καὶ τὸν δεσπό- 5
 την κὺρ Κωνσταντῖνον δι' αἰτίαν τοιαύτην. ὅτε ὁ μακάριος
 καὶ αἰδιδίμος πατὴρ αὐτῶν ἤγγιζε πρὸς τὸ ἀποθανεῖν, προσέ-
 ταξέ με καὶ ἔγραψα τοιαῦτα οἰκειοχείρως, οὐχὶ ὡς διαθήκην
 αὐτοῦ· οὐ γὰρ διατιθεῖσιν οἱ βασιλεῖς, ἀλλὰ προστάττου-
 σιν. ἐν ἣ προστάξει διωρῶζετο τάδε ἄπερ καὶ ἔγραψα, ἵνα 10
 ἔχη ἕκαστος τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁ μὲν τότε ὁ δὲ τότε ἀπὸ τῶν
 ιδίων αὐτοῦ λαφύρων καὶ λίθων πολυτίμων καὶ ἀξιολόγων
 εἰδῶν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἤγνον τῆς ἔσω παλα-
 τίου, ἱματισμοὶ καὶ παρασκευαί, ἵνα μερισθῇ εἰς τέσσαρα 15
 μέρη, εἰς παραστάσιμα καὶ λειτουργίας ὑπὲρ αὐτοῦ κατεπέ-
 κεινα τῶν συνήθων, ἃ πολυτελῶς καὶ καλῶς ἐδόθησαν, τὰ
 δὲ ἕτερα τρία μέρη εἰς πτωχοῦς, εἰς ἰατροὺς καὶ εἰς τοὺς
 αὐτοῦ κελλιώτας· ἐπίτροποι δὲ ὄσιν ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ
 ὁ ἐν τῇ τῶν Ξανθοπούλων μονῇ Μακάριος ὁ ἐξ Ἰουδαίων,
 Β ὁ διδάσκαλος Ἰωσήφ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῇ, καὶ ἐγώ. 20

3. μοναχός om P 4. ἀρχῇ] πρώτων P 5. τοῦ ἀυθέντου
 μου om M ἀποβλέπη M 6. ὁ om MP 8. με om P
 ἔγραψε P 9. διατιθέσιν P 10. ἄπερ καὶ ἔγραψα om P
 12. ἀξ.] ἄλλων P 13. τὸ λοιπὸν M 14. μερισθῶσιν, omis-
 so ἵνα, P 16. ἐντελῶς P ἐτέθησαν M

constitueretur princeps, quoniam Theodorus despota, illorum frater, monachus fieri voluit, quod tamen is consilium postea mutavit. cum his ego tum primum in Peloponnesum veni, unus e ministris imperatoris, domini mei, et ut curam haberem Constantini despota, propter causam huiusmodi. iussus a beato et glorioso eorum patre, morti vicino, haec ego manu mea scripsi, non ut testamentum tamen: non enim testantur imperatores, sed iubent: haec igitur, quae ille constituebat, ego ab eodem iussus scripsi: ut singuli eius filii alius aliud de ornamentis eius et gemmis rebusque aliis pretiosis acciperent, reliqua autem bona, quae quidem in palatio essent, vestimenta et apparatus, in quatuor partes dividerentur: quarum una consumeretur in liturgiis et ecclesiarum ornamentis supra solitum modum adornandis, quae sane magno cum sumtu et splendore instituta sunt; reliquae tres distribuerentur mendicis, medicis et domesticis eius. curatores autem essent spiritualis pater eius Macarius, qui, ex Iudaeis oriundus, in Xanthopulorum monasterio erat, Iosephus, monasterii Charsianensis magister, atque ego. haec quum coram ipso Manuele,

καὶ ἀναγνωσθείσης ταύτης δὴ τῆς προστάξεως παρ' ἐμοῦ ἐμ-
 προσθεν αὐτοῦ καὶ τῆς δεσποίνης καὶ τοῦ βασιλέως καὶ υἱοῦ
 αὐτῶν καὶ μόνον, τέλος προσέταξε τῷ υἱῷ αὐτοῦ λέγων "υἱέ
 μου, ἤκουσας ἃ προσέταξα μὲν ὑμῖν περὶ τῶν ὑπηρετησάν-
 5 των μοι ἰδίων" (ἔγραψε γάρ). "οἱ δὲ κελ্লাῶται μοι οἱ
 ὑπηρετήσαντές μοι καλῶς καὶ εὐνοϊκῶς διάκεινται ὡσεὶ κυ-
 ρίως πρὸς με, ἵνα ἔχωσι παρὰ πάντων τῶν υἱῶν μου ἀγά-
 πην τε καὶ ἀναδοχὴν καὶ προμήθειαν κατὰ τὸ ἀναλογοῦν ἐνὶ
 10 τοῦ Φραντζῆ, ὃς καλῶς μοι ἐδούλευσε καὶ εἰς πάντα τὰ τῆς
 ψυχῆς μου καὶ σώματος ἐθεράπευσε, καὶ νῦν εἰς τὰ τῆς
 ἀσθενείας μου πλεῖον τῶν ἄλλων θεραπεύει, ὡς καὶ ἐλπίζω
 ὅτι καὶ τὰ τῆς ψυχῆς μου μετὰ θάνατον καλῶς οἰκονομήση.
 15 ἢ νεότες γὰρ αὐτοῦ καὶ τὸ γῆρας τὸ ἐμὸν οὐκ εἴασαν γενέ-
 σθαι τι πρὸς αὐτὸν ἀντάξιον τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης ἣν
 ἐφύλαξεν εἰς ἐμέ· διὰ τοῦτο ἀφίημι αὐτόν σοι· καὶ ὅπως
 τῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῆς ἐμῆς τύχης, ὃ δι' αἰτίαν τοιαύ-
 την παρ' ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ, αὐτὸς ποιήσῃ." καὶ ταῦ-
 20 τα ἔλεγε καὶ προσέτατε περὶ ἐμοῦ. ἐπεὶ δὲ καὶ μετὰ τοῦ
 δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου πολλὴν ἀγάπην εἶχον καὶ γὰρ καὶ
 πληροφορίαν, ἣν ὁ Θεὸς ἀπεδέχετο, ἔξ αἰτίας τοιαύτης ὅτι
 τοῦ πατρὸς μου ὁ ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ παιδαγωγὸς καὶ οἱ υἱοὶ

6. εὐν. ὡς εἰκὸς διέκειντο πρ. P 7. ἵνα om P 8. ἀνάλογον
 M 10. ὃς ἐδούλευσέ μοι εἰς πάντα ἐπιτηδείως καὶ πιστῶς καὶ
 νῦν αὐθις εἰς P 12. ὡς om P 16. πρὸς με P

imperatrice et eorum filio imperatore, et iis solis quidem, recitasset, postremo imperator ita filio suo praecepit: "audisti, fili mi, quae vobis super ministris meis iussa dedi. cubiculariis autem, qui pulcre mihi et studiose servierunt, praecipuam gratiam habeo, atque volo, ut ab omnibus filiis meis id illis amoris, tutelae et studii contingat, quod cuique convenit. itaque in primis hunc tibi Phrantzen commendo, qui egregie mihi ministravit, omnibusque animi et corporis commodis quum ante prospexerit, tum nunc in aegrotatione mea prae ceteris prospicit, ac spero, eundem etiam, quae ad animam meam post obitum expiandam pertinent, probe administraturum esse. per ipsius enim iuventutem et senectutem meam non licuit, quod amore ac studio, quae mihi praestitit, dignum esset, illi referre. quare tibi eum committo, atque spero, te, ut, quae exopto precorque tibi, adpiscaris, suppleturum esse, quod illam ob causam Phrantzae ipse praestare non potui." haec ille de me dixit et praecepit. intercedebat autem etiam cum Constantino despota, numinis divini gratia, magna mihi familiaritas, quum patris mei frater praeceptor eius esset, et

αὐτοῦ οἱ ἐμοὶ ἐξάδελφοι συνναύτροφοι αὐτῷ καὶ φίλοι καὶ
 δούλοι αὐτῷ, καὶ ἐγὼ μετ' αὐτῶν. εἶτα τοῦ καιροῦ φέρον-
 τος οἰκείωσιν ἐμοῦ πρὸς τὸν μακαρίτην καὶ ἀοιδίμον πατέρα
 αὐτοῦ, καὶ ὅσα αὐτῷ ἦν ἀναγκαῖα δι' ἐμοῦ εὗρισκον. ἡγάπα
 γὰρ ἔχειν με καθόλου εἰς τὴν αὐτοῦ δουλοσύνην· συνήθεια 5
 γὰρ ἦν καὶ τάξις ἐν τοῖς τῶν βασιλέων οἴκοις χωρεῖν τοὺς
 τῶν πατέρων κελλιώτας ἐν τοῖς τῶν νιῶν κελλιῖσι, ἀλλ' οὐχὶ
 τοὺς τῶν νιῶν κελλιώτας ἐν τοῖς τοῦ πατρός· τοῦτο δὲ ἔτι
 ζώντων τῶν πατέρων, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ θάνατον. ὡς οὖν ἀπέ-
 θανεν ὁ μακαρίτης καὶ ἀοιδίμος πατὴρ αὐτοῦ, μετὰ τὸ πρῶ- 10
 τον αὐτοῦ μνημόσυνον ἐπεστρέψαμεν πάντες οἱ κελλιῶται αὐ-
 29 τοῦ εἰς τὸ παλάτιον· ἔθος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ κε-
 λιῶται αὐτοῦ δὴ τοῦ βασιλέως καταμένειν ἐπὶ τὸν τάφον
 αὐτοῦ μέχρι τοῦ πρώτου μνημοσύνου. καὶ οὕτως ἀπῆλθο-
 μεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔνθα κατέμενεν ὁ ῥηθεις δεσπότης κύρ 15
 Κωνσταντῖνος, καθίσαντες ἕξω ὡς οἱ πολλοί. μαθὼν δὲ τοῦτο
 ὁ δεσπότης ἀποστείλας τὸν θεῖόν μου, καὶ εἰρηκῆ μοι δεσπο-
 τικῷ προστάγματι ὅτι σὺ μὲν τετήρηκας τὴν τάξιν καὶ οὐκ
 εἰσήλθες εἰς τὸ κελλίον μου ἕξ ὄρθου, ὡς ἔθος σοι ἦν ἔτι
 ζῶντος τοῦ ἀθηντός μου καὶ βασιλέως καὶ πατρός· πλὴν 20
 ἡμεῖς ὀφειλέται ὄντες τῆς ἀγάπης καὶ δουλοσύνης τῆς παρὰ
 σοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς εὐεργετούμεν σε τοῦ δύνασθαι
 ἔρχεσθαι ἕξ ὄρθου καὶ εἰς τὸ κελλίον μου, ὡς καὶ πρότερον

7. κελλεῖσι P 12. δι τὸς κελλιῶτας P 18. δι] τάδε P
 21. ὄντες] οὕτω P 22. ἡμᾶς ἐσμὲν εὐεργ. P

huius filii, fratres mei patruelles, una cum illo educarentur, in eiusdemque essent amicis et ministris: quibuscum ego in illius veni familiaritatem. deinde, ferente ita tempore, in beati et gloriosi patris eius ministerium transii, qui in omni re sibi necessaria opera mea utebatur. prorsus enim cupiebat in suo me habere ministerio. more autem et consuetudine receptum erat in imperatorum palatiis, ut patrum cubicularii in cubicula filiorum intrarent, non contra filiorum cubicularii in cubicula patris: idque vivis patribus, non post eorumdem mortem. postquam igitur obiit beatus et gloriosus pater eius, peractis illi primis iustis, omnes cubicularii eius in palatium reversi sumus. nam hic quoque mos tenet, ut cubicularii imperatoris circa sepulcrum eius maneat usque ad prima sacra funeralia. ita demum ad aedes, in quibus Constantinus despota commorabatur, discessimus, forisque, ut ceteri plerique, consedimus. quod ubi audivit despota, misit ad me patruum meum, qui suo nomine ita mihi renuntiaret: "recte tu quidem morem observasti, ut non intrares statim in

ἐποιεις ἔτι ζῶντος τοῦ πατρὸς μου. προσταχθεὶς οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἵνα συνακολουθῶ αὐτῷ ἀπερχομένῳ εἰς Πελοπόννησον, δι' αἰτίαν ἣν ἐδηλώσαμεν, προστάξας μοι εἶρηκεν ἐξόχως ὁ ἑηθεὶς δεσπότης κύρ Κων-
 5 σταντῖνος περὶ τοῦ μέλλειν συνακολουθεῖν καὶ σὺν αὐτῷ εἶ-
 ναί με· κατὰ ἀναφοράς αὐτῷ εἶπα ὅτι καὶ ἐγὼ μείζον τού-
 των ἐπιθνῶ, σωζομένου μόνου ἵνα μετὰ ἀποδοχῆς καὶ προσ-
 τάγματος τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ γένηται. ὁ δὲ
 10 ζητήσας με παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μετὰ λόγων παρακλη-
 τικῶν καὶ αἰτιῶν ἀναγκαίων, ἐξ ὧν ἠναγκάζετο ἔχειν αὐτὸν
 χρεῖαν ἐμοῦ, ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίνατο ὡς τὸ ζητούμενον ἀδύνα-
 τόν ἐστιν, οὐδ' ἄλλον εἰ μὴ ἵνα μὴ ἀθετήσῃ τὸ τοῦ πατρὸς
 15 πρόσταγμα καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐμὴν διὰ στόματος παραδο-
 σιν. ὁ δὲ πάλιν ἐζήτησε τοῦτο διὰ τῆς δεσποίνης καὶ μητρὸς
 αὐτοῦ καὶ μετὰ αἰτιῶν ἀναγκαίων, καὶ μόλις προσέταξε τοῦτο
 εἰπὼν ὅτι ἐλθέτω μεθ' ἡμῶν ὁ Φραντζῆς ἕως τῆς Πελοπον-
 20 νήσου, καὶ εἰ μὲν ὁ ἀδελφός μου μείνῃ ἐκεῖσε, μενέτω καὶ
 αὐτὸς μετ' αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ ἡ κυρία μου ἡ δέσποινα προσέταξέ
 μοι οὕτως καὶ συγχωρεῖ αὐτό· εἰ δὲ ἐπαναστρέψει ἐνταῦθα
 μετ' ἐμοῦ ὁ ἀδελφός μου, οὐ χρὴ εἰ μὴ εἶναι αὐτὸν σὺν ἐμοί,
 ὡς παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφῶν μου καὶ πατρὸς προσε-

1. δι' αἰτίας προσταχθεὶς παρὰ M 5. μέλλοντος M 7.
 μόνου] μου M 10. ἐξ om M 13. ἐμοί P 20. ἐμοῦ
 ἔσαι ὁ P 21. ἀδελφῶν P

cubiculum meum, ut ante, vivo imperatore, patre meo, solebas fa-
 cere; sed nosmet, obligati tibi propter amorem et officia, quae erga
 patrem nostrum praestitisti, potestatem tibi damus libere intrandi cu-
 biculum nostrum, quemadmodum ante faciebas, quum pater meus
 in vivis esset." quum deinde mandasset mihi imperator, illius frater,
 ut in Peloponnesum abeuntem se comitarer, propter eam, quam su-
 pra commemoravi, causam, ipse Constantinus vehementer me invi-
 tabat, ut sibi vellem comes esse. cui ego respondi, me quoque ipsum
 istud praeoptare, modo id approbante et iubente imperatore, fratre eius,
 fieret. itaque ille me a fratre precibus petivit, propositis rationibus,
 ob quas necessaria sibi esset mea opera. at respondit alter, fieri non
 posse, quod rogaret, propterea quod non liceret negligere volunta-
 tem patri eiusdemque commendationem, qua is suo ore ipsi me
 tradidisset. instabat rursus Constantinus, opera matris imperatricis
 causisque idoneis usus, quibus ille commotus, aegre tandem edixit:
 "sequitor nos Phrantzes in Peloponnesum, atque ibi si maneat fra-
 ter meus, maneto ille quoque cum eo, quandoquidem ita suadet
 conceditque mihi imperatrix; sin redibit mecum frater, illum ne-

τύχῃ, ὃ καὶ δικαίως ὀφειλομένον ἡμεῖς ποιῆσαι αὐτό. ἐρχομένων οὖν εἰς τὴν Πελοπόννησον τῷ μὲν ἡμῶν τελειῶς ὑποχείριος, ὡς προεῖπον, τῷ δὲ ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι προσαπέβλεπον αὐτόν.

Ἀποσωθέντες οὖν εἰς Πελοπόννησον καὶ κατὰ τοῦ τόπου 5 παντός τοῦ ἐντὸς Πελοποννήσου ὃς ὑπὸ τοῦ δεσπότου Καρόλου ἐκρατεῖτο, ἀπελθόντες οὖν πάντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ καὶ βουλὴν ποιησάμενοι τοιαύτην, μὴ θαρροῦντες γὰρ εὐκόλως ὑποτάξαι τὸν τόπον αὐτοῖς ὃν εἶχεν ὁ Κάρολος, ὁμοίως καὶ αὐτὸς οὐκ ἐθάρρει δυνηθῆναι φυλάξαι τὸν ἐπίλοιπον 10 τόπον τὸν ἐναπομείναντα αὐτῷ· καὶ τινος τῶν αὐτοῦ τόπων ἔλαβον οἱ ἡμῶν αὐθένται, εἰς συμβάσεις ἐλθόντων, καὶ εὐδοκῆσαντος τοῦ δεσπότου κυρ Κωνσταντίνου ἵνα λάβῃ εἰς νόμιμον γυναικα τὴν ἀνεψιῶν τοῦδε τοῦ δεσπότου Καρόλου, καὶ ὅσα ἂν εἶχε κάστρα εἰς τὴν Πελοπόννησον λάβῃ εἰς 15 προῖκαν αὐτῆς, οὕτω γενομένης τῆς συμφωνίας. (2.) τῇ οὖν πρώτῃ Μαΐου τοῦ αὐτοῦ ἔτους σταλθεὶς ἐγὼ παρέλαβον τὴν Γλαρέντζαν, καὶ ἄλλοι τᾶλλα. καὶ ἐπαναστρέψαντες εἰς Σπάρτην ἐνηργεῖτο ἵνα λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ὁ δεσπότης κυρ Β Θεόδωρος, καὶ τρόπον καὶ ἀναβολὴν ποιήσῃσι τοῦ παραλα- 20

1. ὀφείλει ἡμᾶς M 2. τῷ μὲν — εἰς Πελοπόννησον om P
 6. παντός om P ἐν Πελοποννήσῳ M 8. ποιήσαντες M
 11. τὸν τόπον ὃν ἐπέκτειτο ἐπεὶ τινος P 12. ἡλθον P 15.
 καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτῷ κάστρα P 16.
 οὐπω M 18. ἕτερα P 19. ἵνα — Θεόδωρος] τὸ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος τοῦ δεσπότου κυρίου Θεοδώρου P

cesse est apud me esse, quemadmodum iussi sumus ab imperatore nosque facere decet." quum igitur in Peloponnesum proficisceremur, alteri, ut ante dixi, perfecte obtemperabam, alterum cum amore et spe suspiciebam.

Delati igitur in Peloponnesum, vidimus loca omnia, quae a Carolo despota tenebantur. tum principes et fratres omnes, deliberatione habita, quum partem a Carolo occupatam subigere se posse diffiderent, nec ille confideret, se totam tueri posse, pactione facta, nostri principes nonnulla ab illo loca acceperunt; placuitque Constantino despota, ut eiusdem consobrinam legitimo sibi matrimonio iungeret, et quaecunque ille castra in Peloponneso haberet, ea dotis nomine acciperet: quibus quidem conditionibus concordia firmata est. (2.) calendis igitur Maii eiusdem anni missus ego Glarentzam, alii reliqua loca receperunt. Spartam reversi, principes in hoc occupatos invenimus, ut Theodorus despota monasticum habitum indueret, rationemque ac viam invenirent, qua Patrae subigerentur, locus

βελὴν τὴν Πάτραν, ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον τόπον, ἵνα τὴν κατοικήσῃ οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ ποιήσωσι καὶ διὰ τὸ μὴ εἶς Λακεδαιμονίαν ἦγουν Σπάρτην εὐρεθῆναι ὁμοῦ τοὺς ἀδελφούς, ἤνικα ὁ ἀδελφὸς αὐτῶν ἐβούλετο μοναχὸς γενέσθαι. τῇ 5 πρώτῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξεληθότες ἦλθον κατὰ τῆς Πάτρας οἱ τρεῖς τῶν αὐταδέλφων, καὶ περὶ τοὺς μύλους ἐξωθεν τῆς αὐτῆς πόλεως σκηνώσαντες ἐκείσε καὶ τὴν ἀνεψιῶν τοῦ Καρόλου κυρίαν Θεοδώραν ἤγαγον, ἔνθα καὶ ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος συνεξέχθη καὶ ἠύλογηθη αὐτὴν. εἰς δὲ 10 Πάτραν οὐδὲν ἐκατωρθώθη πρὸς ἄλλωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὥς τι ἀστείον ἦν τὰ παρὰ τοῦ δεσπότην κύρ Θεοδώρου μελετούμενα τοῦ γενέσθαι μοναχόν· ἀδειτῆσαι γὰρ ἐβούλετο καὶ ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν σκανδάλου ἦν αἴτιον, ὥστε εἰς τὰ τῆς Πάτρας συμπέρισμά τι χρηστὸν οὐ κατωρθοῦτο, ἀλλ' ἢ μόνον τρία μί- 15 κρὰ ἄσπετα παρέλαβον, ποιήσαντες εἰρήνην καὶ συμβάσεις μετὰ τῶν ἔνδον οἰκούντων μετὰ συνθήκης, ἵνα τελῶσι πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Κωνσταντῖνον κατ' ἔτος χρυσᾶ νόμια πεντακόσια. καὶ οὕτως ἐγεγρόντες μὲν μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ

1. ἵνα μὴ εἰς Λακεδαιμονίαν εὐρίσκωνται ὁμοῦ οἱ ἀδελφοί, εἰ μὴ ὁ προρηθείς κύρ Θεόδωρος, ὅταν μοναχὸς γενήσῃται P 6. ἀδελφοί P 9. αὐτὴν καὶ εὐλογηθῆ P 10. κατὰ τῶν P 12. μοναχόν, καὶ διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διορθώσῃ, ὡς ἐληφθη, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος ἔλθων εἰς Πελοπόννησον, ὑστερον ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος μεταμεληθεὶς ἀπήτησεν ὁ ἐβούλετο, καὶ ἀνὰ P 13. ὡς δὲ τὰ τῆς Πάτρας συμπεράσματα χρηστὰ P 14. ἀλλ' ἢ | εἰ μὴ P 15. μετ' εἰρήνης συμβάσεις ποιήσαντες μετὰ P 16. μετὰ συνθήκης οὗ P 17. χρυσίους πεντακοσίους. καὶ οὕτω τὰ τῶν Πατρῶν ἐγεγρόντες. ἐκ τῶν ἐκείθεν ἀνεγυρίσαμεν, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος ἀπῆλθον διὰ P

praecipuas et opportunas, ubi fratres domicilium collocarent, neve Spartae simul omnes essent, quando eorum frater vellet monachus fieri. calendis Iulii eiusdem anni egressi tres fratres, Patras venerunt, et extra urbem apud molas fixerunt tentoria, quo deinde adducta Theodora domina, cognata Caroli, solemnī ceremoniā Constantino matrimonio iuncta est. verum ad subiungendas Patras nihil prosperē gestum est, quin potius callida quaedam simulatio erat vitae monachicae meditatio a Theodoro suscepta. repudiaturus enim illum erat, magnosque inter fratres excitabat tumultus, ita ut res Patrensis felicem exitum non haberet, sed tria tantum exigua oppida caperentur, cum incolis pace ita pacta, ut Constantino in annos singulos numos aureos quingentos penderent. ita collectis vasis, cum imperatore et Theodoro despota Spartam discessimus; Constantinus autem despota

τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου ἀπήλθομεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς τὴν Σπάρτην φερούσης, ὃ δὲ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος δι' ἄλλης εἰς τὸ Χλομουτζιν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ βασιλείσης. μετὰ δὲ τινα καιρὸν ὀλίγον ἐπεὶ ἐβούλετο ἐπαγελθεῖν ὁ βασιλεὺς οἴκαδε, μηνυθεὶς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς οἴκαδε, μηνυθεὶς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην ἀπὸ τοῦ Χλομουτζίου· καίκειθεν διαβιάσαντες ἀμφοτέροι, καὶ οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ ὁμοῦ ἡμέρας ὄλιγας ποιήσαντες, τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 537 εἶτους ἀναβάντες ὁμοῦ ἀπῆλθομεν μέχρι καὶ τῆς Κορίνθου· καὶ ὁ μὲν βυσιλεὺς ἐμβὰς εἰς τὰς τριῆρεις ἀπῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃ δὲ δεσπότης ὁ κύρ Θεόδωρος ὄπισθεν διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγούσης εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ ὁ κύρ Θωμᾶς ὁ αὐθεντόπουλος σὺν αὐτῷ μέχρι τινὸς ἀπῆλθεν εἰς τὰ Καλάβρυτα.

Ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν Κωνσταντῖνου τοῦ 15 δεσπότου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἦλθομεν εἰς Βοστίτζαν· καὶ γὰρ εἰ καὶ μοναχὸς οὐκ ἐγένετο ὁ δεσπότης κύρ Θεόδωρος, ἵνα ἀπομεινῆ ἅπας ὁ τόπος αὐτοῦ εἰς τὸν κύρ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατὰ τὰς συνθήκας καὶ συμβάσεις τὰς ἀνὰ αὐτῶν, ἀλλ' οὖν καὶ οὗτος δέδωκε πρὸς αὐτὸν τὴν Βοστίτζαν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς καὶ εἰς τὸ ἕτερον μέρος τὰ ὅσα ἐν τοῖς ποσὶ τοῖς πρὸς δυσμὰς ἡλίου εἰσὶ τοῦ ὑπερμεγέθους ὄρους τοῦ Ταυγέτου (καὶ ἐνέκειτο βέλτιον φρούριον καὶ χῶρον Πε-

3. ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὸ χλομουτζι P	4. ἀπελθεῖν P	9.
ὁμοῦ om P	12. ἀπαγούσης P	13. σὺν αὐτῷ om P
18. αὐτοῦ τῷ κύρ Κωνσταντῖνω P	20. οὖν αὐτὸς δέδωκεν αὐτῷ P	

alia via cum regina uxore Chlomotzim profectus est. brevi tempore intermisso, quum domum redire vellet imperator, etiam Constantinus de ea re certior factus, Chlomotzio Spartam venit. inde, postquam quatuor fratres aliquot dies una fuerunt, mense Octobri anni 6937 Corinthum traiecimus: ibi imperator triremi conscensa Cpolim profectus est; Theodorus despota iter, quod Spartam fert, relegit, comitante eum Thoma principe usque Calabryta.

Nos cum principe nostro Constantino despota alia via Bostitzam venimus. etiamsi enim ad monachos sese non aggregavit Theodorus despota, qua re omnes possessiones eius ad Constantinum fratrem secundum pacta conventaque transiturae erant, tamen donavit ei Bostitzam cum locis adiacentibus et ex altera parte quascunque occidentem versus ad radices montis altissimi Taygeti iacent: est autem ibi situm Leuctrum Mainae, castellum Peloponnesi praestantissi-

λοποννήσου, τὸ Λευκτρον Μαίνης, τὸ ὄποιον Κεταρία πάλαι
ἐκαλεῖτο) καὶ πάντα τὸν ἐκείνου ζυγὸν ἄχρι καὶ τῆς Πύλου
τῆς λεγομένης Ἰτίλου, ἐκ δὲ τοῦ ἔξω ζυγοῦ τὸ κάτρον Ζαρ-
νάτας καὶ Γαστίτζα, τὸ Διάσειστον, Μελέ, Δράχιον καὶ Πο-
5 λιανοῦν καὶ τὰ περὶ αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ τὰ ὄσα

ναβαρίνου

3. γυῖου Ρ Ζαρνάτας καὶ — p. 132, 24 παιδὸς | Ζαρ-
νάταν καὶ Γαστίτζαν, τὸ ἀδιάσειστον Μελέ, Διραχίον καὶ Πο-
λιανούς καὶ Γαρδικίαν καὶ τὰ περὶ αὐτά, ἐτι δὲ χορηγήσας αὐ-
τῷ τὴν πᾶσαν ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν τοῦ μεγάλου πρωτο-
στράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν καὶ Μελισσουργὸν
ἐπωνόμαζον διὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς πάντα δεξιότητα. ὃς ἐκ τῆς φυ-
λῆς ἢν καταγόμενος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου Νικηφόρου Καίσαρος
τοῦ Μελισσηνοῦ. ὁ δὲ Νικηφόρος οὕτως ἐκ γονέων ὑπῆρχε τοῦ
πατρικίου Εὐγενείου τοῦ Μελισσηνοῦ, διατι μὲν ὁ βασιλεὺς Μι-
χαὴλ ὁ τὴν προσηγορίαν Ῥαγκαβὲ καὶ ὁ πατρικίος Μιχαὴλ ὁ Με-
λισσηνὸς ὑπῆρχον κασιγνήτων δύο ἀποτοκεύματα καὶ ἀπόγονοι
τοῦ φηθέντος Καίσαρος. καὶ ὁ μὲν τῆς βασιλείας ἐξωθέεις καὶ
ἐν τῇ νῆσῳ Πρωτῇ ἔξορισθεὶς μοναχὸς γενόμενος τὸν βίον κα-
τέλιπε, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον τῶν παιδογόνων μο-
ριων ἐστέρησαν· καὶ οὕτως τὰ τοῦ Ῥαγκαβὲ πέρας Ἰαβον. ὁ
δὲ πατρικίος Μιχαὴλ ἔσχεν υἱοὺς δύο, Δημήτριον καὶ Θεόδο-
τον. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης γενόμενος τὴν ἐκκλησίαν κυρίου
Ἰθυνεν, ὥσπερ οἱ περὶ αὐτοῦ ἱστορήσαντες γράφουσιν· ὁ
δὲ Δημήτριος γεννᾷ Νικηφόρον. ὁ δὲ Νικηφόρος γεννᾷ Θεό-
δοτον, ὁ δὲ Θεόδωρος τὸν πατρικίον Νικήταν τὸν καὶ Ῥού-
φαν· ὁ δὲ Νικήτας γεννᾷ Θεοφάνην τὸν πατρικίον, τὸν καὶ
πρωτοβεστιαρίον, καὶ Νάσαρ. ὁ δὲ Θεοφάνης Χριστόφορον, ὁ
δὲ Χριστόφορος τὸν μαῖστρον Λέοντα καὶ Θεόκλητον. ὁ δὲ μαῖστρος
Λέων γεννᾷ Θεοδόσιον, ὁ δὲ Θεοδόσιος Θεοφύλακτον, ὁ δὲ Θεο-
φύλακτος Θεόδωρον, ὁ δὲ Θεόδωρος Νικηφόρον τὸν Καίσαρα
τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ ἀνακτος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. ὁ
δὲ Καίσαρ Νικηφόρος γεννᾷ Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν. ὁ δὲ Κο-
μνηνὸς Ἰωάννης γεννᾷ Ἀλέξιον. ὁ δὲ Ἀλέξιος γεννᾷ Θεοδόσιον.
ὁ δὲ Θεοδόσιος γεννᾷ Ἀλέξιον τὸν Καίσαρα καὶ Μιχαὴλ, οὗς
Στρατηγοπούλους ἐπωνόμαζον. ὁ δὲ Καίσαρ Ἀλέξιος γεννᾷ Γρη-
γόριον, ὁ δὲ Γρηγόριος Θεόφιλον καὶ Μιχαὴλ. ὁ δὲ Θεόφιλος
γεννᾷ Λέοντα, ὁ δὲ Λέων τὸν μέγαν πρωτοστράτορα Νικηφόρον
καὶ Γεώργιον. ὁ δὲ μέγας πρωτοστράτωρ Νικηφόρος γεννᾷ Νι-
κόλαον. ἢ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς οὕτως ἦν. τὸν εἰ-
ρημένον Νικόλαον ἀνεδέξατο ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ὁ δεσπό-
της κύρ Θεόδωρος. ἐν δὲ τῷ παρελθόντι ἔαρι μέλλων ἀποθανεῖν
ὁ μέγας οὗτος πρωτοστράτωρ, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικόλαος τριε-
τῆς ὢν, διαδήτην ποιήσας εἶπασε τὸν δεσπότην κύρ Θεόδωρον
ἐπιτροπὸν καὶ κυβερνήτην τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Νικο-
λάου Ρ.

mum, quod olim Cetaria vocabatur: et omnem illum tractum usque
ad Pylum, quae Itilus dicitur, et extra eam tractum castellum Zar-
natas, Gastitzam, Diaseistum, Mele, Drachium et Polianum cum lo-
cis finitimis; insuper omnia oppida et castella ad sinum Messenia-

πολίσιματα καὶ φροῖριά εἰσιν εἰς πάντα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἔνθα ῥέει διὰ μέσου καὶ ὁ Πάμισος ἐκείνος ποταμός. ταῦτα ἐπιτροπικῶς ἤρχετο, τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὄντα, ὃν διὰ τὴν ποικιλοτητα τῆς φρονήσεως καὶ τὸ δξὺ τῆς διανοίας καὶ εἰς τὰ πάντα 5 δεξιώτατον κοινοτέροις πείθεσθαι πρύγμασι καὶ Μελισσουργὸν ἐπαινόμαζον τὸν ἄνδρα· διστρισεγγονος γὰρ ἦν τοῦ Θαν-
 30 μαστοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς Νικηφόρου Καίσαρος τοῦ Μελισσηνοῦ, υἱὸς δὲ τοῦ σεβαστοκράτορος Λέοντος τοῦ Μελισσηνοῦ, καὶ αὐθέντης ἐκπαλαι καὶ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἰσχυροτάτης Ἰθάκης, 10 ἢ καὶ Μεσσήνη ἐκαλεῖτο, καὶ παντὸς τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ὃς γέγονε καὶ μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαιὰς αἰτίας εἰς κοινὴν ὠφέλειαν, εἰ καὶ τὸ ἄωρον τοῦ θανάτου ἤρπαξεν αὐτὸν καὶ ἀτελὲς τὸ ἔργον ἀπέμεινε. εἰπόντες οὖν ἕτεροι πολ- 15 λοι τὰς αἰτίας εἰς πλάτος, ἐγὼ ἐγκατέλειπον. ἡ δὲ αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπιτροπικῆς τοιουτοτρόπως εἶχεν, τῆς πρὸς τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον. ὁ προρρηθεὶς Νικηφόρος ὁ Μελισσηνὸς ἔσχεν υἱὸν ὀνόματι Νικόλαον, ὃν ἀνεγέννησε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ δεσπότης κῦρ Θεόδωρος· καὶ ἐν τῷ καιρῷ 20 τῆς μεταστάσεως αὐτοῦ εἰς τὰς αὐλούς μονὰς (ὁ γὰρ υἱὸς αὐτοῦ τριετῆς νήπιος ὢν) διαθήκην ποιήσας τοῦτον κατέλιπε τὸν δεσπότην κῦρ Θεόδωρον κύριον καὶ δεσπότην καὶ ἐπίτροπον τοῦ παιδὸς καὶ πάντων τῶν αὐτοῦ κτημάτων καὶ χρημᾶ-

24. χρημάτων — δι om P

cum, per quam mediam regionem Pamisus fluvius labitur. haec procuratoris nomine administrabat, quae Nicephori Melisseni, magni protostratoris, erant; quem propter animi versutiam et ingenii celeritatem dexteritatemque summam ad res novas, et vellet, perficiendas etiam Melissurgum cognominabant. erat autem viri illius admirandi, Nicephori Caesaris Melisseni, longo posterorum ordine nepos, filius Leonis Melisseni sebastocratoris, atque iam pridem et ab initio dominus munitissimae urbis Ithomes, quae etiam Messene appellabatur, et totius sinus Messeniaci. idem post obitum uxoris metropolita Adrianopolis factus est, communi utilitate multis et necessariis de causis id postulante: quamquam mors intempestiva eum rapuit, atque ita res caruit eventu. ceterum causas illas quum complures copiose explicuerint, ego illis supersedebo. causa autem procurationis illius, quam Theodorus despota habebat, talis fuit. quem nominavi Nicephorus Melissenus filium habuit Nicolaum, quem e sacro fonte susceperat Theodorus despota. itaque ad sedes animarum

των κληρῶν καὶ ἀκινήτων, ὅτι εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ κληρο-
νόμος εὐθύς ἀποδύνη χωρὶς κληρονόμων, πάντα τὰ ἐαυτοῦ
ἄσπετα κῶμαι καὶ χωρὶς καὶ φρούρια ἔσονται τῇ δεσπότῃ κυρ
Θεοδώρῃ, τὰ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου. ἦσαν γὰρ
5 τὰ ἐντὸς, Ἀνδρούσα λέγω καὶ Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἰάν-
νιτσα, Πίδημα καὶ Μάνη καὶ Νησίον καὶ Σπιτάλιον καὶ Γρεμ-
πενη καὶ Ἀετός καὶ Νεόκαστρον καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη
Μεσσηνή καὶ Ἀρχάγγελος καὶ Σαυλάουρος καὶ Ἰωάννινα καὶ
Λιγούδιστα, τὰ δὲ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος καὶ ἡ περὶ αὐτὴν
10 παροικία πᾶσα, κῶμαι καὶ χωρὶς ἕως καὶ Περιθεωρίου· ἃ
καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτά.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν τινες ἐκ τούτου τοῦ γένους τῶν Με-
λισσηῶν καὶ Στρατηγοπέδων ἐπωνόμαζον, καὶ ἐν ταῖς χρο-
νικαῖς ἱστορίαις οὕτως ἔγραψον τοὺς Μελισσηνοὺς Στρατηγο-
15 πούλους, δὲ αἰτίαν τοιαύτην· τὸν γὰρ Ἀλέξιον Καίσαρα τὸν
Μελισσηνόν, τὸν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλευθερώσαντα

2. πάντα τὰ — παρέλαβον αὐτὰ] πάσης τῆς αὐτοῦ δεσποτείας
τόποι καὶ χωρὶς ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ἔσονται τῇ
κυρ Θεοδώρῃ τῇ δεσπότῃ. ἦσαν γὰρ ἐκτὸς μεγάλη Αἶνος, Πε-
ριθεωρίου καὶ Ἰάνθη καὶ τὰ περὶ αὐτοῖς καὶ πᾶσα ἡ Χερρόνη-
σος τοῦ Ἑλλησπόντου. τὰ δὲ ἐντὸς Πελοποννήσου ἐν τῇ Μεσση-
νιακῇ κόλπῃ, ἐνθα ἔχει διὰ μέσου καὶ ὁ Πάμισος ἐκείνος πο-
ταμός, Ἀνδρούσα, Καλαμάτα, Μαντίνεια, Ἰάννιτσα, Πίδημα,
Νησί, Σπιτάλι, Γρεπένι, Καράνιτσα, Ἀετός, Ἐλωί, Νεόκαστρον,
καὶ Ἰθώμη ἢ νῦν λεγομένη Μεσσηνή, καὶ Ἀρχάγγελος, Σαυλά-
ουρος, Ἰωάννινα, Λιγούδιστα, Φυλατρία, καὶ Πύλος καὶ τὰ
περὶ αὐτά, καὶ τὰ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ ὄρους τῆς Νίκης τοῦ Σίμου
λεγομένου, ἄχρι τοῦ πεδίου Στενικάρου καὶ τοῦ ῥέματος τῆς
Βέλλρας. καὶ σταλεῖς ἐγὼ παρέλαβον αὐτὰ ὅσα μὴ ὑπὸ τὴν ἑξ-
ουσίαν τῶν Ἀγαρηῶν εὕρισκοντο, ὀλίγα πάνυ. P. 16. τὸν καὶ
— χειρὸς om P

transiens, quum filius tres annos natus esset, Theodorum despotam
testamento tutorem pueri instituit, omniumque facultatum suarum,
mobiliū et immobiliū, procuratorem, ut, si filius et heres ipsius
mox e vita decederet, nullis relictis hereditibus, omnia oppida, vici,
loca, castella Theodoro cederent, sive extra, sive intra Peloponnesum
sita. intra Peloponnesum erant Andrusa, Calamata, Mantinea,
Iannitza, Pidema, Mane, Nesis, Spitalis, Grepene, Aëtus, Neoca-
strum, Ithome, quae nunc Messene dicitur, Archangelus, Saulaürus,
Iohannina, Ligudista; extra Peloponnesum magna Aenos et eius vi-
cinita tota, vici nimirum et loca usque Peritheorium; quae ego mis-
sus recepi.

Plerumque quosdam de hoc Melissenorum genere etiam Stratego-
pulos cognominarunt, et in libris chronicis ita eos appellarunt, Me-
lissenos Strategopulos, ob causam hanc. Alexium Caesarem Melisse-

ἐκ τῆς Λυτίων χειρός, Στρατηγόπουλον ἐπωνόμαζον διὰ τὴν μίμμην αὐτοῦ, καὶ ἔκτοτε τὸ ἐπὶ κλην τοῦτο εἰς τινὰς τοῦ γένους τούτου ἐπεκράτησε· τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ μέγαν πρωτοστράτορα καὶ Μελισσουργὸν ἐπωνόμασαν.

Διήρατο δὲ τὴν εἰρημένην ἐπιτροπικὴν καὶ διοίκησιν καὶ 5 ὁ πρωτοστράτωρ Λέων ὁ Φραγκόπουλος καιρῶ τινὶ προστάξει τοῦ δεσπότη τοῦ κύρ Θεοδώρου, ἐπεὶ τῷ ἀδελφῷ καὶ δεσπότη κύρ Κωνσταντίνῳ ἐδωρήσατο μετὰ πάντων τῶν προνομίων ὧν εἶχε, τουτέστιν, ἐὰν ὁ γνήσιος ἐκεῖνος κληρονόμος ἀποθάνῃ πρὶν τοῦ εἰς νόμον ἡλικίαν φθάσῃ, πάντα ταῦτα 10 τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς κτήματα ἔσονται τῷ κύρ Κωνσταντίνῳ.

3. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Μαρτίου τετάρτῃ τέθεικεν ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος, ὁ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Ἀκάκιος· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Παυτοκράτορος μονῆ, ἔνθα κατέμενε. βουλῆς δὲ ἀποκρύφου ἐμοὶ 15 γενομένης παρὰ τοῦ αὐθεντός μου καὶ δεσπότη τοῦ ἵνα κατὰ τῆς Πάτρας ἀπέλθωμεν, καὶ εἰ μὴν παραλάβωμεν αὐτήν, μείνωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὁ τόπος ὃν εἶχεν ἐν τῇ μαύρῃ Β. Δηλονότι θαλάσῃ δοθεὶ πρός τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν βασιλέα, εἰ δὲ οὐ παραλάβωμεν τὴν Πάτραν, ἀπέλθωμεν εἰς τὴν 20 Κωνσταντινούπολιν, καὶ αὐτὸς ἔχειν εἰς τὴν Πελοπόννησον

1. διὰ — αὐτοῦ om P	3. τὸν — ἐπωνόμασαν om P	5.
διήρατο P	7. εἶτα P	15. ἐμοὶ om P
πατρῶν P	18. τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δηλονότι τῇ μαύρῃ θαλάσῃ, δοθῆ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεὶ P	16. τῶν παλαιῶν
τρας P	21. ἔχη?	20. τὰς Πά-

num, qui Cpolim a Latinis vindicavit, Strategopulum a matre eius nominarunt, atque inde istud cognomentum in quibusdam posteris eius obtinuit. Nicephorum vero et magnum protostratorem et Melissurgum appellarunt.

Gessit aliquamdiu tutelam et procurationem illam etiam Leo Francopulus, iussu Theodori despotaе, quum eam Constantino despotaе fratri donasset cum omnibus privilegiis, hoc est, si legitimus ille heres moreretur, antequam iustam attigisset aetatem, ut tum omnia huius pupilli bona Constantino domino cederent.

3. Eodem anno, quarto die Martii, e vita cessit Andronicus despota, qui per divinum et angelicum habitum dictus est Acacius. sepultus est in monasterio Pantocratoris, ubi degebat. quum clam constitutum esset a Constantino despota, domino meo, ut Patras proficisceremur, et, si potiremur eo loco, in Peloponneso maneremus, et locus, quem habebat ad mare nigrum, traderetur imperatori fratri suo: sin non potiremur, abiremus Cpolim, ipse in Peloponneso castra,

τὰ τῆς προικῶς αὐτοῦ κάστρα καὶ τὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου
 ἦτοι τῆς μαύρης θαλάσσης, τὰ δὲ δοθέντα παρὰ τοῦ δεσπό-
 του κῦρ Θεοδώρου κάστρα καὶ πάντα τὰ τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ
 Μελισσηνοῦ Νικηφόρου ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ κόλπῃ πάλιν δο-
 5 θῶσιν, ὅπου δ' ἂν ὁ βασιλεὺς διακρίνη, παρηκολούθησε καὶ
 τοῦτο, ὅπερ ἦν ἀπὸ μέρους αὐτοῦ βεβαίωσις ἀποκρίφου με-
 λέτης. διερχόμενοι τὴν ὁδὸν τῆς Πάτρας ἐκ Βοστίτζης, ἴνα
 εἰς τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὸ Χλομούτζιον ἀπέλθωμεν, ἔνθα
 καὶ ἡ βασίλισσα ἦν, σταλεῖς ὁ Ἀνδρόνικος Λάσκαρις ὁ Πα-
 10 διάτης πρὸς τοὺς ἐν τῇ Πάτρᾳ ἄρχοντας περὶ τιῶν ὑποθέ-
 σεων κακείσθε προσμείνας, συνέντευχον αὐτῷ ἰδίως καὶ ἐξῶχος
 ἱερεῖς τε καὶ λαϊκοὶ περὶ τοῦ, εἰ ὁ αὐθέντης αὐτοῦ θέλει,
 αὐτοὶ εὐρήσωσιν τρόπον δι' οὗ παραλάβῃ αὐτὸς τὴν Πάτραν.
 ἐλθόντος δὲ τοῦ Λασκάρεως καὶ εἰπόντος μετὰ τῶν ἄλλων τὰ
 15 τῶν Πατρονηῶν ἀπόκρυφα, ἀπεπέμφθη ὡς ἀδύνατα καὶ πε-
 ρισσὰ ἃ ἤκουσε καὶ ἔλεγε. ἐστάλη οὖν εἰς κεφαλὴν τῆς Ἰθώ-
 μης καὶ Ἀνδρούσης ὁ αὐτὸς Λάσκαρις, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἄρχοντες οἱ εἰς τὰ ἐκεῖσε κάστρα κεφαλάδες· ἀλλὰ δὴ καὶ
 ὁ πρῶτος τῶν ἀρχόντων τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὁ Λάσκαρις Ἀλέ-
 20 ξιος ἐλείφθη εἰς κεφαλᾶτικόν τῆς Βοστίτζης καὶ ἐναπέμεινε
 ἐκεῖσε. διερχόμενος οὖν, ὡς δεδήλωκα, ὁ ἐμὸς δεσπότης
 καὶ αὐθέντης μετ' ἐμοῦ μόνου ἐνεργούντος τὸ περὶ τῆς

2. ἦτοι — θαλάσσης om P 7. βοστίτζας P 8. χλομούτζι P
 9. πεδιάτης P 12. λαϊκοὶ λέγοντες ἐν μυστηρίῳ, εἰ — θέλει,
 τρόπον καὶ μηχανὴν ποιήσωσιν ὑπ' αὐτῷ τὴν πάτραν γενέσθαι P
 16. ἂ om P σταλεῖς M 18. ἐν τοῖς — κάστροις P 20.
 τὴν βοστίτζαν P

quae dote acceperat, quaeque ad pontum Euxinum erant, retineret, a fratre autem Theodoro sibi donata, et quae nomine tutelae Nicephori Melissemi administrabantur, ad sinum Messeniaticum sita, restituerentur omnia, quando imperatori videretur: secuta etiam sunt, quae, quantum in ipso esset, rem clandestino consilio inter nos agitatam ad exitum perducerent. nam quum Bostitza Patras transiremus, ut proficisceremur Glarentzam et Chlomotzium, ubi etiam regina erat, Andronicus Lascaris Pediates interim arbiter ad magistratus Patrenses super quibusdam negotiis missus est: qui quum ibidem aliquamdiu moraretur, convenerunt eum tum privato tum publico consilio sacerdotes et laici, promiseruntque, si dominus eius vellet, se modum ac viam inventuros, qua is se in possessione urbis collocaret. ubi Lascaris quum reliqua, tum secreta haec Patrensiu consilia renuntiavit, reiecta sunt, quae audierat dicebatque, ut quae nec fieri possent et essent supervacanea. itaque in praefecturam Ithomes et Andrusae idem missus est, et alii praeterea viri castris istarum regionum praefecti. quin etiam Alexius

Πάτρας, εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Γλαρέντζαν ἐγράψαμεν πολλα-
 κισ πρὸς τοὺς τῆς Πάτρας, σταλέντος ἐκεῖ τοῦ Πεδιάτου, ἃ
 συνέτευχον ἐκεῖ λέγοντες αὐτοῖς καὶ περὶ ὧν ἔταξαν τῷ Πε-
 διάτῃ. οἱ δὲ ἀντέγραψαν πρὸς ἡμᾶς πολλακίς. πλὴν ἐκρί-
 νοντο παρ' ἡμῶν ἀδύνατα, ὡς καὶ ὁ καιρὸς ἔδειξε. τέλος 5
 ἐστῆσαμεν ἵνα διὰ νυκτὸς βαδίσαντες εὐρεθῶμεν εἰς τόπον
 πλησίον τῶν ὄριων τῶν Πατρηνῶν ἀμπέλωνων, καλούμενον
 εἰς τὰς τρεῖς ἐκκλησίας, αἱ παλαιῶθεν ἦσαν· ἐκεῖσε δὲ εὐ-
 ρεθῶσι καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ δηλώσωσι πλατύναντες τὰ διὰ
 γραφῆς, καὶ εἰ μὲν ἦσαν δυνατά, ἐνεργηθῶσι, εἰ δ' οὐ, 10
 ἀπέλθωμεν φανερώς ἀποκλείσαι τὸ κάστρον, καὶ ὡς φέρη τὸ
 φέρον. καὶ ἰδοὺ ἐγράψαμεν προστάγματα πρὸς πάντας τοὺς
 ἐν τῇπεριοχῇ τῆς Ἰθώμης καὶ Ἀνδρούσης ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ
 κόλπῳ καὶ τῶν ἔσω καὶ ἔξω ζυγῶν, ἵνα τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρ-
 τίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἔλθωσι μετὰ ὄπλων καὶ τῶν 15
 πλειόνων ἀνθρώπων τῆς ἀρχῆς ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν, καὶ οὐ-
 τως τακτικῶς διελθεῖν τὸν τόπον τοῦ περιγίπνου, καὶ δεχθῶσι
 καὶ συναπαντήσωσι τὸν νέον αὐθέντην εἰσερχόμενον ἐν τῷ
 Μεσσηνιακῷ κόλπῳ καὶ ζυγοῖς. ὁμοίως ἐμνησθῆ καὶ τῷ Λα-
 σκάρει Ἀλεξίῳ τῷ ἐκ Βοστίτζης. ἐλθόντες οὖν ἐκινήθημεν οὐ 20
 διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς πρὸς τὴν Ἄσσον, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐς εὐωνύ-

1. εὐρισκόμενος P 2. πρὸς οὓς συνέτευχον τῷ Πεδιάτῃ, καὶ
 ἀντέγραψαν M 7. πατρῶων ἀμπέλων P 10. ἢ δυνατόν P
 11. καὶ ἀποκλείσωμεν P 21. τῆς περὶ (παρὰ?) τὸν ἀλφειὸν P

Lascaris, inter proceres illius domus princeps, ad gubernandam Bosti-
 tizam relictus est ibique remansit. in viam igitur se dedit, ut significavi,
 Constantinus despota, dominus meus, mecum solo in re Patrensi adiu-
 tore; quumque Glarentzae essemus, Pediate nuntio usi, saepe scripsimus
 ad Patrenses de iis, quae cum Pediate egerant constituerantque, atque
 illi saepe nobis rescripserunt: quae tamen iudicabamus fieri non
 posse: id quod tempus probavit. tandem constituimus, ut noctur-
 no itinere in locum sinibus Patrensiuin vinetorum vicinum nos con-
 ferremus, a tribus ecclesiis nuncupatum, quae ex longo inde tempore
 ibi erant: eodem illi se conferrent, et quae scripsissent, plenius cor-
 ram exponerent; atque ea si quidem essent eiusmodi, ut fieri pos-
 sent, fierent: sin minus, aperte ad oppidi obsidionem aggredieremur
 et permitteremus rem nostram fortunae. item ad omnes in circuitu
 Ithomes et Andrusae, ad sinum Messeniaticum et intra vel extra tractum
 illum habitantes, scripsimus, ut calendis Martiis eiusdem anni cum armis,
 manuque militari non exigua ditionis suae quilibet adessent, et ita
 instructi fines principis transirent, occurrerentque novo principi,
 versus sinum Messeniaticum et illum tractum procedenti. idem Bos-
 titzam Alexio Lascari nuntiatum est. nos viam non eam, quae trans

μων· και πάντες ἐθαύμαζον λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, και ἐπυνθάνοντο πού ἀπήρχοντο. περι δὲ ὄραν ἀλεκτοροφωνίας ἤλθομεν περι τὸν συμφωνηθέντα τόπον, ἐνθα εὗραμεν τοὺς ἀνθρώπους· και ἰδόντες αὐτοὺς ἀπράκτους εἶναι και ἄπρακ-
 5 τα λέγοντας ἀπεπέμψαμεν αὐτοὺς. πρῶτας οὖν γενομένης συμβουλευθέντες τί ἄρα πραχθῆ, και διακρίναντες ἵνα τὸ στρατόπεδον δράμῃ πρὸς τὸ αἰχμαλωτίσαι τοὺς ἔξω τῆς πόλεως οἰκοῦντας και πῦσαν τὴν τῶν Ἑβραίων οἴκησιν, ὡς οὖν ἐφάνη εὐπρακτον διὰ πολλὰς αἰτίας, ἰδοὺ και οἱ ἐκ τοῦ κά-
 10 στρου ἰδόντες ἡμᾶς και ἀπορήσαντες τί ἄρα και ἐνι (οὐ γὰρ προενόμισαν τὸ τυχόν) ἀπέστειλαν ἕνα τῶν ἀρχόντων και ἕνα 31 κανονικὸν Μάρκον τοῦνομα, μετὰ τινος ἀνθρώπου πρὸς τὸ μεταφράζειν και ἄλλων ἀνθρώπων, ὅπως μάθωσι τίνες οἱ ἐπερχόμενοι και διὰ τί. ὡς οὖν εἶδον ἡμᾶς, και πῶς ἡμεῖς
 15 ζητοῦμεν τὸ κάστρον ἢ μετὰ συνθήκης ἢ οἴῳ δὴ τρόπῳ δυνησώμεθα παραλάβωμεν αὐτό, ἐπιστρέψαντες μετὰ σπουδῆς ἔχρουν τὰς σάλπιγγας και πᾶν ὄργανον πολεμικόν, και ἐθ-
 20 4. Ἐπὶ τὴν αὔριον οὖν τυχοῦσα ἡ ἑσπρῆ τῶν βαίων ἐκόψαμεν βῆα μυρσίνης, και πᾶν τὸ στρατόπεδον φέροντες

2. πού ἡ ὁρμή P ἀλεκτοροφωνίας P 6. πραχθεῖη P 9.
 ἄπρακτον P 11. προενομίσαντο τυχόν P 14. πῶς ἐζητοῦ-
 μεν P 20. 4.] ἀποκλεισμός τῆς Πάτρας (τῆς παλαιᾶς π. P)
 ὑπὸ τοῦ δεσπότη κυρίου Κωνσταντίνου MP 21. ἔπαν P, omis-
 so και

Assum fert, sed quae est a sinistra, tenuimus; ac mirabantur omnes, percontabanturque inter se, quonam iter facerent sub gallicinium ad condictum locum quum perventum esset, homines ibi illos invenimus. quos quum inanes esse animadverteremus, et polliceri inania, dimissimus eos. mane consultatione habita, quo facto opus esset, et constituto, ut miles ad capiendos suburbanos et quotquot illic domicilia haberent Hebraeos discurreret, quum id multis de causis commodum esse videretur, ecce oppidani nos videntes, et quid hoc rei esset dabii (nihil enim huiusmodi opinione praeceperant), unum e magistratibus, et canonicum quendam, Marcum nomine, cum alio quodam homine ex aliis percontatum miserant, qui essent qui venirent et quam ob causam, qui postquam nos agnoverunt oppidumque a nobis quaeri sive pactione, sive quocunque alio modo, intellexerunt, festinanter reversi, tubis et reliquis instrumentis bellicis ad arma vocant, et cuncti, quique intra, quique extra moenia erant, ad vim arcendam concurrunt. nos sequenti luce bellum orsi sumus.

4. Postridie igitur, quoniam palmarum dies erat, ramos myrti

ταῦτα ἀνὰ χειρας καὶ ἐλθόντες ἐπέσαμεν περὶ τὰς πύλας τοῦ κάστρου. ὡς δὲ ἐκείμεθα τῇ κς' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαρτίου μετὰ τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου ἀκολουθίαν ἤτοι τὴν θείαν μυσταγωγίαν, ἀριστήσαντες καθεζόμεθα ἐν τῇ παρεμβολῇ ἤτοι σπηρῇ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν συνομιλοῦντες περὶ πολλῶν. ἰδοὺ ἄφρων 5 τινὲς ὀλίγοι ἐφιπποὶ ἐξῆλθον τῆς πύλης τῆς καλουμένης Ἑβραϊκῆς ἢ τοῦ Ζευγαλατείου (οὕτω γὰρ ὠνομάζετο), καὶ ὡς ἐφάνησαν, διωχθέντες εἰσῆλθον διὰ τῆς τοῦ αἰγιαλοῦ πύλης· ἐκεῖσε κατασκευαστικῶς ἦσαν πάντες οἱ τοῦ κάστρου μετὰ τζαγκρῶν καὶ τῶνων καὶ σκολόπων. εὐρέθει οὖν ὁ δεσπότης 10 καὶ γὰρ προβαδίζοντες πρὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν εἰρημένων, διὰ τὸ τοὺς ἵππους ἡμῶν εὐρέθειναι κατὰ συγκυρίαν ἡτοιμασμένους πλησίον τῆς γεφύρας τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπαγωγῆς εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν, τίς τῶν Πατρηνῶν τοξεύσας τὸν τοῦ δεσπότητος ἵππον, ὃς καὶ εὐθέως ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δραμόντες οἱ 15 ἐχθροὶ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτὸν ἢ κιάσωσιν, εὐρέθειν ἐγὼ ἐκεῖ ὑπέρμαχος. κακείνος μὲν θεοῦ βοηθείᾳ ἀποπλακεῖς τοῦ ἵππου ἔφυγε πεζός· ἐγὼ δὲ κατ' αὐτῶν μαχόμενος ἐπίασα τιὰ υἱὸν Σαματέλλου. ἀλλ' ἤμην βαρέως τραυματισθεὶς ἅμα τῷ ἵππῳ, ὃς οὐκέτι ἴσχυε, καὶ ἔπεσεν ὁ ἵππος ὁ ἀριστος, ὃς παρὰ τοῦ 20 ἀμυρᾶ ἐδόθη τῷ Ἀσάνῃ Ἰσαακίῳ ἠνίκα συνήνητησεν ἐκεῖνον, ὁ δ' Ἀσάνης τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ τῷ Φιλανθρωπῷ Γεωργίῳ, καί-

2. κη⁷ P 4. ἡμεν καθήμενοι P 16. ἐκεῖ om P 19. σταματέλου P
 4. ἡμην] ἔγωγε M 22. φιλανθρωπικῷ P

amputavimus, quos manibus gestans totus exercitus portas castrī adortus est. eiusdem mensis Martii die 26, quum post officium magni sabbati sive divinam initiationem, a prandio in tentorio domini nostri consedissemus et varios misceremus sermones, repente aliquot equites per portam, cui nomen est Hebraicae vel Zeugalatii (ita enim appellatur) prorumpunt, sed, ubi comparuerunt, mox repulsi, per portam litori oppositam refugiunt. ibi omnes incolae, labaris, arcubus et palis armati, aderant. iam quum despotā et ego, antequam illi nos persequerentur, fugae nos commisissimus, quia equi nostri iuxta portam viae, quae ad S. Andream ducit, forte parati erant, et a Patrensi quodam equus Constantini sagitta perfosus esset, ut statim collaberetur humi, Constantinum ab insequentibus hostibus, qui aut capere aut occidere eum vellent, ego defendi. itaque divino auxilio ille ex equo expeditus, pedes se his subtraxit; ego adversus hostes decertans, filium quendam Samatelli cepi, sed et ipse graviter vulneratus sum cum equo generosissimo, qui mox defectu virium concidit. eum equum dederat ameras Isaaelio Asani, ad se profecto, Asanes Georgio Philanthropeno, genero

καίτος τῷ ἑαυτοῦ ἀνεψιῷ τῷ Κομνηνῷ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος
 Καντακουζοῦ γαμβρῷ, ὃν φεύγοντα πρὸς Γαλατῶν φθάσας
 ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐπίσεν αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ ἀδελφός μου
 εὐηργετήθη τὸν ἵππον παρὰ τοῦ βασιλέως· ἔγωγος λαβὼν
 5 παρ' ἐκείνου τὸν ἵππον ἀπῆλθον εἰς Πελοπόννησον. πεσὼν
 οὖν ὁ ἵππος, ἐπιείσθη πολλαῖς πληγαῖς πεπληγμένος. καὶ
 ἀπαγαγόντες με ἐμβλησαν εἰς τὸν γουλαῦν ἦτοι τὸν πύργον ἐν
 οἴκῳ σκοτεινῷ, ἐνθα ἦσαν μύρμυγκες καὶ σιτόφθειρες καὶ
 μύες διὰ τὸ εἶναι ποτε σίτου ἀποθήκη, καὶ χειροπέδας σι-
 10 δηρᾶς περιέβηκαν τοῖς ποσί μου καὶ σιρᾶν λίαν βαρυνάτην
 καὶ στερεὰν μετὰ σκόλοπος μεγάλο κατὰ γῆς πεπηγῆτος·
 ἐνθα κακῶς ἐκοιτώμην ἐν τῇ τοιαύτῃ φρουρᾷ, πικρῶς διαγα-
 γῶν ἀπὸ τε τῶν πληγῶν καὶ τῶν δασμῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὡς
 δεδήλωται, ἢ ὑπῆρχον ἐν τῇδε τῇ φρουρᾷ.
 15 5. Ἐνταῦθα δὲ χρὴ διηγήσασθαι ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς
 δσιωπότης Θωμαίδος. αὕτη ἐκ γένους χρησίμου ὑπῆρχεν ἐν Β
 τῇ ἀνατολῇ τῆς Ἀσίας· καὶ ὑπορφανισθεῖσαν οἱ ἑαυτῆς συγ-
 γενεῖς ἤγαγον αὐτὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἔδωκαν αὐ-
 τὴν τῇ ἀδελφῇ τῶν τριῶν ἀρχιερέων καὶ ἀδελφῶν καὶ βασι-
 20 λέων καὶ μητρὶ τοῦ σοφωτάτου Κυβασιλᾶ Νικολάου, καὶ εἶ-
 χεν αὐτὴν καὶ ἐπαίδευε. καὶ μετὰ τινα καιρὸν ἀπῆλθεν εἰς
 Θεσσαλονίκη· διὰ τὸ ἐκεῖσε εἶναι τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Καβά-

2. φεύγοντα P 4. ἐγὼ δὲ? 7. ἐπέβαλον P 15. 5.] βλος
 καὶ πολιτεία τῆς δσιωπότης Θωμαίδος MP 19. καὶ βασιλέων
 om P 20. καββάσιλα καὶ νικολάου P

suo, atque hic rursus Comneno consobriño, Cantacuzeni protostrato-
 ris genero, quem Galatam fugientem frater meus comprehendit. is
 equum dono accepit ab imperatore, atque ego eodem a fratre do-
 natus, in Peloponnesum eum abduxi. collapsio igitur equo, ipse mul-
 tis plagis percussus, in potestatem hostium veni, qui abductum me
 in carcerem sive turrim aedificii tenebrosi coniecerunt, formicis, cur-
 cullonibus et muribus scatentem, quippe quae quondam fuisset gra-
 marium. brachia et pedes vinculis et catena gravi et solida ad palum
 magnum in terra defixum constrinxerunt. male in ea custodia cuba-
 bam propter plagas, vincula, et reliqua, quae ibi fuisse incommoda
 significavi.

5. Hic loci de sanctissima Thomaide narrandum nobis est. ex honesta
 familia orientis in Asia progenerata erat. parentibus orbatam cognati
 Cpolim perduxerunt, et sorori trium archiepiscoporum ac fratrum
 et imperatorum, matri sapientissimi viri Nicolai Cabasilae, tradide-
 runt, a qua educata et instituta est. ea, interiecto aliquo tempore,
 Thessalonicam abiit, in qua urbe Cabasilas, ipsius frater, esset archiepi-

σιλαν ἀρχιερέα, καὶ ἔκησεν εἰς τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Θεο-
 δώρας μετὰ τῆς Παλαιολογίνης, ἐναρέτου καὶ λογίας γυναι-
 κός, περὶ ἧς πολλάκις πολλοὺς ἤκουσα παρὰ τοῦ αἰοδίμου
 βασιλέως κῦρ Μανουὴλ ἐπαίνους, καὶ πολλοὺς κανόνας εἰς τε
 τὸν ἅγιον Δημήτριον καὶ ἁγίαν Θεοδώραν καὶ εἰς ἄλλους 5
 ἁγίους ἀνέγνωσα ἐγὼ ἐκείνης ποιήματα· αἱ εἶχον σὺν αὐ-
 ταῖς καὶ τὴν ἁγίαν Θωμαΐδα, καὶ ἐπαίδευον εἰς τε τὴν ἀρε-
 τὴν καὶ λόγον. ὡς δὲ ἦλθε τὸ τέλος αὐτῶν, κατέλιπον αὐτῇ
 πάντα τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τοῦ Κυπριανοῦ γυναῖκα,
 ἧτις ἀγανακτήσασα τὸ σκληρὸν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἀπελ- 10
 θοῦσα πρὸς τὰς ἐηθείσας μονὰς μοναχὴ ἐγένετο, ἐπεὶ δὲ τὸ
 τέλος αὐτῶν ἐγένετο, πάλιν ὑπετάγη τῇ ἐκείνων κληρονομίᾳ
 καὶ τοῦ βίου, ὅπως δῆποτε καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὑπετάγη, καὶ
 καλῶς διήνευσε τὸν τῆς ὑποταγῆς δρόμον μέχρι θανάτου. ἡ
 Κυπριανοῦ λέγου γυνὴ ἦν αὕτη τοῦ ἐλθόντος εἰς Κωνσταντι- 15
 νουπολιν καὶ τὴν μονὴν κτίσαντος τὴν εἰς ὄνομα τῶν ἁγίων
 ἐνδόξων μεγαλομαρτύρων Θεοδώρων, ἐπονομαζομένην τοῦ Κυ-
 πριανοῦ. τῶν δὲ ἀσεβῶν τὴν Θεσσαλονικὴν παραλαβόντων
 ἐξεληθούσα ἡ ὁσία Θωμαῖς μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς αὐτῆς τῆς
 Κυπριανοῦ γυναικὸς ἀπῆλθεν εἰς Λήμνον, ἵνα ἐκεῖθεν πάλιν 20
 εἰς τὴν Κωνσταντινου ἐπανέλθῃ. ἐν δὲ τῇ Λήμνῳ ὁ πάππος
 μου εὗρίσκετο μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τέκνων. ἡ σὺν
 πρώτῃ τῶν αὐτοῦ θυγατέρων ἰδοῦσα τὴν ὁσίαν καὶ τὴν αὐ-
 τῆς ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον ἐγκατέλιπε γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς καὶ

6. εἶχαν P

9. ἡ — γυνὴ P

12. πάλιν om P

scopus, abdiditque se in monasterium sanctae Theodorae cum Palaeo-
 logina, femina virtutis et literarum studiosa, cuius ego multas saepe
 laudes e venerando imperatore, Manuele domino, audivi, et hymnos
 non paucos in sanctum Demetrium et sanctam Theodoram et alios
 sanctos legi. habebant autem secum sanctam quoque Thomaidem eam-
 que ad virtutis et literarum disciplinam erudiebant. quum instaret
 ipsis vivendi finis, eidem quae habebant omnia reliquerunt, una cum
 uxore Cypriani, quae asperam viri sui naturam non ferens, in illud
 profecta monasterium, inter monachas nomen dederat, postquam au-
 tem illae diem obierunt, quemadmodum virtuti se subiecit, ita illa-
 rum tum bonorum tum vitae se subiecit heredi, et huius subiectio-
 nis cursum praeclare usque ad mortem confecit. coniux haec Cypria-
 ni, inquam, illius erat, qui Cpolim venit, et monasterium sanctorum
 martyrum nobilium Theodororum construxit, quod Cypriani cognomi-
 natur. Thessalonica ab impiis occupata, sancta Thomais cum alumna
 sua, Cypriani coniuge, in Lemnum discessit, inde Cpolim reversura.

ἀδελφας καὶ ὃν ἐμνηστεύσατο εἰς ἄνδρα ἅμα τοῖς παισὶ, καὶ
 ἀπελθοῦσα εἰς Θεσσαλονίκην γέγονε μοναχή, καὶ ἐν ὑποταγῇ
 αὐτῆς δὴ τῆς δσίας κάκεισε ἀπομείνασα. κάκειθεν δὲ ἐξελ-
 5 θῆσαι αἱ τρεῖς καὶ μόναι ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει κατήν-
 τησαν ἀρχῇ ἐν τῇ μονῇ τῇ ἐπονομαζομένῃ τῆς Κλερένας.
 διαδοθεῖσα δὲ ἡ ἀρετὴ τῆς δσίας καὶ ἡ εἰς τὴν Θεῖαν γρα-
 φὴν αὐτῆς ἐμπειρία εἰς τε τὸν βασιλέα καὶ πατριάρχην καὶ
 πάντας τοὺς τῆς πόλεως, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐζήτηε λαβεῖν ἄλλο
 τῶν μοναστηρίων μειζότερον καὶ εἰσοδηματικώτερον δοῦναι
 10 αὐτῇ, ὁ δὲ πατριάρχης ἐνταλμα πατριαρχικῆς ἐξουσίας ἐξέ-
 δωκεν εἰς τὰς βουλομένας τῆς πόλεως γυναῖκας προσεῖναι
 αὐτῇ, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἤθελον δοῦναι αὐταῖς πᾶν ἀναγκαῖον
 εἰς τὸ ἐπισκέπτεσθαι καὶ θεραπεύειν τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῶν·
 οὐχ ὑπῆρχεν γὰρ ἐκείναις οὔτε χρυσίον οὔτε ἀργύριον, οὐκ
 15 ἄλλο τι εἰ μὴ τὸ ἐργόχειρον καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν ἀρχόν-
 των προμήθεια. λαβοῦσα δὲ μικρόν τι κῆδισμα, συνέδρα-
 μον εἰς ὑποταγὴν αὐτῆς τσαῦται ὄσαι οὐκ ἐχώρησαν εἰς
 τε τὴν τοῦ Λιβὸς μονὴν καὶ τῆς κυρᾶς Μάρθας. ἡ δὲ οὐ
 πλείους ἢ δυοκαίδεκα προσελάβετο· καὶ ἦσαν τοιαῦται εἰς τε
 20 ἀπημωσύνην καὶ ὑπακοὴν καὶ σωφροσύνην καὶ πᾶν εἶ τι εἰς

1. πᾶσιν P 5. κλήρενας P 6. διασώσασα P 9. σοδώτερον M
 10. πατρ. τὸ δοῦναι αὐτῇ ἐνταλμα πνευματικῆς ἐξουσίας εἰς M
 11. γυναῖκας, οἱ δὲ τῆς πόλεως ἵνα ἐρχηται εἰς τὸ ἐπισκέπειν καὶ M
 17. ὄσαι οὐκ ἐχώρησεν ἢ τε μονὴ τοῦ λυβὸς καὶ τῆς κυρᾶς μάρ-
 θας P

in Lemno tum erat avus meus cum uxore et liberis. itaque na-
 tu maxima filiarum eius quum sanctam hanc feminam vidisset et
 observasset virtutem eius ac sermonem, relictis parentibus, fra-
 tribus, sororibus, et quocum coniancta erat marito, atque liberis,
 Thessalonicam profecta, monachis se adscripsit ibique sub imperiis
 sanctae huius mulieris vixit. inde hae tres solae Copolim emigran-
 tes principio in monasterium Clerenae venerunt. quum autem sanctae
 illius feminae virtus et litterarum sacrarum peritia imperatori et
 patriarchae, universaeque civitati innotuisset, imperator ei aliud
 maius et locupletius monasterium tradi iussit, patriarcha patriarchali
 auctoritate omnibus, quae vellent, urbis mulieribus potestatem ded-
 dit, illi se aggregandi, cives quae essent necessaria ad res ordinandas
 et administrandas praestare iis volebant. neque enim illis erat vel au-
 rum, vel argentum, vel aliud quidquam nisi opus manuum et divina
 per magistratus providentia. itaque, quum non ita amplum domici-
 lium haberet, ad vitam ex imperio eius agendam tot confluxerunt,
 quot non concesserunt in monasterium Libis et Marthae dominae.

θεὸν εὐαπόδεκτον, ὅτι κατέλιπον οἱ τῆς πόλεως λέγειν ἢ ἀγία, ἀλλ' αἱ ἄγλαι καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ὄνομα εἶχον εἰς τὰς ἄγλιας. καὶ τὸ μὲν τῶν μοναχῶν ἐκείνων γυναικῶν κοινὸν τὸ τῆς τροφῆς καὶ 32 ἐνδουμάτων καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἴδιον καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι τὸ μικρότερον ἢ πρὸς κοινήν ἢ πρὸς ἰδίαν χρεῖαν εἰ μὴ μετὰ συγχωρη- 5 σεως ἐπῆρχεν αὐταῖς, καὶ τὸ ἀνυπόδητον καὶ ὀλιγότροφον καὶ χαμαὶ κεῖσθαι καὶ ἐν εὐτελείᾳ καὶ τᾶλλα ὅσα τῶν ἀρετῶν εἰσὶν ἐκ μαρτυρίας τῶν περισσῶν ἔστι διηγεσθαι. ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ τῆς αὐτῶν ὁσίας καὶ πνευματικῆς μητρὸς τῆς ἐκείνων συνδρομῆς καὶ ἐπισκέψεως τῶν βασιλέων καὶ δε- 10 σποινῶν καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν, αἱ μὲν χάριν ἐξομολογήσεως αἱ δὲ εὐχῆς καὶ ἐπισκέψεως, τίς ἂν ἀκριβῶς ταῦτά τε καὶ τὴν ἐκείνης ἀρετῆν θυνηθεῖη διηγησασθαι; ἐν δὲ μόνον διηγησάμενοι δεῖξωμεν τὰ πάντα ἀληθῆ. τῷ ῥηθέντι μεγάλῳ σαββάτῳ, ὥσπερ μοι συμβέβηκεν ὑπερ ἐδιηγησάμεν, 15 καθήμενης μετὰ τὴν τῆς λειτουργίας τελετῆν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ σὺν αὐτῇ παῦσαι αἱ μοναχαὶ αὐτῆς προσμένονσαι ἵνα μικρόν τι καὶ ἀπογεύσωνται διὰ τὴν τοῦ ἀντιδώρου μετάληψιν· εἶτα εἰς τὰς πράξεις τῶν ἀποστόλων τεθῆναι τὴν ἀνάγνωσιν λέγει ὁδὴ ἢ ὁσία “μοναχαί, ἐγείρεσθε.” αἱ δὲ “τί σοί ἐστι 20 χρεῖα, κυρία ἡμῶν ἄγία;” ἢ δὲ “τῷ κύρ Γεωργίῳ ἐπῆλθε

1. εὐαπόδεκτον P 7. κεῖσθαι ἐνυπῆρχεν αὐταῖς καὶ P 15. ὑπερ?

at recepit illa non plus duodecim, atque erant omnes ad paupertatem, obedientiam, modestiam, denique quidquid deo gratum est, tam egregie paratae, ut iam non sanctae, sed sanctarum vocabulo uterentur cives et monasterium ad sanctas diceretur. fuisse monachis illis feminis communem cibum, communem vestitum, commune etiam, ut nihil proprium possiderent, nihil, quamvis modicum, vel ad communem, vel ad privatam utilitatem facerent, nisi concessum iis esset, easdem calceamentis nullis et alimento tenui usas esse, hanc cubuisse et omnino vitam vilem egisse et reliquis virtutibus monachicis dedisse operam, supervacaneum est dicere. similiter ad ipsam matrem sanctam et spiritualem concursum imperatorum, imperatricum, principum virorum feminarumque conventus, quarum aliae benedictionis, aliae eius salutandae et precibus ipsius sese commendandi gratia ventitabant, quis haec, et virtutem illius digne possit enarrare? una quadam re enarranda omnem ostendemus veritatem. magno illo die sabbati, quo quae narraui mihi acciderent, quum, finita liturgia, consedisset in ecclesia cum reliquis monachis suis expectaretque panis benedicti communionem, deinde ad acta apostolorum legenda se convertisset, subito “monachae, inquit, expergiscimini.” hae quum rogassent: “qua tibi re opus est, sancta domina?” perguit illa “Georgius

πειρασμός, και δεηθῶμεν τῆς Θεοτόκου ὑπὲρ ἐκείνου." τότε ἀκούσασαι πᾶσαι προσέδραμον αὐτῇ μετὰ δακρῶν, ἔξαιρέτως δὲ αἱ τῆς μητρὸς μου ἀδελφαί· και γὰρ ἑτέρα ἀδελφὴ ἦν, ὕστερον γεγонуτα κάκεινῃ μοναχὴ και ὑποτακτικὴ αὐτῆς 5 καλῆ. προσέδραμε καυτὴ μετὰ δακρῶν, πυνθανομένη "τί τοῦτο ὃ λέγεις, κυρία ἡμῶν ἀγία;" ἡ δὲ πρὸς αὐτάς ἔφη "μὴ θροεῖσθε· ὁ θεὸς ὁ συγχωρήσας τὸν πειρασμὸν χορηγήσει και τὴν βοήθειαν και διάλυσιν αὐτοῦ δὴ τοῦ πειρασμοῦ." και ἰστάμεναι ἔψαλλον εἰς τὴν Θεοτόκον παράκλησιν 10 δακρῶνουσαι. τοῦτου τί κρεῖττον εἰς μαρτύριον τῆς εἰς θεὸν αὐτῆς ἀρετῆς και οἰκειώσεως; ζήσασα οὖν οὕτως καλῶς, και πολλὰ εἰς μαρτυρίαν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς ἐπιδειξασα ὁ θεός, τέλος και ὁ θάνατος αὐτῆς τίμιος ἐναντίον κυρίου ἐγένετο και τῶν ἀνθρώπων προέβη. ἡμέραις γὰρ τισιν ἀσθενήσασα μικρὸν, 15 και πάσας τὰς μοναχὰς κοινῶς νοσητήσασα, και καταλείψασα εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς μητρὸς, ἡ και πρῶτα εἰς ἀρετὴν και ὑποταγὴν αὐτῆς ἦν και πάντα τὰ τοῦ κελλίου αὐτῶν ἐκείνῃ διοίκει, εἶτα ὡς ἔνθους γεγонуμένη ἐκάθητο, τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς ἔχουσα κεκαλυμμένους, τὸ δὲ στόμα ἀεὶ κί- 20 νοῦσα πρὸς ἕνους και εὐχαριστίας πρὸς θεόν· ἐμμεῖτο γὰρ πάντοτε ἡ ἀγία τὸ τοῦ θείου χρυσορρήμονος πατρὸς ῥητὸν τὸ λέγον "μὴ τύσιν φωνῆς νοήσης και μέγεθος (χρῆμα γὰρ ἀνάρμωστον ἀγίοις ἡ κραυγὴ) ἀλλὰ τὸ νοερὸν τῆς διανοίας και τὴν

11. οὕτως om P

13. και τὰ τῶν P

dominus in sollicitationem incidit; precemur ob eum matrem dei." his auditis, lacrimantes ad eam accurrerunt quum reliquae, tum in primis matris meae sorores. nam altera quoque soror postea se fecerat monacham illiusque se subiecerat imperio. itaque haec quoque cum lacrimis accurrit, quaerens: "quid illud est, quod dicis, sancta domina nostra?" at illa: "ne tumultuamini, inquit; qui sollicitationi locum dedit deus, eiusdem etiam praesidium et remedium praestabit." itaque illae flentes matrem dei implorabant celebrabantque hymnis. hac re quid potest esse disertius virtutis pietatisque testimonium? ita igitur quum pulcre vixisset et sanctimoniam eius multis rebus testatus esset deus, tandem mors ei gloriosa coram domino obtigit, qua e rebus humanis excessit. nam quum leviter aliquot dies aegrotasset et monachas communiter ad virtutem esset cohortata, sororem matris meae, quae in eius integritate imitanda et subiectione prima erat, et omnia in cella illius procurabat, in locum suum delegit; deinde tanquam divino afflatu concitata sedebat, clausis oculis et labiis ad dei laudes et gratiarum actiones semper motis. servabat enim omnino sancta haec, quod pater aurea verba fundens dicit:

θερμότητα τῆς ψυχῆς καὶ τὴν συντονίαν τῆς δειξέως, καθ' ἣν καὶ σιωπῶντων ἀκούει ὁ θεός." ἡ οὖν ἀγία μήτε τι προλαμβάνουσα τροφίμου ἢ πασίμου, μήτε ὁμιλοῦσα τὸ τυχόν ἄνευ τοῦ καθ' ἡμέραν ἐρχομένου ἱερέως εἰς τὸ μεταλαμβάνειν αὐτὴν τῶν θείων μυστηρίων, τότε καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμους εἰς τὸν οὐρανὸν αἴρουσα καὶ συγχώρησιν αἰτοῦσα λαβεῖν ὕστερον μετελάμβανεν. ἀλλὰ καὶ τοῖ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τῶν δεσποινῶν καὶ ἄλλων πολλῶν πολλάκις προσερχομένων αὐτῇ, ἀλλὰ δὴ καὶ τότε διὰ τελευταίαν εὐχὴν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν καὶ ἐγκρίτων ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν, ἀνένευε καὶ συγχώρησιν καὶ εὐχὴν ἐχορήγει. καὶ οὕτως B διαρκέσασα ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς κύριον ἐξεδήμησε, καὶ ἐτάφη φιλοτίμως συνδραμόντων σχεδὸν πάντων τῶν ἱερέων ἱερομονάχων, κλητῶν καὶ ἀκλήτων, ἀρχόντων καὶ ἀρχοντισσῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἔχει καὶ ἀληθῶς. 15

6. Κειμένου μου οὖν ἐν τῇ φρουρᾷ ἡμέρας τεσσαράκοντα, ὡς ἦλθεν ἡ ἑορτὴ τῆς μνήμης τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῶν αἰχμαλώτων ἀγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐδεήθην τοῦδε, ὡς κατὰ Γεώργιος καὶ παιδιόθεν δοῦλος αὐτοῦ, ἵνα λυτρώσεταιί με τῶν δεινῶν καὶ δεσμῶν· καὶ ἀφρηνιασθεῖς, ἔδοξέ μοι εὐρεθῆναί με εἰς τὸ περικαλλῆς ἄγιον τέμενος αὐτοῦ τὸ 20

2. προσλαμβάνουσα?

6. λαβεῖν ὕστερον om M

11. ἐλέγευε P.

an ἐπένευε?

15. εἶχον δὴ καὶ ἀληθῶς. αὕτη δὲ τὸ

πρότερον Θεοδώρα ἔλεγετο P

ne contentionem vocis et vehementiam noveris, (res enim sanctis indecora clamor est) sed attentionem mentis et fervorem animi et ardorem precationis, quibus fit, ut etiam tacentes deus audiat." sancta igitur nec cibum nec potum sumebat, nec loquebatur quidquam nisi cum sacerdote, qui ad eam divinis mysteriis impertiendam quotidie ventitabat; tum manus et oculos in coelum attollens et veniam delictis suis petens, divini mysterii particeps fiebat. quia etiam imperatori Iohanni et despoenis aliisque multis frequenter se inventibus, et qui tum propter ultimas eius preces eam visebant; viris et feminis illustribus, et probatis hieromonachis et monachis abnebat adeunde copiam precesque fundebat. ita quum vixisset dies septem, ad dominum abiit, et sepulta est honorifice, omnibus propemodum hieromonachis, vocatis et non vocatis, et primoribus utriusque sexus concurrentibus. atque haec quidem talia sunt et ad veritatem narrata.

6. Ego quum in carcere fuisset dies quadraginta adessetque lux dicata memoriae magni martyris sancti Georgii, captivorum liberatoris, suppliciter hunc rogavi, ut cognominem me et a puero ipsius cultorem miseris et vinculis eriperet. tum somno oppressus, visus sum

εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τῶν Μαγγάνων ἐπονομαζόμενον· ἐκεῖ
 ἱστάμενος τὴν φυάλην ἔχων καὶ τοὺς σιδήρους τοῦ ποσῖ,
 διερχομένου τάχα τοῦ βασιλέως ἵνα εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς
 ἐκκλησίας ἀπέλθῃ, ἐδεήθη αὐτοῦ ἵνα με τῶν ἀλύσεων ἐλευ-
 5 θερῶσῃ. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν,
 ἄρχων τις ἐπιστρέψας πρὸς μὲ εἶπέ μοι τάδε· “προσέταξεν
 ὁ βασιλεὺς ὁ αὐθέντης ἡμῶν ἵνα ἐξάρωσί σου τοὺς σιδήρους,
 ὁ καὶ ἡ κυρία ἡμῶν ἡ δέσποινα ἐζήτησεν αὐτοῦ καὶ ἅπαν-
 τες ἡμεῖς.” καὶ περὶ τὸν ὄρθρον αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἰδοὺ ἐν
 10 τῇ συνήθει ὥρα οἱ τοῦ πύργου ἄρχοντες καὶ ἕτεροι μετὰ σι-
 δήρων ὄργάνων ἐκβαλόντες με τῶν ἀλύσεων καὶ ἐξαιτιῶνται,
 καὶ λέγουσιν οὐχ ὅτι ἐχθρῶδῶς ἔχουσι κατ’ ἐμοῦ καὶ οὐ τρέ-
 φουσί με, εἰ μὴ ἐστι διὰ μὴ κεκτηῖσθαι αὐτούς. καὶ μετὰ
 δύο ἡμέρας ἐλθόντες πάλιν ζητοῦσί με· καὶ ἐδεήθη τοῦ
 15 αὐθέντου μου διὰ ἴγραφῆς ἵνα ἐξαποστείλῃ ἄρχοντας συλλα-
 λῆσαι τοῖς αἰχμαλωτεύσασί με πρὸς συμβίβασιν περὶ τῆς ἐμῆς
 ἐλευθερίας. ὅπερ καὶ γέγονε. καὶ συμβιβασθέντες δεδώκασι
 αὐτῷ τὸ Σαραβάλε φρούριον τοιοντοτρόπως, ἵνα ἐγερθῇ καὶ
 ἀπέλθῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν τῇ Γλαρέντζα· καὶ μέχρις ὅλου
 20 Μαΐου εἰ μὲν ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης καὶ αὐθέντης αὐτῶν, ποιησάτω
 ἐπεὶ ὡς θέλει, εἰ δ’ οὐ, παραδώσωσιν αὐτῷ τὸ κάστρον.
 καὶ γεγονότων ὄρκων, καὶ παραλαβομένου καὶ τοῦ Σαραβάλε

1. εἰς τὴν κεφαλὴν ἱστάμενος ἔχων καὶ P
 21. παραδίδοσιν τὸ P

13. κεκτηθέντι M

mihī esse in pulcherrimo templo Manganorum quod dicitur, illius nomi-
 mini sacro. ibi quum constitissem, pateram manu tenens et com-
 pedibus vinculus, imperatorem forte transeuntem, ut ecclesiae sa-
 cris interesset, obsecravi, ut catenis me levaret. quum iam intrasset
 in ecclesiam imperator, reversus unus de proceribus ita me allocutus
 est: “iussit imperator, dominus noster, vinculis te liberari; id quod
 imperatrix, domina nostra, et omnes nos ab eodem petivimus”. et
 ecce, circa matutinum noctis eiusdem tempus, hora consueta, turris
 praefecti et alii viri, instrumentis ferreis instructi, catenis me ex-
 pediant, et excusant se mihī aiuntque, non hostili odio tam parce
 ac maligne victum se praebuisse, sed quia meliora quae darent, non
 habuissent ipsi. post biduum adsunt iterum et me cohortantur, atque
 ego per literas dominum meum oravi, ut mitteret viros honoratos,
 qui de conditionibus liberationis meae transigerent cum his, a qui-
 bus captivus detinebar: id quod factum est, et, composita amicitia,
 castellum Sarabale hoc ei pacto tradiderunt, ut Glarentsam domum
 recederet; et quidem si per Maium venisset metropolita et dominus
 ipsorum, faceret is, quod vellet; si non venisset, castrum illi dederent.

Phrantzes.

10

τῆ πέμπτῃ Μαΐου, ἀπῆλθε μέχρι τῆς Σκλαβίτζας καὶ Τεριό-
λου τὰ ὄρια. δι' ἐμὲ δὲ ἐπαφῆκεν Ἰωάννην τὸν Ῥωσσοῦν,
ἵνα με ἄσῃ, σαφζομένου ὁμως ὅτι μετὰ τὸ ἐλευθερωθῆναι με
ἔξουσι τὸ βέβαιον τὰ πραχθέντα. καὶ ἐλευθερωθεὶς ἡμιθα-
νῆς σχεδὸν ἀπέσωσα ἔνθα ἦν ὁ ἀυθέντης μου, ὅς εἶδε με 5
μετὰ χαρῶς πολλῆς καὶ λύπης, τὸ μὲν ὅτι ἡμῖν οὕτως ἡμι-
θανῆς, τὸ δὲ ὅτι ἡλευθερώθην, καὶ πολλὰ εἶπε πρὸς ἔπαινον
καὶ παραμυθίαν μου. ἀπελθόντος μου οὖν εἰς τὴν σκηνὴν
τὴν ἐμὴν προσέφερόν μοι εὐεργεσίαν τοιάνδε. ἱμάτιον ἐπά-
νώφορον διπλοῦν, χαμουχᾶν πράσινον ἀπὸ Λούκκας ἀξιότι- 10
μον μετὰ πρασίνου ὑφάσματος καὶ καλοῦ ἐνδεδυμένον, σκού-
φριαν Θεσσαλονικαίαν μετὰ χρυσοκοκκίνου χασδίου ἐνδεδυμέ-
νην, καβάδιον καρμεζὴν χαμουχᾶν μετὰ βαρέων καταρούχων
ἐνδεδυμένον, κουρτζουβάκαν χαμουχᾶν χρυσοῦν πράσινον, καὶ
φωᾶν προῦσινον, καὶ σπάθην ἐγκεκοσμημένην, καὶ φλωρία 15
ἦτοι νοῦμια χρυσα χιλιάδας τρεῖς.

7. Ἐπὶ τὴν αὐριον οὖν ἀπελθόντες εἰς Γλαρέντζαν,
ἰδοὺ τις ἄρχων τοῦ ἀμηραῦ μετὰ τινος ὀλίγας ἡμέρας ἦλθε
33 λέγων ὅτι ἡ Πάτρα τελεῖ τῷ ἀμηραῦ τέλη, καὶ διαβαίνει αὐ-
τῷ εἶναι· διὸ ἄπεγε αὐτῆς καὶ μὴ πολιορκεῖ αὐτήν. εἰ δ' 20
οὐ, πέμψομεν στρατὸν κατὰ σοῦ. ὁ δ' ἀυθέντης μου ἀποκρι-

1. τριόλου των ὀρίων P 2. ῥωσσοῦν P 3. ὁμως εἰτι] γὰρ M
ἐλευθερωθεῖν με ἔξουσι M 9. ἐπανέφερον M 10. κα-
μουχᾶν P λούκκας P 11. προῦσινου P 13. καρμεζὴν
καμουχᾶν P μετὰ — χαμουχᾶν om P 15. φουτᾶν προῦ-
σινόν P 18. ἦλθε om P 19. διαβαίνει P

dictis deinde utrimque sacramentis, et quinto Maii Sarabale accepto, Sclabitzam usque et ad fines Terioli abiit, ad me autem liberandum Iohannem Rhosotanem misit, pactus, ut me libero demum, quae acta essent, forent rata. liberatus igitur, paene semianimis perveni ad principem meum, qui magno me tum gaudio, tum dolore vidit, quum liber quidem, sed idem semianimis essem, multaque ad laudem et consolationem meam dixit. postquam discessi in tentorium meum, haec mihi munera oblata sunt: duplex amiculum, supparum prasini coloris pretiosum, Luccae emtum et bombyce perpulcra inductum, birretum Thessalonicense, coccineo holoserico inductum, sagum sericum eleganter ornatum, curtzubacas sericus aureus prasinus, gladius ornamentis conspicuus et florenorum sive nummorum aureorum tria millia.

7. Quum postridie Glarentzam profecti essemus, ecce paucis post diebus quidam ex amerae optimatibus nuntium nobis affert, Patram amerae tributa pendere in eiusdemque concessisse ditionem. abstine-

Θεὸς αὐτῷ εἶπεν “ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι θέλουσι παραδοῦναι αὐτὴν τοῖς Καταλάνοις. οὐκ οὖν δοκεῖ μοι πρόπον εἶναι εἶσαι ἡμᾶς τοὺς γε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καὶ ἐχθροὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ μεγάλου ἀμηρῶ καὶ ἡμῶν παραλαβεῖν αὐτούς
 5 τὸ τοιοῦτον κάστρον τὸ ἐν μέσῳ τῶν ὁρίων ἡμῶν κείμενον. διὰ τοῦτο ἀπῆλθον ἐκεῖ, καὶ ἐξετάσαντες τὸ πρᾶγμα ἐστήσαμεν ἵνα μὴ γένηται· καὶ ἰδοῦ, ὡς βλέπεις, ἠγέρθημεν ἐπανελθόντες οἴκαδε. οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἔχω κατὰ νοῦν ἵνα ἀποστείλω πρὸς τὸν ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηρῶν τοῦ
 10 τον δὴ τὸν ἄρχοντα,” δεικνύων ἐμέ, “ὅς δηλοποιήσει αὐτῷ καὶ πλείονα ἄλλα ἢ ἀναμεταξὺ ἡμῶν δεῖ ἐνεργεῖσθαι.” ὁ οὖν Τοῦρκος ἀκούσας τούτους τοὺς λόγους, ἔτι δὲ καὶ φιλοδοξηθεὶς καλῶς, ἀπῆλθε χαίρων. ἐκείνου δ’ ἀναχωρήσαντος προσέταξέ μοι λέγων “ἰδοῦ προετοίμαζε τὰ πρὸς χρεῖαν τῆς
 15 ὁδοῦ.” καὶ μὴ εἰδὼς ἐγὼ τὸ τυχόν, ἀνέφερον αὐτῷ ὅτι εἰ μὴ ἔλθῃ ὁ μητροπολίτης θεοῦ εὐδοκοῦντος, καὶ δώσωσι ἡμῖν τὸ κάστρον, καὶ γὰρ ἀναρρωσθῶ ὀλίγον. ἀλλ’ ὅμως, εἶπέ μοι, προετοίμαζε πάντα τὰ εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς προσταξέως σου.

8. Τῆς δὲ προθεσμίας ἐλθούσης καὶ μὴ ἐλθόντος τοῦ
 20 μητροπολίτου, τῇ α’ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπηρχόμεθα κινήσαντες εἰς Πάτραν. ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἡμέραις καὶ ὁ

2. μοι μὴ πρόπον P
 3. τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν om M
 5. κάστρον ἢ τοὶ πολλοὶ τὸ M
 17. ἀναρρωσθήσω P
 ἄλλ’ ὁ μὲν ἐτοίμασε M

ret proinde ea urbe, neve eam obsideret: si minus, contra eum exercitum missum iri. cui ita respondit princeps meus: “nos audieramus, velle eos urbem Catelanis tradere. iam parum mihi aequum videtur, pati nos communes fratris mei, magni ameræ, nostrosque hostes tale castrum occupare, in mediis finibus nostris situm. qua de re hoc iter suscepimus, et, re cognita, id negotium ut impediremus, dedimus operam. atque vides nos, collectis sarcinis, domum iam redire. propediem autem ad fratrem meum, magnum ameram, mittere constitui hunc illustrem virum” (me autem ostendebat,) “qui illi etiam alia multa exponet, de quibus inter nos agi necesse est.” Turca, his auditis, et muneribus bene cumulatus, læsto animo discessit. qui quum abisset, Constantinus iussit me parare, quæ ad iter faciendum necessaria essent. ego, quid rei esset ignarus, respondi, ita fore, si deo placuisset, ut non veniret metropolita, ac castrum nobis traditum esset, et postquam ipse aliquantum convalescisset. at ille “nichilominus, inquit, ad perficiendum, quod mandatum tibi est, omnia præpara.”

8. Ubi venit dies præstituta, nec adfuit metropolita, Calendis Iuniis eiusdem anni Patram movimus. per eosdem dies etiam Thomas

αὐθεντόπουλος ὁ κύρ Θωμᾶς τὸ τοῦ πριγκίπου Κεντηρίωτος πτολιέθρον τὴν Χαλατρίτζαν, τοῦ καὶ μετέπειτα γερονότος πενθεροῦ αὐτοῦ, ἐπολιόρχει· ὁ δὲ αὐθέντης μου ἅμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ διήρχοντο διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Πάτραν φερούσης· κατελθόντες οὖν ἐμείναμεν ἡμῶν εἰς τὴν Καμενί-5 τζαν. Ἰωαννίκιος Βαλότας οὖν ὁ τοῦ πριγκίπου ἐκεῖσε ἄρχων ὡς ἔμαθέ τοῦτο, αἰτήσας ἀφιέρωσιν ἵνα ἀμφοτέρους τοὺς αὐθέντας ἔλθῃ προσκυνῆσαι αὐτούς, καὶ ἔλθων εὐθὺς τὰς τοῦ πτολιέθρου κλεῖς ἐκβαλὼν δέδωκε ταύτας τῷ αὐθέντη μου τῷ δεσπότῃ, εἰπὼν “τοῦτό ἐστι πτολιέθρον ἰδίως τοῦ αὐθέντου 10 μου καὶ συγγάμβρου τῆς βασιλείας σου” (καὶ γὰρ ὁ τοῦ πριγκίπου υἱὸς προέλαβεν εἰς νόμιμον γυναικα τὴν ἀδελφὴν τῆς βασιλείας κυρίας Θεοδώρας), “ὅς μοι προσέταξεν ἵνα παραδώσω τοῦτο τῇ βασιλείᾳ σου.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ “οὕτως ἔχει, ὅτι συγγενοῦς μου ἐστὶν ὁ τοιοῦτος τόπος, ἀλλ’ οὐ γνησι-15 στέρου τοῦ ἀδελφοῦ μου. λοιπὸν εἰ προγενέστερον ἐποίει τοῦτο, ὁ ἀδελφός μου κατ’ ἐμοῦ οὐκ ἐνεχειρίζετο οὐδὲν ὃ ἐγὼ εἶχον, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ αὐθέντης σου ἀλλοτρόπως εἶχον αὐτό. τὰ νῦν οὖν εἰ παραλάβω αὐτό, ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα διαφερώμεθα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ οὐ τυχγάνει διὰ πο-20 λύ τι, πολλῷ μᾶλλον διὰ τοσοῦτον. ἀλλ’ ἄπελθε ἐν αὐτῷ, καὶ ὡς δύνασαι ποιήσον.” ὡς οὖν ἤκουσε ταῦτα, ἤτησεν ἵνα ἀκάκως εἰσέλθῃ ἐν τῷ αὐτοῦ πτολιέθρῳ. προσταχθεὶς

5. *ἔμειναν* M 6. *Ἰωάννης οὖν Βάλοτας* P 7. *pro ἀφιέρωσιν* locum vacuum P 12. *ἔλαβεν* P 15. *ὁ τόπος οὗτος* P
 17. *ἐχειρίζετο* P 18. *αὐτὸς καὶ* om P ἀλλοτρόπως P
 23. *αὐτῷ* P

dominus Centerionis principis, cuius idem postea gener factus est, oppidulum Chalatrutzam obsidebat. dominus igitur meus cum fratre Patram processit, divertimusque una omnes Camenitzam. itaque Iohannicius Balotas, principis ibi procurator, ubi hoc didicit, postulata admissione, ambos dominos adoratum venit, et illico prolatae oppidi claves despotae, domino meo, his verbis tradidit: “oppidum hoc proprium est domino meo maiestatis tuae affini” (etenim principis filius sororem Theodoraе imperatricis legitimis nuptiis sibi coniunxerat), qui mandavit mihi, ut maiestati tuae id dederem.” respondet Constantinus: “ita se res habet, locus iste affinis mei est, non fratris mihi cognatioris. ceterum si prius hoc fecisset, frater meus nihil, quod ego tenerem, contra me occuparet, atque ille et princeps tuus incommode id tenebant. nunc autem si oppidum accipio, inter me fratremque meum dissidium exoriri necesse est, quod ne magnae quidem rei causa, nedum tantillae fieri oportet. sed tu

οὐν ἐγὼ συνώδευσα αὐτῷ μετὰ στρατιωτῶν. καὶ περὶ τὴν
 ὁδὸν εὔρεθεις Ῥαοὺλ ὁ Θωμᾶς, καὶ νομίσας εὐκολον εἶναι
 ἓνα ἄρῃ αὐτὸν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ εἰς κίνδυνον ἤλθε τοῦ φρέναι
 ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν τι μάχιμον καὶ λυπηρόν· ὅμως οὐν θεοῦ
 5 εὐδοκοῦντος ἐκείνον μὲν σῶον ἀπεκατέστησα οἴκαδε, καὶ γὰρ
 ἐπιστρέψας εὗρον τὸν αὐθέντην μου ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Ἄν- B
 δρέου τοῦ πρωτοκλήτου ναῶ καὶ τάφῳ ὑποσωθέντα τῇ δ'
 Ἰωννίου ἐσπέρας. τῇ ε' πρωτῷ τοῦ αὐτοῦ, ἡμέρᾳ πρώτη τῆς
 ἑβδομάδος, ἐξελθόντες πάντες οἱ τοῦ κάστρου ἔγκριτοι μετὰ
 10 παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐλθόντες μέχρι καὶ τοῦ ῥηθέντος ναοῦ
 τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τὸν δεσπότην καὶ αὐθέντην μου προσε-
 κύνησαν καὶ τὰς κλεῖς τοῦ κάστρου παρέδωκαν αὐτῷ. καὶ
 οὕτως κινήσαντες μετὰ πλείστης χαρᾶς ἀμφοτέρα τὰ μέρη,
 λέγω τοῦ αὐθέντου μου καὶ τοῦ πολιέθρου, τινὲς ἔφιπποι
 15 καὶ τινες πεζοί, ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πηλικότητα, καὶ
 εἰσελθόντες εἰς τὸ κάστρον μέχρι καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν τοῦ
 ἁγίου Νικολάου δωματίων ἀπήλθον, τῆς μὲν ὁδοῦ πάσης
 κατεστρωμένης οὐσης πάντων ἀνθέων, καὶ εὐχοσμίας ἐκ δε-
 20 ξιῶν τε καὶ ἐξ εἰωνύμων, ἐκ δόμων πάντοθεν ῥαινομένων
 ῥοδοσταμμάτων καὶ ῥόδων καὶ τριακονταφύλλων. ἀπὸ δ'
 ἄνωθεν τοῦ φρουρίου ἦτοι τοῦ πύργου διὰ σκευῶν καὶ τζαγ-

3. φυῆναι? 12. καὶ τὰς — αὐτῷ om P 14. πολιέθρου
 ἦτοι κάστρου τινὲς M 15. ποικιλότητα P 16. ἐν τῷ πτο-
 λιέθρῳ ἦτοι κάστρῳ P 18. εὐχοσμίας M 19. δῆμων P
 ῥοδοσταμμάτων P 20. καὶ τριάκοντα φύλλων om P

abi in urbem et, quod potes, effice." his auditis, petivit, ut tute urbem intraret. itaque iussus ego una perrexi cum manu militum. in itinere in Thomam Raülum incidimus: qui quum facile se posse Iohannicium a me distrahere arbitraretur, periculum erat, ne inter fratres pugnae et mala excitarentur. sed favente deo, illum salvum domum restitui, atque ipse reversus, in templo et sepulcro sancti Andree, qui primus ad apostolatam vocatus est, Constantinum inveni, quarto die Iunii, ad vesperam. die quinto, qui erat primus hebdomadis, mane omnes oppidi primores et plebs universa ad templum, de quo dictum est, progressi, despotam, dominum meum, venerabundi salutarunt tradideruntque ei oppidi claves. ita laetitia maxima pars utraque, et domini mei, et oppidi, alii equestres, alii pedites, pro sua quisque conditione, incedebant, atque castrum ingressi usque ad aediculas iuxta templum sancti Nicolai sitas processimus, tota via constrata omnis generis floribus et ad dextram laevamque ornata, quum e domibus insuper undique aqua rosacea et rosae et odorifera folia spargerentur. de summo autem castello sive arce telis

γρῶν κακῶς ἐδεξιούντο ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλαψαν· οἱ γὰρ
 τοῦ μητροπολίτου κρατήσαντες τὸ φρούριον, ἐτι δὲ καὶ τὰ
 αὐθεντικὰ παλάτια τὰ πλησίον αὐτοῦ οἰκήματα σιταρχήσαντες
 καὶ ἀφιερῶσαντες κατέσχον, ἐλπίζοντες ὅτι ἐλθόντος τοῦ μη-
 τροπολίτου διὰ τούτου πάλιν λάβωσι τὸ πτολίεθρον, ὅπερ 5
 καὶ πρότερον εἶχον. ἡμῶν δὲ ἐπὶ τὴν αὐριον συναχθέντων
 ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου ναῷ, καὶ παντὸς τοῦ τῶν πολι-
 τῶν δήμου, ὤμοσαν μετὰ ἄρχων ἕν' ὧσι πιστοὶ δοῦλοι καὶ
 ὑποτακτικαὶ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ δεσπότου· εἶτα ἐζήτη-
 σαν κἀμὲ τοῦ κρίνειν ἐν αὐτοῖς καὶ ἰθύνειν. ὁ δὲ αὐθέντης 10
 μου ἀπεκρίνατο λέγων "καὶ μᾶλλον τοῦτο αὐτῷ ὀφειλομεν,
 καὶ χάριν τῆς ὑμῶν αἰτήσεως ἔσεται αὐτὸς εἰς κεφαλὴν ὑμῖν."
 τῇ δὲ ὀρθῇ τοῦ αὐτοῦ Ἰουνίου μηνὸς διερχομένου μου εἰς
 Ναύπακτον, ἵνα πρὸς τὸν βασιλέα πρῶτον ἀπέλθω ἀκουστὸν
 ποιῆσαι αὐτῷ τὰ ἐν τῇ Πάτρᾳ παρακολουθήσαντα, εἰτ' ἀπ' 15
 ἐκεῖσε μετ' ἄρχοντος αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀμηνᾶν, κατὰ τὴν τε-
 τάρτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς φθάσαντες ἐμείναμεν ἐν τῷ τοῦ
 ἁγίου Ἀνδρέου ναῷ. ἰδοὺ καὶ δύο Τοῦρκοι διερχόμενοι τὴν
 Ναύπακτον, ὁ μὲν τοῦ ἀμηνᾶ ὁ δὲ τοῦ Τουραχάνη, προσαγ-
 γέλλοντες ἐν προστάγματι ἵνα μὴ τὴν Πάτραν παράλάβωμεν. 20
 οἵτινες δὲ πάλιν ὑπέστρεψαν μετ' ἐμοῦ ἀπολογία λαβόντες
 τοιάνδε, ὅτι ἐπεὶ ὁ παρῶν ἡμῶν ἄρχων ἀπέροχεται πρὸς τὸν
 ἀδελφόν μου τὸν μέγαν ἀμηνᾶν (δεικνύων ἐμὲ ἔφη αὐτοῖς ὁ

4. ἀφηρώσαντες P
 5. τούτου ἔστιν πάλιν M
 9. τῷ αὐ-
 θέντῃ ἡμῶν καὶ δεσπότῃ P

arcubusque balearibus male nos excipiebant, nec laedebant tamen.
 nam qui a metropolitā stabant, castellum occuparant et praeterea
 palatia principis in illius vicinia aedificata, spe ducti, fore ut,
 quum redisset metropolitā, huius auctoritate oppidum, quod etiam
 prius tenuerant, reciperent. postera luce tota civitas, nobiscum in
 aede sancti Nicolai congregata, sacramentis fidem et obedientiam ad-
 dixit despotae, domino nostro. deinde quum me praefectum et gu-
 bernatorem sibi exoptarent, respondit dominus meus: "et ipsi admo-
 dum hoc debeo, et petentibus vobis satisfacio, ut vobis praesit."
 quum octavo die eiusdem mensis Iunii Naupactum discessissem, pri-
 mum imperatori nuntium allaturus de rebus ad Patram transactis,
 deinde cum uno e proceribus eius profecturus ad ameram, die quarto
 eius mensis in templo sancti Andreae commorati sumus. advene-
 runt tum Naupactum forte duo Turcae, vetantes unus ameram,
 alter Turachanis nomine, ne Patram in ditionem nostram acciperem-
 mus. hi mecum reversi, tale a Constantino res-
 um ferunt: "quo-

δεσπότης δ' αὐθέντης μου), καὶ ὡς ἐκείνος προστάξει, οὕτως
 καὶ ποιήσομεν. ἀναχωρησάντων οὖν ἡμῶν ἐν Ναυπάκτῳ
 ἔμειναμεν. πρῶτ' σκοτίας ἔτι οὐσης ἰδοὺ ἐκείσε καὶ ὁ πα-
 λαιῶν Πυτρῶν μητροπολίτης τοῦνομα Πανδούλφος Μαλατέ-
 5 στας μετὰ τριήρεως Καταλανικῆς ἐφθασε· διερχόμενος γὰρ
 περὶ τὰ νησίδρια τὰ μέσον τῆς ὁδοῦ, ὡς ἔμαθεν ὅτι ἐδόθη
 τὸ πτολίεθρον τῷ δεσπότῃ, τὸν πλοῦν ἐποίησατο διὰ τοῦ
 ἐκείσε κόλπου παρὰ τὴν Αἰτωλικὴν χέρσον ἐγγιστα, καὶ ἀπε-
 σάθη εἰς Ναύπακτον πόλιν τῆς Αἰτωλίας, ὅπως καλῶς μάθῃ
 10 περὶ τοῦ γεγονότος. ἐδεήθη οὖν ἐπιμεῖναι καὶ ἐκείσε καὶ
 ἐπὶ τὴν αὐριον· ἔγωγε ὑπεσχέθην τοῦτο ἕνεκεν δύο αἰτιῶν, τῆς
 μὲν ἵνα μηνύσω τῷ αὐθέντῃ μου περὶ τοῦ γεγονότος, ὃ καὶ
 παρ' ἐμοῦ ἔμαθε πρῶτον, τῆς δὲ ἵνα μάθω τίς ὁ σκοπὸς αὐ-
 τοῦ δὴ τοῦ μητροπολίτου. διὰ ταύτας οὖν τὰς δύο αἰτίας
 15 ἀπέμεινα παρ' αὐτῷ. μέσον δὲ γενομένου καὶ τοῦ Βικάρδου 34
 Μαρκελλῶν ἡγεμόνος Ναυπάκτου, καὶ εἶδομεν ἀλλήλους, ὃν
 καὶ γὰρ βλέψας ἐθαύμασα ὅτι ἔοικεν εἰς πάντα τῷ τοῦ Σίδης
 μητροπολίτῃ. συνανακείμενος οὖν ἐγὼ αὐτῷ καὶ συνομιλῶν, ἐν
 τῷ διαλέγεσθαι αἰεὶ μηχανούμενος ἦν ὅπως γνώρισῃ τίνας
 20 ἕνεκεν ἤθελον ἐγὼ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν ἀμνηῶν, καὶ γὰρ ἐκείνον
 πυνθανόμενος τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τῆς Πά-

5. καταλάνης P

9. Ναυπάκτος λέγεται ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ναυπη-
 γίας τῶν Ἑρακλειδῶν πρὶν ἢ κατασχεῖν τὴν Πελοπόννησον. Pa-
 chomius in marg. M

15. βηράρδου μαρκέλου P

18. ἐγὼ

— μηχανούμενος om P

niam praesens hic vir ad fratrem meum, magnum ameram, proficiscitur (me autem his verbis significabat), ut ille decreverit, ita faciemus." sic igitur recessimus, constitimusque Naupacti. antequam porro diffluxerat, ecce etiam veterum Patrarum metropolita, Pandulphus Malatesta, illuc advectus est triremi Catelanica. obiens enim insulas, trans quas via ferebat, quum oppidum despotae traditum esse audisset, cursum per sinum illum proxime terram Aetolicam flexit, Naupactumque, urbem Aetoliae, ut factum explorete cognosceret, devenit. rogavit igitur, ut ego quoque ad diem sequentem ibi manerem: quod ei duabus de causis promisi: una, ut indicarem domino meo quid contigisset, quod is sane ex me primum cognovit; altera, ut consilium metropolitae discerem. ob eas duas causas igitur cum illo mansi. vidi ibi etiam intervenientem Bicardum Marcellum, Naupacti praefectum, quem mirabar omnino simillimum esse metropolitae Sidensi. Malatesta, quum accubissemus una et colloqueremur, in sermonibus studiose conabatur expiscari, qua de re ego ad ameram iter suscipere vellem, atque ego vicissim ex illo quaerebam audire, quid ipse de rebus adversus Pa-

τρας συμβάντων, καὶ μὴ δυνάμενοι εἰς τοῦ ἑτέρου τὰ κρύφια γνωρίσαι. ἔοικεν γὰρ ὡς τινες κερδαλέοι ἐποίησαν ἐμπορίας. ὁ μὲν φορτίον εἶχεν ἀντὶ σηρικῆς μετὰξῆς τὰς τῆς θαλάσσης βρύνας, ὁ δὲ ἀντὶ πεπέρεως σχοίνου σπόρον ξηρόν· καὶ συναπαντηθέντες ἄλλοι ἐπυνθάνοντο ἀλλήλων “τί 5 τὸ φορτίον;” ὁ μὲν “μέταξά” ἔφη “ἔστι τὸ ἐμόν,” ὁ δὲ “πέ-περι,” καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐνόμιζε μήπως τὸν ἕτερον συναπαίξῃ. καὶ οὕτως εἰς συνθήκην ἦλθον ἵνα ἀνταλλάξωσιν τὰ φορτία, καὶ μὴ γινώσκων ὁ εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου ἔλαβον φορτία, καὶ σπενδυίως ἐπορεύετο ἕκαστος ἵνα πόρρω μακρύνῃ 10 ἀπὸ τοῦ ἄλλου, μὴ πως ἡ μηχανὴ φανερωθῆι· καὶ παραγεγόμενοι ὁ εἰς ἔνθεν καὶ ὁ ἕτερος ἐκεῖθεν πολλῶ διαστήματι τῆς ὁδοῦ καὶ ἀνοίξαντες οὐχ εὔρον οὐδέν. οὕτως ἐπάθομεν χημίεις. λοιπὸν ὁ μητροπολίτης δέδωκε τοῖς ἀπεσταλμένοις Τούρκοις παρὰ τοῦ ἀμμηᾶ καὶ τοῦ Τουραχάνη τοῖς μετ’ 15 ἐμοῦ ὁδοὶ γράμματα πρὸς τοὺς ἑαυτῶν αὐθέντας τοὺς ἀποστειλάντας αὐτούς, κάμοι δὲ πολὺς συνέβη λογισμὸς, μὴ ποτε ὑπόσχηται δοῦναι ἄστέα τινα τῆς Πάτρας, εἶπερ αὐτῷ βοηθήσῃ παραλαβεῖν αὐτήν, ἢ πληθὸς τι χρημάτων. καὶ μὴ παύομενος τῷ λογισμῷ ἕως οὗ μάθω τὸ τί περιεῖ- 20 χον τὰ γράμματα, καὶ πολλὰ κοπιᾶσας καὶ συνεσθίων αὐτοῖς ἐμέθυσα αὐτούς τὰ μέγιστα ἀκουσίως διὰ τὸ συκοινω-

3. συρικῆς P 4. σχοίνου] ἔλικων P an σχίνου? 6. μετὰ-
ξας P 11. μηχανία M 18. ὑπόσχηται ἄστέα τὰμὰ τῆς P
19. παραλάβαι M 20. μαθεῖν M 21. ποιήσας P

tram gestis sentiret: quumque neuter ex altero elicere posset secreta eius consilia, accidit nobis, quod quaestuosis quibusdam accidit mercaturam facientibus, quorum alter pro serico plantam quandam maritimam portabat, alter pro pipere iunci baccam aridam. hi quum sibi occurrissent, quaesissentque vicissim, quidnam mercium portarent, unus sericum, alter piper dixit. itaque quum uterque alterius deludendi cupidus esset, convenit inter eos, ut permutarent mercem, atque uterque quid alter haberet ignarus, eius onus accepit abibatque festinanter, ut longe recederet, ne fraus fieret manifesta. diversi igitur quum abiissent et longo iam intervallo distarent, postremo apertis sarcinis, quod quaerebant haud repererunt. tale quid etiam nobis usu venit. deinceps metropolita Turcis, ab amera et Turachane missis, qui mecum erant, ad eorum dominos, a quibus missi venerant, literas dedit; ac vehementer me subiit suspicio, ne forte oppida quaedam Patrensis territorii, aut aliquantum pecuniae promisisset, si se in occupanda ea urbe adiuvaret. nec cessavi a suspicione, donec cognovissem, quid eae literae continerent, multumque operae impendens et cum iis convivans, inebriavi eos quanvis repugantes, quum una cum

νεῖν καὶ μετὰ αὐτοῖς πρὸς τὸ πιεῖν, καὶ σχεδὸν ἐμεθύ-
 σθη· καὶ τοσοῦτον ἐμέθυσαν ἐκεῖνοι ὥστε ἀπῆρα ἀπ’
 αὐτῶν τὰς ἐπιστολάς, καὶ ἀνεγνωκῶς αὐτὰς καὶ μεταγράψας,
 πάλιν σφραγίσας εἴασα αὐτούς. ὡς δὲ ἔφθασα εἰς τὴν πό-
 5 λιν, ἐδόθη μοι συμπρέσβυς Μάρκος ὁ Παλαιολόγος ὁ Ἰαγρος
 ὁ καὶ ὕστερον πρωτοστράτωρ, τότε δὲ πρωτοβεστιαρίτης. καὶ
 ἀντὶ τοῦ συμβοηθεῖν μοι ἐναντίος ἦν κατὰ τῆς ὑποθέσεως δι’
 ἣν ἐπηρχόμην, καὶ οὐκ οἶδα τὸ αἴτιον, ἀλλ’ ἢ τὸ ὁ φθόνος
 οὐκ οἶδε προτιμᾶν τὸ συμφέρον. ἀπελθόντες δ’ ἄμοῦ πρὸς
 10 τὸν ἀμηνᾶ ἐλάβομεν ἀπολογίαν ἵνα αὐθις ἀποδῶσωμεν τὴν
 Πάτραν οἷς προεῖχον αὐτήν. ἀπελογισάμην οὖν καὶ γὰρ τῷ
 πρώτῳ τῆς βουλῆς τοῦ ἀμηνᾶ τοῦνομα Ἰβραῆμ - πασιᾶ ὅτι
 τοιαύτην ἀπόκρισιν ἐγὼ οὐ τολμῶ εἰπεῖν τῷ αὐθέντῃ μου·
 ὅμως, ἐπεὶ ἐκέλευς ἀπέστειλεν ἐμὲ πρὸς τὸν μέγαν ἀμηνᾶν,
 15 προσταξάτω καὶ αὐτός τινα τῶν αὐτοῦ, ἵνα μετ’ ἐμοῦ ἔλθῃ
 καὶ ἀπαγγέλῃ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ τοῦ μεγάλου ἀμηνᾶ δόγμα.
 καὶ στερεώσας τοῦτο λέγει “φρονίμως καὶ χρηστῶς εἴρηκας.”
 ὁ δὲ Ἰαγρος μεμφόμενος ἐμὲ ὡς ἄπρακτον ἐλογίζετο καὶ μὴ
 20 δυναμένον ἐκτελέσαι τι χρηστὸν εἰ μὴ ἐπιζήμιον· ἐγὼ δὲ
 Θεοῦ εὐδοκίᾳ ἔπραξα τοῦτο, καὶ ἦλθε σὺν ἐμοί τις παρὰ τοῦ
 ἀμηνᾶ πρέσβυς. καὶ τοῦτο ἦν τὸ πρῶτον αἴτιον τοῦ λαβεῖν
 τὴν διόρθωσιν τὸ περὶ τῆς Πάτρας.

6. πρωτοβηστιαρίτης P 8. αἴτιον· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἢ φθόνος
 ἦν· ὁ φθόνος γὰρ οὐκ P 17. στερεώσας P 19. εἰ μὴ]
 ἀλλ’ P

iis potarem, nec aberat multum, quin inebriarer ipse. illi autem eo
 ebrietatis processerunt ut epistolas iis subtraherem, quibus lectis et
 descriptis rursumque obsignatis, ipsos missos feci: postquam in ur-
 bem veni, Marcus Palaeologus Iagrus, qui postea protostrator fuit,
 tum autem protovestiarium dignitate fungebatur, legationis socius mihi
 adiunctus est. is tantum aberat, ut me iuaret in negotio, ob quod
 veneram, ut adversaretur mihi: cuius ego rei nullam aliam causam
 novi, nisi quod invidia honorare utilitatem non consuevit. una igitur
 ad ameram profecti, responsum tulimus, ut Patram iis, quorum fuis-
 set, restitueremus; qua de re ego ei, qui amerae primus erat a consi-
 liliis, Ibraemi-pasianum nomine, edixi, tale responsum non audere me
 referre ad dominum meum: veruntamen, quum ad magnam ameram
 ille me misisset, ipse quempiam mecum iuberet abire, qui magni
 amerae decretum domino meo renuntiaret. quam petitionem appro-
 bans “prudenter,” inquit, “commodeque dixisti.” Iagrus autem me
 calumnians pro inepto habebat, qui que ad nihil, nisi ad damnum
 parandum factus essem. ego vero auxiliante deo hoc effeci, venitque
 mecum ab amera legatus. atque haec prima causa fuit, qua Patrense
 negotium eventum habuit.

9. Τῷ δ' αὐτῷ Ἰουλίῳ μηνί τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ὁ δεσπότης Κάρολος εἰς τὰ Ἰωάννεια, καὶ τῷ 5^ῳ Ἰουλίου ἐν μηνί Σεπτεμβρίῳ εἰς τοὺς κρατικούς ἐπραξάν τὸ συνοικέσιον τοῦ ἀθροιστοῦ κῦρ Θεωμᾶ οἱ ἀντάδελφοι αὐτοῦ καὶ δεσπόται μετὰ τῆς θυγατρὸς πριγκίπου Ἀσάνη Ζαχαρίου τοῦ 5 Κεντηρίωνος· ἐν ᾧ δὲ μηνί καὶ πάλιν ἐπανέστρεψα εἰς Λαρίσσαν πρὸς τὸν Τουραχάνην, καὶ τὸ περὶ τῆς Πάτρας τελείως ἐδιώρθωσα. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐν μηνί Νοεμβρίῳ ἡ βασίλισσα κυρία Θεοδώρα εὐρισκομένη εἰς τὸ Στάμηρον ἀπέθανε, καταλείψασα λύπην πολλήν εἰς τε τὸν ἄνδρα αὐτῆς 10 καὶ πάντας ἡμᾶς τοὺς αὐτῷ οἰκείους διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν καλλίστην. ἐτάφη δὲ μέχρι τινὸς ἐν μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Γλαρέντζας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀνεκόμισαν αὐτὴν εἰς τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ τοῦ Ζωοδότου μονήν. καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνί τοῦ αὐτοῦ ἔτους εὐλόγηθη ὁ ἀθροιστοῦ κῦρ Θεωμᾶς τὴν 15 κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ ῥηθέντος πριγκίπου ἐν τῇ Σπάρτῃ.

Τῇ δὲ κς' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡμέρα καὶ ὥρα οἷα οἱ Πατρινοὶ με ἐπίασαν, ἐρχομένου μου εἰς τὸ δεσποτατον ὡς πρέσβυς ζητήσῃ τοῦ Καρόλου δεσποτου, ἀνεπιού 20 καὶ γυναικαδέλφου τοῦ ἀθροιστοῦ μου, καὶ τῶν φυσικῶν νιῶν αὐτοῦ δὲ τοῦ Καρόλου, Ἐρκούλου καὶ Μενώνου, ἵνα εἰρη-

1. αὐτῷ om P 3. δεικνύμενος εἰς τοὺς κρατικούς P 8. ἔτει ἐν om P
18. τῇ αὐτῇ ἢ οἱ P 19. ἐρχόμενος εἰς P

9. Eodem mense Iulio eiusdem anni Carolus despota apud Iohanninam mortuus est, et anno 6938, mense Septembri, Thomae principis fratres despotaе connubium inter ipsum et filiam principis Asanis Zachariae Centerionis conciliarunt: quo mense ego Larissam ad Turachanem reverti, et Patrensem controversiam ad finem perduxi. mense Novembri eiusdem anni imperatrix Theodora Stameri e vita excessit, ingenti desiderio sui tum marito, tum nobis omnibus domesticis propter eximiam suam venustatem relicto. corpus in aede quadam Glarentzae ad tempus conditum, postea Spartam in monasterium Christi Salvatoris delatum est. eiusdem anni mense Ianuario Thomas dominus solemnī ritu Catharinam, dicti principis filiam, Spar-tae uxorem duxit.

Die Martii vicesimo sexto eiusdem anni, die et hora, qua me Patrenses comprehenderant, quum legatus in despotatum proficiscens, rogatu Caroli despotaе, qui domini mei affinis et frater patruellis erat, et germanorum filiorum eiusdem, Herculis et Menonis, ut eos dissidentes inter se restituerem in concordiam: convenerant quippe et

νοποιήσω τούτους εἰς τὰ διαφερόμενα αὐτῶν· ἐποίησαν γὰρ ἐνόρκους συμφωνίας, λέγοντες ὅτι εἴ τι ἄρα γε διακρίνη ὁ ζητήσῃ ἡμῶν σταλείς ἄρχων τοῦ δεσπότου κύρ Κωνσταντίνου (δηλονότι ἐγὼ) περὶ τῶν διαφορῶν αὐτῶν ὧν ἔχομεν, 5
στερεώσωμεν ὁμοῦ τὰ μέρη· ἐρχόμενος οὖν κατὰ τὰ πλησίον τῆς ἁγίας Μαύρας νησίδρια ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Καταλάνων μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἀνθρώπων καὶ σκευῶν πολυτίμων, καὶ κρατήσαντές με μέχρι τινὸς ἀπήγαγόν με ἄχρι τῆς Κεφαλληνίας, ὡς δῆθεν διελθόντες εἰς τὰ περὶ τὴν Νεάπολιν. τέλος ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν Γλαρέντζαν, καὶ δὲ ἐπώλησαν καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ διὰ χρυσίνους χιλιάδας πέντε.

Ἐν ᾧ δὴ καιρῷ μηνὶ Μαρτίῳ καὶ ὁ ἀμηνᾶς Ἀμουράτης ἐπολιόρκει τὴν Θεσσαλονίκην, κρατουμένην ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρέσβυν τὸν πρωτοσέβαστον Νικόλαον τὸν Χωνιάτην καὶ Φραγκόπουλον τὸν πρωτοστράτορα 15 πρὸς τὸν ἀμηνᾶν, λέγων “οὐκ ἔξεστι μενούσης τῆς ἡμῶν φιλίας καὶ ἀγάπης πολιορκεῖν σε τὰ ἡμέτερα” ὁ δὲ ἀμηνᾶς ἀπεκρίνατο “ἀληθῶς λέγετε. εἴ ἦτο ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως, ἐγὼ οὐκ ἐπιχειρίζομην τι· εἴ δὲ καὶ ἐπιχειρίζομην, ἐγκατέλειπον ἄν. πλὴν τοῖς πᾶσι δῆλόν ἐστι καὶ γνωστόν ὁμοίως καὶ τῷ ἀδελφῷ μου τῷ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν, ὅτι ἐκ πολλοῦ ἐπώλησε τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς πάντα ὡς ἴδιον

3. ζητηθεῖς παρ' ἡμῶν καὶ σι. P

4. διαφορῶν ἄς εἶχον P

12. ἐν δὲ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μηνὶ P, qui c. 10 hinc incipit 18.

εἴ ἢ τὸ M, πλὴν P 20. ὁμοῦ P

22. Θεσσ. ὁ Ἀνδρόνικος

καὶ P omisiss ὡς — Ἑνετίοις.

iurarent, si quid vir princeps a Constantino missus (ego videlicet) de Itibus, quas haberent, decerneret, se id ratum habituros: quum igitur prope insulas sanctae Maurae venissem, Catelani me cum aliis multis hominibus et rebus pretiosis ceperunt, atque aliquamdiu retentum, abduxerunt in Cephaleniam, Neapolim videlicet traiecturi. tandem Glarentzam reversi sumus, ubi me et reliquos captivos quinque aureorum millibus vendiderunt.

Quo quidem tempore, mense Martio, Amurates ameras Thessalonicam obsedit, quam tum Veneti tenebant. misit imperator legatos Nicolaum Choniaten protosebastum et Francopulum protostratorem, qui haec amerae renuntiarent: “pace et amicitia inter nos vigente, non licet tibi nostra obsidere.” respondit ameras: “recte dicitis. si ea urbs imperatoris esset, non invasurum eam fuisset, aut, si invasisset, dimissurus; sed constat et notum est omnibus, et imperatori, fratri meo, et vobis, iam pridem Thessalonicam cum locis

αὐτοῦ κτήμα ὁ δεσπότης κύρ Ἀνδρόνικος τοῖς Ἑνετίοις. γῶν δὲ οὐκ ἔξεστιν, εἴσω αὐτὴν ἐν μέσῳ τοῦ τόπου ἡμῶν καὶ ὑμῶν ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν.” καὶ οὕτως τῇ Ἀπριλλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὴν Θαναμαστὴν Θεσσαλονικίην ὁ ἀμηρᾶς πολέμῳ.

Ὁ δὲ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου κύρ Κωνσταντῖνος Μαίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβε τὸ τῆς Πύτρας πολίγχιον, λιμοῦ αἰτία καὶ ἄλλης κακοπαθείας τῶν ἔνδον αὐτοῦ. καὶ τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρέλαβον οἱ Καταλάνοι τὴν Γλαρέντζαν, καὶ κρατήσαντές τινα καιρῷ εἶτα 10 ἐπώλησαν αὐτὴν διὰ χρυσίνων νομισίων χιλιάδας δύο καὶ δέκα τῷ αὐθέντῃ μου, καὶ μετ' ὀλίγον προστάξας πάντα τὰ τεῖχη αὐτῆς ἐπόρθησε. καὶ τῷ Ἀυγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ 35 ἔτους ἐπαναστρέψαντες οἱ ἀπὸ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου πρὸς τὸν πάπαν Μαρτῖνον πρέσβεις, Μάρκος λέγω ὁ Ἰαγρός 15 καὶ μέγας στρατοπεδάρχης, καὶ ὁ μέγας πρωτοσύγκελος καὶ ἡγούμενος τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὁ ἱερομόναχος καὶ πνευματικὸς Μακάριος ὁ Μακρῆς ὀνομαζόμενος, ἀνὴρ ἄριστος κατὰ τε λόγον καὶ ἀρετὴν καὶ σύνεσιν, καὶ διερχόμενοι τὴν Πελοπόννησον ἐποίησαν δι' ὀρισμοῦ τοῦ 20 βασιλέως δεσπότην τὸν αὐθεντόπουλον κύρ Θωμᾶν.

Καὶ τῷ 53λθ' ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ εὐηργετήθην ἐγὼ

1. τανῦν οὐκ ἔστι δίκαιον ἔασαι P 13. αὐγούστῳ] αὐτῷ M
17. σεβ. βασιλικῆς μονῆς P 18. μακρὸς P

adiacentibus omnibus ut peculium ab Andronico despota venditam esse Venetis. iam vero non licet nec concedam, eam in confinio nostri vestrique imperii teneri a Venetis.” atque ita mense Aprili eiusdem anni inclitam Thessalonicam ameras vi cepit.

Constantinus despota autem, dominus meus, mense Maio eiusdem anni Patram in potestatem redexit, pesti aliisque civium incommodis subactam. decimo septimo Iulii anni eiusdem Catelani Glarentzam occuparunt, eamque aliquamdiu retentam, duodecim aureorum millibus domino meo vendiderunt, qui brevi post moenia eius universa destrui iussit. mense Augusto eiusdem anni redierunt ab imperatore Iohanne ad Martinum papam missi legati, Marcus Iagrus, magnus stratopedarcha, et magnus protosyncelus et venerando monasterio Pantocratoris praefectus, hieromonachus et spiritualis pater Macarius, cognomine Macra, vir eloquentia, virtute et prudentia praestantissimus. hi, per Peloponnesum proficiscentes, Thomam principem iussu imperatoris despotam fecerunt.

Anno 6939, mense Septembri, praefectura Patrensi cohonestatus sum. eodem anno, mense Octobri, Beglerbegus Turca, nomine Sina-

την τῆς Πάτρας ἡγεμονίαν. καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει Ὀκτωβρίῳ μηνὶ ἀπῆρξεν ὁ μπεγλέρ μπέης τῶν Τούρκων τοῦνομα Σινάνης τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν αὐτῶν περιοχὴν. καὶ τῇ κς Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ τῇ αὐτῇ ἐν ἧ καὶ 5 τὰ προγεγονότα μοι συνέβη, ἐδεξάμην καὶ τὸ λυπηρὸν ἐμοῦ μῆνυμα παρὰ τοῦ ἀυθέντου μου δι' ἐκείνου γραμματος ἐκ τῆς Βοστίτζας, ὅτι τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ζ' τέθνηκε λοιμῶδει νόσῳ ὁ ἄριστος κάμοι φίλος Μακάριος ὁ καὶ Μακρῆς καλούμενος, ὁ παρ' ὀφθαλμῶ μὲν πατριαρχικῷ ὑπερη-
 10 ράνῳ καὶ πλείστα ἀγερώχῳ καρδίᾳ αἰρετικός, παρὰ δὲ ὀφθαλμῶ παντοκρατορικῷ ἀκοιμήτῳ καὶ ἀληθείᾳ δικαζούσῳ ὀρθόδοξος ὦν. ὅς τιμὴ καιρῷ καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανηλ-
 15 θεν ἀπὸ τοῦ ἀγίου ὄρους καὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος ἔλαβε παρακινήσει καὶ συνεργίᾳ ἐμῇ, ὡς οἱ πάντες ἐπίσταντο·
 20 καὶ συνάρσει μὲν πρῶτον τοῦ παντοκράτορος θεοῦ, ἔπειτα δὲ σπουδῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ ἐμοῦ τε κακείνου πᾶν καλὸν πρὸς σύστασιν καὶ εὐκοσμίαν εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν προεχώρησε. καὶ τῷ τέλει τοῦ ἔαρος αὐτοῦ δὴ τοῦ ἔτους ἦλθεν ὁ Τουραχάνης καὶ κατεχύλασεν αὐθις τὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τείχη. καὶ πολλὴ λοι-
 20 μική νόσος γέγονεν ἐν τῇ Πάτρᾳ.

10. Καὶ τῇ λα' Ἰανουαρίου τοῦ 53μ' ἔτους σταλθεὶς ἐγὼ ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμηρᾶν καὶ τὸν βασιλέα, ἀφ' οὗ δὴ τοῦ βασιλέως καὶ τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ὀφφίκιον

10. ἀπλήσῳ τῇ ἀγαρικῇ κ. P

11. δικάζοντι M

14. ἐπύ-

σταται P

19. πολὺς λιμὸς καὶ νόσος ἐγένετο P

21. δέ-

κατον πρῶτον P

nes, Iohannina regionesque adiacentes occupavit; et vicesimo sexto Martii, die et hora eadem, qua ante narrata mihi acciderunt, per literas domini mei, Bostitza scriptas, tristem nuntium accepi, prae-
 teriti Ianuarii die septimo mortuum esse pestifero morbo virum opti-
 mum et mihi amicissimum Macarium Macram: qui quum patriarchae oculis superbis et animo ferocissimo haereticus videretur, omnipotenti
 semperque vigili et ad veritatem iudicanti oculo orthodoxus erat. is
 quodam tempore Cpolim a monte sancto reversus, me auctore et ad-
 iūtore, ut sciebant omnes, monasterium Pantocratoris regendum accep-
 sit, et auxilio quidem primum omnipotentis dei, deinde meo et
 ipsius studio et diligentia, ad res monasterii eius ordinandas admi-
 nistrandasque omnia praeclarissime fecit. exeunte vere eiusdem anni
 Turachanes, impressione facta, deiecit rursus muros Isthmi, ac Pa-
 trae vehemens pestilentia fuit.

10. Die primo et tricesimo Ianuarii anni 6940 missus sum
 legatus ad ameram et imperatorem, qui tum protovestiarium dignitate
 me ornavit. quo eodem anno, mense Martio, permutatio locorum in-

τότε εὐηροετήθην. ἐν ᾧ ἔτει τῷ Μαρτίῳ μηνὶ καὶ ἡ ἐναλλαγή τῶν τόπων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν καὶ δεσποτῶν κύρ Κωνσταντίνου καὶ κύρ Θεωμᾶ ἐγένετο· ὁ μὲν ἀπῆρεν τὰ Καλάβρυτα καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε, ὁ δὲ τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς πάντα. 5

Καὶ τῷ 593α᾽ ἔτει τέθνηκεν ἡ τοῦ Μαλατέστα θυγάτηρ, γυνὴ τοῦ δεσπότου κύρ Θεοδώρου τοῦ πορφυρογεννήτου, ἡ κυρία Κλεώπα τοῦνομα· καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τοῦ Ζωοδότου μονῇ.

Καὶ τῷ 593β᾽ ἔτει Ἰανουαρίου ζ᾽ πάλιν ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τὸν κύρ Ἀντώνιον τὸν Κομνηνὸν τὸν τῶν Ἀθηνῶν αὐθέντην καὶ πρὸς τὸν ἀμην καὶ πρὸς τὸν βασιλέα. ἐν ᾧ δὴ Ἰανουαρίῳ τῇ κθ' αὐτοῦ, νυκτὸς ὥρα τρίτη, ἐπυροπόλησαν παῖδες τινες ἀρχοντόπουλοι τὸν ἐν Βλαχέρναις εἰς ὄνομα τῆς Θεομήτορος Θεῖον ναὸν τὸν περικαλλῆ καὶ θαναματοουργόν, 15
 θέλοντες πιάσαι τινὰς νεοττοὺς περισσευόντων· ὃς ναὸς ἐκεῖτο ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησίον τοῦ κερατικοῦ κόλπου ἐν τῷ αἰγιαλῷ. καὶ τοῦτο ἀκηκόαμεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἀπερχόμενοι τῇ πρώτῃ Φεβρουαρίου, ὥρα μετὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς δεσποτικῆς ἑορτῆς τῆς ὑπαπαντῆς. καὶ ἐπεὶ ὁ εἶρη- 20
 κῶς οὐκ ἐγγνώσθη, ἐλογισάμεθα ψεῦδος εἶναι, καὶ διελεύθοντες Βπαρέμπροσθεν μονὰς πέντε οὐδὲν περὶ τοῦτου ἠκούσαμεν, καὶ

3. ἐπῆρε P 6. μαλτέστου P 7. τοῦ Θ. τοῦ δεσπότου P,
 omissis τοῦ πορφ. — τοῦνομα 11. τὸν Κομνηνόν] δελταζιό-
 νην P 16. τινὰς om P 17. κερατίου M, κερατίου sec P

ter duos fratres et principes, Constantinum et Thomam, facta est: quorum alter Calabryta et quae sunt in vicinia, alter Glarentziam et circumiacentia loca accepit.

Anno 694, Malatestae filia, uxor Theodori despotae porphyrogeniti, Cleopa domina, obiit et in monasterio Christi Salvatoris sepulta est.

Anno 6942, die Ianuarii septimo, russus legatus ad Antonium Comnenum, Athenarum dominum, ad amaram et ad imperatorem profectus sum: cuius mensis die vicesimo nono, noctis hora tertia, pueri quidam nobiles, pullos columbinos comprehendere laborantes, incenderunt dei matris nomine aedificatum in Blachernis templum pulcherrimum et miraculis nobile, situm Cpoli in litore prope sinum ceratinum. audivimus hoc Cpoli in ipso discessu, Calendis Februariis, hora prima post meridiem diei festi, qui ὑπαπαντῆ dicitur; quumque homo, qui rem narravit, ignotus nobis esset, commenticiam eam esse putavimus, et per itineris stationes quinque nihil de eadem edocti, tandem Rhaedesti, quae erat statio sexta, certo cognovimus, quo

εις τὴν ἐν τῷ 'Ραιδεσιῶ ἔκτη' μονῇ ἡμῶν ἐμάθομεν τοῦτο ἀκριβῶς, πῶς καὶ τότε ἐγένετο, ὅπερ καὶ παράδοξον.

Καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ θέρους τοῦ ξυμῷ ἀπέθανε καὶ ὁ τῶν Ἀθηναίων ἀνθέτης καὶ Θηβῶν ὁ προρηθεις κύρ Ἀντωνίος Λαντζιόλης ὁ Κομνηνός· καὶ ζητήσῃ τῆς ἐκείνου γυναικὸς Μαρίας Μελισσηνῆς, θυγατρὸς Λέοντος τοῦ Μελισσηνοῦ, πρώτου ἐξαδέλφου Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ ὃν προσηλώσαμεν, ἐστάλην ἐγὼ μετὰ ἐνόρκου ἀργυροβούλλου καὶ πολλῶν στρατιωτῶν, ἵνα παραλάβω τὴν Ἀθήναν καὶ Θήβαν, 10 καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον αὐτῇ δώσω τόπον, κατὰ τὰ μέρη τῆς Λακωνικῆς, πλησίον ὧνπερ εἶχε τῆς αὐτῆς πατρικῆς κληρονομίας καὶ προικός, αἱ εἰσιν αἱ κάτω γεγραμμέναι χωραὶ καὶ πόλεις καὶ κῶμαι, Ἄστρον, ἅγιος Πέτρος, ἅγιος Ἰωάννης, Πλαταμόνας, Μελίγον, Προάστειον, Λεωνίδας, 15 Κυπαρισσία, Ῥέοντας καὶ Σίτανας, καὶ οὕτως ἐγγὺς αὐτῶν δώσω αὐτῇ τόπον ὁπόσον καὶ οἶον φανήσῃται μοι εἰς γνώμην καὶ βουλὴν αὐτῆς. προλαβόντος δὲ τοῦ Τουραχάνη καὶ τὴν Θήβαν ἀποκλείσαντος, ἣν καὶ παρέλαβε μετὰ τινας ἡμέρας, ἄπρακτος ἐγὼ ἐπανέστρεψα ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ, τοῦτο παραγογελίαν γὰρ ἔχοντός μου. εἰς δὲ τὰ Στυλάρια εὐρισκομένον τοῦ δεσπότου καὶ ἀνθεντός μου, καὶ τὰς τῶν Ἑνετῶν ἔμπο-

3. Καὶ om P

5. δελατζιόνης P

6. Μελισσηνῆς om P

17. προλαβὼν δὲ ὁ ταραχάνης τὴν Θήβαν ἀποκλείσας παρέλαβε P

19. καὶ ἄλλοι P

20. στηλάρια P

modo et tempore acciderit, quantumvis res videretur incredibilis esse.

Ineunte aestate anni 6943 etiam Antonius Lantziola Comnenus, Athenarum Thebarumque dominus, e vita cessit; ac rogante coniuge eius, Maria Melissena, filia Leonis Melisseni, primi e patrelibus Nicephori Melisseni, cuius supra mentionem fecimus, ego cum literis iratoris, bulla argentea insignitis, multisque militibus missus sum Athenas et Thebas receptum, pro quibus illi alium locum in Peloponneso darem, in regione Laconica, finitimum iis, quae ex hereditate paterna et dote sua habebat: quae quidem regiones, oppida et vici haec sunt: Astrum, sanctus Petrus, sanctus Iohannes, Platamonas, Melignum, Proasteum, Leonidas, Cyparissia, Rheontas, Sitanas. his igitur finitimum locum ei darem, qualem quantumque mihi videretur, et qui ad ipsius sententiam ac voluntatem esset. sed quoniam antevertens Turachanes Thebas iam obsidebat, quas idem paucis diebus expugnavit, ego, ut mandatum mihi fuerat, ex Isthmo re infecta redii, atque ad dominum meum Stylariis agentem triremesque

ρικὰς τριήρεις προσδοκῶντος ἵνα ἐμβύς εἰς τὴν πόλιν ἀπέλθῃ, ἰδοὺ ἐγὼ ἄπρακτος ἔφθασα.

11. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὰς τῶν Ἐνετῶν τριήρεις καὶ φθάσαντες εἰς Εὐριπον, ἔδοξε τῷ ἀυθέντῃ μου καλὸν εἶναι ἀποστεῖλαι με πρὸς τὸν Τουραχάνην ἐν Θήβῃ εὐρισκόμενον, ἵνα τὰ περὶ τῆς Ἀθήνης αὐτῷ δηλοποιήσω. καὶ παραγενομένου μου ἐδέχθη με μετὰ χαρᾶς, καὶ ἐπληροφόρησέ μοι μεθ' ὄρκου λέγων ὅτι εἰ ἔγνωκα τοῦτο πρὶν οἰκοθεῖν ἐξελθεῖν με ἐνταῦθα, ἔνεκεν τῆς πρὸς τὸν δεσπότην ἀγάπης καὶ πρὸς σὲ γνωριμίας χαριέντως ὃ αἰτεῖς πληρῶσαι εἶχον, ἐπεὶ ἄνευ προστάγματος τοῦ μεγάλου ἀυθέντου ἐποίησα τοῦτο, διότι ὅτε ἤμην ἐν τῷ οἴκῳ μου πλείστας προφάσεις ἐδυνάμην εὐρεῖν, νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχω οὐδεμίαν. φιλοφρονηθεῖς δὲ φιλοτίμως ἐγὼ παρ' ἐκείνου, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσέφερέ μοι εἰς προσκύνησίν μου, καὶ παρετίθετο αὐτοὺς ἐμοὶ καὶ τῷ ἀυθέντῃ μου, ἐξ ὧν ἦν εἷς ὃ νῦν πολὺς καὶ μέγας ἀμῆρης. καὶ οὕτως τῶν ἐκεῖθεν ἐπανέστρεψα ἄπρακτος. καὶ ἐπεὶ προλαβόντες οἱ ἐν τῷ Εὐρίπῳ ἦσαν τὴν γέφυραν ἀκουσίως τῇ κθ' Ἀγούστου, ἡμεῖς ἐμείναμεν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ εἰς τὰς ἔξωθεν τῆς γεφύρας πέτρας· καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ πολλὰ ἐναντίῳ ἐπάθομεν ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ πείνας καὶ ἀπὸ τῆς ξηρότητος τῶν πετρῶν ἀπὸ τοῦ φόβου τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ Τουραχάνη στρατοῦ

1. ἐμβῆ καὶ εἰς P	4. Εὐβοίαν P	16. παρὰ τῷ ἀμῆρῃ P
17. Εὐβοίᾳ P	18. κθ' ἦν ἀγ. P	20. ἐν ᾗ καὶ πολλὰ P

Venetorum mercatorias expectantem, quibus in urbem veheretur, frustra suscepto itinere, perveni.

11. Quum consensis Venetorum trirēmis venissemus in Euripum, visum est domino meo, mittere me ad Turachanem Thebis versantem, ut de Athenis cum eo agerem. is advenientem me hilariter excepit, affirmavitque cum iureiurando, istud si novisset, priusquam domo huc profectus esset, pro amore, quo in despotam esset, et propter notitiam mei, libenter, quod peterem, facturum fuisse, siquidem iniussu magui amerae hoc fecisset et domi plurimas potuisset causas praetendere, nunc nullam posset. habebat autem me benigne et honorifice, ac filios etiam me salutatum adduxit, eosque mihi et domino meo commendavit: e quibus unus fuit, qui hodie nobilis et magnus ameras est. hoc igitur modo infecta re rediit. quum autem Euripum qui accolebant, licet invitum, pontem sustulissent die Augusti 29, nos eam noctem extra pontem inter saxa transegimus, et multa adversa a frigore, fame et duritie saxorum, a timore item latronum et militum Turachanis pertulimus, quoniam equi nostri, quos e Lie-

διὰ τὸ ξένους τοὺς Ἴππους εἶναι, οὗς ἐκ τοῦ Λιέθρου ἔδανευσάμεθα, ὅτι καὶ παροιμία ἐγένετο ἐπὶ κακῶ τοῖς μετ' ἐμοῦ τότε οὖσιν εἰς τὸν μετέπειτα ἦτοι ἐπιόντα χρόνον. ἀναβάντες οὖν εἰς τὰς τριήρεις ἐπὶ τὴν αὐριον, τῇ κγ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 53μδ' ἔτους εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐφθάσαμεν.

12. Τῇ δὲ κ' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν ἡ τοῦ Παρασπονδήλου μεγάλου δουκὸς θυγάτηρ ὀνόματι Ζωή, μετὰ βασιλικῆς τριήρεως ἐσταλμένη μετὰ Ματρουῆλ τοῦ Παλαιολόγου, ἵνα κομίσωσιν αὐτήν, ἣν δὴ καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ἠύλογηθη ὁ δεσπότης ὁ κὺρ Δημήτριος· μεθ' ἧς δὴ τριήρεως παρεγένετο εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ πόλει διάδοχον τῆς βασιλείας ὡς δεύτερος ἀδελφός, ὃ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπεκύρου 15 αὐτῷ ἀκουσίως, ὅτι τὸν κὺρ Κωνσταντῖνον τὸν αὐθέντην μου καὶ ἀδελφὸν αὐτοῦ πλεῖτον ὠρέγετο ἔχειν ἐγγὺς αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει, ὡς καὶ ὁ λόγος προῖων δηλώσει. ἐπεὶ δὲ οὕτως παρηκολούθησε τὸ πρᾶγμα, ἐσπούδαζεν ἵνα εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τοὺς τρεῖς ἀδελφούς ἐγκατοικήσῃ. ὁ γοῦν αὐθέντης 20 μου πάλιν ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντῖνος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κὺρ Θεωμᾶ τοῦ δεσπότου (ἦν γὰρ μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ πόλει ὁ πρῶτος ἄρχων τοῦ οἴκου ἐκείνου ὀνόματι Ραοῦλ Μιχαήλ) ἐσπούδαζον ἵνα οἱ δύο μὲν σὺν τῷ βασιλεὶ μείνωσιν ἐν τῇ πόλει, οὗτοι δὲ οἱ δύο αὐθένται εἰς τὴν Πελοπόννη-

1. πτολιέθρου P

12. δὴ] δὲ τῆς M

7. 12] δέκατον τρίτον P

13. τῆς βασιλείας om P

10. κομίσῃ P

thro mutuati eramus, peregrini erant: quae res prooemium quoddam malorum fuit, quae postea experti sunt, qui tunc mecum erant. conscensis postridie triremibus, vicesimo tertio die Septembris, anno 6944, Cpolim pervenimus.

12. Vicesimo quinto Martii eiusdem anni in urbem venit Paraspodelli, magni ducis, filia, nomine Zoe, triremi imperatoria, qua eam adduci voluit imperator, cum Manuele Palaeologo advecta, atque nupsit post dies aliquot Demetrio despota. in eadem triremi venit etiam Theodorus despota, qui ut frater natu secundus imperii in urbe heres erat, quod ei ius imperator non nisi invitus concessit, quippe qui Constantinum fratrem, dominum meum, secum in urbe habere mallet, id quod procedens narratio nostra declarat. quia vero sic evenerat, dedit operam, ut in Peloponneso tres fratres collocaret. itaque Constantinus, dominus meus, et frater eius, Thomas despota, (erat enim nobiscum in urbe primus illius domus dux, Raul Michael) nitebantur, ut apud imperatorem in urbe duo alteri mane-

Phrantzes.

σον. διὰ ταύτην δὴ τὴν αἰτίαν καὶ τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐ-
 τοῦ ἔτους διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ δε-
 σπότης κύρ Κωνσταντῖνος ὡς φεύγων μετὰ ἀκατίου τινός,
 καὶ γὰρ δὲ παρ' αὐτοῦ σταλείς πρὸς τὸν ἀμυρᾶν διὰ ταύτην
 δὴ τὴν αἰτίαν, ἵνα αὐτὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἔχῃσι. καὶ οὕτως 5
 ἀπελθὼν τὰ ἀνατεθειμένα μοι καλῶς ᾠκονόμησα, καὶ διὰ ξη-
 ρᾶς εἰς Πελοπόννησον ἔφθασα. εὗρον δὲ τοὺς ἀδελφούς καὶ
 αὐθέντας ἔχοντας ὄχλησιν μάχης μεγάλην. ὅπισθεν γὰρ τοῦ
 κύρ Κωνσταντίνου τοῦ αὐθέντου μου σταλείς μετὰ τριήρεως
 ὁ κύρ Θεόδωρος, ἵνα κατὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ μάχη-10
 ται, καὶ στρατοῦ πλείστου συναθροισθέντος ἄμφω τοῖς μέ-
 ρεσι, καὶ πόλεμός τις ἀνὰ αὐτῶν γέγονε. τῷ 5^θ μὲ ἔτει
 ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ βασιλέως πρέσβεις πρὸς τοὺς ἀδελ-
 φούς αὐτοῦ ὁ ἄγαν χρηστός Διονύσιος ἱερομόναχος, ὁ χρη-
 ματίας καὶ μητροπολίτης Σάρδεων, καὶ ὁ Δισυπάτος Γεώρ-15
 γιος, καὶ οὗτοι τὴν μάχην μικρόν τι κατεπραῦναν. τέλος δὲ
 πάλιν ἄλλων ἐλθόντων πρέσβειων, τοῦ Μελισσηνοῦ λέγω Γρη-
 γορίου ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ, τοῦ καὶ χρηματίσαντος
 ὕστερον πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃς καὶ παρ' ἄλ-
 λοις Στρατηγόπουλος ἐπωνομάζετο, καὶ σὺν αὐτῇ δὴ καὶ τῷ 20
 Γρηγορίῳ πάλιν τοῦ Δισυπάτου καὶ ἐμοῦ συμβιβασάντων καὶ
 συμφρονησάντων αὐτούς ἵνα ὁ μὲν αὐθέντης μου καὶ δεσπό-
 τῆς ἀπελθὼν παροικίη ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, ὁ δὲ κύρ

4. ἀπεστάλην P 15. δυσώπατος P 16. τι om P 18.
 καὶ πνευματικοῦ om P 21. πάλιν om P ἐμβάντων P

rent, ipsi discederent in Peloponnesum. atque hac de causa Iunio
 mense eiusdem anni Constantinus despota velut fugitivus parvo nav-
 vigio Cpoli in Peloponnesum abiit, et ego ad ameram missus sum,
 ut hunc in ipsorum partes pertraherem. discessi igitur et mandatum
 mihi negotium feliciter transegi; deinde per terram in Peloponnesum
 reversus, inveni fratres principes magnis bellorum turbis implicatos.
 Constantinum enim, dominum meum, ut insequeretur et duos fra-
 tres debellaret, auctus est cum triremi Theodorus dominus, atque
 utrimque magnis collectis copiis, bellum exarsit. anno 6945 ab impe-
 ratore ad fratres legati probissimus vir Dionysius hieromonachus, qui
 metropolita Sardium fuit, et Georgius Disypatus bellantium im-
 petum aliquantum mitigarunt; tandemque alii missi legati, Grego-
 rius Melissenus hieromonachus et pater spiritualis, qui etiam patri-
 archa Cpolitanus postea fuit et a nonnullis Strategopulus appellaba-
 tur, et cum eo rursus Disypatus et ego, ita eos in amicitiam con-
 cordiamque reduximus, ut dominus meus discederet Cpoli habitatum,
 Theodorus et Thomas despotaе in Peloponneso essent. itaque Con-

Θεόδωρος καὶ κύρ Θωμᾶς οἱ δεσπόται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· καὶ τῇ ε' τοῦ Σεπτεμβρίου τῷ ξ'Θμῇ διέβη ἀπὸ τῆς Πάτρας διὰ ξηρᾶς εἰς τὸν Εὐρίπον ἀπελθὼν, ὁ αὐθέντης μου λέγω, σὺν ἡμῖν· καὶ ἐμβάντες εἰς τινα τῶν Ἑνετῶν τριηρη ἀπὸ 5 ἄστεος Εὐρίπου Εὐβοίαν λεγομένην, ἐν ἧ δὴ τριῆρει ἦν καὶ ὁ ποτε ἐν τῇ Πάτρᾳ κανονικὸς Μάρκος ἠνίκα ἀπήλθομεν κατ' αὐτῆς, ὅς γέγονε καὶ λεγάτος παρὰ τοῦ πάπα Εὐγενείου τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ, καὶ παρ' ἐκείνου ἔτι καὶ πρὸς τὸν βασιλεῖα διὰ πρεσβείας ἀπεσύλη, καὶ τῇ κδ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Σε- 10 πτεμβρίου ἀπεσώθημεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷδε τῷ καιρῷ διάλεξις τις σεσημειωμένη ἐγένετο ἀναμεταξὺ τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου καὶ τινος Ἑβραίου Ξένου τοῦνομα, τοῦ μετέπειτα διὰ τῆς τοῦ ἀγίου Β βαπτίσματος ἀναγεννήσεως μετονομασθέντος Ἐμμανουήλ, λοι- 15 πὸν οὐκ ἀφήσω τοῦ διηγεῖσθαι.

Ἐν πρώτοις ἠρωτήθη ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Ἑβραίου τοιαύδε "πῶς ἦν δυνατόν τεκεῖν τὴν Μαρίαν τὸν Χριστὸν παρθένον οὖσαν;" ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίθη "πῶς ἔτεκεν ὁ Ἀδάμ τὴν Εὐάν χωρὶς γυναικός; καὶ πῶς ἐξήγησεν ἡ γῆ 20 χωρὶς σπέρματος; πῶς ἔβλυσεν ὕδωρ ἢ ἀκρότομος πέτρα; πῶς τοῦ Ἀαρῶν ἐβλάστησεν ἡ ῥάβδος; πῶς οὐρανόθεν κατέπεμφθη τὸ μάννα; πῶς ἐπληθύνετο ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου; πῶς τὸ ἔλαιον Ἐλισσαίου ἔβλυσεν εἰς τοὺς κεράμους; πῶς ἡ

3. ἀπελθὼν om P 4. ἀπὸ τινος ἄστεος τῆς εὐρίπου εὐβοίας λεγομένην ἐπλεύσαμεν P 8. βασ. πρέσβης ἀπ. P 15. ἀφήσωμεν P 16. ἐρωτηθεὶς M 17. πῶς | Ἑβραίου ξένου ἐρωτηθεὶς. πῶς P 18. τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου ἀπέκρισας. πῶς P

stantinus die 5 Septembris anni 6948 Patra per terram ad Euripum nobiscum abiit, et vela fecimus ab urbe Euripi, in triremi Veneta, Euboëa dicta, in qua eadem Marcus erat, qui olim, quum Patram oppugnarem, in ea urbe canonicus, tum autem legatus Eugenii patriarchae, sibi cognati, ad imperatorem mittebatur. die quarto et vicesimo Septembris incolumes Byzantium delati sumus.

Quoniam autem illo tempore habita est memorabilis disputatio inter Iohannem imperatorem et Hebraeum quendam, nomine Xenum, qui postea, sacro baptismate regeneratus, Emmanuelis nomen accepit, eam litteris mandare non omittam.

Primum Hebraeus imperatorem sic interrogavit: "quomodo Maria Christum generare potuit, dum virgo erat?" respondit imperator: "quomodo Adamus Evam sine usura mulieris genuit? terra effloruit sine semine? saxi superficies percussa emisit aquam? aut quomodo virga Aaronis fronduit? quomodo coelitus manna demissum est? hy-

ῥάβδος τοῦ Ἰεσσαὶ ἐβλάστησεν ἄνθος; πῶς ἐπὶ Γεδεών ὁ πόκος ἀπερρήνῃ δρόσον; πῶς ἐπὶ Σαμψῶν ἐβλυσεν ὕδωρ τὸ ὄστουν; πῶς ἐφύλαττε τοὺς παῖδας ἀφλέκτους ἢ κάμινος; πῶς ἐπὶ Μανωὲ ἀνήφθη ἡ πέτρα δίχα ὕλης; πῶς ἐκαίετο ἡ βάτος ἐπὶ Μωϋσέως καὶ οὐ κατεκαίετο; πῶς οὐ κατεφλέθη 5 Ἡλίας ἐπὶ τὸ ἄρμα τὸ πύρινον ἐπιβάς; πῶς ὁ Ἡσαΐας εἶδε τὸν κύριον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένον καθήμενον; πῶς ὁ Δανιὴλ ἐφανέρωσε τὸ κεκρυμμένον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχρδονόσωρ; πῶς ὁ οὐρανὸς τοὺς ἀστέρας κατέχει μὴ βασταζόμενος; πῶς ἡ νύξ ἐγέννησε τὴν ἡμέραν καὶ γίνεται; 10 πῶς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου φωτίζει πάντα τὸν κόσμον; εἰ ταῦτα ἐρμηνεύσης μοι ἂ ἐρωτῶ σε, οἶδα ὅτι καταλαμβάνεις καὶ τὴν γέννησιν τῆς παρθένου. ἀλλὰ ἀλλότριος ἀκείνων καὶ τούτων ὑπάρχεις.

Ὁ Ἑβραῖος πάλιν ἠρώτησεν “εἰ οὐκ ἀναγκαίως ἀλλ’ ἐκῶν, 15 ὡς αὐτὸς φῆς, ἀπέθανεν ὁ Χριστὸς, φονεὺς ἄρα ἑαυτοῦ νομιζοῖτ’ ἂν εἰκότως, καὶ ψυχικῆς διὰ τοῦτο τιμωρίας ἄξιος.” ὁ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς “πολύ τι, Ξένε, τοῖν λόγοιν ἀμφοῖν μεταξὺ τὸ διάφορον· ἀλλὰ θαυμά γ’ οὐδὲν ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἀγνοεῖν σε καὶ τοῦτο. φονεὺς γὰρ ἑαυτοῦ λέγοιτ’ ἂν δικαίως 20 ὁ ἑαυτὸν διαχειρίσας, οὐχ ὁ ὑπὲρ τῆς τῶν φιλονυμένων ἀγάπης ἀφειδήσας ἑαυτοῦ καὶ θάνατον ὑποστάς· ὁ γὰρ τοιοῦ-

2. ἀπέρρει P

5. κατεφλέγειτο P

9. μὴ κατέχων βασιτ. P

10. γεννᾶται P

dria impleta est farina? quomodo in vasa fictilia oleum Elisaei manavit? Iessai baculum flores egit? irroratum est Gedeonis vellus? quomodo Sampsoni ex osse aqua saliiit? tres pueri in camino a combustione servati sunt? quomodo Manoi saxum sine materia arsit? aut rubus Mosi flagravit, nec consumptus est? aut Elias in curru igneo non est combustus? quomodo Isaias dominum in throno excelso et elevato sedentem vidit? Daniel occultum somnium Nabuchodonosori aperuit? quomodo coelum astrorum pondus continet, quum non sustentetur? nox diem genuit et gignitur ipsa? lumen solis totum mundum illuminat? haec mihi si explicaveris, te etiam virginis partum putabo explicare posse. enimvero tu nec illa, nec hunc comprehendis.”

Rursus Hebraeus rogavit: “si non coactus, sed volens, ut ipse dicit, Christus mortuus est, merito semet interfecisse et ideo poena spirituali dignus esse videatur.” imperator respondens “magnum, inquit, Xene, inter haec discrimen est; nec mirum tamen, te hoc cum reliquis ignorare. semet interfecisse enim iure dicatur, qui sua se manu occiderit, non is, qui, caritate in amicos commotus, vitae suae

τος οὐκ αὐτόχειρ ἀλλὰ φίλος προσηκόντως ἀληθῆς καλοῖτ' ἂν ὡς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν φιλουμένων προδοῦς, ἔν' ἐκείνους, εἰ οὕτως τύχοι, τῶν ἐπικρεμαμένων θανάτων ἐξέληται. ταῦτ' ἄρα φιλανθρωπίας, καὶ ὁ Χριστὸς ἀποίσεται μᾶλλον χάριν ἢ 5 τοιούτοις ἐγκλήμασιν ὑποκείσεται."

Ξένος ὁ Ἑβραῖος ἐρωτᾷ "πόσων ἄρα δεινῶν αἴτιον αἶετὸ τὸ ψεῦδος καθίσταται! ὁ γὰρ προφήτης οὐχ ἡ παρθένος ἀλλ' ἡ νεᾶνις φησὶν τέξει, δηλονότι συνελθούσα ἀνδρὶ· ὑμεῖς δὲ τὰς ἑαυτῶν συστήσαι βουλόμενοι τερατείας, τὴν παρθένον τῆς 10 νεᾶνιδος ἀντιτίθετε. τί γὰρ ἂν τις καὶ λέγοι, πόσον ἐντεῦθεν ἵλιγγον καὶ μόνον λεγόμενον ἐμποιεῖ, καὶ τὴν ἀπιστίαν ἡλίχην καταγεί τῶν ἀκροωμένων. τίς γὰρ τῶν ἐκ τοῦ παντός αἰῶνος παρθένον ἤκουσε τετοκυῖαν; εἰ μοι μίαν ἔχει δεικνύναί τις, πρὸς οὐδ' ὀτιοῦν ἀντερῶ περαιτέρως." ὁ βασι- 15 λεὺς ἀπεκρίθη "εὐ λέγεις. δεῖξόν μοι σὺ θεὸν ἕτερον ἔξ οὐρανοῦ κατεληλυθότα καὶ σάρκα φορέσαντα· ἀγῶ σοι δεῖξω τὴν, ὡς αὐτὸς ἀξιός, παρθένον αὐτὸν γεννήσασαν. σὺ δ' ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ πιστεύειν ὀπισχῆ, εἰ σοὶ τις καὶ ἄλλο τοιοῦτο ἔχει δεικνύναί γεγεννημένον, δεκτέον ἂν εἴῃ σοι καὶ τοῦτο 20 πρῶτον καὶ μόνον ὄν, ἐπεὶ κάκεινο πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀφορᾷν ἐμέλλεν, εἴπερ πρῶτον ἦν. εἰ δ' οὖν, τοῦτο μὲν ἐατέον, δεῖ- 37

6. ἐρώτησις ξένου P 10. ἀντιλήφατε P 12. δηδουχεῖ τοῖς ἀκροωμένοις P 18. ἀλλ' ἀπαιτεῖς τούτῳ M 21. post ἐμέλλεν M: ἀκουσον καὶ σύνας, ὡ ξένε. εἰ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ

non parcat eorumque causa subit mortem. talis enim non sui homicida, sed sincerus amicus merito nominatur, qui semetipsum pro dilectis tradit, ut eos, si possit, ab impendente morte eripiat. quare illud animi benigni est, et Christus gratiam potius, quam istas criminationes meretur."

Rursus Hebraeus: "quot mala semper mendacium creavit! propheta enim non virginem ait, sed adolescentulam parturam esse, virum videlicet expertam; vos autem, portenta vestra nobis commendaturi, pro adolescente muliere virginem supponitis. quis hoc verbis assequatur, quanta quasi vertigine laboret, istud qui dicat, apud audientesque quam parum fidei habiturus sit. quis enim post hominum memoriam audivit, virginem matrem fuisse? si quis mihi unam proferre poterit, in nulla re tibi iam adversabor." imperator "pulcre" inquit, "istud dicis. ostende tu mihi alium deum de coelo profectum et corpore indutum: et ego tibi ostendam, quam tu desideras, virginem, quae eum pepererit. verum enim vero quoniam fidem te habiturum polliceris, si quis aliud simile factum demonstraverit, admittendum tibi erit etiam primum hoc et unicum exemplum, quandoquidem nec illud ad aliud poterit referri, quum primum sit. sed mittamus hoc,

ζον δὲ σύ μοι πῶς Μωσῆς τοὺς ὑμετέρους πατέρας τὴν ἐρυθρὰν περαιωθῆναι πεποίηκε, καὶ τῆς πέτρας τοσοῦτον ἐβλυσεν ὕδωρ ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν κορεσθῆναι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεχομένη καὶ τὸν Ἰορδάνον διαστήσασα ῥοῦν ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη, καὶ τὰ Ἰεριχούντινα κατεσεύσθη τεί- 5 χη, καὶ τῇ μηλωτῇ τὸν Ἰορδάνην αὐθις Ἐλισσαῖος διέρρηξε καὶ διηρέθη τὰ ὕδατα ἔνθεν καὶ ἔνθεν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ ξηροῦ διέβη. ἄρα κατὰ φύσιν τι γενέσθαι τούτων ἔστιν εἰπεῖν; οὐδαμῶς. εἰ δ' ἐκεῖνα ὑπὲρ φύσιν, οὐδὲ τὸ τῆς παρθένου κατὰ φύσιν. ὑμῶν δὲ καλῶς τὴν ἀπειθειαν ὁ μεγαλο- 10 φρονότατος ἐσηλίτευσεν Ἡσαΐας λέγων ὕλην τὴν ἡμέραν ἐξέπτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα. πρὸς μὲν γὰρ πάσας τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητείας ἐναργεῖς οὖσας καὶ σαφειστάτας μαινομένων τρόπον διάκεισθε, οἱ τῶν ὕδων τὰς τετριμμένας ἐκκλίνοντες κατὰ κρη- 15 μῶν πολλάκις ἑαυτοὺς ῥίπτουσιν· μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν παροῦσαν σαφειστέρην περιλήψιν τῶν εἰρημένων. ὁμως γε μὴν ἀνωτέρω μικρὸν αὐτὴν ἀναλάβωμεν, ἵν' ἴδωμεν σαφέστερον τίς ἢ τῶν εἰρημένων τῷ προφήτῃ διάνοια καὶ περὶ τίνων ἐστίν. προσέθετο φησὶ κύριος λαλῆσαι τῷ Ἀχαζ, λέ- 20

ταύτην ἠρμηνεύσαμεν τὴν ῥῆσιν, εἶχεν Ἰσως χάραν ὁ πρὸς λόγος· εἰ δὲ ἐκ τοῦ ὑμετέρου γένους ἦσαν οἱ ἐρμηνεύσαντες (προὔπ- 5 ρηχον γὰρ ταύτης τριακοσίων ἔτων), ἄρα ματαίως ἐγκαλεῖτε ἡμῖν. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεται τοσοῦτον πλῆθος τῶν φιλοσόφων ψεύδεσθαι· δύο γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα ὑπῆρχον τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ἐκάστης φυλῆς συλλεγόντες. 4. αἰρομένη P διασχί- 6. σασα P 8. τὸ γενέσθαι ταῦτα P 17. σαφ. — εἰρημέ- 9. των om M 20. τίνος P

atque tute nunc me doce, quomodo Moses patres vestros per mare rubrum transducere potuerit, et e saxo profuxerit tanta aquae copia, quanta ad satiandum universum populum satis esset; quomodo arca a sacerdotibus portata, flumine Iordanis diviso, per siccum delata sit; quomodo Hierichuntina moenia concussa sint, et pelle ovili Iordanem rursus Elisaeus perruperit, et, separata utrimque aqua, ambulaverit per aridam terram. num quid horum vi naturae factum esse dici potest? profecto non potest. atqui si illa supra naturam sunt, nec alterum de virgine naturae conveniens est. ceterum ab incredulitate bene vos notavit grandiloquus Isaias: "per totum diem," inquit, "protendi manus ad populum incredulum et contra dicentem." in omnibus enim de Christo vaticiniis, quum evidentissima sint et apertissima, furentium instar agitis, qui, vias tritas declinantes, per rupes saepe se proficiunt; idque magis, quam in reliquis rebus, in hac, de qua quum maxime sermo est, ceteris evidentiore. verum enim vero paulo altius eam repetamus, ut quid propheta dicat et de quibus dicat,

γων αἰτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω, οὐδ' οὐ μὴ πειράσω κύριον. καὶ εἶπεν Ἡσαΐας, διὰ τοῦτο δώσει κύριος ἑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται 5 καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. βούτυρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων καὶ μέλι φάγεται πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἢ προελεσθαι πονηρά, ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν· διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηροῖα ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν· ἀπ' ἀρχῆς τοίνυν· αὐθις κατ' ὀλί- 10 γον ἐπιθίντες σκοπῶμεν. προσέθετο κύριος λαλήσαι τῷ Ἄχαζ, λέγων αἰτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν Ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω οὐδ' οὐ μὴ πειράσω κύριον. ἐξετίμασι τοίνυν πρῶτον δίκαιον, τίς ἦν ἡ αἰτία τῆς τοῦ Ἄχαζ παρακοῆς ὥστε μὴ θελήσαι ποιῆ- 15 σαι τὰ προστεταγμένα παρὰ θεοῦ. φαιδὸν δὲ οὖν ὡς ἄνθρωπος ὢν ματαιότητι καὶ ἀπονοίᾳ συνεζηκῶς καὶ ἐπὶ ψευδοπροφήτας καὶ χρησμολόγους καὶ τοιούτους ἀγρυπτικοὺς κεχηρῶς ὑπερφρονεῖν οὐκ ὤκνει τῶν θείων ἐπιταγμάτων· ὅθεν τὸ καταφρονητικὸν οἰοεῖ καὶ τὴν ἀναλίδειαν Ἡσαΐας ὀνειδίζων ἐκέ- 20 νον· διὰ τοῦτο φησὶ δώσει κύριος αὐτὸς σημεῖον· ὃ ἀποστείλας με δηλονότι πρὸς σὲ τὸν βέβηλόν τε καὶ δυσσεβῆ, τὸν κατορχησάμενον τῶν θείων ἐπιταγμάτων. μὴ γὰρ δὴ νο-

5. ἔξει P 7. ἐκλέξεται τὸ ἀγαθόν . . . καὶ τὰ ἐξῆς P 10.
 λαλήσαι om P 14. ποιῆσαι om P 16. συνεστηκῶς P 22.
 νομίμας?

clarius perspicimus.. "mandavit," inquit, "dominus, ut Achazum appellarem his verbis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive profundum, sive sublime. respondit Achazus, non expetam, nec tentabo dominum. perrexit Isaias: idcirco dominus ipse dabit vobis signum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuelem. butyro boum et lacte ovium et melle vescetur, antequam noverit vel praeoptabit malum, aut eliget bonum; quoniam, priusquam infans dignoscere didicit bona vel mala, pravitas facere recusat, quod bonum est." iam nunc ab initio singula repetamus consideremusque. "mandavit dominus, ut Achazum appellarem his verbis: expete tibi signum a domino, deo tuo, sive profundum sive sublime. respondit Achazus, non expetam, nec tentabo dominum." aequum est, primum nos causam exquirere, cur non obediverit Achazus, nec facere voluerit, quod a Deo ei mandatum erat. arbitramur igitur, eam, quod homo esset, vanitate et amentia obstrictus, ac pseudopropheta et fatidicus et istius generis aliis impostoribus inhiaret, divina mandata contempnere non cunctatum esse. unde Isaias, in

μίσας ἀπεστάλθαι με πρὸς σὲ ὡς ἄξιον ὄντα· πόρρω γὰρ εἶ σὺ τοῦ τοιοῦτος εἶναι, ὥστε οὐ σοῦ γε ἔνεκα ἀλλὰ τοῦ οἴκου Ἰουδα καὶ πάντων ἀπέσταλμαι τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. διὰ τοῦτο οἷν δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. εἰ μὲν, ὡς σὺ φῆς, νεᾶνιν ὁ προφήτης προύλεγε ἐν γαστρὶ ἔξειν ὠμιληκυῖαν ἀνδρὶ, μάταιον ἦν ἀτεχνῶς καὶ λίαν ἀλόγιστον τὸ σημεῖον τοῦτο καλεῖν. ἄνευ δὲ τούτου καὶ τὸ νεᾶνις ἀντι τοῦ παρθένος εὐρήσεις ἐφιστὰς ἐν τῷ δευτερονομίῳ. φησὶ γὰρ ὡς ἐάν τις βιάσθαι ἐν τῷ πεδίῳ νεάνιδα, παρθένον δηλαδή· ἀλλαχοῦ δὲ ἐάν τις εὐρῆ τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην καὶ βιασάμενος κοιμηθῆ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον, καὶ τῇ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν. καὶ ὁ Ἐσδρας δὲ νεάνιδα καλεῖ τὴν τῷ βασιλεὶ καὶ προφῆτῃ Δαβὶδ γεγηρακῶτι συγκοιμωμένην παρθένον, ἣ περιθάψεως αὐτῷ χάριν ὑπὸ γήρεος κατεψυγμένην συνεκοιμᾶτο καὶ οὐδὲν ἕτερόν τι. φησὶ γὰρ ὅτι καὶ οὐκ ἔγνων ταύτην ὁ βασιλεὺς. ἐπεὶ δ', ὡσπερ εἶπομεν, καὶ τὸ συλλαβεῖν γυναῖκα συγκοιμωμένην ἀνδρὶ καινὸν οὐδὲν ἦν, οὐδὲ σημεῖον εἰκότως τοῦτ' ἂν ἐκάλεσεν ὁ προφήτης, λείπεται τοῦτο νομίζειν αὐτὸν εἰρηκέναι σημεῖον δεδόσθαι παρὰ Θεοῦ, τὸ παρθένον ἄνευ ἀνδρός τεκεῖν· δ

11. δηλαδή om M
ψεως P

15. καὶ προφῆτη om P

16. ἦπερ θάλ-

solentiam istam et impudentiam ei exprobrans, "idcirco," inquit, "dominus ipse dabit vobis signum," qui videlicet misit me ad te profanum et impium et insultantem imperiis divinis. noli enim existimare, me ad te missum esse, quia dignus sis: multum abest. itaque non propter te, sed propter domum Iuda, et universos filios Israel missus sum. "idcirco igitur dominus ipse dabit vobis signum. ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuelem." quod si, ut tu dicis, propheta adolescentulam, marem passam, concepturam esse praediceret, prorsus ineptum foret et ab omni ratione alienum, istud signum appellare. praeterea adolescentulam pro virgine positam invenies, si attendaris, in Deuteronomio, ubi haec leguntur: "si quis in agro violaverit adolescentulam" i. e. virginem; et alibi, "si quis invenerit filiam sponsam eique vi facta concubuerit, occiditis solum hominem, in adolescentulam nihil statuatis." atque Esdras virginem illam cum Davide rege et propheta iam senio confecto cubantem, non ob aliud, nisi ut annis iam frigentem foveret, adolescentulam vocat. dicit enim a rege eam non initam esse. quoniam igitur, ut diximus, feminam a viro compressam concipere nihil novum erat, parumque convenienter hoc propheta signum nominaturus fuisset, relinquatur, ut putemus,

δὴ καὶ πέρας ἔσχε, κἂν ὑμεῖς τάληθές σαθροῦς τισὶ λόγοις
καὶ ἀσυστάτοις, οἰκειότερον δὲ εἰπεῖν ἀνοήτοις, περιτρέ-
πειν ἐπιχειρεῖτε. ἄξιον δὲ μηδὲ τοῦτο παρατρέχειν ὡς
5 εἰ μὴ ἐν τῇ παρθένῳ Μαρίας τὸ σημεῖον εἴληψε πέρας, πῶς
ἐξ αὐτῆς ὁ γεγεννημένος οὐκ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ
θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου κατὰ τὸ προφη-
τικὸν λόγιον Ἐμμανουὴλ ὠνόμασθη, ἧγουν μεθ' ἡμῶν ὁ θεός;
ἢ δηλονότι ὁ θεὸς ἔσται μεθ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἧγουν
ὁμοιος ἡμῖν ἄνθρωπος ἔσται καὶ θεὸς ὁ αὐτὸς ὑπάρχων.
10 ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ τοῦ καλέσουσι τὴν πληθὺν πᾶσαν εἴρηκε
τῶν ἀνθρώπων, ὃ καὶ ἐγεγόνει. τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ
Βαρουχ τοῦ Ἱερεμίου παντάπασι συμφωνεῖ. οὗτος γὰρ φη-
σιν ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν· ἐξεῦρε
πᾶσιν ὁδὸν ἐπιστήμης, ὡσαυεὶ ἔλεγεν οἶδε πᾶσαν ἐπιστήμην
15 ὡς αὐτοσοφία ὦν, καὶ πάντας τοὺς λόγους αὐτῶν ὡς δημιουργ-
γὸς αὐτῶν ὦν, 'καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακώβ τῷ παιδί αὐτοῦ'
ἦτοι τῷ δούλῳ αὐτοῦ, 'καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐ-
τοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις
συναγεστράφη.

20 *Ἐξένος ἐρωτᾷ* "μηδενός πω τῶν ἐξ αἰῶνος, ὃ βασιλεῦ,
ἀνθρώπων ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη ζήσαντος, πῶς αὐτόν τὸν Μεσ-

15. δημ. ὦν αὐτός P 20. ἐρώτησις P πω] ἀπὸ P

eum hoc signum a deo datum iri dicere, ut virgo, virum minime
passa, filium ederet: quod sane eventum habuit, quantumvis vos ve-
ritatem marcidis maleque cohaerentibus, aut, ut dicam rectius, sto-
lidis argumentis evertere conamini. nec illud fas est nos praeterire,
nisi in virgine Maria hoc signum eventum habuisset, quomodo ex ea
natus, non ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex spiritu
sancto secundum prophetas oraculum vocatus sit Emmanuel i. e. no-
biacum deus: quo nimirum significavit, deum nobiscum fore qui su-
mus homines, sive similem nobis hominem fore et tamen eundem
deum. quod et factum est. idem verbo "vocabunt" generis humani
universitatem significavit: quod et ipsum eventu comprobatum est.
cum his etiam Hieremiae quae sunt apud Baruchum penitus consen-
tiunt. is enim, "deus noster, inquit, non habebit diversus ab eo.
invenit omnibus viam scientiae," quasi diceret, novit omnem scien-
tiam, ut qui est ipsa sapientia, et omnes sermones eorum, ut eorum
conditor, "atque dedit eam Iacobo puero suo" i. e. servo suo, "et
Israel a se dilecto; postea autem in terra visus et cum hominibus
conversatus est."

Xenus interrogavit: "quum post homines natos, imperator, nullus
unquam ultra annos mille vixerit, quo pacto ipsum Messium iam annis
plus mille et quadringentis praeteritis adhuc vivere opinamini? fieri non

σίαν τετρακοσίων ἐγγὺς ἤδη καὶ χιλίων παρωχηκότων ἐπιαν-
 τῶν ἐτι ζῆν ὑπειλίφατε; ἀδύνατον γάρ. εἰ δ' ἀποθανεῖν
 φαίητε, ψεῦδος αὐθις περιφανές αὐτὸν εἶναι τὸν Μεσσίαν·
 οὐδὲ γὰρ Ἑλίας ἦλθεν, ὡς φασιν, αὐτὸν γεννηθέντα χρῆσαι.”
 ὁ βασιλεὺς ἀποκριθεὶς “πλανᾶσθε, Ξένε, μὴ εἰδότες τὰς 5
 γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ· ἤξειν μὲν γὰρ τὸν
 Θεοβίτην Ἑλίαν καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται, οὐκ ἐπὶ τὸ
 χρῆσαι γε μὴν τὸν κύριον· ἀλλ' ἐπέπειρα ἀπόκειται τινα
 γεννηθῆναι μυσσάρων ἄνθρωπον ἐκ τοῦ γένους, ὡς φασὶ τι-
 νες, τῶν Ἑβραίων, πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ δεζόμενον τοῦ διαβόλου 10
 τὴν ἐνέργειαν, καὶ ποιεῖν δι' αὐτῆς σημεῖα καὶ τέρατα, θεὸν
 ἑαυτὸν καὶ Χριστὸν ὀνομάζοντα, ὥστε μὴ μόνον πολλοὺς τῶν
 τότε ὄντων πλανηθῆναι Χριστιανῶν, ἀλλὰ τὸ καταλειμμέ-
 38 νον ὀλίγον μέρος τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων ἦτοι ἔθνος τῆ
 πλάνῃ τοῦ ἀντιχρίστου συναπαχθῆ, ἤξειν φασὶ τηρικουῖα τὸν 15
 τε Ἑλίαν καὶ Ἐνώχ ἀπεσταλμένους ὑπὸ Θεοῦ σπλύγχα οἰ-
 κτιρμῶν λαβόντος, διδάξαι τε καὶ ἐπιστρέψαι τοὺς τε ἄλλους
 καὶ δὴ τὸ ταλαίπωρον τῶν Ἑβραίων ἔθνος εἰς τὴν τοῦ Χρι-
 στοῦ, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν εἰς τὴν τῆς ἁγίας τριάδος πίστιν, ἵνα
 μὴ τὸ σύμπαν ὑπὸ τοῦ διαβόλου καταποθεῖη. εἰ γὰρ καὶ 20
 διὰ τὸν εἰς τὸν Χριστὸν φόνον ἐχθροὺς ἑαυτοὺς εἰργάσαντο
 τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλ' ἀγαπητοὶ εἰσι διὰ τὴν εἰς
 τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην. οὓς μὲν οὖν οἶδεν ἡ

2. φασί P

5. ἀπόκρισις P

14. ἦτοι τοῦ ἔθους P

potest. sin autem mortuum eum esse dicatis, hoc rursus manifestum mendacium erit, eum Messiam esse. neque enim Elias venit, ut aiunt, natum uneturus.” respondens imperator “erratis, inquit, Xene, ignorantes litteras et potentiam dei. venturus enim esse Elias Thesbites et dicitur et creditur, non tamen dominum uncturus; sed quia futurum est, ut nascatur homo execrabilis ex gente, ut quidam volunt, Hebraeorum, qui omnem potestatem diaboli habebit et per eam signa et portenta efficiet, deum se et Christum nominans, ut non solum multi Christianorum tunc viventium erraturi sint, sed etiam quae restabunt exiguae reliquiae Iudaeorum antichristi illius erroribus abripiendae sint, venturos illo tempore aiunt Eliam et Enoch, a deo misericordia commoto missos, ut doceant et quum alios tum miseram Hebraeorum nationem ad Christum convertant, aut quod idem est, ad sanctae trinitatis fidem, ne tota a diabolo absorbeat. etiamsi enim propter caedem in Christum factam semet dei et evangelii hostes fecerint, tamen cari deo sunt propter caritatem, qua is eorum patres amplexus est. quos igitur providentia divina poenitentiam aversaturos esse novit, eos deseruit: quos autem divinam evan-

Θεία πρόνοια ανεπιστρόφως ἔχοντας πρὸς μετάνοιαν, κατέλι-
 πεν· οὐς δὲ ἤδει τὸ θεῖον εὐγνωμότως τὸ τοῦ εὐαγγελίου
 κήρυγμα δεξιόμενος, οὐ παρείδε. τότε τοίνυν πληρωθήσεται
 ἢ λέγουσα προφητεία τοῦ Ἡσαΐου ἕαν ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν
 5 Ἰσραὴλ ὑπὲρ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα τοῦ
 Ἰσραὴλ σωθήσεται· καὶ διὰ ταῦτα γοῦν Ἡλίας ὑπὸ θεοῦ
 πεμφθήσεται τότε, οὐχὶ δ', ὡς ὑμεῖς, χρίσων τὸν Μεσσίαν·
 τὸ γὰρ τοιαῦτα λογοποιεῖν ἀμαθῶν ἐστίν, ὡς τοῦ γε εἰρηκῶς
 ἔφθην, καὶ τῆς γραφῆς παντάπυσιν ἀμνήτων. ὁ δὲ Χρι-
 10 στός, καθὸ μὲν θεός, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ ἐστὶ
 καὶ ἐν τῷ παντὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν (τὸν γὰρ οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος)· καθὸ δὲ ἄνθρωπος, οὔτε
 χίλια ἔτη ἔζησεν οὔτε ἐνταῦθα ἤγουν ἐν τῇ γῇ ἐστίν, ἀλλ'
 ἔζησε μὲν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα ἔτη, σταυρωθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν
 15 κακίστων πατέρων ὑμῶν τέθνηκε· καὶ τὸ μὲν ἅγιον αὐτοῦ
 σῶμα ἐτέθη ἐν μνημείῳ, φθορὰν μὲν δεξάμενον, οὐ διαφθο-
 ρὰν δέ, ἢ δὲ θεία ὑπόστασις, ἀχωρίστως τῷ προσλήμματι
 ἠνωμένη, κατῆλθεν εἰς αἶδον σκότη σὺν τῇ θεῖα ψυχῇ, πίν-
 τας μὲν τῶν χρονίων ἐλευθερώσασα δεσμῶν, ἀναστήσασα δὲ
 20 μετ' ἄρτους θεϊκῆς τὸ σῶμα ὁ προσελάβετο, τὴν μὲν φθο-
 ρὰν ἤδη καὶ τὸν θάνατον ἀποβεβληκός, ἀφθαρσίαν δὲ καὶ
 ἀθανασίαν ἐνδεδυκός. Χριστὸς μὲν οὖν οὕτω τριήμερος ἀνα-
 στάς καὶ τὸν Ἀδὰμ τῶν δεσμῶν ἀνείς καὶ τὴν πρὶν δίκαιταν

12. πληρῶσω P
 χρόνων M

14. τριακόσια M

18. σκότη om M

19.

gellii praedicationem studioso amplexuro praevidebat, eos non negle-
 xit. tunc igitur exitum habebit Isaiiae vaticinium, quod tale est: "si
 numerus filiorum Israelis superaverit arenam maris, reliquiae Israelis
 salvabuntur." hanc ob causam igitur Elias tunc a deo mittetur, non,
 ut vos iactatis, Messiam uncturus. nam tales confingere fabulas, in-
 doctorum hominum est, ut ante dixi, et sacrarum literarum prorsus
 expertium. Christus autem, qua deus, in coelo et in terra est et in
 universo et supra universum (coelam enim et terram ego impleo,
 dicit dominus); qua autem homo, neque mille annos vixit, neque hic
 i. e. in terris est, sed vixit ultra annos triginta, deinde, a scelerati-
 ssimis maioribus vestris cruci affixus, mortuus est; et sanctum cor-
 pus eius, in monumento repositum, admisit interitum, non corruptio-
 nem; divina autem hypostasis, insolubili vinculo cum eo, quod as-
 sumpserat, coniuncta, cum anima divina ad inferorum tenebras de-
 scendit, omnesque e diuturno carcere recepit, atque corpus, quod as-
 sumpserat, virtute divina suscitavit, interitu et morte liberatum, in-
 corruptione et immortalitate indutum. itaque Christus quum hunc in

τὸν παράδεισον αὐτῷ δούς, τοῖς ὑπολειφθεῖσι τῶν μαθητῶν ἕνδεκα συγγενόμενος (ὁ γὰρ Ἰούδας ἀπῆλθεν εἰς ὃν οἱ προφηταὶ τόπον εἰρήκεισαν, εἰς κόλασιν δηλονότι τὴν ἀτελεύτητον), μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πάντων αὐτῷ τῶν μαθητῶν 5 ὁμοῦ τῇ παναγίᾳ μητρὶ συμπαρόντων τε καὶ ὄρωντων, καὶ νῦν ἔστιν ἐν οὐρανοῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ συγκαθήμενος καὶ συμπροσκυνούμενος ὑφ' ἀπάσης τῆς οὐρανοῦ ἱεραρχίας."

Παρὼν καὶ Ματθαῖος ὁ ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος βασιλικῇ προστάξει ταῦτα ἔφη καὶ ἀπελογίσαστο. 10 καὶ ὁ μὲν Ξένος ἐρωτῶν εἶπεν οὕτως ὡς ἦδη τὸν μὲν Μεσσίαν ἐληλυθέναι φατέ, τὸν Θεοβίτην μὴ ἦκοντα κατὰ τὰς τῶν προφητῶν ῥήσεις. ὁ Ματθαῖος ἀποκριθεὶς "ἄκουσον, ὦ Ξένε, καὶ σύνεε. δύο τὰς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οἱ προφηταὶ κηρύττουσι, ταύτην τε τὴν ἦδη γεγενημένην καὶ τὴν εἰς 15 ἔπειτα τῇ τελευτῇ τοῦ κόσμου φανησομένην· καὶ τῆς μὲν μιᾶς, τῆς δευτέρας δηλαδὴ, πρόδρομον ἕσσεθαι τὸν Ἥλιαν λέγουσι, τῆς δὲ προτέρας Ἰωάννης ἐγένετο, ὃν ἄγγελον μὲν ὁ προφήτης ὠνόμασε Μαλαχίᾳς οὐ μόνον ὡς τὴν προτέραν αὐτοῦ παρουσίαν ἐγγὺς οὖσαν μνηνύοντα, ἀλλὰ καὶ ὡς βίον ἀσπασάμε- 20 νον μικραῦ τοῦ τῶν ἀγγέλων ἐξ ἐφαμιλλου χοροῦντα. Ἥλιαν Βδὲ καὶ τοῦτον ὁ Χριστὸς ἐκάλει, οὐκ ἐπειδὴ Ἥλιος ἦν, ἀλλ'

3. εἰρήκασιν P τὴν om P 10. ἀπελογίσαστο M 11. ἐρω-
τῶν τον Ματθαῖον εἶπεν P 13. ἀπόκρισις τοῦ Ματθαίου P

modum die tertio resurrexisset, et Adamum, vinculis solutum, in vitam pristinam paradisi restituisset, et cum reliquis discipulis undecim saepe versatus esset (Iudas enim abierat in locum, quem prophetae dixerant, in supplicium videlicet sempiternum), post dies a resurrectione quadraginta, omnibus discipulis et sanctissima ipsius matre praesentibus spectantibusque, in coela susceptus est, ibique nunc assidet deo patri, cum eodem ab universo sancto coelestium choro adoratus.

Qui huic disputationi intererat Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncellus, iussu imperatoris haec dixit responditque. interrogans Xenus, "vos", inquit, "Messiam iam venisse dicitatis, Theobiten non venisse secundum voces prophetarum?" respondit Matthaeus "audi, Xene, et adverte. duplicem adventum Christi prophetae praenuntiant, eum, qui iam praeteriit, et qui in fine rerum futurus est; et unius quidem, secundi nempe, praecursorem Eliam fore canunt, sicut alterius praecursor Iohannes fuit, quem Malachias propheta angelum nominavit: non solum, quia priorem domini adventum iam vicinum indicavit, sed etiam, quia vitae institutum sectatus est, quod cum

ὅτι τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ πληρῶν ἐτύγγαυε διακονίαν· ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνος πρόδρομος ἔσται τῆς δευτέρας παρουσίας, οὕτω καὶ οὗτος τῆς προτέρας ἐγένετο. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ βίον μετῆει κατὰκρας τῷ ἐκείνου συμβαίοντα.

5 ἀλλ' οἱ μὲν προφητῆται καὶ ἀμφοτέρων μέμνηνται τούτων καὶ τοὺς προωδευκότας ἐκατέρας κηρύττουσιν· ὑμεῖς δὲ τὴν μὲν προτέραν σιγῇ κακούργως παρέρχεσθε, εἶγε καὶ τῷ νῆ τῆς γραφῆς ἀτεχνῶς ἐπιβάλλετε, τῆς δὲ δευτέρας μέμνησθε μόνης, ἧς ὁ Θεοβίτης προδραμεῖται πάντως Ἑλίας. ἀλλὰ γὰρ

10 καὶ τῶν χρησμῶν αὐτῶν ἀκουσώμεθα. ὁ Θεοπέσιος Μαλαχίας τὴν τοῦ σωτῆρος βουληθεῖς παρουσίαν διδάξαι, καὶ ὡς ἦξει τῆς δικαίας ἀνταποδόσεως ὁ καιρός, πρῶτος μὲν τὴν προτέραν ἐπιφάνειάν του προθεσπίζει καὶ δείκνυσι τὸν μετὰ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν ἐκείνης προηγουμένον, ἰδοὺ γὰρ ἐγὼ

15 λέγων ἔξαποστελῶ τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου καὶ ἐπιβλέπεται ὁδὸν πρὸ προσώπου σου· καὶ ἐξαίφνης ἦξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος. πάντων γὰρ ἀγνοούντων ὁ σωτήριος τόκος ἐγένετο· ναὸν γὰρ τὴν ἀνθρωπείαν ἀνόμασε φύσιν, ἣν ὁ θεὸς

20 λόγος ἀνέλαβε. πρὸς δὲ τῇ προτέρα καὶ τὴν δευτέραν ἔλευσιν ὑπογράφει· ἰδοὺ ἔρχεται κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑπομνεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ

7. παρέχεσθε M 15. λέγει ἀποστελῶ P δς — ἔμπροσθέν σου om P 16. ἐπιβλέψωσιν P

angelica vita propemodum certaret. atque hunc quoque Christus Eliam appellavit, non quod Elias esset, sed quod eodem ministerio fungebatur, quo ille fungetur. sicut enim alter adventum secundum antecedit, sic alter priorem antecessit. nec ob unam istam causam ita eum appellavit, sed etiam, quia vitam colebat illius vitae prorsus similem. prophetae igitur utrumque adventum memorant et utriusque praedicant praecursorem; at vos priorem quidem adventum nequiter silentio praeteritis, siquidem sensum scripturae haud dubie assequimini; ac solum posteriorem commemoratis, cui omnino praecursurus est Thesbitus Elias. at enim audiamus ipsa oracula. divinus Malachias de salvatore affuturo nos docere volens, et quale futurum sit tempus iustae compensationis, primum quidem priorem alicuius adventum vaticinatur significatque, qui praecursori Iohanni baptistae successurus sit: "ecce enim", inquit, "angelum meum ante faciem tuam mittam, qui viam tibi sternet spectabitque eam ante faciem tuam; et statim veniet ad templum suam dominus." omnibus enim nesciis partus salutatis factus est. nimirum templum naturam humanam appellavit, quam deus verbum suscepit. cum priore autem adventu etiam secundum describit. "ecce venit dominus omnipotens: quis sustinebit diem

ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; ἀδυσώπητος καθιέται κριτῆς ὁ ἀποδιδούς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. εἴτε διδάσκει τὰ κατὰ τὴν προτέραν αὐθις παρουσίαν ὑπ' αὐτοῦ δρώμενα· διότι αὐτὸς πορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πῶα πλυνόντων, καὶ καθιέται χωνεύων καὶ καθαρίζων τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον. σημαίνει δὲ διὰ τούτων ὁ προφήτης τὴν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος κάθαρσιν, ἣν θεανδρικῶς ὁ λόγος πολιτευσάμενος ἡμῖν ἐχαρίσατο· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μυστικῶς τοὺς προσιόντας ἀναχωνεύει καὶ νεουροεῖ, τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος χρώμενος, οἷα δημιουργὸς ὁ δεσπότης. καθάπερ τινὶ πῶα τῷ ὕδατι τοῦ βαπτίσματος τὸν τῆς ἁμαρτίας ἕνυπον ἀποσμήχει, καὶ τῷ πυρὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ταύτης ἰοῦ τὰς ἡμετέρας ἐλευθεροῖ ψυχὰς. μεθ' ἣν τοῖς μὴ φυλάξασι εἰς τέλος τὴν ψυχὴν ἀκηλίδωτον φοβερός ὀφθήσεται καὶ ἀπαραίτητος κολαστής, τὸ δεύτερον αὐθις ἐπανιών. καὶ μετὰ τινα τῆς δευτέρας πάλιν ἐπιδημίας ὑπομιμνήσκει· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἡλίαν τὸν Θεοβίτην. καὶ σημαίνων τὸν καιρὸν ἐπήγαγε· πρὶν ἔλθειν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, τὴν τῆς δευτέρας λέγων ἐπιφανείας. διδάσκει δὲ ἄπερ ὁ μέγας Ἡλίας ποιήσει παραγενόμενος· ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱόν. ἐπειδὴ γὰρ πατέρες τῶν ἀποστόλων οἱ Ἰουδαῖοι, τοῦτο ἔοικε λέγειν, ὅτι ἀποκαταστήσει τοῖς δόγμασι τῶν υἱῶν αὐτῶν ἦτοι τῶν ἀποστόλων τὰς τῶν πατέρων καρδίας, τοῦτέστι τοῦ γέ-

4. ἐν χωνευτηρίῳ P πλατυνόντων P 12. υἱοῦ M

ingressus eius, aut quis prodibit in eius conspectum! inexorabilis iudex sedebit referetque cuique secundum eius opera." deinde in priori rursus adventu ab eo facta docet: "quare ipse veniet ut ignis fornacis et sicut herba fullonum, ac sedebit conflans et purgans argentum et aurum." quibus verbis propheta purgationem per spiritum sanctum futuram significat, quam verbum utraque natura nobiscum versatum nobis impertivit. huius enim opera accedentes ad se mystice conflat ac renovat dominus, igne spiritus, tanquam artifex quispiam, usus, aqua baptismatis tanquam herba quadam sordes peccatorum abstergens, atque igne spiritus eorum quasi aerugine animas nostras liberans. postquam purgationem qui ad finem usque animam non servaverint a labe, iis terribilis et implacabilis vindex erit in secundo adventu: de quo mox idem propheta ita praedicat: "ecce, mittam ego vobis Eliam Thesbiten," et, tempus significans, addit "antequam veniat dies domini magnus et praeclarus" alterius nimirum adventus. docet idem quae facturus sit magus Elias, quum advenerit: "qui convertet animum patris ad filium." quoniam enim patres apostolorum Iudaei erant, hoc videtur dicere, conversurum eum esse per filiorum

νους τῶν Ἰουδαίων τὴν διάνοιαν· ἀποκαταστήσει δὲ τοὺς
 εὐρεθρομένους τηρικαῦτα πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εὐγνώ-
 μονας εἰς πατρῶν ὡς περὶ τὴν εὐσέβειαν κληρον, πάλαι δι'
 ἀπιστίας ἐκπεπωκότας αὐτοῦ. 'καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς
 5 τὸν πλησίον αὐτοῦ'· καὶ τοὺς ἀδελφούς γὰρ ἀδελφικῶ παρα-
 σκευάσει φρονεῖν. καὶ δεικνύς τὸν σκοπὸν δι' ὃν Ἡλίας πρό-
 τερος παραγίνεται, ἐπήγαγε μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἀρ- 39
 δην, ἵνα μὴ εὐρῶν ὑμᾶς ἅπαντας ἐν ἀπιστίᾳ εἰς τὴν ἀτε-
 λεύτητον κόλασιν παραπέμψω. ἐνταῦθα περιφανέστερον τὴν
 10 δευτέραν καὶ φοβερὰν τοῦ κυρίου παρουσίαν ἐπέφησε· τῇ
 γὰρ προτέρᾳ οὐκ ἦλθε τὴν γῆν πατάξαι ἀλλὰ σῶσαι. ἄρ' οὐ
 φανερώς καὶ ἠκριβωμένως καὶ ἀμφοτέρας τὰς τοῦ σωτήρος
 ἐδήλωσε παρουσίας; ἡ μὲν γὰρ ἤδη γεγένηται, θαυμασίους
 ἡμῖν ὄμβρους ἐπιβλύσασα χρισμάτων· ἡ δὲ πρὸς τῷ τέλει
 15 τοῦ παρόντος αἰῶνος γενήσεται, εὐθύνας τῶν ἐκάστῳ βεβιω-
 μένων εἰσπράττουσα. εἰ οὖν τὴν ἐπὶ τὸ σῶσαι μόνον γεγε-
 νημένην παρὰ φαῦλον ἠγεῖσθε, τὴν δὲ ἐπ' εὐθύνην ἄγουσαν
 τοῦ Μεσσοῦ παρουσίαν ἐπιζητεῖτε, σκοπεῖτε μὴ πρὸ ἐκείνης
 λάθῃτε λυκῶ προσιόντες ἀπὲ ποιμένος καὶ τῷ τοῦ ἀντιχρί-
 20 στου στόματι περιπέσῃτε καὶ σὺν ἐκείνῳ τῷ πυρὶ τῷ αἰωνίῳ
 παραπεμπόμενοι ἀνόνητα μετακλαύσησθε. ἢ οὐ καὶ τοῦτον
 μετὰ τὴν τοῦ χρόνου περίοδον καὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἔξαρι-

3. ὡσπερ τὴν? πάλιν P

5. ἀδελφὰ P

6. πρότερον P

11. τὴν γῆν om P

13. θαυμασίους ἡμᾶς ὄμβροις M

14. τὸ

τέλος P

16. εἰ | ὑμεῖς P

ipsorum h. e. apostolorum doctrinam animos patrum i. e. mentem
 generis Iudaici. convertet autem quos tunc invenerit ad fidem Christi,
 quasi ad paternam pietatis sortem, unde pridem propter infidelitatem
 exciderunt, "et cor hominis ad hominem convertet" fratres enim ut
 sensus fraternos induant faciet. deinde rationem explicans, ob quam
 Elias prius venturus sit, addit "ne adveniens terram penitus percus-
 tiam" i. e. ne vos omnes infideles repertos ad supplicium sempiter-
 num detrudam. atque his quidem verbis secundum et horribilem do-
 mini adventum clarius significavit. prius enim terram non percussam,
 sed salvatum venit. nonne igitur manifesto et accurate duplicem sal-
 vatoris adventum significavit? unus iam evenit, quo admirandis gra-
 tiarum imbribus irrigati sumus; alter sub finem huius mundi eveniet,
 quo totius vitae ab unoquoque peractae ratio repetetur. quodsi ad-
 ventum eum, qui tantum ob salutem hominum susceptus est, nihili
 aestimatis, illius autem, quo ratio danda erit, tenemini desiderio, ca-
 vete, ne ante eundem imprudenter lupum pro pastore inveniat is neve
 in fauces antichristi incidatis et cum ipso in ignem aeternum con-

Θμησιν ὁ προφήτης ἐπιδημήσειν εἶρηκε Δανιήλ, θηρίον τροπικῶς ὀνομάσας παρὰ τὸ τῆς γνώμης ἀτίθασον, πάσης γέμον ἀπονοίας καὶ δυσσεβείας, καὶ τῷ τοῦ πυρὸς ποταμοῦ τῷ ὑπ' ὄψιν ῥέοντι τοῦ κριτοῦ πρὸ τῶν ἄλλων δοθήσεσθαι; ὥσπερ γὰρ ὁ διάβολος παρὰ πάντα τὸν νῦν αἰῶνα τῆς ἡμετέρας 5 γνώμης ἀφείδη βάσανος καὶ τοῦ τῆς ψυχῆς αὐτεξουσίου γυμνάσιον, εἰ προαιρετικῶς ἔχομεν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς (τοὺς γὰρ ἀρίστους ἢ πᾶλη δέικνυσιν), οὕτω καὶ ὁ ἀντίχριστος· ὅς καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Ἐνώχ καὶ Ἑλλίου ἐλεγχον μὴ φέρων ἀνελεῖ αὐτοὺς ὡς τύραννος, τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανου 10 νον προξενήσων αὐτοῖς· καὶ γὰρ οὐπω πείραν θανάτου ἔγνωσαν.

Λοιπὸν ἔνεκεν τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος αἰγλῆς καὶ τοῖς σοφοῖς ῥήμασι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἱερομονάχου Ματθαίου φωτισθεὶς ὁ Ἑβραῖος τὴν ἁγίαν τριάδα φανερωῶς 15 ὁμολόγησε καὶ πάντα τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως δόγματα, καὶ τῷ θεῷ βαπτίσματι ἀναγεννηθεὶς ἀντὶ Ἰησοῦ Ἐμμανουὴλ ἐπωνομάσθη.

13. Λοιπὸν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τῇ κ' τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰω- 20 ἀννης μετὰ τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰωσήφ καὶ τοῦ δεσπότου κύρ Δημητρίου καὶ πολλῶν ἀρχόντων τῆς συγκλήτου καὶ τῆς ἐκ-

2. ἀντίθετον P 3. ἀπομονοίας M 4. παρὰ τῶν ἀγγέλων P
19. 13] δέκατον τέταρτον P et sic porro.

iecti nequidquam fundatis lacrimas. annon hunc post exactam temporis periodum et absolutum numerum dierum Daniel propheta venturum dixit, translate bestiam appellans propter animi impotentiam effrenatamque impietatem, eumque fluvio igneo, in conspectu iudicis labenti, prae ceteris iniectum iri affirmavit? sicut enim diabolus toto huius saeculi spatio ad examen mentis et ad liberae voluntatis exercitium nobis relictus est, ut cognoscatur, num pulcri et honesti simus studiosi (strenuos enim lucta prodit), ita antichristus quoque: qui Enochi et Elliae non ferens refutationem, quasi tyrannus quidam eos occidit iisque conciliabit coronam martyrii. nondum enim illi mortem obierunt.

Deinde sanctissimi spiritus lumine et sapienti imperatoris ac Matthaei hieromonachi disputatione edoctus Hebraeus, sanctam trinitatem omniaque orthodoxae fidei capita palam confessus est, et divino baptismate regeneratus pro Xeno nominatus est Emmanuel.

13. Sed redeamus iam ad propositum. die vicesimo septimo eiusdem anni imperator Iohannes cum Iosepho patriarcha et Demetrio despota multisque tam senatorii ordinis, quam ecclesiae viris

κλῆσις καὶ πάντων σχεδὸν τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων
 διὰ τὴν μελετηθεῖσαν καὶ μὴ ἀφελῆθεῖσαν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν
 μὴ ἀφελῆσασαν σύνοδον τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ συναθροισθεῖσαν,
 ἔνθα καὶ οὐ συνεπέραςε τοῖς πᾶσι. οὐ λέγω τοῦτο κατὰ τῶν
 5 τῆς ἐκκλησίας δογμάτων· ταῦτα γὰρ παρ' ἄλλοις ἐδόθησαν
 κρίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἀρκεῖ ἡ πατρικὴ μου διαδοχὴ τῆς πί-
 στεως, διότι οὐ παρά τινος τῶν ἐκείνων μερῶν τῶν ἐξ ἐναν-
 τίας ἤκουσα λέγειν τὰ ἡμέτερα κακὰ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον
 καλὰ καὶ ἀρχαῖα, καὶ τὰ ἐκείνων πάλιν οὐ κακὰ ἀλλὰ καλὰ.
 10 καὶ ὡς εἰπεῖν ἐν παραδείγματι, ὅτι τὴν μέσην ὁδὸν τῆς πό-
 λεως τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον διηρχόμεθα πολλοὺς χρό-
 νους μετὰ τινων, δι' ἧς καταπτῶμεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν·
 εἶτα μετὰ τινας καιροὺς εὐρέθη παρὰ τινων καὶ ἄλλη ὁδὸς
 καταπτῶσα, ὡς λέγουσι, καὶ αὕτη ἐκεῖ, καὶ παροτρύνουσί μᾶ
 15 λέγοντες “ἔλθε καὶ σὺ διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἣν εὕρομεν·
 καὶ γὰρ εἰ καὶ ἔστιν αὕτη δι' ἧς ἀπέρχη καλὴ καὶ ἀρχαία, B
 καὶ ἡμῖν ἀρχῆθεν γνωστὴ καὶ σὺν ἡμῖν διερχομένη, ἀλλὰ καὶ
 αὕτη, ἣν εὕρομεν νῦν, καλὴ ἔστιν.” ἐγὼ δὲ ἀκούουσι παρὰ
 μὲν τῶν ὅτι καλὴ ἔστι, παρὰ δὲ τῶν ὅτι οὐ καλὴ, καὶ ἀστυ-
 20 φωνία οὕσα ἐν τῇ μέσῳ, διὰ τί μὴ εἶπω μετ' εἰρήνης
 “ἀπέρχεσθε καλῶς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν ὅθεν βούλεσθε· ἐγὼ
 πάλιν διέλθω διὰ τῆς ὁδοῦ ἣν καὶ μεθ' ἡμῶν πολλῶ χρόνῳ

20. τῷ om P εἶπον M 22. πολὺν χρόνον P

primoribus et universis propemodum metropolitibus et episcopis, pro-
 pter eam, quam meditabatur, sed cui non profuit, vel, ut aptius dica-
 cam, quae ipsa nihil profuit, Florentiae coactam synodum discessit.
 in ea igitur cum reliquis omnibus nihil profecit imperator: quod non
 de dogmatis ecclesiae dico: ea enim aliis data sunt iudicanda, ac
 mihi sufficit quasi hereditate a maioribus accepta fides, quoniam a
 nemine contrariae partis assecla audivi, dogmata nostra prava esse,
 imo potius pulcra et antiqua, quamquam nec sua dogmata prava, sed
 et ipsa pulcra esse contendunt. quam rem ita licebit exemplo illu-
 strare. si via illa per mediam urbem ferente plana et ampla per
 longum temporis spatium cum aliis quibusdam profecti essemus ad
 sanctae Sophiae templum, deinde, post aliquod tempus inventa a
 nonnullis alia via, et ipsa, ut illi quidem dicerent, eodem ferente,
 cohortarentur me his verbis: “utare tu quoque hac, quam invenim-
 mus, via; etiam enim ista, qua tu uteris, pulcra et antiqua est ac
 nobis pridem nota et vobiscum usitata, tamen etiam haec pulcra est,
 quam nunc invenimus.” ego autem ab aliis audire, pulcrum eam
 esse, ab aliis, non pulcrum, essetque inter utrosque dissen-
 sio et discordia: quidni ego quiete ita responderem “ite vos, qua
 placet, ad templum sanctae Sophiae; ego posthac quoque usurpabo

διηρχόμενῃ, καὶ καλὴν αὐτὴν καὶ παρ' ὑμῶν καὶ τῶν προγόνων μαρτυρουμένην καὶ διερχομένην;" οὐ διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν εἶπον τὸ ὡς μὴ ὠφελήσασαν, ἀλλ' ἔνεκεν τῆς ἀσυμφωνίας, εἶθε ἔνωσις εἴη τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὑστερήσαι με ὁ θεὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου. ἀλλὰ διὰ τί; ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ 5 τῆς συνόδου ὑπόθεσις ἦν αἰτία πρώτη καὶ μεγάλη ἵνα γένηται ἡ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἁσεβῶν ἔφοδος, καὶ ἀπὸ ταύτης πάλιν ἡ πολιορκία καὶ αἰχμαλωσία καὶ τοιαύτη καὶ τοσαύτη συμφορὰ ἡμῶν. καὶ ἀκούσατε λόγους ἀληθεῖς τὴν αὐτοαλήθειαν προβυλομένου μου μαρτυρίαν. 10

Εἶπεν ὁ αἰδιδμος βασιλεὺς κύρ Μανουὴλ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν βασιλέα κύρ Ἰωάννην, μόνος πρὸς μόνον, κάμου μόνου ἰσταμένου ἔμπροσθεν αὐτῶν· καὶ ἐκπεσόντος λόγου περὶ τῆς συνόδου ἔφη "νιέ μου, βεβαίως καὶ ἀληθῶς ἐπιστά- 15 μεθα ἐκ μέσου τῆς καρδίας αὐτῶν δὴ τῶν ἁσεβῶν, ὅτι λίαν 15 διστάζουσι φοβούμενοι μὴ πως συμφωνήσωμεν καὶ ἐνωθῶμεν τοῖς δυτικοῖς Χριστιανοῖς· δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὅτι εἰ τοῦτο γένηται, γενήσεται τι κακὸν μέγα κατ' αὐτῶν παρὰ τῶν εἰρη- μένων δυτικῶν δι' ἡμῶς. λοιπὸν τὸ περὶ τῆς συνόδου μελέτα 20 μὲν αὐτὸ καὶ ζήτηι, καὶ μάλιστα ὅταν χρεῖαν ἔχεις φοβῆσαι 20 τοὺς ἁσεβεῖς, τὸ δὲ ποιῆσαι αὐτὴν μηκέτι ἐπιχειρισθῆς αὐτὸ, διότι ὡς βλέπω τοὺς ἡμετέρους, οὐκ εἰσιν ἀρμόδιοι πρὸς τὸ εὐρεῖν μέθοδον καὶ τρόπον ἐνώσεως συμφωνίας τε καὶ εἰρήνης

3.ως om P

10. τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν M

viam eam, quam vobiscum diu usurpavi, et pulcram illam et a nobismet ac maioribus probatam usurpatamque." non hac de causa igitur synodum nihil profuisse dixi, sed propter discordiam, utinam fieret conciliatio ecclesiarum! sic ego non recusarem, privari me a deo oculis. nimirum ipsa illius synodi quaestio causa prima et gravissima erat expeditionis ab impiis contra Cypolim susceptae atque deinde consecutae obsessionis et expugnationis et tantae huius cladis nostrae: agite audite: audituros vos esse narrationes veras, testor eum, qui est ipsa veritas.

Gloriosus imperator Manuel Iohannem filium imperatorem solus solum, me unico adstante, quum forte de synodo mentio incidisset, sic est affatus. "fili mi, inquit, vere ac certo scimus exploratis impiorum intimis sensibus, vehementer eos angi ac formidare, ne quando conciliemur et coniungamur cum Christianis occidentalibus. hoc enim si fiat, ab iis, quos dixi, occidentalibus magno sese damno propter nos mactatum iri putant. ceterum cogita de synodo et rem curae habe, praesertim, quum impii tibi timendi sunt; cogere autem eam ne iam aggrediare, quoniam nostrates, ut mihi quidem videtur, ad

καὶ ἀγάπης καὶ ὁμοιοῦς, εἰ μὴ φρονιζουσι πρὸς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτούς, λέγω τοὺς δυτικούς, ὡς ἤμεν ἀρχήθεν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον ὄντως· σχεδὸν γὰρ φοβοῦμαι μὴ καὶ χεῖρον σχίσμα γένηται· καὶ ἰδοὺ ἀπεκαλύφθημεν τοῖς ἀσεβέσι. τοῦ 5 δὲ βασιλέως ἔδοξε μὴ δεξαμένον τὸν λόγον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μηδὲν εἰπὼν ἀναστὰς ἀπῆλθε. καὶ μικρὸν σύννοος γεγωνὸς ὁ μακαρίτης καὶ ῥοιδίμος πατὴρ αὐτοῦ, ἐμβλέψας πρὸς μὲ εἶπε “δοκεῖ τῷ βασιλεὶ τῷ νῦν μου εἶναι αὐτὸν ἀρμόδιον βασιλεία, πλὴν οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ· βλέπει γὰρ καὶ 10 φρονεῖ μεγάλα, καὶ τοιαῦτα οἶα οἱ καιροὶ ἔχρηζον ἐπὶ τῆς εὐημερίας τῶν προγόνων ἡμῶν. πλὴν τῇ σήμερον ὡς παρακολουθοῦσιν ἡμᾶς τὰ πράγματα, οὐ βασιλεία θέλει ἡμῶν ἢ ἀρχὴ ἀλλ’ οἰκονόμον· φοβοῦμαι γὰρ μὴ ποτε ἐκ τῶν ποιημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ γένηται χαλασμός τοῦ οἴκου 15 τούτου· προεῖδον γὰρ καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἐδόξασε κατορθῶσαι μετὰ τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ εἶδον καὶ τὰ τέλη τῶν δογμάτων, ἐν τίνι κινδύνῳ ἡμᾶς ἤγαγον.

Ἐτερον βεβαιοῦν τὴν ποτε βουλὴν τοῦ ῥοιδίμου πατρὸς αὐτοῦ. ὡς ἔκριεν ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν σὺνδοδον, ἐστάλῃ πρὸς 20 τὸν ἀμυρᾶν πρέσβυς Ἀνδρόνικος ὁ Ἰαγρός δηλωῶσαι τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον ὡς τάχα φίλον καὶ ἀδελφόν· κἀκεῖνος ἀπεκρί-

5. ἔδοξε] ὡς ἔδοξε? longius enim abit P: ὁ δὲ βασιλεὺς ἔδοξε μὴ δεξάμενος. 19. εἰς] πρὸς P

inveniendam rationem modumque coniunctionis, consensus, pacis, caritatis et concordiae nequaquam apti sunt, sed eos, occidentales dico, tales facere animum inducunt, quales fuimus antiquitus. quod profecto fieri non potest; ac timeo paene, ne etiam deterius schisma eveniat: et nos ecce expositi foremus impiis. imperator non probata, ut visum est, patris sententia, tacitus surrexit ac discessit. tum paulum secum reputans beatæ memoriæ et venerabilis pater eius, meque intuens, “videtur sibi, inquit, filius meus praeclarus imperator esse: est haud dubie, sed non huic aetati aptus ille est. spectat sapitque magna, et talia, qualia maiorum nostrorum prospera tempora postulabant. sed, ut hodie res sunt, non imperatore, sed gubernatore regnum nostrum eget. metuo enim, ne quando e facinoribus conatibusque eius huius quasi navis interitus exoriatur. namque praesens cogitationes eius et quae se cum Mustapha perfecturum sperabat, atque intellexi, in quod periculum nos praecipitarint sanctiones dogmatum.

En tibi aliud, quo confirmatur gloriosi patris eius consilium. postquam ad synodum proficisci decrevit, ad ameram legatus missus est Andronicus Iagrus, qui id illi tanquam amico et fratri videlicet significaret. respondit ameras, non sibi probari, eum abire, tanto-

νατο ὅτι οὐ φαίνεται μοι καλὸν εἶναι ἵνα ὑπάγῃ καὶ τοσοῦτον μοχθήσῃ καὶ καταναλώσῃ τὸν βίον αὐτοῦ, καὶ μετέπειτα 40 τί τὸ κέρδος; ἰδοὺ ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ, εἰ χρεῖαν ἔχει χρημάτων δι' ἔξοδον καὶ εἴσοδον καὶ ἄλλο τι πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ, ἐτοιμὸς εἰμι θεραπεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο πολὺς λόγος καὶ βουλή, 5 πότερον γένηται τὸ τοῦ ἀμηνῶ θέλημα, ἢ ἀπελθεῖν αὐτούς εἰς τὴν σύνοδον. ὅμως ἐγένετο ὅπερ ἤθελεν ὁ βασιλεὺς ἢ μᾶλλον ἢ κακὴ τύχη. ἐξελθόντος οὖν τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἀπερχομένου, ἐβουλευσατο ὁ ἀμηνῶς ποιῆσαι μάχην κατὰ τῆς πόλεως καὶ στρατόπεδα πέμψαι κατ' αὐτῆς. καὶ τοῦτο 10 παρὰ πᾶσι τοῖς αὐτοῦ ἐβεβαιώθη καὶ ἐστερεώθη, ἄνευ μόνου τοῦ Χαλιλ μπασιᾶ, ὅστις ἀντέστη λέγων ὅτι εἰ κατὰ τῆς πόλεως ποιήσεις μάχην, μᾶλλον ἐστὶν ἐπιβλαβές, μὴ πως ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀνάγκης δεηθῆις παρὰ τῶν Λατίνων βοήθειαν ἐπικυρώσῃ τὰ δόγματα αὐτῶν, καὶ ὁμονοήσαντες ὁμοῦ γενήσονται, ὅπερ 15 ἐνδοιάζομεν. ἀλλ' ἄφες αὐτὸ νῦν, ἕως ἂν ἴδῃς τί πράξει αὐτός, καὶ εἰ μὲν ὁμονοήσωσι, σὺ ἀγάπην ἔχε μετ' ἐκείνων καὶ θεοὺς εἰς τὸ πρόσω πάλιν· ὡς ἴδῃς, οὕτω καὶ πράξεις· εἰ δ' οὐχ ὁμονοήσωσι, τότε μᾶλλον ἐξέρχεται ὁ λογισμὸς, καὶ μετὰ πλείονος θάρσους ποιήσεις ὁ βούλη. καὶ αὕτη ἡ βουλή 20 τὸν μὲν ἀμηνῶν τοῦ σκοποῦ ἐκάλυψεν, περὶ δὲ τοῦ Χαλιλ μπασιᾶ τὴν βουλήν δόντος τῷ καιρῷ μαθεῖν ἡμῶς ἄλλα τῶν ἄλλων.

3. τὸ om M 12. χαλι M, χαλήλ P 15. γενήσεται P 16.
αὐτὰ M 18. πρόσωπον P

que labore semet conficere. "quid enim," inquit, "inde emolumentum reportabit? ego tamen, si pecuniis ad abitum et redditum vel ad alios usus indiget, paratus sum ei succurrere." multis deinde sermonibus et consultationibus agitata res est, utrum amerae auctoritati parendum, an ad synodum abeundum esset. sed enim factum est, quod imperator, sive potius fatum volebat. egresso igitur ex urbe imperatore et iter prosequente, ameras Cpolim oppugnare copiasque adversus eam mittere constituit. suaserunt hoc approbaruntque omnes consiliiarii eius, uno Chalilbasia excepto, qui ceteris repugnans, "imo potius, inquit, urbem oppugnare exitiosum videtur, quoniam metus est, ne imperator, necessitate coactus opem Latinorum implorare, eorum dogmata amplectatur, et ita eveniat, quod veremur, ut concordies illi fiant concilienturque. quare nunc mitte eam rem, donec videris, quid Iohannes sua sponte facturum sit. nam si in concordiam redierint, tute posthac rursus amicitiam cum iis ac foedus servato, ac facito, quod tibi videbitur: si inter eos non convenerit, tum melius evenit consilium, maiori que confidentia facies, quod volueris." hoc consilium ameram coepto prohibuit; de Chalilbasia autem, consilii opportune auctore, alia ex aliis cognovimus.

Ὁ οὖν αὐθέντης μου ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἄρχοντες ἐξώρ-
θωσαν τὸν Παλαιολόγον Θωμᾶν καὶ πρὸς τὸν βασιλεῦ ἀπέ-
στειλαν· καὶ λογισμὸς καὶ τρικυμία ἐν τῇ πόλει περιέπεσε
πλείστη, ἕως οὗ πάλιν ἐμάθομεν τὴν ἰσχύσασιν βουλὴν τοῦ
5 Χαλὶλ μπασιῦ. καὶ ἰδοὺ, ὡς ἐγὼ προεῖπον, μὴ ἔνεκεν τῶν
τοιούτων σκανδύλων, τὸ ὡς μὴ ὄφελε γενέσθαι τὴν σύν-
οδον.

Καὶ τὴν μὲν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἰταλίαν πε-
ρίοδον, ὡς περισσὴν οὖσαν, γραφῇ παραδοῦναι διὰ τὸ μῆκος
10 ταύτην εἴσω· τὴν δὲ εἰς τὴν Ἑνετίαν εἰσέλευσιν τοῦ βασι-
λέως Ἰωάννου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὡς λαμπρὰν καὶ αἰδέσι-
μον, ἔτι γε μὴν καὶ ἀξίαν, ταύτην διηγῆσμαι κατὰ τὸ δη-
λοποιηθέν μοι παρὰ τοῦ δεσπότου κύρ Δημητρίου.

14. Κατὰ τὴν ἐβδόμην τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς δομή-
15 σασαι ἐκ τοῦ Παρεντίου πᾶσαι αἱ τριήρεις ὁμοῦ· ἡ δὲ βα-
σιλικὴ τριήρης διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ταχυτέραν τῶν ἄλλων
προαπέσωσε τῶν ἄλλων εἰς Ἑνετίαν, καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν
ἄγιον Νικόλαον τῇ ἡ' τοῦ μηνός, ὥρα β' τῆς ἡμέρας. ἐξῆλ-
θον οὖν ἐκ τῆς Ἑνετίας πλεῖστα πλοιαῖρια εἰς συνάντησιν τῷ
20 βασιλεῖ· τοσοῦτον ἦν τὸ πλῆθος ὅτι σχεδὸν εἶπεν μὴ φαί-
νεσθαι τὴν θάλασσαν δυναμένην ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὀκτά-
δων. ἐξῆλθεν οὖν λόγος ἐκ τῆς τῶν Ἑνετῶν γερουσίας ἦτοι

4. μάθωμεν M 5. εἶπον P 10. ἐάσωμεν P 14. 14]
περὶ τῆς τοῦ βασιλέως κύρ Ἰωάννου εἰς Ἰταλίαν ἐλεύσεως ἔνεκεν
τῆς συνόδου. MP 15. ὁμοῦ om P δε om P 21. τὴν
ἄλα δυναμένην P

Dominus meus igitur, Constantinus despota, et principes Tho-
mam Palaeologum excitarunt atque ad imperatorem miserunt. interea
in cogitationes et fluctus curarum ingentes Cpolitani inciderunt, dum
cognovimus, quod obtinuit, consilium Chalilbasiae. vides iam, quod
supra dixi, propter tantas offensiones non debuisse synodum istam
fieri.

Iter imperatoris Cpoli in Italiam factum, ut rem supervacaneam,
litteris tradere, quia longum est, supersedebo; eiusdem autem et
comitum eius ingressum Venetiarum, ut splendidum et gloriosum
atque etiam dignum cognitione, narrabo, qualem eum ex ore Deme-
trii despota cognovi.

14. Septimo die mensis Februarii omnes simul triremes Paren-
tio solverunt; sed imperatoria, utpote ceteris velocior, ante easdem
Venetias pervenit, appulitque ad S. Nicolaum mensis die octavo, hora
secunda. Venetiis imperatori obviam processerunt navigia pleraque,
quorum tanta multitudo erat, ut, paene dixerim, mare conspici pro-

αὐθεντίας μὴ ἐξελεῖν τῆς τριήρεως τὸν βασιλέα ἕως τὸ πρῶτ', ἵνα συνέλθῃ ὁ δοῦξ σὺν πάσῃ τῇ γερουσίᾳ ποιῆσαι τὴν προσήκουσαν τιμὴν καὶ ἀσπασμὸν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ μετ' ὀλίγην ὥραν παρεγένετο ὁ δοῦξ σὺν τοῖς μεγασιᾶσιν αὐτοῦ καὶ γερουσίᾳ, καὶ προσεκύνησε τὸν 5 βασιλέα καθήμενον, ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες, καὶ πάντες ἀσκηπεῖς. ἐκάθητο δὲ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ δεσπότης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κύρ Δημήτριος, μικρὸν κατωτέρω τοῦ βασιλικοῦ θρόνου· καὶ ἐξ εὐανύμων τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν ὁ τῶν Ἐνετῶν 10 δοῦξ. καὶ συλλαλήσαντες ἀλλήλοις λόγους χαιρετισμοῦ καὶ ἕτερα μυστήρια, εἶπεν ὁ δοῦξ τῷ βασιλεῖ ὅτι τῷ πρῶτ' ἐλεύσομαι σὺν πᾶσι ποιῆσαι τὴν ὀφειλομένην τιμὴν τῇ βασιλείᾳ σου ἐν θεῷ ἀγίῳ καὶ συναντῆσαι αὐτῇ μετὰ παρρησίας, καὶ ἐλεύσῃ ἐντὸς Ἐνετίας. καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ὁ δοῦξ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. πρῶτας δὲ γενομένης ἐπιφωσκούσης 15 τῆς κυριακῆς, Φεβρουαρίου θ', ὥρα πέμπτη τῆς ἡμέρας, ἦλθεν ὁ δοῦξ μετὰ τιμῆς μεγάλης, μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ συμβούλων τῶν τῆς γερουσίας καὶ συγκλήτου ἑτέρων ἀρχόντων πολλῶν, ἐντὸς τοῦ πορθμείου τινός, ἐν ᾧ ἕδος ἦν τῇ γερουσίᾳ εἰσεῖναι αὐτούς, κατὰ τὴν ἐκεῖνον διάλεκτον 20 ποντιζιδῶρον καλούμενον· ὁ ἦν εὐτρεπισμένον καὶ καλυμμένον διὰ ἔρυσθρων καλυμμάτων, καὶ χρυσοῦς λέοντας εἶχεν ἐν τῇ πρῦμνῃ καὶ χρυσᾷ περιπλέγματα, καὶ ὄλον ἐζωγραφισμένον ποικίλων καὶ ὠραιωτάτων ἱστοριῶν δηλονότι τὸ εἶρη-

3. καὶ ἀσπασμὸν om M 14. ἐντὸς ἐν ἐνετίας P

pter eam non posset. rogatum deinde est a Venetorum senatu sive concilio, ne ante crastinum diem triremi sua imperator exiret, ut a duce cum toto patrum collegio digne salutari et honorari posset. itaque factum est. brevi dux cum proceribus suis et senatu adest, atque imperatorem sedentem adorat: similiter primates, idque omnes nudatis capitibus. sedebat a dextris frater eius Demetrius despota paulo infra sellam imperatoriam; a sinistris Venetorum dux consedit. postquam amice inter se consularunt et alia secretiora collocti sunt, dux ait imperatori, se luce sequenti, deo volente, affuturum cum omnibus, debitumque eius maiestati honorem habiturum et occursum celebrius Venetiasque eum introducturum esse. ita cum primoribus suis recessit. postera die, quae erat dominica et Februarii mensis nona, hora quinta dux magna cum pompa adest, stipatus proceribus, consiliariis et senatoribus aliisque viris primoribus non paucis, in navigio, quo senatum vehi solemne erat, illorum lingua putzidoro appellato. ornatum id convestitumque erat stragulis purpureis; in

μένον ποντζιδῶρον ἦν ἡ κύμβη ἥτοι πλοίαριον ἀνθεντικόν.
 ἦλθον δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ ἕτεραι ἡμιτριήρεις, αἱ κατὰ τὴν
 τῶν Λατίνων διάλεκτον τετραήρεις ἐπονομαζόμεναι, ὡσεὶ δύο
 ἐπὶ δέκα, καὶ αὐταὶ εὐτρεπισμέναι καὶ ἐξωγραφισμέναι ἐντὸς
 5 καὶ ἐκτὸς, κατὰ πάντα ὅμοιαι τοῦ δουκός· ἐν οἷς ἦσαν ἄρχον-
 τες πλείστοι, καὶ κύκλωθεν σημαίας εἶχον χρυσαῦς καὶ σάλ-
 πιγγας ἀπίρους καὶ πᾶν εἶδος ὀργάνων. εἶχον δὲ καὶ τινα
 τετραήρη ἐξαίρετον πᾶν, εἰς ὄνομα τάχα τῆς βασιλικῆς τριή-
 ρεως, ἣν ἐποίησαν ὄραιοτάτην καὶ ποικίλην· κάτωθεν γάρ
 10 οἱ ναῦται ἐμπλεα ἔχοντες φορέματα χρυσοπετάλινα, καὶ ἐπὶ
 τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἶχον σημεῖον τὴν εἰκόνα τοῦ πανευφήμου
 Μάρκου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, καὶ ὅπισθεν τούτου τὸ βασιλικόν
 σημεῖον· εἶτα οἱ τζαγκράτορες ἄλλης θέας ἐνδύματα καὶ ση-
 μαίας φέροντες· καὶ κύκλωθεν τοῦ αὐτοῦ πλοίου ἥτοι τε-
 15 τραήρεως ὅλης σημαίας βασιλικῆς, εἰς τὴν πρύμναν χρυσαῖς
 σημαίας καὶ πλείστας καὶ ἀνθρώπους τέσσαρας ἐστολισμένους
 μεθ' ἱματίων χρυσοζωγραφίστων, καὶ τρίγας κοκκινόχρυσας
 ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. μέσον δὲ τούτων τῶν τεσσάρων ἀνὴρ
 τις εὐειδῆς ποτὲ μὲν ἐκαθέζετο ποτὲ δὲ ἵστατο, φέρων ἱμά-
 20 τια χρυσοῦφαντα καὶ λαμπρά, καὶ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ σκή-
 πτρον, ὥσπερ τριήρεως κύριος δεικνύων εἶναι. καὶ ἕτεροι
 ἄρχοντες ὡς ἐξ ἀλλοδαποῦς χώρας ὑπάρχοντες ἐωρῶντο, φέ-

1. ἡ κύμβη ἦ P 6. κύκλωθεν κύκλω σημ. P 10. ἔμπλεα P
 13. τζαγκράτορες P, τζαγκράτορες M σημεῖα P

puppi leones aurei et aurea textilia; totum denique navigium illud
 principale variis pulcerrimisque historicis depictum. advenerant autem
 una semitriremes, quae Latinorum sermone quadriremes vocantur,
 circiter duodecim, et ipsae ornatae ac depictae intus atque extrinse-
 cus, planeque similes navi ducis, quibus vehebantur nobiles quam
 plurimi, circumdati vexillis aureis, tabis innumeris et omni genere
 instrumentorum. habebant autem unam plene insignem navem, quae
 regia quadriremis dicebatur, quam varie et pulcerrime ornaverant.
 infra enim remiges gerebant integras vestes frondibus aureis obtextas,
 et in capitibus signum celebratissimi Marci evangelistae ac pone id
 imperatorium signum; deinde tzaneratores alius generis vestimenta
 et insignia habebant; in ambitu navis autem imperatoria signa erant
 et in puppi quidem plurima eaque aurea, viri item quatuor vesti-
 menti auro intertextis induti et capillis coccineis, auro intermicante,
 insignes: inter quos medius vir decorus nunc sedebat, nunc stabat,
 et ipse veste ornata auro picta et splendida, manu sceptrum tenens,
 quo quasi quadriremis dominum se profitebatur. alii praeterea ad-
 venae viri nobiles conspiciantur, qui diversi generis varia admo-

ραντες ἄλλης ιδέας ἐνδύματα πάνυ ποικίλα, λατρεύοντες αὐ-
 τὸν μετ' εὐλαβείας τάχα. ἔμπροσθεν δὲ τῆς πρύμνης ἴστατο
 ὄρθιόν τι ὡς στῦλος, ἄνωθεν δὲ τοῦ στύλου ἐκείνου ὡς τράπεζα
 τετράγωνος, ὀλιγώτερον ὕψους μίᾳς· ἐπάνω δὲ τῆς τραπέζης
 ἐκείνης ἀνῆρ ἴστατο ὀπλισμένος ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, ἀστρά- 5
 πτων ὡς ἥλιος, κρατῶν δὲ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ὄπλον φοβε-
 ρόν· δεξιᾷ δὲ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ἐκάθητο δύο παῖδες ἄγγε-
 λικά φοροῦντες, καὶ περρωτοὶ ἦσαν ὡς ἄγγελοι. καὶ οὗτοι
 οὐκ ἐν φαντασίᾳ, ἀλλ' ἀληθῶς ἄνθρωποι ἦσαν κινούμενοι.
 καὶ δύο λέοντες ἦσαν ἐν τῇ πρύμνῃ χρυσοῖ, καὶ μέσον αὐ- 10
 τῶν ἀετὸς δικέφαλος, καὶ ἄλλα πλείστα ὡς φαντάσματα, καὶ
 ἄλλα τιὰ ἃ οὐδεὶς δύναται γραφῇ παραδοῦναι· ἦν γὰρ
 ὠκὺς πάνυ ἡ τετραήρης, ὡς ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν τῆς βασι-
 λικῆς τριήρεως ποτὲ δὲ πλαγίως, καὶ ἐπορεύετο κύκλωθεν
 41 μετὰ ἀλαλαγοῦ καὶ σαλπίγγων πολλῶν. ἕτερα δὲ πλοιάρια 15
 καὶ ὀκάδες ἤλθον, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμὸς· ὡς ἀδύνατόν τινα
 ἀριθμῆσαι ἄστρα οὐρανοῦ καὶ φύλλα δένδρων ἢ ἄμμον θα-
 λάσσης ἢ ψεκᾶδας ἕτεοῦ, οὕτω κύκλῳ ἀριθμῆσαι τις οὐ δύ-
 νηται. καὶ ἵνα μὴ πολλὰ λέγω καὶ διαλέγωμαι, ἴδου προσ-
 ἤγγισεν ὁ δοῦξ τῆ βασιλικῆς τριήρει μετὰ τῆς γερουσίας αὐ- 20
 τοῦ, καὶ ἀνελθὼν ἐπροσκύνησε τὸν βυσιλέα καθήμενον ἐπὶ
 θρόνου, ὧν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὡς εἴρηται,
 καθήμενος κατώτερον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. καθίσας οὖν

4. ὀλιγώτερον om P 8. φοροῦντες] ἐνδεδυμένοι P 14. ἐκ
 πλαγίων ποτὲ δὲ κύκλωθεν ἐπορεύετο P

dum vestimenta gestabant eumque magna cum reverentia veneraban-
 tur. ante puppim quiddam columnae instar erectum stabat, mensam
 quadratam orgyia aliquanto minorem sustinens, cui insistebat cata-
 phractus, instar solis coruscus, sinistra gladium tenens horribilem:
 ad dextram sinistramque duo pueri in angelorum modum induti, et
 alati, sicut angeli, considebant, qui non imagine efficti, sed revera
 homines erant movebanturque. in puppi item duo leones aurei erant,
 et inter hos aquila biceps; et alia plurima simulacra aliaque specta-
 cula, quae describere nemo possit. velocissima enim haec quadrire-
 mis erat, et nunc imperatoriam triremem antecedebat, nunc in ob-
 liquum currebat, et cum laetis vociferationibus tubarumque frequen-
 tium cantibus in orbem se agebat. ceterorum, quae adveniebant, na-
 vigiorum acatiorumque infinitus numerus erat: quae non magis, quam
 stellas coeli, aut folia arborum, aut arenam maris, aut pluviae gut-
 tas numerares. sed, ne longus sim, dux ad imperatoriam navem cum
 senatu accessit, qua conscensa imperatorem in solio sedentem adorat,
 cui dextra, imperatorio solio paulo inferior, ut diximus, frater eius

καὶ ὁ δούξ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, ἐπὶ ὁμοίου σκάμνου τῆ τοῦ
 δεσπότου, καὶ κρατῶν αὐτὸν τῇ χειρὶ, συνωμιλον ἀσπασίως.
 καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν εἰσῆρχοντο μετὰ παρορησίας μεγάλης,
 μετὰ σαλπύγγων καὶ παντὸς γένους μουσικοῦ, ἐν τῇ λαμπρῇ
 5 καὶ μεγάλῃ Ἑνετίᾳ καὶ ὄντως θαυμαστῇ καὶ θαυμαστοτάτῃ,
 πλουσίᾳ ποικιλοειδεῖ καὶ χρύσσειδεῖ, τετρονευμένη πεποικιλ-
 μένῃ καὶ μυρίων ἐπαίνων ἀξίᾳ, τῇ σοφῇ καὶ σοφωτάτῃ, ἣν
 εἰ καὶ δευτέραν ἦν τῆς ἐπαγγελίας ὀνομάσῃ τις, οὐχ ἄμαρ-
 τάνει. περὶ αὐτῆς οἶμαι καὶ ὁ προφήτης λέγει ἐν τῷ εἰκοστῷ
 10 τρίτῳ ψαλμῷ “ὁ θεὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν.”
 τί γὰρ ἂν ζητήσῃ τις καὶ οὐχ εὐρήσῃ ἐν αὐτῇ; διὰ τοῦτο
 πολλῶν ἐπαίνων καὶ μεγάλων ἀξία ὑπάρχει. ἦν δὲ ὥσει ὦρα
 ἕκτῃ τῆς ἡμέρας ὅτε ἤρξατο εἰσερχεσθαι ἐν τῇ Ἑνετίᾳ, καὶ
 ἐπλεοπόρουσαν ἕως δύσεως ἡλίου, καὶ κατήντησαν ἐν τοῖς οἴκοις
 15 τοῦ τῆς Φερράρας μαρκιωνος. ἡ δὲ πόλις πᾶσα ἐσειόθη,
 ἐξελλόντες εἰς συνάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ κρότος καὶ ἀλαλα-
 γμὸς μέγας ἐγένετο. καὶ ἦν ἰδεῖν ἔκστασιν φοβεράν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ, τὸν πολυθαύμαστον ἐκείνον τοῦ ἁγίου Μάρκου ναόν,
 τὰ παλάτια τοῦ δουκὸς τὰ ἐξαισία, καὶ τοὺς ἄλλους τῶν
 20 ἀρχόντων οἴκους παμμεγέθεις ὄντας, ἐρυθρῶς καὶ χρυσίῳ
 πολλῶν κεκοσμημένους, ὠραίους καὶ ὠραίων ὠραιότερους. οἱ
 μὴ εἰδότες ἐπ’ ἀληθείας οὐ πιστεύουσιν, ἀλλ’ οἱ εἰδότες οὐ

3. εἰσῆρχετο P 7. ἦν | ἐνετίᾳ M 11. εὐρεθήσεται P 12.
 ὑπάρχει καὶ ἔστιν. ἦν M 15. φερράρας P 16. ἐξέλλον M
 22. πιστεύουσιν P

assidebat. considens deinde dux quoque sinistra, in inferiore scamno, uti despota, prehensa manu eius, humane et amice colloquitur. atque ita paulatim, magna cum pompa, tubarum et omnium musicorum instrumentorum cantu, inclitas et amplas Venetias intrabant, urbem vere admirandam et summe admirandam, opulentam, multiformem, auream et quasi tornatam versicoloremq̄, et mille merito efficiendam laudibus, urbem sapientem, immo sapientissimam, urbem denique, quam qui dixerit alteram terram promissionis, non erraverit. de hac, opinor, psalmo vicesimo tertio propheta dicit: “deus super mare fundavit eam.” quid enim quaerat quispiam, quod illic non inveniat? qua de re multis et magnis laudibus digna est. erat autem hora circiter sexta, quum Venetias navibus intrare coeperunt, et navigarent ad occasum solis usque; deverteruntque ad aedes marchionis Ferraræ. tota autem civitas commota erat, imperatori obviam se effundens, erantque lætantium plausus clamoresque ingentes; ac libet stupente animo videre eo die templum illud admirandum S. Marci, palatium ducis egregium, ceterasque principum domus longe maxi-

δύναται γραφῆ παραδοῦναι τὴν καλλονὴν καὶ τὴν θέσιν καὶ τῶν ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν τὴν σύνεσιν, τὸ παμπληθές τοῦ λαοῦ, ἐστῶτων πάντων καὶ χαιρόντων ὁμοῦ καὶ εὐφρανομένων ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τοῦ βασιλέως· ἔξοστη γὰρ ἡ ψυχὴ πάντων βλεπόντων τὴν τοιαύτην παρρησίαν, ὥστε λέγειν καὶ 5 αὐτοὺς ἐν ἐκστάσει· “ὁ οὐρανὸς σήμερον, ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα γέγονε.” δῆλον ὡσπερ τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ τίσιματα καὶ ποιήματα τοῦ Θεοῦ οὐ δύναται τις αὐτῶν καταλαβεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐκπλήττεται, οὕτω καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐκπλήττοντο θεάματα βλέποντες· ἀλλὰ πολλὴ μεταξὺ τῶν ἐτέρων 10 διαφορά. ὕταν οὖν ἦλθον εἰς τὴν μεγάλην γέφυραν ἐκείνην ἦν καὶ Ῥεάλτον καλοῦσιν, καὶ ἦσαν αὐτὴν ἄνω, ὕψ' ἧς διέβη ἡ τριήρης· ἦν δὲ κάκεισε πληθὺς λαοῦ καὶ σιμετα χρυσοειδῆ καὶ σάλπιγγες καὶ κρότοι καὶ ἀλαλαγμοὶ καὶ ἀπλῶς εἶπεν πᾶν εἶδος ἔξαισίου θεάματος. ἔτι τοὺς ἐπαίνους καὶ τὴν τι- 15 μὴν ἦν ἔδειξαν πρὸς τὸν βασιλέα, τίς διηγῆσεται; ἀπῆλθον οὖν, ὡς προσέπον, ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ μαρκίωνος. ἐκεῖσε γούν ἔστησαν τὴν τριήρη. ἦν δὲ ὦρα δύσεως ἡλίου· καὶ ἀποχαιρετίσας ὁ δούξ καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπῆλθον οἴκαδε.

15. Φεβρουαρίου οὖν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ ἔξελθόντες τῆς 20 Β' Ἐνετίας ὃ τε βασιλεὺς καὶ ὁ δεσπότης καὶ πᾶς ὁ κληρὸς καὶ

7. γεγονάσιν ἐν P 13. σημαίαι χρυσοειδεῖς P 17. προελ-
πομεν P 20. 15] περίοδος ἀπὸ Ἐνετίας εἰς Φερεράραν. MP

mas, purpura et auro ornatissimas, elegantes et elegantibus elegantiores. qui oculis non ipsi viderunt, non credent, qui viderunt, scribendo consequi nequeunt pulchritudinem illam et speciem viro-
rum ac mulierum prudentiam, hominum frequentiam, qui laeti omnes gaudentesque et exultantes super adventu imperatoris adstabant. obstupesciebant enim animi omnium, qui videbant novam hanc rem, ut etiam clamarent obstupefacti: “coelum hodie, terra et mare facta sunt:” unde apparet, quemadmodum quae in caelo a deo condita et creata sunt, nemo potest mente comprehendere, sed ea stupet tantummodo, sic illius diei spectacula qui intuerentur, stupuisse. quanquam magnum inter utraque res discrimen est. quum igitur ad magnum illum pontem venissent, quem Realtum vocant, sublato eo, triremis transitum fecit. ibi quoque magna hominum multitudo erat cum vexillis auratis tubisque, ingens strepitus plaudentium et ovantium, denique omne, ut tribus verbis dicam, insignis spectaculi genus. ipsas autem laudes et honores, quibus imperatorem exceperunt, quis explicabit? deverterunt igitur, ut supra narravi, in aedes marchionis, ibique triremem stiterunt. fuit autem circa occasum solis. dux et primores, salutato imperatore, domum abierunt.

15. Februarii die vicesimo octavo egressi Venetiis imperator et

ἡ συνοδία αὐτῶν ἔπλεον Φερραρίας ὁδόν· ὁ δὲ πατριάρχης ἀπέμεινε ἐν Ἐνετίᾳ δι' ἔνδειαν τῶν πλοιαρίων. οὗτοι δὲ ἦλθον, ἵνα τὰ διὰ μέσου ὡς μὴ πᾶν ἀναγκαῖα εἰσω, εἰς τὸ κασιτέλλι Φραγγουλή· ἔνθα ἀπέσωσαν καὶ ἐστῆσαντο ἅπαντα 5 τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τῆς Ἐνετίας εἰς Φερραρίαν ἐλθόντα. ἦλθον οὖν διὰ ξηρᾶς ἄρχοντες ἄφιπποι ὡσεὶ πενήκοντα, καὶ προσεκύνησαν τὸν βασιλέα. καὶ ὁ λεγᾶτος ἦν μετ' αὐτῶν, ὅστις ποτὲ ἦλθε μετὰ τριήρεως τοῦ πάπα ἐν τῇ Κρήτῃ· καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· αὐτὸν γὰρ ἀπέσταλκεν ὁ πάπας ἰδεῖν 10 τὴν βουλήν τοῦ βασιλέως. τότε γοῦν προστάξας ὁ βασιλεὺς τοῦ ἀγαγεῖν αὐτῷ τῷ πρῶτῷ ἵππους ἑκατὸν πενήκοντα, ὅπως πορευθῆ διὰ ξηρᾶς εἰς Φερραρίαν, ἔνθα ἦν ὁ πάπας. ἔμειναν οὖν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἐκείνῃ τῇ νυκτί· τῷ δὲ πρῶτῷ κελεύσαντος τοῦ βασιλέως ἀπῆλθον τὰ πλοῖα διὰ τοῦ ποτα- 15 μοῦ εἰς Φερραρίαν, αὐτὸς δέ, ὡς εἴρηται, ἐπορεύθη διὰ ξηρᾶς. τὰ δὲ πλοῖα διὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπορεύθησαν. ὁ γὰρ βασιλεὺς διὰ ξηρᾶς ἀπελθὼν ὄρα ἔκτῃ τῆς ἡμέρας εἰσῆλθεν ἄφιππος εἰς τὴν Φερραρίαν μετὰ τιμῆς μεγάλης καὶ παρρησίας· ἦσαν δὲ μετ' αὐτοῦ πολλοὶ μητροπολίται, δηλονότι ἐπίσκοποι τοῦ 20 πάπα, καὶ ὁ αὐθέντης τῆς χώρας ὡσαύτως ἤγουν ὁ μαρκίων, εἶτε δὲ καὶ ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος κύρ Γρηγόριος, καὶ ἕτεροι ὡσεὶ δια-

1. φεράρας P

12. φεράραν P

despota omnisque clerus comitatusque eorum Ferrariam versus navigarunt. patriarcha propter penuriam navigatorum Venetiis mansit. illi igitur, ut taceam, quae in medio acciderunt, quippe minus necessaria, ad castellum Frangulinum venerunt, quo appulsae sunt et in ancoris constiterunt naves omnes Venetiis Ferrariam proficiscentes. ibi per continentem equis advecti viri illustres circiter quinquaginta imperatorem venerabundi salutarunt: in quibus legatus erat, qui quondam in triremi papae in Cretam et Cpolim venerat. hunc enim papa ad explorandum animum imperatoris miserat. mandavit imperator, ut sisterentur sibi postero mane equi centum et quinquaginta, quibus terra Ferrariam iret, ubi papa erat. itaque, nocte in eo loco transacta, mane iussu imperatoris naves per fluvium Ferrariam subvectae sunt, ipse per terram, ut dictum est, iter fecit. dum igitur naves per fluvium aguntur, imperator, in continenti profectus, hora sexta Ferrariam magno cum honore et pompa equo insidens, ingressus est. comitabantur eum multi metropolitae sive episcopi papae, et ipsius loci princeps, marchio, porro sacerdotes imperatoris eiusdemque spiritualis pater Gregorius, magnus protosyncellus, atque alii. numero ferme ducenti. ita igitur intrarunt cum tubarum et musicorum in-

κόσιοι τὸν ἀριθμὸν. καὶ οὕτως εἰσῆλθον μετὰ τῶν σαλπύγγων καὶ παντὸς γένους μουσικοῦ. ἡ δὲ πόλις πᾶσα τῆς Θεσσαρίας συνέδραμεν ἰδεῖν τὴν τοῦ ἀγίου ἡμῶν ἀνθέντου καὶ βασιλέως ἔλευσιν μετὰ αἰδοῦς καὶ τιμῆς καὶ εὐλαβείας. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθέζετο ἐφ' ἑπιδῶν ὠραιότατον μέλανος καὶ 5 εὐτρεπισμένου μετὰ ἐρυθροῦ καὶ χρυσοῦ φάντου χασδίου· ἀρχοντες δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνηγείγοντο αὐτῷ, μετὰ οὐρανιας λευκοειδοῦς ἐπισκεπαζόντες αὐτόν, καὶ αὕτη ἐπιμελανίζουσα ὡς ἰδέα οὐρανοῦ. καὶ ἕτερος ἑππος λευκὸς ὠραιότατος, εὐτρεπισμένος καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ, καὶ χρυσοῦς ἀέτους ἐπὶ τοῦ 10 χασδίου ἔχων καὶ ἕτερα χρυσοῦ πλέγματα, ἐπορευέτο ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, μὴ ἔχων ἀναβάτην. ὁ δὲ μακαριώτατος πάπας ἦν καθήμενος ἐπὶ τοῦ παλατίου αὐτοῦ μετὰ παντὸς τοῦ κλήρου, καρδιναλέων δηλαδὴ μητροπολιτῶν ἐπισκόπων ἱερέων καὶ ἄλλων τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, καὶ ἀρχόντων 15 καὶ ἀνθεντῶν πολλῶν, ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ ἐλθόντες οἱ ἔμπροσθεν ἔφιπποι, τινὲς μὲν τῶν ἀρχόντων ἐπέξευσαν, καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς μεγάλης πύλης ἐνδον τοῦ παλατίου, οὗ ἦν ὁ πάπας· τὸν δὲ βασιλέα εἰσηγάγον ἔφιππον δι' ἑτέρας πύλης. γινούς οὖν ὁ πάπας ὅτι 20 ἄγγύς ἐστι τῆς πύλης ὁ βασιλεὺς, ἀνέστη καὶ περιεπάτει. ὃν καὶ εὔρεν ὁ βασιλεὺς ὄρθιον· καὶ θέλων γονυπετῆσαι, οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν ὁ πάπας ἀλλ' ἐδέξατο αὐτόν εἰς τοὺς κόλπους

2. μουσικῶν P

10. τοῦ om P

17. ἐπέξευσαν MP

strumentorum omnis generis strepitu; concurratque civitas Ferrariensium universa ad videndum sacratissimi domini nostri et imperatoris introitum, cum observantia, honore et verecundia. sedebat imperator in equo formosissimo nigri coloris, cui iniectum erat stratum serici villosi purpurae et auro intertextum. stipabant eum principes et alii quidam, aulaeo candidi coloris eum opacantes, nigricante tanquam coeli imago. alius equus candidus et ipse formosissimus et simili modo ornatus, in cuius strato aquilae aliaeque figurae auro intextae erant, imperatorem praecedebat, carens equite. sanctissimus papa in palatio suo cum toto clero, h. e. purpuratis, metropolitibus, episcopis, sacerdotibus, ceterisque ecclesiasticis, et viris principibus ac dominis multis, imperatorem expectans, sedebat. advectis, qui agmen ducebant, equitibus, e principibus nonnulli descenderunt, inter quos ipse despotas fuit, ac per magnam portam palatii, ubi papa erat, ingressi sunt; imperatorem per aliam portam equo insidentem introduxerunt. papa, cognito, imperatorem ad portam adesse, surrexit et inambulavit, et ita spatia facientem offendit eum imperator: qui quum in genua vellet procumbere, non id permisit papa, sed eum

αὐτοῦ, καὶ δούς τὴν χεῖρα, ἠσπάσατο αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. οἱ δὲ καρδινάλιοι παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν, ποιήσαντες τὸν ἐν Χριστῷ ἄσπασμόν. καὶ ὁμιλήσαντες λόγους μυστικούς τῆς εἰρήνης ἀνεχώρησαν 5 ἀπ' ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν πάπας ἔμεινεν ἐν τῇ παλατίῳ αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν συνερχομένων αὐτῷ ἐφίππων ἤχθη μετὰ σαλπύγγων ἐν ἐτέρῳ παλατίῳ εὐτρεπισμένῳ πάνυ ἁ καλῶς, κάκεισε ἀνεπαύσατο μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπηρετιῶν βασιλικῶς, μηνί Μαρτίῳ τετάρτῃ ἡμέρῃ.

- 10 16. Πλησιάσαντος τοίνυν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν ἐν τῷ ἐρύματι Φραγγουλή, ἔτι αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, ἰδοὺ πρὸς συνάντησιν αὐτῷ ναῦς τις ἐρχομένη κατάχρυσος καὶ συρομένη ἐν τῷ ποταμῷ παρὰ τῆς σκάφης αὐτῆς, καὶ ἐζήτουν τὸν πατριάρχην εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ· ἦν γὰρ διόροφος καὶ 15 τριόροφος, ὡς ἡ παλαιὰ ἐκείνη τοῦ Νῶε κιβωτός. καὶ ἐκείνη ἀσφαλῶς ἦν περιησφαλισμένη. αὐτὴ μὲν, ὅσον μὲν ἐν τῷ ὕδατι, πίση κεχρισμένη ὑπῆρχεν, ὅσον δὲ τὸ φαινόμενον, ἐν χρώμασι διαφόροις ἦν κεκαλλωπισμένη· μικρὸν δὲ ἀνωτέρῳ παραθυροῖδες τετορνευμένοι, ὡς ἂν τις εἰκάσαι, μετὰ 20 κίωνων λεπτῶν ἦσαν αὐταὶ καὶ μετὰ μαρμάρων κοκκίνων, καὶ ἄνωθεν τούτων πρόκυψις ἀραιότητα, ὑπεράνω δὲ πάσης τῆς νηὸς κύκλωθεν πολεμικὰ ὄργανα, καὶ ἐν μέσῳ μαγειρεῖον διὰ

5. ἀπῆλθεν P 9. 8⁷ ἡμέρα γη: P 10. 16] περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ πατριάρχου εἰς Φερραρίαν MP 11. ἐρέματι P
13. διὰ τῆς σκαφίδος P

complexus porrectaque dextera, quam ille osculatus est, ad sinistram suam collocavit. purpurati autem ad pedes eorum conederunt salutatione in Christo peracta. deinde arcano de pace collocuti, digressi sunt; et papa quidem in palatio suo mansit, imperator ab equitibus, quibuscum venerat, in aliud palatium, splendidissime instructum, cum tubarum cantu deductus est, atque ibi cum optimatibus et ministris suis regie deversatus est, mensis Martii die quarto.

16. Accedente patriarcha nostro ad castellum Frangulinum, sed tamen longe adhuc absente, navis inaurata ei obviam mittitur, per flumen a scapha sua tracta, rogaturque patriarcha, ut eam conscenderet: habebat enim duo et tria tabulata, sicut vetus illa arca Noë, et bene undique erat communita, quantum sub undis erat, pice illita, quantum undis eminens, coloribus variis decorata. paulo superius fenestrae opere, ut quis putaret, tornatili, cum columellis e rubro marmore; et supra has proiectora pulcherrima. in summa navi circumcirca disposita erant arma bellica, et in medio culina ob ascensum fumi in coelum liberum. scalee erant tum ad puppim, tum ad

τὸ ἄνωθεν εἶναι τοῦ καπνοῦ, καὶ κλιμάξ τις παρὰ τῇ πρύμνῃ καὶ ἑτέρα τῇ πρῶτῃ πρὸς τὸ ἀνέρχεσθαι καὶ κατέρχεσθαι τοὺς ὑπηρέτας αὐτῆς. ἔσωθεν δὲ παλάτιον ἄλλο, ὡσάν τις εἶπη ναὸν περικαλλῆ, καὶ κοιτῶνες διάφοροι περιεκαλυμμένοι βηλοῖς χρυσοῖς· κύκλωθεν δὲ ἀναβαθμίδες καὶ προβα- 5 θμίδαι καὶ θρόνοι καὶ παραπετάσματα κατεστρωμένα τύποις μακροῖς, κύκλωθεν θωρία λαμπρὰ καὶ περιφανῆς καὶ ἀξιόπαινος. κάτωθεν δὲ τοῦ παλατίου ἄλλο ὡς κατώγειον αὐτοῦ καὶ ὑποθῆκαι ὑπῆρχον πολλαί, αἱ μὲν οἶνον αἱ δὲ ἰχθύων αἱ δὲ τροφῶν ἄλλων. ἡ δὲ καλιάθωσις τοῦ ὀρόφου αὐτῆς καὶ 10 ἡ θανμαστῆ ἀπόθεις καὶ ἀνάπαισις τῶν κοιτῶνων ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον ὠραιόταται. κατὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν οὖν διάλεκτον ἐκαλεῖτο ἡ ναῦς ἐκείνη δρομπούρκιον. εἰσῆλθε γοῦν ἐν αὐτῇ ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ παντὸς τοῦ κλήρου· καὶ ἦν ἰδεῖν πλέουσαν τὴν νῆα διὰ τοῦ ποταμοῦ ὡσεὶ παλά- 15 τιον, καὶ μῆδ' ὄλως εἰκάζουσαν εἶναι ἐν ὕδατι ἄλλ' ὡς ἐπὶ ξηρᾶς. πλεύσαντες οὖν διὰ τοῦ ποταμοῦ ἦλθον εἰς Φερραρίαν, καὶ ἐπεμψαν ἀπὸ Ἑνετίας πρὸς τὸν πάπαν πρέσβεις τὸν Ἡρακλείας μητροπολίτην κύρ' Ἀντώνιον καὶ τὸν Μονεμβασίας κύρ' Θεοδοσίον. τῷ πρῶτῷ δέ, ὥρα πρώτη τῆς ἡμέρας, 20 παρεγένοντο τέσσαρες καρδινάλιοι καὶ ἐπίσκοποι πέντε ἐπὶ εἵκοσι, καὶ ὁ μαρκίων ὁ τῆς Φερραρίας κύμιος, καὶ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀρχόντων ἐφ' ἔπκων καὶ ἡμιόνων ὀχουμένων,

1. τὸν καπνὸν P 5. καὶ προβαθμίδαι om P 9. ἀποθῆκαι?
11. ἀπόθεις καὶ om M

proram, quibus nautici ministri ascenderent et descenderent. intras quasi palatium erat, quod diceres templum elegantissimum, et diversa conclavia, convestita velis aureis; In circuitu gradus erant et scamilla, throni et longorum tapetorum aulaea: circumcirca adspectus splendidus, magnificus et elegans. infra palatium aliud quasi subterranum conclave, et cellae complures, aliae vini, aliae piscium, aliorumve esculentorum. lacunaria et cubiculorum ad cubandum et quiescendum accommodatio pulcherrima erant. appellabatur autem navis illa Itolorum lingua horoburcion. intravit igitur eam patriarcha cum archiepiscopis et universo clero, eratque eam nantem per flumen palatii instar intueri, ut nentiquam in aqua esse, sed in terra videretur. itaque flumen emensi, Ferrariam venerunt, ac miserunt Venetiis ad papam legatos Antonium, Heraclaeae metropolitam, et Theodosium, episcopum Monembasiae. postridie, prima hora, adfuerunt patriarcham salutatum purpurati quatuor, episcopi viginti quinque, marchio, Ferrariae dominus, et cum hoc viri nobilissimi permulti partim equis,

συναντήσαι τῷ πατριάρχει. ἦν δὲ ὁ πατριάρχης ἄφιππος, ἐρχόμενος ἐν τῷ μέσῳ δύο καρδιναλίων μετὰ τιμῆς μεγάλης. καὶ εὐθὺς ἀνελθόντες εἰς τὸ τοῦ πάπα παλάτιον ἡσπάσαντο ἀλλήλους τῷ ἁγίῳ φιλήματι.

5 Ἀφίεμεν οὖν τὰ ἐν τῇ συνόδῳ συμβάντα, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων εἰς ἡμᾶς παρακολουθήσαντα εἰπώμεν.

17. Τῷ δὲ 53μς ἔτει, τῇ κς Ἰανουαρίου μηνός, ἠύλογηθῆν ἐγὼ Ἐλένην τὴν θυγατέρα τοῦ ἐπὶ κανακλείου Ἀλεξίου Παλαιολόγου τοῦ Ἐξαμπλάκωνος· καὶ ἦν ἐν τῷδε τῷ συν-
10 οικεσίῳ παράνυμφος ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κὺρ Κωνσταντίνος, ὁ κατὰ τὸ ἡμέτερον ἔθος στεφανώσας ἡμᾶς. καὶ Μαΐου πρώτῃ τοῦ 53μς ἔτους ἐγεννήθη μοι υἱὸς τοῦνομα Β' Ἰωάννης, ὃν καὶ ὁ προρρηθεὶς αὐθέντης μου ὁ δεσπότης ἀνεγέννησε διὰ τοῦ θείου βυπτίσματος.

15 Τῇ δὲ 15 τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 53μῆ ἔτους τοῦ παρόντος ματαίου βίου μετέστη ἡ δέσποινα ἡ κυρία Μαρία ἡ ἀπὸ τῆς Τραπεζουίντος, καὶ τῇ πρώτῃ Ἰουνίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανε καὶ ἡ δέσποινα κυρία Εὐγένεια ἡ τοῦ Καταλιούτζη θυγάτηρ τοῦ τῆς Λέσβου αὐθέντου, καὶ ἐτάφησαν
20 αὗται ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ· καὶ σφοδρὸς εἶ πέρ ποτε χειμῶν τότε ἐγένετο. καὶ τῇ 15 τοῦ αὐτοῦ μηνός τὸ κοινὸν χρέος ἐπλήρωσε καὶ ἡ κυρία Ζωὴ ἡ βασίλισσα, καὶ

1. συναντήσαι τῷ πατριάρχει om M 5. τὰ et εἰπώμεν om M
7. δέκατον ὄγδοον P 9. ζαπλάκωνος P 12. ματῶ P
16. ματαίου om P ἢ κυρία δέσποινα P

partim mulis vecti. equitabat etiam patriarcha, procedens inter purpuratos duos magno cum splendore. ingressi statim palatium papae, invicem se salutarunt osculo sancto.

Sed mittamus iam, quae in synodo acta sunt, et dicamus, quae nobismet deinceps evenerunt.

17. Anno 6946, Ianuarii die 26, duxi ego uxorem Helenam, filiam Alexii Palaeologi Examplaonis, canacleo praefecti. eius coniugii paranympus dominus meus Constantinus despota fuit, qui ex more nostro nos coronavit. primo die Maii anni 6947 natus est mihi filius, nomine Iohannes, quem idem ille dominus meus despota e sacro fonte suscepit.

Die Decembris decimo septimo anni 6948 cessit ex hac inani vita despoena Maria Trapezuatia, et primo die Iunii eiusdem anni etiam despoena Eugenia, Cateliutzae, Lesbiorum principis, filia, mortem obiit, sepultaque est utraque in monasterio Pantocratoris. dura tum hiems erat, si unquam antea. die decimo septimo eiusdem mensis commune debitum persolvit Zoë imperatrix, et sepulta est in monasterio Mar-

ἐτάφη ἐν τῇ τῆς κυρίας Μάρθας μονῇ. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ
 μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπανέστρεψαν πάντες εἰς Κωνσταντι-
 νουπολιν οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἀπελθόντες ἕνεκεν τῆς συνόδου, ὁ
 βασιλεὺς λέγω καὶ ὁ δεσπότης καὶ οἱ λοιποί, ἄνευ τῶν ἐκεῖσε
 ἐν Ἰταλίᾳ ἐναπολειφθέντων τριῶν, τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰω-5
 σήφ ἐν Φλωρεντίᾳ πρὸς κύριον ἐκδημήσαντος καὶ τοῦ Σάφ-
 δεων μητροπολίτου ἐν Φερραρίᾳ· καὶ ὁ Νικαίας πρόεδρος
 ἐν Ῥώμῃ ἐναπέμεινε τὸννομα Βησσαρίων, ὃν μετὰ τὴν τοῦ
 πατριάρχου ἀπὸ τῶν ὧδε ἀποδημίαν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνο-
 δος αὐτὸν εἰς πατριάρχην ἐψηφίσαντο. εἶτα ἕνεκέν τινων 10
 συγγύσεων καὶ σκανδάλων μὴ ἐλθῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν
 ἀλλ' εἰς Ῥώμην προσμείνας, ὁ ἄρκρος ἀρχιερεὺς καρδινάλην
 ἐποίησεν αὐτὸν καὶ πλείστα σιτηρέσια αὐτῷ ἔδωκ' ἵνα
 δὲ κ' Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀνα-
 στάσεως κυριακῇ, ἐγεννήθη μοι ὁ δεύτερος υἱὸς Ἀλέξιος, ὅς
 μετὰ τριάκοντα ἡμέρας ἀπέθανε. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ
 ἔτους ἐγένετο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κύρ Μητρο-
 φάνης ὁ πρὶν Κυζίκου μητροπολίτης.

18. Καὶ τῇ ε' Δεκεμβρίου μηνὸς τοῦ ςμθ' ἔτους προσ-
 ἐτάχθη ἀπελθεῖν με εἰς Λέσβον, ἔνθα καὶ κατέστησα ἵνα 20
 εἰς γυναῖκα λάβῃ ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος ὁ αὐθέντης
 μου τὴν κυρίαν Αἰκατερίναν, θυγατέρα τοῦ τῆς εἰρημένης νῆ-

7. ὁ δὲ Βησσαρίων τὸννομα, ὃς καὶ τῆς Νικαίας πρόεδρος ἦν,
 ζῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐναπέμεινεν, ὃν P 14. κθη μαρτίου μηνὸς P
 15. ὁ δεύτερος οὐκ P ὃς — ἀπέθανε] καὶ ζήσας τριάκοντα
 ἡμέρας μόνον M

thae. mense Februario eiusdem anni, quotquot synodi causa in Ita-
 liam profecti fuerant, Cpolim redierunt, imperator, Demetrius despota,
 et reliqui, tribus in Italia relictis, Iosepho patriarcha, qui Florentiae
 ad dominum concessit, Sardiensium metropolita, qui Ferrariae obiit,
 et Bessarione, Nicaeae episcopo, qui Romae mansit; quem post Iose-
 phi patriarchae obitum imperator et synodus subrogarunt in locum
 eius. at ille propter perturbationes rerum et contentiones quasdam
 non venit Cpolim, sed Romae haerens, a summo illo archiepiscopo
 purpuratus factus et stipendiis liberalissime donatus est. eodem anno,
 die vicesimo septimo Martii, quae erat dominica resurrectionis, alter
 filius mihi natus est, Alexius, qui tamen intra dies triginta obiit.
 vere eiusdem anni patriarcha Cpolis factus est Metrophanes, qui ante
 metropolita Cyzici fuerat.

18. Die sexto Decembris anni 6949 in Lesbum missus sum, ut
 Constantinus despota, dominus meus, Aecaterinam, Notarae Palaeo-
 logi Catelutzae, eius insulae principis, filiam, in matrimonium acci-

σου αὐθέντου κύρ Νοταρῶ Παλαιολόγου τοῦ Γατελιούτζη,
καὶ τὴν τοῦ γάμου μνηστείαν ἐποίησα. τῇ δὲ εἰς Ἀπριλλίου
τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τῇ τοῦ πάσχα ἀγία κυριακῇ, ἐγενήθη μοι
θυγάτηρ τοῦνομα Θάμαρ, ἣν ἀνεδέξατο καὶ αὐτὴν ἐκ τοῦ
5 ἁγίου βαπτίσματος ὁ εἰρημένος δεσπότης κύρ Κωνσταντῖνος
ὁ αὐθέντης μου. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Παῦλος Ἀσανῆς
παραλαβὼν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀσανίαν ἔφυγεν εἰς Με-
σημβρίαν, δι' αἰτίαν ὅτι ἐρώμενος αὐτῆς ὁ δεσπότης κύρ Δη-
μητριος εἰς λέχος ἐζήτηε αὐτήν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ κύρ Κων-
10 στατῖνος ὁ δεσπότης καὶ οἱ ἀντάδελφοι αὐτοῦ ἅμα τῇ δε-
σποίνῃ καὶ μητρὶ οὐκ ἠνέσχοντο ἀκοῦσαι. ἐν δὲ τῷ ἀπελ-
θεῖν αὐτὸν εἰς Μεσημβρίαν καὶ ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος
ἐκεῖσε κρυφῶς παραγενόμενος εἰς νόμιμον γυναῖκα ἔλαβεν
αὐτήν. τῇ δὲ κ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπῆλ-
15 θεν εἰς Λέσβον ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης κύρ Κωνσταντί-
νος μετὰ βασιλικῶν τριήρων, καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν
εἰρημένην κυρίαν Αἰκατερίναν τὴν Κατελιούτζεναν, δρουγγα-
ρίου ὄτιος ἐν ταῖσδε ταῖς τριήρεσιν Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ τοῦ
μετὰ ταῦτα μεγάλου δουκὸς γενομένου. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ
20 μηνὶ τοῦ εἰς τὸν ἔτους καταλείψας ἐκεῖσε τὴν δεσποιναν καὶ
γυναῖκα αὐτοῦ ὁ αὐθέντης μου, εἰς τὸν αὐτῆς πατέρα ἦλθο- 43
μεν εἰς Πελοπόννησον μετὰ τῶν αὐθεντικῶν τριήρων καὶ
ἐτέρας ἄλλης τριήρεως τῆς Λέσβου. τῇ δὲ κ' Ὀκτωβρίου

1. ντορῆ P κατελιούτζη P 7. λεσβερίαν M 9. ὁ δὲ δεσπότης
κύρ K. P 11. αὐτὸς δὲ ἐν τῷ ἐπανελθεῖν εἰς Μεσημβρίαν καὶ τοῦ
δεσπότηου κυρίου Δημητρίου ἐκεῖ κρυφῶς παραγενομένου εἰς P
23. κδ' P

peret, ac perfecti coniugii sponsalia. eiusdem anni Aprilis die decimo
sexto, ipsa dominica paschae, Thamar filiam suscepit, quam et ipsam
Constantinus despota, dominus meus, e sacro baptismate sustulit.
eodem die Paulus Asanes, cum Asania filia Mesembriam profugit,
quoniam eius amore captus Demetrius despota lecti sociam eam ex-
petebat, imperator autem et Constantinus despota, eius fratres ger-
mani, cum despoena matre id nec audire sustinebant. die vicesimo
septimo Iulii eiusdem anni dominus meus, despota, regiis triremibus in
Lesbum profectus est accepitque in matrimonium Aecaterinam illam
Catellutzenam, drungario navibus praefecto Luca Notara, qui postea
magnus dux factus est. mense Septembri autem anni 6950 dominus
meus, despoena uxore apud eius patrem relicta, assumit me in Pe-
loponnesum, triremibus principalibus et una Lesbica usus. vicesimo
Octobris die ad ameram et imperatorem ablegatus sum, cum secreto

τοῦ αὐτοῦ ἔτους προσταχθεὶς ἐγὼ διέβην πρὸς τὸν ἀμνηρῶν καὶ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔχων καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον, ὅτι εἰάν δώσω τοῦτο ὁ βασιλεύς, ἀπελθεῖν με πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον ἄνω εἰς τὴν Μεσημβρίαν, καὶ δώσω ἐκείνῳ ἅπαντα τὸν τόπον ὃν ὁ αὐθέντης μου ἐν τῇ Πελοπον- 5 νήσῳ εἶχεν· αὐτὸς δὲ ἔλθῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔχη τὴν Σηλυμβρίαν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐκείσε τῆς μαύρης Θαλάσσης ἥτοι τοῦ Εὐξείνου πόντου ἄχρι τῶν Λέρκων, διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι τῆς πόλεως ἕνεκεν τῆς ἐλπίδος τῆς βασιλείας, ὡς ἠγάπα καὶ ὁ βασιλεύς, ὅς με καλῶς ὑπεδέξατο καὶ ἀπέσω- 10 σα ἐγὼ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ εἰς Μεσημβρίαν πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον· αὐτὸς δὲ ἦν ἐτοιμάζων ἵνα κατὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἔλθῃ, καὶ ἀπέπεμψέ με ἄπρακτον ἕνεκεν τούτου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς διέτριβον ἐγὼ ἐκείσε, ἐν ἀποπληξίᾳ δεινῇ περιπεσῶν ὁ 15 Παῦλος ἐναπέψυξεν. ἐμοῦ δὲ ἐπαναστρέψαντος εἰς τὴν πόλιν, καὶ προσμένοντός μου ὅπως ὀρισμῶ τοῦ βασιλέως ἐπανεέλθω πρὸς τὸν αὐθέντην μου εἰς Πελοπόννησον, ἰδοὺ τῇ κγ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐπέδραμεν ὁ δε- 20 σπότης κύρ Δημήτριος μετὰ στρατοῦ καὶ ἀπέκλεισε τὴν πόλιν, φθείρας καὶ ζημιώσας οὓς εὗρεν ἔξωθεν, ἔχων καὶ μεθ' ἑαυτοῦ συμμαχοὺς μέγας ἱκανὸν ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων στρατοῦ· ἐν ᾧ δὴ μηνὶ ἐγεννήθη αὐτῷ ἡ θυγάτηρ ἣν ἔλαβεν ὑστερον εἰς γυναῖκα ὁ ἀμνηρῶς Μεεμέτης. καὶ τῷ Ἰουλίῳ

7. Μεσημβρίαν P, Σηλυβρίαν margo 23. ἡ om P 24. με-
χεμέτης P

mandato, ut, si assentiretur imperator, transirem Mesembriam ad Demetrium despotam, eique oppida et loca omnia traderem, quae in Peloponneso dominus meus habebat; ipse, Cpolim reversus, Selymbriam cum locis ad mare nigrum sive pontum Euxinum finitimis usque Derca haberet, urbi vicinus esse cupiens propter spem imperii. probata haec sunt ab imperatore, qui benigne me excepit. itaque mense Ianuario Mesembriam ad Demetrium despotam salvus perveni, qui tamen, ad bellum Cpoli et imperatori ac fratri inferendum quum maxime se parans, re infecta me dimisit. diebus autem, quibus illic commorabar, Paulus gravi tactus apoplexia expiravit. reverso me igitur in urbem, et expectante, ut iussu imperatoris ad dominum meum in Peloponnesum redirem, ecce die vicesimo tertio Aprilis eiusdem anni Demetrius despota cum exercitu adfuit et oeris deletisque, quoscunque foris offendit, urbem obsedit, auxiliis satis magnis Turcarum adiutus. eodem mense filia ei nata est, quam postea in matrimonium duxit Mehemetes amers. mense Iulio eius-

μηγὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐρχομένου τοῦ αὐθέντου μου καὶ δεσπό-
του κῦρ Κωνσταντίνου εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς
Λέσβου διελεύθοντος, ἔλαβε καὶ τὴν δέσποιναν τὴν ἑαυτοῦ
σύζυγον μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῇ Ἀθήνῃ ἐλθόντος ἐπολε-
5 μήθη ὑπὸ τοῦ στόλου παντὸς τῶν Τούρκων ἡμέραις πολλαῖς
ἐκεῖ εὐρεθέντος· τῇ δὲ θεοῦ βοήθειᾳ ἀπῆλθεν ἀπρακτος ἀπ'
αὐτοῦ ὁ στόλος. ἡ δὲ δέσποινα ἡ τούτου σύννευος ἀπὸ
τῆς περιστάσεως ἀσθενήσασα καὶ ἐκτροωθείσα τῷ Ἀδού-
σῳ μηγὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ Παλαιόκαστρον τοῦ αὐτοῦ
10 τῆς Ἀθήνων νησίον ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. καὶ τῇ 18' τοῦ Σε-
πτεμβρίου μηνὸς τοῦ 59να' ἔτους ἐγεννήθη μοι ὁ ἕτερος υἱὸς
Ἀλέξιος. καὶ τῷ Νοεμβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς
τὴν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ αὐθέντης μου. καὶ τῇ α' Μαρ-
τίου ἔλαβε ἀπὸ τὸν βασιλέα τὴν Σηλυμβρίαν, καὶ ἀπέστειλεν
15 ἐμὲ ἐκεῖσε διοικεῖν, καὶ οὕτως προσέταξέ μοι φυλάττειν αὐ-
τὴν μετὰ ἐπιμελείης διὰ τὴν ὑπόψιαν ἣν εἶχομεν ἐκ τοῦ
ἀμηνῶ καὶ τοῦ δεσπότην κῦρ Δημητρίου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ
βασιλέως.

19. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν εἰς
20 Κωνσταντινούπολιν Λέων ὁ Φραγκόπουλος ὁ πρωτοστράτωρ,
ὁ ἐπ' ἀδελφῇ υἱὸς τοῦ πάλαι μεγάλου πρωτοστράτορος Νι-
κηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν ἡ ἱστορία ἀλλαγῶ ἐδήλωσε.
διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπιτροπικὴν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου διῆρ-

11. ὁ om P 14. Σηλυβρίαν P 17. πρὸς τὸν βασιλέα τῶν
Τούρκων καὶ τὸν δεσπότην κῦρ Δημητρίου καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βα-
σιλέα P 19. εἰκοστὸν P 10. λέγων M

dem anni Constantinus despota, dominus meus, ad opem urbi foren-
dam per Lesbum proficiscens, coniugem despoenam secum abduxit. in
Lemnum ut venit, univēsa eum classis Turcarum, quae dies ibi com-
plures steterat, oppugnavit, sed divino auxilio factum est, ut conatu
irrito discederet. despoena autem, eius coniux, ex eo casu morbo
corrupta, abortu facto, Augusto mense eiusdem anni Palaeocastri,
quod est illius insulae oppidum, defuncta et sepulta est. duodecimo
die mensis Septembris 695¹ alius filius mihi natus est, Alexius: quo
eodem anno, mense Novembri, despota et dominus meus in urbem
advenit, et calendis Martiis ab imperatore Selymbria donatus, ad
adminstrandam eam me ablegavit, cohortatus, ut eam diligenter cu-
stodirem, propter suspicionem, qua ameram et Demetrium despotam
ipsumque imperatorem habebamus.

19. Mense Iunio eiusdem anni Cpollim venit Leo Frantopulus,
protostrator, filius sororis Nicephori Melisseni, magni quondam proto-
stratoris, de quo alio huius historiae loco dictum est: qua de causa
idem, nempe ut nepos illius magni protostratoris, iussu Theodori

χεν, ὡς τοῦ ῥηθέντος μεγάλου πρωτοστράτορος ἀνεψιός, προστάξει τοῦ δεσπότη κὺρ Θεοδώρου, ἕως οὗ παρέδωκεν αὐτὴν τῷ δεσπότη κὺρ Κωνσταντίνῳ, ὡς προγέγραπται. τότε ὄρισθεις καὶ γὰρ ἐκ τῆς Σηλυμβρίας ἐπανῆλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν. καὶ ἀναμεταξὺ τῶν ἀδελφῶν συμφωνίαι γεγόνασι 5 τοιαῦται, ὅτι ὁ μὲν αὐθέντης μου ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος ἀπέλθῃ εἰς Πελοπόννησον καὶ τὸν τόπον ἅπαντα τοῦ δεσπότη κὺρ Θεοδώρου λάβῃ, ὁ δὲ κὺρ Θεόδωρος εἰς τὴν πόλιν ἔλθῃ καὶ τὴν Σηλυμβρίαν λάβῃ. ἂ δὴ καὶ ἐγένετο. καὶ τῇ δεκάτῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 539β' ἔτους ὁ αὐθέντης μου ὁ δεσπότης 10 τῆς ἐξῆλθε μετὰ νηὸς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ πλεύσας εἰς Πελοπόννησον, καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς δὴ τῆς νηὸς ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέσωσεν εἰς τὴν πόλιν· καὶ τῷ Μαρτίῳ μηνὶ παρέδωκα αὐτῷ τὴν Σηλυμβρίαν. καὶ ἐμβάντος μου εἰς νῆα τὴν ἐκ Κρήτης Ὑαλιῶν 15 Ἀντωνίου, εἰς τὴν τῆς Εὐρύπου Κάρυστον ἐπαφῆκέ με· καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Ἰουνίου διὰ τῆς ξηρᾶς ὁδοῦ ἔφθασα εἰς τὴν Σπάρτην. καὶ ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος ἐξήτει με τὰ πλείστα καὶ παρωτρυνε ἵνα καὶ τὴν Σηλυμβρίαν ἔχω καὶ τῶν πρώτων αὐτοῦ ὑποχειρίων εὐρήσωμαι. διερχόμενος οὖν καὶ γὰρ εὐρον 20 καὶ τὸν Ἴσθμὸν οἰκοδομηθέντι παρὰ τοῦ αὐθέντου τοῦ δεσπότη κὺρ Κωνσταντίνου τῷ παρελθόντι ἔαρι. φθάσαντός μου οὖν εἰς τὴν Σπάρτην, μετὰ τινος ἡμέρας οὐ πολλὰς ἤλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ πλείστων τριήρων ὁ

2. ἐπιτρέψῃ P

16. κάριστρον M

17. διὰ ξηρᾶς ἐφθ. P

despotae Messeniaci sinus praefecturam procurabat, donec ea, ut supra narravimus, tradita est Constantino. tum ego quoque iussus Selymbria Cpolim redii, factaeque sunt inter fratres hae pactiones, ut Constantinus despota, dominus meus, in Peloponnesum discederet, et ditionem omnem Theodori despotae occuparet, Theodorus Cpolim veniret et acciperet Selymbriam. itaque factum est. decimo die Octobris 6952 despota, dominus meus, ab urbe navi in Peloponnesum profectus est, qua navi Theodorus despota mense Decembris eiusdem anni in urbem rediit, cui ego mense Martio Selymbriam tradidi, ingressusque navem Cretensem Antonii Hyaliinae et Carystum ad Euripum delatus, tertio die lunii pedestri itinere Spartam perveni. Theodorus despota autem vehementer me rogabat cohortabaturque, ut etiam Selymbriam gubernare vellem et e primis eius subiectis esse. in transeundo igitur Isthmum a Constantino, domino meo, aestate praeterita structum inveni; et diebus non multis post, quam ego Spartam veni, purpuratus et vicecancellarius et catholicus papae legatus multis triremibus Cpolim appulsus est propter Hungarorum re-

καρδινάλιος καὶ βικεκαγκελλάριος καὶ καθολικὸς τοῦ πάπα
 λεγάτος διὰ τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν τοῦ ἑθγὸς τῆς Οὐγγρίας
 ἐξέλευσιν. ἐστάλην καὶ γὰρ αὐθις πρέσβυς πρὸς τὸν βασι-
 λέα καὶ τὸν ἀμηρᾶν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ἑθγα, ἀλλὰ δὴ καὶ
 5 πρὸς τὸν πρεσβευτὴν ἦτοι λεγάτον καὶ πρὸς τὸν καπηπᾶνιον
 Ἀλουϊσιον Λαουρεδανὸν διὰ τινὰς ἀναγκαίας δουλείας, πρὸς
 οὗ προβῶσι τὰ πράγματα. διερχόμενος οὖν εἰς τὴν Κόριν-
 θον τῇ λ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἵνα τὰς τριήρεις τοῦ στόλου
 φθάσω εἰς Εὐριπον, εὗρον τεταμμένον τὸν καλοκάγαθον Κο-
 10 ρίνθου Μάρκον, ὃς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῶν ἐγεννήθη καὶ συν-
 ανετράφη ἡμῖν καὶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ τῆς μητριᾶς αὐτοῦ
 πολλὰ πιεζόμενος μεγάλας θεραπείας παρὰ τῶν γεννητόρων
 μου εὗρισκεν, ὃς καὶ ἀναγκασθεὶς ἐκ τοῦ πολλοῦ κακοῦ ἔφυγε
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν τῶν Ξανθοπούλων μονὴν
 15 ἀπῆλθε καὶ χρησιμώτατος κατεστάθη. φθάσας οὖν ἐγὼ εἰς
 Εὐριπον καὶ μὴ εὐρῶν τὰς τριήρεις δι' ἄλλον πλευσίμου εἰς
 Ἀθμνον ἀπέσωσα, καὶ εἰς εὐρῶν τριήρην τινὰ βασιλικὴν
 ἀπεσώθην εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Νοεμ-
 βρίου τοῦ 593' ἔτους.

20 Καὶ τῷ αὐτῷ μηνί, ἑνδεκάτῃ, ὃ ῥῆξ τῆς Οὐγγαρίας
 ἀπεκτίσθη παρὰ τοῦ ἀμηρᾶ εἰς τὴν Βάρναν, τοιοντοτρόπως
 συγκροτηθέντος τοῦ πολέμου ἀνὰ τῶν Οὐγγρων καὶ Τούρκων.
 ὃ τοῦ ἑθγὸς σιρατὸς ὑπερεῖχε κατὰ πάντα, ὃ δὲ Τούρκων

1. ἀντικαγκελλάριος P 2. οὐγγαρίας P 6. λαουρεδάνην P
 7. οὐ] ἄς P 15. ἀπεκατεστάθη P

gis adversum impios expeditionem. quare ego rursus ad imperatorem,
 ameram, ipsumque regem, quin etiam ad legatum et praefectum Aloy-
 sium Lauredanum super negotiis quibusdam necessariis missus sum,
 exploratum, quo res procederent. ut veni Corinthum die Augusti tri-
 cesimo, triremes classis in Euripo consecuturus, sepultum reperi pium
 et bonum Marcum, Corinthi episcopum, qui et in aula nostra natus,
 et nobiscum educatus fuerat, et, ab iniusta noverca multum cruciatus,
 a parentibus meis non mediocria expertus erat solatia, sed tamen,
 adversissimis casibus exagitatus, patre relicto, in Xanthopulorum mo-
 nasterium secessit, ubi vitam egit laudatissimam. in Euripum igitur
 ut veni, nec inveni triremes, alia navi Lemnum traieci, ibique re-
 perta triremi quadam imperatoria, Cpolim delatus sum ineunte No-
 vembri anni 6953.

Eodem mense, die undecimo, Hungarorum rex apud Varnam ab
 amera caesus est, pugna inter Hungaros et Turcas ita excitata. regis exer-
 citus ubivis superior erat, et ameras cum omni concilio suo opportu-
 nitatem quaerebat recedendi, si possent: ingens enim timor et tremor

ἀμηρᾶς καὶ πᾶσα ἡ συμβουλὴ αὐτοῦ ἐζήτουν εὐκαιρίαν ἀναχωρησάσθαι, εἰ δυνατόν ἦν· πολὺς γὰρ φόβος καὶ τρόμος ἐπέπεσον ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς. οἱ δὲ τοῦ Οὐγγρου ἐκ τούναντιο μετὰ χαρᾶς καὶ τόλμης καὶ ἀνδρίας θαυραλέως ἐστήκεισαν, ἐλπίζοντες ἵνα τῆς νίκης τύχῃσι καὶ τὸν ἀμηρᾶν καὶ πάντας 5 τοὺς αὐτοῦ αἰχμαλωτίσωσιν. ἐπὶ δὲ τὴν αὔριον θέλοντες οἱ Οὐγγaroι ἵνα τὸν πόλεμον κροτήσωσι, καὶ βουλῆς γενομένης ἀνὰ αὐτῶν, ὁ ῥῆξ καὶ ἕτεροί τινες διέκρινον λέγοντες ἵνα αὐτομάτως ὁ ῥῆξ τὸν πόλεμον συνάψῃ καὶ ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρᾶ, εἰ δύναίτο, φθάσῃ, ὅπως ἡ φήμη τῆς νίκης καὶ 10 τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ κηρυχθῆ ἔν τῷ κόσμῳ· ῥῆδιον γὰρ καὶ 44 ἐν εὐκολίᾳ ἐλογίζοντο τὴν νίκην καθ' ἑαυτούς. ὁ δὲ Ἰαγκος ὁ καὶ κυβερνήτης αὐτοῦ ὡς φρόνιμος καὶ πρακτικὸς ἐν πολέμοις τὰ ἐναντία φρονῶν ἔλεγε “τῆς τύχης τὸ ἄστατον οὐδείς οἶδε· διὸ ἡ βασιλεία σου οὐκ ἔστιν ἀνάγκη ἵνα τοιοῦ- 15 τως ἐπιχειρισθῆς. ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ πρᾶγμα. ἀλλ' ἐγὼ πρῶτον ὅσα παρὰ τῆς βασιλείας σου προσταχθῶ· καὶ εἰ μὴν ἡ τύχη ἐμοὶ βοηθήσῃ, ἕως τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηρᾶ ἐγὼ ἀπελεύσομαι. καὶ εἰ μὴν ἡ νίκη ἕως τέλους ἔσεται εἰς ἡμᾶς καὶ ἐγὼ ἐπαναστρέψω, δόξα τῷ θεῷ, ἡ νίκη τῇ βασιλείᾳ σου ἐστι 20 καὶ ἔσεται· εἰ δὲ ἀποκτανθῶ, οὐδέν ἐστι τὸ ἐμποδίζον ὑμᾶς. ἐμβλέψατε τὴν γυνῶσιν τοῦ ὄφραως, ὃς πάντοτε τὴν κεφαλὴν σκέπων ὄλον τὸ σῶμα ὑγιαίνει· εἰ δὲ πληγῇ ἡ κεφαλὴ, ὄλον

3. δὲ οὐγγροι P

12. Ἰαγκος P, qui in margine: οὗτος ἦν τῷ γένει βλάχος, ὑπερ καὶ ἰωάννην κυρβίνον καλοῦσι.

15. τοιοτοτρόπως P

18. παρελεύσωμαι P

19. κατὰ ἀποδείξω

19. κατὰ ἀποδείξω

Impios invaserat. Hungari contra laetabundi audacter et fidenter stabant, victuros se esse sperantes ameramque et universas copias eius oppressuros. itaque, quum postridie pugnam committere Hungari cuperent, concione habita, rex et alii quidam statuerunt, ut ultro ipse rex proelium consereret et ad tentorium ameras usque, si posset, penetraret, ut fama victoriam virtutemque eius toto orbe praedicaret. facilem quippe et nullius negotii victoriam fore arbitrabantur. at Iancus, gubernator eius, ut vir prudens et bello expertus, contraria sentiens, dixit: “fortunae inconstantiam nemo novit; nec ulla necessitas est, istud ut coneris. periculosum enim facinus est. at ego faciam, quidquid a maiestate tua iussus fuero; ac, si mihi faverit fortuna, penetrabo ad tabernaculum amerae. quod si usque ad extremum victoria nobis constiterit et ego rediero, gloria dei, victoria maiestatis tuae est eritque. sin occumbam, nihil idcirco vos remorabitur. intuemini serpentis prudentiam, qui semper caput tegendo totum corpus conservat, capite autem percusso, toto corpore perit. eodem modo, si maiestas

τὸ σῶμα ἀπόλλυται. τοιούτως καὶ εἰ ἡ βασιλεία σου ἐπιχειροσθῆς καὶ τὸνναντίον συμβῆ, ὃ δέομαι τοῦ κυρίου μου μὴ γένοιτο, πάντες ἡμεῖς προφανῶς ἀπολλύμεθα.” ὃ δὲ ῥῆξ μὴ δεχθεὶς τὴν τοῦ Ἰάγκου βουλὴν, τῷ πρῶτῷ συγκροτηθέντος 5 πολέμου ἰσχυροῦ καὶ φοβεροῦ καὶ πολλῆ αἵματοχυσίᾳ καὶ σφαγῇ ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους ἐγεγόνει. ὃ δὲ ῥῆξ φθᾶσας ἄχρῃς ἐγγὺς τῆς σκηνῆς τοῦ ἀμηνᾶ, ἐβούλετο φεύγειν ὃ ἀμηνᾶς· οἱ δὲ ἰαννιτζάριοι οὐκ εἶδσαν αὐτόν, εἰ καὶ εἰς 10 δειλίαν ἐπέπεσεν θεωρῶν τὸν ῥῆγα ἀνδρείως μαχόμενον, ἀλλὰ χειροπέδαις σιδηραῖς κρατήσαντες τὸν ἵππον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύνατο φεύγειν· οἱ καὶ ἠγωνίσαντο ἰσχυρῶς περὶ τῆς τοῦ ἀμηνᾶ σωτηρίας. ὃ δὲ ῥῆξ δι’ ἄλλης ἀνδρείως μαχόμενος, 15 ἔνα τὸν ἀμηνᾶν καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ κερδίσθη, καὶ τις τῶν ἰαννιτζάρων τοῦνομα Χαμουζᾶς, ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὀρμώμενος, τὸν ὀπισθεν πόδα τοῦ ἵππου τοῦ ῥηγῶς τρώσας ἀξίνθη, ἣν ῥίψας κατὰ τοῦ ἵππου, καὶ ἐν τῇ γῆ πεσῶν σὺν τῷ ἀναβάτῃ, οὕτω δραμῶν αὐτὸν ἀποκαφάλισε· καὶ μετὰ ἀλαλαγμοῦ, ὡς σύνηδες τοῖς ἀσεβεῖσι, τὴν τούτου κεφαλὴν ὑψώσαν ἐπὶ δόρατος. καὶ ἰδόντες οἱ Οὐγγροὶ διεσκορπί- 20 σθησαν ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν, καὶ ἐν τῷ φεύγειν αὐτοὺς πολλοὶ ἐάλοντο καὶ ἐφόνευοντο· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς κακῆς συμβουλῆς συνέβη. τῷ δὲ εἰρημένῳ ἰαννιτζάρῳ Χαμουζᾶ ὃ ἀμηνᾶς ἀνταμείψας τὴν ἀνδρίαν καὶ τὸ λῆμν αὐτοῦ θρογγάριον τῆς

1. τοιουτοτρόπως P εἰ om P σου ζητεῖς ἐπιχειροσθῆναι
καὶ εἰ τοῦν. P 6. φυγὴ M 12. ἀνδρείας P 17. οὕτω καὶ
οὐ P 20. πολλοὺς ἐάλωσαν καὶ ἐφόνευσαν P 21. βουλῆς P

tua impressionem fecerit, et secus res ceciderit, quod deum rogo ut ne fiat, manifestum est, nos omnes perituros esse.” at rex, Ianci consilium aspernatus, sequenti luce proelio ingenti et horribili commisso, cum magna strage et caede Turcarum, ita prope ad tentorium amerae penetravit, ut is iam fugae se committere cogitaret. verum non dimiserunt eum iannitzarii, quantumvis timore percussum, quum regem tam animose dimicantem videret, sed compedibus ferreis equum egiem adstrinxerunt, ut fugere non posset, ac strenue dimicarunt de salute eius. interim rex viriliter pugnabat, amera cum omni eius apparatu potiri cupiens, quum quidam de iannitzaris, Chamuzas vocabulo, ex Pelopenneso oriundus, posteriore pedem equi regis, vibrata securi, vulneravit, eumque, cum equo humi prolapsus, consecutus occidit. tum laetis clamoribus, ut mos est impiis, caput hastili praefigunt. id ubi viderunt Hungari, huc illum dissipantur, multique in fuga capti et interfecti sunt. hic igitur mali consilii eventus fuit. iannitzarum autem illum Chamuzam ameras, fortitudinem eius et au-

αὐτοῦ βίβλας τετίμηκεν, ὃ λέγεται τῇ αὐτῶν διαλέκτῳ ἰαν-
πιτζάραγας, καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν καὶ βεζίρην αὐτὸν
ἐποίησε.

Τῇ οὖν ἰζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους γέγονε
παγκόσμιος καύσων καὶ ἄξιος μνήμης· ἐν ᾗ δὴ θέρει καὶ ὁ 5
πνευματικὸς κύρ Γρηγόριος ὁ Μελισσηνὸς πατριάρχης ἐγένε-
το. καὶ τῇ ιε' τοῦ Ἀγούστου μηνὸς ἐγεννήθη μοι υἱὸς
Ἀνδρόνικος τούνομα, ὃς ἔζησεν ἡμέρας καὶ μόνον ὀκτώ. καὶ
τῷ 59^ο ἔτει ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ φθίνοντι ἐλθόντος μου εἰς
τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῶν τῆς Ἑνετίας ἐμπορικῶν τριήρων, 10
καὶ Σεπτεμβρίου πρώτῃ τοῦ 59^ο ἔτους εὐηργετήθη τὴν
ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης καὶ διοικήσιν καὶ πάντων τῶν περὶ
αὐτῆς, ἤγουν Κουλά, Ἑβραϊκῆς Τρίπης, Τζεραμίον, Παγκό-
των, Σκλαβοχωρίου, καὶ πάντων τῶν ἄλλων αὐτῆς χωρίων,
καὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν, ὡς οὐκ εἶχεν οὐδεὶς ἄλλος 15
πώποτε τὴν τοιαύτην διοικήσιν. εἰπέ μοι δὲ καὶ τοῦτο ὁ
αὐθέντης μου, “ἐνεκεν τῆς σῆς χρηστῆς δουλοσύνης καὶ τῆς
ἐμῆς πρὸς σὲ ἀναδοχῆς καὶ ἀγάπης εὐηργετήσαιμι σοὶ τὴν
Βιτῆς Σπάρτης διοικήσιν, καὶ οὕτως θέλω εἶναι καὶ αὕτη ὡς
τῆς Κορίνθου καὶ Πάτρας, ὧν τὴν μὲν ἔχει ὁ Καντακουζην- 20
νὸς Ἰωάννης, τὴν δὲ Ἀλέξιος ὁ Λύσκαρις. καὶ γίνωσκε ὅτι
ἕτερον μισάζοντα οὐ ποιήσω πάρεξ τὸν Σοφριανὸν Εὐδαίμονα
Ἰωάννην, ὃν ἔχω. ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα εὐρήσομαι αἰεὶ, ἀλλὰ

1. ὁ — ἐποίησε om P 13. ἦτοι P κεραμίον P 17. μου
ὅτι ἐπεὶ ἐνεκεν P

daclam remunerans, drungarium biglae, qui ipsorum lingua iannitzaga-
raris dicitur, ac brevi intervallo vezirem creavit.

Decimo septimo die mensis Iulii eiusdem anni, toto orbe aestus
ingens et memorabilis fuit: qua aestate spiritualis pater Gregorius
Melissenus patriarcha factus est. die decimo quinto mensis Augusti
genitus est mihi filius Andronicus, qui dies tantum octo vixit. anno
6954, mense Decembri exeunte, mercatorum Venetorum triremibus
in Peloponnesum profectus, die primo Septembris anni 6955 Spartae
oppidorumque omnium adiacentium in circuitu, i. e. Culae, Hebrai-
caae Tripes, Tzeramii, Pancotorum, Sclabochorii ceterorumque loco-
rum, omniumque vectigalium praefectura et administratione cohonestatus
sum: qualem praefecturam nemo unquam alius habuit. atque
ita dixit mihi dominus: “propter studiosa officia tua, meamque erga
te voluntatem et amorem, ornavi te praefectura Spartae, quam simili-
lem esse cupio Corinthiacae et Patrensi: quarum alteram Iohannes
Cantacuzenus, alteram Alexius Lascaris habet. et scito, me alium mi-
nistrum non creaturum, praeter eum, quem habeo, Iohannem So-

διέρχομαι τὸν τόπον μου διὰ πολλὰ ἀφέλιμα· καὶ ὅταν μὲν
 εὐρήσωμαι εἰς τὴν Κόρινθον, προστάξω τὰς ἐμὰς ἰποθέσεις
 γίνεσθαι καὶ θεωρεῖσθαι καὶ τὰς τοῦ τόπου ἐκείνου μετὰ τοῦ
 Καντακουζηνοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰωάννου, καὶ ὅταν πάλιν
 5 εὐρήσωμαι ἐν Πάτρῃ μετὰ τοῦ Λάσκαρι καὶ τοῦ Εὐδαίμονος
 Ἰωάννου, καταλιμπάνω τὸν Καντακουζηνὸν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ.
 ὅταν δὲ ἔσωμαι ἐνταῦθα, μετὰ σοῦ καὶ τοῦ Εὐδαίμονος Ἰω-
 10 άννου καὶ ἄλλων. ἔτι ὅταν θεοῦ εὐδοκίᾳ λήψωμαι καὶ γυναῖκα,
 διὰ σοῦ ἔξω αὐτὴν, καὶ ἐνταῦθα τὸν πλείονα χρόνον διαβί-
 10 βάσω, καὶ σὺ ἔσῃ ὁ γνωστότερος ἐν πᾶσιν εἰς τὰ τῆς θεραπείας
 αὐτῆς. νῦν δὲ ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς κρείττονα οἰκοδομὴν
 τοῦ Ἰσθμοῦ· σὺ δὲ ἐνταῦθα εὐρισκόμενος ἄρχον καλῶς τὴν
 ἀρχὴν σου, καὶ παῦσον τὰς ἀδικίας καὶ τὰς ἐνταῦθα πολλὰς
 ἀρχάς, καὶ ποιήσον πάντας μὴ ἔχειν ἄλλην ἀρχὴν πᾶρεξ σοῦ
 15 ὥς ἐμὲ μόνον ἀνθέντην καὶ σὲ ἀντὶ ἐμοῦ. καὶ ἐὰν θέλῃς
 τοῦ μὴ ποιεῖν ἀδικίας καὶ φιλοπροσωπίας καὶ φυλάττης μᾶλ-
 λον τοὺς νόμους, ἔξεις τὸν μισθὸν ἐκ θεοῦ, καὶ ἐξ ἡμῶν εὐ-
 χαριστίαν. ἄπεχε τῶν δώρων, διὰ τὶ μὲν περὶ τῶν δωροδε-
 20 κτῶν τάδε φησὶν ὁ χρυσοῦς τὴν γλωτταν ἔνυ κατακαύσει
 οἶκους δωροδεκτῶν καὶ καρδίας, διὰ τὶ μὲν ἡ δωροδοκία δια-
 φθείρει τὸ δίκαιον, καὶ τοσοῦτον ἀποτυφλοῖ ὥς καὶ ἀπώους
 ὑπὸ καταδίχην ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ταύτας τὰς τρεῖς ὑπετάς

1. διέρχομαι P 7. ἔσωμαι] ἤμην M 8. ἔτι] ὅτι M 9.
 σὴ γνώμη P 12. τῆς ἀρχῆς P 14. πάντα M 18. διότι P
 22. ἀπό καταδίχης P

phianum Eudaemonem. non autem semper hic ero, sed obeo regionem
 meam multis de causis: quumque Corinthi ero, leges meas servari et
 illius loci leges cum Cantacuzeno et Iohanne Eudaemone examinari
 iubebo; similiter quum Patris ero, cum Lascari et eodem Iohanne,
 relicto Cantacuzeno in praefectura sua, et quum hic ero, tecum et
 cum Iohanne aliisque. porro, si deo placuerit, ut uxorem ducam, per
 te eam ducam, ac plurimum temporis hic commorabor, et tu ceteris
 peritior eris earum rerum, quibus ei serviendum erit. nunc ad in-
 stituendam meliorem aedificationem Isthmi discedo: tu hic manens
 bene gubernas provinciam tuam, tolle iniurias dominatumque multi-
 tudinem, ac fac, ut ne aliud imperium praeter tuum noverint, sed
 me esse solum principem, te locum meum tenere agnoscant. quodsi
 nec iniuste egeris, nec personae habueris rationem, sed diligentissime
 leges servaveris, praemia a deo habebis, a nosmet gratiam. abstinere
 ab accipiendis muneribus: de quo hominum genere Chrysostomus di-
 cit: 'ignis comburet domos et corda eorum, qui dona accipiunt,'
 propterea, quod accepta dona pervertunt iustitiam adeoque excuo-

δεῖ ἔχειν τὸν κριτὴν τὸν κρίνοντα λαὸν κυρίου καὶ ὁμοφύλους Χριστιανούς, πίστιν ὀρθὴν εἰς θεὸν καὶ εἰς τὸν προχειρίζοντα αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς γλώττης, καὶ σωφροσύνην ἀπὸ τοῦ σώματος· καὶ ταῦτα πάντα καλῶς σε οἶδα φυλάττειν ἐκ νεότητός σου. καὶ ἐν ταῖς ἀποστολικαῖς 5 διατάξεσιν οὕτως φησὶν ἔστω ὁ κριτὴς ἀπροσωπώλητος, μὴτε πλούσιον ἐντροπέμενος ἢ κολακεύων παρὰ τὸ προσῆκον, μὴτε πενήτων φειδόμενος· οὐ λήψη γάρ φησι πρόσωπον δυνάστου, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσης ἐν κρίσει, ὅτι τοῦ θεοῦ ἡ κρίσις. δίκαιος τὸ δίκαιον διώξεται, καὶ οὐκ ἀρέσει τῷ δικαίῳ ἄδικόν ποτε.” προσκυνήσας οὖν ἐγὼ αὐτὸν καὶ εὐχαριστήσας, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς κῆ τοῦ αὐτοῦ Σεπτεμβρίου.

Τῷ δὲ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Γλαρέντζας ἡ κυρία Ἑλένη, θυγάτηρ τοῦ κύρ Θωμᾶ τοῦ δεσπότη, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ Λάζαρον τὸν υἱὸν 15 κύρ Γεωργίου δεσπότη ἀνδρα λάβῃ, ὅπερ καὶ ἐγένετο· καὶ διὰ τοῦτο καὶ δεσπότην καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Λάζαρον ὁ βασιλεὺς κύρ Ἰωάννης ἔτεκεν τοῦ φιλανθρωποῦ Γεωργίου τετίμηκε. τῇ δὲ κζ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν ὁ ἀμηνῶς κατὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἦτοι Ἑξαμιλίου· καὶ τῇ 20 δεκάτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς παρέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐπόρθησε.

9. ἡ κρίσις δικαία διὸ δς τὸ δίκαιον P 10. ἄδικος P, omissio
 ποτε 12. κς' Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους P, qui a verbis
 proximis incipit caput 21. 18. φιλανθρώπου M

cant, ut condemnes etiam insontes. praeterea his tribus virtutibus praeditum esse oportet, qui de populo domini et fratribus Christianis ius dicit: fide recta erga deum et erga eum, a quo dignitatem est consecutus: veritate oris, et temperantia corporis: quae omnia praecclare te inde ab adolescentia servare novi. idem in Apostolicis constitutionibus ita dicit: 'habeto iudex personarum nullam rationem, neve aut diviti indulgeat blandiaturque, aut parcat pauperi. non respicies enim, inquit, personam potentis, nec pauperum miseraberis, quoniam est iudicium dei. iustus sequetur iustitiam, nec placebit illi unquam iniustitia.' deinde quum osculatus eum essem egissemque gratias, die eiusdem Septembris 28 in Isthmum abiit.

Mense autem Octobri eiusdem anni Glarentza discessit Helena domina, Thomae despotae filia, ut in Serviam proficisceretur et Lazaro, filio Georgii despotae, nuberet, ut etiam nupsit. quare et despotam et ipsum Lazarum imperator Iohannes propter Georgium Philanthropeum honoravit. vicesimo septimo die mensis Novembris eiusdem anni ameras Isthmum sive Hexamilium oppugnatum venit, cepitque eum delevitque decimo Decembris. deinde Patrum profectus, eam

καὶ ἀπελθὼν εἰς Πάτραν τὴν Πάτρας πόλιν μόνην παρέλαβε
καὶ ἐνέπηρσε καὶ ἠφάνισε. καὶ τῷ Ἀυγούστῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ
ἔτους ἐστάλην πάλιν ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὲρ
πολλῶν τινῶν ὑποθέσεων καὶ περὶ τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς 45
5 Γοθθίας καὶ περὶ τινος συνοικεσίου δια τὸν αὐθέντην μου,
ἐπεὶ ἀπ' ἐκεῖσε προσεσύντυχον· ἐνθα καὶ ἱερομονάχους καὶ ἐκ
τῶν ἀνθρώπων μου ἔστειλα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι, ἐξαιρέτως
δὲ καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἰσίδωρον τὸν καὶ ὕστερον χρηματί-
σαντα μητροπολίτην Ἀθηνῶν, μεθ' ὧν ἔγραψα. καὶ προσμέ-
10 νοντός μου ἐκεῖ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ 539ς ἔτους ἀπέθανεν
ὑπὸ λοιμώδους νοσήματος ὁ δεσπότης κὺρ Θεόδωρος ἐν τῇ
Σηλυμβρία, καὶ κομίσαντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει
ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῆ. καὶ τῇ 16
τοῦ Ἀυγούστου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανέ μοι ὁ υἱὸς B
15 Ἀλέξιος, ζήσας χρόνος 6 καὶ μῆνας ἕνδεκα· οὗ ὁ θάνα-
τος σφόδρα μου καθήψατο, οὐκ εἰδότης μου τοῦ ἀθλίου τὰ
μέλλοντά μοι συμβῆναι λυπηρότερα. καὶ τῇ 17 τοῦ Ὀκτω-
βρίου μηνὸς τοῦ 539ς ἔτους ἀπέθανε· καὶ ὁ βασιλεὺς κὺρ
Ἰωάννης ἐτῶν ὑπάρχων 15 καὶ μηνῶν 1 καὶ ἡμερῶν 16, καὶ
20 ἐτάφη τῇ πρώτῃ Νοεμβρίου ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος,
αὐτοκρατορήσας 67 ἐτῶν εἴκοσι τρία μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας
δέκα.

solam urbem cepit, combussit et evertit. Augusto mense eiusdem
anni ego rursus Cpolim missus sum multis super negotiis, etiam de
Trapezunte et Gotthia, et de quodam coniugio domini mei actum,
illinc ante conditiones agitans: unde hieromonachos et quosdam de
meis domesticis, in primis Isidorum hieromonachum, qui postea Athe-
narum metropolita fuit, in istas regiones cum litteris dimisi. ibi quum
degerem, mense Iulio anni 6956 Theodorus dominus peste consum-
tus est Selymbriae: cuius corpus in urbem translatum et in mona-
sterio Pantocratoris sepultum est. decimo quinto die Augusti mensis
eiusdem anni mortuus est mihi Alexius filius, quum vixisset annos
quinque et menses undecim: cuius obitus vehementer me afflixit,
quando miser nesciebam, quae mihi acerbiora eventura essent. trice-
simo primo die Octobris anni 6957 etiam imperator Iohannes diem
obiit, annos natus septem et quinquaginta, menses decem, dies quin-
decim, primoque Novembris die in monasterio Pantocratoris sepultus
est, regno potitus annos viginti tres, menses tres, dies decem.

B I B Λ Ι Ο Ν Γ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΑ-
ΛΑΙΟΛΟΓΟΥ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ-
ΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΩΝ ΤΙΝΩΝ.

46 1. *Ν*οεμβρίου μηνός δεκάτη τρίτη τοῦ 537^ζ ἔτους ἡλ-5
θεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ νηὸς ὁ δεσπότης κύρ
Θωμάς, μὴ εἰδὼς τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον· καὶ διερχό-
μενος τὴν Καλλιούπολιν ἔμαθεν αὐτόν. αὐτοῦ δὲ παραγενο-
μένου ἔπαυσαν πολλῶ πλέον τὰ ὄσα δεσπότης κύρ Δημήτριος
καὶ οἱ αὐτοῦ σφετεριζόμενοι ἐνήργουν βασιλεῦσαι τοῦτον τὸν 10
δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον. ἀλλὰ παρὰ τῶν Κωνσταντι-
νουπολιτῶν οὐκ ἄξιον εἶναι ἐκρίνετο, ζῶντος τοῦ πρώτου καὶ
τοιούτου ἀδελφοῦ τοῦ ἐπὶ πάσαις ἀρεταῖς πρωτεύοντος· εἰ
καὶ δυστυχῆς ἦν, ὅμως τὸ προσῆκον καὶ δίκαιον ἔπραξαν.
προσάξει τῆς ἀγίας δεσποίνης καὶ τῶν νύων αὐτῆς τῶν δε-15
σοιτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων βουλῇ καὶ γνώμῃ τῶ ἀμνηρᾷ ἐβου-
λήθησαν ἀκουτίσαι ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ

5. μηνός om P 10. ἐνεργοῦσαν M 12. ἀνάξιον P 13.
πάσης ἀρετῆς P 14. ἔπραξαν] ἀπήγει P 16. τοῦ ἀμ-
ηβουλήθησαν αὐτόν ποιῆσαι P

L I B E R III.

DE IMPERIO CONSTANTINI PALAEOLOGI, EXPUGNATIONE
CONSTANTINOPOLIS ET REBUS QUIBUSDAM ALIIS.

1. *N*ovembris die decimo tertio anni 6957 Cpolim navi venit
Thomas despota, mortem imperatoris ignorans, quam primum Callio-
poli comperit. qui quum advenisset, longe sedatiora erant, quae De-
metrius despota eiusque asseclae moliebantur, ut is despota et por-
phyrogenitus obtineret imperium. neque vero id fas existimabant
Cpolitani, vivente natu maximo ac tali fratre, omnibus virtutibus
principe: qui quum infortunatus esset, fecerunt illi tamen, quod
honestum iustumque erat. iubente sancta despoena volentibus-
que ac suadentibus eiusdem filiis, despotis ac principibus, amera

τὸ πρωτεῖον τοῦ χρόνου καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἀγάπη τῶν ἐν τῇ πόλει σχεδὸν πάντων τὸν κύριον Κωνσταντῖνον διὰ τὸν βασιλέα κρίνουσιν, ἵνα κάκεινος ἐπίσταται τοῦτο. καὶ τῇ ε΄ τοῦ Δεκεμβρίου ἀπεστάλην ἐγὼ πρέσβυς πρὸς τὸν ἀμνηρῶν ἀναγγεῖλαι τὰ εἰρημένα. ὡς οὖν ἀνήγγειλα αὐτὰ τῷ ἀμνηρῶ, ἀκούσας ἐπεκύρωσε, καὶ μετὰ τιμῆς καὶ δώρων ἀπέπεμψέ με. ταῖς αὐταῖς δὲ ἡμέραις καὶ ἄρχοντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Πελοπόννησον ἐστάλησαν καὶ Ἀλέξιος Φιλανθρωπηρὸς ὁ Λάσκαρις ἐστάλη εἰς τὴν πόλιν παρὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν
 10 μετὰ τοῦ δεσπότου κύρ Θωμᾶ ὑπὲρ τινων ὑποθέσεων τοῦ δεσπότου δὴ πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ εἰδότες τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον. καὶ φθάσας εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὖρε τεθνηκότα τὸν ἄνακτα. καὶ συγχύσεως πολλῆς οὔσης περὶ τοῦ τίνα στεφθῆναι εἰς βασιλέα ἐκ τῶν ἀδελφῶν, κατὰ τὸ διορι-
 15 σθὲν ὑπὸ πάντων, ὡς προεῖρηται, ἐπεστάλη παρ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξιος ὁ Φιλανθρωπηρὸς μετὰ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ λεγομένου Ἰάγρου εἰς Πελοπόννησον, ἵνα εἰς βασιλέα στέψωσι τὸν δεσπότην κύρ Κωνσταντῖνον τὸν αὐθέντην μου, ὃ καὶ ἐπραξάν ἐν τῇ Σπάρτῃ τῇ ἕκτῃ Ἰανουαρίου. καὶ τῇ ιβ΄
 20 τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πό-

3. καὶ ἵνα P 4. ἀπεστάλην P 6. ἀποκυ- cod. 8. ἐκ Πελοποννήσου εἰς Κωνσταντινουπόλιν ἐφθάσαν Ἀλέξιος, ὁ Φιλανθρωπηρὸς λέγω ὁ Λάσκαρις, καὶ ἄλλοι παρὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν καὶ δεσπότου κύρ Θωμᾶ, ὑπὲρ τινων αὐτῶν ὑποθέσεων, πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ φθάσαντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων εὖρον P 16. ἑμμανουὴλ P 19. ις? P 20. μηνὸς om P.

significare statuerunt, matris fratrumque voluntatem, primatum aetatis, virtutem civiumque paene omnium studia Constantino ad imperium suffragari. quippe illum quoque id scire volebant. itaque ego Decembris die 6 legatus ad ameram missus sum, ista ut renuntia-rem: quae ille rata habuit, meque honoribus et donis ornatum dimisit. iisdem diebus et alii viri illustres Cpoli in Peloponnesum missi sunt, et Alexius Philanthropenus Lascaris a domino nostro cum Thoma despota de quibusdam despota negotiis Cpolim ad imperatorem, quippe cuius mortem ignorarent. is igitur, ubi advenit in urbem, imperatorem mortuum invenit: quumque magna esset perturbatio dubitantium, quem e fratribus coronarent imperatorem, tandem ex omnium voluntate, ut ante commemoravi, Alexius Philanthropenus cum Manuele Palaeologo, qui Iagrus dicitur, missus est in Peloponnesum, ad coronandum augustali corona dominum meum, Constantinum despota: id quod fecerunt Sparta die sexto Ianuarii. die deinde¹² Martii mensis eiusdem anni cum domino nostro recens co-

λιν' μετὰ τοῦ αὐθέντου ἡμῶν τοῦ νέου ἐστεμμένον βασιλέως,
 Β μετὰ Καταλανικῶν τριήρεων, καὶ παρὰ πάντων ἀσπασίως
 ἐδέχθη ὁ νέος ἄναξ μετὰ χυρᾶς, ἐμπλησμένοι ἅπαντες ἀγαλλ-
 λιάσεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ θριάμβους μεγάλους ποιήσαντες,
 ὡς ἔθος ἐστὶν τοῖς νεωστὶ ἐστεμμένοις βασιλεῦσι ποιεῖν. μετὰ 5
 δὲ τινὰς ἡμέρας τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ τὸν κύρ Θωμᾶν τὸν
 αὐθεντόπουλον εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ἀνεβίβασε. καὶ τῷ
 αὐτῷ ἔτει ἐν μηνί Αὐγούστῳ ἐξελθὼν τῆς πόλεως ὁ προρη-
 θείς δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἀπῆλθεν εἰς Πελοπόννησον. τῇ
 δὲ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 595 ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ δεσπό- 10
 τῆς ὁ πορφυρογέννητος κύρ Δημήτριος, καὶ ἀπῆλθε κακείνος
 εἰς Πελοπόννησον, καὶ συμβάσεις μεθ' ὄρκων φρικτῶν πρὸ τοῦ
 ἐξελθεῖν αὐτοῦ τῆς πόλεως ἐνώπιον τῆς κυρίας μητρὸς αὐτῶν
 καὶ βασιλίσσης καὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀδελφοῦ καὶ πάντων
 τῶν τῆς συγκλήτου ἐγκρίτων ἀρχόντων ποιήσαντες, ἵνα μηδεὶς 15
 τοῦ ἑτέρου τοὺς τόπους καὶ ὄρια ὑπερπηδᾷ καὶ ἀρπάζῃ, ἀλλ'
 εἰρηρικῶς διαίγειν. οὗτοι δὲ μετὰ ταῦτα μὴ τηρήσαντες τοὺς
 ὄρκους καὶ τὰς συνθήκας ἠθέτησαν· διὰ τοῦτο ἐν ὑστέροις,
 ὡς ἐφάνη καὶ εἶδον καγὼ, κακῶς ἀπέλαβον καὶ πρὸς ἀλλή-
 λους διετέθησαν, ὡς πρόσω διηγήσομαι τὰ παρακολουθήσαντα 20
 ἀναμεταξὺ αὐτῶν.

Τῇ δὲ τετάρτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
 ἐστάλην ἐγὼ παρὰ τοῦ αὐθέντου μου καὶ βασιλέως πρὸς τὸν

3. ἐμπλησθέντες P 4. ἐποίησαν P 5. ποιεῖν om P 9.
 παρεγένετο P 10. δεκεμβρίου P 23. τὸν Ἰβηρίας Γεώρ-
 γιον πέμπτον P

ronato urbem intravimus in triremibus Catalanicis, exceperuntque no-
 vum dominum universi benigne et hilariter, impleti exultatione et
 laetitia, magnoque agentes triumphos, quemadmodum imperatoribus
 recens coronatis fieri solet. paucis diebus post Thomam principem,
 fratrem germanum, ad dignitatem despoticam evehit: qui eodem anno,
 Augusto mense ex urbe egressus in Peloponnesum abiit. calendis Se-
 ptembribus anni 695 etiam Demetrius despota porphyrogenitus dis-
 cessit similiterque abiit in Peloponnesum. hi antequam ex urbe ex-
 cederent, coram matre imperatrice et imperatore fratre cunctisque
 senatorii ordinis viris primoribus horrendis sacramentis se adstrinxerunt,
 ut neuter alterius loca finesque invaderet aut vastaret, sed pacem
 servaret uterque. at mox, neglectis ac violatis sacramentis pactio-
 nibusque, postea, ut comparuit egoque ipse vidi, male inter se
 affecti et animati fuerunt: unde quae exorta sint inter eos, infra
 explicabo.

Die quarto Octobris eiusdem anni ab imperatore, domino meo,

τῆς Ἰβηρίας κύριον Γεώργιον Μέπεν, ὃς παρ' ἡμῖν ῥῆξ λέγεται, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Τραπεζούντος κὺρ Ἰωάννην τὸν Κομνηνόν, μετὰ δώρων ἀγλαῶν καὶ πολλῆς παρασκευῆς, μετὰ ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν καὶ ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ ψαλτῶν μου-
 5 σικῶν καὶ ἰατρῶν καὶ τινων κρουόντων, ὄργανα καὶ ἕτερα εἶδη μουσικά. καὶ ἐλθόντες εἰς Ἰβηρίαν ὑπὸ πάντων ἐδέχθημεν μετὰ χαρᾶς, καὶ κρουομένων τῶν μουσικῶν εἰδῶν καὶ ὄργάνων πάντες οἱ ἐκείθεν ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες ὅτι ἤκουομεν περὶ τούτων, ἀλλ' αἰσθητῶς ὡς τὰ νῦν οὐκ εἶ-
 10 δομεν οὔτε ἤκουσαμεν. οὐχὶ μόνον ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας πόλεως ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πέριξ αὐτῆς καὶ περάτων ἔτρεχον ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἤκουον, τί δέ ἐστιν οὐκ ἔγινωσκον. καὶ ἐλθόντων πολλῶν, ἐν αὐτοῖς ἦν καὶ τις γηραιὸς ὄσει ἑτῶν ἑκατὸν, καὶ ταῦδε μοι διηγήσατο. ἦν τούνομα τῷ
 15 πρεσβύτῃ Ἐφραΐμ, ὀρμώμενος ἐκ τῆς περιφήμου τῆς Ἰβηρίας πόλεως λεγομένης ὃς ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἤχμαλα- 47 τίσθη ὑπὸ βυρβάρων καὶ ἀσεβῶν τῶν ἐκείθεν ἐθνῶν, καὶ ἐπώλησαν αὐτὸν εἰς τὰ ἐνδότερα μέρη τῶν Περσῶν. ὁ δὲ κύριος αὐτοῦ ἔμπορος ὤν, καὶ μετὰ ἑτέρων πολλῶν ἐμπόρων
 20 θέλοντες ἐλθεῖν κατὰ τὰ τῶν Ἰνδῶν μέρη ποιῆσαι τὴν αὐτοῖς νενομισμένην ἐμπορίαν, καὶ περιπατοῦντες ἡμέρας οὐκ ὀλίγας ἤγγισαν ἐνδον τῆς τῶν Ἰνδῶν χώρας. ὁ αὐτὸς Ἐφραΐμ ἐπι-

10. ἀπὸ τῶν τῆς Ἰβηρίας πόλεων P 11. καὶ περάτων om P
 12. ὅτι ὀνομάζειν αὐτὰ P 15. ἐκ τινος τῶν τῆς Ἰβ. P 17.
 ἐκείσε P 20. αὐτῶν M

ad principem Iberiae, Georgium Mepen, qui a nobis rex dicitur, et Iohannem Comnenum, Trapezuntis regem, missus sum cum donis splendidis multoque apparatu, cum viris nobilibus et satellitibus, cum hieromonachis et monachis, cum psaltis et medicis, aliisque quibusdam organa et alia instrumenta musica tractandi peritis. ubi in Iberiam venimus, cuncti nos laeti exceperunt, pulsatisque organis ceterisque instrumentis, incolae concursantes mirari ac profiteri, audisse se de talibus rebus, nunquam, ut nunc, sensibus usurpasse. neque solum ex urbe, sed etiam e locis et regionibus finitimis ad videndum audiendumque accurrerunt, quoniam illarum rerum nomina audiverant, quales illae essent, ignorabant. quumque multi confluisissent, fuit inter hos senex quidam centum circiter annorum, qui haec mihi narravit. erat nomen seni Ephraim, et oriundus erat e nobili Iberiae urbe, quae appellatur puer captus a barbaris et impitis illis gentibus, venditus est in interiores regiones Persarum. quum herus eius, qui mercator erat, et alii multi mercatores, apud Indos solitum sibi mercatum facturi, dies aliquot iter facis-

θυμῶν φεύγειν τοῦ ζυγοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἐζητεῖ εὐκαιρίαν
 καὶ ἐν μιᾷ νυκτί πανσελήνῃ ὁ κύριος αὐτοῦ κεκοπιακῶς ἐκ
 τῆς ὄδοιπορίας καὶ ἕτεροι συνοδοιπόροι, αὐτὸς τῆς τύχης φορᾶ
 χρησάμενος ἐγεγρήεις φυγὰς ᾤχετο ἐκ τόπου εἰς τόπον, περιπα-
 τῶν ἡμέρας πολλὰς ἐν ἐρήμοις τόποις καὶ ἀβάτοις. ἔφθασεν 5
 εἰς τινὰς νήσους, ἐν αἷς οἰκοῦσιν οἱ μακρόβιον μακροβίους γὰρ
 ὀνομάζουσι διὰ τὸ ζῆν πλεῖον ἢ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη ἑκα-
 στος αὐτῶν. καὶ τοῦτο δὲ γίνεται, λέγουσι, διὰ τὴν τοῦ ἀέρος
 εὐκρασίαν καὶ καθαρότητα, διὰ τί μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν
 οὐ λείπονται ὀπῶραι παντοῖαι δι' ὄλον τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ τὰ 10
 μὲν ἀνθοῦσι τὰ δὲ ὀμφακίζουσι τὰ δὲ τρυγᾶται. ἐκεῖ δὲ καὶ
 τὰ μεγάλα Ἰνδικὰ γίνονται κάρνα καὶ δυσπόριστα ἡμῖν καὶ
 πάνυ ἐπιθυμητὰ ἀρώματα καὶ ὁ μαγνήτης λίθος. οἰτινες ἀν-
 δρες ἔθνος εἰσὶν εὐσεβές καὶ ζῶσι ζαῆν ἀκτῆμονα καὶ τὸν
 θεὸν δοξάζουσιν. ἐκ τῶν ἐκεῖθεν καὶ ὁ ποταμὸς ὁ Νεῖλος 15
 ἀρχὴν λαμβάνει· ὁ δὲ τρόπος ὅπου ὁ ποταμὸς οὗτος τῷ
 Ἰουλίῳ καὶ Αὐγούστῳ μηνὶ πλημμυρεῖ, καὶ οὐχὶ ἑτέρῳ καιρῷ
 ὡς οἱ ἄλλοι ποταμοί, λέγουσιν εἶναι οὕτως, ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ
 μῆνες ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ὑπάρχουσι ψυχρότεροι τῶν
 ἄλλων μηνῶν, διότι ὁ ἥλιος ὑπάρχει πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὸ 20
 βόρειον. ὑψώνεται διὰ τοῦτο τότε μεσοῦντος τοῦ θέρους,
 τὴν Αἴγυπτον ἐπικλύζει, ὡς τοῦ ἡλίου τὴν βορειοτέρα δια-

9. καὶ δ. P

10. ὦν τὰ P

12. μέγιστα P

13. πάντα P

16. τρόπος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ τῷ P

22. ὥστε παντὸς

ἡλίου M

sent, iamque appropinquarent sinibus Indorum, Ephraim, iugo ser-
 vitii se subtrahere cupiens, fugae opportunitatem quaerebat, ac
 nocte plenilunii lumine illustrata, quum herus cum reliquis comiti-
 bus fessus esset ex itinere, ipse fortunae confisus, surrexit fugiendo-
 que loca mutavit, et dies non paucos per invia ac deserta circumva-
 gatus, pervenit in insulas quasdam, quas longaevi habitant. quippe
 longaevos hos appellant propterea, quod singuli vitam supra an-
 nos centum et quinquaginta producunt: id quod fieri aiunt pro-
 pter aeris temperiem et puritatem, propter quam illis in regionibus
 per totum annum non deficiunt omnis generis fruges, quarum aliae flo-
 rent, aliae crudae sunt, aliae iam maturae colliguntur. ibidem proveni-
 unt magnae nuces Indicae, et aromata nobis saepe negata sed optatis-
 sima, et magnae lapis. gens ea pia est vitamque agit moderatam et
 deum credit. ex eadem regione Nilus originem capit, causamque, pro-
 pter quam is fluvius Iulio et Augusto mensibus increscit, non alio
 tempore, ut reliqua flumina, hanc esse dicunt, quod hi duo menses
 illis in regionibus ceteris mensibus frigidiores sint, propterea quod

θέοντος ζώων και τοῖς ἄλλοις παρενοχλοῦντος ποταμοῖς. ἐπέ-
 ρασε δὲ καὶ τινα ἄλλον ποταμὸν πάνυ ἐπικίνδυνον, ἵνα ὑπάγῃ
 αὐτόθι εἰς τοὺς Μακροβίους, διὰ τι ζῶον ἀμυρῖβιον μέγα
 σφύδρα, ὃ κατοικεῖ ἐν ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ τῷ ὕδατι, καλού-
 5 μενον τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ ὀδοντοτύραννον, οἷον και ἐλέφαντα
 καταπιεῖν ὀλοκλήρον. εὐρίσκονται δὲ ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐρημίαις
 τόποις και ἔτερα πολλὰ φοβερώτατα ζῶα και θηρία, ἐξ ὧν
 εἰσὶ δράκοντες πλεῖστοι και μέγιστοι σφύδρα ὡσεὶ πηχῶν ἑβδο-
 μήκοντα, τὸ δὲ μέγεθος και τὸ πάχος πολὺ και φρικωδέστα-
 10 τον, σκορπίοι μὲν πηχυαῖοι, οἱ δὲ μύρμηκες σπιθαμιαῖοι και
 πλέον, νυκτερίδες δὲ ὡς κόρακες θερινοί, μυταὶ δὲ ὡσεὶ στρου-
 θία τὰ ἐπὶ δάματος. διὰ τοῦτο και ἐκείνοι οἱ τόποι εἰσὶν
 ἀοίκητοι, διὰ τὰ φοβερὰ θηρία και φαρμακάδη. οἱ ἐλέφαν-
 τες δὲ κατ' ἐκείνην τὴν χώραν εἰσὶ τὸ πλήθος ὡσπερ καθ'
 15 ἡμᾶς οἱ βόες και ἀγέλαι προβάτων, οἱ και ἀγελῆδόν πορευό-
 μενοι βόσκονται. διατρίψας δὲ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ και-
 ρῶ τινὲ και τὴν διάλεκτον τοῦ τόπου ἐκείνον καλῶς ἔμαθεν,
 και ἐνεθυμήθη ἵνα ἐν τῇ πατρίδι ἐπιανέλθῃ. και τινὲ τῶν
 ἑντοπιῶν τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰπών, παρέλαβεν αὐτὸν και
 20 ἤγαγεν ἐν τόπῳ τινὲ ἔνθα ἐκ τῶν ἔξωθεν Ἴνδῶν ἀκάτια ἐρχό-
 μενα και φόρτον ποιοῦντα ἀρωμάτων ἦν. και ἐμβὰς ὃ

2. δὲ om P 3. ἐκεῖ ἐπὶ P 5. ὀδοτύραννον M ἐλέφαντα
 δύναται και. M 12. ἕνεκεν τῶν φοβερῶν θηρίων και λοβό-
 λων. και οἱ P 14. τὸ om P 15. ἀγελοειδῶς P 16. οὐν
 οὕτως P 21. ἦν και om P

tum sol ad nostram regionem borealemque procedat. qua de re au-
 gescit Nilus media aestate inundatque Aegyptum, utpote sole zonam
 magis borealem obeunte et instante aliis fluminibus. traiecit autem
 ille, ut ad longaevos perveniret, etiam alium quendam fluvium, valde
 periculosum propter ingens quoddam animal amphibium, quod in eo
 flumine vivit, illorum sermone odontotyrannum appellatum, quod vel
 integrum possit elephantum devorare. inveniuntur in illis locis deser-
 tis praeterea aliae multae horrendae bestiae et beluae, velut draco-
 nes plurimi et ingentes, longitudine cubitorum fere septuaginta, alti-
 tudine et latitudine longe terribilissimi, scorpiones cubitales, formi-
 cae unius spithamae et amplius, vespertiliones corvorum aestivorum
 iastar, muscae passeribus pares magnitudine. quapropter etiam habi-
 tari nequeunt illae regiones, propter illas, dico, terribiles et venena-
 tas bestias. elephantorum autem ibidem tanta multitudo est, quanta
 apud nos boum atque ovium, pascunturque etiam gregatim vagantes.
 ille quum ea in regione aliquamdiu commoratus esset iamque pulcre
 didicisset gentis sermonem, in patriam redire cupivit; quumque men-
 tem suam incolarum alicui aperuisset, deductus ab eo est in locum

Ἐφραίμ ἐν ἐνὶ τῶν ἀκατίων καὶ ἐλθὼν εὗρε νῆα παμμέγεθον Ἰβηρικὴν, καὶ πλεύσας δι' αὐτῆς ἦλθεν εἰς Ἰβηρίαν ἧτοι Ἴσπανίαν κατὰ τὴν Πορτογαλίαν, κακείθεν δι' ἄλλης νηὸς πλεύσας κατὰ τὰς Βρεταννικὰς νήσους καὶ πλησίον Γερμανίας ἐπέρασεν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ ἔνθα κατὰ ἐφθασα, καὶ οὕτως ταυτὰ 5 μοι ἐξηγήσατο.

Ἀπῆλθον οὖν ἐγὼ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ διὰ συμπενθερίαν, ὅπου δ' ἄρα μοι φανήσεται ἐκ τῶν δύο γενῶν. ἔδει οὖν ἵνα μετὰ γράμματος, διὰ τὸ ἀναίτιόν μου πλῆον, δηλώσω τῷ βασιλεῖ τὰ κατὰ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ὁ αὐθέντης μου 10 ἀπελογίσατο. καὶ ἐρχόμενοι περὶ τὴν Ἀμισὸν ἐναυάγησα. ἐκεῖσε προσδοκῶν ἐγὼ τὴν ἀπολογίαν διέτριψα ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἕτη δύο καὶ ἡμέρας τριάκοντα. ἐν τῷδε τῷ καιρῷ τῇ κγ' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους τέθνηκεν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡ αἰοίδιμος δέσποινα Εἰρήνη ἡ διὰ τοῦ Θείου 15 καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεῖσα Ὑπομονὴ μοναχὴ· καὶ ἐτάφη εἰς τὴν μονὴν τοῦ Παντοκράτορος, πλησίον τοῦ μακαρίτου καὶ αἰοδίμου βασιλέως τοῦ συζύγου αὐτῆς. καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τοῦ ςβ' ἔτους ἀπέθανεν ὁ ἀμηνρᾶς ὁ Ἀμουράτης, ὃ κατὰ ἐμαθὸν ἐστὶ ὢν ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ. ὥς οὖν 20 ἦλθον εἰς Τραπεζούντα, εἰρηκέ μοι ὁ βασιλεὺς τοιαύδε κύριε

2. ἧτοι Ἴσπανίαν om M 3. πορτογαλίαν P 7. ἔφεκεν
 συμπενθερίου P 16. ἐπονομασθεῖσα P 18. μακαρίτου
 καὶ om P 21. παρεγνόμην P

quendam, quo ab externis Indis naviculae aromatis onustae appelli solebant. harum una conscensa et mari commissa, mox navem grandem Ibericam invenit, qua in Iberiam sive Hispaniam Portugalliensem delatus est, indeque alia navi in insulas Britannicas et prope Germaniam profectus, in Iberiam eam traiecit, in qua ego ipse eum inveni atque haec ita ab eo audivi.

Discessi ego illam in regione ob coniugium cum alterutra familia, prout mihi videretur, conciliandam. necesse autem erat, quo tutior essem a culpa, ut imperatori utriusque generis commoda per literas significarem, quorum ille duceret rationem. ad Amisum feci naufragium, ibique imperatoris exspectans responsum circa eas regiones annos duos et dies triginta commoratus sum. illo tempore, Martii mensis die 23 eiusdem anni, ad beatorum sedes cessit gloriosa despoena Irene, per divinum et angelicum habitum mutato nomine Hypomone monacha dicta. sepulta est in monasterio Pantocratoris, iuxta beatum et gloriosum imperatorem, coniugem suum. mense Februario anni 6950 Amurates ameras obiit, quod ego in Iberia etiam tum degens accepi. Trapezuntem igitur ut veni,

πρέσβυ, εἰπεῖν σοι θέλω χρηστὰς ἀγγελίας, εἰ μὴ δεῖ ἀποδοῦναί σε ἡμῖν τι δῶρον χάριτος.” κἀγὼ ἀναστὰς προσεκύνησα αὐτὸν εἰπὼν “ὁ θεὸς μακροήμερεύσοι τὴν ἀγίαν σου βασιλείαν, ὃς πολυτρόπως εὐεργετεῖς ἡμᾶς. οὕτως καὶ δια 5 τὰς νῦν ἀγαθὰς ἀγγελίας αὐθις εὐεργετήσεις ἡμᾶς. ἀλλ’ ἡμῖν οὐκ ἔστιν ἀντάξιόν τι ἀποδοῦναι τῇ βασιλείᾳ σου τῇ ἀγίᾳ.” καὶ εὐθὺς εἶπέ μοι περὶ τοῦ θανάτου τοῦ ἀμηρᾶ, καὶ πῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐγένετο ἀνθέντης καὶ πλείστας χάριτας ἐποίησε τῷ ἀνακτι, καὶ εἰρήνη αὐθις ἐπεκυρώθη ἀναμεταξὺ 10 αὐτῶν τηρεῖν αὐτήν, ὡς καὶ πρόην μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶχε· ὁ ἐκείνων οἶκος. κἀγὼ ἀκούσας οὕτως ἐγενόμην ἄφωνος καὶ τσοσαύτη ὀδύνη μοι περιεῖχeto ὡς εἰ περὶ τοῦ θανάτου τῶν ἐμῶν φιλιτάτων ἠκούειν. καὶ μικρὸν κατηφιάσας λέγω “δέσποτά μου, αὕτη οὐ χαρίεσσα ἐπαγγελία ἐστίν, ἀλλὰ καὶ λίαν 15 ὀδυνηρά.” ὁ δὲ λέγει “καὶ πῶς, χρηστὲ ἄνερ;” κἀγὼ “διότι ὁ τεθνηκὼς ἀμηρᾶς ἦν γέρον, καὶ τὸ κατὰ τῆς πόλεως ἀπειρώσθη αὐτῷ, καὶ οὐκέτι ἐβούλετο ἐγχειρισθῆναι τι κατ’ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον ἤθελε μᾶλλον εἰρηνεύειν. ὁ δὲ νῦν γεγυνώς ἐστι νέος καὶ παιδιόθεν ἐχθρὸς ἦν τῶν Χριστιανῶν 20 πρὸς τὸ ὑβρίζειν καὶ ἐπαπειλεῖν αὐτούς, λέγων ὅτι ὅταν καιρὸν εὖρη ἐπιτήδειον καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν εἰς χεῖρας αὐτοῦ λήψηται, τὴν ἀρχὴν τῶν Ῥωμαίων καὶ πάντων

1. εἶπω P
om P

3. αὐτῷ P
18. ἀλλὰ μᾶλλον P

9. καὶ ἡ εἰρήνη P

11. οὕτως

imperator his me verbis excepit: “domine legate, faustum tibi nuntium impertire volo, nisi quod munus aliquod grati animi rependas mihi necesse est.” ad quae ego surgens eumque adorans “deus,” inquam, “dies producat sanctae maiestati tuae, qui nobis quum multis modis benefacias, tum per istos nunc nuntios benefacies. verum nihil nos habemus dignum, quod appendamus sanctae maiestati tuae.” tum statim dixit mihi de morte Amuratis, narravitque, quomodo eius filius princeps factus esset, et plurima sibi beneficia praestitisset, et pax rursus inter ipsos esset confirmata, qualis etiam ante huic domui cum patre eius intercesserat. quae ubi audivi, obmutui, tantumque dolor me incessit, quam si hominum mihi carissimorum mortem comperissem. deinde demisso animo “mi despota,” inquam, “iste quidem non gratus nuntius est, sed admodum etiam acerbus.” tum ille “quomodo, vir bone?” “quia,” inquam, “is, qui obiit, ameras senex erat, urbemque satis tentavit, nec iam adorturus eam erat, sed pacem quam bellum maluit. at qui nunc factus est ameras, is et iuvenis est et, a puero Christianorum inimicus, contumeliose eos habere minatusque dicere solebat, se, quum primum occasionem inve-

Χριστιανῶν ἔχει ἐξολοθρευῆσαι καὶ ἀφανίσει. τὰ νῦν καὶ ἡ πόλις ἠπορημένη ἐστὶ διὰ τὸν ἀυθέντην μου καὶ βασιλέα νεωστὶ τὰ σκῆπτρα λαβόντα, ὃς καὶ ἐκ τῶν τῆς βασιλείας εἰσοδημάτων πολλὰ ὀφείλει διὰ τὰς ἐξόδους καὶ τὰ φιλόδοξα, ἃ ἐχαρίσατο τοῖς στρατιώταις καὶ πάσῃ τῇ αὐτῇ· διὸ 5 δεῖται καιροῦ εἰρητικοῦ πρὸς τὸ ἐξοικονομῆσαι τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια. καὶ εἰάν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ὁ θεὸς παραχωρήσῃ, καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος ὑπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ καὶ κακογνωμίας ὁρμήσοι ἂν μάχην ποιῆσαι κατὰ τῆς πόλεως, οὐκ οἶδα τί γενήσεται εἰς ἡμᾶς. 10 ναὶ ἀληθῶς εὐφρόσυνος ἀγγελία ἦν, εἰ ἀπέθανεν ὁ νῦν γεροντῶς νέος ἀμηρῶς, ἐπεὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἄλλον υἱόν, καὶ τῷ γηραιῷ ἐκ τῆς λύπης ἐδίδοδο ἀσθένεια, ἐξ ἧς καὶ 48 ὀλιγοχρονία· καὶ τούτου ἔνεκεν εἰς κίνδυνον καὶ διχαστασίαν μεγάλην ἐνέπιπτεν ἡ τῶν ἀσεβῶν ἀρχή, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ- 15 του τοῦ καιροῦ ἐδύνατο ἂν διορθῶσαι καὶ οἰκονομῆσαι τὰ πάντα, καὶ ἡ ἑαυτοῦ βασιλεία διέβαινε εἰς κρείττονα προτίμησιν.” ὁ δὲ βασιλεὺς Τραπεζοῦντος ταῦτά μοι ἔφη “αὐτὸς ὑπάρχεις εἷς τῶν φρονίμων ἀρχόντων καὶ πρακτικῶν τῆς αὐτῆς ἐκείνης, καὶ γινώσκεις κρείττον περὶ τούτων· ὁμως ὁ 20 θεός, ὡς δυνατός, ποιήσει αὐτὸν εἰς ἀγαθόν.” ἀγῶ ἀποκριθεὶς εἶπα “λίαν εὐχαριστῶ τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ προαιρέσει

4. καὶ φιλοτιμίας P
ὁ δ. P

6. τῆς μάχης om P

20. ὁ θεὸς ὁμως

22. εἶπον P

nisset et regno potitus esset, Romanorum, imo Christianorum omnium imperium perditurum et deleturum. et vero urbs nunc in angustiis est propter principem meum et imperatorem recens regnum adeptum, cui de rebus imperii grande aes alienum solvendum est, propter expeditiones et donativa tum militibus, tum cunctis aulicis collata confutum. quare temporibus placatis opus est, ut rebus ad bellum necessariis et idoneis se instruat. quod si deus propter peccata nostra concesserit, ut nequam ille, iuvenili audacia et animi pravitate actus, urbem bello aggrediatur, nescio equidem, quid nobis futurum sit. profecto felix nuntius foret, si iuvenem, qui nunc ameras factus est, obisse nuntiares, siquidem pater eius alium filium non haberet et seni e luctu oriretur aegrotatio, ex aegrotatione deminutio vitae: unde in periculum et magnam seditionem incideret impiorum imperium, nostra autem interim omnia restitui et administrari possent, ut auctoritas imperatoris inde haud paulo honoratior evasura fuisset.” tum rex Trapezuntius ita respondit: “tu quum ipse sis unus e prudentibus et peritis viris illius aulae, melius utique ista novisti. enimvero deus, qua est potentia, frugi illum faciet.” hic ego “magnas,” in-

τοῦ κράτους σου, διότι ἐγὼ οὐκ εἰμι τοσαύτης ποιότητος ὡς ἡ βασιλεία σου ἐκέλευσας.” ἀκούσας γὰρ ἐγὼ ἔτι ὅτι ἡ τοῦ προρρηθέντος ἀμηνῶ γυνή, ἡ καὶ τοῦ τῆς Σερβίας δεσπότηου θναυάτηρ, μετὰ τὴν τοῦ ἀμηνῶ καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς θανὴν ἐντί-
 5 μως καὶ καλῶς ἀπεστράφη πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, ἔδει μὲ γὰρ ἐναπομεῖναι εἰς Τραπεζοῦντα διὰ τινὰς οὐκ ὀλίγας αἰτίας, καὶ εὐρῶν τινὰ νῆα μέλλουσαν εἰς Κων-
 10 σταντινούπολιν ἀποπλεῦσαι, μεθ’ ἧς ἐγὼ ἀπέστειλά τινὰς ἑπ-
 15 οῦς, καὶ δύο οὓς ὁ βασιλεὺς Ἰβηρίας μοι ἐδώρησατο ἐκ τῶν
 20 ὑπ’ αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντων, ὅτε τοὺς αἰχμαλώτους ἐσκύ-
 λευσεν. καὶ ἕτερα πολλά τινὰ εἶδη ἀπέστειλα φιλοδορηθέντα ἡμῖν παρὰ τινων, καὶ πρὸς τὸν αὐθέντην μου τὸν βασιλέα
 τοιάδε ἔγραψα περὶ ὧν εἰς Ἰβηρίαν ἔπραξα καὶ ὧν εἰς Τρα-
 πεζοῦντα ὑπώπτεον ποιῆσαι, καὶ πάντα τὰ συμβάντα αὐτῷ
 15 ἔδῃλωσα. καὶ δούς τὰς γραφὰς ἐνὶ τῶν σὺν ἐμοὶ ἀρχόντων
 ἔστειλα αὐτόν, καὶ παρηγγεῖλα αὐτῷ ἵνα τὴν μὲν μίαν τῶν
 γραφῶν δώσῃ τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ προσκυνῆσαι αὐτόν, ἔφην
 αὐτῷ, καὶ διὰ στόματος, ἵνα τὰ καθ’ ἡμᾶς πάντα ἀναφέρῃ
 20 βασιλεῖ αὐτὸς δώσῃ. εἶχε δὲ οὕτως ἡ γραφή. “ἐγὼ ἐν τῷ
 ἀποσωθῆναι με εἰς Τραπεζοῦντα ἔμαθον τὰ περὶ τοῦ θανα-

2. τοῦ ἀμηνῶ ἀμουράτου P 7. εὐρῶν P 9. δύο] παῖδας P
 10. ὅτε ἐν τῇ μάχῃ ἔσχ. P 11. ἤδη φιλοτιμηθέντα ἡμῖν P
 13. τάδε P 19. δὲ δευτέραν ἐπὶ P 21. τοῦ ἐνιαυθα βασι-
 λεύοντος P

quam, “gratias ago integritati et consilio potentiae tuae, quoniam non tantus sum, quantum maiestas tua me putavit.” acceperam praeterea, amerae, cuius ante mentio facta est, uxorem, despotae Serviae filiam, post mariti mortem praeclaro et honorifico comitatu domum ad parentes rediisse. quum propter quasdam non leves causas Trapezunte me manere necesse esset, inventa navi, quae Cpolim solvere vellet, transmisi equos quosdam et pueros duo ab Iberorum rege de captivis, quos fecerat, mihi donatos, aliaque multa munerum genera a quibusdam liberaliter in me collata, scripsisque ad imperatorem, dominum meum, tum, quae in Iberia transegissem, tum, quae Trapezunte transacturum me confiderem, certioeremque eum feci de rebus omnibus, quae acciderant. dedi epistolas uni de nobilibus, qui mecum erant, eumque dimisi cohortatus, ut alteram imperatori statim, quum eum adoraret, traderet, narraretque coram omnia, quae ad nos pertinerent; alteram eidem die sequenti daret. scripta autem erat epistola hoc exemplo. “salvus Trapezuntem delatus, ex hoc rege mortem amerae cognovi, et amerissam, huius e sorore neptem, pul-

του τοῦ ἀμηρᾶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐνταῦθα, καὶ πῶς ἡ ἀμηρ-
 ρισσα ἢ τούτου ἐξαδέλφη ἐπανέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα αὐ-
 τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς ἐντίμως καὶ καλῶς. ὡς ἤκουσα δέ,
 ἐσυλλογισάμην κατὰ τὸν ἐμὸν σκοπὸν καὶ τὸ δοκοῦν μοι δη-
 λοποιῆσαι τῷ κράτει σου, ὅτι τῶν δύο συνοικεσιῶν, περὶ ὧν 5
 ἐνθάδε ἐλγλυθα, συμπερωτέρων τῇ βασιλείᾳ σου ἔσται καὶ
 λίαν κρείττον καὶ ὠφέλιμον εἰς πάντα διὰ πολλὰς αἰτίας, εἰ
 ἀρεστόν ἐστι τῷ κράτει σου ποιῆσαι τρόπον καὶ ἀναβολὴν ἵνα
 λάβῃς τὴν εἰρημένην ἀμηρῖσαν εἰς γυναῖκα. τέσσαρα γὰρ
 μόνᾳ εὐρίσκω αἰτία δι' ὧν ἡ βασιλεία σου αἰτιωμένη οὐ 10
 πράξει τοῦτο, εἰ αὐτῇ θόξει· πρῶτον μὲν τὸ ἔλαττον τοῦ γέ-
 νους, δεύτερον δὲ μὴ πως καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ τὴν συγγένειαν
 τὴν τοῦ γάμου ἱερολογίαν κωλύση, τρίτον ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς
 ἦν Τυρῆκος, τέταρτον ὅτι πεντηκονταετῆς οὖσα τῇ ἡλικίᾳ, εἰ
 τύχη καὶ συλλήψεται ἐν γαστρὶ, ἐν τῷ μέλλειν τεκεῖν κινδύ- 15
 νέυση, ὡς οἱ φυσικοὶ λέγουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπισυμ-
 βαίνει, ἐπεὶ ἦν στεῖρα μὴ τεκοῦσά ποτε. τῶν τεσσάρων οὖν
 τούτων αἰτιῶν τὴν διάλυσιν λέξομαι. πρῶτον μὲν οὐδέν
 ἔστιν παράδοξον εἰ ταύτην λάβῃς εἰς γυναῖκα, ὅτι ἐλάττω-
 νος γένους οὐκ ἔστιν τῆς κυρίας μου καὶ ἀοιδίμου σου μη- 20
 τρός. δεύτερον, εἰ καὶ τὸ συνοικέσιον μετὰ τῆς τοῦ Τραπε-
 ζοῦντος βασιλέως θυγατρὸς γένηται, ἕνεκεν τῆς συγγενείας

3. τοὺς ξαυτῆς γ. P 6. συμφέρον M 7. εἰ om M 10. δε'
 ᾧ P αἰτιωμένη om P 11. πράξις P 15. κινδυνευούση
 MP 16. γνωμολογοῦσιν P 17. οὐν τοίνυν P 20. τῆς
 ἀοιδίμου σου μητρός τῆς καὶ κυρίας μου P

cre et honorifice in patriam ad parentes reversam esse. quod ubi com-
 peri, constitui apud animum, quod mihi visum est, potentiae tuae
 significare, duobus his, ob quae hoc iter feci, connubiis multis de
 causis utilius fore maiestati tuae et longe melius ad omniaque ap-
 tius, si potentiae tuae placeat, rationem ac curam adhibere, ut ame-
 rissam illam ducas uxorem. etenim quatuor modo causas invenio,
 propter quas maiestati tuae illa conditio repudianda videri queat:
 primum, quod genere inferior est, deinde, ne forte ecclesia istarum
 nuptiarum sacra propter cognationem impediatur, tum, quod coniux
 eius Turca fuit, postremo, quod, ut quinquagenaria, si conceperit,
 cum periculo pariet, quod physici plerumque fieri dicunt, quandoqui-
 dem, adhuc sterilis, nullum unquam partum edidit, quatuor his cau-
 sis ita iam occurramus. ad primum nihil singulare facies, si illam
 uxorem ducas, quae nobilitate dominae meae, gloriosae matri tuae,
 nihil cedit. deinde, si in matrimonium peteres Trapezuntiorum regis
 filiam, cognationis gratiam speramus tibi factum iri ab ecclesia, si in

ἐλπίζομεν συγχωρηθῆναι τοῦτο παρὰ τῆς ἐκκλησίας, εἰ εἰς
 πτωχοὺς καὶ ὄρφανοὺς καὶ ἐκκλησίας χρήματα δοθήσονται. B
 τοσοῦτον μᾶλλον εὐσκοπωτέως συγχωρηθήσεται καὶ τὸ τῆς
 τοῦ δεσπότου Σερβίας θυγατρὸς, λέγω τῆς εἰρημένης ἀμη-
 5 ρίσσας, διὰ τὰς τσαύτας χάριτας καὶ εὐεργεσίας ἧς ὀφείλου-
 σιν αὐτῇ καθ' ἑκάστην ἢ ἐκκλησίᾳ τε καὶ οἱ ἱερομόναχοι καὶ
 μοναχοὶ καὶ πᾶς ὁ τῆς ἐκκλησίας κληρὸς. τρίτον οὐκ ἔσται
 παράδοξον εἰ Τοῦρκον ἔσχεν ἄνδρα, ἔπει καὶ ἡ δέσποινα
 Εὐδοκία, ἣν ὁ πάππος σου ἔλαβεν εἰς γυναῖκα, ἄνδρα προδ-
 10 σκε Τοῦρκον καὶ μικροῦ καὶ ὀλίγου τόπου αὐθέντην, καὶ παι-
 δία μετ' ἐκείνου ἔτεκεν· αὕτη δὲ τοσοῦτον μεγάλου αὐθέν-
 του καὶ ἀμηρᾶ γυνῆ οὐσα, καὶ ὡς ἀκούομεν, οὐκ ἐγνώρισεν
 αὐτήν, διὸ καὶ ἄτεκνός ἐστι. περὶ δὲ κατὰ τὸ τέταρτον, εἰ
 καὶ ἐτῶν πλειόνων ὑπάρχει, ἐν συλλάβῃ γαστρί, τὸ τοῦ κυ-
 15 ρίου θέλημα γενήσεται, ἔπει συμφέρον τῇ βασιλείᾳ σου ἐστὶ
 τὰ προειρημένα τρία αἴτια, ἐν γένηται, μᾶλλον. καὶ οἱ γο-
 νεῖς αὐτῆς περιχαρῶς καὶ ἀσμένως δέξονται τοῦτο. ἐξαπό-
 στείλον οὖν εὐθύς τινα πιστὸν τῶν τοῦ παλατίου σου ἀρχόν-
 των ἢ τῶν ἱερομονάχων ἢ μοναχῶν, καὶ τὰ περὶ τούτου διορ-
 20 θώσουσι, καὶ ἀναβολὴ οὐδεμίᾳ γενήσεται." ἀποσπασθέντων οὖν
 τῶν γραμματοκομιστῶν μετὰ τῆς νηὸς ἐν τῇ πόλει τῇ κῆ
 Μαῖου, καὶ ὁ βασιλεὺς ὢν εἰς χοιράγραν, ὡς ἐμνησθή αὐτῷ

2. ὄρφανα P 3. εὐσκοπωτέως om P 9. παπποὺς c. 10.
 καὶ μικροῦ om P 12. ἔγνω P 21. γραμματίων καὶ τῶν
 κομιστῶν P

mendicos, orphanos et ecclesias pecuniam erogaris. hoc tanto magis
 et facilius concedetur tibi matrimonium filiae despotae Serviae, ame-
 rissae inquam, propter tanta illa officia et munera, quibus quotidie
 illi obligantur ecclesia, hieromonachi, monachi, universus denique
 clerus. illud autem, quod Turcam maritum habuit, minime singulare
 est, quoniam etiam Eudocia despoena, quae avi tui uxor fuit, ante
 Turcam coniugem habuerat, parvae et exilis regionis principem, cui
 etiam liberos pepererat. contra haec tam eximii principis et amerae
 uxor fuit, et ab eo, aiunt, ne tacta quidem est: quare nec libero-
 rum quidquam genuit. ad quartam iam rationem quod attinet, etiamsi
 annosa est, si conceperit, fiet utique voluntas dei, quando tres ante
 commemoratae rationes maiestati tuae commodae erunt. parentes eius
 autem libenter et cupide eam conditionem arripient. tu iam confe-
 stim mitto mihi fidelem quempiam de primoribus palatii, aut hie-
 romonachis, aut monachis, resque haec administrabitur, nec ulla mora
 erit." quum hi, qui literas portabant, salvi ad urbem appulissent die
 Maii 28, imperator, qui forte apros venabatur, certior factus, adve-

ὅτι τινὰς ἐκ τῆς Ἰβηρίας ἐηλύθασιν, εἰσάσας τὸ σύγγραιον ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἦλθε μετὰ χαρῆς. ἐν ᾧ δὴ καιρῷ ἐφθασαν οἱ χαρτοκομισταί, τῇ κῆ τοῦ Μαΐου, τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὑπνωττῶν ἐφάνη μοι κατ' ὄναρ ὅτι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐφθασα, καὶ προσσπεύσας τῷ βυσιλεῖ ἀπα- 5 σθῆναί με τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐκ εἶασέ με, ἀλλ' ἐπιλαβῶν ἀνέστησέ με καὶ κατεφιλησέ μου τοὺς ὀφθαλμούς. ἔγωγε ἔξυπνος γενόμενος εἶπον τοῖς περὶ ἐμὲ ὑπνοῦσι τὸ ὄραμα, καὶ ὄπως τῆς ἡμέρας μνημονεύσωσι. ἰδὼν οὖν ὁ αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς μὴ ἐλθεῖν με ἀλλ' ἐκ τῶν σὺν ἐμοί, καὶ τὴν 10 πρῶτην γραφὴν ἀναγνώσας περιλυπος ἐγένετο καὶ ἐδυσφόρει καταγορῶν τὴν ἐμὴν βραδύτητα· ὥς δὲ τὴν ἑτέραν γραφὴν ἐπὶ τὴν αὐρίον ἀνέγνω, καὶ μαθὼν μέλλειν ἐλθεῖν διὰ τῆς γραφῆς, ἰδοὺ ἠρκέσθη καὶ χαρίεις ἐναπέμεινε· καὶ εὐθύς οἰκονομήσας Μανουὴλ τὸν Παλαιολόγον τὸν τῆς Καντακου- 15 ζηνῆς τῆς πρωτοστρατορίας ἀνεψιόν, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δεσπότην, ἵνα δοκιμάσῃ καὶ ἴδῃ περὶ οὗ ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιστολῇ γέγραφα συνοικεσίου. καὶ ἀκούσαντες οἱ γονεῖς αὐτῆς ἠδέως καὶ ἀσμένως τὸν λόγον ἐδέξαντο, καὶ ἐτοιμῶς εἶχον ἐκπληρῶσαι καὶ τὸ ἔργον. ἄλλον γὰρ οὐκ 20 ἐκώλυσε τὸ τοιοῦτον συνοικέσιον εἰ μὴ ὅτι ἡ ἀμῆρισσα ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ εὐχομένη τάξασα ἔτι ζῶντος τοῦ ἀμηρῶ καὶ ἀνδρὸς αὐτῆς, εἰ ὁ Θεὸς οἶω δὴ ποτε τρόπῳ ἐλευθερώσῃ αὐτὴν ἐκ τὰς τῶν ἀσεβῶν χεῖρας, ἑτέρῳ ἀνδρὶ μηκέτι ἐν τῇ

3. γραμματοκομισταὶ M 4. κατ' ὄναρ om P 13. μαθὼν
ἐλθεῖν με μᾶλλον P 18. γέγραπται P

nisse quosdam ex Iberia, relicta venatione, laetabundus palatium petit. quo tempore tabellarii advenerunt, die 28 Maii, eadem nocte per somnum visus mihi sum et ipse adesse Cpoli, quumque festinarem ad imperatorem, genua eius amplexurus, retineri ab eo et sublevari et osculo salutari. expergefactus, iis, qui circa me dormiebant, somnium narraui, atque dixi, ut diei meminissent. imperator autem, dominus meus, ubi non ipsum me, sed e comitibus aliquem adesse animadvertit, et priorem legit epistolam, moestus factus, segnitiam meam aegre tulit accusavitque. ubi autem alteram die sequenti legit meque venturum esse didicit, acquieuit et laetitiae se dedit, statimque rerum notitia instructum Manuelem Palaeologum, Cantacuzenae protostratorissae consobrinum, ad despotam Serviae ablegavit, ut is de coniugio, de quo scripseram, inquireret ac videret. parentes eius libenter et cupide conditionem acceperunt, et ad rem perficiendam parati erant. nulla enim alia res id coniugium impeditabat, nisi quod ame-

ζωῆ αὐτῆς συζευθεῖη, ἀλλὰ μένειν αὐτὴν ἐν σοφροσύνῃ παρθενεύουσαν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν θεραπεύειν θεῶ τῇ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς χορηγήσαντι· δι' ἣν αἰτίαν τὸ συνοικέσιον τοῦτο οὐκ ἐγένετο.

5 Ἐγὼ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Ἀγούστῳ μηνὶ διέβη ἀπὸ τῆς πόλεως ὡς φυγὰς ὁ πατριάρχης κύρ Γρηγόριος, καὶ ἐγὼ τῇ ἰδ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 593 ἔτους εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέσωσα μετὰ τῆς νηὸς τοῦ καλοῦ Ἀγτωνίου Ῥίτζου, τοῦ καὶ ὕστερον μαρτυρήσαντος ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν αὐτοῦ
10 πίστewος.

2. Τελέσας οὖν ἐγὼ τὸ συνοικέσιον ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ, ἵνα ἄρ
λάβῃ ὁ αὐθέντης μου τὴν τοῦ ἐκεῖσε ῥηγὸς θυγατέρα, εἰδὼς
ὅτι κρεῖττον ἦν τὸ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ τοῦ τῆς Τραπεζοῦντος. εἰπέ
μοι γάρ ὁ τῆς Ἰβηρίας προειρημένος ῥῆξ τοιαύδε "οὐκ ἔστι
15 συνήθεια παρ' ἡμῖν ἵνα διδῶσιν χρήματα αἱ γυναῖκες τοῖς
ἀνδράσιν οὐς μέλλουσι λαβεῖν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες ταῖς γυναῖξιν."
ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῶν ἱλασμὸν παρ' αὐτοῦ λέγω "οὐκ
ἤκουσα πώποτε τοιαύτην συνήθειαν καὶ νόμον ὡς ἡ βασιλεία
σου προστάτεις." ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας, τάχα θαυμάζων
20 τοὺς λόγους μου, εἶπεν "οὐκ οἶδας, τιμωτάτε ἀνερ, τί φησιν
ὁ μέγας Καισαρίας; διαφόρων ἔθνων τρόπον τε καὶ νόμον
ἔξηγοῦμενος ἐν ἐπιτομῇ τοιαύτε φάσκει. ἐν ἐκάστη γὰρ χώρα
καὶ ἔθνεσιν ἐν τοῖς μὲν ἐγγράφως νόμος ἐστίν, ἐν τοῖς δὲ

8. ῥιχίου P
τοῖς P

17. εἶπον P

22. διεγούμενος P

23. ἔθνεσιν
τοῖς P

rissa, vivo etiamtum amera coniuge, ad deum precata constituerat, si deus quo tandem cunque modo liberasset se e manibus impiorum, alii nemini per totam vitam nubere, sed in castitate virginali, quod restaret vitae, transigere et pro viribus deo, liberatori suo, servire.

Eiusdem anni mense Augusto ex urbe profugus abiit Gregorius patriarcha, atque ego die 14 mensis Septembris anni 696 Cpolim reverti in navi viri optimi Antonii Ritzii, eiusdem, qui postea propter fidem Christi martyrium pertulit.

2. Confeci igitur coniugium in Iberia, ut dominus meus illius regis filiam duceret. noveram enim, connubium Ibericum praestare Trapezuntio. namque ita mihi dixerat Iberorum rex: "nobis moris non est, ut dotem dent feminae viris, quibus nupturae sunt, sed viri feminis." ego, praefatus veniam, nunquam me de isto more aut lege, qualem maiestas ipsius diceret, audisse respondi. tum rex subridens et quasi mirans verba mea "scisne," inquit, "vir honoratissime, quid magnus dicat Caesarius? diversarum gentium mores et instituta explicans, in breve contracta haec docet. cuivis ter-

ἀγράφως καὶ συνήθεια· νόμος γὰρ τὰ πάτρια δοκεῖ εἶναι. ὡς πρῶτον Σῆρες οἱ τὸ ἄκρον τῆς γῆς οἰκοῦντες νόμους ἔχουσι τὰ πάτρια ἔθη, μὴ πορνεύειν ἢ κλέπτειν ἢ λοιδορεῖν ἢ φονεύειν. νόμος δὲ παρὰ Βακτριανοῖς ἢ ἐκ προγόνων παιδεία καὶ εὐσέβεια, μὴ κρεωφαγεῖν ἢ οἰνοποτεῖν ἢ λαγνεύειν ἢ παν- 5 τοῖα κακὰ διαπραττέσθαι, καίτοι γε τῶν παρακειμένων αὐτοῖς Ἰνδῶν τάναντία διαπραττομένων ἀδεῶς. ἐν δὲ τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι τούτων ἀνθρωποφάγοι εἰσὶ καὶ τοὺς ἐπίξενωμένους ἀναιροῦντες ἐσθίουσι. νόμος Χαλδαίοις καὶ Βαβυλωνίους ἀσελγείας καὶ αἰσχουργίας ἀνάμεστος. ἄλλος δὲ παρὰ 10 Πηλαίοις νόμος, γυναικας γεωργεῖν καὶ οἰκοδομεῖν καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν πράττειν, ἀλλὰ καὶ πορνεύειν ὡς βούλονται, μὴ κωλυόμενα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν παντελῶς· ἐν αἷς ὑπάρχουσι καὶ πλείστοι πολεμικώταται καὶ θηρῶσαι τὰ μὴ λίαν ἰσχυρότατα τῶν θηρίων. ἐν Βρετανίᾳ δὲ πλείστοι τῶν ἀν- 15 δρῶν μιᾷ συγκαθεύδουσι γυναικί, καὶ πολλοὶ γυναικας ἐνὶ ἐταιρίζονται ἀνδρὶ. αἱ Ἀμαζῶναι μὲν ποτε καιρῷ ἀνδρας οὐκ εἶχασιν, ἀλλ' ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ περὶ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν ὑπερόριοι γίνονται, καὶ μιγνύμεναι τοῖς γειτινῶσιν ἀνδράσιν ὡς πανήγυριν τινα καὶ μεγάλην ἐορ- 20 τὴν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡγοῦνται· ἐξ ὧν καὶ ἐν γαστρὶ συλ-

2. σῆρες P τῆς om P 4. παρὰ om P 5. παντοῖα κακία M
9. χαλδαίων καὶ βαβυλωνίων P 11. πηλείοις P 14. μὴ om P
17. ἀμαζόνες P 18. εἶχον P τὰ om P 19. ἐγίνοντο P
21. ἡγοῦνται τὸν καιρὸν ἐκείνον P

rae et genti aut scripta lex est, aut non scripta et more constituta. lex enim esse videntur patria instituta, quemadmodum primum, qui in extremo orbe habitant, Seres legum loco patria instituta habent, ne moechentur, aut furentur, aut calumnientur, aut occidant. lex est apud Bactrianos a maioribus accepta disciplina et pietas, ne carnibus vescantur aut bibant vinum, neve libidini vel ulli generi pravitatis locum relinquunt, quum finitimi illis Indi impune contraria agant: quorum qui in regionibus interioribus habitant, anthropophagi sunt et advenas occidunt comeduntque. Chaldaeis et Babylonis lex lasciviae et turbitudinis plena. apud Pelaeos autem lex est, ut mulieres agros colant et domos aedificent ceterisque virorum operibus fungantur, at vero etiam moechentur, quantum libet, a viris plane non impeditae: in quibus adeo plurimae bellicosissimae sunt ac bestias non plane validissimas venantur. in Britannia autem plerique viri uni concumbunt mulieri, et multae mulieres uni viro. Amazones olim maritis carebant ac bestiarum instar semel quotaunis, circa vernum aequinoctium, e sinibus egressae et concumbentes cum viris finitimis, quasi festum quandam conventum celebrabant: unde conceptis

λαμβιάνουσαι παλινοδρομοῦσι οἴκαδε πᾶσαι· τῆ δὲ καιρῷ τῆς ἀποκνήσεως τὰ μὲν ἄρρενα φθείρουσι, τὰ δὲ θῆλυ ζωογονοῦσι καὶ τιθηνοῦσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐκτρέφουσι. οὕτως καὶ τὰ ἐνταῦθα, ὡς εἶπόν σοι, ὑπάρχει ἡ ἡμετέρα συνήθεια, ὡς 5 καθῶς καὶ αὐτὸς μέλλεις μαθεῖν παρὰ ἀξιοπίστων ἀνδρῶν. καὶ μὴ θαύμαζε, τιμιώτατε ἄνερ κύρ Γεώργιε. διὰ τοῦτο ποιούμεν τὸ παρὸν συνοικέσιον μετ' αἰδοῦς καὶ οὐκ ἀσυμβούλως τῶν, καὶ ὑπόσχομαι δοῦναι τῇ θυγατρὶ μου ἄνευ τῶν πολυτίμων σκευῶν ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ λίθων πολυτί-
 10 μων καὶ μανακίων διαμαργάρων καὶ χρυσίου καὶ ἐτέρων λίθων, χωρὶς τῶν ἐνδυμάτων καὶ ἴφασμάτων πολυειδῶν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς, καὶ πᾶρεξ τούτων χρυσᾶ νόμισμα χιλιάδας πενήκοντα καὶ ἕξ. ἔτι δὲ καὶ κατ' ἔτος ἔχη ἐτέρας χιλιάδας τρεῖς τοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνας εἰς πτωχοῦς, καὶ ὅπου δ' ἂν 15 δόξη αὐτῆ. σὲ δὲ ἀκούω ἔχειν παιδία δύο. τὸ μὲν ἄρρεν ο βασιλεὺς ἀνεγέννησε διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ αὐτοῦ ἐκεῖνο ἔστι καὶ ἔσται· τὸ δὲ θῆλυ ἔστω ἐκ τῆς σήμερον τῇ θυγατρὶ μου, ἣ καὶ ὀφειλέτω τοῦ ὑπανδρεῦσαι αὐτό, ὅπου B δ' ἂν σὺ κρίνης εἶναι ἄξιον τόπον. καὶ ὅταν ἔλθῃς σὺν θεῷ 20 ἄραι αὐτήν, τότε ἐπιδώσω σοι φορτία σηρικῶν τέτταρα· ἔστι γὰρ ἡ μέταξα ἐκεῖνη οὐκ ἐξίτηλος, καὶ ὡς ἠκούσαμεν, πρᾶττεται τὸ φορτίον διὰ χρυσῶν νομισίων πεντακοσίων.”

7. καὶ ἀσυμβούλως τῶν τῆς βούλης μου P
 ἀμαργάρων καὶ χρυσίων M 16. αὐτὸ ἐκεῖνου ἔστι καὶ ἔστω
 καὶ ἔσται M 21. οὐκ om P

10. μανακίων

felibus cunctae domum se recipiebant; deinde quum partum edidissent, mares necabant, feminas conservabant, diligenter lactabant educabantque. sic etiam nobis hic, ut tibi dixi, nostra est consuetudo, id quod a viris fide dignis poteris cognoscere. verum ne mirare, vir honoratissime Georgi: praesens horum connubium reverenter nec inconsulto instituimus, pollicorque, praeter pretiosam argenti et auri suppellectilem, praeter gemmas et monilia margaritis, auro et lapillis composita, praeter vestes et textilia varii generis, ipsius usui destinata, praeter haec igitur daturum me esse numum aureorum quinquaginta sex milia. ad haec in annos singulos accipiet alia aureorum tria milia, quae in stipes pauperum aut quodcumque ipsi videbitur, impendat. te autem duos habere liberos audio, quorum masculum imperator e sacro fonte suscepit: is igitur illius est eritque; at puella ab hodierno die esto filiae meae, cuius erit eam collocare, in quem tu locum boni consulueris. tum autem, quum eam receptum venies, si deo ita placuerit, donabo tibi iusuper onera serici quatuor. est enim non vulgaris illa metaxa, solvique pro singulis oneribus numos aureos quingentos accipi.”

Ὡς οὖν πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ καὶ Τραπεζοῦντι κατα-
 λεπτῶς ἐδιηγησάμην τῷ βασιλεῖ καὶ αὐθέντῃ μου ὡς ἄνωθεν,
 ηρώτησα μαθεῖν καὶ περὶ τοῦ τῆς Σερβίας συνοικεσίου· καὶ
 ἀποκριθεὶς εἶπέ μοι “ ἐγὼ σοι ὀφείλω πολλὰ διὰ τὴν πρὸς με
 σὴν ἀγάπην καὶ πίστιν παιδιόθεν καὶ τὴν τοσαύτην δουλοσύ- 5
 νην· ἀλλὰ τοῦτο δὴ πλεῖον σήμερον τὸ τῆς Σερβίας βεβαίω-
 σις καὶ ἀσφάλεια καὶ ἐκσφράγισμά ἐστι τῆς εἰς ἐμέ σου ἀγά-
 πης καὶ δουλοσύνης, καὶ ἀνταμοιβὴν σοι ὀφείλω ἕως ἐν τοῖς
 ζωσιν εὐρίσκομαι, ἐπεὶ τοσοῦτον κεκοπίακας ἀεὶ ὑπὲρ ἐμοῦ,
 καὶ μᾶλλον τὰ νῦν ἐγκατέλιπες τὸν οἶκόν σου τοσοῦτον δὴ 10
 καιρὸν πόρρω τῆς σῆς πατρίδος ξένας χώρας περιερχόμενος.
 ὅθεν οἱ ἐκεῖσε κυριεύοντες μεγάλας εὐεργεσίας καὶ τιμὰς ἐπη-
 γέλλοντό σοι δοῦναι, λέγω οἱ τῆς Ἰβηρίας καὶ Τραπεζοῦντος
 δεσπότηαι καὶ βασιλεῖς, ἕκαστος αὐτῶν ζητῶν σοι ὑπὲρ αὐτοῦ,
 ἵνα συνοικέσιον μετ’ ἐμοῦ τελέσῃς· αὐτὸς δὲ ὡς σώφρων 15
 καὶ πιστὸς θεράπων διέκρινας τὸ συμφέρον μοι καὶ ὀφελι-
 μώτερον, καὶ ἔδρασας, καὶ ἃ νενόηκας ἔγραψάς μοι συμβου-
 λεύων. τοῦτο ἦν μέγα τι ἐκμαρτύριον τῆς πρὸς ἐμέ σου εὐ-
 νοίας καὶ ἀγάπης· καὶ πληροφορήθητι ἀληθῶς ὅτι καὶ παρ’
 ἐμοῦ ἔξεις ἀξίαν τὴν ἀντάμειψιν, ἕως ἐν τοῖς ζωσιν ὑπάρχω. 20
 περὶ δὲ τοῦ ἐν Σερβίᾳ συνοικεσίου οὐπὲρ ἐρωτᾷς με, τοιοῦτο-
 ῖτρόπως παρηκολούθησε. μετὰ τὸ θανεῖν τὸν ἀμηρῶν καὶ τὴν

8. ἕως — εὐρίσκομαι om M 11. εἰς ξένας χώρας M, omisso
 περιερχόμενος 12. ἐπαγγέλλοντες P 18. εἰς μαρτύριον P

Quum igitur omnia in Iberia et Trapezunte gesta subtiliter im-
 peratori, domino meo, et a principio enarrassem, de Serviano conu-
 bio eum percontatus sum: atque ille ita mihi respondit: “equi-
 dem multum tibi debeo propter eam, quam a puero erga me
 praestitisti, benevolentiam et fidem tantaque officia; verum nunc
 Servianum hoc negotium benevolentiam tuam ac studium etiam magis
 confirmat, communit et quasi obsignat, tibi que obligatus sum, quoad
 in vivis ero, quum semper mea causa summopere laboraveris, nunc
 vero etiam domum tuam per longum tempus reliqueris, procul a pa-
 tria exteras regiones obiens: unde quum, qui illic regnant, magna
 tibi dona honoresque promitterent, Iberiae scilicet et Trapezuntis de-
 spotae regesque, uterque te rogans, ipsi ut conciliares hoc conu-
 bium, ut prudens et fidelis minister decrevisti et fecisti, quod mihi
 commodum et utilissimum esset, et quid tibi videretur, per literas
 mihi suasisti. illud magnum mihi testimonium erat tuae erga me vo-
 luntatis et benignitatis: et certo scito, digna me tibi praemia solu-
 turum, quoad in vivis ero. quod autem de Serviano me conu-
 bio rogas, res ea ita evenit. amera mortuo et coniuge eius reversa ad

τούτου σύζυγον ἐπαναστρέψασαν πρὸς τὸν τῆς Σερβίας δε-
 σπότην τὸν πατέρα αὐτῆς, προσῆλθέ μοι συλλαλήσασα ἢ
 πρωτοστρατόρισσα ἢ συγγενῆς αὐτῆς περὶ τῆς τοιαύτης ὑπο-
 θέσεως, καὶ πλείστας δόσεις καὶ προίκας ἐπηγγέλετό μοι, καὶ
 5 ἄλλα πολλὰ ὠφελιμώτατα ἔτασεν ὑποσχομένη ἐν τῷ μέλ-
 λοντι, ἄπερ κἀγὼ ἀπὸ πολλῶν αἰτιῶν ἐνόμισα ταῦτα ἀληθῆ
 εἶναι καὶ συμφέροντα. ὁμως δὲ ἐν τούτῳ ἔδει καὶ ἑτέρα
 βουλή καὶ σκέψις, κἀγὼ οὐκ εἶχον μετὰ τινος συμβουλευθῆ-
 ναι διὰ τὸ πάντας παθητικῶς διακεῖσθαι. ἡ κυρία μου ἢ
 10 δέσποινα καὶ μήτηρ τοῦ παρόντος βίον ἐξεδήμησε. ὁ μὲν
 Καντακουζηνός, ὃς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπροσπαθῶς ἐβούλευε,
 καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν· ὁ δὲ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς φανερώς καὶ
 ἀφανῶς λέγει ὅτι οὐδεὶς τῶν ἄλλων πάρεξ αὐτοῦ οἶδε τί
 ποιεῖ, εἰ μὴ τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα καὶ ποιούμενά δισχυ-
 15 ρίζεται ἀληθῆ καὶ καλὰ εἶναι, καὶ πάντα λίθον κινεῖ, τὸ τοῦ
 λόγου, ὡς καὶ αὐτὸς καλῶς ἐπίσταται. ὁ μέγας δομέστικος
 ἐχθρωδῶς διάκειται εἰς τὰ τῆς Σερβίας, καὶ ὁμονόησας μετὰ
 τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου παροτρύνοντές με αἰεὶ ἵνα τὸ
 τῆς Τραπεζοῦντος συνοικέσιον γένηται. τίμη γὰρ τότε ἐδυνά-
 20 μῃ συμβουλευέσθαι; μετὰ μοναχῶν καὶ τῶν τοιούτων;
 ἀπράγμονές εἰσι. μετὰ ἀρχόντων; καὶ οὐδεὶς ἐφρόντιζε μὴ
 προκείμενός τινι, μὴ πως δημοσιεύσῃ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις. λοι-

4. δώσειν προίκας P 9. ἡ δέσποινα om P 17. ἐχθροει-
 δῶς P 18. παροτρύνοντός μου P 20. συμβουλευσάσθαι P

despotam Serviae, eius patrem, adiit me super illo negotio cognata
 eius protostratorissa, sponsonditque mihi cumulatissima dona dotem-
 que, et alia multa utilissima commemoravit et in futurum promisit:
 quae ego multis de causis vera et e re mea fore existimavi. attam-
 en alio consilio et deliberatione in tali re opus erat, nec habe-
 bam, quem consulerem, quoniam omnes animo vehementiori erant.
 domina et mater mea imperatrix e vita cesserat; Cantacuzenus, qui e
 reliquis non cupide iudicabat, et ipse mortuus erat. Lucas Notaras
 autem palam et occulte dicitur, praeter se neminem omnium scire,
 quid facto opus sit, nihil, nisi quod ipse dicit facitque, verum ac
 bonum esse affirmat, omnemque lapidem movet, ut utar proverbio,
 id quod ipse bene nosti. magnus domesticus infesto in Servios animo
 est conspiransque cum Iohanne Cantacuzeno quotidie me ad Trape-
 zuntium connubium adhortatur. cum quonam igitur deliberarem? cum
 monachis et eiusmodi hominibus? at rem publicam non attingunt.
 cum proceribus? at nemo rem perpensurus erat, qui nulli propensior
 esset, ut timendum esset, ne eam cum ceteris communicaret. itaque

πὸν ἐγὼ ἐδεινοπάθουν εἰς τὴν σὴν βραδύτητα. ἐλθούσης δὲ
 τῆς γραφῆς σου, ἰδοὺ καὶ σὲ καὶ τὴν γνώμην σου ἔγνωκα·
 καὶ ἃ εἶχομεν καὶ ἡμεῖς προσυλιστάμενα, φρονίμως καὶ κα-
 λῶς ἔλυσας. καὶ εὐθὺς τὸν Παλαιολόγον καὶ τὸν Εὐδαίμονα
 Ἰωάννην ἀπέστειλα, δι' ἄλλα μὲν τὸ φαινόμενον, ὡς ἀπὸ τῆς 5
 50 θείας αὐτοῦ τῆς πρωτοστρατορίας εἶπη τοῦτο. καὶ ἰδοὺ
 ἤκουσαμεν τὸ αἴτιον τοῦ κωλύματος, καὶ ἐπαύσαμεν. λοιπὸν
 σὺν θεῷ τελέσωμεν τὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰβηρίας." καὶ γε-
 γονότος χρυσοβούλλου καὶ ὑπογραφέντος, περιεῖχεν οὕτως, ὅτι
 ἐκείνου μὲν ἡ θυγάτηρ ἔστω γυνὴ τοῦ βασιλέως καὶ δέσποινα 10
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ βασιλεὺς ἔστω ἀνὴρ
 αὐτῆς, κατὰ πάσας τὰς συμφωνίας ἃς μετ' ἐμοῦ ἔστησεν ὁ
 ῥηθεὶς ῥῆξ τῆς Ἰβηρίας. καὶ κληθεὶς προσῆλθε κατενώπιον
 τοῦ βασιλέως ὁ ἐκ τῆς Ἰβηρίας μετ' ἐμοῦ ἐληλυθὼς πρέσβυς·
 καὶ ὁ βασιλεὺς οικειοχείρως ἔμπροσθεν τούτου ἐποίησε σταυρ- 15
 ροὺς τρεῖς μετὰ κιναβύρεως εἰς τὸ ἀνώτερον τοῦ χρυσοβού-
 λλου μέτωπον εἰς βεβαίωσιν κατὰ τὴν ἐκείνων συνήθειαν, καὶ
 ἔδωκε τὸν χρυσοβούλλον ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ πρέσβεως, καὶ
 φησιν αὐτῷ "ἰδοὺ οὗτος" ἐμὲ δεικνύων "σὺν θεῷ τῷ ἐρχο-
 μένῳ ἄρι ἐλεύσεται μετὰ τριήρεων παραλαβεῖν τὴν ἐμὴν 20
 σύννευον τὴν νεόνυμφον." προσκυνήσας οὖν ὁ πρέσβυς ἀνε-
 χώρησεν.

3. καὶ ἡμεῖς om P 5. ἀπέσταλα P 11. καὶ — αὐτῆς om P
 13. ἤλθε P 17. ἐκείνου P

ego iniquus ferebam moras tuas. epistola autem tua ad me perlata, et te et sententiam tuam cognovi, quaeque nos quoque prius constituta habebamus, prudenter et commode expediveras. statim igitur Palaeologum cum Iohanne Eudaemone, aliarum rerum praetextu, misi, a protostratorissa, matertera sua, illud renuntiatum. ecce autem, causam, quae rem impediret, cognovimus, et destitimus. ceterum, si deo placet, perficiamus cum Iberorum rege connubium." fit igitur bulla aurea, cui subscriptum est, in hanc sententiam, ut illius filia esset uxor imperatoris et imperatrix Cpolis, imperator esset eius maritus, secundum conditiones omnes, quas Iberorum rex mecum composuerat. vocatur in conspectum imperatoris qui mecum ex Iberia legatus venerat, et coram hoc imperator manu sua in superiore bullae fronte rubrica tres cruces scribit ad confirmandam pactionem ex illorum consuetudine, traditque bullam in manus legati his verbis: "hic vir (me ostendebat) deo propitio proximo vere cum triremibus veniet, virginem mihi desponsam abducturus." itaque legatus, adorato imperatore, discessit.

Ἐπεὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ ἔτρος ἐμψυφίζετο
 ὅτι ὁ ἀμηνῶς ἐβούλετο ἐλθεῖν κατὰ τὸ στενὸν ἐγγὺς τοῦ
 ἀνωτέρου μέρους τῆς τοῦ Ἀσωμάτου κόμης οἰκοδομησαί τι
 φρούριον, καὶ βουλῆς γενομένης ἵνα ὁ βασιλεὺς εἰς Πελοπόν-
 5 νησον στείλῃ μηνύων τοῦ ἐλθεῖν ἕνα τῶν αὐταδέλφων αὐτοῦ,
 ὃς ἂν βουλησθῆται τούτων, καὶ ὁμοφωνήσῃ εἰς ὅσα αἱ βασι-
 λικαὶ γραφαὶ διελάμβυνον, ἵνα ἀνάγκης ἐπελθούσης ἴδωσιν εἰ
 ὁ ἀμηνῶς βούλεται πράξαι τι κατὰ τῆς πόλεως ἧτοι τῆς βα-
 10 σιλείας, καὶ ἀπέλθῃ πρὸς τοὺς δυτικούς αὐθέντας καὶ συμ-
 μαχίαν αἰτήσῃ, ἐν τῷδε τῷ μέσῳ παρηλθόν ἡμέραι τινές,
 εἶτα προστάξας ἐλθεῖν με ἐνώπιον αὐτοῦ εἶπέ μοι τάδε. "πρω-
 τοβεστικάρτα, περὶ τῆς βουλῆς ἧς ἐστήσαμεν ἐτοιμάσθητι τοῦ
 ἀπελθεῖν σε εἰς Πελοπόννησον· καὶ ὡς ἂν διορθώσῃς τὴν
 15 ἐκείσε ὑπόθεσιν, ἵνα τις τῶν ἀδελφῶν μου ἐλεύσῃται ἐνθάδε,
 ἂν ἀναγκαῖόν ἐστίν ἀπελθεῖν σε ἐκεῖθεν εἰς Κύπρον πρὸς τὴν
 ἐμὴν ἀδελφοπάαιδα τὴν ῥήγισσαν. ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα ἐτοιμά-
 σωμέν σοι τὰ ἐπιτήδεια τῆς ὁδοῦ. μετὰ τὸ ἐξελθεῖν σε κá-
 κείθεν πορεύσῃ αὐθις εἰς τὴν Ἰβηρίαν, ὅπως ἄρῃς τὴν νεό-
 νυμφὸν τὴν ἐμὴν σύνευνον τὴν μελλοκυρίαν σου." Ἐγὼ γὰρ
 20 ἀποκριθεὶς εἶπον αὐτῷ "οὐ δύναμαι παραβῆναι τὸ πρόσταγμα
 σου, τοῦ μὴ ἐκτελέσαι ὡς κελεύεις· ἀλλ' ἢ σύντεκνος καὶ
 δούλη τῆς βασιλείας σου, ἣ γυνή μου, ὑπόπτέω μὴ ποτε
 διὰ τὸ συχναίς με ἀπουσιάζειν αὐτῆς ἀγανακτῶσα ἀποκα-

17. τοῦ δρόμου P 22. ὑποψεύω M

Quum initio eiusdem anni fama manaret, ameram ad angustias prope
 superiorem partem vici Asomati esse venturum, ut ibi exstrueret ca-
 stellum, quumque, concilio habito, visum esset, ut imperator in
 Peloponnesum ad fratrem arcessendum mitteret, uterunque illo-
 rum venire vellet, et is comprobaret, quaecunq̄ue imperatoris liti-
 ris constituta essent, atque, si necessitas adesset vidissentque ameram
 adversus urbem vel imperium aliquid moliturum, ad occidentales prin-
 cipes opem imploratum proficisceretur: haec igitur dum fiunt, paucis
 diebus interiectis, imperator me ad se arcessitum ita allocutus est.
 "e consilio, quod cepimus, para te, protovestiarie, ut in Peloponne-
 sum proficiscare, ibique negotium hoc perficias, ut alteruter fratrum
 meorum huc veniat. inde oportet te in Cyprum ad reginam, neptem
 meam, iter facere. nos hic necessaria itineri providebimus. inde re-
 versus autem in Iberiam discedes, ut advehas recens mihi sponsam
 uxorem, futuram dominam tuam." ad quae ego ita respondi "non
 possum equidem declinare mandatum tuum, ut non faciam, quod
 iubes; verum maiestatis tuae commater et serva, coniux mea, vereor,
 ne quando, propter crebram absentiam meam indignata, monachis se

ρήσεται μοναχῆ, ἢ καὶ ἐάσῃ με καὶ ἄλλον λάβῃ· χθὲς γὰρ ἐλήλυθαι ἀπὸ Ἰβηρίας, διατρίψας ἐκεῖ ἕτη δύο, καὶ εἰ ἀναχωρήσω αὐθις ἐν βραχήμεριά οἴκοθεν, εὐλογον αἰτίαν εὐρήσει καὶ δικαίαν πρόφασιν τοῦ πράξαι ἐν ἕξ ὧν εἴρηκα.” ὁ δὲ βασιλεὺς γελάσας εἶπέ μοι “ἀλλ’ αὐτὸς λῆσον αὐτῇ ἵνα ταύτην καὶ μόνην τὴν ὁδοιπορίαν συγχωρήσῃ σοι ποιῆσαι, καὶ ἐνόρκῳ προστάγματι τάσσω μηκέτι σε ἐνοχλῆσαι τοῦ ἐξελθεῖν σε πατριδόθεν. καὶ μάλα καλῶς ἐπίστασαι τὰ ὅσα σοι ἐπηγειλάμην εὐεργετήσασί σε, καὶ τί τὰ ἀνὰ ἡμῶν συλλαληθέντα, καὶ τί βουλούμεθα ποιῆσαι. καὶ τοῦτο βέβαιόν ἐστι καὶ χω-10 ρίς ἐνόρκου προστάγματος, ὅτι αἱ πρεσβεῖαι καὶ ὁδοιπορίαι αἰ ὑπὸ σοῦ παύσουσι. μηνύσω δὲ καὶ πρὸς τὸν μέγαν δούκα τὸν Νοταρᾶν ὅτι ἐπεὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὀφρῆκιον κτῆται, οὐ δύναται ἔχειν καὶ τὸ μεσαστικόν. καὶ τοῦτο λέγω B ἵνα σοι δωρησωμαι. ἀλλ’ ὅμως οὐκ ἔστι πρόπον ἵνα ἀφαι-15 ρέσω αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ· ἔστι γὰρ ὡς καταφρονεῖν, εἰ μὴ ἀναβολὴν καὶ τρόπον ποιήσομεν ἵνα αὐτοθελῶς ἐγκαταλείψῃ αὐτὸ ἐκεῖνος. καὶ ἐχέτω δὴ πάλιν τὸ πρωτεῖον τῆς στάσεως καὶ τῆς βουλῆς, καὶ τι σιτηρέσιον δι’ ἄλλου τρόπου, ἐπεὶ χρῆ ποιῆσαι καμὲ δύο τῶν ἀρχόντων συμβούλους, ὡς καὶ ὁ βα-20 σιλεὺς ὁ ἀδελφός μου εἶχεν, ἔν’ ὧσι μετ’ ἐμοῦ δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ προβλέπειν διορθῶναι καὶ πράττειν τὰ ἀναγκαῖα, δουλείας τε καὶ ὑποθέσεις τῆς βασιλείας.”

8. μάλλον M 18. καὶ ἔχε δὲ P 19. καὶ τὸ σ. P δι’
 ἄλλον τρόπον P 22. διορθοῦν P

adiungat aut me deserto nubat alii. nuperrime enim ex Iberia rediī, annos ibi duo moratus, atque si intra paucos dies iterum peregre abiero, causam idoneam et iustam inveniet faciendi alterum horum, quae dixi.” subridens imperator “at tu,” inquit, “fac, ut unum hoc iter etiamnum facere tibi permittat, ac iure iurando tibi spondeo, posthac me non iam creaturum tibi molestiam itineris extra patriam faciendi. scis autem, quae tibi beneficia promiserim, quae inter nos locuti simus et quid facere cogitemus, atque hoc quidem etiam sine sacramenti religione certum est, legationes et itinera tua finem habitura esse. significabo autem Notarae, magno duci, quum magni ducis munere fungatur, non posse eum praeesse etiam administratoris officio. atque hoc dico, ut te eo munere ornem. neque tamen decet, spoliare me eum ista dignitate. contemners enim eum videamur, nisi expectemus aliquantisper et modum excogitemus, quo eam ipse sua sponte deponat. enimvero habebit rursus primas in consilio, et aliunde aliquod stipendium, quandoquidem me quoque duos e nobilitate consiliarios, quales habuit imperator, frater meus, creare necesse

καὶ οὕτως ἐμηνύθη ὁ μέγας δούξ διὰ τοῦ ἐμοῦ καὶ αὐτοῦ
 συντέκνου, τοῦ ἱερομονάχου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Νεοφύτου
 τοῦ ἐν τῇ τοῦ Χαρσιανίτου μονῆ. καὶ ἀκούσας ὁ Νοταρῶς
 περὶ τοῦδε τοῦ ὀφφικίου ἔστειρε, πλὴν ἐκουσῶς ἢ ἀκουσῶς οὐκ
 5 οἶδα· καὶ μᾶλλον ἐδείκνυεν ὅτι καὶ πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν αὐτῷ
 περὶ τούτου ἐλογίζετο ποιῆσαι, ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς ἀντιχα-
 ρίσηται τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἄλλην τιὰ τιμὴν. ταῦτα οὖν πέ-
 ρας οὐκ ἔλαβον διὰ τὴν ταχέως ἐπελθοῦσαν εἰς ἡμᾶς κοινήν
 συμφοράν. καὶ πάλιν εἶπέ μοι ὁ βασιλεὺς ὅτι ἤθελεν εὐερ-
 10 γετῆσαι μοι καὶ τὴν τοιαύτην χάριν, ἵνα συζεύξῃ εἰς γυναῖκα
 τὴν ἐμὴν θυγατέρα τῷ νεανίσκῳ ἐκείνῳ Νικολῶ τῷ Μελισ-
 σηῶ, τῷ υἱῷ ποτὲ Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃν καὶ Με-
 λισσουργὸν ἐπωνόμαζον, τοῦ καὶ μεγάλου πρωτοστράτορος,
 ὕστερον δὲ καὶ μητροπολίτου γεγονότος, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ
 15 βιβλίῳ τῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐμνήσθημεν· καὶ τὴν ἐπιτροπι-
 κὴν διοίκησιν, ἣν προειρήκαμεν, τῶν τούτου τόπων καὶ χώρων
 δώσῃ μοι τοῦ ἰθύνειν καὶ κυβερνᾶν, ἕως οὗ ἢ ἐμὴ θυγάτηρ
 τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος φθάσῃ καὶ ὁ γάμος τέλειος γένη-
 ται. καὶ αὕτη μὲν ἦν ἡ ὑπόθεσις, περὶ ἧς ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς
 20 ὅτι αἱ δι' ἐμοῦ πρεσβεῖαι καὶ ὁδοιπορίαι παύσονται. εἶρηκέ
 μοι καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἤθελεν ἀποστελλαι
 ἑτερόν τινα τῶν γηραιῶν ἀρχόντων, ἵνα τὰ ἐκέλευε, ὡς ἐφη-
 μεν, διορθώσῃ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνάθεσιν δώσῃ

est, qui per totum diem mecum sint in palatio ad providenda, ordinanda, et facienda necessaria tum servitia tum consilia imperii." atque ita significatum est magno duci per meum et ipsius compatrem, hieromonachum et spiritualem patrem Neophytum, qui in Charsianitae monasterio erat. edoctus de hoc officio Notaras, non repugnabat, utrum libenter tamen, an invitus, nescio: quamquam prae se ferebat, etiam ante quam monitus esset, cogitasse se istud facere, ut imperator ipsius filiis aliam impertiret dignitatem. at enim haec non habuerunt exitum propter communem citius in nos ingruentem calamitatem. rursus mihi affirmavit imperator, etiam hanc se mihi gratiam daturum, ut filiam meam iuveni collocaret Nicolao Melisseno, filio Nicaphori Melissenii, quem Melissurgum cognominabant, magni protostrotatoris, postea vero etiam metropolitae munere functi, quemadmodum historiarum libro secundo commemoravimus; pollicitus etiam, traditurum se mihi vicariam, cuius ante mentionem fecimus, administrationem locorum eius oppidorumque, quae haberem et procurarem, donec filia mea decimum quartum annum attigisset et nuptiae fierent. atque hoc illud fuit, in quo legationes et itinera mea finem esse habitura imperator affirmavit. idem mihi dixit, velle se in Pele-

αὐτῷ πῶς ἔχη πράξαι · εἰ ἐν κεφαλαίων οὐ δυνήθῃ ποιῆσαι, πράξῃ κατὰ τὸ δεύτερον καὶ οὕτω κατὰ διαδοχὴν ἢ τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον ἢ ἔξ ἀνάγκης τὸ πέμπτον. καὶ εἶπέ μοι περὶ τούτων πάλιν “ἀλλ’ ὑποψίαν ἔχω ὅτι ἐὰν ἑτερόν τινα πάρεξ σοῦ ἀποστείλω, οὐ φυλάξει μοι τὴν πρόπουσαν εὐνοίαν καὶ πίστιν, 5 μὴ πως ἀπατήσωσιν αὐτὸν οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοί μου, ὑποσχόμενοι τούτῳ διὰ χρυσοβούλλου τινὰ κόμην ἢ χώραν αὐτῷ καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ κατὰ διαδοχὴν, καὶ πεισθεὶς ἀποδοκιμάσῃ τὰ τέτταρα εἰρημένα κεφάλαια, καὶ πράξῃ κατὰ τὸ πέμπτον, ὅπερ βαρύντατόν μοι ἔπεται. αὐτὸς οἶδας 10 καὶ τὸν ἀπὸ τῆς Κύπρου ἐγγίσσας τῆς ἐμῆς ἀνεψιᾶς ἀποσταλέντα μοναχόν, λέγοντά μοι ὅτι ἐπεὶ ἡ ἐγγίσσα οὐκ εἶχεν ἄνθρωπον πιστόν καὶ ἐπιτηδεῖον μηνῦσαί μοι δι’ αὐτοῦ τὰ ὅσα ἦν ἀναγκαῖα, οὔτε δυνατόν ἦν ὡς ἐκείνη ἐπεθύμει συλλυκαῖσάι μοι διὰ στόματος, ἔξαποστείλω ἐγὼ πρὸς αὐτὴν ἄν- 15 θρωπον ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀλλῆς δόκιμον καὶ πιστόν. διὰ τοῦτο ἑτερόν τινα οὐχ ἀρμόζει πάρεξ σοῦ εἰδέναι τὰ μυστήρια ἡμῶν, καὶ οὐδεὶς ὅς ἀρμοδιώτερός σου, εἰ μὴ μόνον σὺ ὁ πράξας καὶ στήσας καὶ ὀμιλήσας καὶ πληροφορήσας τὰ πάντα μετ’ αὐτῆς καὶ ἐν ἑτέρῳ καιρῷ · διὸ οὐ δύναται δι’ 20 ἄλλον τινὸς ἢ ὑπόθεσις πέρας λαβεῖν.” ἐγὼ δὲ πάλιν ἀπο-
 51 κριθεὶς εἶπα τῷ βασιλεῖ “ὡς κελεύει ἡ βασιλεία σου, οὕτως ἔχει. ἔνεκεν τούτων τῶν εὐλόγων αἰτιῶν ἡ ἐμὴ σύννευος ἡ

1. πράξαι ἐν κεφαλαίοις πέντε, διὲ εἰ κατὰ τὸ πρῶτον κεφάλαιον οὐ P

ponnesum alium e senibus optimatum mittere, qui illic res, de quibus diximus, cum fratribus componeret, et referret ad se, quid facto opus esset: quodsi non posset primum caput obtinere, obtinere miteretur secundum, atque ita deinceps aut tertium, aut quartum, aut, si necessitas cogeret, quintum. rursus “sed si,” inquit, “alium praeter te misero, metuo, ut is debitam mihi benevolentiam et fidem praestet, neve eum decipiant despotae, fratres mei, per bullam auream vicum aliquem vel regionem ipsi et heredibus deinceps polliciti: qua ille re commotus, quatuor capitibus reiectis, de solo quinto agat: quod mihi molestissimum accideret. praeterea scis ipse, a regina Cyprī, cognata mea, ad me missum monachum dixisse, ut, quum regina non haberet hominem fidum et idoneum, per quem res quasdam maximi momenti mecum communicaret, nec posset, ut optaret, coram mecum colloqui, ego ad illum hominem ex nostra aula spectatum et fidum mitterem. quare fieri nequit, ut alii, ac tibi, secreta nostra innotescant, neque est quisquam te aptior, quamloquidem tu etiam alias omnia cum illa egisti, constituisti, communicasti, perfecisti. quam

δούλη σου ἄμα τοῖς ἔμοῖς συγγενέσιν οὐ κωλύσουσί με, εἰ τύχη, καὶ ποιήσω τὸ προσταχθέν μοι. ἦν εὖ μακαρίσω, ἀναφέρων αὐτῇ ἔτι περὶ ὧν διὰ τῆς καλοκἀγαθίας τῆς βασιλείας σου ἑταξάς μοι περὶ τῆς ἐμῆς θυγατρὸς ὑπανδρίας καὶ τόπων καὶ 5 τιμῆς δωρήσεως καὶ ἀναδοχῆς πλέον τῶν ἄλλων ἀρχοντισσῶν.” καὶ οὕτως καιροῦ δὴ ὄντος τοῦ ἀριστῆσαι προσκυνήσας ἐγὼ ἀπῆλθον οἴκαδε. μετὰ δὲ τὸ ἀριστον ἐλθόντος τοῦ μεγάλου δουκὸς ἐν τῷ παλατίῳ ἐφῆσατο αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ ὅσα μετ’ ἐμοῦ ἐλάλησε περὶ τοῦ πρόσβην με ἀπελθεῖν, ἀλλ’
 10 οὐκ ἀπεκάλυψεν αὐτῷ δι’ ἣν αἰτίαν· καὶ προσέθηκε καὶ τοῦτο, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστι τιμήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Φρατζῆν, διότι τὸ ὄφφίκιον ὃ κέκτηται οὐκ ἔστιν εὐχαριστία οὐδεμία πρὸς ἡμᾶς, διότι παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἀδελφοῦ μου εὐ-
 15 ηργετήθη τοῦτο αὐτῷ. διὸ λέξον αὐτῷ ποῖον ἄλλο τῶν ὄφφικίων ὀρέγεται, καὶ ἀκούσωμεν. καὶ ἐξελθὼν ὁ δοῦξ καὶ εὐρών με ἐπυνθάνετο τί τὸ ὄφφίκιον ὠρεγόμεν ἵνα δωρήσῃταιί μοι ὁ βασιλεὺς. ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπον ὅτι κατὰ νοῦν εἶχον καὶ ἐγὼ αἰτῆσαι μείζον ὄφφίκιον, ὅπερ οὐ κέκτηται ἄλλος, καὶ οὔτε ζῶντός μου εὐεργετήση τινὶ ἑτέρῳ πλην ἐμοῦ·
 20 καὶ τὸ πρόπον οὕτως μοι δοκεῖ εἶναι, ὃ καὶ ὀρέγομαι, ἐπεὶ καὶ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν με εἰς Τραπεζοῦντα τοσαῦτα ὄνειδη καὶ κατηγορίας ἤκουσα καὶ ὑπέφερα διὰ τὸ εἶναι καὶ ἑτέρους

1. κωλύσωσί με, εἰ τύχοι P 2. ἦν ὠμαρήσω P 3. περὶ
 αἰτιῶν διὰ P 11. φρατζῆν P 13. εὐεργετήθη αὐτό P 1δ.
 ὀρέγομαι P 21. τοσαύτας κατηγορίας ὄνειδιτικῆς ἤκουσα P

ob rem per alium istud negotium absolvi nequit.” ego ita respondi
 “sicut censes, imperator, ita res habet. ac propter istas gravissimas causas coniux mea, serva tua, cum reliquis propinquis non obstabit fortasse, quominus voluntati tuae obsequar: quam habeo, quum docebo, quas malestatis tuae gratia de filia mea collocanda decreverit, deque ditionis et honorum praemiis, prae reliquis feminis nobilibus eam evectura.” ita quum tempus prandii adesset, adoratione facta, domum discessi. post prandium magno duci in palatium venienti imperator retulit, quae de obeunda mihi legatione mecum egisset, causam tamen non aperuit; addidit autem, necesse esse, ut ipse quoque me cohonestaret, quoniam munus, quo fungerer, non sua gratia, sed imperatoris, fratris sui, benevolentia mihi impertitum esset; mandavitque ei, ut quod munus optarem, ex me quaereret et sibi renuntiaret. itaque dimissus dux, ubi me vidit, rogavit, quod munus ab imperatore mihi dari cuperem. ad quae ita respondi: “possim equidem munus maius nunc petere, quod alius non habeat, quodque me vivo praeter me nemini impertiatur. quod honeste petiturus mihi videor, quia, antequam Trapezuntem discessi,

δύο ἄρχοντας ἐν τῇ δφφικίῳ ὃ ἔχω, ὃ οὐκ ἤθελα. ἀλλ' ἵνα βεβαιωθῇ ὁ λόγος μου, ὡς μοι εἶρηκας κἀγὼ δρεγόμαι, εἰ καὶ ἄριστόν ἐστι τῷ αὐθέντῃ μου τῷ βασιλεῖ, εὐεργετήσῃ μοι τὸ δφφικίον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου." καὶ οὕτως ἀπῆλθεν ὁ Νοταρᾶς καὶ ἀνέφερε πάντα τῷ βασιλεῖ. ὃ δὲ ἀποκριθεὶς 5 εἶπεν αὐτῷ "αὐτὸ γὰρ τὸ δφφικίον οὐ δίδωμι οὐδενί, ὅτι ὁ πρῶν μου πενθερός ἐστι μέγας κόντοσταυλος, γεγονώς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ πατρός μου, ὅτε ᾤκοδόμει τὸν Ἴσθμόν. πλὴν δώσω αὐτῷ ἕτερον μείζον δφφικίον, τὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου." ὃ δὲ δοῦς ἀποκριθεὶς 10 εἶπε "καὶ τί γενήσεται μετὰ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ Μειοχίτου"; ὁ Νοταρᾶς εἶπεν ἔτι τῷ βασιλεῖ ἵνα εὐεργετήσῃ με τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὃ ἐστι μετὰ τὸ τοῦ στρατοπεδάρχου, καὶ οὐ τοῦτο, λέξας ὅτι ἡ βασιλεία σου ζητήσει τοῦ δεσπότη τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐποίησας στρατοπεδάρχην τὸν τοῦ 15 Καντακουζηνῷ υἱὸν διὰ τὴν συγγαμβρίας συγγένειαν καὶ διὰ τὸν πρωτοστράτορα τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. καὶ ἐὰν δώσης τῷ Φραντζῇ τὸ τοιοῦτον δφφικίον, ὃ ἐστι πρῶτον τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου, τί γενήσεται; ὁμοῦς εἰ ἄριστόν ἐστι τῇ βασιλείᾳ σου, εὐεργετήσον αὐτῷ τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου δφφικίον, ὃ ἐστι μετὰ τὸ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου." ὃ δὲ βασιλεὺς εἶπεν "ἐγὼ σοι προεἶπον ὅτι ὁ Φραντζῆς οὐ δέχε-

1. ἤθελον P 2. λόγος δν μοι P 9. δφφικίον om P 11. τοῦ Παλαιολόγου om M 12. ὁ Νοταρᾶς — λέξας om M 16. τοῦ συγγάμβρου P 18. φραντζῆ P

plurimas calumnias et criminationes expertus sum ac pertuli, quia alii duo proceres in officio essent, quod habeo: id quod nolui. itaque, ut eventum habeat oratio mea, quando tu ita iubes, cupio equidem, si imperatori, domino meo, acceptum sit, ut impertiat mihi munus magni contostauli." ita discessit Notaras et cuncta retulit imperatori: qui haec ei respondit "illud quidem munus nemini impertio, quoniam pristinus affinis meus magnus contostaulus est, ornatus ea dignitate in Peloponneso a patre meo imperatore, quum Isthmum muniret. verum dabo illi aliud maius munus, magni logothetae." tum dux "quid igitur," inquit, "de Palaeologo Metochita fiet?" addiditque, ut magni primicerii munus, quod post stratopedarchae munus sequitur, non hoc, mihi daret. "ipsa enim," inquit, "maiestas tua fratris despotae rogatu stratopedarcham fecisti Cantacuzeni filium propter affinitatem et patrem eius protostratorem. Phrantzae igitur si dederis hoc officium, quod maius est dignitate stratopedarchae, quid futurum est? sed tamen, si placet ita maiestati tuae, magni primicerii munus illi imperti, quod magno stratopedarchae proximum est." con-

ται οὐδὲν ὀφφίκιον παρ' ἄλλου κρατούμενον, εἰ καὶ μειζότερον εἶη· πῶς οὖν καταδέξεται τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου; ὁμῶς ἐκ δευτέρου λάλησον αὐτῷ, καὶ ἴδωμεν τὴν γνώμην αὐτοῦ." λοιπὸν αὐθις ἦλθε πρὸς με ὁ μέγας δούξ λέγων "ὁ βασιλεὺς ἔφη ὅτι τὸ τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου ὀφφίκιον, ἐπεὶ ὁ πενθερός αὐτοῦ ἔχει τοῦτο, οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ τινὶ εὐεργετήσῃ αὐτό, ἀλλὰ δώσει σοὶ τὸ τοῦ μεγάλου πριμικηρίου, ὅπερ καὶ πρῶτον τούτου ἐστὶ." καὶ γὰρ εἶπον αὐτῷ ὅτι εἰ καὶ πρῶτον ἐστὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ὀφφίκιον, τοῦτο οὐ θέλω ἀφαιρεθῆναι ἀπὸ ἄλλου καὶ δοθῆναι ἐμοί," καὶ οὕτως διελύθη ὁ σύλλογος. βουλευθέντος δὲ μου μετὰ τῶν συγγενῶν μου καὶ φίλων καὶ οἰκειῶν περὶ ὧν ὁ βασιλεὺς μοι ἐπηγγείλατο, καὶ καλῶς πᾶσιν ἔδοξεν ἵνα τὸ συνοικέσιον τῆς ἐμῆς θυγατρὸς γένηται· περὶ δὲ τοῦ ὀφφικίου, ὡς τὸ φέρον φέρη, καὶ ἀπέλθω καὶ εἰς Πελοπόννησον καὶ Κύπρον, καὶ σὺν ἐμοὶ ἄρῳ καὶ τὸν ἀριστόν μου υἱὸν τὸν καὶ κρείττονα σχεδὸν εἰπεῖν πάντων τῶν συνηλικιωτῶν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς κινήτης μου περιουσίας τὸ πλεον μέρος, καὶ ἀπελθεῖν ἡμᾶς διὰ ξηραῖς, ὅπως κάκεινος ἴδῃ τοὺς τόπους καὶ παιδευθήσεται εἰς πᾶν τὸ χρήσιμον ἐν τῷ βίῳ· καὶ εἰ ἴδωμεν ὅτι ἀμνηστὸς καθ' ἡμῶν βούλεται τι ποιῆσαι, ἐύσω τὸν υἱὸν μου ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μετὰ τῆς κινήτης μου ὑπάφξεως παρὰ τοῖς μητρικοῖς

22. μου περιουσίας καὶ ὑπ. P

tra haec imperator: "iam ante tibi dixi, Phrantzen non accepturum dignitatem, quam cum alio communem habiturus sit, etiamsi sit praestabilior: quomodo igitur accipiet munus magni primicerii? verum tu iterum eum conveni, ut cognoscamus voluntatem eius." itaque iterum ad me veniens magnus dux "imperator," ait, "dixit, magni contostauli officium, quo ipsius affinis fungatur, nec tibi nec alii cuiquam se daturum, sed ornaturum te esse magni primicerii munere, quod etiam maius illo est." cui respondi, etiamsi maius esset id officium magni ducis officio, tamen non passurum me esse, alii id derogatum in me conferri, atque ita finem habuit colloquium. consultante autem me cum cognatis, amicis et familiaribus de iis, quae imperator mihi proposuerat, omnibus videbatur, ut coniugium filiae meae fieret, de officio autem fortunae me committerem, atque in Peloponnesum et Cyprum profiscerer et assumpto filio optimo ac, prope dicam, aequalibus suis omnibus praestantiore, et maiore parte opum mobilium, per continentem iter facerem, ut ille quoque eas regiones cognosceret et ad omnem scientiam, quae quid habet ad vitam commodi, institueretur; atque, si sensissemus, aneram aliquid adversus nos moliri, filium cum bonis mobilibus in Peloponneso apud maternos cognatos, in agro futuri affinis mei

μου γνησίους συγγενέαι, τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ταῖς χώραις τοῦ μελλογάμβρου μου· εἰ δὲ οὐκ ἔσεται τι καθ' ἡμῶν, ἐπαναστρέψῃ πάλιν σὺν ἐμοὶ ἐν τῇ πατρίδι. ἔνεκεν λοιπὸν τῶν εἰρημένων πασῶν αἰτιῶν, δηλονότι τοῦ συνοικεσίου τῆς θυγατρὸς μου καὶ τῆς μάχης ὑποψίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὡς 5 προεῖπομεν, ἡ σύνευνός μου συνεχώρησε τὴν πάλιν ἐξέλευσίν μου. ὡς οὖν τὸ τῆς θυγατρὸς μου συνοικεσίον διωρθώσαμεν, ποιήσαντες τὰ προικοσύμφωνα καὶ ἱερολογίαν τοῦ ἀρραβῶνος, καὶ χαρὰν διὰ τοὺς γάμους ποιήσαντες, πάντα τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ὁδὸν ἠκονομήσαμεν, εἰ μὴ μόνον τὰς βασιλικὰς προστάξεις διὰ γραμμάτων προσεδόκουν λαβεῖν. καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ παλάτιον εἰσελήλυθα ἐνδον τοῦ τοῦ βασιλέως κελλίου, ὡς σὺνηθές μοι, καὶ οὐχ εὖρον αὐτόν. περὶ οὗ ἤρωτησα, καὶ ἐρρέθη μοι ἔτι ἐν τῷ τρασάρω δωματίῳ ἑτέρῃ πλησίον τοῦ κελλίου αὐτοῦ συνελάλει τῷ ἱερεὶ Ἀντωνίῳ τῷ Ῥοδίῳ. 15 καὶ γὰρ προσμεινὰς μικρόν, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ἐξερχόμενος θυμοῦ πνέων λέγει μοι "εἶδες τὸν μεσάζοντα τὸν Νοταρὰν τί διὰ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου μνηύει μοι;" εἶτα παραλείπων τὴν ὕβριν λέγει μοι πάλιν "σὺ ἐζήτησας τὸ ὄφφίκιον τοῦ μεγάλου κοντοσταύλου. ἐγὼ εἶπον τῷ Νοταρᾷ ὅτι οὔτε ἄλλῳ τινὶ δώσω διὰ 20 τινος αἰτίας ὡς εἶπον· ἀλλ' ἔφην αὐτῷ ἵνα δώσω σοι τὸ ὄφφίκιον τοῦ μεγάλου λογοθέτου. ὁ δὲ εἶπέ μοι ὅτι εἰ ὁ Πα-

2. μεγαλογαμβροῦ M 9. χαρὰς M 14. τετρασάρω P 21. ὄφφίκιον om P

habitantes, relinquerem; sin nihil contra nos nisurus esset, eum mecum in patriam reducerem. ceterum ob omnes illas causas, quos commemoravi, filiae coniugium, suspicionem belli et reliqua, coniuix mea, ut supra dixi, denuo me peregre proficiaci passa est. postquam igitur filiae coniugium perfecimus, peracta dotis et arrhabonis sponsione, gaudium propter nuptias impleti, omnia ad faciendum iter necessaria providimus, nec iam opus erat, nisi scriptis mandatis imperatoris. palatium igitur et cubiculum imperatoris pro consuetudine mea ingressus, ipsum non invenio. roganti mihi responsum est, colloqui eum in conclavi cubiculo vicino cum Antouio sacerdote, Rhodio. itaque praetolor aliquamdiu, quum ecce prodiens imperator ira incensus me inclamat "nostine," inquit, "qui a mandatis mihi est Notaras quid per Antonium sacerdotem mihi significet?" deinde remissa superbia, addit "cupivisti tu officium magni contostauli: quod nec alii cuiquam daturum me esse propter causas, quas commemoravi, Notarae edixi: tibi vero daturum me esse magni logothetae officium. ad quae ille respon-dit: si hac te dignitate ornassem, quid futurum esset, quum Palaeologus magnus stratopedarcha id cognovisset. iam hodie misit ad

λαιολόγος ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἀκούσῃ τοῦτο, τί γενήσεται,
 εἰ σοὶ εὐεργετήσω τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα. καὶ σήμερον ἔστειλεν
 ὃν εἶδες ἐξελεῖν, τὸν ἐν σχήματι καὶ θεωρίᾳ ἐπιτήδειον τῷ
 δὲ τρόπῳ καὶ νοῦ ἄγροικον καὶ ἀνωφελέστατον Ἀντωνίων ἱερέα,
 5 αἰτῶν μοι ἵνα τιμῶσω τοὺς σκαιοτάτους καὶ ἀσυνέτους υἱοὺς
 αὐτοῦ, τὸν μὲν πρῶτον μέγαν λογοθέτην, τὸν δὲ δεύτερον μέ-
 γαν κοντόσταυλον, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἐσθῆτας ἐκεῖνος ἄρχει, ὅπερ
 ἔστιν ἡ ὑπηρεσία τοῦ αὐτοῦ ὄφφικίου. λοιπὸν λέγω εὐεργε-
 τήσω αὐτοῖς ἄλλα ὄφφικια μετὰ καιρὸν, οὐ τσαύτης ἀξίας
 10 ὅμως, ἀλλ' ἐλάττονα· σὺ δὲ ἔσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν μέγας λογο-
 θέτης. τοῦτο δὲ καὶ μόνον παραγγέλλω σοι, ὅτι διὰ τὰ συμ-
 βάντα τοῦ καιροῦ καὶ τὰς ποικιλώδεις γνώμας τῶν ἀρχόντων
 καὶ ἄλλας αἰτίας μὴ προσκυνήσεις με εἰς παρώστασιν ἐορτῆς,
 ὡς ἔξεστι τῷ ὄφφικίῳ σου, εἰ μὴ ὁ Νοταρᾶς γράψῃ ἐν ταῖς
 15 πρὸς τοὺς ἀνταδέλφους μου καὶ τὴν ἀνεψιάν μου τὴν φήγισ-
 σαν ἐπιστολαῖς, καὶ ἀπλῶς πρὸς πάντας οὓς μέλλω γράψῃ
 περὶ τῆς ἐκεῖσε ἀποδημίας, σὺ δὲ ἀντιγράψεις πάλιν ἐκεῖθεν
 πρὸς με καὶ πρὸς πάντας τοῦ οἴκου σου. εἰ καὶ ἐν τούτῳ
 τῷ μέσῳ ἀκούσωσι οἱ μὴ θέλοντες, καὶ εἰ φανήσεται αὐτοῖς 5a
 20 αὐστηρὸν ἢ πικρὸν, θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες καταπίωσιν
 αὐτό." ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην τῷ βυσιλεῖ λέγων "κύριος ὁ θεὸς
 μακροημερεύσει τὸ κράτος σου. ὅμως δεόμενος παρακαλῶ
 τὴν ἀγίαν σου βασιλείαν, ἐὰν μέλλῃ συμβῆναι δι' ἐμέ τι

2. ὄφφικιον ἢ ἀξίωμα P 3. ἐξελεθόντα P 7. θήτας ἐκεῖνους P
 8. εὐεργετήσαι P 16. μέλλει γράψαι P

me, quem exeuntem vidisti, habitu et specie idoneum, moribus et ingenio horridum et improbum Antonium sacerdotem, rogans, ut ineptissimos ipsius et stolidos filios, maiorem magnum logothetam, minorem magnum contostaulum creem, quum ille etiam vestimentis praesit, quod proprium eius munus est. attamen consentio, procedente tempore daturum me iis esse alia officia, non tanti tamen ponderis, sed leviora; tu autem dehinc magnus logotheta eris. verum hoc unum te moneo, ut propter temporis eventa et varias procerum voluntates aliasque causas in festorum dierum solennitatibus ne me pro more officii tui adores. quamquam notarius rei mentionem faciet in literis ad fratres meos et cognatam meam reginam, denique ad omnes, ad quos de itinere tuo scripturus sum, ac tu illinc vicissim ad me et quemcunque domus tuae scribens, titulum hunc usurpabis. quodsi interea rem cognoverint, qui invident tibi, quamvis iisdurum acerbumque videatur, volentes eam devorant." respondi ita imperatori: "deus dominus producat imperium tuum. sed tamen suppliciter rogo sanctam maiestatem tuam, si mea causa ulla futura sit offensusio, unde quid detrimenti capiat imperium tuum, un-

σκάνδαλον δι' οὗ προξενηθήσεται λύπη τῷ κράτει σου, μὴ γένοιτο εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τὸ δέγμα μου ἀφαιρέσον, εἰ εἰς εἰρήνην καὶ εὐφροσύνην τῇ βασιλείᾳ σου εἴῃ." ὁ δὲ εἶπέ μοι "ὡς πιστὸς θεράπων εἶρηκας. ὁμως μὴ φρόντιζε περὶ τούτου οὐδέν· λυποῦμαι γὰρ πῶς μὴ περισκεπτό-5 μνοι τὰς πρὸς με τοσαύτας παρὰ σοῦ θεραπείας καὶ φιλίας βούλονται κατὰ σύγκρισιν τῶν σῶν ταῖς ἑαυτῶν ὑπολήψειςιν ἀποπηδᾶν τοὺς προσήκοντας βαθμοὺς τῶν ὀφφικίων. πλὴν προσκάλεσον ἐνταῦθα τὸν τὰ ταύτης τῆς ὑπηρεσίας ἐμπιστευ- θέντα νοτάριον." καὶ ἐλθὼν ὁ νοτάριος, προστάξας ὁ βασι-10 λεὺς εἶπεν αὐτῷ "προεϊπομέν σοι πρὸς τίνα καὶ τίνα ἔδει σε γράφειν τὰς τῆς πίστεως ἐπιστολάς, οἷς γράψον ὅτι μέλλουσι μαθεῖν τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ μεγάλου λογοθέτου Γεωργίου τοῦ Φραντζῆ. καὶ εἰ μὲν ζήσωμεν καὶ πρόσω, γράψεις αὐτὸν καὶ συγγενῆ ἡμῶν εἶναι. καὶ ἐάν τινι οὐκ ἀρέσῃ, ἄκοντες 15 ὑπομείνωσι, καὶ ἀντι νέκταρος ἢ μυρεψικοῦ ποτοῦ τὴν χολὴν καταπιέτωσαν. εἰ μὴ καὶ σύ, νοτάριε, ἔχε τοῦτο ὡς ἀπόκρυφον μέχρι ἡμερῶν τινῶν." καὶ συγκατασκευάσας τὰ πράγματα ἔλαβα αὐτά, καὶ προσεδόκουν σήμερον ἢ αὔριον προσ- κυνηῆσαι τῷ βασιλεῖ ἥγουν λαβεῖν ἄδειαν ἵνα ἀπέλθω. ἰδού 20 ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ ἀμηρᾶς βαδιζῶν καθ' ἡμῶν. καὶ προσμεινάντες ὀλίγον ἵνα ἴδωμεν, μὴ ποτε κατὰ τὴν ὁδὸν συναντήσῃ ἡμῖν τι ἀπενκαῖον.

7. αὐταῖς P
ματα P

14. φρατζῆ P
23. τὸ P

15. εἶναι om P

18. γράμ-

quam ne fiat, quod meditaris, imo potius pellem mihi detrahas, si ad maiestatis tuae tranquillitatem et pacem conducat." tum imperator "ut minister," ait, "fidelis locutus es. sed ne tibi ista res curae sit ullo modo. doleo enim, quod nihil circumspicientes tanta tua erga me officia et obsequia, et tuorum meritorum comparationem affectantes, animis gradus officiorum convenientes transsilire conantur. verum arcesse huc iam munere hoc fungentem notarium." venientem notarium imperator ita allocutus est: "ante tibi significavimus, quae et ad quos publicae fidei epistolis tibi scribenda sint: his adde, eos totam rem cognituros esse e Georgio Phrantze magno logotheta; ac si vita suppeditaverit, scribes etiam, eundem nobis affinem esse. hoc cui displicuerit, ringatur licet, et pro nectare aut potu aromatico bilem concoquat. at tu quoque, notarie, hoc dies aliquot silentio tege: rebus deinde adornatis, instructus iis sum atque expectabam, eo ipso die aut postridie me adoraturum imperatorem et abeundi potestatem accepturum esse, quum subito Adrianopoli egressus ameras adversus nos proficiscitur. itaque praestolati sumus aliquamdiu, ne forte in itinere contingeret nobis quid infaustum.

3. Ἰδὼν καὶ ἀκούων ὁ ἀμνηρᾶς Μεμετής τὰς τοῦ πα-
 τρὸς αὐτοῦ νίκας καὶ πολέμους περιφανεῖς καὶ τῶν ἐτέρων
 αὐτοῦ τρισκαταράτων προγόνων, ἐν ἑαυτῷ ἐφαντάζετο τί ἄρα
 καὶ αὐτὸς ποιήσει ἄξιον μνήμης. ταῦτα οὖν κατὰ νοῦν λογι-
 5 ζόμενος βουλῇ κακῇ καθ' ἡμῶν χρησάμενος ἦν, ἵνα πόλεμον
 ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλεως. ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῷ “ἐὰν τὴν πόλιν
 νικήσω, ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἦδη ἐποίησα, διότι αὐ-
 τοὶ μὲν κατὰ τῆσδε τῆς πόλεως πολλάκις πειρασθέντες οὐδὲν
 10 ἐκατόρθωσαν.” διὰ ταύτην οὖν τὴν ὑποκεκρυμμένην ἔννοιαν
 καλὸν ἐφάνη αὐτῷ ἵνα κατὰ τὸ τῶν Ἀσωμάτων στενὸν ἄστρ
 κτίσῃ, ὡς προείρηται, ἵνα καταφυγῇ ἔχῃ αὐτὸ περὶ ὧν ἐμε-
 λέτα ποιῆσαι, ὅπως οὐδὲν τῶν πλοιαρίων μικρὸν ἢ μέγα δυ-
 νηθεῖν κατελθεῖν ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου κατὰ τὴν πόλιν, καὶ
 ἵνα ῥάδιον ἔχῃ τὸ πέραμα ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς Εὐρώπην.
 15 θέλων δὲ καὶ βιαζόμενος ἵνα τὰ μελετούμενα ὑπ' αὐτοῦ ἀρ-
 χὴν λάβωσιν, ἰδοὺ τῇ κς' Μαρτίου τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἐνα-
 κοσιοστοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους ἐλθὼν ἔπεσεν εἰς τὸ στενόν, ἵνα
 οἰκοδομήσῃ τὸ ἄστρ. ἰδὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὰς πανουργίας
 αὐτοῦ ἐβουλήθη ἀποκαλύψαι αὐτὸς πρῶτον τὴν μάχην, ὅπως
 20 αὐτὸν ἐμποδίσῃ. τινὲς δὲ τῶν τῆς συγκλήτου ἱερωμένων τε
 καὶ λαϊκῶν ἐκώλυσαν τὴν γνώμην καὶ βουλὴν τοῦ βασιλέως, B

1. ἀρχὴ τῶν ὁδύων καὶ ἀφανισμοῦ ἱσχύτου (ἱσχύτου om P)
 τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων MP. addit M συγγραφείσα παρὰ
 τοῦ Φραντζῆ. ἀκούσας P 12. μικρῶν ἢ μεγάλων M
 16. ἑξ.κ. ἐγγακ. add Alterus 18. εἰδῶς M 19. τὴν μάχην
 πρῶτος αὐτὸς P

3. Mehemetes ameras quum patris maiorumque exsecratissimo-
 rum praeclaras victorias et res gestas videret audiretque, reputabat
 secum, quid ipse faceret dignum memoria. haec cogitans apud ani-
 mum suum, malo consilio statuit, ut bellum adversus urbem pararet.
 sic enim secum ratiocinabatur “si urbem vicero, priores omnes prae-
 celluero, quoniam illi eam urbem saepe aggressi frustra laborarunt.”
 ex hac occulta cogitatione igitur visum ei est, iuxta Asomatorum an-
 gustias castrum condere, ut supra monuimus, quo refugium haberet,
 dum faceret, quae meditabatur, neve ullum sive parvum sive ma-
 gnum navigium e Ponto Euxino in urbem posset pervenire, utque
 faciliorem haberent ex Asia in Europam transitum. festinans igitur
 et instans, ut meditatis a se eventum daret, ecce die 26 Martii anni
 606o subito invasit angustias, castrum exstructurus, animadvertens
 astutiam eius imperator, ipse primum bellum commovere ad eum im-
 pediendum statuit. at quidam senatorii ordinis tum sacerdotes tum
 laici adversabantur sententiae et consilio eius. “ne commoveatur,”
 aiebant, “a maiestate tua bellum, donec cognoverimus, quid ille ve-

λέγοντες "μή ἀποκαλυφθῆτω ἡ μάχη παρὰ τῆς βασιλείας σου, ἕως ἂν ἴδωμεν τί βούλεται αὐτὸς πράξει. εἰ καὶ τὸ ἄστυ κτίση, ἐν εὐκολίᾳ παραλαμβάνοιεν αὐτὸ διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι ἡμῖν." ὃ καὶ ἐν ὑατέροις εἶδον τέλειον, καὶ ἀληθῶς ἔγνωσαν ὅτι ἐλλπίδες κεναὶ τρέφουσι τοὺς ἀποσῆτους. ἐγὼ δὲ 5 ἐναπέμεινα τῆς πορείας ἢ ἠτοιμάσθην, σήμερον λέγοντες ἴδωμεν καὶ αὐριον· καὶ ὅτι διὰ ξηρίας οὐχ ἀρμόζει, ἐπεὶ ἐπιπυθνόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εὐρήσωμεν πλεῦσιμον.

Ἐν Ἰουνίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἰδοῦ ἐδημοσιεύθη ἡ μάχη· καὶ καθ' ἡμῶν τοῦ στρατοπέδου δραμόντος, ἡγμαλώ- 10 τευσε πάντας τοὺς ἔσωθεν τῆς πόλεως οἰκοῦντας. ἐν ᾧ καιρῷ ἐτελείωσε καὶ τὸ ἄστυ, καὶ ἐν αὐτῷ ὑποδόμησε πύργους τρεῖς ἰσχυροὺς, τοὺς δύο μὲν χειραίους, τὸν δὲ ἕτερον κατὰ θάλασσαν, ὃς καὶ ὀλίγον τι μεῖζων τῶν δύο ὑπῆρχε. τὸ δὲ τείχων εὖρος ἦν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν, τὸ δὲ ἔσωθεν αὐ- 15 τῶν εὐρύχωρον ὑπῆρχε τριάκοντα καὶ δύο ποδῶν. εἶτα ἐν μολύβδῳ σκεπάσας τοὺς πύργους, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ καλῶς ἀσφαλίσας, καὶ ἐν αὐτῷ φρουροὺς κατέστησε. καὶ ἐν τῇ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τοῦ Αὐγούστου ἐγεμθεὶς ἐκείθεν ἔπεσεν ἐπὶ τὰς σοῦδας τῆς πόλεως, καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς 20 τοῦ 573ᾶ ἔτους διέβη εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, ὡς φαίνεται, ἵνα ταῖς δύο αὐταῖς ἡμέραις ἴδῃ τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ

1. ἀποκαλυφθεῖ P · 6. ἢς ἠτοιμάσθην, λέγοντος τοῦ βασιλέως σήμερον καὶ αὐριον ἴδωμεν, καὶ P · 9. ἀπὸ τούτου τῷ Ἰουνίῳ P · 15. δύο P · 16. εὖρος ἦν ὡσεὶ λβ P · 19. τὰς σοῦδας om P · 22. καὶ τοὺς τάφρους καὶ τὰς φρουράς καὶ P

lit. etiamsi enim castrum conderit, tamen facili opera id expugnabimus, quoniam propius nobis est." quod postea compererunt planissime, et revera cognoverunt, spe vana pasci amentes. ego autem perseverabam in itineris iam parati consilio. scilicet "hodie," siebant, "aut cras videbimus; nec per terram iter facere licet, quoniam periculosa res est, sed navigandi occasionem inveniemus."

Mense Iunio eiusdem anni bellum commissum est, atque invadente nos exercitu hostili, pro captivis abrepti sunt cuncti suburbani. quo eodem tempore castrum perfectum est, exstructaeque in eo tres turres firmae, duae continentem versus, tertia, illis paulo altior, ad mare. murorum latitudo erat viginti quinque pedum, interius spatium duorum et triginta. easdem plumbo textit et totum castrum bene munitit et praesidio firmavit. deinde vicesimo octavo die Augusti inde egressus, in vallos urbis impressionem fecit, ac primo Septembris anni 696i Adrianopolim concessit, duobus illis diebus urbis, ut videtur, moenia et fossas, et si quid aliud volebat, speculatus. eodem

τάφρους, καὶ εἰ τι ἕτερον αὐτὸς ἐλογίζετο. καὶ τῇ αὐτῇ
 φθινοπώρῃ Ὀκτωβρίου πρώτη στείλας τὸν Τουραχάνη καὶ
 τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Ἀχουμάτιν καὶ Ἀμάριν μετὰ πλείστου
 στρατοῦ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, ἵνα μαχόμενοι κατὰ τῶν δεσπο-
 5 τῶν τῶν τοῦ βασιλέως ἀδελφῶν κωλύσωσι τοὺς τοιούτους
 ἐμποδίζοντες διὰ τοῦ πολέμου, ἵνα μὴ δυνάμενοι εἶσαι τὸν
 τόπον ἐλθῶσι πρὸς συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ· καὶ οὕτως ἐπρο-
 ἔταξεν ὁ ἀμηνῶς ἵνα δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐμποδίζοντες
 αὐτούς, καὶ μὴ εὖρωσιν εὐκαιρίαν τοῦ ἐλθεῖν βοηθῆσαι τῇ
 10 πόλει ἅμα τῷ βασιλεῖ τῇ καὶ ἀδελφῇ αὐτῶν. ἐλθόντος οὖν
 τοῦ Τουραχάνη καὶ τὰ τεῖχη τοῦ Ἰσθμοῦ αὐθις ἀλώσαντος,
 καὶ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πλείστοι ἀπεκάνθησαν, λέγω Χρι-
 στιανῶν καὶ ἀπίστων, μάλιστα ἐκ τῶν Χριστιανῶν, οἳ καὶ
 εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν. αὐτὸς δὲ καταλιπὼν τὴν Κόρινθον
 15 καὶ διὰ μέσου τῆς νήσου ἐρχόμενος αἰχμαλωτεύων, ἄλλους
 σκυλεύων καὶ ἀνδραποδίζων, οὓς εὖρε, ἔφθασεν ἄχρι τῆς
 Ἀρκαδίας ἐπαρχίας καὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, καὶ τὴν
 ὁδὸν βαδίζων τῆς Ἰθώμης, καὶ πάντα τὸν Μεσσηνιακὸν κόλ-
 πον ληϊσάμενος ἄχρι τῆς Μαντινείας. ἰδὼν δὲ τὸ τοῦ τόπου
 20 στενὸν καὶ δύσχωρον, δι' οὗ στρατὸς οὐκ ἐδύνατο ὀδεύειν
 ὁμοῦ πάντες, τῇ νιῇ αὐτοῦ Ἀχουμάτῃ μέρος οὐκ ἀγενοῦς

2. κ' P 3. ἀχμέτην καὶ ἡμέτην P 4. μαχόμενοι ἐμπο-
 δίσωσι τοὺς δεσπότας καὶ ἀδελφούς τοῦ βασιλέως δι' ὅλου τοῦ
 χειμῶνος, ἵνα μὴ ἔχωσι καιρὸν ἐπιτήθειον καὶ εὐκαιρίαν τῇ
 ἀδελφῇ καὶ τῇ πόλει βοηθῆσαι καὶ συμμαχεῖσθαι. ἐλθόντος P 11.
 ἀναλώσαντος καὶ προσβολῆς γενομένης ἀμφ. P 12. ἀπεκτ. καὶ
 διὰ τὸ παμπληθεῖς εἶναι τοὺς ἀσεβεῖς οἱ ἡμέτεροι εἰς φυγὴν ἐτρέ-
 πησαν, οὗ δυνάμενοι ἀντιστήναι τοσοῦτο. αὐτὸς P 15. ἄλλους]
 ἄλων P 21. ὁμοῦ πάντες om P μέρος τοῦ στρατοῦ δώσας
 τῇ νιῇ αὐτοῦ ἀχμέτη αὐτῇ τί δεῖ ποιῆν προσέταξεν. ὁ δὲ P

autumno, Octobris die primo, Turachanem et duos filios eius, Achamatem et Amarim, cum exercitu ingenti in Peloponnesum misit, ut despotas, fratres imperatoris, bello adorti prohiberent, ne, relictis illis locis, imperatori auxilio venirent, mandavitque iis ameras, ut per totam hiemem eos impedirent, ne invenirent occasionem ferendae urbi opis una cum imperatore fratre. Turachanes igitur ut advenit, Isthmi propugnacula cepit, cecideruntque ex utraque parte, Christianorum et infidelium, permulti, sed illorum plures, qui iidem fugae se mandarunt, ipse deinde, relicta Corintho, per mediam insulam procedit, capiens, spolians, in servitutum redigens quoscunque obvios, pervenitque ad provinciam Arcadiae et sinum Messeniacum, et via Ithomensi progrediens totum sinum Messeniacum Mantineam usque depo-

στρατοῦ δώσας καὶ τὴν ὁδὸν ἐρχομένην ἐν τῷ Λεοντάρῃ πα-
 ρήγγειλεν ὀδεύειν· ὁ δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ ᾗχετο. μαθόντες
 δὲ τοῦτο οἱ δεσπότες καὶ ἀδελφοὶ στείλαντες τὸν Ματθαῖον
 Ἀσάνην μετὰ στρατοῦ λαθραίως, καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ τόπῳ οὗ
 ἔμελλον περάσαι, καὶ αἰφνιδίως εἰς αὐτοὺς συρραζάντες πολ- 5
 λούς ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν, ἐν οἷς εἷς ἦν τῶν αἰχμα-
 λώτων καὶ ὁ Ἀγουμεάτης ὁ Τουραχάνη υἱός· ὃν ἀπέστειλαν
 εἰς Σπάρτην πρὸς τὸν δεσπότην κῆρ Δημήτριον. καὶ τῆ ἰς
 τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγεννήθη καὶ ὁ τῶν
 Παλαιολόγων γένους καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος καὶ τοῦ τῶν 10
 53 Ῥωμαίων μικροῦ τούτου σπινθήρος κληρονόμος, ὁ κύριος
 Ἀνδρέας ὁ Παλαιολόγος, ὁ υἱὸς τοῦ δεσπότητος κῆρ Θωμᾶ τοῦ
 πορφυρογεννήτου.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως εἶχον τὰ τῆς Πελοποννήσου.
 ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἐπέλαμψεν, ὁ ἀμηνᾶς, ὃν εἶχε κατασκευασμέ- 15
 νον στόλον οἰκονομήσας τὰς ἐλεβόλους καὶ ἐλεβολίσκους καὶ
 ἑτέρας μηχανάς, ὡς εἶχε προητοιμασμένας, εἶτα ἔμπροσθεν
 στείλας τὸν Χαρατὴν πασιᾶν μετὰ φουσάτου, καὶ ἐλθὼν
 ἀπέκλεισε τὴν πόλιν. καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν ἀμηνᾶν, τοὺς
 ἔξωθεν πύργους τῆς πόλεως τοὺς ἐν ἀγροῦς καὶ κώμαις, ἐν 20
 οἷς ἦσαν τινες ἄνθρωποι συναχθέντες διὰ τὸ αἰφνίδιον τοῦ
 στρατοῦ, ἐξεπολιόρησε καὶ ἐπῆρεν. ἐξ αὐτῶν μέρος μὲν

4. λαθραίως ἦλθον P	7. ἀχμέτης P	14. ἔχει P	15. ab
ὡς caput & incipit P	16. τηλεβόλους καὶ τηλεβολίσκους sec P		
17. μηχανίας P	18. γαρατὴ πασιᾶν P	στρατοῦ P	

pulatur. perspectis autem regionis angustiis et natura invia, per quam
 totus simul exercitus transire non posset, militum strenuorum parte
 Achumati filio commissa, via eum, quae trans Leontarim fert, proce-
 dere iussit. at aliam is viam ingressus est. quo comperto, despotae
 fratres Matthaicum Asanem clam cum exercitu mittunt; qui ubi per-
 venerunt in locum, quem illi transire vellent, subito in eos incur-
 sione facta, non paucos partim occidunt, partim capiunt, in his ipsum
 Turachanis filium Achumatem, quem Spartam ad Demetrium despotam
 mittunt. decimo septimo die Ianuarii anni eiusdem natus est Pa-
 laeologorum et imperii parvaeque huius scintillae Romanorum heres,
 Andreas Palaeologus, Thomae porphyrogeniti despotae filius.

Ac res Peloponnesiacae quidem tales fuerunt. vere autem ingru-
 ente, ameras cum classe, quam instructam habebat, postquam expedi-
 dit helepoles et heleboliscos aliasque, quas paraverat, machinas,
 Charateh pasiane cum exercitu praemisso, advenit urbemque obsi-
 dione pressit: ante tamen turres extra urbem in agris vicisque sitas,
 in quas nonnulli propter repentinam hostium irruptionem se recepe-

ἔδουλώσαντο, καὶ μέρος ἐκ τοῦ λοιμοῦ καὶ τῆς ἄλλης κακοπαθείας ἐπῆρε, καὶ οὐκ ὀλίγους Χριστιανούς ἤχμαλώτισε. τὰ δὲ τοῦ πολέμου ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια καὶ μηχαναὶ ἀναμέσον ἤρχοντο πολλά· ἔφθον γὰρ ἐλεβόλεις πολλάς. ἔξ αὐτῶν δέτινες τοσοῦτον ὑπῆρχον εἰς μέγεθος, ἃς οὐκ ἐδύναντο τεσσαράκοντα ζεύγη βοῶν σύρειν ἐκάστην αὐτῶν ἢ καὶ πενήκοντα ζεύγη καὶ πλεον ἢ δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. καὶ τῆ β' τοῦ Ἀπριλλίου ἔφθασε καὶ ὁ ἀμηρᾶς μετὰ πλῆθος ἀναρίθμητον στρατοῦ ἵππικοῦ τε καὶ πεζοῦ. ἐλθὼν τὴν σκηνὴν αὐτοῦ πῆγγυσιν ἔξ ἐναντίας τῆς πύλης τοῦ ἀγίου Ῥωμανοῦ, καὶ ὁ στρατὸς ὡσεὶ ἄμμος θαλάσσης κατὰ τὸ Ἑξαμίλιον τῆς χέρουσ ἐκ τῆς μιᾶς θαλάσσης καὶ ἐκ τῆς ἐτέρας. καὶ ὁ τῆς ἀνατολῆς στρατὸς ἐπῆξατο τὰς σκηνὰς αὐτῶν ἐν τοῖς δεξιόις μέρεσι τοῦ ἀμηρᾶ καὶ ἕως τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσσης πύλης τῆς χρυσῆς, ὁ δὲ τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ἕως τῆς πύλης τῆς ξυλίνης τῶν ἀκτῶν τοῦ Κερατίου κόλπου. καὶ ὁ ἀμηρᾶς περιεκυκλοῦτο ὄρυκτοῖς χαρακώμασι καὶ ξυλίνοις περισταυρώμασι, καὶ ἔξωθεν τοῦ χαρακώματος περιόσταντο οἱ ἰαννιζᾶροι σὺν τοῖς ἄλλοις εὐγενέσι τοῦ παλατίου αὐτοῦ. ὁ δὲ μπασιαῖς ὁ τοῦ ἀμηρᾶ συγγενῆς ἐλθὼν ἐσκήνωσεν ἅμα τῷ ἐμπιστευθέντι αὐτῷ στρατῷ ἄνωθεν τοῦ Γαλατᾶ. καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔφθασεν καὶ μέρος τοῦ στόλου αὐτοῦ, καὶ ἐπλη-

3. μηχανήματα M

4. τηλεβόλους sec P

6. βοῶν om P

7. ζεύγη om P

11. τὸν ἰσθμὸν P

19. γιανιζᾶροι P

rant, expugnatas evertit. horum partem in servitutem redegit, partem peste et aliis incommodis confecit, ac non pauci Christiani captivi facti sunt. res ad bellum necessariae et utiles cum machinis interim magno numero advehebantur: in his helepoles permultae, quarum nonnullae tantae erant magnitudinis, ut singulae a quadraginta vel quinquaginta iugis bouum atque hominum plus duobus millibus trahi non possent. secundo Aprilis ipse ameras affuit cum copiis equestribus et pedestribus innumeris, et tentorium ex adverso portae sancti Romani fixit, atque exercitus ut arena maris ad Hexamilium per terram ab uno mari ad alterum pertinuit atque orientalis quidem pars a dextra amerae usque ad portam, quae est in litore, auream castrametata est, Europaea a sinistra usque ad ligaeam portam in sinus Ceratini litore sitam. erat ameras vallo et fossa palisque cinctus, et extra vallum stabant iannitzari cum reliquis palatii proceribus. pasias autem, cognatus amerae, cum exercitu sibi commisso supra Galatam castra posuit. eodem die pars classis advenit et prope urbem ad litus maris appulit. erant triremes et dromones circiter triginta, naves minores autem et uniremes centum et triginta.

οίασεν ἐν ταῖς ἀκταῖς τῆς θαλάσσης τῆς πόλεως. ἦσαν δὲ τριήρεις ὡσεὶ τριάκοντα καὶ δρομόνες, νῆες δὲ καὶ πλοιάρια καὶ μονήρεις τριάκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὕτως παρέπεται τῇ πόλει πολιορκῶν αὐτὴν πᾶσι τρόποις καὶ μηχαναῖς, διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης περικυκλώσας τὰ δέκα ὀκτὼ μίλια τῆς πόλεως. 5 καὶ ὁ βασιλεὺς προσέταξε τὴν σειρὰν τὴν σιδηρᾶν τὴν βαρυτάτην ἐν τῷ στόματι τοῦ λιμένος βαλεῖν, ἵνα τοῦ στόλου, λέγω τῶν πολεμίων πλοίων, κωλύσῃ τὴν ἔφοδον. ἔσωθεν δὲ τῆς ἀλύσου τὰς παρατυχοῦσας νῆας ἐνέβαλλον, ὅπως ἰσχυροτέρως κωλύσωσι τὴν εἴσοδον καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀντι- 10 μάχωνται. ἦσαν δὲ νῆες τοιαῦται, ἐκ μὲν Λιγουρίας τρεῖς, ἐκ δὲ Ἰβηρίας ἤτοι Καστελίας μία, ἐκ τοῦ Γάλλου τῆς Προβέντζιας . . . , ἐκ δὲ τῆς Κρήτης τρεῖς, ἐκ τῆς πόλεως λεγομένης Χάνδαξ ἢ μία καὶ αἱ δύο ἐκ Κυδωνίας, πᾶσαι εἰς παράταξιν πολεμικὴν καλῶς ἡτοιμασμέναι. ἔτνον δὲ καὶ ἐκ 15 τῶν Ἑνετῶν τριήρεις ἐμπορικαὶ μεγάλαι τρεῖς, ὡς οἱ Ἴταλοι εἰώθασι γρόσσας γαλέρας καλεῖν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν γαλεάτζας, καὶ ἔττοι τριήρεις ταχεῖαι πρὸς φύλαξιν καὶ ὑπηρεσίαν τῶν ἐμπορικῶν τεταγμέναι. καὶ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἵνα καὶ αὐταὶ ἐναπομείνωσιν εἰς συνδρομὴν τῆς πόλεως. καὶ οὕτω 20 Β τὰ τοῦ λιμένος ἠκονόμητο, ἐκ δὲ τῆς χέρσου ἔστησαν οἱ ἐναν-

1. τῆς θαλάσσης om P 3. παραπέμπεται P 9. τῆς ἀλύσου om P 11. δὲ αἱ ἐνδον νῆες αὐταὶ P † 12. δὲ Καστελίας τῆς Ἰβηρίας τῶν Ἰσπανῶν μία, ἐκ τῆς Γάλλων Πρεβωτίας, ἐκ P

ita ad urbem accedit obsidetque eam omni modo omnisque generis machinis, terra marique per octodecim milliarum ambitum inclusam. imperator ponderosissimam catenam ferream ori portui praetendi iussit, qua accessus navium hostilium arceretur; intra eam naves, quae forte aderant, collocabantur ad validius defendendum aditum et impetus hostium propulsandos. erant naves hae: e Liguria tres, ex Iberia sive Castilia una, e Provincia Galli . . . , e Creta tres, ex urbe, cui Chandax nomen, una, Cydoniatarum duae, omnes ad pugnam probe instructae. aderant praeterea Venetorum magnae triremes mercatoriae tres, quas Itali magnas galeras, sive potius galeatzas appellare solent, et aliae triremes veloces ad custodiam et tutelam mercium constitutae: quas et ipsas imperator ad succurrendum urbi manere iussit. hoc modo igitur portui provisum est. in terra hostes magnam illam belepolim, cuius os patebat spithamas duodecim, et alias complures spectatu dignas collocarunt; ac fossa militari alta ducta palisque superne munita, iaculabantur, et moenia urbis locis quatuordecim graviter percutiebant; destruebantque machinis, quibus

τίοι τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐλεβόλιν, πλάτος ἔχουσαν ἐπὶ τοῦ στόματος σπιθαμὰς δυοκαίδεκα, καὶ ἑτέρας πολλὰς ἐλεβόλεις ἄξιας θεάματος· καὶ στρατήγιον ὀρυκτὸν ποιήσαντες ὑψηλὸν καὶ μετὰ ξύλων σταυρώσαντες αὐτὰς ἄνωθεν ἔβαλλον, καὶ ἐν 5 τόποις τέσσαρσι καὶ δέκα τὰ τείχη τῆς πόλεως σφοδρῶς ἔτυπτον. καὶ ἐκ πετροβόλων μηχανημάτων πολλαὶ οἰκίαι περιφανεῖς ἐγγὺς τῶν τειχῶν ἠχρειώθησαν, καὶ μάλιστα τὰ ἀνάκτορα· ἐκ δὲ τῶν ἐλεβόλων τὴν πόλιν ἐθορύβουν κροτοῦντες καὶ κλονοῦντες τοῖς τείχεσι καὶ τοῖς πύρ- 10 γοις ἐνέδιδον, καὶ διαμφίς οὐκ ἔλιπον θώματα ἐκ τε τῶν ἐλεβόλων καὶ ἐλεβολίσκων μπαλαιστρῶν τε καὶ τόξων καὶ ἑτέρων μηχανημάτων. καὶ οὐκ ἔπαυεν ὁ πόλεμος καθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτα, αἱ συμπλοκαὶ καὶ αἱ συρροῆξεις καὶ οἱ ἀκροβολισμοί, ἐλπίζων ὁ ἀμηνῶς διὰ τὸ ὀλίγους εἶναι ἡμᾶς 15 καὶ ἰσχυρῶς κεκοπιακῶτας εὐκόλως θηρεῦσαι τὴν πόλιν· καὶ οὐκ εἶασεν ἡμᾶς ἀνεσις λαβεῖν οὐδ' ὄλωσ. ἡ δὲ μεγάλη ἐκείνη καὶ ἰσχυρὰ ἐλέβολις διὰ τὸ συνεχῶς σφενδονίζειν καὶ οὐ τοσοῦτον τὸ μέταλλον ὑπάρχειν καθαρὸν διερροάγη ἐν τῇ βάλλειν τὸν τεχνίτην τὸ πῦρ καὶ εἰς πολλὰ διεμερίσθη κλάσμα- 20 τα, καὶ ἐκ τούτων πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν. καὶ ἀκούσας ὁ ἀμηνῶς ἐλυπήθη λίαν, καὶ προσέταξεν ἵνα ἀν' αὐτῆς ποιήσωσιν ἄλλην ἰσχυροτέραν, καὶ ἕως τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄξιον ἔργον καθ' ἡμῶν κατώρθωσαν. καὶ τῇ 16 ἰε' τοῦ αὐτοῦ ἔφθυσε καὶ ὁ ἐναπολειφθεὶς στόλος αὐτοῦ ἐκ τε τοῦ

1. τηλέβολον sec P, ἐλέβολον pr 2. τηλεβόλους P 8. τη-
λεβόλων P 9. καὶ κλονοῦντες om P 11. τηλεβόλων καὶ τη-
λεβολίσκων παλαιστρῶν P 16. εἶτα P 17. τηλεβόλος P

lapides iaciebantur, multas domus egregias propter moenia sitas, in-
primis palatia, atque helepolibus urbem perturbabant et cum stre-
pitu ac tumultu moenia turresque petebant, et utrimque geminaban-
tur caedes heleholibus, heleholiscis, ballistis, arcubus, aliis machinis,
nec cessabat bellum vel noctu vel interdiu, sed erant perpetuae pu-
gnae, conflictus, iaculationes. sperans enim ameras, quod pauci esse-
mus iique admodum confecti, facile se urbem expugnaturum esse,
nullam plane quietem nos capere passus est. magna autem illa et vali-
da helepolis propter continuam iaculationem, praesertim quum metallo
non ita puro esset, dirupta igne extinxit magistrum, et in multa
frusta disiecta alios complures aut delevit aut vulneravit. qua re au-
dita, ameras magnopere doluit, edixitque, ut illius loco aliam firmio-
rem facerent, nec quidquam egregii operis ad eum usque diem con-
tra nos patratum est. eiusdem mensis die 15 reliqua eius classis e

Εὐξείνου πόντου καὶ Νικομηδείας καὶ Ἀσίας, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἴκοσι καὶ τριακόσια, ἐξ ὧν ὑπῆρχον τριήρεις δέκα καὶ ὀκτώ, διήρεις τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ, τὸ δὲ λοιπὸν ἄχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τε ὑπῆρχον νῆες μακροαὶ καὶ πλοῖα, τῶν γε τὸ φορτίον ἦν μαχίμων καὶ τοξότων ἀνδρῶν παμπούλων τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον γὰρ ἐν τούτοις καὶ δρόμωνες φορτίοι πέντε καὶ εἴκοσι, αἱ εἶχον πεφορτισμένα ξύλα τίτανον πέτρας καὶ ἑτέρας ὕλας ἐπιτηδείας πρὸς πολιορκίαν πόλεως. πλην ἐν τῷ λιμένι οὐ βραδίως εἶχον τὴν εἴσοδον δι' αἰτίαν ἦν εἰπομεν. ἐλθόντες ἐκ τῆς ἑφῶν περαιῆς κάτωθεν ὀλίγον τι τοῦ διπλοῦ κίονος καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Κωνσταντίνου ἐγγὺς τὴν στάειν μετὰ ἀγκύρων ἐποίησαν. τῇ δὲ δεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμῆσας τὸν στόλον καὶ τοῦ τῆς χέρσου στρατοῦ, ἱππέων τε καὶ πεζικῶν, καὶ εὔρε τριήρεις καὶ διήρεις μονήρεις δρόμωνας νῆας καὶ πλοῖα, εἴκοσι καὶ τετρακόσια ἰστία ὁ δὲ στρατὸς ὁ θάλων μάχεσθαι ἐκ τῆς χέρσου χιλιάδες ὑπῆρχον ὀκτώ καὶ πενήκοντα καὶ διακόσια. οἱ δὲ πρὸς ἀντιπαράταξιν ἄνδρες ὄντες ἔνδον τῆς πόλεως τῆς τσαύτης εἰς μέγεθος ἦσαν χιλιάδες τέσσαρες καὶ τρεῖς καὶ ἐβδομήκοντα καὶ ἑνακόσιοι, ἀνεγ τῶν ξένων μόλις ὄντων χιλιάδων δύο. ἔγνω 20 γὰρ ἐγὼ τοῦτο οὕτως ἔχειν ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης. τοῦ γὰρ βασιλέως προστάξαντος τοῖς δημάρχοις καὶ στρατηγοῖς ἔγρα-

3. διήρεις — ὀκτώ om P ἄχρι τῶν ἰστίων ὑπ. P 7.
 5. εἶχον πεφορτισμένας P 10. ἐλθόντα P 12. 15^η P

ponto Euxino, Nicomedia et Asia, navium trecentarum et viginti adest, e quibus erant triremes octodecim, biremes duodequinginta, reliquae naves longae et onerariae, quibus magnus numerus militum et sagittariorum vehebatur. numerabantur in his dromones onerarii quinque et viginti, lignis, calce, saxis aliisque rebus ad oppugnandam urbem idoneis onusti. verum non facilem habuerunt aditum portus propter causam, quam dixi. ex oriente advectae paulo infra duplicem columnam usque prope ad ecclesiam sancti Constantini in ancoris stationem habebant. die mensis decimo recensita classe et exercituum equestri tum pedestri, invenit triremes, biremes, uniremes, dromones, naves et naviculas viginti et quadringentas; militum autem terra dimicare gestantium ducenta duodesexaginta millia erant. ad horum impetus sustinendos qui erant in tantae magnitudinis urbe, numerabantur quater mille nongenti septuaginta tres, praeter extraneos, quorum vix duo millia erant. cognovi enim hoc ita esse hac ratione. iubente imperatore, singuli praetores et duces accurate renuntiaverunt, ex ipsorum demarchia qui possent militiam tolerare tum laici tum monachi, et quae quisque arma ad vim propulsandam ha-

ψεν ἕκαστος αὐτῶν τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, τοὺς δυνα-
 μιμένους σταθῆναι ἐν τῷ κάστρῳ κοσμηκοῦς τε καὶ μοναχοῦς,
 καὶ τίνα ὄπλα ἕκαστος αὐτῶν κέκτητο πρὸς ἄμυναν· καὶ οὐ-
 τως ἕκαστος τῶν δημάρχων δέδωκε τὸν κατάλογον τῆς δημαρ-
 5 χίας αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ κελεύσας με εἶπεν “αὕτη ἡ
 διακονία πρὸς σὲ ἀφορᾷ, τὰ φυλακῆς δεόμενα· καὶ ἀπόκρυφα.
 λῆψον οὖν τὰ τοῦ καταλόγου καταστάσιχα, καὶ καθίσον ἐν τῷ
 οἴκῳ σου. ψήφισον ἀκριβῶς πόσοι καὶ τί τὰ ὄπλα καὶ ἀσπί- 54
 δες καὶ τόξα καὶ ἐλεβολικά.” ἐκτελέσας οὖν ἐγὼ τὸ παρὰ
 10 τοῦ βασιλέως προσταχθέν μοι παρῆσθησα τῷ αὐθέντῃ μου καὶ
 βασιλεῖ τὸ καταστιγίδιον μετὰ λύπης καὶ σκυθρωπότητος πολ-
 λῆς· καὶ ἔμεινε μόνον ἐναπόκρυφος μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ
 ἢ ποσότης. πλὴν ἦσαν καὶ τινες ὀλίγοι πάνυ ἐκ τε τῶν ἀρ-
 χόντων καὶ δήμου ἀνωφελέστατοι καὶ δειλοκάριοι, οἱ διὰ
 15 τὸν φόβον τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐτέρων ἐναντίων πανοικί
 πρὸ καιροῦ ἐκ τῆς πόλεως ἔφυγον· ὡς δὲ τοῦτο ἐν τοῖς
 ὡσὶ τοῦ βασιλέως ἐρρέθη, στενάξας ἐκ καρδίας καὶ οὐδὲν
 ἕτερον ἐποίησεν. ὑπῆρχε δὲ τις ἐκ τῆς Λιγυρίας ἐν ταῖς
 δύο ναυσί, ὅς ἦν ναυάρχης καὶ κύριος, ἀνὴρ πάνυ δεξιὸς
 20 ἀνδρείος καὶ ἐπιτήδειος, τοῦνομα Ἰωάννης Ἰουστινιανός, ὃς
 γεννάδας εἶχε. θεωρῶν δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ πάντα
 δεξιὸν δήμαρχον αὐτὸν καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τριακοσίουσ ἀνδρας
 προσέταξεν εἶναι, καὶ προβλέπειν καὶ διοικεῖν αὐτὸν εἰς ἑτε-

9. ἐλεβολικά P 11. καταστιγίδιον P 12. ἀνὰ ξμου καὶ ἀδ-
 τοῦ P 19. κύριος τῶν νηῶν P 20. ἀνδρείος φρόνιμος καὶ P
 ὁ γεννάδας . θεωρῶν P 22. ἐπιδεξιώτατον P 23. προ-
 βλεπτήν καὶ διοικητήν P

beret. mandans autem mihi imperator “id negotium” inquit “ad te
 pertinet; cautione enim et silentio opus est. accipe igitur catalogum
 censuum, domique diligenter computa, quot sint et quid armorum
 sive scuta sive arcus sive machinas.” functus igitur labore ab impe-
 ratore mihi mandato, tabellas imperatori non sine dolore et moesti-
 tia tradidi, mansitque praeter nos duos reliquis occultus numerus.
 ceterum nonnulli, sed perpauci illi, de nobilitate et plebe homines
 nequam et imbelles timore belli calamitatumque cum totis familiis
 ante tempus ex urbe fugerunt: quod ubi ad aures pervenit impera-
 toris, nihil aliud quam ab imo pectoris gemitum duxit. erat autem in
 Ligusticis illis duabus navibus ipsarum praefectus et dominus, vir no-
 bilis, dexterrimus, strenuus, commodus, Iohannes Iustinianus nomine.
 quem quum imperator ad omnia esse idoneum animadvertisset, tribu-
 num eum et ducem trecentorum militum instituit eidemque alia quae-

ρά τινα ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου ἐξουσίαν ἔδωκε, θαρρήσας με-
γάλως εἰς αὐτόν· ὃς ὄντως καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ ἔργα ἄξια μνή-
μης ἐποίησε.

Ὡς δὲ ὁ ἀμηρᾶς τὴν κεκλασμένην ἐλεβόλιν ταχέως πάλιν
ἔργη καὶ σώαν ἐποίησεν, ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς μετὰ βίας τοῖς 5
τείχεσιν ἔτυπτον καὶ θόρυβον πολὺν ἐν ἡμῶν ἐποίουν μετὰ
πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ἀκροβολισμούς καὶ συρράξεις καὶ
συμπλοκὰς ἰσχυροτάτας· καὶ ἦν πολυειδὲς τὸ κακόν. οἱ δὲ
ἡμέτεροι καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὰς μηχανὰς τὰς πολεμικὰς
μανθάνοντες καὶ τὰς τῶν ἐναντίων θεωροῦντες, πῦσαν δειλίαν 10
καὶ φόβον ἐάσαντες καὶ μηχανὰς καὶ τέχναις καινὰς εὗρισκον,
καὶ τοὺς ἐναντίους οὐκ ὀλίγον ἔβλαπτον. αἱ δὲ τέχναι μερι-
καὶ οὐκ ἐς μᾶκρος ἐστήκεισαν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς τελείως
ἄνεσιν καὶ τὰ τῆς μάχης καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπιτήδεια. χα-
λάσαντες δὲ ἐν τισι τόποις τὴν τεῖχην μετὰ ἐλεβόλων καὶ πυ- 15
ριβόλων μηχανημάτων, εἶτα θέλοντες πληῖσαι τοὺς τάφρους
ἵνα ῥαδίως ποιήσωσιν τὴν εἴσοδον καὶ διὰ τῶν χαλασμάτων
εἰσέλθωσιν, ἀκροβολισμούς ἐν πρώτοις ἐποίησαν καὶ συρράξεις,
μέσον δὲ ἐκείνων ἕτερα χῶματα ἐν τοῖς τάφροις ἔρριπτον
καὶ κλάδους δένδρων καὶ ἐτέρας ὕλας, τινὲς δὲ ἐκ τῆς βίας 20
καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα, ὅτι καὶ πολλοὶ
ἐξ αὐτῶν ἐκ τε τοῦ πληθους καὶ τῆς στενοχωρίας ἦν εἶχον
ἐπιπτον· καὶ οἱ ἐρχόμενοι ὑπισθεν ἀνηλεῶς ῥίπτοντες τὰ

4. τηλέβολον P 6. ἔτυπτε P 15. τηλεβόλων καὶ πετροβόλων P
21. θέαμα τοιοῦτον δι P 22. στεν. καὶ βίας ἦν P

dam belli munera administranda commisit, virtute eius magnopere
nisus qui revera in hac praefectura sua facinora memoria digna
patravit.

Ameras postquam diffractam helepolim brevi tempore refecit in-
stauravitque, dies ac noctes vehementer muros quatere et magnum
nobis tumultum inicere omni belli genere, iaculationibus, proeliis,
dimicationibus acerrimis non cessavit, eratque multiplex mali facies.
nostri quotidie machinas bellicas tractantes spectantesque eas, quas
hostes habebant, timore et formidine soluti, machinas et artes novas
excogitabant, et hostibus haud parum detrimenti afferebant. ceterum
singulares illae artes non diu valuerunt, propterea quod nobis nulla
omnino quies concedebatur nec suppetebant, quae ad pugnam et ob-
sidiionem tolerandam necessaria essent. moenibus igitur nonnullis lo-
cis per helepotes et pyrobolas concussis, hostes fossas impleturi, quo
facilem ingressuum haberent et per foramina murorum penetrarent,
qui primi stabant, iaculationibus et pugnis nos vexabant, inter hos
medios alii terram in fossas congerebant aut frondes arborum et aliam

ξύλα και χώματα αὐτοὺς οἰκτρῶς ἐσκέπαζον και ἐν τῷ ᾄδῃ
 ζῶντας παρέπεμπον. ἕτεροι δὲ και μετὰ προαιρέσεως οἱ πλέον
 ἰσχυροὶ και δυνάμενοι ἐκ τῆς ὀρμῆς και σπουδῆς τοὺς ἀσθε-
 νεστέρους ἀντὶ κλάδων και χώματος ἔρριπτον ἀπηγῶς. ἀλλὰ
 5 και ταῦτα ποιοῦντες οὐκ ἐδύναντο φηγεῖν ἀβλαβεῖς ἐκ τε τῶν
 ἐλεβολικῶν και τζαγκριτόρων, και ἐκ τῶν τειχῶν βαρέων
 λίθων ἀποσφενδονούμενα οἱ ἔναντιοὶ αἰσχυρῶς ἐπιπτον και
 πολλὰ κατεπλήττοντο, και ἐκ τῶν ἡμετέρων τινὲς ἀβλαβεῖς
 οὐκ ἔναπέμενον. σύροντες δὲ και τὰς ἐλεβόλους αὐτῶν ἕως
 10 γῆς τῶν τάφρων, και ἡ μάχη και ὁ πόλεμος και ἡ συμπλοκὴ
 φρικαλέα ἐγένετο. και εἰς αὐτὰ οὐκ ἀγενῆ ἦσαν και τὰ ἡμέ-
 τερα· και θανμαστὸν ἦν, χωρὶς ἐμπειρίας πολέμου ὄντες τὴν
 νίκην εἶχον διὰ τὸ μεγαλοψύχως και γενναίως ἐντυχόντες
 ἐποιοῦν τὸ ὑπὲρ δύναμιν. και τοὺς τάφρους ἐνεγέμιζον δι'
 15 ὄλης τῆς ἡμέρας, ἡμεῖς δὲ δι' ὄλης τῆς νυκτὸς τὰς ὕλας και
 τὰ ξύλα εἰλκίζομεν ἔσωθεν· και αἱ ὀρυξοὶς τῶν τάφρων
 ἔναπέμειναν ὡς και ἦν τὸ πρότερον. τοὺς δὲ χαλάσαντας
 πύργους χοῦν μετὰ σπυρίδων βαστάζοντες και ἀγγείων ξυλί-
 νων οἴνου και ἐτέροις ξύλοις αὐθις ἀνεκαινίζομεν. ὁ δὲ ἀμη-
 20 ρῶς θεωρῶν ἤσχυνέτο διὰ τὸ τὴν βουλὴν αὐτοῦ ἄπρακτον

2. ἀπέπεμπον P 3. τῆς αὐτῶν σπουδῆς τοὺς P 6. τηλε-
 βολλίσκων P τειχῶν om P 7. ἀποσφενδονούμενοι P 9.
 ἐμεινον P τηλεβόλους sec P, ἐλεπόλους pr 13. μεγαλόψυχον
 και γενναῖον P 14. ἐγέμιζον P 17. χαλασθέντας P 18.
 π. μετὰ σπυρίδων γέμοντος χώματος και P 20. ἤσχ. και κα-
 τεφρονεῖτο διὰ P

materiam, nonnulli adeo ardore abrepti tentoria sua: eratque videre
 mirum spectaculum, quo eorum non pauci multitudine et loci angu-
 stis compressi cadebant, et ab iis, qui sequebantur et crudeliter
 deiciebant ligna et terram effossam, miserabiliter cooperti, vivi ad
 inferos mittebantur. nonnulli etiam viribus validi ac robusti ex im-
 petu et festinatione infirmiores ultro pro ramis vel terra saeviter de-
 trudebant. sed quum haec facerent, non poterant salvi devitare hele-
 polium et telorum ictus, et a grandibus saxis, quae de muro vibra-
 bantur, cadebant turpiter multumque vulnerabantur: quanquam etiam
 de nostris nonnulli non illaesi manserunt. traxerunt tamen helepoles
 ad oram fossae, et conflictum ac decertatum est horribiliter. at haud
 imbelles nostri se praebuerunt, ac mirum erat, ut bello inexercitati
 victoriam tamen reportarent, et magno animo et genere se obici-
 entes supra vires laborarent. itaque quum illi toto die fossas imple-
 rent, nostri tota nocte materiem, terram, ligna intro egerebant, unde
 fossae manserunt, quales ante fuerant. turres autem concussae humo
 in corribus et vasis ligneis vinariis aggesta trabibusque instaurabant.

μένειν, καὶ ἑτέραν μηχανὴν πολεμικὴν θέλον ποιῆσαι προσέ-
ταξεν ἵνα ἔλθωσί τινες ἄνδρες οἱ δυνάμενοι ὀρθῶς ἰδεῖν καὶ
ποιεῖν ὅπας ὑποκεκρυμμένας κάτωθεν τῆς γῆς, ὅπως δι' αὐ-
τῶν ὁ στρατός εὐκόλως εἰσελθῶσιν ἔνδον τῆς πόλεως. καὶ κατὰ
τὸ προσταχθέν ὑπ' αὐτοῦ ἤρξαντο ὀρύσσειν. Ἰωάννης δὲ τις 5
Γερμανὸς ἄκρον ἡσχημένος τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καὶ τὰς
τοῦ ὕγροῦ πυρός, ἐνωτισθεὶς τὴν μηχανήν, ἑτέραν ὀπὴν ἐναν-
τίαν ὀρύζας καὶ μετὰ ὕγροῦ πυρός τεχνηέντως συσκευάσας,
ἐρχομένων τῶν Τούρκων διὰ τῆς ὀπῆς μετὰ χαρᾶς αὐτὸς τὸ
πῦρ ἀνάψας τὸ εἰς τὴν ἐναντίαν ὠρυγμένην παρ' αὐτοῦ ὀπὴν 10
πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέκαυσε καὶ τὰς τέχνας αὐτῶν εἰς οὐδὲν
ἀπέδειξεν· ὀπὴν δὲ μίαν ἐναντίων ὁ γεννάδας Γερμανὸς λα-
θῶν οὐχ εὔρεν. οἱ Τούρκοι δὲ καὶ αὐτοὶ τὸ ὕγρον πῦρ
ἀνῆψαν, ὃ προητοιμάσαν, πλὴν οὐδὲν κατώρθωσαν· πύργου
δὲ τινος μόνον παλαιοῦ ὀλίγον μέρος ἐκ τοῦ κρότου τοῦ πύ- 15
ρός ἔπεσεν, ὃν ἡμεῖς εὐθὺς ἀνεκαινίσσαμεν. ἦσαν δὲ καὶ τι-
νες γηραιοὶ ὃι ἔλεγον ὅτι καὶ οἱ ἐναντίοι ἐν ἑτέραις μάχαις
τοῦτο ἔπραξαν καὶ οὐδὲν ἐκατώρθωσαν διὰ τὸ τὸ πλεῖον μέ-
ρος τῆς πόλεως ὑποκάτωθεν τῶν τειχῶν πετρῶδες εἶναι. σφα-
λεῖς δὲ ὃ ἀμηρᾶς καὶ ψευσθεὶς ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἐλπίδας ἕτερα 20
νέα ἐφευρήματα καὶ μηχανὰς εἰς πολιορκίαν ἐποίη· ἐλέπο-
λιν γὰρ μεγίστην ἔχουσιν τροχοὺς πολλοὺς μετὰ ξύλων χον-

3. ὀπὴν P
ἐπι P

7. ἐνωτ. μηχανὰς P

8. ποιήσας P

20.

quae quum animadverteret ameras, erubescibat, quod consilium suum
eventu careret, atque aliam rationem experturus, imperavit, ut ades-
sent, qui recto iudicio oculorum uterentur et cuniculos agere calle-
rent, per quos exercitus facile urbem intrare posset: coeperuntque
ad praescriptum eius fodere. at Iohannes quidam Germanus in tra-
ctandis bellicis machinis et igne Graeco exercitatissimus, quum ani-
madvertisset illorum consilium, alium cuniculum contrarium agendum
et igne Graeco artificiose implendum curavit, Turcisque laete per
cuniculum procedentibus, ipse in altero a se acto cuniculo accenso
igne, multos eorum exussit opusque ad nihilum redegit. unus tamen
hostium cuniculus generosum illum Germanum latuit. ipsi quoque
Turcae idem genus ignis pararunt et accenderunt, sed nihil profece-
runt; nisi quod unius vetustae turris parva pars ex pulsu incensii
ignis concidit, quam tamen statim instauravimus. erant autem senes
quidam, qui dicerent, hostes idem tentasse aliis in bellis nec quid-
quam profecisse, quod maior urbis pars subter muros solum saxosum
haberet. spe igitur lapsus et frustratus ameras alia nova inventa et
machinas ad expugnandam urbem adhibuit. helepolim maximam, multis

τρῶν κατεσκευάσαε, πλάτος ἔχουσαν πολὺ καὶ ὕψος· ἐνέδυσε δὲ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκ τρίτου μετὰ βουβύλων καὶ βοῶν δορῶν, καὶ πύργους εἶχεν ἄνωθεν καὶ παραπετώματα, ἀναβάθρας καὶ καταβάθρας, ἵνα οὐ δύνησώμεθα τοὺς ἔσωθεν 5 αὐτῆς βλάπτειν. εἶχε δὲ καὶ τὸ ἔξωθεν μέρος ἠνοιγμένον, ἵνα ῥαδίως εἰσέρχωνται καὶ ἐξέρχωνται οἱ βουλόμενοι. κατὰ δὲ τὸ μέρος δι' οὗ ἐμελλον εἰσεῖν ἐν τῷ ὀρύγματι, εἶχε πύλας τρεῖς μεγάλας μετὰ παρυσκεπιάσματος σφοδρῶς ἐνδεδυμένας, ὡς εἶπομεν. εἶχον δὲ ἔσωθεν καὶ κύκλοθεν πᾶν ὄργανον 10 καὶ τέγγην πολεμικὴν καὶ πολλὰς ὕλας καὶ ξύλα, ἵνα ῥίψωσιν ἐν τῷ τάφρῳ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, ὅπως ῥαδίως εἰσελθῶσιν. εἶχον δὲ κλίμακας ἔχουσας τὰς βαθυμίδας μηρινθώδεις ὑποχαλουμένας διὰ κύλων, καὶ αὐθις ἦρον μίαν εἰς ὕψος. προσδεδομένης τοῖς τείχεσι καὶ πάσης ἐτέρας μηχανᾶς 15 ἦν ἠδυνήθη ἀνθρώπου νοῦς νοῆσαι, ὡς οὐκ ἤλπιζεν βασιλεύς πύλας, οὐκ ἐποίησε τοῦ ἀλῶσαι τὸ φρούριον. ποιήσαντες δὲ καὶ ἐν ἐτέροις μέρεσιν ἀμάξας μετὰ πλείστων τροχῶν, καὶ ἄνωθεν ὡς πύργους, καὶ αὐτοὶ ἐνδεδυμένοι ὄν τροπὸν εἶπομεν. ἔχοντες καὶ αὐτοὶ πλείστας μηχανὰς κατασκευασθεῖσιν 20 μετὰ τοῦ ὕψου πυρός, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἡτοίμασαν ἵνα πάντες τὴν σύρρηξιν ἅμα ποιήσωσιν. καὶ πρῶτον μὲν

2. ἔσωθεν καὶ om P 3. δοραῖς M 4. τοῖς ἔσωθεν πράττειν τι κακόν P
 5. ἀγεωγμένον P 8. παρυσκεπιάσματος P
 11. τῷ ὀρύγματι ἦτοι τῷ τάφρῳ P 14. προσδεδομέναι P 15. ἦν οὐκ ἠδ. P
 ἐλιξω P 20. μετὰ] ὑπὸ P

rotis sustentam, in primis latam et altam, lignis instruxit, atque intus et extra triplicato corio bubalorum et boum induit. habebat eadem superne turres et vela, ascensus item et descensus, ne qui intus essent a nobis possent laedi. patebat porro foras, ut, qui vellent, facile et ingredi et egredi possent. in ea autem parte, qua in fossam intrare vellent, tres magnae portae erant, tegumento, ut diximus, probe obtectae. in circuitu intus et extra disposita erant omnia genera bellicorum instrumentorum et machinarum, materiae et lignorum magna copia, quas opportuno tempore in fossam delicerent, quo haberent aditum. habebant scalas gradibus stuppeis, quae per funes demittebantur et rursus in altum trahebantur. admovebantur moenibus praeterea aliae omnes machinae, quas excogitare mens humana potest, quales nunquam visurum se esse speraverat imperator nec ad capiendum castellum aliquid ipse fecerat. fabricati sunt etiam aliis in locis currus rotis permultis et superne turribus instructos et eo, quo diximus, modo munitos, quumque et ipsi machinas plurimas haberent igne, qui non extinguitur, repletos, has compararunt, ut una

μετὰ τῆς φοβερῆς ἐκείνης ἐλεβόλεως τύψαντες σφοδρῶς ἐρριψαν εἰς ἔδιφος τὸν πύργον τὸν πλησίον τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, καὶ εὐθὺς τὴν ἐλεπόλιν ἐκείνην σύραυτες ἔστησαν ἄνωθεν τοῦ οὐρύματος. καὶ ἡ μάχη καὶ ἡ συμ-
 53 πλοκὴ νοσιαία καὶ φοικαλέα ἐγεγόνει· ἦν δὲ πρὶν τὸν ἥλιον 5
 ἀνατεῖλαι, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκράτησε. καὶ ποτὲ μὲν
 ἐν μέρει τὴν συμπλοκὴν καὶ τὴν σύρρηξιν ἰσχυρῶς ἠγωνίζον-
 το, ποτὲ δὲ ἐν μέρει τὰ ξύλα καὶ τὰς ὕλας καὶ χρώματα τὰ
 ἔσωθεν τῆς ἐλεπόλεως ἐν τῷ τάφρῳ ἔρριπτον· καὶ ἐκ τοῦ
 χαλίσματος τοῦ πύργου ὕλην, καὶ ἐξ ὧν ἐκείνοι ἔρριπτον, ὄδον 10
 εὐθείαν αὐτοῖς ἠκονόμησαν. τυχόντες καὶ οἱ ἡμέτεροι γεν-
 ναίως αὐτοὺς ἀπεμπόδιζον, καὶ ἐκ τῶν κλιμάκων πολλάκις
 αὐτοὺς ἀπεκρῆμιζον, καὶ τινὰς κλίμακας ξυλίνας κατέκοψαν,
 καὶ καρτερῶς οἱ ἐναντίοι πολλάκις τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπεκρου-
 σθησαν ἄγρῳ τῆς πρώτης ὥρας τῆς νυκτός. 15

Οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολλοῦ καὶ τῶν πλη-
 γῶν ἠγανάκτησαν, καὶ ἡ συμπλοκὴ καὶ ὁ πόλεμος ἐλύθη, ἐλ-
 πίζοντες μὲν τῷ πρωτῷ μετὰ ὀλίγου κόπου τὴν βύσιν εὐκόλον
 εὐρωσιν· ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθησαν, διὰ τί μὲν Ἰωάν-
 νης ὁ Ἰουστινιανὸς ὡς τις ἀδάμας δι' ὅλης τῆς νυκτός ἀνα- 20
 θαρρύνας τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ παραινέσας καὶ ὁ
 βασιλεὺς παρῶν μετὰ ἐτέρων πολλῶν τῶν ἐλθόντων εἰς ἐκεῖ-
 νον τὸν τόπον εἰς βοήθειαν δι' ὅλης τῆς νυκτός παλλὰ κοπία-

1. τηλεβόλεως P 4. ἐπὶ P 11. τυχόντες om P 13. ξυ-
 λίνας om P 23. βοηθήσαι P

omnes hora eruptionem facerent. ac primum quidem ingentis illius helepolis pulsu turrem prope portam sancti Romani sitam prostraverunt, atque helepolim illico promotam supra eam fossam collocarunt. hinc pugna et dimicatio exitiosa et horribilis exarsit, quae commissa ante lucem per totum diem duravit. Turcae nunc conflictu et certamine acriter contendebant, nunc ligna, materiam, terram, quas in helepoli erant, in fossam coniciebant. e ruina turris materiam, materia, quam congerebant, viam planam sibi pararunt. at vero nostri eos strenue impediabant, atque saepe detrudebant de scalis ligneis, quarum nonnullas conciderunt, hostesque eo die usque ad primam noctis horam saepe acriter repulsi sunt.

Itaque impii, ob laborem plagasque fremdentes, pugnam solverunt, postero die levi opera ingressum facilem habituros se esse rati. at exciderunt spe sua, quod Iohannes Iustinianus, velut adamas tota nocte milites suos cohortatus, atque imperator coram ipso praesens cum aliis multis, qui eodem ad opem ferendam confluerant, per totam noctem magno labore fossas vacuofecerunt, turrem collapsam

σαντες τὸς τάφρους ἐκένωσαν καὶ τὸν πεσόντα πύργον μυρταίαις μηχαναῖς ἀνώρθωσαν, καὶ τὴν ἐλέπολιν τῶν ἐναντίων ὑποκάτωθεν, οὗ ἔκειτο ἐνθεδυμένη, ἐπυρπόλησαν. περὶ δὲ τρίτην ἀλεκτροφωνίαν ἐλθόντες μετὰ χαρᾶς, ἐλπίζοντες ἵνα τὴν βύσιν, ὡς εἶπομεν, ῥᾶδιον εὗρωσι, καὶ ἰδόντες τὰς ἐλπίδας αὐτῶν κενὰς ἐθαύμασαν. καὶ ὁ ἀμυρᾶς λυπηθεὶς μᾶλλον καὶ αἰσχυρθεὶς ἐθαύμασε τὴν ἐπιδειξιότητα τῶν ἡμετέρων, καὶ ἔλεγε θαυμάζων τάχα “ἐὰν καὶ οἱ τριάκοντα ἑπτὰ χιλιάδες οἱ προφηταὶ εἰπὸν μοι ὅτι αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς” λέγων ἡμᾶς “διὰ μιᾶς νυκτὸς δύνανται ποιῆσαι ἃ ἐποίησαν, οὐκ ἐπίστευον.” ἔπειτα μὲν θεωρῶν μὴ ἔχοντας φόβον ἡμᾶς οὔτε δειλίαν εἰς τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ συρρηξίεις ἃς ἐποιοῦν δι’ ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ τοὺς ἀναριθμήτους ἐλεβολίσκους βέλη τε καὶ πέτρους ἄνωθεν καθ’ ἡμῶν βρεχομένους 15 ὡς ὑετοὺς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἀντ’ οὐδενὸς πάντι κίνδυνον ἐλογίζοντο· εἰς οὖν ταραχὴν καὶ σύγχυσιν λογισμοῦ μεγάλην ἐπέπεσαν αὐτὸς τε καὶ πᾶσα ἡ βουλή αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως εἶχον.

Καὶ τούτων γινομένων πολιτοικουμένης τῆς πόλεως νῆες 20 τρεῖς Λιγυρίας ἐκ Χίου φόρτον λαβόντες καὶ ἄνεμον τηρήσαντες ἐπιτήδειον τὸν πλοῦν πρὸς ἡμᾶς ἐποιοῦντο· διερχομένων δὲ αὐτῶν εὗρον καθ’ ὁδὸν καὶ ἑτέραν μίαν βασιλικὴν

8. οἱ om P 9. εἰπὸν μοι] ὑπὸ μίαν M 13. τηλοβόλισκους P
15. οὐδενὸς κινδύνου ταῦτα πάντα P 16. οὖν om P 18.
post εἶχον P: κεφάλαιον πέμπτον. 19. καὶ — πόλεως] καὶ τὸ
γινόμενον M 20. λιγαρίται P φορτίον P

molimentis innumeris instaurarunt et helepolim hostium, igne ubi operta stabat, submitto, exusserunt. itaque sub tertium galli cantum quum laeti et spe freti, facilem se, ut dixi, ingressum habituros esse, advenissent, ubi spe se frustratos viderunt, mirati sunt, atque ameras, magnopere tristatus et pudefactus, obstupuit virtute nostra, dixitque mirans, si triginta septem millia prophetarum sibi affirmassent, impios (nos scilicet) una nocte, quod fecerunt, facturos esse, se non habiturum fuisse fidem. deinde quum nos omni vacare timore, nec impressiones pugnasque, quas per totum diem fecerunt, aut iaculationes innumeras et saxa desuper in nos imbrium instar demissa extimescere, sed omne periculum nihili facere animadvertisset, in magnam animi perturbationem et consternationem ipse et universus senatus eius inciderunt. atque haec quidem ita evenerunt.

Interim dum urbs obsidetur, tres naves Ligustinae in Chio oneratae, ventum secundum noctae, ad nos cursum tenebant. inventa in itinere alia imperatoria navi, quae e Sicilia cum frumento solverat, nocte quadam prope urbem devenerunt. mane ut a diurnis excubatoriis triremibus amerae conspectae sunt, e reli-

νηα ἐκ Σικελίας μετὰ οἴτου ἐρχομένην. καὶ φθάσαι ἐν
 μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐγγὺς τῆς πόλεως, καὶ τῇ πρωΐ ἰδόντες αὐ-
 τὰς αἱ ἡμερόσκοποι τριήρεις τοῦ ἀμηραῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου
 στόλου μέρος πολὺ κατ' αὐτῶν ὤρμησαν μετὰ πάσης χαρᾶς,
 μετὰ τυμπάνων καὶ κερατίνων σαλπύγων κροτοῦντες, ἐλπί- 5
 ζοντες ἐν εὐκολίᾳ τάσδε τὰς νῆας σαγηνεῦσαι. ὡς δὲ ἤγγι-
 σαν καὶ τὸν πόλεμον ἀνῆψαν καὶ ἀκροβολίζοντο, ἐν πρώτοις
 ἦλθον κατὰ τῆς βασιλικῆς νηὸς μετὰ ἐπηρομένης ὄφρυος· ἡ δὲ
 ναῦς ἐκ τῆς πρώτης προσηολῆς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ
 πετρῶν κακῶς ἐδεξιώσατο αὐτούς. καὶ ἐλθόντες ταῖς πρώταις 10
 ὑποκάτωθεν τῆς νηὸς, αὐτοὶ δὲ μετὰ χύτρων κατασκευασμέ-
 νων τεχνικῶς πυρὶ ὑγρῷ καὶ πετρῶν πάλιν αὐτοὺς μακρόθεν
 ἀπεμπόδιζον διὰ τὸ γίνεσθαι πολὺν φόρον κατ' αὐτούς. ἡμεῖς
 δὲ ἐκ τῶν τειχῶν ἄνωθεν ταῦτα θιωροῦντες ἐδεόμεθα τοῦ
 Β Θεοῦ ἐλεῆσαι αὐτοὺς καὶ ἡμῶς. ὁμοίως δὲ ὁ ἀμηραῦ ἔφιπ- 15
 πος ἐστῶς κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἐθεώρει τὰ γινό-
 μενα. καὶ πάλιν ἐκ τρίτου ἐμακροβολίζοντο, εἶτα πάλιν θέ-
 λοντες συρροῆσαι αὐτοῖς μετὰ ἐπηρομένης ὄφρυος καὶ μεγάλων
 ἀλαλαγμῶν· οἱ δὲ ναύκληροι καὶ κυβερνήται καὶ ναυαρχοὶ
 ἀνδρείως καὶ ὄωμαλέως σταθέντες, τοὺς ναῦτας παραθαρύ- 20
 ναντες ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, καὶ μάλιστα ὁ ναυάρχης
 τῆς βασιλικῆς νηὸς τὸννομα Φλαντανελᾶς ἐκ πρόμνης εἰς
 πρόραν διερχόμενος καὶ ὡς λέων μαχόμενος καὶ φωναῖς τοὺς

1. νῆαν P 3. ἑτέρου om P 5. καὶ om P 9. τηλεβόλων
 καὶ τηλεβολίσκων P 10. ἐξώσατο P 18. συρράξαι P, omisso
 αὐτοῖς 20. ναυίλους P 22. φλατανέλας P 23. καὶ ὡς
 λέων μαχόμενος om P

qua classe naves non paucae cum laetitia, tympanorum et cornuum strepitu, incitato cursu, contra feruntur, nullo labore eas naves a se interceptum iri opinatae. quum appropinquassent et pugnam commisissent iaculando, inprimis imperatoriam navem superbius adorti sunt; quae tamen eos primo impetu iaculis, telis, saxis male exceptit; quumque proris eam subsissent, illi eos eminus ollis igne Graeco bene repletis atque saxis prohibuerunt, magna in eos strage edita. nos haec de moenibus spectantes, deo preces faciebamus, ut ipsorum nostrique miseretur. similiter ameras, equo insidens, e litore, quae siebant, prospiciebat. iamque tertium iaculantur, fastuque turgidi et magno clamore eos invadunt. at naucleri, gubernatores, nauarchi virili animo et robusto pectore atantes, nautas cohortantur ad mortem vitae anteponendam, inprimis imperatoriae navis nauarchus, Phlantanelas nomine, qui e puppi ad proram processit, leonis instar decertans et reliquos voci-

ἑτέρους διεγείρων, ὥστε οὐ δύναμαι εἰπεῖν τὰς φωνὰς αὐτοῦ
 καὶ τοὺς τῶν ἑτέρων κρότους ἕως τοῦ οὐρανοῦ αἰρομένους.
 καὶ σύρρηξις πάλιν μεγαλητέρα ἐγεγόνει, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν
 τριήρων ἀπεκτιάνθησαν καὶ ἐπνίγησαν, καὶ δύο τῶν τριήρων
 5 πυριαλώτους ἐποίησαν, καὶ θεωροῦντες τὰς νῆας ἐδειλίασαν.
 ὁ δὲ ἀμηρᾶς θεωρῶν μηδὲν ἄξιον ἔργον ποιῶντα τὸν τοσοῦ-
 τον καὶ τηλικούτον στόλον ἀλλὰ μᾶλλον ἦττονα ὄντα, μα-
 νεῖς καὶ θυμῷ ληφθεῖς, βρυχώμενος καὶ τοὺς ὀδόντας τριζῶν
 ὕβρεις ἐνέχεε εἰς τοὺς αὐτοῦ, δειλοκαρδίους καὶ γυναικῶδεις
 10 καὶ ἀνωφελεῖς ἀποκαλῶν. καὶ τὸν ἵππον κεντρίσας ἤλαθεν ἐντὸς
 τῆς θαλάσσης (ἦσαν γὰρ ἐγγὺς τῆς χέρσου αἱ τριήρεις ὥσπερ
 λίθου βολῆν), καὶ τὰ πλείονα τῶν χιτώνων αὐτοῦ ἐβύβησαν ἐκ
 τῶν τῆς ἀλμυρᾶς θαλάσσης ὑδάτων. ὁ δὲ στρατὸς ὁ παρὰ τὴν
 χέρσον θεωρῶν αὐτὸν οὕτως ποιῶντα ἡγανάκτων λυπούμενοι
 15 καὶ τοὺς ἐν τῷ στόλῳ ἐβλασφημοῦν· καὶ πλείστοι ἐφιπποὶ τῷ
 ἀμηρᾷ καὶ αὐτοὶ ἀκολουθοῦντες ἕως τῶν νηῶν ἤγγισαν. οἱ
 δὲ τοῦ στόλου τὸν ἀμηρᾶν οὕτως θεωροῦντες πρᾶττοντα, καὶ
 αἰσχυρθέντες τὰς ὕβρεις, ἄκοντες καὶ ἐκόντες μετὰ θυμοῦ
 μεγάλου μετέστρεψαν αὐθις τὰς πρῶρας κατὰ τῶν νηῶν καὶ
 20 ἐμάχοντο ἰσχυρῶς. καὶ τί χρὴ λέγειν; οὐ μόνον εἰς οὐδὲν
 τὰς νῆας ἔβλαψαν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτος φόνος καὶ πληγὴ ἐγε-
 γόνηε κατ' αὐτοὺς ὥστε οὐκ ἐδύναντο αἱ τριήρεις ὀπισθεῖν ἄλ-

1. γράφειν P 3. ἰσχυροτέρα P 6. πῶς οὐδὲν ἄξιον ἔργον
 ἐποίηε ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος στόλος, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τῶν
 νηῶν ἦτιτο M 22. αὐτῶν P

bus excitans, quas verbis exprimere non magis quam ceterorum cla-
 mores possim, quibus astra feriebantur. itaque exarsit rursus ve-
 hementius pugna, ac multi e triremibus occisi aut suffocati sunt,
 duabusque adeo triremibus captis, in magnum timorem inciderunt.
 ameras quum talem tantamque classem nullum operae pretium facere,
 imo potius superari videret, ira et furore incensus, fremens et den-
 tibus frendens, maledictis suos proscidit, ignavos, effeminatos, nebu-
 lones increpans; ac subditis equo calcaribus, in mare provectus
 est (prope enim a terra naves aberant, circiter iactum lapidis), ut
 vestes eius maximam partem aqua salsa madefierent. quod ubi
 eum facientem vidit exercitus, qui in litore erat, indignatione et
 dolore commoti, conviciabantur his, qui in classe erant, et plurimi
 equis ameram secuti, ipsi quoque usque ad naves procedunt; ac
 classarii, ita quum agentem eum vident, pudore convictorum com-
 pulsus, conversis rursus proris adversus nostrorum naves, strenue de-
 certant. verum quid opus est, ut eventum dicam? non modo nihil
 quidquam nocuerunt navibus, sed etiam tanta in eos clades strages-
 que edita est, ut triremes redire non possent. occisi sunt illo die

Ἐβλ. ἐφρονεύθησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἔμειον ἐγὼ
 εἰς αὐτῶν, πλεῖον ἢ δυοκαίδεκα χιλιάδες Ἀγαρηνοί, μόνον ἐν
 τῇ θαλάσῃ. ἐλθούσης δὲ τῆς νυκτὸς εἰς ἀνάγκης ὁ στόλος
 μικρὸν ἀιχώρησε, καὶ αἱ νῆες εὐκαιρίαν εὐρόντες εἰσῆλθον ἐν
 τῷ λιμένι ἄνευ οὐδενὸς ἀποκτανθέντος, εἰ μὴ τινῶν ὀλίγων
 πληγέντων. καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς δύο ἢ τρεῖς εἰς αὐτῶν πρὸς
 κύριον ἐξεδήμησαν. ὁ ἀμμηῶς δὲ τοσοῦτον μανείς καὶ λυπη-
 θεῖς κατὰ τοῦ τοῦ στόλου δρουγγαρίου ἤθελεν αὐτὸν ἀνα-
 σκολοπίσαι, λέγων ὅτι ἔνεκεν τῆς ἐκείνου ἀνανδρίας καὶ ὀλι-
 γοψυχίας αἱ νῆες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐξῆλλοντο, καὶ δι' ἀπροσ- 10
 εξίας τούτου καὶ ἀνωφελείας εἰσεν αὐτὰς εἰσελθεῖν ἐν τῷ
 λιμένι. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἀρχόντων τῆς βουλῆς καὶ τῆς αὐλῆς
 τοῦ ἀμμηῶ ἐδεήθησαν τοῦτον, ὥστε ζῆν τὸν δρουγγάριον ἐχα-
 ρίσατο· πλὴν τοῦ ἀξιώματος αὐτὸν ἐγύμνωσε καὶ πάντα τὸν
 βίον αὐτοῦ τοῖς ἰαννιζάροις ἐχαρίσατο. 15

Καὶ πάλιν κατηφῆς ὑπάρχων ὁ ἀμμηῶς καὶ τὰς χεῖ-
 ρας αὐτοῦ ὡς κύων δάκνων καὶ λάξ ποδὶ κατὰ γῆς θεω-
 ρῶν καὶ τοὺς τεῖχους ῥήξας δις καὶ τρεῖς καὶ τοὺς τάφρους
 γεμίσας, καὶ εὐθύς πάλιν αὐτοὺς ἀνωρθωμένους εὐρι-
 σκεν, καὶ ἐκατὸν πεντήκοντα τριήρεις διήρεις τε καὶ μο- 20
 νηρεις οὐκ ἠδυνήθησαν ἀλώσασαι τὰς τέσσαρας ἐκείνας νῆας,
 ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τοσοῦτον φρόνον εἰς αὐτοὺς ἐποίησαν,

6. μετὰ πλείστας ἡμέρας τινὲς ὀλίγοι εἰς P 10. νῆες ἐκείναι
 οὐκ ἐάλωντο ἀλλὰ δι' — τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἰσῆλθον ἐν τῷ λιμένι P
 13. ἐδ. καὶ οὕτω τὸ ζῆν τῷ δρουγγαρίῳ ἐδωρήσατο P 17. λάξ
 τῷ ποδὶ κατ' αὐτῆς θ. P 18. ῥήξας P 19. αὐτοὺς om P
 20. καὶ πῶς ἐκ. P διήρεις om P

Agareni, ut ex ipsis cognovi, plus duodecies mille in mari dumtaxat. ingruente nocte, classis, necessitate coacta, paulo recessit, et quatuor illae naves, opportunitatem nactae, portum intrarunt, nemine de suis occiso, perpaucis vulneratis, quorum post aliquot dies duo vel tres ad dominum migrarunt. ameras adeo irascebatur succensebatque classis praefecto, ut palo eum transfigere cogitaret, quod illius ignavia et segnitia naves illa nocte evasisent, idemque socordia et imperitia praepeditus non prohibuisset eas, quominus portum intrarent. verum quidam senatus et aulae proceres precibus impetrarunt ab amera, ut eum vivere pateretur: qui tamen dignitate eum exult omnesque facultates eius iannitaris donavit.

Rursum moestus ameras, canis instar manus mordet, pede terram pulsat, quum, bis et ter iuribus concussis, fossis impletis, illico ea instaurata invenit, et centum et quinquaginta triremes, biremes, uniremes capere non potuisse illas quatuor naves, sed tantam ab iis cladom perpassas esse considerat. trahit ex imo pectore gemitum, et

στενάζων ἐκ καρδίας, καπνὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐξέ- 56
βαινε· καὶ ἐλογίζετο τί ἔδει ποιῆσαι, ἵνα τὴν πόλιν
πλεῖον θλίψῃ καὶ στενοχωρήσῃ καὶ διὰ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς
τὴν πολιορκίαν δώσῃ. καὶ τοιαύτην ἐλογίζετο μηχανήν, ἵνα
5 μέρας τοῦ στόλου εἰσφέρειν ἔσω τοῦ λιμένος. καὶ ἦν ὁ
λόγος εὐθύς καὶ τὸ ἔργον, καὶ ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ
Γαλατᾶ διὰ τοῦ λόφου ὁδὸν εὐθείαν ὑψονόμησεν ἕως τοῦ
λιμένος ἐρχομένην, καὶ σανίσι καὶ ξύλοις πᾶσαν κατέστρω-
σεν, ὡς ἤλειψε σανίδας μετὰ στέατος βοῶν καὶ κριῶν·
10 καὶ ὄργανα πολύτροπα ἕτερα ποιήσας καὶ μηχανάς, τὰς τριή-
ρεις καὶ διήρεις ἐν εὐκολίᾳ ἄνωθεν ἐν τῷ λόφῳ σύρας ἔσω
ἐν τῷ λιμένι καταβιβύσας ἔφερῆν αὐτάς. καὶ ἦν τὸ ἔργον
θανμαστὸν καὶ ναυμαχίας στρατήγημα ἄριστον. ἐγὼ δὲ λο-
γίζομαι, τὸν Καίσαρα Αὐγουστον ἐμμήσατο, ὅταν μετὰ
15 τοῦ Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἐμάχετο, ὃς διὰ τὸν σά-
λον τῆς θαλάσσης καὶ τοὺς ἐναντίους ἀνέμους οὐκ ἐδυνήθη
περιοδεῦσαι κύκλωθεν τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος, καὶ ἔλθων
διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τὰς νῆας σύρας ἔτι πρὸς ἔφαν τῆς Ἑλλάδος
θαλάσσης ταχέως ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὀδεύει, ἣ καὶ τὸν Νικητῶν πα-
20 τρίκιον, ὅταν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς Ἑλλαδικῆς θαλάσσης τὰς τριή-
ρεις ἐν τῇ δυτικῇ περάσας τοὺς Κρητᾶς ἐν τῇ Μοθωνῇ καὶ
Πύλῳ ἐτροπώσατο.

Λοιπὸν ὁ ἀμηρᾶς τὰς τριήρεις φέρας ἐν μιᾷ νυκτί, ἐν

3. διὰ om P	4. τὴν ἐμβολὴν ποιήσῃ P	6. τὸ om P	8.
κατερχομένην ἄχρι τοῦ λιμένος P	11. μονήρεις margo P	11.	
ἄνωθεν τοῦ λόφου σύρας κατεβίβασεν αὐτάς ἐνδον P	14.		
ἦνίκα κατὰ P			

sumat ore; ac meditabatur, quid facto opus esset, ut urbem gravius urgeret et premeret ac terra et mari obsideret. talem igitur rationem excogitavit, qua partem classis in portum traiceret: quam rationem statim facto probavit. a tergo Galatae trans collem viam rectam ad portum usque pertinentem facit, totamque assibus trabibusque sternit, adipe boum et vervecum perunctis. multis insuper aliis instrumentis machinisque varii generis constructis, triremes et biremes, facili opera in collem subvectas, in portum deducit. erat opus mirabile et nauticum strategema egregium. equidem existimo, imitatum esse Caesarem Augustum, contra Antonium et Cleopatram pugnantem, qui quum propter fluctus maris et ventos adversos Peloponnesum circumnavigare non posset, navibus trans Isthmum in partem orientalem maris Graeci tractis, festinus in Asiam pervenit, aut Nicetam patricium, qui et ipse e mari Graeco triremes in orientale traiecit et Cretes ad Molthonen et Pylum in fugam vertit.

Triremes igitur ab aemera una nocte deportatae, postero mane in

τῷ λιμένι τῷ πρώτῳ ἡρέθησαν. εἶτα γέφυραν κατασκευάζει
 τρόπῳ τοιούτῳ· ἀκατία γάρ τινα, ἀγγεῖα μεγάλα, ξυλοπι-
 δους συνάξας πολλούς, καὶ ξύλοις μακροῖς ἤτοι δοκοῖς καὶ
 σιδήροις καὶ σχοινίοις ἰσχυρῶς καὶ δυνατῶς συνσφίγγας
 καὶ δῆσας, ἵνα μὴ τὰ ἄλμυρὰ ἕδατα δυνηθῶσιν ἐκθλίψαι 5
 τὸ ἔργον, εἶτα ἄνωθεν τῶν ἀκατίων καὶ ἀγγείων καὶ τῶν
 ξύλων σανίδας δυνατῶς δῆσαι, καὶ σχολόπεσι σιδηροῖς ἤτοι
 περόναις, καὶ γέφυρα ἐγεγόνει δυνατὴ καὶ τι καλὴ, ἔχουσα
 τὸ πλάτος ὀργυίων πεντήκοντα, τὸ δὲ μᾶκρος ἑκατόν, ὥστε
 φαίνεσθαι τὴν μέσσην πᾶσαν τοῦ λιμένος ὡς ἐν ξηρᾷ περιπα- 10
 τεῖν. εἶτα καὶ ἐλεβόλιον ἄνωθεν τῆς γεφύρας βυλῶν, καὶ αἱ
 τριήρεις ὁμοῦ πρὸς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐν ἐκείνοις τοῖς μέ-
 ρεσιν ἔτυπον. ἰδόντες δὲ αὐτὰ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ πό-
 λις εἰς ταραχὴν λογισμῶν μεγάλων ἐνέπεσον· εἰσέδει γὰρ ὁ
 βασιλεὺς διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν. καὶ βουλῆς γενομένης, 15
 ἵνα οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ δῆμαρχοι καὶ οἱ ἔτεροι ἄριστοι ἄν-
 δρες Ἴταλοὶ τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὀλίγοι πάνν εὐρεθέντες, ὅπου δ'
 ἂν νεωσὶ προσταθῶσιν, ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις ἕκαστος ἀν-
 τῶν ἀπέλθῃ τοὺς τεῖχους φυλάττειν καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀντιμά-
 χεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τῷ τῆς Ἐνετίας μπαλιῖ Ἰερωνύμῳ 20
 Μηνότι ἐνεμπιστεύθη φυλάττειν καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἀνάκτορα
 καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε· τῷ δὲ τῶν Καταλάνων κομιστῶν Πέ-

7. σαν. στερεὰς θέσας μετὰ σιδήρων σχολόπων καὶ περόνων, ἐξ
 ὧν γ. P 10. ἐφαίνετο P ἐν om P 11. τηλέβολον P
 13. ἔπτον M 21. ἀγκάρῳ P 22. ἀσιάνδῳ P

portu inventae sunt. deinde pontem hoc modo extruxit. acatia, alia
 lignea vasa ampla, dola magno numero comportari iussit, et lignis
 longis sive trabibus, ferramentis et funibus firmiter et arcte constringi
 et colligari, ne opus fluctibus maris disiceretur. deinde super acatia,
 vasa, trabes assibus per clavos ferreos sive fibulas valide affixis, pons
 firmus et pulcher factus est, latitudine quinquaginta, longitudine
 centum pedum, ut per totum mediam pontem tanquam in sicco am-
 bulari posset. tum helepoli ponti imposita trirēibusque simul ad
 urbem admotis, moenia ea parte percutere coeperunt. haec quum
 conspicerent imperator et urbs universa, vehementer animis pertur-
 bati sunt. sollicitum enim imperatorem habebat paucitas nostrorum.
 convocato concilio, decretum est, ut duces et tribuni et reliqui viri
 strenui tum Itali tum Romani, perpauci numero, qua nuper consti-
 tuti fuissent, eadem in loca nunc redirent ad defendenda moenia ho-
 stesque propulsandos. ac primum quidem Venetorum baillō, Hiero-
 nymo Menoto, mandatum est, ut palatia et quae ad ea pertinerent
 custodiret et servaret. Catelanorum consuli, Petro Guliano, pars Bu-

τῶν Γουλιάνῳ ἐδόθη ἵνα φυλάτῃ ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Βου-
 κολέοντος καὶ ἄχρι ἐγγὺς τοῦ Κοιτοσκαλίου, τῷ δὲ Ἰακώβῳ
 Κονταρινῷ ἵνα φυλάτῃ τὰ μέρη τῶν τειχῶν τοῦ ἔξωθεν λι-
 μένος καὶ ἕως ἐγγὺς τῶν Ὑψωμαθίων (καὶ οὐ διέλιπε ποιεῖν
 5 τὰ ὅσα ἔξῃσι στρατιώταις, καὶ μάλιστα τοῖς εὐγενέσι), Μα-
 νουήλ δὲ τῷ ἐκ τῆς Λιγουρίας φυλάττειν τὰ μέρη τῆς πί-
 λης τῆς λεγομένης χρυσῆς μετὰ διακοσίων ἀνδρῶν τοξότων
 τε καὶ μπαλαιστῶν· εἶλον γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει ἐλέπολιν
 ἐναντίαν, καὶ αὐτὴν μετὰ βουβάλων καὶ βοῶν δορῶν ἐνδεδυ-
 10 μένην, καὶ τὰ τεῖχη μετὰ μηχανῶν ἔτυπον. Παύλῳ μὲν καὶ Β
 Ἀντωνίῳ καὶ Τρωίλῳ τοῖς ἀνταδέλφοις ἐμπιστεύθη ἵνα φυ-
 λάττωσι τὸ Μυριάνδρον, ὅπου καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἡ
 πόλις ἦν ἐπικίνδυνος, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας πεζοὶ τε καὶ
 ἵπποται τοῦ πλήθους τῶν Τούρκων ἐμάχοντο γενναίως καὶ
 15 ἀνδρείως, καὶ πολλάκις καὶ τὰ τεῖχη χαλάσαντες καὶ θέλον-
 τες εἰσελθεῖν κακῶς ἀπεδιώχθησαν, καὶ φόνον εἰς αὐτοὺς οὐκ
 ὀλίγον ἐποίησαν, καὶ μέρος μὲν τῶν κλιμάκων αὐτῶν ἔσω ἔβου-
 ρον μέρος δὲ ἔθλαζον, καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἄθλα καὶ ἄρα
 μνήμης αἰωνίου ἐπῆρχον ἄξια. Θεοφίλῳ δὲ τῷ Παλαιολόγῳ,
 20 ἀνδρὶ ἐμπείρῳ πάσης γραμματικῆς πραγματείας καὶ τῆς Ἑλ-
 ληρικῆς παιδείας καὶ μαθηματικῆς εἰς ἄκρον γευσσαμένῳ, ἐνε-
 πιστεύθη φυλάττειν κατὰ τὰ μέρη τῆς πύλης τῆς λεγομένης
 Σηλυβρίας. τῷ δὲ Ἰωάννῃ τῷ Ἰουστινιανῷ τῷ αὐτοῦ στρα-

3. τοῦ | τῶν P 8. παλαισιῶν P 11. ἐνεπιστεύθη αὐτοῖς τοῦ
 φυλάττειν P 12. καὶ et τοῖς μέρεσι om P 14. ἐπιείς P
 15. συγνάκις P 16. ἀπεκρούσθησαν P

coleonis prope ad Contoscalium usque tuenda data est. Iacobo Con-
 tarino muri exterioris portus usque ad Hypsomathia commissi (nec
 is neglexit facere, quidquid milites, strenuos praesertim, facere decet).
 Manuelli Liguri porta aurea quae dicitur cum sagittariis et funditori-
 bus ducentis custodienda tradita est. erat enim huic parti opposita
 helepolis, et ipsa bubalorum boumque pellibus induta, ac muri qua-
 tiebantur machinis. Paulus, Antonius et Troilus, fratres germani,
 Myriandro praefecti sunt, quoniam ibi quoque urbs gravius laborabat
 et die noctique de Turcarum exercitu pedites et equites strenue ac
 fortiter pugnabant, adeoque saepe, moenibus concussis, in urbem
 penetrare nitebantur: quos tamen male excipientes nostri, caedem in
 eos non mediocrem edebant et scalas eorum partim intro trahebant,
 partim disfrangebant: merenturque horum virorum certamina et res
 gestae aeternam apud posteros memoriam. Theophilo Palaeologo, ho-
 mini literarum et omnis Graecae eruditionis et mathematicae peritissi-
 mo, custodia prope portam, quae Selybria dicitur, tradita est. Io-

τηγῶν καὶ εἰς πάντα καλῶν καὶ ἐπιτηδείων, πρὸς ὃν καὶ ὁ βασιλεὺς πολλὰ θαρρῶν ἦν διὰ τὴν γενναιότητα καὶ ἀνδρίαν καὶ τόλμην αὐτοῦ, ἐδόθη ἵνα μετὰ τετρακοσίων στρατιωτῶν Ἰταλῶν τε καὶ Ῥωμαίων φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου οἱ Τοῦρκοι πλεον τῶν ἄλλων με- 5 ρῶν ἐμάχοντο· καὶ τὴν ἐλεβόλιν τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἐλεβόλιν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔστησαν διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐπιτηδείον πρὸς τὸ πολιορκεῖν τὰ τεῖχη καὶ τὴν πόλιν καὶ διὰ τὸ εἶναι καὶ τὸν ἀμνηρῶν ἀντικρὺς ἐσκηνωμένον. Θεο- δώρῳ δὲ τῷ ἐκ Καρύστου, ἀνδρὶ πολεμιστῇ καὶ δραστηρίῳ 10 καὶ τοξότη ἡσχημένῳ ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ Ἰωάννη Γερμανῷ, ἀνδρὶ τὰς τοῦ πολέμου μηχανὰς καλῶς εἰδότε, ἐδόθη ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς Καλυγαρίοις. ὁ δὲ Ἰερώνυμος καὶ Λεονάρδος οἱ Λιγυρῆται ἵνα φυλάττωσιν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης Ξυλίνης. τῷ δὲ καρδιάλῃ Ῥωσοίας 15 ἐδόθη ἵνα φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Κυννηγεσίου καὶ ἕως τοῦ ἁγίου Δημητρίου. ὁ δὲ μέγας δούξ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς ἵνα φυλάττη ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Πετρίου καὶ ἕως τῆς πύλης τῆς ἁγίας Θεοδοσίας. ἐν δὲ τοῖς μέρεσι τῆς πύλης τῆς λεγομένης ὠραιῆς φυλάττειν ὠρίσθησαν οἱ ναῦται καὶ οἱ ναύ- 20 κληροὶ καὶ κυβερνήται, οὓς εἶχεν ἡ ναὺς ἡ ἐκ τῆς Κρήτης. (4) τῷ δὲ Γαβριὴλ Τριβιζάνῳ τῷ τῶν Ἐνετῶν τριήρεων καπετανίῳ μετὰ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν πενήκοντα ἐδόθη φυλάττειν

6. τηλέβολον P 10. δραστηρικωιάτῳ P 13. τῶν καλυγα-
ρίων P 16. κυνηγοῦ P 22. ἄρχοντι P

hanni Iustiniano, duci summo et ubicunque apto et idoneo, cui imperator propter generosum animum, fortitudinem et audaciam plurimum confidebat, dati sunt quadringenti milites Itali et Romani, quibus sancti Romani defensaret, ubi Turcae acrius, quam in reliquis locis, pugnabant statuerantque magnam illam helepolim, propterea quod is locus ad oppugnanda moenia inprimis commodus et tentorium amerae e regione erat. Theodoro Carystio, viro bellicoso et strenuo, ac sagittario longe exercitatissimo, item Iohanni Germano, machinarum bellicarum artifice perito, regio Calygariorum defendenda erat. Hieronymo et Leonardo Liguribus porta commissa est, quae a ligno nomen habet. cardinali Rossiae regio Cynegeii ad sanctum usque Demetrium data est. magnus dux, Lucas Notaras, regionem inde a Petrio usque ad portam sanctae Theodosiae accepit. ad portam, cui nomen pulcræ est, nautae, nauclerī et gubernatores navis, quae e Creta venerat, constituti erant. (i) Gabrieli Tribizano, Venetarum triremium praefecto, et aliis quinquaginta viris ad custodiam assignata est turris in medio fluctu, e

τὸν πύργον τὸν ἐν μέσῳ τοῦ ῥεύματος, τὸν φυλάσσοντα τὴν εἰσο-
 δον τοῦ λιμένος, καὶ ἦν ἀντικρὺς τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς· καὶ
 τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ μέρος ὡς ποιμὴν καὶ οὐ μισθωτός κη-
 λῶς ἐφύλαττε. τῷ δὲ Ἀντωνίῳ τῷ καπετανίῳ τῶν ἐμπορικῶν
 5 τριήρων ἐδόθη φυλάττειν τὰς τριήρεις αὐτοῦ καὶ τὰς νῆας
 τὰς ἐντὸς τῆς ἀλύσεως, ὡς εἴρηται· αἱ δὲ νῆες ἐκεῖναι διὰ
 τὸ εἶναι αὐτὰς καλῶς ἡτοιμασμένας εἰς παράταξιν πολέμου,
 οἱ ὄντες ἔσωθεν μετὰ σαλπύγγων καὶ τυμπάνων καὶ φωνῶν
 ἀναριθμητῶν τὰς τῶν Τούρκων τριήρεις καὶ νῆας εἰς μάχην
 10 ἐκάλουν, καὶ ἀκροβολισμοὶ οὐ διέλιπον ἀναμέσον αὐτῶν καθ'
 ἑκάστην ἡμέραν· πλὴν οὐ τελείαν συμπλοκὴν ἐποίουν. οἱ
 δὲ ἕτεροι εὐγενεῖς καὶ ἄριστοι ἄνδρες τῆς πόλεως ἐν τόποις
 ἀναγκαίοις διεμερίσθησαν φυλάττειν, καὶ πᾶν τὸ δυνάμενον
 οὐ διέλιπον ποιεῖν. τοὺς δὲ μοναχοὺς καὶ ἱερεῖς καὶ κληρι-
 15 κούς καὶ τοῦ λοιποῦ καταλόγου τῆς ἐκκλησίας ἄνδρας διέτα-
 ξαν ἵνα διαμερισθῶσιν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐν τῇ περιβόλῃ τῆς
 πόλεως, ἵνα καὶ αὐτοὶ τοῦ Θεοῦ δεόμενοι καὶ ἡμεροσκόπους 57
 καὶ νυκτοσκόπους ποιῶσι, καὶ δεήσασιν ἐξιλεοῦσθαι τὸ Θεῖον
 ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. τὸν δὲ Δημήτριον τὸν Καν-
 20 τακουζηνὸν καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Παλαιολόγον Νικηφόρον
 μετὰ καὶ ἐτέρων τινῶν κατέταξαν ἐν τῷ σεπτῷ ἀποστολείῳ
 καὶ ἐν ἐτέροις τόποις περιπατεῖν μετὰ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν,
 ἵνα εἰς οἶον δὴ τόπον ἀνάγκη ὑπάρχει βοηθήσωσιν. ὁ δὲ βα-

2. ἦν] ἕως P 4. ἄρχοντι P 8. οἱ ὄντες] ἐξιῶσαι P 17.
 ἵνα τοῦ Θεοῦ δέωνται καὶ ἡμεροσκόποι καὶ νυκτοσκόποι ὡς P

regione portae regiae, sita, quae aditum portus tuetur. is creditam sibi partem ut pastor, non ut mercenarius, diligenter servabat. Antonius, mercatoriarum navium praefectus, triremium suarum et navium, quae intra catenam constitutae erant, tutelam accepit: quae naves quoniam ad conflictum bene instructae erant, ii, qui intus erant, tubarum, tympanorum, clamorum strepitu frequenti Turcarum naves et triemes ad certamen provocabant, et iaculis quotidie dimicantes, iusta tamen pugna non concurrebant. reliqui generosi et strenui cives in locis iniquis ad custodiam dispersiti sunt, nec cessabant operam, quam possent, praestare. monachi autem et sacerdotes et clerici et reliqui ordinis ecclesiastici homines per totam urbem passim distributi sunt, ut deo supplicarent et die noctuque specularentur et precibus nimen pro salute urbis placarent. Demetrium Cantacuzenum et Nicephorum Palaeologum, generum eius, cum aliis quibusdam ad venerandum apostolorum templum et alia loca obeunda cum viris septingentis constituit, ut ubi res flagitaret, eo cum auxilio advola-

σιλεύς ἄμα τῷ Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ τῇ συγγενεῖ αὐτοῦ, ὃς κατὰγεται, λέγουσιν, ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ περιφανοῦς βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔφιππος δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατῶν ἦν γύρωθεν ἔνδον τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν· καὶ τὰ εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἡτοιμά-5 ζομεν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ χρημάτων ἐσπίνιζον τὰ βασίλεια διὰ τὸν μισθὸν τῶν στρατιωτῶν, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς λαβεῖν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν σκευὴ ἅγια καὶ ἀφιερωμένα τῷ Θεῷ, καὶ χρήματα ἐποίησαν. καὶ μὴ τις ἐγκαλέσῃ ἡμᾶς ὡς ἰεροσού-10 λους· ἔνεκεν τῆς τοῦ καιροῦ ἀνάγκης ἐγίνετο, ὡς καὶ ὁ Δαβιδ πειπονθῶς, πεινάσας, τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, ἃ οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἔλεγε γὰρ ὁ μακαρίτης ὁ βασιλεὺς “ ἂν ὁ Θεὸς τὴν πόλιν λυτρώσῃται, τετραπλοῦν ἀποδώσω τῷ κυρίῳ μου.” 15

Καὶ αὐθις ἐτέρας βουλῆς γενομένης, ἵνα τὰς ἐν τῇ λιμνῇ φερομένας τριήρεις καὶ γέφυραν ἐμπρήσωσι μηχανῇ τινί, διότι μεγάλην ταραχὴν καὶ κίνδυνον αἱ νῆες αὐταὶ τῇ πόλει ἐνεδίδον, καὶ μηχανὴν τινα εὗρον, καὶ τὴν βουλήν ἔξε-

1. ἄμα τῷ δὸν Φραγκίσκῳ τῷ Τολέδῳ, τῷ ἐξ Ἰσπανίας ἐκ χώρας Καστολίου ὀρμωμένῳ, τῷ συγγενεῖ αὐτοῦ. ἡ συγγένεια εἶναι λέγουσι διὰ τὸ κατὰγεσθαι τὸ τῶν Τολέδων γένος ἀπὸ αἵματος τῆς δαμόδος τοῦ περιφ. β. Ἀλ. τοῦ Κ. τῶν ἀπογόνων, καὶ ἔνεκεν τινῶν αἰτιῶν κατοικησάντων ἐν Ἰσπανίᾳ Τολέτους αὐτοὺς ἐπώρυμασαν. κατὰ συγκυρίαν λοιπὸν ἐκεῖ τυχόντος τούτου μεθ' ἡμῶν, ἐφιπποι μετὰ τοῦ βασιλέως δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς περιπατοῦντες κύκλωθεν τῶν τειχῶν τὰ δσα εἰς ἀνάγκην τοῦ πολέμου ἡτοιμάζον. P 12. πέπονθε P 13. ὁ μακαρίτης om P

rent. ipse imperator nobiscum et cum Francisco Toledo, cognato suo, qui ex illustri imperatore Alexio Comneno genus ducere fertur, tota die et nocte intra urbem et moenia oboquitabat, prospiciebatque rebus ad bellum necessariis.

Quum autem pecunia palatium deficeret propter stipendia militum, imperator sanctam et deo consecratam ecclesiarum suppellectilem usurpari et in numismata redigi iussit. ne vero quisquam ut sacrilegos nos increpato. coacti enim necessitate fecimus, haud secus ac David, qui esuriens panes propositionis comedit, quos nisi sacerdotibus nemini licebat edere. ac dicebat beatae memoriae imperator “si deus urbem liberaverit, quadruplum domino restituum.”

Rurus alia inita consultatione, ut in portu collocatas triremes et pontem machinatione aliqua comburerent, quippe quibus in magnum discrimen et periculum urbs adduceretur, ratio aliqua inventa et cum imperatore communicata est. Iacobus Cocus, Venetus, vir ad agen-

φώνησαν τῷ βασιλεῖ. Ἰάκωβος Κόκος ὁ Ἑνετός, ἀνὴρ δξύ-
 τερος τοῦ ποιεῖν ἢ λέγειν, ὡς ἐνεμπιστεύθη τοῦ πέρας δῶσαι
 τῆς ὑποθέσεως, ἤρξατο τοῦ ἔργου πάνυ ἐπιτηδείως καὶ καλῶς
 τρόπῳ τοιῷδε. ἀκάτια τρία πάνυ ταχέα καὶ γοργὰ οἰκονο-
 5 μήσας, καὶ τεσσαράκοντα νέους θαρσαλέους καὶ μεγαλοψύ-
 χους καὶ ἀνδρείους ἐν αὐτοῖς ἔβαλε, Γραικοὺς τε καὶ Ἰτα-
 λούς, καὶ καλῶς παραγγείλας αὐτοῖς τὰ πάντα καὶ τὰς κατα-
 σκευασθείσας μετὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς τέχνας δώσας, ἵνα ἔλθω-
 σιν νυκτὸς καὶ περάσωσι πρὸς τὸν Γαλατῶν καὶ πλησίον τῆς
 10 πέρας ἐκείνης γῆς ἔλθωσιν ἕως τῶν τριήρεων καὶ τὰ ὀρισθέν-
 τα πράξωσιν. καὶ ἐγεγόνει ἄν, εἰ μὴ καὶ εἰς τὸ αὐτὸ ἡ κακὴ
 τύχη ἡμῶν ἐμπόδιζε. ἔλθόντες δὲ πάνυ ἐπιτηδείως καὶ τὴν
 γέφυραν περιπατήσαντες καὶ περάσαντες καὶ δύο νέους ἀφέν-
 τες ἐκεῖ μετὰ κατασκευῆς, ἵνα ὅταν οἱ ἕτεροι εἰς τὰς τριήρεις
 15 ἐγγίωσι καὶ σημειῶν τι ἴδωσι, τότε ἐν μιᾷ ὥρᾳ θαυρίῳ τὸ
 ὕγρον πῦρ ἀνάψωσι, φθάσαντες δὲ καὶ ἕως τῶν τριήρεων
 ἐγγύς, ὁ θεὸς ἢ διὰ τὴς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐκάλυψε τὸ ἔργον,
 ἢ ἐξ ἀπροσεξίας τινὸς τῶν νέων ἐκείνων οἰκέτης τις τὸ μυ-
 στήριον τοῖς ἐναντίοις ἐμήνυσε· καὶ φυλακὰς ἀγρύπνου καὶ
 20 νυκτοσκόπους ἔχοντες, ὡς εἶδον αὐτούς, μετὰ σκευῶν καὶ πε-
 τρῶν καὶ μετὰ ἑτέρων ἀκατίων τὸ ἐν ἀκάτιον ἐβύθισαν καὶ
 μερικὸς τῶν ἀνθρώπων ἐζώγρησαν· καὶ οὕτως οὐδὲν ἔτε-

1. κόκος P 4. ταχέα θαά και P 13. καὶ περάσαντες om P
 15. ἐν μιᾷ ὥρᾳ] εὐθύς P 18. ἀπρο. ἐκείνων τῶν νέων ἢ πα-
 ρά τινος νομοκρίστου τοῖς ἐναντίοις ἐμηνύθη τὸ ἔργον καὶ ἀτε-
 λές ἔμεινε. καὶ φυλ. P 22. ἐζώγρησαν, καὶ τὰ διολοκλήρως
 ἐποίησαν καὶ οὐδὲν M

dum quam ad dicendum promptior, cui commissum est, ut perficeret
 consilium, opus admodum alacriter et apte ita aggressus est. acatia
 tria apprime velocia et agilia paravit: iis quadraginta iuvenes gene-
 rosos et strenuos, tum Graecos tum Italos, quibus omnia diligenter
 praecepit deditque machinas igne Graeco instructas, imposuit, ut no-
 cte Galatam traiecit, prope litus ad triremes accederent facerentque,
 quae constituta erant. ac bene cessisset inceptum, nisi sinistra for-
 tuna nostra fuisset impeditum. nam quum prospere pontem circummis-
 sent traiecissentque, relictis ibi duobus iuvenibus cum apparatu, ut,
 quum reliqui ad triremes pervenissent ac dedissent signum, eodem
 utrique tempore sulphure accenderent ignem Graecum, illi prope tri-
 remes iam advenerant, quum deus rem impedit, sive peccata no-
 stra ita meruerant, sive imprudentia iuvenum servus aliquis consi-
 lium hostibus prodiderat: itaque quum illos animadvertissent, telis,
 saxis et acatiis unum e nostris navigiis summerserunt, ipsos homines

ρον οἱ ἡμέτεροι ἐποίησαν εἰ μὴ μίαν τῶν τριήρων ἐπυρπόλησαν. καὶ τὸ ἐν τῇ γεφύρᾳ πῦρ πληθὸς τῶν Τούρκων δρασμόντες ἀναπέσβησαν. τοὺς δὲ νέους ἐκείνους τοὺς θαυμαστοὺς καὶ ὠραίους ὁ ἀσεβὴς ἀμηνῶς προστάξας τῷ πρώτῳ πάντας οἰκτρῶς ἐθανάτωσεν ἡμῶν ὁρώντων αὐτούς. καὶ 5 θρηῆνος ἐγεγόνει ἐν τῇ πόλει ὑπὲρ αὐτῶν ἀμέτρητος. ὁ δὲ Βασιλεὺς λυπηθεὶς καὶ αὐτὸς προσέταξεν ἵνα ἄνωθεν τῶν πύργων κύκλωθεν τοὺς αἰχμαλώτους Τούρκους θανατώσωσιν. ἦσαν γὰρ τὸν ἀριθμὸν οἱ ἀναιρεθέντες διακόσιοι ἐξήκοντα. καὶ διὰ ταῦτα οὖν σκάνδαλα ἀνεφύησαν, καὶ στάσις μεγάλη 10 ἐγεγόνει ἀναμεταξὺ τῶν Ἑνετῶν καὶ Αἰγυρῶν. ἔλεγον γὰρ οἱ Αἰγυρῶν καὶ διασχῆριζοντο τοῦ εἶναι αὐτούς ἐμπειροτάτους ἢ τοὺς Ἑνετοὺς ἐν παντὶ πράγματι, καὶ δι' ἀπειρίαν μὴ εἰδέναι τὸν Κόκον Ἰάκωβον ἃ ἐποίει, οὔτε ἐκεῖνος οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν Ἑνετῶν ἃ ἐπιχειροῦντο. δι' ἣν αἰτίαν τοὺς τεσ- 15 σαράκοντα ἐκείνους νέους ἀπώλεσαν, δι' οὓς τοσοῦτος οἶκτος ἐγένετο, καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὴν γεφύραν τὰς ἐν τῷ λιμένι οὐκ ἐπυρπόλησαν. ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὰ γενόμενα, ἐλθὼν ὠμίλησε τοῖς Ἑνετοῖς καὶ Αἰγυρῶν, καὶ λυπούμενος εἶπε "παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰρηνεύετε. καὶ ἀμκεῖ ὑμῖν 20 ὁ ἔξωθεν πόλεμος· καὶ μὴ ἀναμεταξὺ ὑμῶν μάχεσθε διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ." καὶ ἄλλα πολλὰ δημηγορήσας εἰρηνοποίησεν αὐτούς.

5. ἀηλεῶς P

6. ἄμειρος P

8. τριήρωθεν P

18. ab

hoc ὡς caput sextum incipit P

ceperunt: nec nostri quidquam aliud praestiterunt, nisi quod unam combusserunt triremem. ignem enim ponti iniectum Turcarum turba confestim extinxit. iuvenes illos egregios et formosos impius ameras ad unum omnes postero mane in conspectu nostro miserabiliter trucidari iussit. luctus hinc in urbe ingens fuit, tantaque erat imperatoris moestitia, ut ipse vicissim captivos Turcas in turribus circumcirca occidi iuberet, numero ducentos sexaginta. ortae sunt ex hac re turbae, ac magna emerit inter Venetos et Ligures seditio. dicebant enim et affirmabant Ligures, se omni in re Venetis peritiores esse, et Iacobum Cocum ex imperitia nescivisse, quid faceret, nec perspexisse vel ipsum vel reliquos Venetos, quid auderent: unde quadraginta illi iuvenes, propter quos tantus luctus esset, periissent, ac triremes et pons in portu non fuissent incensa. haec ubi audivit imperator, adit Venetos et Ligures, et afflicto animo ita eos allocutus est "obsecro vos, fratres, pacem colite: sufficit externum bellum. nolite, per misericordiam dei, mutuum bellum exercere." alia multa dicendo tandem eos pacavit.

Ὁ δὲ ἀμηνῶς ἰδὼν γεγονέναι τὸ ἡμέτερον ἔργον εἰς οὐ-
 δὲν χρήσιμον κατὰ τῶν τριήρων, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐζημιώ-
 θημεν, περιχαρῆς γεγονώς μετὰ σοβαροτήτος καὶ ἀγερώχου
 γνώμης εἰπὼν “τὰ ὅσα αὐτοὶ οὐκ ἐδυνήθησαν ἡμῖν ποιῆσαι,
 5 ἐγὼ ἀνταμείψομαι,” καὶ ἄνωθεν ἐν τῇ λόφῳ τοῦ ἁγίου Θεο-
 δώρου πέραν ἐν τῇ Γαλατῶ ἐλεβόλεις μεγάλας στήσας, ἵνα
 τὰς ἡμετέρας νῆας τὰς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος βυθίσῃ καὶ
 ὄθεν ἦσαν ποιήσῃ ἀναχωρῆσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐποίει οὐχὶ
 μόνον διὰ τὴν εἰσόδον τοῦ λιμένος, ἀλλ’ ἵνα καὶ τὰς τῶν Λιγου-
 10 ρέων νῆας ἀνταμείψῃται, ὅπως δεῖξῃ ἡμῖν ὅτι εἰς τὰ πάντα
 δύναται καὶ ἀγχίνους καὶ πολύτροπός ἐστιν. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν
 τῇ Γαλατῶ ὅτι τὰς νῆας ἐβούλετο ζημιῶσαι, συναχθέντες εἶπον
 αὐτῷ “οὐκ ἔστι δίκαιον ὅτι τὰς τῶν Λιγουρέων καὶ ἡμῶν
 15 ἐμπορικὰς νῆας ζημιῶσαι, φίλοι ὄντες.” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 αὐτοῖς “αὐταὶ αἱ νῆες οὐκ εἰσιν ἐμπορικαὶ ἀλλὰ λησταὶ θα-
 λάττιαι, καὶ χάριν ἐμπορείας οὐκ ἔλθον ἐνταῦθα, ἀλλ’ ἵνα
 τὸν βασιλέα τὸν ἡμῶν ἐχθρὸν βοηθήσωσιν. ἐγὼ δὲ ὡς προ-
 φανεῖς ἐχθροὺς, εἰ δυνατόν, θέλω παιδεῦσαι· ὑμεῖς δὲ ἀπέλ-
 θατε μετ’ εἰρήνης ὡς φίλοι.” λοιπὸν τοῦ ἔργου ἀψάμενος,
 20 καὶ ἦν ἰδεῖν σημεῖον ὅτι τῇ πρώτῃ ἐλεβόλει ἧ ὁ τεχνίτης τὸ
 πῦρ ἐνέβαλε τὴν νῆα τὴν τῶν ἄλλων ἄρχουσαν ἐβύθισεν. αἱ
 δὲ λοιπαὶ ἰδοῦσαι τὸν κίνδυνον καὶ θέλουσαι φυγεῖν, ἐπὶ τὸ

5. ἐν — πέραν om P 6. τηλεβόλους P 8. ἀναχωρήσωσιν M
 15. ἀλλὰ πειρατικαὶ καὶ οὐ χάριν εὐποιίας ἔλθον ἐνταῦθα P

Ameras quum nostrum adversus triremes inceptum nihil nobis
 commodi, imo damnum attulisse videret, gaudio exultans non sine
 fastu et indignatione dixit, facturum se nobis, quae nos ipsis facere
 non potuissemus. itaque in colle sancti Theodori trans sinum apud
 Galatam magnas helepoles collocavit, ut naves nostras ad introitum
 portus constitutas, nisi recederent, summergeret. atque hoc faciebat
 non solum propter introitum portus, sed etiam, ut Ligurum navibus
 par redderet, nobisque ostenderet, se posse omnia et in primis so-
 lertem et versutum esse. Galataei cernentes, ameram naves pessum-
 daturum esse, frequentes eum conveniunt monentque, aequum non esse,
 ab iis, quippe amicis, Ligurum et suas adeo mercatorias naves pes-
 sumdari. at ille respondit: “hae naves non sunt mercatoriae, sed pi-
 raticae, nec mercaturae gratia huc advenerunt, sed imperatorem, ho-
 stem nostrum, adiuturæ. quare ut hostes manifestos, si potero, eos
 punibo. vos, ut amici, abite.” itaque opus aggressus est, atque ac-
 cidit, ut magister prima helepoli, cui ignem iniecit, navem principem
 demergeret. reliquae naves, animadverso periculo, fuga salutem quae-
 rebant et Galatam versus paulo provectae constituerunt, ut altissimis

μέρος πλέον τοῦ Γαλατῶ ὀλίγον ἐλθούσαι τὴν στάσιν ἐποιήσαν, ὅπως διὰ τῶν ὑψηλοτάτων οἰκῶν σκέπωνται· αὐτὸς δὲ μὴ φειδόμενος τῶν οἰκῶν πολλοὺς ἐχάλασεν, ἵνα ἀκολύτως τὰς νῆας μάχηται. καὶ ἦν θαυμάσαι ὅτι πλέον ἢ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἐλεβόλεις ῥίψας οὐδὲν τι πλέον τὰς νῆας 5 ἔβλαψεν οὔτε ἄνθρωπον ἐθανάτωσεν, εἰ μὴ γυναῖκά τινα πέτρα πεσοῦσα ἐκ τῶν τειχῶν ἀπέκτεινεν.

Ἡμέρας γάρ τινας ὁ ἀμηνῶς οὐ τελείαν συμπλοκὴν, ὡς σύνηδες, ἐνέδιδεν ἡμῖν ὡς τὸ πρότερον, εἰ μὴ ἀκροβολισμοὺς μακρόθεν· καὶ ταῖς ἐλεβόλεσι ἡμέρα τε καὶ νυκτὶ οὐκ ἔπανον 10 τὰ τεῖχη σφοδρῶς τύπτειν. καὶ τινες μὲν οἱ μὴ ὄντες ἔμπειροι τοσοῦτον τοῦ πολέμου, ὡς ἔβλεπον μὴ γίνεσθαι συμπλοκὴν, τοὺς διατεταγμένους τόπους αὐτῶν ἀφίνοντες ἐν τοῖς οἰκοῖς αὐτῶν ἤρχοντο· οἱ δὲ Τοῦρκοι εὐκαιρίαν εὐρίσκοντες μετὰ ὀνύχων σιδηρῶν ἦτοι ἀγκίστρων ἐν τισι τόποις τὰς με- 15 στάς χώματος σπυρίδας, ὅπου ἦσαν εἰς σκέπη τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ συμπλοκῇ, κάτω ἔσυρον· οἱ δὲ δῆμαρχοι ἀντ' αὐτῶν ἑτέρας εὐθὺς ἔβαλον. μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ὅτι συμβαίνει γενέσθαι ὃ τρόπον εἰρήκαμεν, τοὺς τοιοῦτους σφοδρῶς ἠπειλήσεν. αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίναντο λέγοντες 20 ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς φαγεῖν καὶ πιεῖν, τέκνα τε καὶ γυναῖκας, τοῦτο ἐποίησαν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὤρισεν ἵνα ὅσοι

5. τὰς τηλεβόλους P 8. ἡμέραις δὲ τισι τῆς τελείας συμπλοκῆς τὸ σύνηδες παρεκύσας ὁ ἀμηνῶς ἀκροβολισμοὺς μόνον ἐνέδιδεν ἡμῖν μακρόθεν, καὶ ταῖς τηλεβόλοις ἡμέρα τε καὶ νύκτα οὐκ ἔπαυε P 15. τὰς οὖσας σπυρίδας χώματος μεστὰς εἰς P
17. ἔσυρον P 19. ὅτι ὃ τρόπον εἰρήκαμεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν συνέβαινε τοῦτο, τούτους τοὺς τόπους αὐτῶν ἀφέντας σφ. P
21. ὁμοίως καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας P

aedificiis tegerentur. at ille nihil pepercit aedificiis, sed eorum multa diruit, quo libere naves oppugnaret. verum mirum hoc accidit, ut centum et triginta amplius helepolibus usus, nihilo magis navibus noceret, nec hominem ullum interficeret, nisi quod lapis de muro delapsus mulierem aliquam occidit.

Diebus aliquot ameras non iusta, ut solebat, pugna nos exercuit, sicut ante, sed eminus iaculationibus; helepolibus tamen nec die nec nocte cessavit acriter moenia arietare. itaque quidam rei militaris non admodum periti, quum pugnam non committi viderent, relicta stationibus domos abibant. quam opportunitatem Turcae aucupati, uncis ferreis sive harpagonibus nonnullis in locis corbes ad tegendum in pugna militem terra impletas detraxerunt, pro quibus tribuni illico alias reposuerunt. imperator ubi a duce, quid fieret, rescivit, graviter illos increpavit: qui responderunt, quoniam non ha-

τινὲς οἱ μὴ δυνάμενοι μάχεσθαι διὰ γῆρας ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν, τοὺς ἄστους καὶ πᾶν βρώσιμον διαμερίζειν ἐν τοῖς οἴκοις καὶ ἐν τοῖς πυργοῖς κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐνὸς ἐκάστου. καὶ ὁ πόλεμος ἡμέραν καθ' ἡμέραν ἠϋξανε διὰ τὸ καθ' ἐκάστην εἰς τοὺς ἐναντίους ἐκ τοῦ τῆς Ἀσίας κλίματος νέος στρατὸς οὐ διέλιπεν ἔρχεσθαι· τὰ δὲ ἡμέτερα ὀλιγόστενον καὶ ἐταπεινούντο, ὥσπερ σελήνη λειψίφωτος, διὰ τὸν καθημερινὸν θάνατον. τινὲς δὲ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀπειθεῖς καὶ ἀπάνθρωποι τὰ ἡμῶν ταπεινοῦσθαι βλέποντες, εὐρόντες τὸν καιρὸν εἰς τὰς πονηρὰς ὀρέξεις, στάσεις καὶ ἀκαταστασίας καθ' ἡμέραν ἐποιοῦν, καὶ ὕβρεις καὶ λοιδορίας εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ἐτέρων ἀρχόντων ἐξέχον ἐκ τοῦ μαροῦ αὐτῶν λάουγγος, μήτε τὸν θεὸν φοβούμενοι μήτε τὸν βασιλέα ἢ τοὺς ἀνθρώπους ἐντροπέοι μὲνοι. αὐτὸς δὲ ὁ τρισμακάριστος τὸ τοῦ Δαβὶδ ῥητὸν μιμούμενος τὸ “ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος ἐγενόμην, καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἀνθρώπος οὐκ ἀκούων καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἔλεγγους, ὅτι εἰ ἔχθοι μου ζῶσι καὶ κεκραταίνονται ὑπὲρ ἐμέ, ὅτι ἐπληθύνθησαν οἱ 20 μισοῦντές με ἀδίκως.” καὶ τινὲς μὲν προσήρχοντο αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τὰδε ἔφη· τινῶν δὲ περιπατῶν ἤκουε. καὶ ἐν ἡμῖν ἐπληρωθή τὸ ῥητὸν τὸ φάσκον

9. καὶ εὐκαιρίαν εὐρόντες κατὰ τὰς πονηρὰς αὐτῶν ὀρέξεις P
 15. μακάριος P 13. ἄλαλος, οὐκ ἀκούγων τὸ σίγμα αὐτοῦ.
 καὶ ἐγενόμην P

berent, quod ederent aut biberent, nec liberi nec uxores, ita se egisse. hoc audito, imperator constituit, ut quotquot senectute vel alia re impedirentur, ne pugnarent, iis pro cuiusvis conditione panis et reliquus cibus per aedes et turres distribueretur. interim bellum in dies ingravescebat, quum ad hostes ex Asia quotidie recentes copiae adventarent, nostrae autem res lunae decrescantis instar imminuerentur et extenuarentur quotidiana caede. insuper quidam de nostris, contumaces et feroces homines, quum nos in angustias adduci viderent, perversis suis cupiditatibus occasionem nacti, perpetuo turbas et seditiones excitabant, et ore scelesto per plateas et vicus urbis maledicta et contumelias in imperatorem et reliquos principes coniiiciebant, nec deum nec imperatorem vel homines veriti. at ille ter beatus vir Davidis dictum imitabatur “ego autem sicut surdus non audiebam, et tanquam mutus eram, factusque sum sicut homo non audiens nec habens in ore redargutiones, quoniam inimici mei vivunt et praevaluerunt super me et qui iniuria me oderunt, multiplicati sunt.” et adibant eum, qui narrarent, hunc vel illum talia de ipso effutire: quosdam etiam praeteriens ipse audiebat. denique in nobis

“τῶν μὲν εὐτυχοῦντων πάντες ἄνθρωποι φίλοι, τῶν δὲ δυστυχοῦντων οὐδ’ αὐτὸς ὁ γεννήτωρ.”

Τῇ δὲ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Μαΐου ἐπιθυρήσθη ὅτι ὁ ἀμηνῶς βούλεται διὰ Ξηραῦς καὶ θαλάσσης τῇ εἰκοστῇ ἐνάτῃ τοῦ αὐτοῦ πολεμῆσαι ἡμᾶς σφοδρῶς μετὰ συμπλοκῆς καὶ 5 συρρηξέως. οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ δήμαρχοι πάντες, καὶ μάλιστα Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιανός, οὐκ ἔπαυον πᾶσαν μηχανὴν ποιεῖν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν ἐναντίων, καὶ δι’ ὅλης τῆς νυκτός τοὺς τείχους τοὺς ἐμπεισόντας ἐν τῷ τύπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἐλεβόλεων ἐδιώρθωνον μυριοτρόπως. εἶτα ὁ Ἰουστινιανός 10 στείλας πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα τὸν Νοταρᾶν ἐζήτηε ἔξαποστεῖλαι ἀπ’ αὐτοῦ ἐλεβόλους τινάς, αἱ ὑπῆρχον ἐν τοῖς μέρεσιν οὗ ἐφύλαττεν αὐτός. ὁ δὲ κύρ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς οὐκ ἠθέλησε δοῦναι αὐτάς, λέγων ὅτι καὶ ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι ἀνέγκη ἦν εἶναι αὐτάς. ὁ δὲ Ἰουστινιανός ἀντέλεγεν ὅτι οὐδε- 15 μία χρεία ἦν ἐλεβόλους τοσοῦτας εἶναι ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τοῖς ὑδρείοις. διὰ ταῦτα μὲν οὖν τὰ αἴτια ἦλθον καὶ εἰς λόγους νεωτερικούς, καὶ ὕβρεις ἐξέχεον ἑκατέρωθεν τῶν στομάτων εἰς κατὰ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ Ἰουστινιανός τὸν Νοταρᾶν ἀνωφελῆ καὶ ἀλύστορα καὶ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος ἐκάλεσεν, 20

2. post γεννήτωρ P: κατὰ τινὰς γνώμας διαφορῶν ποιητῶν περὶ δυστυχίας γραμμάτων τάδε δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀγῆρ ξυλεύεται. δεῖ τοὺς μὲν, εἶναι εὐτυχεῖς, τοὺς δὲ, δυστυχεῖς. μήμβαινε δυστυχοῦντι, κοινὴ γὰρ τύχη. μηδέποτε σαυτὸν δυστυχῶν ἀπέλιπς. νόμιζε κοινὰ πάντα δυστυχήματα. οἱμοι τὸ γὰρ ἀφρω δυστυχεῖν μανίαν ποιεῖ. τῶν δυστυχοῦντων εὐτυχῆς οὐδεὶς φίλος. tum incipit caput septimum. 5. μετὰ συρρηξέως καὶ ἐμβολῆς P 10. τηλεβόλων P 12. τινὰς τῶν τηλεβόλων P 16. τηλεβόλους τοσαύτας P

tum illud eventum habuit: “felicium omnes sunt amici, infelicium ne ipse pater quidem.”

Die Maii vicesimo quarto fama manavit, ameram vicesimo nono eiusdem mensis terra marique acriter nos bello et dimicatione adoriturum esse. itaque duces et tribuni omnes, inque primis Iohannes Iustinianus, non desinebant moliri omnia ad resistendum hostibus, ac tota nocte muros helepolium pulsu concussos mille modis instaurabant. misit tum Iustinianus ad Notaram, magnum ducem, ut cederet sibi helepoles aliquot in iis locis constitutas, quibus is praeerat. at recusavit Lucas Nolaras eas tradere, quod etiam in sua regione necessariae essent. respondit Iustinianus, minime opus esse tot helepolibus in locis illis aquosis. ex hac causa ad sermones fervidiores processum est, et utrimque se lacescebant conviciis, et Iustinianus quidem Notaram hominem ineptum et pestiferum et inimicum patriae

αὐτὸς δὲ πάλιν αὐτὸν ἐξ ἐναντίας ὕβρῃσιν ἐτέραις ἐνέπλυνε. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ταῦτα παραλαβὼν αὐτοὺς κατ' ἰδίαν λέγει "ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιοῦτως ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς 5 συγχωρήσωμεν καὶ τῇ θεῷ δεηθῶμεν ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τοῦ αἰσθητοῦ τούτου δράκοντος." καὶ ἐτέρους οὐκ ὀλίγους λόγους αὐτοῖς εἰπὼν εἰρηνοποίησεν αὐ- B τούς, καὶ ἕκαστος τούτων ἐν τῇ ἐμπιστευθέντι αὐτῷ τόπῳ ἐπανέστρεψε, τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ἐκκληρῶν. ὁ δὲ Ἰουστι- 10 νιανὸς φοβερὸς ἐφάνη τοῖς ἐναντίοις καὶ μάλιστα ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐν τῇ λέγειν καὶ διορθῶναι καὶ πράττειν, καὶ ἀκροβολισμούς καὶ συρρήξεις καθ' ἑκάστην ἡμέραν κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποίει, καὶ πολλοὺς μὲν ἐζώγρει, ἐτέρους δὲ μαχαί- ρας ἐποίει παρανάλωμα. καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἔργα 15 τοῦ ἀνδρός οἱ πάντες ἐθαύμαζον, καὶ λυτρωτὴν καὶ σωτήρα τῆς πόλεως ἔλεγον. πληρὸν οὐκ εἰς τέλος οὕτως ἐνέμεινε, ἀλλὰ τὴν φήμην ἣν μετὰ ἀνδρίας ἐκέρδησεν, ὕστερον ἢ δειλία διέφθειρεν.

"Ἡμῶν δὲ οὕτως ἐχόντων, ἰδοὺ τις φήμη ψευδῆς ἐρρέθη 20 εἰς τὸ ἐναντίον στρατόπεδον, ὅτι ἐκ τῆς Ἰταλίας στίλος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως ἔρχεται, ὁμοίως καὶ ὁ Ἰαγκὸς ὁ κυβερνήτης τῶν Οὐγγάρων μετὰ πλείστων στρατῶν ἵππικῶν τε καὶ

3. ἀναμέσου ὑμῶν P
Οὐγγρῶν P

11. διορθοῦν P

21. Ἰαγκος P

22

appellavit, hic in illum alia vicissim convicia fudit. quae quum audisset imperator, cum utroque seorsum collocutus "fratres," inquit, "minime tempus est ita inter vos agendi, loquendi et certandi, quin potius etiam iis, qui oderunt nos, ignoscamus, et deum precemur, ut liberemur a faucibus huius, quem ante oculos videmus, draconis." aliis pluribus verbis usus, in amicitiam eos restituit et uterque in omissum sibi locum ad muneris sui functionem rediit. Justinianus hostibus, illis praesertim diebus, terribilis erat dictis, consiliis, factis, ac quodidie eos iaculationibus et proeliis vexavit et eorum multos tum cepit tum gladio confecit. admirabantur omnes huius viri consilia et facinora eumque vindicem et servatorem urbis praedicabant. verum non ad finem usque talem se praestitit, sed quam sibi famam fortitudine pepererat, eam postea timiditate amisit.

Haec quum rerum nostrarum conditio esset, falsus rumor per exercitum hostilem percrebuit, ad opem nobis ferendam ex Italia classem Hungarorum principem cum copiis equestribus et pedestribus maximis. quae ubi audiverunt filii Agar,

πεζῶν. ἀκούσαντες δὲ οἱ υἱοὶ τῆς Ἄγυρος, φόβος διέσχε πλεῖ-
 στος αὐτούς· καὶ κατὰ τοῦ ἀμηρᾶ ἀράς ἔλεγον καὶ διεγύγ-
 γυζον, λέγοντες ὅτι αὐτὸς ἔσται ὁ ἀφανισμὸς τοῦ γένους αὐ-
 τῶν διὰ τὸ ἀδύνατα ἐπιχειρεῖσθαι αὐτούς. ὡσαύτως καὶ ἱ
 ἀμηρᾶς μεστὸς ὑπάρχων διαλογισμῶν καὶ ταραχῆς καὶ δει- 5
 λίας, καὶ πᾶσα ἡ βουλή αὐτοῦ περιλυπος ὑπῆρχε, πρῶτον
 μὲν διότι ἐρρέθη αὐτοῖς περὶ τῆς βοηθείας, δεύτερον δὲ θεω-
 ροῦντες πῶς τοσοῦτον στράτευμα φοβερόν καὶ ἀναρίθμητον
 διὰ ξηρᾶς τε καὶ θαλάσσης τοσοῦταις ἡμέραις οὐδὲν ἐκατίρ-
 θωσεν, καὶ πολλάκις τοσοῦταις μηχαναῖς καὶ δυνάμεσι τῆς 10
 κλίμακας ἐν τοῖς τείχεσι βαλόντες κακῶς ἀπεπέμφθησαν καὶ
 ἀπεκρημνίσθησαν, καὶ φόβος πολὺς κατ' αὐτῶν ἐγένετο, ὥστε
 τοῖς Τούρκοις τοῖς ἐν τοῖς τείχεσι δειλία προσήγγισε· τρί-
 τον δὲ ὅτι ἐθέωρουν σημεῖον. φῶς ἀστράπτον καταβαῖνον ἐξ
 οὐρανῶν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἄνωθεν τῆς πόλεως ἑστὸς 15
 διέσκεπεν αὐτήν. καὶ ὡς εἶδον αὐτὸ τὸ φῶς, ἐν πρώτοις
 ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὠργίσθη τοῖς Χριστιανοῖς καὶ ἤθελεν αὐ-
 τοὺς κατακαῦσαι καὶ ἡμῖν παραδῶσαι δούλους. ἔπειτα δὲ
 ὡς εἶδον ὅτι πάντοτε μετὰ αἰσχύνης ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν
 κλιμάκων ἀπεκρημνίζοντο καὶ τοσοῦταις μηχαναῖς ποιοῦντες 20
 καὶ οὐδὲν ἴσχυσαν, καὶ ὡς ἤκουσαν καὶ ψευδοῦ φήμην περὶ
 τοῦ στόλου τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ἰάγκου, πάλιν περὶ τοῦ φω-

2. ὄρεξ; P 4. αὐτόν P 9. τοσαύταις P. item v. inferiori
 et ceteris locis prope omnibus 21. τὴν ψευδοφῆμην P

timor ingens eos invasit: ameram maledictis proscindebant murmurantesque dicebant, ipsum generis sui perniciem fore, a quo coacti conarentur, quae perfici non possent. ipse quoque ameras agitabatur consilii inopia, perturbatione ac metu, totusque senatus eius tristabatur, primum quidem, quod de adventante auxilio audiebant, deinde, quod videbant, tantum tamque terribilem exercitum terra marique tot diebus nihil proficere, sed saepissime, scalis omni adminiculo et summo labore moenibus adplicatis, milites male repelli et detru-
 di et magna caede prosterni, ut iam qui in muris essent Turcae, formidine trepidarent. huc accessit tertio loco, quod portentum videntur. lumen fulminis instar coruscum, de coelo supra urbem demissum, tota nocte eam obtexit. quod lumen ubi animadverterunt, primum iactabant, deum succensere Christianis eosque exussurum et sibi in servitium traditurum esse. deinde autem, quum ubivis se cum dedecore de moenibus et scalis deturbari et tanta machinarum vi nihil prospere agere animadverterent, ac falsum perciperent de classe Itala et Ianco rumore, rursus lumen illud ita interpretati sunt, ut dicerent, deum pro Christianis pugnare, eos tueri et defendere, quo in-

τὸς ἐκείνου ἔλεγον ὅτι ὁ θεὸς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν πολεμεῖ
καὶ σκέπει αὐτούς· καὶ ἀντιλήπτωρ αὐτῶν ἐστὶ, διὸ καὶ ἡμεῖς
ἄνευ θελήματος αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι οὐδέν. καὶ διὰ
ταύτας τὰς αἰτίας ὁ ἀμηνῶς, ὡς εἶπομεν, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς
5 αὐτοῦ λυπούμενος καὶ κατηφής ὑπῆρχον· ὅς βουλευθεὶς ἐπὶ
τὴν αὐριον ἐγερεθῆναι καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι. τῇ δὲ αὐτῇ
ἑσπέρᾳ ἐν ἣ ἐπὶ τὴν αὐριον ἐβούλοντο ἵνα ἀπέλθωσιν, ὄρωσι
πάλιν, ὡς σύνηδες, τὸ φῶς ἐκ τῶν οὐρανῶν καταβαῖνον. καὶ
οὐχ ἠπλωτο, ὡς σύνηδες τὸ πρότερον, ἕως ἄνωθεν τῆς πό-
10 λεως ἰστανῆαι δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἀλλ' ἐκ μακροῦ μόνον ἐφάνη
καὶ εὐθὺς διασκορπισθὲν ἀφανὲς ἐγένετο. ὡς οὖν εἶδον αὐτὸ
ὁ ἀμηνῶς καὶ πάντες οἱ αὐτοῦ, χαρᾶς πολλῆς πλησθέντες ἔλε-
γον "ὁ θεὸς τὰ νῦν ἐγκατέλιπεν αὐτούς." καὶ αὐτὸ ἔκριναν
οἱ τῆς μιαρᾶς αὐτῶν καὶ ἀσεβοῦς θρησκείας καὶ πλάνης σο-
15 φοὶ καὶ γραμματεῖς πῶς τὴν πόλιν κερδήσωσι τὸ φῶς ἐδῆ- 59
λου· καὶ οὕτως πάντες ἐλπίδας εἶχον χρηστὰς ὢν καὶ ἐπέ-
τυχον διὰ τὰ ἁμαρτίας ἡμῶν.

Ἄλλ' ἡμῶν μὲν ὁ πρῶτος τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ὁ ὑπὲρ πάν-
τας δόκιμος καὶ πρακτικὸς, θεωρῶν τὸν ἀμηνῶν οὕτως διαλογι-
20 ζόμενον καὶ τοὺς ἑτέρους πάντας μεστοὺς φόβου καὶ δειλίας,
εἰς τὸ φαινόμενον καὶ αὐτὸς ἐλυπέετο, ἔσωθεν δὲ ἠγαλλιᾶτο.
καὶ ἡ αἰτία ἦν ὅτι αὐτὸς πάντοτε τῷ ἀμηνῶ ἐν ταῖς βουλαῖς

9. καθὼς πρότερον ἄνωθεν τῆς πόλεως δι' ὅλης τῆς νυκτός ἰστα-
το P 11. γέγονεν P 15. ἐμελλον κερδήσαι P 18. Ἄλη-
πασίας P 21. ἐλυπήθη P ἠγάλετο P

vito ipsi nihil possent proficere. his de causis ameras, ut diximus, cum universo exercitu in tristitia et moerore erat, qui adeo postero die, soluta obsidione, recedere vellet. at ea ipsa vespere, quam sequenti mane discessuri essent, rursus, ut ante, lumen illud coeleste conspiciunt: verum non perinde ac prius diffundebatur, donec supra urbem consisteret tota nocte, sed a longinquo tantum comparuit et subito dispersum evanuit. quod ut ameras et reliqui omnes viderunt, magna perfusi laetitia, exclamarunt, deum nunc nos deseruisse. itam execrandae et impiae superstitionis et erroris eorum sapientes ac scribae ex illo lumine vaticinabantur, Turcas urbe potituros esse. ita omnes spem bonam conceperunt, qua propter peccata nostra non sunt frustrati.

Alii pasias, princeps senatus, vir prae ceteris spectatus et solers, quum ameram sic fluctuare et reliquos omnes metu et trepidatione agitari videret, in speciem tristis erat, revera exsultabat. cuius rei causa erat, quod ameram in consiliis a bello contra urbem susci-

ἔλεγεν ἵνα μὴ πόλεμον ἐγείρῃ κατὰ τῆς πόλεως, ὅπως μὴ οἱ
 δυτικοὶ ἀνθένται ἀκούσωσι καὶ συναχθέντες ὁμοιοήσωσι καὶ
 τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐξώσωσι. καὶ τότε πάλιν δει-
 κνύων ὡς λυπούμενος ἦν ἔλεγε τῷ ἀμνηρῷ “ἐγὼ ἐξ ἀρχῆς
 ταῦτα ἐνωτιζόμεν περὶ τούτων πῶς ἐμελλον γενέσθαι, καὶ 5
 πολλάκις ταῦτά σοι εἶρηκα, καὶ οὐκ ἤκουσάς μου. τὰ νῦν δὲ
 πάλιν, εἰ ἄρρεστόν σοί ἐστιν ἵνα ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἀναχωρή-
 σωμεν, καλόν ἐστιν, ἵνα μὴ τι χεῖρον γένηται.” καὶ ὁ ἀμη-
 ρῶς ἀκούων τοὺς λόγους τούτους ἡμιθανῆς ἐκ τῆς λύπης καὶ
 τῆς περιφρονήσεως ἐναπέμεινε, πῶς μετὰ αἰσχύνῃς τοσαύτης 10
 ὡς φεύγων ἀναχωρήσῃ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν οὕτως ἐστοῦτα καὶ
 διαλογιζόμενον Σογῶν πασιᾶς ὁ δεύτερος βεζίρης αὐτοῦ, ἐσυμ-
 βούλευσε τὸν ἀμνηρῶν ἵνα τὴν μάχην κινήσῃ καθ’ ἡμῶν, καὶ
 διὰ τὸ φθονεῖν τῷ Ἀλί πασιᾶ· κεκρυμμένην γὰρ ἔχθραν
 εἶχον ἀναμεταξύ. καὶ οὕτως ἀναθαρρύνας αὐτὸν λέγει. “ἵνα 15
 τί, ὦ ἀμνηρῶ, ἐστηκας σκυθρωπὸς καὶ λυπούμενος, καὶ τίς ἡ
 δειλία ἢ ἐμπροσθῆσά σοι, καὶ τίνες οἱ ἀναβαίνοντες δια-
 λογισμοὶ ἐπὶ τὴν καρδίαν σου; ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ ἐστί. μὴ
 λυπησῶ. οὐχ ὄρῃς διὰ τοῦ φωτὸς ἐκείνου σημεῖον ὅτι τὴν
 πόλιν ταύτην εἰς χεῖρά σου δώσει; οὐχ ὄρῃς τοσούτον μὴ 20
 ἀριθμητοῦ στρατοῦ πληθὸς ὃ ἔχεις, καὶ καλῶς εἰ ἡτοιμασμέ-
 νος, καὶ πᾶσα ἡ προπαρασκευῆ πολλῇ καὶ καλῇ; ὁ στρατὸς

12. σογῶν πασιᾶς P 18. ἐν τῇ καρδίᾳ P 20. τοσούτον
 μυριαριθμητον P 21. ὄν P ἡτοιμασμένον, omisso εἰ, P
 22. πᾶσα παρασκευῆ πολλῇ καὶ καλῇ ὑπάρχει σοι P

piendo perpetuo deterrere studuerat, ne occidentales principes, re
 audita, foedere coniuncti, Turcas ex Europa eiicerent. itaque tum
 rursus moestitiam simulans, ameram sic compellavit “ego ab initio ita
 haec eventura esse praesagiebam, ac saepe tibi edixi, nec audisti
 me. nunc denuo, si ita placeat tibi, suadeo, ut hinc recedamus, ne
 peius quid accidat.” qua oratione audita, ameras tristitia et sollici-
 tudine paene contabuit, quod tanta cum ignominia in modum fugae
 recedendam esset. quum eum ita stantem et cogitabundum videret
 Sosan pasias, secundus vezires eius, ut bello nos premeret, ei suasit,
 invidia erga Ali pasiam commotus. occultam enim hi inter se exerce-
 bant inimicitiam. itaque eum cohortatus “quid,” inquit, “ameras, ita
 moestus et afflictus es? quae te formido invasit, aut quae cogitatio-
 nes subierunt animum tuum? deus tecum est: mitte sollicitudinem.
 annon e luminis illius omine intelligis, eum tibi urbem hanc in ma-
 nus tradituram esse? nonne innumeri huius, quem habes, et egregie
 instructi exercitus multitudinem et tantum eiusdem et tam eximium
 apparatus cernis? Alexandri Macedonis olim copiae non tantae

τοῦ Μακεδόνο^ς Ἀλεξάνδρου τοσοῦτος οὐχ ὑπῆρχε ποτε ὡς ὁ
 σός, οὐδὲ τοσαύτας παρασκευὰς αὐτὸς εἶχε· καὶ τὸν κόσμον
 ἐκυρίευσεν ὁμως. ἐγὼ μὲν οὐ πιστεύω οὔτε ἐλπίζω ἐκ τῆς
 Ἰταλίας ἐπταῦθα στόλον ἐλθεῖν, ὡς τινες λέγουσιν καὶ ὁ ἀδελ-
 5 φός μου ὁ Ἀλὶ πασιᾶς εἴρηκε, διὰ τὶ μὲν καλῶς οἴδατε ὅτι
 ἡ πολυαρχία τῶν Ἰταλῶν αὐθέντων καὶ τῶν ἐτέρων ἐσπερίων
 ἀνάρχους ποιεῖ αὐτοὺς εἶναι, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν οὐκ ἔστιν
 ὁμόνοια. καὶ ὅταν πάλιν τινὲς αὐτῶν ὁμονοήσωσι μετὰ κό-
 10 πρου καὶ συμβάσεων πολλῶν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ καὶ οὐκ εἰς μά-
 κατὰ τοῦ ἐτέρου περιεργάζεται, πῶς ἀρπάξαι δυνήσεται τὰ
 τούτου, καὶ ἀλλήλους προσέρχονται καὶ φυλάττονται. πολλὰ
 μὲν οὖν βουλευονται καὶ λογίζονται καὶ λέγουσι, καὶ ὀλίγα
 πράττουσιν, καὶ ἡ τῆς ἐσπέρας βουλή τῷ πρώτῳ οὐκ ἀρεστή
 15 ἔστι πάλιν αὐτοῖς. καὶ ὅταν ἡ βουλή σταθῇ, ἐν τοῖς ἔργοις
 χρονίζουσι· καὶ τοῦτο ποιοῦσιν, ἵνα κατὰ τὰς γνώμας αὐ-
 τῶν καὶ ὀρέξεις καιρὸν ἐπιτήδειον εὑρωσι. καὶ ὅταν ἔργον
 τι ἐπιχειρισθῶσι καὶ ἀρχὴν ποιήσωσιν, οὐδὲν κατορθώνουσι
 διὰ τὰς ἀσυνφωνίας αὐτῶν. καὶ μάλιστα τὰ νῦν, καθὼς γι-
 20 νώσκετε, νέας διαφορὰς ἀναμέσον μέρος τι ἐξ αὐτῶν ἔχου-
 σιν. καὶ ὁμως πάλιν ἐγὼ ἐρῶ, ὅπερ ἔστιν ἀδύνατον δι' αἷς
 αἰτίας εἶρηκα· εἰ στόλος κατὰ ἀλήθειαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐλ-

1. τὸν σόν MP: corr Alterus
 βάσεων P 11. ἀρπάσαι P

5. Ἀληπασιᾶς P
 12. τοῦ ἐτέρου P

9. συνη-
 13. ἀλλήλους P

20. ἀναμέσου αὐτῶν P

fuerunt, quantae tuae sunt, nec tantus eiusdem apparatus bellicus:
 et tamen orbem terrarum is expugnavit. equidem ego non credo, nec
 spero, ex Italia classem affere, ut quidam aiunt, et affirmavit quum
 maxime Ali pasias, frater meus: siquidem bene nostis, multitudinem
 Italarum et reliquorum occidentalium principum facere, ut sine im-
 perio sint, nec vigere inter eos concordiam. quodsi quidam eorum
 multo labore multisque conditionibus pacem firmarint, non longo,
 hercle, sed brevi tempore horum foedus rumpitur; quique vinculo con-
 iuncti sunt, alii aliorum ditioni aliquid detrahere conantur, ac mu-
 tuo sibi insidiantur caventque. multa illi consultant, ratiocinantur, lo-
 quuntur, pauca praestant: quod vespere ineunt consilium, mane non
 iam probant: aut si stet sententia, rebus cunctantur: quod propterea
 faciunt, ut cupiditatibus et consiliis suis aptum nanciscantur tempus:
 si opus quodpiam aggressi sint et eius fecerint initium, nihil tamen
 propter sententiarum discrepantiam recte agunt. in primis hoc tem-
 pore, ut nostis, pars eorum novam alit discordiam. verum fac, ut
 fiat, quod propter eas, quas dixi, causas fieri nequit: si revera ve-

Θη, τί ἐξ αὐτοῦ ἀνάγκη ἡμῖν, ὅτι οὐδέποτε ἐλευσεται λαὸς ὅσος τὸν ἀριθμὸν τὸ ἥμισυ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, ἀλλ' οὐ-
 Βτε τὸ τέταρτον μέρος. διὰ τοῦτο, ᾧ ἀμνηρᾷ ἡμέτερε αυ-
 θέντα, θάρσει. οὐκ ἀνάγκη ἐστὶ πρὸς τὸ παρὸν φόβον σε
 εἶχειν εἰ μὴ μόνον ἐκ Θεοῦ. καὶ ἐνδριζου καὶ ἀγάλλου καὶ 5
 ἴσχυε, καὶ τῇ τέχνῃ τῇ τοῦ πυρός οὐκ ὄκησον σήμερον καὶ
 αὐριον, ἵνα μετὰ τῶν ἐλεβόλεων, ὅσον δυνατόν, τὰ τεῖχη πλέον
 ταπεινώσης." οἱ γὰρ τοιοῦτοι λόγοι καὶ βουλαὶ τῷ ἀμνηρᾷ
 πλείστα ἤρεσκον, καὶ χαρῆεις ἐναπέμεινε, καὶ ἀναψυχὴν ἐκ
 τῆς λύπης ἔλαβε. καὶ προστάξας λέγει αὐτῷ "ἀναθεώρησον 10
 τὸν στρατὸν ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ γνώρισον αὐτούς, ἐν τίνι
 γνώμῃ εἰσίν." αὐτὸς δὲ ποιήσας τὸ προσταχθὲν καὶ ἐλθὼν
 λέγει "εἶδον τὸν στρατὸν καὶ ἐγνώρισα. τοσοῦτόν ἐστιν· μά-
 χου μετὰ χαρᾶς, καὶ ἡ νίκη ἡμετέρα ἐστίν." ἀπεκρίθη οὖν
 ὁ ἀμνηρᾶς καὶ εἶπε "λοιπόν, ᾧ Σογᾶν, ἀρεστόν σοί ἐστιν ἵνα 15
 καὶ ἡμεῖς τὰ νῦν τὴν τύχην γνωρίσωμεν, εἰ ἀρεστόν αὐτῇ
 ἐστὶν καὶ βοήθησῃ ἡμῖν ὡς καὶ ἐτέροις πολλοῖς. στείλον οὖν
 ἐπὶ τὸν Γαλατᾶν φυλακὴν τινα, ἵνα μὴ λαθραῖως ἐξ αὐτοῦ
 περῶσιν καὶ τῇ πόλει βοηθήσωσιν."

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀλί πασιᾶς ἐλυπήθη λίαν, αἰσχυν- 20

1. ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη ἡμῖν ὅπου δύναται εἰδέναι ἄνθρωποι ἐκ
 τῶν δέκα εἰς, ἡμίστρατον ἔχομεν M 6. αἱ τέχναι αἱ τοῦ πυ-
 ρός οὐκ ὄκησουσι P 7. τηλεβόλων P 8. ταπεινώσασιν P
 13. τοσοῦτο ἐστὶν ὁ στρατὸς ὅτι μάχου P 15. ᾧ σογγάνο
 ἀρ — cod

niat classis ex Italia, quid inde nobis periculi minetur, quandoquidem eorum exercitus non dimidia pars, imo ne quarta quidem huius multitudinis erit, quam nos habemus. quare, amera, domine noster, bonum animum habeto. nulla causa nunc quidem est, cur periculum metuas nisi a solo deo. itaque fortis, laetus et alacer esto, et quidquid vi ignis effici potest, hodie et cras ne intermittatur, ut helepolibus moenia, quantum possunt, atterantur." hic sermo et consilium amerae vehementer placuit, et animum eius e priore moestitia gaudio perfudit et recreavit. itaque mandavit ei, ut ea ipsa nocte obiret exercitum et exploraret, quo animo essent milites. ille iussis obsecutus, rediit et "lustravi" inquit "et exploravi exercitum. hoc scito: pugna laeto animo, stat a nobis victoria." respondit ameras "iam igitur, mi Sogan, si videtur tibi, nos quoque fortunam nunc exploremus, ut cognoscamus, placeatne ei, nos adiuvare, ut adiuvat alios multos. quare mitte Galatam custodiam, ne clam huc traiciant et urbi opem ferant."

His auditis, Ali pasias magnopere doluit, pudore motus, quod

Θεὸς ὅτι ὑπερίσχυσαν οἱ λόγοι τοῦ Σογᾶν πασιᾶ, καὶ ἐκ τοῦ
 φθόρον ἤθελεν, εἰ δυνατόν, ποιῆσαι μηχανὴν ἵνα οὐδὲν πρῶ-
 ξωσιν κατὰ τῆς πόλεως. ἐμήνυσε τῷ βασιλεῖ τὰ συμβῆντα
 καὶ παρήγει αὐτὸν μὴ φοβεῖσθαι, διότι ἐν τοῖς πολέμοις ἀθη-
 5 λός ἐστιν ἡ τύχη πολλᾶκις· καὶ διὰ τοῦτο οἱ φύλακες φυ-
 λαττέωσαν ἀγρύπνωσ. ἦν δὲ τοῦτο τῇ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ
 τοῦ Μαιῖου ἑσπέρας. ὁ δὲ ἀμηρᾶς προστάξας δι' ὅλης ἐκείνης
 τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας φῶτα καὶ φανούς ποιή-
 σωσι, καὶ νήστεις δι' ὅλης τῆς ἡμέρας διατελέσωσι καὶ ἐπι-
 10 κeis λουσθῶσι, καὶ τοῦ Θεοῦ νήστεις καὶ καθαροὶ δεηθῶσιν,
 ὅπως τὴν πόλιν νικήσωσιν· ὃ καὶ ἐγένετο. τῇ δὲ δευτέρᾳ
 ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἡλίον δύσιν μετὰ τὸ ἄριστῆσαι αὐτοὺς ὁ
 οὐν ἀμηρᾶς σταθεῖς δημηγορῶν ταῦτα ἔφη. (5) ὦ τέκνα
 φίλτατα, παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ προφήτου Μωάμεθ
 15 καὶ ἐμοῦ τοῦ δούλου αὐτοῦ δέομαι καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα
 ἐπὶ τὴν αὔριον ἄξιον ἔργον μνήμης αἰωνίου ποιήσητε, ὡς καὶ
 οἱ πρὸ ἡμῶν πανταχοῦ ἕως τοῦ νῦν, ὡς φανερόν ἐστιν, ἐποίη-
 σαν, καὶ μετὰ προθυμίας καὶ γενναιότητος καὶ μεγαλοψυχίας
 τοὺς τείχους ἄνωθεν μετὰ τῶν κλιμάκων ὡς πτερωτοὶ διέλ-
 20 θητε· καὶ τὴν φήμην ἦν οἱ πρὸ ἡμῶν, ὡς εἴπομεν, ἐκέκρθη-
 σαν καὶ ὁ Θεὸς ἐχαρίσματο, μὴ γένοιτο ἵνα ἡμεῖς ἀπολέσωμεν
 αὐτήν, ἀλλὰ μάλιστα νῦν ἡ ὄρα ἤγγικεν ἵνα αὐτήν πολυ-

9. καὶ ἐπ. — νικήσωσιν om P
 om P 17. δῆλόν P

13. ὦ] ὡς M

14. παρὰ

Sogan pasiae sententia praevaluisset, constituitque ex invidia, ut, si posset, impediret, ne quid proficerent adversus urbem. significavit imperatori, quid accidisset, eumque hortatus est, ne metueret, quoniam in bellis varia et anceps fortuna soleret esse. proinde custodes excubias pervigiles agerent. agebatur hoc vespera vicesimi septimi diei mensis Maii. ameras imperavit, ut per totam eam noctem et sequentem diem ignes facesque arderent, milites toto die ieiunarent et lavarentur septies, ac deum ieiunii lotique suppliciter rogarent expugnationem urbis. ita quum factum esset, altera vespera sub occasum solis post prandium ameras talem ad milites concionem habuit. (5) "filii dilectissimi, per deum et Mohametem, prophetam eius, et me, eiusdem servum, obsecro vos hortorque, ut crastino die rem peragatis omnium saeculorum memoria dignam, quales ad hunc usque diem maiores nostros ubivis fecisse constat, et alacri, generoso et forti animo moenia per scalas tanquam alites escendatis, neve accidat, ut gloriam, a maioribus, ut dixi, quaesitam et a deo donatam, nos nunc amittamus, quum eximia augendae eius tempus adsit." aliis multis bellicis dictis ad fortitudinem eos cohortatus est, ut strenue pugnant.

πλασίως αὐξήσωμεν.” καὶ ἐτέρους πολλοὺς λόγους στρατιω-
 τικοὺς εἰπὼν αὐτοῖς διέγειρε τούτους εἰς μεγαλοψυχίαν, ἵνα
 γενναίως πράξωσιν. εἶτα λέγει “καὶ εἴαν καὶ ἐξ ἡμῶν τινὲς
 ἀποκτανθῶσιν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἐν τοῖς πολέμοις, γεγραμμένον
 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καλῶς οἶδατε διὰ τοῦ ἡμετέρου κο-
 5 ρᾶν τί φησιν ὁ προφήτης, ὅτι ὁ ἀποθανὼν ἐν καιρῷ τοιοῦτω
 δλόσωμος ἐν τῷ παραδείσῳ μετὰ τοῦ Μωάμεθ ἀριστήσει καὶ
 πιεῖ, καὶ μετὰ παίδων καὶ μετὰ γυναικῶν ὠραίων καὶ παρ-
 θένων ἐν τόπῳ χλοερῷ καὶ μεμυρισμένῳ ἄνθεισιν ἀναπαυθῆ,
 καὶ ἐν λουτροῖς ὠραιότατοις λουσθῆ, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἦο
 60 ἐκ Θεοῦ ἔξει ταῦτα. ἐνταῦθα δὲ πάλιν ἐξ ἑμοῦ πᾶς ὁ ἐμός
 στρατὸς καὶ ἄρχοντες τῆς αὐλῆς μου, εἴαν νικήσωμεν, ὁ μι-
 σθὸς ὃν ἔξουσι παρ’ ἐμοῦ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἐκάστου δι-
 πλασίῳν ἔσται οὐ τὰ νῦν ἔχουσι, ὅς ἀπὸ τοῦ νῦν ἄρξῃται
 ἕως τέλους τῆς ζωῆς αὐτῶν. καὶ ἡμέραις τρισὶν ἢ πόλις πᾶ-
 15 σα ἡμῶν ἔσται. καὶ εἴ τι δ’ ἂν σκυλεύσητε καὶ εὔρητε χρυ-
 σίου καὶ ἀργυρίου σκεῦος καὶ ἱματισμόν, αἰχμαλώτους τε
 ἄνδρας καὶ γυναῖκας, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, οὐδεὶς δυνη-
 θεῖη αὐτοὺς ἰμῖν αἰτῆσαι ἢ τι ἐνοχλῆσαι εἰς οὐδέν.” καὶ
 τελειώσας τοῦ λέγειν ὤμοσεν αὐτοῖς φυλάξαι τὰ ὅσα αὐτοῖς 20
 διετάξατο. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν λίαν, καὶ ἐν μιᾷ φωνῇ
 πάντες ἀλαλάζαντες ἦσαν κατὰ τὴν ἐκείνων διάλεκτον “ἀλλὰ
 ἀλλὰ· Μεεμέτη ρεσουλ ἀλλά,” τοῦτ’ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν Θεῶν
 καὶ ὁ Μαχουμέτης ὁ προφήτης αὐτοῦ.

7. δλόσολομος M
 μεεμέτ P

22. ἀλάχ ἀλάχ μεεμέτ ρασουλιᾶ P

23.

deinde addidit “quodsi nonnulli de nobis, quae est belli natura, occu-
 buerint, bene nostis e corane, quid de his propheta dicat : tali tempore
 qui moriatur, eum cum toto corpore in paradiso coenaturum et bibiturum
 esse cum Mohamete, et cum pueris et muliebribus formosis virginibus-
 que in regione virenti et floribus fragranti quieturum et lavacris pul-
 cherriimis usurum. atque talia quidem in illo loco a deo accipiet.
 hic autem omnis exercitus et aulae proceres, si vicerimus, stipendium
 duplex eius, quod nunc habent, accipient, ab hoc inde die ab sinem
 vitae usque. tota urbs tribus diebus vestra erit. ac si quis spoliolum
 quidpiam legerit, vasa aurea vel argentea, vestes repererit, viros, feminas
 cuiusvis aetatis ceperit, nemo haec vos postulare aut molestiam vobis
 creare poterit.” ubi sinem dicendi fecit, sacramento se obstrinxit,
 facturum se esse, quae promisisset. milites hac conditione mirifice
 laetati, uno ore clamarunt lingua sua “alla alla! Mehemetes resul
 alla!” hoc est “deus deorum et Mahumetes propheta eius.”

Ἀκούσαντες δὲ ἡμεῖς ἐν τῇ πόλει τῆς τοσαύτης κραυγῆς
 ὡσεὶ ἦχον μέγαν θαλάσσης, ἐλογιζόμεθα τί ἄρα ἐστί· μετ'
 ὀλίγον δὲ ἐμάθομεν βεβαίως καὶ ἐν ἀληθείᾳ ὅτι ἐπὶ τὴν αὐ-
 ριον ὁ ἀμηρᾶς ἤταιμασε χερσαίῳν τε καὶ ὑδραίων πόλεμον
 5 σφοδρῶς, ὅσον αὐτῷ ἦν δυνατόν, δῶσαι τῇ πόλει. ἡμεῖς δὲ
 θεωροῦντες τοσοῦτον πλῆθος τῶν ἀσεβῶν, λέγω ὡς ἐμοὶ δο-
 κεῖ, ὄντως καθ' ἕκαστον ἡμῶν πεντακόσιοι καὶ πλεῖον ἦσαν ἐξ
 αὐτῶν· καὶ εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας
 10 καὶ σφπτῶν εἰκόνων καὶ τῶν θείων ἐκτυπωμάτων ἱερεῖς ἀρχιε-
 ρεῖς καὶ μοναχοί, γυναῖκες τε καὶ παιδία, μετὰ δακρύων διὰ
 τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περιερχόμενοι τὸ κύριε ἐλέησον μετὰ
 δακρύων ἔκραζον, καὶ τὸν θεὸν ἰκέτευον ἵνα μὴ διὰ τὰς
 ἀμαρτίας ἡμῶν παραδῶσῃ ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων
 15 καὶ ἀποστατῶν καὶ πονηροτάτων παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀλλ'
 ἴλεως γενήσῃται ἡμῖν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ κλαυ-
 θμοῦ ἀλλήλους ἀνεθαρρύνοντο ἵνα ἀνδρείως ἀντισταθῶσι τοῖς
 ἐναντίοις ἐπὶ τῇ ὄρᾳ τῆς συμπλοκῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασι-
 λεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἐσπέρα τῆς δευτέρας συνάζας πάντας
 20 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τονάρχους καὶ ἑτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.
 (6) ὅμοιως δὲ καὶ ὁ βασι-
 λεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἐσπέρα τῆς δευτέρας συνάζας πάντας
 τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους δημάρχους καὶ ἑκα-
 τονάρχους καὶ ἑτέρους προκρίτους στρατιώτας ταῦτα ἔφη.

2. μετ' hinc κεφ. η' P
 κούς P

20. ἐν τῇ πόλει P

21. πρακτι-

Quum nos in urbe tantos clamores, tanquam magnum maris fré-
 mitum, audiremus, quid illud esset, cogitabamus. sed mox certo ac
 vere cognovimus, in crastinum diem amaram terrestre et maritimum
 bellum, quantum posset, urbi parare. intuentes tantam impiorum mul-
 titudinem (dicam, quod mihi videtur), ut sine dubio contra singulos
 nostrum plures quingentis pugnarent, in superna providentia spem
 omnem collocabamus. praecepit imperator, ut cum sacris et veneran-
 dis imaginibus et simulacris sacerdotes, episcopi et monachi, mulie-
 res et pueri, cum lacrimis intra moenia urbis obeuntes, Kyrie elee-
 son clamitarent et deo supplicarent, ne propter peccata nostra in
 manus hostium iniquorum et impiorum et, quos terra sustinet, scele-
 ratissimorum nos traderet, sed propitius esset nobis, hereditati suae.
 insuper collacrimantes invicem se cohortabantur, ut tempore commit-
 tendi proelii fortiter hostibus resisterent. ceterum etiam imperator
 inctuosa illa vespere, coactis omnibus primoribus, principibus et sub-
 ditis, tribunis, centurionibus et reliquis praecipuis militibus, concio-
 nem habuit in hanc modum. (6) "principes nobilissimi, tribuni et

ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, καλῶς οἴδατε ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως ἡμῶν βούλεται ἵνα μετὰ πάσης τέχνης καὶ μηχανῆς ἰσχυρότερος στενοχωρήσῃ ἡμᾶς, καὶ πόλεμον σφοδρὸν μετὰ συμπλοκῆς μεγάλης καὶ συρρηξέως ἐκ τῆς χέρσου καὶ θαλάσσης δώσῃ ἡμῖν μετὰ πάσης δυνάμεως, 5 ἵνα, εἰ δυνατόν, ὡς ὄφρι τὸν ἰὸν ἐκχύσῃ καὶ ὡς λέων ἀνήμερος καταπῆγῃ ἡμᾶς. [βιάζεται] διὰ τοῦτο λέγω καὶ παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα στήτε ἀνδρείως καὶ μετὰ γενναίας ψυχῆς, ὡς πάντοτε ἕως τοῦ νῦν ἐποιήσατε, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως ἡμῶν. παραδίδωμι δὲ ὑμῖν τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφη- 10 μον ταύτην πόλιν καὶ πατρίδα ἡμῶν καὶ βυσιλεύουσαν τῶν πόλεων. καλῶς οὖν οἴδατε, ἀδελφοί, ὅτι διὰ τέσσαρά τινα Β ὀφειλέται κοινῶς ἔσμεν πάντες ἵνα προτιμησώμεν ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ εὐσεβείας, δευτέρον δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τρίτον δὲ ὑπὲρ τοῦ 15 βυσιλέως ὡς χριστοῦ κυρίου, καὶ τέταρτον ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων. λοιπὸν, ἀδελφοί, εἰάν χρεώσται ἔσμεν ὑπὲρ ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγωνίζεσθαι ἕως θανάτου, πολλῶ μᾶλλον ὑπὲρ πάντων τούτων ἡμεῖς, ὡς βλέπετε προφανῶς, καὶ ἐκ πάντων μέλλομεν ζῆμιωθῆναι. εἰάν διὰ τὰ ἐμὰ πλημμελή- 20 ματα παραχωρήσῃ ὁ θεὸς τὴν νίκην τοῖς ἀσεβέσιν, ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν τῆς ἁγίας, ἣν Χριστὸς ἐν τῷ οἰκείῳ αἵματι

10. τὴν κλεινὴν τε καὶ περίφημον καὶ εὐκλεῆ ταύτην καὶ μεγαλοπρεπεσιτάτην καὶ εὐγενῆ πόλιν, τὴν ὄντως ἐκλαμπροτάτην τε καὶ βυσιλεύουσαν τῶν πόλεων ἡμῶν πατρίδα P

millites clarissimi, commilitones generosissimi et omnes fideles et honorandi cives! probe nostis, venisse tempus, quo fidei nostrae hostis omnibus artibus et machinis vehementius nos urgere, et grave bellum magno conflictu et certamine terra marique summa contentione nobis inferre decrevit, ut, si possit, tanquam anguis, venenum in nos effundat, et, tanquam immitis leo, nos devoret. quare rogo et hortor vos, ut forti et generoso animo, sicut hucusque semper fecistis, hostibus fidei nostrae resistatis. trado et cominendo vobis clarissimam hanc et illustrem urbem, patriam nostram, et reginam urbium. non ignoratis, fratres, quatuor nominibus communiter omnes nos mortem vitae anteponeere debere, primum pro fide et pietate, deinde pro patria, tum pro imperatore ut uncto servo domini, postremo pro cognatis et amicis. quodsi, fratres, pro una harum quatuor rerum decertare usque ad necem debemus, multo magis, ut liquido apparet, pro his omnibus mortem non recusabimus, si propter delicta mea deus victoriam impiis concesserit, in sancta fide nostra, quam Christus sanguine suo nobis paravit, periclitamur: id quod omnium

ἡμῖν ἐδωρήσατο, κινδυνεύομεν· ὃ ἐστὶ κεφάλαιον πάντων.
 καὶ ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τις καὶ τὴν ψυχὴν ζημιώ-
 θῃ, τί τὸ ὄφελος; δεύτερον πατρίδα περίφημον τοιούτως ὑστε-
 ρούμεθα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν. τρίτον βασιλείαν τὴν ποτὲ
 5 μὲν περιφανῆ νῦν δὲ ταπεινωμένην καὶ ὠνειδισμένην καὶ
 ἐξουθενημένην ἀπωλέσαμεν, καὶ ὑπὸ τοῦ τυράννου καὶ ἀσεβοῦς
 ἄρχεται. τέταρτον δὲ καὶ φιλότατων τέκνων καὶ συμβίων καὶ
 συγγενῶν ὑστερούμεθα. αὐτὸς δὲ ὁ ἀλιτῆριος ὁ ἀμνηστὴς πεν-
 τήκοντα καὶ ἐπὶ τὰς ἡμέρας ἄγει σήμερον ἀφ' οὗ ἡμᾶς ἐλθὼν
 10 ἀπέκλεισεν καὶ μετὰ πάσης μηχανῆς καὶ ἰσχύος καθ' ἡμέραν
 τε καὶ νύκτα οὐκ ἐπαύσατο πολιορκῶν ἡμᾶς· καὶ χάριτι τοῦ
 παντεπόπιου Χριστοῦ κυρίου ἡμῶν ἐκ τῶν τειχῶν μετὰ αἰ-
 σχύνης ἄχρι τοῦ νῦν πολλὰ κακῶς ἀπεπέμψθη. τὰ νῦν δὲ
 πάλιν, ἀδελφοί, μὴ δειλιάσητε, ἐὰν καὶ τεῖχος μερόθεν ὀλί-
 15 γον ἐκ τῶν κρῶτων καὶ τῶν πτωμάτων τῶν ἐλεπόλεων ἔπεσε,
 διότι, ὡς ὑμεῖς θεωρεῖτε, κατὰ τὸ δυνατόν ἐδιωρθώσαμεν
 πάλιν αὐτό. ἡμεῖς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν ἄμαχον δόξαν
 τοῦ Θεοῦ ἀνεθέμεθα, οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις
 καὶ δυνάμει καὶ πλήθει, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ Θεοῦ
 20 καὶ σωτῆρος ἡμῶν πεποιθήμεν, δεύτερον δὲ καὶ ἐν ταῖς ἡμε-
 τέροις χερσὶ καὶ ῥωμυλεότητι, ἣν ἐδωρήσατο ἡμῖν ἡ θεία
 δύναμις. γνωρίζω δὲ ὅτι αὕτη ἡ μυριαρίθμητος ἀγέλη τῶν
 ἀσεβῶν, καθὼς ἡ αὐτῶν συνήθεια, ἐλεύσονται καθ' ἡμῶν

2. τινὰς M
τηλεβόλων P

3. τοιαύτην M

14. τειχῶν μέρος P

15.

caput est. nam si quis totum mundum lucretur, animae autem detri-
 mentum patiatur, quid illi proderit? secundo loco inclita patria et
 libertate privamur. tertio imperium olim illustre, nunc depressum et
 spreum et contemptum amittimus, in potestatem tyranni et impii ho-
 minis concessurum; postremo liberis amatissimis, coniugibus et cogna-
 tis spoliatur. est autem dies quinquagesimus septimus, ex quo sceler-
 atus iste ameros nos obsessos tenet et omnibus machinis omnique vi
 die ac nocte nos oppugnare non desistit: at omnia intuentis Christi
 domini gratia hucusque saepenumero cum dedecore a moenibus repul-
 satus est. quapropter nec nunc, fratres, timori locum relinquantis,
 etiamsi moenia aliqua ex parte propter helepolium pulsus et ictus
 corruerunt, quoniam, ut videtis ipsi, pro viribus ea instauravimus.
 omnem spem in gloria invicta dei collocavimus. illi curribus, equis,
 copiis, multitudinī, nos dei, domini et salvatoris nostri, nomini, deinde
 demum manibus et robori fidimus, a divina potentia nobis donatis.
 scio equidem, hanc innumerabilem impiorum turbam more suo contra
 nos processuram esse cum fastu, elato supercilio, spiritibus magnis et

μετὰ βαναύσου καὶ ἐπηρμένης ὀφρύος καὶ θύρσους πολλοῦ
καὶ βίας, ἵνα διὰ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν θλίψωσι καὶ ἐκ τοῦ
κόπου στενοχωρήσωσι, καὶ μετὰ φωνῶν μεγάλων καὶ ἀλαλα-
γμῶν ἀναριθμήτων, ἵνα ἡμῶς φοβήσωσι. τὰς τοιαύτας αὐτῶν
φλυαρίας καλῶς αἰδύτε, καὶ οὐ χρὴ λέγειν περὶ τούτων. καὶ 5
ἄρα ὀλίγοι ταῦτα ποιήσωσι, καὶ ἀναριθμήτους πέτρας καὶ
ἕτερα βέλη καὶ ἐλεβολίσκους ὡσεὶ ἄμμον θαλασσῶν ἄνωθεν
ἡμῶν πτήσωσι· δι' ὧν, ἐλπίζω γάρ, οὐ βλάψωσι, διότι
ἡμῶς θεωρῶ καὶ λίαν ἀγάλλομαι καὶ τοιαύταις ἐλπίσι τὸν
λογισμὸν τρέφομαι, ὅτι εἰ καὶ ὀλίγοι πάνυ ἔσμεν, ἀλλὰ πάν- 10
τες ἐπιδέξιοι καὶ ἐπιτήδριοι ἑωμαλέοι τε καὶ ἰσχυροὶ καὶ με-
γαλήτορες καὶ καλῶς προπαρασκευασμένοι ὑπάρχετε. ταῖς
ἀσπίσιν ὑμῶν καλῶς τὴν κεφαλὴν σκέπεσθε ἐπὶ τῇ συμπλοκῇ
καὶ συρρήξει. ἡ δεξιὰ ὑμῶν ἢ τὴν ἑομφαίαν ἔχουσα μακρὰ
ἔστω πάντοτε. αἱ περικεφαλαταὶ ὑμῶν καὶ οἱ θώρακες καὶ 15
οἱ σιδηροὶ ἱματισμοὶ λίαν εἰσὶν ἱκανοὶ ἅμα καὶ τοῖς λοιποῖς
ὄπλοις, καὶ ἐν τῇ συμπλοκῇ ἔσονται πάνυ ἀφέλιμα· ἃ οἱ
ἐναντίοι οὐ χρῶνται, ἀλλ' οὔτε κέκτηνται. καὶ ὑμεῖς ἔσθε
τῶν τειχῶν ὑπάρχετε σκεπόμενοι, οἱ δὲ ἀσκεπεῖς μετὰ κόπον
βι ἔρχονται. διὸ ἃ σνοτρατιῶται γίνεσθε ἔτοιμοι καὶ στερεοὶ καὶ 20
μεγαλόψυχοι διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ. μιμηθῆτε τοὺς
ποτε τῶν Καρχηδονίων ὀλίγους ἐλέφαντας, πῶς τοσοῦτον
πλήθος ἵππων Ῥωμαίων τῇ φωνῇ καὶ θεῇ ἐδίωξαν· καὶ ἄν

1. ὀφρῆς M. 7. τηλεβολίσκους P. 10. τρέφομαι τῷ λογι-
σμῷ P. 23. ἱππέων P.

violentia, ut nos paucos urgeant et aerumnis premant, ingenti item cum clamore et ululatu, quo metum nobis iniiciant: quas eorum pugnas probe nostis, ut nihil attineat, de his dicere. non pauci tum ita facient, atque lapides aliaque tela et iacula, ut arena maris, innumera, in nos coniciuntur: quibus tamen nihil nos laesum iri confido, quandoquidem vos dum intueor, animum non abiicio, sed bona spe sustentato, quoniam, licet perpauci, tamen omnes dexteri, idonei, robusti, fortes et generosi et praeclare ante exercitati estis. scutis capita bene tegite in pugna et conflictu; dextera gladium tenens semper extensa esto. galeae, thoracae et tunicae ferreae plane sufficient cum reliquis munimentis, et proeliantibus valde erunt utilis: quae hostes non usurpant, nec habent omnino. praeterea vos intra muros tecti consistitis, illi aperti et cum labore concursant. quare, commilitones, per misericordiam dei strenui et fortes generosique estote. mementote, quantam olim equorum Romanorum multitudinem perpauci elephanti Carthaginensium voce adspectuque fugarint. quodsi

ζῶον ἄλογον ἐδίωξε, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τῶν ζῴων καὶ ἀλόγων ὑπάρχοντες κύριοι, καὶ οἱ καθ' ἡμῶν ἐρχόμενοι ἵνα παρὰ ταξιν μεθ' ἡμῶν ποιήσωσιν, ὡς ζῶα ἄλογα, καὶ χεῖρονές εἰσιν. αἱ πέλται ὑμῶν καὶ ῥομφαῖαι καὶ τὰ τόξα καὶ ἕκον-
 5 τια πρὸς αὐτοὺς πεμπέτωσαν παρ' ὑμῶν. καὶ οὕτως λογι-
 σθητε ὡς ἐπὶ ἀγρίων χοίρων πληθύν κνήγιον, ἵνα γνώσωσιν οἱ ἀσεβεῖς ὅτι οὐ μετὰ ἀλόγων ζῴων, ὡς αὐτοί, παρὰ ταξιν ἔχουσιν, ἀλλὰ μετὰ κυρίων καὶ αὐθέντων αὐτῶν καὶ ἀπογό-
 10 νων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. οἴδατε καλῶς ὅτι ὁ δυσσεβῆς αὐτὸς ὁ ἀμηνῶς καὶ ἐχθρὸς τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως χωρὶς εὐλόγου αἰτίας τινὸς τὴν ἀγύπην ἣν εἴχομεν ἔλυσεν, καὶ τοὺς ὄρκους αὐτοῦ τοὺς πολλοὺς ἠθέτησεν ἀντ' οὐδενὸς λογιζόμε-
 15 νος, καὶ ἐλθὼν αἰφνιδίως φρούριον ἐποίησεν ἐπὶ τὸ στε-
 νὸν τοῦ Ἀσωμάτου, ἵνα καθ' ἐκάστην ἡμέραν δύνηται βλά-
 20 πτειν ἡμᾶς. τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν καὶ κήπους καὶ παραδεί-
 σους καὶ οἴκους ἤδη πυριαλώτους ἐποίησε· τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν τοὺς Χριστιανούς, ἔσους εὔρεν, ἐθανάτωσε καὶ ἤχμα-
 λώτευσεν· τὴν φιλίαν ἡμῶν ἔλυσεν. τοὺς δὲ τοῦ Γαλατᾶ ἐφιλίωσε, καὶ αὐτοὶ χαίρονται, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ οἱ
 20 ταλαίπωροι τὸν τοῦ γεωργοῦ παιδὸς μῦθον, τοῦ ἐψηθόν-
 τος τοὺς κοχλίαις καὶ εἰπόντος ὧ ἀνόητα ζῶα καὶ τὰ ἐξῆς.
 ἐλθὼν οὖν, ἀδελφοί, ἡμᾶς ἀπέκλεισε, καὶ καθ' ἐκάστην τὴν
 ἀχανῆς αὐτοῦ στόμα χάσκων, πῶς εὔρη καιρὸν ἐπιτήδειον ἵνα
 καταπῆ ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν ταύτην, ἣν ἀνήγειρεν ὁ τρισμα-

10. ὁ om P

20. ἐμψιχίνον M

bruta animalia illud fecerunt, quanto facilius nos, qui animalium ratione expertium domini sumus, praesertim quum, qui nos oppugnatum veniunt, similes animalium brutorum et ipsis brutis magis etiam bruti sint? atque ita existimate, venari vos aprorum greges, ut cognoscant impii, pugnare se non cum brutis bestiis, quales ipsi sunt, sed cum dominis et principibus suis, Graecorum et Romanorum posteris. probe scitis, ipsum impium ameram, fidei nostrae hostem, sine ulla idonea causa pacem, quam colebamus, rupisse, et tot nobis data sacramenta flocci pendisse et palam violasse, et subito, impressione facta, castellum condidisse ad fauces Asomati, ut quotidie posset nos vexare. agros nostros, hortos, vivaria et aedificia igne iam vastavit; fratres nostros Christianos, quotquot invenit, necavit aut captivos abduxit; amicitiam diremit. Galataeos sibi conciliavit, qui gaudent ea conciliatione, nescii illi miseri fabulae de puero rustico, qui cochleas cocturus dixit, stulta animalia et quae sequuntur. adveniens igitur fratres, nos obsedit, et ore ingenti hiat quotidie, dum idoneum tempus inveniat deglutiendi nos et urbem hanc, quam ter beatus et

κάριστος καὶ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος, καὶ τῇ
 παύσῃ τε καὶ ὑπεράσῃ δεσποίνῃ ἡμῶν Θεοτόκῃ καὶ ἀειπαρ-
 θένῃ Μαρίας ἀφιέρωσεν καὶ ἐχαρίσατο τοῦ κυρίου εἶναι καὶ
 βοηθὸν καὶ σκέπη τῇ ἡμετέρῃ πατρίδι καὶ καταφύγιον τῶν
 Χριστιανῶν, ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάντων τῶν Ἑλλήνων, τὸ καὶ-5
 χημα πᾶσι τοῖς οὐσίς ὑπὸ τῆν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν. καὶ οὗτος
 ὁ ἀσεβέστατος τὴν ποτε περιφανῆ καὶ ὀμφακίζουσαν ὡς ῥόδον
 τοῦ ἀγροῦ βούλεται ποιῆσαι ὑπ' αὐτόν. ἣ ἐδούλωσε σχεδόν,
 δύνάμει εἰπεῖν, πᾶσαν τὴν ὑφ' ἡλίον, καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς
 πόδας αὐτῆς Πόντον καὶ Ἀρμενίαν, Περσίαν καὶ Παμφλαγο-10
 νίαν, Ἀμαζόνιας καὶ Καππαδοκίαν, Γαλατίαν καὶ Μηδίαν,
 Κολχούς καὶ Ἰβηρας, Βοσφοριανούς καὶ Ἀλβάνους, Συρίαν
 καὶ Κιλικίαν καὶ Μεσοποταμίαν, Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην,
 Ἀραβίαν τε καὶ Ἰουδαίαν, Βακτριανούς καὶ Σκύθας, Μακε-
 δονίαν καὶ Θετταλίαν, Ἑλλάδα Βοιωτίαν Λοκρούς καὶ Αἰτω-15
 λούς, Ἀκαρνανίαν Ἀχαίαν καὶ Πελοπόννησον, Ἡπειρον καὶ
 τὸ Ἰλλυρικόν, Λυχνίτας κατὰ τὸ Ἀνδριατικόν, Ἰταλίαν Του-
 σκίλους Κελτούς καὶ Κελτογαλάτας, Ἰβηρίαν τε καὶ ἕως τῶν
 Γαδείρων, Λιβύαν καὶ Μαυρητανίαν καὶ Μαυρουσίαν, Αἰ-
 θιοπίαν Βελέδας Σκουδὴν Νουμιδίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ Αἰ-20
 γυπτον, αὐτὸς τὰ νῦν βούλεται δουλώσαι, καὶ τὴν κυριεύου-

7. ἀγανίζουσαν M, ἀνθίζουσαν Alterus 12. Ἀλβανίους P
 17. Λύχνιδας P, cuius margo: Λύχνιδος πόλις ἣ νῦν κοινῶς
 Ὀχρυσά Θουσκίλους prima manus P, Τουσκίλους secunda,
 ἦτοι τὴν Τοσκάναν margo 20. βελέδες σεοῦδην M, βελβαῖδα
 σκουίους margo P

magnus ille imperator Constantinus excitavit et castissimae et supra,
 quam dici potest, castissimae dominae nostrae, deiparae ac semper
 virginis Mariae consecravit donavitque, ut domina, auxiliatrix et pro-
 tectrix patriae nostrae Christianorumque perfugium esset, urbem,
 quae spes et gaudium Graecorum omnium et gloriatio eorum est,
 qui per orientem habitant. hac insigni quondam et florente urbe, ut
 rosa agri, nunc impius iste potiri conatur: quae, prope dixerim,
 paene totum sub sole mundum subegit, et pedibus suis subiecit Pontum,
 Armeniam, Persas, Paphlagoniam, Amazones, Cappadociam, Galatiam,
 Mediam, Colchos, Iberos, Bosporianos, Albanos, Syriam, Ciliciam, Mes-
 opotamiam, Phoeniciam, Palaestinam, Arabiam, Iudaeam, Bactrianos,
 Scythas, Macedoniam, Thessaliam, Helladam, Boeotiam, Locros, Ae-
 tolos, Acarnaniam, Achaiam, Peloponnesum, Epirum, Illyricum, Lychni-
 tas in mari Adriatico, Italiam, Tuscos, Celtas, Celtogalatas, Iberiam
 usque Gades, Libyam, Mauretanium, Maurusium, Aethiopiam, Beledas,
 Scudam, Numidiam, Africam, Aegyptum: hac igitur nunc iste potiri

σαν τῶν πόλεων ζυγῷ ὑποβαλεῖν καὶ δουλείᾳ, καὶ τὰς ἁγίας ἐκκλησίας ἡμῶν, ἔνθα ἐπροσκυνεῖτο ἡ ἅγια τριάς καὶ ἐδοξολογεῖτο τὸ πανάγιον, καὶ ὅπου οἱ ἄγγελοι ἤκούοντο ὑμεῖν τὸ Β θεῖον καὶ τὴν ἔνσαρκον τοῦ Θεοῦ λόγον οἰκονομίαν, βούλεται 5 ποιῆσαι προσκύνημα τῆς αὐτοῦ βλασφημίας καὶ τοῦ φληναφοῦ αὐτοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ, καὶ κατοικητήριον ἀλόγων καὶ καμῆλων. λοιπόν, ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται, κατὰ νοῦν ἐνθυμήθητε ἵνα τὸ μνημόσυνον ὑμῶν καὶ ἡ μνήμη καὶ ἡ φήμη καὶ ἡ ἐλευθερία αἰωνίως γενήσῃται.”

10 — Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς Ἑνετοὺς ἐν τοῖς δεξιῶς μέρεσιν ἰσταμένους ἔφη “Ἑνετοὶ εὐγενεῖς, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἄνδρες ἰσχυροὶ καὶ στρατιῶται δυνατοὶ καὶ ἐν πολέμοις δοκιμῶτατοι, οἱ διὰ τῶν ἐπιλβωμένων ὑμῶν ἑομφαίων καὶ χάριτος πολλάκις πλῆθος τῶν Ἀγαρηῶν ἐθα- 15 νατώσατε, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν ποταμειδῶς ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν ἔρρευσε, τῇ σήμερον παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα τὴν πόλιν ταύτην τὴν εὐρισκομένην ἐπὶ τῷ αὐτῷ συμφυρῶ τοῦ πολέμου δλοψύχως καὶ ἐκ μέσου ψυχῆς γένητε ὑπερασπισταί. οἴδατε γὰρ καλῶς, καὶ δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα αὐτὴν ἀενάως 20 εἶχετε· διὸ καὶ ἐκ δευτέρου πάλιν λέγω καὶ παρακαλῶ ἵνα ἐν αὐτῇ ὥρα ὡς φιλόπιστοὶ τε καὶ ὁμόπιστοι καὶ ἀδελφοὶ ποιήσῃτε.” εἶτα στραφεὶς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν λέγει τοῖς Λιγουρῆταις “ὦ Λιγουρῆται, ἐντιμῶτατοι ἀδελφοί, ἄνδρες

9. αἰώνιος P

15. ποταμηδὸν Alterus

conatur et reginam urbium subiugare in servitutemque redigere, atque sanctas ecclesias nostras, ubi sancta trinitas adorabatur et sanctissimum celebrabatur numen, ubi angeli divinam mentem et in carne susceptam dei verbi oeconomiam canentes audiebantur, in fanum blasphemiae suae et garruli prophetae Mohametis et brutorum camelorumque habitaculum convertere cogitat. verum, fratres et commilitones, cogitate cum animis vestris, quo pacto memoriam nostri et famam et libertatem perpetuam consequamini.”

Tum ad Venetos conversus, qui a dextris adstant, “Veneti,” inquit, “illustres, fratres in Christo deo dilecti, viri fortes et milites strenui et bello probatissimi, qui gladiis vestris micantibus et divina gratia saepe magnas Agarenorum strages edidistis, quorum sanguis fluminis instar de manibus vestris defluxit, hodie vos obsecro, ut urbem hanc, in tanta belli calamitate versantem, ex animo et intimo pectore defendatis. scitis enim ipsi, hanc vos alteram patriam et matrem semper habuissis: quare iterum vos obsecro, ut in ipso rerum discrimine amicos et fidei socios et fratres vos praestetis.” deinde ad sinistram versus, Ligures ita allocutus est “Ligures, fratres honora-

πολεμισταὶ καὶ μεγαλοκάρδιοι καὶ φημιστοί, καλῶς εἶδατε καὶ γινώσκετε ὅτι ἡ δυστυχὴς αὕτη πόλις πάντοτε οὐκ ἔμοι μόνον ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν διὰ πολλά τινα αἷτια. ἡμεῖς μὲν πολλάκις μετὰ προθυμίας αὐτῇ ἐβοηθήσατε, καὶ συνδρομῇ ὑμετέρᾳ ἐλυτρώσατε ἀπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν τῶν αὐτῆς ἐναντίων. τὰ νῦν πύλιν ὁ καιρὸς ἔστιν ἐπιτήδειος ἵνα δεῖξητε εἰς βοήθειαν αὐτῆς τὴν Χριστῷ ἀγάπην καὶ ἀνδρείαν καὶ γενναϊότητα ὑμῶν.” καὶ πληθύντικῶς στραφεὶς πρὸς πάντας εἶπεν “οὐκ ἔχω καιρὸν εἰπεῖν ὑμῖν πλείονα. μόνον τὸ τεταπεινώμενον ἡμέτερον σῆπτρον εἰς τὰς ὑμῶν χεῖρας ἀνατίθημι, ἵνα αὐτὸ μετ’ εὐνοίας φυλάξητε. παρακαλῶ δὲ καὶ τοῦτο καὶ δέομαι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἵνα τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ ὑποτιμῆν δώσητε τοῖς ὑμετέροις στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις, ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ καὶ τίγμα καὶ ὑπηρεσίαν. γνωρίζετε δὴ τοῦτο. καὶ ἐν ἑκ 15 καρδίας φυλάξητε τὰ ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν, ἐλπίζω εἰς Θεὸν ὡς λυτρωθεῖμεν ἡμεῖς τῆς ἐνσωστικῆς αὐτοῦ δικαίας ἀπειλῆς. δεῦτερον δὲ καὶ ὁ στέφανος ὁ ἀδαμάντινος ἐν οὐρανοῖς ἐναπόκειται ὑμῖν, καὶ μνήμη αἰώνιος καὶ ἄξιος ἐν τῷ κόσμῳ ἔσται.” καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ τὴν δημηγορίαν τελέσας καὶ 20 μετὰ δακρῶν καὶ στεναγμῶν τὸν Θεὸν εὐχαριστήσας, οἱ πάντες ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ἀπεκρίναντο μετὰ κλαυθμοῦ λέγοντες “ἀποθάνομεν ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῆς πατρί-

17. δικαίας αὐτοῦ ὁργῆς P

18. ἀμαράντινος P

tissimi, viri bellicosi, generosi et nobiles, non ignoratis, infelicem hanc urbem semper non meam solius, sed etiam vestram fuisse multis de causis. vos saepe studiosae ei operam tulistis, et auxilio vestro liberastis eam ab Agarenis, eius hostibus. nunc rursus tempus adest opportunum, quo ope ferenda illam in Christo caritatem, fortitudinem ac magnanimitatem vestram comprobetis.” postremo ad omnes simul conversus “non est tempus,” inquit, “pluribus vos alloquendi. tantummodo scœptum nostrum dignitate sua exutum manibus vestris commendo, ut studiosae a vobis custodiat. hortor autem et caritatem vestram obsecro, ut quem decet honorem et obedientiam militibus vestris, tribunis et centurionibus, secundum suum quisque ordinem et manipulum, praebeatis: scitote, hoc quoque esse muneris vestri. quodsi ex animo feceritis, quae vobis mandavi, deo confidens spero, minis et periculis iure ab eo in nos intentis nos liberatum iri. deinde corona adamantina in coelo vos manet, et memoria vestri perpetua et eximia in orbe terrarum erit.” his verbis quum finem dicendi fecisset et cum lacrimis gemitibusque deo gratias egisset, cum-

δος ἡμῶν.” ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ πλείστα εὐχαριστή-
 σας καὶ πλείστας δωρεῶν ἐπαγγελίας αὐτοῖς ἀπηγγέλματο. εἶτα
 πάλιν λέγει “λοιπὸν, ἀδελφοὶ καὶ συστρατιῶται, ἔτοιμοι ἔστε
 τῷ πρωί. χάριτι καὶ ἀρετῇ τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ ἔμειν δωρη-
 5 θείῃ, καὶ συνεργούσης τῆς ἁγίας τριάδος, ἐν ᾗ τὴν ἐλπίδα
 πῦσαν ἀνεθέμεθα, ποιήσωμεν τοὺς ἐναντίους μετὰ ἀισχύνης
 ἐκ τῶν ἐντεῦθεν κακῶς ἀναχωρήσωσιν.”

7. Ἀκούσαντες δὲ οἱ δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι καρδίαν ὡς 6α
 λέοντες ἐποίησαν, καὶ ἀλλήλοις συγχωρηθέντες ἤθουν εἰς τῷ
 10 ἑτέρῳ καταλλαγήναι, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἐνηγκαλιζόντο, μήτε
 φιλιτύων τέκνων μνημονεύοντες οὔτε γυναικῶν ἢ πλοῦτου
 φροντίζοντες, εἰ μὴ μόνον τοῦ ἀποθανεῖν ἵνα τὴν πατρίδα
 φυλάξωσι. καὶ ἕκαστος ἐν τῷ διατεταγμένῳ τόπῳ ἐπανέστρε-
 ψε, καὶ ἀσφαλῶς ἐποίουν ἐν τοῖς τείχεσι τὴν φυλακὴν. ὁ δὲ
 15 βασιλεὺς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῶ τῆς τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας
 ἐλθὼν καὶ προσευξάμενος μετὰ κλαυθμοῦ τὰ ἄχραντα καὶ
 θεῖα μυστήρια μετέλαβεν. ὁμοίως καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῇ
 αὐτῇ νυκτὶ ἐποίησαν. εἶτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὀλίγον
 20 σταθεὶς καὶ ἐκ πάντων συγχώρησιν αἰτήσας, ἐν τῇδε τῇ ὥρῃ
 τοῖς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμούς καὶ θρήνους τοὺς ἐν τῷ
 παλατίῳ; εἰ καὶ ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ
 δδύνατο μὴ θρηνηῖσαι.

8. caput non distinguit P 14. ἐπὶ P

cti velut uno ore, ipsi quoque collacrimantes, responderunt, pro fide
 Christiana et patria mortem se appetituros esse. ad haec imperator
 gratias amplissimas egit et amplissima promisit praemia. tum rursus
 “quod restat,” inquit, “fratres et commilitones, parati estote in cra-
 stinum diem. gratia et virtute a deo vobis impertita, et adiuvante
 sancta trinitate, in qua spem omnem collocavimus, efficiemus, ut
 hostes cum dedecore hinc recedant.”

7. His auditis, miseri Romani animos leonum sibi fecerunt, ve-
 niamque petebant et dabant mutuo, et cum lacrimis invicem se com-
 plectebantur, non iam liberorum carissimorum, aut coniugum, aut fa-
 cultatum memores, sed solius mortis, quam pro salute patriae obire
 vellent. ad suam quisque stationem redierunt, et in muris custodiam
 agebant diligenter. imperator venerandum sapientiae dei verbi templum
 ingressus, precibus ibi et lacrimis effusis, intacti et divini mysterii par-
 ticeps factus est: quod idem alii multi eadem nocte fecerunt. deinde
 in palatium se contulit, ibique aliquantisper moratus, ab omnibus
 veniam petiit. quis fletus et lamenta tam audita per palatium fando
 assignatur? si quis lignens aut saxeus homo fuisset, non potuisset
 sibi temperare a lacrimis.

Καὶ ἀναβιάς ἐφ' ἵππου ἐξήλθομεν τῶν ἀνακτόρων περιερχόμενοι τὰ τεῖχη, ἵνα τοὺς φύλακας διεγειρώμεν πρὸς τὸ φυλάττειν ἀγρύπνωσ. ἦσαν δὲ πάντες ἐπὶ τοῖς τεύχεσι καὶ πύργοις τῆ νυκτὶ ἐκείνῃ· καὶ αἱ πύλαι πᾶσαι ἦσαν κεκλεισμέναι ἀσφαλεστάτα, δι' ὧν οὐ δυνατὸν ἦν ἐξελθεῖν τινα ἢ εἰσελθεῖν. ὡς δὲ ἦλθομεν ἐν τοῖς Καλιγαρίοις ὥρα πρώτη τῆς ἀλεκτροφωνίας, κατιόντες τῶν ἵππων ἀνήλθομεν εἰς τὸν πύργον, καὶ ἠκούσαμεν συχνῶς ὀμιλεῖν καὶ θόρυβον μέγαν ποιεῖν ἔξωθεν ἐπιτήδειον, καὶ εἶπον ἡμῖν οἱ φύλακες ὅτι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς οὕτως ποιοῦσιν· ἦσαν γὰρ σύροντες τὰ ὄσα τῶν ὀργάνων πρὸς τειχομαχίαν ἡτοιμάσται, φέροντες αὐτὰ ἐγγὺς τοῦ ὀρύγματος. ἐπὶ τούτοις σαλεύονται καὶ τῶν ἡόνων τὰ μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκάφη, καὶ αἱ τριήρεις καὶ αἱ γέφυραι ἐν τῷ λιμένι τοῖς τεύχεσι καὶ ταῖς ἀκταῖς προσπελάζουσι. περὶ δὲ δευτέραν ἀλεκτροφωνίαν ἄνευ σημείου τινός, καθὼς 15 καὶ ἄλλαις ἡμέραις προεποιοῦν, τὸν πόλεμον ἀνῆψαν μετὰ μεγάλης σπουδῆς καὶ βίας. ἐπροώρισεν οὖν ὁ ἄμηνός ἵνα πάντες οἱ μὴ ὄντες τοσοῦτον ἔμπειροι ἐν πολέμοις καὶ τινες γέροντες καὶ νέοι ἐν πρώτοις τὸν πόλεμον ἀνάψωσι καὶ τὴν συμπλοκὴν ποιήσωσιν, ἵνα ἡμᾶς ὀλίγον κοπιάσωσι καὶ οἱ 20 πλέον ἰσχυροὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἔμπειροι τοῦ πολέμου μετὰ πλείονος θάρρους καὶ προθυμίας καθ' ἡμῶν ἔλθωσι. καὶ ταῦτα ἐγένετο, καὶ ὁ πόλεμος καὶ ἡ συμπλοκὴ ὡς κάμινος ἀνῆψε. καὶ οἱ ἡμέτεροι γενναίως ἀντέλεγον καὶ κακῶς αὐ-

5. ἀσφαλεστάτως P

6. καλλιγαρίοις M

14. ἐν] αἱ ἐν P

Consensus equis, e palatio egredimur et obimus moenia, ad vigiles excubias custodes excitatum. erant omnes in muris et turribus ea nocte, et portae tutissime clausae, per quas nemo aut exire aut intrare posset. ubi in Caligaria venimus sub primum cantum galli, ex equis descendimus atque ascendimus in turrim. ibi foris crebros colloquentes et magnum strepitum audivimus, dixeruntque custodes, per totam noctem ita fieri. quippe quidquid instrumentorum ad oppugnandos muros paratum erat, ad fossam comportabant. interim etiā in litoribus omnia fervent: maxima hostium navigia, triremes et pontes in portu exstructos moenibus et litoribus admoventur. circa secundum galli cantum sine ullo signo, quemadmodum etiam superioribus diebus fecerant, oppugnationem impense et summo conatu ordiuntur. praeceperat autem ameras, ut qui rei militaris minus periti essent, et senes quidam et adolescenter pugnā committerent, quo nos aliquantum fatigaret, et validiores, fortiores et bello exercitatiores maiori audacia et alacritate nos aggredereentur. fiebat ita, ac proelium et confictus

τοὺς ἐδεξιούντο καὶ ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρήμιζον, καὶ τινα
 τῶν πολεμικῶν ὄργανων καὶ σκευῶν τῶν ἐναντίων κατέσπα-
 σαν· καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν θάνατος ἐγεγόνει, καὶ
 μάλιστα ἐκ τοῦ τῶν Τούρκων μέρους. ὡς δὲ οἱ ἀστέρες τοῦ
 5 οὐρανοῦ ἀρχὴν ἐποίουν μὴ φαίνεσθαι, τοῦ φωτὸς τῆς ἡμέρας
 ἀνγάζοντος, καὶ ἐκ τῶν ἀνατολῶν τὸ ῥοδοειδὲς τῆς πρωΐας
 ἐνέφαινεν, πᾶν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων ὡς σχοίνισμα ἐν
 ἐγεγόνει ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους τῆς πόλεως ἕως τοῦ ἑτέρου. καὶ
 τὰ ὄργανα τὰ πολεμικά, τύμπανά τε καὶ ἄλλα κεράτινα καὶ
 10 πᾶν ἔτερον, κρούσαντες καὶ φωναῖς ἰσχυραῖς ἀλαλάζαντες εἰς
 τὰς ἐλεβόλους πάσας τὸ πῦρ ἐνέβαλον, καὶ πάντες ὁμοθυμα-
 δὸν ἐν ἐνὶ καιρῷ καὶ ὥρα διὰ τε χέρσου καὶ θαλάσσης τὴν
 ἐμβολὴν καὶ σύρρηξιν τοῦ πολέμου καὶ συμπλοκὴν ἐποίησαν.
 Θαρσαλέοι δὲ τινες πολεμήτορες τὰς μηνινθώδεις κλίμακας B
 15 ἐπανίουσι. τὰ δὲ βέλη παντοῖα κατὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις
 ἀφίετο. καὶ ὥραις μὲν δύο ἢ μάχῃ ἐνεστήκει στενοῦσα καὶ
 φρικαλέα, ἣν δὲ πῶς τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπικρατέστερα· καὶ
 γὰρ αἱ κλιμακοφόροι τριήρεις σὺν τῇ γεφύρῃ ἄπρακτοι τῶν
 τειχῶν τῶν ὑδραίων ἀπεκρούσθησαν, καὶ τὰ τῶν λίθων ἐκ
 20 τῆς πόλεως ἀφετήρια πλείστους τῶν ἐναντίων Ἀγαρηνῶν
 διέφθειραν, καὶ ἐκ τῆς χέρσου μέρους τὰ ὅμοια τοῖς ἐναν-
 τίους καὶ χεῖρον ἐδεξιῶσαντο. καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ξένον,
 ὥσπερ νεφέλῃ σκοτεινῇ καλύπτουσα τὸν ἥλιον καὶ τὸν οὐρα-

9. κεράτια P

11. τηλεβόλους P

camini instar exarsit. nostri fortiter resistebant, male eos excipiebant
 et de moenibus deturbabant, et nonnullas machinas et instrumenta
 bellica eorum diffringebant, et, quum utrimque caderent, e Turcis
 tamen plures cadebant. ubi autem stellae in coelo micare cessarunt,
 lucescente lumine diei, et ab oriente rosea aurora comparuit, omnis
 hostium multitudo perinde ac funis ab una parte urbis ad alteram
 pertinuit. organis bellicis, tympanis, tubis corneis, reliquis omnibus
 strepentes et magno frementes clamore, in omnes helepolem igne con-
 iecto, cuncti concorditer, eodem tempore et hora, terra marique im-
 pressionem faciunt et pugnam lacessunt. quidam audaciores bellatores
 per scalas stuppeas ascendunt. omnis generis tela in eos, qui in tur-
 ribus erant, coniciuntur. horas duas acriter et horribiliter pugnatum
 est, ac superior forsitan erat res Christiana. nam triremes, quibus sca-
 lae portabantur, cum ponte re infecta a muris maritimis repulsae
 sunt, et saxa ex urbe iactata Agarenorum plurimos extinxerunt, at-
 que e terra similiter ac peius etiam hostes excipiebant: eratque videre
 novum spectaculum, solem et coelum tanquam obscura nube involu-

νόν. καὶ τὰς κατασκευασθείσας μηχανὰς μετὰ τοῦ ὕγρου πυρός
 ῥίπτοντες τοὺς ἐναντίους ἔκαιον, καὶ τὰς ἀναβάθρας καὶ κλίμα-
 κας μετὰ τῶν ἀναβαινόντων λίθοις βαρέοις ἄνωθεν ἀκοντίζον-
 τες κατέκοπτον, καὶ μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ τόξων ἀπέδιωγον·
 καὶ ἔνθ' ἂν τὸ πλῆθος ἐθιῶרון, ἐκέισε ταῖς ἐλεβόλαις πῦρ 5
 ἐνέβαλλον καὶ πολλοὺς ἐπληττον καὶ ἀπέκτεινον. οἱ δὲ ἐναν-
 τιοὶ ἔκ τε τοῦ κόπου τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀντιστάσεως το-
 σοῦτον ἀγανακτήσαντες ὥστε ὕπισθεν ὀλίγον ἤθελον στρέψαι,
 ἵνα ἀναψυχὴν λάβωσιν· οἱ δὲ τζουσίδεις καὶ ῥαβδόσχοι
 τῆς αὐλῆς μετὰ ῥύβδων σιδηρῶν καὶ βουνεύρων ἐπέκτυπον, 10
 ἵνα μὴ δίδωσι νῶτα τοῖς ἐχθροῖς. τίς διηγῆσεται τὰς τότε
 φωνὰς καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τῶν πληγέντων διαμφὶ τὸ οὐαί;
 ὄθεν ἕως τῶν οὐρανῶν ἀνέβαινον αἱ φωναὶ καὶ ὁ κρότος. καὶ
 τινες μὲν ἐκ τῶν ἡμετέρων θεωροῦντες αὐτοὺς οὕτως πάσχον-
 τας μετὰ φωνῶν μεγάλων ἔλεγον “ταῦτα πολλὰκις ποιήσαν- 15
 τες κακῶς ἀπεκρούσθητε.” αὐτοὶ δὲ μετὰ βίας τὴν ἀνδρίαν
 αὐτῶν θέλοντες δεῖξαι ἐπὶ τὰς κλίμακας πάλιν ἀνέβαινον.
 ἕτεροι δὲ τινες τολμηροὶ καὶ ἰσχυροὶ καὶ δραστικοὶ ἐπὶ τῶν
 ὤμων εἰς τοῦ ἑτέρου ἀνέβαινε, καὶ ἄλλος πάλιν ἐπὶ τῶν ὤμων
 τοῦ δευτέρου ἀνῆρχετο ὅπως ἐδύνατο, ἵνα ἕνω ἐν τοῖς τείχεσιν 20
 ἔλθωσι. καὶ ταῦτα πάντα ποιοῦντες σφοδρῶς καὶ βιαίως
 συρρήγγυται περὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἀνόδους μύχη καρτερὰ,
 καὶ τὰ ἕξῃ ἐσπασμένοι συνεπλέκοντο, φόνος δὲ πολὺς ἦν

2. κατὰ τῶν ἐναντίων P

4. καὶ τηλεβολίσκοις καὶ τόξοις P

13. ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν P

17. θέλοντες καὶ μὴ θέλοντες δεῖ-

ξαι M 23. σπασάμενοι P

tum. machinis igne Graeco instructis iaculantes, hostes concrema-
 bant; scalae et qui eas ascendebant, molaribus desuper iactis detur-
 babantur et iaculis sagittisque repellebantur, et ubi confertos hostes
 videbant, eo helepolibus ignem iaculati multos vulnerabant et interfici-
 ebant. hostes autem labores belli et nostrorum renisus ita aegre ta-
 lerant, ut nonnihil recedere vellent ad recreandas vires. verum tzaus-
 sides et lictores anlae virgis ferreis et scortais eos urgebant, ne ho-
 sti terga darent. quis voces et clamores et vulneratorum utrimque
 gemitus verbis assequatur, unde ad sidera penetraret strepitus? qui-
 dam de nostris, quum ita hostes affectos viderent, clamabant “saepè
 hoc conati, male semper repulsi estis,” ad quae illi, virtutis ostēn-
 tandae cupiditate, scalas rursus ascendebant. alii audaces, strōmi et
 prompti viri alter in alterius humeros et in huius humeros tertius,
 qui posset, ascendebant, ut sic muros superarent. haec omnia dum
 fiunt, vehementer et acriter circa aditus et ascensus proelium com-
 missum, et strictis ensibus pugnatum est, usqueaque utrimque fiebat

ἐκατέρωθεν. κλινομένης δὲ ἤδη τῆς ἡμῶν παρατάξεως Θεό-
 φίλος μὲν ὁ Παλαιολόγος καὶ Δημήτριος ὁ Καντακουζηνὸς
 ἄνδρες ἄριστοι προσηδήσαντες νικῶσι τοὺς Ἀγαρηνοὺς καὶ
 τρέπουσι καὶ ἐκ τῶν τειχῶν καὶ τῶν κλιμάκων κακῶς ἀπε-
 5 κρήμνισαν καὶ διεσκέδασαν. τότε οὖν καὶ ἕτεροι οἱ διατε-
 ταγμένοι εἰς βοήθειαν ἔφθασαν. ἐκεῖ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔφιππος
 εὐρεθεὶς καὶ τοὺς στρατιώτας ἀναδαρρύνων καὶ ἐγείρων, ἵνα
 προθύμως μάχωνται, ἔλεγεν “ὦ συστρατιῶται καὶ ἀδελφοί,
 στήτε ἀνδρείως, παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ
 10 Θεοῦ, ὅτι τὰ νῦν θεωρῶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ἀρχὴν λαμ-
 βάνειν συγκοπήν ποιῆσαι, καὶ ὀλίγον διασκεδάζονται, καὶ οὐ
 κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ συνήθειαν ἔρχονται, καὶ ἡ νίκη
 ἐλπίζω εἰς Θεὸν τοῦ εἶναι ἡμετέρα. λοιπὸν, ἀδελφοί, χαίρετε,
 15 καὶ γῆνός ἀλλὰ καὶ ἐπουράνιος. ὁ Θεὸς ὁ ὑπὲρ ἡμῶν πο-
 λεμεῖ, δειλίᾳ κατέχει τὸ πλῆθος τῶν ἄσεβῶν.”

Καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως λέγοντος, Ἰωάννης ὁ Ἰουστινιαν-
 νὸς ὁ καὶ στρατηγὸς ἐπλήγη τόξου βέλει ἐν τοῖς σκέλεσιν ἐπὶ
 τὸν δεξιὸν πόδα. αὐτὸς δὲ ὁ τοσοῦτον ἔμπειρος ὢν πολέ- 63
 20 μου, ὡς εἶδε τὸ αἷμα ῥέειν ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὄλος
 ἠλλοιώθη, καὶ ἦν προέδειξεν ἀνδρίαν ἐκ τοῦ φόβου ἔλασε,
 καὶ ἀνοσηλῶς μετὰ ταῦτα ἔπραξε. ὃς ἀνεχώρησεν ὄθεν ἦρ.

3. προσηδήσαντες P 9. γενναίως P 12. τὴν νίκην ἐλ-
 πίζω εἰς Θεὸν εἶναι ἡμετέραν P

caedes. inclinante iam acie nostra, Theophilus Palaeologus et Deme-
 trius Cantacuzenus, viri fortissimi, prosiluerunt, Agarenos vicerunt
 et fugarunt atque e moenibus male deturbatos disperserunt. tum etiam
 alii, qui illic dispositi essent, ad auxilium advolarunt. imperator, qui
 forte ibi aderat in equo, milites, ut strenue dimicarent, his verbis
 cohortatus est. “commilitones et fratres, per misericordiam dei vos
 rogo, state viriliter, quandoquidem hostium copias nunc viribus la-
 bascere et paulatim dissipari nec ordine et more suo incedere video,
 ac, deo confisus, spero, victoriam nostram fore. ac gaudete, fratres,
 quoniam corona pretiosissima vobis reposita est, non fluxa et terrena
 solum, sed etiam coelestis. qui pro nobis pugnat deus, impiorum
 copias formidine cohibet.”

Haec dicente imperatore, Iohannes Iustinianus dux sagitta vul-
 neratus est in dextero pede. vir rei militaris tam egregie peritus, ubi
 sanguinem e corpore profluentem vidit, totus mutatus, quam ante
 ostenderat virtutem, statim pavore abiectus, nec quidquam postea ope-
 rae navavit, sed loco, in quo erat, relicto, cum silentio discessit,
 medicum quaerens, nec memor fortitudinis et dexteritatis, quam a

μετὰ σιωπῆς διήραχτο ζητῶν ἰατρούς, μὴ μνημονεύων τῆς γενναιότητος καὶ ἐπιδειξιότητος ἣν ἀρχῆθεν ἔδειξε. καὶ οὐκ εἶπε τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ οὐδέν, οὔτε ἀντ' αὐτοῦ εἶασέ τινα ἕτερον, ἵνα μὴ ἡ γεγονυῖα σύγχυσις γένηται καὶ ἀπώλεια. στραφέντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ μὴ ἰδόντες τὸν στρατηγόν, 5 διὰ τοῦ ῥηθέντος λόγου ὅτι ἔφυγεν εἰς ταραχὴν καὶ δειλίαν μεγάλην ἐπέπεσον. ὁ οὖν βασιλεὺς κατὰ συγκυρίαν πάλιν ἐκεῖσε εὔρεθεῖς δρᾶ τοὺς στρατιώτας συγκεχυμένους καὶ μεστούς φόβου ὡς πρόβατα διωκόμενα, καὶ μαθὼν τὸ αἴτιον καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν ἰδὼν φεύγοντα ἐγγί- 10 σασ αὐτῷ λέγει “ἀδελφέ, τί τοῦτο πεποίηκας; στρέψον ἐν τῇ διατεταγμένῳ σου τόπῳ. ἡμ. ληγὴ αὕτη ὀλίγον τί ἐστί. στρέψον, ὅτι τὰ νῦν ἡ πλείων ἀνάγκη ἐστίν. ἡ πόλις εἰς χεῖράς σου κρέμεται, ἵνα λυτρώσῃς αὐτήν.” πολλὰ δὲ εἰπόντος τοῦ βασιλέως αὐτῷ οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐν τῷ Γαλατῷ περᾶ- 15 σασ αἰσχροῦς ἐκεῖ τελευτᾷ ἐκ τῆς πικρίας καὶ περιφρονησεως. οἱ δὲ Τοῦρκοι ἰδόντες τὴν τοσοῦτην σύγχυσιν τῶν ἡμετέρων θάρσος ἔλαβον. ἐκεῖ καὶ ὁ Σογᾶν μπασιᾶς παρῶν τοῖς ἰαννιτζαροῖς καὶ τοῖς ἑτέροις διαλεχθεῖς ἐπήγειρεν αὐτῶν τὰ φρονήματα. καὶ τις ἰαννιτζαρις τοῦνομα Χασούνης (ἐκ τοῦ 20 Λουπαδίου ὁ γιγαντώδης ὄρμητο λένδρος) ὑπὲρ κεφαλῆς τῆ ἀριστερᾶ χειρὶ τὸν θυρεὸν βαλὼν, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ ξίφος ἀσπασάμενος, ἐπὶ τὸ τεῖχος, οὐ ἔθεώρει τὴν σύγχυσιν, ἐχώρησεν.

5. στρ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐρέθη λόγος διὰ P . 21. λοπαδίου P
γγιαντόγης P

principio praestiterat: nec vero iis, qui aderant, ullum verbum fecit, aut sui vicarium reliquit, quo impediretur, quae secuta est, confusio et pernicies. conversi enim milites, quum ducem non conspiciunt, sed fugisse audiunt, in perturbationem et metum ingentem inciderunt. rursus forte aderat imperator: qui ubi milites perturbatos et plenos timore, velut oves bestiis agitatas, vidit, causam edoctus et Iustinianum profugum animadvertens, sic eum aggreditur: “mi frater,” inquit, “quid istud agis? redi in locum tuum: plaga ista modica est: redi, amabo te: gravior enim nunc necessitas urget. urbs in manibus tuis est, a te servanda est.” alia plura monenti imperatori nihil respondit, sed Galatam traiectus, ibidem in contemtionem adductus, moerore obiit. interim Turcae, animadversa tanta nostrorum perturbatione, receperunt animos; atque Sogan basias iannitaros aliosque adhortatus erexit. iannitarus quidam, nomine Chasanes, Lupadio oriundus, ingenti corporis magnitudine, sinistra manu supra caput scutum protendens, dextra gladium stringens, ad murum, qua turbatos nostros vidit, pro-

ἔποντο δὲ αὐτῆ καὶ ἕτεροι ὡσεὶ τριάκοντα, τὴν ἀνδρίαν ζηλώσαντες. οἱ δὲ ἐναπομείναντες ἡμέτεροι ἐν τῷ τείχει κατεκόντιζον αὐτοὺς καὶ βέλεσιν ἔβαλλον καὶ λίθους ὑπερμεγεθεῖς ἐκύλιον κατ' αὐτῶν· δέκα καὶ ὀκτὼ ἔξ αὐτῶν ἀπεκρημισαν.

5 ὁ δὲ Χασάνης οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὁρμὴν ἢ ἀνελεῖν ἐν τοῖς τείχεσι καὶ τρέψασθαι τοὺς ἡμετέρους. ἤνικα γοῦν ἐκράτησε τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀκολουθήσαντες ἀνήρχοντο εἰς τὸ τεῖχος. καὶ τοὺς ἀναβαίοντας οὐκ ἔφθασαν κωλύειν οἱ ἡμέτεροι διὰ τὴν ὀλιγότητα· οἱ δὲ πολέμιοι

10 πλῆθος ἦσαν. τοῖς δὲ ἀναβῆσι συμπλέκοντες ἐμάχοντο, καὶ ἦν οὐκ ὀλίγος αὐτῶν ὁ φόνος. καὶ ὁ Χασάνης μαχόμενος προσκαίσει πέτρα τινὴ κατέπεσεν. ἐπιστραφέντες δὲ οἱ ἡμέτεροι καὶ ἰδόντες αὐτὸν κείμενον πέτραις ἔβαλλον πάντοθεν· ὁ δὲ εἰς γόνυ διαναστὰς ἡμόνετο, ὑπὸ δὲ τοῦ πλῆθους

15 τῶν τραυμάτων παρεῖδη τὴν δεξιὰν καὶ κατεχώσθη τοῖς βέλεσι. καὶ ἕτεροι πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν καὶ ἐπλήγησαν καὶ ἔνεκεν τῶν τραυμάτων πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐκομίσθησαν. εἶτα τοσοῦτον ἀναβὰν τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων τοὺς ἡμετέρους διεσκέδασαν, καὶ ἀφέντες τοὺς ἔξωθεν τείχους ἔσωθεν

20 διὰ τῆς πύλης ἔβαινον καταπατῶντες εἰς τὸν ἕτερον. ταῦτα δὲ οὕτως ἔχοντα καὶ φωνή τις ἐρρέθη ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν καὶ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ λιμένος “ἐάλω τὸ φρούριον, καὶ τὰ στρατήγεια καὶ τὰ σημεῖα ἄνωθεν ἐν τοῖς πύργοις ἔστησαν.” καὶ ἡ φωνὴ τοὺς ἡμετέρους ἐτρέψατο, τοὺς δὲ πολεμίους ἀνε-

14. ἐμείνετο M, ἐσημαίνετο P
φωνῆ] τὸ στρατήγημα P

16. ἐπλήγησαν P

24. ἡ

cessit, circiter triginta virtutis aemulis sequentibus. nostri manserunt in muro, eosque iaculis et grandibus saxis exceperunt atque decem et octo deturbarunt. verum Chasanes non prius remisit impetum, quam, escenso muro, nostros fugaret. postquam igitur auso potitus est, etiam multi alii, eum secuti, in murum evadebant, quos nostri propter paucitatem prohibere non poterant, quum hostium magnus numerus esset. proelium tamen cum iis, qui ascenderent, commiserunt et non exiguam in eos ediderunt caedem. ipse Chasanes, inter pugnandum saxo offensus, procubuit. quem quum conversi nostri iacentem vident, lapides undique in eum coniciunt. ille in genua enisus, pugnabat, sed mox plagarum multitudine manibus elanguit et telis obrutus est. multi item alii aut occisi, aut vulnerati et propter plagas in castra asportati sunt. tandem hostes catervatim muro positi, nostros disiparunt, qui, relictis exterioribus moenibus, per portam in urbem irrumpentes invicem se conculcabant. haec dum aguntur, intus et extra et ad portum clamatur “capta est arx, signa et

θάροντες· καὶ ἀλαλούζαντες φωνὰς πολλὰς καὶ προδίμως ἀνευ φόβου οἱ πάντες ἐπὶ τὰ τείχη ἀνέβαινον.

Ὡς οὖν εἶδεν ὁ δυστυχῆς, ὁ βασιλεὺς καὶ αὐθέντης μου, Βδακρυχέων ἐπαρακάλει τὸν θεόν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἵνα μεγαλοψυχώσωσι προέτρεπε· καὶ οὐκ ἦν συνδρομῆς καὶ βοή-5 θείας ἐλπίς οὐδεμία. ὁ δὲ τὸν ἵππον κεντήσας δραμῶν ἔφθασεν ἔνθα τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβῶν ἤρχετο, καὶ ὡσπερ ὁ Σαμψὼν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐποίει, καὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἐν τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ ἐκ τῶν τείχων ἀπεκρήμνισεν, ὡς εἶδεν· θαῦμα ζένον τοὺς ἐντυχόντας καὶ βλέποντας. βρυχώμενος ὡς 10 λέων καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἀπέσφαξε· καὶ τὸ αἷμα ποταμηδὸν ἐκ τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἔρρεε. καὶ ὁ προρηθθεὶς Δὸν Θραγκίσκος ὁ Τολέδος ὑπὲρ τὸν Ἀχιλλέα ἐποίησεν· ἐν τοῖς δεξιόις τοῦ βασιλέως ἔτυχε, καὶ ὡς τις ἀετὸς μετὰ ὀνύ- 15 χων καὶ στόματος τοὺς ἐναντίους κατέκοπτεν. ὁμοίως καὶ Θεόφιλος ὁ Παλαιολόγος, ὡς εἶδε τὸν βασιλέα μαχόμενον καὶ τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν, μεγαλοφώνως μετὰ κλαυθμοῦ κραζας εἶπε “θέλω θανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν,” καὶ συρρήξας ἑαυτὸν ἐν μέσῳ μετὰ κραυγῆς τοὺς ὄσους εἶδρε πάντας διασκέδασε 20 καὶ διεσκόρπισε καὶ ἐθανάτωσεν. ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δαλμάτης ἐκεῖ παρῶν ὑπὲρ πάντα στρατιωτὴν γενναίως τοῖς πο-

6. κεντήσας P

vexilla sublime in turribus elata.” quae vox nostros fugavit, hostes erexit, qui magno clamore et impetu, nullo timore, in murum ascendunt.

Haec quum videt miser imperator, dominus meus, cum lacrimis deum precatur, et milites, ut generose pugnent, impellit: at nulla iam opis et auxilli spes erat. itaque ipse equo concitato advolat, qua irruerat hostium turba, et quemadmodum Sampse hostes prostravit, ita impios primo impetu e moenibus deturbat, ut qui aderant et videbant, miram cernerent spectaculum. leonis instar fremens, et dextra gladium strictum tenens, multos hostes trucidavit, ac sanguis in modum fluminis e pedibus et manibus eius profuebat. dominus Franciscus autem, Toledus, quem supra nominavi, ipsum superavit Achillem, ad dextram imperatoris dimicans et aquilae instar unguibus et ore hostes incidens. similiter Theophilus Palaeologus, ut imperatorem decertantem et urbem periclitantem vidit, magna voce et lacrimans clamavit “mori quam vivere malo,” et impetu facto in medios hostes, quotquot invenit, disiecit, dissipavit, occidit. at enim Iohannes Dalmata quoque, ibi praesens, praec reliquis militibus generose adversus

λεμίους ἐσυμπλέκετο. καὶ οἱ ἐντυχόντες καὶ βλέποντες ἐθαύ-
μαζον περὶ τῆς ἰσχύος καὶ γενναιότητος τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν.
καὶ δὶς καὶ τρίς τῆς ἐμβολῆς καὶ συρρήξεώς τε καὶ συμπλο-
κῆς γενομένης μεγάλως τοὺς ἀσεβεῖς ἐτρέψαντο καὶ πλῆθος
5 ἀπέκτειναν καὶ ἑτέρους ἐκ τῶν τειχῶν ἀπεκρήμνισον, καὶ ἀγω-
νιζόμενοι σφοδρῶς καὶ συμπλεκόμενοι ἀπεκτάνθησαν, καὶ πο-
λὸν φόνον εἰς τοὺς πολεμίους πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἐποίησαν
οὕτως. καὶ ἕτεροί τινες στρατιῶται οὐκ ἀγενεῖς μαχόμενοι
ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ καὶ αὐτοὶ ἀπεκτάνθησαν πλησίον τῆς πύ-
10 λης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου τὴν ἐλέβολιν ἐκείνην κατεσκευά-
σαν καὶ τὴν μεγάλην ἐλέβολιν ἔστησαν, καὶ τὰ τείχη τῆς πό-
λεως χαλάσαντες ἐκείθεν ἐν τῇ πόλει πρῶτον εἰσῆλθον. ἐγὼ
δὲ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ οὐχ εὐρέθην πλησίον τοῦ αὐθεντός μου
τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ προστάξει ἐκείνου εἰς ἐπίσκεψιν δῆθον ἐν
15 ἄλλῳ μέρει τῆς πόλεως ἤμην.

8. Ἐλθόντων δὲ τῶν Τούρκων καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔσωθεν
τείχεσι Χριστιανούς μετὰ ἐλεβολίσκων καὶ βελῶν καὶ τόξων
καὶ πετρῶν ἐναπολειφθέντας ἐδίωξαν, καὶ ἐγκρατεῖς πάντων
ἐγένοντο, ἄνευ δὲ τῶν πύργων τῶν λεγομένων Βασιλείου Λέον-
20 τος καὶ Ἀλεξίου, ἐν οἷς ἐστήκεισαν οἱ ναῦται ἐκείνοι οἱ ἐκ
τῆς Κρήτης· αὐτοὶ γὰρ γενναίως ἐμάχοντο μέχρι καὶ τῆς
ἕκτης καὶ ἑβδόμης ὥρας καὶ πολλοὺς Τούρκους ἐθανάτωσαν,
καὶ τοσοῦτον πλῆθος βλέποντες καὶ τὴν πόλιν δεδουλωμένην

10. τηλέβολον P 11. ἐλέπολιν P 16. τοὺς ἔσωθεν τοῦ τεί-
χους τῆς πόλεως χρ. P 17. τηλεβολίσκων P

hostes decertavit: ut, qui aderant et videbant, fortissimorum virorum
virtutem et audaciam mirarentur. itaque bis et ter impressione et
pugna facta, impios vehementer fugarunt, multos occiderunt, alios de
muris depulerunt, atque occubuerunt tandem constanter et strenue
pugnantes et magna prius hostium strage data. item alii haud imbel-
les milites eodem loco dimicantes ceciderunt, prope portam sancti
Romani, ubi helepolim illam Turcae fecerant et magnam helepolim
constituerant: qua primum diruto muro, in urbem penetrarunt. ego
illo tempore non versabar circa imperatorem, dominum meum, sed
iussu eius ad lustrandam aliam partem urbis discesseram.

8. Turcae urbem ingressi Christianos intra interiorem murum reli-
quos heleboliscis, iaculis, sagittis, saxis persecuti, et cunctis potiti sunt,
praeter eos, qui in turribus Basilii Leonis et Alexii quae dicebantur
constituti erant; nautas Cretenses. hi enim ad sextam et septimam
horam strenue pugnabant et multos Turcas interficiebant, quumque
tantam hostium multitudinem et totam urbem subactam viderent, no-

παῖσαν αὐτοὶ οὐκ ἤθελον δουλωθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔλεγον ἀποθανεῖν κρεῖττον ἢ ζῆν. Τοῦρκος δέ τις τῷ ἀμυρᾷ ἀναφορὰν ποιήσας περὶ τῆς τούτων ἀνδρίας, προσέειπεν ἵνα κατέλθωσι μετὰ συμβάσεως καὶ ὧσιν ἐλεύθεροι αὐτοὶ τε καὶ ἡ ναῦς αὐτῶν καὶ πῦσα ἡ ἀποσκευὴ ἦν εἶχον. καὶ οὕτως γε 5 νομένων πάλιν μόλις ἐκ τοῦ πύργου τούτους ἐπεισαν ἀπελθεῖν. καὶ δύο μὲν ἀντάδελφοι Ἴταλοί, Παῦλος καὶ Τρωῖλος τοῦνομα, ἐν τῷ διατεταγμένῳ αὐτοῖς τόπῳ μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν γενναίως ἐμάχοντο καὶ τοὺς πολεμίους κακῶς ἀπε- 64 δίωνον καὶ οὐκ ἀγεννῆ συμπλοκῆν καὶ σύρραξιν ἐποίουν, καὶ 10 φόνος ἦν ἀναμεταξύ, λέγω τῶν δύο μερῶν τῶν μαχομένων καὶ ὑπερμαχούντων. στραφεῖς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὄρων τοὺς πολεμίους ἔσθθεν τῆς πόλεως λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ "ὦ φρίξον ἦλιε! ὦ στέναξον γῆ! εἰλω ἡ πόλις, ἡμᾶς δὲ τοῦ πολεμεῖν παρῆλθεν ἡ ὥρα. ἀλλ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, εἰ 15 θνατόν, φροντίσωμεν."

Καὶ οὕτως ἐγκρατεῖς οἱ πολέμοι πάσης τῆς πόλεως γεγονότες ἡμέρα τρίτη, ὥρα ἦν τῆς ἡμέρας β' καὶ ἡμισυ, τοῦ 5 Ἰαῦ ἔτους, τῇ κθ' μηνὸς Μαΐου. καὶ τῶν μὲν προσιπτόντων ἦν ἀρπαγὴ καὶ αἰχμαλωσία, τῶν δὲ καταλαμβαγομένων 20 καὶ ἀνθισταμένων σφαγὴ· καὶ οὐδαμῶς ἡ γῆ ἔν τισι τόποις ἐκ τῶν νεκρῶν διεφαίνετο. καὶ ἦν ἰδεῖν θάματα ξένου καὶ θρήνου πολλοῦ καὶ ποικίλους καὶ ἀμετρήτους ἀνδραποδι-

4. συνηβάσεων P
εἰλω P

7. Ἴταλοὶ om P

14. γῆ. τί τοῦτο;

luerunt tamen ipsi subigi, sed mortem vita esse praestabiliorem ducebant. de quorum virtute quum Turca aliquis amerae renuntiasset, edixit is, ut ex pacto descenderent et cum navi et omni suppellectile sua liberi essent. at sic quoque aegre iis persuaserunt, ut discederent. duo fratres Itali, Paulus et Troilus nominibus, in loco sibi commisso cum aliis multis generose decertantes, hostes acriter repellabant et haud levi dimicabant proelio, et utrorumque, tum pugnantium tum defensantium, caedes edebantur. respiciens autem Paulus hostesque intra urbem conspicatus, ad fratrem conversus "o sol, horresce," inquit. "o tellus, ingemisce! capta urbs est, et pugnandi tempus iam praeteriit. attamen de salute nostra, si qua spes est, cogitemus."

Ita hostes tota urbe potiti sunt die tertio, hora secunda et dimidia, anno 6961, mensis Maii die 29. qui irruerant, rapiebant et captivos faciebant, qui capiebantur et resistebant, mactabantur, atque nonnullis in locis prae cadaverum multitudine non apparebat terra. vidisses novum spectaculum, lamenta multa et varia, rapinas innumeras, quibus mulieres primariae, virgines et deo consecratae, capillis et crinibus a Turcis

σμούς, τῶν ἐγγενῶν ἀρχουσῶν καὶ παρθένων καὶ ἀφιερωμέ-
νων τῷ θεῷ συρομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ τῶν ἐθειρών
καὶ κόμων καὶ πλοκάμων τῆς κεφαλῆς ἔξωθεν τῶν ἐκκλησιῶν
μετὰ ὄδυρμων ἀνηλεῶς, τὴν βοήν καὶ κλαυθμὸν τῶν παιδῶν,
5 τοὺς ἱερούς καὶ ἀγίους οἴκους λεηλατισμένους, τὸ φορικῶδες καὶ
ἀκουόμενον τίς διηγῆσεται; ἦν δρᾶν τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα
Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ῥιπτόμενον, καὶ τὰ τιμαλῆ
δοχεῖα τούτου ἀρπάζοντες τὰ μὲν διέθρανον τὰ δὲ σῶα ἐνεκολ-
πίζοντο, καὶ τοὺς ἐγκεκκοσμημένους κόσμους ὁμοίως ἐποίουν,
10 καὶ τὰς ἀγίας εἰκόνας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθων
πολυτίμων κατεπάτου, καὶ τοὺς κόσμους αἴροντες κλίνας καὶ
τραπέζας ἐποίουν, καὶ μετὰ τῶν ἱερατικῶν στολῶν καὶ ἐνδυ-
μάτων τῶν ἐκ σηρικῶν καὶ χρυσοῦφάσκων ὄντων τοὺς ἵππους
ἐσκέπαζον, καὶ ἄλλοι ἐπ' αὐτοῖς ἤσθιον, καὶ τοὺς πολυτίμους
15 μαργάρους τῶν ἀγίων κειμηλίων ἀναρπάστους ἐποίουν, τὰ
ἅγια λείψανα καταπατοῦντες. καὶ ἕτερα ἀνοσιουργήματα πλεί-
στα ἐποίουν ἄξια θρήνου οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι. ὦ
τῶν σοφῶν σου κριμάτων, Χριστὲ βασιλεῦ, ὡς ἀνερμήνευτα
καὶ ἀνεξιχνίαστά εἰσι. καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν παμμέγιστον ἐκεῖνον
20 ναὸν καὶ θεϊότατον τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, τὸν οὐρανὸν τὸν
ἐπίγειον, τὸν θρόνον τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, τὸ Χερουβικὸν ὄχη-
μα καὶ στερέωμα δεύτερον, τὴν θεοῦ χειρῶν ποίησιν, τὸ θέα-
μα καὶ ἔργον ἄξιον, τὸ πάσης τῆς γῆς ἀγαλλίαμα, τὸν ὠραῖον

2. ἀθήρων P 5. ἄλλους P 13. ὄντων om P 22. καὶ
στερέωμα — ποίησιν om P θέαμα τὸ ἄξιον P

atrociter magno eiulatu ex ecclesiis avellebantur. clamores et plora-
tus puerorum, sanctarum aedium sacrilegia et si quid aliud horren-
dum, quæ hæc enarret? erat videre Christi divinam sanguinem et
corpus in terram effundi et proiici, sacra vasa diripi et partim dif-
fringi partim integra in sinum abscondi. perinde de ornatu faciebant,
sanctas imagines, auro, argento et lapillis pretiosis decoratas, concul-
cabant, et ornamenta spoliantes in lectulos et mensas adhibebant, sa-
cerdotalibus stolis et vestimentis, tum sericis tum auro intextis, equos
sternebant aut pro mappis utebantur, pretiosas sacrae gazeae margari-
tas spoliabant, sacris reliquiis humi protritis. alia permulta execra-
tissima et lacrimis prosequenda facinora praecursores illi antichristi
patrabant. o sapientissima tua consilia, Christe rex, quam sunt abs-
condita et inscrutabilia! erat porro videre maximum illud et divi-
nissimum templum sapientiae dei, coelum terrestre, sellam gloriae
dei, Cherubicum vehiculum et firmamentum alterum, opus manuum
dei, spectaculum eximium et totius orbis terrarum lumen, templum
illud elegans et elegantibus elegantius, intra cuius adyta et supra al-

καὶ ὠραίων ὠραιότερον· οὐ ἔσωθεν τῶν ἀδύτων καὶ ἄνω-
θεν τῶν θυσιαστηρίων καὶ τραπεζῶν ἤσθιον καὶ ἔπινον, καὶ
τὰς ἀσελγείας γνώμας καὶ ὀρέξεις αὐτῶν μετὰ γυναικῶν καὶ
παρθένων καὶ παίδων ἐπάνωθεν ἐποίουν καὶ ἔπραττον. τίς
μὴ θρηνήσῃ σε, ἄγιε ναεῖ; καὶ πανταχοῦ πᾶν κακὸν ἦν, καὶ 5
πᾶσα κεφαλὴ ἤλγει. ἐν οἴκοις θρηῆνοι καὶ κλαυθμοί, ἐν τριό-
δοις ὄδυρμοί, ἐν ναοῖς ὀλοφυρμοί, ἀνδρῶν οἰμωγαί, γυναικῶν
ὄλοφυγαί ἔλκυσμοί ἀνδραποδισμοί διασπασμοί τε καὶ βιασμοί.
οἱ σεμνοὶ τῷ γένει ἀτίμως περιῆσαν, οἱ πλούσιοι ἀνόσιοι. αἱ
πλατεῖαι, αἱ γωνίαι κατὰ πάντα τόπον πανταχοῦ πασῶν κα- 10
κιῶν ἦν ἔμπλεα· οὐδεὶς τόπος ἀνεξερευνήτος ἢ ἄσυλος ἔμει-
νεν. ὦ Χριστέ βασιλεῦ, τῆς τότε θλίψεως καὶ στενοχωρίας
πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, ἣν οἰκοῦσιν οἱ Χριστιανοί, ἐλευθέ-
ρωσον. καὶ πάντα κῆπον καὶ οἶκον οἱ ἀσεβεῖς οὐκ εἴασαν
ἀνώρυκτον, ἵνα τὰ κεκρυμμένα χρήματα εὗρωσι· καὶ πλεί- 15
στων μὲν νέων θησαυρῶν καὶ παλαιῶν καὶ ἐτέρων πολυτίμων
πραγμάτων εὐρόντες ἐνεπλήσθησαν.

B 9. Ὡς οὖν ἡ πόλις ἐάλω, ὁ ἀμμηρᾶς ἔνδον εἰσελθὼν εὐ-
θύς πάσῃ σπουδῇ ζήτησιν ἐποίει περὶ τοῦ βασιλέως, ὃς κατὰ
νοῦν ἄλλον οὐκ ἐλογίζετο εἰ μὴ μόνον μαθεῖν εἰ ζῆ ἢ τέθνη- 20
κεν ὁ βασιλεὺς. καὶ τινὲς μὲν ἐλθόντες ἔλεγον ὅτι ἔφυγεν,
ἄλλοι δὲ ἐν τῇ πόλει ἔλεγον εἶναι κεκρυμμένον, ἄλλοι δὲ τε-
θνήναι μαχόμενον. καὶ θέλων πιστωθῆναι ἀληθῶς ἔστειλεν

19. δς om P

taria ac mensas ederent ac biberent, et incestas cupiditates et libidi-
nes suas cum feminis, virginibus et pueris exercerent. quis te non
lugeat, templum sanctissimum! ubique calamitas erat et dolebat omne
caput. in domibus lamenta et fletus, in triviis planctus, in templis
luctus, virorum gemitus, mulierum ululatus, rapinae, captivitates, in-
sultationes. genere nobiles contemti erant, divites impii. plateae et
anguli ubique omni malorum genere redundabant; nullus locus erat,
quem non scrutarentur et expilarent. Christe rex, ab illa, quam tum
experti sumus, miseria et calamitate omnem urbem et terram, quam
Christiani habitant, tueare. nullos hortos, nulla domicilia non per-
quirebant impii, ut pecuniam abditam reperirent: ac maximis inven-
tis thesauris, vetustis et novis, atque aliis rebus pretiosis impleti
sunt.

9. Capta igitur urbe, ameras, eam ingressus, studiosissime de
imperatore quaerebat, nec quidquam antiquius habebat, quam ut co-
gnosceret, viveretne an interisset imperator. atque eum alii fugisse
dicebant, alii in urbe latitare, alii proelio occubuisse. itaque ut rem
certo cognosceret, misit, ubi Christianorum et impiorum cadavera

ἔνθα δὴ τὰ πτώματα τῶν ἀναιρεθέντων ἔκειτο σοφοσιδῶς Χριστιανῶν τε καὶ ἀσεβῶν. καὶ πλείστας κεφαλὰς τῶν ἀναιρεθέντων ἔπλυναν, εἰ τύχη καὶ τὴν βασιλικὴν γνωρίσωσι. καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν γνωρίσαι αὐτὴν εἰ μὴ τὸ τεθνεὸς πτώμα τοῦ 5 βασιλέως εὐρόντες, ὃ ἐγνώρισαν ἐκ τῶν βασιλικῶν περικημαίδων ἢ καὶ πεδίλων, ἔνθα χρυσοὶ ἀετοὶ ἦσαν γεγραμμένοι, ὡς ἔθος ὑπῆρχε τοῖς βασιλεῦσι. καὶ μαθὼν δ' ἀμηνῶς περιχαρῆς καὶ εὐφραϊνόμενος ὑπῆρχε· καὶ προστάξει αὐτοῦ οἱ εὐρεθέντες Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ βασιλικὸν πτώμα μετὰ βασι-
10 λικῆς τιμῆς. οὐαὶ οὐαὶ καμοὶ τῆς προνοίας ἐν τίνι καιρῷ μεφυλακτούσης! ἦν δὲ πᾶσα ἡ ζωὴ τοῦ αἰοιδίμου ἐν βασιλεῦσι καὶ γαληνοτάτου καὶ μάρτυρος τούτου χρόνοι τεσσαράκοντα ἔννεα καὶ μῆνες τρεῖς καὶ ἡμέραι εἴκοσι.

Ὁ δὲ ἀμηνῶς τῇ νίκῃ τῇ μεγάλῃ ἐπαρθεὶς καὶ πλείστης 15 κενοδοξίας πλήσθεις ὤμος καὶ ἀνελεήμων ἐφάνη. προσελθὼν δὲ αὐτῷ ὁ μέγας δοῦξ ὁ κύρ Λουκάς ὁ Νοταρᾶς προσεκίνησεν αὐτόν, καὶ δεξίας αὐτῷ θησαυρὸν πολὺν ἐν εἰχε κεκρυμμένον, καὶ λίθους καὶ μαργάρους καὶ ἕτερα λάφυρα ἄξια βασιλεῦσιν, ἃ ἰδὼν ὁ ἀμηνῶς καὶ πᾶσα ἡ βουλή αὐτοῦ ἔθαύ-
20 μασαν. ὁ δὲ Νοταρᾶς εἶπε τῷ ἀμηνῶ “ταῦτα πάντα ἐφύλαττον διὰ τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἰδοὺ τὰ νῦν χαρίζομαί σοι δῶρον· καὶ δέομαι, δέξαι τοῦ δούλου σου τὴν δέησιν καὶ παρακάλεσιν.” ἠλπίζεν οὖν οὗτος δι' αὐτῶν ἐλευθερίαν τύ-

23. ἐλευθερίας P

acervatim iacebant. abluerunt occisorum capita plurima, si forte imperatoris agnoscerent. non poterant autem, sed inventum imperatoris cadaver ex imperatoris ocreis et calceamentis agnoverunt, in quibus aureae aquilae depictae essent, ut mos erat imperatoribus. huius rei certior factus ameras, summopere gavisus et exhilaratus est, et qui aderant Christiani iussu eius imperatorium cadaver honore imperatoribus legitimo sepeliverunt. vae mihi quoque, quem quo tempore servavit divina providentia! vixit venerandus hic et placidissimus imperator, dum martyr obiit, annos quadraginta novem, menses tres et dies viginti.

Ameras magna victoria elatus et inani tumefactus gloria, crudelē se et immanem praestitit. accessit ad eum Lucas Notaras, magnus dux, et, adoratione facta, ingentem thesaurum, quem absconditum habebat, gemmas porro et margaritas aliamque gazam regibus dignam ei monstravit: quorum adspectu ameras cum universo comitatu obstupuit. tum Notaras “haec omnia,” inquit, “servavi maiestati tuae et nunc tibi pro munere trado, ac rogo, ut servi tui preces et vota ne aspernere.” sperabat autem, sic se cum domo sua libertatem com-

και μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ἀπελογίσατο δὲ αὐτῷ ὁ ἀμηνῶς
 και εἶπεν “ὦ ἡμικύων και ἀπάνθρωπε μηχανορράφε και πο-
 λύτροπε, τοσοῦτον πλοῦτον εἶχες και οὐκ ἐβοήθησας τῷ βα-
 σιλεῖ τῷ αὐθέντη σου και τῇ πόλει τῇ πατρίδι σου; νῦν δὲ
 μετὰ τοιούτων πόνηριῶν και πανουργιῶν ἃς οἶδας ποιεῖν και 5
 πράττειν ἐκ νεότητος, βούλη ὑποσκελίσαι καμὲ, και φύγῃς
 τοῦ πρόποντός σοι; εἶπέ μοι, ὦ ἀσεβῆ, τίς ὁ χάρισάς μοι τὸν
 πλοῦτον τὸν σὸν και τὴν πόλιν ταύτην εἰς χεῖράς μου;” λέ-
 γει αὐτῷ ὁ Νοταρᾶς “ὁ θεός.” ὁ δὲ ἀμηνῶς εἶπεν αὐτῷ
 “ἐπεὶ ὁ θεός ταυτά μοι ἐχαρίσατο και σὲ και πάντας ὑπό 10
 τὰς χεῖράς μου δούλους ἔδωκε, τί σὺ λέγεις, πονηρέ, και
 φλυαρεῖς; πῶς οὐκ ἔστειλάς μοι αὐτὰ πρὶν τὴν μάχην κινή-
 σω καθ’ ὑμῶν ἢ πρὶν τὴν πόλιν νικήσω, ἵνα ὀφείλω σοι τὴν
 χάριν και τὴν ἀνταμοιβήν; νῦν οὖν οὐκ εἶ σὺ ὁ χάρισάς μοι
 ταῦτα, ἀλλὰ ὁ θεός.” και εὐθύς ὤρισεν τοῖς δημίοις ἵνα εἰς 15
 φυλακὴν βάλωσιν αὐτὸν και ἀσφαλῶς τηρῶσι. τῇ δὲ ἐπαύριον
 προστάζας ἤνεγκαν πάλιν αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ βήματος αὐτοῦ·
 και λέγει αὐτῷ “ἐπεὶ οὐκ ἠθέλησας βοηθῆσαι τῷ βασιλεῖ και
 τῇ πατρίδι σου μετὰ τοσοῦτον θησαυροῦ ἀναριθμήτου ὃν εἶχες,
 και διὰ τί οὐκ ἐβούλευσας τὸν βασιλέα, ὅτε ἐμήνυσσα αὐτῷ ἵνα 20
 μετ’ εἰρήνης και ἀγάπης μοι δώσῃ τὴν πόλιν και ἄλλον ἀντ’
 αὐτῆς τόπον δώσω μετ’ ἀγάπης και φιλίας, ἵνα μὴ τοσοῦτοι
 65 φόνου ἀναμέσον ἡμῶν γενήσωνται;” ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

securum esse. at respondit ameras “heu te semicanem, hominem
 immanem, veteratorem et fraudulentum, qui tantas opes posse-
 deris, nec succurreris domino tuo, imperatori, nec huic urbi, pa-
 triae tuae! nunc vero cum istis nequitiiis et fraudibus, quibus de-
 ditus fuisti a pueritia, me quoque supplantare et poenam effugere
 studes? dic mihi, sceleste, quis est, qui in manus meas tradidit di-
 vitias tuas et hanc urbem?” respondit Notaras “deus.” tum ameras
 “quodsi deus haec mihi donavit, atque te et reliquos in manus meas
 dedit, quid tu, nequam, ais et nugaris? cur mihi haec non ante mi-
 sisti, quam bellum contra vos commoverem aut urbem caperem, ut
 tibi gratias et remunerationem deberem? nunc enim non tu haec
 mihi largiris, sed deus.” ita statim mandavit lictoribus, ut eum in
 carcerem conicerent et diligenter custodirent. postridie eum rursus
 coram se adduci iussit et his verbis compellavit “quandoquidem im-
 peratori et patriae tuae ditissimo hoc thesauro, quem habebas, opi-
 tulari noluisti, cur imperatori non suasisti, quum talem ego ei condi-
 tionem proposuissem, ut pacifice et ultro urbem mihi daret, ego illi
 alium locum cum benevolentia et amicitia restituerem, ne tantae in-
 ter nos caedes fierent?” respondit ille “huius rei non ego culpam

αὐτῶ “ ἐγὼ αἴτιος οὐχ ὑπάρχω εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ’ οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ Γαλατῶ, οἱ ἔτασσαν τῷ βασιλεῖ ἵνα στόλον καὶ στρατὸν εἰς βοήθειαν αὐτῶ στείλωσιν.” ὁ δὲ ἀμην-
 ρᾶς “ πολλὰ οἶδας” λέγει “ ψεύδους ἐφευρημάτα· τὰ νῦν δὲ
 5 καιρὸς ψεύδους οὐκ ἔστιν ἵνα βοηθήσῃ σοι.” καὶ προστάζας
 ἐπὶ τὴν αὐριον ἐπὶ τὴν τοῦ Ξηροῦ λόφον ἀγορὰν πρῶτον κα-
 τενώπιον αὐτοῦ θανατώσασιν τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, οὓς ποτε
 ἤγει τῷ βασιλεῖ ἵνα τὸν ἕνα αὐτῶν τιμῆσῃ τῷ τοῦ μεγάλου
 κοντοσταύλου ἀξιώματι καὶ τὸν ἕτερον τῷ τοῦ μεγάλου λογο-
 10 θέτου, εἶτα καὶ αὐτὸν θανατώσασιν, ὡς καὶ ἐγένετο· καὶ
 οὕτω τὰ τοῦ Λουκᾶ τοῦ Νοταρᾶ πέρας ἔλαβον. εἶτα προσ-
 τάζας μετὰ ταῦτα ἐθανάτωσε πολλοὺς εὐγενεῖς ἄρχοντας,
 τὸν τῶν Ἐνετῶν ἄγγαρον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἀστάνδην
 τῆς Καταλονίας καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ. εἶτα ἤθελεν θανα-
 15 νατώσασιν καὶ τὸν Κονταρῖνον καὶ ἑτέρους εὐγενεῖς τῶν Ἐνε-
 τῶν, οἱ χρήματα δώσαντες καὶ ἐπαγγειλάμενοι τῷ Σογᾶν μπα-
 σιᾶ τοῦ ζῆν ἐχαρίσθησαν. καὶ στείλας ἐν τῷ Γαλατῶ καὶ
 πολλοὺς πιάσας ἐθανάτωσε, καὶ πᾶσα ἡ αὐτοῖς ἐπαγγελία ἦν
 ἐπαγγελιατο εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ὑποτελεῖς
 20 ὄρισεν εἶναι. τὸν δὲ Ἀλὶ μπασιᾶν στείλας ἀπέκλεισεν ἐν
 πύργῳ τινί, καὶ μετὰ ὀλίγας ἡμέρας καὶ αὐτὸν ἐθανάτωσε,
 δι’ ἣν αἰτίαν εἶπομεν, ἧγουν διὰ τὸ λέγειν αὐτὸν τοῦ μῆ

6. ἐπὶ τοῦ Ἡρολόφου P 8. ἵνα om P τιμῆσαι τὸ τ. μ. κ.
 ἀξίωμα καὶ τὸν ἕτερον λογοθέτην P 13. ἀστάντην P 20.
 ἀλὶ πασιᾶν P

sustineo, sed Veneti et Galataei, qui imperatori promittebant, se classem et copias ei auxilio missuros.” rursus ameras “ multa,” inquit, “ fingere mendacia didicisti. verum nunc tempus non est mendaciis tibi consulendi.” praecepit deinde, ut sequenti die in foro collis aridi quod dicitur prius coram ipso duo filii eius trucidarentur, de quibus olim rogaverat, ut imperator alterum magni contostauli, alterum magni logothetae dignitate honestaret: deinde trucidaretur ipse: id quod ita factum est. hunc igitur finem res Lucae Notariae habuerunt. deinde ameras multos generosos viros principes interficere iussit, velut Venetorum stationarium et filium eius, magistrum cursus publici Cate-lanorum cum duobus filiis. mox etiam Contarinum et alios nobiles Venetos occidi voluit, qui tamen, pecunia data et promissa Sogan basiae, vitam impetrarunt. at vero Galatam misit et multos ibi comprehensos trucidavit, nec quidquam iam meminerat, quam iis conditionem promisisset, sed illos quoque sibi stipendiarios esse voluit. Ali basiam in turrin inclusum, post paucos dies interemit, propter causam a nobis significatam, quod suaserat, ne bellum adversus ur-

ἐγερθῆναι μάχην κατὰ τῆς πόλεως, ἵνα μὴ οἱ τῶν ἐσπερίων ἀν-
θένται Χριστιανοὶ συναχθῶσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τῆς Βυζαντίας
αὐτοὺς διώξωσι καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς προεγγραπται. ὁ θάνατος
οὖν αὐτοῦ λύπην ἀμέτροτον παντὶ τῷ στρατῷ τοῦ ἀμνηρᾶ ἐπέ-
δωκε διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐπὶ πάντων φιλούμενον καὶ εἰς 5
πάντα καλῶς τὸν ἀμνηρᾶν συμβουλευόντα.

10. Ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ γίνεται ἔτη βσμβ',
καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργοποιίας ἔτη φ', καὶ ἀπὸ
τῆς πυργοποιίας ἕως τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀβραάμ εἰς Χαναὰν
γῆν, ἐξ ἧς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν θεῶν λαμβάνουσιν ἀρχὴν τὰ 10
ὀνόματα, εἰσὶν ἔτη χις'. καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως Ῥώμου
καὶ Ῥωμύλου ἔτη ατμβ', καὶ ἀπὸ τοῦ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου
ἕως Αὐγούστου Καίσαρος ἔτη ψπζ', καὶ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου
Καίσαρος ἕως τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου Φλαβίου τοῦ τρις-
αλβίου καὶ αἰδίδιμου τε καὶ αἰμινῆστου, τοῦ μεταθέσαντος 15
τὰ βασίλεια ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης εἰς Κωνσταντινούπολιν
τὴν ποτε Βυζάντιον, ἦν αὐτὸς ἀνικοδόμησε καὶ νέαν Ῥώμην
ωνόμασεν, εἰσὶν ἔτη τλβ'. καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου
τοῦ Χλωροῦ ἕως Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου ἔτη τε', ἐν οἷς χρό-
νοις ἦν καὶ ὁ τρισκατάρατος καὶ ψευδοπροφήτης Μωάμεθ, 20
ὁ ἀπόγονος τοῦ Ἰσμαήλ, ὃς ὑπῆρχεν ἐκ τῆς τοῦ Κηδᾶρ φυ-
λῆς τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Ἰσμαήλ. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Κη-

1. ἐγεροθῆναι P 7. 10] ἀπαρτίθμῆσις τῶν ἐτῶν ἀπὸ Ἀδάμ
ἄχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως καὶ ἄλλων τινῶν περὶ τοῦ Μωά-
μεθ. MP εἰσὶν ἔτη βσμβ^α P 13. ψκ' P 19. χλ' P

bem susciperetur, ut occidentales principes Christiani ne coniungeren-
tur ea occasione et se ex Europa euicerent, et quae alia supra com-
memoravimus. eius mors ingentem luctum exercitui universo amerae
attulit, quoniam ab omnibus diligebatur et praeclara semper consilia
amerae dederat.

10. Ab Adamo ad diluuium anni sunt 2242, a diluuiio ad ex-
structam turrim anni 500, ab exstructa turri ad Abrahami in Chanæan
aduentum, ex qua terra Graecorum deorum nomina originem ducunt,
anni 616; ab Abrahamo ad Romulum et Remum anni 1342, a Ro-
mulo ad Augustum Caesarem anni 787, ab Augusto Caesare ad ma-
gnum Flaviium Constantinum, ter beatum, venerandum et aeternae
memoriae imperatorem, qui a vetere Roma imerprii sedem Spolium,
quam, olim Byzantium dictam, ipse instauratam novam Romam ap-
pellavit, anni 332; a Flavio Constantino Chloro ad Heraclium ma-
gnum anni 305; quo quidem tempore vixit ter execrandus pseudo-
propheta Mohammedes, e posteris Ismaelis, e tribu Cedar, qui filius

δὲ ἀπόγονος ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, Μόβδαρον καὶ Ῥαβίαν, ὁ δὲ Μόβδαρος Κούσαρον καὶ Καΐτον καὶ Θεμίνην καὶ Ἄσαδον, ὁ δὲ Κούσαρος τὸν Ἀβεδουλᾶν, ὁ δὲ Ἀβεδουλᾶς τὸν ψευδοπροφήτην καὶ ἀντίχριστον Μωάμεθ. γεννηθεῖς δὲ καὶ 5 ἀνατραφεῖς πενία συζῶν καὶ κτηνοτρόφος ὢν καὶ μάλιστα σεληνιαζόμενος, φωτισθεὶς τὰ τοῦ σκότους παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ Σατανᾶ, ἐκατέρωθωσεν ἃ ἕτεροι πολλοὶ συνέγραψαν περὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀναγκαῖον διηγεῖσθαι. πλὴν ὀλίγων 10 τινῶν ἐκ τῶν αὐτοῦ μιαρῶν ἔργων καὶ πονηρῶν μυσίαν ποιήσωμεν. οὗτος ὁ παμμύαρος ἐκ τῶν Ἐθρίβου δρέων ἄρμητο, καὶ πρῶτον μὲν δούλος ὑπάρχων τινὶ γυναικὶ χήρᾳ καὶ δημοφύλῳ αὐτοῦ, πλουσία πάνν, ὀνόματι Χαδιχᾶ· ὃς μετὰ τῆς πονηρίας καὶ πανουργίας αὐτοῦ τὴν ἑαυτοῦ κυρίαν εἰς γυναῖκα ἔλαβεν, καὶ δαιμόνια ἔχων καὶ πίπτων καὶ τρέμων καὶ 15 ἀφριζῶν αὐτὸς τὸ πάθος μετεσχημάτιζεν, ὅπως μὴ αἰσχύνηται ἢ γυνὴ καὶ κυρία αὐτοῦ, μεμφομένη αὐτὸν πῶς συνεζύχθη τοιοῦτῳ πένητι καὶ δαιμονήτῃ. τὸν ἄγγελον Γαβριὴλ ἔλεγεν ὅτι ἑώρα λέγοντα αὐτῷ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἀποκαλύπτοντα, ὡς ἔθος ἐστὶ πᾶσι τοῖς μοναχοῖς 20 καὶ προφήταις· ἐκ τοῦ φόβου ἐξίστατο καὶ ἔδειλία. ἦν δὲ τις ψευδαββᾶς ὀνόματι Σέργιος, διὰ κακοπιστίαν ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξόριστος, καὶ φίλος ὢν τῷ Μωάμεθ· ὃν

1. Μούδαλον P

2. Μούδαρος P

5. καὶ μάλιστα om P

10. ἐθριβόλων P

17. δαιμονιώντι P

21. Ἀλεξανδρείας P

primogenitus Ismaelis fuit. Nizarus enim, unus e posteris Cedar, filios duos genuit, Mobdarum et Rhabiam, Mobdarus Cusarum, Caitum, Theminen et Asadam, Cusarus Abedulam, Abedulas pseudo-prophetam et antichristum Mohametem. is in egestate natus et educatus, adeoque pecnarius et quam maxime lunaticus, quae innovaverit, tenebris sibi a patre Satana illustratis, alii multi conscripserunt, ut nos de iis dicere nihil attineat. sed tamen pauca aliqua e scelestis et pravis facinoribus eius commemorabimus. e montibus Ethribi igitur profectus scelestissimus iste homo, primum servus fuit viduae alicuius tribulis, feminae ditissimae, nomine Chadichae; sed mox, qua erat pravitate et versutia, heram uxorem duxit, atque, morbo comitiali correptus, caducus, tremebundus et ore spumans, ipse ita moderabatur morbum, ut eum non aegre ferret uxor et hera, neve conquereretur, quod homini egono et lunatico coniugio iuncta esset. Gabrielem angelum videre se aiebat, dicentem sibi et aperientem, quae futura essent in mundo, quemadmodum monachis et prophetis mos est: atque prae timore sui impos erat ac stupebat. erat porro pseudabbas quidam, Sergius nomine, propter fidei pravi-

ὁ Μωάμεθ παρεκάλει τῇ αὐτοῦ κυρίᾳ τῇ καὶ γυναικί ταῦτα λέγειν καὶ βεβαιῶνειν, καὶ παραινέειν ἵνα μὴ λυπηταὶ ἀλλ' ἵνα χαίρῃ. ἡ δὲ γυνὴ ἐπίστευε τῷ ψευδαββᾷ πλεῖον ἢ τῷ ἀνδρὶ. διὰ τοῦτο λέγουσι καὶ οἱ πάντες ὅτι ὁ Μωάμεθ ὤρισεν τοὺς μοναχοὺς πάντας ἀτελεῖς εἶναι καὶ ἀφορολογήτους διὰ 5 τὴν τοῦ ψευδαββᾷ Σεργίου φιλίαν, καὶ οὕτως παρήγγειλεν. ἔλεγεν οὖν ταῖς γυναιξίν αὐτῇ ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς προφήτης ἐστίν. καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἀνδρας αὐτῶν κηρυχθεῖς, καὶ οὕτως ἐν τῷ κόσμῳ παρὰ τῶν ἀφρόνων ὁ ψευδοπροφήτης ὠνόμασται, καὶ ἕως τοῦ νῦν τὸ αὐτὸ μέγα ψεῦδος 10 παρὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἄδεται. ἀποθανούσης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κληρονόμος τοῦ βίου καὶ πλοῦτος τοῦ τοσοῦτου αὐτῆς γενόμενος, φύλαρχος τῶν Ἰσραηλιτῶν τῶν ἐκεῖ ἐχρημάτιζεν. εἶτα ἐρχόμενος ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος τῷ τότε καιρῷ 15 ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ νίκης μεγάλης, καὶ θάλων περᾶσαι πλεῖστον ὥσει ἡμερῶν τινῶν ὁδὸν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἔνθα διέτριψε καὶ κατῴκει ὁ ἀλιτῆρος, ὡς ἤκουσε τοῦτο ὁ πονηρός, πρόεισιν εἰς προσκύνησιν καὶ προὔπαντησιν τῷ βασιλεῖ μετὰ δώρων πολυτίμων πολλῶν ἀξίων βασιλεῦσι καὶ 20 τινων οὐκ ὀλίγων ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς. ἐδέξατο οὖν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ μεγάλην δουλοσύνην ἣν ἔδειξε· καὶ χώραν αἰτήσας τῷ βασιλεῖ εἰς κατοίκησιν, καὶ ἐδώρησατο ὁ βασιλεὺς μετὰ γράμματος βασιλικοῦ. ἀναζωσάμε-

tatem Cpoli exsul et Mohameti familiaris: hunc ille adhibebat, ut herae et coniugi suae diceret, commendaret et persuaderet, ne tristaretur, imo potius gauderet: habebatque mulier pseudabbati maiorem, quam marito fidem. qua de re omnes affirmant, Mohametem propter pseudabbatis Sergii amicitiam constituisse, ut cuncti monachi immunes essent: quod sane imperavit. mox Mohameti coniuix mulieribus persuasit, maritum suum prophetam esse; atque a feminis Mohametes maritis commendatus, postremo per orbem terrarum ab insciis eo nomine appellatus est, et ingens id mendacium hodieque ab Ismaelitis decantatur. uxore mortua, tantarum opum et divitiarum heres factus, Ismaelitarum suae regionis dux evasit. illo tempore rediens e Persis post magnam victoriam imperator Heraclius, aliquot dierum itinere ad ea loca procedere volebat, in quibus nefarius iste versabatur et habitabat. quod ubi audivit nebulo, ad adorandum imperatorem cum aliis nonnullis tribus suae hominibus obviam ei profisciscitur, donis pretiosis et imperatore dignis onustus. excepit eum imperator propter modestiam et obedientiam insignem, quam prae se tulit, et terram, quam habitabat, rogatus, donavit ei eam cum literis imperatoriis. itaque ille, munitus iam scripto imperatoris et eiusdem

νος οὖν καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν καὶ εἰς τὴν φιλίαν θαρ-
 ρῶν καὶ πλέον ἐπαρθεῖς τῇ διανοίᾳ εὐθύς ἔθετο καὶ προστά-
 γματα· καὶ τοὺς μὲν λόγοις ἀπατῶν, τοῖς δὲ μὴ πειθόμε-
 νοις εὐχερῶς τὸ ξίφος ἀνατεινόμενος καὶ ὑποκλίνασθαι τού-
 5 τούς ἐκβιαζόμενος, ἄρχων τέλειος τῶν Σαρακηνῶν ἐγένετο.
 καὶ μετ' ὀλίγον τινὰ καιρὸν εὐκαιρίαν εὐρῶν διὰ τὸ τοὺς
 βασιλεῖς περισπωμένους ὑπάρχειν ἐν πολέμοις τῆς Ἰταλίας,
 τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ ἐπαρρησιάζαστο, ἣν εἶχεν ὑποκεκρυμμένην
 χρόνους ἱκανούς, καὶ νομοθέτης αὐτῶν καὶ διδάσκαλος ἐγέν-
 10 ητο· καὶ τὰ ἐν τῷ κοράν, τουτέστι τοῦ ἐκτεθέντος παρ' αὐ-
 τοῦ νόμου, κεφάλαια ποιήσας, καὶ ἐν τέσσαρασι λόγοις ταῦ-
 τα τὰ κεφάλαια διαμερίσας, αὐτοῖς ἐπαρέδωκεν. ἃ εἰσι
 ταῦτα.

11. Ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου λόγου λέγει 66
 15 ὅτι ὁ Μωάμεθ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐπιληψίας, ἐν ἣ ἐκυλίετο ἀφρί-
 ζων, τὸν ἀρχάγγελον Γαβριὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν
 ὄραν, ὡς εἴρηται. δεύτερον ὅτι συνεγράψατο τὸ βιβλίον,
 Ἀραβιστὶ κοράν ὀνομάσας, ὃ λέγεται Ἑλληνιστὶ νόμος Θεοῦ
 σωτήριος. τρίτον ὅτι προφήτην Θεοῦ καὶ ἀπόστολον ἐναντὶν
 20 ἐκάλεσεν. τέταρτον ὅτι τὰ Μωσαικὰ πάντα τὸ τε ψαλτήριον
 καὶ τὰ προφητικὰ δίκαια καὶ ἅγια καὶ ἀληθῆ ὠνόμασε, κατ'
 ἐξαίρετον δὲ τῶν ἄλλων τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ δίκαιον καὶ

14. 11] περὶ τῶν ἐν τῷ τοῦ Μωάμεθ κοράν κεφαλαίων, καὶ τί
 ἐν αὐτοῖς περιέχει. πρῶτον μὲν ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ καὶ ἐν τῷ
 πρώτῳ κεφαλαίῳ. λόγος α'. MP ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ τὰ-
 δε· κεφάλαιον πρῶτον. P 15. ἐπιπλήξεως P 19. ὅτι om P

fius amicitia, et magis etiam elatus consilii versutia, statim edicta
 constituit, atque alios verbis decipiens, alios, qui non facile obedi-
 rent, stricto gladio et vi redigens ad obsequium, summus dux Sara-
 cenorum evasit. mox opportunitatem nactus, quum imperatores bellis
 in Italia distinerentur, consilium suum, aliquamdiu prudenter ceta-
 tum, libere professus est et eorum legislator et praeceptor exstitit,
 atque tradidit iis coranem h. e. legem ab ipso constitutam, in capita
 distributum, capita ea quatuor libris complexus: quae capita haec
 sunt.

11. Capite libri 1. legitur, Mohametem dicere, epilepsia correptum,
 qua volvebatur apumanti ore, se vidisse Gabrielem archangelum ad
 se accedentem: sicut supra commemoravimus. 2. conscripsisse Moha-
 metem hunc librum, quem arabice coranem appellat, quod graece
 est lex dei salvatrix. 3. prophetam dei et apostolum se appellat. 4.
 Mosaica omnia, deinde psalterium et prophetica iusta, sancta et vera
 esse dicit, prae ceteris vero evangelium sanctum, iustum, probum, ve-

εὐθὲς καὶ ἀληθινὸν καὶ τέλειον ἀπεφήνατο, ὥστε καὶ ἐν τῇ κεφαλαίῳ τοῦ Ἰωνᾶ θεοῦ ὑπομνήσεις ταῦτα ὀνόμασε. πέμπτον ὅτι μὴ μόνον παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐξετέθη ὁ νόμος ἀλλὰ καὶ παρ' ἑτέρων. ἕκτον ὅτι ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ ἐκτεθειὸς νόμος στόματι πρὸς οὐδ' ἐξετέθη παρὰ τοῦ δαίμονος. ἕβδο- 5 μον ὅτι εἰς χαλιφᾶς τὸ ἀξίωμα, τουτέστιν ἄκρος διδάσκαλος, ἐγένετο Χριστιανός. ὄγδοον ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐντυχὼν αἰρετικοῖς τισὶ Νεστοριανοῖς καὶ Ἀρειανοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰουδαίους τισί, τὴν τοιῶτων κακίαν ἐσώρευσεν. ἔννατον ὅτι μεγαλορρημόνως περὶ αὐτοῦ ἔλεγεν ὡς εἰ πάντες ἄνθρωποι συναχθεῖεν 10 καὶ πάντα τὰ πνεύματα καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι, οὐκ ἂν δύναιντο ποιῆσαι τοιοῦτο κορὰν ὡς ἐγώ. δέκατον ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μέρει ἤγουν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου ἔστι γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. ἐνδέκατον ὅτι οὐκ ἦλθε διὰ θαυμάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους δοῦναι τὸν νό- 15 μον, καὶ τοῖς μὴ πειθομένοις αὐτῷ θάνατος ἔσται ἢ τιμωρία ἢ φόρος διδόναι. δωδέκατον ὅτι ὁ Νῶε καὶ Ἀβραάμ, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῦ αὐτοῦ δόγματος, φησιν, ἦσαν οὐπερ οὗτος ἐξέθετο ὕστερον.

Τοῦ δευτέρου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι τὰ ἐν 20 ταῖς Μωσαικαῖς παραδόσεσι τοῖς προφήταις τε καὶ τῷ ψαλτηρίῳ καὶ τῷ εὐαγγελίῳ γεγραμμένα ἅγια καὶ δίκαια καὶ ἀπὸ θεοῦ δεδομένα καλεῖ, στέργει τε καὶ φυλάσσει αὐτά, καὶ οὐδ' ὅλως εἰ-

13. ἀνερῶ P

19. ἔθετο P

23. οὐδὲν P

rum et perfectum appellat, adeo ut in capite Ionae haec nominarit commentarios dei. 5. non solum a Mohamete, sed etiam ab aliis legem constitutam esse. 6. a Mohamete constitutam legem ore ad aurem enuntiatam esse a daemone. 7. unum Chalipham h. e. eximium magistrum fuisse Christianum. 8. Mohametem, quum in haereticos quosdam Nestorianos et Arianos, imo et Iudaeos aliquot incidisset, horum coarctasse pravitatem. 9. magnifice de se praedicat, omnes homines, omnes spiritus, omnes angelos coniunctim non posse talem librum componere, qualem composuerit ipse. 10. in parte superiori, a dextra throni domini, scriptum esse nomen Mohametis. 11. venisse eum, non miraculis, sed gladio legem constitutum, et qui non parerent sibi, iis capitis aut pendendi tributum poenam fore. 12. Noachum et Abrahamum, quin etiam apostolos eandem doctrinam secutos esse, quam ipse postea docuerit.

Libri secundi capita haec sunt. 1. in Mosaicis libris, propheti-
cis, psalterio et evangelio scripta eum sancta, iusta et a deo imper-
tita appellare, observare et venerari, nec omnino esse ipsius assecias,

σὶν οἱ τούτου ἀκόλουθοι, εἰ μὴ ταῦτα πληρώσειεν. δεῦτερον
 ὅτι εἰς ἑβδομήκοντα πρὸς ταῖς τρισὶ μοίρας μέλλουσι σχισθῆ-
 και οἱ τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἀκολουθήσαντες, καὶ ἡ μὲν μία καὶ
 μόνη ἐκ τούτων σωθήσεται, αἱ δὲ ἄλλαι τῷ πυρὶ παραδοθή-
 5 σονται. τρίτον ὅτι εἰ μὴ παρὰ θεοῦ ἦν τὸ κοράν, πολλαὶ
 ἐναντιότητες εὐρίσκοντο ἐν αὐτῷ. τέταρτον ὅτι μετὰ τοῦ Γα-
 βριηλ ἀνελθεῖν λέγει εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐντυχεῖν ἀγγέλω
 μυριάκις μείζονι παντός τοῦ κόσμου, θρηνοῦντι τὰς αὐτοῦ B
 ἁμαρτίας, καὶ τυχεῖν παρὰ τοῦ θεοῦ συγγνώμης δι' αὐτοῦ.
 10 πέμπτον ὅτι τέλος καὶ σφραγὶς τῶν προφητῶν ἐστὶν οὗτος.
 ἕκτον ὅτι ἀρπαγὰς καὶ φόνους κωλύει καὶ ἐπιορκίας, καὶ πά-
 λιν ταῦτα ἐνδίδωσιν. ἑβδομογ' ὅτι ὁ θεὸς ἐνέδωκε τούτῃ
 ἐπιορκῆσαι. ὄγδοον ὅτι διαλεγόμενος αὐτῷ ὁ θεὸς εἶπεν ὡς
 παιδιᾶς χάριν ἐποίησε τὸν κόσμον. ἔνατον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ
 15 τῷ λεγομένῳ Μπακαρᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται δάμαλις, λέγει ὡς οἱ
 Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Χριστιανοὶ σωθῆναι μέλλουσιν· ἐν δὲ τῷ κε-
 φαλαίῳ τῷ Ἀμράμ αὐθὶς φησὶν ὅτι οὐδεὶς δύναται σωθῆναι
 ἄνευ τῶν ἐν τῷ νόμῳ τῶν Ἰσραηλιτῶν. δέκατον ὅτι πρὸ
 αὐτοῦ οὐ δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὸν παράδεισον· καὶ αὐ-
 20 θὶς φησὶν ὅτι ἔδειξεν αὐτῷ ὁ θεὸς γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας
 πολλοὺς εἰσελθόντας πρὸ αὐτοῦ εἰς τὸν παράδεισον. ἐνδέκα-
 τον ὅτι ὁ θεὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν οἴκους περικυλλεῖς καὶ
 λουτρὰ καὶ παραδείσους καὶ γυναῖκας πολλὰς ὑπισχνεῖται δοῦ-
 ναι τοῖς τῷ τοῦ Μωάμεθ νόμῳ ἀκολουθοῦσιν. δωδέκατον ὅτι

12. τούτῳ om P 15. καμπαρᾶ M, καμπαριᾶ P: corr Alterus
 21. εἰσελθόντι P, omissis πρὸ αὐτοῦ

nisi qui illa colerent. 2. in septuaginta tres sectas discessuros esse
 legis suae asseclas, quarum una salva foret, reliquae igni tradendae.
 3. nisi a deo impertitus esset coran, multa in eo inventum iri, quae
 sibi repugnarent. 4. Mohametem cum Gabriele in coelum ascendisse
 et in angelum decies millies maiorem, quam universus mundus sit,
 et peccata sua deplorantem incidisse, qui per ipsum veniam a deo
 impetrarit. 5. Mohametem perfectionem et sigillum prophetarum esse.
 6. eum rapinas et periuria nunc improbare, nunc probare. 7.
 deum ei permisisse, ut periuraret. 8. deum ei colloquentem dixisse, animi
 causa se mundum condidisse. 9. in capite quod dicitur Bacara h. e.
 cerva dicit, Iudaeos et Christianos salvos fore, in capite autem, quod
 Abrahamus inscribitur, quemquam salvari posse negat, nisi qui Ismae-
 litarum legem sequatur. 10. ante ipsum neminem posse intrare para-
 disum. 11. deum domos pulcherrimas, lavacra, hortos et feminas
 permultas post resurrectionem iis daturum esse, qui legem Mohametis

ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῷ Σάδ φησιν ὡς οἱ μὲν ἄγγελοι ἐκ πυρὸς ἐδημιουργήθησαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ χοός. δέκατον τρίτον ὅτι ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῷ Νεμελέ, ὅπερ ἐρμηνεύεται μυῖα, φησὶ περὶ τοῦ Σολομῶντος καὶ τῶν μυῶν ψεῦδός τι εὐθες, ὅπερ καὶ φησι. δέκατον τέταρτον ὅτι ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῷ Ρου-5 βεπᾶ φησὶ περὶ τοῦ Σολομῶντος καὶ τοῦ σκόληκος ὁμοίως τῷ ἀνωτέρῳ ψεύδει. δέκατον πέμπτον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν διηγήσεων ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ὁ οἶνος κεκόλυται αὐτοῖς. δέκατον ἕκτον ὅτι ὁ κτιστὸς οὐρανὸς οὗτος γέγονεν ἐκ καπνοῦ, ἣ δὲ θάλασσα ἐξ ὕδρου τινὸς Κάφ ὀνομαζομένου. 10 δέκατον ἑβδομον ὅτι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην ἴσα φωτὸς καὶ δυνάμεώς φησι γενέσθαι. δέκατον ὀγδόον ὅτι προσκληθέντος τούτου παρὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ θεοῦ θέντος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ τοσαύτης ψύξεως αἰσθῆσιν λαβεῖν αὐτὸν ὡς διελθεῖν ταύτην μέχρι καὶ 15 νωτιαίου μυελοῦ. ἔννατον δέκατον ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Σάδ φησιν ὡς ἄγγελοι ὄντες οἱ δαίμονες καὶ προσταχθέντες παρὰ τοῦ θεοῦ προσκυνῆσαι τὸν Ἀδὰμ οὐκ ἠθέλησαν ποιῆσαι τοῦτο, καθὼς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἄγγελοι προσεκίνησαν αὐτόν, καὶ διὰ τοῦτο ἐγένοντο δαίμονες. εἰκοστὸν ὅτι ἀποδίδωσι 20 τὴν αἰτίαν δι' ἣν κεκόλυται αὐτοῖς ἐσθίειν τὰ ὕεια κρέη. εἰκοστὸν πρῶτον ὅτι πρὸς τῷ τέλει τοῦ κόσμου ἀποκτενεῖ ὁ θεὸς πᾶσαν φύσιν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. εἰκοστὸν δεύτερον ὅτι συνεγράφατο βιβλία δυοκαίδεκα χιλιάδας λόγους ἔχον-

3. ὅτι om P 4. τὸ P 5. ρουβεσᾶ P 10. κᾶν P 18.
τῷ P 22. τὸ τέλος P 24. βιβλίον P ἔχον P

sequantur. 12. in capite Sad dicit, angelos ex igne, homines e pulvere factos esse. 13. in capite Nemele h. e. musca de Solomonte et muscis ridiculum quoddam mendacium narrat. 14. in capite Rhubepa de Solomonte et lumbrico mendacium priori simile tradit. 15. in libro narrationum rationem reddit, cur vino iis interdicator. 16. conditum hoc coelum e fumo, mare e monte, cui nomen Caph, factum esse. 17. solem et lunam eiusdem luminis et potentiae esse affirmat. 18. Mohametem a Gabriele arcessitum in coelum ascendisse et, manu sibi a deo imposita, tantum frigus duxisse, quod ad medullam dorsi penetrasset. 19. in capite Sad docet, daemones olim angelos fuisse, sed iussos a deo Adamum adorare, noluisse id facere, sicut reliqui angeli omnes, ac propterea daemones factos esse. 20. rationem explicat, quare carne suina vesci non liceat. 21. sub finem mundi deum omne genus humanum et angelicum extincturum esse. 22. Mohametem scripsisse duodecies mille libros disputationibus mirabilibus ple-

τα θαναμαστούς, καὶ ἀπὸ τούτων οἱ μὲν τρισχιλίοι εἰσιν ἀλη-
 θεῖς οἱ δὲ ἕτεροι ψευδεῖς. εἰκοστὸν τρίτον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ 67
 τῷ Κεραμάρ φησιν ὡς ἔσχισε τὴν σελήνην εἰς δύο τμήματα,
 καὶ τὸ μὲν ἡμισυ ἀπὸ τούτων εἰσῆλθεν εἰς τὸν χιτῶνα αὐ-
 5 τοῦ, τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἀθθις ἀπο-
 κατέστησεν αὐτὴν σφάν. εἰκοστὸν τέταρτον ὅτι ὁ Θεὸς καὶ
 οἱ ἄγγελοι εὐχονται ὑπὲρ τοῦ Μωάμεθ. εἰκοστὸν πέμπτον
 ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἑλμαϊδᾶ, ὅπερ ἐρμηνεύεται τράπεζα,
 μὴ εἶναι τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Χριστιανούς υἱοὺς Θεοῦ ἢ
 10 φιλοῦς διὰ τὸ παιδεύεσθαι αὐτούς.

Τὰ τοῦ τρίτου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον ὅτι
 οὐκ ἔστι δυνατόν τὸν Θεὸν υἷόν ἄνευ γυναικὸς ἔχειν. δεύ-
 15 τερον ὅτι εἰ υἷόν εἶχεν ὁ Θεός, σχίσματα ἂν ἐγένοντο μέσον
 αὐτῶν. τρίτον· ὅτι ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλνεσᾶ, ὅπερ ἐρμη-
 15 νέυεται γυναικες, λόγον Θεοῦ καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ πνοὴν Θεοῦ
 λέγει εἶναι τὸν Χριστόν. τέταρτον ὅτι ἐκ τῆς παρθένου ὁμο-
 λογεῖ γεγενῆσθαι τὸν Χριστόν ἄνευ ἀνδρός. πέμπτον ὅτι
 ἀρνέϊται τὸ τὸν Χριστόν εἶναι υἷόν Θεοῦ καὶ Θεόν, ἀλλὰ καὶ
 τὴν τοῦτου σάρκασιν· ψιλὸν δὲ μόνον ἄνθρωπον λέγει τοῦ-
 20 τον κατὰ τὸν Νεστόριον, ἅγιον δὲ καὶ ὑπὲρ πάντας ἀνθρώ-
 πους. ἕκτον ὅτι μὴ ἑσταυρῶσθαι τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἕτερον
 ἀντ' ἐκείνου. ἑβδομον ὅτι ὁ Θεὸς τὸν Χριστόν πρὸς ἑαυτὸν
 προσεκαλέσατο εἰς τοὺς οὐρανοὺς, περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ κό-
 σμου μέλλει ἐλεύσεσθαι καὶ θανατώσειν τὸν ἀντίχριστον,
 25 μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸν τὸν Χριστόν ἀποθανεῖν. ὄγδοον ὅτι

3. κεραράμ P 16. τῆς om P

nos, e quibus ter mille verae, reliquae mendaces sint. 23. in libro Ceramar narrat, discidisse se lunam in duo segmenta, quorum alterum pallium suum penetrarit, alterum in terram deciderit: deinde eandem in pristinum statum restituisse. 24. deum et angelos precari pro Mohamete. 25. in capite Elmaida h. e. mensa docet, Hebraeos et Christianos non esse dei filios aut amicos, quia educuntur.

Libri tertii capita haec sunt. 1. deum filium habere non posse sine femina. 2. si filium deus haberet, dissidia inter eos fore. 3. in capite Elnesa h. e. mulieres, verbum dei et animam dei et spiritum dei Christum esse dicit. 4. e virgine sine viro Christum natum esse consentit. 5. negat, Christum esse aut dei filium, aut deum, aut incarnationem eius; sed nude eum hominem esse dicit, sicut Nestorius, at sanctum illum ante omnes homines. 6. non Christum cruci affixum esse, sed alium loco eius. 7. deum ad se in coela vocasse Christum, qui tamen sub finem mundi rediturus et antichristum occisurus, de-

θεοποιῶσιν οἱ Χριστιανοὶ τὴν θεοτόκον, καὶ ὅτι ἐστὶν ἀδελ-
φή τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρῶν.

Τὰ τοῦ τετάρτου λόγου κεφάλαιά εἰσι ταῦτα. πρῶτον
ὅτι ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Μωάμεθ ἔστη ἔμπροσθεν
τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπήκουεν ὅσα καὶ ἀκήκοε, καὶ αὐδὶς κατήλθεν 5
ἐν τῇ γῆ. δεύτερον ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσι. τρί-
τον ὅτι τοῦ κορὰν τὴν ἐξήγησιν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώ-
σκει, οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεός.

Ταῦτα οὖν ποιήσας καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους καὶ τάλαι-
πώρους βαρβάρους διδάξας, καὶ ἀμαθῆς καὶ ἀγροίκος ὢν δι- 10
δάσκαλος ἐγεγόνει· καὶ τὸ ῥητὸν ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς τὸ
λέγον "τυφλὸς τυφλὸν ὀδηγεῖ, καὶ ἀμφοτέροι εἰς βύθρον ἔπε-
σον." καὶ ἕτερα τρία καὶ δέκα καὶ ἑκατὸν συνεγράψατο μυ-
θάρια, ἐκάστῳ τούτων ὄνομα ἐπιθεῖς ἄξιον τῆς ἀπαιδευσίας
αὐτοῦ καὶ μαρολογίας, ὢν ἀπ' αὐτῶν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ 15
πρόδηλον φλυαρίαν τὸ διηγῆσασθαι αὐτὰ ἴσον ἐστὶ τῷ τῆν
τοῦ Ἀγγείου κόπρον ἐκκομίσαι κατὰ τὸν Ἑρακλέα. καὶ τὸ
ἔθνος ἅπαν κακῶς σοφισάμενος καὶ ὑφ' ἑαυτὸν ποιησάμενος,
καὶ νομοθέτης αὐτῶν γεγονώς, εἶτα καὶ ἑαυτῷ συνήγαγεν δύ-
ναμιν ἰκανήν, τὴν τε Συρίαν πᾶσαν κατέδραμε καὶ ἐλήϊσατο, 20
καὶ πολλὰς χώρας Ῥωμαϊκὰς ἐκάκωσε καὶ ἠφάνισε. καὶ ἐν
τῷ μέλλειν αὐτὸν τελευτᾶν καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν

5. ὅσα καὶ ἀκήκοι add A 13. μυθάρια ποιήσας, ἐκάστῳ P
20. Συρίας θάλασσαν x. P

inde autem ipse quoque moriturus sit. 8. Christianos pro dea ha-
bere deiparam, Moysis et Aaronis sororem.

Libri quarti capita haec sunt. 1. receptum in coela Mohametem
coram deo constitisse et audisse, quae tandem cunq̄e audiit, deinde
rursus descendisse in terram. 2. daemones salvatum iri. 3. coranis
interpretationem nullum hominem callere, ne ipsum quidem Moha-
metem, sed solum deum.

Haec quum faceret et doceret miseros et infelices barbaros, licet
rudis et agrestis homo, eorum magister factus est, et probatum in iis
est "caecus caecum ducit, et uterque in fossam incidit." idem alias
centum decem et tres fabulas composuit, quibus singulis nomina in-
scripsit inscitia et vaniloquentia sua dignissima, quarum si quis velit
sordes et manifestas nugas enumerare, labor par illi foret, quo ex
Augiae stabulis stercora egerenda erant, sicut est in fabulis de Her-
cule. gente igitur male falsa et sibi subiecta, legislator eiusdem fa-
ctus, copias idoneas sibi paravit, et omnem Syriam permeavit et de-
populatus est multasque Romanorum terras vastavit et pessumdedit.
quum, morte instante, ad patrem suum, satanam, migraturus esset,

Σατανᾶν ἀναχωρῆσαι, Ἀβουβάκαρ τὸν αὐτοῦ ἀδελφιδουῖν B
 προχειρίσατο ἀντ' αὐτοῦ. ἀμηνείσας δὲ οὗτος ἔτη δύο ἤμισιν
 τελεσιτᾶ, καὶ ἀντ' αὐτοῦ κρατεῖ Οὐμαρος. αὐτὸς τὴν Δαμασκὸν
 ἔλαβε καὶ τὰς χώρας πάσας τῆς Φοινίκης, καὶ κατοικήσας ἐν
 5 αὐταῖς εἶτα λαμβάνει τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς αὐτὴν οἰκήσας
 εἶτα ἔρχεται κατὰ Περσῶν καὶ νικᾷ αὐτούς. εἶτα παραλαμβάνει
 τὴν Βόστραν καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις, καὶ ἔφθασε καὶ μέχρι
 τοῦ Γαβαθαῦ. ἔπειτα στρατεύει κατὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ
 λαμβάνει τὴν ἁγίαν πόλιν μετὰ συμβάσεως· καὶ ἔκτοτε οὐκ
 10 ἐπαύσατο τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος τὴν Ῥωμαίων γῆν κατα-
 τρέχειν καὶ ληΐζεσθαι ἕως τῆς σήμερον, ὅπου καὶ παντελῶς
 τὸ σκῆπτρον κατέλυσε καὶ τὴν βασιλείαν ἠφάνισεν. ὑπῆρχε
 δὲ καὶ ἕτερος Οὐμαρος νέος, ὅστις ἠνάγκαζε τοὺς Σαρακηνοὺς
 θυπαίνειν καὶ βεβηλοῦν τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς πειδομένους
 15 ἀτελεῖς ἐποίει· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λέοντα τὸν
 Ἀρμένιον τοῦ βεβηλῶσαι αὐτόν, ὅταν ἀποκεκλεισμένην τὴν
 πόλιν εἶγε καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν, καὶ λύσαι τὴν πολιορκίαν
 αὐτὸς μόνος ἐθέσεισε, μὴ Χριστιανοὶ κατὰ τῶν Τούρκων
 μαρτυρῶσιν. ὀνομάζονται δὲ τρισσῶς, Σαρακηνοὶ Ἰσραηλιταὶ
 20 καὶ Ἀγαρηνοὶ, Σαρακηνοὶ μὲν ὅτι ἡ Σάρρα ἐξαπέστειλε τὴν
 Ἄγαρ καὶ τὸν Ἰσμαὴλ κενοὺς κληρονομίας, Ἰσραηλιταὶ δὲ ὡς
 ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ καταγόμενοι, Ἀγαρηνοὶ δὲ διὰ τὴν προμήτορα
 αὐτῶν Ἄγαρ.

1. Ἀβουβάχαρ P 2. προχειρίσθη P 4. κατοικοῦσιν οὐ-
 τοι ἐν P 10. καταπατεῖν καὶ κατ. P 17. λύσει P 18.
 χριστιανούς κατὰ τούρκων μὴ μαρτυρεῖν P

Abubacarem, fratris filium, in locum suum evexit; qui postquam an-
 nos duos et dimidium ameras fuit, mortuus est. excepit imperium
 Umarus. is Damascus et omnes Phoeniciae regiones cepit, in quas
 translata sede, Aegyptum occupavit, atque hic rursus collocato domi-
 cilio, Persas bello adortus superavit. tum Bostram et alias multas
 urbes expugnavit, ac processit usque Gabatham. inde in Palaestinam
 profectus, sancta urbe e pactatione potitus est. ex illo inde tempore
 Ismaelitarum gens ad hunc usque diem non cessavit Romanorum terram
 incursare et depopulari, donec tandem plane sustulit imperium et re-
 gum evertit. fuit etiam alius minor Umarus, qui Saracenos cogebat,
 ut polluerent Christianos, obediensque voluntati suae immunes esse
 volebat. scripsit idem imperatori Leoni Armenio, quando obsessam
 urbem oppugnabat, de polluendo ipso, atque edixit, ut obsidio sol-
 veretur, ne Christiani per Turcas martyres fierent. nominantur tri-
 plici nomine, Saraceni, Ismaelitae, Agareni, et Saraceni quidem, quod
 Sara Hagar et Ismaelem hereditatis expertes dimisit, Ismaelitae autem,
 ut Ismaelis posteris, Agareni denique propter Agar, matrem gentis.

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἀπὸ δὲ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ ἕως τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ οὐδόου βασιλεύσαντος ἐκ τοῦ γένους τῶν Παλαιολόγων, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη 8 καὶ μῆνας 8, εἰσὶν ἔτη ωνζ'. ἐβασίλευσε δὲ τὸ 5 τῶν Παλαιολόγων γένος ἐν τῇδε τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων ἔτη ρ5δ' καὶ μῆνας 1 καὶ ἡμέρας 8. καὶ ὑπὸ Κωνσταντίνου Φλαβίου ἤρξατο ἡ βασιλεία ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου πέρας ἔλαβεν. ἐν τῇδε τῇ τριταλαίᾳ πόλει ἐπεκράτησεν ἡ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία ἔτη 10 αργμ' μῆνας 1 καὶ ἡμέρας 8.

Ποίησας οὖν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀλώσεως 8 ἀμηνῶς Θριάμβον καὶ χαρὰν μεγάλην διὰ τὴν νίκην τὴν κατὰ τῆς πόλεως, καὶ κελύσας ἵνα ἐξέλθωσι πάντες οἱ ἀνθρώποι μικροί τε καὶ μεγάλοι οἱ ὄντες κεκρυμμένοι ἐν τισὶ τόποις κρυφοῖς 15 τῆς πόλεως καὶ ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι ὦσιν· ὁμοίως καὶ πάντες ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἔφυγον, ὡς προείπαμεν, διὰ τὸν φόβον τοῦ πολέμου, ἕκαστος αὐτῶν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ βιώσῃ ἕκαστος κατὰ τὴν τάξιν καὶ θρησκείαν αὐτοῦ, ὡς καὶ πρότερον ἦν. ὁμοίως προσέταξεν ἵνα ποιήσῃσι καὶ 20 πατριάρχῃν ὡς σύνητες ἦν κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν· ἦν γὰρ προαποθανῶν 8 πατριάρχης. καὶ ἐκλέξαντες οἱ ἐντυχόντες ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὀλίγοι πάνυ ἕτεροι ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ τὸν

7. σνδ^α P

Sed redeamus iam ad propositum. ab Heraclio magno et Mohamede pseudopropheta usque ad imperium Constantini Palaeologi, imperatoris e gente Palaeologorum octavi, qui annos quatuor et menses quatuor imperavit, anni 857 numerantur. imperarunt autem Palaeologi in hac regina urbium annos 194, menses 10 et dies 4. Cpoli imperium coeptum est sub Flavio Constantino, finitum sub Constantino Palaeologo. vigitur igitur in miserrima hac urbe annos 1143, menses 10, dies 4.

Ameras die tertio post captam urbem triumphum et gaudium ingens propter reportatam victoriam agitavit, edicens, ut omnes, magni et parvi, qui latebant in locis urbis absconditis, prodirent neve a quoquam vexarentur; item ii, qui timore belli impuls, ut ante commemoravimus, ex urbe profugerant, suam quisque domum redirent et viverent secundum morem et religionem suam, sicut antea. idem imperavit, ut patriarcham pro more suo crearent; vetus enim mortuus erat. itaque qui forte aderant episcopi et perpauci alii clerici et laici sapientissimum dominum Georgium Scholarium, etiamtum laicum, elege-

σοφώτατον κύρ Γεώργιον τὸν Σχολάριον λαϊκὸν ἔτι ὄντα εἰς πατριάρχην ἐχειροτόνησαν, ὃν καὶ Γεννάδιον ἐπωνόμασαν.

Προὔπηρχε δὲ καὶ τάξις καὶ συνήθεια τοῖς βασιλεῦσι Χριστιανοῖς ἵνα δωροποιῶσι τῷ χειροτονηθέντι πατριάρχει 5 νεωστὶ δεκανίκιον χρυσοῦν μετὰ λίθων πολυτίμων καὶ μαργάρων ἐγκεκοσμημένον, καὶ ἵππον ἐκλεκτὸν ἐκ τῶν βασιλικῶν μετὰ ἐφιππίου καὶ ἐφρυστρίδος βασιλικῆς ἐγκεκοσμημένον πολυτελεῶς· καὶ μετὰ χασοδίου λευκοῦ καὶ χρυσοῦ σκεπόμενος ἦν ὁ ἵππος. καὶ ἐκ τοῦ παλατίου τοῦ βασιλικοῦ μετὰ πάσης 68 10 τῆς συγκλήτου ἐξερχόμενος ὁ πατριάρχης καὶ εὐφημούμενος ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἐπανέστρεφεν· καὶ ἡ χειροτονία ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρχιερέων, ὡς τάξις καὶ νόμος ἦν. ἐλάμβανε δὲ ὁ μέλλων γενέσθαι πατριάρχης ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως χειρῶν τὸ δεκανίκιον τοιουτοτρόπως· καθεζομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ 15 τοῦ βασιλικοῦ δίφρου, καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἰστάμενοι ἀσκεπεῖς καὶ ὀρθοί, καὶ ὁ μέγας πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου ἐποίει εὐλογητόν, εἶτα καὶ μικρὰν ἐκτενήν, καὶ ὁ μέγας δομέστικος ἔψαλλε τὸ “ὅπου γὰρ βασιλέως παρουσία” καὶ τὰ ἔξῃς. εἶτα τὸ δόξα ὁ λαμπαδάριος ἐκ τοῦ ἑτέρου χοροῦ, καὶ νῦν τὸ “ὁ 20 βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν” καὶ τὰ ἔξῃς. μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ τροπαρίου ὁ βασιλεὺς ἀνίστατο, ἔχων ἐπὶ τὴν δεξιάν τὸ δεκανίκιον, ὁ δὲ ὑποψήφιος ἐρχόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους αὐτοῦ ὁ Καισαρείας ἐκ δὲ τοῦ δευτέρου ὁ Ἡρακλείας μητρο-

16. ὄρθιοι P

runt et patriarcham crearunt, mutato nomine Gennadium appellatum.

Erat autem munus et mos Christianorum imperatorum, ut recens creato patriarchae pedum aureum, gemmis et margaritis decoratum, atque electum de regio stabulo equum, sella et strato sumtuose ornatum, et serico villosa albi coloris et filis aureis intertextum tectum, donarent. huic equo insidens patriarcha cum universo senatu et faustis acclamationibus e palatio imperatorio in patriarchale redibat, atque creatio per episcopos fiebat, ut lege et more sancitum erat. accipiebat autem futurus patriarcha e manibus imperatoris pedum tali modo. sedente imperatore in sella imperatoria et omni procerum ordine circumstante nudis capitibus, magnus protopapas palatii benedictionem, deinde parvam precum seriem pronuntiabat, atque magnus domesticus canebat “ubi enim regis praesentia” et quae sequuntur; tum “gloria” lampadarius ex altero choro, et “rex coelorum” etc. finito cantu alterno, imperator surgebat, dextra manu pedum tenens, atque candidatus, cuius alterum latus metropoli Caesareae, alte-

Phrantzes.

20

πολίτης, καὶ ποιεῖ πρὸς πάντας μετανοίας τρεῖς, εἶτα προσέρχεται τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐνώπιον τούτου ποιεῖ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ προσκύνησιν. καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ δεκανίκιον ὀλίγον ὑψῶν ἔλεγεν “ ἡ ἁγία τριάς ἢ τὴν ἐμοὶ βασιλείαν δωρησαμένη προχειρίζεται σε εἰς πατριάρχην νέας Ῥώμης.” καὶ οὕτως ἐκ 5 τῶν βασιλικῶν χειρῶν ὁ πατριάρχης ἐλάμβανε τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῷ βασιλεῖ εἰδίθου. εἶτα οἱ χοροὶ ἔψαλλον τὸ “ εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα ” ἐκ τρίτου, καὶ ἀπόλυσις. ὁ πατριάρχης κατερχόμενος μετὰ λαμπάδων ἐπὶ τὰ διβάβουλα καὶ εὐρίσκων τὸν ἵππον ἡτοιμασμένον ἀνέβαινεν ἐπ’ αὐτόν. 10

Οὕτως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος θέλων ποιῆσαι ὡς βασιλεὺς τῆς πόλεως, καθὼς ἐποίουν καὶ οἱ Χριστιανοὶ βασιλεῖς, τὸν πατριάρχην προσεκαλέσατο, ἵνα συγκαθίσῃ μετ’ αὐτοῦ τοῦ ἀριστήσαι καὶ ὀμιλῆσαι. καὶ ἐλθόντος τοῦ πατριάρχου ἐδέξατο αὐτὸν ὁ τύραννος μετὰ μεγάλης τιμῆς· καὶ 15 πολλὰ ὀμιλῆσαντες ἀναμεταξύ, καὶ ἐπαγγελίας ἀμετρήτους ἐπηγγείλατο δοῦναι τῷ πατριάρχῃ. ὡς δὲ ἤγγικεν ὁ καιρὸς τοῦ ἐξελθεῖν τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ παλατίου, ἐκβυλὼν ὁ ἀμνηρᾶς δέδωκεν αὐτῷ δῶρον τὸ πολυτίμον ἐκεῖνο δεκανίκιον, καὶ ἐπαρεκάλεσεν αὐτὸν δεχθῆναι τούτο. καὶ κατῆλθε μετὰ τοῦ 20 πατριάρχου ἕως κάτωθεν τῆς αὐλῆς, θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος τοῦ πατριάρχου, καὶ τὸν ἵππον εὐτρεπισμένον ἔχων ἀνε-

4. ἐμὴν P 10. εὐρίσκειτο M 14. καὶ ἀριστήσῃ καὶ ὀμιλήσῃ καὶ πολλὰ ἐπυνθάνετο περὶ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ἃ καταλεπτῶς διηγησώμεθα, πῶς ὁ πατριάρχης ἐν συνόψει τὴν τῆς πίστεως ὁμολογίαν ἐν κεφαλαίσις αὐτῷ διεσαφήσατο. τὸ ἐπίγραμμα οὕτως ἔχει. P, additis quae infra p. Alt. 26—29 ex Martini Crusii Turcoeraecia leguntur.

rum Heracleensis tegebat, corpore ad omnes ter inclinato, ad imperatorem accedebat et solenni eum prosequabatur adoratione. tum is, pedo paulum sublato, dicebat “sancta trinitas, quae imperium mihi dedit, ad patriarchatum novae Romae te evehit.” ita e manibus imperatoris potestate patriarchali accepta, patriarcha eidem gratias agebat. deinde chori “in multos annos dominus” canebant, atque fiebat dimissio. dehinc patriarcha cum lampadibus ad dibabula descendebat paratumque ibi inveniens equum conscendebat.

Scelestus iste igitur ut imperator urbis idem facere cupiens, quod fecerant Christiani imperatores, patriarcham, ut secum pranderet et colloqueretur, invitavit. venientem tyrannus magno honore excepit, et multa cum eo collocutus, infinita ei promissa fecit. ubi tempus discedendi affuit, ameras porrexit patriarchae pretiosum illud pedum, et eum cohortatus est, ut id acciperet, descenditque cum patriarcha, quantumvis recusante, ad extremum usque palatium, in equum rite

βίβασεν αὐτόν, καὶ προσέταξεν ἵνα πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐξέλθωσιν εἰς συνοδίαν τῷ πατριάρχῃ, καὶ οὐ-
 τως ἄχρι τοῦ σεπτοῦ ἀποστολείου συνώδευσαν αὐτόν, τινῶν
 προπορευομένων καὶ τινῶν ἐπομένων αὐτῷ. αὐτὸ γὰρ τὸ
 5 τῶν ἀποστόλων τέμενος δέδωκεν ὁ ἀμηνῶς εἰς πατριαρχεῖον.
 τὸν δὲ περικαλλῆ καὶ θεῖον ναὸν τῆς Θεοῦ σοφίας, τὸ περι-
 βόητον κειμήλια, τὸν οὐρανὸν τὸν ἐπίγειον καὶ τὸ ξένον
 ἄκουσμα, ἐποίησεν ὁ ἀλιτήριος εἰς ἴδιον αὐτοῦ προσκύ-
 νημα. ὁ δὲ ἐν Βλαχέρναις θαυματουργὸς ναὸς πυρπολημέ-
 10 ρος ἦν, ὡς προεγράφη. ποιήσας ὁ πατριάρχης ἐν τῷ σεπτῷ
 ἀποστολείῳ καιρὸν ὀλίγον, ἔπειτα θεωρῶν ὅτι ἐν ἐκείνοις τοῖς
 μέρεσι τῆς πόλεως οὐδεὶς ταλαίπωρος Χριστιανὸς ἐναπέ-
 μεινε, καὶ φοβηθεὶς μὴ τι ἐναντίον συμβῆ αὐτῷ διὰ τὴν ἐρη-
 μίαν, διότι ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν εὐρέθη τις Ἀγαρηνὸς πεφο-
 15 νευμένος ἐν τῷ τοῦ ναοῦ περιαυλείῳ, καὶ διὰ ταύτας τὰς αἰ-
 τίας ὁ πατριάρχης ἤτησε τὴν μονὴν τῆς Παμμυκαρίστου. καὶ
 ἐδώρηθη αὐτῷ τοῦ εἶναι εἰς κατοίκησιν. ἐν ἐκείνοις γὰρ
 τοῖς μέρεσιν ἐναπέμεινάν τινες ὀλίγοι Χριστιανοί. τὰς δὲ
 οὐσας μοναχὰς ἐν τῇ Παμμυκαρίστῳ προσέταξεν ἀπελθεῖν ἐν
 20 τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου προφήτου προδροῦμον Ἰωάννου τοῦ ἐν τῷ
 τρούλλῳ, ὅπου ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ ῥινο-
 τμήτου ἡ πενθέκτη ἁγία σύνοδος συνηθροίσθη. παλάτιον γὰρ
 τοῦτο περιφανὲς τῷ τότε καιρῷ ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐγγὺς τῆς Παμ-
 μυκαρίστου κατὰ τὸ βόρειον μέρος.

decoratum ascendere eum iussit, atque edixit, ut cuncti palatii pro-
 cederes eundem comitarentur. itaque eum usque ad venerandum apo-
 stolorum templum, partim praecedentes, partim subsequentes, dedu-
 xerunt. id enim templum, ut patriarchalis sedes esset, ameras dona-
 verat. pulcherrimum autem et divinum templum sapientiae dei, ci-
 melium celeberrimum, coelum terrestre et ornamentum inauditum
 scelestus iste in suae superstitionis usum convertit. mirabilis vero in
 Blachernis aedes incendio interierat, ut supra narravimus. commora-
 tus aliquantisper in venerando apostolorum templo, quum in ea re-
 gione de miseris Christianis neminem manere vidisset, timeretque,
 ne quid mali sibi accideret propter solitudinem, quoniam aliquando
 Agareus in vestibulo templi inventus erat occisus, beatissimae virgi-
 nis monasterium pro domicilio petivit et obtinuit. in ea enim re-
 gione pauci aliqui Christiani remanserant. monachas eius templi in
 monasterium sancti prophetae et praecursoris Iohannis, quod in
 Trullo est, concedere iussit, ubi Iustiniano Rhinotmeto imperante
 sancta synodus quinisexa habita est. palatium enim hoc illustre
 tum erat, prope beatissimae virginis templum septentrionem versus
 situm.

Οὗτος οὖν ὁ παμμύριος καὶ φθορεὺς τῶν Χριστιανῶν
 πονηρὸς ὢν καὶ πολύτροπος καὶ τῇ ἀλώπεκι ὑποκρινόμενος
 ταῦτα οὐχ ὑπὲρ εὐλαβείας ἢ καλοκαγαθίας αὐτοῦ ἐποίει, ἀλλ'
 ἵνα οἱ Χριστιανοὶ ἀκούσωσι τὰς ἐπαγγελίας συναχθῶσιν τε
 ἐν τῇ πόλει καὶ κατοικήσωσιν αὐτήν· ἢ ἐκ τοῦ καθημερινοῦ 5
 πολέμου ἡρημώθη, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀλώσει. καὶ οὕτως
 ἐγένετο, καὶ τινες Χριστιανοὶ συνήχθησαν. μετ' ὀλίγον δὲ
 καὶ τινες ἀποίκους εἰσήνεγκε, καὶ ἐκείνην τὴν διάλεκτον λε-
 γομένους σουργούνιδες, ἐκ τε τοῦ Καφᾶ Τραπεζοῦντος καὶ
 Σινωπίου καὶ Ἀσπροκάστρου· καὶ οὕτως τὴν πόλιν ἐκατέψ- 10
 κησε. ἔδωκε δὲ καὶ προστάγματα ἐγγράφως τῷ πατριάρχῃ
 μετ' ἐξουσίας βασιλικῆς ὑπογεγραμμένης κάτωθεν ἵνα μηδεὶς
 αὐτὸν ἐνοχλήσῃ ἢ ἀντιτείνῃ, ἀλλὰ εἶναι αὐτὸν ἀναίτητον καὶ
 ἀφορολόγητον καὶ ἀδιάσειστόν τε ἀπὸ παντὸς ἐναντίου, καὶ
 τέλους καὶ δώσεως ἐλεύθερος ἔσῃται αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν 15
 πατριάρχαι εἰς τὸν αἰῶνα, ὁμοίως καὶ πάντες οἱ ὑποτεταγμέ-
 νοι αὐτῷ ἀρχιερεῖς.

3. ὑπὸ P 12. ὑπογεγραμμένος P 13. ἀναίτητον P

Iste igitur scelestissimus homo, Christianorum mala pestis, ve-
 terator et vulpes, non pietate aut benevolentia commotus, illud fe-
 cit, sed ut Christiani, promissis suis auditis, in urbem confluerent
 eamque habitarent: quae propter quotidianas pugnas eius praecipue
 temporis, quo capta est, deserta erat. ac revera nonnulli Christiani
 congregati sunt. brevi colonos, quos Turcae sua lingua surgunides
 appellant, Capha, Trapezunte, Sinope et Asprocastro eodem deduxit,
 atque ita urbem civibus denuo implevit. idem patriarchae literas cum
 regiae auctoritatis subscriptione dedit, ut ne vexaretur aut impugna-
 retur a quoquam, sed liber et securus esset ab omni inimico, neve
 quidquam tributum aut vectigalium penderet, tum ipse, tum omnes in
 perpetuum sequentes patriarchae cunctique eidem subiecti episcopi.

B I B Λ Ι Ο Ν Δ

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΛΑΩΣΙΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΤΟΤΗΣΗΣ
 ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΤΑΣ ΕΝ ΤΗ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ.
 ΣΥΓΧΤΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΤΣ ΑΝΑΜΕΤΑΕΤ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ
 5 ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΩΣ Ο ΑΜΗΡΑΣ ΤΠΟΤΑΞΑΣ ΑΥΤΟΤΣ
 ΤΠΕΤΑΞΕ ΚΑΙ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΩΝ ΕΠΙΛΑ-
 ΘΕΝ Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΤΣ, ΚΑΙ ΑΛΛΑΣ ΤΙΝΑΣ ΤΠΟΘΕΣΕΙΣ, ΩΣ
 ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΤΡΗΣΟΝΤΑΙ.

10 1. Ἀλωθεὶς οὖν καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ 69
 τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν ὁ ἄθλιος τέλος ἐξηγοράσθη τῇ
 πρωτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 593^β ἔτους καὶ ἀπέσωσα εἰς τὴν
 Πελοπόννησον ἐν τῇ Σπάρτῃ. τῆς δὲ γυναικὸς μου καὶ τῶν τέ-
 κνων μου ἀλωθέντων ὑπὸ τινων γερόντων Τούρκων κυλογνώμων
 15 ὄντων, καὶ παρ' αὐτῶν πάλιν πραθέντων τῷ πρώτῳ ἵπποκό-
 μῳ τοῦ ἀμυραῖ, ὃς λέγεται τῇ ἐκείνων διαλέκτῳ μεραχούρης,
 ὃς καὶ ἄλλας πολλὰς τῶν ἄρχοντισσῶν ἠγόρασε καὶ πολλοῦ
 ἐράνου ἐπέτυχε δι' αὐτῶν, τοῦ δὲ κάλλους καὶ ἄλλων χρῆ-

8. ῥηθήσονται P 16. ἱμροχώρης P

L I B E R IV,

QUI A CAPTA REGINA URBIUM INCIPIT, TURBAS AC PUGNAS
 IN PELOPONNESO INTER FRATRES ET DESPOTAS EXCITATAS
 CONTINENS, ATQUE ENARRANS, QUOMODO IPSOS ET INSULAM
 AMERAS SIBI SUBIECFERIT, ET QUAE SCRIPTORI ACCIDERINT
 ET RES ALIAS QUASDAM, CAPITIBUS DISTRIBUTAS.

1. Ego ipse in potestatem hostium veni, et omnes calamitates
 et mala servitutis expertus, postremum primo Septembris anni 696^a
 venditus et in Peloponnesum Spartam sospes perductus sum. item
 uxor mea et liberi capti sunt a Turcis quibusdam senibus, bonis viris,
 et venditi primario ameræ praefecto stabuli, quem illi sua lingua
 merachurem appellant, qui praeterea alias multas feminas nobiles mer-
 catus est, et iis dividendis magnum quaestum fecit. quum autem

στῶν ἡθῶν τῶν τέκνων μου μὴ δυναμένων κρυβῆναι, μαθῶν περὶ τούτων ὁ ἀμηρᾶς ἐπῆρεν αὐτά, δοὺς τῷ εἰρημένῳ αὐτοῦ πρωτοῦπποκόμῳ χρήματα πολλά. ἐνυπέμεινε δὲ ἡ ἀθλία αὐτῶν μήτηρ μόνη μετὰ μίας καὶ μόνης ἀνυτραφείσης αὐτῆ, αἱ δὲ ἄλλαι διεμερίσθησαν. 5

Καὶ καταφρονοῦντες μέφρονται καὶ κατηγοροῦντες ἐλέγχουσιν ἡμᾶς οἱ Λατῖνοι, καὶ λέγουσιν ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς φρονεῖν ἡμᾶς ἀπωλέσαμεν τὴν βασιλείαν. ἡμεῖς δὲ λέγομεν ὅτι ἁμαρτωλοὶ ὑπάρχομεν, καὶ οὐδείς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἷς ὁ θεός· περὶ δὲ τοῦ ὀρθῶς 10 φρονεῖν γινώσκετε, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ὅτι ἡμεῖς καινοτομίαν οὐδεμίαν ἐποιήσαμεν εἰς τὰ τοῦ εὐαγγελίου ῥητά, εἰ μὴ πιστεύομεν καὶ δοξάζομεν τὰ ὅσα οἱ ἀπόστολοι τοῦ λόγου καὶ ὑπηρεταὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν, καὶ ὁ αἱ ἄγιοι καὶ οἰκουμενικαὶ ἐπὶ τὰ σύνοδοι καὶ αἱ κατὰ καιρὸν τοπικαὶ ἡμῖν ὄντως παρέδωσαν, 15 ἀληθῶς καὶ βεβαίως κρατοῦμεν, ὡς ἐδίδαξεν ὁ ἁγιώτατος Σιλβέστρος ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Δάμασος ἐν τῇ δευτέρῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Καλλιστίνος ἐν τῇ τρίτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Λέων Β ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Βιγίλιος ἐν 20 τῇ πέμπτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀγάθων ἐν τῇ ἕκτῃ συνόδῳ καὶ ὁ ἁγιώτατος πάπας Ἀδριανὸς ἐν τῇ ἑβδόμῃ

4. ἀνατρεφούσης αὐτὴν Alterus
ζομεν P 15. οὕτω P

13. ὡς ἐπιστεύσαμεν δοξάζομεν

forma et compositi mores liberorum meorum latere non possent, audito de iis, ameras, grandi pecunia numerata, ab eo, quem dixi, summo praefecto stabuli eos accepit. remansit misera eorum mater sola cum una et sola a se nutrita muliercula, reliquae dispersae sunt.

Contemnentes et calumniantes nos Latini aiunt atque exprobrant, propter peccata nostra et fidei perversitatem nos amisisse imperium. nos vero consentimus, improbos nos esse: at nemo probus est, praeter solum deum. de fidei autem veritate scitote, patres ac fratres, nihil nos innovasse in sententiis evangelii, sed credere et profiteri, quaecumque verbi testes oculati et ministri nos docuerunt, et quae sanctae et oecumenicae septem synodi et si quae topicae opus erant, revera nobis tradiderunt, vere et firme tenemus, quemadmodum in prima synodo sanctissimus Silvester docuit, in secunda sanctissimus Damasus papa, in tertia sanctissimus Caelestinus papa, in quarta sanctissimus Leo papa, in quinta sanctissimus Vigilius papa, in sexta sanctissimus Agestho papa, in septima sanctissimus Adrianus papa. scitis enim omnes, eos anathemata et execrationes perpetuas iis mixtos esse, qui

συνόδῳ· ὡς ἴσται πάντες ὅτι ἔθεντο καὶ ἀναθεματισμοὺς καὶ
 ἀφορισμοὺς ἀλύτους, μὴ τις τολμήσῃ προσθῆσαι ἢ ἐκλείψαι
 ἢ ὅλως παρασαλεῦσαι ἅπερ ἐκείνοι εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστο-
 λικῶς καὶ ἀκριβῶς ἐξακολουθοῦντες διὰ πνεύματος ἁγίου
 5 ἔσφραγίσαντο. μάρτυρες τῶν αὐτῶν αἱ συνῳδικαὶ βίβλοι καὶ
 τὰ συνῳδικὰ γράμματα τῶν κατὰ καιρὸν ἄκρων ἀρχιερέων
 ἦτοι πάπων καὶ τῶν ἁγίων μεγάλων ἐκείνων συνόδων, ὡς
 ἠριθμήσαμεν, ἐκ τῆς ἡμετέρας ὄντες καὶ αὐτοὶ τῆς φυλῆς
 τῶν Λατίνων, ἄνδρες θεοφρονοῦμενοι ἔργῳ καὶ λόγῳ τιμη-
 10 μένοι. ταύτην τὴν παράδοσιν ἡμεῖς ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, ἵνα
 μὴ εἰς ἀφορισμὸν τῶν ἁγιωτάτων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων
 οἰκουμενικῶν ἐπὶ συνόδων καὶ τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων ὄν-
 τως ἄκρων ἀρχιερέων πέσωμεν. καὶ ἡμεῖς εὐαγγελικῶς καὶ
 ἀποστολικῶς κατὰ ἀλήθειαν κρατοῦμεν τὴν παράδοσιν τῆς
 15 πρεσβυτέρας Ρώμης· τὸ γὰρ ἡμέτερον δόγμα παρ' ἀμφοτέ-
 ρων εὖ πάντοτε ὁμολογεῖτο, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν καινοτομηθὲν
 αὐτοῖς μόνοις ἀκαταόρητον εἶναι δοκεῖ, καὶ ἡμᾶς ἔδει κρι-
 τὰς αὐτῶν εἶναι καὶ κατηγοροῦς, καὶ οὐκ αὐτοὺς ἡμῶν. τὰ
 νῦν δὲ νεωστὶ τινες αὐτῶν θεολόγοι ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν και-
 20 νολόγοι, καὶ οὐκ αἰσχύνονται ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναβαίνειν δι-
 δάσκοντες λέγειν ἐρρόρουμ Γραικόρουμ, τουτέστι σφάλματα
 ἡμέτερα, εἶτα μὴ ἔχοντές τι ἕτερον εἰπεῖν εἰ μὴ μόνον, ὡς
 εἶπομεν, διὰ τὸ μὴ ἡμᾶς ὀρθῶς φρονεῖν τὴν βασιλείαν ἀπο-

5. τῶν om P 7. ἄς? 12. ὄντως ἄκρων ἀρχ.] πάπων P
 19. μωρολόγοι P 22. ἡμετέρων σφαλμάτων P

quid adderent aut demerent aut omnino fluctuarent in iis, quae ipsi,
 evangelii et apostolorum praecepta accurate assecuti per sanctum
 spiritum, constituissent. testes sunt libri et literae synodici summo-
 rum singulis temporibus episcoporum sive paparum et sanctarum illa-
 rum synodorum, quas enumeravimus, quum illi e vestra et Latinorum
 gente essent, viri pii et venerabiles dicto et facto. hanc igitur tradi-
 tionem inviolatam servamus, ne in sanctissimorum apostolorum et
 septem sanctarum synodorum oecumenicarum et sanctissimorum il-
 lorum revera summorum episcoporum execrationem incidamus. ac
 tenemus sane evangelice et apostolice traditionem veteris Romae. no-
 stra enim doctrina ab utrisque semper observata est, at quae ab illis
 innovata sunt, solis ipsis non vituperanda esse videntur, ita ut non
 illorum iudices et accusatores esse oporteat, non contra. nuper vero
 in illis quidam rerum divinarum, imo potius novarum studiosi existi-
 terunt, qui non vererentur, de nostris scilicet erroribus disputaturi,
 in suggestum ascendere, quum nihil haberent, quod afferrent, nisi

λέσαμεν· καὶ αὐτοὶ τάχα ὡς δῆθεν ὀρθόδοξοι ἴσως ὄντες αὐτοὶ ἑαυτῶν τὴν βασιλείαν κρατοῦσιν, οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ πάντες οἱ κρατοῦντες πάντως ὀρθόδοξοι, οὐδ' αὐθις οἱ κρατούμενοι αἰρετικοί, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐφ' ἡμῖν· μὴ γὰρ ὀρθόδοξοὶ εἰσὶν οἱ Ἰσμηλίται, ὅτι κρατοῦσιν ἡμῶν, καὶ πρὸ τοῦ-5
των οἱ εἰδωλολάτραι οἱ τοὺς Χριστιανοὺς ἐδίωκον, ἢ πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι ἢ Βαβυλώνιοι οἱ ποτε ἐξουσιάζσαντες τῶν Ἰσμηλιτῶν. ἀλλ' οὐκ ἔχουσι τί εἰπεῖν· δῆλον γὰρ ὅτι οἱ μὲν κυριεύσαντες ἀσεβεῖς, οἱ δὲ κυριεύόμενοι εὐσεβεῖς. διὰ τοῦτο οὐ δεῖ αὐτοὺς κομπάζειν περὶ τῆς αὐτοκρατορίας. καὶ ἐπὶ 10
τούτοις ἀντεροῦμεν αὐτοῖς, πῶς οἱ κατὰ τὴν Μυσίαν καὶ Ῥωσσίαν καὶ Ἰβηρίαν τὴν ἑφ' ἡμῶν καὶ Ἀβασγίαν οἰκοῦντες καὶ ἐν λοιποῖς τόποις ἄρχουσι καὶ ἄρχονται ἀφ' ἑαυτῶν, καίτοι γε τοῖς ἡμετέροις δόγμασιν ἀκολουθοῦσι; καὶ ἄλλως τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποίησεν ὁ πάπας Στέφανος ὁ Συρφρῶν, 15
ὃς καὶ πρῶτος τοῖς Ἰταλοῖς μετὰ ἀζύμων παρέδωκεν ἐπιτελεῖν τὴν ἁγίαν ἱερουργίαν, καὶ τὴν προσθήκην τὴν εἰς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον φανερῶς ἐκήρυξε, καὶ τὰς τριχᾶς τοῦ πάγωνος πρῶτος ἀπέθριξε, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν πᾶσιν οὕτως ἐξέδωκε, βασιλεύοντος μὲν τῆς νέας Ῥώμης τῷ τότε καιρῷ 20
τοῦ αἰμυνηστοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ μονομάχου, πατριαρχεύοντος δὲ Μιχαὴλ ὃς τῇ ἐπωνυμίᾳ ἐλέγετο Κηρουάριος. οὗτος οὖν ὁ πατριάρχης γνώμη τοῦ βασιλέως καὶ τῶν

12. *αββαγίαν* M15. *συρφρῶν* P

amisisse nos imperium propter doctrinae pravitatem: quasi vero ipsi, quod orthodoxi sint, tueantur imperium suum, ignari illi, non omnes, qui imperant, orthodoxos, nec qui obediunt, haereticos esse, id quod in nobis animadverti licet. an orthodoxi sunt Ismaelitae, quia nobis imperant, aut priores illis idololatrae, qui premebant Christianos, aut Aegyptii vel Babylonii Ismaelitis olim imperantes? enimvero non habent, quid respondeant. in aperto enim est, eos, qui imperant, impios, quibus autem imperatur, pios esse. quare non decet illos iactare imperium suum. praeterea contra eosdem dicamus, quomodo qui Mysiam, Rossiam, Iberiam orientalem et Abasgiam habitant, et aliis in regionibus regnent, et sui iuris sint, quandoquidem nostram aetnam sequuntur? at enim ecclesiarum dissensionem temere movit Stephanus Syrphro papa, qui primus pane non fermentato sanctum sacrificium peragi sivit, et additamentum illud ad sanctum symbolum palam proclamavit, ac primus barbam totondit, idemque omnibus sibi subiectis facere permisit, regnante tum Cpoli perpetuo memorabili imperatore Constantino monomacho, patriarchatum administrante Mi-

ἐτέρων τριῶν πατριάρχων καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας
 καὶ τοῦ Κύπρου καὶ πάσης τῆς ὑπ' αὐτὸν συνόδου τὸν εἰρη-
 μένον πάπαν Στέφανον τῶν διπτύχων ἐξέβαλεν, ζητοῦντες τῆς
 τῶν ἀζύμων καὶ τῆς προσθήκης τῆς ἐμβολῆς τὸ αἷτιον, κό-
 5 σμου ἔτει 59^φ, ἰνδικιῶνος ια'. ἡ δὲ ἐκκλησία τῆς Ἀλέξαν-
 δρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἡ Θεβαΐς ἡ πιστή,
 ἡ Λιβύη ἡ ἄσια, ἡ τοὺς πολίτας θρέψουσα τῆς βασιλείας τῶν
 οὐρανῶν, καθὼς φησὶν ὁ θεὸς Κοσμάς, ἐν ποίῳ καιρῷ ἐδου-
 λώθησαν ὑπὸ τοῦ ἀμηρᾶ Οὐμάρ, ὅστις ἦν ὁ τρίτος μετὰ
 10 τὸν τρισκατάρτατον Μωάμεθ, καὶ ἡχμαλωτίσθησαν; καὶ τοῦτο
 φανερόν ἐστιν ὡς ἐγγόνοι ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου
 τοῦ Πρωγιάτου, κόσμου ἔτει 598^δ, πρὶν τὴν ἁγίαν καὶ οἰκου-
 μενικὴν ἕκτην συνόδον συναθροισθῆναι, ὅπου οὔτε σχίσματα
 ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπῆρχον οὔτε διαφοραί. μετὰ δέ τινα
 15 καιρὸν οἱ βασιλεῖς μετὰ κόπου οὐκ ὀλίγου τὴν ἁγίαν πόλιν
 ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἀσεβῶν ἠλευθέρωσαν καὶ ὑπὸ τὴν ἐξου-
 σίαν Ῥωμαίοις ἐποίησαν· καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου ἐπὶ τῆς
 βασιλείας Βασιλείου τοῦ πορφυρογεννήτου τοῦ λεγομένου Βουλ-
 γαροκτόνου ὁ τῆς Αἰγύπτου ἀμηρᾶς Ἀζίζιος τὴν ἁγίαν πόλιν
 20 πάλιν ἔλαβε πολέμῳ, καὶ τὸν τάφον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐγγεγραμένον πολυτελῶς θεῖον ναὸν κατεστρέψατο,
 καὶ τὰ σκεύη ἐλυμήνατο, τὰ μοναστήρια κατηδάφισε, καὶ τοῖς

4. καὶ — αἷτιον] καὶ τὸ τῆς προσθήκης περὶ τῆς ἐν τῷ συμβό-
 λῳ ἔμπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ αἷτιον
 Alterus

chaele, qui cognomento Cerularius appellabatur. hic igitur patriar-
 cha e sententia imperatoris et reliquorum trium patriarcharum, archi-
 episcopi item Bulgariae et Cypri, totius denique, cui praeerat, synodi,
 eum, quem dixi, papam Stephanum, diplomatis eiecit, panis fer-
 mentati et facti additamenti rationem desiderans, anno mundi 6500.
 ecclesiae autem Alexandriae et Antiochiae et Hierosolymorum, fidelis
 Thebais, sancta Libya, quae cives imperii coelorum nutrit, ut ait
 divinus Cosmas, quoniam tempore subactae sunt ab Umara amera,
 post Mohametem ter exsecrandum tertio, et in servitutem redactae?
 factum hoc est manifesto imperante Constantino Pogonato, anno
 mundi 6134, antequam sancta et oecumenica sexta synodus habere-
 tur, quo tempore nec schismata nec dissidia in ecclesiis erant. ali-
 quanto post reges labore non levi sanctam urbem a manibus impio-
 rum vindicatam Romanorum tradiderunt imperio; sed imperante Ba-
 silio porphyrogenito, qui Bulgaroctonus nominatur, rursus Aegypti
 ameras, Azizius, eandem expugnavit, sepulcrum salvatoris nostri Iesu
 Christi et sumtuose ornatum templum sanctissimum in potestatem

ἀσκουμένους ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐκείνης μοναχοῦς, Ἴταλους τὸ πλεόν ἢ Ῥωμαίους καὶ ἐξ ἐτέρων φυλῶν, ἐρόνευσε καὶ ἐφυγάδευσε. πάνν θανμαστόν ἐστίν, ὡς λέγουσιν, ἠρωμένων οὐσῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῷ τότε καιρῷ, πῶς ὁ θεὸς ἐπαρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀσεβῶν. ὥστε ἐκ πάντων τούτων ἦν ἰδεῖν 5 ὅτι οὐ διὰ παρανομίαν τινὰ παρεδόθημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς μερικὴν παιδείαν, ὡς καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἄγιοι· “καὶ πάντα γὰρ ὃν ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγεῖ δὲ νῖδν ὃν παραδέχεται,” καὶ τὰ ἐξῆς. “πιστὸς γάρ” φησιν “ὁ θεός, ὃς οὐκ ἀφήσει ὑμᾶς εἰς τέλος πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε.” 10 καὶ ὁ Δαβὶδ “παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, τῷ δὲ θανάτρ Βοὺ παρέδωκέ με.”

Καὶ τοῦτο ἄκουσον. ὥσπερ τοίνυν ἡ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεία κατελύθη ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, ἡ δὲ τῶν Βαβυλωνίων ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ τῶν Περσῶν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, ἡ 15 δὲ Μακεδόνων ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οὕτως καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων κατελύθη ὑπὸ τῶν Ὀθμανλίδων. τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει ἐν τῷ προσήκοντι καὶ ὀρισμένῳ καιρῷ, καὶ καταλυθήσεται καθὼς φησὶν ὁ Θεσπέσιος Ἡσαΐας ἐν τῷ τῆς Ἰδουμαίας ὄραματι. “εἶπέ μοι κύριος ἔτη ἐνιαυτοῦ ὡς ἐνιαυτὸς μιγθωτοῦ, 20

5. ἐν P 17. Ὀθουμαλίδων M τὸ δὲ τέλος ταύτης ἤξει] τῶν δὲ Ἰσμηλιτῶν ἢ τοῖς Ὀθουμαλίδων τῶν καὶ Ἀγαρηνῶν τέλος ἔξει M 19. καθὼς φησὶν — τὸ ξανθὸν γένος] ὑπὸ τοῦ ξανθοῦ γένους M

redegit, supellectilem polluit, monasteria evertit, ubivis illic corpus exercentes monachos, in quibus Italorum et aliarum gentium maior, quam Romanorum numerus erat, aut occidit aut fugavit. plane mirum autem est, ut aiunt, Christianos, quum coniunctae essent ecclesiae, a deo tum in potestatem impiorum traditos esse. adeo ex his omnibus intelligitur, non propter peccatum aliquod hostibus nos subiectos esse, sed ob singularem educationem, quemadmodum olim sancti docuerunt: “quemcunque enim amat deus, eum educat, et castigat filium, quem recipit,” et quae sequuntur. “fidelis enim,” ait, “dominus est, qui non permittet vos ultra, quam sustinere possitis, tentari.” item David “educando educavit me dominus, nec vero morti me tradidit.”

Etiam hoc audi. quemadmodum Assyriorum regnum a Babyloniiis eversum est, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonum a Romanis, ita Romanorum quoque imperium ab Otmanlidibus: atque horum finis aderit iusto et constituto tempore, evertenturque, sicut ait divinus Esaias in specie Idumaeae. “dixit mihi dominus: intra annum, qualis est annus mercenarii, deficiet gloria

καὶ ἐκλείψει ἡ δόξα Κηδάρ, καὶ τὸ κατάλειμμα τῶν τοξευμάτων νιῶν Κηδάρ τῶν ἰσχυρῶν ἔσται ὀλίγον, διότι κύριος ἐλάλησεν ὁ Θεὸς Ἰσραήλ." οὕτω δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἐπακολουθῶν τῷ τοῦ προφήτου ῥητῷ, ἐπὶ 5 ἔτους ζοῦλά, Σεπτεμβρίου γ', ἡμέρα ε' θεμάτιον περὶ τῆς τῶν Ἰσμηλιτῶν βασιλείας ποιήσας καὶ κανονίσας. "οὗτος κρατήσει ἐν ἰσχυί μὲν καὶ εὐτυχίᾳ ἔτη τριακόσια ἐννέα, ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ ἕτερα ἔτη πενήκοντα ἕξ, ὥστε εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν πᾶσαν εὐτυχοῦσαν καὶ δυστυχοῦσαν ἔτη τξέ." 10

τινὲς μὲν λοξῶς τὸν χρησμὸν διαλαμβάνοντες λέγουσι κακῶς ἐθεμάτισεν ὁ ἀστρονόμος, λαμβάνοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ χρησμοῦ ἐκ τοῦ εἰρημένου ἔτους· καὶ ἂν οὕτως ἦν ὡς ἐμὲ παχὺ λεπτόν, ἐλάνθανεν ἐκείνον. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν τινῶν φιλοσόφων ἀρίστων ἀνδρῶν οἰδῶς καὶ ἀνεργνωκῶς. οὐκ 15 ἀρχὴν τῆς τῶν Ἰσμηλιτῶν θρησκείας ἢ βασιλείας ὁ σοφὸς οὕτως ἐποίησεν ἀπὸ τῶν χρόνων Μωάμεθ, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τῆς προφητείας Δανιὴλ τοῦ Θεοῦ. τέταρτον θηρίον ὀνομάζει τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν· καὶ οὐκ ἀρχὴν ποιοῦσιν οἱ ἐξηγηταὶ ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥωμύλου, οὔτε δυναστείας Ῥωμαίων, 20 ἀριστοκρατείας δημοκρατείας διδακτορίας ὑπατίας καὶ βασιλείας μνημονεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ Ὀκταβίου Καίσαρος διὰ τὴν κατάπανσιν τῆς μοναρχίας, καθὼς κάτωθεν ῥηθῆσεται. οὕτω μὲν καὶ ὁ σοφώτατος Στέφανος ἐκ τοῦ Ὀτμάνου

Cedar, et reliquiae iaculorum fortium filiorum Cedar exiguae erunt, quoniam dominus, deus Israelis, locutus est." ad quod dictum prophetas se applicans sapientissimus Stephanus Alexandrinus, anno 6131, Septembris die 3, hebdomadis 6, de Ismaelitarum regno hoc thema fecit et constituit. "is potenter et prospere regnabit annos trecentos novem, in rerum angustiis et perturbatione deinde annos quinquaginta sex, ut omnino eorum imperium tum faustum tum infaustum futurum sit per annos 365." nonnulli vaticinium perperam interpretati, astronomum male ratiocinatum esse affirmant, initium ducentes ab eo, quem dixi, anno. quod si ita esset, falsus ille foret. at equidem de ea re quorundam doctissimorum hominum sententias cognovi et didici, secundum quas sapiens ille vir initium superstitionis et imperii Ismaelitarum non a Mohametis aetate duxit, sed ad modum vaticinii divini Danielis locutus est. is quartam bestiam Romanorum imperium appellavit: nec interpretes a Remo et Romulo initium capiunt, aut Romanorum principatus, nobilium, plebis, dictatorum, consulum, regum imperia commemorant, sed ab Octavio demum Caesare propter exitum monarchiae, quemadmodum infra docebitur, eodem igitur modo sapientissimus Stephanus ab Otmane amera ca-

ἀμρᾶ ἀρχὴν τοῦ κανονίου αὐτοῦ ποιεῖ. ἔτι δὲ καὶ ὁ σοφώ-
 ταιος Λέων ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων θεμάτιον καὶ αὐτὸς ἐποίησε,
 τρισσαρίθμου κύκλου εὐρῶν κρατῆσαι ἔχει βασιλεία δυνατὴ
 καὶ ἰσχυρὰ ἢ ἐκ τῆς Ἄγαρ, τουτέστιν ἔτι τριακόσια. ἢ δὲ
 συστροφὴ πενήκοντα ἕξ οὐκ ἐμνήσθη. εἶτα τὸ ξανθὸν γέ-
 5 νος ἅμα μετὰ τῶν πρακτόρων ὄλον Ἰσμαῆλ τροπώσουσι κατὰ
 τοὺς χρησμούς τῶν θείων ἀνδρῶν. καὶ διὰ μὲν οὖν τῶν
 τεσσάρων ἀνέμων τὰς τέσσαρας μεγάλας βασιλείας ὁ μέγιστος
 διδάσκει Ζαχαρίας καὶ Δανιὴλ ὁ θεῖος, τὴν Χαλδαίων λέγω,
 τὴν Περσῶν καὶ τὴν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων. 10
 τὰ δὲ δύο ὄρη τὰ χαλκᾶ τὰ δύο κλίματα τῆς οἰκουμένης εἶ-
 ναι φασίν· εἰς δύο γὰρ τέμνεται, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώ-
 πην. καὶ οἱ μὲν πυρροὶ ἔπποι τὸ μαιώφονον τῶν Χαλδαίων
 σημαίνουσιν, οἱ δὲ μέλανες τὸν ἐπενεχθέντα παρὰ Περσῶν
 καὶ Μήδων τοῖς Βαβυλωνίοις θάνατον, οἱ δὲ λευκοὶ τὸ σα-
 15 φές τῆς δόξης τῶν Μακεδόνων· οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ ἄλλαι
 βασιλείαι καὶ αὕτη. οἱ δὲ ψαροὶ καὶ ποικίλοι τὸ ἰσχυρὸν καὶ
 εὐτονον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας δηλοῦσι. τὸ δὲ προ-
 ταχθὲν αὐτοὺς περιοδεῦσαι τὴν γῆν διδάσκει πάλιν ὡς διὰ
 τοῦ Θεοῦ πᾶσα βασιλεία συνίσταται· φησὶ γὰρ ὁ Εὐσέβιος 20
 ὁ Παμφίλου, ἐπὶ τοῦ Ἀγούστου Ὀκταβίου Καίσαρος ἀρχὴν
 ἢ τετάρτη βασιλεία λαμβάνει, ἢν ὁ Δανιὴλ τέταρτον θηρίον
 φοβερὸν ὀνομάζει, διὰ τὴν μὲν τότε πρῶτος αὐτὸς ἐμονάρχησε
 καὶ τὸν κόσμον ὄλον σχεδὸν εἰπεῖν καθυπέταξεν. οὗτος ἐν

21. ὁ om P Ἀγούστου et Καίσαρος om P

nonis sui initium facit. etiam doctissimus Romanorum imperator Leo
 thema fecit, qui florentem et vigentem imperii Saracenorum statum
 ter computandum circulum tenere, h. e. annos trecentos duraturum
 invenit. perturbati imperii per annos quinquaginta sex non fecit
 mentionem. deinde flava gens una cum vindicibus omne Ismaëlis
 genus fugabit secundum divinorum hominum vaticinia. quatuor ven-
 tis autem quatuor magna imperia Zacharias et divinus Daniel signifi-
 cant, Chaldaeorum, Persarum, Macedonum et Romanorum. duo æ-
 neos montes autem duas terrae regiones esse dicunt; in duas enim
 partes terra dividitur, Asiam et Europam. atque rufi equi atrocita-
 tem Chaldaeorum significant, nigri a Persis et Medis Babylonis illa-
 tum interitum, candidi claram Macedonum gloriam; neque enim ho-
 rum imperium ceteris simile est; cineracei vero et versicolores robar
 et potentiam imperii Romanorum. deinde mandato, ut terram ob-
 eant, significatur, per deum omne constare regnum. dicit enim Eu-
 sebius Pamphili, ab Augusto Octavio Caesare quartum regnum ini-

μῆ τῶν ἡμερῶν ἀπελθὼν εἰς Δελφούς τοὺς νῦν ὀνομαζομένους Δαύλια, ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τίς μετ' αὐτὸν βασιλεύσει. τοῦ δὲ Πυθίου μηδὲν ἀποκρινομένου ὁ δ' αὐθις ἠρώτησε, διὰ τί οὐκ εἶπεν τὸ μαντεῖον; τότε ἡ Πυθία ἔφη ἐλθόντος οὖν τούτου ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἀποβῶναι παρεγγύησε τοὺς ἐν τέλει αὐτοῦ χεῖρας κροτῆσαι καὶ γελάσαι ὡς ἐπὶ μίμον τελευτῆς. τοῦτο δὲ ποιῆσαι διωρίσατο ἀποσκοπῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς γέλωτος ἄξιον.

Καὶ περὶ μὲν οὖν τῶν προειρημένων βασιλειῶν Δανιὴλ
 10 ὁ Θεὸς προφήτης καὶ ὁ Θεὸς Ζαχαρίας καὶ ἕτεροι, ὡς προείπομεν, τὴν τε ἀνόρθωσιν αὐτῶν καὶ κατάλυσιν καὶ τὰ συμβάντα πάντα διὰ πνεύματος ἁγίου λέγουσιν, ὁμοίως δὲ καὶ Ἡσαΐας καὶ ὁ σοφὸς Στέφανος καὶ Λέων ὁ βασιλεὺς περὶ τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας, ὡς προείπομεν. ὁ δὲ Θεόπτης
 15 Μωσῆς περὶ ἀναβάσεως καὶ εὐτυχίας ἐν τῇ γενέσει τάδε διέξεισιν. ὁ πατριάρχης ἡμῶν Ἀβραὰμ υἱοὺς ἐγέννησεν ὀκτώ, πρῶτον μὲν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐκ τῆς Ἄγαρ, δευτέρον Ἰσαὰκ ἐξ ἐπαγγελίας ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας, ὃς καὶ εὐλογηθὴ παρὰ Θεοῦ. μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν Σάρραν ἔλαβε τὴν
 20 Χετούραν εἰς γυναῖκα, ἐξ ἧς ἐγέννησεν υἱοὺς ἕξ, τὸν Ζομβράν, τὸν Ἰεζαί, τὸν Μαδαῖ, τὸν Μαδιάμ καὶ τὸν Ἐβόει καὶ τὸν Σοῖαι. ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ἰσμαὴλ τὸν νόθον ἐπανέλθωμεν.

2. δαύλια P 21. ιεσαί P μαδὰν P

tium capere, quoniam tum is primus solus imperavit, et totum paene orbem terrarum sibi subiecit. is quondam Delphos, qui nunc Daulia appellantur, profectus, oraculum consuluit, quis post se imperaturus esset. quum nihil responderet Pythia, iterum rogavit, quare oraculum sileret. tum Pythia respondit is Romam reversus, quum mors ipsi instaret, imperavit primoribus, ut plauderent et riderent ut in fine mimi. hoc fieri voluit, quoniam vitam rem esse risu dignam putabat.

De iis igitur, quae modo commemoravi, regnis Daniel, divinus propheta, divinus Zacharias alique, ut dictum est, de eorum tum origine tum exitu tum rebus gestis, a sancto spiritu edocti, dixerunt. similiter quae Esaias, et sapientissimus Stephanus et Leo imperator de exitu imperii docuerint, explicuimus. qui deum vidit Moses de incrementis et successu in genesi haec explicat. Abrahamus, patriarcha noster, filios octo procreavit, primum Ismaelem nothum ex Agar, deinde promissum sibi Isaacum e Sarra uxore, cui benedictum est a deo. Sarra mortua, Cheturam uxorem duxit, e qua filios sex genuerunt, Zombram, Iezai, Madai, Madiam, Eboei, et Soiai. sed redeamus ad Ismaelem nothum. Agar ab Abrahamo compressa, gravida

μετὰ τὸ συγγενέσθαι Ἀβραὰμ τῇ Ἄγαρ εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ ἰδοῦσα Σάρρα ἐζηλοτύπει αὐτῆς, καὶ ὠνειδίχε τὸν Ἀβραὰμ, καὶ ἔθλιψε καὶ ἐλύπει τὴν Ἄγαρ. ἡ δὲ Ἄγαρ μὴ δυναμένη τοσοῦτον θλίβεσθαι καὶ κακουχεῖσθαι ὑπὸ τῆς κυρίας ἀπέδρα, καὶ ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν αὐτὴν ἐκ τῆς κυρίας 5 αὐτῆς τῆς Σάρρας ἀπήντησεν αὐτῇ ἄγγελος κυρίου λέγων 71 ἄποστράφηθι πρὸς τὴν κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς.” καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσμαῆλ, ὅτι ἐπήκουσε κύριος τὴν ταπεινώσιν σου. οὐ- 10 τος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ’ αὐτόν· καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει.” καὶ πάλιν ἐπὶ κεφαλαίῳ 15 εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ περὶ τῆς Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἄγαρ τὴν γυναικῆ σου εὐλογήσω, καὶ 15 δώσω σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον, καὶ εὐλογήσω αὐτόν, καὶ ἔσται εἰς ἔθνη, καὶ βασιλεῖαι ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ ἔσονται.” καὶ ἔπεσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐγέλασε, καὶ εἶπεν ἐν τῇ 20 διανοίᾳ αὐτοῦ λέγων ἔλ δυνατόν, τῷ ἑκατονταετεί υἱὸς γενήσεται καὶ Σάρρα ἐνενήκοντα ἐτῶν οὔσα τέξεται.” εἶπε δὲ 20 Ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεόν Ἰσμαῆλ οὗτος ζῆτω ἐναντίον σου.” εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς Ἀβραὰμ ναί, ἰδοὺ Σάρρα ἡ γυνὴ σου τέξεται σοι υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ

2. ἰδοὺ P 13. ἐπὶ om P

facta est. quod ubi animadvertit Sarra, invidia commota, exprobrabat Abrahamo, atque laedebat et affligebat Agar. quae quum herae cruciatus et iniurias sustinere non posset, aufugit. at profugienti a Sarra hera obviam venit angelus, et eam cohortatus est, ut rediret ad heram, et imperio eius se subiiceret. ac dixit ei angelus dei “ecce in ventre geris, et filium paries, quem appellabis Ismaelem, quoniam dominus exaudivit aegritudinem tuam. erit is ferus homo, et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsum intentae erunt; atque habitabit in conspectu omnium fratrum suorum.” rursus capite 17 deus Abrahamo de Sarra, uxore eius, dixit “benedicam Sarrae, uxori tuae, et ex eadem filium tibi dabo, atque benedicam illi, eritque is gentium origo, et regna gentium ex eodem existant.” atque procubuit Abrahamus in faciem risitque, atque dixit cum animo “si fieri potest, centenario filius nascetur, et Sarra pariet aetatis anno nonagesimo.” dixitque deo Abrahamus “Ismael hic coram te vivat.” dixit deus Abrahamo “perfecto Sarra, uxor tua, filium tibi pariet, et nominabis eum Isaacum, atque faciam cum eo

στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, εἶναι αὐτῷ θεὸς ὡς καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν. περὶ δὲ Ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου, καὶ ἰδοὺ εὐλόγησα αὐτὸν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα· δώδεκα ἔθνη γεννήσει, καὶ δώσω
 5 αὐτὸν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ, ὃν τέξεται σοι Σάρρα εἰς τὸν καιρὸν τούτου." ὥδε δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸ μέγα μυστήριον τῆς εὐσεβοῦς καὶ ἁγιοῦς καὶ ἁγίας ἡμῶν πίστεως, καὶ τὴν ἀσέβειαν ἣν ἔχουσιν οἱ Ἀγαρηνοί. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἄπαξ ἄλλὰ καὶ
 10 δις. ἐν πρώτοις μὲν εἶπε "τέξεις υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰσαάκ, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου πρὸς αὐτὸν εἰς διαθήκην αἰώνιον, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν." ὁ δὲ Ἀβραάμ αἰτήσας τῷ θεῷ οὕτως ποιῆσαι καὶ τὸν Ἰσμαὴλ καὶ εὐλογῆσαι αὐτόν, ὁ δὲ θεὸς ἀποκριθεὶς εἶπεν "ἰδοὺ εὐλόγησα
 15 αὐτὸν καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα, καὶ δώδεκα ἔθνη γεννήσει καὶ εἰς ἔθνος μέγα ἔσται. τὴν δὲ διαθήκην μου στήσω πρὸς Ἰσαάκ." καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ θεὸς δῶσαι καὶ ἐμπιστεῦσαι τὴν διαθήκην αὐτοῦ τῷ Ἰσμαὴλ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνῳ τῷ Ἰσαάκ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ
 20 ἦν θαυμάσαι τίς δύναται καταλαβεῖν τὴν ἔννοιαν τῶν τοιούτων ῥητῶν. οἱ δὲ Ἀγαρηνοὶ βάρβαροι καὶ ἄγροικαὶ ὄντες οὐκ οἶδασιν ὀρθῶς τὴν ἔννοιαν τῶν ῥητῶν, καὶ κλαύσωσι, πῶς ὁ θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἐξένωσε τὸν πατριάρχην αὐτῶν καὶ

20. δύναται om P μὴ καταλαβεῖν?

pactionem meam in tempus aeternum, ut sim ipsi et posteris eius deus. de Ismaele autem exaudivi te, et ei benedixi, et magnopere eum augebo. duodecim nationes procreabit, atque magnam gentem eum faciam. pactionem autem meam cum Isaaco faciam, quem Sarra tibi pariet in hocce tempus." ita comprehendere possumus magnum mysterium piae, sanae et sanctae fidei nostrae, et impietatem, cui Agareni obnoxii sunt. neque semel ei deus illud dixit, sed bis. primum dixit "procreabis filium et appellabis eum Isaacum, et pactionem meam cum eo faciam in tempus aeternum, cum ipso et posteris eius." quum autem Abrahamus deum rogaret, ut idem Ismaeli faceret eique benediceret, respondens deus "ecce," inquit, "benedixi illi et magnopere eum augebo, atque duodecim nationes procreabit et gens magna existet. at pactionem meam cum Isaaco faciam." noluit igitur deus pactionem suam Ismaeli et posteris eius dare aut confidere, sed soli Isaaco et huius posteris in tempus aeternum. atque mirandum sit, si quis assequi nequeat horum verborum sententiam. Agareni tamen, barbari et feri homines, haud recte intelligunt verborum sensum, et

αὐτοὺς τῆς διαθήκης αὐτοῦ καὶ τῆς χάριτος, ἀλλὰ οὗτοι κομπάζουσι πῶς καὶ αὐτοὶ ἀπόγονοί εἰσι τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς εὐλόγησε καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ὡς καὶ τὸν Ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ πλυνῶνται ὡς καὶ ἐν πᾶσι λανθάνονται, διὰ τί μὲν ὁ θεὸς εὐλόγησε τὸν Ἰσαάκ καὶ τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἐνεμπί-5 στευσεν αὐτῷ, τὸν δὲ Ἰσμαὴλ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εὐλόγησεν αὐτὸν ἀπλῶς, ὅτι καὶ πληθυνῶ αὐτὸν σφόδρα. καὶ τὰ ἄλογα ζῶα ὁ θεός, τετράποδα καὶ ἕρπετὰ ἰχθύας τε καὶ πετεινά, εὐλόγησεν εἰπὼν "αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν." τὸν δὲ Ἀδάμ οὐ τοιούτως ἠλόγησε μόνον, "αὐ-10 ξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν," ἀλλὰ καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ πάντα ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ

B ἔδωκε τὰ ὅσα ἐν τῇ γῇ ἐστὶ κατεξουσιάζειν καὶ δεσπόζειν, ὥστε ἦν ἰδεῖν ὅτι καὶ αἱ εὐλογίαι τοῦ θεοῦ διαφοροί εἰσι καὶ οὐχὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι, διὰ τί μὲν αἱ θεῖαι καὶ ἱεραὶ γρα- 15 φαὶ καλῶς δηλοποιοῦσι τοῖς εὐ φρονοῦσιν, ἐκάστου νιοῦ τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαάκ λέγω καὶ Ἰσμαὴλ, πῶς διαφέρουσιν αἱ εὐλο- γίαι τὰ γένη καὶ αἱ κληρονομίαι ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν.

Ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ κ' καὶ κ' τῦδε φησὶ περὶ τοῦ Ἰσμαὴλ. "εἶπε δὲ τῷ Ἀβραάμ ἡ Σάρρα ἔκβαλε τὴν παιδί-20 σκην ταύτην μετὰ τοῦ νιοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ νιοῦ μου Ἰσαάκ." σκληρὸν δὲ

2. καὶ prius] δὲ MP

12. κατακυριεύσῃ αὐτοῖς M

lacrimanto, quod deus a principio eorum patriarcham et ipsos pactione et gratia sua exclusit; at gloriatur iidem, quod ipsi quoque Abrahami posterii sint et deus Ismaeli haud secus atque Isaaco benedixerit, errant autem hac in re, ut in omnibus solent, quod deus Isaaco benedixit et pactionem suam dedit, Ismaeli non item, sed simpliciter benedixit et promisit, magnopere se eum aucturum esse. nam brutis animantibus, quadrupedibus et reptilibus, piscibus et alitibus, deus benedixit, quum diceret "augemini et multiplicamini et implete terram." Adamo autem non sic benedixit solum "augemini et multiplicamini et implete terram," verum etiam "domini eius este," atque in manus eorum tradidit, quaecunque in terra possideri et regi possunt, ut intelligatur, benedictiones dei diversas esse, secus atque illi dicunt, quoniam divinae et sacrae literae recte sentientibus satis demonstrant, in utroque filio Abrahami, Isaaco inquam et Ismaele, diversas esse benedictiones, genera et heredia.

Capite 20 et 21 haec de Ismaele narrantur. "dixit Abrahamo Sarra eiice puellam hanc cum filio eius. neque enim heres erit filius puellae cum filio meo Isaaco." admodum asperum id dictum Abrahamo videbatur in ipsius filium Ismaelem. sed deus Abrahamo dixit

ἐφάνη τὸ ὄμμα σφόδρα ἐναντίον Ἀβραὰμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐ-
 τοῦ Ἰσμαήλ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ· μὴ σκληρὸν ἔστω
 ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ τῆς παιδείας. πάντα
 ὅσα ἂν εἶπῃ σοι Σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς, ὅτι ἐν τῷ
 5 Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα, καὶ τὸν υἱὸν δὲ τῆς παιδείας
 ταύτης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σου ἐστίν.
 ἀνέστη δὲ Ἀβραὰμ τῷ πρωτῷ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἄσκον
 ὕδατος καὶ ἔδωκε τῇ Ἄγαρ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὄμμον αὐ-
 τῆς καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν. ἀπελθούσα δὲ
 10 ἐπλανᾶτο τὴν ἔρημον κατὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου· ἐξέλιπε δὲ
 τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἀσκοῦ, καὶ ἐκ τῆς δίψης ἐλεποθύμει ὁ
 Ἰσμαήλ. καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον καὶ ἔκλανσεν. εἰσηκούσε δὲ
 ὁ θεὸς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγε-
 λος θεοῦ τὴν Ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶπεν αὐτῇ· τί ἐστίν,
 15 Ἄγαρ; μὴ φοβοῦ· ἐπακήκοε γὰρ ὁ θεὸς τὴν φωνὴν τοῦ παι-
 δίου σου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἐστίν. ἀνάστηθι καὶ λάβε τὸ παι-
 δίον καὶ κράτησον τῇ χειρὶ σου αὐτό· εἰς γὰρ ἔθνος μέγα
 ποιήσω αὐτό· καὶ ἀνέψιξεν ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς,
 καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔμπλησε τὸν
 20 ἀσκὸν τοῦ ὕδατος καὶ ἐπότισε τὸ παιδίον. καὶ ἦν ὁ θεὸς
 μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ ἠψύσθη, καὶ ἐκατόνησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τῇ Φαραῇ· ἐγένετο δὲ τοξότης δυνατός.”

Ὡδὲ δυνάμεθα καταλαβεῖν τὸν Ἰσμαήλ. καθὼς ἐπηγγεί-
 λατο ὁ θεὸς τῷ Ἀβραὰμ, εἰς μέγα ἔθνος εἶναι ἐποίησε, καὶ

“ne asperum tibi videatur in puerum aut puellam; imo quaecunque dixerit tibi Sarra, ausculta voci eius, quoniam in Isaaco vocabitur tibi semen, et filium puellae huius magnam gentem facturum sum, quia semen tuum est.” surrexit igitur mane Abrahamus, panem et utrem aquae Agar tradidit, humero eius puerum imposuit, et dimisit eam. quae quum abiisset, per desertum delata est ad fontem sacramenti. deficiebat aqua in utre et prae siti elanguescebat Ismael. abiecit puerum mulier et lacrimabat. audivit autem e sede sua vocem pueri deus, atque appellavit Agar de coelo angelus dei, eique dixit ‘quid rei est, Agar? ne timeas; audivit enim deus vocem pueri tui ex loco eo, in quo est. surge, tolle puerum, eumque manu tua comprehendere. magnam enim gentem eum faciam.’ tum aperuit deus oculos eius, ut videret fontem aquae. abiit igitur mulier, et, repleto utre, potum praebuit puero. deinde aderat deus puero, qui adolescebat et habitabat in deserto Pharaae, factusque est sagittarius eximius.”

Sic agnoscere possumus Ismaelem. sicut deus Abraham promisit, ita magnam gentem eum fecit, et reges magni ex eo exstiterunt,

βασιλεῖς μεγάλοι ἐξ αὐτοῦ γεγονάσι, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ πάντας θεωροῦμεν εἶναι, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐνεκατίχησεν ἐπὶ πρόσωπον ἡμῶν πάντων, καὶ οἱ ἐκ τούτου τοξόται ἄριστοί εἰσι λίαν λίαν. πλήν τῆς διαθήκης αὐτοῦ ὁ θεὸς ὑπέστησεν αὐτόν. ὥστε καθὼς φησιν ἡ θεία γραφή, καὶ ἦν ὠρισμένον ἐκ πολλοῦ ἄνωθεν δι' ὧν κριμάτων οἶδεν ὁ θεὸς τοιούτως γενέσθαι. ἦν γὰρ ἀνάγκη λοιπὸν ἵνα πέρας λάβωσι τὰ ὅσα ὁ θεόπτης Μωσῆς ἔφησε, καὶ οὐχὶ ὅτι οὐκ ἐφρονοῦμεν ὁρθῶς Ῥωμαῖοί τε καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι, καθὼς λέγουσιν οἱ κατηγοροῦντες ἡμᾶς καὶ ὀνειδίζουσιν. 10 ἔαν δὲ πάλιν καὶ ὑπὸ ἁμαρτιῶν ἡμεῖς ἐπαιδεδόθημεν, καὶ ὑμεῖς οἱ Ἴταλοὶ μὴ ἀμερίμνως μέινετε, ἀλλὰ τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸ στηθος ὑμῶν βύλετε καὶ κατὰ νοῦν ἐνθυμήθητε, καὶ κατηγοροῦντες ἡμᾶς παύσατε. αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰσραηλιταὶ ἄπιστοι ὄντες χαλεποὶ καὶ ἀνελεήμονες, προστάξει δὲ θεοῦ τοὺς πι- 15 στοὺς παιδεύουσι καὶ τὸ πλεῖον μέρος τοῦ κόσμου κωρυσίουσι. διὸ οὐ δεῖ μεγαλορρημονεῖν περὶ τούτων τοὺς Ἴταλοὺς, ὅτι 72 διὰ τὸ ὁρθῶς φρονεῖν καὶ δίκαιοι καὶ ἄγιοι ἑαυτοὺς λέγουσιν εἶναι, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ὀρθοδοξίαν καὶ δικαιοσύνην ἕως τοῦ νῦν βασιλεύουσι.

20

Τούτους μὲν τοὺς λόγους εἰρήκαμεν οὐχὶ πρὸς τὸ κατακρίνειν ἢ κατηγορεῖν τινά, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα τοῖς καταλαλοῦσιν ἡμᾶς δείξωμεν ὅτι οὐκ ὁρθῶς καὶ σαφῶς τὰς γρα-

13. post ἐνθυμήθητε versum dimidium vacuum P

et manus eius adversus omnes, et omnium manus adversus ipsum intentas videmus, et domicilium collocavit in conspectu nostri omnium, et posterius eius sagittarii longe optimi sunt; pactionem autem sua deus eum exclusit: ut, quemadmodum in sacris literis est et longe ante constitutum erat ob rationes, quas deus novit, ita evenerit. necesse enim erat, ut eventum haberent, quaecumque divinus Moses dixerat. minime vero nos prave sentiebamus, Romani, Servii et Bulgari, id quod, qui nos calumniantur et accusant, dicant. vos vero Itali ne secure agatis, sed, impositis pectori manibus, meditamini cum animo, et desistite nos accusare. Ismaelitae autem, homines impij, duri et inhumani, e voluntate dei pios castigant et maiorem partem orbis terrarum occupatam tenent. quare non decet de his gloriari Italos, sese propter doctrinae probitatem iustos et sanctos se appellare et propter orthodoxiam et iustitiam ad hunc diem regnare.

Haec verba minime fecimus, quo, quod absit, quemquam damnemus aut accusemus, sed ut ostendamus his, qui nos calumniantur, haud probe nec recte eos literas intelligere. hinc enim fit, ut nos

φὰς οἶδασι. διὰ τοῦτο μὲν ἡμᾶς μέμφονται, καὶ σοφοὶ εἰσι πάντες τοῦ νοθεύειν, αὐτοὺς δὲ ἀμαρτάνοντας οὐ γινώσκουσι.

2. Ἐπὶ τὴν ἡμετέραν οὖν διήγησιν ἐπανέλθωμεν. εἰάν τις 5 αἰτήσῃ τί τὸπραχθὲν παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ διὰ μέσου καιρῷ τῆς μάχης, εἶπω αὐτῷ, ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ καιρῷ ὁ ἀμηνῶς παρεσκευάζετο καὶ τὴν βοήθειαν ἐποίησαν οἱ ἔξωθεν αὐθένται οἱ Χριστιανοί. καὶ τῶν μὲν περικύκλωθεν αὐθέντων Χριστιανῶν δηλόν ἐστι τοῖς πᾶσιν οὐδέν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ 10 πρὸς τὸν τῆς Σερβίας αὐθέντην Γεώργιον πρέσβυν ὁ ἀμερῶς ἀπέστειλεν, ἵνα μεσιτεύσῃ περὶ τῆς εἰρήνης τῆς ἀναμεταξὺ τῶν Οὐγγάρων καὶ τοῦ ἀμηνῶ. μετὰ δὲ τοῦ ἀπερχομένου πρέσβυος Χριστιανός τις γραμματικὸς ἦν, ἀνατεθειμένος παρὰ 15 ἀναβολὴν εἰς τὴν ἀγάπην, ὅτι εἰάν γένηται ἢ μετὰ τῶν Οὐγγάρων συνθήκη τῆς ἀγάπης ἤτοι εἰρήνης, εὐθύς ὁ Τοῦρκος κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καθορμήσεται. κἀκεῖνος οὐκ ἐφρόντισε περὶ τούτου οὔτε ἔμελεν αὐτῷ, οὐκ εἰδὼς ὁ ἄθλιος ὅτι εἰ ἀφαιρεθῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τὰ μέλη εἰσι νεκρά.

20 Ἐότε οὖν καὶ ἐν τῇ Ἑνετία βουλῆς μεγάλης γενομένης περὶ τούτου ἀνέστη ὁ τῷ τότε καιρῷ δουξ, τοῦνομα Φραγκίσκος Φούσκαρις, λέγων "οὐ κατ' ἀγνοίαν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὠρίζεν ἡμᾶς." ἀλλὰ καὶ ἄλλοι οἱ ἰδόντες καὶ ὁμιλή-

9. ὅτι οὐδὲν ἐβοήθησαν P
καρις P

12. οὐγκρῶν P

22. Σφού-

vituperent et omnes sibi videantur ad reprehendendum satis sapere, ipsos se errare non sentiant.

2. Revertamur ad propositum nostrum. si quaeras, quid imperator tempore, quod in obsidione consumptum est, egerit, dicam: quo quidem tempore ameras bellum parabat et ad ferendam opem se instruebant externi principes Christiani. quanquam Christianorum, qui circa habitabant, principum, nullam opem allatam esse, notum est omnibus: quin imo ad Serviae principem Georgium ameras legatum misit, ut is de pace inter Hungaros et ameram concilianda ageret. cum legato Christianus aliquis literatus erat, a Turcis quibusdam consiliariis additus, qui despotae suaderet, ut amicitiam conciliare studeret, ut, si fieret cum Hungaris pacis et amicitiae pactio, Turca statim Cpolim invaderet. quam rem miser ille nihili aestimabat nec pensi habebat, mescius, capite a corpore deciso, membra mortua esse.

Eodem tempore etiam Venetiis de hac re magnum concilium habitum est, in quo, qui tum dux erat, Franciscus Fuscariis surrexit et dixit "non ex ignorantia imperator Iohannes nos expetivit." enim-

σαντες αὐτῷ φρονιμώτερον αὐτοῦ ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ οὐκ εἶδον, εἰ μὴ διὰ κακίαν καὶ φθόρον· οὐκ οἶδε γὰρ ὁ φθόρος προτιμᾶν τὸ συμφέρον. ἦν δὲ τὸ αἷτιον τούτου τοῦ Ἀλωϋσίου Διέδου τοῦ ποτὲ μεσιτεύσαντος ἵνα ὁ μακαρίτης ὁ αὐθέντης μου ὁ κὺρ Κωνσταντῖνος, δεσπότης ὧν τότε τῷ 5 καιρῷ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, λάβῃ εἰς γυναῖκα αὐτοῦ τὴν τοῦδε τοῦ δουκὸς θυγατέρα μετὰ προικὸς πολλῆς. ὁ οὖν αὐθέντης μου οὐ δι' ἄλλο εἰ μὴ ἵνα γένηται οἰοεὶ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ τόπος αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἑνετίας ἐν, συνεκατέβαινε τῇ τοιαύτῃ ἀγχισειᾷ, ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων πλειόνων συναινουμένων τοῦτο 10 καὶ ἀναγκαζόντων σχεδὸν ἤδη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐγένετο βασιλεὺς καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, τοῦτο ἀνοίκειον ἦν· πῶς γὰρ ἐδύναντο οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες καὶ ἄρχοντισσαι κυρίαὶ καὶ δέσποιναι αὐτῶν καταδεχθῆναι Ἑνετοῦ θυγατέρα, καὶ τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ τοὺς ἄλλους καὶ υἱοὺς συγγάμβρους καὶ γυ- 15 ναικαδελφούς εἶναι τῷ βασιλεῖ, ἐνδόξου μὲν ἴσως καὶ δουκὸς ὄντος, ἀλλὰ πρόσκαιρος ἦν. καὶ αὐθις μετὰ τὸ βασιλεῖα γενέσθαι τὸν αὐθέντην μου ὁ δοῦξ ἐζήτει τὸ τοιοῦτο, ἀλλ' ἀπεπέμφθη. ἔνεκεν τούτου λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐχθρὸς καὶ πολλὰ εἰπόντος τοῦ Ἀλωϋσίου Λαυρεδάνου καὶ τοῦ 20 τωνίου Διέδου καὶ ἄλλων πολλῶν, καὶ ἀποδειξάντων ὅτι εἰ Β καὶ ἡ πόλις ἀλωθῆ, πλείστη ζημία συμβαίνει καὶ τῇ αὐτῶν

4. τοῦ π.] ἐκείνου π. P

vero etiam alii, qui eum vidissent et cum eo collocti essent, prudentiorem hominem in Italia visum esse negabant. at obstabat nequitia et invidia. nescit enim invidia honorare utilitatem. cuius rei causa erat Aloysius Diedus, qui olim curaverat, ut beatae memoriae princeps meus, Constantinus dominus, despota tum in Peloponneso, huius ducis filiam cum magna dote uxorem duceret. princeps meus non aliam ob causam, nisi ut ipse et principatus cum Venetis iungerentur, eam affinitatem admisit, nobis et aliis multis id approbantibus et ut fieret paene cogentibus. sed postquam imperator factus est et in urbem venit, incommodum erat. quomodo enim fieri poterat, ut civitatis viri et feminae principes dominam et imperatricem reciperent Veneti filiam, et generi ac filii eius affines imperatoris et fratres imperatricis essent? quandoquidem dux honoratus forsitan erat, sed ad tempus lectus. atque dux quidem etiam postquam dominus meus imperator factus est, huic connubio instabat, sed repudiatus est. propter hanc causam igitur is nobis inimicus erat, et quem multa dixissent Aloysius Lauredanus et Antonius Diedus et alii multi, demonstrassentque, si urbs caperetur, magna detrimenta etiam ipso-

αὐθεντία, πλὴν οὐκ ἴσχυσαν παροτρῦναι τὸν δούκα συνδραμεῖν τῷ βασιλεῖ.

Καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης περὶ τούτου ἐφρόντισεν. εὐρεθέντος γὰρ τοῦ καρδηνάλιου Ῥωσσίας εἰς τὴν πόλιν, καὶ 5 ἐγὼ περὶ τούτου μεσιτεύσας πρὸς τὸν αἰοδίμω καὶ μακαρίτην τὸν αὐθέντην μου τὸν βασιλέα, ἵνα γένηται ὅδε καρδηνάλις πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ εἰ γένηται, τὰ καὶ τὰ γενήσονται παρ' αὐτοῦ καὶ τοῦ τότε πάπα εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, εἰ κἂν ἐκ δευτέρου μνημονευθῇ ὁ πάπας· 10 καὶ πολλῶν συζητήσεων λόγων καὶ βουλῆς γενομένων ἔδοξε τῷ αἰοδίμῳ βασιλεῖ τῷ αὐθέντῃ μου τὸ ἐν τῶν δύο μὴ γένοιτο παντελῶς, ὅτι τῷ γενομένῳ πατριάρχῃ ἀνάγκη ἦν ἢ πείθεσθαι αὐτῷ τοὺς πάντας, ἢ ἔρις καὶ ἔχθρα γενήσεται ἀναμεταξὺ αὐτοῦ καὶ αὐτῶν τῶν μὴ πειδομένων αὐτῷ. καὶ ἐν ἐκείνῳ 15 τοῦ καιροῦ διαμέσῳ εἰ καὶ συμβῇ ἡμῖν μάχη ἔξωθεν παρὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔχειν ἡμᾶς καὶ ἔσωθεν, πόσον ἔσεται κακόν; τὸ δὲ μνημονεύεσθαι τὸν πάπαν γενηθῆτω ἕνεκεν ἐλπίδος βοήθειας ἐν τῇ ἀνάγκῃ ἡμῶν· καὶ ὅσοι τοῦτο ποιήσωσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, οἱ ἄλλοι ἔσονται ἀναίτιοι καὶ εἰρηνικοί.

20 Καὶ τῇ ιβ' τοῦ Δεκεμβρίου παρελθόντων ἕξ μηνῶν, καὶ τοσοῦτου λόγου γενομένου περὶ βοήθειας ὅσον ἐποίησατο ὁ σουλτάνος τοῦ Κάιρος ἦτοι τῆς Αἰγύπτου. ὑπὸ δὲ τῆς Σερ-

20. τῇ β' P 21. ἕνεκεν P

rum rebus allatum iri, non poterant tamen duci persuadere, ut imperatori succurreret.

Etiam ecclesiae Romanae haec res curae erat. quum enim in urbe adesset cardinalis Rossiae, et ego egissem cum venerando et beatae memoriae imperatore, domino meo, ut is cardinalis patriarcha Cpolis fieret, unde futurum esset, ut ab ipso et papa nonnihil fieret ad urbem adiuvandam, si rursus papae mentio fieret, multis sermonibus et consultationibus habitis, imperatori, domino meo, visum est, neutrum eorum, quae consecutura essent, fieri debere, quandoquidem necesse esset, ut aut patriarchae omnes obedirent, aut lites et inimicitiae inter ipsum et eos, qui non obedirent, orirentur. interea si nobis foris bellum inferretur ab hostibus, et conflictarem etiam domi dissidiis, quanta mala futura essent? papae tamen memoria fieret propter spem auxilii in hac necessitate. quod qui facerent, in sanctae Sophiae templo facerent: reliqui ne accusarentur neu turbarentur.

Die 12 Decembris, quum sex menses praeterissent, et tot verba essent facta de auxilio, quot fecit sultanus Cairi sive Aegypti, et a Servia posset pecunia occulte multis modis, homines item alio modo

βίας δυνατὸν ἦν ἀποσταλθῆναι χρήματα κρυφίως πολυμερῶς, καὶ ἀνθρώπους ὁμοίως δι' ἄλλον τρόπον. ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσεν οὐδὲ εἶδεν οὐδεὶς ἓνα ὄβολόν. ναί, ἀληθῶς ἀπέστειλαν πολλὰ χρήματα καὶ ἀνθρώπους πρὸς τὸν ἀμηνῶν πολιορκούντα τὴν πόλιν· καὶ ἐθριάμβευσαν αὐτούς οἱ Τοῦρκοι, δεῖ-5 κνύοντες ὅτι ἰδοὺ καὶ οἱ Σέρβοι καθ' ὑμῶν εἰσὶ. τίς τῶν Χριστιανῶν αὐθέντων ἢ Ἰβήρων ἀπέστειλεν ἓνα ὄβολόν ἢ ἀνθρώπους εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως, ἢ φανερῶς ἢ κρυφίως; οἱ Οὐγγαροὶ δὲ ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν ἀμηνῶν λέγοντες ὅτι σωζόμενον ἵνα ἔχητε καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰρήνην καὶ 10 ἀγάπην, ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀγάπην μεθ' ὑμῶν· ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τηρεῖτε κατὰ τὰς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν συνθήκας, καὶ ἡμεῖς ἀδετήσωμεν πᾶσαν τὴν εἰρηνοποίησιν. καὶ ἔφθασαν οἱ πρέσβεις, ἤνίκα ἐπολιορκεῖτο ἡ πόλις, ἐν ἣ ἔβδομάδι ἔμελλον τὴν ἐμβολὴν δῶσαι. ὁ δὲ ἀμηνῶς καὶ πᾶσα ἡ 15 βουλή αὐτοῦ ἐχρόνιζον αὐτούς λόγοις κολακείας προσδοκῶν τὴν ἀπόκρισιν σήμερον ἢ αὔριον. καὶ τοῦτο ἐποίησαν μετὰ δόλου, ἄχρι ἴδωσι τὰ μέλλοντα συμβῆναι, ὅτι εἰ μὴν παραλάβοιεν τὴν πόλιν, εἴπωσιν πρὸς αὐτούς "ἰδοὺ γὰρ ἐλάβομεν αὐτήν· ὑμεῖς δὲ ἀπέλθετε, καὶ ὡς ἂν δόξῃ ὑμῖν ποιήσατε, 20 ἢ εἰρήνην ἔχειν μεθ' ἡμῶν ἢ μάχην." ὃ δὲ καὶ ἐγένετο καὶ τοῖς πρέσβεσιν ἐρρέθη. εἰ δὲ οὐκ ἐπαρελάμβανον αὐτήν, ἦθελον εἰπεῖν ὅτι ἔνεκεν τῆς ἀναμεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν εἰρήνης ὁ πόλεμος ἔπαυσε, καὶ κατὰ τὰς συμφωνίας ἀνεχωρήσωμεν.

summitti, nemo quidquam inde commodi percepit nec vidit vel teruncium. imo miserunt magnam pecuniae et militum copiam ameræ urbem oppugnanti, atque laudibus eos efferebant Turcae, iactantes, etiam Servios nobis adversari. quis Christianorum principum aut Iberorum vel teruncium aut homines ad urbis auxilium sive aperte sive occulte misit? Hungari tamen legatos ad ameram miserunt, qui nuntiarent, se sic, ut illi cum imperatore pacem et amicitiam colerent, cum ipsis pacem fecisse: nunc quum illi non servarent mutua pacta, se quoque pacem factam omnino improbare. advenerunt legati, quum urbs obsideretur, qua hebdomade impressionem facturi erant. ameras et totum concilium eius blandis sermonibus eos differrebant, ut in praesentem aut crastinum diem responsum exspectarent. callide ita agebant, donec viderent, quo res evasura esset, si urbem cepissent, dicturi, se eam expugnasse: illi abirent, et utrum ipsis videretur, facerent, sive pacem sive bellum mallet: id quod factum et legatis responsum est. si eam non capturi essent, dicere statuerant, ob pacem cum illis servandam se destitisse a bello et secundum conventa discessisse. rumor tamen erat, ameram cogitare ac dicere,

ὄμως ἐμυθρίσθη ὅτι ὁ ἀμηνῶς ἐλογίζετο λέγων "εἰ οὐ μὴ παρῴλίσθω τὴν πόλιν τὰ νῦν, εὐθέως ποιήσω ἀγάπην, καὶ κατὰ πᾶσάν μου τὴν ζωὴν τηρήσω αὐτήν."

Ὁ δὲ μακαρίτης ὁ αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς τί' οὐκ 5 ἔπραξε, κρυφῶς ἢ φανερῶς, ὑπὲρ τῆς βοηθείας τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας 73 τῆς ζωῆς αὐτοῦ; καὶ γὰρ δῆλόν ἐστιν ὅτι, εἰ ἤθελεν, εὐκόλως ἐδύνατο φυγεῖν. πλὴν οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' ἠγωνίζετο ὡς ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὃς τίθησι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβά- 10 των, ὡς καὶ ἐποίησε. καὶ τίς τῶν ἄλλων τὰ τοιαῦτα καὶ ἄλλα γενόμενα ἐπίστατο πᾶρξ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου καὶ ἐμοῦ; ὅτε ὁ δὲ Οὐγγύρων Ἰαγκος προεζήτηε ἵνα δώσῃ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὴν Σηλυμβριάν ἢ τὴν Μεσημβριάν, καὶ ἔση- 15 ται εἰς τῶν ὑπεξουσίων αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔχειν, καὶ ἐν καιρῷ τῆς μάχης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔσῃται ἐκείνων ἐχθρὸς καὶ βοηθὸς τῆς πόλεως. καὶ ὡς ἐγένετο ἡ μάχη, ἐδόθη αὐτῷ ἡ Μεσημβρία κατὰ τὴν ἐκείνου αἵτησιν, καὶ τὸ χρυσόβουλλον δι' ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ ὁ γαμβρὸς Θεοδοσίου τοῦ Κυπρίου ὁ τοῦ Μιχαὴλ υἱὸς ἐκόμισε τὸ 20 χρυσόβουλλον πρὸς Ἰαγκον. τίς ἐπίστατο τὴν τοῦ τῶν Καταλάων ῥήγα; ζήτησιν; ὃς δωρηθῆναι αὐτῷ τὴν Αἴμνον ἐζήτηε, καὶ ἔσῃται κατὰ τῶν Τούρκων διὰ θαλάσσης αἰεὶ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν ἀνάγκῃ βοηθῆμα· καὶ ἐπρώτετο. τίς

6. ἢ post εἰπὼν transtulerim

si urbe nunc non potiretur, statim se amicitiam nobiscum initurum et per totam vitam servaturum esse.

Beatae autem memoriae imperator, dominus meus, quid pro defensione urbis et impetii, imo, ut verius dicam, pro salute capitis, palam et occulte non est molitus? manifestum est enim, si voluisset, facile eum fugere potuisse. verum noluit, sed laborabat ad exemplum boni pastoris, qui animam deponit pro ovibus, ut deposuit sane. quis autem alius haec et reliqua facta praeter Iohannem Cantacuzenum et me noverat? optaverat ex Hungaris oriundus Iancus, dari sibi ab imperatore Selymbriam aut Mesembriam, pollicitus se unum e subiectis eius fore et multos de suis eo traducturum, atque bello cum Turcis confiato horum hostem, urbis vindicem futurum esse. itaque, commisso bello, data ei est Mesembria, ut petiverat, bulla aurea a me conscripta et per Theodosii Cyprii affinem, Michaelis filium, ad Iancum perlata. cui nota erat Catelanorum regis petitio? qui, si donaretur sibi Lemnus, adversus Turcas mari semper pugnaturum et urbi, cogente necessitate, opitulaturum se esse recipiebat: de qua re cum illo actum est. aut quis noverat, quantam pecuniam et quae promissa

ἐπίστατο ὅσα δὴ καὶ χρήματα καὶ ἐπαγγελίας δέδωκεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Χίον διὰ τοῦ Γαλατᾶ, ἵνα στείλωσιν ἀνθρώπους, καὶ οὐκ ἔστειλαν; ἢ τίς νηστείας καὶ δεήσεις ἐποιεῖτο δι' ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν ἱερέων, διδοὺς αὐτοῖς χρήματα ἢ τοῖς πτωχοῖς, οὓς μᾶλλον ἐθεράπευσεν; ἢ ἐπαγγελίας ἃς ἐποίησατο πλείστας πρὸς θεὸν εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀσεβῶν. ἀλλ' ὁμως ταῦτα πάντα τὰ μὲν παρεῖδε θεός, διὰ τίνων ἁμορτιῶν οὐκ οἶδα αἰτίαν, τὰ δὲ ἠγγόησαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἕσχατος ἔλεγεν ὡς αὐτῷ ἔδοκει. ἐγὼ δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν μοι ταῦτα 10 φημι· κρίσις γὰρ ἦν ὄντως θεοῦ, πάλαι κωρωθεῖσα πρὸς ἐσχατίας καταβῆναι δυναστημάτων τὰ Ῥωμαίων πράγματα. διὰ τοῦτο λόγοις ἀπορρήτοις τῆς προνοίας τῶν μὲν λυπηρῶν καὶ ἐναντίων καὶ βλαπτόντων μεγάλη τις γίνεται συνδρομή, τῶν δὲ ἀγαθῶν καὶ ὠφελούντων πλείστα τὰ ἐμπόδια. 15

Πρὸ ὀλίγου λοιπὸν τὰ περὶ τοῦ τρισκαταράτου Μωάμεθ εἰρήκαμεν, μέρος τῶν φληνάφων αὐτοῦ μύθων τῶν γέλοτος ἀξίων· τὰ νῦν οὖν τὰς ἀντιρρήσεις αὐτῶν καὶ ἐλεγμούς εἰπωμεν.

3. Φέρετε εἰς κατηγορίαν ἡμῶν, ὡς ἀσεβεῖς, ὅτι ἐρωτηθεῖς ὁ Χριστὸς παρὰ τῶν Ἰουδαίων, εἰ υἱὸς θεοῦ εἶ σύ;

20. 3] περὶ τῶν κατὰ Μωάμεθ ἀντιρρήσεων, καθὼς φησι Μελέτιος ὁ μοναχὸς καὶ πάντες οἱ τῆς ἀληθείας φοιτηταί· ὡς ἐκ τῆς πρὸς Σαμψατίνην Σφαχάνην (σάμψων ψατήνης φάχνην M) αὐτοῦ ἀπολογίας. MP

dederit imperator miseritque in Chium per Galatam, ut milites sibi mitterent, nec misiss illos? aut ieiunia et preces, quas aut ipse faciebat, aut per sacerdotes fieri curabat, pecunia illis vel pauperibus, quos magis diligebat, distributa? aut vota, quas deo plurima fecit ad Christianos a servitio impiorum liberandos? verum haec omnia partim, nescio propter quae peccata, neglexit deus, partim homines ignorarunt, pro sua quisque libidine fabulantes. ego vero pro mea quidem sententia ita statuo: fuisse hoc revera iudicium dei, quo pridem decretum erat, ut res publica Romanorum ad extremas devolveretur miserias. arcanis autem providentiae consiliis ingratis quidem, adversis et noxiis magna auxilia parata sunt, sed bonis et commodis plurima impedimenta.

Paulo supra ter execrandi Mohametis nonnullas nugas et fabulas ridiculas commemoravimus: earum nunc dubitationes et refutationes promamus.

3. Affertis in accusationem nostri, impii, Christum a Iudaeis interrogatum, num filius dei esset, negasse et istos ita dicere respon-

ἤρνήσατο καὶ εἶπεν ὅτι ὑμεῖς λέγετε τοῦτο. καὶ φέρετε αὐτὸ εἰς μαρτυρίαν καθ' ἡμῶν, ἵνα δείξητε τὰ παρ' ὑμῶν λεγόμενα ἀληθῆ. ταῦτα γοῦν ποιεῖτε ἀπὸ τοῦ μὴ γινώσκειν ὑμᾶς τὰς γραφάς· εἰ γὰρ εὐρίσκεσθε ἐξετάζοντες καὶ ἐρευνῶντες 5 τὰς γραφάς ὡς δεῖ, οὐκ ἂν ἐπλανήθητε. ὅμως ἀφίημι τοῦ λέγειν κατὰ τὸ παρὸν τὰς ἀπ' ἀρχῆς τοῦ κόσμου μαρτυρίας, αἵτινες ἐλαλήθησαν περὶ τοῦ Χριστοῦ, δεικνύουσαι αὐτὸν υἱὸν Θεοῦ καὶ Θεὸν καὶ ἄνθρωπον, πολλὰς οὐσας· διὸ ἀπὸ τούτων φθάσαντες εἶπωμεν μερικός τινας. ὅμως λέγω καὶ 10 τοῦτο, ὅτι οὐ δι' ἄλλο τι ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν ἢ ὅτι ἐδείκνυνεν ἑαυτὸν Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον καὶ Θεοῦ υἱόν, καὶ πῆ μὲν ἔλεγεν ὅτι ὁ ἐμὲ Θεωρῶν Θεωρεῖ τὸν πατέρα μου, πῆ δὲ ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ μου ἓν ἑσμεν, πῆ δὲ ὅτι εἰ ἐμὲ ἐγνώκειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἂν, πῆ 15 δὲ ὡσαύτως ὅτι ἂν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ Θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἀλλαχοῦ ὅτι ἀφέωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι. ἅπερ Θεωροῦντες οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον πρὸς αὐτόν, τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν; τί δὲ ὁ Χριστὸς εἶπεν; ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται· καὶ ὡσπερ ὁ πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, 20 οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὗς θέλει ζωοποιεῖ· καὶ ὅτι οὐδεὶς οἶδε τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἑώρακεν εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ὃ βούλεται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. ὁ γοῦν Χριστὸς

9. μερικά τινα P 19. εἶπεν om P

disse, testimonio hoc adversus nos usi, quo quae ipsi dicitis vera esse ostendatis. at hoc quidem ex inscitia sacrarum literarum facitis: quas si investigaretis et scrutaremini, ut decet, non errassetis forsitan. sed omitto nunc quidem inde a rerum principio quae de Christo pronuntiate sunt permulta testimonia, quae eum filium dei et deum et hominem esse demonstrant: atque illis relictis, alias singulares quasdam commemorabimus. hoc tamen monebo, non aliam ob causam Iudaeos Christum cruci affixisse, quam quod deum se, hominem et dei filium esse praedicaret, et dicere eundem alibi, qui ipsum videat, eum patrem suum videre, alibi, se et patrem unum esse, alibi, si se nossemus, nosse nos patrem, alibi, si quis praecepta sua observarit, eum nunquam mortem visurum, alibi denique aegrotto cuidam, peccata condonata ei esse. quae quum animadvertent Iudaei, rogarunt, qualem se faceret? annon deum se faceret, quum homo esset? quid tum Christus? "mihi qui fidem habet, vivet, etiamsi mortuus sit; sicut pater suscitavit et in vitam revocat cadavera, ita filius quoque, quos ipsi placet; nemo filium novit, nisi pater, nec patrem quisquam vidit, nisi filius et si cui detegit filius." iam vero

ὁ λέγων ταῦτα καὶ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους ἐρωτηθεὶς ἔμελλε κρύψειν τὴν ἀλήθειαν; καὶ ποῶς ἄφρων καὶ εὐήθης ὑπολάβοι τοῦτο; εἰ γὰρ οὐκ ἦν θεὸς καὶ υἱὸς θεοῦ, οὐκ ἂν εἶπον αὐτῷ εἰ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐρωτηθέντες παρ' αὐτοῦ, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; καὶ εἰ-
 5 πον πρὸς αὐτὸν ὅτι οἱ μὲν λέγουσιν εἶναι σε Ἡλίαν, εἰ δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Χριστὸς “ὁμοῦς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;” καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
 10 τοτος. ἔμελλε γὰρ εἰπεῖν ὁ Χριστὸς τῷ Πέτρῳ ὅτι πεπλάνησαι, βλασφημῶς εἶρηκας, κακῶς λελάληκας· οὐκ εἰμι υἱὸς θεοῦ. καὶ γὰρ ἐπεὶ διδάσκαλος αὐτῶν ἦν ὁ Χριστὸς, τί ἕτερον ἔμελλε διδάσκειν αὐτοὺς εἰ μὴ τὴν ἀλήθειαν; τί γοῦν εἶπεν ὁ Χριστὸς τῷ Σίμωνι Πέτρῳ; “μακάριος εἶ, Σίμων υἱὸς τοῦ Ἰωαῆ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ’ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.” οὐκ ἀγνοῶν δὲ ἡρώτα ὁ Χριστὸς τὸν Πέτρον τὸ τίνα λέγουσιν αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι εἶναι· ἀλλ’ ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου πρὸ τοῦ θανάτου ἐκείνου ἔλεγεν “Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἀπέθανεν· ἀλλὰ πορευόμεαι ἀναστήσω αὐτόν;” πορευθεὶς δὲ ἡρώτα “ποῦ θεδεῖκατε αὐτόν;”
 20 εἶτα ἐξουσία ἐλάλησεν “Λάζαρε, δεῦρο ἔξω,” καὶ ὑπήκουσεν ὁ ἄπνους τῷ τοῦ κυρίου προστάγματι, δεικνύοντος τοῦ Χριστοῦ τὴν τε αὐτοῦ θεότητα καὶ ἀνθρωπότητα, οὕτω κατὰ τὰ κα-

19. κεκοίμηται ἦτοι ἀπέθανε P

qui talia diceret et homines doceret Christus, verumne celaturns erat? quis ita stultus et ineptus sit, istud ut credat? nam nisi deus et filius dei erat, discipuli eius ab ipso interrogati, qualem hominis filium esse homines dicerent, non responsuri erant, alios eum Eliam, alios Ieremiam aut de prophetis aliquem esse existimare, nec, quum Christus dixisset, quem ipsi se esse crederent, dicturus Petrus, eum Christum esse, filium dei vivi. certe quidem Christus Petrum moniturus erat ita fere “errasti, impie dixisti, male locutus es; non sum enim filius dei.” deinde quum eorum magister esset Christus, quid aliud, nisi veritatem eos docebat? quid autem Simoni Petro Christus dixit? “beatus es, Simo, Ionae filii, quod non caro aut sanguis istud tibi aperuit, sed pater meus, qui in coelis est.” haud inscius Christus Petrum interrogavit, qualem se homines esse dicerent, sed sicut de Lazaro ante mortem eius dixit “Lazarus, amicus noster, mortuus est; sed eum suscitatum proficiscor;” deinde profectus interrogavit “ubi eum collocastis?” atque clara voce clamavit “Lazare, adesum foras” et qui exanimis fuerat, auscultavit imperio domini, Christo declarante tum divinam tum humanam naturam suam, ita

ρὸν ἠρώτησε πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἵνα δεῖξῃ ἑαυτὸν θεὸν καὶ ἄνθρωπον καὶ ἵνα ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν ἀνύγωνται εἰς τὸ ἕψος τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. ἀλλὰ δὴ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τί εἶπεν ὁ Θεομᾶς, εἰς ὧν καὶ αὐτὸς τῶν δωδέκα μαθητῶν, ψηλαφήσας τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ; πάντως καὶ αὐτὸς οὕτως εἶρηκεν “ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.” τί γοῦν φησὶ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ Χριστός; οὐκ εἶπεν αὐτῷ παῦσαι βλασφημιῶν, ἀλλὰ τί; “ἰσθρακάς με καὶ πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.” ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ 10 ἀρχῇ τοῦ κηρύγματος τί εἶπεν ὁ Ναθαναὴλ νομοδιδάσκαλος τῶν Ἰουδαίων ὧν; ἠρώτησεν αὐτὸν ὅσον ἤθελε καὶ ἐβούλετο ἀκούσας δὲ παρ’ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἃ εἶχεν ἀπόρρητα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγει τῷ Ἰησοῦ “σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.” ἐπετίμησεν γοῦν αὐτῷ ὁ 15 Χριστός ὡς κακῶς λαλήσαντι; οὐχί, ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ Χριστός; “ὅτι εἶπόν σοι τὰ ἀπόρρητα τῆς καρδίας σου πιστεύεις; μείζονα τούτων ὄψει.” καὶ ὅτι μὲν ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου ὁ Χριστός εἶρηκεν ὅτι σὺ εἶπας, τοῦτο τοιοῦτον ἐστίν, ἀλλ’ οὐκ ἐστὶν ἀρνήσεως λόγος, ἀλλὰ συγκαταθέ- 20 σεως καὶ ὁμολογίας, καὶ ὥσπερ πρὸς τὸν Ἰούδαν εἶπε. συγκατήμενος καὶ γὰρ ἐν μιᾷ ὁ Χριστός μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ λέγει πρὸς αὐτούς “εἰς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.” καὶ ἔλεγεν εἰς ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ “μήτι ἐγὼ εἰμι;” καὶ ἄλλος “μήτι ἐγὼ εἰμι;” εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἰούδας “μήτι ἐγὼ εἰμι;”

tunc quoque discipulos interrogavit, ut deum et hominem se esse ostenderet, eosque hinc paulatim ad verae cognitionis altitudinem eveheret. enimvero quid post resurrectionem Thomas dixit, qui et ipse unus e duodecim discipulis erat, atrectato latere Christi? utique is quoque ita dixit “domine mi et deus mi.” aut quid deinde illi Christus? non iussit profecto eum abstinere blasphemias, sed “vidisti me,” inquit, “et credidisti; beati illi, qui non viderunt et crediderunt tamen.” aut quid in principio institutionis Nathanael, homo legis Iudaicae peritus? interrogavit eum, quod vellet; quum autem audisset e Christo, quae sub corde secreta premebat, dixit ei “tu es dei filius, tu rex Israelis.” oequid vituperavit eum deus ut male dicentem? minime vero, sed “quia dixi tibi,” ait, “secreta cordis tui, credis? maiora istis videbis.” quod autem a Pilato rogatus Christus respondit, dixisse eum, ea non negantis, sed concedentis et consentientis oratio est, quali etiam in Iudam usus est. assidens enim discipulis Christus “unus vestrum,” inquit, “me traditurus est.” rogavit de se quisque “oequid ego sum?” et alius “oequid ego

λέγει ὁ Χριστὸς “σὺ εἶπας.” τότε πάντως οὐκ ἦν λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως. οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Πιλάτου· λόγος γὰρ ἦν συνήθης τοῦ τόπου, καὶ ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο αὐτῷ ὁ Χριστός. καὶ ὡςπερ ἀρτίως πολλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Μουσουλμάνων λέγει ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον 5 μετὰ συμβουλῆς ὅτι ποιήσωμεν τόδε, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν τὸν ἕτερον ὅτι γενέσθω, ἀποκρίνεται ὅτι σὺ ἤξεύρεις, καὶ οὐκ ἔστι λόγος ἀρνήσεως ἀλλὰ συγκαταθέσεως, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ. ὡς τοῦ τόπου ἐκείνου λόγῳ ἐχρήσατο τῇ τοιαύτῃ λέξει ὁ Χριστός, τῇ σὺ εἶπας. ὁμοίως ὁ αὐτὸς Πιλάτος ἤρώ- 10 τησε τὸν Χριστὸν λέγων “σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστός “ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐνευθεν.” εἶπεν 15 οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος “οὐκ οὖν βασιλεὺς εἶ σὺ;” ἀπεκρίθη ὁ Χριστός “σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ· ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς.” λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος “τί ἐστὶν ἀλήθεια;” ὄρας πῶς ἐπαυθῆα ἐδεῖ- 20 χθη σαφέστερον; πάντως ὁ Χριστὸς βασιλεὺς ἐδειξε καὶ εἶπεν ἑαυτὸν. καὶ ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Πιλάτου πάλιν αὐτῷ τοῦτο ἀπεκρίθη· ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν “καὶ βασιλεὺς εἰμι” εἶπε “σὺ λέ-

9. λέγω P

sum?” et rogavit Iudas “ecquid ego sum?” tum Christus “dixisti” inquit: quo certe quidem loco non recusantis, sed affirmantis sermo fuit. similiter igitur in Pilato. nimirum erat id dicendi genus in illa regione usitatum, et usus est illo Christus ut eius regionis proprio. quemadmodum enim etiam in Musulmanis saepe fit, ut, quum quis cum cohortatione dicit, ut faciant quippiam, alter non “fiat istud” sed “reperisti” respondeat, ita in Christo quoque res habet. quippe dictione illius regionis propria utebatur, quum responderet “dixisti.” rogavit idem Pilatus Christum “num rex Iudaeorum es?” respondit Christus “regnum meum non est huius mundi. si huius mundi regnum meum esset, operam dedissent socii mei, ne Iudaeis traderer. at nunc non est huius loci regnum meum.” rogavit Pilatus “non es igitur rex?” respondit Christus “dicis, regem me esse. ad hoc ego natus sum et ad hoc in terram veni, ut veritatis testis essem. quisquis ex veritate est, audit vocem meam.” dicit ei Pilatus “quid est veritas?” vides apertius hic rem ostendi: omnino regem se esse affirmavit et ostendit Christus. interrogatus a Pilato,

γεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ." τί γοῦν ὁ Πιλάτος εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ ὅτι ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ, λέγει πρὸς αὐτὸν "τί ἐστὶν ἀλήθεια;" τούτέστιν ὅτι εἰ εἰς τὸν κόσμον ἀλήθεια ἦν, οὐκ ἂν παρεδίδου εἰς θάνατον· καὶ ὅλον ἀποκλαιόμενον τὴν τῆς ἀληθείας στέρησιν εἶπε τί ἐστὶν ἀλήθεια; ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐρωτηθεὶς ὁ Χριστὸς ὅτι δοκίμω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, οὐδὲν ἕτερον ἀπεκρίνατο ἢ ὅτι ἐγὼ εἰμι.

10 Οἶδας ὅπως εἰς ἃ οὐκ ἐπίστανται οἱ Μουσουλμάνοι, κατηγοροῦσι τοὺς ἀξιότους ἐπαινῶν; ἰδοὺ τοίνυν, εἶπερ ζητεῖς ἀληθειαν, γινώθι αὐτήν. εἰ δ' οὐκ, σὺ οἶδας· οὐ γὰρ παρὰ τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἡ περὶ ταύτην ἄγνοια, ἀλλὰ παρὰ τῶν ἀποστρεφόμενων αὐτήν.

15 4. Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἄλλων ὧν παρ' ἡμῶν τῶν Μουσουλμάνων ἐγκυλούμεθα οἱ Χριστιανοὶ ἱκανῶς ἀποδεδείχται, ὥστ' εἶναι ἡμῶν ἀνωτέρους πάσης κατηγορίας, φέρε δὴ λοιπὸν σκεψώμεθα καὶ περὶ τῶν ἐτέρων. ἐστὶ δὲ τῆδε ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς τῷ Μωάμεθ "τὰ πάντα ἐποίησιν διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ," καὶ τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ οὐ παραδέχονται. ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα γεγραμμένον εὐρίσκειτο ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εἰπόντος τοῦτο τοῦ Χριστοῦ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι εὐαγ-

5. παρεδίδοτο P 9. εἰμι ἐγώ P 15. ἡ] διι σφραλερῶς καὶ ἐπιβλαβῶς ἐδίδαξεν ὁ Μωάμεθ ἀπολογίας δ' (ἀπολογία. P) MP 18. ὑμετέρων P

rursus ei respondit non hoc modo "ita est, rex sum," sed "dicis, me regem esse." quid porro Pilatus, quum Christus dixisset, ad hoc se natum esse, et ad hoc venisse in mundum, ut veritatis testis esset, rogavit eum, "quid est veritas?" h. e. si in mundo veritas esset, non tradereris morti. etenim quasi lugeret veritatis absentiam, quid veritas esset, rogavit. at enim etiam a pontifice maximo rogatus Christus in hunc modum "obtestor te per deum vivum, ut dicas nobis, num filius dei sis," nihil aliud, nisi "sum" respondit.

Nostine iam, quomodo de iis, quae ignorant Musulmani, accusent homines laude dignos? ecce, si quaeris veritatem, cognosce eam. si minus, nosti certe, non veritatem causam esse, si quis eam ignoret, sed eos, qui eam fugiunt,

4. Quum de reliquis, ob quae a vobis Musulmanis vituperamur Christiani, satis demonstratum sit, esse nos omni accusatione superiores, age, examinemus alia quaedam. quippe deum Mohameti dixisse aiunt "cuncta propter te feci, et te propter me," quod Christiani non admittunt. at enim etiam Mohametis nomen scriptum

γελῶμαι ὑμῖν ἵνα γινώσκητε ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθειν ὁ ἀπόστολος καὶ προφήτης Μωάμεθ. τὸ αὐτὸ ἔστι καὶ εἰς τὸ τοῦ Μωϋσέως παλαιόν. οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου. καὶ ὅτι μὴ μόνον εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐν τῷ παλαιῷ εὐρίσκετο γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται γεγραμμένον. καὶ ὅτι ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ εὐρίσκεται, καὶ ὅτι παραβάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν τοῦ Μωϋσέως νόμον εἰσὶν ἄξιοι κατηγορίας καὶ μέμψεως, κατηγοροῦσι δὲ τοὺς Μουσουλμάνους ἰο τοὺς ἄξιους ἐπαινῶν καὶ τιμῆς.

Ταῦτᾶ εἰσιν ἅτινα παρὰ τῶν Μουσουλμάνων κατηγοροῦμεθα οἱ Χριστιανοί. ἀπολογούμεθα δὲ οὕτως, ὅτι Θεὸς ἐνδεὴς καὶ χρεῖαν τινὸς ἔχων οὐκ ἔστι Θεός. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ πάντων τῶν δημιουργηθέντων ἐν αὐτοῖς, 15 ὁ ποιήσας τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀνθρώπους, χρεῖαν τινὸς οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ διὰ μόνην ἀγαθότητα καὶ θέλησιν ἐποίησε τὰ πάντα. ἐπεὶ γοῦν τοῦτο οὕτως ἔχει καὶ οὐδεὶς ἐστιν ὁ ἀντιλέγων, κακῶς ἄρα ἐφθάρξατο ὁ Μωάμεθ ὡς δῆθεν εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅτι τὰ πάντα ἐποίησα διὰ σέ, καὶ σὲ δι' ἐμέ. ὁ γὰρ 20 Θεὸς χρεῖαν τινὸς οὐκ ἔχει. ὅτι δὲ ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις οὐκ ἦν ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ὡς ὁ Μωάμεθ λέγει, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγγον. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς καὶ νομοθέτης τῶν τοιούτων δογμάτων. εἰ δὲ ἐστιν

2. εἰς τὴν — παλαιάν P

fuisse in evangelio, Christo Iudaeis dicente "evangelium vobis imperitio, quo cognoscatis, post me venturum esse apostolum et prophetam Mohametem;" idem in Moysis vetustis libris fuisse; sed Christianos invidia commotos eiecisse id ex evangelio. nec vero in solo evangelio et vetustis libris fuisse Mohametis nomen, sed etiam in dextra parte throni dei scriptum esse. deinde Musulmanorum religionem repeti ab Abrahamo, et Christianos, qui legem Moysis negligant, ipsos accusatione et reprehensione dignos esse, quum Musulmanos laude et honore dignos criminentur.

Haec sunt, quae a Musulmanis nobis exprobrantur Christianis. quae ita refutamus, ut si ullius rei egens et indigus deus sit, eum non esse deum dicamus. fabricator coeli et terrae et rerum omnium, quae in iisdem factae sunt, et qui angelos et homines creavit, nullius rei indigens erat, sed ex sola benignitate et voluntate cuncta fecit. quodsi hoc ita est, nec quisquam contra dicit, male Mohametes affirmavit, deum sibi dixisse "cuncta propter te feci et te propter me." quippe nullius rei deus eget. Musulmanorum religionem autem non ab Abrahamo repetendam esse, ut Mohametes dicit, ex ipso Mo-

ἕτερος, δειχθήτω· καὶ γὰρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἕως τοῦ Μωά-
μεθ παρήλθον χρόνοι τρισχίλιοι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐφάνη ὁ
Μωάμεθ· οὐκοῦν οὐκ ἔστιν ἡ τῶν Μουσουλμάνων πίστις
ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ δ' ἴσως λέγετε τοῦτο διὰ τὴν περιτο-
5 μὴν, ἐγὼ σοι ἐρῶ τὸν λόγον τῆς περιτομῆς.

Ὁ Ἀβραάμ θεασάμενος τὸν οὐρανόν, τὸν ἥλιον, τοὺς
ἀστέρας, τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀνελογί-
σατο καθ' ἑαυτὸν καὶ εἶπεν “ἄρα τὰ τοιαῦτα ἔργα μεγάλα
οὕτως καὶ ἐξαισία ὄντα ἀπλῶς οὕτως καὶ αὐτομάτως ἐγένον-
10 το, ἢ ἔχουσι καὶ τινα τὸν ποιήσαντα αὐτά;” θεασάμενος τοί-
ων τὴν καλλονὴν τῶν κτισμάτων ἐθαύμαζε καὶ ἐξεπλήττετο,
κατὰ νοῦν τε ἐσκέπτετο μὴ πως οὐκ ἔχουσι τινα τὸν ποιή-
σαντα αὐτά, ἀλλὰ μᾶλλον ταῦτά εἰσι θεοί, καθὼς ἐνόμιζον
καὶ οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ εἰδωλολάτραι. καὶ ὅτι μὲν
15 ὁ θεὸς ἐποίησε τὰ πάντα καλὰ λίαν καὶ ἄξια τῆς αὐτοῦ ἐνερ-
γείας, ὡς ἂν διὰ τῆς θεωρίας τούτων ἀνάγωνται πάντες οἱ
ἄνθρωποι εἰς θεογνωσίαν καὶ μεγαλύνωσι καὶ δοξάζωσι τὸν
τούτων ποιητὴν καὶ δημιουργόν, τοῦτο εὐτως ἔχει καὶ οὐκ
ἄλλως· οἱ δ' ἄνθρωποι παρατραπέντες τῆς ἀληθοῦς καὶ ὀρθῆς
20 γνῶσεως, καὶ ἀφέντες προσκυνεῖν καὶ σέβεσθαι τὸν ποιητὴν
τῶν πάντων θεόν, μᾶλλον προσεκύνησαν τὴν κτίσιν καὶ ἐσεβά-
σθησαν ταύτην παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀλλὰ Ἀβραάμ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ἀγγίλους ὦν, καὶ ἰδὼν καὶ κατανοήσας ὅτι ὁ μὲν οὐρανός

hamete demonstratur. is enim auctor et dux huius doctrinae est. num alter sit, ostendetur. ab Abrahamo enim ad Mohametem anni ter mille fuerunt: tum Mohametes exstitit. ergo Mohametis religio non est Abrahami. quodsi propter circumcisionem istud affirmatis, huius ego historiam explicabo.

Abrahamus, coelum, solem, stellas, terram, mare et quae insunt in iis, contemplatus, secum reputavit ac dixit “tanta haec et eximia opera spontene et ultro facta sunt, an quem habent fabricatorem?” contemplatus igitur rerum pulcritudinem, mirabatur et stupebat, et animo meditabatur, ecquid non haberent auctorem, sed ipsae dii essent, quemadmodum parentes eius et omnes idololatrae existimabant. atque deum fecisse omnia pulcra admodum et numine suo digna, quorum contemplatione omnes homines evehantur ad cognitionem dei, ac praedicent celebrantque eorum auctorem et fabricatorem, id certum est, nec aliter habet. sed homines, a vera et recta cognitione deflexi, intermisso dei, rerum omnium fabricatoris, cultu et adoratione, quae creata erant, potius adorabant, et venerabantur ea pro creatore. at Abrahamus non ita, sed quum homo intelligens esset atque animadvertisset, coelum non consistere, sed perpetuo moveri

οὐχ ἴσταται ἀλλὰ κίνησιν ἔχει διηνεκῆ, ἔχει δὲ καὶ χρεῖαν ἡλια-
 75 κού φωτός φωτίζοντος αὐτόν τε θεωρίας ἕνεκεν καὶ τὸν ἕπ'
 αὐτὸν ἀέρα, ὃ δὲ ἥλιος ποτὲ μὲν ὑπὲρ γῆν εὐρισκόμενος ποτὲ
 δ' αὖ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενος, καὶ ὅτι μὴ οὐσῶν νεφελῶν φαίνει
 εὐρισκομένων δ' αὐθις σκοτίζεται, καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες 5
 μὴ ὄντος ἡλίου φαίνουσιν, ὄντος δὲ αὐτοῦ σκοτίζονται καὶ ἀφα-
 νίζεται τὸ ἐκείνων φῶς καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ θύλασσα ἐμπαιζο-
 μένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἡ γῆ δὲ χρήζουσα ὕδατος εἰς τὴν τῶν
 καρπῶν γένεσιν, κατέγνω τῶν πάντων ὡς αὐτῶν καθ' αὐτὰ
 ὄντων ἀδυνατίων καὶ χρεῖαν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ οὐκ 10
 ἐλογίσθη εἶναι ἀπὸ τούτων θεὸν οὐδὲν· ὁ θεὸς γάρ τινος
 χρεῖαν οὐκ ἔχει. πάλιν δὲ σκεψάμενος μήποτε ἐν ἑκαστον
 ἀπὸ τούτων ἀδυνατίως ἔχει ὥστε εἶναι μονομερῶς θεόν, ἀλλὰ
 πάντα ὁμοῦ, καὶ ἰδὼν ὅτι τῷ μὲν ξηρῷ ἀντίκειται τὸ ὑγρὸν
 τῷ δὲ ψυχρῷ τὸ θερμὸν καὶ ὡς τὸ ὕδωρ ἐστὶ φθοροποιὸν 15
 τοῦ πυρός, ἔκρινεν ἐν ἑαυτῷ καὶ εἶπεν ὅτι θεὸς στασιάζων
 πρὸς ἑαυτὸν καὶ μαχόμενος οὐκ ἔστι θεός. κἀντεῦθεν θεα-
 σάμενος τὴν τῆς κτίσεως εὐταξίαν καὶ κατώστασιν διαπορῶν
 ἦν καθ' ἑαυτὸν ὡς ἔστι τις δύναμις ἡ συνέχουσα καὶ κυβερ-
 νῶσα τὸ πᾶν. καὶ ἐπεὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμολογοῦσιν εἶ- 20
 ναι θεόν, ἕκαστος δὲ ὁμολογεῖ ὄντινα βούλεται καὶ προαιρεῖ-
 ται, ἔοικεν ὅτι πάντες πλανῶνται καὶ ψεύδονται. λείπεται γοῦν
 ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερος θεὸς ἀληθῆς ἢ ὁ ποιήσας τὰ πάντα, ἅπερ
 εἰσι δοῦλα ἐκείνου, καὶ ἄγει καὶ φέρει καὶ εὐτακτεῖ ὡς βού-

et lumine solis egere, quo ipsum illustretur et inferior aer, so-
 lem autem nunc supra terram esse, nunc infra terram occul-
 tari, atque coelo nubilis obtecto obscurari, non obtecto lucere, de-
 inde lunam et stellas, quando sol non luceat, splendere, quando
 luceat, illarum lucem obscurari et extingui, porro mare ventorum
 flatu agitari, terram ad plantarum incrementum egere aqua, haec igitur
 quum animadvertisset, intellexit, omnia ista per se sola esse non
 posse, sed mutuo contineri auxilio, atque iudicavit, eorum nihil deum
 esse. deus enim nullius rei auxilio eget. rursus quum animadver-
 tisset, nihil eorum per se solum deum esse posse, sed cuncta simul,
 intellexisset autem, arido oppositum esse humidum, frigidum calidum,
 et aqua extingui ignem, statuit apud animum dixitque, qui secum
 dissideat pugnetque deus non esse deum. deinde rerum ordinem et
 rationem contemplatus, ita secum ratiocinabatur "est vis aliqua, qua
 universum continetur et gubernatur. iam quum omnes homines con-
 sentiant, deum esse, sed qualem quisque vult et probat, consenta-
 neum est, omnes errare et mentiri. itaque hoc unum reliquum est,
 non esse alium verum deum, nisi qui cuncta fecit, quae idem, sibi

πεται. τοῦτον γοῦν τὸν θεὸν ἐγὼ προσκυνῶ. καὶ πεσὼν ἐπὶ
 τῆς γῆς Ἀβραὰμ προσεκύνησε τῷ μόνῳ καὶ ἀληθεῖ θεῷ. ὁ
 δὲ πανάγαθος θεός, ὁ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου εἰπὼν ὅτι
 ἔτι λαλοῦντός σου ἐγὼ πάρεμι, αὐτὸς παρευδὺς ἔδεδεξατο τὴν
 5 τοῦ Ἀβραὰμ προσκύνησίν τε καὶ πίστιν. ἐλογίσθη τοίνυν
 αὐτῷ αὕτη ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην ἀντὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν,
 καὶ φίλος θεοῦ ἐγένετο. ἡμεῖς γὰρ πάντες χρῆζομεν τῆς ἀπὸ
 τῶν γραφῶν βοήθειας διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν· ὁ δὲ δίκαιος
 Νῶε καὶ Ἀβραὰμ καὶ οἱ κατ' ἐκείνους καθαρὰν ἔχοντες τὴν
 10 καρδίαν οὐ δέονται γραμμάτων, ἀλλ' ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
 γράφονται· καὶ ἐντυποῦνται. τότε γοῦν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός
 καὶ τὰς ἐπαγγελίας, εἰπὼν ὅτι “ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλο-
 γηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη.” τότε ἔδειξεν ὁ θεός τῷ Ἀβραὰμ
 πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἶπεν αὐτῷ “σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου
 15 δώσω αὐτήν.” κἀντεῦθεν λαβὼν παρρησίαν ὁ Ἀβραὰμ παρε-
 κάλεσε τὸν θεὸν περὶ τῶν Σοδόμων, καθὼς ἐμπροσθεν φθά-
 σαντες εἴπομεν. ἐπεὶ δὲ κρίμασιν οἷς οἶδε θεός (τίς γὰρ ἔγνω
 νοῦν κυρίου;) ὅτι μετ' ὀλίγον ἀποσταλήναι μέλλουσιν οἱ τοῦ
 Ἀβραὰμ ἀπόγονοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς ἂν ἐκεῖσε διαβιβά-
 20 σσαι χρόνους τετρακοσίους καὶ τριάκοντα. καὶ γὰρ οὕτως
 εἶρηκεν ὁ θεός τῷ Ἀβραὰμ, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα σου πάροικος
 ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ· τὸ δὲ ἔθνος ὃ ἐὰν δουλώσῃ αὐτούς, κρινῶ
 ἐγώ. ὁ καὶ γέγονεν ἐπὶ τοῦ Φαραώ. καὶ διὰ τὴν πολυχρό-

18. εἶπεν διε P 21. διε ἴσται — p. 341, 7 πιστευσάντων om P

subiecta, regit, gubernat et administrat, quemadmodum ipsi placet.
 hunc igitur deum equidem adoro.” atque humi proiectus Abrahamus
 adoravit solum et verum deum. illico deus optimus, qui per Esaiam
 prophetam dicit, “adsum tibi adhuc oranti,” Abrahami adorationem et
 fidem accepit. quae quidem fides illi ante omnes virtutes iustitiae
 apposita est, et ipse factus est amicus dei. nos enim omnes sacra-
 rum literarum auxilio egemus propter infirmitatem nostram; iusti au-
 tem Noe et Abrahamus et si qui alii tum mentem puram servabant,
 non egebant literis, quae ipsorum animis inscriptae et insculptae
 erant. tum igitur deus etiam promissa illi fecit, ita locutus “in se-
 maine tuo benedicetur cunctis populis,” monstrataque eidem tota terra
 “tibi,” ait, “et semini tuo dabo eam.” deinde Abrahamus, libertatem
 dicendi nactus, deum de Sodomis precatus est, quemadmodum supra
 explicuimus. quum autem pro consiliis suis intelligeret deus (quis enim
 mentem domini perspexit?), brevi in Aegyptum missum iri Abraha-
 mi posteros, ut ibi annos quadringentos et triginta viverent, ita
 Abrahamum allocutus est “posterii tui hospites erunt in terra aliena,

πον διακριβὴν τῶν Ἑβραίων μετὰ τῶν Φαραωνιτῶν, μὴ ποτε
 ἀνοθέτες μάθωσι τὰ τούτων ἔθιμα καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν,
 ἐτάχθη ἢ περιτομὴ ὡς τι σημεῖον καὶ σύμβολον διαίρουσιν καὶ
 διαχωρίζον τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὸ μὴ
 Β συνέρχεσθαι τούτους εἰς γάμου κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν, τὸ μὲν 5
 διὰ τὴν αἰτίαν ἣν φθάσαντες εἴπομεν, τὸ δὲ ἵνα καὶ ἐν τῇ
 καιρῷ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὄσιν ἑτοιμοὶ καὶ γνώριμοὶ οἱ
 Ἑβραῖοι· καὶ γὰρ εἴπερ ἤρουντο μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, πῶς
 ἔμελλε φυλάττεσθαι τὸ τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα καὶ γένος; διὰ
 τοῦτο ἐν τῇ ἐρήμῳ εὐρισκόμενοι οὐ περιετέμοντο τέσσα- 10
 ράκοντα χρόνους διαβιβάσαντες, ἀλλ' ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ μετὰ
 τὴν ἐκ τῆς ἐρήμου ἔξοδον πάλιν. καὶ ὁ μὲν τῆς περιτομῆς
 σκοπὸς ἔχει οὕτως καθῶς καὶ εἴπομεν. ὁ δ' αὖ ἕτερος ἔχει
 οὕτως, ὅπως περιτμηθέντες τῇ σαρκὶ ἔλθωσιν εἰς συστολήν
 καὶ σωφρονισμόν τῆς πολιτείας αὐτῶν, καὶ οὐκ ὡς λαῖνοι 15
 καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἐντεῦθεν λογίζονται τὰς πορνείας αὐτῶν
 ἀντ' οὐδενός, ἀλλ' ἀνάγονται κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἐξῆς, εἰς
 ὑψηλοτέραν γνώσιν· καὶ πολιτείαν, ἐπεὶ οὐκ ἐδόθη ὀρθοδοξίας
 χάριν παρὰ Θεοῦ ἢ περιτομῆ, ἀλλὰ μόνον δι' αὐτῶν εἴπομεν
 αἰτίας. 20

Ὅτι δὲ ἐλθόντος τοῦ Χριστοῦ ἤργησεν ὁ νόμος καὶ οὐδὲ
 περιτομὴ ἔστιν, ἀφ' ὧν μέλλεις ἀκοῦσαι πρόσχες. τὸ μὲν

12. καὶ ὁ — καθῶς add Alterus. an ὁ μὲν εἰς? 16. προ-
 νοίας M: corr Alterus

gentem autem, cui servient, ego iudicabo." quod factum est sub
 Pharaone. ne autem propter longinqua cum Pharaonitis commercia
 Hebraei, cum iisdem conciliati, mores et superstitionem eorum ad-
 didicerent, circumcisio instituta est tanquam signum et symbolum
 quoddam Hebraeos ab Aegyptiis secernens, ne connubii societatem
 inirent, partim ob eam, quam exposuimus, causam, partim ut tam,
 quum liberandi forent, parati et insignes essent. nam si iuncti fu-
 isent alienis, quomodo servari potuissent Abrahami semen et genus?
 atque hac de causa circumcisio per eos, quos in deserta regione
 oberrabant, annos quadraginta non utebantur, sed utebantur ea in
 Aegypto, et deinde rursus, quum e deserta regione exissent. circum-
 cisionis alter finis igitur is est, quem diximus. alter autem ita ha-
 bet: ut in carne circumcisi ad moderationem et temperantiam vitae
 se conformarent, neve lascivi et animi impotentis essent, sed libidi-
 nem nihil aestimarent ac paulatim deinceps ad meliorem cognitio-
 nem vitamque eveherentur, quandoquidem non orthodoxiae causa,
 sed tantum ob eas, quas dixi, causas, circumcisio instituta est.

Cur autem post adventum Christi lex neglecta fuerit nec in usu

βάπτισμα παρὰ Θεοῦ δοθὲν ὀρθοδοξίας χάριν ἐδόθη, καὶ διὰ
 τοῦτο πάντες ἄνδρες καὶ πῦσαι γυναῖκες βαπτίζονται, ὁ δὲ
 μὴ βαπτισθεὶς οὐκ ἔστιν ὀρθόδοξος· ἡ δὲ περιτομὴ οὐχ
 οὕτως, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἄνδρες περιτέμνονται, αἱ δὲ γυναῖκες
 5 οὐχί. ἔοικε γοῦν ἵνα οἱ μὲν ἄνδρες ὡς περιτετμημένοι ὦσιν
 ὀρθόδοξοι, αἱ δὲ γυναῖκες ὡς ἀπερίτμητοι ἀσεβεῖς. βλέπεις
 πῶς ἄλλος ἐστὶν ὁ τῆς περιτομῆς λόγος, καὶ ἄλλως ποιοῦσιν
 οἱ Μουσουλμάνοι; οἱ γὰρ αὐτοὶ πάντα ἀπερίτμητον ἀσεβῆ
 λογίζονται. καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἑαυτοὺς μάχεσθε, καὶ ἄπερ ὀρθο-
 10 δοξίας χάριν τιμᾶτε, ταῦτα ἀπὸ μέρους ἀτιμᾶτε.

Καὶ οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀναφαίνονται οἱ Μουσουλ-
 μάνοι ἐναντιοφωνοῦντες πρὸς ἑαυτούς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις
 πολλοῖς, ἄπερ οὐκ ἔστι τις χρεία κατὰ τὸ παρὸν λέγειν περὶ
 ἐκείνων. ὁμοως περὶ ἐνός εἴπωμεν. λέγει ὁ Χριστὸς ἐν τῇ
 15 εὐαγγελίᾳ ὅτι ἐὰν μὴ τις βαπτισθῆ, οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ οὐδὲ
 τῆς σωτηρίας· ὁ Μωάμεθ μαρτυρεῖ τὸ εὐαγγέλιον ἄγιον
 καὶ τέλειον καὶ εὐθές· οἱ Μουσουλμάνοι τοὺς περιτετμημέ-
 νους λογίζονται ὀρθόδοξους, τοὺς δὲ βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς.
 εἰ μὲν οὖν στέργετε τὸν Μωάμεθ ὅτι ἠληθῶς λέγει, πῶς ὀνο-
 20 μάζετε τοὺς βεβαπτισμένους ἀσεβεῖς, καὶ οὐκ ἀκολουθεῖτε τῇ
 τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίᾳ, καὶ λογίζεσθε τοὺς μὲν περιτε-
 τμημένους κακῶς ποιοῦντας τοὺς δὲ βεβαπτισμένους εὐσεβῶς,
 ἀλλὰ τἀναντία φρονεῖτε; οὐκ ἔστι πρόδηλον ὅτι αὐτοὶ ἑαυ-

sit circumcisio, id unde discas, audi. a deo datum baptisma ortho-
 doxiae causa institutum est: quapropter omnes et viri et feminae
 baptizantur, nec orthodoxus est, qui non est baptizatus. diversa est
 ratio circumcisionis, cui in viris locus est, in feminis non est: unde
 quis colligat, viros utpote circumcisos orthodoxos esse, feminas,
 quippe quae non circumcidantur, impias? vides igitur, diversam esse
 circumcisionis rationem, et temere agere Musulmanos, qui omnes
 non circumcisos impios esse existimant. adeo vobiscum ipsis pugna-
 tis, et quod ob orthodoxiam nunc colitis, id nunc negligitis.

Nec in hac una re Musulmani manifesto sibi repugnant, sed in
 multis praeterea aliis, de quibus nunc dicere nihil attinet. de una
 tamen exponamus. Christus in evangelio dicit, nisi qui baptizetur,
 neminem dei aut salutis esse. iam vero Mohametes evangelium san-
 ctum, perfectum iustumque esse dicit, Musulmani autem circumci-
 sos orthodoxos, baptizatos impios esse arbitrantur. quodsi Mohame-
 tem ut vera docentem veneramini, quomodo baptizatos impios appel-
 latis, nec praecepta evangelii secuti eos, qui circumciduntur, impie,
 qui baptizantur, pie agere existimatis, sed his contraria sentitis? non-

τοῖς μάχεσθε καὶ αὐτοὶ ἑαυτοὺς ἀνατρέπετε; ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως.

Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰσμαήλ, ὃν λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ἔχει προπάτορα, οὔτε μετὰ τῶν Ἑβραίων κατήλθεν εἰς Αἴγυπτον, ὅτι ἐν ἐκείνῃ χρεῖα οὐκ ἦν ὥσπερ τοῖς Ἑβραίοις, οὔτε συγ-5
κατελογίζετο μετὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀβραάμ, διότι ὁ Θεὸς οὕτως ἐνετείλατο τῷ Ἀβραάμ εἰπὼν "ἔκβαλε τὴν παιδίσκη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομῆσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἑλευθέρας." καὶ ἐξεβλήθη ὁ Ἰσμαήλ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἄγαρ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ. εἰ 10
δ' ἴσως ποτὲ πρὸς τὸν Ἀβραάμ θεωρίας χάριν ἦλθεν, ἀλλ' 76 οὐχ ὡς υἱὸς καὶ σπέρμα καὶ κληρονόμος αὐτοῦ. τοῦτου γοῦν οὕτως ἔχοντος πόθεν ἔχουσι οἱ Μουσουλμάνοι τὴν πίστιν οὐκ οἶδα. διὰ τοῦτο οὐκ ἀναμφίνεται ἀπὸ τίνος πράγματος πρὸ τοῦ Μωάμεθ ἐκ τοῦ Ἀβραάμ εἶναι τὴν τῶν Μουσουλμάνων 15
πίστιν· ἀλλ' αὐτός ἐστιν ὁ ἀρχηγὸς τῶν τοιοῦτων δογματίων, καὶ ὅτι ἀπὸ κοιτίας αὐτοῦ ἐδίδαξεν ὅσα ἐδίδαξεν, οὐκ ἀπὸ Θεοῦ.

Ὅτι δὲ λέγουσιν οἱ Μουσουλμάνοι ὡς γεγραμμένον εὐρίσκειται τὸ τοῦ Μαχούμμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, εἰπόντος 20
τοῦ Χριστοῦ περὶ ἐκείνου ὅτι εὐαγγελίζομαι ὑμῖν ὅτι μετ' ἐμὲ μέλλει ἔλθεῖν ἀπόστολος καὶ προφήτης, ὄνομα αὐτῷ Μωάμεθ, οἱ δὲ Χριστιανοὶ φθονήσαντες ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τοῦ εὐαγγε-

ne in aperto est, vos vobiscum pugnare et vestro vos gladio conficere? sed haec quidem hactenus.

Deinde Ismael, quem Musulmani auctorem se habere dicunt, nec cum Hebraeis in Aegyptum venit, quoniam illi non, ut Hebraeis, opus erat, nec numeratus est in heredibus Abrahami, quandoquidem deus ita imperavit Abrahamo "eiice ancillam cum filio eius; neque enim ancillae filium cum filio ingenuae mulieris heredem esse decet." eiectus igitur est Ismael cum Agar matre ab Abrahamo; atque etiam Abrahamum videndi causa adierit, non adiit tamen eum ut filius et semen et heres eius. quae quum ita sint, undenam fidem suam Musulmani habeant, equidem nescio; nec ex ulla re ante Mohametem ab Abrahamo repetenda videtur Musulmanorum fides, sed ipse istius doctrinae auctor est, et quaecunque docuit, e suo ingenio, non a deo accepta, docuit.

Quod autem Musulmani dicunt, scriptum esse Mohametis nomen in evangelio, quum Christus de eo dixerit "edico vobis, venturum esse post me apostolum et prophetam, cui Mohametis nomen" sed expulsum esse ex evangelio invidia Christianorum, age, etiam de hac re videamus: ac spero equidem, verum non in occulto fore, modo

λίον, δεῦρο δὴ σκεψώμεθα καὶ περὶ τούτων. καὶ μοι δοκεῖ
 ὡς οὐ μὴ κρυβήσεται ἡ ἀλήθεια. ἀκουσον τοίνυν βουνεχῶς.
 τρεῖς εἰσὶν νομοθέται οἱ διδάξαντες νόμους καθολικούς, ὁ
 Μωϋσῆς, ὃς ἠκολούθησεν τὸ γένος τῶν Ἑβραίων, ὁ Χριστός, ὃς
 5 ἠκολούθησεν πάντα τὰ ἔθνη καὶ οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύσαντες
 τὸ πλεῖον μέρος τῶν Ἑβραίων, ἐπεὶ ἀπὸ τούτων οἱ μὴ πιστεύ-
 σαντες πολλῶ ἑλάττους εἰσὶν αὐτῶν δὴ τῶν πιστευσάντων καὶ
 σχεδὸν εὐαριθμητοί, καὶ ὁ Μωάμεθ, ὃς ἠκολούθησεν οἱ Μου-
 σουλιμάνοι. ἀνευ τούτων δὴ τῶν τριῶν ἑτεροῦς τις διδάξας
 10 καὶ δόνς νόμον οὐκ ἔστιν. ἀλλ' ὁ μὲν Μωϋσῆς μεμαρτύρη-
 ται ἀπεσταλμένος εἶναι παρὰ Θεοῦ. ἐξ ἀρχῆς ἔτι ὢν ἐν τῇ
 Αἰγύπτῳ ἐποίησε σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα, καὶ ἐμάστιξε
 τὴν Αἰγύπτου, ἐπάξας ἐν αὐτῇ πληγὰς μεγάλας σφόδρα, καὶ
 ἐπλήξας καὶ ἐθεράπευσε, καὶ προέλεγε τὰ γενησόμενα ὡς προ-
 15 φήτης, ὅτι εἰ μὲν ἀπολύσεις τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀπόλυσον,
 εἰ δ' οὐκ, τὰ καὶ τὰ συμβήσονται σοὶ τε καὶ παντὶ τῷ λαῷ
 τῆς Αἰγύπτου. καὶ ἰπισχνούμενος Φαραὼ ποιῆσαι τὸ ῥήμα
 κυρίου ἐθεραπεύετο παρὰ τοῦ Μωϋσέως ὡς ἔξουσιον λαβόν-
 τος ἀπὸ Θεοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξέβαλεν ὁ Μωϋσῆς μετὰ βρυ-
 20 χίονος ὑψηλοῦ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων ἐκ γῆς Αἰγύπτου καὶ
 τῆς δουλείας τοῦ Φαραὼ, καταδιώξας δ' αὐτοὺς ὁ Φαραὼ
 ἐποντίσθη ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς
 αὐτοῦ παρὰ τοῦ Μωϋσέως. μετὰ δὲ ταῦτα περιεπάτει ἐν τῇ
 ἐρήμῳ χρόνους τεσσαράκοντα ποιῶν θαύματα ἄπειρα. ἀλλὰ

9. τις] ὁ P

16. οὐ P

attente audias. tres leges sunt, qui leges generales constitue-
 runt, Moyses, quem Hebraeorum natio secuta est, Christus, quem
 secutae sunt omnes gentes et maior pars Hebraeorum, ad fidem eius
 conversa, siquidem qui fidem eius amplexi sunt Indaei, iis, qui eam
 non amplexi sunt, longe plures sunt et, prope dicam, facili opera
 numerandi; atque Mohametes, quem Musulmani secuti sunt. prae-
 ter hos tres, qui legem constituerit ac docuerit, nemo est. iam Moy-
 sem quidem a deo missum esse, in confesso est. statim ab initio,
 quum esset adhuc in Aegypto, signa et miracula magna edidit, atque
 Aegyptum plagis ingentibus castigavit, perterruit et domuit, ac futura
 ut propheta praedixit, ita locutus "si dimissurus es populum dei, di-
 mitte eum, sin minus, illa vel illa tibi et omni Aegypto eventura
 sunt." atque pollicitus Pharaon, facturum se iussum domini, benigne
 habitus est a Moyses, cui ita faciendi a deo data erat potestas. post
 haec Moyses gravi brachio gentem Hebraeorum ex Aegypto et servi-
 tute Pharaonis eduxit, et persequentem eos Pharaonem cum toto exer-
 citu eius in mari rubro summersit. deinde in regione deserta annos

καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν Ἑβραίων ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἐλπόντων τοῦτο τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν εἶναι ἀνάβαινε εἰς τὸ ὄρος καὶ γνωῖθι τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα. ἡμεῖς γὰρ φωνὴν Θεοῦ ἀκοῦσαι οὐ δυνάμεθα, μήποτε τελευτήσωμεν. καὶ ὁ λαὸς ἴστατο μακρόθεν τοῦ ὄρους μετὰ φόβου καὶ τρόμου προσκυνοῦντες τῷ Θεῷ τῷ λαλοῦντι τῷ Μωϋσῆ· ὁ δὲ Μωϋσῆς ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ ἔλεγε τούτους τοῖς Ἑβραίοις, καὶ παρενθύς τὸ λαληθὲν ἐπληροῦτο. ἀλλ' οὐδέποτε ἐκίνησαν τοὺς τεσσαράκοντα χρόνους ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτῶν ἄνευ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μωϋσῆς γὰρ, φησὶν ἡ γραφή, 10 δαλάει, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκρίνατο φωνῇ. μετὰ γοῦν τῶν πολλῶν μαρτυριῶν τε καὶ θαυμάτων ἐξέδωκε τὸν νόμον τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ ἐδέξαντο τοῦτον καὶ προσεκύνησαν, καὶ παρέλαβον τὸν παρὰ τοῦ Μωϋσέως δοθέντα νόμον ὡς τοῦ Θεοῦ νόμον.

Ἦλθεν ὁ Χριστός, καὶ εἶχε τὰς παρὰ πάντων τῶν προ-15 φητῶν μαρτυρίας. καὶ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλαβε τὴν μαρτυρίαν ὀγδοηκοντούτης· τοσούτων γὰρ ἐτῶν εὐρίσκειτο ὅποτε προσε-τάγη παρὰ Θεοῦ ἐξαῖραι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου· ὁ B δὲ Χριστός εἶχε τὰς μαρτυρίας ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, πρὶν ἢ γεννηθῆναι αὐτόν· ἀπὸ γὰρ τοῦ Ἀβραάμ ἤρξαντο ἀνα- φαίνεσθαι αἱ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρίαι, καθὼς ἐν τοῖς ἔμπερο-σθεν ἀποδέδεικται. γεννηθεὶς δὲ πάλιν ἐμαρτυρήθη τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς μαρτυρίαν μίαν καὶ δις· ἐποίησε δὲ καὶ θαύματα οὐ κατὰ τὸν Μωϋσέα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ,

quadraginta oberrans miracula innumera edidit. et vero coram civibus Hebraeis in montem Sina ascendit, Iudaeis ita eum cohortatus "ascende in montem et disce dei voluntatem; nos enim vocem dei audire non sustinemus, ne moriamur." itaque populus procul a monte adstabat, cum metu ac tremore deum cum Moysse colloquentem adorantes. Moyses audita verba dei statim communicavit cum Hebraeis, mandataque illico fieri coepta sunt. nec per totos illos quadraginta annos castra moverunt iniussu domini. Moyses enim, ait scriptura, loquebatur, ac deus respondebat voce. multis igitur cum signis et miraculis legem Iudaeis dedit, quam illi acceperunt et adorarunt: veneratique sunt legem a Moysse datam ut legem dei.

Venit Christus habuitque omnium prophetarum testimonia. Moyses testimonium accepit anno aetatis octogesimo; tot enim annos natus erat, quum iussus est a deo, filios Israelis ex Aegypto educere; Christus autem testimonia habuit inde a mundo condito, ante quam natus esset. nam inde ab Abrahamo testimonia Christi fieri coepta sunt, quemadmodum supra docuimus. natus autem dei patris testi-

ἀλλὰ μεγάλα καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ τοσούτῳ ἐκείνων μείζονα ὄσον διαφέρει δεσπότης δούλου. καὶ μετὰ τὰς πολλὰς ἐκείνας μαρτυρίας καὶ τὰ ἄπειρα καὶ ὑπὲρ φύσιν θαύματα ἔκτοτε ἐξεδόθη ὁ τοῦ εὐαγγελίου νόμος, καὶ προσεκύνησαν καὶ ἤσπασαντο αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη, πᾶσα ἡ οἰκουμένη, καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν τὸν δόντα τὸ εὐαγγέλιον.

Ὁ δὲ Μωάμεθ οὕτως ἰδὼν λαβὼν τὰς μαρτυρίας ἐδίδαξε τὰ ῥήματα ἅπερ ἐδίδαξεν, ἤτοι δόγματα, καὶ ἐξέδωκε τὸν νόμον τοῖς Μουσουλμάνοις; πάντως οὐκ ἄλλοθεν ἢ αὐτὸς
 10 ἀφ' ἑαυτοῦ ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ αὐτοῦ· εἰς γὰρ πῦσαν τὴν θείαν γραφὴν οὐκ ἀναφαίνεται περὶ αὐτοῦ μαρτυρία, ἀλλὰ τούναντίον. ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὕτως εἶρηκε περὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν τῶν Ἑβραίων λαόν, ὅτι ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ὡς ἐμέ· πᾶσα ψυχὴ,
 15 ἣτις οὐκ ἀκούσεται τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται. καὶ γοῦν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περὶ τούτου εἰπόμεν, ἀλλ' οὐκ ὀκνήσομεν πάλιν εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· ἐν γὰρ τῷ εἰπεῖν τὸν προφήτην Μωϋσῆν ὅτι προφήτην ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰδείξεν ὅτι ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ὁ μέλλων
 20 ἐλθεῖν προφήτης καὶ ἐκείνου ἀκούσονται· ἄλλου δὲ ἐλθόντος οὐ παραδέχονται αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ μακρὰν πονεῖ διώξουσιν αὐτὸν

9. τὸν νόμον om P

20. ἀκουσάτωσαν· ἀλλ' ἐλθόντος P

monium semel atque iterum expertus est; ediditque miracula non qualia in Aegypto et regione deserta Moyses edidit, sed magna et naturam excedentia, tantoque illis maiora, quanto servus a domino distat. ac post multa haec testimonia et infinita naturamque superantia miracula constituta est lex evangelii, quam adorarunt et amplexae sunt omnes gentes omnisque orbis terrarum, ac professi sunt, qui constituit legem, Christum.

Mohametes iste autem undenam testimonia nactus praecepta sive dogmata docuit, quae docuit, constituitque legem Musulmanis? omnino e nullo alio nisi e semet ipso de se testimonium habuit. in tota enim sacra scriptura nullum comparat de illo testimonium, imo alia, quae ei contraria sint. Moyses enim de Christo ad Hebraeorum populum ita locutus est "excitabit deus dominus e fratribus meis prophetam, sicut me; atque omnis anima, quae non audiet illum prophetam, pessumdabitur." de qua re etiamsi iam supra diximus, non recusabimus tamen de eadem iterum dicere. Moyses igitur, quum dicit "deus dominus e fratribus meis prophetam excitabit," declaravit, e Iudaeis fore, qui futurus esset, prophetam, eamque iis audientem esse: alium autem ne recipere, imo longe a se propellerent.

ἐξ αὐτῶν. λέγει ὁ Χριστὸς περὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Ζαχαρίου, μαρτυρῶν αὐτὸν προφήτην καὶ μέγιστον προφήτην, ὅτι πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου προσεφῆτευσαν, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰωάννου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται. ὁρᾷς πῶς ὁ μὲν Μωϋσῆς παραγγέλλει τῷ γένει τῶν Ἑβραίων ὡς ἓνα μόνον 5 τὸν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἑβραίων ἐλθόντα προφήτην δεξώμεθα, ἄλλον δὲ οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ προφῆται ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων εἰσὶν· ὁ δὲ Χριστὸς πάλιν καθαρώτερον εἶρηκεν ὅτι πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου, καὶ πλέον οὐχί. διὰ τοῦτο ὁ μὴ ἔχων μαρτυρίαν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν προφη- 10 τῶν καὶ αὐτῆς τῆς θείας γραφῆς προφήτης οὐκ ἔστι παρὰ Θεοῦ· ὁ Μωάμεθ ἄρα μὴ ἔχων τὴν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς μαρτυρίαν οὐκ ἔστιν ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τοῦτο εἶρηκεν ὁ Χριστὸς τὸ πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου καὶ περαιτέρω οὐκ ἔσονται· ἀλλὰ καὶ 15 ἔτι σημεῖον γνωρίσματος δέδωκε τοῖς πᾶσιν οὕτως εἰπὼν “προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἱ τινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἐσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες· ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.” σκεψώμεθα τοίνυν τίς ἐστιν ὁ καρπὸς τοῦ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθέντος νόμου· 20 καὶ τοῦτον ἀκριβῶς ἐξετασθέντος φανερωθήσεται ἡ ἀλήθεια. ὁ Μωάμεθ λέγει “ἐγὼ οὐκ ἦλθον διὰ θανάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ διὰ σπάθης καὶ ξίφους· καὶ οἱ μὴ ὑποκύνφατες τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, ὅς ἐστι παρὰ Θεοῦ, θανάτῳ ἀποθανέωσαν,

Christus de Iohanne, Zachariae filio, dicit, prophetam eum, et summum prophetam esse testatus, “omnes prophetae ad Iohannem usque vaticinati sunt, sed inde a Iohanne regnum dei nuntiatur.” vides, quare Moyses Hebraeorum genti edixerit, ut unum modo prophetam ex ipsorum natione oriundum reciperent, nullum alium, quum tamen omnes prophetae Iudaei essent. ac Christus rursus claris prophetas omnes ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum post, dixit. iam vero, qui non a deo nec a prophetis nec omnino a sacra scriptura testimonium habet propheta, a deo non est: quare Mohammedes, quum non habeat a sacra scriptura testimonium, non est a deo missus.

At vero Christus non solum hoc dixit, omnes prophetae ad Iohannem usque fuisse, nec fore ullum postea, sed etiam signum cunctis indicavit, his verbis “cavete vobis a pseudopropheta, qui veste ovili induti vos adeunt, intus rapaces lupi sunt. e fructibus agnosceatis eos.” examinemus iam, qualis sit fructus a Mohamete constitutae legis: qua re bene illustrata, verum apertum erit. Mohammedes ita de se profiteretur “equidem non veni, miraculis legem constitutum, sed ense et gladio: et qui non subiicient se legi nostrae, aut capite mul-

ἢ φόρους διδόντων καὶ διδομένων τῶν φόρων μενέτωσαν ἐν ἡγ
 τῇ πίστει αὐτῶν." καὶ εἰ μὲν οὐκ ἦν τὸ εὐαγγέλιον ἅγιον καὶ
 δίκαιον καὶ ὀρθόν, δικαίως καὶ προπόντως ἔμελλεν ἐλθεῖν νο-
 μοθέτης ὃς διδάξει τὴν ἀληθειαν τοῖς ἀνθρώποις καὶ δικαιο-
 5 σύνην· εἰ δὲ δίκαιον καὶ ἅγιον ἦν, ἀτελὲς δὲ ὄμως, καὶ οὐ-
 τως πάλιν τὸ αὐτὸ ἦν δίκαιον καὶ πρόπον, ἵνα ἐλθὼν νομο-
 θέτης ἀναπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα τοῦ εὐαγγελίου. ἐπεὶ δὲ ἅγιον
 καὶ δίκαιον καὶ τέλειον καὶ ὀρθόν καὶ λέγεται καὶ ἔστι, μαρ-
 τυρεῖ δὲ καὶ ὁ Μωάμεθ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁμολογεῖ καὶ λέγει
 10 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ Θεοῦ ἐστὶ δεδομένον καὶ ἅγιον καὶ
 πλήρες καὶ εὐθές, τίς χρεῖα λοιπὸν νομοθέτου ἑτέρου; πάν-
 τως οὐδεμία, καὶ λοιπὸν ἄκαιρος καὶ ἄχρηστος ἡ τοῦ Μωά-
 μεθ νομοθεσία· τοῦ γὰρ ὀρθοῦ κατὰ πάντα οὐδὲν ὀρθότε-
 ρον καὶ τοῦ τελείου οὐδὲν τελειότερον καὶ τῆς ἀληθείας οὐδὲν
 15 ἀληθέστερον. ἀλλ' ὄμως ἐξετάσαντες ἴδωμεν τί βούλονται τὰ
 τοῦ νομοθέτου ῥήματα. πάντως οὐδέν, ἀλλ' ἡ κατανοήσις
 ἑαυτὸν ὅτι μακράν που εὐρίσκειται τῆς ἐνεργείας τῶν θαν-
 μάτων, βουλόμενος κρύψαι τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ποτε
 παρὰ τῶν ἀνθρώπων εὖρη κατὰ γνῶσιν, εἶπεν ὅτι οὐκ ἤλθον
 20 δοῦναι τὸν νόμον διὰ θουμάτων ἀλλὰ διὰ ξίφους καὶ σπά-
 θης· ὡς καὶ ἐν ταῖς διαλέξεσιν ἐνομοθέτησεν ἵνα μὴ διαλέ-
 γωνται μετὰ τῶν Χριστιανῶν οἱ τούτου μαθηταὶ καὶ οἱ ἐκεί-
 νων διάδοχοι, πάντως οὐδ' ἄλλο τι ἢ ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ ἡ

3. πάντως M

tantor, aut pendunt stipendia, et pensis stipendiis perseverant in religione sua." si evangelium non fuisset sanctum, iustum et verum, aequum et consentaneum fuisset, alium venturum esse legislatorem, qui quid verum et iustum esset, homines doceret; aut si iustum sanctumque, sed imperfectum fuisset, rursus aequum et par fuisset, ut legislator quispiam expleret lacunam evangelii. sed quom sanctum, iustum, perfectum rectumque et sit et habeatur, atque ipse testetur ac dicat Mohametes, evangelium a deo datum, iustum, perfectum et verum esse, quid alio praeterea legislatore opus est? plane nulla atque inepta et inutilis Mohametis lex est. recto enim nihil rectius, perfecto nihil perfectius, vero nihil verius est. sed tamen examinemus, quid sibi velit legislatoris dicta. nullam aliam ob causam, nisi quod longe abesse se sentiret a miraculorum faciendorum potestate, imbecillitatem autem suam occultare vellet, ne in vituperia hominum incurreret, sese non miraculis, sed ense et gladio legem constitutum venisse dixit: sicut idem, ne cum Christianis discipuli sui et qui iis successuri essent disputarent, nulla alia de

ἐκείνων ματαιότης. το δὲ δοῦναι τὸν νόμον μετὰ ἕξους καὶ σπάθης φόνους πάντως καὶ ἀρπαγὰς διδάσκει. καὶ τίς ἤκουσε τῶν ἀνθρώπων πιστεῦσαι τινα βίαν; ἢ πίστις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ ἐστί· καὶ ἐπεὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς προῶμά ἐστιν ἀδούλωτον, πῶς ὁ ποιήσας αὐτὰ θεὸς ἐλεύθερά πέμψει ἐμὲ-5 λην νομοθέτην βιάσαι αὐτά, ὥσπερ ἐπιλαθόμενος τοῦ ἔργου αὐτοῦ; ἢ γὰρ πίστις θελήσει καὶ προαιρέσει καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ψυχῆς καὶ τῇ γνώσει αὐτῆς γίνεται, ἀλλοτρόπως δὲ σὺδαμῶς. τὸ γὰρ σῶμα δουλοῦται καὶ δεσμεῖται καὶ ἐστιν ὅτε καὶ τὰ μὴ θέλοντα πράττειν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ ἰο- οὔτως, ἀλλὰ θελήσει καὶ κρίσει καὶ γνώσει καὶ προαιρέσει. καὶ τῶν πιστευόντων αὐτῷ ἐν κρίσει καὶ ἀληθείᾳ ἐστὶν ὁ θεός· καρδιογνώστης γὰρ ἐστὶν· οὐδὲ γὰρ βλέπει εἰς πρόσωπον ἀλλ' εἰς καρδίαν. καὶ ἄπερ τὰ ἄλογα ζῶα νόμος φύ-15 σεως οὐ ποιοῦσι, ταῦτα ὁ Μωάμεθ νομοθετεῖ. τίς γὰρ οἶδε ἰσ- λέοντα λέοντα φαγόντα ἢ ἄρκτον ἄρκτον ἢ πάρδαλιν πάρδα- λιν; οὗτος δὲ ἀναφανδὸν διδάσκει φρονεῖν τὸν ἄνθρωπον ἄνθρωπον. καὶ τίς μάταιος, ὅστις μέλλει δέξασθαι τοῦτον εἶναι ἀπὸ θεοῦ; οὐδὲ γὰρ ἀρπαγὰς καὶ φόνους διδάσκει θεός. πρὸς τούτοις ὅτι καὶ κακία κακίας ἀλλάσσεται. λέγει γὰρ 20 ὅτι ἢ ἀποθανέντων ἢ φόρους διδόντων, καὶ ἀλλάσσεται φόνος φιλοχρηματία. οὐ μόνον δὲ καὶ μέχρι τούτου ἢ κακία

12. αὐτὸν P
δόσθωσαν P

16. φρονεῖοντα P

17. τὸν om P

21. δι-

causa vetuit, nisi propterea, ne confutaretur eorum vanitas. ensu autem et gladio legem constituere caedes et rapinas exercere est. at quis unquam audivit, vi coactum quemquam fidem amplectum esse? fides animi et mentis est. iam quum animus ac mens servitii expertes sint, quomodo qui libera ea fecit, deus legislatorem ad vim iis inferendam mittat, tanquam oblitus operis sui? fides enim voluntate et optione, animique arbitrio et cognitione, nec ulla alia re, efficitur. nam corpus quidem in servitium redigitur et vincitur, facitque nonnunquam, quae nollis: mens non item, sed agit semper e voluntate, iudicio, cognitione et arbitrio. adeo deus prudenter et vere se profitentium deus est. corda enim novit, nec personam, sed corda respicit. quod brutae bestiae non faciunt, id Mohammedes lege sancit. quis enim leonem a leone, aut ursum ab urso, aut pantheram a panthera devoratum audivit? sed iste aperte praecipit, ut homo hominem occidat. quis igitur tam stultus sit, qui istum a deo missum credat? deus non praecipit rapinas et caedes. deinde ab eodem malum malo remittitur. dicit enim, ut aut capite multentur, aut stipendia pendant, remittiturque caedes cupiditate habendi. nec vero

- ἔσται, ἀλλὰ καὶ περιαιτέρω προέβη. τί γὰρ τῆς τοιαύτης ἀμώ-
 τητος καὶ μισανθρωπίας χεῖρον γένοιτ' ἄν, ὥστε φονεύειν
 μηδὲν ἡδικοτάτας; καὶ γὰρ ὅπου ἂν ἀπέλθωσι Μουσουλμάνοι
 πρὸς πόλεμον καὶ ἐν τῷ πολέμῳ πέσῃ τις ἐξ αὐτῶν, οὐ λο-
 5 γίζονται ἑαυτοὺς ἀξίους μέμψεως ὡς αἰτίους τοῦ πολέμου,
 ἀλλ' ἐπὶ τὸ νεκρὸν σῶμα τοῦ πεπτωκότος σφάττουσι ζῶντας,
 ὄσους ἂν δυνηθῆ ἕκαστος· καὶ ὅσον πλείους κτείνει, τοσοῦ-
 τον λογίζονται ἀφέλειαν τῆς τοῦ τεθνεῶτος ψυχῆς. εἰ δ'
 ἴσως οὐκ ἔχει ἀνθρώπου εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ βουλούμενος B
 10 βοηθῆσαι τῇ τοῦ τεθνεῶτος ψυχῇ, ἐξωνεῖται Χριστιανούς,
 εἴπερ εὖροι, καὶ ἡ ἐπάνω τοῦ νεκροῦ σώματος σφάττει αὐ-
 τοὺς ἢ ἐπὶ τῷ τάφῳ αὐτοῦ. καὶ ὁ ταῦτα νομοθετῶν πῶς
 ἀπὸ θεοῦ; εἴτι νομοθετεῖ ὅτι ὁ δοὺς τῇ πόρῃ μίσθωμα καὶ
 κοιμηθεὶς μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ὁ βιασάμενος παρ-
 15 θένον ἁμαρτάνει, ὁ δὲ μετὰ τῆς θελήσεως αὐτῆς κοιμηθεὶς
 μετ' αὐτῆς οὐχ ἁμαρτάνει· καὶ ἐὰν αἰχμαλωτίδας τις λάβῃ
 ἐν πολέμῳ, ἔξεστιν ἐπ' αὐταῖς ποιῆσαι ὁ βούλεται ἀκολύτως.
 ὁ γοῦν πορνείας καὶ παρθενοφθορίας νομοθετῶν πῶς ἀπὸ
 θεοῦ;
- 20 Καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὅτι τοὺς κατὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ
 θεοῦ περιπατήσαντας ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι μετὰ τὴν ἐνθάδε
 ἀποθίωσιν αὐτῶν λουτρὰ καὶ οἴκους περικαλλεῖς καὶ γυναῖ-
 κας παρθένους ὅτι πολλὰς ὑπισχνεῖται δοθῆσθαι ἐκάστην

15. συννευθεὶς αὐτῇ P

21. ἐνθένδε P

ad hoc duntaxat pravitatis, sed etiam ulterius processum est. quid enim ista immanitate et saevitia cogitari crudelius potest, quam trucidare, qui nihil peccarunt? quotiescunque enim ad pugnam procedunt Musulmani et eorum quis proelio occiditur, non se criminatione dignos putant, ut auctores belli, sed in occisi cadavere vivos trucidant, quot quisque potest, ac quanto quis plures necat, tanto maiorem utilitatem fore putant ad animam occisi. si non possidet homines, qui mortui animae opitulari studet, Christianos, si quos reperit, coemit, eosque aut supra cadaver occisi, aut in sepulcro eiusdem iugulat. talia qui praecipit quomodo a deo missus sit? docet idem, qui data pecunia cum meretrice concumbat, eum non peccare; qui per vim virginem stupret, eum peccare, qui autem cum consentiente concumbat, non peccare; quas quis bello ceperit, iis ei uti licere, quemadmodum velit. atqui stupra et virginum vitiationes qui probat, quomodo a deo missus sit?

Gravissimum autem est, quod qui ad voluntatem dei in hac vita se composuerint, iis singulis post mortem balneas et aedes pulcherimas virginesque plurimas a deo datam iri pollicetur. et quod Grae-

παρὰ Θεοῦ. καὶ ὅπερ οἱ τῶν εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων ὀνομα-
ζόμενοι θεολόγοι οὐκ εἶπον οὐδὲ ἐνόμισαν εἶναι, ταῦτα ὁ
Μωάμεθ ἀνακακαλυμμένῳ τῷ προσώπῳ νομοθετεῖ. ἐπεινο-
γὰρ οὕτως λέγουσιν, ὅτι οἱ μὲν καλῶς ἐνθάδε βιώσαντες, ἐπὶ
ἀποθνήσκουσι καὶ καθαρῶς ἀποδημήσωσιν αἱ ψυχαὶ ἀπὸ τῶν 5
αἰσμάτων, εἰς τοὺς θεοὺς ἀπέρχονται καὶ μετὰ τῶν θεῶν ἐδ-
ρίσκονται εἰς τὰς τῶν μακαρίων νήσους καὶ μετ' αὐτῶν συν-
αγάζονται, τῶν δὲ κακῶς ἐνθάδε βιωσάντων καὶ ἀκαθάρ-
των καὶ μεμολυσμένων ἀπελθόντων αἱ τούτων ψυχαὶ εἰς ζο-
φώδεις καὶ σκοτεινοὺς ἀπέρχονται τόπους καὶ εἰς τὸν ποτα- 10
μὸν τὸν Πυριφλεγέθοντα. καὶ οἱ μὲν εἰδωλολάτραι Ἑλληνες
ἔλεγον ταῦτα· ὁ δὲ Μωάμεθ, ὃς ὀνομάζει ἑαυτὸν ὀρθόδο-
ξον καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμενον, λέγει καὶ νομοθετεῖ
τοιαῦτα αἰσιπήματα αἰσχροῦ, καὶ οὐκ ἔχει ἐνθύμησιν ὅλως ὅτι
ταῦτα πάντα ὀργῆς καὶ ἀποστροφῆς ἔργα καὶ τῆς ἁμαρτίας 15
ἀποτελέσματα εἰσι. πρὸ γὰρ τῆς παραβάσεως καὶ ἁμαρτίας
τοῦ Ἀδάμ ποῦ λουτρά, ποῦ ὅλως οἰκήματα, ποῦ αἱ πολλαὶ
γυναῖκες; ἀλλὰ μετὰ τῆς ἁμαρτίαν καὶ τὴν κατάραν ἐπατέ-
στη τὸ σῶμα ὥσπερ θηρίον κατὰ τῆς ψυχῆς τῆς μὴ ἐχούσης
καθολικῶς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπίσκεψιν. ἴσχυσε τὸ σῶμα, καὶ κα- 20
τέσπασε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς
καὶ κατήγαγεν εἰς τὰς παραλόγους καὶ ματαίας σωματικὰς
ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς· καὶ ὥσπερ ἀνδρῆποδον, οὕτως κατε-
δουλώθη ἡ ψυχὴ εἰς τὰς σωματικὰς ὀρέξεις· εἰ γοῦν μετὰ

coram idololatrarum theologi non dixerunt nec crediderunt, id Mo-
hametes revelata fronte statuit. illi enim ita aiunt, qui pulcre hic
vixerint, eos post mortem, quum animi e corporum vinculis puri ex-
cesserint, ad deos migrare et cum diis versari in beatorum iusulis
cum iidemque laetari: contra qui male hic vixerint et impuri atque
inquinati excesserint, horum animas in loca tenebrosa et obscura et
Pyriphlegetonem fluvium abire. haec igitur Graeci idololatrae dix-
erunt. Mohametes vero, qui se orthodoxum esse et coram deo stetitisse
iactat, probat docetque foedas istas nugas, nec ullo modo sentit, quam
omnes hae res libidinosae et detestandae sint et peccatum consecra-
tae. ante Adami enim peccatum et delictum ubinam balneae, ubinam
omnino aedes, ubinam multae feminae? sed post peccatum et ex-
secrationem corpus tanquam bestia menti, perfecta notione dei non
sustentatae, inhiabat, superabat eam, atque animam, ex altitudine et
magnificentia deiectam, in vanas et insanas libidines voluptatesque
corporis adduxit: ac mancipii instar anima cupiditatibus corporis ob-
stricta est. quodsi, qui ad voluntatem dei vixerunt homines, post

τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν οὐδὲν μέλλουσι εὐρεῖν οἱ κατὰ
 ἀποδοχὴν τοῦ Θεοῦ πολιτευσάμενοι ἄνθρωποι τὴν μακαρίαν
 ἐκείνην ζωὴν ἣν ὁ προπάτωρ εἶχεν Ἀδὰμ πρὸ τῆς παραβά-
 σεως καὶ ἀπώλεσεν, ἀλλὰ πάλιν τὴν αὐτὴν ζωὴν μέλλουσι
 5 εὐρεῖν ἣν εἶχε μετὰ τὴν κατάραν, οὐαὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκεί-
 νοις. καὶ τὸ δὴ χεῖριστον ὅτι οὐδὲ μέχρι τῆς ταλαιπώρου
 ἐκείνης καὶ ἐπαράτου ζωῆς ἔσθῃ ἡ τοῦ Μωάμεθ παραλογία,
 ἣν δῆθεν ἐπαγγέλλεται ὁ Θεὸς δώσειν τοῖς δικαίοις, ἀλλὰ
 πολλῶ τῷ χειροῖ διαφέρουσαν καὶ αἰσχρῶν. ὁ γὰρ Ἀδὰμ
 10 μετὰ τὴν παύσασιν καὶ τὴν κατάραν καὶ τὴν ἐξορτὴν τὴν
 ἀπὸ τοῦ παραδείσου ἔγνω τὴν Εὐάν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ
 τὴν τεκνογονίαν, καὶ ἐτεκνοποίησε· πρὸ δὲ τῆς παραβάσεως
 ἀγγελικῶς ἔζων. ὁμως καὶ ὁ Ἀδὰμ εἶπερ ἔγνω τὴν Εὐάν,
 ἀλλὰ καὶ αὐθις μία καὶ μόνη εὐρίσκετο γυνὴ καὶ οὐ πολλαί. 78
 15 οὔτε γὰρ ἔν ἄρσεν ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ πολλὰ θῆλα, οὔτε
 πολλὰ ἄρρενα καὶ ἔν θῆλυ, ἀλλ' ἔν ἄρσεν τὸν Ἀδὰμ καὶ ἔν
 θῆλυ τὴν Εὐάν· πληθυνθέντος δὲ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων
 καὶ πεσότος εἰς ἀσελεγεῖς καὶ ἀθεμίτους πράξεις ἐβρυόνη ὁ
 Θεὸς καὶ ὠργίσθη κατ' αὐτῶν, ὡς ὁ μακίριος Μωϋσῆς γρά-
 20 φων εὐρίσκεται ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς γενέσεως ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς
 "οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτοὺς διὰ τὸ εἶναι
 αὐτοὺς σάρκας," ὡς δῆθεν ὄλωσ σαρκικὸς γεγονότας καὶ παν-
 τελοῦς γηῖνους, οὐκ ἔχοντας μνήμην τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰς ἀσελ-

18. ἀθέσμουσ P

21. ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις P

resurrectionem mortuorum non inventuri sint beatam illam vitam,
 quam Adamus pater ante peccatum egit atque amisit, sed eandem
 rursus vitam, quam ille post execrationem toleravit, vae hominibus
 illis! imo vero, quod miserrimum est, ne acquievit quidem in ae-
 rumnosa hac et execrata vita Mohametis insania, ut hanc scilicet
 deus iustis daturum se esse promiserit, sed invenit vitam malis longe
 insigniorem et vero turpem. Adamus enim post delictum et execra-
 tionem et e paradiso exsilium cum Eva concubuit, sed ob liberorum
 generationem, atque generavit liberos. ante delictum autem in ange-
 lorum modum vixerant. sed tamen etiamsi cum Eva Adamus concu-
 buit, unica tamen femina erat, non multae. etenim nec unum ma-
 rem et multas feminas, nec multos mares et unam feminam, sed
 unum marem Adamum, et unam feminam Evam deus creavit. aucto
 autem genere humano et ad facinora libidinosa et iniusta declinante,
 indignabatur iisque irascebatur deus, sicut divinus Moyses in libro
 genesis scribit, deum dixisse "ne maneto super eos spiritus meus,
 quoniam caro sunt," h. e. plane libidinosi et terrestres facti sunt, atque,

γίας ἔμπροσθεν. τότε λέγει ὁ Θεὸς τῷ Νῶε "ὅτι σε εὗρηκα δίκαιον ἐν ταύτῃ τῇ γενεᾷ, ποιήσον κιβωτὸν μετὰ ξύλων τοιάνδε καὶ τοιάνδε." καὶ ἐποίησε Νῶε τὴν κιβωτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ εἰσηλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, Σὴμ Χαμ Ἰάφεθ. καὶ εἰσηλθεν ἡ γυνὴ τοῦ Νῶε εἰς τὴν 5 κιβωτὸν, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν Νῶε. ὄργῃ πῶς ὁ Νῶε μὲν ἐμαρτυρήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ δίκαιος ὁ ἔχων τὴν μίαν γυναῖκα. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἀνὰ μίαν καὶ μόνην γυναῖκα ἔχων ἕκαστος, ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς ὄργῃς τοῦ Θεοῦ. ἅπαν δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανεν ὑπὸ τοῦ κατακλυ- 10 σμοῦ τῶν ὑδάτων. πάντως καὶ τὸν πάντῃ ἀνόητον τοῦτο διδάσκει ὅτι μίαν καὶ μόνην γυναῖκά ἐστιν ἀπὸ τοῦ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρωπον καὶ ἓνα μόνον ἄνδρα τὴν γυναῖκα. ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ τὴν κατάραν ἐγένετο, διὰ τὴν τεκνογονίαν, ὡς εἴρηται. ὁ δὲ Μωσῆς διδάσκει ἀναφανδὸν ὅτι ἡ παρὰ τοῦ 15 Θεοῦ τοῖς δικαίοις ἀνταπόδοσις λουτρὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ ἐνὶ ἑκάστῳ καὶ οἴκοι περικαλλεῖς. ὁ γοῦν ταῦτα νομοθετῶν πῶς ἀπὸ Θεοῦ; μάταιος δὲ ὁ ταῦτα παραδεχόμενος καὶ πιστεύων ὅτι τὸ γεγονός δι' ὄργην τῷ ἁμαρτήσαντι πολυπλασιάζεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς μισθαποδοσίας τοῦ καλοῦ καὶ ἀγα- 20 θοῦ τοῖς ἀγίοις καὶ δικαίοις. καὶ πρόσθεον τὰ γεγονότα. λέγει ὁ Μωσῆς "καὶ εἰσηλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ."

veri bonique immemores, lasciviae se dederunt. tum deus Noae dicit "quoniam te iustum hominem in hoc genere, age arcam ligneam exstrue." exstruxit igitur Noe arcam e praecepto domini et intravit eam cum tribus filiis, Sem, Cham, Iapheth: intravitque eandem uxor Noae cum tribus uxoribus filiorum Noae. vides, deum Noae ut iusto homini testatum esse, quippe qui unam uxorem haberet. nec vero eiusdem filii, qui et ipsi singuli singulas uxores haberent, ab ira dei non servati sunt: quum omne genus humanum aquarum proluvie periret. quae res etiam stultissimum hominem docet, legitime unam uxorem virum, et unum maritum feminam habere. sed hoc quoque post execrationem factum est, ob liberorum generationem, ut diximus at Mohametes aperte docet, a deo iustis pro praemio datum Iri lavacra, et feminas singulis plures et aedes pulcherrimas. talia igitur qui lege sancit quomodo a deo missus sit? imo stultus est, qui ista probat, atque credit, quod libidinose fit, id tum, quum praemia bona et pulcra sanctis iustisque dabuntur, peccanti multiplicatum Iri. attende vero, quae porro facta sint. dicit Moyses "atque ingressus est arcam Noe et filii eius et uxor eius et uxores filiorum eius." de ingressione igitur dicit "ingressus est Noe et filii eius et

καὶ εἰς μὲν τὴν εἰσέλυσιν λέγει "εἰσῆλθε Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ," εἰς
 δὲ τὴν ἐξέλευσιν οὐχ οὕτως ἀλλ' "ἐξῆλθε Νῶε καὶ ἡ γυνὴ
 αὐτοῦ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ'
 5 αὐτοῦ," πάντως οὐδὲν ἕτερον δηλοῦντος τοῦ λόγου ἢ ὅτι καὶ
 καὶ μίαν μόνην γυναῖκα ἔστιν ἀπὸ δικαίου ἔχειν τὸν ἄνθρω-
 πον, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ αὐτῆς ἀπέχεσθαι πρέπον ἔστιν· ἐν
 γὰρ τῷ εἰπεῖν ὅτι εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὴν καὶ οἱ υἱοὶ
 αὐτοῦ, ἔδειξεν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ οἷόν τι διατεταγμένα χωρίζον
 10 τὸν Νῶε ἀπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ εἰπεῖν ὅτι ἐξῆλθε
 Νῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἔδειξεν ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδὲν ἔστι τὸ
 κωλύον ἐνοῦσθαι τῇ αὐτοῦ γυναικί. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος ἔστι καὶ B
 περὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς
 ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Σινᾶ ἀναρχόμενος οὕτως ἔφησιν
 15 τοῖς Ἰουδαίοις "ἀγνίσατε ἑαυτοὺς ἕκαστος ἕως τρίτης ἡμέρας,
 πλύναντες τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ γυναῖκός μὴ ἄψησθε." οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀδὰμ τὴν Ἐβάν θεασάμενος οὕτως
 εἶρηκεν "αὕτη ἔστιν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ
 τῆς σαρκὸς μου· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν
 20 πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν." καὶ
 πρόσχες ὅπως μετὰ τὸ ἐφάμαρτον καὶ τὸ εὐθηδὲς κέκτηται ἡ
 πολυγαμία· ὁ γὰρ Ἀδὰμ οὐκ εἶπεν ὅτι ἔσονται πολλαὶ αἱ
 γυναῖκες μετὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς σάρκα μίαν, ἀλλὰ δύο, τοῦτ'

4. μετ' αὐτοῦ om P

22. μετὰ τοῦ ἐπαράτου P

uxor eius et uxores filiorum eius;" de exitu autem non ita, sed
 "egressus est Noe et uxor eius et filii eius et uxores filiorum eius
 cum eo." quibus verbis nihil aliud significatur, nisi hoc, etiamse
 unam uxorem legitime vir habeat, nonnunquam tamen ea abstinend-
 um ei esse. nam quum dicit "ingressus est Noe in arcam et
 filii eius" filios eius tanquam parietem Noam ab uxore eius separan-
 tem posuit; quum autem dicit "egressus est Noe et uxor eius" osten-
 dit, dehinc nihil iam obstare, quominus uxori iungatur. idem di-
 cendum est de filiis eius eorumque uxoribus. enimvero ipse Moy-
 ses in montem Sinā ascendens edixit Iudaeis, ut sanctificarent se ad
 tertium diem usque et vestes lavarent, neve attingeret quisquam uxo-
 rem. quinetiam ipse Adamus Evam conspicatus dixit "haec est os e
 meis ossibus, et caro e mea carne: quare homo patrem et matrem
 relinquet et sociabit se uxori, eruntque ambo caro una:" quo loco
 animadvertet, quomodo ad pravitatem polygamiae accedat, ut eadem
 inepta sit. Adamus enim non dixit, multas feminas cum viro in unam

ἔστιν ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ τοῦτου γυνή· μία δὲ καὶ πολλαὶ οὐ ταυ-
τόν. εἰ δ' ἴσως καὶ ὁ νομοθέτης Μωϋσῆς ἐπέδωκε τοῖς Ἰου-
δαίοις ἔχειν ἕνα ἕκαστον γυναῖκας, συγκαταβάσεως ἕνεκεν
τοῦτο πεποίηκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ζώων θυσίας, ἵνα
τῆς μιαιφάνος ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῶν παιδῶν μιαιφονίας· ὁ δὲ 5
Χριστὸς ἐλάθων, ὥσπερ ἐκόλυσε τὴν τῶν ζώων θυσίαν, πλη-
ρῶν τὸν τοῦ νόμου σκοπὸν, οὕτως καὶ τὴν πολυγαμίαν ἐκό-
λυσεν. ὁ δὲ Μωάμεθ οὐτοσί ἀντὶ σωφροσύνης ἀκολασίαν νε-
νομοθέτηκεν μόνον ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ
μέλλοντι ταῦτα παρὰ Θεοῦ πολλαπλασιασθῆναι διδάξας. καὶ 10
ἔστιν ἰδεῖν ἐν αὐτῷ τὸ τοῦ Δαβὶδ λόγιον τὸ φάσκον ὅτι ἐπαι-
νεῖται ὁ ἀμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ
ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται, τούτεστιν ἐπαινεῖται καὶ ἐγκωμιάζε-
ται παρὰ τῶν κολακηνόντων αὐτὸν καὶ ἐρεθιζόντων αὐτοῦ τὴν
κακίαν καὶ μηδὲ αἰσθησὶν τῆς νόσου γούν διὰ σιωπῆς ἔμποιῆ- 15
σαι ἀνεχομένων. διὸ καὶ ἀνιάτος ὁ τοιοῦτος εὐρίσκεται· τὸ
γὰρ μηδὲ αἰσθησὶν τοῦ κάθους ἔχον θεραπείαν οὔτε ζητεῖ
οὔτε προσίεται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ πάντων δεινότατον, ὅταν
ἡ κακία ἐπαινεῖται καὶ μηδὲ κακία εἶναι νομίζεται· ὁ γὰρ
δηλωθεὶς Μωάμεθ τὰ πρὸς χάριν καὶ τέρψιν τῶν ἀνθρώπων 20
ἐσπούδασε καὶ ἐδίδαξεν, ἵνα διὰ τῆς ἡδονῆς ἐπισπάσῃται τὸ
πλήθος τῶν ἀφρόνων.

Ἔτι περὶ τῶν ἀνδρῶν μόνον μέλει τῷ Θεῷ ὡς πλασμα-

3. post γυναῖκας locum vacuum P II. τὰ — λόγια φάσκον-
τος P

carnem coniunctas fore, sed duo, h. e. virum et uxorem eius. atqui
una et multae non eadem res est. quodsi Moyses legislator permis-
sit Iudaeis, ut singuli plures uxores haberent, indulgentia ea erat,
sicut in permittendo animalium sacrificio, quo eos prohibiturus erat,
ne liberos occiderent. at Christus, sicut animalium sacrificia vetuit,
finem legis secutus, ita etiam polygamiam vetuit. at Mohametes iste
pro modestia licentiam non solum in hac vita lege sanxit, sed etiam
in vita futura eadem a deo multiplicatum iri docuit. ac probatur in
illo Davidis dictum "laudatur, qui cupiditatibus animi indulget, et
benedicitur iniuste agenti" h. e. laudatur et praedicatur ab iis, qui ei
adulantur et pravitatem eius stimulant ac ne sensum quidem morbi
e silentio oriri patiuntur. quare nec sanari talis homo potest. qui
enim malum ne sentit quidem, medicinam nec quaerit, nec admittit.
atque hoc omnium pessimum est, si pravitas laudetur et ne credatur
quidem pravitas esse. at enim Mohametes iste quae grata et incunda
essent hominibus, iactavit et docuit, ut voluptatis capiendae spe im-
peritam multitudinem in partes suas pertraheret.

Deinde utrum soli viri deo curae sunt ut creati ab eo, minime

των αὐτοῦ, περὶ δὲ τῶν γυναικῶν οὐδαμῶς διὰ τὸ μὴ εἶναι αὐτάς πλάσμα Θεοῦ; καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄνδρες μέλλουσιν ἀπολαύειν τῶν παρὰ Θεοῦ τοιούτων ἀγαθῶν, αἱ δὲ γυναῖκες οὐδ' ὄλως; ἢ ἐπεὶ μία φύσις ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ 5 εἷς ἀνθρωπὸς ἐστὶ πᾶς ἀνθρωπος, καὶ ὁμοίως μέλλουσι κριθῆναι οἱ πάντες καὶ ὁμοίως μέλλουσιν ἀπολαύειν, οἱ μὲν καλῶς πολιτευσάμενοι τὰ ἀγαθὰ, οἱ δὲ κακῶς τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστροφὴν καὶ κόλασιν; πάντως τοῦτο παντὶ που δῆλον ὅτι πάντες ἄνθρωποι ὁμοίως μέλλουσιν κριθῆναι, ἄν- 10 δρες τε καὶ γυναῖκες, ἐπεὶ καὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ φύσις ἐστί, καὶ ὁμοίως μέλλουσιν ἀπολαύειν, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἐπραξε, κακὰ τε καὶ ἀγαθὰ. καὶ λοιπὸν τὸ δίκαιόν ἐστι καὶ πρόπον ἵνα λάβωσι καὶ αἱ γυναῖκες ὕπερ οἱ ἄνδρες· καὶ ὡσπερ διδῶνται πρὸς τοὺς καλῶς πολιτευσασμένους ἐνὶ ἑκάστῳ πολλαὶ 15 γυναῖκες ἀντιμισθία, καθὼς ὁ Μωάμεθ νομοθετεῖ, διδόνθωσαν καὶ πρὸς τὰς καλῶς πολιτευσάμενας γυναῖκας μιᾷ ἐκάστη πολλοὶ ἄνδρες. εἰ δ' ὡς ἄτοπον παρεσιώπησεν αὐτὸ, τὴν 79 αὐτὴν ἔννοιαν καὶ κρίσιν ἐπραξεν ἵνα ἀναλογισθῆται καὶ κρίνη καὶ περὶ τῶν ἀνδρῶν. ἔτι οἱ πολλοὶ ἄνδρες οἱ δοθησόμενοι 20 μιᾷ γυναικὶ ὡς ἀποδοχῆς ἄξιοι μέλλουσι δοθῆναι διὰ τὸ καλῶς αὐτοὺς πολιτευσθῆναι ἢ ὡς καταδίκης; καὶ εἰ μὲν ὡς καλῶς αὐτοὺς πολιτευσασμένους, διὰ τί οὐκ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐνὶ ἑκάστῳ πολλαὶ γυναῖκες εὐεργεσίας χάριν καὶ ἀντιμισθίας, ὡς λέγετε, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς πολλοῖς ἀνδράσι γυνὴ μία; εἰ 25 δ' ὡς κατακρίτοις, καὶ μὴν αἱ τοιαῦται εὐεργεταὶ ἀποδοχῆς

12. τὸ αὐτὸ δ. P 24. λέγεται P

autem feminae ut non creatae a deo, ac propterea viris bona illa a deo proposita sunt, feminis nihil eiusmodi propositum? an quum una sit viri et feminae natura, et unus homo sit omnis homo, omnes etiam pariter iudicabuntur et paria consequentur praemia, et quidem qui bene vixerunt, bona, qui male, iram, abominationem et poenas? ac sane aequum et consentaneum est, feminas idem, quod viri, accipere, et sicut qui bene vixerunt viri, eorum singulis plures feminae praemii loco dantur, * Mohametis quidem doctrina, ita singulis feminis quoque, quae bene vixerunt, plures dandi sunt viri. quodsi hoc ut ineptum praetermisit silentio, eandem rationem ac sententiam in viris eum sequi decebat. deinde multi viri uni dandi feminae utrum ut praemio digni propter vitae probitatem, an ut digni poena dantur? si dantur ut qui bene vixerint, quare non singulis feminae multae dantur pro praemio et remuneratione, ut dicitis, sed potius multis viris femina una? sin vero ut qui damnati sint, illa quidem

καὶ ἀγαθῆς ἀντιμισθίας δόματα εἰσιν, ὡς ὁ Μωάμεθ διαγορεύει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν γυναικῶν τῶν δοθησομένων ἐνὶ ἀνδρὶ· εἰ μὲν ὡς καταδίκης ἄξιαί, πῶς δίδονται πρὸς αὐτὰς εὐεργεσίαι; εἰ δ' ἀποδοχῆς ἄξιαί, διὰ τί δίδονται αἱ πολλαὶ ἐνὶ ἀνδρὶ; καὶ τί τῆς τοιαύτης συγχύσεως ἀτοπώτερόν τε καὶ ἀηδέστερον;

Βλέπεις πῶς ὁ παρατραπεῖς τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς πόσα ἄτοπα παρεμπίπτει καὶ ἄκων. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν οὐ γὰρ ἔστιν ἢ τοῦ θεοῦ πρὸς τοὺς ἁγίους μισθοπόδοσι τροφαὶ καὶ πόσεις καὶ λουτρὰ καὶ γυναῖκες, ἃ τινὰ εἰσιν ἰοῦ ἁμαρτίας καὶ ὀργῆς ἀποτελέσματα, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ ἀγιωσύνη καὶ καθαρότης καὶ ἀγγελικὴ πολιτεία χαρὰ τε καὶ εὐφροσύνη καὶ ὀγαλλίαισι, ἣν ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ποτέ.

Εἶδες τὴν καρπὸν τῆς νομοθεσίας τοῦ νομοθέτου. γινώσκεται ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῶν πράξεων ὁ τρόπος αὐτοῦ ἢ οὐ; καὶ τίς οὕτω τυφλὸς καὶ ἀνόητος καὶ ἄσκοτισμένος ὁ μὴ συνίης τί λεγόμενα; ὁ δὲ ταῦτα νόμοθετῶν πῶς ἀπὸ θεοῦ;

Καὶ περὶ μὲν τούτου τίς χρεῖα λόγων πλειόνων; περὶ δὲ τοῦ ἐγγεγραμμένου ὀνόματος τοῦ Μωάμεθ ἐν τοῖς δεξιῶς μέ- 20 ροσι τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ τίς χρεῖα ἀπολογίας λόγων; οἱ μὲν φρόνιμοι κρινέτωσαν φρονίμως, οἱ δὲ γε ἀνόητοι καὶ μωροὶ ὡς βούλονται.

beneficia et gratiae munera sunt, ut Mohametes quidem docet. eadem res in pluribus feminis uni dandis viro. si enim poena dignae sunt, quare beneficia iis contingunt? sin remuneratione dignae, quare multae uni viro dantur? tali quidem confusione quid inconcinnius et fastidiosius est?

Vides, qui a recta via deflexit in quot ineptias etiam invitatus incidat? at non est ita, non est. neque enim sanctos deus cibis, potionibus, lavacris, feminis remuneratur, quae ex errore et ira orta sunt, sed sanctitate, integritate et vita angelica, gaudio porro, hilaritate et laetitia, qualem nec oculus vidit nec auris audivit, cuiusque in nullius hominis cor penetravit sensus.

Vidiati iam fructum legis legislatoris istius. cognosciturne e fructu factorum mos eius, necne? aut quis ita caecus et imperitus et hebetatus, qui non intelligat quae disputavimus? at talia qui sancit quomodo a deo missus sit?

Ac de hac quidem re nihil attinet longius dicere. nec attinet de nomine Mohametes in dextra parte throni dei scripto dicere; prudentes enim prudenter indicanto, inscii et stulti autem, quemadmodum volent.

Οὐχ ὡς ἐπιλαθόμενος τοῦ ἡμετέρου λόγου ἔγραψα περὶ τοῦ Μωάμεθ ὅσον ἔγραψα· εἶπον γάρ ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ προκείμενος σκοπὸς τῆς νῦν πρὸς σέ μου ἀπολογίας, ἵνα ποιήσω καταδρομὴν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ εἶπω ἄπερ λέγουσι 5 καὶ πρᾶττουσιν ἄτοπα ὀλέθρια τε καὶ κακὰ, ἀλλ' ἵνα δεῖξω μόνον ὅτι παραλόγως καὶ ἀδίκως κατηγοροῦνται παρὰ τῶν Μουσουλμάνων οἱ Χριστιανοί, ὃ καὶ πεποίηκα. εἰ δὲ καί τινα εἶπομεν περὶ τοῦ Μωάμεθ, ἢ τοῦ πράγματος ὑπόθεσις ἠνάγκασεν ἡμᾶς εἰς τοῦτο, ἐπεὶ εἶπερ εἶχομεν κατὰ σκοπὸν 10 τοῦ γράφαι περὶ τῶν ἀτοπημάτων τῆς διδαχῆς αὐτοῦ, πολλὰ εἶχομεν εἰπεῖν.

Ὅτι δὲ οὐκ εἶπεν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ Μωάμεθ λόγον τὸν τυχόντα, οὐδὲ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, εἶπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅσον δῆτα καὶ εἶπομεν· ὃ 15 δὲ λόγος δηλώσει τοῦτο καὶ ἔτι σαφέστερον. ἄπερ εἶδον οἱ ἀπόστολοι καὶ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄπερ ἀκηκόασιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, ταῦτα ἔγραψαν καὶ ἐδίδαξαν. ἐξ αὐτῶν γοῦν τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ τέσσαρες συνεγράψαντο τὸ εὐαγγέλιον. ὁ μὲν εἰς ὀνομαζόμενος Ματ- 20 θαῖος Ἑβραϊκῶς ἐξέδωκε τοῦτο εἰς τὴν Παλαιστίνην ἧτοι τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὰ μέρη τῆς Λιβύης· ὁ δὲ ἕτερος Μάρκος Λατινικῶς εἰς τὴν Ἀχαιαν, καὶ ἐδόθη εἰς τε τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥώμην, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὰ ἑσπέρια ἅπαντα ἔθνη· ὁ δὲ ἕτερος Λουκᾶς, Ἑλληνικῶς δέ· καὶ ἐδόθη εἰς τὴν

Ceterum haud oblitus propositi mei de Mohamete scripai, quidquid scripai. dixi enim, non esse huius disputationis consilium, ut in Musulmanos invehar et quid inepte, perniciose et male dicant agantve, doceam, sed ut ostendam, male et immerito Christianos a Musulmanis accusari: id quod feci. si de Mohamete autem nonnulla diximus, coegit nos, ita ut faceremus, rei natura, quum, si in animo fuisset, de ineptiis doctrinae eius scribere, multa nobis dicenda fuissent.

Non dixisse autem Christum de Mohamete verba ista, nec in evangelio scriptum esse nomen eius, de hac re tum ante diximus, quae diximus, tum in sequenti disputatione dicetur luculentius. quae viderunt apostoli et discipuli Christi, et quae audiverunt ex ore eius, literis mandarunt et docuerunt. ex ipsis enim discipulis Christi quatuor evangelium conscripserunt: quod unus, Matthaeus nomine, hebraice in Palaestina vel Hierosolymis et circa Libyam edidit; alter, Marcus, latine in Achaia, quod in Italiam et Romam et ad omnes occidentales gentes perlatum est; tertius, Lucas, graece, quod divul-

Ἀσίαν καὶ Αἰθιοπίαν Περσίαν τε καὶ Ἰνδίαν καὶ Ἀραβίαν. ὁ δὲ ἕτερος Ἰωάννης καὶ αὐτὸς Ἑλληνικῶς, καὶ ἐδόθη εἰς τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τὰς νήσους καὶ ἔνθα εὐρίσκονται οἱ Ἕλληνες. καὶ οὕτως διεδόθη τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα οὐ μετὰ βίας οὐδὲ μετ' ἀνάγκης οὐδὲ μετὰ ζήφους καὶ σπᾶθης, ἀλλ' ἐν ἀγάπῃ καὶ ἰλαρότητι καὶ ἐν ταπεινώσει εὐρίσκοντο διδάσκοντες οἱ ἀπόστολοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. καὶ ἀντίετραπται τὰ πράγματα. τῶν γὰρ ἀποστόλων τυπτομένων κολαφιζομένων λοιδορουμένων διωκομένων διδασκόντων οὐ κατέπιπτε τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐμεγαλύνετο καὶ 10 ηὔξανετο τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον. καὶ ἐκείνοι οἱ πολλὰ σπουδαῖοντες καὶ πολλὰ κεκοπιακότες καλύψαι τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ αὐτόν τις τῶν ἀνθρώπων Θεόν, ὁ δὲ τοῦτο τολμησίων θανάτῳ ἀποθανεῖται, αὐτοὶ ἐκεῖνοι κατανοήσαντες τὴν ἀλήθειαν προσέπεσον καὶ προσεκίνησαν 15 οἱ μὲν τοῖς ἀποστόλοις οἱ δὲ τοῖς ἐκείνων διαδόχοις καὶ μαθηταῖς, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς Θεός, ὁ Χριστός, αὐτὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἐλυπῶντο καὶ ἔκλαιον τὰς παρελθούσας ἡμέρας, ἃς περιεπύνησαν ἐν τῇ σκοτίᾳ καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ Σατανᾶ. ὁ δὲ πανάγα-20 θος Θεὸς καὶ ἐλεήμων ἐδέξατο αὐτῶν τὴν μετάνοιαν, καὶ αὐτοὺς τοὺς διώκοντας τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα κατέστησε ποιμέ-

2. καὶ ἐδόθη — νήσους] εἰς τὴν Πάτμον καὶ Ἐγερσον P 17.
ὁ ἄλ. — ἔστιν om P

gatum est in Asia, Aethiopia, Persis, Indis et Arabia; quartus, Iohannes, item graece, quod in parte Europae et per insulas ac regiones a Graecis habitatas innotuit. ita evangelium per totum orbem terrarum non vi et violentia, nec ense et gladio, divulgatum est, sed pie et laete et modeste apostolis verbum dei docentibus. eratque rerum quasi repugnantia quaedam. nam quum apostoli percuterentur, flagellarentur, conviciis assicerentur, exagitarentur inter docendum, non oppressa est eorum doctrina, sed in dies nova incrementa capiebat et laetius efflorescebat evangelium Christi. qui enim multum operae impendebant multumque enitebantur, ut occultarent nomen Christi, ne quis eum deum esse crederet, (quod qui conabitur, morte periturus est) illi ipsi igitur, cognita veritate, adorarunt et venerati sunt apostolos vel successores et discipulos eorum, atque crediderunt, eum verum deum et Christum et filium dei vivi esse, ac lugebant et lamentabantur de tempore praeterito, quo tenebris et erroribus Sataeae obstricti fuerant. deus autem optimus et misericors accipiebat mutationem mentis eorum, et hos ipsos, qui persequerentur nomen Christi, pastores et magistros et nuntios verbi et nominis sui facie-

νας και διδασκάλους και κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου και τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. και λαβόντες οἱ πάντες τὸ εὐαγγέλιον μετέγραψαν και εἶχον αὐτὸ εἰς ἕκαστος, και ἀνεγίνωσκε και ἐμίμνησθε και ἐδιδάσκετο και προσεκύνει τὰ ἐν αὐτῷ γεγραμμένα. και οὕτως διεδόθη εἰς τὸν ἅπαντα κόσμον τὸ εὐαγγέλιον, και εἶχον αὐτὸ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. ἀπὸ γοῦν τοῦ Χριστοῦ ἕως οὗ ἤρξατο διδάσκειν ὁ Μωάμεθ παρῆλθον χρόνοι ἐπέκεινα τῶν πεντακοσίων· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ εὐαγγελίου τῶν πεντακοσίων χρόνων τίς ἐμελλεν τολμήσειν ἐκβαλεῖν τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, εἴπερ εὗρισκετο ἐν αὐτῷ γεγραμμένον; τὸ μὲν ὅτι μίαν και μόνην λέξιν ἑτολμήσας προσθήσειν ἢ ἐκβαλεῖν οὐ δύναται πλέον ἐκείνος ὀνομάζεσθαι Χριστιανός· τὸ δὲ ὅτι εἴπερ και τις κακός, ὑποθώμεθα, ἐξέβαλέ τινα λέξιν ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ἕτερος ἅπας κόσμος ἀκολουθήσειν ἐμέλλε τῷ τοῦ ἐνός ἀποπέμψαι; πάντως οὐχι. ἀπὸ γοῦν τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἢ ὡς καλὸν ἐμέλλε μαρτυρήσειν ὁ Χριστὸς ἐκείνον ἢ ὡς κακόν· και αἱ μὲν ὡς καλόν, ἐμέλλον ἐκδέχεσθαι πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, πάντες οἱ τοπάρχαι, πάντες οἱ Χριστιανοὶ τὸν παρὰ τοῦ Χριστοῦ μαρτυρηθέντα, ἵνα λάβωσι τὴν ἀπὸ τούτου ὀφέλειαν· εἰ δ' ὡς κακόν, πάλιν ἐμέλλον ἔχειν τὰ ἐκείνου

5. διεσώθη P 17. ἢ| εἰ εἴπερ εὗρισκετο τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ἢ Alterus. sufficit εἰ ἢ. 22. πάλιν προσέχειν ἐξ αὐτοῦ ὡς ἀποστρεφόμενοι μὴ βλαφθῶσι P

bat: qui omnes evangelium sibi compararunt et descriperunt, ac legebat, discebat, docebatur et adorabat quisque, quae in eo scripta erant. ita igitur per totum orbem terrarum evangelium divulgatum est, eratque in manibus omnium, qui terram habitabant. a Christo autem ad id tempus, quo Mohammedes docere coeperat, anni amplius quingenti praeterierunt. iam vero quum annos quingentos lectum esset evangelium, quis Mohammedis nomen inde eiecere ausus sit, si quidem in eo scriptum fuerit? nam primum qui vel unum vocabulum addere aut demere voluerit, non iam poterit Christianus haberi; deinde fac, malum quempiam hominem vocabulum aliquod eiecisse ex evangelio: num reliquus totus orbis terrarum huius unius fraudem probaverit? minime profecto. hinc igitur patet, non scriptum fuisse in evangelio nomen Mohammedis. deinde aut bonum aut malum eum appellaturus erat Christus: si bonum, omnes reges orbis terrarum, omnes principes, omnes Christiani a Christo probatum prophetam amplexuri erant, ut fructum ex eo perciperent; sin malum, servaturi erant indicia, unde eum cognoscerent, et cauturi, ne laberentur. neu-

γυφίσματα καὶ φυλάττεσθαι ἔξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλαβῶσι· καὶ εἴτε ὡς ἐκδεγόμενοι τὸν παλὸν εἴτε ὡς ἀποστρεφόμενοι τὸν κακίον, οὐδὲν ἐμέλλεν ἐξβαλεῖν ἅπας ὁ κόσμος ἐκ τοῦ εὐαγγελίου τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα. καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν γεγραμμένον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὸ τούτου ὄνομα. 5
 εἴτι οὐδαίς ἐστὶν ὁ φθονῶν εἰτέφ πριν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ· 20
 τίς γοῦν ἐμέλλε φθονήσειν τῷ Μωάμεθ πρὸ τῆς αὐτοῦ γεννήσεως; πάντως οὐδαίς. εἰ δ' ἴσως ἐφθόνησεν αὐτῷ τις μετὰ τὴν αὐτοῦ γέννησιν, πῶς ἐμέλλεν ἀπολοθῆναι ἅπας ὁ κόσμος τῷ πρὸς τὸν Μωάμεθ ἐνὸς φθόνου; καὶ τίς παρήρην 10 οὕτως ὥστε μὴ λογίσασθαι τούτο τὸ ἀδύνατον; καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται ὅτι οὐκ ἦν καταγεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. εἴτι εἰ μὲν ἔλεγον οἱ Ἰσραηλιταὶ ὅτι μόνον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ εὗρίσκειτο γεγραμμένον τὸ τοῦ Μωάμεθ ὄνομα καὶ ἐξέβαλον αὐτὸ οἱ Χριστιανοί, καὶ οὕτως 15 ἀρκεταὶ εἰσιν αἱ ἀποδείξεις ὡς λέγομεν, ἵνα φανῇ τὸ ἀληθές, ὅτι οὐδὲν αὐτοὶ λέγουσιν ἀληθές· ἐπεὶ δὲ λέγουσιν ὅτι ἐν τῇ γενέσει τῇ συγγραφείσῃ παρὰ τοῦ Μωϋσέως εὗρίσκειτο γεγραμμένον, πῶς ἐξέβαλον αὐτὸ ἐκ τῆς παλαιᾶς οἱ Ἑβραῖοι; οὐδὲ γὰρ εὗρίσκειται ἐκεῖσε ὅπως ἵχνος σημεῖον περὶ τοῦ Μωά- 20 μεθ. καὶ ἰδοὺ ὡς οἱ Μουσουλμάνοι λέγουσι, φθονήσαντες οἱ Χριστιανοὶ ἐξέβαλον τὸ ὄνομα ἐκείνου· οἱ δὲ Ἑβραῖοι διὰ τί; καίτοι γε εἰς τε τὴν περιτομὴν καὶ ἄλλα τινα, εἰς τροφάς φημι καὶ ἕτερα ἐδίμα, συμφωνοῦσιν οἱ Μουσουλμάνοι

tiquam autem, sive bonum probarunt, sive spreverunt malum, per totum orbem terrarum nomen Mohameti ex evangelio eiecturi erant. manifestum igitur est, nomen eius non scriptum fuisse in evangelio. nec vero quisquam ulli homini nondum nato invidet. an quis Mohameti inviderit ante quam natus esset? profecto nemo. si quis autem iam nato Mohameti inviderit, num totus orbis terrarum in unius hominis invidiam concessurus erat? quis adeo stultus sit, qui fieri hoc non potuisse non intelligat. itaque hinc quoque manifestum est, Mohameti nomen scriptum non fuisse in evangelio. iam si Ismaelitas nomen Mohameti dicerent in solo evangelio scriptum fuisse, sed eiectum esse a Christianis, sufficeret ea, quam instituimus, disputatio, ut intelligeretur, quod res est, haud vere istos dicere; sed affirmant iidem, nomen illud in genesi, a Moysse conscripta, fuisse. quomodo igitur e testamento vetere ab Hebraeis eiectum est? nam ne illic quidem vestigium indicii Mohameti comparat. - ecce autem, Christianos invidia commotos illius nomen eiecisse Musulmani dicunt: qua re commoti Hebraei? qui quidem circumcistone et aliis quibusdam re-

μετὰ τῶν Ἑβραίων. ἰδοὺ γοῦν καὶ ἀπὸ τούτου ἀναφαίνεται
ὅτι οὔτε ἐν τῇ παλαιᾷ Μωσαϊκῇ βίβλῳ εὕρισκετο τὸ τοῦ
Μωάμεθ ὄνομα οὔτε ἐν τῇ εὐαγγελίῳ.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, ἵνα καὶ τὸν πάντη ἀγνώμονα ἀγά-
5 γωμεν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν.

5. Ἀσεβῆς εἰς βάθος κακῶν ἐμπεσὼν καταφρονεῖ, φησὶν
ὁ Θανμάσιος Σολομών· καὶ τίς ἀσεβέστερος τοῦ Μωάμεθ;
ποῖον δὲ βάθος κακῶν, μᾶλλον δὲ σκότους, εἰς ὃ οὐκ ἐπέπεσον
ὁ δύστηνος οὗτος; καὶ γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων πλασμάτων καὶ
10 τεράτων ψευδῶν ἐπλύσατο καὶ τὴν παρούσαν ἄθεσμον θεωρίαν,
ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὕτως, ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῶν νιῶν Ἰσραήλ.
“αἶνος τῷ ποιήσαντι διεληθεῖν τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἀπὸ
τοῦ εὐκτηρίου τοῦ Ἐλαράμ, ὃ ἐστὶν οἶκος Μεκκέ, μέχρι τοῦ
πορρωτάτου εὐκτηρίου, ὃ ἐστὶν οἶκος ἅγιος Ἰερουσαλήμ, ἣν
15 ἐβλογήσαμεν. ὁ Μαχούμετ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετὰ τὸ
ψῦλαι αὐτὸν τὴν ὄραν αὐτοῦ, εἶπεν τοῖς ἀνθρώποις ὧ ἱμεῖς
ἄνθρωποι, κατανοήσατε. χθὲς μετὰ τὸ διαστῆναί με ὑμῶν,
ἦλθε πρὸς με ὁ Γαβριήλ μετὰ τὴν ἐσχάτην ἐσπερινὴν ψαλ-
μῳδίαν, καὶ εἶπέ μοι ὧ Μωάμεθ, ἐντέλλεται σοὶ ὁ Θεὸς ἐπι-
20 σκέψασθαι αὐτόν. ἧ εἶπον· καὶ ποῦ αὐτόν ἐπισκέψομαι;”
καὶ εἶπεν ὁ Γαβριήλ· ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐστί. καὶ ἤγαγέ μοι
κτῆνος, μεῖζον μὲν ὄνου ἔλαττον δὲ ἡμιόνου· καὶ τὸ ὄνομα

6. 5] κατὰ τοῦ Μωάμεθ λόγος Ἰεροσ. MP 11. τῶν νιῶν add
Alterus 13. τοῦ Ἐλαράμ — εὐκτηρίου add Alterus 14.
Ἰσραήλ ὄν P

bus, velut usu ciborum et institutis aliis, cum Musulmanis concor-
dant. enimvero vides manifesto, nec in vetusto libro Moysis, nec
in evangelio nomen Mohametis fuisse.

Atque haec quidem propterea disputavimus, ut etiam plane im-
peritos ad verum cognoscendum perduceremus.

5. Scelestus in extrema mala delabitur aequo animo, eximius
Solomo dicit. quis autem Mohamete magis scelestus? et quae mala
sive potius malorum tenebrae, in quas non delapsus sit nequam iste?
nam cum reliquis commentis et mendaciis portentosis etiam perversam
hanc itineris fabulam, ad verbum translata, in capite filiorum
Israelis narravit. “laus esto domino, qui servum suum una nocte a
sacello Elarami, quae est aedes Meccae, ad longissime distans sacel-
lum duxit, quae sancta aedes Hierosolymorum est. Mohametes quo-
dam die, postquam psallit horam suam, homines ita allocutus est.
audite, homines. heri quum a vobis discessissem, adiit me Gabriel
post extremam psalmodiam, et ‘Mohametes,’ inquit, ‘iubet te deus se
videre.’ cui respondi ‘ubinam eum videbo?’ tum Gabriel ‘in loco

αὐτοῦ Μπεράκ. καὶ εἶπέ μοι ἄνοβαινε τούτῳ καὶ ἔλαυνε αὐτὸ μέχρι τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου.' καὶ ὡς ἐφρόντιζον ἀναβαίνειν, ἐφυγε τὸ κτῆνος. καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἰωτασο ἀσφαλῶς· ὁ Μαχοῦμετ γάρ ἐστιν ὃ σε βουλόμενος ἀναβῆναι.' καὶ ἀπεκρίθη τὸ κτῆνος ἡμῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπεστάλην;' ἀπεκρίθη ὁ Γαβριήλ· 'ναί.' καὶ εἶπε τὸ κτῆνος· οὐ συγχωρήσω αὐτῷ ἀναβῆναι, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ Θεοῦ δεηθῆι.' ἐγὼ δὲ ἐδεήθην τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τοῦ κτήνου, ἐπέβητε ἐπ' αὐτό. καὶ περιπάτει ἐπικαθημένου μου πορεύε λεπτῇ, ἐπεστήριζε τε τὴν χηλὴν τοῦ ποδὸς ἐν τῇ ὀρίζοντι τῆς ὄψεως αὐτοῦ. καὶ οὐδὲν ἔως ἤλθον εἰς τὸν οἶκον τὸν ἅγιον, ἐλάττον διαστήματι ἢ ὅσον λίθου βολῆ τελεσθεῖη. ἦν δὲ καὶ ὁ Γαβριήλ μετ' ἐμοῦ, καὶ ἤγαγέ με εἰς ἀπορροῶγα ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπέ μοι ὁ Γαβριήλ· 'κατάβηθι, ὅτι ἀπὸ τῆς πέτρας ταύτης ἀναβήσῃ εἰς τὸν οὐρανόν.' καὶ κατέβην, καὶ ὁ Γαβριήλ ἠσφαλίσατο μετὰ κύκλου πρὸς τὴν ἀπορροῶγα τὸ κτῆνος τὸ Μπεράκ, καὶ ἐβάστασέ με ἐν τοῖς ὤμοις αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅτε ἤλθομεν πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔκρουσε τὴν θύραν ὁ Γαβριήλ, ἐρρήθη τε πρὸς αὐτὸν· 'τίς εἶ;' ἀπεκρίθη δὲ· 'ἐγὼ εἰμι ὁ Γαβριήλ.' ἐρρήθη τε πάλιν αὐτῷ· 'τίς ἐστι μετὰ σοῦ;' ἀπεκρίθη ὁ Μαχοῦμετ· 'εἶπε δὲ ὁ θυρωρὸς· μὴ ὑπὲρ τούτου ἦν ἡ ἀποστολή;' καὶ εἶπεν ὁ Γαβριήλ

1. ἐμπαράκ MP: corr Alterus
22. ἐπιστολή P

4. μωάμεθ P

21. μωάμεθ

eo, in quo est, simulque adduxit mihi iumentum maius asino, sed minus mulo, cuius nomen Berac erat. deinde dixit 'conscende hanc bestiam et vehere ad sanctam aedem.' sed bestia, quum eam conscendere vellem, aufugit. at ille clamavit 'consiste; Mohametes enim te conscensurus est.' respondit bestia 'propter illumne missus sum?' ad quas Gabriel 'es' inquit. rursus bestia 'non permittam ei, ut me conscendat, nisi prius pro me deum precatus sit.' itaque ego deum precatus pro bestia, conscendi eam. asportavit me facili itinere, et unguam pedis in orbe, quo finiebatur visus eius, figebat. ita ego in sanctam aedem perveni breviori spatio, quam quo iactus lapidis conficitur. comitabatur me etiam Gabriel et duxit me in praecipitium quoddam in aede Hierosolymorum, dixitque 'descende, ut ex hoc saxo ascendas in coelum.' descendi igitur, atque ligavit Gabriel annulo in praecipitio Berac bestiam, inque ipsius tergo deinde in coelum perlatus sum. quum ad coelum venissemus, porta a Gabriele percussa, rogatum est 'quis adest?' respondit ille 'ego adsum Gabriel.' rursus rogatum est 'quis tecum est?' ille 'Mohametes' respondit. tum ianitor 'nonne ob eum iter istud susceptum est?' 'est' Gabriel

'καί' καὶ ἤνοιξεν ἡμῖν τὴν πύλην, καὶ εἶδον ἔθνος ἀγγέλων,
 καὶ δις κάμψας ὑπὲρ αὐτῶν τὰ γόνατα ἐξέχρουν προσευχῆν.
 καὶ μετὰ ταῦτα ἔλαβέ με ὁ Γαβριήλ καὶ ἤγαγέ με πρὸς τὸν
 δευτέρου οὐρανῶν· ἦν δὲ τὸ διάστημα τῶν δύο μέσων οὐρα-
 5 νῶν ὁδὸς πεντακοσίων ἐτῶν. καὶ ὡσπερ πρῶτον ἔκοψε τὴν
 θύραν καὶ ἀπόκρισις γέγονεν αὐτῷ." οὕτως καὶ μέχρις ἐβδό-
 μου οὐρανοῦ κατὰ πάντα γέγονεν ὁμοίως, ἐν ᾧ ἐβδόμῳ οὐ-
 ρανῷ διαγράφει ἰδεῖν λαὸν ἀγγέλων, τὸ μήκος ἐνὸς ἐκάστου
 10 χιλιάδας κεφαλᾶς καὶ ἐν ἐκάστῃ κεφαλῇ ἑπτακοσίας μυριάδας
 στόματα καὶ ἐν ἐκάστῳ στόματι ἑπτακοσίας χιλιάδας γλώσσας
 αἰνούσας τὸν θεὸν ἑπτακοσίαις μυριάσιν ἰδιώμασι. καὶ προσ-
 ἔβλεψεν ἓνα τῶν ἀγγέλων θρηνοῦντα, καὶ ἐζήτησε τὴν αἰτίαν
 τοῦ θρήνου αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίθη ἁμαρτίαν εἶναι· αὐτὸς δὲ
 15 ἐδέηθη ὑπὲρ αὐτοῦ. "οὕτω τε," φησὶν, "ὁ Γαβριήλ παρέθε-
 τό με ἀγγέλω ἑτέρῳ καὶ ἄλλοις ἄλλῳ, καὶ οὕτως ἐφεξῆς, μέ-
 χρις ἔστην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ βήματος αὐτοῦ. καὶ
 ἦψατό μου ὁ θεὸς τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῶν ὤμων, ἕως
 20 τῆς ψυχρῆς τῆς χειρὸς αὐτοῦ διῆλθε μέχρι τοῦ μυελοῦ
 λαῖψ σου εὐχάς." καταβάντι δέ μοι πρὸς τὸν τέταρτον οὐρα-
 νὸν συνεβούλευσεν ὁ Μωϋσῆς ἐπανελθεῖν με πρὸς τὸ κοι-
 νῶσι τὸν λαόν, μὴ ὄντα δυνατὸν ἐξαρκεῖν τσαυτῇ εὐχῇ. καὶ
 τῇ πρώτῃ ἐπανόδῳ ἔλαβον ἄνεσιν ἀπὸ τοῦ δέκα μέχρι καὶ

24. τοῦ om P

dixit. illico aperta est ianua ac vidi angelorum multitudinem, coram
 quibus, bis flexis genibus, preces fudi. post haec comprehendit me
 Gabriel et deduxit me in secundum coelum. erant autem duo haec
 coela quingentorum annorum itinere dissita. sicut prius ianua per-
 cussa et responsum datum est." ita ad septimum coelum eodem ubi-
 vis modo factum est, in quo quidem coelo vidisse se scribit angelos
 longitudine pluries millies longitudinem mundi aequantes, qui septin-
 genties millena capita, in quovis capite decies septingenties millena
 ora, in quovis ore septingenties millenas linguas haberent, quibus
 deum decies septingenties mille modis laudarent. vidit unum angelum
 lacrimantem, qui causam quaerenti, cur lacrimaret, peccatum quoddam
 causam esse dixit. pro hoc precatus est. "ita me" ait "Gabriel alii
 angelo tradidit, hic rursus alii et sic deinceps, donec coram deo et
 throno eius adstabam. tetigit me deus manu inter medios humeros,
 unde frigus me ad medullam spinæ penetravit, dixitque deus 'impo-
 sui tibi et populo tuo preces.' descendenti mihi ad quartum coelum
 suasit Moyses, ut redirem ad levandum populum, quippe faciendis

τῆς τετάρτης ἐπανόδου· καὶ τῇ πέμπτῃ ἐπανόδι τοσοῦτον ἦλθεν εἰς τὸ ἔλαττον τῶν εὐχῶν ὡς ὀλίγας ἐναπομείναι. εἰπόντος δὲ τοῦ Μωϋσέως μηδὲ τοσοῦτον δυνήσεσθαι τὸν λαόν, ἐγὼ αἰσχυνθεὶς ὡς τοσαυτάκις ἀναβάς οὐκ ἀνέβην πλέον, ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὸ Μπεράκ ἤλαυνον ἐπανιὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ 5 Μεκκέ. τούτων δὲ πάντων χρόνος ἐλάττων ἢ τὸ δέκατον μέρος τῆς νυκτός. καὶ διηγησαμένου πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Μωάμεθ τὴν θεωρίαν ταύτην, ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ χιλιάδες ἀνθρώπων πολλαί, λέξαντες αὐτῷ ἄνάβηθι τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὸν οὐρανὸν ὁμώντων ἡμῶν, ὡς ἂν ἴδωμεν τοὺς συναντή- 10 σαντάς σοι ἀγγέλους· οὐκ ἐπέγνωσ τὸ ἑαυτοῦ ψεῦδος· καὶ εἶπεν ὁ Μωάμεθ αἴνεσις τῷ Θεῷ μου, μὴ ἄλλο τί εἰμι ἐγὼ ἢ εἷς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπόστολος. οἱ πρὸ ὑμῶν οὐκ ἐπίστευον θάυμασιν, οὐδὲ ὑμεῖς αὐτοῖς πιστεύετε, οὔτε πιστεύετε ἄλλως εἰ μὴ διὰ ξίφους. 15

Καὶ τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τῆς τοιαύτης ψευδοῦς καὶ ἀδοξοτάτης θεωρίας; ἔξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ Μωάμεθ ἔχει τὸν ἔλεγχον· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν, ὅτε ἐκυλλέτο ἀφρῶν 81 ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅτι τοῦ Γαβριὴλ ἐρχομένου πρὸς αὐτὸν ἀπεσταλμένου παρὰ Θεοῦ δῆθεν οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν τοῦ 20 ἀγγέλου δρασιν [τοῦτον], καὶ διὰ τοῦτο πίπτειν ὡσεὶ νεκρὸν, τοὺς δὲ παρὰ τοῦ ἀγγέλου λόγους ἀκούειν ὡσπερ τινα κἀδῶνα

18. δι. P

istis precibus imparem. atque obtinui a primo reditu remissionem ad quartum usque; et quinto reditu adeo imminutus erat precum numerus, ut paucae superessent. quum autem Moyses diceret, ne tot quidem precibus faciendis parem fore populum, pudore commotus, quod toties iam redissem, non redii amplius; sed ad Berac reversus et in aedem Meccae revector sum. his omnibus negotiis vix decima pari noctis consumpta est. quod iter quum populo suo Mohammedes narret, defecerunt a lege eius multa hominum millia, qui dicerent 'ascende interdiu in coelum nobis spectantibus, ut videamus tibi obvios angelos. ipse non sentis mendacium tuum.' respondit Mohammedes 'laus deo esto! equidem nihil aliud sum, quam unus ex hominibus et legatus. nec maiores vestri fidem habuerunt miraculis, nec vos habetis, nec creditis omnino nisi ense coacti.'

Quid dicas de tali mendacio et itinere maxime omnium incredibili? ex ipso Mohammede refutatur. etenim ipse dixit, quum morbo correptus volveretur apumanti ore, Gabriele ad se accedente, utpote a deo misso, non potuisse se ferre adspectum angeli, et propterea exanimem concidisse, sermonem angeli autem tanquam sonum campanae aeneae exaudisse. qui igitur unius angeli conspectum non tu-

χαλοῦν ἡγοῦνται. ὁ τοίνυν μὴ δυνηθεὶς φέρειν ἑνὸς ἀγγέλου ὀπτασίαν πῶς τοσοῦτων ἀγγέλων αὐγὴν ἠδυνήθη θεάσασθαι, περιεργάσασθαι τε καὶ μετρήσαι τὰς τοσαύτας κεφαλὰς τῶν ἀγγέλων τὰς ἐντὸς τε τῶν στομάτων αὐτῶν 5 γλώσσας, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰς διαφόρους ἐναλλαγὰς καὶ ἰδιότητας τῶν ὕμων τοῦ Θεοῦ; μὴ μόνον γὰρ τοῦ Γαβριὴλ μείζονα εἶναι λέγει ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐκείνων εἰς οὓς ὁ Γαβριὴλ οὐκ εἶχε παρείσθουσιν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦν ἀποδέων ἐκείνων ὥστε τὸν Μωάμεθ αὐτὸν ἑτέρῳ ἀγγέλω παραδοῦναι, 10 ὁ δ' αὖ ἑτέρῳ καὶ ἐφεξῆς ἄλλῳ, καὶ οὕτως εἰσελθεῖν εἰς τὸν Θεὸν καὶ συντυχεῖν ἀλλήλοις, ἔτι μὴ μόνον μείζονα πάντων ἐκείνων δεικνύειν ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων εὐχόμενον. ἔῳ λέγειν περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ Θεόπου Μωϋσέως, 15 ὃν, ὡς φησιν, εἶδεν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ. αὐτὸν δὲ ὑπερ-αναβῆναι καὶ τοῦ ἑβδόμου, καὶ ἀπελθεῖν μέχρι καὶ τοῦ Θεοῦ, ὁμιλήσαι τε αὐτῷ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελθεῖν καὶ κατελθεῖν ἐν τῷ τετάρτῳ οὐρανῷ, ὡς εἴρηται, καὶ συντυχεῖν τῷ Μωϋσεῖ, συμβουλευσαί τε αὐτὸν τούτῳ ἐπαναστραφέντα παρακαλέσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ γενέσθαι κουφοτέραν 20 τὴν εὐχὴν ὡς ἀδυνατῶς ἔχοντος πρὸς αὐτήν· καὶ δεξαμένου τούτου τὴν βουλὴν ἐπαναστραφῆναι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ζητῆσαι τὸ περὶ τούτου, καὶ προσδεχθῆναι τὴν ζήτησιν αὐτοῦ καὶ γενέσθαι ἐλαφροτέραν τὴν εὐχὴν. καὶ αὖ τοῦ Μωϋσέως ἀναγκάσματος αὐτὸν αὐθις ἐπαναστραφῆναι ἕως πεντάκις πρὸς

lit, quomodo tot angelorum splendorem spectare potuerit, aut examinare et metiri tot eorum capita et quae in oribus eorum inerant linguas, et vero varias vicissitudines proprietatesque hymnorum dei? at enim non solum Gabriele maiorem se esse dicit, sed etiam omnibus illis, ad quos Gabrieli non patebat aditus, quum is tanto illis inferior esset, ut Mohametes ab eo alii, et ab hoc rursus tertio, et sic deinceps reliquis traderetur, et ita ad deum intraret et cum eo colloqueretur: quin imo se non solum maiorem esse angelis, sed etiam pro iisdem precatum esse affirmat. omitto dicere de magno illo, qui deum vidit, Moyse, quem se in quarto coelo invenisse narrat; ipsum autem etiam ultra septimum ascendisse et processisse usque ad deum cumque eo collocutum esse; deinde exiisse et descendisse ad quartum coelum, ut commemoravimus, et convenisse ibi Moysem, qui sibi suaserit, ut reversus deum super populo precaretur, ad levandum eum precibus, quippe ad quas faciendas non valeret populus; itaque, probato eo consilio, ad deum redisse et, de ea re precatum, voti compotem factum esse, precesque imminutas esse; ac Moyse denuo cogente, redisse ad deum quater deinceps, semperque multo facilio-

τὸν Θεόν, καὶ πάλιν γενέσθαι πολλῶ ἑλάττω τὴν εὐχὴν. καὶ μὴ ἄρκεσθέντα τὸν Μωϋσῆν εἰπεῖν καὶ αὐθις ἵνα ἐπανωστραφῆ πρὸς τὸν Θεόν καὶ αἰτήσῃ συγγνωμονεστέραν γενέσθαι τὴν εὐχὴν. οὐ κατένευσεν, ἀλλὰ καὶ κατελθεῖν εἰς τὸ Μπαράκ καὶ ἐλαύνειν, ἕως ἂν ἔλθῃ ἔνθα ἦν πρότερον. σκόπει οὖν⁵ ψεῦδος πάσης ἀγνωσίας μεμεστωμένον. τὸν Θεὸν ὄντινα ἠμολογεῖ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ποιητὴν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ἐνσώματον δεικνύει καὶ οὐκ ἄσώματον· τὸ γὰρ Θεὸν ἄσώματον ἄποσόν τε καὶ μὴ ἔχον μέγεθος, οὐδὲ ἐν εἴδει περιγραφτόν· τὸ δὲ οὕτως ἔχον τὰ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ φύσει πῶς ἂν ἐκ με-¹⁰ ρῶν; εἰ γὰρ τις δοιή τοῦτο ὑπάρχειν, πῶς νοηθήσεται ἄσώματον; τὸ γὰρ ἐν σχήματι ὄν πάντως καὶ ἐν ποσῶ καὶ ἐν τόπῳ, καὶ ἐξ ἀνάγκης περιγραφτόν. ταῦτα δὲ σωματικά. καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια πῶς ἂν ἐπὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἄσώματου φύσεως τοῦ Θεοῦ λογίσηται τις διανοίας μέτοχος¹⁵ ὢν; καὶ ὁ μὲν πατριάρχης Ἀβραάμ ἐν τῇ πάλαι Θεοφανείᾳ γῆν καὶ σποδὸν ἑαυτὸν ἐλογίσατο καὶ ἐκάλεσε· τοῦ δὲ Λαυιῆλ τοῦ τοιοῦτου καὶ τοσούτου, ἄγγελον ἰδόντος, ἐστράφη ἡ δόξα αὐτοῦ εἰς διαφθοράν, τοῦτ' ἔστι παρὰ βραχὺ ἀπεβάλλετο τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν· ὁ μὲν Δαβίδ φησιν "ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν²⁰ γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν." ὁ δὲ Μωάμεθ τὰς ἀγγελικὰς πάσας ὑπεραναβὰς δυνάμεις ἀμέσως τῷ Θεῷ προσωμί-

7. ἐν σώματι P

16. παλαιῶ P

res factas esse preces. at ne sic quidem satis habuisse Moysem, sed rursus suasisse, ut ad deum rediret, ad remissionem precum rogandam; ipsum autem non consensisse, sed ad Barac descendisse et avectum esse, donec redisset in eum locum, in quo ante fuisset. en iam mendacium omni inscitia repletum. quem ipse Mohametes fabricatorem coeli et terrae esse dicit deum, eum corporeum esse ait, non incorporeum: quum tamen numen divinum non habeat corpus nec magnitudinem, nec figura describi possit. ita autem natura sua comparatum numen quomodo partibus eonstet? hoc enim qui statuat, quomodo idem esse incorporeum dicat? nam quidcunque figuram habet, magnitudinem et ambitum habet et necessario describi potest. haec autem corporea sunt. corporis proprietates autem quomodo qui rationis non expers est in divinam illam et incorpoream naturam dei transferat? Abrahamus quidem patriarcha in vetusto illo adventu dei terram et cinerem se existimavit appellavitque; et quum Daniel, talis ac tantus vir, angelum videret, mens eius in perniciem versa est, h. e. non multum aberat, quin vitam amitteret; atque David dicit "qui terram prospicit et tremefacit." sed Mohametes, omnes angelicas vires superans, nemine intercedente, deum convenit, et super an-

λησε και ὑπὲρ ἀγγέλων και παντός τοῦ κόσμου δείσεις ἐποίησε και τῆς εὐχῆς οὐκ ἀπέτυχεν. ἐγὼ δὲ ἄπορω πῶς οὐκ ἔφη Β τολμήσας ὁ αὐθάδης οὗτος και ἀλαζὼν ὅτι κατέλαβε τὴν τοῦ Θεοῦ φῆσιν ὡσπερ αὐτός ὁ Θεός οἶδεν αὐτήν. ἀλλ' ὁ κα- 5 τοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐγγελιάσεται αὐτὸν και τοὺς μετ' αὐτοῦ, και ὁ κύριος ἐκμνηστηριεῖ αὐτούς.

Ἔτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεός γινώσκειν τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῶν νόμον ὃν οὐκ ἠδύ- 10 νατο βαστάζειν. και πῶς Θεός, ὅς οὐ γινώσκει τὰ ποιήματα αὐτοῦ μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ; εἰ δὲ Θεός ὢν πληθῆς και τὰ πάντα γινώσκων πρὶν τῆς γενέσεως αὐ- τῶν ἔδωκε νόμον μὲν ἀτελεῆ διὰ τοῦ Μωϋσέως διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀσθένειαν, τέλειον δὲ τὸν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, πῶς 15 τὸ τέλειον ὡσπερ ἀγνωῶν ἢ μεταμεληθεῖς εἰς τὸ ἀτελεῆς πάλιν κατήγαγε; τὸ γὰρ τέλειον οὕτως ἐστὶ τέλειον, εἴπερ οὔτε ἐλ- λιπές ἐστιν οὔτε περιττὸν και παρῆλκον, ὡσπερ τὸ εὐαγγέ- λιον μαρτυρεῖ ἡ ἀλήθεια. ἀλλὰ και αὐτός ὁ Μωάμεθ τέ- λειον και ἀληθές και ἅγιον και σωτηρίαν και ὁδηγίαν ἀποκα- 20 λεῖ· οἱ δὲ τοῦ τοιοῦτου Μωάμεθ ἀκόλουθοι, δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ, λέγουσιν ὅτι ὁ μὲν Χριστός ἐδίδαξε μεγάλα και αἰδύ- νατα· τίς γὰρ δύναται ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν και τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης αὐτοῦ τῆς καρδίας; τίς δύναται ὑπὲρ τῶν διωκόντων και συκοφαντούντων εὐχεσθαι; τίς δύναται ἀγα-

16. ἔπερ P

gelis et universo mundo preces fecit, nec non compos factus est voti. equidem miror, quod petulans iste nebulo non ausus est affirmare, perspexisse se dei naturam, quemadmodum eam ipse deus noverit. verum qui in coelis habitat, irridebit ipsum et assecles eius, atque ludibrio eos habebit dominus.

Deinde deus ignorabat vires populi, legemque imposuit cervici eius, quam ferre non possent. at quomodo deus sit, qui haud nove- rit opus suum nec operis sui vires? si deus verus et qui omnia nosset, ante quam fierent, legem imperfectam per Moysem propter imbecillitatem hominum, perfectam autem per evangelium edidit, quomodo perfectam hanc quasi oblitus et negligens rursus in imperfectam converterit? perfectum enim est, quidquid nec mancum, nec nimium est, quale sane evangelium esse constat. adeo ipse Mohametes evan- gelium perfectum, verum, sanctum et salutem et viam vitae appellat. Mohametis assecles autem, quo impium hunc hominem defendant, aiunt, Christum magna et maiora, quam praestari possint, praecipisse. quis enim alium ut se ipsum, et deum ex omni animo diligit? quis pro iis, qui nos insectantur et calumniantur, precetur? quis inimi-

πᾶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ; καὶ τὰ ἕτερα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέ-
 πτειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωάμεθ καὶ τὸ κοράν συγκαταβάσεως
 ἔνεκεν, ἵνα ῥαδίως πληρωῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν νόμον πρὸς τὴν
 αὐτῶν σωτηρίαν. εἶπερ γοῦν οὐκ ἀνεφαίνετο ὁ Χριστὸς θεὸς
 καὶ θεοῦ υἱός, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἄνθρωπος ὡς ὁ Μωϋσῆς,⁵
 ἐδεόμεθα ἂν τινῶν ἀποδείξεων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρω-
 σιν. ἐπεὶ δὲ θεὸς ἀληθῆς τρανῶς ἀναφαίνεται, περισσὸν
 ἤγημαι δοῦναι ὄλιγας ἀπολογίας περὶ τούτου. ὡς γὰρ θεὸς
 καὶ ποιητής, οἶδε τὴν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ'
 ὁμῶς ἴδωμεν καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μωάμεθ λόγων τὸ ἄτοπον. αὐ-
 τός ἐστιν ὁ μαρτυρῶν καὶ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς λόγος θεοῦ
 ἐστὶ καὶ ψυχὴ θεοῦ ἐστὶ καὶ πνεῦμα θεοῦ. καὶ εἰ λόγος
 θεοῦ ἐστί, πῶς παραλόγως ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ἐποίησεν; ὁ γὰρ
 τοῦ θεοῦ λόγος οὐκ ἂν ποτε ἀγνοῶν εὐρίσκειται. οὔτε γὰρ
 ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἐλάττω αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός,¹⁵
 οὔτε ὡς λόγος αὐτοῦ. καὶ εἰ ψυχὴ καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐστί,
 πῶς εἰς τε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πνεύματα βύ-
 ρος ἐνέθηκε μὴ δυνάμενα φέρειν αὐτό; ἔτι δ' αὐτὸς φησι
 πρὸς τοὺς αὐτῷ ἀκολουθοῦντας ὅτι οὐδὲν εἰσιν εἰ μὴ πλη-
 ρῶσαιεν τὸν τε Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ
 κοράν. καὶ εἰ μὲν βαρέα καὶ δυσβάστακτα διδάσκει τὸ εὐαγ-
 γέλιον, πῶς ὁ διδάσκαλος ἑμῶν οὕτω παραγγέλλει ἡμῖν, ὡς
 εἰ μὴ πληρῶσθε τὸν τε παλαιὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον,
 οὐδὲν ἐστε, τοῦτ' ἐστὶν οὐδεμία ὠφέλειά ἐστὶν ἐν ἡμῖν; εἰ δὲ

cos amet? et quae alia huius generis sunt. itaque deum Mohame-
 tem et coranem ob indulgentiam misisse, quo facilius homines legi
 ad salutem suam satisfaciant. si Christus non esset manifesto deus
 et dei filius, sed simpliciter homo, sicut Moyses ille, forsitan argumen-
 tis opus foret ad verum demonstrandum; sed quum eum revera deum
 esse sit in confesso, omnino eius causam agere supervacaneum esse
 arbitrator. nam ut deus et creator vim operis sui novit. sed videamus
 tamen, in Mohametis verbis quid insit ineptiarum. ipse testatur ac
 dicit, Christum rationem dei et animam dei et spiritum dei esse.
 quodsi ratio dei est, quomodo, qui cuncta novit, sine ratione egerit?
 in ratione dei enim nulla omnino inscitia inest. neque enim ut filius
 dei minor est deo ipso et patre, neque ut ratio eius. atque si ani-
 ma et spiritus dei est, quomodo animis et spiritibus hominum onus
 imposuerit, quod ferre non possint? idem asseclis suis dicit, nihil
 eos esse nisi legi Mosaicae, evangelio et corani satisfaciant. quodsi
 gravia difficilia ad ferendum iniungit evangelium, quid magister
 vester ita vobis praecipit, nisi veteri legi et evangelio satisfaciatis,

τέλειόν ἐστὶ τὸ εὐαγγέλιον, ὡσπερ καὶ ἐστὶ, ματαίως ἄρα
δικαιοῦτε τὸ κοράν ὅτι συγκαταβάσεως χάριν ἐξεδόθη, καὶ
ἀληθῶς καταψεύδεσθε τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, τέ-
λειον εἶναι δεόμενον διορθώσεως.

Ἔτι δὲ εἰ ὁ Γαβριήλ ἀνελάβετο αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὄμμου
αὐτοῦ, τίς χρεῖα ζῶον, ἵνα ἀπὸ τοῦ Μεκκῆ διακομίση αὐτὸν
ἕως Ἱερουσαλήμ; ἔτι τίς μετρήσας τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος τὸ
ἀπὸ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εὐρῶν αὐτὸ
πεντακοσίων ἐτῶν διάστημα ἀνήγγειλε τῷ Μαχούμει; ἔτι εἰ
μὲν διὰ βημάτων ποδὸς ἐμετρήθη τουτὶ τὸ διάστημα, πῶς
περιεπάτησε σῶμα πάχος ἔχον τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὡς
αὐτὸς τερατεύεται; εἰ δὲ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, ἄγγελοι δὲ καὶ
ψυχαὶ ἀνέρχονται, πῶς τὰ ἀσώματα σωματικῶ βήματι με-
τροῦσι τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ἕτινα ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύ-
νανται διελθεῖν τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀέρα λέγω καὶ αἰθέρα
καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια; ἔτι μὲν πῶς εἰς τὴν ἀνάβασιν ἐδετήθη
ἀγγέλων ἀναβιβάσαι αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐν δὲ τῇ κα-
ταβάσει οὐδαμῶς, ἀλλὰ μόνον τοῦ ζώου Μπαράκ, ἵνα καὶ
πάλιν αὐτὸν εἰς τὸ Μεκκῆ διασώσῃται; καὶ τίς οὕτω παρὰ-
φρων ὁ μὴ τῶν τοιούτων κατεγνωκῶς;

Διὰ τοι τοῦτο παντελῶς κωλύουσιν οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι
μετὰ τινων διαλέγεσθαι, τὸν ἔλεγχον δειλιῶντες· οὐδὲ γὰρ

3. τελείου ὄντος καὶ δεομένου P 9. μωάμεθ P 11. πά-
θος P 18. τοῦ μπαράκ P

vos nihil esse, h. e. nihil frugis habere? deinde si perfectum est
evangelium, ut est sane, nequidquam coranem ita tueri conamini, ut
eum indulgentiae causa editum esse dicatis, et omnino inepte de
Christo et evangelio affirmatis, perfectum illud esse, quum correctione
egeat.

Praeterea, si Gabriel eum humeris imposuit, quid bestia opus
erat ad ferendum eum Mecca Hierosolyma? aut quis longitudinem
viae a primo coelo ad secundum emensus, eam distantiam itineri
quingentorum annorum parem esse reperit et Mohameti nuntiavit? nam
si gradibus mensurata est ea distantia, quomodo corpus crassum ultra
coela processit, ut ille halucinatur? quodsi hoc fieri non potuit, sed
angeli et animae ascendunt, quomodo regiones super coelum sitas
corporeis gradibus metiantur incorporea, quae quidem tempore bre-
vissimo ea, quae infra coelum sunt, aera et aethera et his similia,
transire possunt? aut quid Mohametes angelis in ascensu egebat, ut
in coela ab iis eveheretur, in descensu non egebat, sed sola bestia
Barac usus est, ut Meccam rediret? quis adeo stultus sit, qui hoc
improbanda esse non sentiat?

Cavent omnino hanc ob causam illius assecclae, ne cum quo-

ἀγνοοῦντές εἰσι τὴν τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ματαιότητα. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνοι ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσιν. οἱ μὲν γὰρ τῇ τοῦ θανάτου φόβῳ καὶ ἄκοντες ἐπονται, εἰ δ' ἴσως ἀφόβως καὶ ἐν ἐξουσίᾳ ἰδίᾳ ἐγένοντο, εὐθὺς Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἂν· οἱ δὲ τῇ πλάνῃ συναπαχθέντες ὡς βέβαια καὶ ἀληθῆ καὶ ὡς ὁμολογημένα ἔχουσι τὰ τοῦ Μωάμεθ ψεῦδη καὶ τερατεύματα· οἱ δὲ οὐ βούλονται ἀποστῆναι τῆς πατροπαράδοτου πλάνης αὐτῶν αἰδοῦ τῶν γονέων, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις τιθέασι τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς θεὸν ἀπολογίας· οἱ δὲ διὰ τὸ ἄνετον καὶ ἐλεύθερον καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐνδόσιμον οὐ βούλονται ἀποστῆναι τῆς πλάνης, ἀλλὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ματαιὰν δίαίταν προαιροῦνται, γινώσκοντες μὲν ὅτι οὐκ εἰσιν ἀπὸ θεοῦ τὰ λεγόμενα, λέγουσι δ' ὅμως ἄντικρυς, ὡς προεῖρηται, ὅτι ὁδὸν ἐντολῶν σου γινῶμαι οὐ βούλομαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ παραχωροῦσιν ἀναγινώσκεσθαι τὴν θείαν γραφὴν¹⁵ παρ' ἐκείνοις, ἵνα μὴ τὸ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ψεῦδος εἰς ἄλλῃον ἔλθῃ. ἐν γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἰωνᾶ οὕτω φησὶν, ὅτι κἂν ὁποῖός ποτε φωραθεῖη ἀντιλέγων τῷ κοράν, θάνατος ἔστω ἢ τιμωρία, μηδὲ πιστεύειν ἕτερον πλὴν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἀμράμ φησὶ 'μὴ πιστεύσητε ἕτερον πλὴν τοῦ²⁰ ἐπομένου τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ, καίτοι γε τὸ εὐαγγέλιον σωτηρίας εἶναι λέγων καὶ ὁδηγίαν, καὶ μηδὲν εἶναι τοῖς Σαρακηνῶς μὴ πληρώσασαι τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν νόμον. πάλιν δὲ ὁ αὐ-

17. τοῦ P

19. ἔσται P

quam disputent, refutationem metuentes. neque enim ignorant magistri sui vanitatem. nihilo tamen minus ipsi inter se dissentiant. alii enim inviti metu mortis eum sequuntur, qui, si timore vacui et sui iuris essent, statim Christiani fierent; alii, errore obstricti, ut certa et vera et probata venerantur mendacia et prodigia Mohammedis; alii a maioribus sibi traditos errores propter verecundiam parentum relinquere non audent, sed hos sibi ad deum excusationi fore confidunt; alii denique propter indulgentiam et libertatem et veniam explendae libidinis errorem deserere recusant, atque impuram et vanam vitam praeoptant, qui quae docentur, divina non esse probe sciunt, sed, ut dixi, liquido profitentur, viam mandatorum dei posse se nolle. eadem de causa nec sacras literas legi permittunt, ne magistri sui mendacia agnoscantur. in capite Iona enim dicit, quicumque coranem impugnans deprehendatur, eum morte multandum esse, nec oportere cuiquam, nisi sibi, credi; idem in capite Amram dicit 'nemini credite, nisi qui legi nostrae obtemperat.' et tamen evangelium salutem et viam appellat, et Saracenos, nisi legi et evangelio satisfaciant, nihil agere dicit. rursus quasi oblitus, quae ante dixi-

τὸς ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐν τῷ αὐτῷ κε-
 φαλαίῳ φησὶν ὅτι ἐμοὶ μὲν ὁ ἐμὸς νόμος καὶ ἕμῃν ὁ ἕμέτε-
 ρος· ὑμεῖς ἐλεύθεροί ἐστε ὧν ἐγὼ πράττω, καὶ γὰρ ὧν ὑμεῖς.
 5 τοῦτο γοῦν ἰδίον ἐστὶ τοῦ παρατετραμμένου νοός, τὸ μὴ μό-
 νον μετὰ τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ἀσύμφωνον τοῦτον εὐρί-
 σκεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μηδέποτε συμφωνεῖν, ὡσπερ
 καὶ ὁ παρῶν οὗτος Ἰωάννης ἐν ὄλῳ τῷ αὐτοῦ συγγράμματι.
 τὰ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶσα ἡ θεία
 γραφή, ἢ τε παλαιὰ ἢ τε νέα, μία ἐκύστη πρὸς ἑαυτὴν κατὰ
 10 πᾶσαν ἀκριβείαν συμφωνεῖ, καὶ ἀΐθις αἱ δύο ὁμοῦ κατὰ
 πάντα εὐρίσκονται τὰ αὐτὰ καὶ φρονούσαι καὶ λέγουσαι. καὶ
 εἰκότως· ὁ γὰρ αὐτὸς θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς καὶ νομοδότης
 τῆς τε νέας καὶ παλαιῆς. ἐγὼ δὲ τάχα ἂν μετὰ τὴν Ἡσαίου
 καὶ Δαβὶδ τῶν προφητῶν εἶπον “Ἴνα τί, κύριε, ὁδὸς ἀσεβῶν
 15 εὐδοῦται;” καὶ ὅτι ἐμοῦ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πό-
 δες, παρ’ ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· ὅτι ἐζήλωσα
 ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν· ὅτι οὐκ ἐστὶν Β
 ἀνάγκη ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι
 αὐτῶν, ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσι καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ
 20 μαστιγωθήσονται. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφά-
 νεια εἰς τέλος· περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν ἑαυτῶν·
 ἐξέλευσται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν· διήλθουσαν εἰς
 διάθεσιν καρδίας· διενεώθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ·
 ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανούς τὸ στό-

set, in eodem capite ‘mihi’ Inquit ‘mea lex, vobis vestra est; vos eorum, quae ego facio, expertes estis, ego eorum, quae vos facitis.’ nimirum insananae mentis est, non solum cum bonis sapientibusque non consentire, sed etiam secum pugnare, ut Mohametes hic in toto libro suo facit. haud eadem ratio Christianorum librorum est, sed omnia sacra scriptura, tum vetus tum nova, non solum pro se utraque accuratissime secum concordat, sed etiam ambas partes prorsus inter se consentientes et congruentes habet. nimirum idem deus auctor et legislator novae et veteris scripturae est. enim vero cum Esaiā et Davide prophetis rogare “quare, domine, via impiorum sternitur?” atque dicere possim, non multum abfuisse, quin labarent pedes mei et fallerer vestigio; invidisse me impiis, quum viderem peccantium pacem; nullam cerni improbationem in morte eorum nec firmitatem in eorum flagellatione, eos aerumnis hominum non obnoxios esse, nec cum hominibus castigari. quapropter invasit eos postremum superbia, atque cinxerunt se iniustitia et impietate. emanabit tanquam ex adipē iniustitia eorum; processerunt ad componendos animos, meditati et

μα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ σὺν τῷ Θεοπάτορι Δαβὶδ καὶ αὐτὸς κεκράζομαι ὅτι διὰ τὰς δολιότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακά, κύριε· κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῷ ἐπαρθῆναι. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμωσιν ἐξάνηκα; ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνίπνιον 5 ἐξχειρομένον. κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις.

Ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ λέγει ὁ Μωάμεθ ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσιν, Ὡριγένει αἰρετικῷ ἀκολουθῶν. καὶ ὅτι μὲν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ φησὶν ὅτι πολλοὶ τῶν δαιμόνων ἀκού- 10 σαντες τὸ τοῦ Μωάμεθ κορὰν ἀναγινωσκόμενον ἐπήνεσαν καὶ ἐθαύμασαν καὶ πιστεύσαντες αὐτῷ ἐσώθησαν· ἀλλὰ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ παθολικῶς λέγει καὶ ἀποφαίνεται ὅτι σωθῆναι μέλλουσιν οἱ δαίμονες. εἴπερ γοῦν δύναται σωθῆναι εἰς καὶ μόνος ἐκ τοῦ γένματος αὐτῶν, δύναται σωθῆναι καὶ πάν- 15 τες. ἀλλ' ὥσπερ πάντοτε αὐτὸς ἑαυτῷ ἀντιλέγει καὶ ἐναντιοῦται, οὕτως καὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ πάντα λέγουσι τὸ εὐαγγέλιον τέλειον καὶ ἅγιον καὶ σωτήριον ὡς τοῦ Χριστοῦ λόγους, νῦν δ' ὡς καὶ πολλάκις ἐναντία τούτῳ καθόλου λέγουσιν. ὁ γὰρ Χριστὸς οὕτως εἶρηκε πρὸς 20 τοὺς τῆς γενένης ἀξίους "πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγ-

19. λόγον P

20. τούτων P

locuti sunt in pravitare, iniquitatem verbis extulerunt; collocarunt in coelis os suum, et lingua eorum ad terram penetravit. at idem cum patre dei Davide dicam "propter fraudes eorum immisisti iis mala, domine: deiecisti eos, dum se efferunt. quam praecipites dati sunt in miseriam? defecerunt, perierunt iniustitia sua, tanquam somnium expergiscentis. delebis, domine, in urbe tua imaginem eorum.

Eodem capite Mohammedes daemones salvatum iri dicit, Origenem haereticum secutus. quod enim alio loco narrat, multos daemones, qui Mohammedis coranem praelegi audirent, eum librum laudasse et admiratos esse, et fide ei habenda esse salvatos: nunc quidem non idem dicit, sed in universum docet, daemones salvos fore. si enim unus ex eorum ordine salvari potest, omnes salvari possunt. sed sicut ubique saeculum pugnat et dissentit, ita hic quoque. nam quum ipse et aeternae eius evangelium omnino perfectum, sanctum et salutare esse dicant ut doctrinam Christi, nunc, ut saepe, huic generali sententiae contraria proferunt. Christus enim gehenna dignis ita edixit "abite hinc execrandi in ignem aeternum et paratum diabolo et angelis eius." quod quum diceret, nullum daemonum exemit de poena. nec immerito. nam qui propter poenitentiam salvatur, factis suis

γέλοις αὐτοῦ.” τοῦτο τοίνυν εἰπὼν οὐδένα τῶν δαιμόνων ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς κολάσεως. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ σεσωσμέ-
 νος σὺν μετανοίᾳ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ αὐτὸς συμβάλλει διὰ
 πράξεως εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ τοῦ σώματος
 5 οὐ δύναται ἄνθρωπος ποιῆσαι τὸ κατὰ βούλησιν ἦτοι τὸ μὴ
 ἐμπσεῖν εἰς νόσον, ἢ ἐμπσεῶν οὐκ ἔχει ἐπ’ ἐξουσίας ἐπανελ-
 θεῖν εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ οὐ-
 τως, ἀλλὰ πᾶς τις ἄνθρωπος ἐπ’ ἐξουσίας ἔχει ἵνα μὴ ἀμάρ-
 τη, ὅπερ ἐστὶν ἀσθένεια ψυχῆς· ἁμαρτῶν δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ
 10 θέλησίν ἐστιν ἵνα καὶ αὐθις ἀνακαλέσῃται ἑαυτὸν καὶ μὴ
 μόνον εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἐπανελθεῖ, ἀλλὰ
 καὶ πολλὰ τῶ μέρει ὑπερβῆ, καὶ ἡ σὺν τῇ μετανοίᾳ, ὡς εἴ-
 ρηται, ποιήσῃ καὶ ἔργα ἀξιοχρεα, ἢ κατὰ δεύτερον, ὡς φασι,
 πλοῦν μόνον μετανοῶν εὐρίσκηται. καὶ ὁ πανάγαθος θεός, ὁ
 15 διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων κλίνας τοὺς οὐρανοὺς καὶ
 κατελθὼν καὶ γεγονώς ἄνθρωπος, ἐκχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπερ
 ἐστὶ μείζον πάσης πράξεως ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ
 ἀντὶ πασῶν ἀρετῶν τοῦτο λογίζεται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν προσ-
 καλεῖται αὐτοὺς καὶ φίλους αὐτοῦ καδίστησιν. ἐπὶ δὲ τοῦ
 20 διαβόλου ποῦ μετάνοια; ποῦ ταπεινώσις; ἡ γὰρ μετάνοια ἐκ
 ταπεινώσεως γίνεται· πρότερον γὰρ καταγινώσκει τις ἑαυτοῦ
 ὡς κακῶς πράξαντος, ἔπειτα μετανοεῖ ἐφ’ οἷς ἤμαρτεν. ὁ δὲ
 διάβολος τούναντίον στέργει μὲν τὴν ἁμαρτίαν ἣν ἤμαρτε καὶ
 τὸ κατὰ δύναμιν πρόξενος καὶ συνεργός τῆς τῶν ἀνθρώπων
 25 ἀπωλείας εὐρίσκηται. τίς γοῦν κοινωνία θεῶ καὶ διαβόλου;

pro viribus confert ad salutem obtinendam. corpore enim homo fa-
 cere, quod vult, non potest, velut a morbo sibi cavere, aut, postquam
 incidit in morbum, pristinam valetudinem ad arbitrium recuperare;
 contra animo omni homini licet ac concessum est peccatum vitare,
 qui morbus animi est, aut, si peccavit, revocare se et non solum re-
 cuperare pristinam animi valetudinem, sed etiam longe firmiorem sibi
 parare, atque aut cum poenitentia, ut dixi, opera salutaria edere, aut
 solam viam, ut aiant, poenitentiae tenere. deus optimus enim, qui
 ob salutem hominum, relicto coelo, in terram descendit et homo fa-
 ctus est, misericordiam suam, quae omnibus angelorum hominumque
 factis maior est et par habetur cunctis virtutibus, effundit, eos ad se
 invitat et amicos sibi facit. at ubinam in diabolo poenitentia?
 ubinam summissus animus? poenitentia enim animi non nisi sum-
 missi est. nam prius aliquis quod male fecerit, se accusat, deinde eum
 poenitet eorum, quae fecit. sed diabolus amat potius peccatum, quod
 commisit, et pro viribus adiuvat perniciem hominum. quae igitur

ἄρα ματαιῶς ἐλάλησεν ὁ Μωάμεθ, εἰπὼν ὅτι δύναται σωθῆναι οἱ δαίμονες.

Ἐτι ὁ αὐτὸς Μωάμεθ φησὶ περὶ τοῦ κοράν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ γινώσκει τὴν τούτου ἐξήγησιν, ἀλλ' ἢ ὁ μόνος ὁ Θεός. καὶ εἰ τοῦτο ἐστὶν ἀλήθεια, 5 ποία ἐστὶν ἡ τοῦ κοράν ἀφέλεια; ἴσως γὰρ οὕτως ἡδύνατο ἀφελῆσαι, εἴπερ ἐγίνωσκον τὰ παρὰ Θεοῦ λεγόμενα. ἐπεὶ δ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ εὐρίσκεται μαρτυρῶν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει τὰ ἐν τῷ κοράν λεγόμενα, τίς ἡ τούτου ἀφέλεια; πάντως οὐδεμία. καὶ τίς μείζων ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι 10 οὐκ ἐστὶν ὑπὸ Θεοῦ ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθεὶς νόμος; οὐ γὰρ δὴ ματαιῶς νομοθετεῖ ὁ Θεός. Ἰδοὺ τοίνυν καταφανές ἐστι τὸ κοράν, ὅτι οὐκ ἐστὶν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνάπλασμα ἐστὶ διανοίας αὐτοῦ τοῦ κακοδαίμονος. καὶ πρόδηλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κοράν, ὅτι οὔτε τῇ παλαιᾷ γραφῇ συμφωνεῖ οὔτε 15 τῇ νέᾳ διαθήκῃ, καίτοι γε ὁμολογοῦντος τοῦ Μωάμεθ ὅτι ἅγιοι καὶ καλά εἰσιν αἱ γραφαί, καὶ ὅτι οὐδὲν εἰσὶν οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι εἰ μὴ πληρώσαιεν τὸν τε νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον. Ἐτι σχεδὸν δι' ὅλου αὐτὸς ἑαυτῷ ἐστὶν ἀντιλέγων. ἔτι οὐδὲν θαῦμα ἐποίησεν εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων. ἔτι ὁμολογούμενα ψεύδη 20 περιέχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριον πάντη. ἔτι βίαιόν ἐστι καὶ καταλύει τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ οὐδέ ποτε ὁ Θεός ἀνέτρεψεν. ἔτι παντελῶς ἐστὶν ἄτακτον, καὶ τὸ ἄτακτον μακρὰν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός ἀταξίας Θεός. ἔτι πονηρὸν

18. πληρῶσι P 21. ἔτι — αὐτεξούσιον add Alterus

diabolo cum deo communio? ergo temere Mohametes loquitur, quum daemones salvari posse dicit.

Idem Mohametes affirmat, coranem nullum hominem interpretari posse, ne ipsum Mohametem quidem, sed solum deum. quod si verum est, quae tandem est utilitas coranis? fortasse utilis esse posset, si intelligerent homines a deo tradita; sed quum Mohametes ipse testetur, nullum hominem intelligere, quae in corane doceantur, quatenam possit istius utilitas esse? profecto nulla omnino. quod autem gravius documentum est, quo probetur, deum non esse legis a Mohamete constitutae auctorem? neque enim nequidquam deus leges sancit. manifestum est igitur, coranem non esse a deo repetendum, sed potius opus sapientiae ipsius satanae esse; atque ex ipso corane perspicuum est, eum nec cum veteri scriptura, nec cum novo testamento congruere, quum tamen consentiat Mohametes, eas literas sacras et pulcras esse, nec quidquam agere asaeclas suos, nisi legi et evangelio satisfaciant. accedit, ut paene ubivis sibi repugnet; ut nullum miraculum ediderit ad fidem dictis parandam; ut liber iste

ἀναφαίνεται· καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ πάσης ἐπέκεινα
 εὐθύτητος καὶ ἀπλότητος; ἔτι πεπλασμένας καὶ τερατώδεις
 θεωρίας περιέχει· καὶ πῶς τοῦτο ἀπὸ θεοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ
 δοτήρος τῆς ἀληθείας; τὸ δὲ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον
 5 καὶ πρῶτον, ὅτι παρὰ δαίμονος ἐξεδόθη τὸ τοιοῦτον κο-
 ράν, καὶ τὸν θεὸν διαβάλλοντες λέγωσιν ὅτι ἀπὸ θεοῦ
 ἐδόθη.

Θαυμάζω γὰρ ἔγωγε καὶ λίαν ἐκπλήττομαι πῶς τὸν Χρι-
 στὸν ἀφέντες οἱ τάλανες ἠκολούθησαν τῷ Μωάμεθ. αὐτὸς
 10 καὶ γὰρ ὁ τοῦ Μωάμεθ νόμος, τοῦτ' ἔστι τὸ κοράν, αὐτὸ τοῦτο
 φησιν ὅτι δι' ἀγγέλου εὐγγελίσθη τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ
 διὰ πνεύματος ἁγίου ἠγιάσθη καὶ τῇ δυνάμει τοῦ θεοῦ συνε-
 λήφθη, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐνεργεία, καὶ ἐκ παρθένου ἁγιωτάτης
 καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας γυναῖκας καθαρῶς γεννηθῆναι· ἐν
 15 γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Αἰνεσάν φησιν “ὡ ἑταῖροι τῆς βίβλου”
 (τοῦτ' ἔστιν οἱ πιστοί), “μὴ λέγετε περὶ τοῦ θεοῦ πλὴν τῆς
 ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς ἐστὶ τῆς Μαρίας καὶ
 ἀπόστολος θεοῦ καὶ λόγος θεοῦ, ὃν ἐν αὐτῇ ἔθηκε διὰ πνεύ-
 ματος τοῦ ἁγίου.” ἰδοὺ γοῦν θεὸν ὀνομάσας καὶ λόγον θεοῦ
 20 καὶ πνεῦμα ἅγιον τὴν τρισυπόστατον τριάδα ὁ ἄθλιος οὐκ
 ἤνοιξε τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς τριάδος.
 καὶ εἰκότως· ὥσπερ γὰρ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς εὐρι-

11. ἡ μήτηρ P

manifesta mendacia contineat, id quod a deo prorsus alienum est; ut violentus sit et libertatem tollat, quam deus nunquam evertit; ut perturbationis plenus sit, quae a deo longe abest, quandoquidem deus non est perturbationis deus; ut pravus sit, quum deus omni sit aequitate et iustitia superior; ut itinera fictitia et prodigiosa contineat, quum deus sit omnis veritatis auctor. quorum malorum omnium primum et postremum est, quod a daemone editus est coram iste, quamvis eum a deo editum esse dicant deum calumniantes.

Miror equidem et admodum stupeo, quod, Christo relicto, miser isti Mohametem secuti sint. in ipsa enim Mohametis lege h. e. corane docetur, Christum per angelum matri Iesu praenuntiatum, per spiritum sanctum sanctificatum, vi divina, non naturali, conceptum, et e virgine sanctissima et prae omnibus feminis pura natum esse. capite Aenesan enim dicit “socii scripturae” (h. e. fideles), “ne dicatis nisi verum de deo, Iesum Christum filium Mariae et legatum et verbum dei esse, quem in ea collocavit per spiritum sanctum.” itaque miser iste, quum deum appellaret et verbum dei et spiritum sanctum h. e. sanctam trinitatem, non aperuit tamen oculos mentis ad videndum lumen trinitatis. nimirum sicut iu ventre matris fetus immaturi vi-

σκόμμενα ἔμβρυα πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν ζῶν μὲν ἔχου-
σιν, ἀνωφελῆ δὲ καὶ ἀνόητον, καὶ ψυχὴν μὴ δυναμένην δια-
κρίναι τὸ κρεῖττον τοῦ χείρονος, ἢ παρὰ καιρὸν γεννηθῆναι
οὐκ εἰσιν ἄνθρωποι ἀλλ' ἐκτρώματα καὶ ἀμβλώματα, οὕτω
καὶ πᾶς ἄσεβης ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος,
τοῦτ' ἐστὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὰ οὐ-
B ράνιον φῶς καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ διὰ τοῦτο
μύσας τοὺς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς ὁ μάταιος σκετικὸς
ἐναπελείφθη ὡς ὁ πατήρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. περὶ γὰρ τοῦ ἁγίου
πνεύματος συνεχῶς ἐν τῷ κορῶν μέμνηται. φησὶ γὰρ ἐν τῷ κεφα-¹⁰
λαίῳ τῷ Ἐπιπιά ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ὅτι περὶ τῆς Μαρίας
ἐνεφωσήσαμεν αὐτῇ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. καὶ πάν-
τως οὐ δύναται εἰπεῖν ὅτι περὶ ἀγγέλου εἶπε τοῦτο ὁ Θεός.
καὶ περὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα· περὶ δὲ τοῦ Μωάμεθ
οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλ' ὅτι ἦν ὄρφανός καὶ πλανήτης ἐπὶ¹⁵
Θεοῦ συναχθεὶς. ἔτι τὸν Χριστὸν λόγον Θεοῦ ὀνομάζει, ὡς
εἴρηται, καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ προφήτην πάντων τῶν προφη-
τῶν μέγιστον, τὸν δὲ Μωάμεθ οὕτως μόνον προφήτην ἀπλῶς.
ἔτι τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἠμο-
λογοῦσιν εἶναι τοῦ ἔχοντος τὰς ἐπαγγελίας· ὁ δὲ Μωάμεθ²⁰
ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ ἐστίν, ὅστις ἐξεβλήθη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
τῆς παιδίσκης Ἄγαρ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀβραάμ. ἔτι ὁ Χρι-
στὸς οὐδὲ ποτε ἐποίησεν ἁμαρτίαν (λόγος γὰρ Θεοῦ καὶ πνεύ-

10. βαπτίσματος MP
transponendum

11. ἐπιπαῖ P

ὅτι post Marias

13. δύνασθε P

tam quidem, sed inutilem et sui nesciam, atque mentem, utrum melius, utrum peius sit, non discernentem habent, aut, ante tempus editi, non homines, sed partus praeposteri vel abortus sunt, ita quisquis impius per aquam et spiritum h. e. sanctum baptisma non regeneratus, coeleste lumen et veritatem adipiscere nequit; et propterea, clausis oculis mentis, nebulo iste occaecatus mansit, ut pater eius diabolus sancti spiritus enim in corane perpetuo mentionem facit. capite Empia enim nomine dei de Maria dicit, "inspiravimus ei per spiritum sanctum." profecto enim dicere non potest, de angelo hoc deum dicere. haec igitur de Christo praedicat; de Mohamete nihil eiusmodi, sed orbem eum fuisse et vagum hominem a deo compulsam. idem Christum verbum dei appellat, ut diximus, et animam dei et prophetam omnium prophetarum maximum, Mohametem autem simpliciter prophetam. deinde Christum ab Abrahamo, Isaaco et Iacobo, quibus promissa data erant, genus ducere consentiunt; Mohametes autem ex Ismaelis posteris est, qui cum matre sua, Agar ancilla, ab Abrahamo domo eiectus est. Christus nunquam peccavit (nam verbum dei et

μα Θεοῦ οὐ δύναται πλανηθῆναι), ὁ δὲ Μωάμεθ εἰδωλολά-
 τρης ἐγένετο καὶ φονεὺς καὶ ἄρπυξ καὶ ἀσελγής, καὶ πολλοὺς
 ἑτέροις ἁμαρτήμασιν ἔνοχος ἐγένετο, ἐφ' οἷς ὁ Θεός, ὡς φα-
 σιν, αὐτὸν συνεπάθησεν. ἔτι ὁ Χριστὸς φρικτὰ καὶ ἐξαισία
 5 πεποίηκε θαύματα, ὡς ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἐλμαϊδᾷ μεμαρτύρη-
 ται ὅτι ὁ Χριστὸς τυφλοὺς ἐφώτισε, λεπρὸν ἐκαθάρισε, νεκροὺς
 ἀνέστησε καὶ ἄλλα πολλὰ εἰργάσατο· ὁ δὲ Μωάμεθ οὐδὲν θαῦμα
 πεποίηκε κατὰ τὸ κοράν, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶ
 10 ψεῦδος ἄντικρον, καὶ ἑτέρα τινα αἰσχρά, ἅπερ καὶ παρεσιωπήθη-
 σαν καὶ τῇ σιγῇ παρεδόθησαν διὰ τὸ λίαν δύσφημον. ἔτι κατὰ
 μὲν τὸ εὐαγγέλιον καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς ἐσταύ-
 ρωται καὶ τέθνηκε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη καὶ ἀνεληφθῆ καὶ
 ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς κάθηται· κατὰ δὲ τὸ κοράν, ὡς δῆθεν
 τιμῶντες αὐτὸν, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν, ἀνεληφθῆ δ'
 15 ὅμως. καὶ ἰδοὺ ὅσον ἀπὸ τῆς τοῦ εὐαγγελίου ἀληθείας καὶ
 ἀπὸ τῆς τοῦ Μωάμεθ ψευδολογίας ὁ Χριστὸς ζῶν ἀναφαί-
 νεται καὶ ὁμολογεῖται, ὁ δὲ Μαχούμεθ οὐτοσίη, ὡς πάντες εἶ-
 τὰ ἐκείνου φρονοῦντες ὁμολογοῦσιν, ἀπέθανε καὶ οὐκ ἀνέστη.
 καὶ τοίνυν διὰ ταῦτα πάντα τὸν Χριστὸν ἔδει προσκυνεῖν καὶ
 20 μὴ τῷ Μωάμεθ ἀκολουθεῖν. πῶς γὰρ ἔδει πιστευθῆναι τὰ
 τοῦ Θεοῦ λόγια ἀνθρώπῳ ὁμοίῳ κατὰ πάντα τῷ δαίμονι; καὶ
 εἰ βούλει, παραβάλλωμεν ἀμφοτέρους, καὶ γνωσόμεθα τὰ τού-
 των ἰδιώματα. ὁ διάβολος ἐπηρμένος καὶ ἀλαζών, ὁ Μωά-

5. εἰλίμαδα P

spiritus dei non potest peccare), sed Mohametes idololatra, homicida,
 praedo, libidinosus, multisque aliis vitiiis obnoxius erat, ob quae eum
 deus, ut aiunt, miseratus est. Christus stupenda et eximia miracula
 edidit, sicut in capite Elmaida confirmatur, Christum caecis visum re-
 stituisse, scabiosos purgasse, mortuos suscitasse et multa alia fecisse.
 contra Mohametes nullum miraculum edidit secundum coranem, prae-
 ter unum illud de luna, quod manifestum mendacium est, et alia
 quaedam turpia, quae silentio praetermissa sunt propter nimiam in-
 famiam. Christus secundum evangelium et revera cruci affixus, mor-
 tuus et sepultus est, surrexit, in coelum ascendit et a dextra patris
 sedet; secundum coranem autem, utpote eum venerantes, dicunt, eum
 non mortuum esse, sed tamen in coelum ascendisse. itaque veritas
 evangelii et mendacia Mohametis testimonio sunt et consentiunt, Chri-
 stum vivere; Mohametes iste vero, ut omnes asseclae eius conve-
 niunt, mortuus est nec surrexit. ob haec omnia igitur Christum pro-
 fiteri, non Mohametem sequi debebant. quis enim dicta dei ab ho-
 mine omnino daemone simillimo accipiat? si placet, comparemus eos
 et cognoscamus utriusque proprietates. diabolus elatus et nebulo;

πᾶν τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ; καὶ τὰ ἕτερα. καὶ διὰ τοῦτο ἀπέ-
 πτειλεν ὁ θεὸς τὸν Μωάμεθ καὶ τὸ κοράν συγκυταβάσεως
 ἔνεκεν, ἵνα ῥαδίως πληρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν νόμον πρὸς τὴν
 αὐτῶν σωτηρίαν. εἴπερ γοῦν οὐκ ἀνεφαίνετο ὁ Χριστὸς θεὸς
 καὶ θεοῦ υἱός, ἀλλ' οὕτως ἀπλῶς ἄνθρωπος ὡς ὁ Μωϋσῆς, 5
 ἐδεόμεθα ἂν τινων ἀποδείξεων εἰς τὴν τῆς ἀληθείας φανέρω-
 σιν· ἐπεὶ δὲ θεὸς ἀληθῆς τρανωῶς ἀναφαίνεται, περισσὸν
 ἤγημαι δοῦναι ὄλως ἀπολογίαν περὶ τούτου· ὡς γὰρ θεὸς
 καὶ ποιητῆς, οἶδεν τὴν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ'
 ὁμῶς ἰδωμεν καὶ ἐκ τῶν τοῦ Μωάμεθ λόγων τὸ ἄτοπον. αὐ- 10
 τὸς ἔστιν ὁ μαρτυρῶν καὶ λέγων ὅτι ὁ Χριστὸς λόγος θεοῦ
 ἔστι καὶ ψυχὴ θεοῦ ἔστι καὶ πνεῦμα θεοῦ. καὶ εἰ λόγος
 θεοῦ ἔστι, πῶς παραλόγως ὁ τὰ πάντα εἰδὼς ἐποίησεν; ὁ γὰρ
 τῷ θεοῦ λόγος οὐκ ἂν ποτε ἄγνοων εὐρίσκεται· οὔτε γὰρ
 ὡς υἱὸς τοῦ θεοῦ ἔστιν ἐλάττων αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, 15
 οὔτε ὡς λόγος αὐτοῦ. καὶ εἰ ψυχὴ καὶ πνεῦμα θεοῦ ἔστι,
 πῶς εἰς τε τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ πνεύματα βύ-
 ρος ἐνέθηκε μὴ δυνάμενα φέρειν αὐτό; ἔτι ὁ αὐτὸς φησι
 πρὸς τοὺς αὐτῷ ἀκολουθοῦντας ὅτι οὐδέν εἰσιν εἰ μὴ πλη-
 ρώσαιεν τὸν τε Μωσαϊκὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸ 20
 κοράν. καὶ εἰ μὲν βαρέα καὶ δυσβάστακτα διδάσκει τὸ εὐαγ-
 γέλιον, πῶς ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὕτω παραγγέλλει ὑμῖν, ὡς
 εἰ μὴ πληρῶσατε τὸν τε παλαιὸν νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον,
 οὐδέν ἔσθε, τοῦτ' ἔστιν οὐδεμία ὠφέλειά ἔστιν ἐν ὑμῖν; εἰ δὲ

cos amet? et quae alia huius generis sunt. itaque deum Mohame-
 tem et coraem ob indulgentiam misisse, quo facilius homines legi
 ad salutem suam satisfaciant. si Christus non esset manifesto deus
 et dei filius, sed simpliciter homo, sicut Moyses ille, forsan argumen-
 tis opus foret ad verum demonstrandum; sed quum eum revera deum
 esse sit in confesso, omnino eius causam agere supervacaneum esse
 arbitror. nam ut deus et creator vim operis sui novit. sed videamus
 tamen, in Mohametis verbis quid insit ineptiarum. ipse testatur ac
 dicit, Christum rationem dei et animam dei et spiritum dei esse.
 quodsi ratio dei est, quomodo, qui cuncta novit, sine ratione egerit?
 in ratione dei enim nulla omnino inscitia inest. neque enim ut filius
 dei minor est deo ipso et patre, neque ut ratio eius. atque si ani-
 ma et spiritus dei est, quomodo animis et spiritibus hominum onus
 imposuerit, quod ferre non possint? idem asseclis suis dicit, nihil
 eos esse nisi legi Mosaeicae, evangelio et corani satisfaciant. quodsi
 gravia difficilia ad ferendum iniungit evangelium, quid magister
 vester ita vobis praecipit, nisi veteri legi et evangelio satisfaciatis,

τέλειόν ἐστι τὸ εὐαγγέλιον, ὡσπερ καὶ ἔστι, ματαίως ἄρα δικαιοῦτε τὸ κορὰν ὅτι συγκαταβάσεως χάριν ἐξεδόθη, καὶ ἀληθῶς καταψεύδεσθε τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, τέλειον εἶναι δεόμενον διορθώσεως.

5 Ἐτι δὲ εἰ ὁ Γαβριήλ ἀνελάβετο αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, τίς χρεῖα ζῶον, ἵνα ἀπὸ τοῦ Μεκκῆ διακομισθῇ αὐτὸν ἕως Ἱερουσαλήμ; ἔτι τίς μετρήσας τὸ τῆς ὁδοῦ μήκος τὸ ἀπὸ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ εὐρῶν αὐτὸ πεντακοσίων ἐτῶν διάστημα ἀνήγγειλε τῷ Μαχούμη; ἔτι εἰ 82
10 μὲν διὰ βημάτων ποδὸς ἐμετρήθη τουτί τὸ διάστημα, πῶς περιεπάτησε σῶμα πάχος ἔχον τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, ὡς αὐτὸς τερατεύεται; εἰ δὲ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, ἄγγελοι δὲ καὶ ψυχαὶ ἀνέρχονται, πῶς τὰ ἀσώματα σωματικῶ βήματι μετροῦσι τὰ ὑπὲρ τὸν οὐρανόν, ἕτινα ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύ-
5 νανται διελθεῖν τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ἀέρα λέγω καὶ αἰθέρα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια; ἔτι μὲν πῶς εἰς τὴν ἀνάβασιν ἐδείχθη ἀγγέλων ἀναβιβάσαι αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐν δὲ τῇ καταβάσει οὐδαμῶς, ἀλλὰ μόνον τοῦ ζῶον Μπαράκ, ἵνα καὶ
10 πάλιν αὐτὸν εἰς τὸ Μεκκῆ διασώσῃται; καὶ τίς οὕτω παρά-
0 φρων ὁ μὴ τῶν τοιούτων κατεγνωκῶς;

Διὰ τοι τοῦτο παντελῶς κωλύουσιν οἱ ἐκείνον ἀκόλουθοι μετὰ τινων διαλέγεσθαι, τὸν ἐλεγχον δειλιῶντες· οὐδὲ γὰρ

3. τελείου ὄντος καὶ δεομένου P
3ος P 18. τοῦ ἐμπαράκ P

9. μωάμεθ P

11. πά-

vos nihil esse, h. e. nihil frugis habere? deinde si perfectum est evangelium, ut est sane, nequidquam coranem ita tueri conamini, ut eum indulgentiae causa editum esse dicatis, et omnino inepte de Christo et evangelio affirmatis, perfectum illud esse, quum correctione egeat.

Praeterea, si Gabriel eum humeris imposuit, quid bestia opus erat ad ferendum eum Mecca Hierosolymsa? aut quis longitudinem viae a primo coelo ad secundum emensus, eam distantiam itineri quingentorum annorum parem esse reperit et Mohameti nuntiavit? nam si gradibus mensurata est ea distantia, quomodo corpus crassum ultra coela processit, ut ille halucinatur? quodsi hoc fieri non potuit, sed angeli et animae ascendunt, quomodo regiones super coelum sitas corporeis gradibus metiantur incorporea, quae quidem tempore brevissimo ea, quae infra coelum sunt, aera et aethera et his similia, transire possunt? aut quid Mohametes angelis in ascensu egebat, ut in coela ab iis eveheretur, in descensu non egebat, sed sola bestia Barac usus est, ut Meccam rediret? quis adeo stultus sit, qui hae improbanda esse non sentiat?

Caveant omnino hanc ob causam illius assecclae, ne cum quo-

ἀγνοοῦντές εἰσι τὴν τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ματαιότητα. ἀλλ' ὅμως κἀκεῖνοι ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὑπάρχουσιν. οἱ μὲν γὰρ τῷ τοῦ θανάτου φόβῳ καὶ ἄκοντες ἔπονται, εἰ δ' ἴσως ἀφόβως καὶ ἐν ἐξουσίᾳ ἰδίᾳ ἐγένοντο, εὐθὺς Χριστιανοὶ ἐγένοντο ἂν· οἱ δὲ τῇ πλάνῃ συναπαχθέντες ὡς βέβαια καὶ 5 ἀληθῆ καὶ ὡς ὠμολογημένα ἔχουσι τὰ τοῦ Μωάμεθ ψεύδη καὶ τερατεῦματα· οἱ δὲ οὐ βούλονται ἀποστηῆαι τῆς πατροπαροδότου πλάνης αὐτῶν αἰδοῖ τῶν γονέων, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις τιθέασι τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς θεὸν ἀπολογίας· οἱ δὲ διὰ τὸ ἄντεον καὶ ἐλεύθερον καὶ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐνδόσιμον οὐ βού- 10 λονται ἀποστηῆαι τῆς πλάνης, ἀλλὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ματαιάν διαίταν προαιροῦνται, γινώσκοντες μὲν ὅτι οὐκ εἰσιν ἀπὸ θεοῦ τὰ λεγόμενα, λέγουσι δ' ὅμως ἄντικρυς, ὡς προεῖρηται, ὅτι ὁδὸν ἐντολῶν σου γινῶμαι οὐ βούλομαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ παραχωροῦσιν ἀναγινώσκεσθαι τὴν θεῖαν γραφὴν 15 παρ' ἐκείνοις, ἵνα μὴ τὸ τοῦ διδασκάλου αὐτῶν ψεῦδος εἰς ἔλεγχον ἔλθῃ. ἐν γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἰωνᾶ οὕτω φησὶν, ὅτι κἂν ὁποῖός ποτε φωραθεῖη ἀντιλέγων τῷ κοράν, θάνατος ἔστω ἢ τιμωρία, μηδὲ πιστεύειν ἕτερον πλὴν αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Ἀμράμ φησὶ 'μὴ πιστεύσητε ἕτερον πλὴν τοῦ 20 ἐπομένου τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ,' καίτοι γε τὸ εὐαγγέλιον σωτηρίαν εἶναι λέγων καὶ ὁδηγίαν, καὶ μηδὲν εἶναι τοῖς Σαρακηνοῖς μὴ πληρώσασι τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν νόμον. πάλιν δὲ ὁ αὐ-

17. τοῦ P

19. ἔσται P

quam disputent, refutationem metuentes. neque enim ignorant magistri sui vanitatem. nihilo tamen minus ipsi inter se dissentiunt. alii enim inviti metu mortis eum sequuntur, qui, si timore vacui et sui iuris essent, statim Christiani fierent; alii, errore obstricti, ut certa et vera et probata venerantur mendacia et prodigia Mohameditis; alii a maioribus sibi traditos errores propter verecundiam parentum relinquere non audent, sed hos sibi ad deum excusationi fore confidunt; alii denique propter indulgentiam et libertatem et veniam explendae libidinis errorem deserere recusant, atque impuram et vanam vitam praeoptant, qui quae docentur, divina non esse probe sciunt, sed, ut dixi, liquido profitentur, viam mandatorum dei nosse se nolle. eadem de causa nec sacras literas legi permittunt, ne magistri sui mendacia agnoscantur. in capite Iona enim dicit, quicumque coranem impugnavit deprehendatur, eum morte multandum esse, nec oportere cuiquam, nisi sibi, credi; idem in capite Amram dicit 'nemini credite, nisi qui legi nostrae obtemperat.' et tamen evangelium salutem et viam appellat, et Saracenos, nisi legi et evangelio satisfaciant, nihil agere dicit. rursus quasi oblitus, quae ante dixi-

τὸς ὡσπερ ἐπιλαθόμενος τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐν τῷ αὐτῷ κε-
 φαλαίῃ φησὶν ὅτι ἐμοὶ μὲν ὁ ἐμὸς νόμος καὶ ὑμῖν ὁ ὑμέτε-
 ρος· ὑμεῖς ἐλεύθεροί ἐστε ὣν ἐγὼ πρῶττω, καὶ ὡν ὑμεῖς.
 τοῦτο γοῦν ἰδίον ἐστι τοῦ παρατετραμμένον νοός, τὸ μὴ μό-
 5 νον μετὰ τοῦ καλοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ ἀσύμφωνον τοῦτον εὐρί-
 σκεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυτὸν μηδέποτε συμφωνεῖν, ὡσπερ
 καὶ ὁ παρῶν οὔτοσι Μωάμεθ ἐν ὄλῳ τῷ αὐτοῦ συγγράμμα-
 τι. τὰ δὲ τῶν Χριστιανῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶσα ἡ θεία
 γραφή, ἥ τε παλαιὰ ἢ τε νέα, μία ἐκύστη πρὸς ἑαυτὴν κατὰ
 10 πᾶσαν ἀκρίβειαν συμφωνεῖ, καὶ αὐθις αἱ δύο ὁμοῦ κατὰ
 πάντα εὐρίσκονται τὰ αὐτὰ καὶ φρονοῦσαι καὶ λέγουσαι. καὶ
 εἰκότως· ὁ γὰρ αὐτὸς θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητῆς καὶ νομοδότης
 τῆς τε νέας καὶ παλαιᾶς. ἐγὼ δὲ τάχα ἂν μετὰ τε Ἡσαΐου
 καὶ Δαβὶδ τῶν προφητῶν εἶπον “Ἰνα τί, κύριε, ὁδὸς ἀσεβῶν
 15 εὐδοοῦται;” καὶ ὅτι ἐμοῦ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πό-
 δες, παρ’ ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· ὅτι ἐζήλωσα
 ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν· ὅτι οὐκ ἐστὶν B
 ἀνάενυσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν καὶ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι
 αὐτῶν, ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσι καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ
 20 μαστιγωθήσονται. διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφά-
 νεια εἰς τέλος· περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν ἑαυτῶν.
 ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἡ ἀδικία αὐτῶν· διήλθουσαν εἰς
 διάθεσιν καρδίας· διενόηθησαν καὶ ἐλάλησαν ἐν πονηρίᾳ·
 ἀδικίαν εἰς τὸ ὕψος ἐλάλησαν. ἔθεντο εἰς οὐρανούς τὸ στό-

set, in eodem capite ‘mihi’ inquit ‘mea lex, vobis vestra est; vos
 eorum, quae ego facio, expertes estis, ego eorum, quae vos facitis.’
 nimirum insanae mentis est, non solum cum bonis sapientibusque non
 consentire, sed etiam secum pugnare, ut Mohametes hic in toto libro
 suo facit. haud eadem ratio Christianorum librorum est, sed omnis
 sacra scriptura, tum vetus tum nova, non solum pro se utraque ac-
 curatissime secum concordat, sed etiam ambas partes prorsus inter se
 consentientes et congruentes habet. nimirum idem deus auctor et le-
 gislator novae et veteris scripturae est. enim vero cum Esaiā et
 Davide prophetis rogare “quare, domine, via impiorum sternitur?”
 atque dicere possim, non multum abfuisse, quin labarent pedes mei
 et fallerer vestigio; invidisse me impiis, quum viderem peccantium
 pacem; nullam cerni improbationem in morte eorum nec firmitatem
 in eorum flagellatione, eos aerumnis hominum non obnoxios esse, nec
 cum hominibus castigari. quapropter invasit eos postremum superbia,
 atque cinxerunt se iniustitia et impietate. emanabit tanquam ex adipē
 iniustitia eorum; processerunt ad componendos animos, meditati et

μα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ σὺν τῇ Θεοπάτορι Δαβὶδ καὶ αὐτὸς κεκράζομαι ὅτι διὰ τὰς δολότητας αὐτῶν ἔθου αὐτοῖς κακά, κύριε· κατέβαλες αὐτοὺς ἐν τῇ ἐπαρῆῃ. πῶς ἐγένοντο εἰς ἐρήμοσιν ἐξάπινα; ἐξέλιπον, ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, ὡσεὶ ἐνὶ πνιόν 5 ἐξεγειρομένου. κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις.

Ἔτι ἐν τῇ αὐτῇ κεφαλαίῳ λέγει ὁ Μωάμεθ ὅτι οἱ δαίμονες σωθῆναι μέλλουσιν, Ὀριγένει αἰρετικῷ ἀκολουθῶν. καὶ ὅτι μὲν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ φησὶν ὅτι πολλοὶ τῶν δαιμόνων ἀκούσαντες τὸ τοῦ Μωάμεθ κορὰν ἀναγινωσκόμενον ἐπήρσαν καὶ ἐθαύμασαν καὶ πιστεύσαντες αὐτῷ ἐσώθησαν· ἀλλὰ νῦν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθολικῶς λέγει καὶ ἀποφαίνεται ὅτι σωθῆναι μέλλουσιν οἱ δαίμονες. εἴπερ γοῦν δύναται σωθῆναι εἷς καὶ μόνος ἐκ τοῦ γάματος αὐτῶν, δύναται σωθῆναι καὶ πάντες. 15 ἀλλ' ὥσπερ πάντοτε αὐτὸς ἐαυτῷ ἀντιλέγει καὶ ἐναντιοῦται, οὕτως καὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κατὰ πάντα λέγουσι τὸ εὐαγγέλιον τέλειον καὶ ἅγιον καὶ σωτήριον ὡς τοῦ Χριστοῦ λόγους, νῦν δ' ὡς καὶ πολλάκις ἐναντία τούτῳ καθόλου λέγουσιν. ὁ γὰρ Χριστὸς οὕτως εἶρηκε πρὸς 20 τοὺς τῆς γενέτης ἁγίους "πορεύσατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἁγ-

19. λόγον P

20. τούτων P

locuti sunt in pravitate, iniquitatem verbis extulerunt; collocarunt in coelis os suum, et lingua eorum ad terram penetravit. at idem cum patre dei Davide dicam "propter fraudes eorum immisisti iis mala, domine: deiecisti eos, dum se efferunt. quam praecipites dati sunt in miseriam? defecerunt, perierunt iniustitia sua, tanquam somnium expergiscentis. delebis, domine, in urbe tua imaginem eorum.

Eodem capite Mohametes daemones salvatum iri dicit, Origenem haereticum secutus. quod enim alio loco narrat, multos daemones, qui Mohametis coranem praelegi audirent, eum librum laudasse et admiratos esse, et fide ei habenda esse salvatos: nunc quidem non idem dicit, sed in universum docet, daemones salvos fore. si enim unus ex eorum ordine salvari potest, omnes salvari possunt. sed sicut ubivis secum pugnat et dissentit, ita hic quoque. nam quum ipse et asaeclae eius evangelium omnino perfectum, sanctum et salutare esse dicant ut doctrinam Christi, nunc, ut saepe, huic generali sententiae contraria proferunt. Christus enim gehenna dignis ita edixit "abite hinc execrandi in ignem aeternum et paratum diabolo et angelis eius." quod quum diceret, nullum daemonum exemit de poena. nec immerito. nam qui propter poenitentiam salvatur, factis suis

γέλοις αὐτοῦ." τοῦτο τοίνυν εἰπὼν οὐδένα τῶν δαιμόνων ἀφῆκεν ἐκτὸς τῆς κολάσεως. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ σσωσμέ-
 νος σὺν μετανοίᾳ τὸ κατὰ δύναμιν καὶ αὐτὸς συμβάλλει διὰ
 πράξεως εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ τοῦ σώματος
 5 οὐ δύναται ἄνθρωπος ποιῆσαι τὸ κατὰ βούλησιν ἦτοι τὸ μὴ
 ἔμπεσῖν εἰς νόσον, ἢ ἔμπεσῶν οὐκ ἔχει ἐπ' ἐξουσίας ἐπανέλ-
 θεῖν εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν· ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ οὐ-
 τως, ἀλλὰ πᾶς τις ἄνθρωπος ἐπ' ἐξουσίας ἔχει ἵνα μὴ ἀμαρ-
 τη, ὅπερ ἐστὶν ἀσθένεια ψυχῆς· ἀμαρτιῶν δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ
 10 θέλῃσιν ἐστὶν ἵνα καὶ αὐθις ἀνακαλέσῃται ἑαυτὸν καὶ μὴ
 μόνον εἰς τὴν προτέραν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἐπανέλθοι, ἀλλὰ
 καὶ πολλῶ τῆ μέτρῳ ὑπερβῆ, καὶ ἡ σὺν τῇ μετανοίᾳ, ὡς εἴ-
 ρηται, ποιήσῃ καὶ ἔργα ἀξιοχρεα, ἢ κατὰ δεύτερον, ὡς φασί,
 πλοῦν μόνον μετανοῶν εὐρίσκηται. καὶ ὁ παναγαθὸς θεός, ὁ
 15 διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων κλίνας τοὺς οὐρανοὺς καὶ
 κατελθὼν καὶ γεγωνὸς ἄνθρωπος, ἐκχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ὅπερ
 ἐστὶ μέλλον πάσης πράξεως ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων, καὶ
 ἀντι πᾶσῶν ἀρετῶν τοῦτο λογίζεται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν προσ-
 καλεῖται αὐτοὺς καὶ φίλους αὐτοῦ καθίστησιν. ἐπὶ δὲ τοῦ
 20 διαβόλου ποῦ μετάνοια; ποῦ ταπεινώσις; ἡ γὰρ μετάνοια ἐκ
 ταπεινώσεως γίνεται· πρότερον γὰρ καταγωνώσκει τις ἑαυτοῦ
 ὡς κακῶς πράξαντος, ἔπειτα μετανοεῖ ἐφ' οἷς ἤμαρτεν. ὁ δὲ
 διάβολος τούναντίον στέργει μὲν τὴν ἀμαρτίαν ἣν ἤμαρτε καὶ
 τὸ κατὰ δύναμιν πρόξενος καὶ συνεργὸς τῆς τῶν ἀνθρώπων
 25 ἀπωλείας εὐρίσκηται. τίς γοῦν κοινωνία θεῶ καὶ διαβόλου;

pro viribus confert ad salutem obtinendam. corpore enim homo fa-
 cere, quod vult, non potest, velut a morbo sibi cavere, aut, postquam
 incidit in morbum, pristinam valetudinem ad arbitrium recuperare;
 contra animo omni homini licet ac concessum est peccatum vitare,
 qui morbus animi est, aut, si peccavit, revocare se et non solum re-
 cuperare pristinam animi valetudinem, sed etiam longe firmiorem sibi
 parare, atque aut cum poenitentia, ut dixi, opera salutaria edere, aut
 solam viam, ut aiunt, poenitentiae tenere. deus optimus enim, qui
 ob salutem hominum, relicto coelo, in terram descendit et homo fac-
 tus est, misericordiam suam, quae omnibus angelorum hominumque
 factis maior est et par habetur cunctis virtutibus, effundit, eos ad se
 invitat et amicos sibi facit. at ubinam in diabolo poenitentia?
 ubinam summissus animus? poenitentia enim animi non nisi sum-
 missi est. nam prius aliquis quod male fecerit, se accusat, deinde eum
 poenitet eorum, quae fecit. sed diabolus amat potius peccatum, quod
 commisit, et pro viribus adiuvat perniciem hominum. quae igitur

ἄρα ματαίως ἐλάλησεν ὁ Μωάμεθ, εἰπὼν ὅτι δύναται σωθῆναι οἱ δαίμονες.

Ἔτι ὁ αὐτὸς Μωάμεθ φησὶ περὶ τοῦ κοράν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων οὐδ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ γινώσκει τὴν τούτου ἐξήγησιν, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεός. καὶ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀλήθεια, 5 ποία ἐστὶν ἡ τοῦ κοράν ἀφέλεια; ἴσως γὰρ οὕτως ἡδύνατο ἀφελῆσαι, εἴπερ ἐγίνωσκον τὰ παρὰ Θεοῦ λεγόμενα· ἐπεὶ δ' αὐτὸς ὁ Μωάμεθ εὐρίσκειται μαρτυρῶν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων γινώσκει τὰ ἐν τῷ κοράν λεγόμενα, τίς ἡ τούτου ἀφέλεια; πάντως οὐδεμία. καὶ τίς μείζων ἄλλη ἀπόδειξις ὅτι 10 οὐκ ἐστὶν ἀπὸ Θεοῦ ὁ παρὰ τοῦ Μωάμεθ δοθεὶς νόμος; οὐ γὰρ δὴ ματαίως νομοθετεῖ ὁ Θεός. Ἴδου τοίνυν καταφανές ἐστὶ τὸ κοράν, ὅτι οὐκ ἐστὶν παρὰ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνάπλασμα ἐστὶ διανοίας αὐτοῦ τοῦ κακοδαίμονος. καὶ πρόδηλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κοράν, ὅτι οὔτε τῇ παλαιᾷ γραφῇ συμφωνεῖ οὔτε 15 τῇ νέᾳ διαθήκῃ, καίτοι γε ὁμολογοῦντος τοῦ Μωάμεθ ὅτι ἄγιοι καὶ καλά εἰσιν αἱ γραφαί, καὶ ὅτι οὐδὲν εἰσιν οἱ ἐκείνου ἀκόλουθοι εἰ μὴ πληρῶσαιεν τὸν τε νόμον καὶ τὸ εὐαγγέλιον. ἔτι σχεδὸν δι' ὅλου αὐτὸς ἐαυτῷ ἐστὶν ἀντιλέγων. ἔτι οὐδὲν θαῦμα ἐποίησεν εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων. ἔτι ὁμολογούμενα ψεύδη 20 περιέχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἀλλότριον πάντη. ἔτι βίαιόν ἐστι καὶ καταλύει τὸ αὐτεξούσιον, ὅπερ οὐδέποτε ὁ Θεός ἀνέτρεψεν. ἔτι παντελῶς ἐστὶν ἄιακτον, καὶ τὸ ἄτακτον μακρὰν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Θεός ἀταξίας Θεός. ἔτι πονηρὸν

18. πληρῶσι P 21. ἔτι — αὐτεξούσιον add Alterus

diabolo cum deo communio? ergo temere Mohametes loquitur, quum daemones salvari posse dicit.

Idem Mohametes affirmat, coranem nullum hominem interpretari posse, ne ipsum Mohametem quidem, sed solum deum. quod si verum est, quae tandem est utilitas coranis? fortasse utilis esse posset, si intelligerent homines a deo tradita; sed quum Mohametes ipse testetur, nullum hominem intelligere, quae in corane, doceantur, quae nam possit istius utilitas esse? profecto nulla omnino. quod autem gravius documentum est, quo probetur, deum non esse legis a Mohamete constitutae auctorem? neque enim nequidquam deus leges sancit. manifestum est igitur, coranem non esse a deo repetendum, sed potius opus sapientiae ipsius satanae esse; atque ex ipso corane perspicuum est, eum nec cum vetere scriptura, nec cum novo testamento congruere, quum tamen consentiat Mohametes, eas literas sacras et pulcras esse, nec quidquam agere asseclas suos, nisi legi et evangelio satisfaciant. accedit, ut paene ubivis sibi repugnet; ut nullum miraculum ediderit ad fidem dictis parandam; ut liber iste

ἀναφαίνεται· καὶ πῶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάσης ἐπέκεινα ἐνθύνητος καὶ ἀπλότητος; ἔτι πεπλασμένας καὶ τετραπόδεις Θεωρίας περιέχει· καὶ πῶς τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ τοῦ ποιητοῦ καὶ δοτήρος τῆς ἀληθείας; τὸ δὲ πάντων τῶν κακῶν ἔσχατον 5 καὶ πρῶτον, ὅτι παρὰ δαίμονος ἐξεδόθη τὸ τοιοῦτον κοράν, κἄν καὶ τὸν Θεὸν διαβαλλόντες λέγωσιν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐδόθη.

Θαυμάζω γὰρ ἔγωγε καὶ λίαν ἐκπλήττομαι πῶς τὸν Χριστὸν ἀφέντες οἱ τάλαρες ἠκολούθησαν τῷ Μωάμεθ. αὐτὸς 10 καὶ γὰρ ὁ τοῦ Μωάμεθ νόμος, τοῦτ' ἔστι τὸ κοράν, αὐτὸ τοῦτό φησιν ὅτι δι' ἀγγέλου εὐηγγελίσθη τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ διὰ πνεύματος ἁγίου ἠγιάσθη καὶ τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ συνέληφθη, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐνεργεῖα, καὶ ἐκ παρθένου ἁγιοτάτης καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας γυναῖκας καθαρῶς γεννηθῆναι· ἐν 15 γὰρ τῷ κεφαλαίῳ τῷ Αἰνεσάν φησιν “ὡ ἐταῖροι τῆς βίβλου” (τοῦτ' ἔστιν οἱ πιστοί), “μὴ λέγετε περὶ τοῦ Θεοῦ πλὴν τῆς ἀληθείας, ὅτι ὁ Χριστὸς Ἰησοῦς υἱὸς ἐστὶ τῆς Μαρίας καὶ ἀπόστολος Θεοῦ καὶ λόγος Θεοῦ, ὃν ἐν αὐτῇ ἔθηκε διὰ πνεύματος τοῦ ἁγίου.” ἰδοὺ γοῦν Θεὸν ὀνομάσας καὶ λόγον Θεοῦ 20 καὶ πνεῦμα ἅγιον τὴν τρισυπόστατον τριάδα ὁ ἄθλιος οὐκ ἠνοιξε τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν τὸ φῶς τῆς τριάδος. καὶ εἰκότως· ὥσπερ γὰρ τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς εὐρί-

11. ἡ μήτηρ P

manifesta mendacia contineat, id quod a deo prorsus alienum est; ut violentus sit et libertatem tollat, quam deus nunquam evertit; ut perturbationis plenus sit, quae a deo longe abest, quandoquidem deus non est perturbationis deus; ut pravus sit, quum deus omni sit aequitate et iustitia superior; ut itinera fictitia et prodigiosa contineat, quum deus sit omnis veritatis auctor. quorum malorum omnium primum et postremum est, quod a daemone editus est coram iste, quamvis eum a deo editum esse dicant deum calumniantes.

Miror equidem et admodum stupeo, quod, Christo relicto, miseri isti Mohametem secuti sint. in ipsa enim Mohametis lege h. e. corane docetur, Christum per angelum doceri Iesu praenuntiatum, per spiritum sanctum sanctificatum, vi divina, non naturali, conceptum, et e virgine sanctissima et prae omnibus feminis pura natum esse. capite Aenesan enim dicit “socii scripturae” (h. e. fideles), “ne dicatis nisi verum de deo, Iesum Christum filium Mariae et legatum et verbum dei esse, quem in ea collocavit per spiritum sanctum.” itaque miser iste, quum deum appellaret et verbum dei et spiritum sanctum h. e. sanctam trinitatem, non aperuit tamen oculos mentis ad videndum lumen trinitatis. nimirum sicut iu ventre matris fetus immaturi vi-

σκόμνενα ἔμβρυα πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτῶν ζοῆν μὲν ἔχου-
 σιν, ἀνοφέλῃ δὲ καὶ ἀνόητον, καὶ ψυχὴν μὴ δυναμένην δια-
 κρίναι τὸ κρεῖττον τοῦ χείρονος, ἢ παρὰ καιρὸν γεννηθέντα
 οὐκ εἶσιν ἄνθρωποι ἀλλ' ἐκτρώματα καὶ ἀμβλώματα, οὕτω
 καὶ πᾶς ἀσεβῆς ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, 5
 τοῦτ' ἔστι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, εὐ δύναται ἰδεῖν τὸ οὐ-
 B ράνιον φῶς καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ διὰ τεῦτο
 μύσας τοὺς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὀφθαλμούς ὁ μάταιος σκοτεινὸς
 ἐναπλείσθη ὡς ὁ πατήρ αὐτοῦ ὁ διάβολος. περὶ γὰρ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος συνεχῶς ἐν τῇ κορᾷ μέμνηται. φησὶ γὰρ ἐν τῇ κεφα- 10
 λαίῳ τῷ Ἐμπιάῳ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ ὅτι περὶ τῆς Μαρίας
 ἐνεφυσήσαμεν αὐτῇ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου. καὶ πάν-
 τως οὐ δύναται εἰπεῖν ὅτι περὶ ἀγγέλου εἶπε τοῦτο ὁ Θεός.
 καὶ περὶ μὲν τοῦ Χριστοῦ τοιαῦτα· περὶ δὲ τοῦ Μωάμεθ
 οὐδὲν τοιοῦτόν φησιν, ἀλλ' ὅτι ἦν ὄρφανός καὶ κληνῆτης ἐπὶ 15
 Θεοῦ συναχθεὶς. ἔτι τὸν Χριστὸν λόγον Θεοῦ ὀνομάζει, ὡς
 εἴρηται, καὶ ψυχὴν Θεοῦ καὶ προφήτην πάντων τῶν προφη-
 τῶν μέγιστον, τὸν δὲ Μωάμεθ οὕτως μόνον προφήτην ἀπλῶς.
 ἔτι τὸν Χριστὸν ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ὁμο-
 λόγουσιν εἶναι τοῦ ἔχοντος τὰς ἐπαγγελίας· ὁ δὲ Μωάμεθ 20
 ἐκ τοῦ Ἰσαήλ ἔστιν, ὅστις ἐξεβλήθη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
 τῆς παιδίσκης Ἄγαρ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀβραάμ. ἔτι ὁ Χρι-
 στὸς οὐδέ ποτε ἐποίησεν ἁμαρτίαν (λόγος γὰρ Θεοῦ καὶ πνεῦ-

10. βαπτίσματος MP
 transponendum

11. ἐμπιάῳ P

ἔτι post Μαρίας

13. δύνασθε P

tam quidem, sed inutilem et sui nesciam, atque mentem, utrum me-
 lius, utrum peius sit, non discernentem habent, aut, ante tempus
 editi, non homines, sed partus praeposteri vel abortus sunt, ita quisquis
 impius per aquam et spiritum h. e. sanctum baptisma non regeneratus,
 coeleste lumen et veritatem adipiscere nequit; et propterea, clausis
 oculis mentis, nebulo iste occaecatus mansit, ut pater eius diabolus.
 sancti spiritus enim in corane perpetuo mentionem facit. capite Em-
 pia enim nomine dei de Maria dicit, "inspiravimus ei per spiritum
 sanctum." profecto enim dicere non potest, de angelo hoc deum di-
 cere. haec igitur de Christo praedicat; de Mohamete nihil eiusmodi,
 sed orbem eum fuisse et vagum hominem a deo compulsam. idem
 Christum verbum dei appellat, ut diximus, et animam dei et prophe-
 tam omnium prophetarum maximum, Mohametem autem simpliciter
 prophetam. deinde Christum ab Abrahamo, Isacco et Iacobo, quibus
 promissa data erant, genus ducere consentiunt; Mohametes autem ex
 Ismaelis posteris est, qui cum matre sua, Agar ancilla, ab Abrahamo
 domo eiectus est. Christus nunquam peccavit (nam verbum dei et

μα Θεοῦ οὐ δύναται πλανηθῆναι), ὁ δὲ Μωάμεθ εἰδωλολά-
 τρης ἐγένετο καὶ φονεὺς καὶ ἄρπυξ καὶ ἀσελγής, καὶ πολλοὺς
 ἑτέροις ἀμαρτήμασιν ἔνοχος ἐγένετο, ἐφ' οἷς ὁ Θεός, ὡς φρα-
 σιν, αὐτὸν συνεπάθησεν. ἔτι ὁ Χριστὸς φρικτὰ καὶ ἐξάνισια
 5 πεποίηκε θαύματα, ὡς ἐν τῇ κεφαλαίῳ τῇ Ἑλμαϊδᾷ μεμαρτύρη-
 ται ὅτι ὁ Χριστὸς τυφλοὺς ἐφώτισε, λεπροὺς ἐκαθάρισε, νεκροὺς
 ἀνέστησε καὶ ἄλλα πολλὰ εἰργάσατο· ὁ δὲ Μωάμεθ οὐδὲν θαῦμα
 πέποιθε κατὰ τὸ κοράν, ἀλλ' ἢ μόνον τὸ τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶ
 ψεῦδος ἄντικρυς, καὶ ἕτερά τινα αἰσχρὰ, ἅπερ καὶ παρεσιωπήθη-
 10 σαν καὶ τῇ σιγῇ παρεδόθησαν διὰ τὸ λίαν δύσφημον. ἔτι κατὰ
 μὲν τὸ εὐαγγέλιον καὶ αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστὸς ἐσταύ-
 ρωται καὶ τέθνηκε καὶ ἐτάφη καὶ ἀνέστη καὶ ἀνελήφθη καὶ
 ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς κάθηται· κατὰ δὲ τὸ κοράν, ὡς δῆθεν
 τιμῶντες αὐτὸν, λέγουσιν ὅτι οὐκ ἀπέθανεν, ἀνελήφθη δ'
 15 ὄμως. καὶ ἰδοὺ ὅσον ἀπὸ τῆς τοῦ εὐαγγελίου ἀληθείας καὶ
 ἀπὸ τῆς τοῦ Μωάμεθ ψευδολογίας ὁ Χριστὸς ζῶν ἀναφαί-
 νεται καὶ ὁμολογεῖται, ὁ δὲ Μαχούμεθ οὐτόστιν, ὡς πάντες οἱ
 τὰ ἐκείνου φρονοῦντες ὁμολογοῦσιν, ἀπέθανε καὶ οὐκ ἀνέστη.
 καὶ τοίνυν διὰ ταῦτα πάντα τὸν Χριστὸν ἔδει προσκυνεῖν καὶ
 20 μὴ τῷ Μωάμεθ ἀκολουθεῖν. πῶς γὰρ ἔδει πιστευθῆναι τὰ
 τοῦ Θεοῦ λόγια ἀνθρώπῳ ὁμοίῳ κατὰ πάντα τῷ δαίμονι; καὶ
 εἰ βούλει, παραβάλλωμεν ἀμφοτέρους, καὶ γνωσόμεθα τὰ τού-
 των ἰδιώματα. ὁ διάβολος ἐπηρμένος καὶ ἀλαζών, ὁ Μωά-

5. Ἐπειμῆδα P

spiritus dei non potest peccare), sed Mohammedes idololatra, homocida,
 praedo, libidinosus, multisque aliis vitiis obnoxius erat, ob quae eum
 deus, ut aiunt, miseratus est. Christus stupenda et eximia miracula
 edidit, sicut in capite Elmaida confirmatur, Christum caecis visum re-
 stituisse, scabiosos purgasse, mortuos suscitasse et multa alia fecisse.
 contra Mohammedes nullum miraculum edidit secundum coranem, prae-
 ter unum illud de luna, quod manifestum mendacium est, et alia
 quaedam turpia, quae silentio praetermissa sunt propter nimiam in-
 famiam. Christus secundum evangelium et revera cruci affixus, mor-
 tuus et sepultus est, surrexit, in coelum ascendit et a dextra patris
 sedet; secundum coranem autem, utpote eum venerantes, dicunt, eum
 non mortuum esse, sed tamen in coelum ascendisse. itaque veritas
 evangelii et mendacia Mohammedis testimonio sunt et consentiunt, Chri-
 stum vivere; Mohammedes iste vero, ut omnes asseclae eius conve-
 niunt, mortuus est nec surrexit. ob haec omnia igitur Christum pro-
 fiteri, non Mohammedem sequi debebant. quis enim dicta dei ab ho-
 mine omnino daemone simillimo accipiat? si placet, comparemus eos
 et cognoscamus utriusque proprietates. diabolus elatus et nebulo;

μεθ ἐπηρμένος και ἀλαζών· τίς γάρ μελίων τοῦ Μωάμεθ, ὅς ὑπεραναβάς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτοῦ εἶρηκε, και αὐτὰς πάσας τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις τῇ Θεῷ προσωμίλει, και μεσίτης τῶν ἐπταικότων ἀγγέλων ἐγένετο, ἀλλὰ και τοῦ κόσμου παντὸς προστάτης; ὁ διάβολος ἀνθρωποκτόνος ἐστὶ, 5 και ὁ Μωάμεθ τοὺς μὴ πειθομένους τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ θανάτῳ κατεδίκασεν. ὁ διάβολος ἀπατεῶν ἐστὶ, και ὁ Μωάμεθ τὰς ἡδονὰς ἐνδοὺς και ὡσπερ τι δέλεαρ ἐν ἀγκίστρῳ ἐνθεῖς τοὺς ἀνοήτους πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύσατο. ὁ διάβολος ψεύστης ἐστὶν, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον ὡς ὁ Μωάμεθ, καθὼς και ἐν ὄλφ 10 τῷ κορῶν τρανώς ἀναφαίνεται. ὁ διάβολος ὑπουλὸς ἐστὶ· 84 και τίς ἄλλος ὡς Μωάμεθ τῇ ταπεινώσει ὑποκριθεὶς τὴν ὑψηλοφροσύνην ἡσπάσατο; ὁ διάβολος σύμβουλός ἐστὶ τῶν ἀπηγορευμένων, και ὑπὲρ πάντας ὁ Μωάμεθ· οὐδὲν γὰρ ὀγιές, οὐδὲν ἀφέλιμον, οὐδὲν Θεῷ δεκτόν, ἀλλὰ τὰ πάντα 15 κατὰ τοῦ Θεοῦ νόμον ἐδίδαξεν. ὁ διάβολος ἄθεός ἐστὶ, και κατὰ πάντα ὅμοιος αὐτῷ ὁ τῆς ἀπωλείας υἱὸς ὁ Μωάμεθ· Θεὸν γὰρ προσκυνεῖ και κηρύττει ὀλόσφαιρον και ψυχρότατον, Θεὸν προσκυνεῖ τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα, μὴ νοήσας ὁ δειλῖαιος ὅτι σῶμα προσκυνεῖ και οὐ Θεόν· ἡ γὰρ 20 σφαῖρα εἶδος σώματος ἐστὶ και ἡ ψῦξις ποιότης σώματος. τὸν δὲ Θεὸν τὸν μῆτε γεννήσαντα μῆτε γεννηθέντα οὐ προσκυνεῖ ἀλλὰ σῶμα, οὔτε Θεὸν ἀσώματον και ἀληθῆ, ἀλλὰ

Mohametes elatus et nebulo. quis enim Mohamete maior, qui supra coela, ut ipse de se praedicat, et omnes angelos egressus, deum convenit et angelis, qui peccaverant, divinam gratiam reconciliavit, quin etiam totius mundi patronus fuit? diabolus homicida est; Mohametes eos, qui dogmatis suis non obtemperarent, morte multavit. diabolus fraudulentus est; Mohametes licentiam voluptatum faciens, quas quasi ut escam hamo affixit, imprudentes ad se pellexit. diabolus mendax est, nec tantus tamen, quantus Mohametes, quod toto corane clare demonstratur. diabolus subdolosus est; quis autem pariter ac Mohametes, humilitate occultans superbiam, blanditus est? diabolus vitiorum suavor est; idem prae omnibus Mohametes, qui nihil salutare, nihil utile, nihil deo acceptum, sed omnia legi divinae contraria docuit. diabolus impius est; omnino ei simillimus est perniciei filius Mohametes. deum enim adorat, quem globosum et frigidissimum appellat, deum, qui nec generavit nec generatus est, adorare sibi visus, atque nescius, corpus, non deum a se adorari. globus enim species, frigus qualitas corporis est. itaque non deum, qui nec generavit nec generatus est, adorat, sed corpus adorat, nec deum incorporeum et verum adorat, sed deum, quem somnia impiorum con-

θεὸν προσκυνεῖ ὃν ὄνειροι τῶν ἀσεβῶν διαπλάττουσι. γελοῖον γὰρ πάντως ἐστὶ δοξάζειν τινὰ ἥλιον φῶς μὴ ἔχοντα καὶ πηγὴν ἄνευ ὕδατος καὶ νοῦν λόγον μὴ ἔχοντα. ὡς ἀπόλοιτο ὁ τοιοῦτος θεός. ὁ δὲ παρ' ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς θεὸς εἰς 5 ἐστὶν ὁ πρὸ πάντων καὶ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ἐν πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι πιστευόμενός τε καὶ προσκυνούμενος, μονὰς ἐν τριάδι καὶ τριάς ἐν μονάδι ἀσυγχύτως ἐνουμένη καὶ ἀμερίστως διαιρουμένη, μονὰς ἢ αὐτῇ καὶ τριάς παντοδύναμος, πατὴρ ἀναρχος οὐ μόνον ὡς 10 ἄχρονος ἀλλὰ καὶ ὡς κατὰ πάντα τρόπον ἀναίτιος, μόνος αἰτία καὶ ῥίζα καὶ πηγὴ τῆς ἐν υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι θεωρουμένης θεότητος· ὃς ἴλεως γένοιτο ἡμῖν καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως πρεσβείαις τῆς πανυπερουλογημένης δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας 15 καὶ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

6. Τίς γοῦν ἀντιλογία ἐστὶ περὶ τοῦ πλάσματος τῆς σελήνης; ὁμοῦς πᾶς τις ὁ ζητῶν τὴν ἀλήθειαν γνώτω ὅτι τὰ θαυμάσια οὐ κατ' ἐπίδειξιν γίνονται, ἀλλὰ δι' ἀφέλεια ψυχικὴν ἄμα καὶ σωματικὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἣ διὰ χρῆ- 20 σιν, ὡς ἐπὶ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. ἀλλὰ πῶς ἐνήργησε τὸ τῆς σελήνης τοιοῦτον ἐξαίσιον θαῦμα; αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ εἰπὼν ὅτι οὐκ ἦλθε διὰ θαυμάτων δοῦναι τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ παιδεύεσθαι ἡμᾶς κατηγορεῖ ἡμῶν· ἐγὼ

16. 6] κατὰ τοῦ δευτέρου αὐτοῦ λόγου P, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου M κλάσματος P

fixerunt. prorsus ridiculum enim est, solem lucis, aut fontem aquae, aut mentem rationis expertem cogitare. quare pereat iste deus. sed Christianorum deus unus est ante omnia et post omnia et in omnibus et supra omnia, in patre, filio et spiritu sancto creditus et adoratus, unitas in trinitate et trinitas in unitate immixta coniuncta, et individua separata, unitas eadem et trinitas omnipotens, pater initio carens, non solum quod tempore, sed etiam quod omnino causa non continetur, solus causa et radix et fons divinitatis filio et spiritui sancto insitae: qui nobis et cunctis Christianis propitius sit die iudiciali, deprecante benedictissima domina nostra, deipara et semper virgine Maria et omnibus sanctis. amen.

6. Quae vero fabulae istius de luna confictae insulitas est? nempe quicunque verum discere cupit, scito, miracula non ostentandi causa, sed propter salutem animae et corporis, ut a Christo, aut propter necessitatem, ut a Moysae et Iesu, Nauae filio, fieri. quid autem iste lunae illud eximium miraculum edidit? ipse enim dicit, non

δέ, φησί, τούναντίον, ὅτι ἐπιμελούμενος ὁ πατήρ τοῦ παιδὸς παιδεύει αὐτό, ἀγάπης ἐνυπαρχούσης. καὶ περὶ μὲν τῶν Ἑβραίων ἀληθῶς εἶπεν· οἱ γὰρ Ἑβραῖοι κατὰ καιροὺς ἔλαβον ὄργην ἀπὸ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἀσυμπαθῆ· εἶχον καὶ γὰρ προφήτας δι' ὅλου τοῦ καιροῦ καὶ ἀγιασμόν καὶ ἱερωσύνην, 5 παιδεύοντες μὲν αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς, ψυχικῶς δὲ οὐ κατελιμπάνοντο. μετὰ δὲ τὸν τοῦ κυρίου σταυρὸν καὶ τὸ πάθος ἐγένετο παντελὴς εἰς αὐτοὺς ἐγκατάλειψις ψυχῶν τε καὶ σωματίων, εἰς αὐτοὺς λέγω τοὺς ἀνθύδεις.

7. Ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν βραβείωμεν τῆς ἡμετέρας 10 διηγήσεώς τε καὶ ἱστορίας. τῇ θέρει τοῦ 583 ἔτους ἤρξατο φαίνεσθαι κομήτης ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν τοῦ ἄφ' ἑσπέρας ὄρξιστος ἐκάστης, εὐθὺς μετὰ δύσιν ἡλίου, ρομφαία τινὲ B βεοικῶς, καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσας πανσελήνῃ οὕση ἔκλειψις κατὰ τύχην γέγονε κατὰ τὴν τάξιν καὶ κύκλον τῶν οὐρανίων 15 φαστήρων, ὡς εἶδος. τινὲς δὲ τὸν κομήτην ξιφοειδῆ ὄρωντες καὶ ἐκ τῶν ἐσπερίων κινούμενον καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὴν πορείαν ποιοῦντα καὶ τῇ σελήνῃ πλησιάσαντα, καὶ τὸ σκότος τῆς ἐκλείψεως ἰδόντες, ἐνόμιζον ὅτι ὁ κομήτης ὁ ξιφοειδῆς καὶ ἡ σκότωσις τῆς σελήνης οὕτως δηλοῖ, ὅτι μέλλουσιν ὁμοφωνῆσαι οἱ 20 τῶν ἐσπερίων ἀνθέντες Χριστιανοὶ ἐλθεῖν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ αὐτοὺς νικῆσοσιν. οἱ Τῦρκοι δὲ θεωροῦντες καὶ αὐτοὶ εἰς φόβον οὐκ ὀλίγον καὶ λογισμοὺς ἐνέπεσον. ἀλλὰ καὶ αἱ νύκτες

venisse se miraculis legem constitutum. quin etiam nos, quod castigemur, accusat. equidem, ait, contra dico, patrem filium, quem curae habet, castigare, amore commotum. ac de Hebraeis quidem recte dicit. Hebraei enim nonnunquam iram dei experti sunt, neque tamen illam immisericordem. habebant enim perpetuo prophetas, sacra et sacerdotia, corpore a deo castigati, sed anima non destituti. post Christi autem supplicium et perpressionem secuta est perfectio eorum, i. e. contumaciae, destitutio tum corporis tum animae.

7. Redeamus iam ad res, in quibus nunc maxime versamur, enarrandas. aestate anni 6962 in parte occidentali horizontis quotidie atam post occasum solis cometes romphaeae similis apparere coepit; qui quum prope lunam esset, pleno lumine splendentem, accidit, ut defectio lunae fieret, secundum ordines et circuitum rerum coelestium, ut solet fieri. quidam quum cometen gladio similem e regione occidentali orientem versus procedere et lunae appropinquare viderent sentirentque tenebras defectiois, existimabant, cometen hunc et obscuratam lunam significare, occidentales principes Christianos, conspiratione facta, adversus Turcas prefecturos eosque devicturos esse. atque Turcas ipsi, ista quum viderent, in timorem haud levem solli-

ἐκεῖναι πανσέληνοι οὐσαι, οὗ διέλειπον ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἑκάστην ἑσπέραν ἄχρι καὶ τῆς δευτέρας φυλακῆς τῆς νυκτός. τῷ δὲ πρώτῳ σεισμοῖ τινες ἐλαφροὶ ἐγένοντο ἐπὶ ἡμέρας δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ καύσων ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ ὀλίγος ἦν.

Ἄλλὰ μέρος τι περὶ τῆς φύσεως τῶν κομητῶν καὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ ἄρκων ἤγουν κεραυνῶν καὶ σεισμοῦ καὶ στοιχείων διηγησώμεθα· καὶ ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν δηλώσω πρὸς ὑμᾶς. ἀκουσον οὖν.

10 8. Κομηταὶ λέγονται τὰ φαινόμενα ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἐκχυνόμενα, ἅπερ λέγουσιν εἰναι ἄστρα· ἀλλ' οὐκ ὄδασι τί λέγουσιν. ἕτεροι δὲ λέγουσιν ὅτι δαιμόνες εἰσιν, μὴ εἰδότες καὶ αὐτοὶ τί λέγουσι, καὶ σφαλερῶς βλασφημοῦσιν. ἀλλ' οὔτε ἄστρα εἰσὶν οὔτε δαιμονικὰ πνεύματα· τὰ γὰρ 15 δαιμόνια οὐκ εἰσι λαμπρὰ ἀλλὰ ἐξοφωμένα καὶ ἀφανῆ τῆς ἀνθρωπίνης ὄψεως. διὰ τοῦτο οἱ ταῦτα λαλοῦντες φλυαροῦσιν ἁμαρτάνοντες. εἰ δὲ πάλιν ἄστρα εἰσὶ καὶ πάντοτε ἀπὸ αἰῶνος πίπτοντα ἦσαν, ἔμενεν ὁ οὐρανὸς ἀναστρεφόμενος. διὰ τοῦτο οὔτε ἄστρα εἰσὶν οὔτε πονηρὰ πνεύματα, ἀλλὰ κομη- 20 τὰί εἰσιν. οἱ γὰρ κομηταὶ τοιοῦτοτρόπως γίνονται. τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ αἰθέρι εἰσερχομένων, τὸ λεπτότατον ἐπιφέρουσι τῆς γῆς ὑλοειδὲς πρὸς τὸ οὐράνιον πῦρ, καὶ βιαζομένη ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἢ ὕλη οὐ κατέρχεται ἕως οὐ σιγήσῃ ὁ ἄνεμος. καὶ τότε ἐκπίπτουσιν ὑλομανούτων τῶν ἀνέ-

7. ἄρκων ἤγουν om P 10. 8] περὶ κομητῶν MP 16. φλυαροῦσιν P 17. πάντοτε om P 22. τὸν οὐρανὸν πῦρ MP

citudinemque inciderunt. quin etiam, quum noctibus illis plena luna esset, fulgura et tonitrua non cessabant quavis vespera usque ad secundam vigiliam. mane autem terra tremebat mediocriter per dies octodecim. aestus solis per idem tempus haud levis erat.

Enimvero disseramus paucis de natura cometarum, fulgurum, tonitruum, fulminum, motuum terrae et elementorum. docebo equidem pro viribus de his rebus. audi igitur.

8. Cometae dicuntur phaenomena a terra in coelum sublata, quos nonnulli astra appellant, nescii, quid dicant. alii daemones eos esse dicunt, qui et ipsi nesciunt, quid dicant, et graviter blasphemant. daemones enim non clara, sed obscura sunt, nec humanis oculis cerni possunt. quare istud qui dicunt, nugantur et peccant. si autem astra essent et inde ab omni tempore eaderent, coelum non foret astris distinctum. itaque neque astra, neque mali spiritus, sed cometae sunt. cometae enim hoc modo nascuntur. venti supra terram et per aerem flantes tenuissimam terrae materiam ad ignem coele-

μων, ἐκκεχυμένων λαυροειδῶς, ὡς ὑπὸ τοῦ πυρός τοῦ ἄνωθεν κατακαίμενος ὁ ἄνεμος σὺν τῇ ὕλῃ λαυροειδῆς γίνεται· καὶ οὕτω γίνονται οἱ κομηῆται. καὶ εἰ ἅμα τῷ κρύει ἐκπέση ὁ πεπυρκατωμένος ἄνεμος, γίνεται πάλιν ἀγλῦς καὶ σμίγεται τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ ἀέρι.

5

9. Ἡ ἀστραπή οὐκ ἐν ἐτέρῳ τρόπῳ γίνεται εἰ μὴ συναλλαττομένων τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν νεφελῶν συγκρουομένων, ὡς βιαζομένων ὑπὸ τῶν ἀνέμων, γίνεται κτύπος, ἐν δὲ τῷ κτύπῳ συγκέχεται τὸ πῦρ παρὰ τοῦ οὐρανοῦ πυρός. πρότερα δὲ ἡ βροντὴ τῆς ἀστραπῆς γίνεται· ἡμεῖς δὲ ὀξυτέρην 10 ἔχοντες τὴν ὄρασιν διὰ τοῦτο πρώτον θεωροῦμεν τὴν ἀστραπήν, μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούομεν τὴν βροντὴν, διότι βραδυτέραν τὴν ἀκοὴν ἔχομεν. βλέπε· ἐν παραδείγματι ἀποδείξω σοι. ἀπέχοντός σου τινος πόρρωθεν κόπτοντος ξύλα, βλέψεις αὐτοῦ τὴν ἀξίνην συγκρουομένην, καὶ οὕτω μετὰ μικρὸν τὸν 15 κτύπον ἀκούεις.

85 10. Ἄνωθεν πρὸς τὸν αἰθέρα ἠπλωμένον ὑπάρχει τὸ πῦρ ἐν ὅλῳ τῷ προσώπῳ τοῦ οὐρανοῦ· αὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ τέταρτον στοιχεῖον, καὶ ἰσομερεῖ τῶν ἐτέρων τριῶν, ὡς μὴ ἰσαζομένων ὁ κόσμος ἀπώλετο ἄν· οἷδε γὰρ ὁ δημιουργὸς 20 πῶς παρεσκεύασεν αὐτά.

11. Ὁ μὲν κεραυνὸς οὕτω γίνεται. συγκρουομένων τῶν

1. ἐκκεχυμένοι P 4. μίγνεται P 6. 9] περὶ ἀστραπῶν
καὶ βροντῶν. 6. συναπτομένων P 17. 10] περὶ τοῦ ἐν αἰθέ-
ρει πυρός P, περὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἀστραπή M 19. τοῖς ἑτέροις
τριῶν, ὧν μὴ τατιομένων P 22. 11] περὶ κεραυνοῦ P

stem auferunt, nec descendit ea materies ventorum vi avecta, nisi dum silent venti. tum excidunt ventis materies repletis et in speciem folii lauri effusis; quippe igne superiore inflammatus ventus cum materie formam talis folii induit. sic igitur cometae nascuntur. si in frigus ventus ignitus incidit, rursus obscurus fit et miscetur cum sui simili aere.

9. Fulgur hoc modo fit, ut luctantibus ventis, et nebulis ventorum vi collisis, fragor oriatur, fragore autem ignis avellatur a coelesti igne. tonitru autem prius fulgure fit; sed quoniam visum acriorem habemus, prius fulgur videmus, deinde audimus tonitru, quia auditus lentior est. en tibi eius rei documentum. si quis procul a te ligna caedit, vides asciam immissam, paulo post demum sonitum audis.

10. Sursum per aethera dispersus est ignis toto spatio coeli. id enim quartum elementum est, ceteris tribus aequabile. nam si aequalia non essent, periret mundus. at enim novit rerum auctor, quomodo ea constituerit.

11. Fulmen hoc modo fit. nebulis collisis, fragor, ut ante dixi,

νεφελῶν γίνεται, ὡσπερ προείπομεν, κτύπος, καὶ μετὰ τὸν κτύπον γίνεται πῦρ. τὸ δὲ πῦρ ἐκεῖνο ἐὰν τύχη καὶ συνουσιάζῃ μετὰ κομήτου, οὐ χλιαίνει ὡς οἱ κομήται, ἀλλὰ ἐπὶ γῆς ἐπεισέρχεται καὶ φθείρει· θανατοῖ καὶ ἀπειλοῖ, ἀλλ' οὐ 5 καίει, ὡς λέγουσιν ἅνθρωποι. καὶ οὕτως γίνεται ὁ κεραυνός, ὃν περ ἡμεῖς λέγομεν ἀρχόν.

12. Περὶ δὲ σεισμοῦ ἄκουσον, καὶ ὅσον κατὰ δύναμιν δηλώσω ὑμῖν, ὅτι μετὰ καθαυῶς ἀποδείξεως τοῦτο τὸ τοῦ θεοῦ μέγα μυστήριον ἀποδείξει οὐ δύναμαι, ὅτι τῶν τοῦ 10 θεοῦ κριμάτων καὶ προνοίας αὐτοῦ καὶ βλάβης καὶ ὕψους τῆς αὐτοῦ σοφίας ἐξιχνιάσαι ἀνθρωπίνη οὐ δύναται γλώσσα, ἀλλ' οὐδὲ γνώσει ἐπ' αὐτὰ συνιεῖ, οὐδ' αὐτὸς ὁ θανατάσιος Παῦλος ἰσχυεῖ ἐξιχνιῶν τὰς ὁδοὺς κυρίου· ἀλλ' ὡς εὐσπλαγχνος ὢν οἰκτιρῶν καὶ πολυέλεος καὶ ἅπασαν σοφίαν καὶ σύνεσιν φι- 15 λανθρώπως τῷ τοῦ αὐτοῦ ἐχαρίσατο πλάσματι, οὕτω γνωρίζει ἡμῖν ὅτι πᾶσα κτίσις κινεῖται, ὡς προείπομεν, ὑπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὧν τὰ μὲν δύο εἰσὶν εὐφρεῖ, ὡς ἐλαφρώτερα κουφιζόμενα ἐν τῷ αἰθέρι· ἀλλ' οὔτε ἄνωθεν ἐκλείπουσιν οὔτε κάτωθεν· ἀλλ' ὅπου οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἴστανται, οὐχ, 20 ὡς λέγουσιν, οὐ φθάνουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖθεν δυνάμει αὐτῶν ἐνεργοῦσιν. ἐν δὲ τῷ οὐρανῷ οὐκ ἔστι γῆ· ἀλλ' ὁ κοινοστός αὐτῆς λαυροειδής γίνεται σὺν τῷ αἰέρι, καὶ ἐκχεῖται πεπυρακτωμένος, καὶ ἐμφανῆς τῷ κόσμῳ τῷ κάτω φαίνεται. ἐν δὲ τῇ γῇ οὐκ ἔστι πῦρ· ἀλλὰ τοῦ πυρὸς αἱ δυνάμεις πολλάκις ἐπὶ γῆς ἐνερ-

3. φάλινει P 7. 12] περὶ τοῦ σεισμοῦ M et omisso τοῦ P
21. δὲ] γέ? an μὲν γάρ? 23. γίνεται P

et post eum fragorem ignis efficitur. qui ignis cum cometa iunctus, non calefacit, sicut cometae, sed in terram delatus evertit: occidit ac deificit, nec urit tamen, ut nonnulli dicunt. sic fulmen fit, quod vulgo ἀρχόν appellamus.

12. De motibus terrae iam audi, quos pro viribus explicare conabor, quandoquidem perfecta declaratione magnum hoc mysterium dei explanare nequeo, quoniam iudiciorum, providentiae et sapientiae divinae altitudinem nec lingua humana eloqui nec mens perspicere potest, adeo ut ipse divus Paulus vias domini investigare se non posse fateatur. sed quum pro benevolentia et misericordia sua omnem sapientiam et cognitionem benigne impertiverit creaturae suae, tum edocet nos, totum mundum, ut diximus, quatuor elementis contineri, quorum duo leviora sunt et versus coelum sublimia, at tamen nec supra nec infra plane deficient; nec ubi constituta non sunt, eo non perveniunt, sed ibi quoque vim suam exercent. in coelo

γοῦσιν. οὕτως οὐδὲ ἐν τῷ οὐρανῷ ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ αἱ νεφέλαι αὐτὸ πρὸς οὐρανούς ἀνάγουσι. γέγραπται γὰρ ὅτι καὶ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ὕδωρ ὑπάρχει· ἄλλο γὰρ τὸ ὑπερκόσμιον καὶ ἄλλο τὸ ἐν κόσμῳ φαινόμενον. τοιουτοτρόπως δ' αἴρ ἰσχυρόν ἐστι στοιχεῖον, καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἐνεργεῖ⁵ πολλάκις καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ποιεῖ. ἐξ ἐσχατοῦ τῆς γῆς ἀνάγει νεφέλας σὺν ὕδατι πρὸς οὐρανούς, ἀστραπὰς ποιεῖ, βροντὰς τρανοτάτας καὶ φοβεράς ὥστε καὶ οἱ οὐρανοὶ σείονται καὶ ἠχούσι· καὶ τῷ πυρὶ συνενοῦται καὶ κεραυνοὺς ποιεῖ διὰ πυρός. καὶ πάντας δ' αἴρ ἐκθροεῖ καὶ ταράττει· τὴν ¹⁰ θάλασσαν μετατιθεῖ καὶ ἐκ βυθοῦ ἀμετρήτου συνταράττει, καὶ πάντα κυμαίνει ἐν ἐξουσίᾳ πολλῇ· περικυκλῶ τὴν γῆν· αὐτὸ γὰρ τὸ στοιχεῖον ἰσχυρότερον πάντως καὶ πολεμικὸν ὑπάρχει. διὰ τοῦτο καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὁ σεισμός γίνεται καὶ πᾶσα ἡ κτίσις κινεῖται· ἡ γὰρ γῆ, ὡς εἴρηται, οὐ βαστάζε- ¹⁵ται ὑπὸ οὐδενός.

13. Ὁ μὲν αἴρ πρωτόκτιστον πάντων ὑπάρχει στοιχεῖον, ^B ὑπὸ δὲ τοῦ ἀέρος τὸ ὕδωρ γεννᾶται· καὶ οὕτως ἀέρος ἐξερχομένου ἐκ τοῦ στόματός σου καὶ ὑποπίπτοντος εἰς τὴν σῆν πολιὰν γίνεται δροσιά, ὡς ὑπὸ τεσσάρων στοιχείων καὶ ὁ ἀν- ²⁰θρωπος συνηρμοσμένος ὑπάρχει καὶ πᾶσα ἡ κτίσις. τὸ δὲ ὕδωρ χοῦν ἀποτελεῖ. εἰ βούλη, τοῦτο ὄψη ἀληθῶς. λάβε

8. φοβερωτάτας P
περὶ στοιχείων M

17. 13] περὶ τῶν τεττάρων στοιχείων P,

non est terra: sed pulvis speciem folii laurei cum aere induit et ignitus effunditur et ex inferiore terra conspicitur. in terra non est ignis: sed vis ignis saepe in terra efficax est. ita nec aqua in coelo est, sed tamen nebulis eo attollitur. quod enim in sacris literis est, etiam supra coela aquam esse, alia est supra mundum, alia in mundo aqua. similiter aer validum elementum est, et tum supra tum infra vim suam exercet ac signa et prodigia efficit. ex extrema terra nebulas cum aqua in coelum attollit, fulgura excitat et tonitrua acerrima et terribilia, ita ut etiam coela contremant et personent, atque, igni iunctus, fulmina efficit. ita aer omnes homines terret et turbat, mare ciet et ex altitudine immensa concitat, cuncta agit vi ingenti, terram circumdat. adeo id elementum validum et vehemens est. ex hoc igitur motus terrae oriuntur, quibus universa natura concutitur. terra enim, ut dictum est, a nemine portatur.

13. Aer primus ex elementis conditus est, ex aere autem aqua nata. ita aere ex ore tuo exeunte et adhaerente barbae, res nascitur, quoniam e quatuor elementis etiam homo cum universa natura compositus est. aqua limum efficit: quod, si velis, ita experire. collige aquam puram urna vitrea, et emitte eam, donec deficiat, at-

ὕδωρ ἀπὸ βροχῆς καθαρὸν ἐν ὑετῇ ὑδρία, καὶ ἄφες αὐτὸ τὸ ὕδωρ ἕως οὐ ἐκλείπη, καὶ εὐρεῖς χοῦν, ὡς εἴπομεν. ὁ δὲ χοῦς γεννᾷ λίθον καὶ σίδηρον καὶ πῦρ ἀποτελεῖ.

Ἐνταῦθα εἰπόντες τὴν τῶν στοιχείων καὶ ἄλλων τιγῶν διήγησιν ἐν συνόψει, τὰ νῦν τὰ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας αὐθις ἀψώμεθα.

14. Τῷ αὐτῷ δὴ φθινοπώρῳ, τοῦ 593 ἔτους δηλονότι, τελέως ἐπανεστήσαν οἱ τῆς Πελοποννήσου Ἀλβανῆται κατὰ τῶν δεσποτῶν καὶ αὐθέντων αὐτῶν, καὶ τὸν Καντακου-
 10 ζήρον Μανουὴλ δεσπότην τάχα πεποιήασιν, περὶ οὗ οὐκ οἶδα τί εἶπεν, πόθεν καὶ διὰ τί οὕτως ἐπεχειρίσθη. τῷ δὲ Λεκεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐλθόντος πάλιν τοῦ Ἀμάρῳ υἱοῦ τοῦ Τουραχάνῃ μετὰ στρατοπέδου εἰς βοήθειαν τῶν δεσπο-
 15 τῶν αἰτήσῃ αὐτῶν, καὶ μικρὸν τι κακώσαντος τοὺς Ἀλ-
 15 βανίτας, καὶ τὸν αἰχμάλωτον αὐτοῦ ἀδελφὸν χάριν λαβῶν ἐπανεστρεψεν. ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ καὶ μηνὶ ἀνέειπεν αὐτοχειρίᾳ τὸν φίλτατόν μου υἱὸν Ἰωάννην ὃ ἀσεβέστατος καὶ ἀπηνέστατος ἀμηνῶς, ὃς δὴθεν ἐβούλετο τὴν ἀθέμιτον σοδομίαν προῦμαι κατὰ τοῦ παιδὸς χρόνων ὄντος δεκατεσσά-
 20 ρων καὶ μηνῶν οὐκ παρὰ ἡμέραν μίαν· κατὰ δὲ φρόνησιν καὶ ἡλικίαν ὡσὰν πλειόνων ἐτῶν ἦν. ὃ μοι τῷ δυστυχῆ καὶ ἀθλίῳ γενέτη! τῷ αὐτῷ δὲ Λεκεμβρίῳ ἀπῆλθον αἰγῶ εἰς τὸ Λεοντάρην καὶ τὸν δεσπότην κῆρ Θωμᾶν τὸν πορφυρογέννητον προσεκύνησα· καὶ εἰς τὴν δουλοσύνην αὐτοῦ προσεδέ-

10. τάχα om P 22. γενέτη] τί γένηται P

que invenies limum, ut diximus. limus autem lapidem gignit et ferum atque ignem creat.

In conspectu posita elementorum et aliarum quarundam rerum natura, redeat iam, unde digressa est, narratio.

14. Eodem autumno, anni 693, Albanitae Peloponnesii adversus despotas et principes suos manifestam moverunt seditionem et Manuelem Cantacuzenum despotam crearunt, de quo non habeo dicere, unde et cur id egerit. Decembri eiusdem anni Amares, Turchanis filius, despotarum rogatu cum exercitu ad eos adiuvandos advenit: qui tamen, postquam admodum leviter afflixit Albanitas, captivum fratrem praemii loco adeptus, reversus est. quo tempore et mense impiissimus et immanissimus ameras dilectissimum mihi filium Iohannem sua manu iugulavit, quem turpiter eo abuti vellet, annos quatuordecim et menses ad unum diem ocio nato, sed ad prudentiam longe maiori. vae mihi misero et infelici patri! eodem Decembri ego Leontarium profectus despotam Thomam porphyrogenitum salutavi, qui in servitium sui me recepit et Certezam oppidulum

ξατό με, καὶ τὸ χωρίον τὴν Κερτέζην εὐηγοέτησέ μοι ἀργυροβούλλῃ. καὶ πρὸς τοὺς δεσπότας Σερβίας τὸν συμπεπτηρὸν καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ ἠτοίμασεν ἀπελθεῖν με τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους διὰ πολλὰς καὶ ἀναγκαίας δουλείας ὄφελιμους ἀνὰ τούτων. καὶ ἑτοιμασθεὶς παρεγενόμην εἰς Μοθώνην, ἵνα διὰ 5 πλευσίμου ἐκεῖθεν ἀπέλθω εἰς Ἐπίδαυρον τῆς Ἰλλυρίας κακεῖθεν εἰς τὴν Σερβίαν· καὶ ἐξεκόπην τῆς ὁδοῦ διὰ τὴν γενομένην σίγγυσις ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἕνεκεν τῆς φυγῆς τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ δεσπότου κύρ Θωμᾶ, υἱοῦ Κεντηρίωνος τοῦ πριγκίπου, ἀπὸ τῆς τοῦ Χλουμουτζίου φυλακῆς. ἐν τῷδε 10 τῷ τοῦ καιροῦ διαλήμματι ὁ ἀμηρᾶς ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Σερβίας, καὶ τὸ Ὀμόβρυδον παρέλαβεν. καὶ ἀπῆλθον ἐγὼ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Πάτραν, κακεῖθεν διὰ τῆς Βοστίτζας διελθὼν πέραν εἰς Αἰτωλίαν, καὶ τῇ πρώτῃ Σεπτεμβρίου τοῦ 15 533 ἔτους ἔφθασα εἰς τὴν Αἶνον, ἵνα καιρὸν τινα ἐκεῖσε 15 διαβιβάσω ἀποκρύφως, ἕως οὗ ὁ ἀμηρᾶς διὰ τοῦ τῆς Σοφίας μέρους ἐπαναστρέψῃ εἰς Ἀνδριανούπολιν, καὶ ἐλεύσωμαι καγῶ, ἵνα τοὺς οἰκείους μου αἰχμαλωτισθέντας ἐξαγορεύσω. καὶ ἐλθόντος τοῦ ἀμηρᾶ ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει παρεγενόμην καγῶ ἐκεῖσε, καὶ παρὰ τοῦ πρώτου ἱπποκόμου τοῦ ἀμηρᾶ τοῦνομα 20 Ἰμπραῖμ τζελεπὴ ἐξηγόρασα τὴν ἐμὴν σύνευνον, οὐκ αὐτὴν μόνην ἀλλὰ καὶ τὴν μετ' αὐτῆς Χρυσοβεργίαν, καὶ ἐν τῇ Πάτρῳ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ μετ' αὐτῶν ἐπανέστρεψα, πολλὰ 86 κακοπαθήσας καὶ καταναλώσας ἐν τῇδε τῇ ἀποδημίᾳ. καὶ ὅτε

1. κέρκερα P	5. αὐτῶν P	11. διαστήματι P	12. τὸν P
16. ἀπὸ τοῦ τῆς	σερβίας	πάλμου P	17. ἀπελεύσωμαι P.
21. μπραι M	23. ἐφθασα P		

cum bulla aurea mihi donavit. idem me itineri ad despotas Serviae, affines suos, multis, idoneis et necessariis de causis vere eiusdem anni faciendo destinavit. paratus ad iter Mothonen veni, navigio inde Epidaurum Illyricam et in Serviam profecturus. sed impeditus sum tumultu in Peloponneso inde exorto, quod frater uxoris Thomae despotae, filius Centerionis principis, Chlomotza e custodia aufugerat. eodem tempore ameras in Serviam profectus Homobrydum cepit. ego per mare Patram, atque inde trans Bostitzam in Aetoliam profectus, primo die Septembris anni 6963 Aenum veni, ut laterem ibi aliquantisper, donec ameras per Sophiam regionem Adrianopolim redisset et ego eodem abirem ad familiares captivos redimendos. quum ameras Adrianopolim advenisset, affui et ego, et a primario praefecto stabuli amerae, Ibrahim tzelepe, coniugem et eius comitem Chrysoberginam redemi, et mense Februario cum iisdem Patram reverti, mul-

ἔγω εἰς Ἀδριανούπολιν διέτριβον, τῷ Ὀκτωβρίῳ δὴ μηνί ἤλ-
 θεν ὁ Τουραχάνης μετὰ τῶν υἰῶν αὐτοῦ καὶ πολλῶν στρατο-
 πέδων εἰς βοήθειαν τῶν ἀυθέντων καὶ δεσποτῶν, καὶ τοὺς
 Ἀλβανίτας παντελῶς ἐδούλωσεν τοὺς ποτε ἀφηνιάσαντας, καὶ
 5 τὸν ψευδοδεσπότην αὐτῶν ἐδίωξεν. ἐν ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ τῇ
 β' Ἰανουαρίου μηνὸς ἐγεννήθη τῷ δεσπότη κῦρ Θωμᾶ ὁ κῦρ
 Μανουήλ ὁ Παλαιολόγος. καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνί τοῦ 934
 ἔτους ἀπέθανε Θάμαρ ἡ καλὴ μου θυγάτηρ, αἰχμάλωτος οὖσα
 ἐν τῇ τοῦ ἀμηνᾶ σερραγίῳ λοιμῶδει νόσῳ, οὖσα ἑτῶν ιδ'
 10 καὶ μηνῶν πέντε· ἦν ποτε διὰ προστάγματος τοῦ αἰοιδίμου
 βασιλέως κῦρ Κωνσταντίνου τοῦ ἀυθέντου μου ἐδεδώκειν εἰς
 σύνευνον τῷ κληρονόμῳ καὶ ἀυθέντῃ τῆς Αἰῖνου καὶ τῆς Ἰθώ-
 μης καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ὡς προσέφην ἐν τοῖς πρώοην βιβλίοις.
 ἔγωγε ὁ ἄθλιος οὐκ οἶδα τὸν τούτης θάνατον. οἱ μοι, οἱ
 15 μοι, τῷ ἀθλίῳ γενέτη! καὶ τῇ κέ' τοῦ Ὀκτωβρίου ἀπεστάλην
 πρέσβυς πρὸς τὴν τῶν Ἑνετῶν ἀριστοκρατίαν, δουκὸς ὄντος ἐτι
 αὐτοῦ τοῦ Φραγκίσκου Φούσκαρι· ὑφ' ὧν εὐηργετήθη καὶ
 ἐτιμήθη διὰ χρημάτων τε καὶ γραμμάτων. καὶ τῇ 5' τοῦ
 Ἀπριλλίου ἐπανέστρεψα εἰς τὴν Πάτραν, θεοῦ καὶ μόνου βοη-
 20 θεία ἀλύξαμεν τὸ τῆς θαλάσσης κακόν, ὅπερ καθ' ὄδον ἡμᾶς
 εἶρε. τῷ δὲ Ἰουνίῳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους παρελάβην ὁ ἀμηνᾶς
 τὴν Ἀθηνῶν πόλιν. καὶ τῷ Ἰουλίῳ ἀπελθόντος τοῦ ἀμηνᾶ
 εἰς Ἀλβανίαν σχεδὸν ἐάλω τὸ πλεον μέρος αὐτῆς. τέλος κα-

4. ἐδούλωσαν P
 13. πρώτοις P

5. ἐδίωξαν P
 14. εἶδα?

9. ἑτῶν ὑπάρχουσα P
 ταύτης P

tis in eo itinere miseris exantlatis magnoque sumtu facto. quo tem-
 pore autem Adrianopoli commorabar, mense Octobri, Turachanes cum
 filiis magnisque copiis ad auxilium despotarum et principum advenit,
 et rebelles Albanitas penitus coeruit et falsum despotam eorum su-
 gavit. eodem anno, mensis Ianuarii die secundo, Thome despotae
 filius natus est Manuel Palaeologus. mense Septembri anni 6934
 Thamar, filia mea pulcherrima, in serragio amerae captiva, morbo pe-
 stifero mortua est, annos quatuordecim et menses quinque nata: quam
 quondam iussu venerandi imperatoris, domini mei Constantini, heredi
 et principi Aeni, Ithomes et locorum adiacentium desponderam, sicut
 supra a me explicatum est. ego miser ignorabam mortem eius. heu
 me infelicem parentem! die 25 Octobris legatus missus sum ad se-
 natum Venetorum, duce etiamtum eodem illo Francisco Fuscario: a
 quibus auctus et ornatus sum pecuniis ac literis. die 6 Aprilis Pa-
 tram redii, solius dei auxilio salvus e periculo maris, in quod in iti-
 nere veneram. Iunio eiusdem anni amerae urbem Athenas cepit;
 atque Iulio mense in Albaniam profectus, non multum abfuit, quin

κῶς ἀπεδιώχθη παρὰ τῶν ἐλθόντων εἰς βοήθειαν, τοῦ Ἰάγκου δηλονότι καὶ Καπιστρανοῦ καὶ ἑτέρων ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν· ὃς ἡτηθείς φεύγων ὤχετο, καὶ ὁ χρῆσιμος ἐκεῖνος μπεηλέρμπεης Τουραχάνης ἀπέθανεν.

15. Καὶ τῷ 535^ε ἔτει ὁ τοῦ τῆς Οὐγγρίας στρατοπέ-5
δου ἄρχων καὶ κυβερνήτης Ἰάγκος ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ δὴ καὶ
ὁ Καπιστρανός, ἔτι δὲ καὶ ὁ τῆς Σερβίας ἄρχων καὶ δεσπό-
της κύρ Γεώργιος ὁ Βουῦλκος ἐτελεύτησε. καὶ Μαίω β' τοῦ
αὐτοῦ ἔτους καὶ ἡ βασιλισσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπέθανεν· ἐν ἧ
σχεδὸν ἡμέρᾳ καὶ ὥρα διέβη πρὸς τὸν ἀμηνῶν ἡ θνητῆρ 10
αὐτῆς εἰς ἀμήρισσαν μετὰ τοῦ τυφλοῦ τοῦ πρώτου αὐτῆς
ἀδελφοῦ καὶ τοῦ θείου αὐτῆς Θωμᾶ τοῦ Καντακουζηνοῦ,
ἄρασα μεθ' ἐαυτῆς ἅπαντα τὸν βίον ἦτοι περιουσίαν καὶ
ὑπαρξιν κινήτην, φοβούμενοι διὰ τὸν βίον τῆς μητρὸς τὸν
ἀδελφὸν καὶ τὴν νύμφην αὐτῶν. καὶ τῷ ἔτει 535^ε μηνὶ Νοεμ- 15
βρίῳ ἀπέθανε καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης Λάζαρος, καὶ ὁ ἀμηνῶς
Μεμέτην τὸν αὐτοῦ μπεηλέρμπεην ἐδιόρισεν ἵνα, εἰ δύνατον ἦν,
μετ' εἰρήνης τὸ Σμεντόροβον καὶ πᾶσαν δὴ τὴν Σερβίαν μετ'
εἰρήνης λάβῃ καὶ ἄλλον ἀντ' αὐτῶν δώσῃ τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς
τέκνοις αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαζάρου· ὅπερ καὶ οὐ κατώρθωσε τότε, 20
εἰ μὴ μόνον τὸ Περιστόρειν παρέλαβε προδοσίᾳ. μετὰ δὲ τινα
καιρὸν καὶ τὸ Σμεντόροβον καὶ τὸν ἄλλον τόπον. καὶ τῇ βα-

2. καπεστιανοῦ P 4. Τουραχάνης add Alterus 7. καπε-
στιανός P 15. τῷ αὐτῷ ἔτει 535^ε P 17. μεμέτης P
ἀπέστειλεν P 18. δεντόροβον P, et mox σμοντόροβον. 21.
περιστειρὶ P

maiores partem huius quoque terrae in potestatem redigeret; sed postremo ab iis, qui auxilio venerant, Ianco, Capistrano et aliis viris praestantissimis victus recessit. sub idem tempus egregius ille beglerbegus Turachanes in vivis esse desiit.

15. Anno 6965 Hungarorum dux et princeps Iancus mortuus est; imo etiam Capistranus et Serviae princeps et despota, Georgius Bulcus. Mail mensis die secundo anni eiusdem etiam regina, uxor eius, obiit: quo ferme ipso die et hora ad ameram et amerissam se contulit filia eius cum caeco fratre natu maximo et Thoma Cantacuzeno avunculo, ablati secum omnibus facultatibus sive rebus mobilibus. anno 6966, mense Novembri, ipse Lazarus despota mortuus est, et ameras Mehemeti, beglerbegi suo, mandavit, ut, si fieri posset, pactione sibi compararet Smentorobum et totam Serviam, et alia pro his uxori et liberis Lazari daret: cuius voti tum non compos factus est, sed solum Peristerium proditione obtinuit; aliquanto post tamen etiam Smen-

αίλιση ἔδωκε τάχα τινὰ κάστρα, ἕπερ ὁ ἀμηραῦς ἐν τῇ Μπό-
 σνα κέκτητο. Μαίῳ δὲ ἐξ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἀμηραῦς παρα-
 γέγονεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ εἰς τὴν Κόρινθον καταλεί-
 5 ψας στρατὸν περιεκύκλωσεν αὐτὴν πολιορκῶν· αὐτὸς δὲ ἐλ-
 θὼν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τόπου καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε τὰ μὲν ἡχ-
 μαλώτευσε τὰ δὲ ἡφάνισ καὶ ἐνέπηρσε, ἐξαιρέτως δὲ τὴν
 Ἀκωβαν, τὸν Ἀστὸν καὶ τὰ Πενταχυρία. κάκειθεν ἐξελθὼν B
 κατὰ τοῦ Μοχλίου ἐπέδραμεν, καὶ ὁ τότε ἐκεῖσε ἡγεμονεύων
 ἔδωκεν αὐτὸ μετ' εἰρήνης τῷ ἀμηραῦ, ὁ καλοκαγαθὸς Ἀσάνης
 10 Δημήτριος. καὶ τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους κάκειθεν
 πάλιν ἐπιστρέψας ὁ ἀμηραῦς εἰς Κόρινθον ἔπεσεν, ἣν δὴ καὶ
 δεδώκασιν αὐτῷ οἱ γενναῖοι ἄρχοντες ἄνευ ἀντιλογίας τινός,
 ὁ Ἀσάνης Ματθαῖος λέγω, ὁ γυναικάδελφος τοῦ δεσπότου
 κυρ Δημητρίου, υἱὸς δὲ Παύλου τοῦ Ἀσάνη, τὸ παλαιὸν καὶ
 15 νέον κακόν, καὶ ὁ Λουκάνης Νικηφόρος. γέγονε δὲ τοῦτο
 ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ τῇ ε'. ὧν ὁ μὲν εἰς ἡγεμόνευεν ἐν αὐτῇ,
 ὡς μὴ ὄφελεν, ὁ δὲ Ἀσάνης ἦν ἀπεσταλμένος σπουδῇ παρὰ
 τοῦ δεσπότου ἐν αὐτῇ, ὅπως χρηστοτέρως φυλάξῃ τὴν πόλιν·
 20 κακῆϊνος δὲ συντομωτέρως παρέδωκεν αὐτὴν. καὶ οὐκ οἶδα-
 σιν ὅτι εἰ καὶ τὴν Κόρινθον ἔδωσαν, δῆλόν ἐστι κατὰ τὰ
 πράγματα ὅτι ὥσπερ κεφαλὴ ἐν τῷ σώματι, τοιοῦτοτρόπως
 καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἦδε ἡ πόλις εἶχε. τάχα καὶ ὀρκω-
 μοτικὰ εἰρήνης πεποιήκασιν μετὰ καταστάσεως, ὅτι καὶ ὁ δε-

1. τὰ χαιτὰ κάστρα P μπισία P 7. πεντεχέρια P 8.
 Ἀμυκλίου P 22. ἔχει P

torobum et locum alium. reginae castella quaedam data sunt, quae
 ameras in Bosna habebat. Maii die 15 eiusdem anni ameras in Pe-
 loponnesum venit, et Corinthum, exercitu relicto, oppugnari iussit,
 ipse, per mediam terram procedens, cuncta aut in servitutem redegit
 aut delevit et combussit, in primis Acobam, Aetum et Pentachyria.
 inde progressus Mochlium incuravit, quam urbem pacifice illi tradidit
 eius tum praefectus optimus Demetrius Asanes. Iulio mense inde re-
 versus Corinthum adortus est, quam haud cunctanter ei dederunt duc-
 ces fortissimi, Matthaeus Asanes, frater uxoris Demetrii despotae,
 filius Pauli Asanis, quod vetus et recens malum fuit, et Nicephorus
 Lucanes, mensis Augusti die sexto, quorum alter utinam ne admini-
 strasset urbem, quam administrabat, alter, Asanes, dedita opera a
 despota missus ad diligentius eam tuendam, etiam citius eam tradi-
 dit. adeo nesciebant, quom Corinthum traderent, urbem se tradere,
 quae, si rem aestimare velis, in Peloponneso id esset, quod caput in
 corpore est. mox etiam pactionem cum sacramento fecerunt, ut Tho-
 mas despota Patrum cum locis adiacentibus traderet; praeterea Cala-

σπότης δ κύρ Θωμάς τὴν Πάτραν δώση μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰ Καλάβρυτα καὶ ἀπλωῶς πάντα ὅσα δ μακαρίτης βασιλεὺς Κωνσταντῖνος δεσπότης ὦν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ εἶχεν. ἄπερ δὴ ὡς ἤκουσεν ὁ δεσπότης κύρ Θωμάς ὁ αὐθέντης καὶ κύριος αὐτῶν ἐν τῇ Μαντινείᾳ διαβιβάζων 5 πανοικί, ἐλθὼν εἰς τὰ περὶ τὴν Τρύπην βουνά, ἔνθα δὴ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦν, καὶ οἱ ῥηθέντες καταστάται τῶν τοιούτων ἀξιεπαίων ἔργων ἦλθον· καὶ ἄνευ συμβουλῆς ἢ ἀντιρρήσεως, μὴ ποιήσας ἀναβολὴν οὐδεμίαν, ἀπέστειλε τὸν αὐτοῦ μέγαν πριμικήριον τὸν Λάζαρον, καὶ πάντα τὰ ῥηθέντα ἄστυα 10 τῷ ἀμφοῦ παρέδωκεν ὡς λάχανα κήπου· τῇ δ' αὐτῇ σχεδὸν ἡμέρᾳ ἐπεὶ ὁ ἀμφοῦς ἦν ἀναγκαζόμενος ἐξελεθεῖν τῆς Πελοποννήσου διὰ τινὰ αἰτίαν, καταλείψας Ἀμάρην τὸν τοῦ Τουραχάνη υἱόν, ἵνα αὐτὰ λάβῃ ἀντὶ τοῦ ἀμφοῦ, ὁ δ' ἐκεῖθεν 15 διέβη.

16. Τῷ δ' Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τοῦ 595ζ ἔτους ὁ ἀμφοῦς ἀποστειλάς πρέσβυν πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Δημήτριον ἦκει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς αὐτοῦ συζύγου τῆς τοῦ Παύλου τοῦ Ἀσάνη θυγατρὸς, τοῦ πατρὸς Ματθαίου· εἰ δ' οὐ, μάχη ἀνὰ αὐτῶν ἔσεται. ὁ δὲ περὶ 20 τούτου τοῦ συνοικεσίου πρέσβυς ἐλθὼν καὶ πρὸς τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν εἰς τὴν Πόντικον εὐρισκόμενον τοὺς δροκούς τῆς ἀγάπης ἀπετέλεσε, καὶ τὰ μὴ φθάσαντα ἄστυα δοθῆναι τῷ αὐθέντῃ αὐτοῦ ἔσχε κατὰ τὰς συμφωνίας, ὡς εἰρήκαμεν,

18. εἶχεν P 20. δέ, omisso οὐ, P

bryta, et omnino cuncta, quae beatae memoriae imperator Constantinus despota, quum is in Peloponneso esset, habuerat. quae ubi audiit Thomas despota, eorum dominus et princeps, cum omni familia Mantineae degens, in viciniam Trypes buna, ubi frater eius et isti rerum tam laudabilium auctores erant, concessit, ac sine deliberatione vel reclamatione et minime cunctanter Lazarum, magnum primum suum, misit et loca, quae dixi, omnia, tanquam olera horti, amerae tradidit. quum eodem ferme die ameras e Peloponneso discedere causa quadam cogeretur, Amarem, Turachanis filium, qui illa pro se occuparet, reliquit, ipse inde abiit.

16. Octobri mense anni 6967 ameras, legato ad Demetrium despota missis, huius filiam in matrimonium sibi expetivit, quam is ex Pauli Asanis, patris Matthaei, filia, uxore legitima, habebat: nisi daret, pro hoste se eum habiturum. de hoc coniugio missus legatus etiam ad Thomam despota Pontici versantem venit, et, pactione cum eo facta, oppida principi suo nondum donata secundum conventa

καὶ ἀπῆλθε. κατὰ δὲ τὸν Ἰανουάριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους
καὶ ὁ χαλοκαγαθὸς Λουκάνης Νικηφόρος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν Πε-
λοποννησιοφθόρος, λογιζόμενος εἶναι τῶν πρώτων καὶ πιστῶν
ἀρχόντων τοῦ δεσπότης κύρ Δημητρίου, καὶ τινες ἄλλοι σὺν
5 αὐτῷ τῶν Ἀλβανιτῶν καὶ Πελοποννησιωτῶν, μὴ λογιζόμενοι
ὅτι ἂ ἐπιμελοῦνται πρῶται εἰς κακίαν αὐτῶν πρόχειρον ψο-
νόμουν, ἔπεισαν τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν ἵνα μάχην ἐγείρῃ
κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ ἀμηρᾶ ἐπανάστασιν
ποίησιν, καὶ φάγῃ τοὺς ὄρκους ὡς λάχανα, οὗς πρὸ ὀλίγου
10 μετ' αὐτῶν ἐποίησε. καὶ ὁ ἄλλος ἀγαθὸς ἀνὴρ Ἀσάνης ὁ
Ματθαῖος διὰ τὸ πρὸς τὸν ἀμηρᾶ εἶναι ἀπεσταλμένος περὶ
τοῦ εἰρημένου συνοικεσίου τοῦ ἀνὰ τῆς τούτου ἀνεψιᾶς καὶ
τοῦ ἀμηρᾶ ταῦτι οὐκ ἐγένωσκεν. ἐξελθόντος οὖν τοῦ δεσπό-
του κύρ Θωμᾶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τοῦ
15 αὐτοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ἐνωθέντος μετὰ τῶν ἐρ-
γαζομένων κατ' αὐτοῦ ἢ καὶ μᾶλλον εἰπεῖν τὰ κατ' αὐτῶν,
ὡς ὁ λόγος προῖων δηλώσει, παρέλαβον ἀπὸ μὲν τῶν Τούρ-
κων τὰ Καλύβρυτα καὶ μόνον ἐκ τῶν ἀστέων ὧν ἤλπιζον
λαβεῖν, ἃ οἱ Τούρκοι κέκτηντο, ἀπὸ δὲ τοῦ δεσπότης κύρ
20 Δημητρίου ἄπερ αὐτοὶ οἱ ἐργάται τῶν κακῶν ἡγεμόνευον,
Καρίταιναν λέγω καὶ ἄγιον Γεώργιον, Βορδόνιαν, Καστριτζαν
καὶ ἑτερά τινα, ἐν' αὐθις ἔχουσιν ἀντὰ οὐχ ὡς πρῶην ἐκυβέ-
ρουν, ἀλλ' ὡς αὐθένται ἴδιοι. ἐκατέρωθωσαν οὖν οὐδὲν ἄλλο
οἱ φρόνιμοι καὶ πρακτικοὶ καὶ γενναῖοι ἄρχοντες ἢ μόνον ὅτι

13. ταῦτα om P

21. βορδόνιον καστρίτζι P

accepit ac discessit. mense Ianuario eiusdem anni eximius ille vir,
imo vero pestis Peloponnesi, Nicephorus Lucanes, qui in fidelibus et
primis Demetrii despotaе proceribus numerabatur, et alii quidam
Albanitae et Peloponnesii, ignari, quae molirentur, in suam se per-
niciem moliri, Thomae despotaе suaserunt, ut fratrem bello adiret-
tur et contra ameram rebellaret, et quae paulo ante fecerat sacra-
menta, tanquam olera, comederet. ignorabat hoc alter vir egregius,
Matthaeus Asanes, de connubio illo inter illius consobrinam et
ameram conciliando ad ameram missus. itaque Thomas despota
sub initium Februarii eiusdem anni ex Arcadia profectus et con-
iunctus cum iis, qui ipsius, imo, ut docebunt ea, quae sequun-
tur, sui studiosi erant, Turcis eripuit Calabryta, solam ex urbibus,
quas a Turcis occupatas recuperaturos se esse sperabant, Demetrio
despotaе autem eas, quibus ipsi malorum auctores praeerant, Caritae-
nam, sanctum Georgium, Bordoniam, Castritzam et alia nonnulla, ut
illi eas non tanquam administratores, ut ante, sed ut domini recipere-

ἔσχον κατ' αὐτῶν θεὸν τὸν τοῦ παντός ποιητὴν καὶ ἀνθέντην τῶν ἐπὶ γῆς ἰσχυρότερον, καὶ οὕτως τὸ σκάνδαλον ἐποίησαν ἀνὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀσθεντῶν αὐτῶν, οὐκ ἐνθυμηθέντες οἱ ἄθλιοι τοῦ ἀψευδοῦς λογιῶν ὅτι πᾶσα βασιλεία διαμερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, οὔτε τοῦ παροιμώδους λόγου τοῦ 5 πρὸς τοὺς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς, ἀλλ' ἐπανάστησαν καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς. καὶ τούτων οὕτως προβάτων πρῶτον μὲν ὁ θεὸς παρείδεν αὐτούς, καὶ τί ἐπραττον οὐκ ἐγίνωσκον, ἀλλ' ὡς τοὺς ἰχθύας τοὺς ἔσω τῆς σαγήνης ὄντας καὶ ἀγνοοῦντας ὅτι πάντες μέλλουσιν ἔλκεσθαι εἰς γῆν, ἐν ὅσῃ ἕως τοῦτο γένηται 10 ἀλλήλως διώκονται καὶ ἀλίσκονται καὶ φθείρονται οἱ ἐλάττονες ὑπὸ τῶν μειζοτέρων, οὕτως καὶ οὔτοι. ὁ μὲν γὰρ δεσπότης κύρ Θωμᾶς παρέπιπτε καὶ ἐπολιόρκει τὰ τοῦ αὐταδέλφου ἄσπεα καὶ χώρας, Ζαρνάταν λέγω καὶ τὰ ἕτερα τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ, τὴν Καλαμίταν καὶ ἄλλα ὅσα εἰς 15 χεῖρας εἶχεν ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ· καὶ συνεργὸν εἶρε πρωτοστράτορα τὸν ἄριστον Φραγκόπουλον Νικόλαον, τὸν Εὐδαίμονα Ἰωάννην, Λέοντα τὸν μεσάζοντα καὶ τὸν σύγγαμβρον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν περιπόθητον γυναικοθεῖον, τὸν μᾶλλον Κυδωνίδην ἢ Τζαμπλάκωνα ὀνομαζόμενον. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Δημήτριος πάλιν τὸ Λεοντᾶρι καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ ἐπολιόρκει καὶ τὴν Ἀκωβαν, ὅς καὶ συνεργούς εἶρε καὶ αὐτὸς Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον καὶ

10. ἐν ὅσῃ μέντοι ταύτης ἔσω εἰσι δ. P

rent. nihil igitur aliud prudentes isti, strenni et generosi primores assecuti sunt, nisi ut deum, rerum omnium auctorem et principem sis, qui in terra sunt, potentioorem contra se irritarent; atque inter fratres et dominos suos severunt inimicitias, haud memores miseri oraculi illius indubii "omne regnum secum discordans dilabatur," nec proverbii illius "adversus duos ne Hercules quidem": quin imo etiam tribus obnisi sunt. quae quum ita procederent, primum eos deus neglexit, nec sciebant, quid facerent, sed erant velut pisces in verriculo, qui, se omnes in terram protractum iri nescii, interim invicem se persequuntur, ac minores capti consumuntur a maioribus. quippe Thomas despota incursabat obsidebatque fratris urbes et oppida, Zarnatam et alia loca provinciae Melissenae, Calamatam et reliqua, quae Demetrius in sinu Messeniaco possidebat. adiutores habebat virum optimum Nicolaum Francopulum, protostratorem, Iohannem Eudamonem, Leonem vicarium et affinem fratris sui, et carissimum uxoris patrum, Cydoniden potius quam Tzampliconem appellatum. vicariis Demetrius despota Leontarium cum locis vicinis et Acobam ob-

τινα τούτου ἐξάδελφον καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Μπούχαλην
 Μανουήλ, οἱ ἐμέσασον κατὰ τοῦ δεσπότην κὺρ Θωμᾶ. καὶ ὁ
 μὲν παρέλαβε τάχα τὴν Ζαρνάταν, ὁ δεσπότης κὺρ Θωμᾶς
 λέγω, καὶ τὸ Λεύκτρον καὶ τὸ πολὺ τῆς Μανῆς ζυγόν, ἐτι δὲ καὶ
 5 τὴν Καλαμάταν. τοῦ δὲ δεσπότην κὺρ Δημητρίου ἐρχομένου
 ἐκβῆναι ἐν τῷ Λεοντάρει, καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 δραμῶν ἐπρόλαβε καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷδε τῷ ἄστει· καὶ οὕτως
 ὁ δεσπότης κὺρ Δημήτριος ἀπέμεινεν ἄπρακτος. τοῦ δὲ Παλαιο-
 λόγου κὺρ Γεωργίου καὶ τῶν Μπουχαλέων φυγόντων μόνων καὶ
 10 ἀπελθόντων σὺν αὐτῷ ἐπαναστρέφοντι εἰς Σπάρτην, ἐτι δὲ καὶ
 τὸ κάκιτον καὶ ἀνωφελέστατον τῶν Ἀλβανιτῶν γένος εὐκαιρίαν
 εὐρόντες τῆς ὑπολήψεως καὶ ἀρπακτικῆς καὶ ἀδίκου αὐτῶν γνώ-
 μης ἀρμόδιον, τί οὐκ ἐπραξαν ἢ τί οὐκ εἰργάσαντο κα-
 κόν; ἀπιστοῦντες γὰρ τρις τοῦ σαββάτου ἐκ τοῦ ἐνὸς αὐθέν-
 15 του πρὸς τὸν ἄλλον ἀπῆρχοντο, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν κόμας ἢ
 ἄστυα κάστρας ἔλεγον κατὰ τὴν αὐτῶν γλώσσαν τὴν βαρβα-
 ρίζουσαν, καὶ ταύτας εἰς κεφαλαίτικα ἀπῆχοντο, καὶ οὕτως
 ποτὲ μὲν πρὸς τὸν ἓνα τῶν δεσποτῶν ἀπῆρχοντο ποτὲ δὲ πρὸς
 τὸν ἕτερον. διὰ μέσου οὖν αὐτῶν παντὶ ἄρα εὐρίσκειτο τῶν
 20 ἀθλίων τάχα Ῥωμαίων τε καὶ ἐτέρων Ἀλβανιτῶν καὶ συγγε-
 νῶν καὶ οἰκειῶν αὐτῶν πολλάκις διήρπαζον καὶ ἠφάνιζον πάν-
 τα. ἐγένοντο δὲ τοιαῦτα καὶ τσαῦτα ὅτι τίς αὐτὰ οὐ θρη-
 νήσειεν; ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι οἱ ἐν Κορίνθῳ καὶ

19. παντὶ ἄρα | πάντες P

23. καὶ Ἀμυκλείῳ P

sidebat: qui et ipse administros invenit Georgium Palaeologum et
 huius patruelem quendam eiusque generum Manuelem Buchalen,
 qui contra Thomam despotam ipsius negotium curabant. atque ille
 quidem, Thomas, inquam, Zarnatam et Leuctrum et maiorem partem
 regionis Manes, Calamatam insuper cepit; Demetrius despota autem,
 ad invadendum Leontarium profectus, spe frustratus est, quoniam re-
 sciscens id frater eius, praecipiti agmine urbem praeoccupatam in-
 travit. Georgio Palaeologo et Buchalis solis profugis et cum ipso
 Spartam redeunte profectis, genus hominum nequissimum et perdi-
 tissimum, Albanitae, occasionem nacti cogitationi suae et rapaci at-
 que iniustae naturae commodam, quid non fecerunt aut quid non
 designarunt mali? infidi enim ter intra sabbatum ab uno domino
 ad alterum transibant, atque pro eo, ut vicos aut oppida appellarent,
 lingua sua barbata castris dicentes, petebant. earum principatus, et ita
 nunc ad illum, nunc ad alterum se adiungebant despotam. inter hos
 igitur omne genus miseriarum reperiebatur, inter Romanos, inquam,
 et Albanitas eorumque cognatos et domesticos, quorum bona omnia
 diripiebantur et vastabantur. denique talia ac tanta commissa sunt,

ἐν Ἀμύκλῃ καὶ Πάτρῃ εὐρισκόμενοι, λαβόντες καιρὸν ἐπιτή-
δειον, τοὺς μὲν ἡχμαλώτιζον τοὺς δὲ ἀπέκτεινον, τοὺς
δ' αὐθέντας καὶ τοὺς ἄρχοντας κατεγέλων, βλέποντες καθ'
ἑαυτῶν τὰ ξίφη ἀθροῦντας.

Ταύτας δὴ τὰς ἐργασίας ἐννοησάντων ἡμῶν ἐν τῇ Ἄρκα- 5
διᾷ ὄντων, ἔνθα δὴ καὶ ἐπράττοντο τὰ ἑαυτῶν συμπεράσμα-
τα, σὺν ἡμῖν ἦν καὶ ὁ τῆς χρηστῆς ἐξέως καρπὸς Νικόλαος
ὁ Μελισσηνὸς ὁ νέος καὶ ὄρφανός, ὃν ποτε ἔμελλον ὁ δυστυ-
χῆς ἐγὼ γαμβρὸν ποιῆσαι μοι. ὃς ἀναμέσον τῶν δύο αὐθεν-
τῶν καὶ δεσποτῶν κακῶς καὶ αὐτὸς καὶ πικρῶς διέκειτο· ὁ 10
μὲν γὰρ δεσπότην κύρ Δημήτριος ἐπεμπεν αὐτὸν πρὸς τὸν
δεσπότην κύρ Θωμᾶν, ὁ δὲ πάλιν ὁμοίως ἐποίει, καὶ οὐκ
ἔπαυον εἷς πρὸς τὸν ἕτερον πέμπειν αὐτόν, καὶ οὐκ ἂν τὸ ζῆν
αὐτῶ ἐδίδον, ἀλλὰ συναλλήλως αὐτοῖς ἐκράτουσιν πάντα ἐκεί-
νων πράγματα, ἃ ἡ ἱστορία προεδήλωσε, τὰ ἐν τῇ Πελοπον- 15
νήσῳ· καὶ μᾶλλον ἢ ζωὴ αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν τοιούτων σκαν-
δάλων ἐκινδύνευεν. ἡμῶν δὲ βλέπόντων τὰς τοιαύτας μεγά-
λας ἀκαταστασίας, καὶ τὰ αὐτῶν συμπεράσματα σκοπησάντων
πρὸ τοῦ ἐξελεῖν κύρ Θωμᾶν τὸν δεσπότην ἐκ τῆς Ἀρκαδίας,
ἐξηγήθωμεν καὶ ἡμεῖς πλύσαντες αἰτίας τινάς, καὶ παρεγενό- 20
μεθα εἰς Πίδασον, ἣ νῦν Μοθῶνῃ καλεῖται. ἀλλὰ δὴ καὶ
ὁ χρήσιμος ἄρχων γνώσει τε καὶ πράξει καὶ γένηι Γεώργιος
ὁ Ραοῦλ, ὁ ἐπὶ μητρὸς θεῖος τοῦ ὃν ἡ ἱστορία ἐδήλωσεν, Νι-

6. ἐπράττοντο, ἔγνωμεν τὰ αὐτῶν P 13. οὐκέτι ζῆν P 21.
Πύλον P 23. τοῦ ὃν ἢ ἰστ. ἐδ. om P

quae nemo videatur non deploraturus fuisse. quin etiam Turcae, qui Corinthi vel Amyclae vel Patrae erant, arrepta opportunitate, alios in servitium abstrahabant, alios occidebant, principes vero et primores irridebant, quorum enses in se strictos videbant.

Haec facinora nos in Arcadia commorantes prospiciebamus, eratque nobiscum bonae radicis soboles Nicolaus Melissenus iunior idemque orbis, quem quondam miser ego generum habiturus eram. is quoque ab utroque principe et despota male acerbique habebatur. etenim Demetrius despota ad Thomam eum mittebat, hic contra, nec cessabant eum invicem missitare, et ne victim quidem ei praebebant, quum omnia, quae in Peloponneso eum habuisse supra docuimus, sibi vindicarent: in quibus turbis in haud mediocri periculo ipsa vita eius versabatur. tantos tumultus quum cerneremus, quorum evanta praesagiveramus, antequam Thomas despota exiret, ex Arcadia, ipsi quoque, causis quibusdam praetextis, egressi, Pidasum, quae nunc Mothone appellatur, venimus. quin etiam prudent-

κολάσων τοῦ Μελισσηνοῦ τοῦ καὶ μελλογάμβρου μου, καὶ αὐ-
 τὸς ἀφείς τὴν ἀνθεντίαν καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ κτησίην τε καὶ
 περιουσίαν παρεγένετο καὶ αὐτὸς μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ Μοθῶνῃ,
 περὶ τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους· καὶ
 5 καθήμενοι ἀμφοτέρω ἐν τῷ λιμένι ἐκαταδοκούμεν καθορῶν-
 τες τὸ τῆς τοιαύτης τρικυμίας τέλος, εἰ καὶ ὁ θεὸς μακρο-
 θυμῆσθαι ἵνα οἱ ἀσύνετοί ποτε συνήσωσιν καὶ οἱ μωροὶ ποτε
 φρονήσωσι, καὶ ὁμόνοια καὶ εἰρήνη γενήσεται ἀναμέσον αὐ-
 τῶν, καὶ τοῦ θεοῦ δεηθῶσι, καὶ ἐλεήσῃ μὲν αὐτούς ὡς ἐλεή-
 10 μων θεός, προστάξῃ δὲ καὶ τὸν δῆμιον αὐτοῦ ἀμηνῶν καὶ
 εἰσὶν αὐτούς ζῆσαι πλείονα χρόνον· τόπον γὰρ καὶ τάξιν
 ἔχει καὶ αὐτὸς πρὸς θεὸν ὡς οἱ αὐτοῦ δῆμιοι πρὸς αὐτόν,
 οἵτινες πληροῦσι μὲν τὰ προστάγματα αὐτοῦ, εἰσὶ δὲ καὶ μι-
 σστοὶ καὶ ὑποτρόπαιοι.

15 Καὶ τοῦτων δὲ τῶν προρηθέντων κακῶν κατὰ τῆς Πε-
 λοποννήσου περισσοτέρως παντὸς ἀθλοῦ τόπου γενομένων,
 ἐλθόντος δὲ καὶ μέρους τῶν Τούρκων στρατοῦ ἔξωθεν, κατέ-
 δραμον τὸν τόπον ἅπαντα, καὶ ἵνα ἄπερ κακὰ παρέλειπον οἱ
 οἰκίητορες καὶ κύριοι καὶ ἀνθένται καὶ ἄρχοντες, οὐ προαιρέ-
 20 σαι ἀλλ' ἀνδρεία, πράξωσιν αὐτοί, καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν δε-
 σποτῶν ἐχθροὶ ὄντες, τοῦ δ' ἄλλου τάχα φίλοι· ὃν δὲ δε-
 σπότην, τὸν καὶ ἐχθρὸν αὐτῶν κύρ Θεομᾶν, εἰς τὰ περὶ τὸ

6. καὶ εἰ P

18. διέλιπον P

tia, peritia et genere eximius vir Georgius Raul, avunculus eius, de quo dixi, Nicolai Melissenii, qui gener meus futurus erat, relicta provincia cum bonis et facultatibus omnibus, eodem mecum venit, extremo Decembri anni eiusdem; sedentesque ambo in portu, tantorum fluctuum finem opperiebamur, si forte deus pro patientia sua expectaturus esset, dum insipientes saperent, stulti ad sanitatem reverterentur, pacem concordiamque colerent et deum precarentur, atque commiseratus eos pro misericordia sua deus imperaturus esset carnifici suo amerae, ut eos diutius spirare pateretur. hic enim locum et ordinem apud deum tenet, qualem apud ipsum carnifices eius, qui iussa eius faciunt, et tamen exosi et contemti sunt.

Quum iis, quae ante commemoravi, malis Peloponnesus gravius, quam ulla alia misera regio, affligeretur, etiam manus Turcarum externa advenit et cuncta incuravit, ut quas clades incolae, domini, principes, primores non consulto, sed resisten-
 tium virtute impediti, omiserant, illi ederent, alterius despotae hostes, alterius amici: e quibus illum, inimicum sibi Thomam, prope Leontarium repertum, acriter insectati, in urbem compulerunt, mul-

Λεοντάριον ἐλθόντες εὗρον αὐτόν, καὶ κακῶς ἐδίωξαν καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὸν ἐν τῷ ἄστει, καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτειναν καὶ ἤχμαλώτισαν. ἔπειτα ἔστησαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν πλησίον τοῦ Λεονταρίου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξεληθόντες ἀπῆλθον 88 εἰς τὰ περὶ τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν ἑαυτῶν φίλον δεσπότην 5 κύρ Δημήτριον μετὰ νίκης καὶ πολλοῦ κέρδους ζώων τε καὶ ἀνθρώπων. μόλις οὖν ποτὲ ἐννοήσαντες οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοὶ τὸ κακὸν τῆς ἑαυτῶν μάχης καὶ συναχθέντες εἰς τὸ Καστρίτζι ἐποίησαν τάχα ὄρκους εἰρήνης, τοῦ τῆς Λακεδαιμονίας μητροπολίτου ἦτοι τῆς Σπάρτης μετὰ τοῦ σάκκου αὐ- 10 τοῦ ἱερουργήσαντος· καὶ ὅτε ἐν τῇ θείᾳ ἱερουργίᾳ ἐδείκνυε τὰ ἄγια τῷ λαῷ λέγων “μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε,” ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ προσῆλθον οἱ αὐθένται καὶ ἀδελφοί, καὶ ὤμοσαν ἵνα τὴν εἰρήνην φυλάξωσιν. ἔμεινεν μὲν, ὡς ἠκούσαμεν, ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος ἐν τοῖς συμφω- 15 νημένοις μέχρι τινός, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς οὐδὲν τοὺς ὄρκους ἐλογίσατο καὶ καινὰς μάχας καὶ σκάνδαλα ἐποίησε. ὃ τῆς ἀνοχῆς καὶ μακροθυμίας σου, Χριστὲ βασιλεῦ, καὶ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς αἰτίους! καὶ ἤρξαντο ἔτι τὰ κακὰ πάλιν τὸν χθὲς τοιοῦτον φρικτὸν ὄρκον ἀθετησάντων· καὶ ἔπραττεν ἕκαστος 20 αὐτῶν κατὰ τοῦ ἑτέρου ὅση δύναμις, ἐλπίζοντες ὁ μὲν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ ἀμηρῶ καὶ βοήθειαν, καὶ τὴν ἀδικίαν ἐνδυνάμυντος ἦν ἠδικήθη ὑπὸ τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ, ὁ δὲ εἰς

9. καρκίτην P
9. P

11. λειτουργία P

15. τῇ αὐτῇ συμφω-
νίᾳ P

tis de militibus eius aut captis aut occisis. deinde castra prope eam urbem collocarunt, sed mox Spartam ad despotam sibi amicum, Demetrium, victoria et magna hominum animaliumque praeda elati, profecti sunt. tandem aliquando fratres principes, quam perniciose sibi esset mutuum bellum, intelligentes, Castritzae convenerunt et sacramentis se ad pacem servandam obstrinxerunt, metropolita Lacedaemonis sive Spartaee cum sacco sacris operante. itaque quum is in sacrificio sacrosancta populo monstret, cum his verbis “cum verecundia et fide accedite,” accesserunt principes fratres, et pacem se servaturos esse iuraverunt. at Demetrius despota aliquantis per quidem, ut audivimus, stetit pactis conventis, sed mox, nulla sacramenti ratione habita, pugnas et turbas novas molitus est. o patientiam et lenitatem tuam, Christe rex, adversus ipsum et talis consilii auctores! redierunt pristinae calamitates, sacramentis horrendis, quae vix dum facta erant, contemtis. affligebant se mutuo, quantum poterant, confisi alter amicitia et auxilio ameræ et iniuriis, quas a subiectis passus

τὴν ἐπιτοχίαν τοῦ ἄλλου καὶ εἰς τὸ κατὰ ἀσεβῶν τάχα μάχεσθαι.

Τούτων οὖν οὕτως κακῶς πραττομένων παρῆλθεν ὁ χειμὼν τοῦ 593ῆ ἔτους, καὶ ἰδοὺ τοῦ αὐτοῦ ἔτους Μαῖου μηνὶ 5 ὁ ἀμηνῶς ἐξῆλθεν κατ' ἀμφοτέρων. καὶ παραγενομένου αὐτοῦ ἐξ ὄρθου εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπεὶ ἐκεῖ εὐρίσκειτο ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸν εἶναι ἐν Καλαμάτῃ, καὶ ἐπολιόρχει τὴν Μαντινείαν καὶ εἰ τι ἕτερον τῆς ἐπιτροπικῆς τοῦ Μελισσηνοῦ Νικολαίου, ὃς ἤρχετο 10 παρὰ τοῦ δεσπότου κῦρ Δημητρίου, ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· καὶ μέγα κακὸν ἦν. τοῦ δὲ ἀμηνῶ φθῶσσαντος ἐν τῇ Σπάρτῃ κατῆλθεν αὐτοθελῶς ὁ δεσπότης κῦρ Δημήτριος καὶ ἐδουλώθη αὐτῷ· καὶ οὕτως ὁ ἀμηνῶς παρέλαβε καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Σπάρτην, καὶ τῷ δεσπότῃ φυλακῆν 15 περιθίεις εἶπεν αὐτῷ “ὦ δέσποτα, ἐπεὶ οὕτως συνέβη σοι τὰ πράγματα, τὸν τόπον τοῦτον ἄρχεσθαι ὑπὸ σοῦ ἀδύνατον. ὁμως ἐπεὶ πατέρα σε ἐστήσαμεν ἔχειν καὶ τὸ κοράσιόν σου λαβεῖν ἡμᾶς εἰς γυναῖκα, τὸν τόπον τοῦτον δὸς ἡμῖν, σὺ δὲ καὶ τὸ κοράσιόν σου ἔλθετε σὺν ἡμῖν, καὶ χάρισμεν ὑμῖν 20 ἕτερον τόπον πρὸς σιτηρέσιον ὑμῶν καὶ ζωάρεϊαν.” ὃς γὰρ στέρξας καὶ ἀκουσίως ἐτελείωσε τὰ τοῦ γάμου καὶ τῶν ἑτέρων πραγμάτων.

Καὶ ὁ ἀμηνῶς μετὰ τοῦ δεσπότου δμιλήσας τὰ παντοῦα

14. τὸν δεσπότην φυλακῆ P

erat, alter illius periurio et eo, quod adversus impios sibi pugnandum esset.

Haec dum ita calamitose geruntur, hiems anni 6968 praeteriit. mense Maio autem ameras, adversus utrumque expeditione suscepta, recta Spartam tetendit, quoniam ibi Demetrius despota commorabatur propter Thomam fratrem et hostem suum, qui Calamatae erat, et Mantineam et loca reliqua obsidebat, in circuitu sinus Messeniaci a Nicolao Melisseno, qui Demetrio despotaе subiectus erat, administrata: unde illorum locorum magna erat calamitas. quum autem ameras Spartam venisset, Demetrius despota, ultro obviam profectus, ei se tradidit. ita ameras tum ipso tum Sparta potitus est, et despotaе in custodia dato dixit “mi despota, quoniam res tuae huc redactae sunt, hic locus abs te gubernari non potest; sed quum patrem te habere et filiam tuam uxorem ducere constituerimus, hunc locum nobis trade, ipse et filia nobiscum abite, donabimusque vobis locum alium ad victum et vitae commoditatem.” Demetrius non nisi invitus et metu compulsus nuptias et reliquas conditiones non abnuit.

Itaque ameras, despota sibi sociato, omnia pro voluntate admi-

διώρθωσεν ὡς ἐβούλετο, καὶ ἐξαπέστειλεν ἄρχοντας τινὰς
 Τούρκους καὶ Χριστιανούς ἐν τῇ Μονεμβασίᾳ, ἵνα τὴν σύζυ-
 γον καὶ βασιλίσσαν καὶ τὴν τούτου θυγατέρα καὶ ἀμήρισσαν
 λάβωσιν (ἐκεῖσε γὰρ αὐταὶ ὑπῆρχον διὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἀδιά-
 σιστον εἶναι τὸ φρούριον), ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ φρούριον παρα- 5
 δώσωσιν. ὧν τὸ μὲν ἐγένετο, ἦγον διὰ τὰς γυναῖκας· ἐξῆλ-
 θον γὰρ καὶ παρεγένοντο ἐκουσίως ἔνθα ἦσαν ὅ τε ἀμηρῶς καὶ
 ὁ δεσπότης· τὸ δὲ λαβεῖν τὸ ἄστυ οὐδαμῶς, ὅτι οἱ Μονεμ-
 βασιωῖται, ὡς πάντοτε ἔκπαλαι ἦσαν τὰ αὐτῶν κατορθώματα
 ἄξια διηγέσεως, οὕτω καὶ τότε ἐκ νέου ἐποίησαν καὶ οὐκ ἠνέ- 10
 σχοντο παραδῶσαι αὐτό. ὁμοίως καὶ ὅς ἡγεμονεύειν ἐκεῖσε
 εὗρίσκετο Μανουὴλ ὁ Πυλαιολόγος συναινῶν τὰς καλὰς γνώμας
 τῶν πολιτῶν, οὐκ ἤθελον λοιπὸν ἀκοῦσαι ὡς τὴν πατρίδα εἰς
 χεῖρας τῶν ἀσεβῶν παραδώσωσιν, ἀλλὰ τοὺς ἀποσταλθέντας
 Β ἄρχοντας τοῦ δεσπότου καὶ τοῦ ἀμηρῶ καὶ τοὺς συνελθόντας 15
 αὐτοῖς ἑτέρους στρατιώτας τοῦ λαβεῖν τὸ φρούριον κακῶς
 ἀπεδίωξαν. καὶ ταύτην τὴν ἀπολογίαν αὐτοῖς ἔδωσαν “εἶπατε
 ταῦτα τῷ ἀμηρῶ, ὅτι πᾶν ἄστυ καὶ φρούριον κτισθὲν μετὰ
 μηχανῆς καὶ τέχνης ἀνθρωπίνης καὶ διορθωθὲν καὶ ἀσφαλισθὲν,
 πάλιν μὲν οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐντὸς αὐτοῦ ἐξουσίαν ἔχουσιν· ἡ 20
 δὲ ἡμετέρα πατρίς καὶ γῶρα οὐχ οὕτως ὑπάρχει, ἀλλ’ ἡ φύσις
 αὐτῇ ἐφιλοδώρησε καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τοῦ τόπου ἐρυμνύ-
 τητος τὴν ἰσχύν καὶ ἀσφάλειαν ἔχει. καὶ ὅταν θέλησις καὶ

20. μὲν om P
 ἐρημότητος P

22. ἐρυμνότητος Branettus, κρημνότητος M,

nistrabat, et nobiles quosdam Turcas et Christianos Monembasiam misit, qui coniugem suam et amerissam, illius filiam, reciperent (ibi enim cum mulieribus suis versabatur, quoniam castrum firmum et difficile ad expugnandum erat) et castrum sibi tradi iuberent. quorum alterum factum est, a feminis scilicet: quae exierunt e castro et prompto animo venerunt, ubi ameras et despota erant; minime autem castrum occupari poterat, quia Monembasiotae, ut iam pridem omni tempore facinora memoratu digna ediderant, ita tum denuo generosos se praestiterunt, nec a se impetrare poterant, ut urbem traderent. nec non probavit ea civium consilia, qui urbi praecerat, Manuel Palaeologus. denique de urbe in manus impiorum tradenda vix audire sustinebant, et a despota et amera ablegatos primores et, qui cum iis venerant milites ad occupandam arcem, acerbè repulerunt, hoc iis responso dato “renuntiate ita amerae, omnem urbem et castellum humana opera et arte exstructum et munitum in potestate eorum esse, a quibus teneatur; sed nostrae patriae diversa ratio est, quae naturae

βουλὴ ἐστὶ τῷ κυρίῳ ἄνωθεν, τὸ θέλημα αὐτοῦ γίνεται, καὶ οὐ
 δυνάμεθα ἀντιλέγειν τι, καὶ οἷς βούλεται χαρίζεται· ἡμεῖς δὲ
 οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔχομεν τὰ παρὰ Θεοῦ κτισθέντα ὀρίζειν καὶ
 χαρίζειν.” ἀπαγγελλομένης οὖν τῆς τοιαύτης ἀπολογίας τῷ
 5 ἄμηνρῳ καὶ ἀκούσας ἐκεῖνος ἐθαύμασε, καὶ τοὺς Μονεμβασιω-
 τας πλείεστα ὡς φρονίμους ἐπήνεσε. κρατήσαντες οὖν τὸ ἄστυ
 δεδώκασιν αὐτὸ τῷ δεσπότη κυρ Θωμᾷ, μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς
 τάχα τῷ πάπῃ.

Διὸ οὐκ ἐγκαταλείψομεν τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐδοξέ μοι διη-
 10 γηθῆναι τὰ, ὅσας τιμὰς τε καὶ προνομία μεγάλα διὰ τὴν τοῦ
 ἄστεως καλλονὴν καὶ τὰς τῶν πολιτῶν ἀρετὰς οἱ βασιλεῖς
 κατὰ διαδοχὴν τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς
 πολίτας τοὺς τοῦ περιωνύμου φρουρίου ἐτίμησαν καὶ δωρεὰς
 15 μέγιστας ἐδώρησαντο αὐτοῖς. καὶ τοῦ μὲν ἄστεως τὸ ὄνομα
 ὄντως τὴν κλησὶν εἶχεν, ὅτι τοῖς βουλομένοις εἰσελθεῖν ἀλη-
 θῶς μίαν παρέχει τὴν εἴσοδον, καὶ οὐ μετὰ μηχανῆς καὶ τέχ-
 νης ἀνθρωπίνης, ὡς εἶπομεν, ἀλλ’ αὐτὴ ἡ φύσις τὸ ἄστυ
 ἐστόλισε· καὶ ἀδύνατον ἦν εὐρεθῆναι κατὰ πᾶσαν τὴν ὄψ’
 ἧλιον ἕτερον φροῦριον τοιούτως ἀδιάσειστον καὶ ἀπολέμη-
 20 τον καὶ ἀνεόχλητον ἐκ πάσης μηχανῆς πολεμικῆς, ὡς τοῦτο
 εὐρεθῆναι ἀδύνατον. καὶ τὰ μὲν τοῦ ἄστεως βραχεολό-
 γως εἰρήκαμεν, τῶν δὲ ἀρχόντων καὶ πολιτῶν καὶ τοῦ
 δήμου τὰς ἀρετὰς καὶ ἀνδρίας διηγησώμεθα. τὰ ἐν γῆ καὶ

9. διηγηθῆναι om P

15. ἔχει P

18. ἐστὶν P

donum est et a deo et regione munitionem et firmitatem suam habet.
 quodsi dominus, qui in coelis est, voluntas et consilium ita fert, fit
 utique, quod illi placet, nec nostrum est refragari, sed donat eam
 ipse, cui velit. at nos nullam potestatem habemus tradendi et lar-
 giendi ea, quae a deo condita sunt.” quod responsum ubi ad ame-
 ram perlatum est, Monembasiotarum prudentiam admiratus est et ma-
 gnopere laudavit. servatam igitur urbem Thomae despotae tradide-
 runt, ille mox eandem papae donavit.

Hic iam non omittemus dicere et exponere, quantis honoribus et
 beneficiis propter urbis commoda et virtutes civium imperatores ordine
 tum sanctam eorum ecclesiam, tum ipsos cives nobilissimi huius castelli
 auxerint et ornarint. et sane urbs haec nomen suum proprie et vere
 gerit, si quidem eam ingredi volentibus revera unum praebet introi-
 tum, nec opera aut arte humana, sed ipsa natura, ut diximus, mun-
 dita est. nec alia sub sole urbs inveniri potest aequae firma, inex-
 pugnalis et ab omni machinarum bellicarum vi tuta. et ad oppi-
 dum quidem quod attinet, strictim ista monuimus; magistratum au-

ἐν θαλάσῃ εἰς πάντα ἀγαθοί εἰσι καὶ ἐπιτηδειότατοι, ἐν τῇ
 θαλάσῃ μὲν ἱκανόπλοιοί τε καὶ θαλαττοργοί, καὶ νῆας ἐμ-
 πορικὰς πλείστας ἔχοντες, καὶ κυβερνῆται καὶ ναύκληροὶ ἄρι-
 στοὶ οὐ μόνον ἐν ταῖς ναυσὶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸν στόλον
 τὸν βασιλικὸν κυβερνῆται οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν εἰσίν· ἐν δὲ 5
 τῇ χέρσῳ ὁμοίως ἐν τῷ ἵππεύειν καὶ ἀκοντίζειν στρατιῶται
 ἀγαθώτατοι καὶ πεζοὶ ἀνδρικώτατοι καὶ δοκιμώτατοι. οἱ δὲ
 ἄρχοντες αὐτῶν πάλιν συνετοὶ καὶ σοφοὶ καὶ ἔντιμοι, ξενίζοντες
 τοὺς τυχόντας καὶ παραμυθούντες. καὶ πρὸ πάντων τὴν πίστιν
 καὶ εὐνοίαν ἦν ἐφύλαττον ἑκπαλαὶ καὶ ἕως τοῦ νῦν εἰς θεὸν 10
 καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν Ῥωμαίων. διὰ ταύτας μὲν τὰς τοιαύτας
 χάριτας καὶ ἀρετὰς καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς εὐνοίαν καὶ πίστιν
 ἐν διαφόροις καιροῖς διαφόρως οἱ κρατοῦντες ἀνακτες ἐτίμη-
 σαν καὶ εἰς μεγάλα προνόμια τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀνε-
 βίβασαν. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ περιώνυμον καὶ ὑπερνε- 15
 φελὲς φρούριον ἐπισκοπὴν οὖσαν τῆς Κορίνθου μητροπόλεως,
 δι' ἧς εἶπομεν ἀρετὰς τῶν πολιτῶν καὶ χάριτας τοῦ ἄστεως,
 ὃ ἀείμνηστος βασιλεὺς καὶ μάρτυρ Μαυρίκιος ὁ καὶ Τιβέριος
 εἰς μητρόπολιν ἀνεβίβασεν καὶ τριακοστὸν τέταρτον θρόνον
 ἔταξεν, καὶ ἕτερα προνόμια περὶ ἐλευθερίας τῆς πόλεως ἐδώ- 20
 ρήσατο. ἐπακολουθῶν δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς κῆρ Ἀλέξιος ὁ Κο-

9. καὶ πρὸ — Ῥωμαίων] his post v. 12. καὶ πίστιν aptior locua
 20. post ἔταξεν P ἐπὶ εἰους . . . ἰνδικτιώνος . . .

tem et civium populi que virtutes et fortitudinem iam commemore-
 mus. terra marique ad omnia fortes et quam maxime idonei sunt;
 ac mare quidem scienter navigant, navesque onerarias permultas ha-
 bent cum gubernatoribus et naucleris praestantissimis, qui non solum
 ipsorum naves regunt, sed etiam magno numero classem imperatoriam
 gubernant. similiter in terra qua equitando, qua iaculando milites
 optimi, et pedites fortissimi et probatissimi sunt. item eorum ma-
 gistratus sapientes, periti et spectati sunt, peregrinos hospitio exci-
 piunt et fovent. ante omnia fidem et benevolentiam erga deum et
 imperium Romanum, ab omni inde tempore integram servatam, ho-
 dieque conservant. propter haec tanta ornamenta et virtutes et in-
 signem erga imperatores fidem et studium diversis temporibus diversae
 ab imperatoribus honorati sunt et ecclesiam magnis beneficiis auctam
 habuerunt. ac primum quidem, quum nobile illud et super nubes
 elatum oppidum episcopatum haberet Corintho metropoli subiectum,
 propter eas, quas commemoravimus civium virtutes urbisque commoda
 aeternae memoriae imperator et martyr Mauricius, cognomento Tibe-
 rius, urbem metropolis dignitate illustravit et tricesimum quartum
 thronum ei constituit, aliaque beneficia et immunitatis dona eidem

μηρός καὶ ἕτεροι ταῦτα ἀνεβίβασαν καὶ ἐβεβαίωσαν. ἔπειτα 89
καὶ ὁ αἰμίμητος βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ γέρον ὁ Παλαιολό-
γος ὕστερον, ἐπὶ ἔτους ζω', Ἰνδικτιῶνος ζ', ἐβεβαίωσε, διὰ τὴν
τὴν ἀρετὴν καὶ σοφίαν τοῦ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τότε προε-
5 δρευόντος κυροῦ Νικολάου ζήλω θείῳ κινήθει· ὁ δὲ βασι-
λεὺς ἔνεκεν τοῦ προεδρευόντος καὶ τῆς τῶν πολιτῶν πίστεως καὶ
εὐνοίας ἦν εἶχον πρὸς αὐτόν, ἐκ τριακοστοῦ τετάρτου θρόνου
εἰς δέκατον ἀνεβίβασεν οἰκείῳ αὐτοκρατορικῷ κελύσματι καὶ
ψηφῶ συνοδικῇ, καὶ ἕτερα πολλὰ προνόμια τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ
10 ἐκκλησίᾳ ἔχαρίσατο. καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἔχον τοῦ πάππου
ἐπακολουθῶν καὶ βεβαιῶνων ὁ βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ἀν-
δρόνικος ὁ νέος τὸ κάτωθεν χρυσόβουλλον τῇ αὐτῇ πολιτείᾳ
ἔχαρίσατο, ἀναγεῶνων καὶ βεβαιῶνων τὰ παλαιά, καὶ ἐκ νέου
καυτὸς τούτοις καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν ἐφιλοδώρησε. καὶ
15 ταῦτα πάντα μὲν ἐγὼ ἐν σκερτέῳ τῷ βασιλικῷ εἶδον καὶ πολ-
λάκις ἀνέγνωκα, τὸ δὲ παρὸν χρυσόβουλλον εἰς χεῖράς μοι
μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ἔτυχον ἔχειν. τὰ νῦν δέ, ὡς προεῖ-
πον, καλῶς μοι ἐφάνη ἐν τῷ ἡμετέρῳ βιβλίῳ καὶ ἔργῳ καὶ
ταῦτα εὐρίσκεσθαι, ἵνα τὰς εὐεργεσίας γινώσκωμεν ὡς οἱ Μο-
20 νεμβασιῶται εἶχον παρὰ τῶν βασιλέων διὰ τὰς καλοκαγαθίας
καὶ ἀρετὰς αὐτῶν, ἵνα οὐκ εἰς λήθην διὰ τὸν χρόνον γενή-
σονται, ὅπως καὶ οἱ ἄκροαταὶ καὶ ἕτεροι μιμηταὶ καὶ ζηλω-
ται καλῶν ἔργων ἔσονται.

3. ζ, ἐβεβαίωσε om P 5. ὅδε ὁ P 19. πάντες γινώσκουσιν P

impertivit. deinde imperator Alexius Comnenus et alii donationes
illas approbarunt et confirmarunt. eadem post perpetua dignus me-
moria imperator Andronicus Palaeologus maior, anno 6800, indictione
7, confirmavit, propter virtutem et sapientiam Nicolai domini, qui
ecclesiae tum praererat, divino ardore incitatus: qui idem urbem pro-
pter ipsum episcopum et civium erga se fidem et studia a throno trice-
simo quarto ad decimum evexit imperatoria sua auctoritate et suffra-
gio synodico, et alia multa iura praecipua sanctae ecclesiae imperti-
vit. quae omnia, avi vestigia secutus, imperator Andronicus Palaeo-
logus minor rata habuit, et civitati infra perscriptam bullam auream
dedit, qua vetera beneficia approbat confirmatque, et nova tum civi-
bus tum ecclesiae impertit. haec in secretario imperatorio vidi et
Trequenter legi, auream bullam vero ipse forte nactus sum post cap-
tam urbem. itaque, ut ante dixi, pulcrum mihi visum est, talia
libro et opus nostro contineri, unde beneficia cognoscantur, quibus
Monembasiotae propter res praeclare gestas virtutesque ab imperato-
ribus ornati sunt, ut temporis iniuria in oblivionem ne abeant et
lectores aliique praeclara illa facinora imitentur et aemulentur.

17. Ἐπεὶ οἱ Μονεμβασιωῶται οἱ τε ἀπὸ τῆς Θεοσώστον πόλεως Μονεμβασίας καὶ ἀπὸ τῶν Πηγῶν εὐρισκόμενοι καὶ κατοικοῦντες ἀρτίως εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον καὶ Θεοφύλακτον καὶ Θεομεγάλυτον Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὴ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς βασιλείας μου, εἰσὶν ἀποτεταγμέ- 5 νοι διὰ χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων τῶν ἁγίων αἰδίδμων καὶ μακαρίων μου αὐθεντῶν καὶ βασιλέων, τοῦ τε πατρὸς καὶ πάππου καὶ προπάππου τῆς βασιλείας μου, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας εἰς τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σηλυμβρίαν, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Ῥαιδεστόν, τὴν 10 Καλλιούπολιν καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις, καὶ δίδωσι χάριν κομερκίου εἰς ποσότητα νομισμάτων ἑκατὸν νομισμάτα δύο, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς πάντας τόπους καὶ χώρας καὶ σκάλας τῆς βασιλείας μου διαμένωσιν ἀνώτεροι ἀπαιτήσεως κομερκίου παντελῶς, διατηρῶνται δὲ καὶ ἐνθα 15 ἂν εὐρίσκονται καὶ κατοικῶσιν ἀνενόχλητοι καὶ ἀπὸ πασῶν ἄλλων δόσεων καὶ ἀπαιτήσεων, παρεκάλεσαν δὲ ἵνα τυχῶσι καὶ ἐκ νέου εὐεργεσίας ἰδίας παρὰ τῆς βασιλείας μου, δι' ἣν ἔχει αὐτῇ τῇ χάριτι ἔφεισι καὶ ὄρεξιν τοῦ εὐεργετεῖν πάντας τοὺς εἰς αὐτὴν ἀναφερομένους πιστοὺς καὶ εὐνοπήλητους, 20 προστάσσει καὶ διορίζεται ἤδη ἡ βασιλεία μου, ἀπολύουσα τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον αὐτοῖς, ἵνα πάντες οἱ Μο-

1. 17] τοῦ αἰδίδμου αυτοκράτορος Ῥωμαίων κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου χρυσοβούλλον περὶ τῶν προνομίων τῆς πολιτείας Μονεμβασίας P, τῆς πολιτείας Μονεμβασιωτῶν προνόμιον M 2. Πηγῶν] τὰ νῦν Βρυσηὶς ὀνομαζομένων margo P 5. ἀποτεταγμένοι P 12. κομερκίου P νομισμάτων P 19. αὐτὴ τὴν χάριν P 22. αὐτῆς P

17. Quum Monembasiotae tum ii, qui deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel in urbe gloria, custodia et magnificentia divina insigni, Cpoli, vel aliis in oppidis locisve imperii nostri commorantur, bullis aureis et mandatis sanctorum et beatorum principum et imperatorum, patris, avi et abavi maiestatis nostrae, iure hoc praecipuo donati sint, ut in negotiis, quae Cpoli, urbe gloria dei illustri, Selymbriae, Heracleae, Rhaedesti, Calliopoli et reliquis oppidis Macedoniae faciant, vectigal pendant centesimas duntaxat binas, in ceteris vero locis, regionibus et navalibus imperii nostri immunes sint omni tributi, neve vexentur, ubicunque vivant, ulla ullius stipendii exactione: nostra maiestas, ab iisdem rogata, ut et ipsa denuo se ornaret beneficiis, pro gratia et benevolentia, qua cunctos sibi subiectos fideles et sui studiosos amplectitur fovetque, imperat atque edicit bulla hac aurea, ut omnes Monembasiotae tum

νεμβασιῶται οἱ τε ἐν τῇ Θεοσώστῃ πόλει Μονεμβασιάς κατοικοῦντες, ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ ἐκ τῶν Πηγῶν καὶ ὄπου ἄρα εὐρίσκωνται καὶ κατοικῶσιν εἰς τε τὴν Θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν εἶ τε καὶ ἀλλαχοῦ, ἀπολαύσει μὲν 5 τῆς ἣν εἶχον πρότερον ἐξουσίας καὶ δεφενδένσεως διὰ τῶν ἐηθέντων χρυσοβούλλων καὶ προσταγμάτων ὧν εἶχον οἱ ἀπὸ τῶν Πηγῶν καὶ οἱ ἐηθέντες Μονεμβασιῶται· κατεπέκεινα δὲ τῆς τοιαύτης ἐξουσίας εὐεργετὲ ἡ βασιλεία μου αὐτοὺς Β κοινῶς ὅλους τοὺς Μονεμβασιώτας, τοὺς τε ἐκ τῶν Πηγῶν 10 καὶ τοὺς ἐκ Μονεμβασιάς, ἵνα ἐφ' αἷς ἂν ποιῶσι πραγματείας δίδωσιν εἰς τὸ κομέριον τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲρ ἐκβολῆς ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἔν, καὶ ὑπὲρ ἐκβολῆς ἀγορᾶς καὶ ἑτέρας πραγματείας ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νομισμα ἔν, εἴτε δη- 15 λονότι διὰ σίτου ἐν τῷ προφορίῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἔνθα βούλωνται, εἴτε διὰ οἴνου· ἂν ἐξ οἴας δῆποτε χώρας διακομίσωσι τοῦτοις, ἢ διὰ προσφαγίων παστῶν ἢ τομαριῶν ἢ πετζίων ἢ πακίου ἢ λινοκόκκου ἢ τζοχαρικῆς ἢ τετραπόδων ἢ ἑτέρων εἰδῶν ὧν ἂν βούλωνται, μηδ' ὅλως παρὰ μηδενὸς κωλύο- 20 μενοι ἐπὶ ταῖς διαπράξεσι τῶν τοιούτων πραγματειῶν αὐτῶν ἢ κατελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, μεσιτικοῦ, ζυγαστικοῦ, μετρητικοῦ, παχιατικοῦ, γομαριατικοῦ, ὄψωνίου, σκαλιατικοῦ, βυγιατικοῦ, δεκατίας, ἀλιεντικῆς τετραμοίρας,

4. ἀπολάβωσι P 6. & P 11. τὸ om P 15. προφο-
 ρίω P 17. ταῦτα P 20. πραγμάτων P 21. μέπι-
 χού P 22. μπαχαντικοῦ γομαριατικοῦ P 23. βυγιατικοῦ P
 τετραμοίρας P

qui urbem deo caram Monembasiam habitant, tum qui Pegis vel quo-
 vis alio loco, sive Cpoli, urbe gloria dei illustri, sive alibi, vivunt
 commoranturque, etiam posthac fruuntur ea, quam pridem habuerunt
 per supra nominatas bullas aureas et edicta, libertate et immuni-
 tate; et vero Monembasiotas universos, tum eos, qui Pegis, tum qui
 Monembasias habitant, novo hoc beneficio ornamus, ut in aerarium
 urbis gloria dei illustrissimae Cpolis in mercatu, nundinis aliisve ne-
 gotiis centesimas non amplius singulas pendant, si in foro vel alibi
 proponant aut e regione quacunque advebant sive frumentum, sive
 vinum, sive carnes salsas, sive corna, sive pelles, sive pannos laneos,
 liateos sericosve, sive equos, sive denique aliud quodcunque merc-
 cium genus, neve in peragendis his negotiis a nemine impedian-
 tur aut cogantur tributa pendere pro mercibus ponderandis, libran-
 dis vel metiendis, pro adipe, opsonio, statione navium, excu-
 biis, aut dare decumas, vel quadrantem piscatorium, vel aliud quod-
 cunque stipendii genus; imo nec collationem faciant ad castra mu-

ξυλαχύρου, δρεμιῆς τῆς ἐνιαῦδος ὡς τὰς εἰς αὐτοὺς περὶ αὐ-
τὴν ἀπάσας σκύλας, ἀλλὰ δὴ καστροκτισίας, κατεργοκτισίας,
μαγειρίας, ἀντιναύλου, ἐξωπρασίας, κοσμιαιτικοῦ, καπηλιαι-
κοῦ, μηνιατικοῦ, ἐργαστηριακοῦ, μεταξιατικοῦ, τῆς ἀπαιτή-
σεως τοῦ πανίου τοῦ ἐν τῷ φόρῳ πωλουμένου, ἔτι δὲ καὶ τοῦ 5
κεφαλαίου τοῦ σιταρίου τοῦ εἰσαποταχθέντος ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ
τῶν καρabiών ἢ ἐτέρου τινὸς κεφαλαίου τῶν νῦν ἐνεργουμέ-
νων ἢ καὶ εἰς τὸ ἔξῃς μελλόντων ἐπινοηθῆσεσθαι, ἀλλὰ δια-
τηρῶνται ἀπάντων τούτων ἀνενόχλητοι καὶ ἀδιάσειστοι παν-
τελῶς. ὡσαύτως οὐδὲ οἱ πωλοῦντες πρὸς αὐτοὺς ἢ ἔξωνού- 10
μενοι ἀπὸ τῶν πραγματειῶν αὐτῶν, εἴτε ζῶα εἰσιν εἴτε γεν-
νηματικά εἶδη ἢ καὶ ἄλλο τι, ἢ ἐν τῇ Θεοδοξάστῳ Κωνσταν-
τινουπόλει ἢ ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας μου, ἀπαιτοῦν-
τες χάριν κομερκίου ἕνεκεν δηλονότι τῆς δεφενδευσεως τῶν
τοιούτων Μονεμβουσιῶτων. ἔσται δὲ καὶ ὅταν διακομίζωσι 15
διὰ καρabiών τὰς τούτων πραγματείας εἴτε ἀπὸ τῆς ἄνω θα-
λάσσης εἴτε ἀπὸ τῶν τῆς Θεομεγαλύντου Κωνσταντινουπόλεως
κόλπων, εἴτε οἴτος ἐνὶ εἴτε οἶνος εἴτε ἕτερόν τι εἶδος, ἰσάζων-
ται μὲν οἱ δηλωθέντες Μονεμβουσιῶται ἐν τῷ κομερκίῳ τῆς
Θεοφυλάκτου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἵνα διδῶσιν ὅσον 20
ἀνωτέρῳ διορίζεται ἡ βασιλεία μου, οἱ δὲ ἔχοντες τὰ καρabi-
βια διαμένωσιν ἀνενόχλητοι χάριν τῶν τοιούτων πραγμα-
τειῶν αὐτῶν, μήτε τετραμοιρίαν ἢ ἄλλην ἀπαιτήσιν τινα χά-
ριν τῆς τούτων ἐξουσίας παρὰ τινος ἀπαιτούμενοι. ἐὰν δὲ

1. ξυλαξύχου corr P δρεμιῆς τῆς ἐνιαῦδος P 11. πραγμά-
των P 13. ἀπαιτοῦνται P 16. ἄνωθεν P 22. πραγμά-
των P

nienda vel exstruendas triremes, aut tributa pendant, nautis, vel iis, qui merces apud externos divendunt, vel couponibus opificibusque imposita, vel pro serico, pannis in foro vendendis, navigiis frumentariis solvenda, denique nulla omnino vel inventa iam, vel post inventenda vectigalia pendant, sed horum omnium plane sint immunes. Item ii, qui merces, sive ex animalibus sive e plantis sive alia quacunq̄ ratione partas, aut vendunt Monembasiotis, aut ab iis emunt, sive Cpoli gloria dei illustrissima, sive in aliis imperii nostri locis, nihil pendunt tributū propter gratiam Monembasiotis impertitam. deinde si qui navigiis horum merces vel a mari supero vel ab urbis magnificae Cpolis oris avehant, sive frumentum, sive vinum, sive aliud quodcunq̄ mercium genus, pendunt ii, quos diximus, Monembasiotae aerario urbis tributū id, quod supra constituit maiestas nostra. domini navium immunes sunt, neve postulantor quadrantem vel aliud quidquam vectigalis, propter immunitatem illis concessam. si

διέρχονται μετὰ πραγματειῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ δύσεως εἰς ἀνα-
 τολὴν ἢ ἀπὸ ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἢ ἀπὸ μέρους τῆς Ζαγορᾶς
 διαβιβάζοντες ζῶα ἢ ἄλλο τι, εἴτε εἰς τὴν Σωζόπολιν ἢ εἰς
 τὴν Ἀγαθόπολιν ἢ εἰς τὴν Μηδίαν καὶ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς
 5 βασιλείας μου, ὀφείλωσι διατηρεῖσθαι ἀνενόχλητοι καὶ ἀδιύ-
 σιστοι παντελῶς ἀπὸ τε τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ κομερκίου,
 τοῦ διαβατικοῦ καὶ τοῦ ποριατικοῦ, παρὰ τε τῶν κατὰ και-
 ροὺς εὐρισκομένων εἰς κεφαλὴν τῶν εἰρημένων κάστρων
 καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε τὰ δημόσια διενεργούντων, ἐφ' αἷς
 10 δὴ ποιῶσι πραγματείας ἐν ἑτέροις τόποις τῆς βασιλείας
 μου γεννηματικὰς τε καὶ λοιπὰς, εἴτε κατὰ ἀνατολὴν εἴτε
 κατὰ δύσιν, εἴτε ἐν νήσοις εἴτε κατ' ἠπειρον, ἐν τε κά-
 στροις καὶ πανηγύρεσιν εἴτε ἐν ἄλλοις τόποις. ἔτι δὲ καὶ εἰς
 τὰς τῆς Πελοποννήσου ἀπύσας χώρας καὶ κάστρα τῆς βουσι-
 15 λείας μου γινωσκομένας πανηγύρεις ὀφείλωσι διατηρεῖσθαι ὅ-
 μων καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλαίων πάντων ἀνώτεροι, διατηρεῖσθαι
 δὲ καὶ παντελῶς ἀνενόχλητοι καὶ χάριν δόσεως κομερκίου,
 μηδὲ ἔνεκεν ποριατικοῦ διδόντες τὸ τυχόν. ὅθεν ὀφείλωσι
 διατηρεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην ἀνενόχλησιν καὶ δεφέν-
 20 δευσιν οἱ εἰς τε τὸ κομέρκιον τῆς Θεομεγαλύτων Κωνσταντι-
 νουπόλεως καὶ οἱ εἰς τὰς ἄλλας πάσας σκάλας καὶ χώρας καὶ
 κάστρα τῆς βασιλείας μου ἐνοχοποιούμενοι κατὰ καιροὺς,
 ἀλλὰ δὴ καὶ πάντες ὅσοι ἐπικρατῶσι κτήματα ἢ ζευγαλιὰτα
 ἢ κάστρα ὀρισμῶ τῆς βασιλείας μου, εἴτε τῆς περιποθήτου
 25 μοι Ἀγυόστης εἰσὶν οὗτοι, εἴτε τοῦ ἔρασμαιωτάτου μοι υἱοῦ

8. ἄστων P 9. καὶ ἐν P 10. λοιπὰς χώρας, P 14.
 κάστρη P 23. ζευγαλιὰτα ἢ κάστρη P

vero eorundem merces, sive animalia sive aliud quid, aut ex occi-
 dente in orientem, aut ex oriente in occidentem, aut e finibus Za-
 gorae avehuntur, sive Sozopolim, sive Agathopolim sive in Mediam
 et reliqua loca imperii nostri, nihil omnino vexantur exigendo tri-
 buto, vectigali vel portorio, ab iis, qui castris illis vel civita-
 tibus praesunt, in negotiis quibuscunque, quae in aliis locis impe-
 rii nostri faciunt, sive in oriente sive in occidente, sive in insulis
 sive in continenti, in castris, mercatibus et reliquis locis. item in
 mercatibus, qui in Peloponnesi oppidis et castris imperio nostro subiectis
 habentur, eosdem liberos esse volo omni tributi genere, nec ulla vecti-
 galis vel portorii exactione vexari. quare praesent iis nec esse est has
 immunitates tum qui Cpoli tributorum exactioni, tum qui aliis portibus,
 locis et castris imperii nostri praefecti sunt; nec vero quicunque fundos,
 praedia vel castra intra fines imperii nostri sita habent, sive maiestatis
 nostrae, sive filii nostri dilectissimi, sive cognatorum nobis vel alio-

τῆς βασιλείας μου βασιλέως, εἴτε τῶν προσμενῶν ἀρχόντων τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχοντοπούλων αὐτῆς, οὐδὲ αὐτοὶ ὀφείλουσι χάριν μαγειρίας ἢ ὄψωνίου ἢ ἄλλου τινὸς ζητήματος ἀπαιτεῖν τι ἐξ αὐτῶν ἢ ἄλλο τι ἐπάγειν αὐτοῖς ἐπιτίμιον καὶ ἐπιβλαβές. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ 5 οἱ κατὰ καιρὸν μέλλοντες ἔχειν τὴν ἐνοχὴν τῆς Θεοδοξάστου Κωνσταντινουπόλεως ἀφ᾽ ἑξῶνται τελεῶς τοῦ ἐπάγειν ἐπήρειαν αὐτοῖς καὶ ἀπαίτησιν τὴν τυχοῦσαν ἢ ὄψωνίου ἢ μαγειρίας, ἢ συγκαταλέγειν αὐτοὺς τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τοῖς ταύτης ἐπὶ τὰς κατὰ καιροὺς γινομένας κοινωφελεῖς ἴσως χρείας συγκροτήσε- 10 σιν, ἢ ἰδίως ὕλως ἀπαιτεῖν τούτους τῆς τοιαύτης συγκροτήσεως ἕνεκα. ἀλλ' οὐδὲ εἰς ἃς ἔχουσιν οὗτοι ὑποθέσεις ἢ μετ' ἀλλήλων ἢ μεθ' ἑτέρων τινῶν, κριθῆσονται παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐν τῷ σεκρέτῳ τῆς βασιλείας μου. τῇ γοῦν ἰσχυρῇ καὶ δυνάμει τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου τὰ 15 κατὰ μέρος περὶ αὐτῆς διορίζεται, ἀπολαύσασιν ταύτης κατὰ τὸ ἴσον καὶ ὁμοιον τρόπον καὶ οἱ ἐξ ὁσφύος παῖδες καὶ ἀπόγονοι τούτων, μέχρι ἂν ἡ τοῦ γένους αὐτῶν διαρκῆ σειρὰ εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων ἀπάντων βεβαίωσιν ἀσφαλείας ἐγένετο καὶ ἐπεβραβεύθη καὶ ἐπιχορηγήθη αὐτοῖς καὶ ὁ παρῶν 20 χρυσοβούλλος λόγος τῆς βασιλείας μου, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Νοέμβριον τῆς ἐνισταμένης ἰνδικτιῶνος ιε' ἔτους ρωκέ. ἐν τῷ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημῆματο κράτος.

Ἄνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

1. εὐγενῶν P 20. παρὸς c.

rum primorum procerumque ministri sunt, ullum ullius generis tributum ab iis exigunt, neve omnino quidquam iis imponunt mulctae noxiive. ipsi item Cpolis, urbis clarissimae, praefecti prorsus abstinendo a tributis illis imponendis, neve eosdem cum reliquis advenis in censum referunt ad collationes ob rei publicae salutem faciendas, aut separatim eos in tali re stipendia postulando. nec vero lites, quas vel cum aliis, vel inter se habent, ab illis, sed in sanctuario maiestatis nostrae diiudicantur. atque huius quidem bullae aureae auctoritate et lege quae constituta sunt a maiestate nostra, iis fruantur aequali et pari modo eorum filii et posteris, quatenus pertinebit generis eorum series. nam ad omnia haec firmanda et sancienda donata et data iis est bulla haec aurea maiestatis nostrae, edita mense Novembri indictionis 15, anni 6825: cui subscripsit pia nostra et deo obedientissima potestas.

Andronicus in Christo deo fidelis rex et imperator Romanorum.
Angelus Ducas Comnenus Palaeologus.

Δούκας Ἄγγελος Κομνηνός ὁ Παλαιολόγος.

Τὸ παρὸν ἴσον ἀντιβληθὲν καὶ εὐρεθὲν κατὰ πάντα ἰσά-
ζον τῷ πρωτοτύπῳ, καὶ ἐγράφη δι' ἀσφάλειαν.

18. Λοιπὸν κρατοῦντος τοῦ δεσπότης κὺρ Θωμᾶ τὴν
5 Μονεμβασίαν παρὰ τῶν Μονεμβασιώτων αὐτῷ δεδομένην, ὁ
ἀμηνῶς τὴν μὲν βασιλισσαν καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα οἰκονομήσας ἔστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν
μετὰ τινῶν τῶν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτῆς, τὸν δὲ δεσπότην εἶχε
μεθ' ἑαυτοῦ. ἐλθόντος οὖν τοῦ ἀμηνῶ ἐν τῇ Βορδονίᾳ οἱ
10 ἐκέλευε γενναῖοι ἄρχοντες φοβηθέντες ἔφυγον ἀφέντες αὐτήν.
οἱ δὲ ἐν τῇ Καστρίτζῃ τάχα μέχρι τινὸς ἀντισταθέντες καὶ
πολεμήσαντες τέλος προσεκύνησαν μετὰ συμβάσεως, ἵνα μὴ
ἀθετήσῃ τὰ αὐτῶν ἥθη καὶ νόμιμα. ὃς ὑπὲρ ταῦτα καὶ
ἄλλας πλείστας χάριτας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο· καὶ κατελθόν-
15 τες στεφθῆναι ὑπὲρ τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν κατ' ἔθος
οὓς μὲν αὐτῶν ἐκαρὰτόμησεν οὓς δὲ ὀβελοῖς ἀπέκτεινε, τὸν Β
δὲ Προινοκοκκῶν λεπίσας ἐτελείωσεν· ἄξιον τέλος τῶν ἐργα-
σιῶν καὶ πράξεων ἀπέλυσεν. ἐλθόντος δ' αὐτοῦ δὴ τοῦ
ἀμηνῶ καὶ εἰς τὰ περὶ τὸ Λεοντᾶριον, καὶ εὐρῶν αὐτὸ ἔρη-
20 μον ἀνθρώπων, παρέλαβεν αὐτὸ διὰ τὸ τοὺς ἀνθρώπους φυ-
γεῖν. ἐν δὲ τῇ Γαρδικίᾳ ὡς ἰσχυρότερον αὐτοῦ εἰσῆλθον φυ-
λαχθῆναι, ἔνθα πάλιν ὁ ἀμηνῶς παρεγένετο πολιορκῶν καὶ
αὐτὸ μέχρι τινός· τέλος δὲ ἐδουλώθησαν, μετὰ συνθήκης καὶ

3. ἐγγράφη, omisso καὶ, P' 15. εὐσταθῆναι P κατὰ τὸ
εἰωθός P 21. γαρδικίᾳ ἐν ᾧ ὡς ἰσχυροτέρῳ ὄντι ἦλθον φυ-
λαχθῆναι, πάλιν P

Exemplar hoc archetypo collatum et prorsus simile repertum
et accurate scriptum est.

18. Quum igitur Thomas despota Monembasiam a Monem-
basiotis sibi traditam teneret, ameras imperatricem et filiam eius
sibi matrimonio iunctam cum quibusdam de suis et ipsius comi-
tibus Cpolim misit, despotam apud se retinuit. amera deinde Bor-
doniam profecto, generosi scilicet optimates timore percussi fuge-
runt urbemque deseruerunt. Castritzenses ubi aliquamdiu restite-
runt pugnaruntque, postremo eum receperunt, conditione dicta,
ut ipsorum mores et instituta ne turbaret. quod ille cum aliis plu-
rimis beneficiis se iis praestiturum promisit. itaque quum egre-
derentur, ut pro more virtutis suae praemia acciperent, aliis eorum
capita praecidit, alios palo suffixit. Proenococcam vero excoriativ, mor-
tem factis suis dignam nactum. deinde ameras Leontarium profectus,
eam urbem a civibus desertam invenit et nullo labore occupavit. quum
Gardicam, oppidum munitius, securitatis causa confugissent, illuc
rursus ameras profectus, urbem aliquamdiu obsessam, postremo in

ὄρκου ἐπαγγελάμενος αὐτοῖς ἵνα μηδένα αὐτῶν ἐνοχλήσῃ ἢ θανατώσῃ ἢ αἰχμαλωτίσῃ. αὐτὸς δὲ τοὺς ὄρκους ἀθετήσας καὶ τῇ μνησικακίᾳ καὶ ὀργῇ κινούμενος, ἔν τινι πεδίῳ μικρῆ συνάξας αὐτοὺς πάντας καὶ δεσμεύσας παρανάλωμα μαχαίρας σὺν γυναιξὶ καὶ καισὶ πεποιήκε. τοιοῦτοτρόπως καὶ οἱ 5 ποτε προεστοὶ αὐτῶν οἱ Μπουχάλεοι ἔπαθον, εἰ μὴ ἔφθασεν ὁ μπεγλέρμπεης Μαχουμούτης· ἐξεζήτησεν αὐτοὺς διὰ τὸ τὴν γυναικα Μανουήλ τοῦ Μπουχάλη δισεξαδελφὴν εἶναι αὐτοῦ. οἱ καὶ κακὰ ἀνταπέδωκαν αὐτῷ ἀντὶ τούτων. δούς γὰρ αὐτοῖς ἀνθρώπους ἵνα μετὰ ἀνέσεως καὶ ἀναπαύσεως ἀπέρ- 10 χωνται τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸν ἔξω τόπον, διερχόμενοι περὶ τὸ Ποντικὸν εὐρόντες πλεύσιμον καὶ δοδίως ἀποκτείναντες τοὺς ἀπάγοντας ἀνθρώπους τοῦ μπεγλέρμπεὶ καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλεύσιμον ἔφυγον εἰς Κέρκυραν, κακεῖθεν πάλιν εἰς Νεάπολιν. καὶ αὐτοὶ μὲν ἠλευθερώθησαν τῆς δουλείας 15 ὕπως δῆποτε· ὁ δὲ πενθερὸς μὲν Μανουήλ τοῦ Μπουχάλη Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, πρωτεξαδελφὸς δέ, ὡς προεδηλώσαμεν, τῆς μητρὸς τοῦ μπεγλέρμπεη, βληθεὶς εἰς σίδερα ἤγχετο. αὐτὸς γάρ, ὡς προσίπομεν, φυγὼν ἐκ τοῦ Λεονταρίου μετὰ καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην εἰς δουλο- 20 σύνην τοῦ δεσπότη κὺρ Δημητρίου, πολέμου δὲ γεγονότος περὶ τὴν Βορδονίαν καὶ τὴν Τρύπαν κακῶς τραφεὶς ἐάλω, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν δέσμιον πρὸς τὸν ποτε αὐθέντην αὐτοῦ

6. προεστώτες P 7. μπεϊλερμπέης μαχουμούτης P 16. Μα-
νουήλ τοῦ Παλαιολόγου Γεώργιος Μπουχάλης P

ditionem accepit, ex pacto et iureiurando pollicitus, se neminem eorum aut turbaturum, aut occisurum, aut in servitium abducturum esse. sed, sacramenti immemor et ulciscendi cupiditate atque ira incitatus, cunctos in parvo quodam campo coactos et vinctos cum uxoribus et liberis gladio trucidari iussit. quo supplicio etiam praefecti iis Buchalei affecti fuissent, nisi Mahometes beglerbegus vitam iis impetrasset, quod uxor Mannelis Buchalei ipsius soror sobrina esset. qui male gratias retulerunt. nam quum homines iis dedisset, ut tuto et citra laborem via e finibus amerae ducente procederent, Ponticum profecti ibique navigandi occasionem nacti, dolose homines a beglerbegeo sibi adiunctos interemerunt, et conscensa navi Coryram, et inde rursus Neapolim profugerunt. itaque ipsi quidem servituti se modo qualicumque eriperunt; sed Mannelis Buchalei socer, Georgius Palaeologus, matris beglerbegi, ut ante significavi, frater consobrinus, ferro vinctus ducebatur. is enim, Leontario profugus, cum genero Spartam discesserat, ut Demetrio despotaе operam navaret, sed in obsidione Bordoniae et Trypes, accepto vulnere, captus et vin-

τὸν δεσπότην κύρ Θωμᾶν. ὡς δὲ λάθῃ ἀπὸ τοῦ τραύματος, περιωρισμένου δὲ ὄντος καὶ φυλαττομένου ὕπως δήποτε περὶ τὸ Δυρράχιον, ἀπατήσας τοὺς φυλάσσοντας ἔφυγε, καὶ πάλιν προσέρχεται τῷ δεσπότη κυρ Δημητρίῳ, καὶ ἐν τῷ Ναυπλίῳ 5 τὸν πλείονα καιρὸν διέτριβε διὰ τὴν γυναικα καὶ τὰ παιδία αὐτοῦ ὑπάρχειν ἐν τοῖς τῶν Ἑνετῶν.

19. Τοῦ οὖν ἀμηνᾶ δουλώσαντος, ὡς δεδηλώκαμεν, τὸ Λεοντάριον καὶ τὰ περὶ αὐτό, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἅγιον Γεώργιον ταῦτα γὰρ ἰδὼν ὁ Κροκόντηλος, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν Κροκοδείλος 10 οἰκειότερον, προσεκύνησεν καὶ αὐτὸς τὸν ἀμηνᾶν, τὸ δὲ κάστρον τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ δέδωκεν αὐτῷ· αὐτὸς δὲ ἔλαβε χάριν τούτων τὸ ἐλωῖ ἢ μᾶλλον εἶπεῖν τὸ ἦλ καὶ τὰ ἐξῆς, τοῦτ' ἔστι θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες, ὡς εἶπεῖν μᾶλλον ἵνα τί μὴ καὶ αὐτὸν ἐγκα- 15 τέλιπες, τῶν προσελχθέντων κακῶν πρωτεργάτην. τούτων οὖν ἔκεῖσε γινομένων ὁ δεσπότης κύρ Θωμᾶς ἀφείξ την Καλαμάταν καὶ περάσας εἰς τὰ περὶ τὴν Κόσμαιναν καὶ τὸ Πεταλίδι, εἰσελθὼν εἰς τὸν Ἀβαρίνον κἀκεῖθεν εἰς τὸ Μαράδιον, προγενέστερον τῆς βασιλείσης καταλειψάσης τὴν Ἀρκαδίαν 20 κἀκεῖσε ἀπελθούσης μετὰ τῶν παίδων αὐτῆς καὶ τῶν εὐρισκομένων ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ ἀρχόντων. ὁ δὲ ἀμηνᾶς παρέλαβεν αὐτά, ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν Καρίταιναν, παρὰ τοῦ Σγουρομάλλη Πα- 91 λαιολόγου καὶ γυναικαδελφοῦ τοῦ μεγάλου Λουκάνη, ὃς προα-

8. ἔτι — Γεώργιον om P 9. κροκόνδειλος P 12. ἦλει ἦλει P
14. με| με καὶ αὐτὸν P μοι P 18. μαράνθι P

culis constrictus ad dominum quondam suum Thomam despotam adductus est. sed, sanato vulnere, quum custodiretur ad Dyrrhachium, deceptis custodibus, effugit iterumque adiunxit se Demetrio despotae, ac Nauplii aliquamdiu commoratus est, quoniam ibi in Venetorum dititione uxor et liberi eius vivebant.

19. Occupatis igitur, ut docuimus, Leontario locisque vicinis, et S. Georgio insuper, animadvertens id Crocontalus sive, ut aptius dicam, Crocodilus, ipse quoque ad eum defecit eique cum castro duos filios tradidit, habuitque eius rei praemium eloi sive eli et quae sequuntur, h. e. mi deus, mi deus, quare deseruisti me, sive, ut dicam melius, quare non et ipsam deseruisti commemoratorum malorum primum auctorem. haec dum illic sunt, Thomas despotae, relicta Calamata, Cosmaenam et Petalidium traiectus, Abarinam et inde Marathium venit, quum iam ante regina ex Arcadia exiisset atque illuc cum liberis et primoribus Arcadiae advenisset. itaque occupavit ea ameras, recepitque idem Caritaenam a Sguromalle Palaeologo et fratre uxoris magni Lucanis, qui, ut olim Arius, in sella familiarica,

πέθανεν εἰς ἀπόπατον διαβιβάσας τὴν ψυχὴν, ὡς ποτε ὁ Ἄρειος ἔπαθεν, ἅμ' ἐγκάτοις, καὶ περάσας κατῆλθεν εἰς τὰ περὶ τὴν Ἀνδρουῖαν καὶ Ἰθάμην. καὶ λαβὼν αὐτὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα ἀπῆλθε θεάσασθαι καὶ τὴν Κορώνην, εἰτ' ἐκεῖθεν διέβη καὶ εἶδε τὴν Μοθώνην, εἶτα τὴν Πύλον τὴν 5 καὶ Ἀβαρίνον. καθ' ἣν ἡμέραν καὶ ὁ δεσπότης κῆρ Θωμᾶς ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου· προητοίμασε γάρ τινα πλοιαρία, καὶ ἐλθὼν ἐν τῷ λιμένι τῷ παρ' Ἰταλοῖς καλουμένῳ Πόρτῳ λόγγῳ, ἵνα ἐκεῖθεν εὐπλωϊμον καιρὸν εὐρῶν εἰς Κέρκυραν ἀπέλθῃ. ὁ δὲ γέγονε, καὶ τῇ κῆ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἀπε- 10 σώθη εἰς Κέρκυραν. εὐρόντες δὲ καὶ ἡμεῖς πλεύσιμον ἀπαγόμενον ἐκεῖσε, ἐμβάντες τῇ ἰα' Ἰουλίου διὰ τὸ ἐπιγενέσθαι καὶ μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν θανατικὸν ἐν τῇ Μοθώνῃ, τῇ β' τοῦ Αὐγούστου ἀπεσώθημεν εἰς Κέρκυραν, ἔχοντες τὸν σκο- 15 πὸν ἵνα ἀπέλθωμεν εἰς τὴν Κρήτην ἢ εἰς τὴν περὶ τὴν Θεσσαλονίκην Βερροίαν, διὰ τὸ εἶναι κακῆϊσε καλλίστην μονὴν εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἣν περ ὁ τῆς μητρὸς μου πατὴρ ἀνῆγειρεν ἐκ βάρων. τοῦ δὲ Ραοῦλ Γεωργίου καὶ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ καὶ θυγατρὸς προαπελθόντων, ἐπαρώτρυναν καὶ τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ τὸν ποτε μελλόγαμβρόν μου Νικόλαον τὸν 20 Μελισσηνόν, αὐτὸς δὲ πάλιν ἐμέ· ἐτι δὲ καὶ τοῦ δεσποτου μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖσε παραγενομένου ἀπῆλθωμεν χῆμεϊς, προσμεῖναι ἐκεῖ ἕως οὗ ἴδωμεν τὸ μέλλον. τοῦ δ'

8. πόρτο λόγχο Ρ

emissis visceribus, animam exspiravit, ac transiit in viciniam Andrusae et Ithomes. his quoque oppidis cum omni regione finitima occupatis, Coronam visum abiit, atque inde rursus Mothonam traiecit ac Pylum sive Abarinum. quo die etiam Thomas despota, exstructis ante navibus, e Peloponneso discessit et ad portum longum, quem Itali dicunt, profectus est, ut inde, idoneam nactus tempestatem, Corcyram navigaret. ita factum est, pervenitque die mensis Iulii 28 Corcyram. nos quoque navigium eodem profecturum nacti, Iulii die 11 solvimus, quod praeter reliquas miserias pestifera lues Mothonen invaserat, et delati sumus Corcyram die 2 Augusti. erat autem consilium inde in Cretam vel Berhoeam prope Thessalonicam proficisci, quoniam illic monasterium pulcherrimum erat, in honorem sancti Nicolai ab avo meo materno a fundamentis exstructum. Georgius Raulus autem et gener et filia eius, ante illuc profecti, conobrium suum, qui quondam meus erat futurus gener, Nicolaum Melissenum, ut eodem discoderet, cohortati erant, atque hic rursus mihi idem suaserat. itaque et despota et reliquis illic commorantibus, nos quoque abivimus, expectaturi, quid futurum esset. interim ameras, occupata Ar-

ἀμηνᾶ λαβόντος τὴν Ἀρκαδίαν, κάκειθεν διερχομένου εἰς τὰ κάτω μέρη τῆς Πελοποννήσου καὶ λαβόντος πάντα τὰ ἐκείσε, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἰσχυρότατον Χλομούτζην καὶ τὸ Σανταμαρίν, ἃ ἐκέκτηντο τινες τὸ ἐπίκλην μπεγλερμπείδες, καὶ αὐτοὶ 5 φοβούμενοι εἶσαν πάντα κωφά, καὶ ἀπῆλθον καὶ αὐτοὶ εἰς Κέρκυραν. ὁ δὲ ἦλθε μέχρι καὶ Πάτρας κακέϊσε προσέμεινε. καὶ τὰ Καλάβρυτα λαβὼν, ἔνθα ὁ ἡγεμονεύων οὔτε τοῖς δεσπόταις οὔτε τῷ ἀμηνᾶ ἐφύλαττε πίστιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς θεόν, ὡς νομίζω, αὐτὸς μὲν ὁ ἀμηνᾶς ἔδωκε δίκην ἀξίαν 10 αὐτῷ· ἐλέπισε γὰρ αὐτόν, οἱ δ' αὐτοῦ πάντες οἱ μὲν ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς οἱ δὲ αἰχμάλωτοι ἀπήχθησαν. τὸ δὲ ἄστυ ὁ ἀμηνᾶς καλῶς ἀσφαλισάμενος καὶ παντὶ τόπῳ ἀφείς στρατιώτας, ἐγερθεὶς ἀπὸ τῆς Πάτρας διέβη εἰς τὰ περὶ τὸ Σαλμενικὸν καὶ Λίστραιναν καὶ Βοστίτζαν· καὶ τὴν 15 μὲν Βοστίτζαν καὶ Λίστραιναν ἔλαβε, τὸ δὲ Σαλμενικὸν ἐκράτησε μέχρι τινός τις Παλαιολόγος λεγόμενος τὸ ἐπίκλην Γραιτζας.

Τοῦ δὲ δεσπότου, ὡς εἶπομεν, πανοικί ἐλθόντος εἰς Κέρκυραν, προσῆλθον αὐτῷ καὶ γράμματα ἀπὸ τοῦ πρύκτορος 20 τοῦ Ἀγγελοκάστρου διαλαμβάνοντα οὕτως, ὅτι τῷ Ἀμηνᾶ ὄρεξις ἦν ἵνα προσέλθῃ αὐτῷ τις τῶν τοῦ δεσπότου ἀρχόντων, καὶ γενήσῃται συμβίβασις καὶ ἀγάπη ἀμφοτέροις, καὶ δοθῇ παρ' αὐτοῦ τόπος μετὰ τινων συμφωνιῶν τῷ δεσπότῃ πρὸς

1. παραλαβόντος P
πραιτωρος P

2. ἔλαβε P

17. Γαιτζας P

19.

cadia, in partem inferiorem Peloponnesi profectus, cuncta eius regionis loca cepit, ipsamque adeo firmissimam Chlomotzam et Santamarium, quae a quibusdam beglerbegis tenebantur, qui et ipsi, metu percussi, omnia deseruerunt et Corcyram venerunt. ille Patram usque processit, ibique mansit. captis Calabrytis, eius urbis praefectum, qui nec despotis, nec ameras, nec vero deo, opinor, fidem servarat, supplicio dignissimo punivit. quippe pellem ei detrahi iussit, et cives aut iugulavit aut captivos abduxit. urbe bene munita et ubivis relictis praesidiis, ameras Patra movit et Salmenicum, Listraenam et Bostitzam transiit, ac Bostitza et Listraena quidem potitus est, sed Salmenicum Palaeologus quidam, cognomento Graitzas, aliquamdiu servavit.

Despota igitur cum tota familia Corcyram profecto, literae ei a procuratore Angelocastri allatae sunt, quibus scriptum erat, ameram quempiam e proceribus despotae ad se mitti cupere, ut amicitia et concordia inter ipsos conciliaretur, et locus aliquis despotae cum conditionibus quibusdam a se daretur, in quo is vitam ageret. re

τὸ ζῆν. συνδιασκεψάμενος οὖν σὺν τοῖς αὐτοῦ ὁ δεσπότης, ἔδοξεν αὐτῷ καλὸν εἶναι ἵνα ὁ μὲν Ῥάλης Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἀμηνῶν, ὁ δὲ γαμβρὸς αὐτοῦ Ραοὺλ Γεώργιος ἀπέλθῃ πρὸς τὸν πάπαν, ἵνα ὁ μὲν καὶ ταῦτα καὶ τὴν εἰς Κέρκυραν τοῦ δεσπότητος ἐπιδημίαν δηλώσῃ τῷ πάπῃ, ὁ δὲ ἴδῃ καὶ 5 Βμάθῃ τίς ὁ τοῦ ἀμηνῶ σκοπός. οἱ καὶ ἀπῆλθον, ὁ μὲν τῇ θ' ὁ δὲ τῇ ια' Ἀυγούστου. Θανατικοῦ δ' ἐπιγενομένου καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν πόλιν ὁ δεσπότης καὶ ἡμεῖς ἀπῆλθομεν ἐν τοῖς περιχωρίοις, ἐκδεχόμενοι καὶ τὰ τῶν πρεσβυτῶν ἀποτελέσματα. ὁ μὲν οὖν Ῥάλης Ἰωάννης διελθὼν διὰ τοῦ Ἄγ- 10 γελοκάστρου ἔφθασε τὸν ἀμηνῶν πρὸς τὰ περὶ τὴν Βέρροϊαν· καὶ εὐθὺς προσταξάμενος αὐτοῦ ὅ τε Ῥάλης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες ἐδεσμεύθησαν καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἡσφαλίσθησαν σιδήροις. διαβιβάσαντες οὖν οὕτως δέσμοι, μετὰ τινος ὁδοῦς ἡμερῶν εἰς τοὺς περὶ τοῦ μαύρου ὄρους βουνοὺς ἠλευθέρω- 15 σεν αὐτούς, εἰπὼν ὅτι ἐγὼ ἐκδεχόμεν πλησίον τῆς Πελοποννήσου εὐρισκομένου μου ἐλθεῖν τὸν δεσπότην, ἢ στείλῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ ἀρχόντων, καὶ γένηται χάρις πρὸς αὐτόν, καὶ κάθηται, καὶ ζῆ. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν γέγονε, πάλιν λέγομεν, γενηθήτω, εἰ θέλει, καὶ ἀπελθόντος σου ἐλθέτω ὁ δεσπότης, ἢ 20 ἔξιμποστειλάτω ἕνα τῶν παιδῶν αὐτοῦ, ᾧ καὶ ποιήσωμεν χρῆστιά. ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ Ῥαοὺλ ἀπράκτου τῷ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 5959 ἔτους, καὶ τῇ ις' Νοεμβρίου ἐμβὰς ἔν τινι τῶν

2. Ῥαοὺλ Ἰωάννης P 6. 23⁷ P 7. 15⁷ P 9. πρέσβων P
16. ἐκδεχόμενος P 23. αυξα^u P

cum suis deliberata, despota e re fore existimavit, ut Georgius Rales ad ameram, Georgius Raulus autem, gener eius, ad papam proficisceretur, ut alter hoc ipsum et despotae in Corcyra commorationem papae nuntiaret, alter videret et exploraret, quo spectaret consilium amerae. itaque illi discesserunt, alter nono, alter undecimo die Augusti. mox autem quum pestis etiam Corcyram urbem invasisset, despota et reliqui in loca vicina concessimus, legatorum exspectantes reditum et quid allaturi essent nuntii. ac Iohannes Rales quidem, trans Angelocastrum profectus, ubi prope Berrhoeam ad ameram venit, statim iussu eius cum omnibus comitibus vinculus et compedibus ferreis adstrictus est. quum ita vincti processissent dies aliquot, ad colles montis nigri eos liberavit, et exspectasse se dixit, ut, quum esset prope Peloponnesum, aut veniret ipse despota, aut filium cum proceribus mitteret, ac se illi benefacturum sedemque stabilem, in qua viveret, donaturum fuisse. quorum quum neutrum factum sit, inquit, iterum, ut fiat, suademus, et post reditum tuum aut veniat despota, aut unum e filiis mittat, cui benefaciamus. itaque quum Raulus re in-

Κερκυραίων πλοίων ὁ δεσπότης κῆρ Θωμᾶς μετὰ τῶν πλειό-
νων ἀρχόντων αὐτοῦ διέβη εἰς τὸν Ἀγκῶνα, ἵνα ἐκεῖθεν πρὸς
τε τὸν πάπαν καὶ τὸν δούκα Μεδιολάνων καὶ ἀλλαχοῦ ἀπέλ-
θῃ, εἰς Κέρκυραν καταλείψας τὴν τε βασιλείαν καὶ τὰ
5 παιδία αὐτοῦ καὶ τινὰς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ οἰκιακοὺς καὶ
οἰκέτας τῶν αὐτῷ ἐπομένων. οὗ δὲ καμὲ πολλά διορισμέ-
νου καὶ ζητήσαντος ἵνα ἢ σὺν αὐτῷ ἀπέλθῃ ἢ ἐν Κερκύρα
μετὰ τῆς βασιλείας μείνῃ, ἄρχων τοῦ ὄσπιτιοῦ αὐτῆς·
ἐγὼ δὲ διὰ τε τὸ ἔλεος τοῦ τὰ πάντα καλῶς οἰκονομοῦντος
10 Θεοῦ, διὰ τε τὴν λύπην ᾧν ἐγέννησα, διὰ τε τὴν ἀταξίαν
πάντων τῶν τοῦ εἰκοῦ αὐτῶν ἀνήκοος ἐγενόμην εἰς τὰ ἀμφο-
τερα. ἀλλ' ἐπιμείναντός μου καὶ ἑτέρῃ καιρῷ ἐν τῷδε τῷ
χωρίῳ ἐνόματι Μολυβατινὰ ἐν ᾧ ἤμεν, ὅτε καὶ ὁ δεσπότης
ἦν ἐν τῷ Χλομῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ θανατικοῦ ὡς δεδήλωται.
15 καὶ μετὰ καιρὸν δὲ κάθισμα εὐρύων τὸ εἰς ὄνομα τοῦ ἁγίου
Ἡλίου πλησίον τοῦ ἄστεως, ἀπελθόντος μου ἐκέισε κατήκησα
Σεπτεμβρίου ἑκτη τοῦ 590^{ου} ἔτους. κατέμενον μετὰ τῶν ἐμῶν,
καὶ μόνον ἐδέομην τοῦ Θεοῦ ἵνα ἡμᾶς ἐλέησῃ καὶ ἐξοικονο-
μήσῃ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθότητος. διαβι-
20 βάσαντός μου οὖν ἐκέισε μῆνας πέντε, καὶ πρὸς τινὰ καιρὸν
οὐδὲν ἐνόησαμεν ἀναπανθῆναι μετὰ τῶν ἐχόντων τὸ τοιοῦ-
τον κάθισμα. καὶ διὰ τὸ ἔξειν ἡμᾶς πλείονα τὸν πολυπλα-
σιασμόν τοῦ καλοκαγαθοῦ φίλου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς Δω-

10. ἦν ἐγέννησα διὰ τὴν P
 ῥίω P

17. αὐξῆ⁸ P

13. μολυβατινὰ P

14. χω-

21. ἀναπισθῆναι P

22. τοῦτο P

fecta redisset mense Octobri anni 6969, Thomas despota, die 16 No-
vembrii Corcyraeorum navem ingressus, cum proceribus suis plerisque
Anconam traiecit, inde ad papam et Mediolanensium ducem et alio pro-
fecturus, in Corcyra relictis regina et filiis et nonnullis procerum, qui
eum sequebantur, familiaribus et domesticis. equidem, multum ab eo
invitatus et rogatus, ut aut comitaret se, aut Corcyrae manerem in
aediibus reginae, per misericordiam dei cuncta bene moderantis, et
propter luctum eorum, quos procreaveram, et rerum omnium in illius
domo perturbationem, neutram conditionem accepi, sed mansi Moly-
batinis, quo loco etiam ante fueram, quum despota metu pestis, ut
significavimus, Chlomi versaretur; et mox cellula inventa in monaste-
rio prope urbem in honorem sancti Eliae exstructo, illuc sedem trans-
tulit die 6 Septembris anni 6970. ibi cum meis mansi, et tantum-
modo precatus sum deum, ut miseraretur nos et pro benignitate et
caritate sua in nos decerneret. commoratus sum ibi menses quinque,
atque intellexi procedente tempore, neutquam nos tranquillo animo
frui posse cum iis, qui id monasterium tenerent; itaque ob crebriorem

ροθέου, εὐρισκομένου αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἰάσονος καὶ Σωσιπάτρου, εὐρόντες καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν τριάκοντα δύο ἱερέων τοῦ ἁγίου Νικολάου κάθισμα τὸ ἐπονομαζόμενον τοῦ Ταρχανιώτου, παρελάβομεν αὐτὸ Μαρτίου ἐς τοῦ 590 ἔτους, καὶ κατέμενον μετὰ τῶν 5 ἐμῶν. ὁ δὲ δεσπότης κύρ Θωμᾶς φθάσας εἰς τὸν Ἀγκῶνα κάκειθεν εἰς τὴν Ῥώμην οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν εἰ μὴ ὅτι ἔδωκε τῷ πάπᾳ Πίῳ δευτέρῳ ἐν τῷ β' ἔτει τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου, κάκεινος αὐτῷ μόλις πρὸς τὸ ζῆν 10 μετὰ τῶν αὐτοῦ ἐδώρησατο τὴν μόνην καὶ ἀναγκαίαν τροφήν. ὡς οὖν εἶδον οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ ἄρχοντες καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Κερκύρᾳ ἀπομεινάντες ἤκουσαν μὴ εἶναι οὐδεμίαν ἐλπίδα 92 βοηθείας, διεσκορησίθησαν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ κάκειθεν, κλαίοντες τὴν δυστυχίαν αὐτῶν. τότε δὲ καὶ ὁ ἡγαπημένος 15 μοι ἑπὲρ υἱόν, ὃ ποτε μελλόγαμβρός μου Νικόλαος ὁ Μελισσηγός, ὁ τοῦ μεγάλου πρωτοστράτορος υἱός τοῦ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, εὐρῶν νῆαν ἐμπορικὴν Κρήτα τοῦ Σοφολέου ὀνομαζομένου, ἐρχομένην ἐκ τῆς Ἑνετίας, ἐμβὰς ἐν αὐτῇ διέβη εἰς πόλιν Κυδωνίας ἐν τῇ Κρήτῃ τοῦ Ἀπριλλίου ἐς 20 τοῦ 590 ἔτους, κλαύσαντες καὶ θρηνησαντες πρότερον ἡμεῖς περὶ τῆς στερησεως αὐτοῦ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν λίαν καλὸν πρὸς με. ἐκεῖ δὲ γυναικί συζευχθεὶς πρεσβύτερος ἐγένετο,

15. δὲ καὶ] δὴ P
ὀνομαζομένην P

17. τοῦ ἐν — γῆς om P

18. σοφοκλέους

quoque optimi et benevoli patris spiritualis Dorothei consuetudinem, qui in monasterio sanctorum apostolorum Iasonis et Sosipatri erat, etiam nos ex ordine triginta duorum sacerdotum sancti Nicolai cellulam nacti sumus Tarchaniotae quae dicitur, die 15 Martii anni 6970, ac mansi ibi cum meis. Thomas autem despota, Anconam atque inde Romam profectus, nihil aliud effecit, nisi ut, quum ipse Pio secundo papae anno pontificatus eius secundo e reliquiis apostoli primum vocati, sancti Andreae, caput dedisset, ille sibi vix ad sustentandam suam et suorum vitam necessarium victum praeberet. ut igitur proceres eum secuti viderunt, et qui in Corcyra relictii erant, audiverunt, nullam spem auxilii reliquam esse, alii alio dissipati sunt, calamitatem suam deplorantes. tum etiam filio mihi carior futurus gener meus, Nicolaus Melissenus, magni protostratoris filius, navem mercatoriam Cretensem Sopholei cuiusdam Venetiis venientem conscendit, et Cydoniam, Cretae urbem, traiecit die 11 Aprilis anni 6970, quem nos nobis eripi vehementer dolebamus et lugebamus, quoniam miri-

καθὼς ὕστερον ἔμαθα καὶ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γράμματα ἔλαβον. τοῦ δὲ δεσπότητος κύριον Θωμᾶ διαβιβύσαντος καιρῶν τινα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔδοξεν αὐτῷ ἐπαναστραφῆναι πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἑνετῶν, καὶ πάλιν ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ἀγκῶνα, 5 τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ βασιλείσσης τῆς Σερβίας ἐκεῖθεν ἀπελθούσης· καὶ διατρίψασα ἡμέρας τινὰς εἰς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἐκεῖνος μὲν ἐδιέβη πάλιν εἰς Ῥώμην, ἡ δὲ βασίλισσα διελθούσα ἀπῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον τοῦ Ἰλλυρικοῦ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἡ βασίλισσα κακῶς διάγουσα ἐν Κερκύρα, ἐλεηθεῖσα 10 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τῷ αὐτῷ ἐβδομηκοστῷ ἔτει Ἀγούστου ἰς ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν τῇ τῶν ἁγίων ἀποστόλων μονῇ, Ἰάσωνος λέγω καὶ Σωσιπάτρου.

Ὁ δὲ τῶν ἄσεβῶν ἔξαρχος τῷ αὐτῷ δὴ ἔτει ἀπελθὼν κατὰ τοῦ Σφεντιάρη παρέλαβε τὴν ἐκείνου περιβόητον πόλιν Σινώπιον 15 ὀνομαζομένην, ἧ δὴ καγὼ ἐθεασάμην. οὐ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα αὐτοῦ τρόπον παρέλαβεν, ἔτι δὲ καὶ τὴν Κερασούντα καὶ τὴν Τραπεζοῦντα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Δαβίδ τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ ἐκεῖσε τότε βασιλεύοντος, καὶ ἅπασαν τὴν περιχώρον αὐτῶν, τοῦ βασιλέως Τραπεζοῦντος λέγω καὶ 20 πάντων σχεδὸν τῶν ἐκεῖσε ἀτυχῶν καὶ ἀνωφελεστάτων αὐθεντιῶν καὶ ἀρχόντων, οὓς ἐξελθὼν ἐκεῖθεν κοτίκισεν αὐτούς ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει, ἔνθα δὴ καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου αὐθέντης ἦν ὁ δεσπότης κύριος Δημήτριος, ᾧ καὶ δέδωκεν ἔχειν εἰς ζωάρι-

10. κς^η P

19. περιοχὴν αὐτοῦ P

21. ἐβαλῶν P

fice erga me officiosus erat. ibi, uxore ducta, presbyter factus est, ut postea e literis eius ad me datis cognovi. Thomas despota autem, aliquamdiu Romae commoratus, ad civitatem Venetorum, atque inde Anconam redire statuit, unde filia eius, regina Serviae, discessura erat. itaque quum ad visendam eam urbem dies aliquot ibi haesisset, ipse Romam rediit, regina Epidaurum in Illyricum abiit. huius mater, regina, quae Corcyrae vitam miseram debebat, miserante deo, ipso septuagesimo anno aetatis, Augusti die 16, mortua et in sanctorum apostolorum, Iasonis, inquam, et Sosipatri, monasterio sepulta est.

Princeps autem impiorum eodem anno Sphentiarem adortus, celebrem illius urbem Sinopium occupavit, quam ipse vidi: nec vero hanc solam urbem, sed etiam omnem vicinam regionem; praeterea Cerasuntem et Trapezuntem, Davidi Comueno regi ereptas, et universam regionem circumiacentem illorum principum, h. e. regis Trapezuntiorum et reliquorum prope omnium principum et procerum ibi habitantium, quos inde discedens Adrianopolim traduxit, ubi etiam Peloponnesi princeps, Demetrius despota, erat, cui, unde ipse et

κειαν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν μεγάλην Αἶνον, τὴν Ἀἴμον, τὴν Ἰμβρον καὶ τὴν Σαμοθράκην. τῷ δὲ τῆς Τραπεζούντος βασιλεῖ τῷ Κομνηνῷ κύρ Δαβὶδ χωρία τινὰ δώσας ἐπὶ τὸ μαῦρον ὄρος κατέψικεν αὐτόν. ὃν δὴ καὶ μετὰ τινος χρόνου μικροῦ παραδρομῆν, εὐρῶν τάχα κατ' αὐτοῦ αἰτίαν τινὰ οὐκ ἄληθῆ, πάντα τὰ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα ἀφείλετο, κάκεινον πνιγμῷ ἐτελείωσε. τῷ δὲ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους διέβη ὁ ἀμηνᾶς εἰς τὴν μεγάλην Βλαχίαν καὶ ἐδιόρθωσε τὰ κατ' αὐτὴν ἐκείσε ἐνεργούμενα, καὶ ἐπιστρέψας ἐποίησε στόλον, καὶ ὄρησεν ὁ στόλος προσατάγματι αὐτοῦ κατὰ τῆς Λέσβου, ἣν καὶ παρέλαβεν.

20. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ τοῦ αὐτοῦ 590ᾶ ἔτους ἐπιδραμόντος τοῦ υἱοῦ τοῦ Τουραχάνη Ἀμάρη ἠχμαλώτισε πᾶσαν περὶ τὸν Ναυπάκτον τῆς Αἰτωλίας τὴν αὐτοῦ περιοχὴν, τὸν Γαλατᾶν λεγομένην, καὶ οὐ τοὺς Ἐνετοὺς μόνον ἀλλὰ καὶ 15 τοὺς τελοῦντας αὐτῷ τοῦ τῆς μικρῆς Βλαχίας Φλαμπούρου. ὅπερ μαθὼν ὁ τῶν Ἐνετῶν τριήρων ναύαρχος, καὶ δραμῶν πρὸς ἐπικουρίαν εἰς τὴν ἀντίπερα πόλιν τοῦ ἀμηνᾶ, Βοστιτζαν ὀνόματι, διελθὼν ἐνέπηρσεν αὐτὴν καὶ ἠχμαλώτευσεν ἅπασαν πλὴν τοῦ Κουλά μόνου. καὶ ἀγαγὼν τοὺς Βοστιτζανοὺς 20 βὲν τῷ Ναυπάκτῳ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐναλλαγὴν ἐποίησατο. καὶ δὴ προμελετωμένης οὔσης τῆς μάχης τοῦ γενέσθαι κατὰ τοῦ ἀμηνᾶ ὑπὸ τῆς τῶν Ἐνετῶν γερουσίας, τοῦτο δὴ τὸ ἔργον ἀπεκάλυψεν αὐτὴν καὶ ἀρχὴ κατέστη. καὶ ἐλθόντος τοῦ κα-

13. πάντας τοὺς περὶ P
20. Καλαμόνου P

14. αὐτοῦ om P

15. λεγόμενον P

qui eum comitabantur, victum haberent, magnam Aenum, Lemnum, Imbrum et Samothracen donavit. Davidi Comneno autem, Trapezuntiorum regi, cui et ipsi loca quaedam tribuit, ad montem nigrum domicilium assignavit: quem tamen brevi post, reperta adversus eum causa quadam falsa, facultatibus omnibus spoliatum, suffocari iussit. vere eiusdem anni in magnam Valachiam concessit, rebusque huius provinciae ordinatis, reversus est et classem exstruxit, quae, Lesbum missa, eam insulam in potestatem redegit.

20. Novembri eiusdem anni 6971 Amares, Turachanis filius, incursione facta, omnem regionem Naupacto Aetoliae adiacentem, quam Galatam dicunt, occupavit, nec solos Venetos, sed etiam tributarios sibi incolas oppidi parvae Valachiae, quod Phlabyrinthum appellatur. quod ut cognovit Venetarum triremium praefectus, auxilio advolvit et urbem amerae e regione sitam, Bostitzam nomine, adortus incendit, totamque occupavit praeter solum Culam. incolas deinde Naupactum abductos cum suis commutavit. ceterum bello a senatu

θόλου ναυάρχου ἀγέματι Ἀλουισίου Λαυρεδανῶ μετὰ πολλῆς παρασκευῆς καὶ ἐτοιμασίας καὶ δυνάμεως, ἐπίασε τὸν τῆς Πελοποννήσου Ἴσθμὸν καὶ ὤκοδόμησεν αὐτόν, κακῶς δὲ διὰ τὴν συντομίαν· οὐ γὰρ ἐν τῷ συντόμῳ τὸ ἀσφαλές, ὡς δὲ λόγος. εἶτα πολεμήσας τὴν Κόρινθον καὶ μὴ τυχῶν τοῦ ἐπιζωόμενου, ἀφείκε τὸν Ἴσθμὸν ἀνεχώρησε. τῷ δὲ ἑξήκοστῳ ἔτει παρέλαβον τὴν Μονεμβασίαν οἱ Ἑνετοί, οὐ τοσοῦτο θελήσει καὶ χάριτι τοῦ κυριευόντος αὐτὴν ὅσον ἀνωφελεῖα τοῦ ἡγεμονευόντος ἐν αὐτῇ ἀρχόντος· ὥσπερ δὲ ὁμοίως ἀνωφελεία καὶ ἀτυχία τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀήμου πολίχνιον τὸ λεγόμενον Παλαιόκαστρον ἐκλάπη μύλλον παρὰ τῶν ἐν αὐτῷ τυχόντων ξένων καὶ ἐδόθη τῇ αὐθεντίᾳ τῶν Ἑνετῶν· καὶ ἐξ αὐτοῦ, δῆλον τοῦ πολιχνίου, ἅπασαν τὴν νῆσον ἐκληρώσαντο. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀέσβον ἀπελθόντος αὐτοῦ δὴ τοῦ Λαυρεδανῶ καὶ πολεμήσαντος αὐτὴν, οὐκ ἔπραξέ τι καὶ ἀνεχώρησεν ἄπρακτος.

Τῷ δὲ ἔαρι τοῦ ἑξήκοστῆς ἐτους ὁ δεσπότης κύριος Θωμᾶς ἐμήνησεν ἵνα οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ θυγάτηρ ἐκεῖσε ἀπέλθωσιν ὅπου κακέλλος ἦν· καὶ ἐγένετο, ὅτε ἀπεσωθήσαν μετὰ νηὸς 20 εἰς τὸν Ἀγκῶνα, καὶ μόνον ἤκουσεν ὅτι ἐν Ἀγκῶνι παρεγένοντο ἐν Ῥώμῃ ὧν, καὶ μὴ φθάσας ἰδεῖν αὐτὰ Μαίτου ἰβ' ἐν Ῥώμῃ πρὸς κύριον ἐξεδήμησεν, ὑπάρχων ἑτῶν νε', καὶ πρὸς τι μικρόν. καὶ ὄντων τῶν παιδῶν εἰς Ἀγκῶναν ἐπιστολήν

22. πενήκοντα τριῶν P

Venetorum adversus ameram iam ante decreto, illa res eius ordiendi occasionem praebeuit et initium eius fuit. advenit enim summus classis praefectus Aloysius Lauredanus cum magno apparatu et copiis, atque Isthmum Peloponnesi occupavit et munivit, male tamen propter festinationem: etenim in festinatione non est securitas, ut in proverbio est. deinde Corinthum aggressus, sed spe frustratus, relicto Isthmo, discessit. anno autem 6972 Veneti Monembasia potiti sunt, non tam voluntate et gratia eius, qui urbi praeerat, quam eiusdem inertia: quemadmodum inertia et infortunio praefecti Lemni factum est, et oppidulum, quod Palaeocastrum dicitur, a peregrinis, qui intus derant, subreptum, rei publicae Venetorum traderetur: ex quo deinde oppidulo profecti, tota insula potiti sunt. quin etiam Lesbum idem Lauredanus profectus et bello adortus, frustra laboravit, et re infecta rediit.

Vere anni 6973 Thomas despota filios et filiam ad se venire iussit. accidit autem, quum pavi Anconam delati essent, ut ille Romae, audito tantum de eorum adventu, priusquam eos videret, ad dominum migraret mensis Maii die 12, annos natus 56 et paulo plus.

ἔγραψεν ὁ καρδινάλης Βησσαρίων πρὸς τὸν παιδαγωγὸν αὐτῶν οὕτως.

21. Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ εἰρημένου καρδινάλη πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν προρρηθέντων παιδῶν εἰς Ἀγκῶνα. 5

Ἐγγενέστατε ἄνερ καὶ ἡμῶν φίλτατε φίλων, δεξάμην καὶ πρότερον καὶ νῦν διὰ τοῦ Ἑρμητιανοῦ γράμματα τῆς εὐγενείας σου, πρὸς ἃ οὐκ ἀπεκρινάμην, ἀναμένων ἵνα γένηται τις ἀποκατάστασις εἰς τὴν πρόνοιαν τῶν ἀυθεντοπούλων. ἐπειδὴ οὖν νῦν ἐγένετο, νῦν καὶ γράφω. παραμυθεῖσθαι μὲν καὶ ὑμᾶς 10 καὶ τοὺς ἀυθεντοπούλους διὰ τὴν ἀφόρητον λύπην τοῦ μακαρίτου ἐκείνου καὶ ἀγίου δεσπότη οὐκ ἔστι τοῦ παρόντος καιροῦ· διὸ παραιτήσασθαι τοῦτο τὰ νῦν. γίνωσκε δὲ ὅτι ὁ ἀγιώτατος πάπας διὰ παρακλήσεως φίλων τινῶν καὶ οἰκείας καλοθελείας ἔταξε νὰ δίδῃ κάθε μῆνα τὰ ἀυθεντόπουλα δου- 15 κάτα τριακόσια, ὥσπερ ἔδιδε καὶ τῷ ἀγίῳ δεσπότη. θέλει δὲ καὶ ὀρῆζει ὁ ἀγιώτατος πάπας ἵνα τὰ μὲν διακόσια κατὰ μῆνα νὰ εἶναι διὰ τὰ τρία ἀδελφία ἐπίσης ἀνέγκιστα, νὰ ἐξοδιάζωνται εἰς τροφήν ἐκείνων καὶ ἀνθρώπων ὑποχειρίων αὐτῶν μικρῶν, ἕξ ἢ ἑπτὰ τοῦ καθ' ἑνός, καὶ εἰς ἀγορὰν καὶ 20 τροφήν ἀλόγων τεσσάρων τὸ ὀλιγώτερον, καὶ εἰς ὑόγαν τῶν αὐτῶν ὑποχειρίων, καὶ εἰς ἐνδύματα τῶν ἀυθεντοπούλων, νὰ

3. hanc epistolam primus edidit Io. Meursius Hesychii sui Illustris p. 57—64 (I) 7. Ἑρμητιανοῦ P 13. ἔτι δ' ὡς I 14. τιμῶν P 15. ἔταξεν ἵνα δίδωνται κατὰ μῆνας τοῖς ἀυθεντοπούλοις I κατὰ P 16. ἐδίδω I 18. νὰ εἶναι] μῆναι I

cuius quum liberi adhuc Anconae, essent, Bessario cardinalis epistolam ad paedagogum eorum dedit, hoc exemplo scriptam.

21. Epistola a cardinali, quem dixi, ad paedagogum liberorum modo appellatorum Anconam missa.

Vir nobilissime et amicissime, accepi tum prius, tum nunc per Hermetianum literas tuas, ad quas non respondi, quoniam expectare statueram, donec tuis adolescentium principum consultum foret. quod quum iam factum sit, nunc ad te scribo. consolari vos et principes de morte acerbissima beati illius et sancti despotae, non est huius loci: quare huius rei veniam a te peto. scito autem, sanctissimum papam, amicorum quorundam auctoritate et sua ipsius benevolentia commotum, statuisse, principibus mensibus singulis numos aureos trecentos pendere, quos hucusque beato despotae pendebat. vult autem ac decrevit sanctissimus papa, ut ducenti numi singulis mensibus aequaliter distribuuntur tribus fratribus, ut impendantur ad alendos ipsos et sex septemve singulorum ministros, ad emendos et alendos

εἶναι καλὰ ἐνδύματα, καὶ κάπου ἵνα περισσεύσῃ καὶ τίποτες τὸν καθ' ἓνα, διὰ τὴν βοήθησιν κάπου εἰς ἀσθενεῖαν τοὺς ἢ εἰς ἄλλην ἀνάγκην. καὶ τοῦτο θέλει τὴν γένῃ εἶς ἄπαντος, καὶ τὴν μηδὲν γένῃ ἄλλως. τὰ δὲ λοιπὰ ἑκατὸν δουκάτα τὸν 5 μῆνα ἤγουν χίλια καὶ διακόσια τὸν χρόνον τὴν ἐξοδιάζονται⁹³ εἰς τινὰς ἄρχοντας καὶ καλὰ πρόσωπα, ὅπου τὴν εἶναι μετ' αὐτῶν τὴν δὲ δουλεύουν καὶ τὴν δὲ συντροφιάζουν καὶ τὴν δὲ φυλάττουσιν. ἀκούσας δὲ ὁ ἁγιώτατος πάπας τὸ πόσοι εἶναι αὐτοῦ ὑπερεθαύματος καὶ καταγινώσκειται μᾶς· καὶ γὰρ εἰς 10 εἰς τὸν αὐθέντην τὸν μακαρισμένον ἐκείνον τοιοῦτον ἄνθρωπον ἐθαύμαζον πῶς εἶχεν ἐδώ τόσους καὶ ἑκατηγόρου τον ὅτι εἰς τὴν ξενίτιαν τὴν τρέφῃ τόσους μὲ ξένα δουκάτα καὶ ξένας ἐλπίδας, πρὸς μᾶλλον τῶρα, ἐποῦ ἦλθον καὶ ἄλλοι 15 περισσότεροι παρὰ ὅπου ἦσαν ἐδώ, καταγινώσκοντες τῶν καὶ 15 κατηγοροῦσίν των, καὶ μάλιστα εἰς αὐθεντόπουλα νέα καὶ ὄρφανά, ὅπου οὔτε ἄξιωμα οὔτε ὄνομα οὔτε φήμην ἔχουσι. καὶ οὐ μόνον καταγινώσκουσί τους, ἀλλ' οὐδὲ βούλονται τὴν ἐξοδιάζωσιν ἓνα τορνέσιον πλέον, καὶ ἄμποτες μᾶς τὸ ἔταξαν τὴν δὲ φυλάξωσι τελείως καὶ τὴν δὲ μηδὲν μεταβληθῶσιν, ὥσπερ 20 ἐποίησαν καὶ ἄλλοτε. δι' αὐτὸ εἶναι χρεῖα τὴν φροντίσῃ ἢ εὐγένειά σου μετὰ τοῦ ἀρχόντου τοῦ Κριτοπούλου τοῦ ἱατροῦ

1. τίποτα I 4. ἄλλως I 6. ὅπου γὰρ εἶναι ἀσυνά τῶν κα-
ταδουλεύουν I 9. καταγινώσκων ἡμᾶς P 12. μετ' ἓνα I
14. τὸν καὶ x. τὸν M 18. τορνέσι P ἄμποτες P 21.
ἀρχοντος τοῦ κρητοπούλου P

quatuor minimum equos, ad ministrorum stipendia et principum vestimenta, quae pulchra sint necesse est, et de cuiusvis portione aliquantum comparcitor, ut habeant, quo utantur, si forte in morbum vel alias angustias inciderint. atque haec quidem omnino ita fieri, nec fieri quidquam aliter, iubet. reliqui autem centum numi aurei singulorum mensium, vel mille et ducenti totius anni, impendantur in stipendia procerum aliquot et hominum elegantium, qui cum principibus vivant et consuetudinem habeant, iis serviant et eos custodiant. certior autem factus sanctissimus papa, quot huc advenerint, miratus est et subirascebat. si enim beatae memoriae principem, talem virum, mirati sunt et vituperarunt, quod tot huc ministros adduxisset, quos pecunia et liberalitate aliena sustentaturus esset, quanto magis nunc, quum alii plures huc immigrarint, principibus praesertim pueris et orbis succensendum est, qui nec dignitate, nec titulis, nec fama nobiles sunt! nec iis irascuntur solum, sed vetant etiam, vel unum teruncium supra pecuniam decretam impendi, mandaruntque mihi monerem, ut accurate haec fierent neve quidquam immutaretur, quemadmodum

τοῦτο, ὁποῦ κατὰ τὸ παρὸν ἔχετε τὴν φροντίδα τῶν αὐθεντοκόλων. ἐπαναστήσωμεν τίς νὰ τὰ διοικῇ, ἢ τίς εἶναι ἀναγκαῖος νὰ κρατηθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα θέλουσι μερισθῆν μετὰ βουλῆς ἐδικῆς μας εἰς ἐκείνους ὁποῦ θέλουσιν ἀπομένειν. ἐμένα γοῦν προηγουμένως φαίνεται με εἰς ἀναγκαιότητα ὁποῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ 5 λείψῃ, πρῶτον ὁ ἰατρός, δεύτερον ὁ διδάσκαλος Ἕλληνας, τρίτον ὁ διδάσκαλος Λατίνος, τέταρτον ὁ δραγουμάνος. οὗτοι γοῦν εἰσὶν ἀναγκαιότατοι καὶ δὲν ἤμπορεῖ νὰ λείψωσιν. ἔτι δὲ καὶ εἰς ἣ δύο παπᾶδες Λατίνοι εἶναι ἀναγκαιότατοι διὰ νὰ ψάλλωσι λειτουργίαν Λατινικὴν συνεχῶς. εἶναι γὰρ χρεῖα νὰ 10 ζῶσι τὰ παιδία Λατινικῶς, ὥσπερ ἐβούλετο καὶ ὁ μακαριστός πατήρ των. καὶ οἱ ἄρχοντες ὁποῦ θέλουσιν εἶσθαι μετ' ἐκείνων, εἶναι χρεῖα νὰ προσέχωσιν εἰς τοῦτο, νὰ μηδὲν φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸ μνημόσυνον τοῦ πάπα, ὡσάν τὸ ἐποίησαν εἰς τὴν στρατάν ὁποῦ ἤρξατο, διότι ἂν 15 φεύγωσιν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι χρεῖα νὰ φεύγωσι καὶ ἀπὸ τὴν Φραγγίαν. οὐδὲ τινὰς γὰρ θέλει ἀνδρῶπων ὁποῦ τὸν ὀνομάζει ἄπιστον καὶ αἰρετικόν, καὶ ἀποστρέφεται τὸν φανερά. ἀφ' οὗτου γοῦν τοῦτοι οἱ ἀναγκαῖοι οὗς εἶπαμεν νὰ κατασταθῶσι καὶ στηθῇ τὸ μερτικόν των, τότε θέλει εἶσθαι. 20 τοῦτο δὲ θέλω τὸ καὶ τάξιεν ἐγὼ ἐδῶ καὶ θέλω τοὺς κατα-

1. τούτων I 2. ὥστε νὰ θήσωμεν P ἢ δις εἶναι I, qui εἶναι pro εἶναι saepissime. 3. μερισθῆ P, μερισθεῖν I 4. ἀπομείν P 5. ὑπορεῖ I 8. εἶναι βολετόν P ὑπορεῖ I 12. ὁ πατήρ I 17. διῖνάς I 20. καὶ νὰ σταθῆ P 21. κοιτάξῃ P καταστήσῃ P

alias factum est nonnunquam. quare necesse est, vir nobilissime, tibi et Critopulo medico V. Cl. nunc quidem curae sint res principum; atque eligemus nos praeterea, qui eas administret et strenue regat. deinde singulari hic consilio deliberabitur, qui locus domicilio iis assignandus sit. ac quantum quidem statim decerni potest, maxime opus sunt, quorum deesse nemo poterit, primum medicus, deinde magister Graecus, tum magister Latinus, postremo interpret. hi igitur plane necessarii sunt et omnino deesse non possunt. praeterea opus est uno vel duobus sacerdotibus Latinis, qui perpetuo canant liturgiam Latinam. etenim pueros Latino more vivere oportet, id quod etiam ipse pater eorum voluit. itaque qui eos comitabuntur procures, videant necesse est, ne principes ex ecclesia secedant propter commemorationem papae, quemadmodum in itinere factum est. nam ex ecclesia secedant, eos e Francia quoque secedere oportet. nemo enim hominem tolerat, qui se impium et haeticum appellat et manifesto fugiat. quare ii, quos necessarios esse dixi, suum iudi-

στήσειν, τότε θέλετε ἰδεῖν τὸ ἐπόλοιπον πόσον εἶναι καὶ πόσον ἀπομένει ἀπὸ τὰ ἀσ' φλωρία. καὶ τότε ἡ εὐγένειά σας ὅλοι ἀντάμα θέλετε ἀποκαταστήσειν τίς νὰ ἀπομείνῃ καὶ τί νὰ ἔχῃ ὁ καθείς μετὰ βουλῆς ἡμετέρας. ἐμένα οὖν φαίνεται 5 μαι μου, ὅτι ὅσον εἶναι πλείονες καὶ ἐλαφρώτεροι ὁποῦ μέλλουν νὰ ἀρκεθοῦν μὲ ὀλίγον ὁ καθείς, εἶναι δὲ ἄλλως χρήσιμοι, τόσον θέλει εἶσθαι κάλλιον, διότι θέλουσιν ἔχειν τὰ παιδία πλείονα συντροφίαν καὶ πλείονα δουλοσύνην καὶ πλείονα τιμῆν. ὁμως τοῦτο θέλομεν τὸ σκέψασθαι ἀντάμα, καὶ θέλομεν ποιήσειν τὸ κάλλιον. ἡ εὐγένειά σου εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ὡσπερ διοικητῆς τῶν παιδίων μετὰ τοῦ Κριτοπούλου. εἶναι γοῦν ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ φροντίζετε τὴν παιδεύσιν των καὶ τὰ ἥθη των, νὰ γίνουν καλὰ καὶ πεπαιδευμένα, ἂν θέλετε νὰ ἔχουν τιμῆν ἐδῶ. εἰ δὲ μή, θέλουν τὰ καταφρο- 15 νήσειν καὶ αὐτὰ καὶ ἐσᾶς ἐδῶ, καὶ οὐδὲ στραφεῖν θέλουν νὰ σας ἰδοῦν. μὲ τὸν μακαρίτην τὸν αὐθέντην τὸν πατέρα τους ἐσωπύχαμεν περὶ τούτου· καὶ θεῖνος ἐβούλετο νὰ τὰ ἐν- B δύσῃ καὶ νὰ ποιῆσῃ νὰ ζοῦν Φράγγικα παπτελωῶς, ἤγουν νὰ ἀκολουθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν κατὰ πάντα ὡσὰν Λατίνοι καὶ 20 οὐχὲ ἀλλέως, νὰ ἐνδύνωνται Λατινικῶς, νὰ μάθουν, νὰ γονατίζουν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ πάπαν καὶ καρδινάλιους καὶ

1. ἰδῆτε P	2. ἑκατὸν τεσσαράκοντα Ξ P	3. ἐνθάμα I
θέλετε ἀποκαταστήσῃ ὅλοι ἀντ. τίς νὰ ἀπομείνῃ P	4. ἐμὲ P	
5. με P καὶ om P	7. ἔχῃ P	10. ποιήσῃ P εἰσὶ P
11. χρητοπούλου P	13. γένουν P	14. καταφρονήσῃ P
15. στραφῆ P	16. τοῖς I	17. νὰ τὸ π. P
πορεύονται P	21. καρδινάλιας I	20. ἐνθᾶ J

canto curare, ut ita fiat. praeterea volo et illis commendo, ut videant, quantum relinquatur de florenis mille et ducentis. hoc autem ta, vir nobilissime, una nobiscum delibera, quis retinendus sit et quid cuique muneris tribuendum. ac mihi quidem videtur, quo plures sint et propter minutos labores minori contenti stipendio, hoc pulerius fore, quoniam pueri plus habebunt comitum, ministrorum et honoris. sed hoc una deliberabimus et quam fieri potest pulcherrime instituemus. interim tu nunc quidem cum Critopulo res pauperum administra. itaque necesse est ante omnia, eorum educationi et moribus prospiciatis, ut urbani et eruditi fiant, si eos hic in aliquo honore esse vultis. quod nisi fiat, et ipsi et iuvenes hic negligemini, nec ulla vestri existimatio erit. de qua re cum beatae memoriae principe, illorum patre, collocutus sum, voluitque is, ut omnino mores Francorum imitarentur et induerent, h. e. ut ecclesiae interessent plane eodem, quo Latini, modo, ut Latino vestimento

τοὺς ἄλλους αὐθέντας, νὰ ἀποσκηπάζωνται τὸ κεφάλι τους, νὰ τιμῶσι τοὺς χαιρετῶντας αὐτούς, ὅταν ὑπάγουν νὰ ἰδοῦν καρδιναλίην ἢ ἄλλον ὅμοιον αὐθέντην, νὰ μὴδὲν καθίσουν ποσῶς, ἀμὴ νὰ γονατίζουν καὶ ἀπέκει ὅταν τοὺς εἶπῃ ἐκεῖνος νὰ σηκωθοῦσιν. ὁ δὲ μακαρίτης ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι καὶ πολλά-5 κίς αὐτούς τὸ εἶπε νὰ μὴδὲν καθίσωσιν. αὐτὰ οὖν ὅλα ἐνθυμῶσθε τὰ νὰ τοὺς νουθετήσατε καὶ νὰ τοὺς παιδεύσατε καλά. ἔτι ποιήσατε ὅτι τὸ βᾶδισμὰ τους νὰ εἶναι σεμνὸν καὶ τίμιον, ἢ ἑμίλια τους χρησιμωτάτη καὶ ἡ φωνή τους νὰ εἶναι μετρία καὶ ἡρέμη, τὸ βλέμμα τους προσεκτικόν, νὰ μὴδὲν χάσκωσιν ἐδῶθεν 10 κἀκεῖθεν. ἄς τιμοῦν πάντας, ἄς ἀγαποῦν πάντας, ἄς συντηχαί-νωσι πάντας καὶ τοὺς ἑδικούς των καὶ τοὺς ξένους μετὰ τιμῆς. νὰ μὴν εἶναι ἀλαζονικοί, ἄς εἶναι ταπεινοὶ καὶ ἡρεμοὶ. καὶ μὴδὲν ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι βασιλέως ἀπόγονοι, ἀμὴ ἄς ἐνθυμοῦνται ὅτι εἶναι διωγμένοι. ἀπὸ τὸν τόπον των, ὄρφα-15 νοί, ξένοι, ὀλόπτωχοι, ὅτι εἶναι χρεία νὰ ζοῦν ἀπὸ ξένα χέ-ρεια, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἔχωσιν ἀρετήν, ἂν δὲν εἶναι φρόνιμοι, ἂν δὲν εἶναι ταπεινοί, ἂν δὲν τιμῶσι πάντας, οὐδὲ τοὺς θε-λουν τιμῆσειν οἱ ἄλλοι, ἀμὴ θελουν τοὺς ἀποστρέφειν πάν-τας. αὐτὰ οὖν ὅλα φροντίσατέ τα καλά ἢ εὐγένειά σου μετὰ 20 καὶ τοῦ Κριτοπούλου, ἐπειδὴ τὸ γομάρι ἐπάνω σας εἶναι. πρὸς τοῦτοις ἄς ἐπιμελοῦνται νὰ μάθουν γράμματα, νὰ προ-

5. ἀσκηθῶσιν P

9. τοὶς χρησιμωτάτοις I

15. τοὺς P

17. δὲν| δὲν I

18. ἂν δὲν εἶναι ταπεινοί om I

τιμῆσιν P

19. πάντες?

uterentur, reverenter salutarent papam, cardinales et reliquos primores, detecto capite, ut honorem exhiberent salutantibus, ut, si adirent cardinalem vel alium similem principem, non assiderent, sed flexis genibus procumberent, donec ab illo iuberentur surgere. dixitque beatus ille vir, saepe se iis imperasse, ut ne considerent. quae igitur omnia vobis commendo, ut moneatis principes et probe eos educetia. praeterea curae vobis esto, ut incessus eorum gravis sit et magnificus, sermo consideratus, vox modesta et placida, vultus verecundus neve huc illuc vagus. erga omnes comes et officiosi sunt, omnibus tum suis tum alienis blandi et affabiles, minime gloriosi, sed demisso et sedato animo. nihil superbiunt, quod imperatoris posterii sint, sed cogitanto, se e patria electos, orbos, hospites, mendicos esse, qui aliorum beneficiis egeant ad vitam sustentandam, nec, nisi virtutem colant, prudentes ac modesti sint, omnes honorifice habeant, ab aliis honorifice habitum iri, sed in omnium ventaros esse invidiam. quae omnia tu, vir nobilissime, cum Critopulo considera, quandoquidem id oneris tibi impositum est. praeterea operam danto

κόψουν, νὰ μὴν ἐνθουμοῦνται ὅτι εἶναι εὐγενικοί. ἡ εὐγένεια
χωρὶς ἀρετῆς δὲν εἶναι τίποτες καὶ εἰς πάντας μὲν τοὺς αὐθέν-
τας, ὁποῦ ἔχουν καὶ μεγάλας αὐθεντίας καὶ ἀρχάς, καὶ μᾶλλον
εἰς αὐτοὺς ὁποῦ ἔχασαν ὅλα. διὸ ἄς σπουδάξουν νὰ μάθωσιν, ἄς
5 ἔχουν εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν εὐγένειάν
σου, καὶ εἰς τὸν ἱατρὸν ὁποῦ τοὺς ἐνέθρεψε, καὶ εἰς τὸν διδά-
σκαλόν των, καὶ ἄς σῶς ὑπακούωσι, καὶ ἄς ποιοῦν τὸ τοὺς λέγετε
ἔξ ἅπαντος. ἄς μάθῃ ὁ καθείς ἀπ' αὐτοὺς ἐκ στήθους ἕνα
προσφώνημα τὸ πλέον μικρὸν εἰς τὸν πάπαν, νὰ τὸ εἴπωσι
10 τὸν πάπαν γονατιστοὶ καὶ ἀποσκέπαστοι ὅταν ἔλθωσιν ἐδῶ,
καὶ νὰ μὴδὲν γένη ἀλλέως. ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν στρά-
ταν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποσκεπάζονταί τους καὶ τιμοῦν τους,
ἄς ἀποσκεπάζωνται καὶ αὐτοὶ τὸ καπῆσι των, ἢ ὀλότελα ἢ
πλεῖον ἢ ὀλιγώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ὁμοίως καὶ
15 ἂν ἔρχωνται ξένοι εἰς τὸ σπῆτι τίμιοι ἄνθρωποι νὰ τοὺς βλέ-
πουσιν, ἄς τοὺς προσηκονοῦνται, ἄς τοὺς ἀποσκεπάζωνται, ἄς
τοὺς παρεκβάνωσι κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. ἄς συντυχαίνωσι
ὀλίγα μὲν, ἔντιμα δὲ καὶ εὐχαριστικά καὶ ταπεινά, νὰ μὴν
γελάσωσι ποσῶς, νὰ μὴν διαχέωνται, ἀλλὰ μετὰ καθεστηκότος
20 καὶ σοβαροῦ φρονήματος ἄς τοὺς συντυχαίνωσιν. εἰς τὴν
τροφήν των ἄς εἶναι προσεκτικοὶ καὶ ἐγκρατεῖς. εἰς τὸ τρα-
πέζι των ἄς κάθωνται μετὰ προσοχῆς καὶ παιδεύσεως. ἂν
θέλετε νὰ εἶναι πεπαιδευμένοι εἰς τοὺς ἔξω, ποιήσατε νὰ εἶναι

7. τὸ] ἐκείνο ὁποῦ P

literis, ut progressus faciant, neve, quod principes sint, illis carere se posse existimanto. nobilitas, quae caret virtute, nihili est in omnibus principibus, etiamsi magna regna et bona habent, nedum in illis, qui rebus omnibus orbati sunt. quare necesse est, eos literas colere, obedientes obtemperantesque esse tibi, et medico, eorum qui valedudini prospicit, et magistro, dictisque vestris studiose audientes sunt. insuper singuli brevem aliquam orationem memoriae mandanto, qua papam flexis genibus et nudo capite salutent, quum huc venerint: quod cavento ne aliter faciant. si publice ambulantes ab hominibus salutantur aperiendis capitibus, ipsi quoque caput aut plane aut plus minuse pro cuiusvis conditione aperiunt. similiter si alieni honorati homines eos visum veniunt, digne hos excipiunt, caput aperiunt et pro sua quemque dignitate habento. loquantur pauca quidem, sed ea laudabilia, gratiosa et placida, nunquam ridentur aut cachinnantur, sed vultu severo et composito sermonem cum iis conferunt. in cibis capiendis temperant sibi, tabulae modeste et verecunde assidento. si eorum morum cultum coram

παιδευμένοι εἰς τοὺς ἑδικούς των. ἄς μὴν ἀναισχυντοῦν
 τινά, συνηθίστέ τους ἀπὸ τῶρα καλὰ ἦθη καὶ ταπεινὰ καὶ
 ἡμερα. ἄς μανθάνωσιν ἀπὸ τῶρα νὰ γονατίζουσι ἐπιτήδεια
 καὶ εὐμορφα. καὶ νὰ μὴν τὸ ἔχωσιν ἐντροπήν διτι μεγάλοι
 9 ῥήγδες καὶ βασιλεῖς τὸ ποιοῦσιν. ὅταν σεβαίνουσι εἰς ἐκκλη- 5
 σίαν Λατινικήν, ἄς γονατίζουσι καὶ ἄς εὐχωνται ὡσπερ οἱ
 Λατῖνοι. ὑπαγέγετέ τους συνεχῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς
 λειτουργίας, καὶ ἄς στέκονται μετὰ εὐλαβείας καὶ προσοχῆς,
 χωρὶς γέλωτος, χωρὶς λαλίας. ἄς γονατίζουσι καὶ ἄς ἀποσκυ-
 πάζονται ὡσπερ οἱ Λατῖνοι, καὶ ἄς μιμουῦνται ἐκείνους. ἂν 10
 οὕτως ποιῶσι, θέλουσι βοηθηθεῖν, θέλουσι ἔχειν τιμὴν παρὰ
 πάντας, θέλω δυνηθεῖν καὶ ἐγὼ νὰ τοὺς συνεργῶ. εἰ δὲ
 τὰναντία ποιοῦσιν, ἐγὼ δὲν θέλω δυνηθεῖν νὰ τοὺς βοηθήσω
 οὐδὲ ὄλω, οἱ ἄνθρωποι θέλουσι τοὺς ἀποστραφεῖν, καὶ τινὰς
 δὲν θέλει τοὺς τιμῆσει οὐδὲ ποσῶς. 15

Ταῦτα δὲν λέγω γράφειν τὴν εὐγένειάν σου καὶ τοὺς
 ἄλλους μὲ τόσην πολυλογίαν, εὐκαιρα καὶ μάταια· ἀλλὰ διὰ
 νὰ τὰ λέγετε συνεχῶς τὰ αὐθεντόπουλα, νὰ ποιήσητέ τους
 νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ συνεχῶς ὁ διδάσκαλός των, νὰ τὰ ἀγροικ-
 οῦν καλὰ διὰ νὰ τὰ ποίωσιν. ἐκείνους τὰ ἦθελα γράψαι 20
 ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι ὡς νέοι ἀκόμη δὲν τὰ ἀγροικοῦν καλὰ, δι'
 αὐτὸ γράφω τα τὴν εὐγένειάν σου, νὰ τοὺς παραινῆτε καὶ

5. ἐμβαλῶσιν P 11. βοηθηθῆ P ἔχη P 12. δυνασθαι P
 13. δυνηθῆ P, δυνασθὲν I 14. ἀποστραφῆ P 15. τιμήση P
 19. γροικῶν P, ἐγροικῶν I 21. γροικῶν P, ἐγροικῶν I

alienis praestare vultis, necesse est eos coram suis decorum servare
 doceatis. ut neminem laedant, assuefacite eos dehinc ad morum ele-
 gantiam, modestiam et lemitatem. discunt iam flexis genibus apte
 et eleganter selutare; neve pudeat eos facere, quod magni reges et
 imperatores faciunt. quando ecclesiam Latinam intrant, flectunt
 genua et precantur sicut Latini. ne negligatis eos ad missas et litur-
 gias ducere, et assistunt verecunde et attente, sine risu vel garrita,
 flexis genibus et apertis capitibus, sicut Latini faciunt, qui omnino
 iis imitandi sunt. haec si fecerint, subsidiis non carebunt, apud
 omnes in honore erunt, et ipse, si quid potero iis operae praestare,
 studiosae praestabo. si contraria fecerint, equidem nulla omnino re
 eos adiuvabo, homines eos negligant nec ullum iis honorem habe-
 bunt.

Haec tam copiose ad te, vir nobilissime, et reliquos scripsi,
 non ut levia et inania, sed ut moneatis ea perpetuo principes, per
 magistrum ea perpetuo iis legenda curatis, quo accuratius ab iis et
 intelligantur et fiant. ad ipsos. haec scribere volebam; sed quia ut
 pueri ea non probe intellecturi erant, ideo ad te, vir mobilissime,

ἀπὸ λόγου μου καὶ ἀπὸ ἐδικοῦ σας νὰ ποιῶσιν ὡσὰν γράφομεν.

Ἐνταῦθα εἶναι θανατικὸν κατὰ τὸ παρόν. δι' αὐτὸ ἐφάνη καλὸν μετὰ βουλήν τῶν ἀρχόντων ὅπου εἶναι ἐδῶ, καὶ 5 μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἁγιοτάτου πάπα, νὰ μὴν ἔλθουν τὰ ἀνθεντοπούλα ἐδῶ διὰ τὸν κίνδυνον· ἀλλ' οὐδ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀγκῶνα νὰ εἶναι, ἐπειδὴ οὐδὲ αὐτὸς ὁ τόπος εἶναι γερός, ἀμὴ νὰ διαβῆτε νὰ ὑπάγετε εἰς ἄλλην χώραν τὴν λέγουσι Τζίκολον, ὅπου εἶναι καλὸς αἶθρ, νὰ στέκετε ἐκεῖ ἕως τοῦ 10 Σεπτεμβρίου ἢ Ὀκτωβρίου μὲ τοὺς ἀνθεντοπούλους καὶ τὴν ἀνθεντοπούλαν. σκέψασθε ἑσεῖς ἐν τῷ μέσῳ ἂν πρέπη νὰ ἀπομείνουν αὐτοῦ πάντοτε, ὡσὰν βούλονται καὶ οἱ ἀρχοντες ὅπου εἶναι ἐδῶ. ὁ μακαριώτατος πάπας καὶ ἐγὼ γράφομεν τὸν λεγάτον τῆς μάρκας ὅπου νὰ σας βοηθήσῃ καὶ νὰ σας 15 συνδράμῃ εἰς εἴ τι εἶναι χρεῖα. αὐτοῦ εἶναι καὶ τες ἐπίσκοπος ἐδικὸς μου, ὅπου εἶναι τοῦ Κώμου καὶ ἦτον καὶ δουλευτῆς τοῦ ἁγίου δεσπότη. τὸ Τζίκολον εἶναι ἐνοριὰ του, καὶ ἔρχη καὶ ἐκεῖ καλὸν ὄσπῆτιον, καὶ θέλει σας τὸ δώσειν νὰ κατοικήσετε ἐκεῖ, καὶ θέλει σας συνεργήσῃ εἰς ὅτι εἶναι 20 δυνατὸν.

Ἐκ Ρώμης Ἀυγούστου 9, ἑνὸς ἔτους. ὁ Βησσαρίων καρδινάλις καὶ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

7. εὐκρατος P 8. ὅπου τὴν λέγουσι τζέκουλον P 9. στέκωνται ἐκεῖ εἰς τὸν σεπτέμβριον ἢ ὀκτώβριον οἱ ἀνθεντοπούλοι καὶ ἢ ἀνθεντοπούλα P 12. καὶ οἱ ἀρχοντες οὐμ P 17. τζίκουλον P 18. δώσῃ P 19. σῃ P

scripsi, ut et meo et tuo nomine iis commendares, ut facerent quae scripsi.

Pestilentia nunc hanc urbem invasit. quare commodum visum est in concilio principum, qui hic sunt, et voluntate papae sanctum est, ut propter periculum principes huc ne veniant. at nec Anconae sia commorandum, quia ea quoque urbs peste infecta est, sed in regionem, quam Siciliam vocant, ubi aer saluber est, transeundum, ibique cum principibus ad Septembrem vel Octobrem commorandum. deliberate vos interim, semperne ibi habitare velitis, id quod iis, qui hic sunt, principibus placebit. ego et sanctissimus papa ad legatam consatus scribemus, ut vobis auxilietur et praesto sit in re quacunque. ibidem etiam episcopus Comi est mihi subiectus et servus sancti domini. huius dioecesis Sicilia est, ubi pulcras aedes possidet, quas tibi tradet cum reliquis habitandas, omnino te, quantum poterit, adiuturus.

Romae die Augusti 9, anno 1465. Bessario, cardinalis et patriarcha Cpolitanus.

22. Μαθὼν οὖν ὁ πάπας τὴν ἔλευσιν τῶν ἀρχοντοπούλων εἰς Ἀγκῶνα ἐξαπέστειλε διὰ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς καὶ βοηθείας τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως καὶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Βησσαρίωνος, καὶ παραγένοντο ἐν Ῥώμῃ, καὶ τὴν οἰκονομίαν ἦν ὁ πατὴρ αὐτῶν εἶχε δέδωκεν αὐτοῖς, 5 πρὸς τὸ ζῆν, καὶ τὸν πρῶτον υἱὸν τὸν κύρ Ἀνδρέαν τὸν Παλαιολόγον δεσπότην ὁ πάπας τετίμηκε. τῷ δὲ 5308 ἔτει Ὀκτωβρίου 15 καὶ ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἡμῶν καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος ἀριστος ὁ Δωρόθεος ἐν κυρίῳ ἐξεδήμησεν, ἡμᾶς δὲ κατέλειπε τὴν ἐκείνου λυπουμένους στέρησιν. καὶ γὰρ ὁ ἀναγκα-10 σθεὶς ὑπὸ τῆς ἐνδοσίας, Ἀπριλλίῳ 17 ἐξελθὼν παραγένοντα εἰς Ἀγκῶνα τῇ 15 Μαΐου· καὶ τῇ πρώτῃ πάλιν Ἰουνίου ἐξελθόντος μου ἀπῆλθον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Βιτέλμου, ἐπεὶ ἐκεῖσε εἰς τὰ θερμὰ ἦν ὁ καρδινάλιος κύρ Βησσαρίων καὶ πατριάρχου Βγης Κωνσταντινουπόλεως τῇ κλήσει, ὡς ἠκούσαμεν. καὶ δι' 15 ἡμερῶν ἐννεὰ ἐφθάσαμεν εἰς Ῥώμην, καὶ κατελύσαμεν ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἀφθεντῶν ἡμῶν. τότε καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας διὰ τοῦ αἰδεσιμωτάτου καρδινάλεως κύρ Βησσαρίωνος ἐξαπέστειλε πρὸς τοῦσδε τοὺς δεσπότας, κύρ Ἀνδρέαν λέγων τὸν δεσπότην καὶ κύρ Μανουὴλ τὸν ἀφθεντόπουλον, ἔν' εἰς γυναικα δώσωσι τὴν αὐτῶν ἀδελφήν τιμὴν ἄρχοντι ἐκ γένους Παρρακιόλῳ πλούτῳ τε καὶ γένει καὶ λαμπρότητι διαπρέποντι. καὶ τῆς συμφωνίας γενομένης ἡ τῶν μνηστρων ἱερολογία ὑπὸ τοῦ ἄκρου ἀρχιερέως διετελέσθη. ἡμεῖς οὖν οἱ τῆς νέμφης οἰ-

10. ὁστέρησιν P

13. βιτάμου P

22. Papa igitur, ut principes Anconam delatos audivit, diligentia, studio et ope reverendissimi cardinalis Bessarionis, patriarchae Cpolitani, curavit, Romam ut venirent, deditque iis, quod pater eorum ad vitam sustentandam habuerat, stipendium, ac filium natu maximum, Andream Palaeologum, despotaе dignitate auxit. anno 6974, Octobris die 15, etiam spiritalis pater noster et frater et amicus optimus, Dorotheus, in domino ex hac vita excessit, et nos mortem suam deplorantes reliquit. itaque ego, inopia conflictatus, Aprilis die 18 nave soluta, 17 die Maii Anconam perveni; rursumque calendis Iuniis ex ea urbe egressus et trans Bitelmum profectus, quia illis aquis Bessarionem cardinalem, qui patriarcha Cpolitanus appellabatur, uti audieram, die nono Romam adveni ac diverti in aedes dominorum meorum. quo tempore sanctissimus papa opera venerandissimi viri, Bessarionis cardinalis, ad despotaе, i. e. Andream despotaе et Manuelem principem, misit, ut ii sororem suam homini principi, Parraciolo, opibus, genere et splendore insigni, uxorem darent. dictis conditionibus, inauguratio nuptialis a summo episcopo fa-

κριακοὶ παρὰ τοῦ νυμφίου πλείστὰς φιλοτιμίας ἐλάβομεν, εὐφραινόμενοι ἐν τῇ χαρᾷ. ἔνθα προσέμεινα ἡμέρας λς· καὶ τοὺς τῶν κορυφαίων ἀποστόλων ἐπισκεψάμενος τάφους καὶ πολλῶν ἄλλων ἁγίων, καὶ ἰστορήσας τὰ ἐν τῇ μεγάλῃ πρὸς 5 σβυτέρῃ Ῥώμῃ, τῇ ις' Ἰουλίου ἐξελθὼν ἀπῆλθον διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ εἰς Ἀγκῶνα, καὶ μικρὸν τι προσμείνας διὰ θαλάσσης εἰς Ἐνετιάν ἀπῆλθον τῇ κη' τοῦ αὐτοῦ. καὶ προσμείνας ἐκείσε ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Σταυροῦ ἡμέρας κς' ἕως τῆς κη' Ἀυγούστου, ὅθεν ὄψια σὺν θεῷ ἐξελθόντες ἀπεσώ- 10 θημεν ἐνταῦθα εἰς τὴν Κέρκυραν, τῇ πέμπτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ 5306' ἔτους.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἡμεῖς εἰς τὰ περὶ τὴν Ῥώμην διεστρί- 15 βομεν, ὁ τῶν ἀσεβῶν ἐξάρχων ἀμηρᾶς ἐλθὼν κατὰ τῆς Ἀλβανιτίας καὶ διαώσας τὸν αὐθέντην αὐτῆς τὸν Σχαντέρينو καὶ αἰχμαλωτίσας καὶ ἀφανίσας τὸν τόπον, καὶ κτίσας ἄστυ πλησίον τοῦ καθολικοῦ ἁστέως αὐτῆς, Κρούας ὀνομαζομένου, πρὸς τὸ ἀντιμάχεσθαι αὐτῷ, ἐπανέστρεψεν εἰς τὰ περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν. καὶ τοῦ αὐτοῦ 5306' ἔτους τῷ θέρει ὁ Βί- 20 κτωρ Καππέλος ὁ καθολικὸς ναυάρχης τοῦ τῶν Ἐνετῶν στόλου ἀπελθὼν εἰς νῆσον Ἴμβρον παρέλαβεν αὐτήν, καὶ πάλιν ἀπελθὼν εἰς Ἀθήνας πᾶσαν τὴν τῶν Ἀθηνῶν πόλιν ἡχμαλώτισεν· εἶτα ἐλθὼν περὶ τὸν Ἀυγούστου μῆνα εἰς τὴν παλαιὰν Πάτραν ἐπῆρε τὴν χώραν. ἐπιδραμόντος οὖν τοῦ

14. Σκεντέρην Ρ

19. καπίος Ρ

cta est. sponsae domestici a sponso muneribus amplissimis donati sumus, gaudio exsultantes. mansi Romae dies 36; deinde, apostolorum principum et aliorum multorum sanctorum spectatis sepulcris, et exploratis rebus, quae in magna ecclesia memorabiles essent, die 16 Iunii discessi et, recta Anconam profectus ibique aliquamdiu commoratus, per mare Venetias veni eiusdem mensis die 28. mansi ibi in monasterio Crucis dies 26, usque ad Augusti vicesimum tertium, ac sero, deo iuvante, inde egressus, Corcyram delatus sum Septembris die 5, anno 6975.

Quo autem tempore nos Romae morabamur, impiorum princeps et ameras, adversus Albanitas expeditione suscepta, horum ducem Scanterinum clade afflixit, omnia cepit, ac vastavit, et, condito oppido prope urbem eorum principem, quae Crua appellatur, ad eam inde lacessendum, Cpolim reversus est. aestate eiusdem anni 6975 Victor Cappelus, summus classis Venetae dux, Imbram profectus, eam insulam cepit, rursumque Athenas delatus, totam urbem in potestatem redegit; deinde Augusto mense veterem Patram aggres-

Ἄμαρην εἰς βοήθειαν τῆς χώρας, ὃ προμηθεὺς τοῦ τῶν Ἑσ-
 τῶν στόλου ἢ ναύαρχος καὶ ὁ Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ὁ Ἰσῆς μετὰ
 πολλῶν καὶ καλῶν στρατιωτῶν ἔτρεψεν αὐτὸν κατὰ κράτος
 καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀπέκτεινον. καὶ διαώξαντες μέχρι πολ-
 λοῦ οὐκ εἴασαν αὐτοὺς φεύγειν, ὡς ἔθος παρὰ τοῖς ἐμπείροις 5
 πολεμισταῖς ὁτι τοῖς ἀντιδίκαις ποιεῖν, καὶ αὐτοὶ οὐκ ἐπέ-
 στρεψαν εἰς τόπον αὐτῶν τὸν ἴδιον καὶ τὸν στόλον, καθὼς
 ἐσυμβούλευον αὐτοὺς οἱ τοῦ τόπου Ῥωμαῖοι ἄρχοντες καὶ πᾶς
 ὁ δῆμος· ἀλλ' ὁ ξηθεὶς ναύαρχος ἦτοι ὁ τοῦ στόλου προμη-
 θεὺς μὴ καταδεξάμενος τὴν τούτων βουλὴν, ἀλλ' ἐπαρθεὶς 10
 τῇ νίκῃ καὶ σκληρὸς φανεῖς καὶ μᾶλλον κατὰ πάνθε τῶν συμ-
 βουλευόντων αὐτῷ ἀπειλητικὸς λόγους ἐξέχεε, λέγων ὅτι ἐξ
 ἀνανδρίας καὶ ἀπιστίας αὐτῶν οὐκ ἀκολουθοῦσι κἀκίνοι τῷ
 τῶν ἐχθρῶν διωγμῷ. καὶ οὕτως θέλων καὶ μὴ θέλων ὁ στρα-
 τὸς ἐδίωξεν τοὺς ἐναντίους ἄχρι Σαβελλίου καὶ ἐπέκεινα πρὸς 15
 τὴν ἐπάνοδον ἦτοι ἀνάβασιν τοῦ Σιδηροκάστρου. ὁ γοῦν
 Ἄμαρῆς ἰδὼν τὸν τούτων διωγμὸν ἄκαιρον καὶ ἄπρακτον καὶ
 ἄτακτον, καταλείψας εἰς τινὰς τόπους ἀνθρώπους κρατεῦντας
 τοὺς τόπους ὅθεν ἤμελλον διελθεῖν, εἰς' ἐπιστρέψας κατ' αὐ-
 τῶν ἔτρεψε καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς, καὶ φθάσας ἀνέειλε τὸν εἰ- 20
 ρημένον προμηθεῖα τοῦ στόλου ἐπὶ ἡμιόνον καθεζόμενον καὶ
 δυσεπέκεινα πεσόντα. καὶ ἄλλους ἀνείλον ἀλώσαντες πολλοὺς,
 καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Ῥαοὺλ Μιχαὴλ ἀλώσαντες τοῦ ἵππου ἐκα-

2. Μιχαὴλ ὁ om P 15. μέχρι Σαβαβαλλου P

sus est, et eius urbis agrum vastavit. Amarem ad ferendum auxilium
 accurrentem praefectus classis Venetae et Michael Reulus Ises cum
 magna et probata manu strenue fugarunt, multis e militibus eius oc-
 cis; ac diu eos persequentes, fugiendi spatium eis non dederunt,
 ut periti milites adversarii facere solent, nec ad stationem suam et
 classem reversi sunt, quantumvis suadentibus Romanis urbis magistra-
 tibus cunctisque civibus; sed praefectus classis, spreto eorum consi-
 lio, et victoria elatus superbiaque intumescens, potius verba mimacia
 in eos, qui talia suaderent, fundebat, propter ignaviam et perfidiam
 eos non una hostes persequi dictitans. itaque exercitus coactus us-
 que Sabellium, et eo ulterius, ad ardua Siderocastri, hostes insecu-
 tus est. Amares autem importunam eorum, inutilem et confusam
 insecutionem intetus, relictis praefectis in locis quibusdam, per quas
 transituri erant, conversus eos in fugam vertit et insecutus est, et
 eum, quem dixi, classem praefectum, multo insidentem et prolapsum,
 comprehendit occiditque. multi praeterea alii capti et occisi sunt,
 in his ipse Michael Reulus, quem ex equo delapsum comprehende-

σόντα ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ σκόλοπος. καὶ τέλος ὡς νικηταὶ
 δραμόντες εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἔνθα ἦσαν αἱ τριήρεις, καὶ πλει-
 στας εὐρόντες ἐπὶ τῇ γῆν εἰλικισμένας ἀνέβλον καὶ ἤχμαλω-
 τευσαν. καὶ ὑποπεύσαντες τὸν μητροπολίτην τῆς αὐτῆς πα-
 5 λαιᾶς Πάτρας εἶναι αὐτὸν αἴτιον τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ τῶν
 Ἑνετῶν στόλου κατ' αὐτῶν καὶ πιάσαντες αὐτὸν ἀνεσκολόπι-
 σαν. τοιαῦτα οὖν παθόντες ἄπρακτοι καὶ ζημιωμένοι οἱ τοῦ
 εἰρημένου στόλου ἐπανέστρεψαν. ἀφ' οὗ δὴ κακοῦ συμβε-
 βηκότος ὁ ναύαρχος λυπηθεὶς καὶ βαρέως ἀσθενήσας ἐν Εὐ-
 10 κρίπῃ ὧν ἀπέθανε· καὶ ἀντὶ αὐτοῦ ἐγεγόνει ναύαρχος ὁ Ἰά-
 κωβος Λαυρεδανὸς ὁ ἐκείνου τοῦ Πέτρου Λαυρεδανοῦ υἱός,
 ἐξάδελφος δὲ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ναύαρχου Ἀλωϋσίου Λαυρεδα-
 τοῦ. καὶ ταῦτα μὲν δὴ παρηκολούθησαν τῇ τοῦ ἐνεστῶτος
 χρόνου χειμῶνι, τὸ δὲ τῆς Πάτρας τῇ πρὸ τοῦ φθινοπώρου
 15 Ἀγούστου συνέβη.

Τῇ δὲ κθ' τοῦ Μαρτίου μηνός, τοῦ 5905 ἔτους, ἐν ἧ
 καὶ τὸ ἡμέτερον κύσχα γέγονε, λέγω δὴ τὸ τῶν ἀνατολικῶν
 Χριστιανῶν, ἀπέψυξεν ὁ τῶν κακῶν κέντων τῆς Πελοποννή-
 σου αἴτιος Μασθαῖος ὁ Ἀσάνης. καὶ ἰδοὺ καὶ τὸ τοῦ Λα-
 20 βιδ μελῆδῆμα ἔτι πεπλήρωται, τὸ "διασκορπισθήσασιν οἱ
 ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ φυγέωσιν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μι-
 σσοῦντες αὐτόν." καὶ τούτου γενομένου ὡς ἠκούσαμεν παρὰ
 τινῶν ὅτι καὶ ὁ δεσπότης ἀπέπεμψε πρὸς τὸν ἀμνηστὴν τῆν

16 xy⁷ P

23. ἀπέστρεψε P

runt et palo infixerunt. postremo victores ad litus, ubi naves sta-
 bant, procurrerunt, quarum multas in litus subductas invenientes,
 milites partim ingularunt, partim captivos fecerunt; atque ipsius ve-
 teris Patrae metropolitam auctorem esse suspicati expeditionis a Ve-
 netorum classe adversus se factae, comprehensum palo transfixerunt.
 talia igitur passi, re infecta et data imprudentiae poena, illius clas-
 sis milites reversi sunt. atque ea calamitate contristatus et gravi
 morbo correptus nauarchus in Esripo diem obiit. successit in locum
 eius Iacobus Lauredanus, Petri Lauredani filius, eius, qui ante eum
 nauarchus erat, Aloysii Lauredami consobrinus. et haec quidem anni
 huius hieme acciderunt; Patrensis autem clades ante autumnum
 mense Augusto contigit.

Die 29 mensis Martii anni 6975, quo die nostrum i. e. orienta-
 lum Christianorum pascha erat, animam efflavit omnium, quibus Pe-
 loponnesus afflicta est, malorum auctor Matthaeus Aeanus; atque
 eventum etiamtum habuit carmen illud Davidis "dissipentur hostes
 eius; et fugiant a facie eius, qui oderunt eum!" mox, ut & quibus-

πρόσοδον, μὴ θέλων ἔτι ἔχειν τὸ βάρος ὃ εἶχεν εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰπὼν οὕτως “ ἐγὼ εἰμι γέρον καὶ ἀσθενής, καὶ ὁ ἐκπληρῶν τὴν δουλοσύνην ἀπέθανε· λοιπὸν ἢ πολλὴ πρόσοδος δοθήτω ὅπου δ’ ἂν κελεύσης, ἐμοὶ δὲ δοθήτω μόνον τὸ ἀρκούν πρὸς τὸ ζῆν με καθήμενον ἐνταῦθα μετὰ τινων ὀλίγων.” ὁ οὖν ἀμην-5 ρᾶς ἀπεκρίνατο “ καλῶς ἔχει· διαχωρισάτω ὁ δεσπότης οὗς βούλεται,” καὶ χωρίσας δέδωκε πρὸς αὐτὸν ἄσπρα πενήκοντα χιλιάδας, ἵνα ἔχη ἐκ τοῦ κομερκίου τοῦ ἀλεύρου· τοὺς δὲ πλείονας τῶν ὑποχειρίων αὐτοῦ περιορίσας ἀπῆρεν ἵνα εὐρίσκωνται ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. ἄλλοι δὲ εἶπον ἄλλως 10 γέγονεν, ὅτι ὁ τῶν κακῶν ἀπάντων ἐφευρετὴς Ματθαῖος ὁ Ἀσάνης μετὰ τῶν ἐχόντων τὴν τῆς Αἴνου ἀλικὴν κλέψας τινὰ χρήματα μὴ εἰδότες τοῦ δεσπότου, καὶ τοῦτο μαθὼν ὁ ἀμην- ρᾶς ἐβουλήθη πιάσαι τὸν εἰρημένον Ἀσάνην καὶ ἀνασκοπεῖσαι αὐτόν, ὃ δὲ Ἀσάνης ἐκ τοῦ φόβου, ἔνθα ἦν, ἀπέψυξεν. ὁ 15 δὲ ἀμηνρᾶς ὑποπτεύων μὴ τοι καὶ ὁ δεσπότης ἐν τῇ τοιαύτῃ συμβουλῇ ἦν καὶ δραπετεύσει, ἐξώρισεν ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ καὶ ἦρεν αὐτοῦ πᾶν σιτηρέσιον, καὶ οὕτω κακῶς διέκειτο. μισθὸν οὖν τῶν ἡμερῶν ἐρχομένου τοῦ ἀμηνρᾶ ἀπὸ τοῦ κωνηγίου καὶ μέλλοντος διελθεῖν ὅθεν ὁ εἰρημένος δεσπότης ἦν, ἐξῆλθεν ὁ δεσ- 20 πότης πεζηπορῶν καὶ συνακτῆσας προσεκύνησε τὸν ἀμηνρᾶν τὸν καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ. ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ ἀμηνρᾶς περιπατοῦντα ἐλυπήθη σφόδρα, καὶ μᾶλλον σπλαγχνισθεὶς τὸ γῆρας

6. Ὡς P

dam cognovi, Demetrius despota, non iam militiae molestiam sustenturus, ameras reditus remisit his verbis “senex sum et infirmus, et occidit, qui tibi serviebat. itaque multa haec pecunia, quo loco volueris, pendetur: mihi detur, quantum ad victum sufficiat, cum paucis hic degenti.” respondit ameras “bene res habet: segreget despota a se licet, quos illi placet:” deditque segregato aspirorum quinquaginta milia, e vectigalibus frumentariis ei pendenda, plerisque ministris eius Cpoli degere iussis. alii rem aliter narrant: nempe omnium malorum auctorem Matthaëum Asanem cum quibusdam, qui salinas Aeni tenebant, pecunias quasdam furatum esse, inscio despota. id ubi comperisset ameras, voluisse eum Asanem illum comprehendere et palo transfigere: unde metu perculsum Asanem illico exspirasse. ameram autem suspicatum, despota eius consilii participem et fuga salutem quaesitum esse, eum, Didymoticum relegatum, omni stipendio spoliasse, et ita male multasse. quondam autem, quum ameras, a venatione rediens, transiurus esset, ubi despota viveret, hunc pedibus obviam processisse, et ameram, generum suum, adorasse; illum, quum ambulante eum videret, vehementer tristatum, et magis etiam eiusdem

αὐτοῦ ἐκέλευσε δοθῆναι αὐτῷ ἵππον τιὰ ἐκ τῶν αὐθεντικῶν. καὶ ἀναβὰς ἦλθε σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Ἀνδριανουπόλει, καὶ εἰς σιτηρέσιον δέδωκεν αὐτῷ ἄσπρα χιλιάδας πενήκοντα ἐκ τοῦ κομηρικίου τοῦ ἀλεύρου. καὶ τοῦτο ἀληθέστερον.

5 Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου τῷ Θέρει ἐγγόνει τοσαύτη λοιμώδης νόσος ἔν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει Ἀνδριανουπόλει καὶ Καλλιουπόλει καὶ ταῖς πέριξ αὐτῶν πόλεσι καὶ κώμαις, ἄσπεσι τε καὶ χώραις, εἶα οὐ γέγονεν ἐν τοῖς παρελθούσι χρόνοις ἐκ πολλοῦ καιροῦ, ὥστε τεθνήκασιν, ὡς φασι, μυριάδες πολ-
10 λαι ἀνθρώπων, οὐ χιλιάδες. ἐν οἷς δὲ καὶ ἡ τοῦ δεσπότου θυγάτηρ ἡ ἀμήρισσα ἀπέθανε.

Τοῦ δὲ 530ς ἔτους Νοεμβρίῳ μηνὶ ἀπῆλθον κἀγὼ εἰς τὴν ἁγίαν Μαύραν παρακινήσει τῆς βασιλείσης κυρίας Ἐλένης καὶ πενθεροῦ τοῦ αὐθέντου τοῦ τόπου ἐκεῖνου κύρ Λεο- B
15 νάρδου, ἵνα καὶ τὸν τόπον ἐκέῖσε ἀναθεωρήσω, καὶ ὡς δεῖ-
θεν ἀνεπιού τοῦ μακαρίτου τοῦ αὐθέντου μου τοῦ βασιλέως κύρ Κωνσταντίνου καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παθόντος μου ζημίαν μεγίστην, ὡς ἐπροεδήλωσα ἐν τῷ λη' ἔτει, ἵνα ἀπο-
20 λυθῶ τινὸς εὐεργεσίας ἐτησίου ὡς γέρον καὶ ἀσθενῆς καὶ
πτωχὸς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. ἐπαναστρέψας δὲ τῇ κβ' τοῦ αὐτοῦ, ἐντελῆ πάντα ἰδὼν καὶ ἀπολαύσας, ἄνευ τοῦ ὑπερέ-
χειν ἐν τῷ μαστραϊδιαῷ γένει τὴν πῶσαν ἀρχὴν αὐτοῦ· δεῖ γὰρ τοῖς ἀρχομένοις ἐξομοιοῦσθαι τοῖς ἀρχουσι. καὶ τῷ Ἰα-

9. πολλὰ om P

10. ψ' P

13. ξένης P

18. τοῖς τριά-

κοντα καὶ ἄνω ἔτισιν P

22. μαστραϊκῶ P

23. τοῖς ἀρχον-
τας P

senectutem commiseratum, de equis regis unum ei praeberi iussisse: quo consensu, despotam cum amera Adrianopolim abiisse, ibique in victum habuisse e vectigalibus frumentariis asporum quinquaginta milia. atque haec quidem narratio verior est.

Aestate eiusdem anni Cpolim, Adrianopolim, Calliopolim et finitimas urbes et vicos, oppida et regiones pestilentia invasit, qualis longo temporis spatio non fuerat, ita ut multas hominum myriades, nedum chiliades, e medio abiisse dicant: in quorum numero amerissa, despotae filia, erat.

Anni 6976 mense Novembri sanctam Mauram concessi, Helena regina et Leonardī, principis eius loci, socero anctoribus, ut non solum locum eum reviserem, sed etiam, quum ille beati mei domini, Constantini imperatoris, consobrinus esset et gravissimam tulissem, ut supra narravi, calamitatem propter eius patrem, anno aetatis 38, pecunia aliqua annua mihi constitueretur utpote seni et infirmo et egno e captivitate. reversus sum die 22 mensis eiusdem, omnia

νοναρίῳ μηνὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῆς Ἀλβαντίας ἀυθεν-
της ὀνόματι Σκαπτάρης τέθνηκε φυσικῆ θανάτῳ, καὶ τὸ μὲν
τοῦ τόπου καὶ τῆς ἀυθεντείας παρέλαβεν ἡ ἀυθεντία τῆς
Ἑνετίας, τὸ δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ υἱὸς Τοῦρκος ὢν παρὰ
τῆ ἀμηρᾷ ἐστάλη παρ' ἐκείνου. 5

Ἀπὸ δὲ τοῦ ἡμίσεως ἔαρος τοῦ αὐτοῦ δηλονότι 530ς
ἔτους καὶ ἄλλῃ τῆ θέρει διαβιβάσαντός μου κακῶς ἀπὸ τῆς
συνήθους ἀσθενείας τοῦ ῥευματισμοῦ, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν κο-
σμικῶν μου φορεμάτων διαλυθέντων ἱερὰ ἐρασοφορήσαμεν
τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός, καὶ ἀντὶ Γεώργιος Γρηγό- 10
ριος μετωνομάσθη, ἀντὶ δὲ Ἑλένη ἡ ἐμὴ σύννευος Εὐπραξία,
δεδωκότες πρῶτον τὴν εἰς Θεὸν τῆς πίστεως ἡμῶν ὁμολογίαν,
ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς ὀρθοδόξοις μεταλαμβάνουσι τὸ μοναχικὸν
σχῆμα. καὶ οὕτως ἠρξάμην πρῶτον μὲν τὸ ἅγιον σύμβολον
καλῶς ἐκθέσθαι, καὶ ὕθεν τὸ ἱερώτατον παρὰ τῶν θείων πα- 15
τέρων συντέθη σύμβολον, ἵνα γνῶμεν ὡς οὐδ' αὐτοὶ ἔξ αὐ-
τῶν ἀλλ' ἐκ τῶν θείων χρησμῶν ἐρανισάμενοι τὰς ῥήσεις τε
καὶ τὴν γνῶσιν εὐσεβοφρόνως αὐτὸ συνεγράψαντο. σχεδὸν
οὖν πῦσαι αὐτοῦ θείου συμβόλου ῥήσεις ἐκ τῶν ἁγίων εἰσι
γραφῶν, ὡς κατὰ μέρος ῥηθῆσεται. 20

Πιστεύω. εὐαγγέλιον ἠπιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ

2. σκενδέρης P 6. αὐτῷ^{ου} P 19. αὐτοῦ] αἰ τοῦ?

perfecta aetate, nisi quod in gente Mastraidiensi omne eius reliquum
imperium continebatur; oportet enim qui regunt similes evadant iis,
qui reguntur. mense Ianuario eiusdem anni Albanitarum princeps
Scantares morbo obiit, cuius regionis et dominiū partem res publica
Venetorum, partem sororis ipsius filius Turca, qui apud ameram vi-
vebat, missus ab eodem, occupavit.

A medio vero anni eiusdem i. e. 6976 per totam aetatem male
conflictatus morbo meo, rheumatismo, quum saeculares vestes meae
lacerae essent, vestimenta sacra indui primo die Augusti, pro Georgio
Gregorius appellatus, itemque uxor mea, Eupraxia pro Helena dicta,
professi ante, ut mos est orthodoxis monachicum habitum induenti-
bus, fidei nostrae formulam. itaque infra sanctum symbolum ac-
curate proposui, significans simul, unde a divinis patribus composi-
tam fuerit, ut cognoscamus, eos symbolum non ex ingenio suo con-
scripsisse, sed e sacris literis verecunde collectis testimoniis et hau-
sta rerum divinarum scientia. nimirum symboli divini verba tantum
non omnia e sacris literis deprompta sunt, ut singulis locis a me si-
gnificabitur.

Credo. evangelium "credis in filium dei," et "creditus in deum,
etiam in me creditus." apostolus "crede in Iesum dominum."

θεοῦ” καὶ “πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.” ἀπόστολος “πίστευσον εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν.”

εἰς ἓνα θεόν. εὐαγγέλιον “ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν.” ἀδελφύθεος “πίστευε ὅτι ὁ θεὸς ἐστι.”
 6 Παῦλος “καὶ ἡμῶν θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι’ οὗ τὰ πάντα.”

πατέρα. εὐαγγέλιον “ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν,” καὶ “πάτερ ἅγιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ
 10 ἔγνω,” καὶ “πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύσομαι,” καὶ “ἔρωτήσω τὸν πατέρα μου,” καὶ “πάτερ μου, εἰς χεῖράς σου παρατίθω τὸ πνεῦμά μου,” καὶ “οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου.” Πέτρος “εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατήρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.” Παῦλος “ὁ θεὸς καὶ πατήρ
 15 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.”

παντοκράτωρα. Ζαχαρίας “ταῦτε λέγει κύριος παντοκράτωρ,” καὶ “ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ κυρίου παντοκράτορος,” καὶ “λέγει κύριος παντοκράτωρ.” Ἰεζκιήλ “ἀδωναὶ κύριε,” ὁ ἐστὶ παντοκράτωρ. καὶ τὸ σαβαώθ δὲ παντοκράτωρ ἐρμηνεύεται,
 20 ὃ πάση τῇ τριάδι ἀνατίθῃσιν ὁ Ἥσωϊας λέγων “ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ.” εὐαγγέλιον “πατήρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.” Δαβὶδ “ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς.” ἐπιστήδιος “ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος παντοκράτωρ.”

21. πάτερ P

in unum deum. evangelium “ut cognoscant te unum verum deum.” frater domini “crede deum esse.” Paulus “ac deus noster pater, ex quo omnia et nos ex illo, et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia.”

patrem. evangelium “ascendo ad patrem meum et patrem vestrum,” et “sancte pater, et mundus non agnovit te,” et “ad patrem meum proficiscar” et “interrogabo patrem meum,” et “mi pater, in manus tuas trado spiritum meum,” et “non posse me nunc precari patrem meum.” Petrus “benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi.” Paulus “deus et pater domini nostri Iesu Christi.”

omnipotentem. Zacharias “haec dicit dominus omnipotens” et “in domum domini omnipotentis” et “dicit dominus omnipotens.” Iezechiel “adonai domine” i. e. omnipotens. item sabaoth omnipotentem significat, quod cognomentum omni trinitati Esaias tribuit his verbis “sanctus, sanctus, sanctus dominus sabaoth.” evangelium “pater coeli et terrae.” David “in manu eius termini terrae.” qui in pectore domini quievit “qui est, erat et erit omnipotens.”

ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς. Μωϋσέως “ἐν ἀρχῇ
96 ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.” εὐαγγελίου “πά-
τερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς.”

ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων. Παῦλος “εἴτε
ὁρατὰ εἴτε ἀόρατα, πάντα δι’ αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτισται, 5
ἐκ τοῦ πατρὸς δηλονότι διὰ τοῦ Χριστοῦ.” ὁ “Δαβὶδ ὅτι
αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγεννήθησαν αὐτὸς ἐντειλατο, καὶ ἐκτί-
σθησαν.”

καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ. Παύλου “καὶ ἡμῖν εἰς θεὸς ὁ 10
πατὴρ καὶ εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστός.” εὐαγγελίου “ἵνα γι-
νώσκωσί σε τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν
Χριστόν.” καὶ “σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-
τος.” καὶ “σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός.” καὶ “καγὰ ἐώ-
ρακα καὶ πεπίστευκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ 15
θεοῦ.” καὶ “σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ.” καὶ “ταῦ-
τα γέγραπται ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ
υἱὸς τοῦ θεοῦ.” καὶ “ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον
τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.” καὶ “οὕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς
τὸν κόσμον ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκε.” καὶ 20
ὁ ἠγαπημένος “ἵνα γνώσκῃτε περὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ.”

τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων
τῶν αἰώνων. εὐαγγελίου “πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννησαντα

21. ἐπιστήθιος P

23. ἐπιστήθιος P

factorem coeli et terrae. Moyses “in principio deus fecit
coelum et terram.” evangelium “pater, domine coeli et terrae.”

visibillum omnium et invisibillum. Paulus “sive vi-
sibilia sive invisibilia, omnia per eum et ad eum facta sunt, a pa-
tre scilicet per Christum.” David “ipse dixit, et nata sunt; ipse ius-
sit, et condita sunt.”

et in unum dominum Iesum Christum, filium dei
unigenitum. Paulus “nobis est unus deus pater, et unus dominus
Iesus Christus.” evangelium “ut cognoscant te verum deum et quem
misiasti Iesum Christum.” et “tu es Christus, filius dei vivi.” et “tu
es filius meus dilectus.” et “ego vidi et credidi, hunc esse Christum
filium dei.” et “credis in filium dei.” et “scripta haec sunt, ut credant,
hunc esse Christum filium dei.” et “unigenitus filius, qui est in
sinu patris, ille nobis exposuit.” et “adeo deus mundum dilexit, ut
dederit unigenitum filium suum.” et dilectus “ut cognoscatis filium
unigenitum.”

et ex patre generatum ante omnia saecula. evange-
lium “qui generatorem amat, amat etiam generatum ex eo.” et “glo-

ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ." καὶ "ὃν δόξασόν με τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί," καὶ "ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος" καὶ "ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς," καὶ "ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς." ἀποστόλου "ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν βουτῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν νύφει, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε." παροιμιῶν "πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσε με, πρὸ δὲ πάντων τῶν βουτῶν γενᾶ με." εὐαγγελίου "ἐκ τοῦ πατρὸς ἐξῆλθον καὶ ἦκα," καὶ "ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον."

10 φῶς ἐκ φωτός. εὐαγγελίου "ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός," καὶ "ἦν τὸ φῶς ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον." Λαβιδ "ἐν τῷ φωτί σου ὀψώμεθα φῶς." Παύλου "ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης."

15 Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. τοῦ ἡγαπημένου "οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος," καὶ "ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ νύφει αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια." Παύλου "κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ."

20 γεννηθέντα. παροιμιῶν "πρὸ δὲ πάντων βουτῶν γενᾶ με." εὐαγγελίου "ἐγὼ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα καὶ εἰς τοῦτο γεγέννημαι." τοῦ ἡγαπημένου "ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννησαντα ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ."

4. Παῦλος: P 6. παροιμίαι P 14. ἐπιστήθιος P 20. παροιμίαι P, qui ubique nominativos

rifica me ea gloria, quam habui apud te ante mundum conditum," et "principio erat verbum," et "qui erat in sinu patris," et "qui erat inde a principio." apostolus "extremis his diebus locutus est nobiscum in filio, per quem saecula condidit." proverbialia "ante saecula condidit me, ante omnes colles gignit me." evangelium "e patre exiit et adsum," et "exiit e patre et veni in hunc mundum."

Lumen de lumine. evangelium "ut testaretur de lumine," et "erat verum lumen, quod illustrat omnem hominem, qui in mundum venit." David "in lumine tuo videbimus lumen." Paulus "qui erat splendor repercussus gloriae." deum verum de deo vero. dilectus "hic est deus verus et vita aeterna," et "sumus in vero deo, in filio eius Iesu Christo." evangelium "ego sum veritas." Paulus "per adventum gloriae magni dei et salvatoris nostri Iesu Christi."

genitum. proverbialia "ante omnes colles gignit me." evangelium "ego ad hoc veni et ad hoc genitus sum." dilectus "qui genitorem amat, amat etiam genitum ex eo."

οὐ ποιηθέντα. γεγέννηται γάρ, οὐ πεποίηται μετὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι αὐτὸς πάντων ποιητής. Παύλου "δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησα." τῆς σοφίας "ὃ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου."

ὁ μοοῦσιον τῷ πατρὶ. εὐαγγελίου "ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ 5 μου ἐν ἑσμεν," καὶ "οὐκ οἶδατε ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί," καὶ "ὃ ἐώρακώς με ἐώρακε τὸν πατέρα." Παύλου "ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ," καὶ "ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε 10 μορφῇ δούλου λαβών."

δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. Παύλου "δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε," καὶ "πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίβηται," καὶ "αὐτὸς ἔστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν." εὐαγγελίου "πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς 15 αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονε." παροιμιῶν "πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσε με." τοῦτο δὲ τὴν ἐν τῷ πατρὶ μαρτυρεῖ τῆς ζωῆς σοφίας αὐτοῦ πρὸ αἰῶνος καὶ ἀκίνητον ἴδρυσιν, ὡς καὶ τὸ "κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργον αὐτοῦ" τὴν ἐνανθρωπήσιν προσημαίνει, δι' ἧς τὰ μεγάλα ἔργα 20 τῆς σωτηρίας ἡμῶν κατεργάσατο ὕστερον. ὡς καὶ τὸ "ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν" τὰ ἐξῆς ἔργα δηλῶν, καὶ

22. τὰ ἐξ ἀρχῆς ἔργα Alterus

non factum. genitus enim est, non factus cum creaturis, quia ipse omnium creator est. Paulus "per quem etiam saecula condidit." liber sapientiae "qui cuncta fecit in nomine tuo."

consubstantiali patri. evangelium "ego et pater unum sumus," et "an nescitis, me in patre, et patrem in me esse," et "qui me vidit, patrem vidit." Paulus "qui est splendor repercussus gloriae et character personae eius," et "qui quum esset in forma dei, rapinam esse non existimavit, quod deo par esset, sed ipse sese spoliavit, forma servi induta."

per quem omnia facta sunt. Paulus "per quem saecula fecit," et "cuncta per eum et ad eum condita sunt," et "ipse ante omnia est, et omnia in ipso consistunt." evangelium "cuncta per ipsum facta sunt et sine ipso nihil factum est, quod factum est." proverbium "ante saecula condidit me." hoc autem vitae sapientiae eius in patre ante omne saeculum factam et immutatam constitutionem testatur, sicut illud "dominus condidit me initium viarum suarum ad opus suum" Christum humana specie indutum praesignificat, qua magna salvationis nostrae opera postea perfecit. simile

τὸ "πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας," καὶ τὸ "ὃ ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου." τὸ δὲ "κύριος ἔκτισέ με" φησὶ καὶ ἀντὶ τοῦ κτιζεῖν καὶ δημιουργεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ δι' ἐμοῦ τῆς σοφίας αὐτοῦ εὐδόκησε. καὶ ὁ Δαβὶδ τοῦτο μαρτυρεῖ· "τῷ λόγῳ ἔκτισεν ὁ κύριος οἱ οὐρανοὶ ἑστερωθήσαν." καθυρωτέρας καὶ τὴν διὰ σαρκὸς αὐτοῦ ἐπιφάνειαν τὸ κύριος ἔκτισέ με διδάσκει, ὡς ἔφημεν.

τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Παύλου "τὰ γὰρ πάντα δι' ἡμᾶς." καὶ "εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν." καὶ "ἐπεὶ τὰ παιδία κεκοινώθηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν."

καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν. Ἡσαίου "οὐκ ἔστ' ἄγγελος, οὐ πρόεδρος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος ἔσωσας ἡμᾶς." Πέτρου "περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν προφηταί." εὐαγγελίου "οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον," καὶ "ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ," καὶ "ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστὶ," καὶ "οὗτός ἐστιν ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός."

κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν. Παύλου "ὁ καταβάς αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβάς." εὐαγγελίου "ὅτι καταβέβηκα

16. Παῦλος Ρ

est illud "deus sapientia terram condidit" opera deinceps secuta significans, et "cuncta in sapientia fecisti," et "qui fecit omnia in mente tua." illud autem "dominus condidit me" significat, deum pro eo, ut conderet et faceret opera sua, per ipsum, sapientiam suam, maluisse. idem David testatur: "verbo domini coela stabilita sunt." purius etiam incarnationem illud "dominus condidit me" docet, ut diximus.

qui propter nos homines. Paulus "cuncta enim propter nos." et "si deus pro nobis, quis contra nos? qui suo ipsius filio non pepercit, et pro nobis omnibus tradidit eum." et "quoniam infantes carnis et sanguinis participes sunt, ipse quoque similiter eorumdem particeps factus est."

et propter nostram salutem. Esaias "non angelus, non legatus, sed ipse dominus salvasti nos." Petrus "de qua salvatione acquisiverunt prophetae." evangelium "non veni, ut iudicem mundum, sed ut salvem mundum," et "ut salvaretur mundus per eum," et "quoniam salvatio e ludaeis est," et "hic est salvator mundi Christus."

descendit de coelis. Paulus "ipse est, qui descendit et qui ascendit." evangelium "quod descendit de coelo." Paulus

ἐκ τοῦ οὐρανοῦ." Παύλου "ὁ γὰρ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας."

καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου. Ἡσαΐου "ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν." εὐαγγελίου "καὶ πῶς ἔσται μοι 5 τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δυνάμεις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι." καὶ πρὸς τὸν Ἰωσήφ "τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον." Παύλου "ἔξαπέστειλὲν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γεννώμενον ἐκ γυναικός," καὶ "ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν."

καὶ ἐνανθρωπήσαντα. Παύλου "ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυ- 15 τὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος." καὶ "εἷς Θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, εἷς καὶ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός." εὐαγγελίου "ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί, μὴ θαυμάζετε τοῦτο." καὶ "ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ." 20

σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου. Παύλου "παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα καὶ κυρίου Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρησαντος

2. ὁμ. ἀνθρώπου ἀνευ ἁμαρτίας P

"deus enim, qui filium in forma simili carni peccato obnoxiae misit."

et incarnatus est de spiritu sancto et Maria virgine. Esaias "ecce virgo habebit in utero, et filium pariet." evangelium "quomodo istud fiet, quandoquidem virum non novi? ne time, Maria; ecce, concipies in utero, et filium paries; spiritus sanctus superveniet super te, et virtus altissimi inumbrabit te." et ad Iosephum "quod enim in ea genitum est, de spiritu sancto est. non cognovit eam, donec peperisset filium suum primogenitum." Paulus "misit deus filium suum e femina natum," et "verbum caro factum est et commoratum est inter nos."

et homo factus est. Paulus "qui quum esset in forma dei, non existimavit rapinam esse, quod deo par esset, sed spoliavit se, forma servi induta et similibus hominibus factus." et "unus deus et pater omnium, unus etiam mediator dei et hominum, homo Iesus Christus." evangelium "quod filius hominis est, ne miramini." et "quam venerit filius hominis in throno gloriae suae."

cruifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato. Paulus "mando tibi coram deo, qui omnia vivificat, et domino Iesu Christo,

ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.” εὐαγγελίου
 “Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρητὸν τὸν ἐσταυρωμένον.” Παύ-
 λου “καὶ ὅτι ἐσταυρώθη καὶ ὅτι ἐτάφη καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ
 τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.”

5 καὶ παθόντα καὶ ταφέντα. Μωϋσέως “καὶ ἔσται 97
 ἡ ζωὴ σου κρεμαμένη ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου.” Ἡσαΐου
 “ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη,” καὶ “τὸν νῶτόν μου ἔδωκα
 εἰς μάστιγας.” Δαβὶδ “ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἐτοιμος.” Ζα-
 χαρίου “τί αἱ πληγαὶ αὐταὶ ἀναμέσον τῶν χειρῶν σου; καὶ
 10 ἐρεῖ ὡς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου.” εὐαγγελίου
 “ὅτι ἔδει οὕτως παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 δόξαν αὐτοῦ.” εὐαγγελίου “καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὃ Ἰωσήφ
 ἐτύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνημεῖῳ
 καινῷ ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας.” καὶ “ἔλαβον οὖν τὸ
 15 σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμά-
 των, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ ἐν
 τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον
 καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.”

καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς
 20 γραφάς. εὐαγγελίου “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς πρῶτῃ τῇ
 πρῶτῃ σαββάτων.” καὶ “τρίτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ’ οὗ
 ταῦτα ἐγένετο.” καὶ “ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς ἐκ νεκρῶν ἔσθη ἐν

5. καὶ ὤψεσθε τὴν ζωὴν ἡμῶν κρεμαμένην ἀπ. τ. διφθ.
 ὀμῶν P

• qui testatus est coram Pontio Pilato praeclaram illam confessionem.”
 evangelium “Iesum quaeritis Nazarenum, qui crucifixus est.” Pau-
 lus “crucifixus est et sepultus et suscitatus die tertio secundum scri-
 pturas.”

passus et sepultus est. Moyses “eritque vita tua suspensa
 coram oculis tuis.” Esaias “tanquam agnus ad mactationem ductus
 est,” et “tergum meum castigandum praebui.” David “ut castiger
 paratus.” Zacharias “quid sibi volunt vulnera haec in manibus tuis?
 et respondebit, vulneratus iis sum in domicilio meo dilecto.” evange-
 lium “oportuit ita pati Christum et introire in gloriam suam.” evan-
 gelium “et Iosephus, quum accepisset corpus, involvit id sindone pura
 et collocavit in monumento novo, quod in saxo excisum erat.” et
 “acceperunt igitur corpus Iesu et obvinxerunt id linteis cum aroma-
 tis, sicut mos est Iudaeis funerare. erat autem hortus in eo loco,
 ubi crucifixus fuerat, et in horto monumentum novum, in quo nemo
 dum positus erat.”

et resurrexit tertio die secundum scripturas.
 evangelium “resurrexit Iesus Christus mane primo die hebdomadis.”
 et “dies tertius hodie est, ex quo haec facta sunt.” et “Iesus, quum

μέσῳ τῶν μαθητῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς εἰρήνη ὑμῖν." καὶ "μνήσθητι, κύριε, ὡς ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, λέγων ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι."

καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ καθέζομενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς. εὐαγγελίου "ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανούς καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ." καὶ "ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς, διότι ἂν' αὐτῶν καὶ ἀνεφέρτεο εἰς τὸν οὐρανόν."

καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. πράξεων "ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἐστήκατε βλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὗτος ἐλεύσεται πάλιν, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανόν." εὐαγγελίου "καὶ τότε ὅψασθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον μετὰ δόξης ἐπὶ τῶν νεφελῶν· καὶ τότε καθίσει ὁ υἱὸς ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνον δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη." πράξεων "ὅτινες συνεπάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ πάλιν πικρῆγγελεν ἡμῖν κηρῦξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτυρησθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὀρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτῆς ζώντων καὶ

1. μνήσθητε ὅτι P

17. ἐρχόμενον — ἀνθρώπου add Alterus

resurrexisset e mortuis, inter medios discipulos suos adfuit, dixitque iis, pax esto vobiscum." et "memento, domine, dixisse eum nobis in Galilaea, filium hominis oportere tradi in manus hominum peccantium et crucifigi et die tertio resurgere."

et ascendit ad coelos et sedet ad dextram patris. evangelium "dominus igitur, postquam locutus est cum iis, susceptus est in coelos et consedit ad dextram dei." et "accidit, ut, dum benediceret iis, disiunctus ab iis, sursum ferretur in coelam."

et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos. acta "viri Galilaei, quid statis intuentes in coelum? Iesus hic, qui disiunctus a vobis et sursum receptus est in coelum, iterum veniet, quemadmodum vidistis eum ascendentem in coelum." evangelium "tum videbitis filium hominis venientem cum gloria in nubibus; et tum sedebit filius hominis in throno gloriae suae, et cogentur coram eo omnes gentes." acta "qui edimus et bibimus cum eo e mortuis suscitato, rursusque nobis mandavit, ut nuntiaremus populo et testaremur, sese esse a deo constitutam iudicem viventium et mortuorum." Daniel "videbam eo usque, ubi throni constituti

νεκρῶν." Δανιὴλ "ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθισε," καὶ "ἰδοὺ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ νεφελῶν ἐρχόμενος," καὶ "ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἐξουσία."

5 οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. Δανιὴλ "καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ αἰώνιος, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῶν ἐτέρῃ οὐκ ὑποληφθήσεται." εὐαγγελίου "καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος."

10 Τὸ ἐφεξῆς ἐντεῦθεν τοῦ ἱερῶ συμβόλου ἡ δευτέρα ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἀπήρτισεν.

καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εὐαγγελίου "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος." "ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου." Δαβὶδ "τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ."

τὸ κύριον. Παύλου "ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὅπου δὲ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία." καὶ "ἵνα τί ἐψεύσω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις ἀλλὰ θεῷ."

20 τὸ ζωοποιοῦν. εὐαγγελίου "τὸ πνεῦμά ἐστὶ τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν." Δαβὶδ "ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου παῖ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς." Μωϋσέως "καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐ-

18. καὶ] Πράξεις P

erant et antiquus dierum consedit," et "ecce filium hominis venientem," et "usque dum antiquus dierum veniret et honor ei ac potestas daretur."

cuius regni non erit finis. Daniel "et regnum eius aeternum erit, nec alienae genti subiicietur." evangelium "et regnabit in domo Iacobi per omnia saecula, nec erit finis regni eius."

Quae hinc sequitur sancti symboli pars, secunda sancta et oecumenica synodo addita est.

et in spiritum sanctum. evangelium "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti." "quum venerit paracletus, spiritus sanctus, quem pater meus in nomine meo mittet." David "spiritum tuum sanctam ne mihi rursus eripias."

dominum. Paulus "dominus spiritus est. ubi autem spiritus domini, ibi libertas." et "quid mentitus es spiritui sancto? neque enim hominibus, sed deo mentitus es."

et vivificantem. evangelium "spiritus illud est, quod vivificat, caro nihil iuvat." David "emittes spiritum tuum et condentur, et innovabis faciem terrae." Moyses "et spiravit in os eius

τοῦ πνοῆν ζωῆς." Ἐζεκιήλ "οὐκ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ καὶ ἔζησαν."

τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον. εὐαγγελίου "ὅταν ἔλθῃ ὁ παρακλήτος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται." 5 "καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστρᾶν καταβαίνον ἐπ' αὐτόν." Παύλου "καὶ ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν ἀλλὰ τὸ ἐκ Θεοῦ." καὶ Δαβὶδ "τῷ λόγῳ κυρίου οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ 10 πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν." Πέτρου ἐκ τῶν πράξεων "τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἁγίου ὃ υἱὸς λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε." Παύλου πρὸς Τίτον "ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ καλιγγενείας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χρι- 15 στοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν."

τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ σὺνδοξαζόμενον. εὐαγγελίου "βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος," καὶ "οὐδεὶς γινώσκει τὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰ μὴ τὸ πνεῦμα 20 τὸ κατοικοῦν ἐν αὐτῷ," καὶ "τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ." καὶ ἐν τῷ Ἑσαΐᾳ καὶ Ἐζεκιήλ οἱ

2. ἐπὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὰ πνεῦμα, καὶ ἔζησαν P
11. Πράξεις P 12. τοῦ παρακλήτου πνεύματος P 20. ἀν-
θρώπου P

spiritum vitalem." Ezechiel "fili hominis, vaticinator in spiritu, ac venit super ea et vixerunt."

qui e patre procedit. evangelium "quum venerit paraclētus, quem ego a patre vobis mittam, spiritum veritatis, qui a patre procedit." "atque statim excedens ex aqua coela divisa et spiritum tanquam columbam descendantem vidit." Paulus "nos non spiritum mundi, sed dei accepimus." David "verbo domini coeli conditi sunt, et spiritu oris eius omne eorum robur." Petrus in actis "promissum spiritum sanctum adeptus filius a patre, effudit hoc, quod nunc cernitis et auditis." Paulus ad Titum "servavit nos lotionem regenerationis et institutionis spiritus sancti, quem in nos large effudit per Iesum Christum, servatorem nostrum."

qui cum patre et filio simul adoratur et glorificatur. evangelium "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti," et "nemo novit res coelestes praeter spiritum in eo habitantem," et "res divinas nemo novit praeter spiritum, qui est in

ἄγγελοι ὑμνοῦσιν “ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ,” δηλονότι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ μόνου ἐν τριάδι Θεοῦ.

5 τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν. Ζαχαρίου “καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν.” τῆς Θεοτόκου “καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.” πράξεων “τοῦτο πάντες οἱ προ-
10 φῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεισιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.” καὶ “ὄν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ Θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.” εὐαγγελίου “εἶπε Δαβὶδ ἐν
15 πνεύματι ἁγίῳ· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.” πράξεων “καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος οὗ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρρησίας.” τῆς ἐξόδου “καὶ ἐπλήσθησαν πνεύματος ἁγίου, προσεφῆτευον ἐν τῇ
20 παρεμβολῇ.”

εἰς μίαν ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. ὥσπερ καθολικαὶ ἐπιστολαὶ αἱ ἐπὶ τὰ ὡς εἰς πάντας πιστοὺς γραφεῖσιν κοινῶς, οὕτω καὶ καθολικὴ ἐκκλη-

deo.” apud Esaiam et Ezechielem angeli canunt “sanctus, sanctus, sanctus dominus Sabaoth, coelum et terra impleta sunt gloria eius,” i. e. patris et filii et spiritus sancti, unius in trinitate dei.

qui locutus est per prophetas. Zacharias “quemadmodum per ora sanctorum ab omni inde tempore prophetarum nuntiavit nostram ab hostibus liberationem.” deipara “quemadmodum dixit patribus nostris Abrahamo et semini eius per omnia saecula.” acta “hoc omnes prophetae testantur, veniam peccatorum nacturos esse illius nomine, quicumque credunt in eum.” et “quem coelum accipere oportet usque ad tempus restitutionis omnium, de quibus deus dixit per ora suorum ab omni inde tempore sanctorum prophetarum.” “dixit David in spiritu sancto: dixit dominus domino meo, sede ad dextram meam.” acta “quum precarentur, concussus est locus, in quo coacti erant, et omnes impleti sunt spiritu sancto et libere docebant verbum dei.” exodus “et impleti sunt spiritu sancto et vaticinabantur in castris.”

et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. sicut catholicae sunt septem epistolae ad omnes fideles scriptae communiter, ita etiam omnium orthodoxorum ecclesia catholica

σία ἢ πάντων ὀρθοδόξων γέγραπται. Παύλου "ὁ ποιήσας τὰ
98 ἀμφότερα ἔν, καὶ εἷς κύριος, μία πίστις, ἔν βάπτισμα." καὶ
"ἀδελφοὶ ἅγιοι καὶ ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν
ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ." καὶ "ὑμεῖς ἐστὲ σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους." 5
καὶ "οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,
δεύτερον προφητας, τρίτον διδασκάλους." καὶ "ἵνα οἰκοδο-
μηται ἡ ἐκκλησία." καὶ "ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς θεοῦ ζῶντος." καὶ
"εἰς καταρτισμὸν τῆς ἐκκλησίας." καὶ "ὄντος ἀκρογωνιαίου
αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε. καὶ 10
αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας."

ὁμολογῶ ἔν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
Παύλου "ὁμολόγησον τὴν καλὴν ὁμολογίαν." καὶ "καρδίᾳ μὲν
πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σω-
τηρίαν." "εἷς κύριος, μία πίστις, ἔν βάπτισμα." εὐαγγελίου 15
"βαπτίζοντες αὐτούς εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν." "βαπτίζοντες
αὐτούς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
πνεύματος."

προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. πράξεων "περὶ
ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι." Ἡσαΐου 20
"ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημεί-
οις." πράξεων "ἡ γὰρ ἀποκαταδοκία τῆς πίστεως τὴν ἀπο-

4. καὶ — Χριστοῦ add Alterus 11. αὐτῆ P 22. Παῦ-
λος P

dicitur. Paulus "is, qui diversa conciliavit, et unus dominus, una fides, unum baptisma." et "fratres sancti et superstructi super fundamentum apostolorum et prophetarum, existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo." et "vos estis corpus Christi et singulatim membra." et "quos deus constituit in ecclesia primum apostolos, deinde prophetas, tertio discipulos." et "ut aedificetur ecclesia." et "vos estis templum dei vivi." et "ad perfectionem ecclesiae." et "existente imo lapide angulari ipso Iesu Christo, in quo vos aedificamini. atque ipse est caput corporis ecclesiae."

confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Paulus "confitere pulcram confessionem." et "animo credimus ad iustitiam, ore confitemur ad salvationem." "unus dominus, una fides, unum baptisma." evangelium "baptizantes eos ad remissionem peccatorum." "baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti."

expecto resurrectionem mortuorum. acta "de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor." Esaias "resurgent mortui et suscitabuntur qui sunt in sepulchris." acta "etenim mundus hic con-

κάλυψιν τῶν νύκτων τοῦ Θεοῦ ἐκδέχεται.” εὐαγγελίου “ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.”

καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. εὐαγγελίου “ὁ ἑμισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.” πράξεων “διαλεγόμενον δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος εἶσεσθαι.” Ἡσαΐον “πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.” εὐαγγελίου “ἐγὼ δὲ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με ζήσεται 10 δι’ ἐμέ.” καὶ “ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ.” καὶ “ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

ἀμήν. τὸ δὲ ἀμήν παντὸς τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ὄντι βεβαιωτικὸν καὶ σφραγίς καὶ οἷόν τις κλεῖς ἀποκλείουσα τοὺς 15 ἐξωθεν καὶ φυλάττουσα ὡς ταμεῖον τιτὶ καλλίστῳ τῆς ἐκκλησίας τὸν τῆς πίστεως θησαυρὸν, ἵνα μὴ τίς τι ἐκ τούτου ἀφέλῃται ἢ νόθον τι ἐπεισαγάγῃ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον καὶ ἱερώτατον καὶ τέλειον πάντοθεν τῆς εὐσεβείας ἡμῶν σημεῖον, τὴν ὁμολογίαν τῶν πατέρων, τὸν 20 ὄρον τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν πίστεως, ἐνστερνιζόμενοι ταῖς ψυχαῖς καὶ τῇ γλώττῃ καὶ χεῖλεσι μετὰ παρρησίας ὁμολογοῦντες, τὴν ἀσινῆ ἐν αὐταῖς καὶ ἀκίβδηλον καὶ ἀπαράθραστον πάντῃ ὡς θεοφορήτων καὶ θεοδοξάστων καὶ θεοκινήτων πατέρων ἱερῶν

22. ὡς θεοφρούρητον καὶ θεοδόξαστον καὶ θεοκλήρον τῶν π. Ρ

ditus sollicitè expectat revelationem filiorum dei.” evangelium “quum mortui audient vocem filii dei, et vivent, qui audiverint eam.”

et vitam venturi saeculi. evangelium “qui odit animam suam in hoc mundo, ad vitam aeternam eam servabit.” acta “disputante autem illo de iustitia et temperantia et iudicio futuro.” Esaias “pater saeculi futuri.” evangelium “ego vivo, et qui me ederit, vivet per me.” et “ego sum resurrectio et vita.” et “abibunt hi ad poenam aeternam, iusti autem ad vitam aeternam.”

am en. vocabulum amen totius sancti symboli confirmatio et sigillum et quasi clavis quaedam est, qua externi secluduntur et tanquam conclavi pulcherrimo ecclesiae servatur thesaurus fidei, ne quis inde quid auferat, aut alienum quid inferat.

Divinum hoc sanctissimum et omni ex parte perfectum pietatis nostrae signum, confessionem patrum, definitionem verae nostrae fidei, mente considerantes ac lingua et labiis libere protestantes, inviolatum in animo et sincerum et incorruptum omnino semper servabimus a patribus divino spiritu inflatis, incitatis et gloriosis acceptum sanctum pignus,

παραθήκην μέχρι τέλους φυλάξωμεν, ἵνα ταῖς πρεσβείαις τῶν ἐκθεμένων αὐτὸ καὶ φυλαζάντων ἁγίων καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν, ἐξ ὧν τὴν γυνῶσιν οὗτοι τοῦ συμβόλου παρέλαβον, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἁγίων, τῶν ἱερῶν ἀγγέλων λιταῖς καὶ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ αἰεπαρθένου 5 μητρός, τῆς μόνης παναγίας καὶ ἀληθῶς Θεομήτορος, ὡς δῶρον καθαρὸν τὴν καλὴν ταύτην ὁμολογίαν προσενεγκόντες τῇ τριᾷδι, τῆς τε αἰωνίου ἐλευθερωθῶμεν κολάσεως καὶ τῆς διαιωνιζούσης σὺν Χριστῷ ἀπολαύσωμεν θείας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ βασιλείας καὶ δόξης καὶ ἀπολαύσεως, αἰωνίως αὐτὸν 10 τὸν Χριστὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ ζῶντος δοξάζοντες σὺν τῷ προαιωνίῳ αὐτοῦ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι. ἀμήν.

B Ἐπακολουθῶν οὖν ἐγὼ τῇ ὁμολογίᾳ, ὡς χρὴ ποιεῖν τοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα λαμβάνοντας, εἶπον οὕτως ἔτι. 15

Πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ κτίσμα εἶναι οὐδ' ὑπὸ χρόνον κατὰ τὸν ἄφρονα Ἄρειον, ἀλλ' ὁμοούσιον καὶ συναϊδίον τῷ Θεῷ καὶ πατρί, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, ποιητὴν χρόνων καὶ τῶν κτισμάτων πάντων, ὕστερον δὲ σαρκωθέντα δι' ἡμᾶς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς 20 παρθένου.

πιστεύω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ κτίσμα εἶναι μηδὲ ἐτερούσιον τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ὁ Μακεδόνιος ὁ κενός

8. Λυτρωθῶμεν P

ut, sanctis, qui id proposuerunt et servarunt, et iis, a quibus hi notitiam symboli habuerunt, sanctis denique omnibus deprecantibus, et intercedentibus angelis et matre salvatoris nostri et dei Iesu Christi semper virgine, una sanctissima et vera deipara, tanquam donum purum pulcrum hanc professionem offerentes trinitati, poena aeterna liberemur et fruamur sempiterno cum Christo divino regno eius, gloria et laetitia, perpetuo celebrantes Christum, filium dei unigenitum, cum patre, qui fuit ante saecula, et spiritu sanctissimo. amen.

Post hanc igitur confessionem, ut decet facere eos, qui monasticum habitum induunt, addidi haec.

credo filium dei non esse creaturam nec tempori subiectum, ut stultus Arius docet, sed coaequalem et coaeternum deo patri, deum verum e deo vero, factorem saeculorum et creaturarum omnium, post autem incarnatum propter nos e spiritu sancto et Maria virgine.

credo spiritum sanctum non esse creaturam, nec diversum a patre et filio, sicut Macedonius gratia eius destitutus blasphemabat,

τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ θεὸν ἀληθινὸν ὁμοούσιον καὶ συναΐδιον τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ἐκ τοῦ πατέρος προῖον ἐκπορευτῶς, ὡσπερ ὁ υἱὸς ἐξ αὐτοῦ γεννητῶς.

πιστεύω μὴ ἄλλον εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν προαιώ-
5 νιον, ἔτερον δὲ τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς ὁ ἄφρων Νεστόριος ἐβλασφήμει, ἀλλὰ τὸν ἐξ αὐ-
τῆς γεννηθέντα δύο μὲν εἶναι μετὰ τὴν ἔνωσιν φύσεις, ἕνα δὲ
τῇ ὑποστάσει τῇ Θεϊκῇ δηλονότι, διὸ καὶ τὴν αὐτὸν τεκοῦσαν
κυρίως καὶ ἀληθῶς Θεοτόκον εἶναι καὶ οὐ Χριστοτόκον κατ'
10 ἐκεῖνον τὸν ἄφρονα.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν καὶ
ἔνωσιν μὴ εἰς μίαν φύσιν τὰς δύο συνάψαι κατὰ τοὺς ἄφρο-
νας Διόσκορον καὶ Εὐτυχή, οἱ τῇ Θεότητι τὰ πάθη προσῆπτον,
ἀλλ' ἐν δύο φύσει μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀσυγχύτως γνωριζόμε-
15 νον· καὶ ἔτι μὴ τέλος εἶναι κολάσεως μήτε ἀποκατάστασιν
δαιμόνων κατὰ τὸν ἄφρονα Ὠριγένην.

πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν οὐχ ἐν θέλημα ἔχειν φυσικὸν
καὶ μίαν ἐνεργεῖαν κατὰ τὸν Πρώμης Ὀνώριον καὶ Πύρ-
20 ρον τὸν ἄφρονα, ἀλλὰ δύο θελήσεις καὶ δύο ἐνεργείας, Θεϊ-
κὴν δηλαδὴ καὶ ἀνθρωπίνην ἐνεργεῖαν καὶ θέλησιν, καὶ μη-
δετέραν τῶν φύσεων ἀθέλητον εἶναι ἢ ἀνενεργητον.

6. Ἄρειος P

sed deum verum coaequalem et coaeternum patri et filio, e patre procedentem processione, sicut filius ex eodem generatione.

credo non esse alium filium dei ante saecula natum, alium e virgine natum Iesum Christum, sicut stultus Nestorius blasphemabat, sed ex ea natum duas esse post unionem naturas, unum autem personam, divina scilicet, unde etiam quae eum peperit, proprie et vere deipara, non, ut stultus ille volebat, Christipara.

credo, filium dei post incarnationem et unionem non in unam naturam ambas coniunxisse, secundum stultorum hominum, Dioscori et Eutychis, doctrinam, qui divinitati dolores attribuerunt, sed in duabus naturis post unionem immixte dignoscendum; nec vero finem poenae aut restitutionem daemonum esse, ut stultus Origenes docuit.

credo, filium dei, dominum nostrum Iesum Christum, postquam homo factus est, non unam habuisse voluntatem naturalem et unam efficientiam, secundum Honorium, episcopum Romanum, et stultum Pyrrhum, sed duas naturas et duas efficientias, divinam et humanam voluntatem et efficientiam, et neutram naturam aut voluntate aut efficientia carere.

πιστεύω εἰς τὰς εἰκονικὰς ἀνατυπώσεις ἧγουν εἰς τὸν χαρακτήρα τὸν ἐν εἰκόνι περιγραφτὸν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πανάγγου καὶ θεοτόκου αὐτοῦ μητρὸς καὶ πάντων τῶν ἁγίων, σχετικῶς, οὐ λατρευτικῶς προσκυνουμένας, οὐ θεοποιουμένας, ἀσπαζέσθαι τε 5 καὶ τιμᾶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, οὐ τῇ ὕλῃ τὸ σέβας ἀλλὰ τῷ πρωτοτύπῳ ἀπονέμουσαν· ἡ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκόνος εἰς τὸ πρωτότυπον διαβαίνει κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον ὡς ἀντίτυπος οὕσα τῶν πρωτοτύπων.

πιστεύω μῆτε ἀνεύρητον εἶναι τὴν θείαν φύσιν καὶ 10 ἐνεργειῶν οὐσιωδῶν ἔρημον, μῆτε αὐτὸν εἶναι οὐσίαν καὶ ἐνεργεῖαν ἐκ' ἐκείνης, μῆτε κτιστὰς εἶναι ταύτας κατὰ τοὺς ἄφρονας Βαρλαάμ καὶ Ἀκίνδυνον, ἀλλὰ καὶ ἐνεργείας θείας οὐσιώδεις καὶ ἑτέρας εἶναι ταύτας παρ' αὐτὴν τὴν οὐσίαν καὶ ἀκτίστους εἶναι καὶ λεγομένας θεότητας. 15

ὁμολογῶ βεβαίως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, ὡς κατὰ τοὺς Ἰταλοῦς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς, ὡσπερ ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἐξ αὐτῆς τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς ἐνικῶς γεννᾶται, πέμπεσθαι δὲ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ 20 99 υἱοῦ τὸ πνεῦμα, ὅλον αὐτῇ ἢ χάρις καὶ ἢ δωρεὰ αὐτοῦ δίδωσι.

23. Καὶ οὕτως τῷ φθινοπώρῳ τοῦ 530^ς ἔτους ἀπῆλ-

1. πιστεύω τὰς εἰκονικὰς διατυπώσεις ἧγουν χαρακτήρας τῶν ἐν εἰκόνι περιγραφτῶν P 12. ἐνεργεῖαν om P 21. αὐτοῦ] αὐτοῖς P 23. αὐξῶ^{ου} P

credo in imagines expressas sive characterem imagine descriptum domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi et sanctissimae deiparae, matris eius, atque sanctorum omnium, relative, non religiose adorandas, nec consecratas, ut colantur et honorentur ab ecclesia dei, quae non materiam, sed personam veneratione prosequitur. etenim cultus imagini tributus ad ipsam personam transit, secundum magnum Basilium, quippe imago instar est archetypi.

credo, neque inefficacem esse naturam divinam et essentialium efficientiarum expertem, neque idem esse essentiam et efficientiam in ea, nec creatas eas esse, secundum homines stultos Barlaamum et Acindynum, sed et esse efficientias divinas essentielles et diversas eas esse ab ipsa essentia et non creatas et divinitates dictas.

credo firmiter, spiritum sanctum non e patre et filio procedere, ut Itali docent, sed ex ipsa unice persona patris, quemadmodum ipse filius ex ipsa persona patris unice generatur, mitti autem a patre et filio spiritum, qualem ipsa eius gratia et benignitas donat.

23. Ita autumnno anni 6977 regina, domina Helena Palaeologa.

θεν ἡ βουσιλισσα κυρία Ἑλένη ἢ Παλαιολογίνα, τοῦ δεσποτοῦ τῆς Σερβίας γυνή, πρὸς τὴν αὐθεντίαν τῶν Ἑνετῶν, ἐγκαλοῦσα τοὺς κλέψαντας τὸν βίον αὐτῆς ἐν Κερκύραις. καὶ τῷ ἔαρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγένοντο σεισμοὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι εἰς 5 τε τὴν ἀγίαν Μαύραν καὶ Κεφαληνίαν καὶ Ζάκυνθον· καὶ πολλαὶ οἰκοδομαὶ ἐχάλασαν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι κώμαις τε καὶ τόποις οἰκούντων, ἄστέα τε καὶ τεῖχη. τὸ δὲ τῆς Κεφαληνίας πτολίεθρον παντελῶς ἐχάλασθη, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τεθνήκασιν.

- 10 Τῷ δὲ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ τῶν Ἑνετῶν ναύαρχος τοῦνομα Νικόλαος Δεκανάλης μετὰ τριήρων ἦλθε κατὰ τῆς Αἴνου καὶ ἠχμαλώτευσεν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ ἐβδόμῃ· καὶ ἐπιστρέψας παρεγένετο εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐκκοδόμησε τὴν Βοστίτζαν ἀθῆς τῷ τοῦ θέρους καιρῷ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. τῷ 15 δὲ χειμῶνι τοῦ αὐτοῦ ἔτους 5907, Ἰανουαρίου κέ, ἔπσε καθ' ὄλην τὴν νῆσον τοσαύτη χιὼν ὅταν οἱ τῶν Κερκύρων ἄνθρωποι οὐκ εἶδον πώποτε, ὥστε καὶ ἀλώπεκας καὶ λαγωοὺς οἰκειοχειρῶς ἐθήρευον. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ τῆς δύσεως μέρος, πολλῶ δὲ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτοι ἀνατολήν. περὶ δὲ τὸ 20 τέλος τοῦ ἔαρος τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐστράτευσεν κατὰ τῆς Εὐβοίας ὁ τῶν ἀσεβῶν ἄρχων, ἐπὶ τέλος τοῦ Ἰουνίου μηνός. ὁ δὲ στόλος αὐτοῦ πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν τὸ στρατόπεδον διὰ ξηρᾶς ἐκ Καλλιουπόλεως ἀπῆλθεν εἰς τὴν Λήμνον, καὶ παράλαβε τὸν Κότζιον καὶ τὰ περὶ πᾶσαν τὴν νῆσον χωρὶα πλὴν τοῦ

despotae Serviae uxor, ad rem publicam Venetorum abiit, accusatura eos, qui Corcyrae se bonis privaverant. vere eiusdem anni terrae motus multi et vehementes sanctam Mauram, Cephaleniam et Zacynthum affixerant, et multa aedificia hominum per eas urbes, vicos et regiones habitantium, quin etiam oppida et moenia, corrueunt. oppidum Cephaleniae prorsus eversum est et magna hominum multitudo perit.

Aestate anni eiusdem classis Venetae dux, Nicolaus Decanales nomine, cum triremibus Aenum invasit et die septimo cepit; inde in Peloponnesum profectus Bostitzam aestate anni eiusdem instauravit. hieme autem anni eiusdem, 6978, die Ianuarii 25, tota insula nix cecidit, quantam Corcyraei nunquam viderant, ita ut manibus vulpes et lepores caperent. idem versus occidentem factum est, multoque magis versus Asiam sive orientem. sub finem veris anni eiusdem, exeunte Iunio mense, impiorum princeps adversus Euboeam expeditionem suscepit. classis eius, antequam exercitus per terram Calliopolii exiret, Lemnum venit et Cotsinum et omnia totius insulae loca,

παλαιῶ κίστρου ἦγον παλαιῶ πτολιέθρου καὶ τῆς σκάλας, καὶ ἐπέστρεψεν. ἐπελθὼν δὲ τὸ τῆς πόλεως στράτευμα ἐκ Νικομηδείας καὶ ὄθεν ἂν ἦν, ὁμοῦ ἐξῆλθον καὶ παρεγένοντο εἰς Εὐριπον· οὓς ἰδὼν ὁ ἔξαρχος ὁ καὶ ναύαρχος τῶν Ἐνετῶν ἀνεχώρησεν, ἴσως καλῶς ποιήσας, κακῶς δὲ ὅτι οὐκ ἠθέ- 5 λησε δυναμῶσαι τὴν Εὐβοίαν πόλιν ἦτοι ἄστν. διερχόμενον δὲ τὸ τοῦ ἀμηνῶ στρατόπεδον ἀπῆρε τὴν Ἴμβρον καθ' ὁδόν, εἶτα ἦλθεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, καθ' ὃν δὴ μῆνα ἔφθασε καὶ ὁ ἀμηνῶς. καὶ σφοδρῶς τε πολεμήσαντες διὰ ξηρῶς καὶ θαλάσσης, τῇ ιβ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς παρέλαβε τὸ πτολιέθρον 10 πολέμῳ. καὶ τούτου γενομένου πάντα τὰ περὶ τὴν νῆσον νησοῦρια καὶ ἄστεα ἐδουλώθησαν ἔκουσίως. ὁ δὲ ἀμηνῶς προσκαρτερήσας μικρὸν τι, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀγούστου ἐξελθὼν ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. τὸν δὲ μεπηλέμπεην ἐπαφῆκε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. καὶ οἱ μὲν 15 περὶ τὴν Βοστίτζαν ἀφέντες αὐτὴν ἔφυγον· οἱ δὲ προσεκύνησαν καὶ παρέδωκαν αὐτῷ ταύτην. διερχόμενος δὲ παρέμπροσθεν ὁμοίως ἐποιήσαν καὶ οἱ ἐν τῷ Βουμερῶ καὶ τῇ Ὠλένῃ καὶ τῷ Χελιδόνι καὶ οἱ ἐν τῷ Ποντικῷ. καὶ πάντα ὅσα ἦσαν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐκατέλυσαν μέχρι καὶ Θεμελίων, 20 τὰ δὲ ἄλλα ἔχουσι. διελθὼν δὲ μέχρι καὶ τοῦ προικιπιάτου καὶ ἐπιστρέψας ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου. οἱ δὲ Ἐνετοὶ ἔστειλαν ἕτερον ναύαρχον Θωμῶν τοῦνομα, Μοκένικον τοῦ-

4. Εὐβοίαν P
γυαλῶ P

6. τὸ τῆς Εὐβοίας ἄστν P

19. ἐν τῷ αἰ-

praeter Palaeostrum sive vetus oppidum et portum, occupavit; deinde reversa est. tum advenientibus Nicomedia et ubicunque erant urbanis copiis, una exierunt et in Euripum venerunt. quos ubi vidit exarchus et nauarchus Venetorum, recessit, recte fortasse; male autem fecit, quod Euboeam urbem munire noluit. transiens autem amerae exercitus Imbrum ex itinere cepit, atque inde Euboeam appulsus est, quo mense affuit etiam ameras. pugnatum est vehementer terra marique, et duodecimo die Iulii oppidum in potestatem reductum. quo facto, omnes in circuitu parvae insulae et oppida ultro se dederunt. ameras aliquantisper ibi commoratus, sub initium mensis Augusti Cpolim discessit, beglerbegum in Peloponnesum misit. qui Bostitzam tenuerunt, partim fugerunt, partim, submisso eum venerati, urbem tradiderunt. progredienti idem fecerunt Bumeri, Ole-nae, Chelidonii et Pontici incolae. loca ad mare sita omnia funditus evertit, retinuit reliqua. progressus usque ad principatum, reversus est et Peloponneso, exit., Veneti miserunt alium classis praefectum,

πίκλῃν· ὅστις πιάσας τὸν ποτε ναύαρχον Νικόλαον Κανά-
λην καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ γραμματικόν, θεῖς αὐτοὺς ἐν χει-
ροπέδαις σιδηραῖς καὶ δεσμεύσας ἀπέστειλεν εἰς Ἑνετίαν πρὸς Β
τὴν αὐθεντίαν ἧτοι ἀριστοκρατίαν αὐτῶν.

5 Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 530^θ ἔτους· ἐν
ᾧ δὴ χρόνῳ καὶ ὁ δεσπότης κύρ Δημήτριος τέθνηκεν ἐν Ἀν-
δριανουπόλει μοναχὸς γεγονώς, ὃς καὶ ἐπωνομάσθη Δαβίδ.
καὶ πρὸ τῆς θανάτου αὐτοῦ ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπέθανεν ἡ θυγάτηρ
αὐτοῦ ἡ ἀμήρισσα· ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἡ βασίλισσα τέθνηκε
10 μετὰ τινα ὀλίγον καιρὸν τῆς θανάτου αὐτοῦ.

Τῇ δὲ κς' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ 531^{ου} ἔτους περιέπεσα
ἐν ἀσθενείᾳ τοσαύτῃ ὥστε καὶ ἐγγόγειν τέλειος μοναχὸς τοῦ
μεγάλου σχήματος μὴ ἐνοήσας τὸ τυχόν. περὶ δὲ τὸ φθι-
νόπωρον τοῦ 531^{ου} ἔτους ἐπαναστρέφων ἐκ τοῦ τῆς Φραγ-
15 κίας ῥηγὸς καὶ τοῦ δουκὸς τῆς Βουργυντίας ὁ καρδινάλιος κύρ
Βησσαρίων, ἀπεσταλμένος ὢν παρὰ τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης
πρὸς τὸ εἰρηνεῦσαι αὐτούς, καθ' ὁδὸν τῇ ιε' τοῦ Νοεμβρίου
τέθνηκε· τὸ δὲ σῶμα ἧτοι λείψανον αὐτοῦ ἐκόμισαν εἰς τὴν
Ῥώμην μετὰ πλείστης τιμῆς, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ ναῶ
20 τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ὅπου δὴ καὶ προκατέμενε, καὶ τὸν τά-
φον αὐτοῦ προητοίμασαν πλησίον τοῦ τάφου τῆς ἁγίας Εὐ-
γενείας τῆς ὁσιομάρτυρος.

Περὶ δὲ τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐξῆλθε καὶ ὁ Ζουχα-
σάνης κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἀμηνᾶ Μεμεήτη, καὶ διέδραμε

8. ὀλίγον χρόνον P 11. τῷ 530^θ ἔτει P 15. βουργυντίας P
23. ὁ Οὐζοῦν Χασάνης P 24. μεμεήτη P

Thomam nomine, Mocenicum cognominatum: qui nauarchum ante Ni-
colaum Canalem cum filio eius et scriba comprehendit, eosque ma-
nibus ferreis constrictos Venetias ad senatum misit.

Ineunte autumnno anni 6979 Demetrius despota Adrianopoli obiit
monachus, David appellatus, quum paulo ante mortua esset eius filia,
amerissa. eiusdem uxor, regina, non multo post obiit.

Die 26 mensis Iulii in tam gravem morbum incidi, ut perfecte
monachus magni habitus factus sim: quod mihi plane praeter expe-
ctationem accidit. autumnno anni 6981 a rege Francorum et duce
Burgundiae, ad quos placandos ab ecclesia Romana missus erat, rediens
Bessarion cardinalis, in itinere die 15 Novembris obiit. corpus eius
Romam honorificentissime delatum et in templo apostolorum, ubi
ante vixerat, sepultum est, sepulcro eius extracto prope sepulcrum
sanctae martyris Eugeniae.

Vere anni eiusdem Zuchasanes contra Mehemetem ameram expe-
Phrantzes.

τόπους τινὰς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνατολὴν ἦτοι τὴν Ἀσίαν. ἔβη-
θων δὲ καὶ ὁ ἀμηνῶς ἐπὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπῆλθε
κατ' ἐκείνου μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ
ἀρχῇ πλησιάσαντες, ἠτήθη τὸ τοῦ ἀμηνῶ στρατόπεδον παρὰ
τοῦ Ζουχασάνη, ὅπερ κατ' ἐκείνου ἐξῆλθεν. ἐκεῖ δὲ ἀπε-
5 πτάνθη ὁ μπεηλέρμπεης ὁ Παλαιολόγος, ὃ ποτε υἱὸς Παλαι-
λόγου τοῦ Θωμᾶ ἐκείνου τοῦ Γίδου, μπεηλέρμπεης ὦν τῆς
δύσεως, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐν δύσει ἀρχόντων καὶ ἡγεμό-
νων. εἶτα ἐπειθόντος κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀμηνῶ ἐνικήθη,
καὶ ἐπιστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ὁμοίως καὶ ὁ 10
ἀμηνῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου μηνὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους
παρέλαβεν ἡ γερουσία τῶν Ἑνετῶν ἦτοι ἡ αὐθεντία κάστρον
τι τὸ λεγόμενον Στροβόλιν τὸ πλησίον Κερκύρας.

Τῇ δὲ ζ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τοῦ 598β' ἔτους τέθνη- 15
κεν ἐν τῇ ἀγίᾳ Μαύρα ἡ βασίλισσα κυρία Ἑλένη ἡ Παλαι-
ολογινα, μοναχὴ γενομένη καὶ Ὑπομονὴ μετονομασθεῖσα διὰ
τοῦ μεγάλου σχήματος, καὶ ὁ σὺν ἡμῖν ἱερομόναχος καὶ πνευ-
ματικὸς πατήρ κύρ Ἰερόθεος, ὃ διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος
μετονομασθεὶς Ἰωσήφ, ὃς ἦν ἐκ νεότητος μεθ' ἡμῶν καὶ σχο- 20
λίτης καὶ φίλος μέχρι καὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ.

Τῇ δὲ θέρει τοῦ 598γ' ἔτους ὁ τῶν ἀσβετῶν ἀρχων σπό-
λον ἀποστελλας κατὰ τὰ ἀνωτερικὰ μέρη τοῦ Εὐξείνου πόν-

5. Οὐζοῦν Χασάνη P 14. Σεροβίγι P 22. αὐοε^{OU} P

ditionem molitus, aliquot eius loca in oriente sive in Asia incur-
sit. egressus est Cpoli contra eum ameras cum omnibus copiis suis.
proelio statim inito, exercitus amerae adversus Zuchasanem eductus
plane succubuit. ibi occisus est Palaeologus beglerbegus, Thomas
illius Palaeologi Gidi filius, beglerbegus occidentis, multique alii
principes et duces occidentis. postea, quum ipse advenisset ameras,
victus et in urbem suam reversus est Zuchasanus, ameras Cpolim
rediit.

Sub finem mensis Iulii anni eiusdem Venetorum res publica Stro-
bolium castrum, iuxta Corcyram situm, occupavit.

Die 7 Novembris anni 6982 mortua est sanctae Maurae He-
lena Palaeologa regina, monacha facta et mutato nomine Hypomone
appellata per sanctum habitum, et qui nobiscum erat hieromonachus
et pater spiritalis Hierotheus, per sanctum habitum Iosephus nomi-
natus, qui inde a pueritia sodalis mihi et amicus fuit usque ad finem
vitae.

Aestate anni 6983 impiorum dux in superiores partes ponti Eu-

των, παρέλαβε τὸ μέγα πτολίεθρον τὸ Καφῶν λεγόμενον τῆς Χερρονήσου τῆς ἐν τῷ Ταυρικῷ. τῷ δὲ θέρει τοῦ ξηπδ' ἔτους ἀπῆλθεν κατὰ τῆς Βλαχίας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ τοῦ ξηπέ' ἔτους ἐπέστρεψεν ἐκ 5 τῆς Βλαχίας μᾶλλον ἡττηθεὶς ἢ ἡττήσας, καὶ τὸν μὲν μπελέρμπεην ἀφῆκεν ἐν τῇ Σοφίᾳ πόλει, αὐτὸς δὲ ἦλθεν εἰς Ἄνδριανούπολιν.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους τῇ πρώτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐπῆλθέ μοι ῥευματισμὸς εἰς τε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα, 10 καὶ ἐξῆλθε μὲν τοῦ στόματος καὶ ῥινὸς καὶ ὠτίων τοσοῦτος χυμὸς ὥστε ἀπελπίσθη παρὰ πάντων, καὶ τρεῖς τῶν ἀχράντων μυσηρίων μετέλαβον. ὅπερ καὶ εἶθε μοι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ἡ θεραπεία πάντων τῶν ἐμοὶ δυσχερῶν, γήρους 100 τε καὶ ἀσθενείας καὶ τῆς ἐνδείας. οὐ μόνον γὰρ τῶν πολλῶν 15 καλῶν καὶ συνήθων τῶν ἐκ νεότητος ὑστερημένος ἤμην, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀναγκαίων τῆς καθημερινῆς τροφῆς. οἶμαι ὅτι ἡ ὑπομονὴ τῶν τοιούτων καὶ ἡ πρὸς θεὸν εὐχαριστία θεοῦ χάριτι αἰτία μέλλει εἶναι εἰς τὸ συγχωρησαί μοι 20 πολλὰ τῶν ὡς πρὸς αὐτὸν ἔπταισα. οὐδὲ γὰρ γέγονεν ἐν τῷ βίῳ ἀμάρτημα οὐδὲ πρᾶξις οὔτε ἄλλη πᾶσα κακία ἦν ἐγὼ οὐκ ἐπλημμέλησα ὁ ἀνάξιος καὶ ἄθλιος, κατὰ νοῦν καὶ λόγον καὶ προουίρεσιν, θέσει τε καὶ γνώμῃ καὶ πρᾶξει. ἐξαμαρτήσας ὡς οὐδεὶς ἄλλος κώποτε. ὅμως λυτρωθεὶς τοῦ θανάτου κω-

2. αὐος^{ου} P4. αὐος^{ου} P

5. νικήσας P

xini classem misit et Chersonesi Tauricae urbem magnam Capham occupavit. aestate anni 6984 in Valachiam profectus est cum omnibus copiis suis: unde anni sequentis mense Septembri victus magis, quam victor rediit, et, beglerbego in urbe Sophia relicto, ipse Adrianopolim venit.

Anni eiusdem Octobris die primo rheumatismus caput mihi et genna invasit, fluxitque tantum pituitae ex ore, naribus et auribus, ut omnes desperarent de salute mea et ter particeps fierem im-maculorum mysteriorum. utinam me abstulisset mors, medicina et requies malorum meorum omnium, senectutis, infirmitatis et inopiae. etenim non solum multis optimis viris, quorum consuetudine usus eram inde ab adolescentia, sed etiam rebus ad victum quotidianum necessariis privatus eram. spero, tantorum malorum patientiam et gratam erga deum animum, ipso propitio, veniam impetratura esse multis, quibus eum offendi, peccatis. nullum enim est in vita hu-mana peccatum vel flagitium, nec ulla omnino nequitia, quam ego indignus et miser cogitatione, verbo et voluntate non commiserim, qui iudicio, proposito et actione peccavi, quantum nemo unquam

φὸς ἐναπέμεινα ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσθενείας μέχρι πολλοῦ, ὡς οὐδὲ τὰ πλησίον μου σημαντήρια ἤκουον. καὶ ἵνα εἰς τὴν ἄνω πρόνοιαν ἀπαλλαγῶ μετὰ τὸ παρελθεῖν τὰς ἐναπολειφθείσας μοι τοιαύτας ἡμέρας τῆς ζωῆς ἐπελθόντος μου τοῦ θανάτου, τῆς ἀναπαύσεως τῶν ἀνδρῶν, ὡς ὁ θεὸς Ἰωβ προσ-5 ἠγόρευσεν, ἐδεήθην οὕτως τοῦ θεοῦ. "ἀλλ' εἴ με, σῶτερ, ἀνάγκη παθεῖν (τίς γὰρ οἶδε τὸ βάθος τῶν σῶν κριμάτων; τῆς μὲν σῆς φιλανθρωπίας οἶοιέ μου τὰ πάθη βδελυττομένης, τῆς δὲ δικαιοσύνης δρώσης τὸ ἑαυτῆς), εἰς γοῦν τὸν ἐκδεχόμενον λῆξιν τόνδε χρόνον δοῦναι δίκην ἐμοὶ παράσχου, 10 Β ἀλλὰ μὴ εἰς τὸν μέλλοντα τὸν ἀπέραντον, ἔνθα οὐκ ἔστι πραγμάτων ἀποκατάστασις. ἐνταῦθα τοίνυν ἀνακαθάρας, ἅπασι χρῆσάμενος τοῖς εἰς τοῦτο φέρουσιν, οὕτω τῶν τῆδε μεταστῆσας ἀξιώσασόν με τοῦ μὴ τῶν σῶν ἐκπεσεῖν με οἰκτιρῶν ἐν τῇ δευτέρῃ τε καὶ φρικτῇ παρουσίᾳ σου." 15

Τῇ δὲ θέρει τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἤθελ' ὁ ἀμηνῶν ἀποστείλας πλείστον στρατόπεδον κατὰ τοῦ Ναυπάκτου, ἵνα παραλάβῃ αὐτόν, εἶτα εἰς τὴν ἁγίαν Μαύραν ἐπέλθῃ. ὅθεν βοήθεια θεοῦ οὔτε τὸν Ναυπάκτον παρέλαβε τῷ αὐτῷ ἔτει οὔτε κατὰ τῆς ἁγίας Μαύρας ἦλθεν, ἀλλ' ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. 20

Τέλος τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ ἤτοι χρονικοῦ βιβλίου, παρ' ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως ποιηθὲν αἰτήσει τιμῶν εὐγενῶν

3. ἐναποκλαύσω P 6. ἀλλή με M 16. ἀνοξ^{ου} P 18. ἀπέλθῃ P

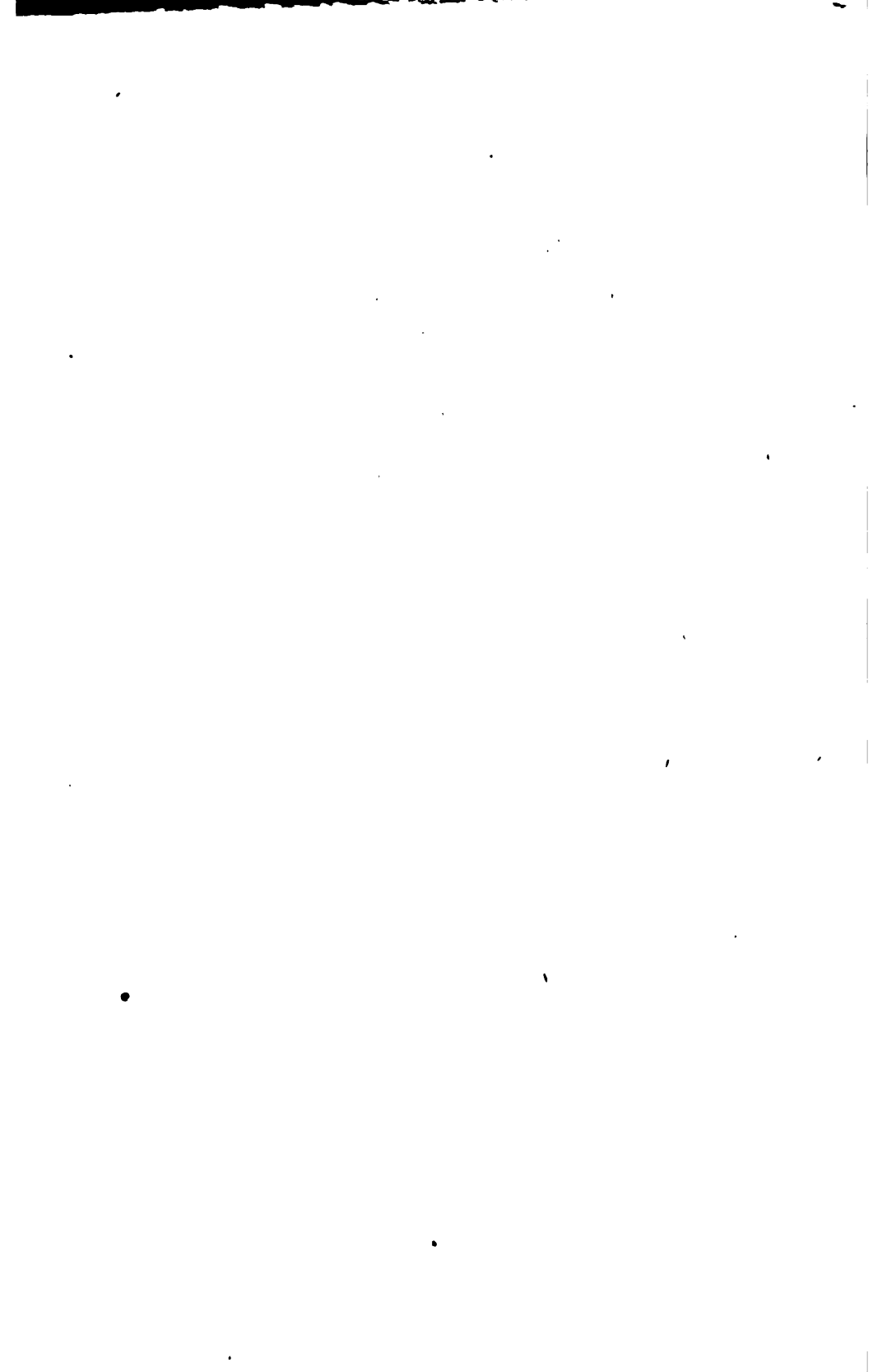
ante. verum enim liberatus a morte, ex illo morbo diu ita surdus mansi, ut ne eius quidem, qui prope me loqueretur, verba audirem. atque ut ad supremam providentiam reverterer, praeteritis his, qui mihi reliqui sunt, diebus vitae, et morte, requiete hominum, ut eam divus Iobus appellavit, sopitus, ita deum precatus sum: "quodsi, salvator, pati me necesse est (quis enim novit altitudinem iudiciorum tuorum? siquidem benignitas tua detestatur miseras meas, iustitia autem facit, quod suum est), in tempus hoc, quod finem habet, poenis me multa, non in faturum tempus, cuius nullus finis, nulla rerum reparatio est. hic igitur quum me purgaveris, usus miseriis omnibus, quae huc faciunt, ita me hinc transferre dignare, ut non excidam misericordia tua in altero tuo et horribili adventa."

Aestate anni 6985 ameras ingentem exercitum misit, qui Naupactum caperet, deinde invaderet sanctam Mauram. verum auxiliante deo factum est, ut nec Naupactum subiiceret eo anno, nec sanctam Mauram adoriretur, sed re infecta rediret.

Finis libri huius historici sive chronici, quem ego rogatu no-

Κερκυραίων, παρακαλούντων με ἵνα μὴ σιωπῇ παραλείψω ἃ οἶδα ὀφθαλμοφανῶς καὶ ἤκουσα καὶ ἀνέγνωκα. καὶ οὕτως ἔγραψα ἰδιοχείρως καὶ ἀπέδωσα ἀνὰ χεῖρας τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως κύρι Ἀντωνίου. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες εὐχεσθὲ μοι διὰ τὸν κύριον, εἰ ἔλαθέ τι· τὸ γῆρας γὰρ τὸ ἐμὸν καὶ ἡ δεινὴ ἀσθένεια οὐκ εἴασέ με καλῶς διορθῶσαι. ἐγράφη οὖν ἔτει τῷ ἀπὸ τῆς κτίσεως κόσμου ςθπς, Μαρτίου κθ', Ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης.

bilium quorundam Corcyraeorum conscripsi, qui cohortabantur me, ut ne silentio premerem, quae vidissem oculis, audissem, legissem. itaque manu mea haec scripsi et in manus sacerdotis religiosissimi Antonii tradidi. lectores ignoscite mihi per dominum, si quid praetermisi. senectus enim et summa infirmitas mea non siverunt me accurate omnia elaborare. scribebam anno a mundo condito 6986, mensis Martii die 29, indictione undecima.

**IOANNIS CANANI
DE CONSTANTINOPOLI**

ANNO 1422 OPPUGNATA

NARRATIO.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 351

1998

**ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΑΝΑΝΟΥ
ΔΙΗΓΗΣΙΣ**

**ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ
ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 53^Α ΕΤΟΣ,**

**ΟΤΕ Ο ΑΜΟΥΡΑΤ ΠΕΙΣ ΠΑΡΕΠΕΣΕ ΤΑΥΤΗ ΜΕΤΑ
ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΒΑΡΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΠΑΡΟΛΙΓΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΕΚΡΑΤΕΙ,
ΕΙ ΜΗ Η ΥΠΕΡΑΓΝΟΣ ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΤΑΥΤΗΝ
ΕΦΥΛΑΞΕ.**

Ι Ο Α Ν Ν Ι Σ C A N A N Ι

N A R R A T I O

**DE BELLO CONSTANTINOPOLITANO ANNI AB ORBE
CONDITO 6930, CHRISTI 1422,**

**CUM AMURAT-BEIS FORTISSIMORUM MILITUM EXERCITU
IN EAM IRRUPIT, QUAM ET EXPUGNASSET UTIQUE, NISI
IMMACULATISSIMA DEI MATER CONSERVASSET.**

*Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ. 187
ἀνακηρύττειν ἔνδοξον· εἶπε γὰρ ὁ ἄγγελος τῷ Τωβίτ.
τοῦτο νῦν καὶ ἡμεῖς λίαν ὠθεῖ καὶ θαρρύνει καὶ τολμη-
ρὸν ποιεῖ κήρυκα, ὅπως τὸ πανθαύμαστον θαῦμα τῆς πανα-*

Sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem dei revelare honorificum est, dixit angelus Tobiae. hoc itidem nunc me compellens animos addit, et audacem praeconem efficit, ad maxime admirandum miraculum sanctissimae meae enarrandum. verumtamen inscitia

γίας μου διηγῆσομαι. ἐκκόπτει δέ με ἡ ἀπειρία τοῦ λόγου, ἀντωθεὶ δέ με πάλιν καὶ ἔλκει τὸ ἴδιον τῆς ὀρέξεως, τὸ ἀνθρώπινον πάθος. καὶ ἤτημαι, καὶ τὴν ἤτταν ὁμολογῶ, καὶ P. 188 ἀπὸ τούτων τὴν ἱστορίαν ἡρξάμην. καὶ δέομαι τοὺς ἀναγι-
νώσκοντας ταύτην καὶ τῶν γραμμάτων τὴν πῆραν ἔχοντας, 5
μῆτε πὸν κόρον τοῦ λόγου ἀκηδιάσωσι μῆτε τὴν σολοικισθέρ-
βαρον καταγνώσονται φράσιν, ἐπεὶ καὶ γὰρ τῆς ἀπειρίας μου
τῶν γραμμάτων ὁμολογῶ τὴν ἀσθένειαν. ἀλλὰ οὐδὲ διὰ σο-
φοὺς ἢ λογίους ἔγραψα ταῦτα, ἀλλὰ διὰ ἰδιώτας καὶ μόνον
ὡς καὶ ἐγὼ ἰδιώτης, ἵνα οἱ ἰδιῶται ὡς ἰδιῶται ἀπεριέργως 10
καὶ ἀκαταγνώστως ἀναγινώσκουσι ταύτην. δεῖ δὲ δὴ ταῦτα
πάντα τολμηρὸς ἐγενόμην γραφεὺς τε καὶ κῆρυξ, καὶ τὸ πολυ-
B θρούλλον θαῦμα τῆς παναγίας καὶ τὴν καθ' ἡμῶν τῶν Ἀγαρη-
νῶν ἐπιδρομὴν καὶ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ἱστώρησα κατὰ
τὴν τοῦ λόγου μου δύναμιν, καὶ ἀπὸ τούτων ἡρξάμην. 15

Ἐν ἔτει τριακοστῷ δευτέρῳ τῆς ἡγεμονίας τῶν βασιλέων
Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐν
τῷ ἑξακισχιλιοστῷ ἑννακισκοστῷ τριακοστῷ ἔτει, Ἰνδικτιῶνος
πεντεκαίδεκάτης, δεκάτῃ μηνὸς Ἰουνίου ἡμέρᾳ, τρίτῃ, τῆς
ἡμέρας ὄρα δευτέρᾳ, κατέδραμεν ἀθθίς ἄφνω στρατιὰ καθ' 20
ἡμῶν Μουσουλμάνων, δις πέντε τὸν ἀριθμὸν χιλιάδες, ἔχον-
τες καὶ στρατάρχην ἄνδρα μανὸν καὶ αἱματοβόρον, καὶ τὸ
ὄνομα τούτου Μιχάλαϊς ἐκαλεῖτο, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ γὰρ
C ραν τὴν ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐν μᾶ καίρου ῥοπή

orationem interruptit; sed rursus me concitat trahitque desiderium, humanus scilicet affectus. victus sum, et victoriam confiteor, et ex his historiam ordior; rogoque lectores meos, qui litterarum usu satis imbuti sunt, ne satietatem orationis fastidiant neque dicendi formulae soloecas ac barbarie plenas condemnent, cum ipse inscitiae meae imbecillitatem profitear: immo ipse haec neque doctis neque eruditibus, sed imperitis, mihi imperito similibus, scribam, ut imperiti imperitorum more incuriose, et absque eo quod criminis notam inferant, prolegant. propter haec omnia audax scriptor factus et praeco, omnium ore decantatum ac concelebratum sanctissimae virginis miraculam et adversum nos Agarenorum irruptionem et urbis obsidionem, pro orationis meae modulo, scripto tradidi; et ab his exorsus sum.

Anno trigesimo secundo imperii Manuelis Palaeologi et Iohannis illius filii, orbis conditi sexies millesimo nongentesimo trigesimo, indictione decima quinta, decimo mensis Iunii, feria tertia, diei hora secunda, rursus adversum nos Musulmanorum exercitus ad decem milia hominum numeratus, ductore viro vaesano et sanguivoro, Michalpei nuncupato, extemplo irrupit, et universas urbes totamque regionem im-

ἔπο τὴν ἑαυτῶν ἐποίησαντο, καὶ ἡμᾶς ἀπειστέβησαν τῆσδε τῆς πόλεως πάντα τὰ πλησίον, καὶ ταύτης ἐφθείραν ἐλεηλάτησαν αἰχμαλώτευσαν, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἀνδρῶν κατέσφαζαν, τοὺς δὲ καὶ πόρρω τοῦ Ἰκονίου καὶ Ἀρατζάπητας Κύφας διαβί-
 5 βάσαντες, τὰς δὲ γυναῖκας ἀσελγῶς αἰσχρορρηγῆσαντες, τὰ δὲ βρέφη εἰς περιτομὴν τῷ Μωάμεθ προσέφερον, καὶ πᾶν ζῶον ὑπὸ ζυγὸν καὶ ἄζυγον διέφθειραν καὶ ἠφάνισαν. τὴν δὲ ζη-
 10 μίαν τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἀμπελώνων τὴν λύμην τίς ἄρα καὶ ποία δυνήσεται γλώσσα ταύτην ἐξιχνιάσαι; καὶ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς συγκλείσεως ἀπαραπροσδοκῆτος κατέδραμον καὶ ἡμᾶς ἀπέκλεισαν, καὶ ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτῶν πάντα τὰ ἔξω ἐγένοντο. τὸ δὲ καὶ πῶς καὶ πόθεν καὶ δι' ἣν αἰτίαν ἡ συμφορὰ καὶ φθορὰ καὶ ταῦτα τὰ δεινότατα χαλεπὰ τοῖς δυστυχοῦς καὶ ἀθλοῖς ἐπέβη Ῥωμαίοις σιωπᾶν ἡμῖν ἕμεινον ἔδοξεν.
 15 τῆς δὲ πικροτάτης μάχης ἐκείνης καὶ τοῦ φορικωδεστάτου πολέμου τὸ πέρας χρῆ διηγῆσασθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον στρατευμα τῶν Μουσουλμάνων ἐκείνων τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἰουνίου κατέδραμε καὶ ἡμᾶς ἀπέκλεισεν, ὡς προέφημεν, τῇ δὲ εἰκοστῇ τούτου ἑτέρα ἐφάνη στρατιὰ Μουσουλμάνων ὡς νέφος χαλά- P. 189
 20 ζης πλήρης καὶ τετρυγὸς ὀλέθριον, καὶ πᾶσαν καὶ παντοίαν τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἡμαύρωσαν γῆν, καὶ ὡς φλόξ ἀστραπῆς καιομένης πάντα κατέκαυσε καὶ ἐνεπύρισε, καὶ πᾶν ξύ-

2. ταῦτα? 3. κατέφραξαν vulgo 20. ὀλέθριος vulgo

perio obnoxiam momento temporis subegit, spoliavitque nos omnibus circa hanc urbem locis bonisque evertit, partim rebus deletis, partim praeda surreptis, partim in servitutum abactis; ex hominibus hos quidem neci tradidit, alios longe et ultra Iconium et Aratzapetas Cyphas transmisit, mulieribus vero ad impuritates omnes et turpia sibi expositis, ad vota quisque sua quantum libido tulit, abutitur; pueros circumcidendos Moametho offerunt; animalia tum iugum ferre nata tum iniugata trucidata penitus abolerunt; damna vero quae ex concisis fruticibus et vineis devastatis consecuta sunt, quis unquam aut quae oratio consequi poterit? nam statim atque urbs concludi coepta est, praeter expectationem impetu facto nos obseravit, omniaque quae extra erant in potestatem suam redegit. tantae vero calamitatis interneccionis et atrocissimorum infortuniorum, quibus miseri ac infelices Romani oppressi sunt, modum originem et causam silentio praeterire satius esse duxi, enarrare vero necessarium pugnae illius acerbissimae et horridissimi conflictus exitum. primae etenim Musulmanorum copiae, ut diximus, decimo Iunii die irruentes nos in urbe occlusere. vigesimo eiusdem alia Musulmanorum manus adveniens, veluti nubes grandinis plena, et perniciose perstrepens universam Romanis obe-

λον κάρπιμον καὶ δένδρον εὐκαρπον καὶ τὰς κουρβούλας τῶν ἀμπελώνων ἐκ ῥίζης ἀπέτεμον, καὶ πᾶν ἄλλο δεινὸν καὶ δλέθριον καθ' ἡμῶν ἐποίησαντο. ὁ δὲ στρατάρχης ὁ μέγας καὶ πάντων ἐκείνων ἀμηρᾶς καὶ δεσπότης ἐφθασεν. ἤλθε μανὸς καὶ ἠγριωμένος, ἀλαζών, ἐπηρμένος, ὑπέρογκος καὶ γαυριωμένος καὶ 5 τὴν ὄφρυν εἰς οὐρανὸν αἴρων, καὶ ὑψηλὸς παρὰ πάντας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ ὑπελάμβανε παρ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ Β ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἄγεται ἅπας ὁ κόσμος. ἀλλὰ καὶ πάμπολλα ἄγων μηχανικώτατα καὶ μαχιμώτατα ἔργα, προσδοκῶν δι' αὐτῶν μέρος τοῦ τοίχου χαλάσαι τῆς πόλεως καὶ 10 ἀπὸ τούτου ταύτην κατακρατῆσαι καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσαι καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ ὄνομα ἀποσβέσαι. ἀλλὰ καὶ στρατιάς στρατιῶν καὶ γενεὰς γενεῶν καὶ πλήθη πληθῶν, πεζῶν καὶ ἰππέων, ἔσχε τοσοῦτον ὥστε ἅπας ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἐσκύπετο ὑπ' ἐκείνων. τότε δὲ αὐτοῦ τῇ κελεύσει τοῦ Μου- 15 ρὰτ Πεῖ, τῇ κλήσει τε τοῦ δεσπότου τῶν Τούρκων, ποιοῦνται πασίαν μίαν. ἀλλ' αὕτη ἡ μία πολλὰς ὑπέρεβην μεγίστους καὶ γὰρ ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυσίας ἕως τὸ ἔτερον ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. καὶ ἦν δὲ ἡ πα- 20 στία πλησίον τοῦ κάστρου ὅσον τόξου βολήν, καὶ οὐ πλέον. καὶ ἦν δὲ πᾶσα στερεὴ καὶ ὄχυρωτάτη ἀπὸ ξύλων μεγίστων καὶ χονδρῶν σανίδων. καὶ πλοκοτὰς ἀπὸ βέργας ἔθηκαν ἔμπροσθεν τῆς παστίας, ἵνα δέχωνται τὰς σαγίττας τῶν τέ-

dientem regionem devastavit, et veluti flamma ardens fulgoris omnia incendit et funestavit, et omne lignum fructiferum et arborem laetos et uberes fructus ferentem et vitium truncos radicitus effodit, reliqua- que atrocia ac pernicioza in nos exaggeravit. sed primarius copiarum dux, eorumque ameras et dominus, tandem pervenit. pervenit vero fu- rens, efferatus, superbus, tumens, inflatus et iactabundus. supercilium in coelum extollens super omnes se eminere existimabat, et a se gubernari omnia suspicabatur, totum denique orbem sibi obnoxium reputabat. quinimo quamplurimis machinis aliisque bello apprime necessariis advectis, moenium civitatis partem posse se disicere, inde- que eam suo dominatu subicere, Romanos in captivitatem adducere et Christi nomen abolere confidebat. hic innumeris fultus exercituum phalangibus, nationumque omni genere constipatus, et numerosissima tum peditum tum equitum multitudine fretus, omnia ea loca conte- gebat. tunc mandato hortatuque Turcarum domini Murat-Bei agger extruitur, plures alios eosque maximos superans: quippe ab extreme- tate una urbis, Chrysiæ nempe portæ, ad aliam Xyloportæ exten- debatur, non plus sagittæ iactu a moenibus distans, valide undique constructus ac firmissimus, lignis ingentibus, crassis tabulis et com-

ζων καὶ τῶν τζαγρῶν τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν βουμπάρδων
 τὰς πέτρας. ὄπισθεν δὲ ταύτης ἐθέσπισεν ἵνα ἴσταται στρα-
 τιῶται ἐκ πασῶν γενεῶν τοῦ στρατεύματος τούτου τολμηροὶ
 καὶ ἀνδρείοι, τὸ μὲν, ὡς τὸ ἔθος, εἰς προσοχὴν τῆς παστίας,
 5 τὸ δὲ ἵνα φυλάσσονται δι' ἐκείνης, οἱ δὲ ἵνα μάχωνται ἐξ
 ἐκείνης ὄπισθεν μετὰ τζαγρῶν τε καὶ τόξων καὶ τῶν σκευῶν D
 τῶν μεγάλων καὶ τῶν μικρῶν τῶν ἀπείρων ὧν ἔφερον διὰ
 τούτου. τὰς δὲ σκευὰς τὰς μεγίστους ἐκείνας, ὁποίας εἶχον
 τὰς ἐλπίδας ὅτι δι' ἐκείνας τὰ τεῖχη τῆς πόλεως θέλουν χα-
 10 λᾶσειν καὶ ἀπὸ τούτου τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσαι, ἔστησαν πε-
 ριέργως εἰς τόπον ἐν ᾧ σοῦδαν οὐκ εἶχεν ὁμοίαν σοῦδῶν τῶν
 ἐτέρων, ἀλλὰ κεχαλασμένη ὑπῆρχεν, καὶ ἔκπαλαι γέμουσαν
 χῶμαν, καὶ ἄντικρυς ταύτης πύργος εὐρέθην ἐκ συμβάσματος
 λίαν σεσαθρωμένος καὶ ἐσχισμένος ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.
 15 καὶ προσδοκῶντες οἱ Τούρκοι ὅτι τῶν μεγίστων βουμπάρδων
 αἱ πέτραι τὸν σεσαθρωμένον πύργον ἐκείνον θέλουν χαλάσειν, P. 190
 καὶ ἐπεὶ ὁ τόπος σοῦδαν οὐκ ἔχει τοὺς Τούρκους νὰ ἐμπο-
 δίσῃ, ἀκωλύτως εἰς τὸ ἔξω κάστρον θέλουσι φθάσειν, καὶ ἐκ
 τοῦ χαλύσματος τοὺς Ῥωμαίους θέλουν διώξειν, καὶ τὴν πό-
 20 λιν θέλουν δουλώσειν. πλὴν εἰς κενὸν ἐκατήτησε τέλος ἡ
 τῶν ἀσεβῶν προσδοκία, ἐπεὶ ἑβδομήκοντα βοκία τῆς βολῆς
 τῆς μεγίστης ἐκείνης τὸν σεσαθρωμένον ἐκείνον ἔκρουσε πύρ-

12. γέμουσα?

plicatis virgis ac viminibus anteriore sui parte communitus, ut sagit-
 tae arcuum tzagrorumque a Romanis emissae saxaque bombardarum
 exciperentur. in aggeris posteriore parte, ut ille praecoperat, milites
 omnis generis ex exercitu selecti audaces fortesque permanebant, tum
 ut pro more aggerem defenderent, tum ut ab eo defenderentur, inde-
 que pugnam retro stantes cum tzagris et arcubus aliisque machinis,
 et parvis et ingentibus, prope innumeris, hanc ob causam advectis,
 consererent. apparatus vero reliquos, eosque ingentes, quibus se spe-
 rabant moenia urbis posse dissiicere indeque civitatem capere, accu-
 rate eo in loco erexere in quo nulla fossa aliis consimilis erat, cum
 ruinis convulsa ab antiquo tempore terra oppleretur. evenerat quo-
 que ut turris illi adversa maxime putris et ruinosa ab ima sede ad
 verticem summum diffinderetur. hinc Turcae sperabant ingentium
 bombardarum saxi putrem illam ac fragilem turrim facili sese nego-
 tio in planum effusuros, et cum nulla esset fossa quae retardaret im-
 petus, ex facili in exteriorem urbem illapsuros, deque illa ruina Ro-
 manum militem repulsuros civitatemque debellaturos. verumtamen
 impiorum confidentiae exitus non respondit: namque licet turris pu-
 trida machinae maximae septuaginta ictibus contusa fuisset, nulla inde

γον, καὶ οὐδεμίαν βλάβην τοῖς Ῥωμαίοις τοῦτο προξένησεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς Τούρκοις ἀφέλειαν. ἦν γὰρ ὁ τόπος καὶ σοῦδα καὶ πύργος πλησίον Κυριακῆς τῆς ἁγίας, μέσον Ῥωμανοῦ τοῦ ἁγίου καὶ τῆς Χαρσῆς τε τὴν πύλην, καὶ πλησιέστερον Βτούτων εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον Λύκον. καὶ 5 ταῦτα μὲν περὶ τῶν βουμπάρδων τὴν ἀπραξίαν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν κατασκευῶν τῶν μαχίμων, τῶν παντοίων ἐκείνων τῶν κατὰ τῆς πόλεως ἐιργασμένων εἰς πολιορκίαν ἐκείνης καὶ ἀφανισμόν τῶν Ῥωμαίων, τίς διηγήσεται ἄρα; πλὴν ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγας διηγήσομαι ἄρτι. πύργους ξυλί- 10 νους μεγίστους μὲ τροχοῦς σιδηροδεσμουμένους πολλοὺς ἐποίησαντο τότε, ὅσον τὸ ὕψος τῶν πύργων τῆς πόλεως· μᾶλλον καὶ ὑπερεῖχον ἐκείνους. καὶ ζεύγη βοῶν καὶ βουβαλίων ἀπέιρων εἶχασιν ἕξ ἐτοίμου', ἵνα τοὺς πύργους ταυρίσουσι μετὰ σχοινίων καὶ πλησίον τῆς σοῦδας φέρωσιν καὶ ἕξ ἐκείνων τὸ 15 ἔξω κάστρον πολεμήσωσι καὶ ἀφανίσωσιν. ἀλλὰ καὶ φαλκού-
 Ϟια ἐποίησαντο καὶ χελώνας καὶ ἀρκουδάμαξα καὶ ἄλλα πολλὰ ξύλινα καὶ μηχανικώτατα ἔργα, καὶ ἐλεπόλεις ἐκατεσκευάσαν καὶ μηχανικὰς ἀγκάλας μὲ τροχοῦς μικροῦς, καὶ μεγάλας σκε- 20 παστάς καὶ μεσάς ὑπὲρ ἀριθμὸν διεπράξαντο, καὶ κατέναντι τῶν πύργων τῆς πόλεως τεράστια μεγάλα ἐιργάσαντο, κάστρη ξύλινα ὑπερμεγέθη ἐποίησαντο μὲ τροχοῦς σιδηροδεσμουμένους, ὥστε τοὺς θεωροῦντας ἐκεῖνα καὶ ἀγνοοῦντας τῶν κάστρων

2. ἦν] πλὴν vulgo

Romanis noxa, nullum hostibus emolumentum accessit. erat vero locus et fossa prope templum sanctae Cyriacae, inter sanctum Romanum et portam Charsae, propius flumini cui Lyco nomen. et haec quidem de bombardarum irritis et sine profectu ictibus. de reliquo vero apparatu bellico, vario quidem illo ac multiplice ad obsidendam urbem Graecosque dissipandos congesto, quis enarraverit? ipse ex multis pauca admodum in medium proferam. turres ligneas maximas, rotis ferro colligatis, multas eo tempore compegerunt ad altitudinem urbis turrium, quas etiam superabant; iuga boum ac bubalorum innumera, qui traherent eas funibus et ad fossas eveherent cum opus fuisset, congegserant, ut illis munimenta urbis exteriora oppressa dislicerent. item phalcunia, testudines, arcudamata diversaque alia lignea ex abditā mechanicorum disciplina instrumenta et obsidionalia fabricarunt; necnon ancalas cum rotis parvis, ingentes etiam et cooperatas et medias supra numerum confecerunt, et adversus urbis portas monstrosas magnasque machinas condiderunt, castella lignea quam maxima rotis ferro circumligatis innixa; ita ut ea intuentes et urbium

τὸς πολέμους, καὶ τὸ ἀχρησίμευτον γὰρ ἐκείνων καὶ λίαν
 ἐξέπληξε καὶ μέγα ἐθρόησε. ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἄλλοι ἔσκα-
 πτον ἐκ τῆς κασιίας ὀπισθεν, καὶ εἰς βάρδος πολὺ ἐκατέβη-
 σαν, ὡς ἵνα κάτωθεν ἀπὸ τὴν κάτω ὄψιν τῆς σούδας περά-
 5 σωσιν ἀθεώρητοι τὴν νύκτα ἄνω ἰσταμένων Ῥωμαίων καὶ
 μαχομένων, καὶ φθάσωσιν εἰς τὰ τείχη τοῦ καθολικοῦ καὶ
 μεγίστου κάστρου τῆς πόλεως, καὶ κόψωσι τοῦτο λαθραίως
 πάντων, καὶ πουντελείωσωσιν κατὰ τὸ ἔθος τῶν πολεμουμένων,
 εἴτε πῦρ εἰς τὰ ξύλα τῶν πουντελείων ἀνάψωσιν, ὅπως τὴν
 10 ξυλίην κατασκευὴν τὴν κρατοῦσαν τὸ κάστρον καταφλέξωσιν,
 καὶ ἄφνω πεσοῦνται τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἅμα εὐθὺς
 τῶν Τούρκων τὰ στρατεύματα θρασέως κατὰ τῶν Ῥωμαίων
 ἐμβάλλουσιν καὶ ἐκ τοῦ χαλάσματος ἐκείνου διώξουσιν καὶ
 τὴν πόλιν κρατήσουσιν. ἄλλοι τοὺς ἀγωγούς ἐγύρευον τοὺς
 15 ἔκπαλαι τὸ νερὸν εἰς τὰς στέρναις τῆς πόλεως ἔφερον, ὅπως τινὰ
 ἐξ αὐτῶν ἐπιτύχωσιν, καὶ λαθραίως τῶν Ῥωμαίων διὰ τοῦ
 ἀγωγοῦ ἐντὸς γενέσθαι τῆς πόλεως νυκτός, ἀπαρρηροδοκίτας P. 191
 ταύτην κρατήσουσιν καὶ αἰχμαλωτίσωσιν. πλὴν καὶ κήρυκας
 ἐξαπέστειλε πανταχόθεν ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων, καὶ διε-
 20 λάλησαν οὕτως, καὶ εἶπον ἐνόρκως ὅτι τῆς πόλεως τε τὸν
 πλοῦτον καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα ὁ ἀμηρᾶς εἰς διακομὴν παρα-
 δίδη καὶ κοῦρρος τοῖς Μουσουλμάνοις, καὶ φθάσετε εἰς τὸ κέρ-
 δος. ταῦτα μὲν εἶπε, μετὰ τεχνάσματος δὲ τοιοῦτου ὅπως νὰ
 συναχθῶσι τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Μουσουλμάνων, ὁποῖον

7. κάψωσι? σκάψωσι? 17. γενόμενοι?

violentas invasiones ignorantes, licet ex illis nulla consequeretur uti-
 litas, in stupore acti prae metu occiderent. alii terram post aggerem
 suffodientes in profundum ingens sese immerserant, ut subterra-
 neo gressu infra aggerem invisī nocte, Romanis sursum confligentibus,
 ad muros ingentis castrī urbis pervenirent, illudque clanculum
 effoderent et pro more obsidentium stipitibus suffulcirent, tum faci-
 bus illatis incenderent, ut apparatu ligneo castrum sustinente combusto
 subito civitatis muri corruerent, sicque illico audacterque Turcarum
 exercitus in Graecos irruerent, et ex ruina illa fugatis hostibus urbe
 potirentur. alii conductus, qui antiquo aevo in civitatis cisternas aquam
 deferebant, seduli conquirebant, ut per eos, si sors se obtulisset, clam
 noctu urbem ingressi, inexpectati cives adorirentur et servitute op-
 primerent. misit praeterea ad omnes Turcarum principes praekonem,
 qui ita voce declararet et iureiurando firmaret, "urbis divitias omnes
 et universum populum ameras praedam rapinamque Musulmanis con-
 cedit: ad pulchram itaque praedam alacres accedite." et haec qui-

καὶ ἐγένετο τότε. ὡς γὰρ ἐξεχύθη ἡ φήμη εἰς τὰ ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων πῶς ἐπαραδόθη ἡ πόλις εἰς διαγομῶν καὶ Βαλχμαλωσίαν, σχεδὸν ἐκ πάσης γῆς καὶ γενεᾶς Μουσουλμάνων ἔφθασαν πρὸς τὸ κέρδος μὴ μόνον οἱ ἐπιστήμονες εἰς τὰ κούρη καὶ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεπιστήμονες καὶ 5 σαρλίδες, τουτέστι πραγματεύται, καταλλάκται, μυροποὶ καὶ τζαγκῆροι, ἀλλὰ καὶ Τουρκῶν πολλοὶ καλογέροι. ὑπ' αἰτίας τοιαύτης ἐσυνήχθησαν πάντες, οἱ μὲν στρατιῶται διὰ τὸ κούρησος, οἱ δὲ σαρλίδες ἵνα ἀγοράσουν τὰ κούρησιμαῖα ἤγουν τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ οἱ μὲν τὰς γυναῖκας, ἄλλοι τοὺς ἄνδρας, 10 ἄλλοι τὰ βρέφη καὶ ἄλλοι τὰ ζῶα καὶ ἄλλοι τὰ πράγματα, οἱ δὲ Τουρκοκαλογέροι τὰς καλογραίας ἡμῶν κέρδος καὶ κούρησος εὐεργεσίαν νὰ ἔχουν παρὰ τοῦ δεσπότη τῶν Τούρκων. διὰ γοῦν τὴν προσδοκίαν ταύτην ἐσυνάχθησαν ἐκ πάσης τῆς γῆς Μουσουλμάνων ἀναρίθμητα πλήθη, ὥστε ἐκατεθανύμαζον 15 πάντες οἱ θεωροῦντες τὴν πλησμονὴν τοῦ φασάτου. τότε δὲ καὶ σαγίττας συνῆξαν τεσοῦτον ἀναρίθμητον πλήθος ὥστε ἐδουλοποιεῖμεν τὸ πρῶτον τὴν φήμην τοῦ λόγου ἕως τοῦ πολέμου τὴν ὥραν. ἡ δὲ συναγωγὴ τούτων ἐγένετο οὕτως· πᾶσα οἰκία παντὸς ἀνθρώπου τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὴν δεσποτείαν 20 τῶν Τούρκων ἀνατολῆς καὶ δύσεως πάσης δέδωκε τούτων ἑκάστη ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι σαγίττας τῶν τόξων. ἀλλὰ καὶ Δπλείονας τούτων ἐτόξευσαν τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὁποῖας τὸ

dem ille eo consilio, ut simul omnes Musulmanorum exercitus, quod et factum est, concurrerent. namque ut nuncius ille ad Musulmanorum nationes allatus est, reginam urbium in praedam esse datam et servitutem, fere ex universa terra et Musulmanorum nationibus ad lucrum propositum advolarunt, non tantum bellandi praedandique gnari, sed et inexperti aliusque generis ac artificii homines, veluti mercatores, numularii, unguentarii, calceolarii, sed ex Turcia etiam qui se solitariae vitae astrinxerant. ob similem omnes causas concurrerunt, milites praedandi causa, alii ut praedam servituti addiderunt, alii mulieres, alii viros, alii pueros, alii animalia, alii suppellectilem redimerent; solitarii moniales nostras praedam rapinamque sibi concedi a Turcarum principe impetrarent. hac expectatione ex universo terrarum orbe innumera prope Musulmanorum multitudo collecta est, ut quicumque copias affluentes intueretur, obstupesceret. tum et sagittarum abundantia tanta cumulata est, ut prope incredibilis de ea rumor nobis videretur, donec tempore belli id experti credidimus. hoc vero modo ea abundantia procurata est. singulae domus cuiuscunque hominis, qui sub potestate et ditione Turcarum erant, sive is in Oriente sive Occidente habitaret, sagittas arcuum non minus decem ad viginti

ἀρματοφυλάκιον εἶχε τοῦ Τούρκου καὶ τὰ ταρχάσια τοῦ φω-
 σάτου. εἶχε καὶ μετ' αὐτοῦ τότε σιδηροδεσμομένους τοὺς
 ἀποκρισιαρίους τοῦ βασιλέως, ὁποίους αὐτὸς ἤτήζατο μᾶλλον
 ἵνα πέμψῃ περὶ εἰρήνης τε καὶ ἀγάπης. αὐτὸς δὲ ὡς βάρ-
 5 βαρος ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος σίδηρα καὶ φυλακὰς αὐτοῦς κα-
 τεδίκασε, καὶ τοὺς ἀναιτίους ὡς ὑπαιτίους ἤπειλει εἰς θάνα-
 τον, προβαλλόμενος δὲ τάχα καὶ αἰτίαν, ἀλλὰ ψυχράν· ἔλεγε
 γὰρ διότι με οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως συνέτυχον, διὰ τοῦτο
 αὐτοὺς εἰς φυλακὴν κατεδίκασα. ἀλλὰ καὶ τότε τις τῶν
 10 Μουσουλμάνων ὑψηλὸς τε καὶ μέγας καὶ φοβερὸς παρ' ἐκεί-
 νοις, ὡς ὅτι ἐκ σειρᾶς τε καὶ γένους τοῦ Μουχουμέτ κατῆ- P. 192
 γετο. τοῦτον καὶ ὡς πατριάρχην αὐτὸν ἐτιμοῦσαν, καὶ ὡς
 προσφῆτην αὐτὸν προσεκύνον, καὶ ἐσέβοντο τοῦτον ὡς αὐτὸν
 τὸν Μωάμεθ. τοσοῦτον καὶ τοιοῦτος μέγιστος, ἦν ἐκεῖνος ὅτι
 15 τὴν θυγατέρα τοῦ ἀμηνᾶ καὶ δεσπότη τοῦ Μουσουλμάνων
 παρθένον οὖσαν ἤρπαξε παρὰ γνώμην ἐκείνου καὶ ἔφθειρε καὶ
 ἐκράτησε, καὶ ἔσχεν ἐκείνην ἐν τῷ κοιτῶνι καὶ τῷ κλινιδίῳ ἐκεί-
 νου, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτὸν σκῶσαι ἢτοι εἰλεῖν πρὸς ἐκεῖνον.
 ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁ ἀμηνᾶς καὶ ἀδελφὸς ὁ τῆς κόρης εἶπεν
 20 ἦγίασε ταύτην ἢ συνουσία τοῦ πατριάρχου τοῦ συγγενοῦς τοῦ
 Μωάμεθ, καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ ἐκείνης ἅγιον ἔστω ὡς ἐξ αἵμα-
 τος τοῦ Μωάμεθ κατὰ τὸν νόμον καὶ ἁγιασμὸν τοῦ ῬασούλB

etiam praebuit; et plures etiam his, cum proelium iniretur, volarunt,
 quas Turcarum armamentarium et exercitus pharetrae continebant.
 convehabat una secum eo tempore imperatoris oratores ferro miseris
 modis compeditos, quos ipse pro ineunda pace ac foedere postulave-
 rat. sed tum veluti barbarus immitis atque immisericors vinculis
 ferreis astrictos in custodiam dederat, innoxiosque tanquam noxios
 condemnaverat, quibus etiam mortem minitabatur, causatus insulse
 admodum; siebat siquidem "Graeci me impudenter atque irreverenter
 allocuti sunt, proptereaque eos in carcerem et vincula conieci." tum
 porro quidam ex Musulmanis procero grandique corpore, et apud
 illos terribilis, quod de progenie et de prosapia Mahometis esset.
 hunc illi veluti patriarcham colebant et veluti prophetam veneraban-
 tur, aequalemque illi cultum ac Mahometo praestabant. hic tanta
 apud eos auctoritate pollebat, ut amerae Turcarum principis filiam
 virginem praeter illius sententiam raptam devirginaverit secumque
 retinuerit, et licet cum ea in cubiculo lectuloque consuesceret, nemo
 eum vel reprehendere vel aliquid enuntiare ausus fuerit. immo po-
 tius amerae et puellae frater dixerunt "concubitus patriarchae Maho-
 methi consanguinei eam sanctificavit, et quod nascetur ex ea sanctum
 erit, quippe ex sanguine Mahomethi, secundum legem sanctificatio-

Μαχουμέτη.” αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ’ ἐκείνοις ὁ εὐγενὴς πατριάρχης, ὃν εἶχον προορατικὸν καὶ προφήτην, τοῦνομα Μηρσαΐτης τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ, ἀπέστειλεν ἀποκρισαρίου ἀπὸ τῆς Προύσης ἧς ἐκατοῖκει πρὸς τὸν δεσπότην τῶν Τούρκων, καὶ εἶπεν “ὄρα μήπω συνάψῃς πόλεμον μετὰ 5 τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν στρατὸν ἀπολέσῃς καὶ τὰ γένη τῶν Μουσουλμάνων, ἕως ὅτε ἐγὼ νὰ φθάσω καὶ δηλώσω τὴν ἄραν τῆς συμπλοκῆς τοῦ πολέμου, ὡς ὁ μέγας ἡμῖν διδάσκει Ῥασούλ ὁ προφήτης. καὶ γινώσκω δὲ τοῦτο ὡς προορατικὸς καὶ προ-
 C φήτης.” ταῦτα δὲ ἀκούσας τῶν Τούρκων ὁ δεσπότης ἔπρα- 10 ξεν ὡς ἄρισθην, καὶ ἀνέμενε τὸν ψευδοπροφήτην. καὶ μεθ’ ἡμέρας ὀλίγας ἄφθασεν. ἦλθεν ὁ Μηρσαΐτης καὶ πατριάρχης τῶν Τούρκων μετὰ πεντακοσίους Τουρκοκαλογέρους, ἐπὶ ἡμίονου καθήμενος, καὶ τῷ σχήματι σοβαρώτατος καὶ τὸ μεγα-
 15 λεῖον δεινότητος. τὰ δὲ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων εἰς ὑπα- παντὴν ἐξέδραμον τὴν ἐκείνου, καὶ ὡς ἄγγελον ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα τὰ μωροθαύμαστα γένη τῶν Τούρκων ὑπεδέξατο τοῦτον, καὶ μὴ μόνον τοὺς πόδας ἐκείνου ἠσπάζοντο καὶ τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡμίονου τοὺς χαλινούς καὶ τοὺς πόδας οὗ ἐποχεῖτο. ὁμοίως καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων δουλο-
 20 πρεπῶς ὑπεδέξατο τοῦτον. αὐτὸς δὲ σοβαρὸς καὶ μεγαλοῦπέροχος ἔωρᾶτο τοῖς πᾶσιν. πλὴν δὲ ἐπηρμένος καὶ γεγυρω-

namque Rasulis Mahometi.” hic itaque maximus et maxima apud eos auctoritate praeditus nobilis patriarcha, quem illi rerum futurarum prospectorem et praecentorem reputabant, Mersaita dialecto Persica nuncupatus, misit Prusa, in qua sibi domicilium elegerat, ad Turcarum principem legatos, qui dicerent “cave ne cum Romanis pugnam in eas, et exercitum gentemque perdas Musulmanorum, donec ipse advenero indicaveroque tempestatem conflictus, ut magnus nos docet Rasulus propheta: hoc vero cognosco, quippe qui divina mente res prospiciam et praedicam.” haec audiens Turcarum princeps iussibus obediit, et pseudopropheta expectabat, qui non multos post dies advenit. accessit Mersaita et patriarcha Turcarum cum quingentis Turcis solitarium institutum professis, mulae assidens, figura insolentissimus, fastu vehementissimus. Musulmanorum copiae illi obviae factae sunt, et tanquam angelum de caelo nationes illae Turcarum, quibus res ineptissimae stultissimaeque admirationem movent, proni excipiunt, neque manus illius pedesque tantummodo deosculantur, sed et mulae qua vehebatur frena et pedes. eadem ratione et Turcarum princeps serviliter eum excipit. ille gravis aliosque maximo intervallo supereminens omnes, necnon superbia tumens, et magnifice sese iactans atque ostentans, veluti procerus et magnus et de prosapia

μένος ὡς ὑψηλός τε καὶ μέγας καὶ ὡς ἀπόγονος τοῦ Μωά-
 μεθ ἐκατεδέξατο μόλις, καὶ ἐφθέγγατο ταῦτα. “γινώσκειτε
 Μουσουλμάνοι, καὶ σὺ αὐτὸς ὁ πάντων τούτων δεσπότης.
 ἐγὼ μὲν ἀπεστάλην παρὰ τοῦ μεγάλου προφήτου Ῥασούλ
 5 Μαχουμέτη, ἵνα ὑμῖν εἶπω τοῦ πολέμου τὴν ὄραν, ὡς προο-
 ρατικὸς καὶ προφήτης, ὅπως δουλώσωμεν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
 αἰχμαλωτίσωμεν καὶ τὴν πόλιν. ἐτοιμάζεσθε δὲ πρὸς τοῦτο
 ἕως ὅτου νὰ φθάσῃ ἡ ὄρα, ὅποιαν ἐγὼ γινώσκω.” καὶ ταῦ-
 10 τὰ εἰπόντος ἀπέβη τοῦ ἡμιόνου οὗ ἐποχεῖτο, καὶ εἰσῆλθεν εἰς
 τὴν τένταν τὴν ἰσταμένην ἀπὸ κεντούκλου, καὶ ἤρξατο ἀνα- P. 193
 γινώσκειν τὰς βίβλους τοῦ Μωάμεθ καὶ τὰ Ῥάμπλια πρῶ-
 τειν. μετὰ ὑποκρίσεως δὲ ταῦτα ἐποίει, ὡς ἵνα ἀπατῶνται
 οἱ Τοῦρκοι καὶ προσκυνοῦν καὶ δοξάζουν ὡς προφήτην ἐκε-
 νον, καθὰ καὶ ὁ δεσπότης τῶν Τούρκων καὶ πάντες οἱ Μου-
 15 σουλμάνοι ἀληθῆ καὶ βέβαια κρατοῦσιν πάντα τὰ λαληθέντα
 ἐκ τούτου, καὶ πάντες τὴν κέλευσιν ἔμενον τὴν ἐκείνου, ἵνα
 προστάξῃ τοῦ πολέμου τὴν ὄραν καὶ δράμωσι πάντες καὶ κρα-
 τήσωσι τὴν πόλιν καὶ τοὺς Ῥωμαίους αἰχμαλωτίσωσι πάν-
 20 τας. ταύτη δὲ ἡ κενὴ καὶ ματαία ἐλπὶς μέγα θράσος καὶ
 τόλμην καὶ εὐφροσύνην τοῖς Τούρκοις ἐπέπλησεν τότε, καὶ B
 ἀπὸ τούτου ἔχαιρον καὶ ἐσπατάλουν. ἀλλὰ καὶ καθ’ ἡμέ-
 ραν καὶ νύκτα τὰς παλάμας ἐκρότουν, καὶ τοῦ Μηρσαίτη
 τὴν φωνὴν ἀνέμενον ὡς ἀγγέλου ἀληθεστάτου, ὡς ἵνα αἰχμα-

Mahometi, vix tandem sermonem in se assumpsit, dixitque “scitote
 Musulmani, et tu qui omnibus praees, me a magno propheta Rasule
 Mahometo missum fuisse ad conflictus tempus, tanquam qui futura
 praenoscio et vates sum, praenuntiandum, ut Graecos in servitutum,
 urbem in captivitatem dedamus. accingite ergo vos et praeparate,
 dum quod ipse novi tempus advenerit.” his dictis mula qua vehebatur
 descendit, et in tentorium introit ex centumculis confectum, coepit-
 que libros Mohameti percurrere et Ramplia conficere, sed cum simu-
 latione, ut Turcae decepti ipsum tanquam prophetam venerarentur
 et adorarent; quemadmodum Turcarum princeps et reliqui Musul-
 mani vera firmae credebant quae ille edixerat, iussaque illius expe-
 ctabant, ut tempus pugnae praeciperet; tum enim fore ut ipsi convo-
 lantes urbe potirentur, Graecosque omnes in captivitatem abducerent.
 haec vana spes ac futillis magnam Turcis eo tempore vim et audaciam
 necnon laetitiam abunde conciliavit, et ex eo tempore gaudie gestie-
 bant et deliciose vitam agebant, imo die noctuque palmas percutie-
 bant, vocemque Mersaitae expectabant tanquam veracissimi angeli ad
 Graecos captivandos. singulis quoque diebus ac noctibus, imo horis
 linguam adversus nos veluti utrinque praeacutum ense agitabant,

λωτίσουσι τοὺς Ῥωμαίους. ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὄραν τὴν γλώσσαν αὐτῶν καθ' ἡμῶν ὡς δίστομον ξίφος ἠκόνιζαν, καὶ φωνὰς ἀγρίους καὶ ἀνημέρους ἔλεγον ἀναιδῶς καὶ ὑβριστικῶς. μὴ μόνον κατὰ πατριαρχῶν τε καὶ βασιλείας αἰσχροτάτας φωνὰς ἀνέπεμπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν τολμηρῶς ὀνειδίζοντες καὶ ἀναιδῶς βλασφημοῦντες ἔλεγον "ποῦ ὁ θεὸς σας, ὃ σκοτεινοὶ Ῥωμαῖοι; ποῦ ὁ Χριστὸς σας; ποῦ εἶναι οἱ ἅγιοί σας νὰ σας βοηθήσουν; αὐριον τὴν πόλιν ἐπέρονομεν, καὶ ἐσαῖς αἰχμαλώτους καὶ σκλάβους ἔχομεν, καὶ τὰς γυναῖκάς σας καὶ τὰ παιδιὰ σας ἔμπροσθεν ἡμῶν ἀτιμάσωμεν, καὶ τὰς καλογαῖάς σας μὲ τοὺς Τουρκοκαλογέρους νὰ παντρεύσωμεν. μὰ τὴν πίστιν μας ἀλήθεια ὁ προφήτης μας ἔτιζέ λέγει." ταῦτα δὲ ὡς βέβαια καὶ ὁμολογούμενα οἱ ἀσεβεῖς εἶχασιν, καὶ διὰ τοῦτο τὸν θεὸν ἡμῶν ὀνειδίζον ἀσεβῶς ταῦτα. ὡς δὴ ἔφθασεν ἡ τελεία ἡμέρα τοῦ 15 πολέμου τῶν Τούρκων, ὅποισιν παρ' ἐκείνοις ὁ μέγας προσέθεσπισε Μηρσαϊτής ὁ προφήτης ἐκείνων, εἶπε πρὸς τὸν στρατάρχη καὶ δεσπότην τῶν Μουσουλμάνων "μὴ βράδυνε ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ ταχέως τὰς τάξεις τάξον καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶν μηχανικώτατον καὶ πολεμικώτατον ἔργον ἔχοντες ἐξ ἐτοίμου, καὶ σὺν τούτοις γενέσθω τῆς πόλεως τε πλησίον ὅσον τόξον βολὴν εἰς τὸ κύστρον. καὶ σύνθημα" εἶπε "προστάσω τοῖν ὄνδε. ὅταν ἐφ' ἔππου ὑψηλοῦ με καθήμενον θεωρήσητε καὶ ἐν δεξιᾷ τῆ χειρὶ μου σπάθην γεγυμνωμένην θεάσητε καὶ τρις

4. πατριάρχου? 12. ἀληθῆ ᾖ?

voces efferas atque inhumanas impudenter iniurioseque emittentes; non tantum patriarcham et imperatorem, sed fidem etiam nostram audacter improperantes et inverecunde blasphemantes. "ubi est deus vester? o tenebricosi Romani! ubi Christus vester? ubi sunt sancti vestri, qui vobis opem tulerunt? cras urbe potiemur, et vos servos captivosque abducemus; uxoribus vestris et filiis vestris, vobis inspectantibus, vim inferemus: vestras moniales cum Turcarum monachis desponsabimus. per fidem nostram vere haec propheta noster praedicat." haec autem tanquam firma certaue impii tenebant, ideoque iurgia illa impia in deum nostrum effundebant. cum tandem postrema belli Turcici dies advenit, quam illis magnus praevaticinatus fuerat Mersaita Turcarum vates, dixit copiarum ductori Musulmanorumque principi, "ne diu moras traherent, sed quantocumque iuberet ordinibus, ut se arment et machinas omnes et ad bellum necessaria instruant, ut prompta sint: postea prope urbem ad teli iactum confertantur. signum esto, quod iubeo. cum me super equum altum se-

τῆς φωνῆς μου ἀκούσητε, μετὰ βοῆς καὶ κραυγῆς καὶ ὀργῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων κατὰ τῶν Ῥωμαίων εἰσβάλετε, καὶ αὐτομάτως πεσοῦνται τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ ἀκωλύτως γενέσθαι ἐντὸς καὶ ταύτην αἰχμαλωτίσατε.” καὶ ταύτας μὲν τὰς 5 ληρολογίας ὁ Μηρσαΐτης ὡς βεβαίως ὁμολογῶν τοῖς Μουσουλμάνοις δημηγορῶν ἔλεγεν, ὡς ἔχων τὰς προφητείας ἐκ τοῦ Μωάμεθ καὶ Ῥασούλ Μαχουμέτη τὰς βίβλους. καὶ αὐτὸς P. 194 μὲν εἶπε ταῦτα, ὁ δὲ στρατάρχης καὶ δεσπότης τῶν Τουρκῶν τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσας καὶ προστάξας τὰς τάξεις ἀπίσας 10 καθοπλισθῆναι, καὶ πᾶσαν τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου φέροντες ἀνὰ χεῖρας, εὐθύς τὰ πλήθη τῶν Μουσουλμάνων καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τὸ προσπαχθὲν ἐκπληροῦσι, καὶ μὲ ὄπλα παντοῖα καὶ παρασκευὰς τὰς μεγίστας καὶ τὰ μηχανικώτατα ἔργα ἐσπάραξαν κατὰ τάξιν. καὶ οἱ μὲν σκάλας ἔφερον, 15 καὶ σκάλας παντοίας, μικρὰς καὶ μεγάλας, ἄλλοι δὲ τζόκους, καὶ ἔτεροι συστάς, καὶ ἄλλοι πῦρ μετὰ μαζαλάδων, ἔτεροι δὲ σκλώπους, ἄλλοι δὲ σιδηρᾷ μάχιμα ὄπλα δρεπανηφόρα μετὰ κονταρίων μακρῶν τὰ ἐπονομαζόμενα φάλκας, ἔτεροι δὲ σκου- B τάρια στερεὰ καὶ μεγάλα, καὶ τὰ πάντα μετὰ σιδηρῶν, καὶ 20 πλοκοτάς δὲ ἄλλοι, καὶ παβέτζια ἄλλοι, ἄλλοι δὲ ἀγγύρας σιδηρέας, καὶ ἄλλο πολεμικὸν ἔργον ἔφερον ἀνὰ χεῖρας. καὶ κατάφρακτοι πάντες μετὰ ἰσχυρᾶς καὶ σιδηρᾶς πανοπλίας καὶ περικεφαλαίας μεγίστας. καὶ τοσοῦτον ἠπῆρχε τῆς στρατιᾶς Δακίνης τὸ πλῆθος ὅτι ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τῆς πόλεως τῆς Χρυ-

dere et in dextera mea nudum ensem conspicietis, terque vocem meam cum clamore et strepitu et impetu et applausibus et organis audieritis, in Graecos impetum facite; et ultro urbis moenia corruent, et vos nullo obstante ingressi praedam agite.” et has quidem nugas Mersaita tanquam certas ac stabiles Musulmanis pro concione garriebat, quippe qui Mahomethi vaticinia et Rasulis Mahomethi libros possideret. et haec ille; at copiarum ductor princeps Musulmanorum imperio audiens ordinibus omnibus praecipit, ut sese arment et apparatus omnem bellicum manibus tractent. subito copiae Musulmanorum et universi exercitus iussa exequuntur, et armorum omne genus et apparatus copiosissimos et machinas ordine disponunt: alii scalas ferebant, scalas varias, magnas parvas, alii stipites, alii trabes, alii ignem cum mazaladis, alii sclopetos, alii armamenta ferrea ingentia, omnia ferro circumsepta, alii plocotas, alii pavetia, alii ferreos uncas et omne bellicum instrumentum, armatura undique muniti valida et ferrea et ingentibus galeis. militum numerus in tantum creverat, ut ab uno extremo portae Chrysiæ ad aliud Xyloportæ

σίας ἄχρι καὶ τὸ ἕτερον τὸ ἄκρον τῆς Ξυλοπόρτης ἐκράτει. οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῦ φωσαίου τὰς συντάξεις τῶν Τούρκων ἔστησαν κατὰ τὰξιν πλησίον τοῦ κάστρου, ὡς ἐθέσπισεν ὁ ψευδοπροφή-
 Cτης. τοὺς δὲ τοξότας ἐκείνους τοὺς ἀναριθμήτους τῶν Τούρκων ἐκέλευσαν πάντας ὁμοῦ τοξεύειν ἐπάνω τοῦ κάστρου καὶ τῶν 5 προμαχιονίων, ὡς ἵνα λαβῶσιν καὶ φονεύσιν τινὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ φοβηθῶσιν οἱ ἄλλοι καὶ φύγωσιν ἐκ τοῦ τείχους, καὶ ἀπὸ τούτου ἄδειαν εὗρον καὶ ἀναβῶσιν οἱ Μουσουλμᾶνοι ἐπάνω ἀνεμποδίστως, καὶ κρατήσωσι τὴν πόλιν. ὁ δὲ λαὸς τῶν Ῥωμαίων ὄρων τὰ πολεμικὰ καὶ μάχιμα ἔργα 10 τῶν Τούρκων, καὶ τὴν πλησμονὴν τοῦ φωσαίου γενεῶν τῶν ἀπείρων, καὶ τὴν ὀρμὴν τῶν Ταρτάρων καὶ τῶν Μουσουλμᾶνων τὴν τόλμην, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγου πραχθέντα, ὅτι ἐπὶ εἰς τὰς σούδας ἀπέκτειναν οἱ Τούρκοι Ῥωμαίους καὶ ἄλλους ἐμ-
 D προσθεν εἰς τὰς πόρτας, ἐδειλίασαν μέγα, καὶ σχεδὸν πρὸς 15 φυγὴν οἱ πλείονες ἐθεώρουν. ὃ ὄρας τῆς πικροτάτης ἐκείνης, ὃ λύπης τῆς ἀφορήτου, ὃ ἀπελπισίας μεγίστης. τίς οὐκ ἔφριξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην; τίς οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὄραν ταύτην ὄρων τοὺς Ῥωμαίους εἰς τοσαύτην δειλίαν καὶ τοὺς Μουσουλμᾶνους εἰς θάρος τοσοῦτον; καὶ τίς τῶν ἀκαταπλήκτων 20 τότε οὐ κατεπλήγη καὶ τῶν ἀνδρείων οὐκ ἐφοβήθη, οὐχὶ τὸν θάνατον, οὐχὶ τὸν θάνατον λέγω, φυσικὸς γὰρ ὑπάρχει, ἀλλὰ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης τὴν ἄλωσιν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ γένους, τῶν γυναικῶν τὰς ἀτιμίας, τῶν σωφρόνων τὰς αἰσ-

24. τὰς ante ἀτιμίας vulgo om

omnia occuparet. bello praefecti Turcarum phalanges ordinatim prope castrum, ut pseudopropheta vaticinatus fuerat, disposuerunt. sagittarios illos innumerabiles praeceperunt omnes simul sagittas eiaculari supra castrum et propugnacula, ut vulneratis occisisque nonnullis Graecorum, alii prae metu in fugam se verterent et moenia destituerent. hinc facultas illis fuerit ascendendi nullo impediante urbemque capiendi. Graecorum interim multitudo prospectans bellica Turcarum facinora et apparatus, necnon ex innumeris nationibus exercitus abundantiam, Tartarorum impetum et Musulmanorum audaciam, et quae paulo ante ausi fuerant, cum inter urbis fossas Graecos occidissent et ante portas alios, magno timore arrepti, potiori ex parte fugam praemeditabantur. o tempestatem illam amarissimam! o moerorem intolerabilem! o maximam desperationem! quis die illo non horruit? quis non tremuit ea hora, videns Graecus tanto timore concussos, Musulmanos tanta confidentia praemunitos? et quis, licet imperterritus, non expavit? quis, licet generosus, non exhorruit? non

χρουργίας, τὴν περιτομὴν τῶν βρεφῶν, τῶν ναῶν τὴν ἀπό-
 λειαν, τῶν ἁγίων εἰκόνων τοὺς ἐμπαιγμούς, τοῦ μεγίστου Θεοῦ
 τὴν σοφίαν ὑμνητήριον τοῦ Μωάμεθ καὶ κατοικητήριον τῶν
 5 Μωάμεθ. τὸ δὲ χεῖρον καὶ βλαβερόν καὶ μυριοπλάσιον τοῦ
 κακίστου θανάτου κάκιστον τῇ μεταθέσει καὶ ἀπωλείᾳ τῆς Ρ. 195
 εὐσεβοῦς πίστεως τῶν Χριστιανῶν πρὸς τῶν Μουσουλμάνων
 τὸ σέβας καὶ τὴν περιτομὴν τοῦ Μωάμεθ. ὃ θρήνου μεγί-
 στον ἄξιος ἢ ὦρα ἐκείνη, ὃ τρικυμίας ἀκατασχέτον. τίς ἡμῶν
 10 τὰς οὐρανῶν οὐ συνεπένηθησε τότε; τίς ἀκοῇ φέρει τὸ ἀκου-
 σμα, ποία ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ εἰς τὰς τοσαύτας καὶ
 τηλικαύτας ἀνάγκας οὐδένα βοηθοῦντα ἢ διεγείραι ἢ παρο-
 τρῦναι ἡμεῖς εἶχόμεν, ἐπεὶ ὁ μὲν εἰς βασιλεὺς κατατροχόμε-
 νος ὑπῆρχεν ἐκ νόσου καὶ γήρους, καὶ ἡδύνατο ὀπλισθῆναι
 15 ἢ ἀναβῆναι ἐφ' ἵππου, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ παλατίου εὐρίσκειον
 καὶ τὸ κατὰ δύναμιν ἐπραττεν. ὁ δ' ἄλλος ἀνέβη ἐφ' ἵππου
 καθωπλισμένος ὡς ἔδει, καὶ τὴν πύλην ἐξῆλθε Ἰωαννοῦ τοῦ Β
 ἁγίου, καὶ ἔστη ἐκεῖσε πλησίον τῆς πόρτης. ὡς δὲ ἔφθασεν
 ἢ ὦρα ὁποία ἦν ὁ ἄθεος ἀνέμενε Μηρσαίτης, ἤγουν ἢ μία
 20 ἐκάζοθεν ἐκ τὸ μέσον ἡμέρας, ἀνέβη ἐφ' ἵππου ὑψηλοῦ καὶ
 μεγάλο, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον πεντακόσιοι ἄνδρες τοὺς ἔφεραν
 Τουρκοκαλογέρους, ὡς ἵνα ἔχωσιν οὗτοι κέρδους καὶ κοῦρως

14. καὶ alterum] καὶ οὐκ?

mortem, inquam, quae naturalis est, sed magnae huiusce urbis excidium,
 generis servitutem, mulierum dehonesta, castarum violationes, pue-
 rorum circumcisionem, templorum ruinam, sanctarum imaginum irrisio-
 nes, maximi dei sapientiam ad Mahometi laudem, daemonum sedem
 et profanum Rasulis et Mahometi cultum destinatum; quod vero peius
 et magis noxium, et pessima morte infinitis propemodum modis exe-
 crabilibus, pie Christianorum fidei ruinam atque immutationem in
 Musulmanorum religionem et Mahometi circumcisionem. o maxime
 illam horam deplorandam! o procellam ineluctabilem! quis eiulatibus
 nostris non illacrimavit? quae auris auditionem sufferre, quis oculus
 aspectum potuit? in tot enim et tantis infortuniis nullus adsuit, qui
 adiuvaret aut excitaret aut cohortaretur, quandoquidem unus ex impe-
 ratoribus vi morbi oppressus et senectute confectus neque arma sumere
 neque equum ascendere poterat, sed intra palatium vitam agens pro viri-
 bus rem gerebat, alius armatus equo conscenso porta sancti Romani exiit
 propeque eam stetit. ubi accessit hora quam impius expectabat Mer-
 saita, quae erat una post meridiem, equum altum ingentemque ascen-
 dit; et cum eo quingenti quos secum adduxerat Turcarum monachi,

τὰς καλογραίας τῆς πόλεως, ἀνεβόησαν ὕμνον τῆ Περσικῆ διαλέκτῃ πρὸς τὸν Μωάμεθ καὶ εὐφημίας πρὸς Μηρσαϊτην. καὶ τρεῖς ἐποίησαντο τοῦτο ἕως ὅτε αὐτὸς ἔλθῃ πρὸς τὴν μάχην. πληρὴ καὶ σκουτάριον ἐβάσταζον ἔμπροσθεν τοῦτου μέγιστον παρὰ φύσιν, ὡς ἵνα θυνμάζωσιν ἀπὸ τοῦτου 5
 Ἐτὰ μωροθαύμαστα ἔθνη τῶν Μουσουλμάνων τὸν Μηρσαϊτην ἐκείνον. αὐτὸς δὲ ὅταν πλησίον ἦλθε πρὸς τὰς συντάξεις τῶν Μουσουλμάνων, ἀνεβόησε μέγα "Ρασούλ, Ρασούλ Μαχονμέτη." καὶ γυμνώσας τὸ ξίφος καὶ ἐθήσας τὸν ἵππον, καὶ κράζας πρὸς τὰς συντάξεις τὸ ἀλλὰ ταχρὺ 'Ρασούλ Μαχονμέτη, 10
 συνανεβόησαν ἅμα καὶ τῶν Μουσουλμάνων τὰ πληθῆ, καὶ μετὰ ὀρμῆς καὶ κραυγῆς καὶ κρότων καὶ ὀργάνων καὶ μυριῶν ἄλλων ἀλαλαγμάτων καὶ σαλπύγγων ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου ἀπὸ τῆς Ξυλοπόρτης ἕως καὶ τῆς Χρυσίας, τὴν αὐτὴν λέγω καὶ μίαν ὄραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ πᾶν 15
 πολεμικὸν ὄργανον ἔφερον ἀνά χειρας, καὶ ἠκούμβησαν εἰς Ὅτι τὰ τείχη, ἔθνηκαν σκάλας, ἀνέβαιναν εἰς τὸ κάστρον, ἐτρυποῦσαν τοὺς πύργους. καὶ οὐδεὶς εὐρέθη ὁ ἐμποδίσας ἐκείνους ἐκ τοῦ μεγίστου φόβου καὶ δειλίας ὅποιας ἔλαβον οἱ Ρωμαῖοι. τίς γὰρ οὐκ ἐτρόμαξε τὴν ὄραν ἐκείνην; τίς οὐκ 20
 ἔφριξε ταύτην τὴν θῆαν; τίς ἀκοῇ φέρει τὸ ἄκουσμα, ποία ὄψις τὸ θέαμα; καὶ γὰρ ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ μυριάδας βαλῶν, τουτέστι σαγίττας, ἐτόξευσαν ἐπάνω τῶν Ρωμαίων, καὶ

ut praedam rapinamque civitatis moniales sibi haberent, Mahomethi laudes ter Persica dialecto conclamarunt, necnon fausta Mersaitae precati sunt. et ter hoc, antequam ipse in pugnam procederet, peregerunt. et ante ipsum scutum maximum et praeter usum gestabant, ut inde Mersaitae nugarum admiratoribus Musulmanis maiorem admirationem cierent. ipse porro ad Musulmanorum ordines proxime accedens voce magna clamavit "Rasul Rasul Mahomete." et nudato gladio equoque concito ad instructas phalanges intonuit "Alatancy Rasul Mahomete." simul cum eo Musulmanorum multitudo conclamavit, et cum impetu et strepitu et plausibus et organis et sexcentis aliis clamoribus et tubarum sonitu ad muros urbis pervenere, a Xyloporta ad Chrysiam una eademque illius diei hora, et tum bellica instrumenta manibus advecta moenibus apponere, scalas appingere, castrum ascensu pertentare, turres perforare; nec fuit qui eorum impetum amoliretur, Graecis omnibus ingenti metu ac tremore oppressis. quis enim ea hora vacuus timore fuit? quis aspectu illo animo percussus non est? quae auris auditionem sustinuit, quis visionem oculus? momento namque temporis sagittarum myriades in Romanos adversos projectae extra intraque muros urbis ceciderunt, crebrae

ἔπεσον εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως καὶ ἐντός, ὥστε καὶ τὸν αἰ-
θέρα ἐκάλυψαν καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐσκέπασαν, καὶ
ἡμᾶς πάντας φόβος ἐκράτησε καὶ δειλία ἐξέπληξε, καὶ μικρὸν
ἀπεκρῦβημεν. ἀλλ' οὐ μακρὰν, ἀλλ' ὄπισθεν τῶν προμαχιο-
5 **νίων ἐστάθημεν.** ὡς δὲ οἱ Τοῦρκοι γυμνὸν τὸ κάστρον ἀπὸ **P. 196**
ἀνθρώπων ἰδόντες ὑπέλαβον ἀφυλάκτως εἶναι, καὶ μετὰ θρά-
σους μεγίστου καθ' ἡμῶν εἰσβάλλουσι πάντες. καὶ οἱ μὲν
μετὰ σκαλῶν ἀνέβαινον εἰς τὸ κάστρον, οἱ δὲ καὶ μὲ τὰς ἀγ-
γύρας καὶ τὰς φάλακας ἐκείνας. ἄλλοι δὲ ἐτρυπουῶσαν μὲ συ-
10 **στάς τοὺς πύργους,** ἄλλοι ἐχαλούσανε μὲ τζόκους τὸ κά-
στρον, ἄλλοι ἔκαψαν τὰς πόρτας τοῦ ἔξω κάστρον, καὶ πᾶν
τολμηρὸν καὶ ἀνδρείον οἱ ἄσεβεῖς ἔποιοντο πρὸς κατάπληξιν
τῆν ἡμετέραν. ταῦτα ὀρῶντες οἱ δυστυχεῖς καὶ ἀπελπισμένοι
Ῥωμαῖοι εἰς ἑαυτοὺς ἐπανῆλθον, καὶ περιεργασθέντες πῶς
15 **πόθεν, ἀλλαχόθεν χεῖραν οὐκ ἔχοντες βοηθείας οὔτε τινα πρὸς**
τὸ διεγείραι καὶ παροτρῦναι τὸν λαὸν πρὸς τῶν Τούρκων B
τὴν μάχην τὴν φρικτωτάτην ὥραν ἐκείνην. καὶ ἐξενεγκόντες
οὔτοι ἑαυτοὺς διεγείρονται πρὸς ἀνδρείαν καὶ τόλμην. καὶ
γὰρ οἱ δειλοὶ τὸ πρότερον καὶ φυγοὶ καὶ κατατρυπουμένοι
20 **ἄφνω τολμηροὶ εὐρέθησαν καὶ γενναῖοι πολεμισταὶ καὶ ἀν-**
δρείοι καὶ περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ δεινῶν λαβωμάτων
καὶ τῶν παντοίων θανάτων. καὶ τῆς παναγίας τῆ βοηθείᾳ
τῆ τόλμῃ ἔωσθέντες ὀρμῶσι ξιφῆρεις κατὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ

17. φρικωτάτην vulgo

adeo ut aërem cooperirent, lumen solis obtenebrarent, nosque in me-
tum adducerent et animis dissolutis deterrerent. interim e conspectu
eorum paululum subducimur, non longo tempore, et post propugnacula
contegimur. ut Turcae nudum castrum hominibus conspexere, suspicati
esse custodibus destitutum, ingenti cum audacia irruentes, hi quidem
cum scalis castrum ascendere, alii cum ancoris, quas falcas diximus, alii
systis turres perforare, et omne audax ac generosum facinus impii illi ad
terrorem incutiendum audere. haec infelices Romani intuiti et fortunis
suis diffisi, in se reversi, comperto nullum sibi aliunde affore auxilium,
neque qui populum tremenda illa hora ad pugnam Turcarum excita-
ret et promoveret, e latebris se eduxerunt, ad robur et audaciam
animantes. namque qui antea erant timidi, fugitivi, hostium invasio-
nibus obnoxii, repente audaces et generosi et robusti bellatores, et
plagarum et inhonestorum vulnere et mortis omne genus contem-
ptores facti sunt; et sanctissimae virginis ope audaces impios denu-
datis ensibus saxisque invadunt. et veluti fumo examinibus disstipa-
tis, unus post alium concitatur, et sexus omnis consurgit et aetas,

μὲ λίθους, καὶ ὡς κακροῦ κινήσαντες σμήνος ἄλλος ὑπ' ἄλλῳ
 διεγείρεται, καὶ ἀνίσταται γένος ἅπαν καὶ ἡλικία πᾶσα, καὶ
 πᾶστος μεθ' ὧν ἡδύνατο ὄπλων, ἕτεροι δὲ καὶ ἄνευ τῶν
 * C ὄπλων, ἄλλοι μετὰ ξιφῶν τε καὶ κονταρίων. ἕτεροι δὲ οὐδὲ
 εἰς αὐτῶν εὐπορούσαν, ἀλλὰ τὰς ταύλας ὀποῦ ἐτρῶγαν καὶ τὰ 5
 τυμπάνια τῶν βουτζίων ἔδρασαν μὲ σχοινία, καὶ ἐβάσταζαν
 ἀντὶ σκοταρίων. τινὲς δὲ οὐδὲ μετ' αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον
 ἦλθον, ἀλλὰ μὲ λίθους καὶ μόνον ἐκτόχοιο τολμηρῶς καὶ ἀν-
 δρείως, ὡς κατάφρακτοι μετὰ πατριῶν τῶν ὄπλων. καὶ ἕτε-
 ρος ἕτερον καὶ ἄλλος ἄλλον, καὶ πρὸς ἀλλήλων ἀλλήλους ἀν- 10
 δρείως καὶ θαρσαλέως ἠγωνίζοντο, καὶ ἐπαροτρύναντο πρὸς
 τὴν σφοδρεστάτην μάχην ἐκείνην, λέγων "καὶ εἰ φίλοι, εἰ ἀδελ-
 φοί, εἰ συμπατριῶται, ἀγωνισώμεθα σήμερον, σπουδᾶσωμεν,
 προκινδυνεύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ ἑμναυτῶν καὶ γυναικῶν καὶ τέ-
 κνων καὶ ὑπὲρ ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ 15
 D τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, καὶ τὸ μείζον, τῆς ἀληθοῦς πίστεως
 τῶν Χριστιανῶν. τί οὖν εἰ μὴ νῦν ἀποθάνωμεν; οὐ τεθη-
 ξόμεθα πλέον; ποιήσωμεν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. δράμωμεν
 πρὸς τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου ὡς οἱ μάρτυρες πρὸς τὸ στα-
 διον τῶν τυράννων." ταῦτα διαλεγομένων καὶ παροτρυνομένων 20
 πρὸς ἀλλήλους ἔσπευδον πάντες, καὶ ἠγωνίζοντο ὡς κεκραιπα-
 ληκοὶ καὶ βεβαπτισμένοι ἐξ οἴνου, καὶ ὡς ἐξ σιδηροῦ ἐκ
 τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς πόλεως ἄχρι καὶ τοῦ ἑτέρου ἐν μιᾷ φωνῇ
 καὶ ὄρμῃ καὶ κραυγῇ κατὰ τῶν πολεμίων εἰσβάλλουσι, καὶ

1. κινήσαντος?

singuli cum armis quibus poterant, alii sine armis, alii cum ensibus
 et hastis, alii, quibus similia in promptu non erant, tabulis in qui-
 bus cibum sumebant, et dolii tympanis funibus alligatis pro scutis
 utebantur. quidam sine his in bellum processere, et lapidibus so-
 lummodo audacter ac virilliter, aequae ac si armatura varia essent mun-
 niti, cum hostibus certabant. sic unus cum alio et inter se singuli
 animose contendebant, et ad pugnam vehementissimam hortabantur.
 "agite o amici! o fratres! o cives! certemus hodie. vindicemus no-
 bis ipsis, uxoribus, filiis sanguinis patriae et magnae huiusce urbis,
 et quod magis est, verae Christianorum fidei libertatem. nosmet pro
 nobis ipsis in periculum adducamus. an si nunc mortem non obi-
 mus, vita in posterum non deficiet? faciamus ut haec necessitas
 honoris studium videatur. curramus in belli discrimen, quemadmodum
 martyres ad tyrannorum stadia convolarunt." haec dicendo alius alium
 adhortari, contendere omnes, decertare, quemadmodum exaturati et
 vino madidi, et ex composito simul ab uno extremo civitatis ad aliud

σφοδρωτάτου συρραγέντος πολέμου καὶ καρτερωτάτης τῆς μά-
 χης ἐφ' ἱκανῆς τε τῆς ὥρας πολλοὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν ἐλαβώ-
 θησαν καὶ ἀπέθανον. τὸ δὲ ἀκατάπληκτον τῶν ἀνδρικοπαίων
 καὶ γενναιοτάτων Ῥωμαίων δειλοὺς καὶ τρεπτοὺς τοὺς Μου- P. 199
 5 σουλμάνους ἀπέδειξεν. καὶ τοὺς μὲν ἀναβαίνοντας μετὰ τῆς
 φάλακας ἐπάνω τοῦ ἕξω κάστρου τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον τού-
 των καὶ πρὸς βασιλέα ἔφερον, τοὺς δὲ Μουσουλμάνους τοὺς
 ἄλλους τοὺς ἐτρυποῦσαν τὸ κάστρον καὶ τοὺς πύργους, ἀπέ-
 κτεινον ἐντὸς εἰς τὰς τρύπας. τὰ δὲ πλήθῃ τὰ ἄλλα τὰ γε-
 10 γανρωμένα καὶ ἐπηρμένα τῶν Τούρκων ἐλάβωσαν ἐφόνευσαν
 ἐδίωξαν, καὶ τὰ πολεμικὰ καὶ μαχιμώτατα τούτων ἔργα ἐπή-
 ρασι. καὶ μὴ μόνον οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἐπιστήμονες τοῦ
 πολέμου εἰργάζοντο ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας οἱ ἄρχον-
 15 τες καὶ τῆς χώρας οἱ ἐπιστήμονες καὶ τὸ κοινὸν ἅπαν καὶ B
 15 τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν τὰ συστήματα καὶ τῶν ἀρχιε-
 ρέων οἱ κρείττονες καὶ πνευματικῶν τῶν δόσιων οἱ δσιώτατοι
 καὶ τῶν ἕξω χωρῶν οἱ ἄνθρωποι τολμηροὶ καὶ γενναῖοι καὶ
 περιφρονηταὶ τῶν πληγῶν καὶ τραυμάτων καὶ τῶν θανάτων
 ἐφάνησαν. ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πολλαὶ εἰς ἀνδρὸς θάρρους
 20 μεταλλαττόμεναι ἐπὶ τοῦ πολέμου τῆν ὥραν φρικτοτάτην
 ἐκείνην οὐκ ἀπεκρύβησαν, οὐδὲ ὡς γυναῖκες ἐδειλίασαν, ἀλλὰ
 καὶ μᾶλλον τοῦ πολέμου τῆν ὥραν εἰς τὸ ἕξω κάστρον ἐφθα-
 σαν, καὶ αἱ μὲν πέτρας εἰς τὸ τεῖχος ἀνέβαζον πρὸς τοὺς πο-
 λεμιστὰς τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἠυδρείωναν αὐτούς, καὶ ἀθου-

una voce et impetu, clamoreque in hostes irrumpere, et saevissimo pro-
 lio commisso et dirissimo conflictu ad longam horam multi ex utraque
 parte vulnerati mortem obire. tandem imperterritus validissimorum et
 generosissimorum Romanorum animus Musulmanos timore incusso proffi-
 gavit. eorum qui cum falca ascenderant exterius castrum amputata capita
 ad imperatorem delata sunt: qui castrum turresque perforabant, inter
 ipsa foramina contrucidati. examina alia Turcarum superba ac tumida
 vulneribus confecerunt, in fugam verterunt, eorumque bellica instru-
 menta ac machinas depraedati sunt. neque tantum milites et pugnis
 exerciti haec operabantur, sed et rei publicae viri principes et civitatis
 periti et sacerdotum universitas et monachorum coetus et antistitum
 potiores et sanctorum confessorum sacerrimi. externae quoque regio-
 nis homines impavidi et generosi et plagarum et vulnere mortisque
 ipsius contemptores agniti sunt. quinimmo pleraeque mulieres virilem
 audaciam induentes, horribili illa belli tempestate non se abdidere-
 rant, neque uti mulieres metu percussae sunt, immo eo ipso tempore
 ad exterius castrum venientes partim saxa Graecis bellatoribus in moe-

σαν αὐτοὺς πρὸς τὴν μάχην καὶ τὸν πόλεμον· ἄλλαι δὲ
 C Ἐκρατοῦσαν ὡὰ καὶ στουππιά, καὶ τοὺς λαβομένους ἰατρον
 ἄλλαι ὕδατα καὶ οἴνους ἐπότιζον αὐτοὺς φλεγόμενους τῇ δί-
 ψῃ ἐκ τοῦ πολέμου· ἄλλαι δὲ τοὺς γνησίους αὐτῶν ἀδελ-
 φούς καὶ τέκνα καὶ τοὺς ὁμοζύγους κατεμπόδιζον μὴ κατα- 5
 βῆναι ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ κάστρου καὶ τοῦ πολέμου σχολά-
 σαι, ἀλλὰ ἀφόβως καὶ ἀκλονήτως καὶ θαρσαλέως πολεμίζεν
 τοῖς Τούρκοις ἔλεγον. ἀλλὰ καὶ μετὰ προσοχῆς καὶ στρατιᾶς
 ἐκεῖναι περιεπάτουσαν ἐκεῖσε. ἐστρατεύοντο δὲ καὶ πρὸς ἀλλή-
 λας, μία τὴν ἄλλην ἐνουθέτει, καὶ ἔλεγεν “βλέπε μὴ πλη- 10
 σιάσης τὸ κάστρον τὸ μέγα, ὅτι τῶν Τούρκων αἱ σαγίτταις
 κρόνον ἐκεῖσε καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλὰ περιπατεῖτε πλη-
 σίον εἰς τὸ μέρος τοῦ ἔξω κάστρου, ἵνα σκέπεσθε ὑπὸ τού-
 D του.” πλην ἐλαβώθησαν καὶ τινες μὲ σαγίτταις. καὶ οὐδὲ
 αὐτὸ τὰς ἄλλας ἐθρόησεν ἵνα εἰσέλθωσιν ἐντὸς τοῦ κάστρου 15
 τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐσπούδαξαν καὶ ἐκεῖναι τὸ δυνατόν αὐτῶν
 εἰς τὴν μάχην μέχρι τὸ πέρας ἴδωσι τοῦ πολέμου. ἐπεὶ δὲ
 καὶ πρὸς δυσμᾶς ἐξέκλινε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι
 ἀκλονήτως ἴσταντο πρὸς τὴν μάχην τὴν φρικωτάτην τῶν
 Τούρκων καὶ ἠγωνίζοντο καὶ ἀνδρείως, οἱ ἀσεβεῖς ἀπὸ τού- 20
 των καὶ ἄπρακτοι εὐρεθέντες καὶ ἀσχυρόμενοι καὶ ἡττημέ-
 νοι ἀναιδῶς στραφέντες ἔφευγον. καὶ δῆλον ὅτι τὰ πολεμικὰ
 καὶ μάχιμα τούτων ὅπλα τὰ μὲν πλησίον τοῦ κάστρου τοῖς
 Ῥωμαίοις ἄκοντες καταλείψαντες, τὰ δὲ μακρότερα εὐρόντες

nia convehere, animos addere, compellere ad conflictum et pugnam, partim ova et stuppam deferentes vulneribus medicinam admovere, partim aqua vinoque ob bellum siti exsiccatos recreare; partim germanos sibi fratres et filios et lecti consortes impedire ne e castris muris descenderent bellandive finem facerent, sed intrepide inconcusseque et audacter Turcis pugnam intenderent. et hae ipsae attente ordinateque agmine composito per ea loca incedere, alia aliam exhortans ac instruens. “cave” dicebat “ne in magnum castrum proxime veneris: spissae enim eo Turcarum sagittae pervolant et loca infestant. via vestra ad exterius castrum deflectat, ut ab eo contactae tuto agere possitis.” ex his nonnullae telorum ictibus vulneratae non ideo aliis timorem incusserunt, ut in castrum recederent, sed vires omnes suas in pugna illa exantlarent, donec belli finem conspexerent. cum porro lumen solis ad occidentem deflecteret, et Graeci in terribili illo cum Turcis conflictu inconcussi starent et viriliter decertarent, impii his praepediti, nihil proficientes, dedecore onusti et summa infamia devicti, fugam arripiunt. notum est bellica eorum instrumenta, ac

τῶ πυρὶ παρέδωκαν. καὶ τέρας ἔδοξε τοῦτο καὶ ἑξαισίον ἔρ-
 γον, πῶς οἱ ἐπηρμημένοι καὶ γανυριωμένοι τὸ πρότερον ἄφρων P. 198
 κατηφεῖς εὐρέθησαν καὶ ἀχρεῖοι, καὶ πῶς οἱ πρότερον ἐπε-
 θύμου τὸν πόλεμον τῶν Ῥωμαίων ἀπαρπροσδοκῆτως τὸ
 5 λοιπὸν ἔφηνον ἀπὸ τούτων. καὶ γὰρ ἀληθῶς τοῦτο ἔργον
 ἀοράτως ἐπέμφθη ἐκ δυνάμεως θείας. καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τοῦτο
 ἰδόντες διεπλήττοντο μὲν τὸ θαῦμα, ἔχαιρον δὲ τὴν φηγήν
 τε τῶν πολεμίων ἐκείνων, καὶ χαιρόντες ἔλεγον "ὦ γλυκύτητι
 ἡμέρας ταύτης καὶ ὄρας, ὡ μεταλλαγῆς θανμασίας καὶ ἐναλ-
 10 λαγῆς ἀνεπίστου, ὡ ἀπαρπροσδοκῆτου ἐλευθερίας καὶ εὐ-
 φροσύνης, ὡ εὐθυμίας ἀνεκλαήτου καὶ ἡδονῆς ἀνεκφράστου."
 καὶ γὰρ ταῦτα τῶν πολυάθλων Ῥωμαίων λεγόντων ἔχαιρον B
 ἅμα καὶ σκιρτῶντες εὐθύμου, τὰς καλάμας ἐκρότου, καὶ
 τραυῶς τὸν θεὸν εὐχαρίστου, καὶ τὴν παναγίαν ἀνέπεμπον
 15 ἕμνου, καὶ ἐκ ψυχῆς δοξαζόντες ἔλεγον "τοῦτο τὸ πολυύμη-
 τον καὶ πολυθρύλλητον καὶ ἑξαισίον καὶ ἑξαίρετον καὶ θαν-
 μάσιον καὶ θαύματος ἄξιον θαῦμα τῆς παναγίας ἀληθῶς καὶ
 ἀναμφιβόλως ὑπῆρχεν, ὡς καὶ τὰς μαρτυρίας ἔχομεν παρὰ
 μαρτύρων ἀπαργραπτῶν κατὰ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους. φά-
 20 σκοντες γὰρ αἱ παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαι ἄξιοπιστότεραι
 εἰσι. ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμοι ἡμῶν δέδωκαν μαρ-
 τυρίαν τοιαύτην, πάνν ἐστὶν ἀληθέστατον τὸ θαῦμα τῆς παν-
 αγίας. ἔλεγεν γὰρ ὁ Μηρσαΐτης ὁ πατριάρχης τῶν Τούρ- C

machinas quae prope castrum erant, ipsos Graecis reliquisse, quae lon-
 gius aberant, inflammasse. et sane hoc prodigium visum est et inu-
 sitatum facinus. quam enim ratione, qui antea superbe se effere-
 bant iactabantque, repente moesti atque inutiles redditi sunt? et
 quomodo qui antea impense cum Graecis bellum cupiebant, inexpectata fuga se ab illis subduxerunt? enimvero opus hoc divina virtute
 eaque invisibili concessum est. et Graeci id intuiti mirum obstupescabant, et ob hostium fugam exilliebant gaudio, in laetitiamque effusi dicebant "o suavam hanc diem et horam! o admirandam! o insperatam immutationem! o inexpectatam laetitiam! o claritatem! o voluptatem, quae verbis exprimi nequit, qua quidquid dixeris minus erit!" his vocibus illi multis certaminibus celebres Romani simul laetari, proillire, alacres palmas pulsare, et diserte deo gratias agere, laudibus sanctissimam virginem extollere, et ex animo glorificantes dicere "hoc hymnis abundans nominatissimum, memoratum, egregium, inusitatum, admirandum miraculum vere et sine ulla dubitatione sanctissimae virginis est." et testimonia nobis de hoc suppetunt testium omni exceptione, ut pie leges praescribunt, maiorum: testimonia enim quae habentur ab hostibus, fide digniora sunt. cum vero ho-

κων ὅτι ἡ πόλις ἐπρόκειτο παρ' ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς οἱ σοφοὶ τῆς Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωάμεθ ἐψηφοφόρησαν περὶ τούτου, καὶ εὗρον ὅτι εἰς τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν ταύτης τῆς ὥρας ἡ πόλις παρ' ἡμῶν πρόκειται κρατηθῆναι. καὶ ἔμελλε τοῦτο γενέσθαι κατὰ τὴν 5 δύναμιν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρονόμων. ἀμὴ ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἡ δῆξα φοροῦσα καὶ περιπατοῦσα τοῦ κάστρου καὶ τῶν προμαχιονίων ἐπάνω ἀφόβως τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ἐκείνη ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄστρον καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀστρολόγων. πλὴν οὐκ ἀπὸ γῆς οὐδὲ ἐξ ἀνθρώ- 10
Dπων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀοράτου δυνάμεως. ὁμοίως καὶ τὰ στρατεύματα πάντα τῶν Τούρκων ἐσυνεμαρτύρουν ἐνόρκως τὸν Μηρσαίτην ἐκείνον, καὶ ἐδιηγούντο πρὸς πάντας ὅτι τοῦ πολέμου τὴν ὥραν, ὅταν μὲ θρασούς καὶ ὀρμῆς ἀκρατήτου ἔφθασαν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κάστρου, 15
 ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω καὶ διώξωσι τοὺς Ῥωμαίους καὶ τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσωσιν, τότε εἶδον γυναῖκα δῆξα ῥοῦκα φοροῦσαν καὶ περιπατοῦσαν ἐπάνω τῶν προμαχιονίων τοῦ ἔξω κάστρου. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος καὶ ζάλη καὶ τρόμος καὶ φόβος ἄφνω εἰς τὰς ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς 20
 φρυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον οὐδὲ ὕλως, καὶ ἀπὸ δυνάμεώς τε καὶ τέχνης. τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δει-
 P. 199 λίαν, καὶ ἤλευθερώθη ἡ πόλις. ἐγένετο δὲ ταῦτα κατὰ τὸν

stes atque adversarii nostri hoc testimonio suo constabiliverint, multo verissimum est hoc sanctissimae virginis miraculum. namque Mersaita et patriarcha Turcarum affirmabat propositam tunc illis fuisse civitatem ad praedam, quemadmodum viri docti Persae aetate Mahomethi calculaverant, invenerantque hoc anno mense dieique hora urbem a nobis debellandam esse; et futurum id erat omnino astrorum vi et astronomorum artificio; sed mulierem illam violaceis vestibus amictam, per castrum obambulantem et super propugnacula intrepide, dum pugna initur, vim astrorum obtudisse et astrologorum artificia; quamvis illa non a terra neque ex hominibus, sed e coelo et invisibili potestate vim obtinebat. similiter exercitus universi Turcarum inreirurando Mersaitae dictum confirmabant, et omnibus narrabant pugnae hora, postquam cum audacia et impetu, qui coerceri non poterat, ad muros castrum pervenerant, ut ascenderent Graecosque fugarent urbemque caperent, vidisse se mulierem violaceis vestibus indutam, deambulantem super propugnacula exterioris castrum; qua visa statim tenebris procella timore ac tremore correptos omnes in fugam se et non ad bellum dedisse, et vi influxuque illius mulieris formidinem sibi immissam et urbem liberatam. haec autem peracta sunt anno

καιρὸν τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑννακισιοστοῦ τριακοστοῦ ἔτους,
 μηρὸς Ἀυγούστου κδ', ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ἑβδό-
 μη· καὶ παρὰ μὲν ἐλαβώθησαν καὶ ἀπέθανον ἐπέκεινα μιᾶς
 χιλιάδος, ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων μετὰ ἀληθείας ἐλαβώθησαν μὲν
 5 ἐλάττωτες ἀπὸ ἑκατόν, ἀπέθανον δὲ οὐ πλείονες τῶν τριακό-
 τα. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι, χαίρειτε τὸ μὲν τὴν ἐλευθερίαν
 τῆς πόλεως, τὸ δὲ τῶν Ῥωμαίων τὸ γενναῖον καὶ ἀκατάπλη-
 κτον, τὸ δὲ τὸ πανθαύμαστον θαῦμα τῆς παναγίας, καὶ ταύ-
 την ὑμνίσατε δοξολογίσατε, καὶ ὕμνους εὐχαριστηρίους ἀνα-
 10 πέμψατε εἰς τὸ μέγιστον ἔργον τῆς ἐλευθερίας, ἧς εὐεργετή-
 θημεν παρὰ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου μητρὸς τοῦ κυρίου
 καὶ θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα
 εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

3. μὲν] μὲν τῶν Τούρκων?

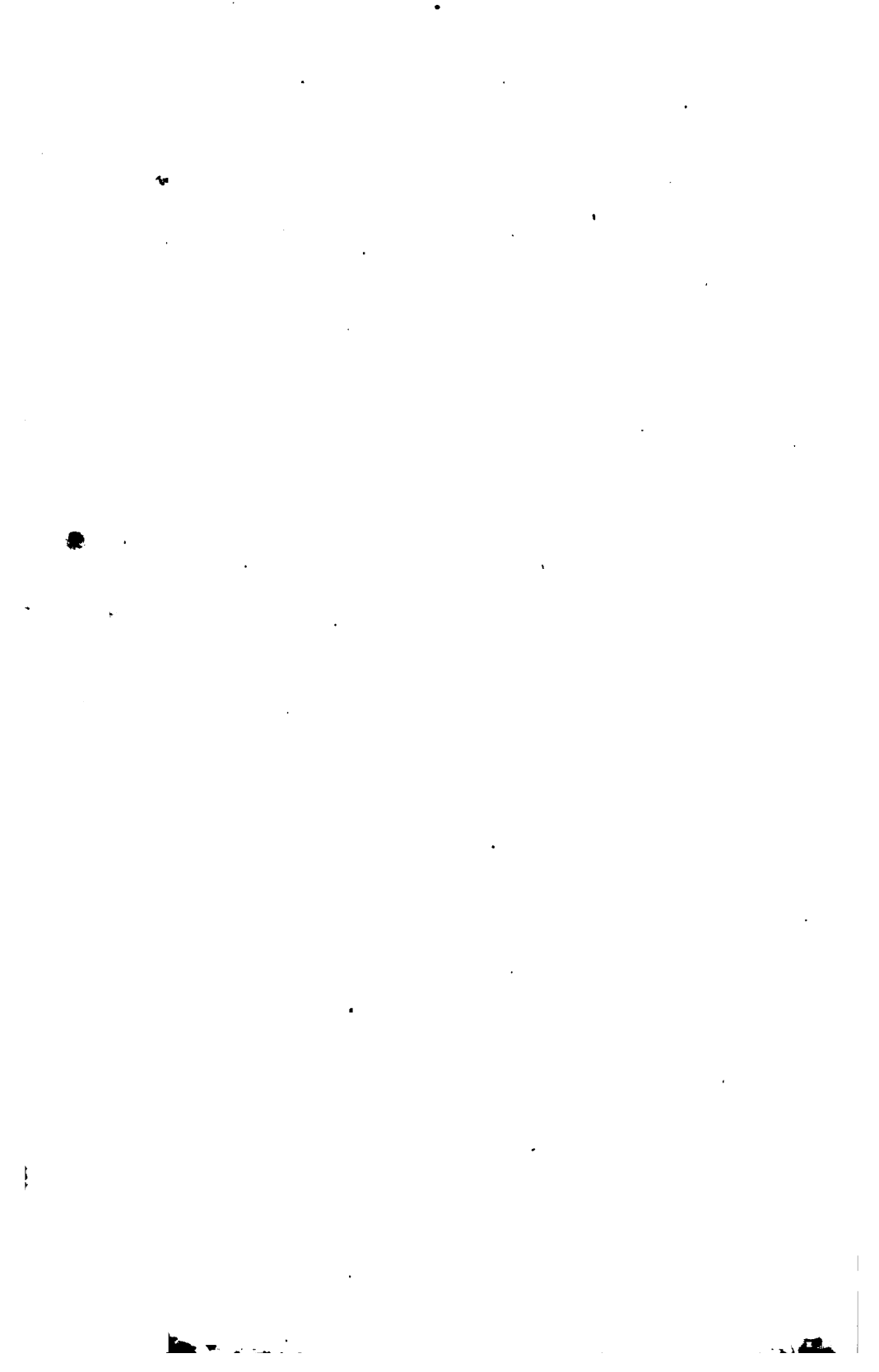
nongentesimo tricesimo supra sexies millesimum, mensis Augusti vi-
 gesima quarta, feria secunda, hora diei septima. ex Turcis quidam
 vulnerati et caesi sunt supra mille; ex nostris, ut verum fatear, vul-
 nerati sunt minus centum, mortuique non plures quam triginta. et
 gaudete, o amici! gaudete tum ob liberationem urbis, tum ob gene-
 rositatem imperterritam Romanorum, tum ob modis omnibus admi-
 randum sanctissimae virginis miraculum. hanc laudate, huic gloriam
 dicite, et hymnos gratias conficite pro maximo nostrae libe-
 rationis opere, quam consecuti sumus a gloriosa semperque virgine ma-
 tre domini et dei et salvatoris nostri Iesu Christi, cui sit gloria in
 saecula. amen.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΑΙΑΣ ΛΑΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΔΕΥΤΑΙΑΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΥΝΤΘΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΛΑΚΙΣ

ΑΙΤΗΣΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΤΑΥΤΗΣ, ΕΝ ΕΠΙΤΟΜΩ.

IOANNIS ANAGNOSTAE

DE EXTREMO THESSALONICENSI EXCIDIO

NARRATIO,

IN GRATIAM CUIUSDAM LAUDABILIS VIRI, QUI SAEPIUS EAM
EFFLAGITAVIT, COMPENDIO CONCINNATA.

LEONE ALLATIO INTERPRETE.

α'. Πολλὰ μὲν ἡμῖν πολλάκις καὶ ἄλλα τὸ τῆς ψυχῆς Αἰατίου
σεν φιλόπονον ἀριδῆλως ἐγνώρισεν, ἀνδρῶν ἀριστε καὶ φι- Symmict.
λομαθέστατε, οὐχ ἥτιον δὲ καὶ ἡ πρὸς τὴν διήγησιν τῶν ἡδῆ P. 318
τῇ περιφανεῖ τὸ πρότερον πόλει Θεσσαλονίκη συμβεβηκότων
5 σπουδῆ σου, καὶ τὸ λόγους ἡμῶς συνετώσ ἄγαν ἔχουσι διε- 319

1. **M**ulta equidem nobis saepenumero et alia gravum tnum
atque industrium animum palam indicarunt, vir optime et doctrina-
rum studiosissime; non minus vero erga eorum narrationem quae
perillustri antea urbi Thessalonicensium contigerunt conatus, et ad
ea enarranda ponendaque sub oculis, ut nobis licet integrumque est,

γεῖραι, ταύτην ὡς ἂν ἐπίδηλόν σοι κατὰ δύνάμιν θέσθαι τὴν
 ἡμετέραν σπουδᾶσωμεν καὶ ὡσπερ ὑπ' ὄψιν ἀγάγωμεν. δει-
 κνυσι γάρ σου περιφανῶς τὴν ψυχὴν, περὶ τὴν τῶν ἀναγ-
 καίων ὅπως μάθῃσιν ἔχει, καὶ ὡς ἐκ τοῦ προσέχειν ἱστορίας
 καὶ λόγοις, οἷς ἄνθρωποι πρὸς τὰ κρείττω σαφῶς μετατίθεν-
 ται, τῶν μελλόντων ὄλη καὶ μὴ μεθισταμένων καδίταται.
 πλὴν ἀλλ' οὕτω θαυμασίας οὔσης γε τῆς σπουδῆς, ἐκεῖνο
 πᾶς ὅστισὺν εὐφρονῶν, οἶμαι, τῶν οὐκ ἐπαινουμένων ἂν
 οἰηθεῖη, ὅτι γε τοὺς εἰς ἄκρον δυνάμειος λόγων ἐλληλασίας
 παραδραμών, καὶ προύργου παντός τὸ λογογραφεῖν αἰεὶ ποι-
 ουμένους, ἐμοὶ τὴν τοσαύτην ἐγχείρησιν ἀπερισκέπτως ἀνέ-
 θου, καθρότητι διανοίας ἀμαθῶς ἀληθῶς ἔχοντι περὶ λόγους
 καὶ πρὸς πᾶσαν ἡντινοῦν ἀγαθῶν κτῆσιν ῥαθυμοῦντι καθά-
 παξ. καὶ ταῦτόν οἶμαι πέπονθας τιᾶς μελίσοις, ὅτε τὰς
 ἀρχὰς ζητεῖν τοῦ μέλιτος κατεπεύγονται· παρατρέχουσι μὲν 15
 γὰρ, ὡς φασί, τῶν ἀνθέων τὰ εὖσσμα, ἐφίπτανται δὲ τῇ
 θύμῳ, φυτῷ δοιμύτης γέμοντί καὶ λίαν ἀνόσμη. ἀλλὰ
 δεῖνόν ἢ φιλία, πάντας ἀπλῶς τοὺς ἐπισχημένους γε ταύτῃ
 320 πάντα καὶ λέγειν ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ πράττειν πρὸς βίαν
 κινούσα, τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον αὐτοῖς προξενεῖν εἰω-
 θῆτα. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ καὶ σὲ τοσοῦτον ἡμᾶς ἀναπεῖσαι κα-
 ταναγκάσαν, τὴν ἐκ τῶν ἀκούστων ἡμῶν εὐφημίαν ἴσως προσ-
 γενέσθαι βεβουλημένον, κἀντεῦθεν τῇ φιλίᾳ χάρισσασθαι. ἐγὼ
 μὲν οὖν βουλοίμην ἂν τὴν σιωπὴν ὡς ἀκίνδυνον μᾶλλον ἐλέ-

prudencia incitamenta. haec namque manifesto pervulgant quo pacto
 ad necessarias disciplinas dispositus sit animus tuus, et historiis ac
 sermonibus, quibus homines ad meliora deflectuntur, incumbens, to-
 tus in futura mutarique nescia plane ingeratur. verumtamen, licet id
 studium sua laude et admiratione non careat, attamen, quicumque
 sapit pleno pectore, non illius aestimationis esse ducet, te illis, qui
 arte dicendi plurimum valent et ante omnia perpetuo scribendo tem-
 pus insumunt, neglectis, mihi parum considerate, homini segni iner-
 tique et ad scribendum plane ineptissimo, nec non rebus laudabili-
 bus comparandis prorsus hebeti, eam provinciam demandasse, con-
 sibilem, ut reor, apibus, quae dum principia mellis emungere compel-
 luntur, ut tradunt, suave odoratis floribus deserti thymum, herbam
 acritudine plenam nulliusque prorsus odoris compotem, circumvolit-
 ant. sed gravis res est amicitia, omnes ab se irretitos omnia ami-
 corum gratia et agere et dicere vi quadam cogens, et a multis eman-
 tantem laudem illis conciliare sueta, hoc siquidem te et ad tantam
 rem nobis persuadendum, praeconia ex auditoribus nobis forte pro-

σθαι καὶ τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ὡς τὴν ἐμὴν ὑπερβαίνου-
 σων δύνάμιν παραιτήσασθαι πάνν δικαίως· λαβὼν δ' ἐπὶ
 νοῦν τῆς ἀπειθείας τὸν κίνδυνον ὅσος, καὶ διὰ τοῦτ' εἰς ἀνάγ-
 κην συνελθεῖς ἀπαραιτήτων, δεῖν ἤμην ἔτοιμον ἐμαυτὸν πα-
 5 ρασχεῖν σου τῇ ἄξιώσει καὶ σου τοῦπίταγμα πεπληρωκέναι ὡς
 δύνάμις. κάπειδήπερ ἐπικλινῆς ἐγὼ καὶ εὐγνώμων πρὸς τὸ
 ζητούμενον ᾤφθην σοι, καὶ σὴν χάριν ὧν οὐκ ἐβουλόμην
 κατατετολημῆκεναι προήρημαι, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ τῆς ἐγ-
 χειρήσεως ταύτης ἡμῖν ταῖς εὐχαῖς συνεφάνασθαι, ἵν' ὀδη-
 10 γηθέντες, καὶ δύνάμιν ἐσχηκότες λόγον καὶ διανοίας ὀξύτητα,
 τῆς σῆς φανῶμεν ἄξια ἐπιθυμίας ἐργάσασθαι καὶ μηδὲ τὴν
 ὑπόθεσιν καθυβρίσωμεν. παρακαλῶ δὲ καὶ πάντας τοὺς ἐν-
 τευξομένους τῷ πάσης ἀμουσίας πεπληρωμένῳ τῷδε συγγράμ-
 ματι συγγνώμην ἡμῖν παρασχεῖν ἕξ ἔτοιμοι, τὴν ἡμετέρων εὐ- 321
 15 πείθειαν ἀποδέξαμένους. οὐ γὰρ δυνάμει λόγων τεταρρηκό-
 τες ἐπὶ τοῦτο προήγμεθα, ἵνα καὶ μέμψιν σχῶμεν δικαίως
 παρὰ τοῦ βουλομένου παντός (πολλοῦ γε καὶ γὰρ δέομεν τοῦ
 λόγους εἰδέναι καὶ τούτοις γε χρῆσθαι κατ' ἐπιστήμην θαρ-
 ρεῖν), τῇ δ' ἐπιταγῇ τοῦ προστεταχότος ἡμῖν, καὶ τῷ μὴ μέμ-
 20 ψιν ἔχειν εἰ τις τὴν ἑαυτοῦ πρὸς τι τῶν ἀναγκαίων ἐνδεί-
 κνυται δύνάμιν, ἀνέγκλητον εἶναι οἰόμενοι πανταχοῦ τὸ πάνθ'
 ὀντινοῦν μὴ πρὸς ἐπίδειξιν, πρὸς δὲ τὸ μὴ τάφῳ σιγῆς πω-

3. ἀπαθείας A (i. e. editio Leonis Allatii) 11. ἄξιοι A

curantem indeque placita amicitiae conferentem, compulit. ego porro
 silentium tanquam minus periculosum elegerem, et praesens argu-
 mentum veluti vires meas exsuperans alio, nec immerito, amandas-
 sem; sed mente revolvens quae sint contumaciae pericula, propterea-
 que inevitabili vi constrictus, necessarium mihi duxi memetipsum peti-
 tioni tuae tradere mandatumque tuum pro viribus adimplere. et dum
 ego proclivis et obsequens efflagitatis obtempero, et tui gratia, a qui-
 bus mihi longe animus est, aggredi praesumo, instum fuerit te quo-
 que in partem similis laboris precibus atque supplicationibus ad deum
 venire, ut directus et dicendi facultate instructus et acumine ingenii
 fultus dignum quidpiam tuo desiderio persolvam, argumentumque in-
 famia non aspergam. rogo vero universos qui haec percurrerint, elingui
 planeque rudi commentario, nostrum obsequium prompte amplexatos,
 veniam dare. neque enim dicendi facultate confisi ad hoc deveni-
 mus; tum enim, et iure, insimularemur a quolibet, cui id complaci-
 tum fuerit; nam quam longissime a sermonibus eorumque scientia
 absumus; tantum abest ut cate eorum usum nobis promittere audeamus;
 sed imperanti obtemperantes, et quod accusationi non subsit si quis
 propriam facultatem ad aliquid ex necessariis expediendum experia-

ραπέμπεσθαι τὰ πρὸς ἀκροασιν ἄξια, τοῖς κατὰ δύναμιν ἐγχειρεῖν λόγοις ἐκάστοτε. ποιησόμεθα δὲ τὸν λόγον ἀπλοῦν τε καὶ εὐληπτον, ἀλλὰ δὴ καὶ συνεσταλμένον ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸν σὸν λόγον, τὰναγκαῖα μόνον περιλαβόν, καὶ ὅσα δὴ παρεθέμεντα ζημίᾳ σοι λογισθήσεται πρὸς ἀκροασιν κε-5
χηνῶτι.

β. Εἰ μὲν οὖν τις ἐτύγχανε ὦν τῶν οὐκ εἰδότεων τὴν πόλιν, τὰ κατ' ἑκαστὸν τε ἠγνόεις αὐτῆς ὥσπερ οἱ πρῶτον ἐξ ἀλλοδαπῆς εἰς ἑτέραν μετοικήσαντες πόλιν, ἕως ἂν τὸ τοῦ χρόνου μῆκος, ταύτην αὐτοῖς κατὰ μέρος γνωρίσειεν, ἐδεόμεν 10
λόγων ἂν ἐνταῦθα μακρῶν, ἵνα μηδὲν τῶν τῆς πόλεως τὴν
322 σὴν διαφύγη γνώσιν. ἐπεὶ δὲ πρὸς θρόνῳ ταύτης τὸν λόγον ποιῶμαι καὶ ἀκριβέστερον ἢ πολλοὺς ἄλλους τὰ κατ' αὐ-
τὴν ἐγνωκότα, μάτην οἱ μακροὶ περὶ τούτων λόγοι καὶ ἡ περὶ τῆς θέσεως μεγέθους τε καὶ κύλλους καὶ τειχῶν ἀσφαλείας καὶ 15
προσέει τοῦ εὐ κεκράσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἀκριβεία, καὶ μά-
λισθ' ὅτι πρὸ μακρῶν ἐτῶν τὰ περὶ τῆς πόλεως ἕτεροι φι-
λοπόνως ἄγαν δυνάμει λόγου καὶ ἱστορικῆς εὐγλωττίας δει-
νότητι ἠκριβωμένους ἐξέθεντο, καὶ μετὰ τὴν πρώτην πασῶν εἶπειν λαμπροτέραν πολλαῖς ἀποδείξεσιν ἀποφῆναι ταύτην 20
ἐσπούδασαν. ἐκεῖνοις δ' ἑμαυτὸν ἔγωγε μόνον διηγούμενος δόσω, ὡνπερ ἡ πόλις ἐν τῷ τῆς νῦν ἀλώσεως χρόνῳ πεπειρατο,

tur, crimine vacare existimantes quemcunque, non sui ostentandi causa, sed ne quae digna auditione reputantur silentii tenebris involvantur, singulis horis, ut facultas est, scripto tradere. erit itaque sermo simplex ac facilis et ut plurimum, dum sic admones, compendiosus, necessaria tantummodo complectens; quae vero tacuerit, a te, qui dicentis orationem auribus devoras, inter damna reputabuntur.

2. Si quis itaque esses rerum urbis imprudens ignarusque omnium, quemadmodum qui primum ex alienis regionibus peregrinantes, terrarum in quas appellant infantissimi sunt, donec decursa temporis singula illius addiscant, prolixis mihi opus esset sermonibus, ne quid eorum quae in urbe sunt tuam scientiam fugeret: verumtamen cum ad illius alumnorum sermonem dirigam eumque qui prae aliis multis accuratius res illius callet, frustra hic verbosi sermones instituerentur, deque illius situ, magnitudine, pulchritudine, murorum securitate, nec non optima aëris temperie, aliorumque ratio exquisita proponeretur; eoque potissimum quod ante plerisque annos alii res urbis quam maxime studiose, et dicendi facultate et eloquentiae Atticae luminibus, docte exactoque prosecuti, post reginam omnium, ut ita dicam, illustriorem multis demonstrationibus declarare conati sunt.

καθίπερ ἔφησ καὶ σὺ πρὸς ἡμᾶς, μικρὸν πρὸ ταύτης ἀπάρας ἐνθένδε, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κακὸν οὐκ εἰδὼς ἀκριβῶς ὕψους κεχώρηκε. τὰ τῶν Λατίνων γὰρ οἶδ' ὅτι καὶ αὐτὸς οἶσθα σφαιρότατα τῇ πόλει παρῶν καὶ καθ' ἑκάστην ὁρῶν τὰ γινόμενα.

Ἐπασχεν οὖν τῶν Λατίνων κρατούτων ἡ πόλις ὡς θείδας, καὶ ὁσημέραι θλίψεις ἡμῖν ἐπήγοντο πανταχόθεν, καὶ λόγων πολλῶν παρ' ἑκάστοις πῶς ἂν ἀνεθείμεν γιγνομένου τρόπος ἦν οὐδ' ὅστισοῦν ὁ τούτων ἡμᾶς τῶν δειτῶν ἀπαλάζωσιν. οὗτε γὰρ οἱ Τοῦρκοι τοῖς Λατίνοις ἐβούλοντο σπείσασθαι πολλάκις προσβενουμένοις περὶ τούτου καὶ δεηθείσιν, οὐδ' ἡμῖν ἔξην προῦσαι τὸ κατὰ γνώμην, ὀλίγοις ἄγαν καθεστηκόσι καὶ ἀνισότητι γνώμης ἀποβεβληκόσι τὸ ὁμονοεῖν, ὡς ἄρα καὶ σοὶ γνωρίζμων τοῦτο σὺν ἡμῖν γε ἔστι καὶ τῶν δεινῶν ἐκείνων τοῖς ἄλλοις παραπλησίως εἰληφότι τὴν πείραν.

γ'. Οὕτως οὖν ἡμῖν ἔχουσιν, ὅσαι τε ὄραι μυσία τὰ χαλεπὰ φέρουσι καὶ τὴν σωτηρίαν ἀπαγορεύουσιν, κακὸν ἔξαιφνης ἐπῆλθεν ἕτερον καὶ στεροτέρων εἶπειν ἀδάμαντος πλῆξεν ψυχὴν. τὸ δ' ἦν ἡ τοῦ καλοῦ ποιμένος καὶ κατὰ τὸν πρῶτον ποιμένα τὴν ψυχὴν ἐφ' ἑκάστης ἀφειδῶς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου τιθέντος κατὰ θεῖον βούλημα τελευτή, ἐν καλῷ μὲν

ipse vero ea solummodo complectar, quae haec civitas hoc sui excidii tempore passa est, tuque nobis paulo ante quam ex ea discederes insinuaras, proptereaque infortunii quod eam oppressit non admodum gnarus, res siquidem Latinorum tu etiam, cum in urbe quotidie quae gererentur conspiceres, optime (nec fallor) tenes.

Urbs itaque in Latinorum dictionem redacta, cum, ut tu caute nosti, tantum malorum sustineret et diris quotidie exitiis undique confertis afflicteretur, et sermones multi conferrentur quoniam pacto ex tot malis emergere possemus, nullum remedium occurrerat, nec aderat Averruncus. neque enim Turcae cum Latinis foedus inire, licet saepius legatione missa id pertentassent, supplicesque etiam rogassent; neque erat in nostra potestate, copiis nostris in angustum oppido coactis et discordantibus votis ab unanimi sententia convulsis, aliquid agere, ut tute etiam nosti, qui una nobiscum eras, malorum perinde atque alii expertus.

3. Cum itaque res nostrae ita se haberent, et singula momenta innumeris prope noxas inferrent, deque salute desperarem, malum aliud repente irrupit, et validiorem adamantem animum disiciens, boni scilicet pastoris et, aequae ac primus pastor, quotidie profuse animam ponentis, divino consilio obitus, illi quidem fortunate succedens, no-

ἐκείνη γεγεννημένη, βλάβος δ' ἡμῖν ἐπενεγκοῦσα πολύ, τῶν ἐκείνου λιτῶν πρὸς θεὸν στερηθεῖσιν, αἷς ἐφαζόμεθα. ὅτι δὲ κατὰ θεῖαν αὐτῆ βούλησιν ἦν, ἄκουε τοῦ φανέντος τῷ μακαρίῳ περιόντι κατ' ὄναρ ἐκείνῳ. ἔδοξε πρὸ τοῦ τῆν πόλιν τῷ πολέμῳ ληφθῆναι οἶκόν τινα λαμπρὸν εἰσιέναι καὶ παμμε- 5 γέθη, περισκοπεῖν τε αὐτὸν κατὰ μέρος καὶ θαυμάζειν αὐτοῦ
 224 τὸ τε κάλλος καὶ μέγεθος, ἐν τούτῳ δ' ὄντι φωνὴν ἔξωθεν ἐνεχθῆναι λέγουσαν "ὁ μὲν οἶκος οὗτος, οὗ τὰ καθ' ἕκαστον, ὡς δέσποτα, ὡς λίαν λαμπρὰ καὶ ὠραῖα θαυμάζεις περιεθρῶν, πίπτει τὸ τάχος, καὶ ἵνα μὴ σε καλίψῃ πεσών, ἔξιθι τούτου 10 πτωχῶς". οὗτως εἶχεν ἢ ὄψις, καὶ εἰς ἔργον ἦκεν οὐκ εἰς μακράν. ἐκείνος μὲν γάρ, ἵνα ἀναφανῆ δίκαιος καὶ τῶν πολλῶν τῆς ἀρετῆς ἐκείνου καμύτων λάβῃ τὰς ἀντιδόσεις, εἰκότως οὕτω καὶ πρὸ τῆς κοινῆς συμφορᾶς, πρὸς ὃν ἐπόθει κύριον ἔξεδήμησεν. οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτο παρὰ θεῷ κέραιτο, 15 τοιοῦτων ἵνα κακῶν πείραν σχῆ καὶ κοινωνήσῃ τῶν ἴσων ἡμῖν· ἀνόμοιος γὰρ ἦν τοῖς ἄλλοις ὁ βίος ἐκείνου καὶ ἐξηλλαγμέναι αἱ τρίβοι, τὸ Σολομῶντος εἶπεῖν. ἡμεῖς δὲ κακίαις γέμαντες ὄλωσ, καὶ ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας ἡμῶν τῆς πονηρᾶς, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἰερειμίου, πορευόμενοι, καὶ 20 κατὰ τὸν πάλαι γογγυσταὶ τυγχάνοντες Ἰσραὴλ, κατὰ τῆν ἡμετέραν ἐπιθυμίαν ἀπολαύειν ὅπως οὐκ ἔχωμεν τῶν πραγμάτων, δικαίως οὕτω πεπρώγαμεν δυστυχέστατα, καὶ τούτου

his vero damna, eaque ingentia, concilians, qui illius ad deum precibus, quibus salutē nostrae providebatur, privamur. et divino consilio illum contigisse conicias ex illis quae illi adhuc superstiti inter somniandum evenerant. visus est sibi, antequam urbs bello concideret, domum praeclaram et maximam ingresso, singulas illius partes inspicere et decora ac magnitudinem magnopere demirari; his intentum vocem, deforis advenientem inaudisse "domus haec, cuius partes singulas illustres atque venustas considerans admiraris, actutum concidet; et ne te sua ruina opprimat, quam cito foras eripe te." visum hoc effectu non multo post comprobatum est. ille etenim ut iustus appareret et virtutis suae multorum laborum praemia referret, sic uti par erat, et ante commune infortunium, ad deum, quem tantopere concupiverat, migravit. neque enim iustum apud deum reputabatur similitum malorum eum participem fieri, vita siquidem illius non erat similis aliis, et semitae immutatae, ut cum Salomone loquar. nos vero improbitate plane repleti, et in cogitationibus cordis nostri pessimi ambulantes, ut Ieremias inquit, et perinde atque antiquus Israel murmurantes, ut nobis allubescit, rebus non succedentibus, iure merito mala ac solida calamitate mactamur, et tali viro orbamur

τάνδρὸς ἑστέρημεθα, μόνον περιλειφθέντος ἐν τοιούτοις και-
ροῖς καὶ τοσοῖτοις ἀνισοῖς εἰς παραμύθιον. πάντες γὰρ 325
ὡσπερ τινὰ δύναμιν ζωτικὴν ἐν ἡμῖν ἐνομιζομεν τοῦτον, καὶ
τὴν τελευταίην ἐκείνου μηδὲν ἄλλο νομιζομεν εἶχομεν ἢ τῆς ἐφ'
5 ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δικαιοτάτης παιδείας οἷον προοίμιον. τοῦτο
τῶν κατεπειν ἡρημένων ἐκείνου σαφέστατος ἔλεγχος, καὶ τοὺς
ἀδικίαν κατ' ἐκείνου λαλοῦντας ὅτι μὴ προδοσίαν ἐσκέπαστο,
μηδὲ τῶν σφίσι δοκούντων συνιέντας βαδύτερον, ἐνδίκως ἐπι-
στομιζει. οἶμαι γὰρ ἐγὼ, δεῖξαι βουληθεὶς ὁ Θεὸς οἷος μὲν
10 ὁ ἱερός ἐκείνος ἀνὴρ καὶ τῶν ἄξιος ἦν, οἷοι δ' ἡμεῖς καὶ
τίνας εἰσπραχθῆναι δίκας δίκαιοι ἦμεν, διὰ τοῦτο τὰ κατ'
ἐκάτερον μέρος οὕτως ὑκονόμησε συμφερόντως.

δ'. Τοῦτου οὖν τοῦ δεινοῦ, τῆς τελευταίας ἐκείνου φημί,
προσθεθειμένου τοῖς ἄλλοις, καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει,
15 ἀνδρῶν γυναικῶν παίδων Λατίνων τε καὶ αὐτῶν Ἰουδαίων,
ἐλευσινῶς πρὸς ἀλλήλους διομιλούντων, καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ὅσα
τούτους ἐπίεξε δηλονότι τῇ λήθῃ παραπεμπόντων, τὴν τοῦ
ποιμένου δὲ στέρησιν ἐπὶ νοῦν λαμβανόντων καὶ συνεχῶς προ-
φερόντων, τῆς τοῦ Θεοῦ τε παιδείας, ὡς προῦφην, καὶ τῆς
20 γεγεννημένης ἀλώσεως καὶ λεγόντων σημεῖον τοῦτο καὶ πιστευ- 326
όντων, — οὕτως οὖν διατεθέντων, καὶ ὀλίγου δὴ τινος ἐν τῷ

2. εἰς om A 13. τοῦτ' A

qui solus afflictissimis hisce temporibus in tantis rerum discriminibus solatium remanserat, omnes siquidem eum uti vitalem in nobis facultatem reputabamus, illiusque mortem tantummodo ducebamus adversus nos iustissimae numius punishmentis exordium. hoc eos redarguit apertissime qui indigna dicta in eum ingerunt et infamia onerant, quod proditorem non suaserit, et quod eos propriis consiliis, altius quidpiam meditato, iure represserit. opinor equidem ego, cum vellet deus ut omnibus innotesceret quis vir ille sacer esset et quorum dignus, qui vero nos et quibus poenis obnoxii, quibus miseris iuste excruciandi, id propter res utriusque in rem utriusque disposuisse.

4. Itaque tam diro malo, obitu nempe illius, ceteris adnexo, et omnibus in civitate viris mulieribus pueris, Latinis, Iudaeis quoque ipsis, miserandum in modum sermonem conferentibus, et reliqua omnia quae tum affligebant e memoria deponentibus, pastoris tanti privationem in mentem revocantibus et saepius proferentibus, asserentibusque, ut iam innui, et non temere credentibus indicium illud esse et divinae punishmentis et subsequuti excidii; hoc, inquam, statu rerum, cum modicum tempus interim processisset, in peius quam antea rueret omnia, magna confusio animos occupare, cum alia alii

μεταξὺ παρεληλυθότος τοῦ χρόνου, χεῖρον ἢ πρότερον ἔσχε
 τὰ πράγματα, καὶ σύγχυσις πανταχοῦ, ἄλλων ἄλλα βουλευο-
 μένων καὶ μηδὲν ἐν ταύτῃ συνελθεῖν δυναμένων· καὶ παρα-
 πλήσιόν τι τοῖς ἐπὶ νηὸς χειμαζομένης ἐπάσχομεν, ὅταν ὁ κυ-
 βερνήτης ἀπῆ· πάντα γὰρ ἐκεῖ ταράχου μεστὰ, καὶ ἡ ναῦς 5
 οὐκ ἔχουσα τὸν ἰδύνοντα ταῖς τῶν ἀνέμων βίαις τοῦ πρόσω
 χωρεῖν ἀκινδύνως οὐ συγγωρεῖται. τῶν μὲν οὖν δὴ πλειό-
 των δυσχεραϊνόντων ὅτι μὴ σφίσις ἐξῆν προδοῦναι τὴν πό-
 λιν τοῖς Τούρκοις, δεδιότων ἴσως ὃ γέγονεν ὕστερον, ἄγγελος
 ἦκε τὸν Μουράτην ἐφ' ἡμᾶς κεκινήσθαι μηνύων, πλείστον 10
 ὅσον στρατὸν συναγείραντα, καὶ διὰ πάντων καλῶς παρεσκευα-
 σμένον. τοῖς μὲν οὖν δεκτέα πῶς ἔδοξεν ἡ ἀγγελία καὶ πι-
 θανή, τοῖς δὲ μὴ, καὶ μάλιστα Λατίνοις, εἴτε μεγαλοψυχεῖν
 προσποιούμενοις, εἴτε πείραν οὐκ ἐσχηκόσι τῶν Τούρκων, ἤ
 καὶ μᾶλλον ἔγωγε πείθομαι. πόθεν γὰρ εἰδῆσις τούτοις ἐν 15
 θαλάττῃ καὶ γεννωμένοις καὶ εἰς γῆρας διαιωμένοις, πρὸς
 327 συμπλοκάς τε καὶ μάχας, αἷς τὸ τῶν Τούρκων κέρηται γένος,
 ἔχουσιν οὐκ ἐπιτηδείως, καὶ μηδὲ δυναμένοις ἢ διὰ τριηρῶν
 ἀπελθεῖν εἰς ὑπερορίαν, ἥνικ' ἂν καὶ ἐνθα βούλοιτο; μικρὸν
 τὸ μεταξὺ, καὶ πάλιν ἕτερος ἄγγελος, ταυτὰ τῷ προτέρῳ καὶ 20
 αὐτὸς διαγγέλλων, καὶ τοὺς λόγους ὅρκους πιστοῦμενος ἀσφα-
 λείν, ἐφ' οἷς ἐπέισθημεν μὲν ἡμεῖς, μηδὲν ἄλλο παρ' αὐτὸ
 προσδοκῶντες (τούτο γὰρ ὁ πολυετὴς ἡμᾶς ἐδίδασκε συγκαλι-

decernerent nec possent in unam sententiam convenire; nosque illis
 qui in navi adversis tempestatibus utuntur cum gubernator abest, non
 absimiles, variis rerum fluctibus iactari. namque ibi omnia sunt tur-
 barum plena, et navis, spoliata rectore ac vi ventorum concussa iter
 suum continuare absque discrimine non pernititur. cum ergo ple-
 rique aegre ferrent non concedi sibi Turcis urbem dedere, eventum
 postmodum secutum perhorrescentes, nuncius advenit Maratem ad-
 versus nos iter capessere, quamplurimis copiis et rebus aliis omnibus
 instructissimum. quidam nuncio fidem esse adhibendam dicunt; ne-
 gant alii, et Latini potissimum, sive magnanimitatem simulantes,
 sive Turcarum, quod credibilis videtur, inexperti. namque aude
 illis, in mari genitis et ultimo etiam aetatis tempore vitam agentibus,
 nec non ad conflictus et pugnas, quibus Turcarum gens utitur,
 ineptis, nec valentibus cum triremibus alio extra suos fines, ut illis
 allubescit, divagari, cognitio venerit? exiguum abiit tempus; et rarus
 alius nuncius eadem quae primus denunciat, et inreiuando fidem
 alligat suam; quo nos persuasi sumus, nihil aliud exspectantes: hoc
 enim nostri per multos annos in angustum contractio resque ipsae

σμός καὶ τὰ πράγματα), ἐπέισθησαν δὲ καὶ Λατῖνοι, καὶ πρὸς
παρασκευὴν δεῖν ἔδοξε τοῦτοις διεγγέρονται.

ε'. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν, ὅσπερ ἤρξαντο πρότερον ἔργου,
πρὸς τελείωσιν σπουδαιότερον διετέθησαν. τὸ δ' ἦν ἡ περι-
5 τὰς ἐπάλλξεις αὐτῶν ἐπιμέλεια. μικρὸν γὰρ πρόσθεν διὰ φρον-
τίδος πολλῆς πεποιήκεσαν τὰς ἐπάλλξεις τοῦ τείχους παντὸς
διαφράξαι σάνισιν, ὡς ἐν ἰσπίσι, τοὺς μὲν ἔξω πολεμίους
ἀπειρογούσας τοῦ βέλεσι τιτρώσκειν τοὺς ἔνδον δεῖσαν προ-
κῦψαι, τοῖς δ' ἐπὶ τῶν τειχῶν ἰσταμένοις πολλὴν τὴν ἄδειαν
10 παρεχούσας ἀφανῶς λίθοις ἄνωθεν βύλλειν τοὺς ἐπιόντας
καὶ τῇ προστυχόντι παντὶ προσπελάσαι τοῖς τείχεσι βουλη- 3,28
θέντας. ἔπειτα δὲ δεῖν ἀριθμῆσαι τοὺς ἄνδρας ψήθησαν καὶ
καταμυθεῖν εἰ πρὸς τὰς τοῦ ὄλου τείχους ἐπάλλξεις καὶ τὴν
περίβολον τὸν πρὸς ἡπειρον ἐξαρκούσι. καὶ δὴ σιῆσαι πάν-
15 τας ἐπὶ τῶν τειχῶν μεθ' ὧν εἶχεν ἕκαστος ἐπιτρέπουσιν
ὄπλων, ὡς ἂν καὶ μάρτυρας τοὺς ἰδίους ἔχωσιν ὀφθαλμούς.
οὐ δὴ γεγονότος ἦν ἰδεῖν ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἐπάλλξεις ἕνα ἄν-
δρου ἰστάμενον, καὶ τούτων τοὺς πλείους μὴθ' ὄπλα κεκτημέ-
20 καὶ πόλεμον· τοῖς γὰρ συνεχέσι κακοῖς καὶ τῇ περὶ τὸ ζῆν
ἀπορίᾳ περιήρηται καὶ τὸ δύνασθαι. οἱ Λατῖνοι δ' ὁμῶς
οὐκ ἔχοντες διαπράξασθαι (ἄνδρας γὰρ ἑτέρους μαχίμους οὐκ

2. τούτους A 8. τοὺς A 9. τοὺς A πολλὰ A

clamabant. credere et Latini; visumque est illis, sollicite necessa-
ria praepraere.

5. Et primum quidem, quod antea inchoaverant opus, propu-
gnaculorum dumtaxat curam perficere concitatius animantur. paulo
enim ante summo cum labore ac nimio opere accurarunt ut murorum
propugnacula, adinstar scutorum, tabulis obserarent, quae advenas
hostes impedirent ne sagittis cives, si quando opus esset capite
emergere, vulnerarent, iis autem qui muris insisterent facultatem ubere-
rem facerent clam e superiori parte saxis advenientes impetere admo-
tosque ad muros obvio quoque repellere. deinde numerandos esse
viros decernunt, ut discant an ad omnia murorum propugnacula et
circuitum ad mediterranea vergentem sufficiant; et sic omnes in mu-
ris, suis quemque armis instructum, stare imperant, ut ad id testibus
propriis oculis uterentur. quo facto conspiciebatur in duobus et tri-
bus propugnaculis unus tantum; eorumque potior pars neque arma
gerere, quae paupertas absumpserat, neque pugnae aut conflictui
apta; assidua namque mala et vivendi egestas vires insimul extinxe-
rant. Latini nihilominus, cum rei providere aliter non possent (ne-
que enim alios viros bellatores praeter accolae urbis possederant),

ελχον παρὰ τοὺς ὄντας τῇ πόλει) δεῖν ἐξ ἀνάγκης ᾔοντο πάν-
 τας γοῦν ἐτοίμως ἔχειν πρὸς πόλεμον. μεταστῆσαι δὲ καὶ
 τὴν ἀγορὰν πρὸς φυλακὴν ἀκριβεστέραν τῆς πόλεως δέον κε-
 κρίκασιν, εἰ καὶ πέρας ἴσως τοῦτο λαβεῖν οὐκ ἔσχεν, ἐπιθε-
 μένων αἰφνης τῶν πολεμιῶν καὶ θῆτιον ἢ πάντες προσεδό- 5
 κῶμεν. "ἂν γὰρ τὴν πόλιν" ἔφησαν "κυκλώσωσι μὲν οἱ πο-
 λέμιοι καὶ τοῦ πολεμεῖν συνεχῶς γίνονται, ἡμεῖς δὲ πρὸς τὴν
 329 ἀγορὰν πόρρω κειμένην ἀπίωμεν τὰ πρὸς χρεῖαν ἀνούμενοι,
 παρεξομεν ὑπὸ τῆς τῶν τειχῶν ἐρημίας τὴν πόλιν αὐτοῖς,
 μηδένα πρὸν μηδαμῶς προὔπενεγκοῦσι." καλῶς οὖν διὰ πάν- 10
 των, καὶ ὡς παρέειχεν ἡ δύναμις, παρεσκευασμένων ἀπάντων
 πάντα παθεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, προθυμίαν ἐνεδειξάμεθα
 τὴν αὐτὴν, καὶ τὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἐπὶ θεῷ καὶ τῷ μυροβλύτῃ
 μάρτυρι σαλεύοντες ἤμεν, καὶ περιεσκοποῦμεν νύκτωρ καὶ μεθ'
 ἡμέραν τὴν ἐφοδὸν τῶν βαρβάρων, καθ' ἑκάστην κατὰ τὰς 15
 ἀγγελίας αὐτοῦς ἐκδεχόμενοι.

ζ'. Ἡμέραι παρῆλθον αὐτίς ὀλίγαι, καὶ τρίτος ἄγγελος
 ἦδη πρὸς τὴν πόλιν ἀφίκτο, τὴν εἰς τὰ Λαγκαδά τοῦ Μω-
 ράτου δηλῶν ἀφίξιν, καὶ ὡς οὐχ ἱκανὸν τὸ πεδίων εἰς πολὺ
 μῆκος ἐκτεταμένον ἐκείνο πρὸς τοσαύτην πληθὺν στρατευμά- 20
 των. διήγγελε δὲ καὶ τὴν παρασκευὴν ὑπὲρ λόγον οὖσαν καὶ
 μὴ ῥαδίαν ῥηθῆναι. πάλιν οὖν ἡμεῖς ἐν σπουδῇ, καὶ πάλιν
 ἐν ἐπιμελείᾳ μεγάλῃ. παρῆν δὲ ἡ κυρία τῶν ἡμερῶν, καὶ

19. οὐχι κἄν τὸ Α

necessarium duxere omnes ad pugnandum promptos esse. rerumque
 venalium forum alio asportare pro accuratiori civitatis custodia deli-
 berarunt; licet id ad finem perduci non potuerit, cum ex improviso
 hostes, et nostra exspectatione citius, irrupissent. etenim, dicebant,
 si adversarii urbem copiis cinxerint et pugnis raro intermittentibus
 indulserint, nos vero ad forum longe dissitum necessaria coempturi
 abierimus, desertis muris et custodibus vacuis, nullo praevio labore
 illis civitatem trademus. recte itaque omnibus, et ut vires concede-
 bant, dispositis, omnes unis animis, omnia pro patria pati parati,
 spem universam in deo et martyre myroblyta collocavimus, et die no-
 ctuque barbarorum irruptionem circumspiciebamus, quotidieque, ut
 nunciatum fuerat, exspectabamus.

6. Paucis diebus praetergressis tertius nuncius in civitatem ad-
 volat, Muratae adventum in Laugada indicans, nec satis esse campum
 illum longe lateque diffusum copiarum multitudini; apparatus quo-
 que praenarrabat esse super omnem exspectationem nec posse verbis
 exprimi. rursum nos solícite agere, diligenterque quae opus erant
 curare. illuxerat dierum domina; et nocte media terrae motus ingens

περὶ μέσας νύκτας σεισμὸς [καὶ] τῇ πόλει γίνεται μέγας καὶ
φρόβον ταῖς ἀπάντων ἐνήκε ψυχαῖς, τεκμηρίδν τε τοῦτο οὐκ 330
ἀγαθῶν ἠγγίσαντο πάντες πραγμάτων· οὕτω γὰρ οἱ πρὸ μα-
κροῦ τὴν πόλιν ἐκεῖνοι συνέσειον σεισμοὶ παρεσκευάσαν τοὺς
5 ἀνθρώπους, καὶ τοιαύτην ἔδωκαν ὑπόληψιν ἔχειν, ἀνωμαλίας
πραγμάτων κακεῖνοι προηγγελκότες καὶ δεινῶν ἔσμον ἐπαγα-
γόντες τῇ πόλει. καὶ τοῦτο μὲν νυκτός· ἀρξαμένης δὲ τῆς
ἑω, καὶ τοῦ ἡλίου καθαρώς οὐπω τῇ γῆ τὰς ἀκτῖνας ἐπα-
φιέντος, τῆς στρατιᾶς τι μέρος δρᾶται τῇ πόλει προσβάλλον,
10 μῆτε σημαίαν ὡς ἔθος ἤρμενην ἔχοντες μῆτε βαδίζοντες ἰλα-
δόν. ὁ δὲ τρόπος· ἔδοξε τῷ Μουρούτῃ φίλῃς τισὶ τοὺς ἐνοι-
κοῦντας ἡμῶς τῇ πόλει δῆμοισιν ὑπελθεῖν πρότερον, ὥστε μῆ
τι τῶν ἐν ὑατέρους συμβεβηκότων γενέσθαι καὶ [κακ]τὴν πό-
15 ταύτην εὐθύς ἐποκλῖναι καὶ μῆ ἂν ἐλέσθαι κρατηθῆναι διὰ
πολέμου. τοῦτο δ' ἐποίησε δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε μῆ πόλεμον
ὑποστῆναι τὸν μυριάνθρωπον ἐκεῖνον στρατόν, εἰτ' ἀποτυχόντι
μεγάλῃ αἰσχύνῃ ὀφλῆσαι, καὶ τοῦ πεισθῆναι τοῖς λόγοις τῶν
ἐπειγόντων αὐτὸν ἐπὶ τὴν πόλιν ἀφίχθαι· καὶ γὰρ ἦσαν οἱ
20 τοῦτον αἰεὶ συνωθούντες καὶ πείθοντες, ὡς εἰ μόνον ὀφθειῆ,
ταύτην ἐτοιμῶς ἄνευ πολέμου καὶ πόνων λαβεῖν. πέπομαρ
τοῖνν ἄνδρας Χριστιανούς οὐκ ἀγνώτας πόλεων ἐξ ἑτέρων, 331
ἡμῖν τὰ σωτήρια συμβουλευόντας καὶ κατὰ τῶν Λατίνων

9. προσβάλλον A

11. φίλοις?

14. αὐτοῦ?

urbem concutit, metumque omnium animis iniicit, qui infelicia illam
atque incommoda portendere existimarunt. ita enim, qui a multo
tempore civitatem concutiebant terrae motus, homines affecerunt et
talem opinionem ingenerarunt, cum illi rerum immutationes denun-
ciarint et dirorum montes urbi intulerint. et hoc quidem nocte. pri-
mo mane, cum nondum sol terram radiis collustraret, pars exercitus
in civitatem contendit, neque vexillum, ut moris est, erectum defe-
rens neque turmatim procedens. nec alio scopo: visum fuerat Mura-
tae amicabilem verbis incolae antea pertentare, ut quae postea sub-
secuta sunt, urbisque excidium, evitarentur: in spem enim venerat
suis ipsius dictis eam aures illico daturam et bello capi opprimique
declinaturam. idque duas ob causas praestitit, tunc ne innumeras il-
las hominum copias bello subiceret, et postmodum votis frustratus
ignominiam sibi, eamque summam, compararet; tum sermonibus co-
gentium ut in urbem veniret persuasus: non deerant enim qui eum
compellabant, asseverabantque tantummodo conspectum, prompte et
nullo praevio bello ac labore, in dicionem suam eam redacturam. misit
itaque viros Christianos, haud ignotos, ex aliis urbibus, nobis salu-

διεγεροῦντας ὡς οἷόν τε· οὐ καὶ παραγεγόμενοι, καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πεμπόμενοις βέλεσι μὴ τραπῆναι τὰ σώματα δεδιότες, ὀπισθόρμητοι γίνονται, μηδὲν ἢ ὀλίγα πρὸς ἕν μέρος δηλώσαντες, ᾧ π δεδύνηται. ἐφ' ᾧ καὶ μεμπαῖοι ἔδοξάν τισιν ὑποστρέψαν- 5
τες· δέον γὰρ πολλαῖς καὶ κατὰ πολλὰ τῶν τειχῶν μέρος περιεῖναι, καὶ τὰ ὑπεσχημένα τῷ Μουράτῃ φανερὰ καταστῆσαι, λόγοις τε χρῆσασθαι συμβουλίας, ὡς ἂν προθύμους παρασκευάσωσι πρὸς τὸ κοινῇ συνελθόντας σκέψασθαι τὸ συνό- 10
σον, οὐ καλῶς πρὸς ἡμᾶς διετέθησαν, εἶπον, ἡμεληκότες τοῦ ἐπιτάγματος. πλὴν ἀλλ' οὕτω μὲν οὗτοι πράξαντες ὠφθησαν, εἴτ' ἐθελονταὶ εἴτε καὶ ἄκοντες.

ζ. Ὁ δὲ Μουράτης ἀνθρώποις ἰδὼν ἐπιχειρεῖν ἐν τούτῳ τῷ μέρει (οὐ γὰρ οἷς ἔξωθεν μόνον ἐκήρυττον ἐπειθοντό τινες, ἀλλὰ καὶ πλύνειν τοῦτον ὕβρεσιν ὑπ' ἀβελτηρίας καὶ 15
ἀλόγου θρασυτήτος οὐκ ἀπώκονον) τοῦ θυμοῦ τε γέγονεν ὄλος, καὶ τὸν στρατὸν προσέταξε μεταστῆναι καὶ περὶ τὴν πόλιν ατρατοπεδεύσασθαι. οἱ δὲ προσεχώρουν, ἕτε μελισ- 332
σῶν σμήνη, τοῦ ἡμετέρου λίαν διψῶντες αἵματος καὶ πάντας ἄρθῃν καταπιεῖν γλιχόμενοι. τῇ πόλει δὲ προσεγγίσαντες, καὶ 20
τύς σκηνὰς ὡσπερ ἔθος πηξάμενοι, δίκην φρουρίου κῦσαν πε-

4. π] προσπελάσαι? 5.] γενέσθαι? 7. κατα-
στῆναι λ 18.] μυρία?

taria consulturos, concitatosque pro viribus adversus Latinos. qui licet advenissent, timentes ne a sagittis e muris depromptis laederentur, retro cesserunt, cum nihil aut parum, pro quo accesserant, indicassent. proptereaque hoc suo reditu apud nonnullos ignominia notati sunt. namque cum opus esset saepius et multas murorum partes circumire, et quae promittebantur a Murate palam edicere, sermonibusque uti consultationis ad eos disponendum ut alacriter in unum convenientes publicam utilitatem dignoscere, ipsi non bene erga nos affecti mandata neglexerunt. verum hi, quo diximus modo, sive sponte sua sive vi coacti, rem ita peregerunt.

7. Murates cum vidisset se hac ratione operam et oleum perdere (neque enim iis quae deforis ille enunciabat suaderi nonnulli, quia immo eum iniuriis et opprobriis dementer iactanterque continuo onerare), intemperiiis insaniisque agitato loco moveri exercitum mandata illi secedunt aequae ac apum examina, nostri sanguinis avido sitientes omnesque penitus uno haustu deglutire desiderantes. ubi urbi proximi facti sunt, tentoriis pro more fixis instar propugnaculi eam ita circumvallant ut nullus hominibus esset vacuus locus. tum duces singulos in praescripta urbis parte destinans, ipse sua tentoria arci

ριέλαβον ταύτην, ὡς μηδαμοῦ σχεδὸν κενὸν ἀνθρώπων φαί-
νεσθαι τόπον. εἶτα τοὺς στρατηγούς ἕκαστον ἐν ὄρισμένῃ
τῆς πόλεως μέρει πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀποτάξας, αὐτὸς τὰς ἰδίας
σκηρὰς ἀντικρὺ τῆς ἀκροπόλεως πῆγνυσιν, ὡς ἂν πάντας ἐκ
5 μετεώρου καλῶς ὄρᾶν ἔχοι καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐντός. ἡμεῖς
δὲ ταυθ' ἑωρακότες καὶ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ὑπεραγωνίσασθαι
προθυμούμενοι (καὶ γὰρ οὐδὲ ἦν ἄλλως εἰκός) μεθ' ὧν εἶχο-
μεν ὄπλων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐθέομεν ἕκαστος, ἄλλος ἄλλον πα-
ρελθεῖν τῇ τάχει φιλονεικοῦντας καὶ οἶον ἀνδριζόμενοι
10 τῶν ἐκτός, ἀγνοοῦντες ὅπῃ τὰ τῆς σπουδῆς ἐκείνης χωρήσει.
ὡς δ' ἀνέβημεν διημερεύειν ἐκεῖσε καὶ διανυκτερεύειν συνθέ-
μενοι, καὶ διέκριναν ἡμῶς οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως, Λατί-
νους καὶ Ῥωμαίους, καὶ τοὺς τὴν ληστείαν μετεροχομένους ἀνα-
μιξήσαντες (οὐ γὰρ πιστεύειν ἡμῖν καθυρῶς εἶχον), καὶ
15 θάνατον τοῖς φρονήσουσι προδοσίαν ἠπέλιψαν, τοὺς Τζετα-
ρίους, ὡς ἡ κοινὴ φωνὴ τούτους ἐκάλει (ληστών δ' ἦσαν οὗ-
τοι σύνταγμα ἐκ διαφόρων τόπων συναθροισθέντες) φύλακας 333
εἰς τοῦτ' ἐπιστήσαντες.

ἡ. Ὡς οὖν τοῦ πολεμεῖν γεγενήμεθα πάντες καὶ κατὰ
20 τῶν ἐπιόντων ἀνδριζέσθαι, ἄλλο τι πάλιν παρὰ τὴν ἡμετέραν
ἐφάνη πράξας ὑπόνοιαν ὁ Μουράτης. πάντες γὰρ ἡμεῖς ὑπε-
νοοῦμεν, πρῶτον στρατὸν βαρὺν θεασάμενοι καὶ τοσαύτας
τὰς ἐλεπόλεις, ὡς τὸ τῶν καμῆλων πλῆθος καὶ τῶν ἀμαξῶν
ἐπεκθμιζον καθ' ἑκάστην, ὡς οὐκ ἂν φθάσειε καὶ μακρῶς

9. . . . | κατὰ?

adversa ponit, ut omnes tanquam e loco sublimiore, et interiores par-
tes urbis, circumspiceret. nos haec intuiti, pro salute nostra tutanda
alacriores facti (neque enim fieri poterat aliter), armis utcunque sup-
petentibus ad murum accurrere, alius alium celeritate praetergredi,
adversus externas copias ignaris quem tandem finem habitura essent
tantae sollicitudinis studia, animos addere. ut ascendimus, diu noctu-
que ibi nobis immorandum esse constituentes, qui urbi moderaban-
tur, Graecos atque Latinos ita distinxerunt ut medium unum ex iis
qui praedas convectant interponerent; Tzetarios vulgus vocat, et sunt
praedonum agmen ex variis regionibus coalitum; et his custodiam
demandarunt, plane nobis non fidentes; mortem etiam prodicionem
meditaturis minati sunt.

8. Omnibus ergo ad pugnandum adversus irruentes animo virili
praesentique paratis, aliud praeter nostram expectationem Murates
exaequitur. nos enim omnes suspicabamur, tantam copiarum molem
et machinarum, quas multitudo camelorum et curruum quotidie adve-

αὐτίκα κατὰ τοῦ τείχους ὀρμήσει, παίειν μὲν αὐτὸ προτά-
 ξας τῇ χειροποιήτῳ τοῦ λίθου βροντῇ, τοὺς δ' ἄνωθεν κω-
 λύνειν τῆς ἐπὶ τῶν τειχῶν στάσεως διὰ τῶν ἀφιεμένων βελῶν,
 καὶ παντὶ μηχανήματι πρὸς τὸ κρατῆσαι κερῆσθαι τῆς πό-
 λεως. ὁ δὲ τοῦτων μὲν ἔδειξεν οὐδέν, μικρὸν δ' ἠσυχάσας⁵
 καὶ τὴν πόλιν κύκλῳ περιβλεψάμενος κήρυκας καὶ αὐτὶς ἐξέ-
 πεμψεν, ἔλευθερίαν ἡμῖν ὑπισχνόμενος καὶ φιλοτιμίας ἐπέ-
 ρας, τοῖς παρ' αὐτοῖς ταυτὶ πιστούμενος ὄρκοις, εἰ τὴν πόλιν
 προοίμεθα τοῖς τούτου λόγοις πεισθέντες, καὶ τὰναντία πάλιν
 αὐτῶν προσεῖθι, καὶ χαλεπώτερα τούτων, εἰ μὴ καταπειθεῖς¹⁰
 ἐν τούτῳ γεν

Ἄλλ' ἐνταῦθα μικρὸν ἐρήσομαι τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ
 δεῖνος καὶ τῆς δεῖνος. ποῦ ποθ' ὑμεῖς ἦτε ὅθ' ὁ Μουράτης
 334 τὰ τοιαῦτα ὑπέσχετο; οὐκ ἐν τῇ πόλει, καὶ αὐτήκοοι τῶν κη-
 ρυττομένων; πῶς ἂ διενοεῖσθε, οὐκ εἰς πέρας ἠγάγετε; πῶς¹⁵
 οὐκ ἐχρήσασθε τῷ λογισμῷ; πῶς ἂ τῶν ἄλλων κατηγο-
 ρεῖτε μὴ πεπραχότων, ὑμεῖς οὐκ ἐπράξατε καιροῦ καλοῦντος
 καὶ τῶν ἀπειρογόντων οὐκ ὄντων; τότε γὰρ ποιμὴν οὐκ ἦν
 (μῆνας γὰρ εἶχεν ἔξ γενόμενος ἔξ ἀνθρώπων) οὐδὲ ἀραὶ, οὐδ'
 ὅσ' ἕτερό' ἀπαριθμεῖτε. τί λοιπὸν τὸ κωλύσαν ὑμᾶς ἦν; ἦ²⁰
 τίνος ἔργον ὅσα συμβέβηκεν; οὐδενός, πᾶς τις ἂν εἶποι λογι-
 ζόμενος εὐσεβῶς, ἢ τῆς ἡμῶν ἀμαρτίας ἐκάστου τὸν ἀόργη-

11. γενόμεθα?

12. τοὺς om A

22. ἐκάστους A

habat, conspicati, primo sui impulsu furenter iratum muros appetitum, eosque lapidum manufacto tonitru diverberaturum, nec non et supra muros stantes sagittis impulsis dimoturum, machinasque omnes ad urbem excidendam usurpaturum. verum hic nil tale conatus est, sed parum percunctatus praecones rursus decernit, qui nobis libertatem pacisacerentur aliosque honores iureiurando, ut apud ipsos fieri amat, pollicerentur, si sermonibus illius suasi urbem dederemus: his contraria subdebat, multaque peiora, si votis suis non obsecundarem.

Sed cum huc pervenerim, paucis compellabo huius alteriusve insimulatores. ubinam eratis vos, cum haec Murates offerebat? nonne in urbe, et vestris ea auribus usurpastis? qua igitur ratione cogitatis usi non estis? quare, de quibus alios incusatis quod non fecerint, vos ipsi occasione premente et nullo impediante non perfectistis? tum enim nullus pastor erat (namque ante sex menses inter vivos esse desierat), nec dirae neque alia, quae vos recensetis et per digitos exacte numeratis. quid igitur vobis impedimento fuit, aut cuius opus eventus? nullius, quilibet respondebit pie rem computans; quam nostrae improbitatis, quae ab iracundia liberam deum in ira-

τον εἰς ὄργην καθ' ἡμῶν κινήσασθης, παιδείαν ἡμῖν ἐπενεγκεῖν
 πταιούσιν ἀδιόρθωτα, ἵνα γούν ἑαυτῶν γενόμενοι καὶ τοῦ
 λοιποῦ σωφρονήσωμεν. εἰ δέ τις τῶν πρὶν ἀποινημονεύων
 χρόνων καὶ πάλιν ἡμῖν ἀντιλέγη, καὶ τῷ ποιμένι τὴν αἰτίαν
 5 ἐπάγῃ τοῖς προδεδόσθαι ἐθέλουσι μὴ τὰ ἴσα φρονήσαντι καὶ
 βουλευσαμένῳ, μεμηρότος, οἴμαι, κέκτηται λογισμούς. πρῶ-
 τον μὲν γὰρ οὐ τοῦ σχήματος τοῦ ἀρχιερέως στρατηγικῶν
 πραγμάτων ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ τὸν μὲν τυραννικῶς ἐξωθεῖν
 τῆς ἀρχῆς τὸν δὲ ἀντεισάγειν, καὶ πραγμάτων καὶ φόνου καὶ
 10 ζημιῶν, τούτων δὴ τῶν ἐν ταῖς ἐναλλαγαῖς τῶν ἀρχῶν συμ-
 βαιόντων, αἴτιον δείκνυσθαι. οὐ γὰρ ἐπὶ θρόνον αὐτὸν κα-
 θίζουσι τυραννικόν, ἀλλ' ἐπὶ θρόνον ἱερατικόν, καὶ δεσπότου 335
 πραέος καὶ εἰρήνην διδάξαντος. καὶ δεῖ τοῦτον ἐκ παντὸς
 τρόπου μιμεῖσθαι, καὶ λόγοις ἔ
 15 καὶ πράγμασιν. ἔπειτα ὅπερ εἴργα-
 στο; ὅτι τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις ἐμμένειν παρῆναι, καὶ τὴν εὐ-
 σέβειαν συνεβούλευε μὴ προέσθαι; ὅτι μὴ κατεξουίστασθαι
 τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ τούτους ὡς ἐκ Θεοῦ προβληθέντας ἐδί-
 δασκε στέργειν; καὶ τί γε ἄλλο προσῆκεν ἐκείνῳ, ψυχὰς ἀν-
 20 θρώπων πρὸς Θεοῦ πιστευθέντι; ὅμως ἐκεῖνος καὶ οὕτως ἔχων
 ἐφ' ἐκάστου σχεδὸν ἔτους ἡξίου τὴν πόλιν ἀπολιπεῖν καὶ πρὸς
 τὴν ἐνεγκαμένην γενέσθαι, ἴσως ἴν' ἡμεῖς ὑπὲρ ἑαυτῶν φρον-

3. σωφρονίσωμεν A 14. ε] ἐπόμενον αὐτῷ? 15. . . .]
 τί καὶ ἔστιν?

cundiam movit, et ad nostri punitionem, qui incorrecte labimur, ex-
 citavit, ut ad nosmetipsos redeuntes in posterum sapiamus. quod si
 quis antea tempora commemorans iterum nobis opponat, et pa-
 stori causam appingat, qui dedere se volentibus, sententia etiam
 data, contradixit, insanientis cogitationes suscipit. primum enim non
 addecet pontificem rerum militarium cura, et hunc quidem tyranno-
 rum more principatu pellere, illum contra in possessionem immittere,
 et mutationum ac caedium nec non damnorum, quae, dum rerum
 status immutatur, eveniunt, auctorem esse: neque enim ipse in ty-
 rannicum, sed in sacerdotale, et mitis domini, et qui pacem deprae-
 dicavit, cuius vestigiis insistere modis omnibus et dicta factaque se-
 qui debet, solium promovetur. deinceps quid ille molitus est? an
 quod in legibus divinis perdurare adhortabatur, non a principibus
 desciscendum, quos veluti a deo promotos exosculandum esse doce-
 bat? et tamen in aliud illi incumbendum erat, cui mortalium ani-
 mae per deum erant concreditaе. nihilominus ille, hoc modo dispo-
 situs, fere singulis annis ab urbe recedere volebat et in patriam re-
 verti, forte ut nos nostra accuraremus. sed neque hac ratione passi

τίσωμεν. ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἠνείχεσθε. οὕτω γνώμης τινὲς τετυχήκεισαν πρὸς πᾶν ὄτιον τὸ τρεπτόν κεκτημένης καὶ συμμεταβαλλομένης τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς πράγμασιν. ἀλλ' οἱ μὲν τὰ τοιαῦτα λέγειν ὀρμώμενοι λογίζωντο ποτε
 ἡμεῖς δὲ τῶν προκειμένων ἐχόμεθα. 5

9. Πρῶτον καὶ δεύτερον ὁ Μουράτης πεπραχὸς ὅπερ εἰρήκειμεν, καὶ γράμματα τοῖς βέλεσι πεπομφῶς ἐντὸς πλειστα, τοῖς αὐτοῖς ὄρκοις καὶ ταῦτα συνδούμενα καὶ τὰ αὐτὰ διαγγέλλοντα, ὡς ἦνε πλεόν οὐδὲν (οὐ γὰρ ἔξῃν βουλομένοις
 336 τοῖς ἐν τῇ πόλει τῷ τῶν Λατίνων δέει, καὶ μάλιστα τῶν 10
 συμπαρασταμένων αὐτοῖς ἐπὶ φυλακῇ λησιῶν, τῇ σφῶν ἀδεῶς χρῆσασθαι γνώμῃ), τρέπεται τὸτ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τὸ πολεμεῖν, οὐδὲ τότε τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπειθείας τῶν ἔνδον καὶ τῆς ἐνοστάσεως ὅσον ἐκ τούτου. ὀλκάς ἐφάνη τις ἐξαπίνης Λατινικῆ σῆτον ἔχουσα φόρτον καὶ κομίζουσα τοῦτον [ἐν] τῇ 15
 πόλει χρηζούση. οἱ δ' ὑπέσπασαν ταύτην ἰδόντες συμμάχους ἔχειν καὶ ὄπλα διὰ τὸν πόλεμον, καὶ δεδιότες τὴν ἦτταν συμμαχίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθούσης, ὅλη δὲν ὄνοντο χρῆσασθαι τῇ τούτων δυνάμει καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ τέχνη πρὶν τὴν ὀλκάδα καθορμισθῆναι. μικρὸν μὲν οὖν πρότερον, ὅτε 20
 καὶ τοὺς κήρυκας ἔπεμπεν, ὑπεισερχόμενοι τὸ προτείχισμα μέρος τῶν πολεμούντων ἀωρὶ τῶν νυκτῶν, καὶ τοῦθ' ὑπορύντοντες ἐν ἀδείᾳ (οὔτε γὰρ ἐπ' αὐτῷ φύλακες ἦσαν, οὐκ ἀρ-

9. ὡς om A

13. ἀπαθείας A

estis. ita mente nonnulli praediti sunt, quae cum quolibet mutationem subeunte sese immutat et variat. sed qui similia proferunt, rationem animo agitent, qua ea enunciant; nos vero ad propositum revertamur.

9. Cum vero alia atque alia vice, quod supra commemoravimus, Murates peregisset, missisque cum sagittis in urbem plurimis litteris, eadem, et simili iureiurando, denunciatis ac stabilentibus, nihil proficeret (neque enim facultas erat civibus, etiamsi voluissent, Latinorum, et praedonum potissimum adstantium custodientiumque metu, sua sententia intrepide uti), ad bellum invitatus accingitur, non tantum contumacia atque contentione inhabitantium motus quantum istiusmodi successu. navis repente comparuit Latina, frumento onusta, ad urbem indigam adnavigans. statim atque eam vidit, suspicatur copias auxiliares et arma pro bellatoribus vehi; deque victoria dubius, si commilitones introducerentur, totis conandum esse viribus et militaribus artibus pertentandum, antequam navis in portum sese recipiat, decernit. paulo quoque ante, cum praecones mitteret, hostium manus in exteriorem murum clam irrepens nocte intempesta, eumque pro nutu

κούντων τῶν ἔνδον, οὐτ' ἐξωθεῖν αὐτοὺς εἶχεν οὐδεὶς οὐδ' ὄψωσθαι, τούτου προβεβλημένον) πολλὰ τούτου κατέσπασαν εἰς ἔδαφος μέρη, ὥστ' εἶχεν εἰσιεῖναι παμπληθεῖς ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τειχῶν τόπῳ, κλίμακας τε εἰσκομίσαι μετ' εὐχέρειας, καὶ ταύταις τὸ μέγα τεῖχος ἐπαναβῆναι. βάσιμον οὖν τὸ ἔξω πεποιήκεσαν διατείχισμα τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ τῆς 337 τοξικῆς πολλακίς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ δὴ καὶ τῆς νυκτὸς οὐκ ἠμέλουν, τοῦ μικροῦ τεύχους ὅτε πρὸς καταπτώσιν ἦσαν· πῶς γὰρ ἂν ἔχον μετὰ πλείονος ὑπορύττειν ἀδείας αὐτό, τοὺς 10 ἐπὶ τοῦ μείζονος τεύχους εἰ μὴ τοῖς βέλεσιν ἀπεργὸν μὴ κατ' αὐτῶν καὶ τούτους ὁμοίως χωρεῖν καὶ τὰ παραπλήσια δρᾶν; πλὴν καὶ οὕτως οὐδ' ἡμεῖς ἠμελοῦμεν τοῦ κατὰ δύναμιν ἔργου. πλέον δὲ τῶν ἄλλων ἐχρώμεθα τῇ καλουμένῃ σκευῇ, ἧς ἤγον μὲν ἠκούομεν μόνον, ἔργον δὲ οὐδέποτε εἰδομέν τι 15 λαμπρόν, καὶ ταῦτα πολλῆς ἐν ἡμῖν οὔσης τῆς ἐσκευασμένης βοτάνης, ἀφειδῶς τε κατὰ πάντα καιρὸν ἀναλισκομένης.

ἰ. Ταῦτ' οὖν ἐπὶ τρισὶν ἦσαν ἡμέραις γινόμενα. καὶ τμητικαῦτα δὴ τινες ἐν τισὶ τῶν τειχῶν μέρεσιν ἐξώθεν περὶ μέσας νύκτας ἰόντες, τῆς ἡμετέρας κηδόμενοι σωτηρίας, πᾶσαν 20 ἡμῖν πρὸς πόλεμον παρεσκευάσθαι τὴν στρατιὰν προαγγέλλουσιν, ὅσον τε περὶ τὸν Μουράτην πεζόν, καὶ τῆς τετάρτης ἡμέρας διαυγασίσης βούλεσθαι κατ' ἡμῶν ὅλην δυνάμει κεχω-

9. εἶχον? 21. γε?

suffodiens (neque enim custodes aderant, imminutis habitatoribus, et qui intus erant, eos foras pellere, cum obvii obicerentur, minime valebant) potioem illius partem in solum disicere, ut iam aditus quamplurimis in medium inter muros spatium pateret, liceretque tuto scalas invehere et magnum murum ascendere; (exteriorem itaque murum hoc modo pervium sibi fecere;) et saepius interdum sagittas impellere, a quarum iactu ne noctu quidem abstinere, dum ad parvum murum in planum effundendum procedunt. quo etenim pacto secure illum suffodere potuissent, ni in maiore muro stantes homines iaculis impedirent, ne illos adorti similia machinarentur et facerent? attamen neque ista ratione, ne opus nostrum pro viribus ageremus, effecerunt. sed ante alia eo utebamur instrumento, cuius strepitum tantum auribus percipiebamus, factum vero, quod equidem innotuisset, nunquam vidimus, licet pulveris praeparati copia abundaret et largiter profuseque omni tempore innumeretur.

10. Haec igitur triduum gerebantur. nonnulli deinceps in externas muri partes nocte media progressi, de salute nostra solliciti, universum exercitum peditesque, qui Muratem sequebantur, ad puniendum esse paratissimos praenunciant, statimque atque dies quartus illuxerit, adversus nos cumctis viribus aggressionem facturum; na-

ρηκέναι, καὶ ὡς πλοῖα παρασκευάσειαν, καὶ τούτοις ἔν' ἀπὸ τοῦ κατὰ θάλατταν μέρους ἰόντες πρὸς διττὰς ἀναγκάσωναι ἡμᾶς ἀσχοληθῆναι φροντίδας. ὃ καὶ σφόδρα τὰς ἡμετέρας
 338 ψυχὰς διετάραξε καὶ εἰς ἀπορίαν ἐπέβαλεν ὄσην, ὡς βλάβην ἡμῖν δυνάμενον οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπαγαγεῖν. δειλῆς τοιγαροῦν 5 ταυτησί γεγενημένης τῆς ἀγγελίας, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν περιστάσει καὶ λογισμοῖς ὄντων πῶς ἂν διατεθείημεν πρὸς τὸν πόλεμον, πάσης τε σχεδὸν ἡλικίας οὔσης ἐν ἐργηρόρει, δεήσεις ἐκτενεῖς θεῷ καὶ τῷ μυροβλύτῃ μάρτυρι καθ' ὅλην ἐκείνην προσαγόντων τὴν νύκτα (πάντες γὰρ ἤδεσαν ἐν χαρῷ τοῦ 10 κινδύνου καθεστηκέναι), οἱ Λατῖνοι περὶ πολλοῦ τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ποιούμενοι μέρος διὰ τὰς τρεῖς αἰ καθῆσαν τῇ πόλει τριήρεις, μὴ πυρὸς ἔργον ταύτας ἐλθόντες οἱ Τοῦρκοι ποιήσωσι, τοὺς σφῶν τοξότας, μεμερισμένους ὄντας ἐπὶ φυλακῇ τῶν τειχῶν, ὑπαναχωρεῖν αὐτοὺς περιμόντες ἐπέσκηπτον, τῶν 15 ἄλλων τὴν σκέψιν ταύτην μὴ γινωσκόντων, μηδ' ὕπερ ἐκείνοις ἢ ἀπὸ τῶν τειχῶν βούλεται ἀναχώρησις. εἰ γὰρ καθαρῶς ἐγύμνουσιν τὸ πρᾶγμα, ὡς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ λιμένος καὶ τῶν τριηρῶν καταβιβάζουσι τούτους τοῦ τείχους, εὐέλπιδες ἂν ἦσαν οἱ περιλελειμμένοι τῷ τείχει, καὶ οὐκ ἂν φρυγῆν αὐ- 20 τῶν ὑπετόπασαν. ἀλλ' ἥκιστα γέγονεν οὕτω, κἀντεῦθεν ἢ
 339 ἐκείνων ἀπὸ τοῦ τείχους διάσταισις δειλίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ταῖς ἀπάντων ἐνῆκε ψυχαῖς, καὶ κατὰ τὸ μέσον αὐτὸ τῆς τυ-

2. τοῦ om A

ves quoque praeparasse, quibus per mare irrumpens duplici nos molestia affligeret. sed maximopere rationes nostras conturbavit, suspensosque diu tenuit animos, tanquam quod ingens apportaturum esset malum; et discruciatu pectore consistere consilii nihil poterat. hoc accepto nuncio sub vesperam, cum variis necessitatibus urgeremur, distraheremurque sollicitudinibus quo pacto nos in bello gereremus, et omnis hominum aetas evigilaret, preces deo et myroblytae martyri per totam illam noctem effundimus, imminens siquidem periculum certumque ante oculos erat. Latini vero partem litoris pendentes maximi, trium trirerum causa, quae in urbem penetraverant, ne eas flammis suo adventu Turcae absumerent, sagittarios ad custodiam murorum dispartitos secedere, alio atque alio migrantes, iusserunt, reliquis causam rei ignorantibus et quid e muris secessio innueret. etenim si factum plane aperuissent, ad custodiendum scilicet portum et triremes eos a muris avocari, qui in muris defendendis remanserant, spe non mala lactati, fugam illam esse suspicari non fuissent. sed id alio modo evenit, et eorum a muris secessus maximum in pectora omnium metum iniecit, adeo ut media ipsa nocte fuga clancu-

DE THESSALONICENSI EXCIDIO NARRATIO. 501

κτὸς φυγῆ πολλοὶ χρησάμενοι λεληθότως ἀπήεσαν οἴκαδε, μέρος τῶν τειχῶν οὐκ ὀλίγον ἔρημιον καταλελοιπότες. τοῦτο μεῖζον ἔδοξεν, ὅσον κατ' ἀνθρώπινον λογισμόν, αἰτίου τοῦ μεθ' ἡμέραν κακοῦ. καὶ γὰρ εἰ μερόντων ἀπάντων ἐπὶ τοῦ τεί-
 5 χους, μία ψυχὴ γενόμενων καὶ θάνατον ἐλομένων ὑπὲρ φυ-
 λακῆς τῆς πατρίδος, μόλις ἂν ἡ πόλις ἐξ αὐτῆς διατετῆρητο,
 πῶς ἂν τοιοῦδε συμβεβηκότες οὐκ εἶχε μετ' εὐκολίας ἀλῶναι;
 οὕτως οὖν τῶν Λατίνων διαπραξαμένων, καὶ τῶν τριημῶν
 μίαν πρὸς ναυμαχίαν πεπληρωκότων διὰ τὴν τῶν πλοίων αἰφ-
 10 νίδιον προσδοκίαν, ἀληθεὶς διεδείκνυντο καὶ οἱ περὶ τού-
 των ἡμῖν ἠγγελοῦτες. ὄρθρου γὰρ ἐπιστάντος τὰ πλοῖα πρὸς
 τὸν λιμένα πάσαις κώπαις καταίρειν ἐπείγονται τὰ βεβουλευ-
 μένα διαπερᾶναι. ὥς δὲ πλησίον γένοιτο τὴν κατ' αὐτῶν
 συσκευὴν τῶν ἐν αὐτοῖς οὐκ εἰδότεων, καὶ ἡ τριήρης, ὥς εἶχε
 15 τάχους, ἀντίκα χωρεῖ κατ' αὐτῶν, καὶ εἰς τοσοῦτον αὐτὰ
 κατηνάγκασεν καὶ εἰς φυγὴν ἔστρεψεν ὥς ἐποκεῖλαι κατὰ
 τὴν ἡπειρον καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἐκείνην ἐπίνοιαν ἀποδε- 340
 δεῖχθαι ματαίαν. ἀλλὰ τούτου μὲν πρότεροι τετηρημέθα· εἴθε
 δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν κακοῦ!

20 *ιά.* Τῆς τετάρτης τοιγαροῦν ἐπιστάσης ἡμέρας, τοῦ
 ἡλίου καθαρῶς τοῖς ἀνθρώποις μήπω τὸ φῶς παρασχόντος,
 δρωμέν κατὰ τὴν ἀγγελίαν καὶ τὸ πλήθος ἅπαν προσχωροῦν-
 τας τῷ τείχει, τοὺς μὲν κλίμακας ἐπιπερομένους, τοὺς δὲ

lum arrepta, non parva murorum parte deserta, domum remearent. haec pctissima causa mali quod eo die advenerat, si humana ratio non fallit, reputata est. etenim si in muris permanentibus omnibus, et uno animo ita dispositis ut pro custodia patriae vitam voverent, vix urbs conservata fuisset, quam ratione, ubi simile accidisset, facili negotio capienda non erat? sic hisce per Latinos peractis, et propter inexpectatum navium adventum unica triremi pro commit- tenda navali pugna repleta, vera videntur retulisse nuncii. nam circa auroras naves ad portum properantibus remis impelluntur, ut cogitata absolvereut. sed dum appropinquant, nec adversus se apparatus instructum penetrant, triremis velocitate summa in eos convolat, cogitque ut in fugam versi in terram naves impingant. sic Turcarum illud consilium extenuatum evanuit. utinam et diurni mali similia exitus subsecutus fuisset.

11. Quarto igitur die appetente necdum clare lumen hominibus ministrante, ut nobis praenunciatum fuerat, multitudinem universam in murum festinantem intuemur. inter hos alii scalas, alii tabulas, alii impleta viminibus scuta gestare; omnes, ut sic dicam, machinas convehere, et ut moris est septi, et nostri excidii siti veluti

σπινθας, ἑτέρους πεπλεγμένους ἀσπίδας ἐκ πτόρθων, πάντα ἀπλῶς κομιζοντας ἐλεπόλεις, καὶ πεφραγμένους ὡς ἔθος, καὶ τῇ τῆς ἡμετέρας ἀπώλειος ἐπιθυμίᾳ ὁλον βεβυχαυμένους, καὶ ἀλλήλους ἐπὶ τῇ ἡμετέρα σφραγῇ παροτρύνοντας. ἀντίκι δὲ καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐφικτόν, διανέστημεν, καὶ ὅλοι τοῦ πολεμεῖν 5 γεγενήμεθα καὶ τεθάναι. καὶ τοῦτο μὲν ἄνδρες· γυναῖκες δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιφανῶν ἡμῖν ἀνδρικῶς συνεφήπτοντο τοῦ πολέμου, λίθους ὄλη ψυχῇ πρὸς ἄμυναν τῶν ἐπιόντων κομιζουσαι. πολλαὶ δὲ καὶ ὅτι γυναῖκες ἦσαν ἐπιλαθόμεναι, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐπεδείκνυτο, συμπαριστάμεναί τε τοῖσι καὶ 10 στεροῶς κατ' αὐτοὺς ἀγωνίζεσθαι προθυμούμεναι. κενήητο οὖν ἡ στρατιά, καὶ τοσοῦτο τοῖς τείχεσι προσεπέλασαν ὡς δύνασθαι κἀκείνους λίθους πέμπειν κάτωθεν ἐφ' ἡμῶς ταῖν χε- 34 ροῖν. εἴτ' ἐπίνοιαν οἱ τιοούτων ἐξεῦρον στρατηγοὶ ἐκείνοις μὲν ἀνακωχὴν ἔχουσαν ἰκανήν, ἡμῖν δὲ πόνον διημεκῆ καὶ 15 πόλεμον ἀδιύπανστον. πρῶτον μὲν γὰρ δεῖν φήθησαν πρὸς τὸν τῆς πόλεως ἅπαντα κύκλον διαγωνίζεσθαι, εἰ καὶ πολὺς ἦν αὐτοῖς ὁ πόνος τοσαύτην διέρχεσθαι πόλιν καὶ τοὺς σφῶν πρὸς τὸ πολεμεῖν γενναίως διανοστῶν, εἴ ποτ' ὀκλάσσιαν· 20 ἔπειτα δὲ διέκριναν εἰς μοίρας ἅπαν τὸ πλῆθος, ὥστ' ἔχειν 20 ἀλλήλους διαναπαύειν τοῦ κόπου τῇ ἰδίᾳ ἀλλήλων διαδοχῇ. καὶ τότε δὴ προσέταξαν τὸ κατ' ἀνατολὰς ἅπαν μέρος καὶ τὸ πρὸς δύσιν περιλαβεῖν ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως ἄνωθεν ἄχρῃς αὐτῆς τῆς θαλάσσης. εὐλαωτότερον δὲ τὸ κατ' ἀνατολὰς ἐθεά-

bacchantes, se invicem ad cladem nostram excitare. eodem momento nos quoque, ut concedebatur, assurgimus, et bellum ac mortem alacribus animis excipimus. et hoc quidem viri. at mulieres, etiam de summo loco summoque genere, viriliter mutuas operas tradere, saxa totis animis ad depellendum hostilem impetum deferre; multaeque suae condicionis oblitae virilia opera, adsidentes viris, robusteque, perinde atque illi depraeliandi alacres, aggressae sunt. motae sunt copiae, tantumque ad muros appropinquarunt ut possent et illae ex inferiore loco saxa manibus in nos intorquere. tum eorum duces modum excogitarunt quo illis quietem abunde afferrent, nobis vero laborem assiduum, et nunquam intermissum conflictum. primum enim decernunt necessario omnem urbis ambitum simul oppugnare, licet magnus labor illis esset suscipiendus tantam urbem percurrantibus et suos ad praelium animose excitantibus, si quando defecissent; deinceps universam multitudinem in partes dividere, ut altera alterius laborem mutua vicissitudine diminueret. tum demum iusserunt partem orientalem omnem et occidentalem ab arce excelsiore ad mare ipsum circumvallare. cum vero captu faciliorem orientalem agnovissent,

σαντο μέρος οἷα δὴ σαθρότερον ἐν πολλοῖς τυγχάνον τοῖς μέ-
 ρεσιν· ὅθεν τὸ πλέον καὶ μαχιμώτερον αὐτόθι διατετάχασαι
 πολεμεῖν. ὁ Μουράτης δὲ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἄμα πεζοῖς, δια-
 κριθεῖσι καὶ αὐτοῖς παρακλησίως τοῖς ἄλλοις, ἀπὸ τοῦ κα-
 5 λουμένου Τριγωνίου μέχρις οὗ ἡ μονὴ τυγχάνει τοῦ Χορταί-
 του, τοῦ πολεμεῖν οὐκ οὐκ ἔληγεν οὐδ' αὐτός· ἔγνω γὰρ
 εὐχερέστερον ἐκεῖθεν ληφθῆναι τὴν πόλιν, τὴν τε σαθρότητα
 τοῦ τείχους ἰδὼν, καὶ ὡς ἐνὶ τείχει τὴν ἀσφάλειαν ἡ πόλις
 εἰς ἐκείνου τοῦ μέρους ἀρχεῖ.

10 ἰβ'. Ἐλαβεν οὖν ἀρχὴν ὁ πόλεμος ἀρξαμένης ἡμέρας, ὡς 442
 διεληφμεν. κάκεινοι διακριθέντες καὶ ἀλλήλους διαδεχό-
 μενοι, πλῆθος ὄντες, τοὺς κεκηκότας ἀκμηῆτες ἔτεροι διεδέ-
 χοντο καὶ παρεῖχον ἀλλήλους ἐκχειρίαν. καὶ οἱ μὲν ἐχρῶντο
 τῇ τοξικῇ τοσοῦτον εὐστόχως ὡς μηδ' ὄντινούν ἡμῶν προκῦ-
 15 ψαι γοῦν τοῦ τείχους θαρρεῖν· οἱ δὲ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἐρη-
 μία τὸλμη ψυχῆς ὑπ' αὐτοῖς χωροῦντες τοῖς τείχεσι παντοί-
 ας αὐτὰ μηχαναῖς κατασπᾶν διαμηχανῶντο, πᾶσαν ἐλέποιν
 τεκτῆναςτες εὐφυνᾶς καὶ ἅπαν πρὸς τοῦτο μηχανήματα· ἕτεροι
 δὲ ταῖς κλίμαξιν ἀνιέναι προθυμοῦντο γενναίως. καὶ πάντ'
 20 ἦσαν αὐτοῖς ἀνεργά· τῇ πρώτῃ γὰρ ἄμα προσβολῇ τοῦ πο-
 λέμου τοὺς ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ Τριγωνίου σχεδὸν ἅπαν-
 τας ἡμιθνήτας κατέστησαν διὰ τῶν βελῶν, δίκην νιφάδων
 πεμπομένων εἰς τὸν αἴρα. καὶ κενὸν εὐθύς ἐκεῖνο τὸ μέρος, οὐκ
 ὄντων ἐτέρων εἰς φυλακὴν ἐπιστῆναι καὶ τὴν τῶν πολεμίων

tanquam quae multis suis partibus putrescentibus aegre consisteret,
 in ea copiosiores et bellicosiores ad configendum destinant. Mura-
 tes dispersitis, qui circa ipsum erant, peditibus eadem atque alii rati-
 one a Trigonio ad locum in quo situm est Chortaitae monasterium,
 pugna non abstinuit. namque cognoverat et ipse civitatem inde capi
 facilius posse, putrescentem murum conspiciens, et eo uno totam ur-
 bis securitatem pendere.

12. Coepit ergo praelium cum ipso diei exordio, ut praenarra-
 vimus; et illi dispersiti ac sibi ipsis succedentes propter nimiam co-
 piam, labore delassatos recentes excipere, et alter alteri mutuo sub-
 sidio subvenire; alii ita scite sagittas eiaculari ut nullus ex nostris vel
 e muris capite emergere auderet; alii propter hominum solitudinem
 audaciores, sub ipsis muris correptentes, variis eos machinis concu-
 tere, quas negotio conficiendo aptissimas extruxerant; alii scalis ascen-
 sum animose pertentare nec expectatione frustrari. primo etenim
 impetu, qui in ea parte Trigonii aderant, universi sagittarum ictibus,
 nimborum instar in aërem emissarum, semianimes procidere; illicoque
 pars ea defensoribus vacua remansit, cum non suppeterent alii ad

ἔφθορον ἀποκρούσασθαι. ἡμεῖς δ' ὀλίγοι, καὶ μηδὲ πάντες ἐπὶ
 τῶν τειχῶν δι' ἣν αἰτίαν ὀλίγον πρότερον ἐδηλώσαμεν, διηγειρό-
 μεθα μὲν καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμιν, οὐδὲν δὲ τὰ ἡμέτερα πρὸς
 343 ἐκείνους. οὐ βέλεσι δὲ μόνον ἐχρῶντο τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ
 τῆ καλουμένη σκυρῆ· μικρὰ δὲ τις ἦν αὐτῆ πρὸς συντριβὴν 5
 τῶν ἐπὶ τὰς ἐπάλλξεις ξυλίνων διαφραγμάτων, καὶ τὸ μὴ δύ-
 νασθαι στήναί τινας ἐφ' ὅπερ ἐπέμπετο μέρος. ἔθεε δὲ καὶ
 ὁ τῆς δύσεως στρατηγὸς ἔφιππος τὸ κατ' ἀνατολὰς διερχόμε-
 νος τῆς πόλεως μέρος, ὄπλοις κατάφρακτος, λόγοις πάντας
 διερεθίζων καὶ πρὸς εὐψυχίαν ἀλείφων καὶ ἀμοιβὰς προσε- 10
 παγγελλόμενος. καὶ μὴ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἴν' ἔτι καὶ προθυ-
 μοτέρους ἐργάσεται καὶ οἷον κατὰ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐκμή-
 νη, σῆρικὰ τινα προσέταξεν ἱμάτια κατὰ μέσον ἀχθῆναι, καὶ
 μισθὸν αὐτὰ προὔθηκε τοῖς ὑπορῦττουσί τε τὸ τεῖχος καὶ
 λίθον ἐκ τούτου τοῖς δυνησομένοις ἐκείνῳ κομίσαι, μέγα βοῶν, 15
 δασάκις ἂν τις τοῦτο ποιήσει, καὶ τὴν ἀντίδοσιν ἔχειν. ἀλλὰ
 καὶ τῷ πρώτῳ ἀνελθεῖν τὸ τεῖχος δυνησομένη πολλοὶ τινες
 προύκειντο δωρεαὶ καὶ ὑποσχέσεις μυρία. τῷ τοι καὶ εἶδες
 ἂν ἐν ἐκείνοις πρᾶγμα παντὸς ἄξιον θανάτου· ἐπιλαθόμε-
 νοι γὰρ ὅτι σῶμα περικεῖνται πρὸς καιρίαν πληγὴν ἀντισχεῖν 20
 δυνάμενον οὐδαμῶς καὶ θάνατον ἔχον αὐτῷ συνεπόμενον,
 ὥσπερ τινὲς ἄγριοι θῆρες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐχώρουν, τοσοῦτον
 ἐγγίσαντες ὡς καὶ λίθοις τῶν ξυλίνων διαφραγμάτων κατα-
 344 βαλεῖν οὐκ ὀλίγα. οἱ μὲν οὖν οὕτως· οἱ δὲ τὸ τεῖχος ὑπο-

custodiam, qui adversariorum impetum retunderent: nos vero pauci,
 neque cuncti in muris ob eam quam supra diximus causam; et licet
 supra vires animaremur, nullae tamen erant res nostrae, ad illas com-
 paratae. nec iaculis tantum turba illa, sed instrumento etiam pusillo
 ad comminuenda lignea in propugnaculis sepimenta utabatur, quod
 ubicunque intorquebatur, viros quosque obvios deturbabat. dux item
 Occidentis, equo insidens, perceleriter properabat, orientalem civita-
 tis plagam circumiens, armis circumseptus, verbis omnes excitans et
 ad fortitudinem acuens et praemia promittens. et ut adhuc alacrio-
 res efficeret atque erga nostram salutem furiosiores, sericas vestes in
 medium afferri iussit, et murorum fossoribus mercedem proposuit, et
 qui lapidem ex eo erutum attulisset, alta voce reboans, quoties id
 egerit, munus reportaturum. illis quoque qui primi murum ascendis-
 sent, multa bona spondebantur et pollicitationes innumerae. quare
 conspexisses in illis rem omni admiratione dignam: namque oblitus
 corpore se tegi quod letali vulnere resistere non valeret et mortem
 sibi sociam deferret, tanquam immanes belluae in murum contendere;

δύντες, ἢ σαθρότερον εὐρισκόν, κατώρυστον ἐν σπουδῇ καὶ κατέρριπτον. καὶ ἡμεῖς τῇ τῶν βελῶν συνεχείᾳ καὶ αὐτῶν οὔτε λίθους οὔτ' ἄλλο τι δυνατῶς εἶχόμεν ἀφιέναι· τοσαύτη γὰρ ἦν ἡ συνέχεια τούτων ὡς οὐδὲ τὴν χεῖρά τις εἶχε τῶν 5 ἐπάλλξεων ἐκβαλεῖν πρὸς ἄφρασι λίθου. τοσοῦτο δὲ μόνον ἐδυναίμεθα πάντες, πέμπειν λίθους ἐξ ἀφανοῦς κατὰ τῶν ὑπερχομένων τὸ τεῖχος, ὡς ἂν τῆς διὰ τῶν κλιμάκων ἀνόδου τούτους κολύωμεν. καὶ οὐκ ἂν τις τὸ παρ' ἡμῶν ἔκρινεν ἔργον πολέμου· τίνα γὰρ ἂν καὶ ἐπήγαγε βλάβην λίθος ἄνευ σκο-

10 ποῦ ἀφιέμενος ἐκ χειρὸς ναρκώσεως, τοῦ πέμποτος οὐχ ὄραν δυναμένου πρὸς τίνα καὶ πῆ τοῦτον ἀφίησι;

Ταύτη τει οὖν τῶν πολεμίων διὰ πάντων ἰσχυρῶν δεικνυμένων, τοῦ πολέμου τε μηδαμῶς ἀμελούντων, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν ταράχῃ πολλῇ καὶ φόβῳ καθεστηκότων, καὶ τῶν μὲν 15 αὐύσασθαι τοῦ πολεμεῖν τὸν Μουράτην ὑπονοούντων, τῶν δὲ τὴν ἡμέτεραν ἀπώλειαν προσδοκῶντων, καὶ διατεινομένων μὴ ἂν ἄλλως γενέσθαι ἢ τὴν πόλιν ἀλῶναι, — οὕτως οὖν τῶν πραγμάτων διακειμένων καὶ πολλῆς ἐν ἡμῖν συγχύσεως οὔσης, τῶν μὲν πρὸς τὸ πολεμεῖν ἴσως ἀσχολουμένων, τῶν δὲ κατα- 20 ναρκωθέντων καθάπαξ, ἐτέρων δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν βελῶν τραύμασι ἐναποθανόντων, ἐνίων δὲ καὶ φευγόντων ἀπὸ τῶν τει- 345 χῶν, μηκέτι μένειν ἐκείσε δυναμένων ὑπὸ τοῦ δέους, οὔτω

12. τολύνη?

tantumque appropinquarunt ut non pauca ex ligneis sepimentis disicerent. et sic quidem isti: qui vero sub murum subrepserant, putridiores partes diligenter suffodientes solo aequare. nos autem sagittarum continuata frequentia in ipsos neque lapides neque aliud quicquam prolicere poteramus: nam earum assiduitate ne manum quidem ad iaciendum lapidem efferre licebat. sola facultas inerat, ex occulto lapides in eos qui muros adorirentur mittere, ut ascensu per scalas arcerentur. et nullus, quod a nobis gerebatur, facinus bellicum exietimasset: quam enim noxam intulisset lapis nullo scopo emissus, manu torpente et eiiculante, nec vidente, ad quem dirigeret et quem in locum contorqueret?

Hoc propter hostibus modis omnibus strenue se gerentibus et pugnam diligenter prosequentibus, et nobis omnibus discrimine metuque prostratis, et aliis bello finem positurum Muratem suspicantibus, aliis nostrum excidium exspectantibus contententibusque prorsum urbem capiendam esse. sic rebus se habentibus, et nobis perturbatis et insigniter confusis, cum partim pugnae incumberent, partim torpentes cessassent, partim sagittarum ictibus mortem oppetiissent, partim e muris fuga sese surripissent continuoque surriperent, ti-

τῆς τετάρτης ἢ τρίτη παρελήλυθεν ὄρα, καὶ ἡ πόλις φεῦ παρὰ τῶν πολεμίων τοῦτον ἔαλω τὸν τρόπον.

ιγ'. Ὡς εἰς πολλὰ τὰς κλίμακας ἦσαν κομίσσαστες μέρη, καὶ πῆ μὲν ἐγγίσει τῷ τείχει ταύτας οὐκ ἔσχον ἀποθούντων τῶν ἄνω, μέχρις οὗ καταράκησε τούτους ὁ φόβος, πῆ δὲ θέν- 5
τες καὶ τινες ἀναβεβηκότες βαθμίδας οὐκ ἔσχσαν τὸ ἐγγεῖρη-
μα συμπερᾶναι, τινῶν εὐψυχίαν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους κτωμένων
ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν εὐρεθέντων, καὶ λίθοις χερμασί κα-
ταβεβληκότεων ἅμα ταῖς κλίμαξι τούτους, καὶ πολλοὺς τὸ ζῆν
ἐξημιωκότων, — ὥς οὖν οὕτω ταῦτα γένοιτο, καὶ πλήρεις ἦσαν 10
ἐκεῖνοι θυμοῦ (μὴ οὐκ ὀλίγην ἠγεῦντο γὰρ ἀρλήσειν αἰσχυρὴν
ἠτημημένοι φανέντες), περιεργότερον σταχασάμενοι, καὶ τῶν
κλιμάκων μίαν κατὰ τὸ Τριγώνιον θέντες, οὗ γωνία τις ἦν ἐκ
πύργου, καὶ οὐκ εἶχεν ὄθεν ἂν τις τῆς ἀνόδου κωλύσαι τὸν
ἀναβαίοντα, καὶ πολλή τις τῶν ἀνθρώπων ἐτύγγαεν ἐρημία, 15
τόλμην ψυχῆς τῶν ἄλλων τις πεζῶν ἐνδειξάμενος, τὸ εἶφος
ἐνδικῶν τοῖς ὁδοῦσι καὶ τὸ θανεῖν ἀνθηρημένος τοῦ ζῆν, ἵνα
μόνον ἀνδρείας δόξαν κομίσῃται, μεθ' ὅσης ἂν τις εἴποι τῆς
346 εὐτολμίας τὸ τεῖχος ἀναβεβῆκει, μηδ' οὐτινοσοῦν αἰσθημένῳ τῶν
ἐνδον, καὶ κατ' ἄλλο μέρος τῶν ἐναντίων τηρούτων τὴν ὕσδον. 20
Λατῖνον οὖν εὐθύς ἐν ταῖς πυργαθάρεσιν εὐρηκῶς τετραμέ-
νων ἔναγγος καὶ τὰ λοιπὰ πνέοντα, τούτου τὴν κεφαλὴν ἐκτε-
μῶν τῶν πολεμούντων εἰς μέσον κατέρριψε, δεῖξας ὅπως τς

5. οὐ Α 9. τοῦ?

more statione relicta, nondum quarti diei hora praeterierat tertia, et urbs ab hostibus, heu, hoc capitar modo.

13. Cum in multa loca scalas adduxissent, nec possent eas ali-
cubi muro appingere, e superiore parte depulsi ideoque metu op-
pressi labori renunciarunt: alicubi affixarum cum nonnullos gradus
ascendissent, non potuere facinus absolvere, quibusdam aliis animo-
sioribus in illis partibus consistentibus, et saxis atque lapidibus cum
ipsis scalis deicientibus et internecantibus. cum itaque haec succe-
derent et illi insaniam pleni furerent, non mediocrem infamiam sibi
irrogari rati si victoriam non reportassent, curiosos investigantes,
scalum Trigonio applicant, cuius angulus erat ex turri, nec poterat
ascensus impediri, potissimum cum hominibus prorsus viduaretur; pe-
desque audacior aliis, ense dentibus carpto, vitaeque mortem praepo-
nens, solum ut fortitudinis famam sibi compararet, fidentia quam
maxima murum ascendit, nemine id persentiente civium, qui aliis in
locis hostibus ascensum prohibebant. is Latini inter propugnacula
confossi vulneribus et extremum spirantis caput abscissum inter con-
surgentes proiecit, innuens se partis illius potitum, et desertis muris

τοῦ μέρους ἐκεῖνου κεκράτηκε καὶ ὡς τὰ τείχη πάντες ἀπολι-
 πόντες ἔρχοντο ἀμεταστρεπτί. ἐννάτην ἤγε καὶ εἰκοστὴν δ
 Μάρτιος τότε, ἔτος δὲ τριακοστὸν ὄγδοον πρὸς τῷ ἑξακκο-
 χιλιοστῷ ἐννακοσιοστῷ ἐνειστήκει. παραθαρρύνας τοῖνυν
 5 ἐκεῖνος πάντας πεζοὺς τὸ τάχος τε ἀνιέναι ἐβόα καὶ τὴν ἐρη-
 μίαν ἐδήλου. οἱ δ' ὡς εἶχον πάσας παραχρηῖμα κλίμακας
 θέντες, συχνοὶ δὲ αὐτῶν ἀναβαίνειν ἠπειγόντο σὺν βλοῇ καὶ
 τῷ τῶν ἀπὸ δέσμης τυμπάνων ἤχη· φέρεϊ γὰρ καὶ τοῦτο
 πολλὴν τινα ἐν τοῖς πολέμοις τὴν ἐκπληξιν. πολλοὶ δὲ παρα-
 10 βόλως καὶ ἀναρριχᾶσθαι παρωρμῶντο προθύμως διὰ πολλὴν
 τοῦ κέρδους ἐπιθυμίαν, καὶ διὰ τῶν πυργοβύρεων ἐπεισπί-
 πτειν ἐσπούδαζον. ὅσοι μὲν οὖν ἐδύναντο, τόνδε τὸν τρόπον
 ἀνέβαινον· οἷς δ' οὐκ ἦν ἐφικτὸν διὰ τῶν κλιμάκων, διὰ
 τῶν ὀρυγμάτων ὧν εἰργάσαντο, πολλῶν ὄντων, ἐπὶ τὴν πόλιν
 15 δρομαῖοι συνέρρεον, ἄλλος ἄλλον τῷ τάχει νικῶντες καὶ ταῖν³⁴⁷
 χροσὴν τὰ ξίφη φέροντες, καὶ οἶον ἐρίζοντες τίς ἂν φθάσειε
 πρότερος ἐπὶ τὸ τῆς πόλεως οἰκούμενον μέρος, καὶ μάλιστα
 τὸ πρὸς θάλατταν· πρὸς αὐτὸ γὰρ τοὺς κλειόους καὶ μάλιστα
 τοὺς Λατίνους ὑπέλαβον διὰ τὰς τριήρεις προσπερευγῆναι.
 20 πάντες οὖν ἡμεῖς, ὡς εἶχεν ἕκαστος τάχος, οἱ μὲν κατ' οἴ-
 κους ἐθέομεν, οἱ δὲ ναοὺς ἱεροὺς κατεφεύγομεν, ἕτεροι ὑπο-
 νόμους καὶ μνήματα, καὶ εἴτι πρὸς σωτηρίαν ἦν ἐπιτηδεῖον,
 ὑποδῦναι σὺν τρόμῳ ἠγωνιζόμεθα, ἄλλοι τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ κα-
 τελάμβανον μέρος, οἰόμενοι δῆθεν τῶν τριηρῶν ἐπιβῆναι ἢ

plane omnes in fugam sese reditus immemores coniecisse. diem tum
 aperiebat mensis Martius nonum et vigesimum anni 6938 (Christi
 1430). quare ille pedites omnes adhortans, et destitutum a defenso-
 ribus locum significans, ut illico ascenderent clamare. illi, ut pote-
 rant, subito scalis universis admotis frequentes ascendere, clamore et
 strepitu qui e tympanis corio confectis elicitur: hoc idem enim inter
 bellandum maxime animos concutit. multi etiam temere audacterque
 manibus et genibus reptare, gravi aliena sibi comparandi siti succensa, et
 per propugnacula iatro sese mittere. verum quibus per scalas ascensus
 non permittebatur, per murorum foramina, quae multa effoderant, in
 urbem solliciti immigrare, alius alium celeri cursu et citatis passibus
 superare contendens, manibus euses ferentes, et quasi decertantes quis
 prior aliis in habitata urbis loca et oram maritimam procurreret: eo
 enim potiozem civium partem, et maxime Latinos, propter triremes
 confugisse suspicabantur. omnes itaque nos, ut cuique licuit, fugam
 maturantes alii in aedibus sese abdere, alii in cuniculos et sepulchra
 et si quid aliud saluti conducibilius videbatur, non absque tremore

πλοίων ἑτέρων, μεθ' ὧν τις εἶποι τῆς φρίκης· ὄντο γὰρ πολλοὶ μήπω τοὺς πολεμίους εἰσιέναι ἐκείθεν. τὸ δ' ἦν τεύναντιόν, καὶ τῆς γε ἐλπίδος διήμαρτον οἱ τοῦτο διανομήνιοι. τοῦτο δὲ κατὰ τὸν πύργον τὸν καλούμενον Σαμαρείαν εἶδον πάντες συμβάν. πάντων γὰρ προσδοκῶντων ὡς διανῆ 5 πόλις ἄλφ, μὴ ἂν τοῦτον εὐθὺς προσδεδοῦσθαι ἢ τὴν ταχίστην διὰ πολέμου ληφθῆναι, πρὸς τὴν τῆς θαλάττης αὐτὴν κείμενον ἤϊονα καὶ διατειχίσμασι, καὶ ὄπλοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀναγκαίοις καλῶς κατοχυρωμένον, — ταύτην οὖν τὴν ματαιίαν ἐλπίδα πάσαι ἡμῶν κεκτημένων, οὐκ ὀλίγοι δὴ τινες καὶ πρὸς 10 318 τοῦτον κατέδραμον ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἰδίων σωμάτων. πλὴν κἀναυθὰ τῆς ἐλπίδος διήμαρτον· μόγις γὰρ τῶν Λατίνων ὄσοι προύχοντες ἦσαν, καὶ Τζεταρίων ὀλίγοι μετὰ τῶν προὔπαρχόντων εἰς φυλακὴν, εἰς τοῦτον συνέφυγον μόνον, καὶ τοὺς ἄλλους εὐθὺς κεκώλυκσαν τῆς εἰσόδου. οἳ καὶ διὰ τοῦ κατὰ 15 θύλατταν προβεβλημένου διατειχίσματος (Τζερέμπουλον τοῦτο καλεῖν πάντες εἰώθαμεν) εἰς τὰς τριήρεις εἰσίσαι, πρὸ μικροῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ προεισιόντων ἄλλων ἐκ τοῦ λιμένος καθορμισθείσας.

ιδ'. Διὰ τῶν κλιμάκων οὖν καὶ τῶν ὀργυμάτων, ὡς ἔφημεν, 20 τῶν πολεμίων τῆς πόλεως ἐντὸς γενομένων, οἱ μὲν ἐπὶ τὰς οἰκίας συνέτρεχον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ δ' ἐπὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως αὐτὰς ἀναπεταίνουσαι πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἰσελθεῖν

subrepere; alii triremium vel aliarum navicularum ascensum sibi, horrore saevo perfusi, promittentes, ad litora proruere: namque opinabantur aditum fuisse ad eas hostibus interclusum. at res aliter cesserat; et qui similia imaginabantur, spe sua delusi sunt. hoc idem et circa turrin Samariam nuncupatam contigisse omnes experimento deprehenderunt. nam existimabant, etiamsi urbs caperetur, non statim eam deditionem facturam vel adeo celeriter ab oppugnantoribus opprimendam, in ipso maris litore sitam, muris et armis tectam necessariisque aliis optime communitam. hac vana spe a multo tempore lactati non pauci in illam, ut propriis corporibus providerent, ruebant. verumtamen in hoc quoque decepti sunt: vix enim ex Latinis, qui erant illustriores, et Tzetariis pauci, cum illis quibus illius custodia erat concredita, in illam confluxerunt, intromissique aliis introitum denegarunt, et murum, in mare propendentam (ei Tzerempulo apud omnes nomen est) in triemes paulo ante ex portu eo defexas cum aliis ingrediuntur.

14. Per scalas ergo atque foramina, ut diximus, hostes in urbem intro coniecti, alii in aedes et homines currere, alii ad portas civitatis aperiendas, ut Murates simul cum toto exercitu sese in eam con-

ἅμα παντὶ τῷ στρατεύματι τὸν Μουράτην. καὶ εἶδες ἂν δι-
 κην μελισσῶν ἢ θηρῶν ἀγρίων εἰσιόντας αὐτοὺς ἀρουμένους
 καὶ φόνον πνέοντας τὸν ἡμέτερον, καὶ τὴν πόλιν τοὺς μὲν
 πεζῇ τοὺς δ' ἐφίηπους διαλαμβάνοντας. ὡς δ' ἡ πόλις πε-
 5 πλήρωτο πῦσα καὶ πάντ' εἶχον αὐτούς, καὶ νεῶ ἰσροὶ καὶ μο-
 ναὶ θεῖαι καὶ ἀγνυαὶ καὶ οἰκίαι, τότε δὴ τὸ θρηῶν πολλῶν
 ἐκεῖνο καὶ θακρῶν ἄξιον πρᾶγμα ἐπράττετο. διαλαβόντες
 γὰρ τὴν πόλιν πῦσαν, ὥσπερ εἰρήκαμεν, καὶ οἶα λύκοι βαρεῖς 349
 ἐφ' ἡμῶς ἐφορμήσαντες, ἀρπάξιν ἅπαντας ἔσπευδον κατὰ τὴν
 10 τοῦ κρατουῦντος ὑπόσχεσιν· ἔφη γὰρ ἐν τῷ πολεμῆν ὡς εἶγε
 ἡ πόλις ληφθεῖη καὶ τὴν ἐπιθυμίαν εἰς πέρας ἀχθεῖσαν ἴδοι
 τὴν ἑαυτοῦ, ἔχειν μετ' ἐξουσίας ἕκαστον, εἴ τι ἂν λάβοι, καὶ
 παρὰ παντὸς ἀναφαίρετον. εἶλκον οὖν ἀναμιξῆ ἄνδρας γυναι-
 κας παιδία, πᾶσαν ἡλικίαν, δεδεμένους ὥσπερ ἄλογα
 15 ζῶα, καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἔξω τῆς πόλεως πάντας ἐξή-
 γον. καὶ σιωπῶ τοὺς πεσόντας, οὐχ ὑπὲρ ἀριθμὸν ὄντας,
 κατὰ τε τὰ τείχη καὶ τὰς ἀγυῖας, μηδὲ ταφῆς ἠξιωμένους,
 ἐλώρια δὲ κειμένους κύνεσσι οἰωνοῖσι τε πᾶσι καθ' Ὀμηρον,
 οὐκ ἂν ἄνδρας μόνον ἀλλὰ καὶ γυναῖκας, καὶ τούτων μάλιστα
 20 τοὺς γηραιότερους τε καὶ ἀσθενεστέρους. σπεύδων γὰρ ἕκα-
 στος τῶν πολεμίων δέει τοῦ πλήθους, οὗς ἐκράτησε, τὸ τάχος
 ἀγαγεῖν ἔξω καὶ τοῖς συσκήνοις αὐτοῦ παραδοῦναι, μὴ τινος
 ἰσχυροτέρου τὸ κέρδος γένηται, ὅπερ ἂν εἶδε τῶν ἀνδραπό-

ferret. et vidisses eos, instar apum aut immansuetarum bestiarum,
 confertim irrumperē, ululantes caedemque nostram spirantes, et civi-
 tatem universam tum equites tum pedites occupare. ut civitas repleta
 est, et omnia eos in se, et sacra templa et divina monasteria et plateae
 et domus occludebant, tum lamentabile illud et lacrimabile admodum
 facinus aggrediuntur. namque urbe tota, ut praenarravimus, occu-
 pata, veluti rapaces lupi, nos impetentes omnia rapere, quemadmodum
 dynastes promiserat, satagebant. namque ille inter dimicandum
 dixerat, si urbs caperetur et voti compos fieret, quidquid unusquis-
 que depraedatus fuisset, legitime possideret, a nullo unquam spoli-
 andus. trahebant itaque promiscue viros mulieres adolescentulos, si-
 mul omnem aetatem, veluti animantia quae usu rationis privantur
 colligatos, et ad castra extra urbem convehebant. taceo ad mortem
 datos, licet infra numerum, tum in muris tum in plateis, nec sepul-
 turae traditos, praedam dilaniandam canibus alitibusque omnibus ap-
 positam, ut Homericis verbis utar, non viros solummodo sed mulieres,
 eorumque potissimum seniores atque imbecilliores. festinans enim
 hostis prae metu multitudinis captos statim extra educere et sociis
 in tabernaculis tradere, ne alteri valentiori praeda cederet, ex man-

δων ὑπὸ γήρωσ ἢ καὶ νόσου τάχα τινὸς οὐκ ἔχον τοὺς ἄλλοις
βαίνειν παραπλησίως, τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμνε τούτου καὶ ζη-
μίαν ἤμισα ἐλογίζετο. τότε πρῶτον παῖδες μὲν γονέων γυ-
ναῖκες δὲ ἀνδρῶν καὶ φίλοι φίλων καὶ οἱ καθ' αἷμα τῶν
350 ὁμοίων ἐλεινῶς ἐχωρίζοντο. καὶ τὸ θανεῖν ἡμᾶς ἀδίκως ἐν 5
ὑποψίαις ἐτύγχανε. καὶ συνεχύθη μὲν ἡ πόλις, καὶ βοή παρὰ
πάντων σύμμικτος ἦρτο, καὶ θορύβου πάντα καὶ γόων μεστά.
οἱ μὲν γὰρ ἄγοντες ἐξήρχοντο τοὺς δυστυχεῖς ἐν δεσμοῖς, οἱ
δ' εἰσερχοῦντο σπουδαῖοντες ἀρπάσαι τοὺς προτέροντες ἄπερ
διέφυγε. πλην ἀλλ' οὐκ ἐξ ἴσης πᾶσιν ἦκε τὸ κέρδος· το- 10
σοῦτο γὰρ ἦσαν τὸ πλήθος ὅτι μέρος αὐτῶν τὴν πόλιν τῶν
ἀνθρώπων ἐκένωσε καὶ τῶν αὐτοῖς προσόντων χρημάτων, καὶ
μάλισθ' ὅσον τὴν ἀρχὴν εἰσῆιε διὰ τῶν κλιμάκων πεζοί.

Ὡς οὖν οὕτω ταῦτα προβαίη, καὶ περιέσχον ἡμᾶς εἰς
ἐπτακχιλίους ἀριθμουμένους ἅμα γυναῖξί καὶ παιδίους, πάν- 15
τας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀγαγόντες ταῖς σκηναῖς ἐνδιάγειν πα-
ρέσχον, δεδεμένους κάκει, καὶ τὰ τιμήματ' ἀπρηθμόν ἐκά-
στων. οἰμωγαὶ δὲ καὶ δάκρυα πανταχοῦ. νηπια μὲν γὰρ,
ὅσα ταῖς μητράσις ἐναποκείμενα ἦσαν ἀγκάλαις καὶ ὑποτίτ- 20
θια, ἐλεινῶς κλαυθμυρίζοντα ταύτας ἐζήτουν· αἱ δὲ περι-
οῦσαι κοπτόμεναι καὶ τὰς παρειὰς ἐξυμῖμους δεικνῦσαι ταῦτ'
ἀνηρεύων. καὶ ἄνδρες μὲν τὰς ἑαυτῶν παρ' ἄλλων ληφθεῖ-

cipiis quidquid senio aut morbo praepeditum, aliorum non conseque-
retur vestigia, capite imminuere neque inter damna referte. tum
primum filii a parentibus, mulieres a viris, amici ab amicis et con-
sanguinei a consanguineis miserum in modum disungi, nosque in-
iusta morte obruncandos suspicio erat. et conturbata quidem est
civitas, clamorque omnium promiscuus; et ingemiscentibus omnibus
cuncta plena strepitu et eiulationibus fremere: partim enim miseros
vinculis adstrictos trahentes exire, partim recens influentes in urbem,
quod e manibus priorum effugerat, rapere. sed non omnibus aequa
emolumenta fuere: tantae enim multitudinis una pars, quidquid erat
hominum et pecuniarum, exhaustit, et maxime pedites, qui primum
per scalas irrepserant.

Cum itaque haec ita processissent et nos tenuissent, septem mi-
lia hominum recensita, cum mulieribus et pueris, ad castra deductos
colligatosque in tentoriis degere reliquerunt; ibique pretium unius
cuiusque statuant. eiulatus vero et lacrimae ubique. infantes etenim,
qui maternis ulnis fovebantur adhuc lactantes, misere vagientes matres
poscere; quae superstites adhuc, saepe excruciantes genasque san-
guine madidas commonstrantes, eos quaeritare. viri uxores suas ab
aliis captas inspicientes, et connubii et unius concordisque vivendi

σας γυναίκας δρωῶντες, τῇ τῆς συζυγίας αὐτῆς καὶ συμπνοίας
 κινούμενοι φίλτρῳ τὸν χωρισμὸν ἀποθύροντο· γυναῖκες δὲ
 τοὺς ἄνδρας ἀναζητοῦσαι δάκρυσιν ἀμυθῆτοισι περὶ αὐτῶν 351
 ἐρωτῶσαι τὰς σκηναὺς περιήεσαν. καὶ τέκνα μὲν τοὺς τεκόν-
 5 τας ἀφηρημένα τὴν μόνωσιν εὐκ εἶχον ὑπομένειν οὐδ' ὀπω-
 σὺν· οἱ τεκόντες δὲ περὶ τούτων ἀνερευνῶντες τῆς φυσικῆς
 αὐτοῦς, διεγειροῦσης στοργῆς, τὸν ἄερα θρήνων ἐπλήρου-
 καὶ στεναγμὸς ἦν αὐτοῖς διηλεκῆς καὶ ἀπαρηγόρητον δάκρυον.
 τότε καὶ κόραι πολλαὶ μῆπω πρότερον ἀνδράσιν ὀφθῆσαι μὴδὲ
 10 τῆς πατρικῆς οἰκίας ἐξίέναι καταδαρρήσασαι, γάμοις δὲ νομί-
 μοις τηροῦμεναι καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνοοῦμεναι, χερσὶν ἄνδρῶν
 ἐκρατοῦντο καὶ ταῖς σκηναῖς μετ' αὐτῶν συνδιήγον. καὶ εἶδες
 ἂν ἐν ἐκάστη σκηνῇ γυναῖκας συμμιγεῖς ἀνδράσι πολίταις καὶ
 ἀνδρας ὁμοίως γυναῖξί τῶν ἄλόντων· τῆς γὰρ ἀρπαγῆς κοι-
 15 νῆς γενομένης, ὁμοίως ἐν ὁμοζύγοις καὶ τέκνοις καὶ συγγενέ-
 σιν, ἄλλος μὲν ἤρπασε τὴν γυναῖκα, ἕτερος δὲ τὸν ἄνδρα καὶ
 ἄλλος τὰ τέκνα, καὶ λοιπὸν ἦσαν ἀναμιξὶ οἱ καθόλου καὶ
 ἀγνοοῦμενοι παρ' ἀλλήλων. μοναχοὶ δὲ γυναῖξί συνελκόμενοι
 πρῶγμα γέμον αἰσχύνῃς ἐδόκει, καὶ τοῖς ἔλκουσι τοῦτο γέλω-
 20 ὑπῆρχε πλατύς· εἰδότες γὰρ ἢ πυθόμενοι μοναχῶς αὐτοὺς
 βιοτεύοντας καὶ τὴν μετὰ γυναικῶν παντελῶς ἀπειπαμένους
 συνοίκησιν, τέρψιν ἰδίαν ἠγοῦντο τούτους ὄρωντες συνδιαφέ- 352
 ροντας αὐταῖς τὸ δεινὸν καὶ συνδιαγόντας ἐξ ἀνάγκης ὁμοῦ.

2. κοινούμενοι A 12. κάγ?

rationis amore conciti, divisionem deplorare: uxores maritos repeten-
 tes, lacrimis, quae verbis exprimi nequeunt, de illis interrogantes,
 tabernacula circumire. filii parentibus orbatu nullo modo solitudinem
 aequae Ferre poterant: parentes de illis solliciti, naturali eos amore
 compellente, ploratus aërem diverberare, et suspiriis continuis wa-
 cerati lacrimas inconsolabiles effundere. tum et puellae plurimae,
 semper antea viris invisae neque paternis aedibus exire ausae et le-
 gitimis nuptiis reservatae multisque ignoratae, manibus masculorum
 teneri, degere insimul cum illis in tabernaculis. vidisses in unoquo-
 que tabernaculo mulieres promiscuas cum civibus, virosque itidem
 cum captivorum uxoribus. nam cum raptus praedaque communis
 omnibus fuisset, similiter coniugatorum et puerorum et consanguineo-
 rum, alius quidem uxorem, alius maritum, filios alius rapuit, quare
 simul una omnes immisceri, qui separatim vitam agebant et sese in-
 vicem ignorabant. monachi cum mulieribus tracti res dedecoris plena
 videbatur; quae tamen a trahentibus risum multum excuteret. nam
 cum scirent aut audissent eos solitarie vitam traducere et a muliebri
 commercio plane esse alienos, oblectabantur animo, videntes eosdem
 communiter dira pati cum feminis et necessario pariter consuescere.

16. Τούτων οὕτω κεχωρηκότων, καὶ ὅσα ἂν τις ἐκ τούτων ἀκολούθως εἰκάσειεν ἕτερα, καὶ πᾶσαν τὴν λείαν ἐν ταῖς σηναῖς συναγγοχότων τῶν Τούρκων, ὃ τῆς δύσεως στρατηγός καὶ αὐτὸς τὴν πόλιν εἰσέδου, ταύτην ἴν' ἀκριβέστερον κατοπτεύσαι καὶ μηδὲν αὐτοὺς λάθῃ κρυπτόμενον ἔπουδῆκοτε, 5 ὅτε δὴ καὶ τὰ τῆς πόλεως ἄρδην ἅπαντα ἠφάνιστό τε καὶ ἀνατέτραπτο, καὶ οὐδὲν οὔτε ναὸς ἱερὸς οὔτε μονὴ οὔτ' οἰκία καὶ τῶν φανυτέρων αὐτῶν ἀσάλευτος καταλέλειπτο. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι τῶν πολιτῶν ὅσοι περιουσίαν ἐκέκτηντο τῷ μακροῦ συγκλησιμῷ μὴ δαπανηθεῖσαν, τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων ἀπη- 10 κούτες, ὃ πεπόνθεισαν δεδιότες, οἱ μὲν ναοὺς ἱεροῦς, οἱ δὲ μνημείων, ἕτεροι δὲ οἷς ἐδύνατο τόποις ἐναπέθεον ταύτην, εἰ μὲν αὐτοῖς θανεῖν γένοιτο κατὰ τὴν προσδοκίαν, τῶν ἔπειτα ταύτην ἵνα τινὲς εὐρηκότες, οἷα συμβαίνει, τῆς ἐκείνων ψυχῆς ὑπεραγωνίσωνται, εἰ δὲ τὸν θάνατον ἀποφύγοιεν, εὐρωσὶ 15 τε καὶ χρήσονται πρὸς ἐλευθερίαν. οἱ δὲ τῆς ἐλπίδος ἐψεύσθησαν. 353 ἄλλοι γὰρ τοῦ μὲν ἀδίκως τεθνάναι, θεοῦ τὸν οἰκεῖον ἔλεον ἐπιδειξαμένου, πλὴν ἐνίων, κακείνων οἶον προδιελήφειμεν, ἀνώτεροι διεδείχθημεν, τοῦ δὲ τοῖς προσοῦσι χρῆσασθαι πρὸς ἀνάρρησιν οὐκ ἐπέτυχον. δεινοὶ γὰρ ὄντες 20 οἱ Τούρκοι καὶ πρὸς ἐπινοίας πολλὰς εἰπορώτατοι τῇ περὶ τὰ πράγματα τούτων πολυπειρίᾳ, οὓς τῶν πολιτῶν ἐποίησαν αἰχμαλώτους, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας διὰ τὸ τούτων

16. οὗ δὴ? 21. ἀνάρρησιν A.

15. Haec cum ita agerentur et, ut quispiam ex his coniectura assequeretur, alia atque alia, et iam universam praedam Turcae in tentoria deduxissent, dux occidentis rursus urbem immigrat, accuratius eam inspecturus, nihilne occultum, ubicunque illud esset, lateret. sic urbis rebus universis recisis et ad nihilum redactis nihil, neque templum sacrum neque monasterium, neque domus etiam vilissima, inconcussa remansit. et causa haec fuit. ex civibus qui divitiis aliaque suppellectile affluebant, quas longa obsidio non absumpserat, audita hostium irruptione, et quod perpersi sunt pertimescentes, alii in sacris templis, alii in sepulchris, alii aliis quibus poterant locis sua reposuere; ut si forte ipsis mors contigisset, ut expectabatur, qui postmodum venturi erant, illis repertis, ut fieri amat, pro eorum anima aliquid accurarent; si mortem effugissent, ipsi sibi haberent, et liberi facti in suos usus converterent. sed spe sua frustrati sunt, capti siquidem iniustam mortem oppetere dei summa miseratione, paucis exceptis, ut supra narravimus, evasimus; sed proprii uti libertati restituti non contigit. Turcae enim, solertes cum sint et ad invenienda multa, rerum quam possident experientia, promptis-

εὐεξαπίτητον, λόγοις ὑπελθόντες πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν κεκτημέ-
 νοις ἐλευθερίαν αὐταῖς ὑπισχοῦντο τελείαν, εἰ χρήματα τού-
 τοις γνωρίσειαν οἰκεῖά τε καὶ ἀλλότρια. αἱ δὲ πρὸς αὐτὸ
 τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας ὑπατηθεῖσαι, γνωρίζειν εὐθύς ἐκάστη
 5 τῆ ἰδίῃ δεσπότῃ σπουδῆς ἔργον πεποιήτο καὶ τὰ ἑαυτῆς καὶ
 τοῦ γείτονος, εἴ τινα περὶ τούτων εἶδησιν εἶχεν. ὡς δ' ἀρχὴ
 τοῦδε γέγονε τοῦ κακοῦ, καὶ χρήματα πολλοὶ τῶν Τούρκων
 ἀνεῦρον γνωρίζουσῶν τοὺς ταῦτα κρύπτοντας τόπους τῶν
 10 γυναικῶν, λόγος γίνεται περὶ τούτου διὰ παντὸς τοῦ στρατεύ-
 μτος, καὶ πάντες οἱ κατασχόντες αἰχμαλώτους ἀνθρώπους
 πρὸς τὸν ὅμοιον διανίστανται ζῆλον, τοὺς μὲν ὑποσέσει
 περικεχρωσμέναις ἀπάτῃ, τοὺς δὲ λόγοις ὁμοίως ἐτέροις ἐπὶ
 φανερώσει τῶν ἰδίων παρακαλοῦντες χρημάτων καὶ φευακί-354
 ζοντες. ὅσους δὲ δυσπειθεστέρους τῶν ἄλλων ἐώρων (ἤλι-
 15 ζον γὰρ τῶν νουνεχαστέρων πολλοὶ τῆς θωπείας αὐτοὺς ὑπε-
 δοῦναι καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀπατηλῶν λόγων, κἀνεῦθεν
 τὰ κεκρυμμένα διατηρῆσαι) τούτοις πολυειδεῖς τινὰς τιμωρίας
 ἐπῆγον, ἕως καὶ τούτους εἰς ἀνάγκην ἐνέβαλον καὶ τὴν ἔνστα-
 σιν ἔλυσαν. ὅθεν καὶ πολλοὶ τῶν δοκούντων, οἱ μὲν ταῖς
 20 θωπείαις καθυπαχθέντες οἱ δὲ τὰς τιμωρίας οὐκ ἐνεγκόντες,
 φανεροῦν τὰ κεκρυμμένα σπουδάζοντες ἦσαν καὶ ἄκοντες·
 πρὸς γὰρ πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ μάλιστα ὅταν θάνατος ἦ τὸ
 πρόκειμενον, εὐχερῶς οἶδεν ὑποπίπτειν ἢ φύσις. τοῦτο τῆς

15. ὑπεκδοῦναι?

simi, quos captos adduxerant ex civibus, et praecipue mulieres de-
 ceptu facillimas, verbis illecebrarum et lenociniorum plenis sese in-
 sinuantes, libertatem illis polliceri perfectam, si ipsis pecunias pro-
 prias sive alienas revelassent. illae nomine libertatis deceptae sta-
 tim summo conatu domino et sua et vicini, si quam eorum cognitio-
 nem habebant, revelare. ut malum coepit irrepere et multi ex Turcis
 pecunias reperere, mulieribus loca in quibus abscondebantur aperien-
 tibus, rumor per totum exercitum de hoc spargitur, et omnes qui ca-
 ptivos adduxerant ad similia animum advertunt, hos pollicitationibus
 fraude oblititis, alios similiter aliis modis ad revelandas pecunias
 consuadentes et compositis mendaciis deludentes; quos vero pertina-
 ciores agnoscebant, sperabant siquidem multi ex prudentioribus eos
 lenociniis et multis dolo fraudeque onustis sermonibus tandem finem
 sibi posituros, et sic ab se reposita sibi conservaturos, poenis omnis
 generis afficere, cogereque ut pertinaciam deponerent. hinc multi ex
 praestantioribus, partim illecebris deliniti partim poenas non susti-
 nentes, festinanter, licet inviti, abscondita manifestant. novit enim
 natura necessitati, et potissimum cum mors proponitur, facili negotio

τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ μονῶν κατασκαφῆς αἴτιον γέγονεν. ἐνίων γὰρ διὰ τὸ ἀνύποπτον ἱεροῖς ἐναποθεμένων ναοῖς χρήματα, καὶ ταῦτ' ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις ὑπ' αὐτάς τὰς ἱεροτάτας τραπέζας, καὶ τῆς ἀνάγκης ἐφειστηκυίας γνώριμα ταῦτα τοῖς τιμωροῦσι θεμέτων, ἀφηνίειν τὸ κάλλος αὐτῶν ἐπεχείρουν 5 οἱ Τοῦρκοι, καὶ τὰς θείας τραπέζας, ἐφ' αἷς ἡ θεία μυστικὴ καὶ ζῶσα καὶ σωστικὴ παντὸς ἐπετελείτο τοῦ κόσμου θυσία, τῇ τῶν χρημάτων ἐπιθυμίᾳ κατὰ σπουδὴν ἀνατρέψαι καὶ 355 καταπάτημα φεῦ τοῖς βουλομένοις τιθέναι· ὑπέλαβον γὰρ ὑπὸ παντὶ λείψυ χρήματα κείσθαι, καὶ διὰ τοῦτο πάντ' ἀνάστατα πεποιήεσαν. αὕτη καὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων συμβέβηκεν ἐν ὕβρει διαφθορᾷ, καὶ τὰς μὲν πυρὶ περιέσχον, οἷον ἡμᾶς εἰς τὴν ταύτων προσκύνησιν ζημιούντες, ταῖς δ' εἰς ὕποδογὴν τῶν ὠνίων, ὡς θεοῦ ἀνοχῆς, ἐπὶ μέσῃ τῆς ἀγορᾶς ἀναίδη ἐχρήσαντο, τινὰς δὲ καὶ διετήρησαν ἴσως ὅσοι τῶν ἄλλων 15 εἰς κτήσιν χρημάτων θερμοτέροι, καὶ ἀργυρίου ταύτας ἀπέδοντο.

15. Τί δ' ἂν εἶποις περὶ τῆς μυροδόχου τιμίας λάρακος τοῦ ἡμεδαποῦ τροπαιούχου καὶ μάρτυρος; ἤκιστα καὶ ταύτην εἶσαν ἀπερίτρεπτον καὶ μένουσαν, ὡς τὸ πρὶν, μαρτυρίας ὑπερβολῇ οἱ καθ' ἡμῶν ὡσπερ θῆρες λυτήσαντες ἄγριοι, πλην οὐ δι' αἰτίαν, καθ' ἣν καὶ τάλλα τῶν πάλαι ἐξ ἡμῶν

12. παρέσχον?

cedere. hoc et sacrorum templorum et monasteriorum eversionis causa fuit. a nonnullis enim propter expetitam securitatem in sacris templis pecuniis repositis, et maxime in ipsis adytis sub sacrosanctis altaribus, et postmodum necessitate urgente ob cruciatuum saevitiam indicatis, eorum pulchritudinem Turcae demoliti, divinasque mensas, in quibus mystica vivens et salutaris totius terrarum orbis victima offertur, pecuniarum desiderio studiosè evertere et cuilibet (vae misero mihi) conculcandas proponere. nam suspicabantur sub omni lapide pecunias esse, proptereaque omnia late vastabant. tam dirum malum in sacris quoque imaginibus locum habuit, eas non sine contumelia absumens; quarum pleraeque igne concremarunt, qui earum adorationem nobis surripiunt; alias in usum rerum venalium (deas, tuam tolerantiam!) in medio foro impudentissime reducere; nonnullas etiam conservarunt qui magis quam alii pecuniis inhiabant, et postea argento divendiderunt.

16. Quid porro diceres de nostri tropaealis et martyris myrothecio? neque illud immotum neque imperturbatum furoris exuberantia conservarunt, qui contra nos veluti bestiae immansetae saevierunt; non eandem tamen ob causam ob quam alia antiquitus per nos

γενομένων ἠνέγκτό τε καὶ καταβέβλητο μνήματα καὶ τὰ τού-
 τοις ἐναποκείμενα λείψανα κατὰ γῆς ἀπερρίφθησαν. ἐν αὐτοῖς
 γὰρ καθότι πολλοὶ τῶν Τούρκων χρημάτων ἐπέτυχον, ἐναπο-
 τεθέντων πικρὰ τῶν πολιτῶν δι' ἣν ἐλπίδα φθύσαντες διδη-
 5 λώκειμεν, διὰ τοῦτο πάντα σχεδὸν ἠνέψξαν καὶ κατέστρεψαν
 ἐνταῦθα δὲ δυοῖν εἴνεκα, τοῦ τε περὶ αὐτὴν οὐκ ὀλίγου χρυ- 356
 σφῆ καὶ ἀργύρω καὶ λίθοις τιμίοις καὶ μαργάροις κατεσκευα-
 σμένου κόσμου, καὶ τῶν ὑγείας παρεκτικῶν θείων μύρων. οἱ
 μὲν γὰρ τοῦ κόσμου μόνον αὐτὴν ἀπεγύμνωσαν, οἱ δὲ βα-
 10 σκάνησαντες οἶον ἡμῖν τῆς ἀφθονίας τῶν μύρων καὶ τῆς ἐκ
 τούτων ἰάσεως ἀφρηκέναι καὶ ταῦθ' ἡμᾶς ἤβουλήθησαν, ὡς
 μηδὲν ἔχειν τοῦ λοιποῦ τούτων ἀπολαύειν, ὅσας ἂν ἕκαστος
 δέοιτο. διὸ καὶ καταβεβληκότες τὰς ἐπ' αὐτῇ μαρμάρους τῶν
 μύρων ἔσπευδον αὐτὴν ἐκκενώσαι καὶ τὸ ἱερόν καὶ θεῖον λεί-
 15 ψανον τοῦ μάρτυρος ἐκβαλεῖν· ἤγουντο γὰρ τοῦ σκοποῦ τού-
 του κατατυχεῖν καὶ ἡμᾶς τῶν ἀκενώτων μύρων καταλιπεῖν
 ἐνδεεῖς. πλην ἄλλ' οὐκ εἰς τέλος οἶον αὐτοὶ σφαλερῶς προσ-
 εδόκων ἢ σφῶν ἐπιθυμία ἐξέβη. ἐξήντλουν οὖν τὸ μύρον
 ταῖς χειρῶν ἀμφοτέραις ἐφ' ἱκανὰς τὰς ἡμέρας. καὶ τοῖς μὲν
 20 ὡς τι γελοῖον ἐδόκει· οἷς δὲ νοῦς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὑπῆν,
 τούτοις ἦν ἐπιμελὲς πρὸς τὴν ἐαυτῶν τοῦτο μετακομίζειν καὶ
 μετ' αἰδοῦς ἕπτεσθαι καὶ σεβασματος· ἠγκόεισαν γὰρ πρὸς
 τῶν πεπειραμένων ὡς ἱατρικῶν φαρμάκων ἐστὶν ἐνεργέστε-

sepulchra exstructa reserata sunt et disiecta, et cadaverum reliquiae
 in eis iacentes super terram dispersae: in illis enim Turcae pecunias
 a civibus repositas, causa iam praenarrata, reperere, proptereaque
 fere omnia et reserarunt et subverterunt; at hic duplici de causa,
 tum propter ex non parvo auro et argento et lapidibus pretiosis nec
 non et gemmis circa illud compositum ornatum, tum propter sanita-
 tem exhibens divinum unguentum. nonnulli enim ornatus tantum
 gratia illud despoliarunt; alii nobis unguentorum affluentiam inviden-
 tes, et quae inde subsequitur, sanitate nos privare cupientes, ut in
 posterum illa nobis medicina, cum opus esset, nulla suppeteret. qua-
 propter superstratis marmoribus disiectis unguenta non levi nisu ex-
 hauriunt, et sacrum divinumque martyris corpus expromere conantur,
 opinabantur siquidem propositum consequi nosque unguentorum in-
 exhaustorum in orbitatem redigere. verumtamen, quem sibi temere
 proposuerat eorum libido, finem non habuit. per plures itaque dies
 ridiculum videbatur; at qui plus aliis sapiebant, curae erat illud in
 patriam perducere et cum reverentia religioneque contrectare: nam

ρον, εἰς οἶον ἂν τις χρήσαιτο πάθος. πλὴν ἀλλ' οὐκ ἐδύ-
 357 ναντο τὴν τῶν μύρων πηγὴν ξηρὰν καὶ ἄνικμον ἀποφῆναι,
 καίπερ πολὺν ὑπὲρ τούτου ποιούμενοι τὸν ἀγῶνα. καὶ εἰκό-
 τως· οὐ γὰρ ἴσα τοῖς ἀνθρώποις τὰ πρὸς Θεοῦ τοῖς
 ἀξίοις κεχαρισμένα, ἐπειδήπερ μὴδὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπόκεινται 5
 ὄροις.

Ταύτην τὴν πονηρὰν ἐπεδείξαντο γνώμην καὶ περὶ τὸ πῆς
 δαΐας καὶ μυροβλήτιδος Θεοδώρας ἱερώτατον λείψانون, ὃ καὶ
 ὡς ἐπιπολῆς κείμενον ἀπερρίφη τε κατὰ γῆς, ὡ τὸ λμης καὶ
 μαρῶν χειρῶν, καὶ κατεθραύσθη εἰς μέρη, ἃ δὴ καὶ τῶν φι- 10
 λοθίων τινὲς ἀνελόμενοι ἄλλος μὲν ἀλλαχοῦ πρότερον ὡς ἰα-
 τρεῖον ἄμισθον ἀπεκόμισαν· ὕστερον δὲ καὶ ταῦτα συνῆκται
 τῶν εἰληφόντων τῶν μὲν ἀποδομένων ταῦτα τιμῆς ἀργυρίων,
 τῶν δὲ χαρισάμενων δι' ἣν ἔσχον φιλόθεον γνώμην, ἃ καὶ
 εἰς ἐνὸς αὐθις συναρμοσθέντα σώματος ὀλομέλειαν θαναμά- 15
 των ἐνεργεῖα καθ' ἐκάστην ἀφθόνως πηγάζουσιν εἰς δόξαν
 καὶ αὐθις τοῦ πάντα πᾶσιν ἐπάγοντος λόγοις οἰκονομίας ἀρ-
 ρήτου.

ἰζ'. Τούτων οὕτω προβεβηκότων καὶ ἀκοσμίας πάσης γε-
 γενημένης (διὰ πάντων γὰρ τῶν ἐν τῇ πόλει κεχώρηκεν ἡ 20
 καταφθορὰ) οἶκτον ἐπὶ τούτοις ὁ Μουράτης λαμβάνει τῆς
 πόλεως. καὶ πρῶτα μὲν τοὺς εἰσιόντας ἅμα τῷ κατὰ δύσιν

ab expertis audiverant ad quoslibet morbos medicinalibus ipsis phar-
 macis multo efficacius esse. nihilominus unguentorum fontem non
 potuere neque exsiccare neque exinanire, quamvis id contentiosius
 multumque per tempus niterentur. et merito: neque enim humana
 exaequant quae deus dignis elargitur, sicuti nec iisdem terminis sub-
 iacent.

Idem hoc nefarium facinus circa sanctae et myroblytidis Theo-
 doraе sacrimum cadaver patratum est, quod cum in superficie iace-
 ret, solo prostratum (o audaciam, o manus execrandas!) et in varias
 partes discerptum est; quas pii homines assumentes, alius alio prius,
 tanquam nulla mercede conductam medicinam asportarunt; postea
 eadem recollectae, qui habuerant, aliis pretio restituentibus, aliis
 gratis dantibus propter ea quae in se nutriebant pia consilia, denuo
 in unam integri corporis formam compositae miraculorum efficacia
 quotidie affluenter innotescunt, in gloriam cursus eius, qui omnia
 omnium regit moderaturque suae providentiae inenarrabili ratione.

17. His hoc modo peractis, omnibusque incompositis ac turpi-
 ter deformatis, per omnia siquidem, quae in urbe erant, clades gras-
 sata est, afflictae civitatis fortunae Muratem ad misericordiam allici-
 unt. et primum quidem qui cum occasus duce immigrarant, quique

στρατηγῷ Τούρκους τὰς τῶν αἰχμαλώτων οἰκίας ἑαυτοῖς δια- 358
 νείμοντας καὶ ταύτας ἔχειν διὰ βίου παντὸς ἡλικίας ἐξε-
 λαύνει καὶ μὴ προθυμουμένους τῆς πόλεως, ἐπειπὼν ὡς ἀρ-
 κεῖ μὲν ὑμῖν τὰ χρήματα, καὶ οὗς παρ' ἐλπίδα δούλους ἐκτί-
 5 σασθε· τὴν δὲ γὰρ πόλιν ἔχειν ἔγωγε βούλομαι, πολλῶν διὰ
 ταύτην διηनुκῶς ὁδὸν ἡμερῶν, καὶ πόνον ὑπενεγκῶν ὅσον
 ἐγνώκατε. ἐπειτα δὲ πρὸς τὸν Γαλικὸν ποταμὸν μεταβάς,
 ἐγγὺς τῆς πόλεως ῥέοντα κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τοῦ χει-
 μῶνος, βουλήν ἐσκέφατο πᾶσι τε ἀδόκητον ὄλωσ καὶ συστατι-
 10 κὴν τῆς ἑαλωκυίας. ἰδὼν γὰρ πόλιν τσαύτην καὶ οὕτω κει-
 μένην τῇ θαλάττῃ τε προσομιλοῦσαν καὶ πάντα δεξιᾶν οὖσαν,
 ὤκτειρέ τε αὐτὴν καὶ πάλιν οἰκίσαι βεβούλητο. καὶ δὴ πρῶ-
 τον μὲν ἀνθρώπους ἀριθμητοὺς τῶν ἐπισημοτέρων καθ' αἰμί-
 15 α τε καὶ συγγένειαν τῆς δουλείας ἀπηλλάχθαι προσέταξε, παρε-
 ἔπειτα δὲ τὰ καταπεπωκότα ταύτης ἐν τῇ πολέμῳ μέρη τα-
 χέως τε ἀνορθοῦσθαι καὶ ὡς πρότερον ἦσαν ἐγκαταστῆναι.
 καὶ τὸ μὲν πρόσταγμα οὕτως εἶχεν, αὐτὸς δὲ μεταστήσας καὶ
 20 αὐθις τὴν στρατιάν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Βαρδαρίου 359
 δεστρατοπεδεύσατο. ἐνθα δὴ καὶ μεμισμὸς πατελεῖς τῶν ἑα-
 λωκότων ἐγένετο. ὅσοι μὲν γὰρ τῶν αἰχμαλώτων, ἢ δι' ὧν
 εἰπόντες ἐφθήμεν λύτρων ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἢ Χριστιανῶν ἐξ ἐτέ-
 ρων, ἐκ διαφόρων χωρῶν καὶ πόλεων συσπειλεγμένων, τρόπον

12. οἰκῆσαι Α

captivorum aedes sibi dividerant sibi que eas habere per vitæ spatium
 speraverant, Turcas etiam invitos urbe pellit, inquit "large vobis
 sufficiunt pecunie et præter spem captivorum quaestus: urbem mihi
 ipse reservo, quod ob eam multorum dierum iter confeci, easque
 labores sustinui quos vos optime nostis." tum ad Galicum fluvium,
 qui prope civitatem, et hiberna potissimum tempestate, cursum te-
 net, pergens, consilium præter omnem expectationem init, sed ca-
 ptæ urbi valde salutare. considerans enim urbis magnitudinem et
 situm mari proximum, eamque congruentem et aptam ad omnia, com-
 miseratus illius reficiendæ consilium capit. primum quidem homines
 non contemnendo numero, sanguine et ortu spectabiliores, a servi-
 tute suis sumptibus liberatos mandavit, ut intra urbem domicilium
 haberent; deinde ut partes illius bello collapsæ celeriter repararen-
 tur pristinoque decori restituerentur. et mandata quidem hæc erant.
 tum ipse rursus moto exercitu ad Bardarii fluminis ripas castra me-
 tatur; ubi captivorum partitio absolvitur. nam captivi, sive pretio,
 quod supra innumus, sive per se ipsos, sive per Christianos alios,
 ex variis urbibus et oppidis coactos, pecunia erogata libertate potiti

ἐξεῦρον ἐλευθερίας τινά, τετυχέεσαν ταύτης ἔτι τῆ ποταμῶ
Γαλικῶ τοῦ Μουράτου ἐνδιατρίβοντος. ὅσοις δὲ τρόπος ὑπ'
ἀπορίας τηλικαῦτα οὐχ εὔρηται, τούτους ἔκαστος ἐν ταῖς ἐαν-
τῶν πατρίσι καὶ τόποις ἐξέπεμψαν, τὰς ἐκ τῆς δουλείας ἀνάγ-
κας ὑφισταμένους, μέχρις ἂν ὑπονοστήσαντες τὰ σφῶν τι-
5 μῆματα διαθῶνται. οὐ γὰρ ἐδύναντο καὶ τούτους ἔλκειν
μακρὰν ἀπερχόμενοι καὶ πρὸς πόλεμον ἕτερον. εἶδες ἂν οὐκ
τοὺς δυστυχεῖς τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ τῆς ἐφᾶς τοὺς δ' ἐπὶ τὰ τῆς
ἐσπέρας μέρη διασπαρέντας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς τεκόντας οἱ
δὲ τὰ τέκνα καὶ ἕτεροι τὰς γυναῖκας ἐλάμβανον, καὶ οὐκ ἦ
φύσις ἤνωσεν, ἢ συμφορὰ διεμέρισεν.

ιη'. Ταύτη τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς μὴ ὄφελος, συμβεβηκό-
των καὶ τοιόνδε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Βαρδαρίου πέρας εἰλη-
φύτων, ὁ Μουράτης ἐκεῖθεν διχῆ τὴν στρατιὰν διελὼν τὸ μὲν
360 αὐτῆς ἐπὶ τὰ τῶν Ἰωαννίνων ἐξέπεμψε μέρη, αὐτὸς δὲ μετὰ 15
πατέρων μέρους ἐπ' ἄλλους ἀπήει καταστρέψων κἀκείνους
καὶ ὑπ' αὐτῶ ποιησόμενος. πρότερον δὲ διὰ πάσης τῆς
ὑπ' αὐτὸν κήρυκας ἐπεπόμφει, τοὺς πρὸ μακρῶν ἐτῶν καὶ
τοῦ συγκλεισμοῦ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπολιπόντας καὶ μετοι-
κήσαντας ἄλλαχοῦ πρὸς αὐτὴν ἐν' ἐπανελθεῖν πολλῶ τῶ τάχει 20
καταναγκάσωσι καὶ τὰ οἰκεῖα πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἀπολά-
βωσι. σκοπὸς γὰρ αὐτὸν πάνυ τι καλὸς καὶ πολλῶν ἀξίος
τῶν ἐπαίων εἰσῆει, τὴν πόλιν καὶ αὐθις τοῖς οἰκήτορσιν ἀπο-

15. κατὰ Α

sunt, eam sibi habuere, cum adhuc apud Galicum fluvium Murates
moras ageret: quibus vero ob egestatem atque inopiam ea frui non
contigit, eos singuli in patrias sedes et loca dimiserunt, servitutis
incommoda subituros, donec ipsi postmodum reversi de eorum pretio
disposuissent. neque enim poterant secum una convehere per lon-
gum iter, et ad aliud bellum proficiscentes. vidisses infelices, hos
quidem ad ortum, illos ad occasum, distractos asportari: namque hi
parentes, alii filios, alii uxores accipiebant, et quos natura unum
aliquid insigniter fecerat, calamitas separabat.

18. Hoc pacto (quod utinam nunquam evenisset) rebus nostris
proceedentibus, et hoc sine apud Bardarii ripas terminatis, Murates
inde, duas in partes diviso exercitu, unam ad Ianuinorum fines dimi-
sit, alteram ipse secum ducens ad alios se conferebat, eos quoque
absumpturus et potiturus. sed ante omnia per omnem suae ditionis
plagam praecones mittit, eos qui ante multos annos, ipsoque obsidio-
nis tempore, Thessalonicam deseruerant aliisque in locis sedes loca-
verant suas, quam celerrime possent domum revenire coacturos, qui
proprias in posterum, ut antea, possiderent. nam proposuerat, quam
optime et multa cum iude, rursus urbem habitatoribus restituere, et

δεδωκέναι καὶ πλήρη καθάπερ καὶ τὸ πρὶν ἀποκαταστήσαι.
 καὶ ἦν ἂν τοῦτο μετ' οὐ πολὺ, εἰ μὴ τὰ ἡμέτερα πρὸς θεὸν
 κώλυμα γέγονε πταίσματα. πόθῳ γάρ τοῦ συστῆναι τὴν πό-
 λιν φιλανθρωποῦ γνώμης τυχῶν ἐβούλετο πᾶσι τε ἐλευθερίαν
 5 χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι τοῖτοις, ὡς προύφηγ, αὐτὴν καὶ τὰς
 αὐτῶν οἰκίας ὡς πρὶν μετὰ πάσης ἀδείας κεκτῆσθαι, καὶ εἶ-
 τι προσῆν ἀκίνητον ἕτερον. τῷ τοι καὶ πρὸς τοὺς ἄμφ' αὐ-
 τὸν φασί τινες ἐπομνύμενον λογάδας εἰπεῖν ὡς ἄδικον ἂν εἶη
 μετὰ τῶν προσόντων τοῖς κρατηθεῖσι καὶ τούτους ἐλεῖν δε-
 10 σμίους καὶ τῆς ἐνεγκαμένης ἀπαγαγεῖν. ἐλευθερώσωμεν οὖν
 αὐτούς, εἰ δοκεῖ, ἢ λαβόντες λύτρων ἄνευ αὐτούς, ἢ ταῦτα 361
 παρεσχηκότες ἡμεῖς. τῶν δ' ἀκηκοότων τοὺς μὲν ἄλλους
 ἐπαινέσαι τε τὸν λόγον καὶ παρακαλέσαι πρὸς τοῦτο, ἕνα δὲ
 τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐξοχώτατον μὴ μόνον οὐκ ἀποδέξασθαι
 15 τὸ ῥηθῆν διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐδύνατο λόγοις
 κωλύσαι τὸ βούλημα, καὶ πιθανὸν ὄφθῆναι διὰ τὸ ὑπερέχον.
 ἦν δὲ καὶ τοῦτο πάντως τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας καρπός, ὡς ἔμαν-
 τὸν πείθω, καθάπερ καὶ τᾶλλα ὅσα συμβέβηκεν. εἰ καὶ ἴσως
 τινὲς τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἀναγμμένοις δεχόμενοι τοῖς ὡσί,
 20 μὴδ' ἑαυτοὺς αἰτίους κρίνοντες, τὰς θείας παρὰ φραῦλον ἐπ-
 τολὰς τιθεμένους, ἀνθρώποις τὰς τῶν συμβαινόντων αἰ-
 τίας λογίζονται. ἐγὼ δὲ τὸ πᾶν τῆς τοῦ θεοῦ κρίνω παι-
 δείας διὰ τὴν ἐμὴν ἐπανόρθωσιν· πᾶσαι γὰρ αἱ πολυάνθρω-

ut prius erat, hominum conferta copia complere. quod utique non
 multum post belle cecidisset, nisi nostra in deum facinora impedi-
 mento fuissent. cum enim reparandae urbis desiderio teneretur, re-
 vocans se ad humanitatem ac mansuetudinem, omnes libertatis com-
 potes facere patriamque illis donare, ut dixi, et domibus propriis, ut
 antea, frui cum omni securitate, et quidquid aliud erat in immobili-
 bus, in animo habuit. quapropter primatibus cum suis, quidam etiam
 cum sacramento, ferunt dixisse: "inustum est cum rebus debellato-
 rum debellatos quoque in vincula conici et patria alio abductos
 spoliari; libertatem itaque illis stabiliamus, si ita videtur, aut sine
 pretio illos accipientes, aut illud nos erogantes." auditorum alios
 sententiam laudasse, adhortatos ut faceret; sed unum ex ducibus, qui
 dignitate caeteros antecellebat, non tantum non approbasse verba de
 libertate, sed et quibus poterat rationibus consilium principis impe-
 divisisse; et verosimilia dicere, quod alios anteiret, visus est. erat
 plane hoc quoque meorum scelerum fructus, ut ipse mihi suadeo,
 quemadmodum et quae evenere reliqua; licet nonnulli sermonem
 hunc hand patentibus auribus arripientes, neque semet ipsos causam
 fuisse iudicantes, divinis praeceptis neglectis, hominibus eventuum

ποι φθοραί, ὡς αἱ θεαὶ διαγιγνώσκουσι καὶ ἀποβαίνονται βίβλοι, εἰς τὸν τῶν ὑπολειπομένων σωφρονισμόν γίνονται, τὴν πάνδημον πονηρίαν δημοσίαις μάλιστα τοῦ θεοῦ σωφρονίζοντος.

Πάντων οὖν, ὡς εἶπον, τὰ τῆς πόλεως ἑαυτοῖς διανει-
μαμένων, ὁ Μουράτης τὴν πόλιν ἀνθρώπων ἐρημν ἰδιοποιή-
σατο μόνην, πάσας οἰκίας ἔχειν τοὺς ἀρχῆθεν αὐτῶν κυρίους
προστάξας ἐλευθερίας τετεχνηότας καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀκίνη-
362 τον κτήσιν, ταυτὶ μόνον προσθείς αὐτὸς τῆνικαῦτα τοῖς κα-
κοῖς γενομένοις, ὅτι τοῦσδε τοὺς ἱεροὺς οἴκους παρακατέσχε, 10
τὸν τ' ἐπὶ μέσης τῆς πόλεως νεῶν τῆς ἀχειροποιήτου παρθέ-
νου καὶ θεοτόκου καὶ τὴν εἰς ὄνομα πάλαι τιμωμένην τοῦ
τιμίου προδρόμου μονὴν ἱεράν, τὸν μὲν ὡς σύμβολον νίκης
καὶ τῆς γεγενημένης ἀλώσεως, τὴν δ' ὡς καὶ πρὸ χρόνων
παρὰ τῶν Τούρκων ληφθεῖσαν, καὶ εἰς συναγωγὰς αὐτῶν τοῖ- 15
τους μετήμειψε, καὶ ὅτι περιφανὲς κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν
βαλανεῖον ἐκ βῆθρων αὐτῶν ἀνεγείρας μαρμάρους χιλίας ἔξε-
λεῖν ἐπέμψε καὶ κομίσαι πρὸς τὴν ἐδάφους οἰκοδομίαν αὐτό-
θι, νεῶν ἱερῶν καὶ μονῶν ταύτας παρὰ τῶν πεμφθέντων ἀφει-
δῶς ἐκβληθείσας. 20

19. Ἄλλ' ἀπῆλθον μὲν οἱ κήρυκες κατὰ πολλὰ τῆς ὑπ'
αὐτῷ μέρη, ὡς διειλήφειμεν, καὶ τοὺς εὐρισκομένους ἀπὸ Θεσ-
σαλονίκης ἐν αὐτῇ κατηνάγκασαν ἐπανέρχεσθαι, αὐτοὺς πρὸ

causas ascribunt. ego autem, quidquid id fuerit, divinae punitioni propter meam correctionem tribuo: omnes etenim clades pene exitiabiles, ut divinae litterae tradunt decernuntque, ad frugem correctiones sunt, commune scelus communibus calamitatibus deo puniente.

Rebus itaque civitatis, ut dixi, inter se divisis, Murates urbem hominibus nudam solummodo sibi vindicans, omnes domos prioribus dominis liberis factis, et alia omnia immobilia, tradi iubet, haec tantum male tum factis superaddens, dum sacras aedes occupat, tum magnum virginis et deiparae manibus non factae templum, in media civitate positum, tum sub nomine ab antiquo tempore venerandi praecursoris sacrum et in veneratione habitum monasterium, illud in victoriae signum illatque excidii, hoc, quod aliquot ante annos a Turcis captum fuerat: et haec in congregationes et synagogas suas commutavit. nec non illustre Adrianopoli balneum a fundamentis extruens, mille marmora eripi adducique ad balnei stratum ex hac urbe mandavit, quae a sacris templis et monasteriis per curatores extracta sunt.

19. Porro abiere praecones ad multa illius dicionis loca, ut dictum est, et quos reperere Thessalonicenses, qui ante nonnullos an-

χρόνων μόνον ταύτης ἀπάραντας ἐκ τῆς τῶν δειωῶν συνεχείας,
 ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν αἰχμαλώτων γεγενημένων τοὺς ὀθενδήποτε
 τῆς ἐλευθερίας ἠξιομένους. ἠλευθέρωνται καὶ γὰρ ἱκανοὶ
 πολλῶν θεοφιλῶν ὑπὲρ ἀναρρύσεως ἡμῶν προθύμως κεκινη-
 5 μένων, καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Σέρβων ἄρχοντος, ᾧ τῶν ἄλλων 363
 αὐτοῦ πλεονεκτημάτων ἐξαίρετον ἢ πρὸς τοὺς δεομένους ἐστὶν
 εὐποία ἐκάσποτε. χρυσίον καὶ γὰρ οὗτός τιςιν οἷς ἐθάρρει
 χειρίσας ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν αἰχμαλώτων τοῦτο δοθῆναι παρεκα-
 λεύσατο. καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἐκείνου γνώμης ἐγένετο· ἐπρίαντο γὰρ
 10 τοῦ χρυσοῦ οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πολλοὺς, οἳ δὴ καὶ ἐπα-
 νιόντες ἐπὶ τὴν πόλιν, ὡς εἰκάζειν ἔχομεν, μέχρι τοῦ νῦν εἰσὶ
 μετὰ τῶν ἀπ' ἄλλων τόπων ἐληλυθότων ὡσεὶ χίλιοι. εἰ δὲ
 καὶ συναριθμῶν τις ἐθέλοι καὶ τοὺς τῆς πόλιν οἰκήσαντας
 Τούρκους, εἰεν ἂν ὡσεὶ δισχίλιοι. διενουόμεθα δὲ τὴν πόλιν
 15 καὶ αὐθις τὴν πρὶν αὐτῆς εὐκοσμίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὰ τῆς
 εὐσεβείας ἀνθῆσαι καὶ πλατυνθῆναι ὡς πρότερον. καὶ γέγο-
 νεν ἂν ἴσως, εἰ μὴ καὶ πάλιν τὸ πλῆθος τῶν ἡμετέρων σφαλ-
 μάτων ἐμποδῶν ἐγγόνει καὶ ἡ κακία μὴ χώραν εὔρειν. ἐξ οὗ
 γὰρ ἡ πόλις δεδούλωτο, καὶ ὁ Μουράτης πάντα καὶ κτίσματα
 20 καὶ κτήματα καὶ νεῶς ἱερῶν καὶ μονὰς καὶ τὰς τῶν προσόδων
 αὐτῶν ἀφορμὰς ἐπανιοῦσιν ἡμῖν τοῖς ὀπωσδήποτε τῆς δουλείας
 ἀπαλλαγῆσαι φιλοτίμως καὶ γράμμασι καὶ λόγοις δεδώρητο,
 πανταχοῦ τε τοῖς ἀφικνουμένοις ἐλευθερίαν ἐκήρυξε, καὶ τὰς

nos rerum angustiis pressi ex ea secesserant, etiam vi reduces fecere,
 captivos item quoquomodo in libertatem vindicatos. namque quam
 pluri mi piorum hominum, infortunii commiseratione devictorum, li-
 beralitate, et potissimum Servorum principis, cui prae aliis, quibus
 caeteros superat, virtutibus praecipuum est in egenos beneficentia,
 redempti fuerant. is enim aurum fidei amicis concreditum pro liber-
 tate captivorum impendi mandaverat; neque consilio frustratus est,
 eo siquidem auro multos ab eo missi redemerunt; qui reversi in pa-
 triam, ut coniciimus, ad hoc tempus cum aliis, qui ex diversis locis
 huc accurrere, sunt numero mille. et si quis simul Turcas huiusce
 urbis habitatores numeraverit, erunt fere bis mille. opinabamur vero
 urbem rursus pristinum decorem recepturam, et pietatem novis floribus
 emersuram et, ut antea, longe lateque divagaturam. et forte effectum
 habuisset, ni rursus meorum delictorum copia obstitisset datusque esset
 locus improbitati. ex quo enim civitas captivitate pressa fuerat, et Mu-
 rates omnia et aedificia et possessiones et sacra templa et monasteria
 et eorum reditus nobis revertentibus quoquo modo liberis factis ma-
 gnifice et scripto et sermone elargitus est, et locis ex omnibus adve-
 nientibus libertatem palam edixit, et suas domus et quaecunquae im-

364 αὐτῶν οἰκίας καὶ ὅσα ἀκίνητα πάντες ἀνέλαβον, καὶ τάξις
 πᾶσα καὶ ἅπαν ἔθνος τῆς πόλεως πρὸς δευτέραν αὐξήσιν καὶ
 ἀνακαινισμόν προβαίνειν ἀπήρξαντο, ποιμὴν τε τῇ πόλει κε-
 χειροτόνητο, καὶ ἐκκλησία συνέστη καὶ τὴν προτέραν ταύτης
 τάξιν ἀπέλιψε, μοναχοὶ τε τῶν μονῶν ἐπελάμβοντο καὶ διὰ 5
 σπουδῆς ἐποιοῦντο τὴν τούτων ἐπίδοσιν, καὶ πάντες ἐλπίσι
 χρησταῖς ἐτρέφόμεθα, καὶ συντόμως εἰπεῖν τῶν ἐκ τῆς ἀλώ-
 σεως ἡμῶν ἐπιόντων κακῶν τὴν μνήμην ἀπεβαλόμεθα, καὶ
 χαίροντες ἡμεῖς ἐφ' οἷς ἀδοκῆτως ἐτύχομεν, καὶ τὴν προτέραν
 ἀπολαβεῖν τὴν πόλιν εὐετηρίαν ἠλπίζομεν, τότε ἔξ ἡμῶν, ἣ 10
 παροιμία φησὶν, ὃ ἡμᾶς ἐξετέμητο, καὶ εἰς τούναντίον τῶν
 ἐλπίδων περιεστράφησαν.

κ. Καὶ δὴ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐπιδημητικῶς ὁ Μουράτης
 (δευτέρον, οἶμαι, τηνικαῦτα διίπνευεν ἔτος μετὰ τὴν ἄλωσιν
 ἢ τρίτον) ἐφ' ᾧ ταύτην ἰδεῖν καὶ ἀκριβέστερον τὰ κατ' αὐ- 15
 τὴν ἱστορῆσαι, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν ἀποελαυκέναι, καὶ
 δωρεαῖς μεγάλαις ἀντιφιλοτιμησασθαι, τὸν ἐκείνου τε τῆ φε-
 λοτιμῶ τῆς γνώμης μιμήσασθαι πρόγονον, Θεσσαλονίκης κα-
 365 κείνον κρατήσαντα καὶ χάρισι ταύτην πολλαῖς ἀμειψόμενον,
 — οὕτως οὖν γνώμης ἔχων καὶ μετὰ τοιαυτῆς ἐλθῶν, ὃ δὲ 20
 μὴ οὐκ ἀγαθαῖς ὑπαχθεῖς συμβουλίαις μεταβουλευεταί τε καὶ
 τὴν προτέραν μετατίθησι γνώμην, καὶ ἂ καθ' ὃν ἐαλώκαμεν
 χρόνον οὐ πέπραχθε, κατ' ἐκεῖνο δὴ τοῦ καιροῦ παρῳήμητο

9. εὐτυχοῦμεν?

mobilia omnes recuperarunt, et ordo omnis et gens universa civitatis
 secundo augeri renovarique haud improspere coepere, et pastor urbis
 creatus, et ecclesia constitit suis institutis conspicua, et monachi mo-
 nasteria tenuerunt et studiose admodum eorum augmentis inhiabant,
 omnesque spe lactabamur bona, et ut breviter me expediam, malorum
 propter excidium nobis illatorum memoria amissa gaudebamus pro
 his quae nobis insperato obtigerant, et pristinam felicitatem tranquil-
 litatemque consecuturam urbem sperabamus, tum ex nobis, ut pro-
 verbio fertur, lorum sumptum est, et quae exspectabantur bona, in
 contrarium reciderunt.

20. Nam Thessalonicam repetens Murates (secundus tum curro-
 bat vel tertius post excidium annus) ut eam inviseret, accuratiusque
 res illius addisceret, et bonis illius frueretur, et muneribus munificis
 contenderet cum suo progenitore, illiusque vestigiis insisteret qui
 Thessalonica potitus gratias innumeras largitionesque maximas fecit:
 hac, inquam, fretus mente, illiusque exsequendae causa veniens, post-
 modum malis aliorum monitionibus distractus consilium pristinaeque
 sententiam mutat; et quae, quo capti sumus tempore, non perierat,

διαπραΰσθαι. καὶ γοῦν ὡς τὴν πόλιν καὶ τὰ καθ' ἕκαστον
 ταύτης θεόσταιτο καὶ πάσης ἐν ταύτῃ θρασυτῶν ἐπαπολαύσειεν,
 ὡς τῶν αὐτῆ προσόντων καλῶν εἰς κόρον κατατρυφήσειεν,
 ἀγαπητικῶς τε οὐχ ἥκιστα ταύτῃ διατεθείη, καὶ πᾶσιν ἡμῖν
 5 θαρρεῖν δοίη περὶ ἡμῶν τὰ βελτίω, πρῶτον μὲν ψῆφον ἐξή-
 νηκεν οἶαν οὐδ' ἐν ὀνειροῖς ἰδὼν οὐδεὶς ποτε προσεδόκησεν
 αὐτῶν. ἢ δ' ἦν πάσας μὲν ληφθῆναι μονὰς καὶ νεώς, πάσας δὲ
 προσόδους αὐτῶν καὶ τὰ κτήματ' ἀφαιρεθῆναι, καὶ εἰς στε-
 νὸν κομιδῆ τὰ ἡμέτερα κατατῆσαι, ὃ καὶ εἰς πέρας ἐκβέβη-
 10 κεν οὐ μετ' οὐ πολὺ. ἔπειτα δὲ καὶ καταγραφῆναι πάσας
 οἰκίας καὶ εἴ τι προσῆν ἕτερον τῇ πόλει προστάττει, καὶ χω-
 ρίς μὲν τὰ τῶν παρόντων χωρὶς δὲ τὰ τῶν ἀπόντων ἀριθμη-
 θῆναι. βουλὴν γὰρ ἐνενόησεν ἢ ἐδέξατο τὰς μὲν τῶν παρόν-
 των καταλιπεῖν ἔχειν τοὺς τούτων δεσπόσαντας, εἰ καὶ μὴ 366
 15 καθαρῶς οὕτως ἐξέβη, τὰ δὲ γε τῶν ἀπόντων, ζώντων καὶ
 τεθνηκότων, τὰ μὲν τηρεῖσθαι τοῖς εἰσέπειτ' ἐλευσομένοις, τὰ
 δὲ Τούρκοις δοθῆναι τοῖς ἡρημένοις ἢ βιασθεῖσιν ἐνοικῆσαι
 τῇ πόλει, καθάπερ καὶ γέγονεν. ἐπεὶ δὲ κατεγράψασαν μὲν
 μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ἅπαντα τὰ τῆς πόλεως, ἐνίων ἐκ
 20 τῶν ἡμετέρων πρὸς τοῦτ' ἐπιτηδείων ὀφθέντων, οἳ καὶ τοῦτ'
 ὄδινον ἐκ σκαιοτάτης οἴμαι γνώμης καὶ φθονερᾶς, ἡριθμητο
 δὲ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ διασκέψεως, καὶ διχῆ κατὰ

17. εἰρημένοις Α

eo temporis perficere constituit. Igitur, licet ille diceret ideo se ve-
 nisse ut urbem et singula illius circumspiceret, otioque et laboris
 remis sione uteretur, bonisque illius ad saturitatem luxuriaretur, sic-
 que non minus in eam benevole affectus meliora speranda nobis in
 posterum relinqueret, nihilominus primum mandatum dedit, quod ne
 per somnium quidem quispiam expectasset. id autem erat mona-
 steria omnia templaque occupanda, eorum redditus omnes possessio-
 nesque auferendas, et in angustum oppido res nostras cogendas. quod
 non multo post factum est ab illis insigniter. postea omnes domus,
 et quidquid aliud praeterea in civitate erat, sanxit describi, et sepa-
 ratim praesentium separatim absentium censeri. novum enim consilii
 genus excogitaverat, aut ab aliis excogitatum ipse probaverat, praesen-
 tium facultates relinquendas iis in quorum dominio erant, licet neque
 hoc integre observatum est; absentium, sive illi in vivis agerent sive
 ex eorum numero exturbati mortem oppetiissent, partim reservandas
 postmodum futuris, partim Turcis vel eam inhabitare coactis deden-
 das. quod item factum est. postquam vero universa urbis diligenter
 admodum descripta sunt, nonnullis ex nostris suam operam praestan-
 tibus, qui mente improbissima et plane invida conceptum sovebant,

τοῦπίταγμα διηρέθησαν, τότε δὴ τὰς μὲν τῶν μονῶν ὄσαι δὴ
 μείζους καὶ πρὸς κάλλος φαιδρότεραι τοῖς οἰκείοις αὐτῶ καὶ
 οὐδὲν ἐν ἀξιώμασιν ἐδωρήσατο, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν οἰκιῶν ὄσαι
 δὴ καλλίους ἦσαν τῶν ἄλλων εἰς τε κάλλος καὶ μέγεθος, μύ- 5
 νους ἡμῖν τοὺς τέσσαρας νεῶς, οἳ καὶ καθολικοὶ λέγονται, κα-
 ταλειοπῶς, πολλὴν τὴν σπουδὴν ὑπὲρ τούτων τοῦ ποιμένους
 εἰσενεγκόντος. τὰς δὲ γε λοιπὰς ἀπάσας οἰκίας καὶ τοὺς νεῶς
 σχεδὸν πάντας διωρίσατο τοῖς τ' ἀπ' ἄλλων τόπων ἐτελήσα-
 σιν ἴσως τὴν πόλιν ἀνθ' ἧς οἰκοῦσιν ἐλεῖσθαι παρυσχεθῆναι,
 καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν Γενητῶν ἀπαναστάσι Τουρκοῖς. τόπος δ' 10
 367 οὗτός ἐστι πεδιάς ὄλος, ἡμέρας ὄδον ἀπὸ τοῦ κατὰ δύσιν μέ-
 ρους ἀπέχων τῆς πόλεως, εἴτε τῇ τούτου ἐπιτηδειότητι εἴτε
 σπουδῇ τοῦ τούτου ἀρχῆθεν ἐκλεξαμένου πρὸς οἰκῆσιν πολ-
 λούς ἐσχηκῶς οἰκίτορας Τουρκοῦς. ὃν δὴ τόπον, οὐκ αἰδ'
 ὄπως ἐπὶ θεῶν καὶ ζώων ἀγρίων θήραν ὁ Μουράτης ἐκεῖσε, 15
 καθ' ὃν καιρὸν ἐνεδήμει τῇ πόλει, γενόμενος, σχεδὸν τῶν
 ἐνοικούντων καθίστησιν ἔρημον, ἀπακίτασθαι τούτους τὸ τά-
 χος κελύσας καὶ μετακίειν εἰς Θεσσαλονίκην. ὃ δὴ πρόσταγμα
 καὶ μετὰ σπουδῆς οἱ πρὸς αὐτὸ τεταγμένοι πεπληρωκότες
 ἐφάνησαν μηδὲν μελλήσαντες μετὰ τὴν τούτου ἀποδημίαν, 20
 πάντας δὲ τοὺς αὐτόθι Τουρκοῦς ἐκεῖσε γενόμενοι καὶ βίη
 μᾶλλον ἢ πειθὸς εἰς Θεσσαλονίκην ἀγοχότες, καὶ οἰκίας ἐτέ-
 ρας ἀνθ' ὧν εἶχον παρεσχηκότες κατὰ τὸ πρόσταγμα. ἔμφω

numerata sunt accurate nimis atque considerate, et duas in partes,
 ut mandatum fuerat, divisa, tum monasteria magnitudine et decore
 illustriora, similiter et aedes quae alias pulchritudine ornatuque su-
 perabant, suis familiaribus et in dignitate constitutis attribuit, tantum
 nobis quattuor templis, catholicis dictis, id enixissime pastore procu-
 rante, concessis. reliquas vero omnes aedes templaque fere omnia,
 qui ab aliis locis sedem sibi in ea collocassent suaeque patriae prae-
 posuissent, et Turcis, qui a Genitzis moti fuerant, tradi decrevit.
 Genitzae locus est aequata agri planitie quaquam versus expansus,
 diei itinere ab occidentali urbis plaga distans, sive sui habilitate, sive
 illius qui primum in habitationem sibi locum elegerat industria, Tur-
 carum accolarum frequentia instructus; quem, nescio qua de causa,
 animi recreandi ferarumque immansuetarum capiendarum gratia Mu-
 rates, cum in civitatem progrediretur, visens fere habitatoribus spo-
 liavit, solum eos vertere qua possent celeritate iubens, et sedem The-
 ssalonicae ponere. iussum diligenter curatores, nulla interposita mora,
 executi sunt, postquam ille abscesserat, omnesque Turcas ibi habi-
 tantes suo adventu coactos potius quam suosos Thessalonicam adve-
 xere, et domus alias, loco earum quas illi possederant, ut mandatum

γοῦν, οἶμαι, ταῦθ' ὁ Μουράτης ἐσκέψατο καὶ τοῦθ' οὕτω γενέσθαι προσέταξεν, ἐν ἀσφάλειαν ἢ πόλις ἔχη καὶ φυλακὴν ἀκριβεστέραν ἐκ τούτου, παρῴλιος οὔσα καὶ διὰ τοῦτο δεομένη πολλῶν ἐνοικούντων, καὶ ἵνα τὴν ἀγορὰν πληθούσαν ἔχουσα τῶν 5 ὠνίων ὑπάντων εἰς αὐτὴν εἰσχομιζομένων πάντας ἔληκ παρ' αὐτῆς, πραγματειῶν καὶ συναλλαγμάτων ὑπάντων μεταδιδούσα 368 τοῖς χορῆζουσι καὶ αὐτὴν ῥαδίως πλουτίζουσα.

κύ. Τούτων οὖν οὕτω προβάτων, καὶ τῶν Τούρκων εἰς χιλίους ἀριθμουμένων τὴν πόλιν κατειληφῶτων, καὶ πάντων 10 οἰκίας καὶ ναοὺς ἀντὶ οἰκιῶν εἰληφῶτων, καὶ ἀναμιξὶ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν λαχόντων τὴν οἴκησιν, ἢ πόλις ὥσπερ τινὰ πενήθηρ χιτῶνα τὴν ἀκοσμίαν περιεβύλετο, τῆς εὐπρεπείας, ἧς ἂν ἔτυχε τῆς κακῆς συμβουλῆς μὴ χῶραν εὐρούσης, ἀφηρημένη, καὶ τὸν στολισμὸν, ὃν οὐκ εἰς μακρὰν ἔσχεν ἂν, δυστυχῶς ἄγαν 15 ἀποβαλοῦσα, καὶ στένουσα οἶον μετ' οἰμωγῆς ὅτι μὴ σεισμὸς ταύτην συνέχασεν ἢ πῦρ παρανάλωσεν ἢ ὕδωρ ἀναδοθῆν ἢ νεφελόθεν ἕλγην συνεκάλυψε καὶ κατέκλυσε· τοῦτο γὰρ ἀνεκτότερον, ἐπεὶ τοῖ γε βέλτιον τοῦ τοιαύτην ὀρᾶσθαι τὸ μηδ' ὀπωσοῦν ἐπὶ γῆς ἐστάναι. οἱ μὲν οὖν τῶν ἱερῶν οἴκων εἰς 20 κοινὰ καταγῶγια μετημείφθειςαν, ὥσπερ εἰρήκειμεν, καὶ τὸ προφητικὸν εἶπεῖν, ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ τὰ θυοιαστήρια τοῦ θεοῦ καταβέβληντο· οἱ δὲ λείψανα μόνον τοῦ πρώτου κάλλους αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως ἀποσώζουσιν. ἔνιοι δέ, καὶ

fuera, dediderunt. ambo haec itaque, ut opinor, Murates meditata est et ita fieri iussit, tum ut securitate et custodia magis fida urbem communiret maritimam ideoque multis egentem habitatoribus, tum ut foro omnium rerum abundantia circumfluenti, venalibus undequaque convectis, omnes urbs ad se traheret, et mercaturis commerciisque diversas nationes indigentes commiscens ex facili ipsa collocupletata ditesceret.

21. His itaque hoc modo digestis, cum Turcae mille numero civitatem occupassent et omnium domos ac templa pro habitatione accepissent, nec non promiscue per universam urbem sedem locassent, civitas, veluti lugubri amictu, confusione atque immunditia circumvestita est, suo decore, quem utique consecuta fuisset si malum consilium locum non habuisset, spoliata, et ornata, quem non multo post possedisset, orbata, et non sine gemitu suspirans quod aut terrae motus non absorberit, aut ignis non absumperit, aut aqua alicunde erumpens vel e nubibus decidens non cooperuerit et inundaverit: hoc enim tolerabilius fuisset, quando multo melius est eam nusquam exstare quam hoc modo visui hominum obici. sacra igitur templa in publica diversoria immutata sunt, ut praenarratum est, et ut cum propheta loquar, in securi et ascia dei propitiatoria disie-

μᾶλλον οἱ πλείους, καταπεπτώκεσαν τέλεον, ὡς μηδὲ ποῦ ποτ'
 ἦσαν γνωρίζεσθαι. διηρηπάγησαν γὰρ αἱ τούτων ὕλαι, καὶ
 369 κτίσμασιν ἄλλοις προσετέθησαν καινοτέροις, καὶ μάλιστα γε
 τῷ νῦν ἐπὶ μέσῃ τῆς πόλεως ὀρωμένῃ καὶ κοινῶ βαλανεῖῳ.
 καὶ μονουρχί τῶν γηραιότερων ἐξεστὶν ἀκούειν ἀνδρῶν ὡς 5
 ὧδε μὲν ἦν ὁ νεῶς ὁ δεῖνα ἐκεῖ δὲ ὁ δεῖνα, καὶ ὅσα προσῆν
 ἐκάστω καὶ κάλλη καὶ χάριτες. καὶ τοῦτο μὲν οἱ κατὰ πᾶ-
 σαν τὴν πόλιν νεῶ. μοναὶ δ', αἷς πρότερον φθιάσας ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν, ἀφορημὴ τοῖς ὀρωσὶν ἴστανται πένθους, μὴ ὅτι γε
 μοναχῶν ἔρημοι κατασταῖσαι κακῶς ἐξελαθέντων καὶ πρὸς ἐτέ- 10
 ρας πόλεις μετοικησάντων, ἀλλὰ καὶ προσαφηρημέναι τὴν διὰ
 πάντων λαμπρότητα. αἱ τε γὰρ μάρμαροι τούτων δεηδαφί-
 σθησαν, ἧ τ' ἄλλη ἅπασα ὕλη ἧ πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτῶν
 ἀρχήθειν συντεθειμένη καὶ κάλλος εἰς διαρπαγὴν τοῖς βουλο-
 μένοις ἀνεῖτο, καὶ νῦν ἄκοσμὸν τι θέαμα πᾶσιν ὀρωῖνται καὶ 15
 τὰς ἀπάντων ψυχὰς κινουῖσι πρὸς δάκρυα. πολλοὶ μὲν οὖν
 εἶλοντ' ἂν ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης τὴν πόλιν, καὶ πλήρης μὲν
 ἂν ἦν εὐσεβῶν ἡδῆ, πλήρης δὲ μοναχῶν, γέμουσα δὲ Θουμη-
 δείας καὶ τέρψεως τῷ χριστωνύμῳ πρεπούσης πληρώματι, εἰ
 μὴ τοιαύτη κατ' αὐτῆς ἀπόφασις ἀπενκαταῖ ἐξήνεκτο καὶ τὰ 20
 κατ' αὐτὴν οὕτω προουχώρησε. νυνὶ δὲ μὴ ὅτι γε πόθον οἱ
 370 ταύτην ἐκ μυκροῦ καταλαβεῖν εἶχον, μετέμελον ἔσχον τῆς
 προθυμίας, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν τῆς εἰς τὴν πόλιν ἐλεύσεως μετα-

cta sunt: namque alia prioris sui decoris et situs tantummodo reli-
 quias proferunt, alia, quin immo maior eorum pars, prorsus concide-
 runt, ut nec ubi aliquando steterint agnoscat. directa siquidem
 eorum materia structuris aliis recentioribus applicata est, et potissi-
 mum balneo, quod nunc media in urbe commoditati publicae erectum
 conspicitur; tantumque ab aetate provecioribus fas est audire: hac
 in parte templum tale erat, ibi tale, et quaecunque ea exornabant,
 venustates et gratiae. et hoc quidem, per omnia civitatis loca, tem-
 pla passa sunt. monasteria, de quibus antea nostra oratio disserue-
 rat, in maximum moerorem intuentes abstrahunt, non tantum viduata
 monachis turpiter eiectis et ex patriis peregrinas in sedes pulsis, sed
 suo splendore ac pulchritudine spoliata, marmora siquidem eorum in
 solum disiecta, et materia reliqua, ad perfectionem atque ornatum
 antiquitus exaggerata, rapinae volentium cessere, et nunc spectaculum
 sine ullo cultu foedum ac deformatum, circumspectantium animis
 lacrimas extorquent. et multi sane hanc civitatem patriae praeposui-
 sent; adeoque piis hominibus repleta, repleta monachis, laetitia iu-
 biloquo Christiano coetui non dedecentibus onusta, in hilaritatem
 conversa maximo gaudio frueretur, nisi adeo execranda sententia lata
 fuisset. et res quidem urbis ita se habuere. nunc porro, qui a

μέλει, τῆς ἐλπίδος σαφῶς διημαρτηκῶσι. πάντα γὰρ ἄνω
καὶ κάτω γέγονασι, τὸ τοῦ λόγου. καὶ ἡ πόλις ὡσπερ τις
ναῦς ἐν πέλαιγαι περισχεθεῖσα κακῶν περιφέρεται, δίκην
ἀνέμων τῶν καθ' ἑκάστην εἰπεῖν συμπιπτόντων ταραττό-
5 των αὐτὴν καὶ ναυτίας πολλῆς καὶ ἱλίγγου πληρούντων,
καὶ καθυρῶς εὐδίας ἐπιτυχεῖν οὐκουν ἐόντων, οὐδὲ τὸ
τῆς εἰρήνης καὶ νηνεμίας ἰστίον πετάσασαν πρὸς λιμένα κη-
λῶν ἐφθακέναι στήναί τε ἐπ' ἀγκυρῶν ἀσφαλείας καὶ μέ-
νειν ἀσάλευτον. Θεοῦ δὲ ἄρα τοῦτο ἦν εἴη καὶ τῆς ἐκείνου
10 σαφῶς πηδαιουχίας, καταπραῦναι μὲν τὰ τῶν ἐπερχομένων
χορυφούμενα κύματα, ἰθῦναι δὲ πρὸς γαλήνην, καὶ σωτηρίαν
χαρίσασθαι, καὶ δοῦναι πρύμναν κρούσασθαι τοῦ λοιποῦ καὶ
πλευσάσαι δεύτερον, ὃ φησι, πλοῦν, μεταβεβλημένων ἀπάντων
ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ ὃ συνοίσει τῇ πόλει, μεσιτεύσαντος τοῦ
15 ἡμεδαποῦ τροπαιοῦχου καὶ μάρτυρος, καὶ τῶν τῆς πατρίδος
οἰάκων αὐθις εἰπεῖν ἐπιλαβομένου, καὶ πρὸς τὴν τοσαύτην
τῶν συμφορῶν θάλασσαν τῇ ἑαυτοῦ χρησαμένου δυνάμει.
γένοιτο δὲ μὴ οὐκ εἰς μακρὰν, ἰλέω τοῦ θεοῦ ἐπιβλέψαντος 371
ὄμματι, καὶ φιλανθρωπευσαμένου συνήθως ἐφ' οἷς αὐτὸν πα-
20 ρογγίζομεν.

κβ. Ταῦτα ἐς δεῦρο παρηκολούθηκεν, εἰ καὶ τινα τού-
των ἡμεῖς ἐκόντες διὰ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἡμετέραν περὶ τὸ
λέγειν ἀσθένειαν παραλιπεῖν δεόν κεκρίκαμεν. κάπειδήπερ

longioribus oris illius potiundae desiderio exardebant, eos sui desi-
derii, sed nos quoque in eam reditionis paenitet, cum spes melloris
status penitus sublata sit. susque deque enim omnia facta sunt, ut
proverbio circumfertur; et urbs, veluti navis alto malorum mari op-
pressa, circumagitur: ventorum enim instar, quae singulis diebus
occurrunt, eam inturbant et nausea vertigineque complent, et vera
potiri quiete non permittunt, vela licet pacis et tranquillitatis expan-
derit, ut ad portum honorum appellat, et ancorarum securitate fir-
metur, maneatque inconcussa. dei igitur fuerit, et illius plane guber-
nationis, rerum advenientium tumidos fluctus sedare, ad tranqui-
llitatem dirigere, salutem largiri, concedereque ut in posterum puppim
inhibeamus et secunda navigatione, quod dicitur, utamur, omnibus in
melius immutatis, ut, quidquid fuerit, civitati conducat, deprecatore se
pro nobis praebente nostro tropaeali et martyre, rursusque patriae
gubernacula suscipiente, et adversus tot calamitatum immodicos mon-
tes suam potentiam usurpante; neque diu bonum differatur, deo propi-
tius oculo inspectante, et suo more nobiscum, qui in eum delin-
quimus, humaniter agente.

22. Et haec hucusque processere: licet nos ex illis quaedam
sponte, tempore id poscente et nostra dicendi imbecillitate, silentio

οὐκ εἶχομεν τὴν σὴν ἀξίωσιν διαχρονίσασθαι καὶ ἀνηκούσας
γραφὴν ἀπενέγκασθαι, καθὼς ἡμῖν ἐξῆν, ἐαυτοὺς τῇ παρουσίᾳ
δεδώκαμεν διηγήσει. τοῦτο γὰρ καὶ τὰς ἀρχαῖς ὑπισχνού-
μεθα, μηδὲν πλέον τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἐπιδείξασθαι.
ὁθεν εἰ μὲν ἀξίον τι τῆς τε σῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς ὑποθέ- 5
σεως φανῶμεν ἐργάσασθαι, σὸν ἂν εἶη τοῦτο καὶ τῶν ὁσῶν
ὑπὲρ ἡμῶν προσευχῶν· εἰ δ' αὐθις ἀτυχεῖς κατὰ πάντα δό-
ξαιμεν, ὃ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη, ὅποια τις ἂν ἀμοιβῆ καὶ πά-
λιν ἡμῖν ἀντιδοθῆιη, δίκαιον ἂν εἶη καὶ σὲ ταύτης μετεση-
κέναι, ἡμᾶς ἀμαθεῖς ὄντας παρακαλέσαντα πρὸς ἔργον το- 10
σοῦτον διὰ τὸ ἡμᾶς εἶναι τι νομίσαι μηδὲν ὄντας καὶ τοῦτο
πανταχοῦ διατεινομένους. ἐγὼ δ' εἰς ἀμοιβῆν τὰς σὰς λιτὰς
ἀντιδοθῆναι μοι θερμῶς ἐξαιτοῦμαι, τιμιώτατε πάτερ· πολλὰ
372 γὰρ ἑμαυτῷ συνεγνωκῶς πταίσματα, τῆς ἀπὸ τῶν ὁσῶν λιτῶν
δέομαι βοηθείας εἰς τὴν τούτων ἀπόρριψιν. 15

involuerimus. cumque tuum nos rogatum refringere non possemus
et inobedientiae notam incurrere, ut nobis licuit, praesenti nos nar-
rationi dedidimus: hoc enim et in exordio promisimus, nihil nos
ultra propriam facultatem conaturos. quare, si quid tuo desiderio
dignum aut argumento compar, peregrisse videbimur, tuum id fuerit
et tuarum pro nobis supplicationum: sin res in omnibus infelicitur
cecidit, id quod necessario futurum erat, quidquid nobis delatum fue-
rit munusculi, iustum erit te quoque participem fieri, qui nos infan-
tes atque imprudentes ad opus hoc excitasti, quia aliquid esse nos,
qui nihil sumus et id ubicunque etiam contentiose profitemur, existi-
masti. ego vero gratiam rei referri mihi preces tuas enixissime exoro,
quam maxime venerande pater: mihi enim multorum scelerum con-
scius tuarum precum opem imploro, ut illa abluantur.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

ΚΑΤΑ ΔΙΝΑΜΙΝ

ΜΟΝΩΔΙΑ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΛΛΩΣΕΙ

ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.

IOANNIS ANAGNOSTAE

PRO VIRIBUS ACTA

MONODIA

DE EXCIDIO URBS THESSALONICENSIS

EODEM LEONE ALLATIO INTERPRETE.

Τίς ἂν εἰδὼς πάθει θρήνου ἔξισῶν τὴν Θεσσαλονικέων 374
ἀξίως πόλιν ἀδύρετο; πόλις γὰρ αὕτη τὰς ἄλλας ὅσον ἐν
εὐτυχίᾳ πολλῇ τῷ μέτρῳ παρήνεγκε, πανταχόθεν αὐτὴν λαμ-
πρὰν καὶ ποθεινὴν δεικνῦσα, τοσοῦτο νῦν ἀτυχεῖσσι πά-
5 πρᾶγε καὶ θρηνηδίας ἀπάσης ὑπόθεσις πρόκειται. οἷς γὰρ
τῶν ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μικρῶν γούν τινα χρόνον ἀπόνα-

Quis, sciens casibus eventibusque rerum fatalibus planctus exaequare, digne Thessalonicensium urbem deploraverit? urbs enim haec, quantum reliquis alias felicitate, mensura non parva, superavit, rebus in omnibus semetipsam conspicuam ac desideratissimam commonstrans, tantum hoc aevi infelicissimo infortunio mactata, omnis generis lacrimarum argumentum proponitur. quibus enim vel minimo

Phrantzes.

34

375 σθαι γέγονε, λέγειν οὐδὲν ἔπεισιν ἄλλο ταύτης γε πέρι ἢ ψυ-
 χὴν ὅσαπερ ἐς ἀθυμίαν ἐμβάλλει πηγὰς τε δακρύων ἐξ ὀμ-
 μάτων προχεῖσθαι παρασκευάζει. πολλὰς μὲν γὰρ κάλλει
 καὶ θέσει, πολλὰς δὲ μεγέθει καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀφθονίᾳ μὴδ'
 ὅσον εἰπεῖν ὑπερέβαλε πόλεις. καὶ [α] πρὶν μὲν ἐκόμα τοῖς 5
 ἀγαθοῖς καὶ πλοῦτῳ τῷ θρυλουμένῳ, νυνὶ δέ, ὥς μὴ ὠφελε,
 φροῦδα γεγένητο πάντα καὶ κακῶς ἀνεσκευαστο. ὦ πῶς μα-
 γνήτιδος τρύπον εἰς ἑαυτὴν ἀπαντας εἴλκεν, ἀποστήναί τε τού-
 τους οὐδ' ὀπωσιτοῦν συνεχώρει! τοσοῦτῳ καὶ γὰρ κατελχεν,
 οἷς αὐτοὺς πανταχόθεν ἀφικνουμένους ἐδεξιοῦτο, δεσμοῖς τ' 10
 ἀλύτοις φιλίας συνέδει, ὥς ἀντὶ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὴν πάν-
 τας αἰρεῖσθαι, καὶ μὴδ' ἐπανόδου μεμνησθαι μηκέτι. φεῦ.
 ἀλλ' ἤδη μὴ τοὺς ἐξ ἄλλοδαπῆς μόνον, οἷς ὑπῆρξεν, ὥς ἔφην,
 τῶν αὐτῆς ἀπολεαυκέναι χαρίτων, ἀλλὰ καὶ οὓς ἠρεγκε, φεῦ-
 γειν ὅλη παρεσκευάκε προθυμίᾳ καὶ Χάρυβδιν ὡσπερ ἐτέραν 15
 δεδοικέναι καὶ τρέμειν. ὦ χρόνε, οἷα τίκεις ἐξαίφνης, καὶ
 μεταβολὰς οἷας ἐναπεργάζῃ τοῖς πράγμασι. καλῶς σε, πρὸς
 τὸ παλίντροπον ἀπιδόντες, τροχὸν τὸ τῶν σοφῶν ὠνομάμασι
 γένος· πάντα γὰρ ἄνω καὶ κάτω μετατίθης καὶ περιφέρεις.
 376 ὦ πόλις ἢ πρὶν μὲν ὡσπερ ναῦς ἐξ' οὐρίας πλεύουσα, ἔπειτα 20
 δὲ καταιγίδος δεινῆς ἐγερωθείσης κακῶς συντριβείσα καὶ τὸν
 ἐναποκείμενον πλοῦτον ἀποβαλοῦσα καὶ ἀπολέσασα, οὐδ' ἂν

tempore bonis illius perfri concessum est, nihil de ea aliud occurrit
 quam quae desperationem animo conciliant et fontes lacrimarum ex
 oculis extorquent. namque et situ et pulchritudine multas, magnita-
 dine et rerum abundantia multo plures civitates exsuperavit. et quae
 prius bonis omnibus affluebat, atque ab omnibus decantatis divitiis,
 nunc (quod utinam avertisset deus) omnibus suis partibus iacet de-
 mortua et pessime pertractata. o quomodo illa, perinde atque ma-
 gnes, omnes ad se traherat avellique ab se nullo modo permittebat?
 sic enim eos detinebat, quos quacunq; e regione advenientes donis
 excipiebat, vinculisque amicitiae indissolubilibus constringebat, ut
 prae ea patriam postponderent et de reditu prorsus memoriam amitter-
 terent. heu, heu. verumtamen nunc non tantum advenas, quos,
 ut dixi, illius gratiarum participes fieri contigit, sed etiam quos ipsa
 extulit, omni studio fugam arripere eamque veluti Charybdir alteram
 perhorrescere et detestari coëgit. o tempus, quae nam repente parturis,
 et quasnam rebus immutationes inducis! optime te, qui retro abs te
 omnia converti conspexere sapientes, rotam nuncuparunt, omnia si-
 quidem susque deque agis ducisque. o urbs antea vento secundo ad-
 navigans, postmodum dira tempestate coorta pessime contrita, repo-
 sitis in te divitiis amissis atque deperditis! nemo equidem tuorum

εἰς τῶν σοι προσόντων ἀφίκοιτό ποτ' εἰς λήθην ἐκόν, εἰ μὴ
 τῶν φρενῶν ἐξέστηκεν ὅλως. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ σὺνδάκρυς
 σοῦ μεμνημένος καθίσταμαι, καὶ τὸ προφητικὸν εἰπεῖν, σκότος
 λεπτεῖν με καλύπτει, καὶ παραμυθίαν ζητῶν ταυτὰ μοι πά-
 5 σχειν καὶ τοὺς ἄλλους εὐρίσκω. ὦ πῶς σου τὴν πρὶν εὐκα-
 σμίαν ἀφήρησαι, καὶ ἡ λαμπρότης ἀπέσβη, καὶ τοὺς ἄρῶντας
 κατηφιῶν ἀναγκάζεις. συγκέχνται γὰρ σοι κόσμος ὁ περικείμενος
 ὕπαις, καὶ τὸ κάλλος, ᾧ σαυτὴν κοσμεῖν εἶχες, ἐξαίφνης ἀπό-
 λωλε. θεάτρον γὰρ πρότερον μὲν εὐδαιμον ἦς, νυνὶ δὲ θέα πᾶσι
 10 γέγονας ἀπενυκταία, καὶ τοὺς ἐνοικεῖν ἐλομένους σοι καὶ ἄκον-
 τας ἀπελαύνεις, ὄρᾳν σε μὴ φέροντας ἐν δυστυχίᾳ τοιαυτῇ.
 οἱ γὰρ σε τροφὸν οἶδασι καὶ μητέρα, τοῖς ἐπὶ μητρὶ κοπτο-
 μένοις ἀποιχομένη τὰ παραπλήσια δρωῖσι, καὶ κατηφείας σε
 πάντες ποιῶνται διήγημα. ὦ παρόντες, ἐγὼ μὲν καὶ τῶν 377
 15 ἄλλων ὅταν εἰς μνήμην ἦκω τῆς πόλεως, πολλῶν ὄντων καὶ
 μεγάλων, καὶ ὧν λόγος οὐδεὶς ἐξαρκεῖ πρὸς διήγησιν, ἰλίγ-
 γου πληροῦμαι καὶ ἑμαυτὸν ὑπ' ἀθυμίας κατέχειν οὐχ οἶός
 τε γίνομαι, ἦνίκα δ' ἂν καὶ τὸν κάλλιστον δν ἀποβέβληκε κό-
 σμους λογίσωμαι, νεῶς, φημί θεῖους καὶ τὰ κατὰ πᾶν αὐτῆς
 20 μέρος σεμνῶν ἀνδρῶν καταγῶγια, μικροῦ καὶ ἄφρονος τοῖς πα-
 ροῦσιν ὀρᾶμαι καὶ μόλις ἑμαυτὸν ἀνακτῶμαι τοῦ πάθους.
 ὀφθαλμῶν γὰρ εἰπεῖν ἦσαν οὗτοι βολαὶ τε καὶ γλῆναι τῇ

nunquam obliviscetur libens, ni mente captus abs te prorsus abierit.
 ego vero totus lacrimis conspergor, dum tui recordor, et ut cum pro-
 pheta loquar, subtiles tenebrae me obtegunt, et consolationem quae-
 rens eadem et alios perpeti reperio. o quomodo tuo pristino decore
 spoliata es, et splendor exstinctus, et intuentes maerore conficis!
 ornatus enim omnis, qui te ambiebat, conturbatus est; et pulchritudo,
 qua te condecorabas, actutum abiit, theatrum siquidem antea felix,
 nunc omnibus abominandum spectaculum reddita es; et eos qui tuam
 habitationem elegerant nolentes abigis, tanquam qui te in simili ca-
 lamitate videre non sustinent. qui enim te altricem et matrem con-
 stitentur, perinde se gerunt atque illi qui matrem demortuam efferunt,
 et maeroris te narrationem omnes constituunt. o praesentes! ego
 equidem et rerum aliarum urbis memoriam cum recole, quae multa
 sunt et ingentia et dicendi genus omne superant, statim vertigine
 opprimor et me ipsum continere prae dolore nequeo. sed cum pul-
 cherrimus, quem amisit, ornatus menti occurrit, aedes, inquam, sa-
 crae et per omnia sui loca venerandorum hominum sedes, tantum non
 mutus vocis usu amisso adstantibus videor, et vix me ex ea turba-
 tione animi recolligo. oculorum enim illa erant urbi, ut ita dicam,
 iactus atque pupillae: at nunc obdormiscentia obscuram illam unde-

πόλει, καὶ νῦν κατακοιμηθεῖσαι ζοφερῶν αὐτὴν ὑπεργάσαντο πάντη. καὶ τί μὴ λέγω τὸ κρεῖττον; οὐρανῷ τε καὶ γῆ ταύτην εἴκασεν ἂν τις τὴν πόλιν εὐστόχως· τὸ μὲν γὰρ ἄνω τοῦ ἐν ἀρετῇ διαλάμποντος οἰκήτορας πρότερον ἔχον μέρος οὐρανοῦ σῶζον ἦν σχῆμα, τὸ κάτω δὲ καὶ πρὸς θάλατταν γῆς. 5 εἴ τις δ' ἂν καὶ συνεκτικὰ εἴποι στύλους τῇ πόλει, οὐκ ἂν ἀμάρτοι. ὦ πράγματος ξένου. ἔνθα πόνοι τῆς ἀσκητικῆς τοῦ παντός ἐτιμῶντο παλαιόστρας, γονὶ θεοστρυγῆ διαπράττεται. καὶ θεὸς ὑπεροπίθεται τὴν ἐκδίκησιν. ὃ θεοῦ ἀνοχῆ, πῶς 378 τοιοῦτων ἠνέσχου; βέλτιον ἂν ἦν τὴν γῆν διασχοῦσαν καλύψαι ἢ τοῦτον ταῦτα μετασκευασθῆναι τὸν τρόπον. κρεῖττον ἂν ἦν ἐνὶ τῆς γῆς ἀνατιναγμῷ ταυτί καταπεπτωκέναι καὶ μηδὲ λείψανα γούν ἐναπολελεῖσθαι τῷ τόπῳ· τότε γὰρ οὐ τοσοῦτο τὰς τῶν θρώωντων ψυχὰς ἔδωκεν ἂν τὸ πάθος. ἡμεῖν μὲν καὶ τὸ εἰσιέναι ἔνδον τοῦ θουιασθηρίου φοβερὸν εἶναι ἐδόκει, 15 καὶ μόνοις ἦν εἰσιτητὸν τοῖς τεταγμένοις ἐν τοῦτω, ψυχὴν καὶ σῶμα πρότερον σφίσι καθηραμένοις· τὰ γῶν δὲ τοῖς βδελυροῖς φεῦ ἀνείται, καὶ τῆς τοιαύτης οὐκ ἀπείργονται τόλμης. καὶ οὔτε γῆ διίσταται καὶ τοὺς κατὰ θεοῦ χωροῦντας χωννύει, οὔθ' ἥλιος ἄνωθεν καταφλέγει, ἢ οὐρανός σφοδρὸν 20 ἕτερον καταπέμπει καὶ καταδύει τάνόμημα. ὅπῃ νοῦ καὶ αἰσθησίμων νήψει θείων λογίων ἤδετο μέλη καὶ συναΐδοντες ἦσαν

quaque effecerunt. et quid praestantissimum taceo? caelo terraeque urbem hanc nescio quis apte assimilaverit. namque pars illius superior, quae prius habitatores in virtutibus praestantes viros continebat, caeli, pars inferior et mari adiacens terrae figuram prae se ferebat. si quis vero et columnas urbem continentes adiceret, nae is a vero non aberraverit. o rem peregrinam! ubi labores exercitatoriae palaestrae ante omnia praeferebantur, nunc deo exosa conficiuntur; et dens ultionem reiciit in aliud tempus? o dei tolerantiam! quomodo similia sustinuit? melius fuisset hiatus terrae omnino absorpta esse quam in hunc modum commutata. optabilis fuisset unquam terra motu concidisse, ut ne reliquiae quidem exstarent. tum etenim non tantumdem animos intuentium ruina lancinasset. nobis antea et in sancta sanctorum ingressus terribilis reputabatur, nec nisi qui illuc inserviebant, aditus in illa habebant, animo et corpore depurgati: nunc vero execrandis hisce (vae misero mihi!) patent, et a simili audacia sese non retrahunt. et terra non fatiscit, ac adversus deum similia conantes non tegit; sol desuper non succendit? caelum magna turbulentaque tempestate demissa scelus non mergit? ubi mentis sensuumque sobrietate divinorum eloquiorum mele concinebantur unaque simul desuper intelligentiae canebant, nunc vocum incompta-

ἀνοσθιν νόες, φωνῶν νῦν αἰρεται ἀσήμεων κραυγῇ, καὶ τὸ δαιμόνων ἐφήσεται φῦλον, σιγῶσας ὁρῶν παννύχων εἰδῶν ὑπερέτιδας γλαῦττας. οἴμοι! πῶς ἂν ἀδακρυτὴ τὴν τούτων μνήμην ἐνέγκοιμι; ἔνθα ζῶν αὐτὸς ὁ καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς γενόμενος καθεωράτο, δῆμός τε συνεστέλλετο βλέπειν ἀγγέλων, ἔργα τοῖς ἀντιθέοις παρανομίας τολμῶνται. καὶ σκηπτοὶ σῦρα-379
 νόθεν οὐ καταφέρονται. ὦ τόπων θεῶ ἀφωσιωμένων! ἦν ἐπλουτεῖτε θείαν ἀφήρησθε χάριν, καὶ τοῖς τολμηταῖς παρὰ φασῦλον λογιζεσθε. ὦ πῶς ὁ τῆς εὐημερίας ἡμῶν καιρὸς ἐπι-
 10 θέσεως καὶ καταδρομῆς γέγονε, καὶ καταλειφθέντες αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος γεγενήμεθα. οἴχονται πανηγύρεις, οἴχονται θείων ἐκτυπωμάτων λαμπρότητες. ἀπόλωλε παρηγορία. τὸ τῶν μοναχῶν ἀπελήλαται τάγμα, καὶ πολιαὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων σεμνότης ἐν τοῖς ἀτίμοις λογιζονται. ἄρ' οὐκ ἀβίωτος ὁ βίος ἡμῶν ἐστί,
 15 καὶ ἦττον τοῦ ζῆν τὸ θανεῖν ἐστὶ πικρῶς οὕτω βαλλομένοις καθ' ἑκάστην ὁδύνας; ἦπου γε πάντες ἂν μοι συμφθέγγζαιτο οὐ πάσχειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις πεφύκεσαν. ἠπόρησα οὖν πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν ἀνθ' ὅτου ταῦτα, καὶ πῶς εἰς τοσοῦτον ἤκομεν κακοπραγίας οἱ πεπονθότες. καὶ εἶρον λύνοντά μοι τὸν θεῖον
 20 λόγον τὴν ἀπορίαν, "ἐστὶ" λέγοντα "ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος καὶ αἱ ἐπαυλεις ὑμῶν ἔρημοι, ὅτι ὑμεῖς ἐπορεύθητε πρὸς ἐμὲ πλάγιοι, καὶ γὰρ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ." ἔν-

rum fragor sustollitur et daemonum chorea subsultat, dum cantionum totam noctem pervigilantes administras linguas taciturnas conspicit. vae mihi! qua ratione absque lacrimis eorum memoriam repetam? ubi vivens ipse, qui, sicut nos, propter nos factus, conspiciebatur et angelorum corporae videre pertimescebant, illic ab impiis dira facinora perpetrantur; et fulmina de caelo non cadunt? o loca deo consecrata! qua abundabatis, divina gratia spoliastis, et pipulo a temerariis differimini. heu, quo modo prospera spoliasti tempus aggressionis et incursionis factum est, et nos, qui remansimus, opprobrium et infamia! abiere publici conventus et celebritates, abiere divinarum effigierum splendores. periit libertas, monachorum coetus eiectus est; presbyterorum canities et diaconorum gravitas omnium irrisione laeduntur. an non vita iniucunda et acerba, minusque est nobis emori quam vivere, tot diris doloribus quotidie oppressis? sane, idem atque ego sentient qui compati in similibus assolent. saepius itaque mecum ipse addubitavi qua de causa haec nobis obvenerint et qua ratione in tanta mala incidimus; invenique dubitationi meae satis fieri a divino eloquio, "erit" dicente "terra vestra deserta et villae vestrae desertae, quoniam vos ambulavistis ad me obliqui, et ego ambulabo ad vos in iracundia obliqua." hinc plura dicendi finem faciens silentium praefero. nam-

534 IO. ANAGNOSTAE PRO VIRIB. ACTA MONODIA.

Δεν τοι καὶ τοῦ πλείω λέγειν ἀφόμενος τὸ σιγήσει τετίμηκε.
 Θεὸν γὰρ ἐξίλεισεν ἀσύγνωστα πτώσαντας καὶ μὴ μακρογ-
 380 ρεῖν κατ' ἐπίδειξιν χρη. ἡμεῖς γὰρ τῶν φύτων αἰτιοί, κατὰ
 τὸν εἰπόντα, τοιαῦτα σπέρματα καταβεβληκότες. πᾶν τοιγμ-
 ροῦν εὐσεβείας ὅσον καὶ δογμάτων ὀρθῶν τροφίμων τῶν καὶ ὅ
 ἀρετῆν, ὧν ἡμεληκότες ἐφάνημεν ἔργων, αὐθις ἐπιλαβέσθαι
 σπουδῆν εἰσετέγκνυτες, Θεῷ τυχεῖν εὐμενοῦς, ἔργοις οἷς χαί-
 ρει, πᾶσι τρόποις ἀγωνισώμεθα, παλαιφθίαν ὡς ἂν ἐντεῦθεν
 ἴσωμεν χαριέστατα.

que qui non Ignoscibilla deliquerunt, eos deum sibi propitium red-
 dere, non prolixas contexere orationes In sui ostentationem addecet.
 nos enim eorum quae evenere cassa fuimus, ut ille dixit, qui simi-
 lia semina proiecimus. quare quidquid pietatis et rectorum dogma-
 tum est, nos, qui ex virtute nascentia opera negleximus, rursus omni
 studio amplectentes, deum nobis propitium reddere, quibus ille gau-
 det actionibus, modis omnibus contendamus, ut inde postmodum pa-
 linodiam summa cum animi laetitia cantemus.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Phrantzen.

- Ἄγροικεῖν* 422, 19. 21.
ἀδιάσειστος 402, 9. 403, 5.
Ἀθήνα 91, 9. 106, 4. 159, 9.
Ἄκαργοι 38, 14. 91, 9.
ἀκολουθία ἤτοι θέλια μυσταγωγία
 138, 3. 145, 3.
ἀκόμι 422, 21.
ἀκροπολίσταντες 101, 1.
ἀλάθαστος ὀφθαλμός 9, 3.
ἄλυσος 238, 9.
ἀλώσαι 250, 21. 59, 11.
ἀμήρισσα 214, 1. 215, 4. 216, 21.
 386, 11. 449, 9.
ἀναβολή 214, 8. 224, 16.
ἀνενόησις 403, 19.
ἀντάμα 419, 3. 9.
ἀντιλέγεσθαι i. q. *μάχεσθαι* 36,
 21. 280, 24.
ἀντίναυλον 402, 3.
ἀποπλακεῖς τοῦ Ἰππου 138, 17.
ἀποσώσαι 107, 19. 146, 5. 197, 17.
 217, 8. *προσπέσωσε* 181, 17.
ἀποσωθῆναι 128, 5. 151, 8. 187,
 4. 196, 13. 197, 18. 213, 21.
 215, 20.
ἀργυρόβουλλον 159, 8.
ἄρκον ἢ ἀστραπή 81, 19.
ἀρχόντισσα 142, 11. 144, 10. 14.
ἄς 420, 11. 13. 14. 22. 421, 4. 7.
 8. 13. 16. 17. 20. 422, 1. 3. 6.
 8. 9. 10.
τὰ ἀυθεντόπουλα 416, 15. 417, 15.
 422, 18. *οἱ ἀυθεντόπουλοι* 416,
 11. *ἡ ἀυθεντοπούλα* 423, 11.
αὐτοθελῶς 224, 17. 395, 12.
αὐτοτρόπως 106, 19. 107, 4.
ἀφιέρωσις 148, 7.
βαρέσις λίθου 282, 3.
βαρεοκομία 120, 3.
ἡ βασιλεῖα σου ἐπιχωρισθῆς 198,
 15. 199, 1. *ἐκλείσας* 213, 2.
προσιάσσεις 217, 18. *ἐποίη-*
σας 226, 22.
βυγλιαιτικόν 401, 23.
βραχεολόγως 397, 21.
βραχήμερία 224, 3.
βρῦναι 152, 4.
γεννηματικά εἶδη 402, 11.
γερός 423, 7.
γωνιμίαι 160, 10.
γομάρι 420, 21.
γομαριατικόν 401, 22.
γονατίζειν 422, 3. 6.
γονατιστός 421, 10.
γραμματοκομιστής 113, 12. 215,
 21.
γυναϊκόθειος 390, 20.
δαιμονήτης 295, 17.
δεκανίκιον 305, 5. 305, 14. 21.
δεσποτάτον 154, 19.
δεφένδεις 401, 5. 402, 14. 403,
 19.
διὰ τί μὲν i. q. *διότι* 201, 18. 20.
 208, 9. 246, 19. 267, 5. 316, 23.
 390, 4. 15.
διαχέτεσθαι 421, 19.
διβάβουλον 306, 9.
διενεργεῖν τὰ θημύσια 403, 9.
δουλευτής 423, 16.
ἐγγεμίσειν 243, 14.
ἐδικός 422, 1. 423, 1. 16.
ἐδῶ 417, 11. 14. 418, 21. 419, 14.
 15. 421, 10.
ἐκσφράγισμα 220, 7.
ἐπιενή 305, 17.
ἐλεβολικά 241, 9.
ἐλέβολις 236, 16. *et deinde passim*
ἐλεβολίσκος 236, 16.

- ἐνηλίειν 14, 6.
 ἐνογτος ἡμέρα 13, 2.
 ἐνοχοποιούμενοι 403, 22.
 ἐξωπρασία 402, 3.
 ἐπανώφορον ἑμάτιον 146, 9.
 ἐργαστηριακὸν 402, 4.
 ἐργόχειρον 141, 15.
 εὐλογηθῆναι γυναῖκα 111, 2. 123,
 12. 129, 9. 161, 11. 191, 7.
 εὐλογητόν 305, 17.
 εὐσεβοφρόνως 430, 18.
 εὐσκόφυλλος 75, 12.
 εὐυπόλητος 400, 20.
 ζευγαλιὰ 403, 23.
 ζυγαστικὸν 401, 21.
 ἡμέρα τῆ ἡμέρας 52, 7. 356, 10.
 ἡμικύων 292, 2.
 ἡμιτριήρης 183, 2.
 Ἡπειροῖς 38, 14.
 θανατικὸν 408, 13. 410, 7. 423, 3.
 θανή 13, 2. 109, 15. 121, 8. 213,
 4. 449, 8. 10.
 θέλῶμαι ἀνδρακας ἐπὶ τὸ στή-
 θος 9, 1.
 θέλων καὶ μὴ θέλων 51, 10. 75,
 11. 306, 21. 426, 14. θέλων καὶ
 μὴ βουλόμενος 64, 20. ἄκων
 καὶ μὴ βουλόμενος 70, 5.
 θεοδόξαστος 400, 3. 9. 401, 3.
 402, 12.
 θεομεγάλωντος 400, 4. 402, 17.
 Θῆβα 91, 9. 107, 5.
 ἱερολογία τοῦ ἀρραβῶνος 230, 8.
 τῶν μνήστρων 424, 23.
 ἱεροτελετῆ 20, 2.
 ἑκανόπλοιοι 398, 2.
 ἑματοφύλαξ 120, 2.
 ἴσον 405, 2.
 καβάδιον 120, 2. 146, 13.
 κακογνωμία 212, 9.
 καλᾶθωσις 190, 10.
 καλοθέλεια 416, 15.
 καμυλοειδῶς δέκετο 90, 5.
 καμπανιστικὸν 401, 21.
 κανόνες εἰς τὸν ἄγιον Δημήτριον
 140, 4.
 καπάσι 421, 13.
 καπετάνιος 254, 22. 255, 4. καπη-
 τάνιος 197, 5.
 καπηλιατικὸν 402, 3.
 κάπου 417, 1. 2.
 κωμειζήν 146, 13.
 καστροκτισία 402, 2.
 καταλεπιῶς 56, 10. 220, 1.
 καταροῦχα 146, 13.
 καταστιγά(ε)διον 241, 11.
 κατεπέκεινα 124, 15. 401, 7.
 κατεργασίαι 402, 2.
 κελλῶν 126, 7.
 κελλιώτης 110, 3. 124, 18. 125, 5.
 126, 7. 8. 11.
 κεφαλατεύειν 109, 10.
 κεφαλατικὸν 115, 15. 135, 20. 391,
 17.
 κληροποιῆσαι 41, 1.
 κοκκιογρῦσας 183, 17.
 κομάρκιον 400, 12. 15. 402, 14.
 19. 403, 6. 17.
 κοσμητικὸν 402, 3.
 κουρούκιον 85, 16.
 κουριζουβάκα 146, 14.
 Κρήται 101, 22.
 λαμπαδάριος 305, 19.
 λένθρος 284, 21.
 λεπίζειν 405, 17. 409, 10.
 λινώκοκκον 401, 18.
 μαγειρία 402, 3. 404, 3. 8.
 μακροβολίεσθαι 248, 17.
 μακροημερεύσει θεός τὴν σου βα-
 σιλείαν 211, 3. τὸ κράτος σου
 231, 22.
 μάκρος 57, 12. 96, 12. 108, 3.
 οὐκ εἰς μάκρος 73, 1. 242, 13.
 267, 9.
 μανάκια διαμάραρα 219, 10.
 μέλλοκυρία 223, 19.
 μερόθεν 273, 14.
 μερικὸν 418, 20.
 μεσάζων 200, 22. 230, 17.
 μεσαστικὸν οὐφρικιον 224, 14.
 μεσιτικὸν 401, 21.
 μεταγλωττίζειν 71, 11.
 μεταξιατικὸν 402, 4.
 μηνιατικὸν 402, 4.
 Μουσταφόπουλος 117, 6. 16.
 μπαλαστραι 239, 11. 253, 8.
 μυριαθιζμητος 96, 10. 273, 22.
 μύρμυγες 139, 8.
 ξυλάχυρον 402, 2.
 ξυλόπιθος 252, 2.
 ὀλότελα 421, 13.
 ὄρειμή 402, 1.
 ἐξ ὄρθου 126, 19. 23.
 ὀρκωμοτικά εἰρήνης 387, 22. ὀρ-
 κωμοτικὸν ἀγάπης 118, 12. 395, 6.
 παιδαριολέγων 93, 5.

- παιδιόθεν 25, 11. 144, 19. 211,
 19. 220, 5.
 παμμέγεθος 210, 1.
 πανέμορφος 102, 9.
 πανόν 401, 18. 402, 5.
 παντοιοτρόπως 78, 8.
 παραστάσιμα 124, 15.
 παστόν 401, 17.
 πατριδόθεν 224, 8.
 παχιατικόν 401, 22.
 ἡ πενδέκτη σύνοδος 307, 22.
 περικύκλωθεν 323, 8.
 πετρίον 401, 17.
 πλεοπορεῖν 185, 14.
 ποιεῖν ἡμεροσκόπους 255, 17.
 ποικιλώδης 231, 12.
 πολλαχιλιοπλάσιον 361, 9.
 πολυέλεος 381, 14.
 ποριατικόν 403, 7. 18.
 τοῦ πρέσβυος 113, 2.
 πρὶν τῆς αἰχμαλωσίας 5, 10. 12,
 12. 67, 1. πρὶν τοῦ λαβεῖν 64,
 10. πρὶν ἢ τοῦ εἰπεῖν 225, 5.
 προεστοί 406, 6.
 προικοσύμφωνα 230, 8.
 προμαθητεύεσθαι 111, 8.
 προμηθεὺς τοῦ στόλου 426, 1. 9.
 21.
 προσηκῶνεσθαι 421, 16.
 προσκύνημα 307, 8.
 προσφάγιον 401, 17.
 πρωτοπαῖς μέγας τοῦ παλατίου
 305, 16.
 πρωτοστρατόρισα 216, 16. 221, 3.
 223, 6.
 πυριάλωτος 275, 16.
 ρασοφορέσει 430, 9.
 ρήγισσα 231, 15.
 σαλός 85, 7.
 σεβαίνουσι. η. εἰσβαίνουσιν 422, 5.
 σιτάριον 402, 6.
 σιτόφθειρες 139, 8.
 σκάλα 400, 14. 402, 2.
 σκαλιατικόν 401, 23.
 σκούφια 148, 11.
 σμύγεται 380, 4.
 σούδα 234, 20.
 σουργούνιδες 308, 9.
 στέκει 423, 9. στέκονται 422, 8.
 στράτα 418, 15. 421, 11.
 σύγγριον 216, 1.
 συγγαμβρία 228, 16.
 συντροφιᾶζειν 417, 7.
 συντυχαίνειν 419, 17. 421, 17. 20.
 σφενδονίζειν 239, 17.
 σχολίτης 450, 20.
 σωζομένου ἵνα 127, 7. 146, 3. 326,
 10.
 τάχα 109, 5. 113, 10. 114, 22.
 145, 3. 179, 21. 247, 8. 383, 10.
 387, 1. 22. 393, 21. 394, 9. 395,
 1. 397, 8. 405, 11.
 τζάγκραι 138, 10. 149, 21.
 τζαγκράτορες 183, 13. 243, 6.
 τζαούσιδες 282, 9.
 τζοχαρική 401, 18.
 τομάριον 401. 17.
 τράσσαρον (s. τετράσσαρον) δωμα-
 τιον 230, 14.
 τριακοντάφυλλον 149, 20.
 ὑβρίστρια 35, 17.
 ὑπανδρεία 227, 4.
 ὑπανδρεῦσαι 219, 18.
 ὑπλοχεῖται 21, 19. ὑπόσχομαι
 219, 8.
 ὑποκορίζεσθαι 52, 6.
 ὑποψήφιος 305, 22.
 ὑφειλτόν 119, 16. 18. ὑφειλτά
 γράμματα 118, 21. ὑφειλτόν
 πιτάκιον 119, 6. ὑφειλτόν
 χάρτην 119, 14.
 τὸ φέρον φέρει 229, 14.
 φημιστοί 278, 1.
 φλωρία 146, 15.
 φῶα 146, 15.
 χαμουγάν 120, 3. 146, 10. 13. 14.
 χαρίζειν 292, 7. 14. 395, 19. 397, 4.
 χαρτοκομισταί 216, 3.
 χιάσιον 146, 12. 188, 6. 11. 305, 8.
 Χερρονεία 41, 12.
 χοιράγγρα 215, 22.
 χοντρα ξύλα 244, 22.
 χρυσοζωγράφιστος 183, 17.
 χρυσοκόκκινος 146, 12.
 χρυσοπετάλινα 183, 10.
 ὡς καθῶς 219, 4.

INDEX GRAMMATICUS.

Ad Canonum.

- Ἀγκάλῃ* 462, 19.
ἀκλονήτως 476, 7.
ἀκουβείν 472, 16.
ἀμή 478, 6.
ἀνέβαλον 475, 23.
ἀπαραπροσδόκητος 477, 10.
ἀπαραπροσδοκῆτως 459, 10. 463, 17. 477, 4.
ἀπέλπισία 470, 17.
ἀπέλπισμένοι 473, 13.
ἀπό ἀνωθεν 461, 14. *εὐάτινες*
ἀπό ἑκατόν 479, 5.
ἀποκρισιᾶριος 465, 3. 466, 3.
ἀρχουδάμαξον 462, 17.
ἀρματοφυλάκιον 465, 1.
ἀχρησμέυτον 463, 1.
βέργα 460, 22.
βοκίον 461, 21.
βουβάλιον 462, 3.
βουμπάρδα 461, 1. 15. 462, 6.
βουτίλον 474, 6.
γεννήματα 459, 8.
γυρεύειν 463, 14.
δαφνομά 464, 2.
δακνομά 463, 21.
δυσπιστεῖν 464, 17.
ἐκάζουθεν 471, 20.
εἶζη 468, 13.
ἕως δις 472, 3. *ἕως οὖτου* 467, 8.
καλογέροι 464, 7.
καλογραῖαι 464, 12. 468, 11, 472, 1.
κάψαι 473, 11.
κέντουκλον 467, 10.
κούρβουλα 460, 1.
κουρσιματος 464, 9.
κούρσος 463, 22. 464, 5. 8. 471, 22.
λαβούν 475, 2. 10. 476, 2.
λάβρωμα 473, 21.
ληρολογία 469, 5.
μαζαλάδες 469, 16.
μανός i. e. *εἰμμανής* 458, 22. 460, 4.
μασγήδιον 471, 4.
μέ 462, 11. 19. 21. 469, 12.
μεγαλοῦπτεροχος 466, 21.
μεσία 462, 20.
μυροψοί 464, 6.
μωροθαύματος 466, 17. 472, 6.
νά 461, 17. 463, 23. 464, 13. 466, 7.
νερόν 463, 15.
δις i. q. *ὅστε* 465, 14. 469, 24.
παβέτιον 469, 20.
πανθαύματος 457, 4. 479, 8.
παντρεύωμεν 468, 12.
παστία 460, 17. 19.
περιφρονητής 473, 21. 475, 18.
πλησιέστερον 462, 4.
πλοκατή 460, 22. 469, 20.
πνευματικοί 475, 16.
πόρτα 462, 21. 470, 15. 471, 18.
πουντελειάζειν 463, 8.
πουντέλιον 463, 9.
προμαχιόνιον 470, 6. 473, 4. 478, 8. 18.
ρήμπλια 467, 11.
ρασούλ 465, 22. 466, 8.
ρούκα δέξα 478, 17.
σαγκίτα 460, 23. 464, 17. 472, 23.
σαρλίδες 464, 6. 8.
σιδηροδεσμομένους 462, 11. 22. 465, 2.
σκάλα 469, 14. 15. 472, 17.
σκλάβος 468, 9.
σκλώπος 469, 17.
σολοικοβαρβαρος 458, 6.
σοῦδα 461, 11. 470, 14.
σπαταλεῖν 467, 21.
στέργα 463, 15.
στουππία 476, 2.

- σύμβασμα 461, 13.
 συστή 469, 16. 473, 9.
 ταρχασία 465, 2.
 ταῦλα 474, 5.
 ταυρίζειν 462, 14.
 τέτα 467, 10.
 τζαγκάρος 464, 7.
 τζαγγραι 461, 1. 6.
 τζόκος 469, 15. 473, 10.
 Τουρκοκαλογέρος 464, 12. 466, 13.
 468, 11. 471, 22.
 τρομάξει 470, 18. 472, 20.
 ὑμνητήριον 471, 3.
 φάλλα 469, 18. 473, 9. 475, 6.
 φαλκούνιον 462, 16.
 φιλευσεβής 477, 19.
 φυγός 473, 19.
 φωσάτον 464, 16. 465, 1. 470, 2.
 χονδραϊ σανίδες 460, 22.
 ὡς ἴνα 467, 12. 23. 470, 6. 471, 22.
 flexio nominum] ἡ γυναῖκα 478, 7.
 τοῖς δυστυχοῖς 459, 13.
 κάσιρη 462, 21.
 αἱ σαγίταις 476, 11.
 χείραν 473, 15.
 χώμαν 461, 13.
 pronominum] ἐμαυτῶν 474, 14.
 μάς 468, 12. 13.
 σάς 468, 7. 8. 10.
 ἐσάς 468, 9. τοὺς i. η.
 οὓς s. τοὺτους 478,
 463, 14. 471, 21.
 475, 8.
 participii] περραιπαληχοί 474, 21.
 verborum] ἠκόνιζαν 468, 3. ἐβά-
 σταζαν 474, 6. ἐ-
 τρωγαν 474, 5. ἠν-
 δρείωναν 473, 23.
 ἀγοράσουν 464, 9.
 αἰχμαλωτίζουν 478,
 17. βοηθήσουν 468,
 8. δοξάζουν 467, 13.
 εἴρουν 470, 8. ἔ-
 χουν 464, 13. θεί-
 λουν 461, 9. 16. 19.
 20. κρόνου 476, 12.
 λαβώσουν 470, 7.
 προσπυροῦν 467,
 13. φονεύσουν 470,
 7.
 ἐκρατούσαν 476, 2.
 ἐτιμοῦσαν 465, 12.
 ἐτροπούσαν 472, 17.
 473, 9. 475, 8. εὐ-
 πορούσαν 474, 5.
 ἐγαλοῦσαν 473, 10.
 ᾠδοῦσαν 475, 24.
 ἑσπούδαξαν 476, 16.
 ἐτρόμαξαν 470, 18.
 ἀνέβην 471, 20. ἐπα-
 ραδόθην 464, 4. εὐ-
 ρέθην 461, 13. 472,
 18. ὑπερέβην 460,
 17. ᾠρίσθην 466, 11.
 εὐρίσκειτον 471, 15.
 εἴχασιν 462, 14.
 468, 14. ἐπήρασι
 475, 11. θεάσθητε
 468, 24.
 ἐδιηγούντο 478, 13.
 ἐκατοῖκε 466, 4.
 ἐπαρδοῦθεν 464, 4.
 ἐπαροῖρύναντο 474,
 11. ἐπρόκειτο 478,
 1. ἐσυνάχθησαν
 464, 14. ἐκατέβησαν
 462, 3. ἐκατέδραστο
 467, 2. ἐκατέθανύ-
 μαζον 464, 15. ἐκα-
 τεσχεύασαν 462, 18.
 ἐκατήντησε 461, 20.
 ἐσυνεμαρτύρουν
 478, 13. ἐσυνήχθη-
 σαν 464, 8.

INDEX HISTORICUS.

- Abarinus** oppidum 407, 18. etiam Pylus dictum 408, 5 sq.
Abasgia regio 312, 12.
Abedulas pater Mohametis prophetae 205, 3.
Abersae dux ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
Abubacares Mohametis prophetae successor 302, 21.
Abydus oppidum 45, 15.
Acarnanes subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 9.
Acumates cum Turachane patre in Peloponnesum profectus 235, 1. ab Asane vincitur et capitur ib. 19 sqq. liberatur ab Amare fratre 383, 11 sqq.
Acindyni haeresis 446, 13.
Acoba oppidum Peloponnesi a Mehemete II bello premitur 387, 5 sqq. a Demetrio despota obsidetur 390, 22.
Ademanides turres 51, 13.
Adrianopolis ab Amurate I capta 46, 9 sq. 80, 6 sqq. a Mehemete I sedes imperii facta 90, 2. ibi balneum ab Amurate II constructum 520, 16.
Aecaterina Centerionis principis f. Thomae despotae uxor 154, 15.
Aecaterina, Catelutzae, Lesbiorum principis, f., Constantino despotae nubit 192, 19 sqq. 193, 14. eius mors 195, 7.
Aenus magna oppidum Peloponnesi 133, 9. Demetrio despotae a Mehemete II ad victum datum 413, 22 sqq. a Venetis captum 447, 10 sqq. eius provincia 76, 10 sq.
Aetoli subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 9.
Aëtus oppidum Peloponnesi 133, 7. a Mehemete II bello premitur 387, 5 sqq.
Agar mater Saracenorum 303, 22.
Agareni unde dicti 303, 19.
Agathopolis 403, 4.
Albanitae a Baiazete devicti 82, 14. adversus Thomam et Demetrium despotas seditione commota, Manuelem Cantacuzenum despotam creant 383, 7 sqq. a Turachane coercentur 385, 1 sqq. rapaces ac perfidi 391, 10 sqq. a Mehemete II victi 425, 12.
aleutores quid significet 81, 17 sqq.
Alexander IV papa cum Michael VIII Palaeologo de conciliandis ecclesiis convenit 21, 16 sqq.
Alexii turris Cpoli 287, 19.
Ali pasias Mehemetem II a bello adversus Romanos detertere frustra conatus 265, 15. eius consilia Constantino XI aperit 268, 20 sqq. a Mehemete II interficitur 293, 20. exercitus propter mortem eius luctus 294, 3.
Allage oppidum 24, 5.
Almyrum oppidum Cretae 100, 16.
Amares cum Turachane patre adversus Thomam et Demetrium despotas proficiscitur 235, 1. iisdem adversus Albanitas seditionos opitulatus fratrem captivitate liberat 383, 11 sqq. a Mehemete II in Peloponneso cum exercitu reliquitur 388, 11 sqq. regionem Naupacto ad-

- iacentem occupat 414, 12 sqq.
 Venetos vincit 425, 23 sqq.
 Amastris a Baiazete occupata 82, 7.
 Amazonum mores 218, 17.
 Amurates I Orchanis f. et successor 42, 15, 79, 21. dolo malo adversus Iohannem V usus 45, 8 sqq. Calliopolim, Adrianopolim aliaque loca capit 46, 9 sqq. 80, 6 sqq. pacem cum Iohanne V componit 46, 22 sqq. 80, 9 sqq. Manuelem II ab occupanda Thessalonica prohibet 47, 15 sqq. eius in excipiendo Manuele calliditas 48, 8 sqq. seditiosos in Asia satrapas compescit 49, 17 sqq. 80, 10 sqq. Mosem filium seditiosum morte multat 49, 22 sqq. 80, 15 sqq. eius in puniendo atrocitas 51, 14 sqq. Amorii posteros regno exiit 80, 12 sqq. Bulgaros et Servios vincit 80, 21 sqq. a Lazaro Servio occiditur 81, 6 sqq.
- Amurates II a Mehemete I patre ad amicitiam cum Manuele II servandam invitatus 89, 22. Mustapham patruum occidit 90, 12. sqq. Cpolim obsidet ib. 14. 116, 19 sqq. pacem cum Manuele II componit ib. 17 sqq. 118, 11. Thessalonicam Venetis eripit ib. 19 sqq. Ladislaum Hungarum vincit ib. 21 sqq. a Blachis repressus mox eosdem fugat 91, 1 sqq. quibus locis regni fines protulerit ib. 8 sqq. Ladislaum ad Varnam profligat 91, 15. 197, 20 sqq. Mysiam superiorem et Bosnam sibi subiicit ib. 20. Iannitzaris quomodo consuluerit 92, 2 sqq. eius mores et ingenium ib. 9 sqq. regno Mehemeti filio tradito derbises fit ib. 14. Mustapham fratrem spurium exagitat 109, 1 sqq. Romanis ne Mustapham adiuvent instat 114, 2 sqq. 115, 7 sqq. victum et comprehensum occidit 116, 1 sqq. Romanorum legatos in vincula coniicit ib. 12 sqq. dimittit 118, 10 sqq. Mustaphopulum fratrem occidit 117, 19 sqq. Patram a Constantino despota occupari vetat 146, 17 sqq. 150, 18. Thessalonicam expugnat 155, 12. ab oppugnanda Cpoli prohibetur a Chalil basia 180, 8 sqq. Isthmum et Patram expugnat 202, 19 sqq. de Iohannis VI successore eligendo consulitur 204, 15 sqq. eius mors 210, 18. Thessalonicam oppugnatum proficiscitur 492, 17 sqq. eam sibi tradi iubet 493, 11 sqq. obsidet 494, 13 sqq. direptae quomodo consuluerit 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. Adrianopoli balneum extruit 520, 16.
- Amurius post Azatinis sultani mortem regnum affectat 72, 18 sqq.
 Amycla oppidum 392, 1.
 Anchialus oppidum ad Pontum Euxinum 122, 12.
 S. Andreas oppidum 138, 13.
 S. Andreae caput Pio II papae a Thoma despota donatum 412, 6 sqq.
- Amrusa oppidum Peloponnesi 25, 13. ab Athanasio patriarcha episcopatus dignitate ornatur, Monembasiae metropoli subiecta ib. 14 sqq.
- Aneman Saracenus Cretensis a Nicephoro Phoca captus 106, 2 sqq.
- Angeli
 Alexius III excaecato fratre imperium occupat 6, 1 sqq. virilis prolis expers ib. 5. filias duas habet ib. 6. natu maiorem imperio destinatam Alexio Palaeologo collocat ib. sqq. Irene Alexii III f. imperio destinata 6, 5 sqq. filiam ex Alexio Palaeologo genitam Andronico Palaeologo collocat ib. 11. Isaacius imp. ab Alexio fratre excaecatus 6, 1 sqq.
- Angelocastrum 410, 10.
 Anna Andronici III uxor altera 39, 14 sqq.
 Anna despoena e Rossis oriunda pestilentia moritur 110, 11 sqq.
 Antiochia Caramano Alissurio subiecta 77, 18.

- Antonius metropolita Heracleensis**
 ad papam legatus 190, 19.
Antonius iuuenis Italus v. Paulus.
Antonius Rhodius sacerdos Notaræ
 apud Constantinum XI inter-
 pretes 230, 15. 231, 2.
Antonii nauarchi statio ad defen-
 dendam Cpolim 255, 3.
Antonius monachus Corcyrensis
 453, 4.
Apochaps amermunnes, Saraceno-
 rum in Hispania princeps, long-
 inquislatrociniis operam dat 98,
 5 sq. Cretam incurSATIB. 19 sq.
Sael Apochaps, Apochapis amer-
 munis f., a Niceta patricio proe-
 lio navali vincitur 103, 4 sqq.
Aratzapeta Cypha 459, 4.
Archangelus oppidum 133, 8.
Argos a Turcis expugnatum 83,
 12 sqq.
Arii hæresis 444, 17.
Armenii a Baiazete subiecti 82, 5.
Arsenius patriarcha in Michaelém
 Palaeologum inquirat 7, 16 sqq.
 procurator imperii 12, 11 sqq.
 nobiles ad fidem Iohanni La-
 scari servandam sacramento ad-
 stringit ib. 17 sqq. administran-
 dae, rei publicæ parum peritus
 13, 14 sqq. Michaelém Comne-
 num adsciscit socium 14, 3 sqq.
 eius arrogantiam sacramentis co-
 hibere conatur 16, 4 sqq. ana-
 themati eum subiicit inque mo-
 nasterium secedit 20, 15 sqq.
Demetrius Asanes Mehemeti II Mo-
 chlium tradit 387, 7 sqq.
Isaacius Asanes Mehemeti I ob-
 viam missus 111, 19 sqq. equo
 ab eo donatus 138, 21.
Matthæus Asanes Pauli f. 387, 13
 sqq. Achumatem capit 236, 2.
 Mehemeti II Corinthum tradit
 387, 11. eidem cuncta loca Tho-
 mæ despotaæ tradi vult ib. 22.
 de connubio conciliando a Tho-
 mæ despota ad Mehemetem II
 missus 389, 10 sqq. moritur
 427, 16 sqq.
Paulus Asanes cum filia Mesem-
 brian profugus 193, 6. eam
 Demetrio despotaæ collocat ib.
 11. moritur 194, 14.
- Asarus e posteris Cedar** 205, 2.
Asomatum oppidum 223, 1. a
 Mehemete II occupatum et mu-
 nitum 233, 1 sqq. 234, 11.
Asprocastro coloni Cpolim ducti
 a Mehemete II 308, 9.
Assus oppidum Peloponnesi 136, 21.
Astrum oppidum Peloponnesi 159,
 13.
Athanasius patriarcha creatur 25,
 11. dignitate se abdicat 31, 7-
 15 sqq.
Athenae ab Amurate II occupa-
 tæ 91, 9. Delatziolæ a Lati-
 nis datae 107, 3 sqq. earum
 princeps Antonius Comnenus
 158, 11. a Turachanæ oppu-
 gnatae 160, 4 sqq. a Mehemete
 II captæ 385, 21.
Augusti Caesaris strategema na-
 vale 251, 14.
Azatines sultanus Christianæ reli-
 gioni addictus 72, 3 sqq.
Azizius ameras Aegypti Hieroso-
 lyma expugnat 313, 19 sqq.
Babylonicorum mores 218, 9.
Bactrianorum mores 218, 4.
Baiazetes beglerbegus a Mustapha
 victus et occisus 115, 11 sqq.
Baiazetes cur Aleutores appellatus
 81, 17 sqq. Amuratis I f. et
 successor 54, 6 sq. 81, 8 sqq.
Andronicum despotam ad oc-
 cupandum imperium adiuvat ib.
 9 sqq. Iohannem V et Manue-
 lem II in imperium restituit 55,
 18 sqq. eius adversus Christia-
 nos principes insolentia 57, 18
 sqq. Bulgaros vincit 58, 10.
 Sigismundum, Germaniæ regem,
 ad Nicopolim profligat 59, 1 sqq.
 82, 21 sqq. Cpolim obsidet
 60, 18 sqq. 83, 4 sqq. in Pe-
 loponnesum copias mittit 62, 19
 sqq. 83, 4 sqq. obsidionem sol-
 vit propter incursionem Demir-
 ris 64, 17 sqq. ab eo captus
 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. et ca-
 vea ferrea inclusus mox occi-
 ditur 85, 15 sqq. eius origo
 68, 14 sqq. Musulmanum fra-
 trem occidit 81, 22 sqq. Ar-
 menios, Colchos et Amastrim
 sibi subiicit 82, 5 sqq. Hun-

- garos, Albanitas et Blachos superat ib. 12 sqq. eius filii inter se dissidentes 65, 10 sqq. 85, 20 sqq. eius de Manuele II dictum 117, 13 sqq.
- Balduinus, Latinorum Cpoli imperator, profugus 21, 8 sqq. cum Carolo Itolorum rege ad recuperandam Cpolim se coniungit 21, 8 sqq. repellitur a Romanis 22, 10 sqq. comes Flandriae 106, 17.
- Iohannicus Balotas Chalatrizam Constantino despotae tradit 148, 6.
- Bardarius fl. 517, 19.
- Barlaami haeresis 446, 13.
- Barlaamus monachus Italus a Gregorio Palama refutatus 39, 1 sqq.
- Basilius Bulgaroctonus imp. 313, 18.
- Basilius Macedo imp. Nicetam adversus Saelem Apochapem mittit 103, 14 sqq.
- Beccus patriarcha 23, 5. dignitate exiit 25, 9.
- Beledarum gens 276, 20.
- Berrhoea 408, 16. ibi monasterium S. Nicolai ib. 17.
- Bessario episcopus Nicaenus Romae cardinalis fit 192, 7 sqq. eius epistola ad paedagogum liberorum Thomae despotae 416, 3 sqq. e Gallia rediens moritur 449, 13.
- Bitelmum oppidum Italiae 424, 13.
- Blachernarum templum incendio deletur 158, 12 sqq.
- Blachi vexati a Baiazete 82, 15. ab Amurate II 91, 1 sqq.
- Blachia magna 414, 8. parva ib. 16.
- Boeotia ab Amurate II occupata 91, 10.
- Bonifacius, marchio Montisferratis, rex Thessalonicae et Cretae insulae factus 107, 8 sqq. mox Cretam Venetis vendit ib. 13.
- Bordonia Demetrio despotae a Thoma erepta 389, 21.
- Bosna Amurati II subiecta 91, 20 sqq.
- Bostitza Constantino despotae a Theodoro fratre donata 130, 15 sqq. a Venetis expugnatur 414, 17 sqq. eius pars Celas ib. 20. a Venetis instauratur 447, 10.
- Bostra ab Umaro expugnata 303, 7.
- Brenazes a Baiazete missus Peloponnesum incursat 62, 19 sqq. 83, 7 sqq.
- Britannorum matrimonia 218, 15.
- Manuel Buchales 391, 1. 9. a Mehemete beglerbege affini servatus male gratias refert 406, 5 sqq.
- Bucoleon Cpoli 253, 1.
- Georgius Bulcus v. Georgius.
- Bulgari ab Andronico III victi 38, 15. Iohannis V satellites 55, 17. ab Amurate I victi 80, 21 sqq. magnam partem Baiazeti subiecti 58, 10 sq.
- bulla aurea ab Andronico III Memnembasiotis data 400, 1 sqq.
- Bumerum oppidum Mehemeti II se dedit 448, 18.
- Burgundiae dux ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
- Nicolaus Cabasilas 139, 20.
- Cabasilas episcopus Thessalonicensis 139, 21.
- Caesarea ab Amurate II occupata 91, 11.
- Caesarensis metropolitae quod munus fuerit in creando patriarcha 305, 23.
- Caitus e posteris Cedar 295, 2.
- Calabryta oppidum Peloponnesi 130, 13. a Thoma data Constantino despotae 158, 1. Mehemeti II 387, 22 sqq. 388, 20 sqq. recuperatur 389, 13 sqq.
- Calamata oppidum Peloponnesi 133, 5. 390, 15. 391, 5.
- Calames quam provinciam habuerit 77, 21 sqq.
- Caligaria Cpoli 254, 13. 280, 6.
- Calliopolis a Latinis occupata 30, 2 sqq. ab Amurate I capta 46, 9 sqq. a Mustapha Romanis data 114, 11 sq. a reliquis Turcis retinetur ib. 20 sqq.
- Camaris Cpolim Andronico III prodit 35, 7 sqq.
- Camenitza oppidum 148, 5.

- Camero Iohannis Comneni Tzelepis uxor** 70, 10 sqq. **Solimanis Siachi mater** 71, 5. **Erto-grulis avia** ib. 9.
- Cantacuzeni**
Demetrius Mnataphae regnum occidentis daudum suadet 114, 10 sqq. **ad Amuratem II legatus in carcerem ab eo conficitur** 116, 12 sqq. **dimittitur** 118, 10 sqq. **eius statio ad defendendam Cpolim** 255, 19. **eius gener Nicephorus Palaeologus** ib. 20. **eius fortitudo** 283, 1. **Iohannes magnus domesticus ab Andronico III Iohanni filio tutor datus** 39, 21 sqq. **nimum sui studiosus** 40, 14 sqq. **Cpoli eiectus** 41, 13 sqq. **in Serviam fugit** 42, 10 sqq. **regnum recuperaturus copias parat** ib. 15 sqq. **Iohannis V consilia repudiat** 42, 18 sqq. 45, 4 sqq. **monachus fit** 45, 20 sqq. **Iohannes Corintho praefectus** 200, 20. **urbi parum consulit** 221, 17. **arcana Constantini XI consilia novit** 327, 10.
- Manuel protostrator Mehemeti I obviam mittitur** 111, 19 sqq. **ab Albanitis despota creatus** 383, 15. **a Turachane eiicitur** 385, 1 sqq.
- Thomas cum Georgii Bulci liberis ad Mehemetem II se confert** 386, 12.
- Capha urbs in superiore parte Ponti Euxini a Mehemete II expugnata** 451, 1. **inde coloni Cpolim deducti** 308, 9.
- Capistranus Mehemetem II ex Albania repellit** 385, 22 sqq. **moritur** 386, 6.
- Victor Cappelus, classis Venetae praefectus, Imbrum et Athenas capit** 425, 18 sqq. **moritur** 428, 7.
- Carali-pasias Thessalonicam missus** 47, 15 sqq.
- Caramanus Alissurius Othmanis aequalis quas terras tenuerit** 77, 18 sqq.
- Caramanus Alissurius, Cappadociae aineras, Mehemetem Baiazetis f. adiuvat** 88, 5 sqq. **ab Amurate II bello premitur** 91, 11. **in montes se abdit** ib. 2. **Mehemete II opprimitur** 93, 16 sqq.
- Carases Calamis f.** 77, 21.
- Caritaenda a Thoma despota Demetrio erepta** 389, 21. **Mehemeti II traditur** 407, 21 sqq.
- Carolus Italorum rex cum Balduino coniunctus ad debellandos Romanos** 21, 8 sqq. **repe-litur a Romanis** 22, 16 sqq.
- Carolus Francorum rex ab Iohanne V frustra auxilia rogatus** 52, 17 sqq.
- Carolus princeps multa Peloponnesi oppida possidens** 128, 5 sqq. **ea partim Iohanni VI tradit, partim Constantino despotaе, genero futuro, destinat** ib. 11 sqq. **eius mors** 154, 1. **eius filii dissidentes** ib. 20 sqq.
- Carystus oppidum Euboeae** 196, 16.
- Castelanus Cpolim Andronico III prodit** 35, 7 sqq.
- Iohannes Castrioti Amurati II subiectus** 91, 20 sqq.
- Castritza Demetrio despotaе a Thoma erepta** 389, 21. **Mehemeti II se tradit** 405, 11 sqq.
- Catelani piratae Phrantzen capiunt** 155, 6. **Glarentzam occupatam Constantino despotaе vendunt** 156, 8. **eorum consul Cpoli** 252, 22. **capti a Mehemete II interficiuntur** 293, 11. **eorum rex Cpolim adiutorum se promittit, si detur sibi Lemnus** 327, 20.
- Cateliatzes Lesbiorum princeps** 191, 18. **Constantini despotaе socer** 192, 19 sqq.
- catena portui Cpolitano praetenta** 238, 6. 255, 6.
- Cedar tribus Mohametis prophetae** 294, 21.
- Cellium regio** 119, 2.
- Celtogalatae** 276, 18.
- Cenchreae portus** 103, 21.
- Asanes Zacharias Centerio Chalacritzae princeps** 148, 1. **Thomae despotaе socer** ib. 2. 154, 3. **eius filius Hercules** 154, 22.
- Cephalenia a Mehemete II occupata** 95, 2. **a Saele Apochape**

- vexata 103, 11 sqq. eius urbs terrae motu concussa 447, 7 sqq.
- Cerasus a Mehemete II expugnata 413, 15 sqq.
- Ceratinus sinus Cpolis 237, 17.
- Certeza oppidum Phrantzae donatum 384, 1.
- Chadisha Mohametis uxor 295, 11 sqq.
- Chalatriza a Thoma despota obsessa 148, 1. ab Iohannicio Balota Constantino despotaе tradita ib. 3 sqq.
- Chalepi proprium suum regem habet 97, 22.
- Chalil - basias Amuratem II ab obsidenda Cpoli dehortatur 180, 8 sqq.
- Chamuzas Ladislaum, Hungarorum regem, occidit 199, 12. vezires fit ib. 22 sqq.
- Chandax castellum Cretense unde nomen duxerit 99, 22 sqq.
- Chandax novum quare a Saracenis in Creta extractum 100, 18 sqq. a Nicephoro Phoca expugnatur 105, 22 sqq. una navi Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Charate - pasias ad obsidendam Cpolim a Mehemete II praemissus 236, 17.
- Charax promontorium Cretae 99, 9 sqq.
- Chasanes iannizarus primus moenia Cpolis escendit 284, 20. tellis obruitur 285, 11.
- Chassan et Mahumetes, Amorii filii, quas terras habuerint 77, 14 sqq.
- Chelidonium oppidum Mehemeti II se tradit 448, 19.
- Chius ab Andronico III capta 38, 3. Mehemeti II subiecta 94, 14 sqq.
- Chlolum locus Coreyrae 411, 14.
- Chlomotzium oppidum Peloponnesi 130, 3. 6. 384, 10. a Mehemete II expugnatur 409, 3.
- Christianae religionis apologia 328, 20 sqq.
- Chrysobergina, uxoris Phrantzae in captivitate socia, cum eadem redempta 384, 22.
- Iohannes Chysoloras refutatus 39, 10 sqq.
- Chrysopolis nunc Scutari 112, 9. circumcisionis origo explicata 335, 4 sqq.
- Cleopa, Malatestae f., Theodori despotaе uxor, moritur 158, 4.
- Cnosus urbs Cretae a Minoe condita 101, 13 sqq.
- Iacobus Cocus Venetus Turcarum naves igne delere conatur 257, 1 sqq.
- Colchi a Baiazete subiecti 82, 6. collis aridi forum Cpolitianum 293, 6.
- cometes cernitur 378, 11 sqq. cometarum origo 379, 10 sqq.
- Comneni
Alexius Trapezuntiorum rex 123, 11.
- Antonius Lantziola Atheniensium et Thebanorum princeps 158, 11. 159, 3 sqq. eius mors 159, 3.
- David Trapezuntiorum rex, a Mehemete II captus et Cpolim ductus 94, 4 sqq. 413, 15 sqq. eidem in suspensionem adductus interficitur 414, 2 sqq.
- Iohannes imp. quomodo originem dederit genti Othmanidarum 69, 1 sqq.
- Iohannes, Iohannis imp. ex Isaacio fratre sebastocratore nepos, auctor gentis Othmanidarum 69, 1 sqq.
- Iohannes Trapezuntiorum rex 207, 2. eius cum Phrantze de morte Amuratis II colloquium 210, 20 sqq.
- Maria, Alexii f., Iohanni VI nubuit 123, 9 sqq.
- Cpolis a Romanis recuperatur 18, 1 sqq. a Latinis quamdiu occupata fuerit 19, 7. obsidetur a Baiazete 83, 4 sqq. ab Amurate II 90, 14 sqq. a Mehemete II 234, 18. 236, 15 sqq. a quot viris defensa fuerit 240, 17. a multis familiis deseritur 241, 13. a Constantino magno deiparae consecrata 276, 1. a Turcis expugnata diripitur 288, 7 sqq.
- Constantinus Monomachus imp. 312, 21.

- Constantinus Pogonatus imp. 313, 11.
- Iacobi Contarini Veneti statio ad Cpolim defendendam 253, 2.
- vitam pecunia redimit 293, 14.
- Contoscalii regio Cpolitana 253, 2.
- coranis libri et capita recensita 297, 10.
- Corcyra insula pestilentia vexata 410, 7.
- Corinthus ab Iohanne Cantacuzeno administrata 200, 20. cf. 201, 2.
- a Mehemete II expugnata 387, 3 sqq. caput Peloponnesi ib. 20 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 5 sqq.
- Corone oppidum Peloponnesi 83, 11. 408, 4.
- Cosmae dictum 313, 8.
- Cosmaena oppidum 407, 17.
- Cotzinus oppidum 447, 24.
- Creta ab Apochape Saraceno occupatur 98, 19 sqq. 101, 6 sqq. una e septem magnis insulis 101, 5. eius natura 101, 11 sqq. 102, 17. in partes tres divisa 102, 12 sqq. a Romanis recuperatur 105, 6 sqq. 106, 7. Bonifacio Montisferratensi a Latinis data 107, 12. ab hoc Venetis venditur ib. 13 sqq. tribus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 13.
- Cretenses primi ex equis pugnasse feruntur 102, 17 sqq. Cpolim strenue defendunt 287, 20.
- Critopolus medicus 417, 21.
- Crocontelus ad Mahometem II deficiit 207, 7 sqq.
- Crua Albanitarum urbs 425, 16.
- Cula oppidum Peloponnesi 200, 13.
- Cusarus avus Mohametis prophetae 295, 2.
- Cutulum locus 112, 1.
- Cyclades a Saracenis Cretensibus vexatae 102, 21 sqq.
- Cydonenses pars Cretae 102, 12 sqq.
- Cydonia a Saracenorum ditone servata 101, 3 sq. a Minoe condita ib. 13 sqq. eius situs 102, 7. duabus navibus Cpolim obsessam adiuvat 238, 14.
- Cydonides v. Tramplaco.
- Cynegesium regio Cpolis 254, 16.
- Cyparissia oppidum Peloponnesi 159, 15.
- Cyrus Mehemeti II tributaria 94, 16 sqq.
- Dabalus princeps Peloponnesi 107, 1 sq.
- Henricus Dadulus quantam partem imperii Romani acceperit 106, 18 sqq.
- Damianus, comes stabuli, a Michaele balbo imp. in Cretam missus proelio occumbit 100, 6 sqq.
- Daulia olim Delphi 317, 1.
- Decanales, classis Venetae praefectus, Aenum capit 447, 10 sqq. Bostitzam instaurat ib. 12 sq. propter amissam Euboeam victus Venetias mittitur 448, 4 sqq. 22 sqq.
- Delatziotes Romanus Florentinus princeps Atheniensium et Thebanorum 107, 2 sqq.
- Delphi nunc Daulia 317, 1.
- Demires, Scytharum rex, a Dno et aliis Turcis invitatus Baiazetem bello adoritur 64, 17 sqq. 83, 15 sqq. eundem cum aliis multis capit 67, 6 sqq. 84, 12 sqq. cavea ferrea inclusum mox occidit 84, 15 sqq.
- Derca oppidum ad Pontum Euxinum 194, 8.
- Diaseistum Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Didymotichum ab Andronico Palaeologo occupatum 34, 7 sqq.
- Aloysius Diedus Venetus connubium inter Constantinum despotam et Franciscum Fuscarum Venetorum ducem conciliare studet 324, 3. Cpoli succurrendum censet ib. 19 sqq.
- Dinus, ameras Amastris, a Baiazete regno exutus 82, 7. Demiris auxilium implorat 83, 18 sqq.
- Dionysius hieromonachus, metropolitae Sardensis, ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes legatus 162, 12.
- Dioscori haeresis 445, 12.

- Georgius Disypatus ad Constantinum et Theodorum despotas bellantes ab imperatore bis legatus 162, 12. 20.
 Hilario Doria Cpoli profugus 118, 2 sqq.
 Dorienses pars Cretae 102, 12 sqq.
 Dorotheus pater spiritualis Phrantzae familiaris 411, 22 sqq. moritur 424, 7 sq.
 Drachium Constantino despotaе a Theodoro fratre donatum 131, 4.
 Constantinus Dragases Manuelis II socer futurus 57, 8 sqq. 58, 7 sqq.
 duplex columna apud Cpolim 240, 10.
 Dyrhachium 407, 3.
 elementorum natura 380, 18 sqq. 381, 16 sqq.
 Ephesus Sasani data 77, 16 sqq.
 Ephraim Iberus terra marique circumvagatus 207, 13 sqq.
 Epidaurus Illyrici 413, 8.
 Epidaurus Peloponnesi 104, 4.
 Epirotae subiecti Andronico III 38, 13. Amurati II 91, 8.
 Ertogrules, Gui f., Othmanidarum auctor 68, 15 sq. 77, 1. eius origo 69, 1 sqq. 71, 21 sqq. bellica virtute insignis 74, 8 sqq. eius somnium memorabile 74, 14 sqq. Cyclades regionesque alias bello vexat 76, 6 sqq.
 Eteocretes pars Cretae 102, 12 sqq.
 Ethribus mons Arabiae 295, 10.
 Euboea, Genuensibus a Latinis data, mox ab illis Venetis traditur 107, 15 sqq. a Turcis expugnatur 447, 19 sqq.
 Iohannes Sophianus Eudaemo Constantini despotaе minister 200, 22. de conciliando connubio in Serviam legatus 222, 4. domini parum studiosus 390, 18.
 Eudocia despoena prius Turcae nupta 215, 8.
 Eugenia Catelintzae f. moritur 191, 17.
 Eugeniae martyris sepulcrum Romae 449, 21.
 Eugenius papa ad Iohannem VI legatum mittit 163, 7. quomodo eum ad concilium Florentinum proficiscentem exceperit 187, 12 sqq.
 Euthymii patriarchae mors 108, 20.
 Eutythii haeresis 445, 12.
 Ferrara 187, 18 sqq.
 Ferrarensis marchio 185, 15.
 Florentinum concilium de ecclesiis conciliandis 176, 19 sqq.
 Franciscus Toledus Constantini XI imp. cognatus 256, 1. eius genus ib. fortiter pugnat 286, 14.
 Leo Francopulus Nicolai Melisseni procurator 134, 5 sqq. filius sororis Nicephori Melisseni protostratoris 195, 19. Cpolim venit ib.
 Nicolaus Francopulus protostrator ab Iohanne VI ad Amuratem II legatus 155, 14. Thomam despotaм adversus Demetrium adiuvat 390, 17.
 Frangulinum castellum Italiae 187, 4.
 fulgurum natura et origo 380, 6 sqq.
 fulminum natura et origo 380, 22 sqq.
 Franciscus Fuscariis, Venetorum dux, Constantino XI propter repudiatum connubium inimicus 323, 20 sqq. Cpoli succurrere recusat 324, 19.
 Gabatha urbs terminus imperii Umari 303, 8.
 Galata regio Naupacto adiacens 414, 14.
 Galata oppidum a Charate pasia obsessum 237, 20. prope id collis S. Theodori 259, 5. eius incolae Turcarum Cpolim obsidentium socii ib. 11 sqq. 275, 18. a Turcis parum servantur 259, 21. Constantino XI belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. a Mehemete mutantur ib. 17. ab imperatore sibi commissam pecuniam intervertunt 328, 1 sqq.
 Galicus fl. 517, 7.
 Gani montes 25, 13.
 Gardica perfide habita a Mehemete II 405, 21 sqq.
 Gastitza Constantino despotaе a Theodoro fratre donata 131, 4.

- Germanus patriarcha 22, 20 sqq.
 Iohannes Germanus Turcarum cuniculos evertit 244, 5 sqq. eius statio ad Cpolim defendendam 254, 11.
 Genitzae oppidum 524, 10 sqq.
 Gennadius patriarcha prius Georgius Scholarius appellatus 305, 1. a Mehemete II rite instituitur 306, 11 sqq. sedem ex apostolorum templo in monasterium beatissimae virginis transfert 307, 3. 15 sqq. literas de securitate a Mehemete II accipit 308, 11 sqq. a Mehemete II in honore habitus 95, 17.
 Genuenses Euboeam nacti, mox eam Venetis tradunt 107, 5 sqq.
 S. Georgius oppidum Peloponnesi 389, 21.
 Georgius martyr captivorum liberator 144, 16.
 Georgius Bulcus Serviorum princeps 202, 15. a Mehemete II invitatur ad pacem sibi cum Hungaris conciliandam 323, 15. ipsius et uxoris mors 386, 6 sqq. eius liberi ad Mehemetem II se conferunt ib. 9.
 Georgius Mepen Iberorum rex 207, 1. filiam Constantino collocat 217, 8 sqq.
 Gerasimus patriarcha factus, mox solium Isaiæ concedere cogitur 32, 3 sqq.
 Giacup-pasias a Baiazete missus Peloponnesum populatur 62, 19-83, 7 sqq.
 Iohannes Glyceus patriarcha factus, mox munus deprecatur 32, 2.
 Gortyna a Saracenorum ditione servata 101, 3 sqq. a Minoe condita ib. 13 sqq. eius situs et munitio 102, 2 sqq.
 Gotthia oppidum 203, 5.
 Graecorum fides a Romanorum accusationibus vindicata 310, 6 sqq.
 Graützas Palaeologus Salmenico praefectus 409, 15 sqq.
 Gregorius pater spiritualis Iohannis VI 187, 21 sqq.
 Gregorius patriarcha Cpoli profugus 217, 5.
 Grepene oppidum Peloponnesi 133, 6.
 Petri Guliani Catelanorum consulis ad Cpolim defendendam statio 252, 22.
 Hebraica Tripe oppidum 200, 13.
 Hellas ab Amurate II occupata, 10.
 Heraeleensis metropolitae quod munus fuerit in creando patriarcha Cpolitano 305, 23.
 Heraclitus imp. a Mohamete propheta reverenter salatur 296, 14 sqq.
 Hercules Centerionis f. 154, 22. Constantini despotae affinis 148, 11. e custodia elabitur 384, 8 sqq.
 Hermetianus 415, 4.
 Hexamilium ad Cpolim 237, 11. Isthmi v. Isthmus.
 Hieronymi Liguris statio ad defendendam Cpolim 254, 13.
 Hierotheus, pater spiritualis, Phrantzae familiaris, moritur 450, 18 sqq.
 historia quibus e fontibus haurienda 4, 20 sqq.
 historicorum munus 4, 20 sqq.
 Georgius Hizaulus Cpoli profugus 118, 2 sqq.
 Homobrydum, Serviae oppidum, a Mehemete II capitur 384, 11.
 Honorii papae haeresis 445, 18.
 Hungari devicti a Baiazete 82, 13 sq. ab Amurate II 90, 21 sqq. 91, 4 sqq. ab eodem ad Varnam profligati 91, 15 sqq. 197, 20. pacem sibi cum Mehemete II, nisi is Cpolim non lacessat, esse nolunt 326, 9. cf. 323, 10 sqq.
 Antonius Hyalinas Cretensis patronus navis 196, 15.
 Hydrus a Mehemete occupata 95, 2 sqq.
 Hypsomathia regio Cpolis 253, 4.
 Andronicus Iagrus ad Amuratem II legatus 179, 20.
 Manuel Iagrus Palaeologus Constantinum despotam imperatorem coronat 205, 15.
 Marcus Iagrus Palaeologus proto-vestiarius Phrantzae ad Amura-

- ratem II legato adiunctus adversatur 153, 4 sqq. magnus strategopedarcha et ad papam legatus 156, 13 sqq.
- Iancus Hungarorum dux prudentia insignis 198, 12. Cpoli opem laurus existimatur 263, 21. Mesembria donatus, ut Cpoli opituletur 327, 12. Mehemetem II ex Albania repellit 385, 22 sqq. eius mors 386, 5 sq.
- Iannitza oppidum Peloponnesi 133, 5.
- Iannitzari ab Amurate II honoribus aucti 92, 2 sqq.
- Iberorum rex Georgius Mepen 207, 1. eorum in iungendis conubiis mos 217, 13. una navi Cpolim obsessam adiuvant 238, 12.
- Ibraem- pias Amurati II primus a consiliis 153, 12.
- Ibrahim tzelepes, Mehemetis II primarius praefectus stabuli, Phrantzae coniugem e captivitate dimittit 384, 20.
- Iconium 459, 4.
- Iessai, Baiazetis f., aliquantisper regno potitus a Musulmano fratre strangulatur 86, 8 sqq.
- Ignis Graecus 244, 7. 245, 20. 248, 12. 257, 15 sq.
- Illyrii Andronico III subiecti 38, 13.
- Imbrus Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Turcis occupatur 448, 6 sq.
- Imperatoris in creando patriarcha partes 305, 3 sqq.
- inscriptio in Isthmo reperta 108, 12 sqq.
- S. Iohannes oppidum Peloponnesi 159, 14.
- S. Iohannis baptistae societas provinciam Spartaee emtam tenere nequit 63, 10 sqq.
- S. Iohannes evangelista quibus scripserit evangelium 356, 2.
- Iohannes Dalmata fortitudine conspicuus 286, 21.
- Iohannes Sozopolitanus patriarcha factus 31, 9. mox munere se abdicat ib. 14.
- Iohannina oppidum Peloponnesi 133, 8.
- Iohannina ab Amurate II occupata 91, 10. a Sinane beglerbego expugnata 157, 1.
- Iosephus magister monasterii Charsianitae 110, 8 sqq. testamenti Manuelis II curator 124, 20.
- Iosephus patriarcha Germani successor 23, 4.
- Iosephus, metropolita Ephesius, post mortem Euthymii patriarcha 108, 20 sqq. Florentinae synodo interest 176, 19 sqq. quibus honoribus in Italia ornatus sit 187, 1. 189, 10. 190, 15. Florentiae moritur 192, 5.
- Iosuphus, Baiazetis f., Christianus fit 65, 13. 86, 5 sqq.
- Irene Lombarda Andronici II uxore altera 27, 3 sqq. liberorum nimis studiosa ib. 13 sqq. Theodororum filium in Lombardiam missum marchionem constituit ib. 17 sqq.
- Irene Alemanna Andronici III uxor 39, 14.
- Irene despoena moritur 210, 15.
- Isaias patriarcha 32, 5 sqq.
- Isidorus hieromonachus, post metropolita Atheniensis 203, 8.
- Ismael ameras Sinopenis Mehemeti I vectigalis 89, 12.
- Ismaelis historia et posterii 317, 14 sqq.
- Ismaelitarum nomen unde trahant Saraceni 303, 19.
- Isthmus a quibus communitus fuerit 96, 8 sqq. 107, 19. eius latitudo et longitudo 108, 1 sqq. 11 sqq. a Turachane expugnetur 117, 23. a Constantino despotamunitur 196, 20. 201, 11. 202, 11. a Mehemete II eversus 202, 19.
- Italorum haeresis de processione S. spiritus 446, 17.
- Ithome, nunc Messene, urbs munitissima 132, 10. 133, 7.
- Iustinianus I in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Iohannes Iustinianus, Ligusticis navibus praefectus, rei militaris peritissimus 241, 18. cohorti militum a Constantino XI praeficitur ib. 21. strenuus 246, 19. 263, 9. eius statio ad Cpolim

- tuendam 253, 23. cum Notara dissidens 262, 10 sqq. placatur a Constantino XI 263, 2. vulneratus animum abiicit 283, 17. eius mors 284, 14.
- Ladislau Hungarorum rex ab Amurate II bis victus 90, 21 sqq. 91, 4. ad Varnam profligatus ib. 15 sqq. 197, 20 sqq. occiditur a Chamuza 199, 12.
- lampadarii quae partes fuerint in creando patriarcha 305, 19.
- Langada 492, 18.
- Alexius Lascaris Philanthropenus v. Philanthropenus.
- Andronicus Lascaris Pediatas a Constantino despota ad Patrenses legatus 135, 9. 136, 2.
- Iohannes Lascaris Theodori II f. 12, 15 sqq. excaecatus a Michael Palaeologo 20, 7 sqq. humane habitus ab Andronico II 26, 1 sqq.
- Matthaeus Lascaris ad Amuratem II legatus in carcerem ab eo conicitur 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Theodorus Lascaris I, Alexii Angeli gener, Andronicum Palaeologum magnum domesticum creat 6, 15 sqq.
- Theodorus Lascaris II Michaellem Palaeologum in quaestionem vocari iubet 7, 13 sqq. Nicaeae praeficit 10, 4 sqq. praiceps et vehemens ib. 19 sqq. Michaellem Palaeologum e Turcis revocatum honoribus ornat 11, 15 sqq. eius mors 12, 11 sqq.
- Latini quamdiu Cpolim tenuerint 19, 5 sqq. Romanos lacesunt 30, 2 sqq. Graecorum fidem accusant 310, 6 sqq. 311, 18. Thessalonicam occupatam tenent 487, 6. 491, 1 sqq.
- Aloysius Lauredanus praefectus classis Venetae 197, 5. Cpoli succurrendum censet 324, 19 sqq. Isthmum munire conatur 414, 24 sqq. Lesbum frustra tentat 415, 14 sqq.
- Iacobus Lauredanus, Petri f., Aloysii consoBrinus, classis Venetae praefectus 427, 10 sqq.
- Lazarus, Sefviorum princeps, ab Amurate I devictus 80, 21 sqq. dolo eum necat 81, 6 sqq.
- Lazarus, Georgii f., Serviorum princeps, Helenam Palaeologam uxorem ducit et despota fit 202, 13. moritur 386, 15.
- Lazarus Thomae despota magnus primicerius 388, 10.
- Lemnus a Catelanorum rege expetita 327, 20. Demetrio despota a Mehemete II donata 413, 22 sqq. a Venetis occupatur 415, 9 sqq. a Turcis expugnatur 447, 21 sqq.
- Leo Armenius imp. ab Umario minore ignominiose habitus 303, 13.
- Basilii Leonis turris Cpoli 287, 19.
- Leonardus princeps Maurae 429, 12.
- Leonardi Liguris statio ad Cpolim defendendam 254, 13.
- Leonidas oppidum Laconicae 159, 14.
- Demetrius Leontaris Mehemeti I cum aliis obviam missus 111, 19 sq. solus cum eo sermonem confert 112, 2. iterum ad eundem missus ib. 18 sqq. eius mortem imperatori nuntiat 113, 5 sqq. 21 sqq.
- Leontarium oppidum Peloponnesi 236, 1. 390, 22. a Mehemete II expugnatur 405, 18 sqq.
- Lesbus Mehemeti II subiecta 94, 14 sqq. a Venetis frustra tentata 415, 14 sq. eius princeps Cateliutzes 191, 18. 192, 19 sqq.
- Leuctrum Mainae olim Taenarum, urbs munitissima, imperatori traditum 17, 11. Constantino despota a Theodoro fratre donatum 131, 1. olim Cetaria ib. a Thoma despota expugnatur 391, 2 sqq.
- Libya cives imperii coelestis nutritiens 313, 7.
- Ligidista oppidum Peloponnesi 133, 9.
- Ligures tribus navibus Cpoli obsessae opitulantur 238, 11. cum aliis tribus navibus per medios hostes in portum penetrant 247, 19. cum Venetis dissident 258, 10. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 22.

- Listraena oppidum** 409, 14.
Petrus Lordan classis Venetae dux 89, 15 sqq.
Nicephorus Lucanes Mehemeti II Corinthum tradit 387, 11 sqq.
Thomam despotam ad bellum Demetrio fratri inferendum incitat 389, 1 sqq. eius mors 407, 23 sqq.
S. Lucas quibus scripserit evangelium 353, 24.
Lycus 462, 5.
Lupadium 284, 21.
Lychnitarum gens 276, 17.
Macarius Manuели II pater spiritualis 124, 18 sq. protosyncelus et Macra cognominatus 156, 15. ad Martinum papam legatus ib. eius mors et laudes 157, 7.
Macedonii haeresis 444, 23.
Macrobbi 208, 5.
Macdes ameras a Baiazete victus 82, 10.
Magnesia Sasani data 77, 16 sqq. magni domestici in patriarcha creando partes 305, 17.
Mahomet rasul 465, 22.
Mahumetus Amorii f. 72, 11 sqq. ab aulicis dolo interfectus 73, 1 sqq.
Pandulphus Malatesta metropolita Patrum a potestate Constantini despotae vindicare conatur 151, 3 sqq.
Malea 104, 4. 13.
Paulus Mamonas Monembasiae praefectus 57, 9 sqq.
Gregorius Mamonas v. Palaeologus.
Mane oppidum 133, 6. 391, 4.
Manfredus, Siculorum rex, Michaelis Aetoli socius 17, 3 sqq.
Mantinea 122, 7. 133, 5. 388, 5.
Manuel, Manuели II frater nothus, Mosem, Baiazetis filium, vincit 87, 8 sqq.
Manuelis Liguris statio ad Cpolim defendendam 253, 5.
Manuel Melachrenus ad Amuratem II legatus 118, 13.
Marathium oppidum 407, 18.
S. Marcus quibus scripserit evangelium 355, 21.
Marcus, Bulgarorum princeps, Andronici despotae socer 54, 11.
Marcus canonicus Patrensis 137, 12. ab Eugenio papa ad Iohannem VI legatus 163, 6.
Marcus episcopus Corinthius Phrantzae familiaris 197, 9.
Maria, despoena Trapezuntia, moritur 191, 15 sqq.
Maro, Amuratis II noverca, pacem inter ipsum et Romanos conciliat 90, 19.
Martinus, Chii insulae procurator, ab Andronico III captus 38, 3 sqq.
Martinus papa 156, 15.
S. Matthaeus quibus scripserit evangelium 355, 19.
Matthaeus hieromonachus et magnus protosyncelus Xenum Hebraeum redarguit 172, 9.
S. Maura 155, 6. 429, 13. prope eam insulae 155, 6.
Mauricius imp. quo beneficio ornaverit Monembasiotas 393, 15 sqq.
Maurusia 276, 19.
Mehemetes I, Baiazetis f. natu minimus, etiam Cyriztes appellatus 65, 12 sq. 66, 6. cf. 87, 22 sqq. 90, 9. a Caramano aliisque principibus adiutus Mosem fratrem vincit 88, 5 sqq. quousque regni fines protulerit 89, 3 sqq. cum Venetis pacem componit ib. 15. Manuели II amicus ib. 20 sqq. sedem regiam Adrianopolim transfert 90, 2. mores eius ib. 4 sqq. Manuели II suspiciosus 111, 6 sqq. ab eo quomodo deceptus sit ib. 19 sqq. 112, 17 sqq. eius mors 115, 3 sqq.
Mehemetes II, Amuratis II f., patre superstite regnum accipit 92, 16 sq. vezires sibi adversantes graviter multat ib. 18 sqq. eius ingenium et doctrina 93, 8 sqq. 95, 13 sqq. Caramanum Alisurium opprimit 93, 16 sqq. post Cpolim expugnatam quas regiones in potestatem redegerit ib. 21 sqq. a Rhodo insula classe Itala repulsus 94, 19 sq. adversus Italos expeditionem fa-

- cit. ib. 22 sqq. eius mors 95, 6 sq. Gennadium patriarcham magno in honore habet ib. 17 sq. eius adversus Christianos minae 211, 18 sqq. Cpolis oppugnandae consilium capit 233, 1. Asomatum communit ib. 9, 234, 11. Cpolim adoritur ib. 18. Turachanem in Peloponnesum mittit 235, 1. Adrianopolim reddit 234, 21. urbem obsidere instituit 236, 15 sqq. eius copiae navales ad oppugnandam Cpolim 237, 21. 239, 23. 240, 12. terrestres 240, 15. propter suorum ignaviam stomachans 249, 6 sqq. praefectum classis bonis et dignitate exiit 250, 7. quo strategemate naves in portum Cpolititanum deduxerit 251, 4. eum ponte iungit 252, 1. crudelis in hostes captos 258, 3. portento quodam terretur 264, 4 sqq. 265, 3. milites cohortatur 269, 11 sqq. Cpoli potitur 288, 17. Notaram aliosque occidit 291, 14 sqq. patriarcham a Cpolititanis creari iubet 304, 20. et rite instituit 305, 3 sqq. 306, 11. Cpolim incolis frequentat 308, 1 sqq. patriarchae literas regias de securitate dat ib. 11. Serviorum principem ad pacem sibi cum Hungaris conciliandam invitat 323, 10. a Serviis adiutus in oppugnanda Cpoli 325, 22 sqq. Phrantzae filium iugulat 383, 16 sqq. Homobrydum et Athenas capit 384, 11 sqq. 385, 21 sq. ex Albania repellitur ib. 22. quaedam Serviorum loca occupat 386, 16 sqq. Peloponnesum invadit 387, 2 sqq. quae loca a Thoma despota acceperit 388, 4 sqq. Amarem in Peloponneso relinquit ib. 11 sqq. Demetrii despotae filiam uxorem expetit ib. 16 sqq. Demetrium et Thomam despotas bello adortus 395, 3 sqq. Demetrium sibi conciliat eiusque filiam uxorem ducit 395, 11 sqq. eius erga Castritzenses perfidia 405, 11 sqq. eius in Peloponneso res gestae 407, 7 sqq. 408, 23 sqq. Ralem a Thoma despota ad se legatum captivum detinet 410, 1 sqq. ad Pontum Euxinum quae loca expugnari 413, 13 sqq. Albanitarum ducem Scantarinum vincit 425, 12 sqq. Lemno, Imbro et Euboea potitur 447, 19 sqq. 448, 6 sq. Zuchasanem vincit 449, 23 sqq. Capham occupat 451, 1. adversus Blachos minus prospere res gerit 451, 4. Naupactum et S. Mauram capere frustra conatur 452, 16 sqq.
- Mehemetes beglerbegus a Mehete II Serviam expugnare iubetur 386, 16 sqq. Buchalae affines servat 406, 5 sqq.
- Mele oppidum 131, 4.
- Melec Azatinis sultani f. 72, 11 sqq. ab alicis dolo interfectus 73, 1 sqq.
- Meligumoppidum Laconicae 159, 14.
- Melissenii
- Alexius Caesar Strategopulus Aetolos et Epirotas vincit 17, 17 sqq. cf. 17, 1 sqq. Cpolim recuperat 18, 1 sqq. eius honores 19, 15 sqq. unde strategopulus cognominatus 133, 15. Gregorius hieromonachus ad fratres despotas bellantes legatus 162, 16. patriarcha Cpolititanus 200, 5.
- Leo, Nicephori Melissurgi consobrinus 159, 6.
- Leo Sebastocrator, Nicephori magni protostratoris pater 132, 9.
- Maria, Antonii Comneni uxor 159, 5.
- Michael Strategopulus in vincula datus ab Andronico II 26, 18 sqq.
- Nicephorus Caesar Melissenus 132, 7.
- Nicephori, magni protostratoris, cognomine Melissurgi, genus 132, 3 sqq. mors intempestiva ib. 12. filius ib. 18.
- Nicolaus Nicephori f., Theodori despotae pupillus 132, 18 sqq. uxor ei destinata filia Phrantzae 225, 9. eius hereditas 385,

12. male habitus a Thoma et Demetrio despotis 392, 7 sqq. Corcyram abit 408, 11 sqq. 18 sqq. in Cretam profectus presbyter fit 412, 15 sqq.
- Melitene 97, 21.
- Menonus Centerionis f. 154, 22.
- Hieronymi Menoti Veneti statio ad defendendam Cpolim 252, 20.
- Georgius Mepen v. Georgius.
- merachures Turcarum sermone summus praefectus stabuli 309, 16.
- Mersaita Turcarum patriarcha 465, 9 sqq.
- Mesembria Constantino despotae data 122, 12. Ianco Hungaro donata 327, 12 sqq.
- Messene olium Ithome 132, 10. 133, 7.
- Methenes ameras a Baiazete victus 82, 10.
- Methone 83, 11. 103, 23.
- Metochita, magnus logotheta, ab Andronico III bonis privatus 36, 8 sqq.
- Metochita Palaeologus magnus logotheta 228, 10.
- Metrophanes, metropolita Cyzicenus, patriarcha fit 192, 16.
- Michael balbus imp. bellis civilibus distractus 98, 16. Saracenos Creta prohibere frustra conatur 100, 2 sqq. 101, 6 sqq.
- Michael, Epirotarum et Aetolorum princeps, a Michaele Palaeologo devictus 17, 1 sqq.
- Michael Caerularius patriarcha 312, 22.
- Michael-begus ad obsidendam Cpolim ab Amurate II missus 90, 14. 19 sqq.
- Michaelpals Turcarum dux 458, 23.
- Miltzas, Blachorum dux, cum Baiazete pactionem init 82, 15 sqq.
- Minos Cretensium rex 101, 15 sqq.
- Mizithra 109, 7.
- Mobdarus, Nizari f., abavus Mohametis prophetae 294, 22.
- Mochlium 387, 7 sqq.
- Thomas Mocenicus classis Venetae praefectus 448, 22 sqq.
- Mohametis prophetae origo et vita 294, 20 sqq. quare monachos immunes esse voluerit 296, 4.
- Heraclio imp. cum domis obivus ib. 14. eius scripta 297, 10. 302, 13. moribundus Abubacarem in locum suum evehit ib. 21. eius doctrina refutata 333, 15 sqq. eius iter prodigiosum 359, 9 sqq.
- Moldoblachi ab Amurate II vexati 91, 1 sqq.
- Molybatina 411, 13.
- monasteria
- Charsianitae 110, 8. 124, 20.
- Chorae Christi salvatoris 36, 10.
- Chortaitae 503, 5. 520, 11 sqq.
- Clerenae 141, 5. Christi salvatoris 154, 14. Eliae 411, 15.
- Georgii martyris 144, 21 sq.
- Iasonis et Sosipatri 412, 1 sqq.
- Iohannis baptistae 307, 18 sqq. 520, 13. Libis 141, 18. Marthae ib. 192, 1. Pantocratoris 120, 10. 122, 10. Peribleptae 113, 19 sqq. Sosandrium 13, 4 sqq. Theodora 140, 1. Xanthopolorum 124, 19.
- Monembasia, urbs munitissima, imperatori a principe Peloponnesi tradita 17, 10. metropolis 25, 16. a Mamona administrata 109, 12. eius episcopus Theodosius 190, 19. a Mehemete II expugnari nequit 396, 8 sqq. a Thoma despota papae traditur 397, 6. incolae beneficiis imperatoris ornatissimi ib. 9 sqq. a Venetis occupatur 415, 6 sqq.
- Mons niger 410, 15.
- Montisferratensis marchio 27, 5 sqq.
- Morea Hexamilio a Manuele II munita 96, 7 sqq.
- Moses tzelepes ab Amurate I patre ad provincias occidentales administrandas relictus 49, 22 sqq. cum Andronico despota seditionem molitus 50, 6 sqq. morte multatur 51, 9 sqq.
- Moses Baiazetis f., a Demire captus 66, 6 sqq. 86, 5 sq. dimissus regno potitur 86, 17 sqq. a Mehemete fratre victus perit 87, 22 sqq.
- Mothone olim Pidasus 392, 21.
- Murat Pei 460, 15.

- Mustaphas, Balazetis f. nethus,** ab Amuratis insidias defensus ab Iohanne VI 109, 1 sqq. post Melhemetis I mortem ab eodem Saracenorum in occidentem princeps constitutus 114, 2 sqq. Romanis Calliopolim dedit ib. 11 sq. Balazetem beglerbegum vincit 115, 11 sqq. ab Amurato victus occidit 116, 1 sqq.
- Mustaphopulus, Amuratis II frater,** Cpoli effrenatus 117, 5 sqq. a fratre occiditur ib. 19 sqq.
- Musulmanus, Balazetis f., imperio** potitur 86, 13 sqq. victus a Mose fratre occidit ib. 17 sqq.
- Georgius Muzalo procurator imperii** 12, 11 sqq. tutor Iohannis Lascaris ib. 20 sqq. trucidatur ib. 21.
- Mysi cum Romanis connubio principum iuncti** 39, 15 sqq.
- Mysia superior Amurati II vectigalis** 91, 20 sq.
- Nanpactus** 150, 14. eius praefectus Bicardus Marcellus 151, 16. regio vicina Galata appellatur 414, 14 sq.
- Nauplium** 407, 4.
- Neocaesarea** 69, 2.
- Neocastrum** 133, 7.
- Neophytus hieromonachus** 225, 2.
- Nepho, episcopus Cyzicenus, patriarcha factus, mox loco movetur** 31, 20. sq.
- Nesis** 133, 6.
- Nestorii haeresis** 445, 5.
- Netarium** 104, 4.
- Nicaea Michaeli Palaeologo administranda data** 10, 6 sq. sedes imperii Romanorum 15, 18 sqq. a Turcis expugnatur 36, 13 sqq. 79, 8.
- Nicetas patricius, cognomento Oriphias, quo strategate Saracenos vicerit** 96, 18 sqq. 103, 14 sqq. 251, 19. rei militaris peritissimus 103, 17.
- Nicolaus Choniates protosebastus ad Amuratem II legatus** 155, 14.
- Nicomedia Orchanii subiecta** 38, 11. 79, 9.
- Nicopolis victoria Balazetis nobilis** 59, 11 sqq.
- Nili fontes et matura** 208, 15.
- Nizarus, e posteris Cedar, Mohametis prophetae atavus** 294, 22.
- Lucas Notaras ad Amuratem II legatus** 118, 13. drungarius Constantinum despotam Lesbum ducit 193, 14. arrogans 221, 12. 230, 17 sqq. magnus dux et minister 224, 12. cum Phrantzo agit de munere illi tribuendo 227, 15 sqq. 229, 4 sqq. eius statio ad defendendam Cpolim 254, 17. cum Iustiniano Ligure dissidens 262, 10. placatur a Constantino XI 263, 2. a Mehomete II cum filio quare occisus sit 291, 14 sqq.
- Olena Mehemeti II se tradit** 448, 19.
- Orchanes, Bithyniae ameras, Nicaeam et Nicomediam capit** 36, 13 sqq. 38, 11. Andronici III filiam uxorem ducit 39, 19 sqq. cf. 42, 3 sqq. 79, 3 sqq. Chersonesum Thraciae incursat 41, 9 sqq. Iohanni V imperium restituit 42, 4 sqq. regni fines quousque protulerit 78, 21 sqq. loca in Chersoneso expugnata Iohanni V reddit 79, 13 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sqq.
- Orchanes a Manuele II adversus Mosem fratrem adiutus** 87, 16 sqq. a Sabane vezire proditus, oculis privatur ib. 19 sqq.
- Origenis haeresis** 370, 8. 445, 14 sqq.
- Othmanes satrapa Turcarum** 28, 5 sq. Romanos premit 35, 3 sqq. eius origo 69, 1 sqq. 71, 1 sqq. 77, 1 sq. Ertogrulis filius et successor 77, 3. provincias a Turcis occupatas inter satrapas partiendas censet 77, 9 sqq. quae ei regio obtigerit 78, 2 sq. aliena invadit ib. 3 sqq. quamdiu regnaverit ib. 18 sqq.
- Othmanidarum origo** 64, 18 sqq.
- Pachomiam** 24, 4.
- Palaeocastrum** 195, 9.
- Palaeologi**
- Alexius ab imperatore Alexio Angelo, socero, imperio destinatus, praematura morte occidit** 6, 9 sqq.
- Alexius Examplaco, canaclei**

praefectus, Phrantzae socer 191, 8. Andreas, Thomae despotae f., nascitur 236, 8 sqq. a papa despota creatur 424, 6 sqq. Andronicus a Theodoro Lascari imp. magnus domesticus fit 6, 15. eius filii 7, 1. Andronicus II Michaeli VIII patri honestam sepulturam recusat 24, 9 sqq. ecclesiarum conciliationem improbat ib. 15 sqq. Beccum patriarchali dignitate exiit 25, 9. eiusdem asseclas loco movet ib. 17 sqq. erga milites liberalis ib. 22 sqq. erga Iohannem Lascarium officiosus 26, 1 sqq. eius liberi 27, 1 sqq. Rogerium et Pirincerium Tentzam Catellanos belli adversus Turcas socios habet 28, 12 sqq. Rogerium occidi iubet 29, 17 sqq. rei navalis negligens 32, 14 sqq. ab Andronico nepote regno privatur 35, 6 sqq. quo honore Monembasiotas auxerit 399, 1 sqq. Andronicus III Michaelis f. 33, 5 sqq. Andronico II avo carus ib. 7. Manueli fratri mortem affert ib. 9 sqq. propterea obiurgatus ab avo, seditionem movet ib. 22 sqq. urbe potitur 35, 7 sqq. erga adversarios mitis 36, 11 sqq. a Turcis vincitur ib. 13 sqq. Chium insulam occupat 38, 3. Phocaeenses vectigales facit ib. 7. quas gentes in potestatem redegerit ib. 13. eius ex Anna uxore liberi 39, 14 sqq. Mysorum principis socer ib. 17. Iohannem Cantacuzenum tutorem filii relinquit ib. 21 sqq. eius mores 40, 5 sqq. mors ib. 11. bulla aurea Monembasiotis donata 399, 10 sqq. 400, 1 sqq. Andronicus despota, Iohannis V f., imperio destinatus 47, 3 sqq. ad administrandam Cpolim relictus, cum Mose tzelepe seditionem molitur 50, 4 sqq. excaecatus in carcerem conicitur 51, 10 sqq. liberatus ib. 23 sqq. et iterum urbi praefectus 52, 11. pristina consilia recipit ib. 20

sqq. imperio exclusus 53, 15 sqq. a Balazete auxilia accipit 54, 6 sqq. et regno potitur 55, 3 sqq. eiectus et Thessalonicam relegatus ib. 16 sqq. 56, 14 sqq. eam urbem Venetis vendit 64, 12 sqq. Andronicus despota Manuelis II f. 121, 14. Thessalonicam a patre sibi donatam Venetis vendit et in monasterium se abdit 122, 2 sqq. eius mors 134, 12. Anna Michaelis VIII f. 24, 3. 33, 5. Constantinus Andronici f. 7, 1 sqq. Constantinus porphyrogenitus Michaelis VIII f. 27, 1. ab Andronico II in vincula datur 26, 15 sqq. Constantinus despota Andronici II f. 27, 1. ab Andronico III in carcerem conlectus 36, 7 sqq. Constantinus Manuelis II f. 121, 14. Constantinus XI Manuelis II f. 121, 14. Cpolim gubernat 118, 7 sqq. Anchialum et Mesembriam a patre accipit 122, 12. cum Iohanne VI in Peloponnesum proficiscitur 123, 14 sqq. eius praeceptor 125, 19 sqq. Caroli principis in Peloponneso heres futurus propter Theodoram uxorem, illius consobrinam 128, 13. 129, 5 sqq. quae loca a Thodoro fratre acceperit 130, 15 sqq. Nicolai Melissenii procurator et futurus heres 132, 3. 18 sqq. Patra potiri conatur 134, 15 sqq. a Phrantzae servatur 138, 10 sqq. pactione cum Patrensis facta recedit 145, 17 sqq. Chaladriztam in ditionem accipit 148, 6 sqq. de eo oppido cum Thoma fratre dissidens ib. 1 sqq. 149, 1 sqq. Patram in potestatem redigit 156, 6. Glarentzam a Venetis emit ib. 8. Cpolim proficiscitur 159, 20 sqq. 160, 17. ab Iohanne VI Theodoro imperii heredi praelatus 161, 13 sqq. in Peloponnesum reversus 161, 19 sqq. cum Theodoro despota bellat 162, 7. cum

eodem conciliatus Cpolim redit 162, 22. Aecaterinam, Lesbiorum principis filiam, uxorem ducit 192, 19. 193, 14. in Peloponnesum profectus, spem imperii alit 193, 19 sqq. Iohanni VI adversus Demetrium auxilio venit 194, 24. a Turcis obsidetur 195, 4. eius uxor moritur ib. 7. Selymbria donatur ib. 13. facta cum Theodoro fratre possessionum permutatione in Peloponnesum redit 196, 3. de administranda Peloponneso quod consilium habuerit 200, 21 sqq. Isthmum munire instituit 201, 11. 202, 11. imperator creatur 204, 15 sqq. Phrantzen in Iberiam et Trapezuntem mittit conciliandi connubii causa 206, 22 sqq. Amuratis II viduam uxorem ducere cogitat 213, 2 sqq. eius de ducenda uxore cum Phrantze colloquium 220, 1 sqq. Iberorum regis filiam ducere constituit 222, 7 sqq. eius de Phrantzae officii et remuneratione cum ipso et Notara colloquia 223, 1 sqq. 227, 7. 228, 5. Notarae arrogantiam aegre fert 230, 16 sqq. Phrantzen magnum logothetam creat 231, 10 sqq. Mehemeti II bellum paranti avertendum censet 233, 18. quomodo navibus usus sit ad urbem defendendam 238, 6 sqq. strenue pugnat et res bellicas adornat 246, 21. 255, 23. 286. 3. quas singulis navibus stationes tribuerit 255, 20 sqq. suppellectilem sacram in numos redigit 256, 8. naves hostium incendio delere conatur 256, 16. Turcas captos occidit 258, 6. Venetos et Ligures dissidentes placat ib. 18. erga cives benignus 260, 18. eorum convicia patientius fert 261, 7 sqq. Iustinianum Venetum et Notaram dissidentes conciliat 263, 2. solennes pompas per urbem haberi iubet 271, 9 sqq. milites ad virtutem cohortatur ib. 18. eius cadaver ab

hostibus repertum 290, 18 sqq. connubium a Francisco Fuscari olim sibi oblatum imperator factus repudiat 324, 3 sqq. cum papa agit de adiuvanda Cpoli 325, 3 sqq. eius in defendenda urbe alacritas laudata 327, 4. Demetrius Andronici II f. 27, 9. Demetrius despota Manuelis II f. 121, 14. Cpoli profugus 118, 2 sqq. Zoen uxorem ducit 161, 7 sqq. cum Iohanne VI concilio Florentino interest 176, 21. Pauli Asanis filiam ducit 193, 6 sqq. de permutandis possessionibus Phrantzae a Constantino despota ad eum legatus ib. 23. imperatorem bello lacessit 194, 12 sqq. imperium affectat 204, 8. in Peloponnesum abit 206, 9. adversus Albanitas seditiosos Amaris ope utitur 383, 7 sqq. 11 sqq. a Mehemete filiam in matrimonium rogatur 386, 16 sqq. a Thoma fratre debellatur 389, 1 sqq. 13 sqq. eius loca quaedam obsidet 390, 21. a Turcis adiuvatur 393, 15 sqq. pacem cum fratre compositam mox violat 394, 7 sqq. in potestatem Mehemetis II venit coniugemque ei dat filiam 395, 3 sqq. quae loca ei ad victum donata sint a Mehemete II 413, 22 sqq. locis restitutis stipendium accipit 427, 22 sqq. ipsius et coniugis mors 449, 5 sqq. Eudocia Michaelis VIII f. 24, 3. Georgius 390, 23. 391, 8. Manuelis Buchalae socer 406, 16. e Turcarum custodia aufugit ib. sq. Gregorius Mamonas, Phrantzae levir, cum omni familia pestilentia exstinctus 109, 10 sqq. Helena, Thomae despotae f., Lazaro, Serviorum principi, nubet 202, 13. Venetiis eos, qui se bonis privarunt, accusatura 446, 23 sqq. Helena regina S. Maurae monacha moritur 450, 15 sqq. Helena, Phrantzae uxor, Alexii Examplaconis f. 191, 7. capta primario praefecto stabuli Me-

hemetis II venditur 309, 13 sqq. a coniuge redempta 384, 18 sqq. monacha fit 430, 11.

Iohannes Andronici f. 7, 1 sqq.

Iohannes Andronici II f. 27, 9. morte praematura obit ib. 10 sq.

Iohannes V, Andronici III f., Iohannem Cantacuzenum tutorem et socerum habet 39, 21 sqq. ab eo iniuste habitus 40, 14 sqq. ad Orchanem contigit 41, 21 sqq. huius auxilio imperium recuperat 42, 4 sqq. Cantacuzenum a bello sibi inferendo epistola dehortari studet ib. 18 sqq. ab Amurate I decipitur 45, 8 sqq. cum eodem amicitiam inicit 46, 22 sqq. eius filii 47, 3 sqq. erga Amuratem officiosus 48, 1 sqq. in compescenda satraparum seditione eum adiuvat 49, 17 sqq. ad regendam Cpolim Andronicum filium relinquit 50, 4 sqq. seditiosum punire cogitur ab Amurate I ib. 6 sqq. Latinorum opem frustra implorat 52, 5 sqq. ab Andronico filio capitur 55, 3 sqq. e custodia elapsus, a Baiazete in imperium restituitur ib. 16 sqq. quousque imperaverit 56, 20 sqq.

Iohannes Andronici despotae f. 54, 5. cum patre aliquantisper imperium tenet ib. 8 sq. Baiazeti in suspicionem adductus, Cpolim redit 61, 1 sqq. urbi praeficitur a Manuele II 62, 1 sqq.

Iohannes VI Manuelis II f. 114, 10 sqq. 16 sqq. 121, 14 sqq. Mustapham Amuratis insidiis defendit 109, 1 sqq. Sophiam Montisferratensem uxorem ducit 110, 12. Mustapham in occidente principem constituit 114, 2 sqq. 16 sqq. in Hungariam proficiscitur 118, 7 sqq. cum Amurate II pacem componit ib. 11. redit ib. 23 sqq. imperator creatus a patre 121, 1. cum Sophia uxore divortio facto 122, 15 sqq. Mariam Comnenam ducit 123, 9 sqq. in Peloponnesum profectus ib. 14 sqq. a Ca-

rolo loca quaedam accipit 128, 5 sqq. Patram frustra tentat ib. 18 sqq. 129, 9. Cpolim redit 130, 9. Amuratem II Thessalonicam aggredi vetat 155, 14. eius ad Martinum papam legati 156, 13. Thomam fratrem despotam creat ib. 20. Constantinum Theodoro, fratri maiori, praefert 161, 13 sqq. eos bellantes conciliat 162, 12. eius cum Xeno Hebraeo disputatio 163, 11 sqq. Florentinae synodo de conciliandis ecclesiis interest 176, 13 sqq. quomodo exceptus sit a Venetis et papa 181, 14 sqq. 187, 12 sqq. a Demetrio fratre obsidetur 194, 12 sqq. eius mors 203, 17.

Iohannes Andronici despotae f., Manuelis II nepos 122, 7.

Irene Michaelis VIII f. 24, 2.

Mamonas magnus dux Monembasiam administrans 109, 12.

Manuel despotia Michaelis VIII f. 33, 5 sqq. quo casu perierit ib. 13 sqq.

Manuel II Iohannis V f. 47, 3 sqq. ab occupanda arce Thessalonicensium prohibetur a Turcis ib. 10 sqq. Lesbium, inde Prusam ad ameram abit 48, 3 sqq. ad patrem redit 49, 11 sqq. imperio destinatus 53, 5 sqq. cum patre capitur ab Andronico fratre 55, 3 sqq. e carcere elapsus, Baiazetis auxilio imperator fit ib. 16 sqq. ab eodem insolentius habitus, cum principibus quibusdam foedus pangit 57, 4 sqq. in occidentem proficiscitur auxilii petendi causa 61, 16 sqq. foedere iunctus cum Iessai 86, 9 sqq. et Musulmano, Baiazetis filiis 87, 1. Mossem, Baiazetis f., terra marique vincit ib. 6 sqq. Orchanem, Baiazetis nepotem, adversus Mossem, patruum eius, adiuvat ib. 16 sqq. Mehemeti adversus eundem auxiliatur 88, 12. Thasum expugnat 96, 5 sq. Hexamilium in Isthmo exstruit ib. 8 sqq. 107, 19 sqq. 108 sqq. Cpo-

lim rediens Phrantzen in cubiculum assumit 110, 17 sq. sacramentum Mehemeti I datum violare recusat 111, 6 sqq. Mehemeti I legatos obviam mittit ib. 19 sqq. 112, 18 sqq. Amurati regnum paternum deberi censet 114, 2 sqq. apoplexia corripitur 117, 10. Mahometi prophetae simillimus ib. 11. eius mors 121, 5 sqq. liberi ib. 14. inter hos, dum in vivis est, regnum distribuit ib. 20. eius ultima voluntas 124, 6 sqq. eius de conciliandis ecclesiis consilium Iohanni filio datum 178, 11.

Manuel Zoen Cpolim ducit 161, 9. de conciliando connubio legatus 216, 15. 222, 4.

Manuel Thomae despotae f. 385, 5 sqq. 424, 20.

Michael VIII Comnenus, Andronicus f. natu maximus 7, 4. gratus ib. 5 sqq. affectati imperii accusatus in quaestionem vocatur ib. 11 sqq. liberatus et pristinis honoribus restitutus civitati Nicaensium praeficitur 10, 4 sqq. imperatori rursus suspectus ib. 10 sqq. Iconium aufugit ib. 11, 3 sqq. cum copiis Sultani Scythas fugat ib. 6 sqq. ab imperatore revocatus contostauli dignitatem recipit ib. 15 sqq. a Muzalone ad administrandam rem publicam socius assumtus 14, 3 sqq. potestate abutitur ad perficienda sua consilia ib. 12 sqq. despota, mox imperator fit 15, 15 sqq.

Michaellem, Epirotarum et Aetolorum principem devincit 16, 1 sqq. recuperata Cpoli 17, 17 sqq. Iohannem Lascarim excaecat, imperium sibi vindicat 20, 7 sqq. anathemate constringitur ab Arsenio patriarcha 21, 1 sqq. cum Alexandro papa de conciliandis ecclesiis agit ib. 15. devictis Italis 22, 10 sqq. insulas maris Aegaei recuperat ib. 17. Sangarii ripas communit 23, 19 sqq. eius liberi

24, 1 sqq. mortuus honesta sepultura caret ib. 3 sqq.

Michael Andronici II f. 27, 1. male pugnat contra Latinos sediciosos 30, 6 sqq. contra Turcas ib. 14 sqq. eius liberi 33, 5. mors ib. 19 sqq.

Michael despota Iohannis V f. 47, 3 sqq.

Michael Manuelis II f. 121, 14.

Nicephorus Demetrii Cantacuzeni gener quam stationem habuerit ad Cpolim a Turcis defendendam 255, 19. aetnae pugnat 283, 1.

Notaras Catelutzes v. Catelutzes.

Simonis Andronici II f. 27, 9. despotae Serviorum uxor ib. 10.

Theodora Michaelis f. 33, 5.

Theodorus Andronici II f. 27, 9. in Lombardiam missus marchio fit et uxorem ducit e gente Spinularum ib. 17 sqq. reverentius Andronicum minorem adiuvat 34, 14 sqq.

Theodorus porphyrogenitus Iohannis V f. 47, 3 sqq. Manuelis II uxorem tuendam accipit 62, 4 sq. principatum Spartae societati Iohannis baptistae vendere conatus 63, 9 sqq. aegre recipitur 64, 3 sqq.

Theodorus despota Manuelis II f. 121, 14. Lacedaemonem a patre accipit 122, 10. eius in monasterium se abdendi consilium 123, 18 sqq. 128, 18 sqq. 129, 10. Constantino fratri quae loca donarit 130, 15 sqq. Nicolai Melisseni tutor 132, 13 sqq. eius uxor moritur 158, 6. imperii heres 161, 12. cum Constantino deapota ballat ib. 19 sqq. Cpolim venit 196, 3 sqq. Selymbriae moritur 203, 11.

Theophili, eruditissimi viri, statio ad defendendam Cpolim 203, 19. fortitudo 286, 14. sqq.

Thomas Manuelis II f. 121, 14. quae loca Peloponnesi a patre acceperit 122, 14. Chalcediam, oppidum Centorionis principis, obsidet 148, 1. cum Constantino fratre de eo disidens ib.

- 3 sqq. 149, 1 sqq. Centerionis gener 148, 2. 154, 3. 15. despota sit 156, 20. cf. 206, 5. eius filia Helena 202, 13. Cpolium venit 204, 5. in Peloponnesum redit ib. 20. eius filius Andreas natus 236, 8. adversus Albanitas seditiosos Amaris Turcae ope usus 383, 7 sqq. 11 sqq. Phrantzen inter ministros recipit ib. 22 sqq. Mehemeti II quae loca tradiderit 388, 4 sqq. 20 sqq. sacramenta Mehemeti II data violat et fratrem bello occidit 389, 1 sqq. 13 sqq. a Turcis vincitur 393, 15 sqq. 21 sqq. in pacem cum fratre redit 394, 7 sqq. e Peloponneso Coryram proficiscitur 407, 15 sqq. 408, 6 sqq. ad papam et Mehemetem II legatos mittit 410, 1 sqq. in Italiam traiecit ib. 22 sqq. a Pio II papa quomodo exceptus sit 412, 6 sqq. Venetias et Anconam profectus, mox Romam redit 413, 2. eius filia Servioram regina ib. 5 sqq. moritur 415, 17 sqq. eius liberi ab ecclesia Romana sustentati ib. de eorum educatione ad paedagogum epistola Bessarionis cardinalis 416, 3 sqq. filius natus maximus despota creatur a papa 424, 6. filia Paraciolo, principi Italo, nubit 424, 17 sqq.
- Palaeologus** beglerbegus, Thomae Gidi f., proelio occisus 450, 5 sqq.
- Gregorius Palamas**, episcopus Thessalonicensis, Barlaamum Italum refutat 39, 1 sqq.
- Pamirus fl.** in sinu Messeniaco 132, 2.
- Pancota** 200, 13.
- Paraciolus**, princeps Italus, Thomae despotae filium uxorem ducit 424, 17 sqq.
- Paraospondelus magnus dux** 161, 8.
- Parentium portus** 181, 15.
- Patra** ab Iohanne VI frustra tentata 128, 18 sqq. 129, 9. item a Constantino despota 135, 7 sqq. 145, 17 sqq. ei traditur 148, 6. ab eo subigitur 156, 5. pestilentia affligitur 157, 19. ab Alexio Lascari administrata 200, 20. 201, 4. ab Amurate II expugnatur 203, 1 sqq.
- Paulus, Troilus et Antonius** fratres quam stationem habuerint ad defendendam Cpolim 253, 10. 288, 7.
- Pegae palatium** 55, 5.
- Pegae a Monembasiotis habitatae** 400, 2. 401, 2. 7.
- Pelaeorum mores** 218, 10.
- Peloponnesus a Romanis quomodo recuperata sit** 17, 6 sqq. a Baiazete affligitur 83, 7 sqq. a Latinis Dabalo data 107, 1 sqq. eius forma 108, 9. magnam partem a Carolo principe occupata 128, 5 sqq.
- Pentachyria** 387, 5 sqq.
- Pergamus Sasani data** 77, 16 sqq.
- Peristerium Serviae oppidum Mehemeti II proditur** 386, 24.
- Peritheorium oppidum** 133, 10. eius provincia 76, 11.
- pestilentia ad Pontum Euxinum vehemens** 109, 8 sqq. Cpoli 110, 11 sqq. 429, 5 sqq.
- Petalidium** 407, 17.
- Petrium regio Cpolis** 254, 18.
- S. Petrus oppidum Laconicae** 159, 13.
- Philadelphia Caramano Alissurio data** 77, 18 sqq.
- Alexius Lascaris Philanthropenus Bostitzam administrat** 135, 19.
- Patrae praefectus** 200, 19. Constantinum despotam imperatorem coronat 205, 7 sqq.
- Georgius Philanthropenus Isaacii Asanis gener** 138, 21.
- Philes Palaeologus protostrator Turcas vincit** 30, 20 sqq.
- Philocrene oppidum** 37, 4.
- Angelus Philometes, ad Amuratem II legatus, in carcerem ab eo conicitur** 116, 12 sqq. dimittitur 118, 11 sqq.
- Phlabyrinthum oppidum** 414, 16.
- Phocaeenses Latini Andronico III vectigales** 38, 7.
- Nicephorus Phocas Cretam a Saracenis vindicat** 105, 9 sqq.
- Photinus protospatharius e Creta eiicitur a Saracenis** 100, 3 sqq.

Alexius Phrantzes Georgii f., infans mortuus 192, 15.
 Alexius Phrantzes Georgii f. 195, 10. moritur 203, 13.
 Andronicus Phrantzes, Georgii f., infans mortuus 200, 7.
 Georgius Phrantzes quod consilium secutus sit in scribenda historia 3, 5 sqq. 5, 7 sqq. res a nemine dum literis mandatas sibi conscribendas proponit 4, 1 sqq. quando natus sit 65, 3 sqq. unde rerum notitiam habeat 66, 21 sqq. patris loco Thomae principis cubicularius, cum eodem in Peloponnesum proficiscitur 109, 21 sqq. eius fratres qua conditione vitae fuerint 110, 5 sqq. a Manuele II in cubiculum assumitur ib. 15 sqq. ad Amuratem II legatus 118, 13. propter allatum laetum nuntium donis ab imperatore cumulatus 119, 5 sqq. ultimam Manuelis II voluntatem literis mandat 124, 6 sqq. Iohanni VI ab eodem commendatus 125, 5 sqq. huius cubicularius fit 124, 4 sqq. quomodo in familiaritatem Constantini despotae venerit 125, 19 sqq. in huius cubiculum transit 126, 14 sqq. Iohannem VI in Peloponnesum proficiscentem comitatur 127, 1 sqq. cum Constantino in Peloponneso manet 130, 15. a Patrensibus captus 138, 10 sqq. liberatur et muneribus augetur 145, 14 sqq. eius materterae monachae 140, 21 sqq. Chalatrizae praeficitur 150, 9 sqq. ad Amuratem II missus 147, 13 sqq. 150, 13 sqq. huius legatis literas subtrahit 152, 14 sqq. quod responsum tulerit ab Amurato II 153, 9 sqq. iterum captus a Catelanis et redemptus 155, 5. Patrae praeficitur 156, 22. Macarii Macrae amicus 157, 3. ad Iohannem VI legatus, protovestiarius fit ib. 21. ad Antonium Comnenum, Amuratem II et imperatorem legatus 158, 10. ad Mariam Melissenam, Antonii Co-

mneni viduam, de permutandis oppidis missus 159, 5. re infecta reversus ib. 17 sqq. ad Turachanem aبلغatur 160, 3. Cpolim cum Constantino proficiscitur ib. 17 sqq. Amuratem II in Constantini despotae partes pertrahit 162, 4. ad fratres bellantes ab Iohanne VI legatus ib. 21. cum Constantino despota Cpolim redit ib. 22 sqq. uxorem ducit Helenam Palaeologam 191, 7. eius liberi ib. 11. 192, 15. 193, 3. 200, 7. ad uxorem Constantino petendam Lesbum missus 192, 19. de permutandis possessionibus a Constantino ad Demetrium fratrem legatus 193, 23. Selymbriae praeficitur 195, 13 sqq. in Peloponnesum redit 196, 14. Cpolim legatus propter Hungarorum adversus Turcas expeditionem ib. 22 sqq. Spartae et locis adiacentibus praeficitur 200, 8. Cpolim mittitur ob coniugium Constantini despotae et alia negotia 203, 2. ad ameram legatus de Constantino despota ad imperium evehendo 204, 15 sqq. de uxore Constantino petenda in Iberiam et Trapezuntem missus 206, 22. prope Amisum naufragium facit 210, 11. eius cum Trapezuntiorum rege de Amuratis II morte colloquium ib. 20 sqq. Constantino XI succedet, ut Amuratis II viduam ducat 213, 2 sqq. Cpolim redit 217, 6. legationum satietate captus 223, 1 sqq. a Constantino XI largis promissis placatur ib. 227, 7 sqq. eius cum Notara colloquium de munere sibi tribuendo ib. 15 sqq. 229, 4. a Turcis captus Spartam ducitur 309, 10. eius uxor et liberi capti ib. 13. cum uno Iohanne Cantacuzeno arcana Constantini XI consilia novit 327, 10 sqq. inter ministros Thomae despotae receptus et Certeza oppido donatus 383, 22 sqq. in Serviam aبلغatur 384, 2 sqq.

- uxorem et comitem eius redimit ib. 17 sqq. ad senatum Venetorum legatus 385, 15. e Peloponneso discedere cogitat 392, 5 sqq. Corcyram proficiscitur 408, 11 sqq. in monasterium S. Eliae, mox Iasonis et Sospatri concedit 411, 6 sqq. in Italiam proficiscitur 424, 10 sqq. Corcyram redit 425, 7 sqq. S. Mauram proficiscitur 429, 12 sqq. monachus fit Gregorii nomine 430, 6. monachus magni habitus fit 449, 11 sqq. rheumatismo laborat 430, 6 sqq. 451, 8 sqq. quorum auctoritate commotus historiam scripserit 452, 21 sqq.
- Iohannes Phrantzes Georgii f. maximus 191, 11. eius laudes 229, 15. a Mehemete II iugulatur 383, 16 sqq.
- Thamar Phrantza, Georgii f., nata 193, 3. Nicolao Melisseno in matrimonium destinata 225, 9. capta 309, 13. moritur 385, 7 sqq.
- Phrygia magna Caramano Aliussurio data 77, 18 sqq.
- Pidasus nunc Mothone 392, 21.
- Pidema 133, 6.
- Pirincerus Tentzas v. Tentzas.
- Pius II papa quomodo Thomam despotam exceperit 412, 6 sqq.
- Πλάγιον κακόν* via 108, 5.
- Platamonas oppidum Laconicae 159, 14.
- Plate insula victoria Mannelis II nobilis 87, 11.
- Polianum Constantino despotae a Theodoro fratre donatum 131, 4.
- Ponticum 388, 22. 406, 12. Mehemeti II cedit 448, 19.
- portae Cpolis
- Charsae 462, 4. Chrysia sive Aurea 237, 14. 460, 18. 469, 24. 472, 14. Lignaria 237, 17. Pulcra 254, 19. Regia 255, 2. S. Romani 237, 10. Selybria 253, 22. S. Theodosiae 254, 18.
- Prasus oppidum Cretae 107, 15.
- Proasteum oppidum Laconicae 159, 14.
- Proenococae a Mehemete II excoariatus 405, 16 sq.
- protopapae quod munus fuerit in creando patriarcha 305, 16.
- Prusa 466, 4. Romanis erepta ab Orchane 79, 9.
- Pylus 103, 23. Abarinus 408, 5 sq. Itilus 131, 2.
- Pyrri haeresis 445, 18.
- Iohannes Rales, a Thoma despota ad Mehemetem II legatus 410, 1 sqq. ab hoc viaculis oneratur ib. 10 sqq.
- Georgius Raulus Nicolai Melisseni avunculus 408, 18. a Thoma despota ad papam legatus 410, 13 sqq.
- Michael Raulus Iaes Thomae despotae summus minister 161, 21. ab Amare captus occiditur 426, 2. 23 sqq.
- Thomas Raulus Chalatzizam Thomae despotae comparare studens 149, 1 sqq.
- Realtus pons Venetiis 186, 11.
- Rhabias e posteris Cedar 295, 1.
- Rheontas oppidum Laconicae 159, 15.
- Rhodiensium fratrum magister ad Nicopolim a Turcis captus 60, 6.
- Rhodus a Mehemete II frustra tentata 94, 19 sq.
- Iohannes Rhosotas Phrantzae e captivitate liberandi causa ad Patrenses missus 146, 2.
- Antonius Ritzus 217, 8.
- Rogerus Catelanus bellum adversus Turcas se facturum pollicitus 28, 12 sqq. magni ducis dignitate ab Andronico II honestatur 29, 2 sq. Romanos affligit ib. 7 sqq. iussu imperatoris occiditur ib. 17 sqq.
- Roma pestilentia afflicta 423, 3.
- Romani in quaestionibus tormentorum abstinentes 9, 7 sqq.
- Romanus imp. Cretam recuperat 105, 6 sqq.
- Rossiae cardinalis quae statio fuerit ad defendendam Cpolim 254, 15. cur non creatus fuerit patriarcha 325, 3 sqq.
- Sabellium 426, 15.
- sagittae 464, 16 sqq.
- Salmenicum 409, 14.
- Samaria turris Thessalouiceusis 508, 4.

- Samatelli Patrensis filius a Phrantae captus 138, 18.
- Samothrace Demetrio despotae a Mehemete II donata 413, 22 sqq.
- Sangarius fl. a Michaelae III castris munitur 23, 19 sq.
- Santamarium a Mehemete II expugnatur 409, 3.
- Sarabale Constantino despotae a Patrensis tradita 145, 17.
- Saraceni regnum in multas partes distrahi patiuntur 97, 16 sqq. Creta potiti 98, 19 sqq. 101, 6 sqq. Cycladas insulas populantur 102, 21 sqq. victi a Niceta 103, 4 sqq. Basilio Macedoni tributa pendunt 105, 2 sqq. rebelles a Nicephoro Phoca insula eiiciuntur ib. 6 sqq. eorum varia nomina unde originem trahant 303, 19. Ismaelis posterii et a pactione dei exclusi 317, 14 sqq. eorum religio refutata 333, 15 sqq. Mohametis doctrinam plerique parum liberali animo sequuntur 367, 21 sqq.
- Sarcanes ameras a Baiazete devictus 82, 7 sq.
- Sarchanes quam regionem tenuerit 77, 17 sq.
- Sardiensis metropolita Ferrariae mortuus 192, 6.
- sarlides 464, 9.
- Saulauri 133, 8.
- Scanterinus s. Scantares Albanitarum princeps a Mehemete II victus 425, 12 sqq. moritur 430, 1. eius regnum divisum inter Venetos et sororis filium ib. sqq.
- Georgius Scholarius patriarcha 304, 22 sqq.
- Sclabitza 146, 1.
- Sclabochorium 200, 14.
- Scuda regio 276, 20.
- Scutari olim Chrysopolis 112, 9 sq.
- Scytharum mores 67, 13 sqq.
- Sebastia ab Othmane occupata 78, 10.
- Selymbria Constantino despotae donata a Phrantze administratur 195, 13. Theodoro despotae traditur 196, 5 sqq.
- Sergius pseudabbas Mohametis prophetae socius 295, 20.
- Serrae 47, 12. 57, 5.
- Serum mores 218, 2.
- Servii ab Amurate I devicti 80, 21 sqq. a Mehemete II in potestatem redacti 94, 12. principis eorum filia Amurati II nupta, post huius mortem in patriam redit 213, 2. Mehemetem II Cpolim oppugnantem adiuvant 323, 10 sqq. 325, 22 sqq. eorum princeps beneficus 521, 5.
- Sguomalles Palaeologus Mehemeti II Caritae nam tradit 407, 21.
- Siderocastrum 426, 16.
- Sigismundus Germaniae rex bello adversus Baiazetem commoto 58, 10 sqq. ad Nicopolim divincitur 59, 11. 82, 21 sqq.
- Sinanes beglerbegus Iohannina occupat 157, 1 sqq.
- Sinope coloni Cpolim deducti a Mehemete II 308, 9. a Mehemete II expugnatur 94, 7. 413, 13 sqq.
- Sinopium v. Sinopa.
- Sitanas oppidum Laconicae 159, 15.
- Smentorobum a Mehemete II occupatur 386, 16 sqq. 21 sq.
- Soliman Siachus Iohannis Comneni f. 71, 5. Ertogrulis pater ib. 19.
- Sophia, marchiomis Montisferratenensis f., Iohannis VI uxor 110, 22 sqq. repudiata in patriam redit 122, 15.
- Sophia urbs 384, 16. 451, 6.
- Sopholeus nauclerus Cretensis 412, 18.
- Sosan pasias vezires Mehemetis II 266, 11 sqq.
- Sozopolis 403, 3.
- Sparta a principe Peloponnesi Romanis tradita 17, 12. a Theodoro porphyrogenito nequidquam societati Iohannis baptistae vendita 63, 9 sqq. a Mehemete II in potestatem redigitur 395, 11 sqq.
- Splentiaries Sinopensium princeps a Mehemete II victus 413, 13 sqq.
- Spinularum gens 28, 2.

- Spitalis oppidum 133, 6.
 Stamerum 154, 9.
 Stephanus Serviae despota 57, 8 sq. cum Mauuele II et Sigismundo, Germaniae rege, adversus Baiazetem bellat 59, 15.
 Stephanus Syphro papa separatae ecclesiae Latinae et Graecae auctor 312, 15.
 Stephani Alexandrini thema de Saracenorum regno 315, 3 sqq.
 Strobolium castrum a Venetis occupatur 450, 12 sqq.
 Stylaria oppidum 159, 20.
 surgunides Turcarum sermone coloni dicti 308, 8 sq.
 Tartari 470, 12.
 Taygetus mons 130, 23.
 Techoius ameras a Baiazete victus 82, 10.
 templa Cpolis
 apostolorum sedes patriarchalis a Mehemete II constitutum 207, 3 sqq. S. Constantini 240, 11. S. Cyriacae 462, 3. S. Demetrii 254, 17. S. Romani 462, 3. 471, 17. S. Sophiae 111, 3 sq. 289, 19. 307, 6.
 temporum computatio a mundo condito usque ad Cpolim a Turcis captam 294, 7. 304, 1.
 Pirincerius Tentzas Catelanus Andronico II opem suam offert 29, 3 sq.
 Teriolium 146, 1.
 terrae motus 32, 10 sqq. 379, 3. 447, 3 sqq. 493, 1. 4 sqq. eorum probabilis origo 381, 7 sqq.
 Thasus a Manuele II expugnata 96, 5 sq.
 Thebae ab Amurate II occupatae 91, 9. Delatziolae a Latinis datae 107, 3 sqq. earum dominus Antonius Comnenus 159, 3. a Turachane expugnatae ib. 17.
 themata de Saracenorum regno 315, 3 sqq. 316, 1 sqq.
 Themines e posteris Cedar 295, 2.
 S. Theodora sepulcrum Thessalonicense direptum 516, 6 sqq.
 Theodora Caroli principis consobrina, Constantini despotae uxor 128, 13. 129, 7 sqq. eius mors 154, 9.
 S. Theodori collis prope Galatam 259, 5.
 Theodori Carystii statio ad Cpolim defendendam 254, 9.
 Theodosius, episcopus Monembasiotarum, ad papam legatus 190, 19.
 Theodosii Cyprii gener, Michaelis f., a Constantino XI ad Iancum Hungarum legatus 327, 18 sq.
 Thessalonica in potestate Turcarum 47, 10 sqq. Andronico despotae tradita 56, 21 sqq. 122, 2. ab eodem Venetis venditur 64, 12 sqq. 122, 3. Venetis ab Amurate II erepta 90, 19 sqq. 155, 12. a Latinis afflicta 487, 6 sqq. munitur 491, 3 sqq. ab Amurate II obsidetur 494, 13. capta 506, 3 sqq. diripitur 509, 1 sqq. incolae pro maucipiis habentur 510, 14 sqq. 517, 21 sqq. ab Amurate II quomodo habita sit 516, 19 sqq. 518, 22 sqq. 522, 13 sqq. opulenta 530, 3.
 Thessalonicensis episcopi mors civitati luctuosa 487, 17 sqq.
 Thomais mater venerabilis Phrantzae baptizando testis 65, 6 sq. eius vita 139, 15 sqq.
 Tityrus mons Cretae 102, 9 sq.
 tormenta Romanis in quaestionibus inusitata 9, 7 sqq.
 Trapezuntiorum regnum a Mehemete II eversum 94, 4.
 Trapezus a Mehemete II capta 413, 15 sqq. ab eodem inde coloni Cpolim deducti 308, 9.
 Gabriel Tribizanus Venetarum navium praefectus quam stationem habuerit ad Cpolim defendendam 254, 22.
 tributorum et vectigalium varia genera 400, 12 sqq. 401, 12 sqq.
 Trigonium 503, 5. 506, 13.
 Tripe Hebraica oppidum 200, 13.
 Trype buna oppidum 388, 6.
 Troilus v. Paulus.
 Turachanes Hexamilium expugnat 117, 23. Patram a Constantino despota occupari vetat 150, 18 sqq. muros Isthmi destruit 157,

18. Thebis et Athenis petitur 159, 17. 160, 3 sqq. a Mehemete II cum filiis in Peloponnesum missus 235, 1. Isthmum expugnat ib. 10. Albanitas in ditionem despotarum redigit 385, 1 sqq. eius mors 386, 3.
- Turcae Romanorum in Asia provincias vexare. instituunt 23, 7 sqq. in Thraciam traiciunt 28, 4 sqq. reprimuntur a Phile Palaeologo 30, 14 sqq. eorum regnum inter satrapas distributum 77, 9 sqq. Demetrium despotam Cpolim obsidentem adiuvant 194, 21. Constantinum despotam in Lemno insula oppugnant 195, 4. Cpolim obsidentes rumore quodam et portento terrentur 263, 19 sqq. armis non utuntur 274, 17. Peloponnesum diripiunt 391, 23. Demetrium despotam adversus Thomam adiuvant 393, 15 sqq.
- Tzampilaco Thomam despotam adversus Demetrium adiuvat 390, 20.
- Tzelepes Othmanidarum auctor 69, 1 sqq. 71, 21 sqq.
- Tzeranium 200, 13.
- Tzerempulum propugnaculum Thessalonicense 514, 18 sqq.
- Tzetarii 495, 15.
- Umarus Abuhacaris successor 303, 3. eius res gestae ib. sqq.
- Umarus minor Christianos insectans 303, 12 sqq. eius ad imp. Leonem Armenium epistola ib. 15.
- Valachi v. Blachi.
- Varna clade Ladislai nobilis 91, 17 sqq.
- vectigalium et tributorum varia genera 400, 12. 401, 12 sqq.
- Veneti ab Iohanne V frustra auxilia rogantur 52, 13 sqq. Euboeam a Genuensibus accipiunt 107, 7. Cretam a Bonifacio, marchione Montisferratensi, emtam occupatam tenent ib. 13 sqq. ab iis quomodo exceptus sit Iohannes VI 181, 14 sqq. Cpolim a Turcis obsessam publicis adiuvari recusant 324, 19 sqq. tribus triremibus Cpolim obsessam adiuvant 238, 15. cum Liguribus dissident 258, 10 sqq. ad virtutem excitantur a Constantino XI 277, 10 sqq. eisdem belli adversus Turcas suscipiendi auctores 293, 2. multi capti a Mehemete II occiduntur 293, 11. Monembasia et Lemno potiuntur 415, 6. 9sqq. Imbrum et Athenas expugnant 425, 18 sqq. ab Amare vincuntur ib. 23 sqq. Scantaris, Albanitarum principis, heredes 430, 1 sqq. Aenum capiunt 447, 10 sqq. Stroboliolum occupant 450, 12.
- Victorinus Iustiniani I minister in inscriptione quadam commemoratus 108, 12 sqq.
- Xenus Hebraeus cum Iohanne VI et Matthaeo hieromonacho disputat 163, 11 sqq. religionem Christianam amplectitur 176, 13.
- Zacynthus a Mehemete II occupata 95, 2. a Saele Apochape afflicta 103, 11 sqq.
- Zagora 403, 2.
- Zarnatas castellum Constantino despotae a Theodoro fratre donatur 131, 3. a Thoma despotae expugnatur 390, 14. 391, 2.
- Zengalati s. Hebraica porta Patrensis 138, 6 sq.
- Zoe, Paraspondeli f., Demetrio despotae nubit 161, 7 sqq. moritur 191, 21.
- Zuchasanes Mehemetem II vincit et ab eo vincitur 449, 23 sqq.

CORRIGENDA.

Pag.	47	lin.	vers.	13	pro	<i>pasianem</i>	leg.	<i>pasiam</i> .
—	77	—	—	13	—	<i>Prienen</i>	leg.	<i>Pergamum</i> .
—	81	—	—	14	—	<i>ursum</i>	leg.	<i>fulgur</i> .
—	144	—	—	11	—	<i>adeunde</i>	leg.	<i>adeundi</i> .
—	156	—	—	18	—	<i>Beglerbegus</i>	leg.	<i>begl</i> .
—	163	—	—	4	—	<i>patriarchae</i>	leg.	<i>papas</i> .
—	193	—	—	2	—	<i>suscepit</i>	leg.	<i>suscepi</i> .
—	201	—	—	14	—	<i>nosmet</i>	leg.	<i>nobismet</i> .
—	253	—	text.	19	—	<i>θεοφιλω</i>	leg.	<i>θεοφιλω</i> .
—	280	—	vers.	10	—	<i>extractos</i>	leg.	<i>extracti</i>
—	341	—	—	4	—	post <i>eius</i>	add.	<i>non</i> .
—	—	—	—	5	—	<i>non del.</i>	et pro	<i>plures</i> leg. <i>pauciores</i> .
—	373	—	—	19	—	pro <i>iu</i>	leg.	<i>in</i> .
—	403	—	—	11	—	<i>nec esse</i>	leg.	<i>necesse</i> .
—	475	—	text.	24	—	<i>ηθροτωναν</i>	leg.	<i>ηθρο</i> .

BONNAE
TYPIS CAROLI GEORGII.

Jawł DF550.C8.F8

